ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ІОАНИКІЙ ГАЛЯТОВСЬКИЙ

КЛЮЧ РОЗУМІННЯ

АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНСЬКОЇ
РСР

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНІ

ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ XVII ст.

Серія публіцистичної та полемічної літератури

КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 1985

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНІ

ІОАНИКІЙ
ГАЛЯТОВСЬКИЙ

КЛЮЧ РОЗУМІННЯ

Підготувала до видання
І. П. ЧЕПІГА

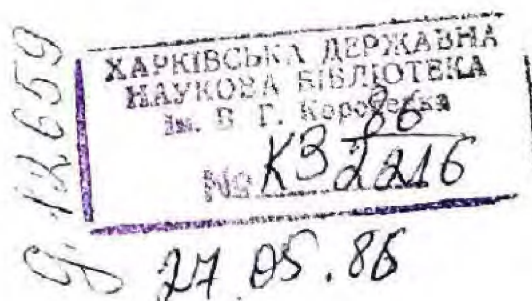

КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 1985

В книге собраны произведения украинского писателя и культурного деятеля второй половины XVII в., воспитанника, преподавателя и ректора Киево-Могилянской коллегии, автора первого на Украине курса риторики Иоанникия Галятовского. Содержит редкий материал для исследования истории украинского языка второй половины XVII ст. и развития его функциональных стилей, прежде всего научного, ораторского, публицистического. Состоит из вводной части, текстов с комментариями, словаря малопонятных слов.

Для исследователей — языковедов, литературоведов, историков, философов, преподавателей вузов, студентов.

У книзі зібрані твори українського письменника і культурного діяча другої половини XVII ст., вихованця, викладача і ректора Києво-Могилянської колегії, автора першого на Україні курсу риторики Іоаникія Галятовського. Містить винятковий матеріал для дослідження історії української мови другої половини XVII ст. і розвитку її функціональних стилів, передусім наукового, ораторського, публіцистичного. Складається з вступної частини, текстів з коментарями, словника малозрозумілих слів.

Для дослідників — мовознавців, літературознавців, істориків, філософів, викладачів вузів, студентів.

Відповідальний редактор

В. В. Німчук

Рецензенти

М. М. Пещак, В. І. Крекотень

Редакція мовознавства

Г $\frac{4602010000-459}{М221(04)-85}$ 486-85

«КЛЮЧ РОЗУМІННЯ» ІОАНИКІЯ ГАЛЯТОВСЬКОГО — ВИДАТНА ПАМ'ЯТКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ XVII ст.

Творчість Іоаникія Галятовського — видатного українського письменника-полеміста і публіциста — припадає на другу половину XVII ст. Переможно закінчилася національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького, відбулося возз'єднання Лівобережної України й Києва з Росією, проте Правобережжя фактично до кінця XVIII ст. залишалося під владою Польщі. Андрусівське перемир'я 1667 р. між Росією й Польщею закріплювало за Польщею Правобережну Україну і Білорусію. Продовжувалася агресія на українські землі з боку султанської Туреччини. Особливо терпіли від неї Поділля й південна Київщина. Наступні після Б Хмельницького українські гетьмани переслідували в основному свої класові інтереси і щонайменше дбали про долю широких народних мас. Гетьманські міжусобиці роз'їдали країну зсередини. Усе це важким тягарем лягало на плечі народу, який продовжував терпіти феодальний гніт з боку українського панства і польської шляхти на Правобережжі і того ж таки панства і царизму на Лівобережжі.

У другій половині XVII ст. в різних районах як Лівобережної, так і Правобережної України не припинялася антифеодальна боротьба народних мас. Особливо активізувалася вона під впливом селянської війни 1667—1671 рр. у Росії, очолюваної Степаном Разіним. На Правобережній Україні селянські виступи сприяли посиленню руху за возз'єднання з Росією. Проте царський уряд не наважувався здійснити це возз'єднання, щоб не викликати конфлікту з Польщею, яка була потрібна Росії як союзник у війнах проти Туреччини й Швеції [1].

Важливим центром громадсько-політичного життя на Україні в другій половині XVII ст. була Києво-Могилянська колегія, якій належало провідне місце в боротьбі проти єзуїтсько-католицької експансії та унії. Києво-Могилянська колегія була видатним осередком науки й освіти в усьому східно- та південнослов'янському світі, а також у деяких інших країнах Європи, зокрема Греції, Молдавії тощо.

У духовному житті України в другій половині XVII ст. значне місце займала схоластика. В оцінці творчості українських культурних діячів

[1] Історія Української РСР : У 8-ми т., 10-ти кн. К., 1979, т. 2, с. 172.

тривалий час побутувала хибна думка, яка грунтувалася на неправильному розумінні схоластики виключно як казуїстики. А звідси й твердження про цілковиту відірваність культури цього періоду від життя [2].

З точки зору громадянського історика підійшов до вивчення цього періоду М. Костомаров, який відзначив, що його увагу І. Галятовський привернув передусім живим інтересом до потреб тодішнього суспільства, зокрема потреб політичного і громадського життя [3]. П. Житецький також бачив в українському письменстві XVII ст. «живу душу, яка постійно відгукувалась на всі поточні явища життя живим голосом. Це був той самий голос, який чуємо ми в південноруських думах»[4]. Щодо І. Галятовського, то, на думку П. Житецького, він у своїх трактатах «не проронив жодного слова всупереч народному почуттю»[5].

Сучасна наука розглядає схоластику як певний історичний етап розвитку філософії, коли духовне життя суспільства повністю підпорядковане теології. Панування релігійного світогляду зумовлювало й той факт, що всякі соціальні рухи одночасно були відступом від панівного віровчення і тому кваліфікувалися по відношенню до нього як єресь[6]. «Середні віки приєднали до теології і перетворили в її підрозділи всі інші форми ідеології: філософію, політику, юриспруденцію. Внаслідок цього всякий суспільний і політичний рух змушений був прибирати теологічну форму» [7].

Вищим критерієм істинності будь-якого твердження, на думку схоластів, є його відповідність святому письму. Тому твори середньовічних письменників рясніють посиланнями на книги святого письма і представників християнської патристики. Насправді схоластика була не відривом від життя, а «його суперечливим і опосередкованим відображенням» [8].

Місце й рік народження І. Галятовського невідомі. Навчався в Києво-Могилянській колегії в 40-х роках XVII ст. [9] До 1650 р. закінчив колегію, прийняв чернецтво на Волині, переїхав до Куп'ятицького монастиря й знову повернувся до Києва, щоб стати викладачем колегії, ректором якої був на той час Л. Баранович. 1659 р. ректором колегії було призначено І. Галятовського.

Це був тяжкий період в історії колегії. У післямові до першого видання «Ключа разумѣнїа» (1659 р.) І. Галятовський так характеризує його: «Не дивуйсѧ, чителнику, ты(м) помыл(ъ)кам(ъ), котрыи сѧ в той книзѣ

---

[2] Див., наприклад, дореволюційні дослідження творчості І. Галятовського: *Терновский Ф.* Южнорусское проповедничество XVI и XVII века (по латино-польским образцам).— Киев, 1869.— 123 с.; *Антоний*, епископ выборгский. Гомилетика Иоанникия Галятовского в связи с характеристикою южнорусской схоластической проповеди : Проб. лекция, чит. в присутствии профессоров и студентов Казан. духов. акад. 14 окт. 1870 г.— В кн.: Антоний, епископ выборгский. Из истории христианской проповеди : Очерки и исслед. Спб., 1892, с. 413—439; *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский : (К истории южнорус. лит. XVII в.).— Киев, 1884.— 85 с.

[3] *Костомаров Н.* Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей.— Спб., 1874, отд. 2, с. 356—379.

[4] *Житецкий П.* Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII и XVIII вв.— Киев, 1889, ч. 1, с. 162.

[5] Там же.

[6] *Нічик В. М.* До питання про схоластичність філософських курсів у Києво-Могилянській академії.— В кн.: Від Вишенського до Сковороди. К., 1972, с. 61.

[7] *Енгельс Ф.* Людвіг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії.— Маркс К., Енгельс Ф. Твори, т. 21, с. 299.

[8] *Нічик В. М.* Зазнач. праця, с. 61.

[9] *Сумцов Н. Ф.* Зазнач. праця, с. 17.

зна(й)дую(т), бо тая книга такого часу робиласа, в(ъ) котрый болшъ есмо утѣкали и на смрть, нежели на книгу тую погладали» (253 зв.) [10].

На посаді ректора Києво-Могилянської колегії І. Галятовський гідно продовжував справи своїх попередників, зокрема політичного, освітнього і церковного діяча та письменника Л. Барановича, він багато зробив для відродження колегії після воєнних дій на Україні в 50-х роках XVII ст., дбав про те, щоб процес навчання в ній здійснювався на рівні вищої європейської школи. У стінах колегії продовжував працювати своєрідний громадсько-політичний гурток професорів, у якому провідна роль належала Л. Барановичу, І. Гізелю, І. Галятовському, А. Радивиловському. У своїх працях та курсах лекцій професори колегії прагнули дати оцінку найголовнішим подіям часу [11]. Викладачі колегії були організаторами боротьби проти католицької експансії та унії за зміцнення православ'я, що було власне пропагандою патріотизму, утвердженням національної та державної цілісності українського народу, виявленням прагнення остаточного злиття з російським народом. Разом з тим прогресивна суспільно-політична думка Києво-Могилянської колегії передбачала відстоювання ідеї визволення слов'янських народів від турецького гніту.

Значне місце в духовному житті українського народу тієї доби займала полемічно-публіцистична проповідь, яка в умовах XVII ст. переросла релігійні рамки і була активним засобом ідеологічного впливу на населення.

Проповідництвом І. Галятовський займався одночасно з викладанням у Києво-Могилянській колегії. За тодішніми традиціями, викладачі колегії повинні були складати і проголошувати проповіді. Крім того, читаючи курс риторики в колегії, І. Галятовський викладав принципи побудови проповіді. Усвідомлення необхідності розвитку нового типу казань спонукає письменника до написання спеціального посібника для складання проповідей. У 1659 р. в друкарні Києво-Печерської лаври І. Галятовський опублікував збірку своїх проповідей під назвою «Ключъ разумѣнія» (далі «Ключъ»), в кінці якої вмістив перший вітчизняний курс гомілетики — трактат «Наука, албо способъ зложеня казаня».

Займаючи посаду ігумена Києво-братського монастиря і ректора Києво-Могилянської колегії, І. Галятовський конфліктував з наглядачем київської митрополії мстиславським єпископом Мефодієм, проти якого була вороже настроєна значна частина українського вищого православного духовенства [12]. У 1664 р. суперечності між І. Галятовським і Мефодієм настільки загострилися, що письменник змушений був залишити Київ [13]. Тимчасово він опинився на території володінь Польської держави, зокрема у Львові. З передмови-присвяти львівському єпископові Афанасію Желиборському, доданої до третього видання «Ключа», довідуємось, що письменникові надав притулок у Львові саме Желиборський (4 зв. нн.). У Львові І. Галятовський зайнявся доопрацюванням цього твору з метою підготовки

[10] Тут і далі у дужках після цитати подаємо номер аркуша цитованого твору.
[11] Історія Української РСР, т. 2, с. 173.
[12] *Эйнгорн В.* Очерки из истории Малороссии XVII в. : Сношения малорос. духовенства с моск. правительством в царствование Алексея Михайловича.— М., 1899, с. 168, 195—198.
[13] Там же, с. 229.

нового видання, а також здійснив два видання збірника оповідань-легенд під назвою «Небо новоє» (1665 і 1666 рр.).

Де ще довелося побувати І. Галятовському, крім Львова, перед тим, як повернутися до Києва, точних відомостей немає. У трактаті «Месія правдивий», створеному під час перебування на Правобережжі, він так характеризує умови, в яких доводилося працювати: «Не маючи обітели своєи, але тулаючиса и блукаючи по свѣту, в(ъ) чужих обителах сїю книгу писалемъ» (3 нн. — 3 зв. нн.). Багатий матеріал про колоніальний гніт польської шляхти, зібраний у цей час, використав письменник пізніше у викривальному антикатолицькому трактаті «Fundamenta» (1685 р.).

Про те, що крім Львова І. Галятовський побував у Луцьку, Слуцьку, Мінську, свідчать такі факти: повернувся він у Київ із Слуцька (лист Л. Барановича до С. Полоцького [14]); у трактаті «Stary kościoł» письменник вказує, що матеріал для своїх творів він черпав із книг, які збирав у Києві, Чернігові, Львові, Луцьку, Слуцьку та інших містах (14 нн.); до Києва І. Галятовський привіз завершений трактат «Месія правдивий» і рецензію на нього ігумена Мінського монастиря Іосифа Ходоновича.

1668 р. наглядача київської митрополії Мефодія було вислано з Києва. Цього ж року сюди повернувся І. Галятовський і зайнявся виданням трактату «Месія правдивий». Налагодивши справу з його надрукуванням, письменник виїхав до Новгорода-Сіверського, де на той час була резиденція чернігівського архієпископа Лазаря Барановича, який призначив І. Галятовського настоятелем Єлецького монастиря в Чернігові з тим, щоб у майбутньому висвятити його у архімандрити. Сам І. Галятовський про це згадує в одному з оповідань «Скарбницы потребнои» (14). Потрібно було закріпити старі й нові маєтності за Єлецьким монастирем і роздобути кошти на відновлення монастирських будов. З цією метою І. Галятовський у жовтні 1670 р. відвідує Москву, що зафіксовано в монастирському запису [15], а також відбито в одному з оповідань «Скарбницы потребнои» (17 зв.). В дарунок царській сім'ї І. Галятовський привіз кілька примірників «Месії правдивого». У Москві він виголосив дві промови, одну — коли підносив книги цареві і царевичам, другу — 9 жовтня в церкві в присутності царя [16]. Складені вони з уривків казань «Ключа», але в перекладі російською мовою. В. Ейнгорн висловив слушний здогад, що І. Галятовському міг допомогти здійснити такий переклад хтось із колишніх київських випускників, що жили й працювали в Москві і з якими він був знайомий. Як свідчення цього В. Ейнгорн наводить листування І. Галятовського з Є. Славинецьким та С. Полоцьким [17]. Обидві промови викликали чималий інтерес і абсолютне схвалення в Москві. Піднесений зошит з текстами промов звелено було розкішно оправити. Списки з них розповсюдилися по Москві [18].

Слідом за Є. Славинецьким І. Галятовський своїми проповідями, проголошеними в Москві, сприяв перенесенню традицій українського пропо-

[14] Письма преосвященного Лазаря Барановича.— Чернигов, 1865, с. 52.
[15] *Амвросий*. История Российской иерархии. М., 1815, ч. 6, с. 495.
[16] *Эйнгорн В*. Речи, произнесенные Иоанникием Галятовским в Москве в 1670 г.— М., 1895.— (Відбитка з «Чтений в Император. о-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те», 1895, кн. 4, г. 175). Тут є і тексти промов.
[17] Там же, с. V.
[18] Там же, с. IV.

відництва в Росію, а також перетворенню проповіді у вид панегірика на честь можновладців. Згодом цю справу продовжили такі українські проповідники, як Д. Ростовський, С. Яворський, Ф. Прокопович.

Стосунки І. Галятовського з царським двором сприяли зближенню українського духовенства з московським патріархом, а також допомогли певною мірою тому, що церковне проповідництво стало швидше розвиватися в Москві, пожвавився обмін культурними цінностями з Росією. 1672 р. у Москві відкривається спеціальна книжкова лавка Києво-Печерського монастиря, в якій серед книг були представлені «Ключъ» і «Месія правдивий» І. Галятовського.

Помер І. Галятовський 1688 р. в Чернігові, де прожив останні майже два десятки років. З-під його пера за цей період вийшла низка творів, написаних українською і переважно польською мовами. Похований у Чернігові.

* * *

І. Галятовський увійшов в історію української культури насамперед як проповідник і автор першого вітчизняного трактату з гомілетики.

Найпопулярніший його твір — збірка проповідей «Ключъ разумѣнїѧ» і доданий до неї трактат «Наука, албо способъ зложенѧ казанѧ» — витримав кілька видань. Перше з них (1659 р.) відкривалося передмовою «Чителнику ласкавый», де пояснювалась назва книги: «Ключем» її названо, «поневажъ сщенником(ъ) до каза(н)ѧ двери ѡ(т)мыкаєть» (І, 1 зв. нн.)[19]. Далі йде «Предмова до священниковъ законныхъ и свѣцкихъ», в якій викладена мета книги: «жебы сщенники (не мовлю ѡ ты(х), которыи умѣютъ), самы собѣ на н(д)ли и на ста могли учинити и повѣдати казаннѧ, поглядаючи на мои» (І, 2 нн.). З 32 проповідей 20 приурочувалися до так званих господніх свят, 12 — до свят богородичних. Отже, зразки проповідей не охоплювали всіх випадків проповідницької практики, тому І. Галятовський 1660 р. видає доповнення до «Ключа» — «Казаня приданыи до книги «Ключъ разумѣнїѧ» названои»[20], до складу якого входили трактат «Наука коротка,

---

[19] Тут і далі при посиланнях на перше видання «Ключа» позначаємо його римською цифрою І; далі будемо позначати друге видання «Ключа» (1663 р.) римською цифрою II; при посиланні на «Казанѧ приданыи» умовно позначатимемо їх римською цифрою IV.

[20] Деякі дослідники помилково вважали «Казанѧ приданыи» другим виданням «Ключа», див.: *Сумцов Н. Ф.* Указ. соч., с. 22; *Филарет [Гумилевский]*. Обзор русской духовной литературы.— Спб., 1884, с. 204; *Петров Н.* К истории южнорусской литературы XVII ст.: (Рец. на працю Сумцова М. Ф.).— Журн. М-ва нар. просвещения, 1885, ч. 238, апр., с. 320; *Шляпкин И. А.* Св. Дмитрий Ростовский и его время.— Спб., 1891, с. 6; *Марковский М.* Антоний Радивиловский, южнорусский проповедник XVII в.— Киев, 1894, с. 53; *Сопиков Н.* Опыт российской библиографии. Спб., 1813, ч. 1, с. 128.

Тоді, коли вийшла робота М. Сумцова, І. Вагилевич у статті «Заметки о русской литературе» правильно визначив видання «Ключа» 1663 р. як друге (*Онишкевич И.* Руска библіотека. Львов, 1884, т. 3, с. 150). Остаточно розв'язане питання видань «Ключа» С. Т. Голубєвим (Отзыв о сочинении В. О. Эйнгорна «Очерки из истории Малороссии в XVII в.» — В кн.: Сношения малороссийского духовенства с московским правительством в царствование Алексея Михайловича. М., 1899.— Реп. проф. *С. Голубева*. Отдельный оттиск из «Отчета о XLII присуждении наград графа Уварова».— Спб., 1902, с. 46—47) та С. І. Масловим (*Маслов С.* До історії видання «Ключа разумѣнїѧ» Іоаникія Галятовського 1659 р.— В кн.: Етюди з історії стародруків. К., 1925, с. 6—10).

албо способ(ъ) зложена казана» (доповнення до першої «Науки») і казання, що можуть бути проголошені на неділі та інші свята. «Наука коротка...» містить ряд практичних порад щодо складання саме цих доповнених проповідей. У кінці «Казань приданыхъ» вміщено 95 оповідань-легенд про богородицю як матеріал, що можна використати при складанні нових проповідей.

1663 р. львівський друкар Михайло Сльозка здійснив друге видання «Ключа», механічно поєднавши видання 1659 р. і «Казаня приданыи». На титульному аркуші вказано: «Второе туломъ издаса сіа книга». У кінці є запис: «Второе напечатована бысть сїя книга» (II, 141). Про те, що І. Галятовський не брав участі у цьому виданні, свідчить ряд фактів. Ніяких авторських змін у тексті немає, навіть пагінація аркушів механічно поєднана — спочатку йде пагінація першого видання «Ключа», потім «Казань приданыхъ». Присвята Гедеону Четвертинському зроблена від імені М. Сльозки. Якби І. Галятовський брав участь у цьому виданні, він не проминув би посвятити його комусь із можновладців від свого імені, як це він робив раніше. Деякі формальні зміни М. Сльозка все-таки вніс у цю працю порівняно з першим виданням «Ключа» і «Казанями придаными». Так, багато надрядкових літер внесено в рядок; послідовно заставною літерою виділено початок нарації (конклюзія залишилася невиділеною), на полі визначено цитати з псалтиря, які зустрічаються досить часто.

Утретє «Ключъ» було надруковано 1665 р. тим же М. Сльозкою у Львові, але за участю автора — «зъ поправою и прида(т)ками» — як відзначено на титулі цього видання. І. Галятовський додав до попередніх публікацій «Ключа» і «Казань приданыхъ» 12 проповідей на неділі, 4 похоронні казання і 4 проповіді на свята різних святих. Правда, автор вилучив два казання, присвячені Антонію і Феодосію Печерським, які були вміщені в «Казаняхъ приданыхъ» і в «Ключѣ» 1663 р. Матеріал вилучених казань письменник використав для створення інших проповідей.

До старих проповідей І. Галятовський вніс чимало вставок, особливо до малих творів. Вставки носять переважно теоретико-богословський або публіцистичний характер. Зовнішнім виглядом текст третього видання «Ключа» відрізняється від попередніх Усі три частини казання виділені «о(т) краю и о(т) болшой рѣзаной лѣтеры». Цитати із святого письма і богослужбових книг набрано дрібнішим, ніж основний текст, шрифтом. Усі казання парні, за винятком недільних. У кінці кожного недільного казання є вказівка на те, коли його можна ще проголошувати. Пагінація суцільна. Більше, ніж у виданні 1663 р., внесено в рядок надрядкових написань. Парні проповіді пронумеровано словами, а не цифрами (буквами), як у попередніх виданнях: каза́ньє *первоє*, каза́ньє *второє* і т. д.

Третє видання характеризується змінами в правописі. В ньому досить часто буква **ѣ** пишеться на місці живомовного **і**: *всѣ* (273 зв.; I, II *вси*), *заквѣтла, фѣгурова́ла* (273 зв.; II *заквитла*, I, II *фигурова́ла*), *срѣбромъ, сібѣлля* (274; II *срі́бромъ, сібилля*), *з(ъ) неволѣ* (302 зв.; I, II *неволи*), *не доѣвъ* (303 зв.; II *дойвъ*), *ωбѣца́лъ* (350 зв.; IV *ωбицалъ*), *ωбѣца́лъ, нѣже́ли* (354; IV *ωбица́лъ, нижéли*).

Послідовніше вживається **ы** після шиплячих: *учыни́лъ, ре́чы, чы́мъ* (271 зв.; I, II *учини́лъ, речи, чи́мъ*), *начы́н(ь)є* (273; I, II *начи́н(ь)є*), *клѣщы* (275; I, II *клѣщи*), *чынѣмо* (275 зв.; I, II *чинѣмо*), *чы* (277; I, II *чи*), *ре́чы, причы́ну* (279; I, II *ре́чи, причи́ну*), *шы́дила* (299 зв.; I, II *ши́дила*), *ме́жы*

(302 зв.; І, ІІ *межи*), *пожытокъ* (303 зв.; І, ІІ *пожитокъ*), *чыстость* (410; IV *чистость*) і под.; після р: *Рымѣ, рымскій* (274 зв.; І, ІІ *Римѣ, римскій*), *вѣры* (304 зв.; І, ІІ *вѣри*), *крывды* (312; І, ІІ *кривды*), *тры* (311, 312; І, ІІ *три*), *товарыства* (350, 350 зв., 351; IV *товариства*); після ц: *члвцы, хищницы, неправедницы* (304 зв.; І, ІІ *чловѣци, хищници, неправедници*), *мл(д)нцы* (351 зв.; IV *мл(д)нци*) і т. ін.

У третьому виданні «Ключа» частіше, ніж у попередніх, засвідчується інтервокальний j у словах типу *хр(с)тіѧнъ* (309; ІІ *хр(с)тіан(ъ)*, *хр(с)тіѧне* (348; IV *хр(с)тіане*), *Геѡргіѧ* (353 зв.; IV *Геѡргіа*); *позабіѧли, непріѧтелей* (404; IV *позабіали, непріателей*) тощо.

Літера ѕ послідовно заступається літерою з: *звѣзда* (380; IV *ѕвѣзда*), *злата, злота* (383; IV *ѕлата, ѕлота*), *зѣло* (400 зв.; IV *ѕѣло*) і т. ін.

В останньому виданні ширше вживаються дієприслівники і дієприслівникові звороти на місці підрядних речень: *палячи умерлого тѣло* (384 зв.; IV *гды палили умерлого тѣло*), *пришовши* (410 зв.; IV *гды пріидет(ъ)*) і т. д.

В окремих місцях у третьому виданні знято глоси, що являють собою переклади коротких цитат з конфесійних текстів. Наприклад: Се раба г(с)днѧ (307 зв.; І, ІІ глоса: *ѡто служебница панскаѧ*); Азъ рабъ твой, азъ рабъ твой (307 зв.; І, ІІ глоса: (бже) *я слуга твой, я слуга твой*) [21] і т. д.

Видання «Ключа» 1665 р. І. Галятовський присвятив львівському єпископові А. Желиборському. На звороті титульного аркуша вміщено зображення герба Желиборських і віршоване його роз'яснення «На старожытный клейнот(ъ) ихъ мл(с). пп. Желибѡрскихъ» — зразок геральдичної поезії І. Галятовського.

І. Галятовський був представником такого типу проповіді, яка в історії української літератури дістала назву латино-польської на відміну від греко-слов'янської, відомої на Україні до XVII ст. [22] Розвиток нового виду творчості зумовлений був історичними обставинами, які склалися на Україні в XVII ст.: напруженою боротьбою українського народу за соціальне визволення, національну незалежність, возз'єднання з братнім російським народом, за культурно-ідеологічну рівновагу з католицькою та протестантською Європою [23]. Зростання національної самосвідомості українського народу в середині XVII ст. і збудження інтересу до живої думки ставили перед проповіддю нові завдання — вона повинна була не тільки утверджувати у вірі і морально наставляти прихожан, але й розширювати їхнє уявлення про світ, давати певні знання, бути цікавою. Якщо про стару проповідь можна було сказати словами С. І. Маслова, що це була екзегеза біблійного тексту у морально-повчальному дусі [24], то в проповіді другої половини XVII ст. матеріал святого письма становить тільки складову її частину.

---

[21] Конкретніше про відмінності третього видання «Ключа» від попередніх див. у різночитаннях при текстах.

[22] *Крекотень В. І.* Оповідання Антонія Радивиловського.— К., 1983, с. 12—16.

[23] Там же, с. 12.

[24] *Маслов С. І.* Наука Леонтія Карповича в неділю перед різдвом.— Зап. Укр. наук. т-ва в Києві, 1908, кн. 2, с. 126.

Найвидатнішими представниками української проповідницької творчості другої половини XVII ст. були Л. Баранович [25], І. Галятовський [26] і А. Радивиловський [27]. Проповіді Л. Барановича передбачали поважного слухача, представників освіченої публіки. І. Галятовський і А. Радивиловський, навпаки, призначали свої казання для широких народних мас. Теоретичні засади такої проповіді викладені в гомілетичному трактаті Галятовського «Наука, албо способъ зложеня казаня» [28] (далі «Наука»).

«Наука» фактично являє собою три частини однієї роботи, які були написані автором під час праці над «Ключем». У першій викладено загальні гомілетичні настанови щодо складання проповідей. У другій, під назвою «Наука, албо способъ зложеня казанья на погребъ», І. Галятовський дає рецепти складання похоронних проповідей на смерть людей шляхетних і посполитих, духовних і світських, молодих, літніх і дітей, чоловіків і жінок тощо. Закликає також орієнтуватися на подані в збірнику зразки складених ним похоронних казань.

Третій розділ трактату «Наука латвѣйшая, албо способъ зложеня казанья» складається з двох частин. Спочатку йдеться про створення проповідей на різні свята — господні, богородичні та інші, далі — про складання недільних казань. Рекомендації автора зводяться до того, як вміщене в «Ключѣ» казання використовувати для укладання іншої проповіді, при цьому даються конкретні вказівки, про що слід говорити в кожній частині казання.

Основою казання І. Галятовський вважає тему (ѳему), своєрідний епіграф, що мусить бути вибраним з книг святого письма. Це — основна думка, ідея проповіді, що пронизує її від початку до кінця. Структурно проповідь, за І. Галятовським, повинна складатися з трьох частин: екзордіуму (вступу), нарації (виклад казання, основна його частина) і конклюзії (заключна частина). Для більшої наочності в третьому виданні «Ключа» кожна частина казання спеціально виділена — починається великою літерою і віньєткою [29].

В основі побудови проповіді лежали певні прийоми. Так, проповідь могла будуватися на порівнянні, метафорі або алегорії. Наприклад, на порівнянні Христа з різними дорогоцінними каменями будується «Казанье второе на стрѣтеніе господнє». З квітами, як правило, порівнюється богородиця.

Поширеним прийомом побудови проповіді могло бути якесь поставлене запитання, на яке проповідь повинна була давати курйозну відповідь, що мала вражати слухачів своєю несподіванкою. Наприклад, на запитан-

---

[25] *Сумцов Н.* К истории южнорусской литературы XVII столетия. Лазарь Баранович.— Харьков, 1885.— Вып. 1, 183 с.

[26] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский...

[27] *Марковский М.* Указ. соч.

[28] Ми користувалися примірником «Ключа» видання 1665 р., що зберігається в ЦНБ АН УРСР (шифр: Кир. 608), з дарчим написом автора Інокентієві Гізелю: Я, по(д)лы(и) авторъ сеи книги, высоце в бзѣ превелебному ω(т)цу Іннокентію Гизелови, архимандритѣ Печерскому, даровале(м) книгу сїю для неω(т)мѣнной ку маѣ ласки и любви его. (На нижньому полі арк. 2—2 зв.— 3—3 зв.— 4).

[29] У зв'язку з цим у «Науцѣ» 1665 р. порівняно з попередніми виданнями випущено кілька сторінок, на яких пояснювалось, де починалася конклюзія кожного казання.

ня, чому богородицю називають благословенною, відповідь була така: тому що вона зважила вогонь, зміряла вітер і повернула назад минулий день (Казанье на покровъ престои бци). Нарація цього казання пояснює, що означає кожен з цих незвичайних вчинків.

Деякі проповіді конструювалися за схемами формальної логіки. Наявні логічні схеми наповнювалися потрібним казнодієві змістом. Так, суть «Казанья второго на стгѡ Іѡа́нна Бгослова» зводиться до того, що Іоанн Богослов порівнюється з десятьма філософськими категоріями (предикаментами): *истность, субстанціѧ*, тобто буття, *квантита, количкость*, тобто кількість, *квалетасъ, яковость*, тобто якість, *реляціо*, тобто відношення, *акціо, чиненіє*, тобто дія, і т. д.

Проповідь другої половини XVII ст., як і раніше, мала на меті утверджувати у вірі і морально виховувати прихожан. І. Галятовський наголошує на тому, що слово проповідника повинно не розходитися зі словом божим, а тому радить вибирати тему проповіді з текстів святого письма, свої думки підкріплювати цитатами з цього ж джерела. Крім біблії рекомендується використовувати матеріал житій святих, церковних учителів — Василія Великого, Григорія Богослова, Іоанна Златоуста, Афанасія Феодорита, Іоанна Дамаскина, Єфрема тощо. Особлива ж увага звертається на моральне виховання слухачів. І. Галятовський перелічує доброчинності, які повинен виховувати проповідник у прихожан. Крім звичних християнських «цнот» — виконання релігійних обрядів, молитов, говіння й т. ін. — всілякого наслідування й вихваляння, на думку письменника, гідна людина, яка твердо дотримується православної віри, готова до кінця життя боронити рідну вітчизну і православну віру, жертвувати на церкву і шпиталі, викупляти полонених з неволі тощо. Це те, що диктувалося вимогами часу. Так пристосовувалися засади християнської моралі до потреб живої дійсності. У своїй практичній діяльності проповідника, в оповідальних збірниках (письменник їх розглядав як матеріал для можливих проповідей), не кажучи вже про полемічні трактати та передмови-присвяти сильним світу того, І. Галятовський вміщує безліч конкретних фактів із життя, що демонструють гідні наслідування й прославляння вчинки людей, у тому числі й дії та вчинки громадянські, патріотичні.

Сам І. Галятовський у більшості проповідей виступає патріотом і громадянином. Торкаючись теми воєн, він розрізняє війни справедливі й несправедливі — «слушную и неслушную брань». Несправедливі війни, на його думку, ведуться без причини, а справедливими є війни за православну віру, за вітчизну, за рідних. Письменник розумів, що іноземні напади та внутрішні чвари в середині країни — «война домовая» — ведуть Україну до занепаду. Недаремно в одну з проповідей Галятовський вплітає байку про підстреленого орла: «Єдногѡ орла пострѣлено стрѣлою, а гды пойзрѣлъ орелъ на тую стрѣлу, ѡбачилъ на ней пюра орлїи и почалъ мовити: «Не жаль мнѣ, же мене б(ъ)етъ тоє дерево и желѣзо, которое сѧ в(ъ) той стрѣлѣ знайдуєтъ, бо то єстъ чужое, але жаль мнѣ, же мои жь пюра орлїи орла б(ъ)ютъ мене» (313).

Визначаючи соціальну нерівність у суспільстві, І. Галятовський підкреслював, що багатства «злымъ способомъ... набываютсѧ» і є основним мірилом людської гідності: «Поки чловѣкъ богатый, поты всѣ єгѡ любѧтъ, кланѧютъсѧ єму, шанують єгѡ, милостивымъ паном(ъ) называютъ и слу-

жити єму хотатъ, а ґды члвкъ зостанетъ убогимъ, никто єгω не любитъ, не гладатъ на негω и не знаютъ єгω» (190 зв.).

Проповіді Галятовського не залишили поза увагою окремі суспільні вади, наприклад, спостерігаючи несправедливість, що панує в судах, він закликав суддів справедливо судити «кождого члвѣка, богатого и убогого, знаємого и незнаємого, жебы не гладѣли на подарунки, на пріателство, на урожен(ь)є зацноє, жебы нѣ прозбы, нѣ грозбы, нѣ плачу не слухали» (143 зв.).

Скутий феодальною ідеологією та релігійними уявленнями, І. Галятовський не бачив та й не міг бачити жодного розв'язання тих суперечностей, які він помітив у суспільстві, крім покірного очікування нагороди у потойбічному світі в разі додержання приписів християнської моралі і покарання пеклом, якщо ці приписи переступалися.

Одна з важливих вимог, які І. Галятовський ставить перед проповідниками, щоб казання було зрозуміле для слухачів, тобто і стиль викладу, і вимова мають бути дохідливими. «Старайса, жебы всѣ люде зрозумѣли тоє, що ты мовишъ на казаню... бо мнωгїи суть казнодѣи мудрїи, сами добре що умѣютъ, а не могутъ албω не хотатъ иншымъ людем(ъ) того ясне выразити и протолковати, ωвшемъ латвую речъ мовою своєю затруднаютъ, затлумлаютъ и завѣклаваютъ. Такіи в(ъ) цркви стой не маютъ похвалы. Иншыи за(с) казнодѣи, трудную и непонатую речъ ясно выражаючи и толкуючи, латвою и понатною чинатъ, и такимъ казнодѣїомъ црковъ стаа мудрость приписуєтъ и похвалу чинитъ» (517 зв.).

Проповідники другої половини XVII ст. скаржаться на відсутність у прихожан інтересу до церковної проповіді. В одному з казань І. Галятовський зауважує, що «теперъ не хотатъ люде слухати слова бжогω, ґды почнутъ слово бжоє проповѣдати, они з(ъ) цркви утѣкаютъ» (267 зв.). Недаремно він застерігає, що «сроґаа и наглаа смерть поткаєтъ» тих, «которыи люде спатъ албо розмовлаютъ албо з(ъ) цркви утѣкаютъ на той часъ, ґды слово бжоє проповѣдуютъ» (К., 267 зв.). Ця обставина свідчить про те, що «посилився скепсис до нудних догматичних мудрувань і абстрактних моральних настанов християнських богословів. Ореол святості, божественності цих високих «матерій» у суспільній свідомості дедалі більше пригасав, це був один із часткових проявів загальної кризи феодалізму та його ідеології, коли наставали нові часи і в надрах суспільства визрівав світогляд, пройнятий духом раціоналізму» [30].

У зв'язку з цим І. Галятовський у «Науцѣ» звертає увагу на заохочення прихожан до слухання проповіді, висуваючи ряд вимог, зокрема щодо її форми. Бажаючи зацікавити слухачів, проповідник повинен був наповнити зміст казання не тільки богословською догматикою та напучуваннями у дусі християнської моралі, а й дати прихожанам певні знання, причому подати їх у цікавій, захоплюючій формі. Тому І. Галятовський радить, крім книг святого письма і отців церкви, використовувати в проповідницькій практиці «гисторіи и кройники ω розмаитыхъ панствахъ и сторонахъ, що са в(ъ) них(ъ) дѣало и теперъ що са дѣет(ъ), треба читати книги ω звѣро(х), птахахъ,

---

[30] Історія української літератури : В 8-ми т. Т. 1. Давня література (XI — перша половина XVIII ст.).— К., 1967, с. 390.

Іоаникій Галятовський.

гадахъ, рыбахъ, деревахъ, зѣлах(ъ), камѣнахъ и розмаитыхъ водахъ, которыи в(ъ) морю, в(ъ) рѣкахъ, в(ъ) студнахъ и на иншихъ мѣстцахъ знайдуютсѧ, и уважати ихъ натуру, власноти и скутки и тоє собѣ нотовати и апплѣковати до своєи речи, которую повѣдати хочешъ. До тогѡ читай казанѧ розмаитыхъ казнодѣѡвъ тепереш(ъ)негѡ вѣку и ихъ наслѣдуй» (519 зв.).

Підсумовуючи все сказане в «Науцѣ», Галятовський у кінці трактату пише: «Конецъ чинѧчи тоєи своєи працы, даю тобѣ такую раду: читай книги и що хорошое вычитаєшъ, нотуй собѣ и до своєго казанѧ апплѣкуй» (531 зв.).

Широке використання різноманітної «матерії» при складанні проповіді не стало на заваді її оригінальності.

Про самобутність і творчий характер української проповіді даного періоду слід судити, виходячи з середньовічного розуміння авторства. Запозичення і компілятивність, як зазначає акад. Д. С. Лихачов, характерні для середньовічної літератури церковних жанрів [31]. «Праця письменника порівнюється, отже, із складанням букета квітів — «квітів» з інших творів. Чим авторитетніше коло творів, з яких складаються письменником «квіти» його стилю, тим сильніше вони настроюють читача на благочестивий лад своєю звичною піднесеністю, тим легше викликають вони благоговіння і свідомість висоти описуваного» [32]. Таким чином, творчий характер і самобутність української проповіді другої половини XVII ст. проявлялися в доборі і організації «матерії» згідно з ідейно-творчою настановою і рівнем майстерності проповідника.

Різні оповіді, що вплітались до казання, називалися в середньовічній літературі exempla — «приклади» [33]. Маючи силу мистецького слова, тобто здатність впливати на емоції слухачів, приклади були невід'ємною складовою частиною проповіді другої половини XVII ст. «До того, що мовишъ на казаню, — радить І. Галятовський, — доводи того писмѡм(ъ) стымъ з(ъ) библѣи, албо свѣдоцтвомъ стого ѡ(т)ца якого, учителѧ црковнаго, албѡ прикладом(ъ), албѡ подобенс(т)во(м), албѡ якимъ-колвекъ доводомъ потверди и подопри свою мову, то в(ъ)дачнѣйшаѧ твоѧ мова будетъ людемъ, которыи тебе слухаютъ, и вѣритимутъ тому, що мовишъ» (518).

Серед жанрового різноманіття прикладів, що їх використовували українські проповідники XVII ст. [34], для І. Галятовського найулюбленішими були легенди, які він називав чудами. Це — розповіді про події, які нібито відбувалися з небожителями або з людьми чи об'єктами живої й неживої природи з волі бога, богородиці, ангелів, святих, добрих і злих духів або з допомогою магічної сили християнських атрибутів (предметів одягу та інших речей). Вони мали підтверджувати думку автора, яку він проголошував у своєму казанні, навертати слухачів на шлях істини у дусі християнської моралі або прославляти й утверджувати божество.

Доба середньовіччя залишила нам чимало збірок оповідного матеріалу, в тому числі й легенд, звідки черпали приклади українські пропові-

---

[31] *Лихачев Д. С.* Поэтика древнерусской литературы.— М., 1979, с. 106.
[32] Там же.
[33] Детальніше про це див. зазнач. працю В. І. Крекотня.
[34] *Крекотень В. І.* Зазнач. праця, с. 90—150.

ники XVII ст. Велика кількість посилань на різні середньовічні збірники є і в І. Галятовського. До речі, джерела, використовувані письменником,— це одна з проблем майбутнього спеціального вивчення його творчості. Вона привертала увагу дослідників ще в дореволюційний час [35]. Першу деяку систематизацію джерел, використаних Галятовським, зробив М. Сумцов [36]. Конкретніше цим питанням займалися учасники семінарія Перетца [37]. Проте проблема ще далеко не вичерпана.

У проповіді як літературному жанрі, що призначений для слухання, велика роль належала декламації. Тому мова казань І. Галятовського часто наближалася до ритмізованої: «Сегодна чловекъ веселый, завтра смутный, сегωдна щасливый, завтра нещасливый, сегωдна тріумфуєтъ, завтра ламентуєт(ъ)» (284 зв.). Подібні ритмізовані антитези могли вживатися у поєднанні з вигуками, риторичними питаннями: «Людіє мои, чему надо мною такоє ωкрутенство чыните? Що ѕлогω вам(ъ) учынилемъ? Я хорыхъ вашихъ улѣчилем(ъ), а вы в(ъ) тѣлѣ моємъ всѣ члонки хоры учынили. Я трудоватыхъ вашихъ очистилем(ъ), а вы все тѣло моє трудоватоє учынили. Я раны на тѣлѣ вашемъ улѣчилемъ, а вы все тѣло моє зранили. Я кровоточивыхъ вашых(ъ) уздоровилемъ, а вы всю кровъ з(ъ) тѣла моєго выточили» (161).

Місцями мова проповіді наближається до народнопоетичної, нагадуючи мову народних дум: «заразъ сталъса шумъ великїй, почали са кости до костей збирати, каждаа кость до своєго составу, почали тыи кости жилы спаати, почало на нихъ тѣло наростати, почала ихъ скура ωкрывати» (182 зв.).

«Ключъ» свого часу користувався широкою популярністю. Велике значення мав збірник для українського населення території Правобережжя та Закарпаття, де відстоювання православ'я залишалося справою актуальною. Закарпатський полеміст Михайло Андрелла серед православних книг, що були для нього незаперечним авторитетом, називає «Лексикон словеноросський» П. Беринди, «Ключъ» І. Галятовського і «Камѣнь» П. Могили [38]. На історико-літературне значення «Ключа» серед народу Галичини вказував І. Франко [39].

Уже перше видання збірника викликало інтерес серед духовних кіл у Росії. 1669 р. в Іверському Валдайському монастирі архімандрит Феодосій з братією переклав «Ключъ» словеноруською мовою [40]. Рукопис зберігається в Ленінградському філіалі Центрального Державногоісто-

---

[35] *Иванов И.*, студент церковно-практического отделения. Южнорусская схоластическая проповедь.— (Рукопис роботи зберігається у Відділі рукописів ЦНБ АН УРСР, шифр: Дис. КДА 603).

[36] *Сумцов Н*. Иоанникий Галятовский..., с. 7—15.

[37] *Шевченко С.* К истории «Великого зерцала» в Юго-западной Руси. «Великое зерцало» и сочинения Иоанникия Галятовского.— Рус. филол. вестн., 1909, № 2, с. 110—130; *Фетисов І*. Збірник легенд Агапія Критянина... в українському та московському письменствах та народній словесності.— Зап. іст.-філол. відділу ВУАН, 1928, кн. 19; 1929, кн. 23.

[38] *Микитась В.* Український письменник-полеміст Михайло Андрелла.— Ужгород, 1960, с. 49.

[39] *Франко І. Я*. Карпаторуська література XVII—XVIII вв.— Зап. Наук. т-ва ім. Т. Г. Шевченка, 1900, т. 37, с. 15.

[40] *Строев П. М*. Библиологический словарь.— Спб., 1882, с. 305—306; *Шляпкин И. А.* Указ. соч., с. 132; *Харлампович К. В.* Малороссийское влияние на великорусскую церковную жизнь.— Казань, 1914, т. 1, с. 426; *Маслов С.* До історії видання «Ключа разумѣнїа...», с. 6

ричного архіву. Переклади окремих казань «Ключа» містяться у рукописному збірнику кінця XVII — початку XVIII ст., що зберігається у Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна [41].

Відомий також румунський переклад «Ключа». Разом з проповідями румунською мовою було перекладено й «Науку» і видруковано 1678 р. в Букурешті [42]. Молдавський митрополит Досифей (1624—1693) переклав «Ключъ» і «Небо новоє» молдавською мовою. Ці твори залишили глибокий слід у стародавній літературі як Дунайських князівств, так і Трансільванії [43].

Не меншою популярністю, ніж «Ключъ», користувався оповідальний збірник І. Галятовського «Небо новоє», тісно пов'язаний з проповідницькою діяльністю письменника. Легенди-чуда, що входять до збірника, могли служити матеріалом у практичній діяльності проповідників. Виходячи з цього, письменник додав 95 оповідань до книги «Казаня приданыи», вони, власне, й стали основою майбутнього збірника «Небо новоє». Проте на завдання свого збірника письменник дивився значно ширше: «тыи чуда престои бци могуть сщенники в(ъ) цркви чытати на утрени дла науки людемъ и на похвалу престой бци на праздникъ бгородиченъ. Могуть чытати... и в(ъ) трапезѣ по(д) часъ обѣду албо вечери. З(ъ) тыхъ чудωвъ могуть и казнодѣи помочъ мѣти до казана на праздники бгородични и на иншыи ста и на неделѣ и на погребѣ, и на ωказыи розныи, беручи ихъ и апплѣкуючи до своеи мовы, що знайдуетса в(ъ) моихъ казанахъ многихъ» (Н., 7 нн.). Збірником цікавився і світський читач. Про поширення і популярність його свідчить той факт, що він мав кілька видань. Перше вийшло в грудні 1665 р. Довгий час у літературі існувала думка, що друге видання «Неба нового» було здійснене 1677 р. в Чернігові [44]. С. Голубєв вперше звернув увагу дослідників на те, що друге видання було здійснене дуже швидко після першого [45], причому набір зроблено з друкованого примірника першого видання, а для виготовлення титульного аркуша могло бути використане кліше першого видання. Успішний збут першого видання викликав потребу у його перевиданні. Окремі відмінності, проте, між цими виданнями є: додано шість нових оповідань, деякі перенесено до інших розділів, помічені в першому виданні помилки в другому виправлено.

---

[41] Описание рукописей, хранящихся в Архиве Святейшего правительствующего Синода, 1910, т. 2, вып. 2, с. 607.

[42] *Маслов С.* До історії видання «Ключа разумѣнїа...», с. 6.

[43] *Вартичан И. К., Василенко И. С., Левит Ф. Д., Попович К. Ф.* Литературное наследие молдавского народа.— Кишинев, 1962, с. 9.

[44] *Сопиков В. С.* Указ. соч., с. 153 ; [*Евгений Болховитинов*]. Словарь исторический о бывших в России писателях духовного чина.— Спб., 1818, т. 1, с. 241; 1827, т. 2, с. 230; *Филарет* [*Гумилевский*]. Обзор русской духовной литературы, 862—1720 гг.— Спб., 1859, с. 286; *Каратаев И.* Хронологическая роспись славянских книг, напечатанных кирилловскими буквами, 1491—1730.— Спб., 1861, № 835; *Пекарский П.* Наука и литература в России при Петре Великом.— Спб., 1862, т. 2, № 16; *Сумцов Н.* К истории южнорусской литературы XVII столетия. Вып. 1. Л. Баранович, с. 30; *Сумцов Н.* Иоанникий Галятовский..., с. 43; *Сумцов Н. Ф.* Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен.— Киев, 1888, с. 159; *Марковский М.* Указ. соч., с. 25; *Петухов Е. Ф.* Очерки из литературной истории синодика.— Спб., 1895, с. 208.

[45] *Голубев С.* Отзыв о сочинении В. О. Эйнгорна «Очерки из истории Малороссии в XVII в...».

Щодо чернігівського видання 1677 р., то жодного примірника його не пощастило нікому відшукати. Проте зазначеного року було видано російський переклад «Неба нового», здійснений дяком Феофаном з першого його видання [46]. 1699 р. в Могильові в друкарні М. Вощанки видано ще один переклад збірника російською мовою. Перекладачів, очевидно, було кілька, тому що післямова написана від імені кількох людей: «Да будет ему от *нас*, трудившихся, честь, слава... всяко *молим* покрыти скудоумие *наше*» (Н., 1699, 225 зв. нн.). Переклад дуже умовний, він стосується лише лексичних і подекуди граматичних моментів. Наприклад:

ѡ рѡждествѣ преч(с)тои двы родичом(ъ) єи, Іѡакимовѣ и Аннѣ, *ѡзнаймилъ* бгъ пре(з) аггла, бо Іѡакимъ *знашолъ* жену свою Анну з(ъ) *тоєю* новиною в(ъ) црквн Іер(с)лимской в(ъ) *золотыхъ ворота(х)*, же она мѣла породити *цорку*, котораѧ мѣла *зостати мткою бжею*.	ѡ рѡждествѣ преч(с)тои двы родичѡмъ єи Іѡакимовѣ и Аннѣ *возвѣстилъ* бгъ презъ аггла. Іѡакимъ бо *обрѣте* жену свою Анну з(ъ) тою новиною в(ъ) церкви Іер(с)лимской въ *златыхъ вратех(ъ)*, же ѡна мѣла породити *дщерь*, котораѧ мѣла *быти мтрь бжіѧ*.
А тоє Іѡакимовѣ *ѡзнаймилъ* агглъ, же мѣлъ там *знайти* жону свою з(ъ) *тоєю* жъ новиною. (Н., 1665, 4—4 зв.).	А тоє Іѡакимови *возвѣстилъ* агглъ, же мѣлъ тамо *ѡбрѣсти* жену свою з(ъ) *тою* жъ новиною. (Н., 1669, 4 зв.—5).

«Небо новоє» привертало до себе увагу, і в XIX ст. 1851 р. в Москві було опубліковано збірник, складений за зразком «Неба нового» Олександрою Плохово. У ньому порівняно з «Небом новим» І. Галятовського додано десять нових розділів — переважно описи чудес різних чудотворних ікон. Із збірника І. Галятовського до цієї книги увійшли не всі оповідання. Так, з розділу «Чуда пресвятої богородиці над грішниками», де в І. Галятовського було 10 легенд, О. Плохово використала лише дві. У розділі «Чуда пресвятои богородиці Іверської» у І. Галятовського 17 легенд, О. Плохово ж зробила суцільну розповідь під назвою «Чудесное явление Иверския иконы богоматери». До всіх оповідань книжного походження Плохово вказує джерело, яке не завжди збігається з тим, на яке посилається Галятовський. Найчастіше в неї зустрічаються «Четьї-Минеї» Д. Ростовського, де ці легенди також використані. В окремих оповіданнях є вставки, яких немає в «Небѣ новому».

Збірник «Небо новоє» присвячений сестрі Петра Могили Анні. На звороті титульного аркуша зображений герб роду Могил, а внизу вміщено 6-рядковий вірш. У традиційній передмові-присвяті розкривається алегорія назви збірника і вихваляється сім'я Могил як захисників православної віри і борців за розвиток української культури. «Нбомъ называєтъ црковъ наша преч(с)тую дву бцу, — так пояснює письменник назву твору, — длѧ тогѡ и я нбомъ престую дву назвалемъ, звѣздами суть чуда єи, которыми ѡна приѡздобила» (2 зв. нн.). Оповідання-чуда, тобто розповіді про надзвичайне, чарівне, вражаюче, подобалися простим людям. Інтерес

[46] *Калайдович К., Строев П.* Обстоятельное описание славянорусских рукописей, хранящихся в Москве в библиотеке графа Ф. А. Толстова.— М., 1825, с. 492.

2*

до чудесного, надприродного взагалі характерний для епохи Середньовіччя. Легенда сприймалася як дійсність. І. Франко, характеризуючи українське письменство XVII ст., зауважував: «Сімнадцятий вік був у нас загалом героїчним часом, а тим самим і часом, коли люди, самі переживаючи найріжнорідніші пригоди, любувалися в оповіданні таких пригод» [47]. Найрізноманітніші розповіді легендарного чи апокрифічного змісту впліталися в проповіді з найдавніших часів. Ще більше таких розповідей блукало серед народу, поширювалось у рукописах і навіть видавалося окремими збірниками. З розвитком бароккового напрямку в літературі, зокрема в проповідництві, подібні розповіді широко використовувалися казнодіями. Багато письменників займалося збиранням і записуванням легенд (А. Кальнофойський, П. Могила, І. Галятовський, Д. Ростовський тощо) [48].

Легендарно-апокрифічний матеріал на Україну доходив різними шляхами: східно-візантійським, польським й безпосередньо з Заходу [49]. Багато легенд народжувалося на батьківщині письменника, зокрема про чудотворні ікони визначних православних центрів, про заснування окремих церков тощо. Відбиття всіх цих джерел знаходимо в «Небѣ новому».

Усі оповідання збірника І. Галятовський розбив на 28 розділів. Сім перших складають легенди про життя богородиці. Інші розділи містять оповідання, пов'язані з богородицею або її емблемами після «успенія». Джерела, використані І. Галятовським при компонуванні збірника, були різного ступеня авторитетності з точки зору християнського богослова. Так, перший розділ легенд являє собою передбачення сивіл (поганських пророчиць) про народження богородицею Ісуса Христа. Хоча персонажі цих легенд були малоавторитетними постатями для християнського апологета, проте таємнича завчасність передбачень справляла бажаний ефект на слухачів та читачів. Католицизм всупереч протестантизму, оспівуючи культ мадонни, допускав поширення нехристиянських легенд про неї. Такі тенденції з Заходу, зокрема з Польщі, проникли й на Україну.

Джерелом цих оповідань для І. Галятовського була хроніка М. Бельського, польського історика XVI ст. Як указує В. М. Перетц, текст про сивіл, уміщений в «Небѣ новому», є скороченням до мінімуму польського оригіналу, зробленим згідно з завданнями автора [50]. Текст І. Галятовського про сивіл В. Перетц називає другою українською редакцією «Сказания о

[47] *Франко І.* Карпаторуське письменство..., с. 15.

[48] Пор., зокрема, розповіді про чудеса Куп'ятицької ікони богоматері, що нібито відбувалися там до 1636 р., які описав ієромонах Києво-Печерської лаври Афанасій Кальнофойський і надрукував у кінці своєї книги «Тератургима» (К., 1638). Розповіді складено на основі записок ігумена колишнього Куп'ятицького монастиря біля Пінська Іларіона Денисовича. (Див.: *Петров Н. И.* Купятицкая икона богородицы в связи с древнейшими энколпионами). А. Кальнофойський займався також описом чудес, що нібито відбувалися в Києво-Печерській лаврі в період з 1594 по 1637 р. (див.: Чудеса,совершившиеся в Киево-Печерской лавре по свидетельству иеромонаха оной Афанасия Кальнофойского, изложенные в книге «Тератургимъ», им же составленной и напечатанной в типографии Киево-Печерской лавры в 1638 году.— Киев, 1893); див. ще: *Сумцов Н.* К библиографии старинных малорусских религиозных сказаний.— Сб. Харьк. ист.-филол. о-ва, 1896, т. 8, с. 306—313.

[49] *Сумцов Н. Ф.* Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен, с. 3.

[50] *Перетц В. Н.* Отчет об экскурсии семинария русской филологии в С.-Петербург, 23 февраля — 3 марта 1913 года.— Киев, 1913, с. 12.

сивиллах»[51]. Пізніше згадки про поганських пророчиць знаходимо у С. Полоцького[52].

Мотиви більшості оповідань збірника були широко відомі в апокрифічній літературі, наприклад, серія легенд про вшанування свят, неділі, п'ятниці, про грішників і праведників, про вилікування від хвороб тощо. Дуже популярними й живучими на Україні були легенди про дияволів, злих духів. У І. Галятовського виступають оповідання демонологічного циклу двох видів: або злий дух вселяється в грішника — це як кара за гріхи, або ж злі духи спокушають до гріхів. В усіх розповідях демонологічного характеру богородиця карає злих духів — мотив, спільний з фольклорними оповіданнями, у яких злі сили завжди караються.

Оповідання «Неба нового» мали велике історико-літературне значення. Вперше на це звернув увагу М. Сумцов. Деякі оповідання та легенди були поширені в народі завдяки «Небу новому». Ще в XIX ст. учений поставив перед фольклористами завдання звернутись до збірок чудес XVII ст. «і, можливо, вивчення цих сухих і безбарвних пам'яток української старовини кине світло на історію малоруських народних легенд, визначить, які з цих легенд виникли на самій Україні, а які забрели з чужини і акліматизувались у Малоросії»[53]. В іншому місці М. Сумцов прямо вказує на те, що для проникнення легенд і апокрифів у народне українське середовище і побутування їх там багато зробили українські письменники другої половини XVII ст., зокрема І. Галятовський, А. Радивиловський, Д. Ростовський[54]. І. Франко наводить зразок підкарпатської колядки, джерелом якої, на його думку, є одне з 95 оповідань І. Галятовського, доданих до «Казань приданыхъ»[55]. Це оповідання ввійшло потім до «Неба нового» (116 зв. — 117).

Оповідання збірника мали свого часу велике естетично-виховне значення. Вони задовольняли смаки читацької публіки та слухачів проповідей. Таємниче, незвичайне, загадкове, яким були насичені ці оповідання, зумовлювало естетичну впливовість їх на читача або слухача і викликало певну емоційну реакцію: зворушення, страх, покору, трепет і т. п.

Серед творів І. Галятовського староукраїнською мовою хронологічно першим із створених у Чернігові був збірник оповідань-легенд, пов'язаних з історією чернігівської Єлецької церкви і чудотворними діями ікони богоматері в ній — «Скарбница потребная» (Новгород-Сіверський, 1676)[56]. Збірник зберігся в невеликій кількості примірників і зовсім не знайшов відображення в науковій літературі. Є згадки про нього лише в реєстрах спадщини письменника. Його використав П. Добровольський, створюючи історію чернігівського Єлецького монастиря[57]. Книга відкри-

---

[51] Перша належить до 1564—1584 рр. Див.: Там же, с. 10—14.

[52] *Пыпин А. И.* История русской литературы. Спб., 1911, т. 2, с. 332.

[53] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 44.

[54] *Сумцов Н. Ф.* Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен, с. 57.

[55] І. Франко покликається на друге видання «Ключа». Див.: *Мирон* [І. Франко]. К объяснению одной колядки.— Киев. старина, 1889, янв., с. 231—233; *Франко І.* Карпаторуське письменство..., с. 9—10.

[56] Для зручності викладу далі порушуємо хронологію, характеризуючи твори І. Галятовського, і згрупуємо їх тематично.

[57] *Добровольский П. М.* Черниговский Елецкий Успенский первоклассный монастырь : Историческое описание.— Чернигов, 1900.

вається передмовою, що є одночасно й присвятою гетьманові Івану Самойловичеві, який багато допоміг у відбудові Єлецького монастиря і церкви «з(ъ) своєи скарбницы своими скарбами» (С., 2 зв. нн.). У передмові знаходять розвиток патріотичні ідеї І. Галятовського, його погляди на возз'єднання українського народу з російським, ідея слов'янського єднання в боротьбі з турецько-татарською навалою. Збірник побачив світ за рік перед російсько-турецькою війною 1677—1678 рр. Українські землі постійно терпіли від турецько-татарських загарбників. Основною силою, яка протистояла цим нападам, було українське козацтво. У передмові високо оцінені козацькі перемоги і зроблено наголос на позитивній ролі не тільки запорізького, але й донського козацтва в справі захисту південних східнослов'янських земель. І. Галятовський уславлює акт возз'єднання українських земель з російськими, розцінюючи його як нагороду запорізькому козацтву за героїзм і вірність батьківщині: «Длѧ тоеи славы войска запорозкогω и длѧ его вѣры бл҃гочестивои приналъ войско запорозкое по(д) свою протекцію пресвѣтлый и бл҃гочестивый г(с)дръ цр҃ъ и великій кн҃зь Алеѯѣй Міхайловичъ, всеѧ Великіѧ и Малыѧ и Бѣлыѧ Россіи монарха, ω(д) которω(г) [о]... сцептроносной руки булаву гетманскую вел(ъ)можно(ст) твоѧ ωдержалесь, в(ъ)ступивши на урѧд(ъ) гетманскій...» (6 зв. нн. — 7 нн.).

Збірка складається з 32 легенд, які, як і в «Небѣ новому», названі чудами. Всі вони грунтуються переважно на народних переказах. У «Небѣ новому» було вміщено цикл легенд про Куп'ятицьку ікону богоматері, які також були засновані на матеріалах, зібраних з уст народу. Про Печерську ікону богородиці також багато оповідань усного походження. Ці три ікони, як писав М. Сумцов, особливо вшановував письменник, адже з їх місцезнаходженням пов'язані певні етапи життя І. Галятовського: у молодості він певний час жив у Куп'ятичах, перед тим вчився і після того працював у Києві, а старість минула в Єлецькому монастирі в Чернігові.

Тематично оповідання «Скарбницы потребнои» є легендарними передбаченнями заснування Єлецької церкви, історії її побудови, відбудови після ординської навали та нашесть польської шляхти, розповіді про різні чудеса, що нібито відбувалися з допомогою Єлецької ікони, переважно пов'язані із зціленням хворих. Своєю збіркою І. Галятовський переслідував мету провести паралель між Києвом та Черніговом і показати, що Чернігів має право на таке ж почесне місце в історії українського народу, як і Київ. Єлецька церква порівнюється або з київською Софійською церквою або з Печерською лаврою. Крім текстів оповідань на особливу увагу заслуговують авторські зауваження на полях — роздуми, передбачення, побажання, вказівки на час, коли відбулася певна подія, тощо. Так, розповідаючи про відбудову Єлецької церкви у другій половині XVII ст., І. Галятовський на полі робить таку приписку: «Архіман. унѣти не направовали спустошаногω монастыра Єлецкого и та(м) не мешкал(и)» (7). Гідна подиву робота трударів, які працювали на відбудові Єлецьких споруд. Церква була землею присипана. На полі зауваження: «Землѣ было в(ъ)звышъ на пултор(а) сажнѧ ωколо церкви Єлецкои, але тачками ро(з)вожено» (7 зв.). В іншому місці читаємо таку помітку автора: «Не ра(з) на(с) до мѣст(а) з(ъ) монастіра тыи тривоги выганѧли» (15 зв).

З точністю історика й сучасника описуваних подій розповідає письменник про взяття турецькими військами Ладижина і Умані в 1674 р. Його обурюють нелюдські знущання турецьких завойовників над українським народом, намагання побусурманити українських дітей, захопивши їх у полон і т. ін. На полі проти цієї розповіді І. Галятовський з болем вигукує: «Чему жъ вы, монархове и потентатове хрістіѧ(н)скїи, з(ъ) собою сѧ не згодите и махометановъ ѡкрутны(х), непріѧтелей хр(с)тїан(ъ)скї(х) з(ъ) свѣта мече(м) своим(ъ) не выкорените и не выгубите?» (25).

Народна основа оповідань «Скарбницы потребнои» сприяла тому, що вони дуже колоритно і рельєфно змальовують події. Письменник називає конкретних людей, від яких чув ту чи іншу історію: священик Симеон і священоінок Феофан, що мали більш як по 100 літ, Максим Костомаха — 110 літ, Сила Денисович Бохня — 200 літ та ін. Посилання на джерела часто включені в самі тексти, як правило, на початку розповіді: «Знайдуют(ъ)сѧ в(ъ) Чернѣговѣ Сила Динисови(ч) Бохнѧ и в(ъ) селѣ Тупичовѣ Авдѣй Дорошови(ч), люде старыи, которыи повѣдаю(т)...» (10 зв.); «Такую ж(ъ) гисторїю... повѣдала на(м) стараѧ невѣста єдна именемъ Агафїѧ, котораѧ, будучи девицею молодою и малою, в Чернѣговѣ мешкала и ѡ(д) старыхъ людей чула» (11 зв.) і т. д. Розповіді старих людей були для І. Галятовського досить авторитетними: «Старыи люде сут(ъ) кроники живыи» (5 зв.). Легенди «Скарбницы потребнои» містять багато справді історичних фактів, живого, реального матеріалу з історії Єлецького монастиря і взагалі життя українського народу. Власне, це — пам'ятки українського фольклору, що дійшов до наших часів в обробці письменника.

Значне місце в творчості І. Галятовського займають полемічно-публіцистичні трактати. Полемічні твори І. Галятовського, як і інших українських письменників його доби, написані польською мовою. Цією мовою писали католицькі й уніатські опоненти, тому більшість українських письменників XVII ст. ведуть з ними полеміку їхньою ж мовою, щоб зробити свої твори максимально зрозумілими для тих, проти кого вони були спрямовані. Крім того, тут був також розрахунок на тих українців, що залишилися під владою Речі Посполитої, де українська мова зазнавала утисків.

Польською мовою написані й антимагометанські трактати І. Галятовського та збірник оповідань-легенд, спрямований проти аріанства. У протимагометанських творах проводиться ідея слов'янського єднання, отже, вони передбачали не лише українського читача, а розраховані були й на інших слов'ян, а також неслов'ян-християн. Про те, що українські культурні діячі розуміли значення польської мови для широкого спілкування з Європою, свідчить лист І. Галятовського до царя Олексія Михайловича, в якому він обгрунтовує видання в 1672 р. «Месії правдивого» в перекладі польською мовою. На думку письменника, польська мова дозволить поширити трактат у Польщі, Франції, Італії, Іспанії, тобто в країнах католицького світу.

Твори І. Галятовського антикатолицького спрямування репрезентують другий, пізній період полеміки. Перший етап у розвитку українського полемічного письменства закінчується «Палінодією» З. Копистенського та «Літосом» П. Могили. Середина XVII ст. внесла багато змін у життя українського народу. Національно-визвольна боротьба проти шляхетства та унії сприяла чіткішому визначенню класових позицій окремих суспільних верств. Українське панство та магнати Правобережної

України в основному перейшли в латинство, намагаючись всіляко зберегти своє привілейоване становище. Ті ж представники українського панства та вищого православного духовенства, які продовжували вести боротьбу з латино-уніатами, були послідовними патріотами.

Православні представники другого періоду полеміки були переважно вихованцями Києво-Могилянської колегії, люди освічені й ерудовані, які, з одного боку, прекрасно розуміли необхідність продовжувати полеміку, а з другого — проголошували ідею слов'янського єднання, не виключаючи й Речі Посполитої, породжену спільними інтересами слов'янського світу в боротьбі з турецько-татарською навалою. А звідси й дещо м'якший, ніж у попередній період, тон полемічних творів, дещо більше заглиблення в богословські питання [58].

1676 р. І. Галятовський видав трактат «Rozmowa Białocerkiewska» (далі «Rozmowa») [59] — запис диспуту, який відбувся 13 років тому, 1663 р., в Білій Церкві між ним і єзуїтом Пікарським про главенство папи. Написана «Rozmowa» в діалогічній формі, що дозволило, очевидно, точніше передати хід диспуту. Стиль трактату скупий, без властивої барокковій літературі словесної орнаментовки, але більш різкий, ніж в інших антикатолицьких творах. В ньому трапляються гострі висловлювання на адресу супротивника, глузування.

«Rozmowa» характеризує І. Галятовського як палкого полеміста, людину надзвичайно освічену й ерудовану. М. Ф. Сумцов, оцінюючи цю невелику книжечку, писав: «Капітальні заперечення папства в «Rozmowie» викладені настільки коротко, просто і ясно, взагалі по-діловому і загальнодоступно, що всякий письменний православний, який цікавиться релігійними суперечками, міг нею скористатися і керуватися у своїх зіткненнях з уніатами і католиками» [60].

У XVIII ст. автор одного з козацьких літописів Самійло Величко вмістив повний текст трактату І. Галятовського до свого літопису [61]. Поряд з польським текстом подано його російський переклад. С. Величко високо оцінював твір І. Галятовського і радив при читанні літопису не пропускати його «яко речи всѣм православным христианам потрѣбной... гди ж ежели в зложеню оной великий труд поднял отец Галятовский, то нам не менший бы встыд, а може й грѣх без труда готовое прочитати и потрѣбных речей научитися» [62].

1857 р. було опубліковано переклад «Rozmowy» російською мовою, здійснений В. Аскоченським, і подано поряд з польським оригіналом [63].

---

[58] Див. про це ще: *Ченіга І. П.* Антикатолицькі трактати І. Галятовського : (До питання про полемічно-публіцистичну літературу XVII — початку XVIII ст.).— Рад. літературознавство, 1968, № 9, с. 26—34.

[59] Див. примірники твору: в Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна, шифр: 13.IV. $\frac{2}{254}$; в ЦНБ Харківського держуніверситету ім. М. Горького, шифр: РК 469 707; у Бібліотеці АН СРСР, шифр: 37.20.40.

[60] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 41.

[61] Летопись событий в Югозападной России в XVII веке / Сост. Самоил Величко, бывший канцелярист канцелярии войска Запорож. 1720. Киев, 1851, т. 2, с. 42—76.

[62] Там же, с. 41

[63] Беседа белоцерковская (Rozmowa Białocerkiewska) ректора Киево-Могилянской коллегии Иоанникия Галятовского / Изд. В. Аскоченский.— Киев, 1857.

Про популярність даного твору свідчать також численні списки його переважно в перекладі з польської мови [64].

На «Rozmowu» було написане спростування, про яке дізнаємося з православного трактату «Rycerz» [65], що виник як реакція на це спростування. У літературі авторство цього трактату безпідставно приписується І. Галятовському (очевидно, тому, що на титулі згадується його ім'я й прізвище) [66]. У 1902 р. О. Соболевський надрукував невелике повідомлення про трактат «Rycerz», навівши повністю передмову, написану його автором [67]. Автор трактату повідомляє в передмові, що під час відвідин І. Галятовського в Єлецькому монастирі він побачив у нього Рефутацію, написану на кількох сторінках і спрямовану проти «Rozmowy». Знаючи, що І. Галятовський зайнятий монастирськими справами, він сам вирішив відповісти авторові Рефутації, створивши трактат «Rycerz» і підписавши: Miły Miles Kładniesz. Таким чином, трактат «Рицар» не належить перу І. Галятовського.

Більшість полемістів цього періоду відштовхувалась від трактатів єзуїтів Павла Бойми («Stara wiara») та Миколи Ціховського («Trybunał»), у яких крім суто богословських проблем порушувались питання про розлад між обома церквами, у чому звинувачувалися православні, а розходження в богословських питаннях єзуїти пояснювали невіглаством православних.

У трактаті «Stary kościoł» І. Галятовський спростовує різні положення єзуїтів. Написано трактат у формі діалогу. Письменник ставить тезу з Бойми або Ціховського, потім спростовує її. Вражає величезна ерудиція І. Галятовського, який використовує православні і латино-католицькі джерела [68].

«Stary kościoł» містить багато автобіографічного матеріалу. Крім того, в передмові-присвяті Л. Барановичеві є відомості про цього видатного діяча культури і освіти другої половини XVII ст. Ці дані тим вагоміші, що викладені вони одним з найближчих його сучасників. Наскільки трактат був річчю злободенною і влучно відповідав на ворожі наклепи, свідчить той факт, що на цей твір відомо кілька відповідей єзуїтів [69].

---

[64] *Родосский А.* Описание 432-х рукописей, принадлежащих С.-Петербургской духовной академии, составляющих ее первое по времени собрание.— Спб., 1894, с. 376, 385; Описание русских и словенских рукописей Румянцовского музеума, составленное Александром Востоковым.— Спб., 1842, с. 555; *Петров Н. И.* Описание рукописных собраний, находящихся в городе Киеве. М., 1904, вып. 3, с. 54—55.

[65] Повна назва твору така: Rycerz prawosławnocátholickiey cerkwi wschodniey rycerzowi kościoła rzymskiego ná iego Refutacią napisaną przeciw Rozmowie Bialocerkiewskiey oycá Ioanicíusza Galatowskiego z xiędzem Hadrianem Piekarskim. De hierarchia ecclesíe mianey odpowiadác; z typographiey wyszedł (далі «Rycerz»).

[66] *Estreicher K.* Bibliografia polska.— Kraków, 1899, cz. 3, t. 6, s. 11—15; Українські письменники : Біобібліогр. словник / Уклав *Л. Є. Махновець.* К., 1960, т. 1, с. 280; *Запаско Я., Ісаєвич Я.* Пам'ятки книжкового мистецтва : Каталог стародруків, виданих на Україні. Кн. 1 (1574—1700).— Львів, 1981, с. 94.

[67] *Соболевский А.* Библиографические редкости.— Чтения в Ист. о-ве Нестора Летописца, 1902, кн. 16, вып. 4, с. 53—54.

Ми користувалися примірником трактату, що зберігається у Бібліотеці АН УРСР у Львові (шифр: 23 847).

[68] Про історію створення цього трактату див.: *Голубев С.* Указ. соч., с. 37—44.

[69] Див.: а) «Na stary kościoł zachodni Joanicjusza Galatowskiego, wydany roku p. 1678. Quaestyki, albo krotki pytanie zadane y rozwiazane roku pańskiego 1678». Книга надрукова-

Найпомітнішим, на думку М. Сумцова [70], твором у пізній православно-католицькій полеміці є трактат І. Галятовського «Fundamenta» (Основи) (1683 р.) [71]. Це не тільки чудовий зразок полемічної антикатолицької літератури, а й твір, у якому письменник закликає слов'янські народи «мати мир, а війну на турків повернути» (38). Написаний у відповідь на твір М. Ціховського і є закономірним продовженням ідей, висловлених Л. Барановичем у його книжці «Nowa miara starej wiary». У першій частині трактату спростовуються тридцять положень (фундаментів) єдності Русі з Римом у минулому. У другій частині І. Галятовський змальовує життя українців і білорусів під владою Речі Посполитої, основуючись на життєвих фактах, які сам спостерігав на Правобережжі, в Галичині та Білорусії. Він викриває діяльність єзуїтів, які всіляко обмежують у правах православних. Його обурює той факт, що православних не допускають у філософський та богословський класи єзуїтських колегій, що здібних студентів Києво-Могилянської колегії єзуїти намагаються переманювати до своїх колегій і виховувати з них вірних слуг католицизму. Щоб залучити людей до унії, католицькі священнослужителі вдаються до хитрих методів: звільняють селян від деяких податків, дозволяють у піст вживати м'ясо і т., п. Королівські універсали всіляко обмежують православним доступ до вищих державних посад. Особливо обурюється письменник поведінкою вищого католицького духовенства, яке віддає православні церкви татарам і ті їх перетворюють на мечеті (наприклад, у Мінську), а у Вільні католики перетворили церкву на корчму. Вони глумляться з православних священиків: змушують їх відробляти панщину, дають їм на годівлю собак тощо.

Таким чином, «Fundamenta» виходять за межі звичайного богословського трактату, в ньому сильні елементи викриття суспільної несправедливості і жорстокості шляхти та вищого католицького духовенства у відношенні до українського й білоруського населення. М. Сумцов справедливо вважав, що цей твір великою мірою поповнює матеріал актів, мемуарів, народних пісень про насильства єзуїтів та уніатів над православними [72].

Не менш важливим було й питання боротьби з турецько-татарською агресією. У XVII ст. особливо терпіли від неї народи Балкан, України та південної Росії. У 70-х рр. посилилися антитурецькі настрої серед східних слов'ян. Важливу роль тут зіграла російсько-турецька війна 1677—1678 рр. Особливою жорстокістю відзначалися два походи турецько-татарських загарбників на Чигирин. В обороні Чигирина разом з україн-

---

на в 1682 р. Автор її Микола Соснович. Примірник Державної публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна у Ленінграді, шифр: 13.6.9.51.

б) «Goliat swoim mieczem porażony, to iest I. Galatowski, archimandrita Jelecki, przeciw pochodzeniu Ducha S. od syna u kościołowi Rzymskiemu piszący. Przez x. Theophila Rutk. soc. Jesu Theologa refutowany... W Lublinie... Roku pańskiego 1689».

в) «Budynek Chrystusow, to iest kościoł s. z wielkiego wzerunku... w Lubline... Roku pańskiego 1689».

Останні два трактати відомі нам за примірником, що зберігається у Відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН УРСР і оправлені разом з творами І. Галятовського: «Stary kosciol», «Rozmowa Białocerkiewska» і «Skarb».

[70] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 65.

[71] Примірник цього твору (з деякими дефектами) зберігається в Державній бібліотеці ім. В. І Леніна; добре збережена книжка є у Відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН УРСР (шифр: 23 884).

[72] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 68.

ськими козаками брали участь російські солдати (32 тис. солдатів під командуванням Г. Ромодановського — у першому поході, гарнізон російських солдатів на чолі з воєводою І. Ржевським — у другому) [73]. Ці події сприяли розвиткові думки про необхідність створення єдиної слов'янської спілки для відсічі агресорові. Передові діячі української культури другої половини XVII ст., у тому числі й І. Галятовський [74], були активними пропагандистами ідеї спільнослов'янської єдності, хоч одягали цю ідею в релігійну оболонку.

У І. Галятовського є два антимагометанські трактати. 1679 р. в Новгороді-Сіверському побачив світ високопатріотичний твір І. Галятовського «Łabędz» («Лебідь»), присвячений гетьманові Івану Самойловичеві, який керував українським козацтвом у битвах за Чигирин.

Полемічна суть трактату викладена у формі діалогу між яструбом, який уособлює магометанські сили, і лебедем, що символізує сили християнства. В останньому розділі зібрані оповідання про бойові подвиги християн у різних війнах протягом світової історії. Письменник називає ці оповідання фортелями (фортель «спритна витівка, хитрість, підступ», пор. н. Vortel, п. fortel). У них ідеться про військову хитрість, уміння, вдалий маневр, завдяки яким пощастило перемогти ворога в тій чи іншій битві. Почерпнуті вони з різних книжних джерел, зокрема з історичних хронік. Деякі оповідання взяті із життя. Проти них на полі не вказано письмового джерела, лише є вказівка на рік, коли відбулася подія. В такий спосіб описано другий Чигиринський похід турків 1678 р. Цей фортель І. Галятовського збігається з розповіддю, вміщеною в третьому виданні «Синопсиса» (1680 р.). В обох пам'ятках наголошено на тому, що перемога над турками стала можливою завдяки спільній боротьбі російського війська й українського козацтва.

«Łabędz» І. Галятовського — твір малодосліджений. Уперше звернув на нього увагу П. М. Попов [75]. Про суспільний інтерес до цього твору свідчать два переклади його російською мовою [76], один зроблено ще в часи І. Галятовського — 1683 р. [77], другий — на початку XVIII ст. за наказом Петра І і зберігається він у зібранні книг та паперів царя [78]. У відділі рукописів ЦНБ АН УРСР зберігається уривок з перекладу першого розділу трактату староукраїнською мовою від другої половини XVIII ст. [79]

1683 р. в Чернігові вийшов ще один антимагометанський полемікопубліцистичний твір І. Галятовського «Alkoran» («Коран») [80]. У звич-

---

[73] Історія Української РСР, т. 2, с. 97.

[74] Наскільки І Галятовський виражав життєві інтереси епохи, свідчить створення союзу християнських держав у 80-х рр. XVII ст. в Європі — так званої Священної ліги, спрямованої проти Туреччини. 1686 р. Росія, підписавши «Вічний мир» з Польщею, теж фактично приєдналася до антитурецької ліги.

[75] *Попов П. М.* Албанія в російській та українській літературах XV—XX ст.— К., 1959, с. 199—208; 320—321.

[76] *Попов П. М.* Зазнач. праця, с. 207.

[77] *Калайдович К., Строев П.* Указ. соч., с. 227; *Шляпкин И. А.* Указ. соч., с. 90. Тепер цей рукопис зберігається в Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна.

[78] Исторический очерк и обзор фондов рукописного отдела Библиотеки Академии наук. Вып. 1. XVIII век.— М. ; Л., 1956, с. 116, 420.

[79] Описание рукописей церковно-археологического музея при Киевской духовной академии / Сост. Н. Петров.— Киев, 1877, вып. 2, с. 522.

[80] Примірник, яким ми користувалися, дефектний; зберігається в ЦНБ АН УРСР у м. Києві, шифр: Р. 1373-а,— оправлений разом з трактатами «Łabędz» та «Alfabetum».

ній формі діалогу письменник у християнсько-богословському дусі заперечує основні догмати магометанства. Твір складається з 12 розділів відповідно до заперечуваних догматів. Приклади-оповідання, які наводить письменник для доведення своїх положень, іноді знайомі вже з «Ключа» чи «Неба нового». Ідея засудження загарбницької політики пронизує весь твір. Особливо сильно у цьому плані звучить третій розділ трактату, у якому йдеться про те, що споконвічні походи турецько-татарських завойовників у країни Європи намагалася виправдати мусульманська релігія. І. Галятовський наголошує на необхідності спільних дій слов'янських народів у боротьбі з турецько-татарськими нападами.

У кінці XVII чи на початку XVIII ст. «Alkoran» було перекладено російською мовою [81]. Отже, ідеї, висловлені в протимагометанських трактатах І. Галятовського, залишалися актуальними й пізніше.

1681 р. у Чернігівській друкарні вийшов трактат І. Галятовського «Alphabetum» («Алфавіт»), спрямований проти відступників від християнства, а також проти представників інших віровчень. Усіх нехристиян письменник називає єретиками, перелічуючи їх у алфавітному порядку (звідси й назва твору) і засуджуючи їхні дії, вчинки і віровчення. Склад єретиків, за І. Галятовським, дуже строкатий: тут і китайці та японці, і античні вчені (Демокріт, Епікур, Піфагор), і Овідій, і Лютер та Кальвін, і Магомет, і Сенека, і Ян Гус та Ян Жижка та ін. Прагнучи спростувати погляди критикованих єретиків, письменник викладає православні догмати, багато в чому повторюючи окремі положення, висловлені в попередніх творах, зокрема в «Ключѣ» та «Месії правдивому».

Трактат супроводжується присвятою гетьманові І. Самойловичеві, передмовою до читача та віршем «Do heretyka». У кінці твору містяться дві післямови, одна з них — міркування про зоїла (зоїл «дріб'язковий, прискіпливий заздрісник», пор. лат. zōilus; загальна назва походить від імені грецького оратора Зоїла, прискіпливого й заздрісного критика Гомера), друга — звернення до православного читача.

1686 р. в Чернігівській друкарні вийшла невелика збірка оповідань І. Галятовського польською мовою «Sophia mądrość». Легенди розповідають про чудеса, які нібито чинилися над аріанами. Розглядати збірник слід у зв'язку з аналізом позицій І. Галятовського в плані його виступів проти іновірців. Цим, очевидно, пояснюється й польська мова збірника.

Аріанство як течія, опозиційно настроєна проти панівних різновидів християнства, відома здавна. Будучи засуджене на Нікейському соборі 325 р., аріанство час від часу знову спалахувало в різних християнських країнах. Різновидом аріанства в Польщі в XVI ст. було соцініанство (назва походить від прізвища ватажка руху Фавета Соціна). На Україні соцініанство було відоме в окремих місцевостях, зокрема на Волині. Проти нього виступали і православні, і католики. У період національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького соцініани втекли з України до Польщі, але в 1658 р. польський сейм прийняв рішення, за яким віросповідникам соцініанства і його пропагандистам загрожувало виселення з країни і навіть смерть [82]. Єзуїти звинувачували православних у прихильності до аріанства.

---

[81] *Калайдович К., Строев П.* Указ. соч., с. 154.

[82] *Левицкий О.* Социнианство в Польше и Юго-Западной Руси.— Киев. старина, 1882, т. 2, июнь, с. 423—424.

Спрямовуючи свій збірник проти аріан, І. Галятовський, по-перше, захищав православ'я від аріанства, по-друге, доводив брехливість наведених єзуїтами звинувачень православних у симпатіях до аріанства. Збірник І. Галятовського включає 51 легенду, в яких розповідається про покарання богородицею аріан як відступників від православ'я. За характером викладу, особливостями стилю оповідання збірника схожі на оповідання «Неба нового». Всі вони книжного походження й узгоджуються із загальним характером бароккової літератури: вразити читача або слухача, відчутно вплинути на його уяву.

1686 р. у Чернігові І. Галятовський видав твір «Боги поганскіи...» [83], спрямований проти поган. Трактат присвячений царівні Софії. Передмову-присвяту написано в панегіричному дусі, основна її ідея — сподівання на милосердя царівни.

Матеріал твору згруповано у кілька розділів, суть яких зводиться до зображення різноманітних злих учинків, які нібито здійснюють злі духи, що мешкають у статуях поганських богів. Отже, розділи складаються з оповідань книжного походження переважно демонологічного характеру. Елемент чудесного в цих оповіданнях менш значний, ніж у розповідях «Неба нового» і «Скарбницы потребной». Це — швидше історії, в яких сюжетна напруженість розряджалася несподіваним вчинком героя (в цьому полягає естетичний смисл таких розповідей). Вчинок героя, як правило, хитрий, містить в собі елемент кмітливості. Несподівана розв'язка — обов'язковий елемент таких оповідей. Персонажами найчастіше виступають історичні постаті, переважно можновладці.

1685 р. І. Галятовський видрукував невеличку книжечку «Грѣхи розмаитїи» (Чернігів; далі «Грѣхи») — своєрідні рекомендації священикам для проведення сповіді [84]. Написання такої книги, певно, було викликане потребами безпосередньої священицької діяльності. «Грѣхи» складаються з передмови — звертання до читача, потім вміщене звертання до священиків, а далі йде безпосередній виклад гріхів із досить складною їх класифікацією. Перелік гріхів дає цікавий матеріал для характеристики моральних норм тодішнього суспільства і розуміння позиції письменника в оцінці життєвих явищ [85]. Відхилення, що допускалися певними суспільними верствами чи окремими людьми, кваліфікувалися як гріхи. Так, гріхи торговців полягають у тому, що вони «несправедливою мѣрою, несправедливыми вагами, несправедливымъ локтемъ що продають люде(м)» (12 зв. — 13) або «перецъ зъ гречкою, шафранъ с крокосомъ, ладанъ з(ъ) камѣнцами, вино з(ъ) водою мѣшають и люде(м) продають. Такїє половицу того краду(т), що людемъ продаютъ» (12 зв.).

Деякі гріхи, на думку І. Галятовського, можна простити після покутування, інші вимагають покарання. Так, «Волаєтъ до бг͠а о помсту утрапен(ь)є людей убогихъ, сиротъ, в(ъ)довъ, приходневъ и неволниковъ»

[83] Використано примірник, що зберігається в ЦНБ АН УРСР, шифр: К. 797. Він дефектний. Після титульного аркуша наступні два чисті, без друкованого тексту. Відсутня, отже, передмова «Заслѣпленїа и шаленства поганов...», а також початок присвяти царівні Софії.

[84] Ми користувалися примірником, що зберігається в ЦНБ АН УРСР, шифр: Кол. Попова 159.

[85] Ідейно близьким до даного твору І. Галятовського є трактат І. Гізеля «Миръ съ богомъ человѣку» (К., 1669).

(10 зв.). Варті покарання також такі дії, як «задержан(ь)є заплати слугамъ, наємникомъ и роботникомъ» (11). У дусі приписів християнської церкви гріхом вважалися «противъ црѧ, кнзѧ, гетмана, воєводи, противъ пана якого-колвекъ, противъ маґістрату албо урѧду бунти, намова и зрада» (17 зв.).

І. Галятовський у «Грѣхахъ» застосовував звичайні для своєї творчої манери прийоми письма: числовий поділ понять («двоѧкїй єстъ грѣхъ: первородный и учинкоковый[!]» — 63 зв.), оповідання-приклади тощо. Деякі приклади залучено з книжних джерел, частину записано з уст народу.

Хронологічно останньою працею І. Галятовського був твір «Душѣ люде(и) умерлы(х)» (далі «Душѣ») (Чернігів, 1687) [86], у якому йдеться про подорожування людських душ після смерті. У плані християнського віровчення письменник викладає думки про потойбічний світ. Душі всіх померлих він розподіляє на три групи залежно від ступеня грішності. Одні потрапляють до раю, інші — до пекла, треті чекають на свою долю у митарстві. Свої ідеї І. Галятовський підкріплює багатьма прикладами, які звуться «обявленіями». У «Душах» відчувається деякий вплив католицизму (поділ пекла на геєну та отхлань, розмова про митарство-чистилище). Це ті питання, в яких розходилися московські та українські богослови XVII ст. і за що деякі твори українських письменників цього періоду були заборонені в Москві [87].

Легенди, вміщені в «Душах», розбиті на розділи залежно від їх джерел. У розділі «Научáютъ на(с) стьін оци учтели цркóвныи, же стьіи в(ъ) нбѣ сутъ» вміщені оповідання, взяті із отців церкви (Василя Великого, Федора Студита, Іоана Златоуста тощо), до розділу «Довóди з(ъ) книгъ цркóвныхъ научáютъ насъ, же стьіи в(ъ) нбѣ сѧ знайдуютъ» входять оповіді, взяті з Пролога, Печерського патерика, октоїха, трифологіона і т. ін.

Відстоюючи християнські доброчинності, письменник поселяє до пекла тих, хто за життя їх порушує. Так, «зиму сроґую будутъ тыи люде терпѣти, которыи не ѡдѣваютъ нагихъ и не прїймуютъ въ домы свои убогихъ, приходневъ и калѣкъ хорыхъ» (37—37зв.); «товариствѡ з(ъ) дїаволами будутъ мѣти люде пышнїи, которыи теперъ не хотѧтъ товаришитисѧ з(ъ) людми

[86] Твір «Душѣ» мав два видання: *Маслов С. І.* Визначення дублетів в ділянці стародруків.— К., 1936; *Каменева Т. Н.* Черниговская типография, ее деятельность и издания.— Тр. / Гос. б-ка СССР, 1959, т. 3, с. 266. Ми користувалися примірниками, що зберігаються в Бібліотеці АН СРСР (шифри: 1467 і 1468). Примірник № 1467 добре збережений, складається з п'яти ненумерованих плюс 46 нумерованих аркушів, плюс ще один і являє собою закінчену книгу. Примірник № 1468 дефектний. З п'яти перших ненумерованих аркушів є лише один — титульний, на звороті якого початок «Пре(д)мови до хр(с)тїѧнъ». Титули обох примірників ідентичні. Наступний текст такий же, як у попередньому примірнику, але набраний дрібнішим шрифтом, так що 46 арк. примірника № 1467 тут вміщено на 41 аркуші. З арк. 41 зв. починається «Сказáнїє ѡ(т) бж(с)твéнныхъ писáнїй, якѡ ѡ стыхъ, в(ъ) нбѣ сýщи(х), не достóитъ молíтисѧ нáмъ». Воно займає арк. 41 зв.— 56. Це стаття Є. Славинецького з Требника (М., 1677) (*Запаско Я., Ісаєвич Я.* Зазнач. праця, с. 100. Насправді цей примірник має 55 нумерованих аркушів; арк. 47 пропущено при пагінації).

[87] *Шляпкин И. А.* О полемике между московскими и малорусскими учеными.— Журн. М-ва нар. просвещения, 1885, ч. 212, окт., с. 210—252; *Шляпкин И. А.* Св. Дмитрий Ростовский..., с. 110, 117.

убогими, в(ъ)згоржают(ъ) ними» (37 зв.); «голодъ будутъ терпѣти люде тыи, которіи теперъ голодныхъ не хотать кормити» (38 зв. — 39) і т. д. В такий спосіб засуджує письменник суспільні вади, які йшли врозріз з нормами християнсько-богословської моралі.

«Душѣ» — твір українського бароккового письменства другої половини XVII ст. Легендарні оповідання, видіння займають центральне місце. На перших п'яти ненумерованих аркушах вміщено зразки емблематичної поезії.

Найменш відомим є твір І. Галятовського «Skarb pochwały» (Новгород-Сіверський, 1676) [88]. 1904 р. Соболевський повідомив, що в старому каталозі книг Києво-Печерської лаври знайшов вказівку на даний твір, але сприйняв він його як польський варіант «Скарбницы потребной» [89]. На початку 20-х років XIX ст. «Скарб похвали» потрапив у поле зору учасників семінарія В. Перетца [90].

«Скарб похвали» — найменший за розміром твір І. Галятовського, він міститься на 8 арк. in 4° і є зібранням порад представникам різних наук і різних видів мистецтва, як складати похвали богоматері [91].

Особливу увагу приділяє І. Галятовський поетам. Він дає ряд віршових зразків, як можна хвалити богородицю. Оскільки віршів у творчому доробку І. Галятовського небагато [92], поетичні вправи «Скарба похвали» викликають певний інтерес. У «Скарбі» сім віршів, усі вони є зразками курйозного віршування: дві енігми, анаграма, поліндромон, логогрифус, хроностикон і акровірш. Курйозне віршування було характерним жанром бароккової літератури і виявляє високу версифікаційну техніку її творців [93].

---

[88] Згадка про цей твір є лише в деяких дореволюційних бібліографів І. Галятовського. Див.: *Евгений (Болховитинов).* Словарь исторический..., с. 230; *Estreicher K.* Bibliographia polska.., s. 15.

[89] *Соболевский А.* Библиографические редкости.— Чтения в Ист. о-ве Нестора летописца, 1904, кн. 18, вып. 2, с. 11—12.

[90] *Перетц В. Н.* Отчет об экскурсии семинария русской филологии в С.-Петербург.— Унив. изв., 1912, № 7, с. 37—38.

[91] Детальніше про цей твір див.: *Чепіга І. П.* «Skarb pochwały» — маловідомий твір І. Галятовського польською мовою.— В кн.: Питання історії та культури слов'ян. К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1963, ч. 2, с. 49—55.

[92] Крім віршів «Скарба» у творчості І. Галятовського відомо кілька поезій, переважно панегіриків, уміщених на початку або в кінці окремих книг: десятирядковий панегірик на честь князів Желиборських у «Ключѣ разумѣнія» 1665 р., шестирядковий панегірик на честь панів Могил у «Небѣ новому» 1665 р., шестирядковий вірш на честь Ісуса Христа в «Месії правдивому», емблематичні вірші в «Душахъ людей умерлыхъ». Відомо також кілька віршів польською мовою: у виданні «Месії правдивого» польською мовою два панегірики — один на звороті титульного аркуша на честь Ісуса Христа (фактично переклад з українського), другий — на честь царя Олексія Михайловича. У кінці трактату «Алфавіт» є віршоване звертання «Do heretika».

[93] Пор. курйозні вірші Іоанна Величковського (Величковський І. Твори / Вступ. ст. С. І. Маслова та ін. Підгот. тексту та комент. В. П. Колосової, В. І. Крекотня.— К., 1972) та Симеона Полоцького (див.: *Полоцкий С.* Избр. соч. / Подгот. текста, ст. и коммент. И. П. Еремина.— М. ; Л., 1953).

* * *

Дослідники творчості І. Галятовського звертали увагу на те, що мова його творів близька до української народнорозмовної мови XVII ст.[94] Вивченню мови письменника присвятив монографію польський лінгвіст В. Вітковський, який дослідив фонетичні, морфологічні й деякі синтаксичні особливості мови І. Галятовського й описав їх у зв'язку з характеристикою мови українського письменства XVII ст.[95] Зупинимося на окремих мовних явищах.

В основі фонетичної системи мови творів І. Галятовського, написаних староукраїнською мовою, лежать ті риси, які визначають фонетику й сучасної української мови.

Літеру **ѣ** у більшості випадків І. Галятовський вживає згідно з етимологією: *члвѣкъ* (К., 5 зв. нн.), *повѣдаютъ* (4 зв.), *вѣрити* (23), *зо всѣми* (309. 459), *стрѣтенїє* (526), *хлѣба* (Н., 14 зв.), *хотѣли* (15), *вѣчного* (16 зв.), *стрѣлою* (75), *колѣно* (75 зв.), *по... тѣлу, свѣчи* (С., 10), *свѣтлость* (17), *болѣзню* (22), *поцѣловати* (22 зв.), *прибѣгши* (23), *дѣти* (25), *за мѣсяцемъ, повѣдали, повѣстю, до гнѣву, за грѣхи, з(ъ) пѣснями* (25 зв.), *бѣлого* (26 зв.), *улѣчила* (27), *ѣлъ* (27 зв.), *приѣхал(ъ)* (28), *Пѣнскъ* (29), *надѣю* (31), *хотѣ(л)* (Б., 8 зв.) і т. д.

Оскільки в мові І. Галятовського **ѣ** позначав звук **і**, на місці давнього **ѣ** простежується літера **и**, рідше **і**: *видомымъ и невидомымъ* (К., 305 зв.), *повидали* (С., 7), *видомыхъ и невидомыхъ* (17), *на ѡл(ъ)тари* (22 зв.), *хотилъ, в(ъ) Черніговско(м)* (23), *вси* (Г., 18, 18 зв.), *ѡ(т) гриха* (23 зв.), *їли и пили* (Б., 1), *найхали* (1 зв.), *смия(л)ся* (2 зв.), *привиталъ* (34), *вси* (Д., 12 зв., 13), *на земли* (14 зв.) та ін. Ті ж слова в одних випадках пишуться етимологічно вірно щодо вживання давнього **ѣ**, в інших — з літерою **и (і)**: *заквѣтла* (К., 273 зв., 11 *заквитла*), *їхали* (Н., 38), *їхалъ* (39 зв., 40), *наѣхати* (38 зв.), *приѣхавши* (42, 75), *ѣхалъ* (45, 53), *Алеѯїєвичъ* (С., 3 зв.), *Алеѯѣовна* (21 зв.), *з неволѣ, з(ъ) неволи* (12), *хотилъ* (23), *хотѣлъ* (27 зв.), *видалъ, вѣдалъ* (Г., 1), *добродѣтелей* (24), *добродителей* (26), *сповѣдатися, сповид(ь)* (27), *разришаю* (27 зв.), *розришити* (28), *з(ъ)грѣши(т)* (14 зв.), *розгрѣшилъ* (28), *поцилуетъ* (Б., 13), *поцѣловалъ* (13 зв.) тощо.

Літера **е** на місці етимологічного **ѣ** засвідчується І. Галятовським порівняно рідко[96]. Деякі слова, в яких фіксується **е** на місці етимологічного **ѣ**, зустрічаються також з літерою **ѣ** або **и (і)** на місці старого **ѣ**: *сребро* (К., 54), *срѣбро* (54), *болезнь, болезни* (С., 27 зв.), *болѣзню* (22), *болѣзн(ь)* (27) тощо.

Етимологічний **о** в новозакритих складах І. Галятовський за традицією зберігає. Засвідчуються лише поодинокі випадки, коли на місці старого **о** в такій позиції пишуться літери **у, ю**: *пултор(а)* (С., 7 зв.), *напою(в)* (Г., 8). Форма *на лужку* «на ліжку» (Н., 43 зв., 61) пояснюється, очевидно,

---

[94] *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский..., с. 36; *Житецкий П.* Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII и XVIII вв., с. 135; *Сімович В.* Спроби перекладів св. письма у творах Й. Галятовського.— Зап. Наук. т-ва ім. Т. Г. Шевченка, 1930, т. 99, с. 51.

[95] *Witkowski W.* Język utworów Joannicjusza Galatowskiego na tle języka piśmiennictwa ukraińskiego XVII wieku.— Kraków, 1969.

[96] Ibid., s. 23.

впливом польської мови (пор. п. łóżko, na łóżku); в іншому місці зафіксовано вживання *на ло́жку* (К., 59 зв.). Рефлекс етимологічного **е** в новозакритих складах зустрічається частіше **і**, як правило, позначається літерою **ѣ** (так званий новий **ѣ**): *мѣчъ* (К., 2 зв. нн., 349), *ячмѣнь, ячмѣнный* (18 зв.), *сѣмъ* (31 зв.), *в(ъ) пѣчъ* (352), *камѣнахъ* (519 зв.), *камѣнями(ъ)* (522), *камѣня* (526; Н., 23), *в(ъ) пѣчъ* (Н., 46), *камѣнье* (79), *пѣкъ* (125 зв.), *привѣзъ* (Б., 3 зв.), *звѣлъ(ъ)* (31 зв.), *шѣсть* (Г., 22). Зрідка відбито літеру **и** на місці старого **е**: *симна́дцат(ь)* (Н., 70 зв.).

І. Галятовський в основному етимологічно правильно передає давньоруські фонеми **ы** та **і**. Порівняно невелика кількість випадків поплутання і взаємозаміни літер **ы** та **и** на письмі, відбитих в аналізованих творах, свідчить про те, що для письменника ці два звуки вже злились в один звук **и** — переднього ряду високого підняття: *по(д)тына́ютъ* (К., 1 зв. нн.), *звы́кли* (5 зв. нн.), *рызы* (2), *запра́вди* (4), *па́стиреве* (10), *кото́рими* (17), *вѣрымо* (24 зв.), *тры* (513), *трына(д)цятую* (525), *тры(д)цятую* (528 зв.), *смысле́нное* (Н., 3 нн.), *в(ъ) ѡбы́тели* (78 зв.), *иды̀* (79), *до комо́ри* (80), *Володымера* (С., 2 зв. нн.), *ѡбива́тели* (1 зв.), *на Болды́нахъ* гора́хъ (5), *ѡны̀* (6, 27), верхѝ *бѝлі* муро́ваныи (6), *накри́тыи, в(ъ) накри́тыхъ* (6 зв.), *ри́бы* (6 зв., 27 зв.), *ри́бу* (7), *ни́нѣ* (8 зв.), *ви́проводила* (12), *робы́лъ* (23), *би́ли* свои́ лукъ натягну́ли (24 зв.), *рибъ, з(ъ) рибака́ми* (27 зв.), *прышолъ* (29), *на(д) ни́мы* (Б., 1 нн.), *ѡсла́былъ* (1 зв.), *нече(с)ты́віи* (Г., 5 зв.), *пусти́нножителя* (Д., 8), *сыроти* (26), *ѡны̀, вѣ́рыли* (31 зв.) і т. д. [97]

У творах І. Галятовського відбито таку важливу рису українського вокалізму, як рефлекс **ри, ли** при поєднанні слабких зредукованих **ъ, ь** у позиції після сонантів **р, л**: *блиста́нія* (К., 452 зв.), *тривожли́выхъ* (Н., 7 зв.), *полискотлися* (54 зв.), *полыску́ючійся* (72 зв.), *трыво́гу* (97 зв., 135), *полыскуючый* (С., 2), *триво́ги, триво́жено* (15 зв.), *блыскавицы* (17). Слово *яблуко* зафіксовано з голосним **о** після сонанта: *я́блокомъ, я́блока* (К., 412), а також у формі, властивій сучасній українській літературній мові і більшості говорів: *яблуко* (Н., 81 зв.).

В аналізованих пам'ятках фіксується голосний **а** на місці етимологічного **о**, зокрема у словах, що відбивають часокількісне чергування спільнослов'янського періоду: *помага́ючи* (К., 277 зв.), *угання́лася* (302 зв.), *выгажа́ючи* (303 зв.), *уганяютъся* (355), *помагаю(т)* (Н., 50), *лама́ти* (95 зв.), *розганяет(ъ)* (С., 6 нн.), *помагала* (9), *ганя́ли* (15 зв.), *ѡ(д)ганяетъ* (17), *злама́ти* (Б., 1 нн.), *лама́лися* (8 зв.), *помагаю(т)* (29), *выпровадитъ, випроважє́ный* (Д., 30) і т. д.

Твори І. Галятовського широко засвідчують лабіалізацію **е** після шиплячих та й перед споконвіку твердим приголосним: *щодробли́востю* (К., 310 зв.), *пыта́ючого* (311), *прирожо́ное* (451), *прирожо́ною* (460 зв.), *пе́р(ъ)шою* (451), *пе́ршогѡ* (С., 18), *в(ъ) першомъ* (Д., 25 зв.), *на чолахъ* (К., 452), *нѣгогѡ* (352; Н., 63 зв.; Б., 8 зв.), *жона̀* (К., 355; Н., 18 зв., 33 зв., 59 зв., 78), *жону* (Н., 34; С., 31), на *і́ншомъ* мѣ́стцу (К., 385 зв., 456 зв.), *заражо́ный* (358), *чорнокни́жник(ъ)* (К., 459; Б., 16), *чорнокни́жника* (Н., 52 зв.), *в(ъ) жо́лобѣ* (К., 382 зв.), *жолу́дка* (Н., 21 зв., 22), *переночовавши* (29), *з(ъ) му́жомъ* (30 зв., 87), *чужоложэством(ъ)* (34), *ста́ршого* (37 зв.), *ме́ншому* (37 зв.), *ма́ючого* (49), *мовя́чогѡ* (49), *чорнѣлъ* (71), *будовни́чому* (87 зв.), *сидя́чогѡ* (С., 2), *Карачо́во(м)* (5 зв.), *чотыри* (6), *чо́лномъ* (29 зв.), *ка́юче*-

---

[97] Ibid., s. 24—26.

муся (Г., 7 зв.), *прáгнучого* (23), *болячокъ* (Б., 1 зв.), *чорты* (2), *чортóвъ* (Д., 45 зв.), *ночовалъ* (Б., 12 зв.) і т. д.

Лабіалізація е після шиплячих та й фіксується також перед складом з м'яким приголосним, що зумовлено дією граматичної аналогії, яка в багатьох випадках наявна і в сучасній українській літературній мові та більшості її говорів: *на чóлѣ* (Н., 44), *жонѣ* (89) і т. ін.

Зрідка засвідчується у І. Галятовського властиве сучасній українській літературній мові, а також південно-східним і південно-західним її говорам зближення ненаголошених **е** та **и**: *Володúмеръ* (К., 398), *минѣ* (Н.,3 зв.), *стоянчиго* (40 зв.), *трохе* (127), *Володúмеровъ* (С., 1), *Динúсович* (6), *минѣ* (Б., 2), *широкω* (Д., 18), *мúнѣ* (23 зв.) тощо.

І. Галятовський відбиває перехід давньоруських сполук **ъи** > **ыи**, **ьи** > **ии**. Це, зокрема, стосується наголошених закінчень прикметників твердої групи у формі чоловічого роду однини в називному відмінку: *слѣпый* (К., 55 зв.), *злый* (57 зв.), *стый* (351), *золотый* (453), *голосный* (453 зв.), *золотый* (Н., 83), *пустый* (С., 7), а також слів типу *крыют(ъ)ся* (К., 58 зв.), *до шыи* (460), *на шыю* (461), *винопїйца* (478), *покрыетъ* (Д., 39 зв.) та ін. Дане явище засвідчується ще у дієсловах з префіксами **подъ-**, **одъ-**, **объ-**, **зъ-** типу: *подыймовáли* (К., 380), *ωдыйшлá* (408), *ωдыймýйте* (410), *ωбыйдет(ъ)* (483 зв.), *зыйшóлъ* (Н., 12), *ωдышолъ* (26 зв., 86), *ωдышлú* (29), *ωбышóвши* (77 зв.), *ω(т)ишóлъ* (85, 102), *зыйдѣте* (102), *ωдыйметъся* (124), *ω(д)ишóлъ* (С., 4 нн.), *ωдышолъ* (21 зв.), *ωдыйшóлъ* (23 зв., 31), *зышлúся* (26 зв.), *зийдѣте* (Б., 9 зв.), *ωбыйдетъ* (25 зв.), *зыйдетъся* (Д., 39 зв.), *ωтыймýютъ* (39 зв.) тощо.

У творах І. Галятовського фіксується втрата голосного **і** на початку слова. Найпоказовішим у цьому плані є написання дієслова *мати* (< *имати*), яке в абсолютній більшості випадків засвідчується без початкового **і**: *мѣлъ* (К., 348 зв., 349), *мѣли* (349, 349 зв.), *мѣти* (350), *мáетъ* (452, 453, 453 зв.), *мáютъ* (455), *мáемо* (460), *мѣли* (Н., 62), *мѣлъ* (81), *мáемо* (Б., 1 зв. нн.) і т. д. У цитатах з конфесіональних творів дієслово *мати* послідовно вживається з початковим **і** (К., 350 зв., 452 і т. д.).

Початковий ненаголошений **і** відсутній у словах типу *шмарáгдъ* (К., 37), *въ Єрїхóнѣ* (397 зв.), *єрихóнскїй* (480 зв.).

Відчувається прагнення до усунення збігу голосних у середині слів іншомовного походження за допомогою вставного **й**: *гїяцúнтъ* (К., 37), *хр(с)тїянúномъ* (303 зв.), князéй *Мадїямскихъ* (309), *голїяда* (461 зв.), *дїяконъ* (486), *дїякона* (Н., 79), *в(ъ) зодїяку* (С., 5 нн., 5 зв. нн.), *дїякωнъ* (Д., 43). Пор.: *дїáволъ* (К., 383 зв.), *з(ъ) дїáволами* (Д., 37 зв.). Усунення збігу голосних досягалося також шляхом контракції (стягнення) однакових голосних: *Данúловичъ* (С., 2), *Исáкїя* (5), *Аврáмовичъ* (14). Пор.: *Данїúлъ* (К., 302 зв.), *Данїúла* (С., 12).

І. Галятовський широко фіксує перехід **л** > **ў** (**в**): *пóвное* (К., 273), *мовчúть* (314 зв.— 6 разів), *умóвкла* (Н., 49), *тóвкся* (С., 11), *тóвкъ* (12), *потóвченую*, *ростóвкъ* (21), *тóвк(ъ)ся* (30) та ін. Особливо виразно простежується це явище в дієсловах минулого часу чоловічого роду (колишні форми дієприкметників минулого часу): *згрѣшúвъ* (К., 64), *хвалúвъся* (272), *не доѣвъ и не допúвъ* (303 зв.), *ωбрýшивъ* (305), *упáвъ* (407), *чýвъ* (471 зв., 473 зв.; Н., 22, 64, 79 та ін.), *пускавъ* (Н., 25), *просúвся* (26 зв.), *молúвся* (27 зв.), *зрозумѣвъ* (52 зв.), *пановавъ* (55), *бúвъ* (71), *перелетѣвъ* (78 зв.),

рушився (79), *засѣвъ* (81), *спозрѣзъ* (85), *подтявъ* (90 зв.), *укравъ* (Г., 17), *перестáвъ* (22 зв.), *забúвъ* (28), *потягнýвъ* (Б., 3), *привóзивъ* (3 зв.), *бувъ* (4), *пошóвъ* (5 зв.), *утѣкáвъ* (12), *живъ* (16 зв.), *ударивъ* (17), *ѝвъ, мѣвъ* (19), *ωд(ъ)кусúвъ* (Д., 17), *видѣвъ* (23 зв.), *вúшовъ* (36) і т. п.

Про наявність диспалаталізованих шиплячих в українській мові XVII ст. свідчать численні приклади з творів І. Галятовського, що відбивають явище лабіалізації е після цих приголосних перед складом зі здавна твердим приголосним. Крім того, твердість шиплячих засвідчується також написанням після них літери ы [98]: *клѣщы* (К., 275), *щы́рость* (300 зв.), *лѣпшыи, гóршыи* (306 зв.), *причы́нъ* (348 зв., 350), *жы́лами* (350), *учы́нковъ чынúти* (351 зв.), *вавѵлωнчыкове* (352), *пожы́токъ* (398), *шырóкими* (400 зв.), *нѣчы́мъ* (456), *чы* (457), *фалшы́вои* (458 зв.), *ω(т)чы́зны, жы́вности* (Н., 5 зв. нн.), *чытáти* (7 нн.), *чый* (6 зв.), *нáчыня* (12), *дружы́нѣ* (18), *знáючыми* (51), *Жыровúчи* ω(т) *жы́ру* (72 зв.), *зашы́тыхъ* (88), *стáршый* (96 зв.), *найпéршый* (С., 4 нн.), *мéшкаючы, чýжы(х)* (6 нн.), *стоячы(х)* (22 зв.), *грóшы* (26) і т. ін.

У мові творів І. Галятовського переважають випадки, що відбивають депалаталізацію р. Особливо виразно твердий р засвідчується у творах останніх років життя (виданих у Чернігові та Новгороді-Сіверському) і в третьому виданні «Ключа»: *тры* (К., 111, 111 зв.), *рысýют(ъ), рысýетъ* (111 зв.), *ры́зу* (196 зв.; І, ІІ *рúзу*), *Ры́мское* (198 зв.; І, ІІ *Рúмское*), *ры́мскіи* (199; І, ІІ *рúмскіи*), *крыкъ* (199 зв.; І, ІІ *крикъ*), *ратовалъ* (358 зв.), *ры́мскій* (359 зв.; І, ІІ *рúмскій*), *на олтару* (Н., 16 зв.), *в монастырý* (5, 6 зв., 12 зв., 14, 17 і т. д.), *монастырà* (14, 17 і т. д.), *Лазара* (14), *Григóрый* (18 зв.), *ратýно(к)* (22), *матéрыи* (Б., 1), *двéры* (2), *нерадни́цу* (2—2 зв.; але *нерядни́ца* — 2 зв.), *по мóру* (3), *Ю́рый* (8), *ω(т)крыся* (Д., 4), *в(ъ) монастырý* (7) тощо.

У творах І. Галятовського відбито багато асимілятивно-дисимілятивних явищ, характерних для живої української мови. Так, явище регресивної асиміляції фіксується в таких словах, як *прóзбы* (К., 305, 305 зв.), *наѣжджáли* (349 зв.), *прозбу* (Н., 11 зв.), *прóзбы* (90), *свѣтчитъ* (Г., 2) і т. д. Особливо поширене це явище в прийменниках і префіксах з кінцевим с, який заступається з перед дзвінкими приголосними: *знáти* (К., 36), *з(ъ) д͠шею* (279), *змáзаную* (300 зв.), *з(ъ) вѣрою* (304 зв.), *згубы* (310 зв.), *захова́ли* (314 зв.), *з(ъ) невóлѣ* (349 зв.), *згúнулъ* (353), *з(ъ) гóрдостю* (454 зв.), *звязанымъ* (458), *змы́ти* (Н., 45), *з(ъ) здобычу* (55), *згорѣла* (73), *з(ъ)вéрху* (76), *з(ъ) н͠ба* (83), *збирáти* (С., 4 зв. нн.), *з брáтомъ* (4), *змилуйся* (17), *знятый* (18 зв.), *з(ъ) бояз(ъ)ню* (22), *з(ъ) водóю, з(ъ) грéчкою* (Г., 12 зв.), *згорѣли* (Д., 28) і т. п. Це явище охоплює також префікс-прийменник ω(т), який перед дзвінкими приголосними виступає у формі ω(д), що відбиває живу українську вимову [99]: *ω(д) востóка* (С., 5 зв. нн.), *для... ω(д)вáги* (4 зв. нн.), *ω(д) невидúмых(ъ)* (6 нн.), *ω(д)дáлъ* (2), *ω(д)громи́ли* (8 зв.), *ωдъ Брáславя* (24), *ωдвернýли* (25 зв.), *ω(д)морóзилъ* (29) і т. д.

[98] Правда, часте написання ы замість етимологічного и після шиплячих та р в українських текстах є ще доказом того, що українські письменники добре знали і орієнтувалися на польський правопис у прагненні дотримуватися правильного вживання ы. Див.: *Німчук В. В.* Життя і творчість П. Беринди в світлі нових досліджень.— У кн.: Питання східнослов'янської лексикографії XI—XVII ст. К., 1979, с. 13—14.

[99] Історія української мови. Фонетика.— К., 1979, с. 284—285.

Явище регресивної асиміляції відбите також у словах: *в(ъ) нещáстю* (К., 312 зв.), *щастúл* (349), *щаслúвыи* (382), *щаслúвость* (Н., 5 нн.), *щаслú-вая* (3 зв.), *нещаслúвомъ* (39 зв.), *нещаслúвый* (53), на *вéргъ* землѣ (124), *щас-лúвого* (С., 2 нн., 3 нн.), *щáст(ь)є* (Б., 19) тощо. Явище прогресивної аси-міляції відоме словам типу *на дожчý* (К., 358 зв.), *дрожчáми* (392 зв.), *дóжчъ*, *дожчу* (409 зв.), *ω(т) дожчý* (Б., 16), *дожчъ* (19 зв., 20) та ін.

Відносно-питальний займенник **що** і похідний від нього неозначений займенник **щось** фіксуються в новій формі, пройшовши ряд дисимілятивно-асимілятивних перетворень: *що* (К., 352, 451 зв., 452 зв., 471 зв.; Н., 29, 32 зв., 39, 41 зв.; С., 6, 19, 20), *щось* (Г., 27 зв.) тощо.

Відносно-питальний займенник **хто** І. Галятовський вживає у книжній формі **кто,** лише зрідка засвідчується форма **хто** у складі заперечного зай-менника: *нѣхтò* (Н., 25 зв.).

Боротьба етимологічного правопису з тенденцією до фіксації живомов-них форм проявилася в І. Галятовського в передачі на письмі нових груп приголосних, що утворилися після втрати зредукованих **ъ** та **ь**. В аналізо-ваних пам'ятках досить часто зустрічаються написання типу *роспýстнє* (К., 276 зв.), *праздн́уємъ* (396 зв.), *истность* (456), *прáз(д)ники* (Н., 91), *постныхъ* (С., 27 зв.), *вѣстникъ* (Б., 1), *учáстниками* (Г., 17). Проте части-ми є також написання, що відбивають живе українське мовлення у подіб-них групах приголосних: *на мѣсцу* (К., 314 зв.), *празнуємъ* (380 зв., 404 зв.), *нещаслúвыи* (453 зв.), *щаслúвость* (462), *щаслúвыхъ* (502 зв.), *праз(ъ)новати*, *празновáти*, *празновáли* (Н., 5), *жáлосная* (12 зв.), *розослалъ* (41 зв.), *шес-надцятоє* (113), *намѣсникъ* (С., 3 зв.), *усланую* (Д., 5) і т. п.

У І. Галятовського засвідчено таку українську живомовну рису, як вставний приголосний **д** між **з** та сонорним **р**: *здрáдивши* (К., 56), *здрада* (Г., 17 зв.), *з(ъ)дрáду* (Б., 10).

Подовження (подвоєння) приголосних у звукосполученнях «м'який приголосний плюс **й**» після занепаду зредукованого **ь** спостерігається у словах *наллѧти* (К., 459), *поллѧный* (476), *вылляный* (С., 12 зв.), *полля(л)* (Б., 29 зв.).

Звернемо увагу на окремі морфологічні особливості мови І. Галятов-ського.

У давальному відмінку однини іменників чоловічого роду II відміни панує флексія **-ови, -еви**: *кролéви* (К., 38), *Мωѷсéωви* (310), *гетмáнови* (351), *болванóви* (352), *Лáзареви* (398), *нáрωдови* (449 зв.), *Петрóви*, *Іωáннови* (460 зв.), *учникови... Прóхорови* (461), *Сíмонови*, *архієрéωви* (474), *бóгωви* (Н., 3 зв.), *Іωсифови* (7, 7 зв.), *Леωнови* (20 зв.), *жолнѣрови* (23 зв.), *млодéнцови* (29), *Домнωлеви* (44), *сынови* (60 зв.), *створúтелеви* (95) і т. ін. Це закінчення поширюється також на іменники, що означають неістоти: *збáновѣ* (К., 62), *ку цвынтарóви* (Н., 48), *монастырéви* (125 зв.) тощо. Досить часто ця флек-сія виступає у формі **-овѣ, -евѣ** (з кінцевим **ѣ**): *Іωакúмовѣ* (К., 272), *Янусо-вѣ* (274 зв.), *чловéковѣ* (277 зв.), *крóлевѣ* (303 зв.), *мýжевѣ* (314), *смóковѣ* (359), *архієрéωвѣ* (458), *Авраáмовѣ* (461), *еп(с)кωпѣвѣ* (Н., 16), *Меркýрієвѣ мýче-никωвѣ* (24), *Юлїáновѣ* (30), *Валеріанωвѣ* (30 зв.), *млодéнцевѣ*, *цéсаровѣ* (85 зв.), *Ігнáтовѣ Якúменковѣ* (С., 19 зв.), *Быховцéвѣ* (28), *Мойсеωвѣ* (Г., 15 зв.) і т. п. Ця виразна східноукраїнська риса пізніше стала нормою лі-тературної мови.

Флексію **-овѣ, -евѣ** (з кінцевим **ѣ**) В. Вітковський пояснює довготри-

валим впливом польської мови на українську [100]. Це справді питання досить складне. Існує кілька поглядів на появу кінцевого **і** (< **ѣ**) у даних закінченнях [101]. Переконливим видається припущення С. П. Бевзенка, яке полягає в тому, що кінцевий **ѣ** у даних формах є результатом аналогії до місцевого відмінка однини іменників колишніх основ на **-ŏ**. І. М. Керницький звертає увагу на ту обставину, що закінчення **-ові** (< **-овѣ**) в даних формах іменників виступає в тих говорах української мови, де й інші іменникові форми мають **і** замість первісного **и** (давальний, місцевий відмінки однини іменників жіночого роду типу *земля,* родовий, давальний, місцевий відмінки іменників типу *кість* тощо). В усіх цих формах поява **і** в закінченнях пояснюється впливом іменників твердої групи, де закінчення **і** < **ѣ** [102]. Таким чином, закінчення **-овѣ**, **-евѣ** в давальному відмінку іменників чоловічого роду II відміни пояснюється розвитком мовних процесів усередині української мови, а не польським впливом.

Разом з тим у давальному відмінку однини іменників чоловічого роду засвідчуються також закінчення **-у**, **-ю**, в тому числі тоді, коли виступають поряд два іменники: *Петрў, Павлу* (К., 380 зв.), *ап(с)лу* Па́влови (384), *Свѧтославу* Ігоровичовѣ (С., 5 нн.), *Се́ргїю* (Н., 110 зв.), *рώду* (112 зв.), *б҃гу* (С., 15), *человѣ́ку* (19 зв.). Такі форми В. Вітковський пояснює впливом польської або церковнослов'янської мов [103]. Між тим вони успадковані з давньоруської мови, за походженням є формами давального відмінка однини іменників колишніх основ на **-ŏ**, **-jŏ** і разом з формами на **-овѣ** (**-ови**), **-евѣ** (**-еви**) були поширені в народнорозмовній мові, про що свідчать писемні пам'ятки даного, а також попереднього і наступного періодів розвитку української мови [104]. Обидві форми стали надбанням нової української літературної мови.

Дуже непослідовно, проте все ж відбито вплив іменників твердої групи на іменники м'якої групи у давальному відмінку однини: *Мѡ҃усе́ѡви* (К., 310), *архїєре́ѡви* (458, 474), *млоде́нцови* (Н., 29, 85 зв.); пор.: *кролеви* — К., 38, *му́жевѣ* — 314, *млоде́нцевѣ* — Н., 85, *створителеви* — 95 і т. д.

Аналізовані пам'ятки відбивають вплив іменників твердої групи на іменники м'якої й мішаної груп у межах **-ā**, **-jā**- основ в давальному й місцевому відмінках однини. Це виявляється в заміні закінчення **-и**, властивого іменникам м'якої й мішаної груп, на закінчення **-ѣ** твердої групи: *в(ъ) нево́лѣ* (К., 266, 358 зв., 382; С., 12), *по во́лѣ* (К., 206), на *землѣ* (277), *в(ъ) землѣ* (359; С., 13, 18), *в ст҃ы́нѣ* (К., 355 зв.), *д҃и́ѣ* пожы́токъ учыни́ла (303), *на д҃и́ѣ* (305 зв.) і т. д.

У місцевому відмінку однини іменників середнього роду типу *писан(ь)є* поширеним у І. Галятовського є закінчення **-у**, **-ю**: *в(ъ) поруше́ню* (К., 268 зв.), *в(ъ) кара́нью* (399 зв.), *ѡ... збаве́н(ь)ю* (401 зв.), *на повѣ́тру* (Г., 6; Д., 7 зв.), *в(ъ) захвице́ню* (Г., 3, 10), *ѡ наверъне́ню* (3), *в(ъ) вѧзе́н(ъ)ю* (9), *в(ъ) каза́ню* (11), *в(ъ)... писа́ню* (15) тощо. Ці закінчення вживаються пись-

---

[100] *Witkowski W.* Op. cit., s. 93—94.

[101] Літературу з цього питання див. у роботі: *Керницький І. М.* Система словозміни в українській мові.— К., 1967, с. 45—46.

[102] *Керницький І. М.* Зазнач. праця, с. 46.

[103] *Witkowski W.* Op. cit., s. 34.

[104] Історія української мови. Морфологія.— К., 1978, с. 92—95.

менником паралельно із закінченням -и: *ω воскр(с)нїи* (Г., 6 зв.), *по крще-нїи* (7), *в(ъ)... житїи* (8), *в(ъ) блгородїи* (10), *в(ъ) житїи* (Д., 5) і т. д. Зрідка ще засвідчується стара флексія -е: *ω здоров(ъ)є* (Г., 23).

Флексія -у, -ю в місцевому відмінку однини іменників колишніх -ŏ, -jŏ-основ могла перейти від давального відмінка однини цих же іменників або ж з'явитися під впливом місцевого відмінка однини іменників колишніх -ŭ-основ [105]. Тому непереконливою видається думка В. Вітковського, який пояснює цю флексію польським впливом [106]. Не вбачають тут польського впливу й С. П. Самійленко [107] та І. М. Керницький [108].

Іменники чоловічого роду колишніх -ŏ, -jŏ-основ в називному відмінку множини поряд із закінченням -и, -ы засвідчуються в текстах І. Галятовського із флексією -ове (-еве): *ваволо́нчыкове* (К., 400 зв.), *архімандритове* (С., 8 зв. нн.), *мона́рхове, потентатове* (25), *ворожби́тове* (Г., 12 зв.), *ігу́менове* (18), *метрополѣ́тове, патрї́а(р)хове, панове, гетма́нове, ро́дичове* (18 зв.) і т. д.

Закінчення -ове в називному відмінку множини іменників чоловічого роду колишніх -ŏ, -jŏ-основ поширилось під впливом іменників колишніх -ŭ-основ і заступило стару флексію -и. Цей процес уже відбивають старослов'янські пам'ятки [109]. Широко відомий він і пам'яткам давньоруської мови та староукраїнським пам'яткам XIV—XV ст. [110] У староукраїнській мові XVI ст. дане явище локалізується в основному в пам'ятках галицького походження, очевидно, не без впливу польської мови. У пам'ятках, що походять з Волині та Наддніпрянщини, воно частіше засвідчується в текстах релігійного характеру [111]. Однак враховуючи походження і історичний розвиток даної флексії у східнослов'янських пам'ятках, навряд чи можна пояснювати її в українських текстах XVII ст. лише польським впливом, як це робить В. Вітковський [112].

Нова українська літературна мова і більшість говорів не успадкували ні закінчення -ове, ні -и в називному відмінку множини іменників чоловічого роду колишніх -ŏ, -jŏ-основ. Тут панує форма знахідного відмінка. Проте багатьом південно-західним говорам ця форма відома й тепер [113].

Серед займенників певний інтерес викликають енклітичні форми. І. Галятовський вживає їх переважно у цитатах із святого письма та богослужбових книг: Такїи ключѝ ωбѣца́лъ Хс да́ти ап(с)лωви Петро́ви, мо́вачи: «Дамъ *ти* ключѝ цр(с)твїа нб(с)нагω» (К., 262); Дла того̀ мо́ви(л) [Товія]: «Лу́чше бо *ми* є́стъ умрѣ́ти, нє́жели жи́ти» (266); мо́вилъ бгъ до Ієремѣи: «Люди зе́мстыи бра́натса на *та* и не премогу́тъ» (267); такъ мо́витъ Ісу́съ Сіра́хъ: «Г(с)дь бо мста́й ω(т)мститъ *ти*, рцѝ согрѣши́хъ и что̀ *ми* бысть...» (401 зв.) і т. д. У мові самого письменника вони рідкісні. Енклітичні займен-

---

[105] *Бевзенко С. П.* Історична морфологія української мови.— Ужгород, 1960, с. 74.
[106] *Witkowski W.* Op. cit., s. 141.
[107] *Самійленко С. П.* Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 1.— К., 1964, с. 124—128.
[108] *Керницький І. М.* Зазнач. праця, с. 74—75.
[109] *Вайан А.* Руководство по старославянскому языку.— М., 1952, с. 112—113.
[110] *Бевзенко С. П.* Зазнач. праця, с. 77
[111] *Керницький І. М.* Зазнач. праця, с. 54—55.
[112] *Witkowski W.* Op. cit., s. 141 (виноска).
[113] *Бевзенко С. П.* Зазнач. праця, с. 78.

никові форми відомі були давньоруській мові, і вже там почалося звуження сфери їхнього вживання. Поступово зменшувалася частотність функціонування цих форм і в староукраїнській мові [114], проте в XVII ст. вони наявні були як у мові писемно-літературній, так і в живому мовленні, про що свідчить той факт, що вони функціонують і в сучасних українських говорах, зокрема південно-західних [115]. Отже, неправомірним є твердження В. Вітковського про те, що наявність енклітичних форм займенників у мові І. Галятовського пояснюється впливом польської мови [116]. Говорячи про енклітичні форми займенників у староукраїнській мові XVI—XVII ст., С. П. Самійленко застерігав: «пояснювати збереження граматичних архаїзмів, як і появу своєрідних граматичних новотворів у пам'ятках південно-західного походження впливом інших мов, не можна» [117].

У мові творів Галятовського досить повно представлений лексико-семантичний клас числівників. Повністю засвідчується вся парадигма кількісних числівників *єденъ, два, обадва, три* і майже повністю числівника *чотыри (четыри)* [118]. Решта кількісних числівників (*п'ять — десять, одинадцять — дев'ятнадцять*, назви десятків і сотень) так чи інакше знайшли відбиття в аналізованих пам'ятках, як правило, уже зазнавши тих фонетичних змін, які властиві були українській фонологічній системі: *чтырнáдцять* (Н., 6 зв.), *сѣм(ъ)* (9), *з(ъ) дванáдцятми* (41 зв.), *в(ъ) девятнáдцяти* лѣтехъ (46), *по чтырыдесятехъ* днéхъ (60 зв.), *два(д)цятъ* (70), *симнáдцат(ь)* (70 зв.), *двѣстѣ, трыста* (88), *шéсть* (С., 16) і т. д. Лише зрідка зустрічаються архаїчні форми типу *пятнадесяті* [119].

Складені кількісні числівники фіксуються у більшості випадків із сполучником **і** між складовими компонентами: *в(ъ) тридцяти лѣ́техъ и полъчвáрта лѣ́та* (К., 500), *трыста и шесдесятъ и пя́ть* (Н., 9 зв.), *сто и трыдцатъ* (72), *стò и дéсят(ъ)* (С., 6), *четы́ридесятъ и шéстію лѣтъ* (15 зв.) і т. д. Проте поодинокі приклади засвідчують вже новіший варіант, що став літературною нормою,— з відсутнім сполучником **і**: *сѣмъ тысячей сто семдеся(т)* и бóльше лѣтъ (Н., 5 нн.), рóку *тысяча сто шест(ь)десятъ девятого* (16) [120].

У текстах І. Галятовського відбито форми числівника *оба* у сполуці з числівником *два:* рýки *ѡбѣ́двѣ* (Н., 14), по *ѡбýдвухъ* сторонахъ (75 зв.), з(ъ) *ѡбудвухъ* очей (76 зв.), мѣ́ста *ѡбѣ́двѣ* (79), *ѡби́двѣ*... невѣсты (121 зв.), *ѡбѣ́двѣ* ýши (С., 19 зв.), на *ѡбóдвохъ* ногáхъ (28 зв.).

Фіксуються також утворення з **пол-**: *полторáста* лѣтъ (С., 6), *пýльмѣсяца, пóльмѣсяца* (24 зв.), *пол(ъ)квадрáнса* годи́ны (30).

---

114 *Самійленко С. П.* Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 2.— К., 1970, с. 95.

115 АУМ, т. II, карта № 207—208.

116 *Witkowski W.* Op. cit., s. 141.

117 *Самійленко С. П.* Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 2, с. 95.

118 *Witkowski W.* Op. cit., s. 46—47.

119 Ibid., s. 47.

120 У південно-західних говорах сучасної української мови, зокрема в говірках Закарпатської області, нерідко дотепер зустрічаються форми із сполучником **і** між складовими компонентами складених числівників.— Див.: *Дзендзелівський Й. О.* Спостереження над системою числівників говірок Закарпатської області.— Наук. зап. Ужгород. ун-ту, 1955, т. 14, с. 24—25; *Німчук В. В.* Словотвір числівників у верхньонадборжавських говірках.— Діалектол. бюл. К., 1961, вип. 8, с. 48.

Від числівників *одинъ (єденъ)*, *два* засвідчуються порядкові числівники *первый, вторый* і *перший, другий*. При нумерації оповідань у збірниках «Небо новоє» і «Скарбница» письменник послідовно вживає порядкові числівники *первоє, второє*: чудо *первоє* (Н., 1, 4, 8 зв., 11 зв.; С., 1), чудо *второє* (Н., 1 зв., 4 зв., 9, 11 зв.; С., 4). У більшості інших випадків маємо форму *перший, другий*: *пе́ршеє* (Н., 6), *пе́ршую* (32 зв., 33), *пе́ршій* (50), *пе́ршымъ* (73), днѧ̀ *пе́ршого* (С., 8 зв.); *дру́гїй* разъ (Н., 8 зв.), на *дру́гїй* день (41 зв.), *дру́гїй*... ѱалмъ (16), *друго́го*... ро́ку (48 зв.). Слово *другий* відбите також у значенні «інший»: ту́ю *дру́гую* сенте́нцію (Н., 13 зв.), а слово *перший* — у значенні «попередній»: до *пе́ршого* здоро́вѧ пришо́л(ъ) (С., 18), до *пе́ршого* сѧ верну́лъ здоро́вѧ (26 зв.). Порядкові числівники другого десятка і від назв десятків фіксуються у новіших формах: *ѡдинадцѧтоє* (Н., 3 зв., 14), *ѡдинадцатоє* (С., 16 зв.), *дванадцѧтоє* (Н., 4, 35; С., 16 зв.), *трынадцѧтоє* (Н., 22, 35, 46), *чтырнадцѧтоє* (22, 35 зв., 54), *чтырнадцатоє* (46 зв., 62 зв.), *пятнадцятоє* (22, 36, 54, 62 зв.), *пятнадцатоє* (46 зв.), *шеснадцѧтоє* (22, 36, 63), *шестнадцатоє* (46 зв.), *семнадцатоє* (36 зв.), *семнадцятоє* (47), *ѡсмнадцѧтоє* (55 зв.), *осмнадцатоє* (36 зв., 54 зв.), *девятнадцѧтоє* (37, 56, 64), *двадцѧтоє* (37; С., 21 зв.), *пятдесѧтоє* (Н., 78 зв.), *шестдесѧтоє* (81 зв.).

Багатий матеріал для вивчення історії української мови дають засвідчені в творах Галятовського дієслівні форми [121]. В публікованих текстах добре представлене дієслівне закінчення **-мо** у формах 1-ї особи множини теперішнього і простого майбутнього часів: *мо́жемо, зрозумѣ́емо* (К., 355), *вѣ́руємо* (360), *потребу́ємо* (385 зв.), *зберемо* (386 зв.), *чыта́ємо* (400 зв.), *живемо́* (451 зв.), *пыта́ємо* (456 зв.), *м̃лимосѧ* (459 зв.), *шану́ємо* (475), *веземо* (С., 7) і т. ін. Це ж закінчення фіксується і в формах 1-ї особи множини наказового способу: *стара́ймосѧ, приѡздоблѧ́ймо* (К., 301 зв.), *бу́дьмо, хвалѣмо* (309), *напишѣ́мо* (310 зв.), *встава́ймо* (311 зв.), *идѣ́мо* (312), *наслѣду́ймо, ходѣ́мо, пла́чмо* (386), *утѣка́ймо* (406), *похвалѣ́мо* (462), *памята́ймо, живѣ́мо* (498), *ѡ(т)ложѣмо* (Н., 63), *згубѣ́мо* (С., 17) і т. д.

Форми минулого часу в мові творів І. Галятовського фіксуються переважно без допоміжного дієслова *бути*. Проте в 1-й і 2-й особах обох чисел часто виступає релікт дієслова *бути* у формі препозитивної або постпозитивної частки: *ѡфѣрова́лемъ* (Н., 3 нн.), *принеслемъ* (3 нн., 6), *ви́дѣлам(ъ)* (3) я́кобы *мъ* ӹ *зачала́сѧ* в(ъ) грѣхѹ̀ перворо́дномъ (4 зв.), *звы́клисте* (5), *мѣ́ шмъ*... угѣху (5 зв.), *вы́слухаламъ, прибыла́мъ* (46), *знашли́смо* (С., 13), *смѡ*... *чу́ли* (16 зв.), *дозна́лисмо* (19), *ратова́лисмѡ, змоцнѧлисмѡ* (Д., 8 зв.) і т. д. Навряд чи можна пояснювати наявність подібних форм у творах письменників XVII ст. впливом польської мови, як це робить В. Вітковський [122]. Подібні форми фіксуються писемно-літературними пам'ятками XVII ст. по всій території України. Відомі вони й староукраїнській мові попередніх століть і давньоруським текстам [123].

Дієслова минулого часу з залишками особових форм дієслова бути в 1-й і 2-й особах обох чисел дотепер функціонують у південно-західних діалектах української мови [124].

---

[121] *Witkowski W.* Op. cit., s. 51—57.
[122] Ibid., s. 141 (виноска).
[123] *Бевзенко С. П.* Зазнач. праця, с. 311.
[124] АУМ, т. II, карта № 245.

Крім простої і складеної форм майбутнього часу, І. Галятовський засвідчує форму синтетичну: *ωбѣцáтимешъ* (К., 516), *вѣритимутъ* (518), *просúтимешъ* (520 зв.), *мовитиметъ* (Г., 140), *бачитимутъ* (140), *мóвитиметъ, грíзътиметъ* (Д., 37 зв.).

Панівною аналітичною формою імператива в творах І. Галятовського виступають конструкції з часткою *нехай*, які стали нормою й для нової української літературної мови: *нехáй бýдетъ* порóжнаѧ (К., 54 зв.), *нехáй мовчúтъ* (314 зв.), *нехáй бýдетъ* на честь (355, 404 зв., 456), *нехáй*... кóждый єгѡ *мáєт(ъ)* (Н., 1 зв.), *нехáй кáжутъ* знати менѐ (27 зв.).

Зворотна частка **сѧ** виступає відносно відповідного дієслова і в препозиції і в постпозиції: *называ́ется* (К., 448 зв.), *ωбертáются* (449), *сѧ... назывáєтъ* (452), *сѧ кохáютъ* (455), *прослáви(т)сѧ* или *ωсудúтъсѧ* (488 зв.), *сѧ... зопсовáло* (497 зв.), почáвъ *сѧ просúти* (Н., 26 зв.), *сѧ знайдýютъ* (С., 2 зв.), *удавáйсѧ* (18), *ωбѣцáлсѧ* (19), *сѧ молúла* (21 зв.), *веселѣтесѧ* (26) і т. п.

Досить частими у мові творів І. Галятовського є дієприслівники теперішнього часу на **-чи** та минулого часу на **-ши**, **-вши**: *купýючи* (К., 303), *слýхаючи* (351), *розгнѣвавшисѧ* (352), *млячúсѧ, прóсячи* (381 зв.), *припоминáючи* (448), *мéшкаючи* (459 зв.), *берyчѝ, апплѣкуючи* (Н., 7 нн.), *прилетѣвши* (7), *нарушáючи* (8), *встáвши* (17), *почýвши* (27 зв.), *чýючи* (48 зв.), *вы́рубавши* (73) і т. п.

Типові для української мови форми вираження об'єкта в пасивних конструкціях також засвідчуються І. Галятовським: Адáма з(ъ) рáю *вы́гнано* (К., 314 зв.); бычáми и жы́лами *бúто* стóгѡ Геѡргі́а (350); *пытáно*, що за прáвда (353 зв.); єгѡ... за Ха *мýчено* (382 зв.); гóлову *утѧ́то* (384); просúвсѧ, жебы̀ єгѡ *принѧ́то* (Н., 26 зв.); до... церкви єгѡ *припровáжено* (47); óбразъ... на валъ мѣскі́й *вы́несено* (74) і т. д.

В аналізованих пам'ятках відбиваються староукраїнські прислівники і адвербіалізовані слова: *в(ъ)пóвнѣ* (К., 252); *зáразъ* (352 зв.); розрѣзали *надвóє* (382 зв.); *догоры̀, надóлъ* (396, 450); шнýръ, *в(ъ)трóє* плéтеный (450 зв.); *навѣки* (301, 528); *часомъ* (530); *в(ъ)ночѣ* (Н., 4 зв.); *по-грéцку* (52); *цѣлкомъ* (86 зв.); *в(ъ)днь* (103); *залéдво* (120); *зумы́слу* (С., 2 зв.); *въкупѣ* (4 зв. нн.); *додóму* (5 зв.); *по-москóвску* (7); *пѣшо*... пришлà (12); *в(ъ)гору* (13 зв.); *наѧвѣ* (22); *догорѝ* (24 зв.); *дáрмω* (26, 29); *ωпол(ъ)нóчи* (26 зв.) і т. ін.

Синтаксична структура мови творів І. Галятовського виразно українська. Не вдаючись до детального аналізу синтаксичних ознак мови творів письменника, звернемо увагу лише на окремі явища з синтаксису відмінків.

Родовий часу передається переважно безприйменниковими словосполученнями, характерними й для сучасної української літературної мови: *третегω днѧ* (Н., 12 зв.); *другóи и трéтеи нóчи* (41); *давныхъ чáсов* (С., 1 зв.); *чáсу воéнногω и небезпéчногω* (14 зв.); *тогѡ днѧ̀ албо той нóчи* (Б., 20 зв.); *тогѡ рóку* (26 зв.); *тоéи годúны* (32 зв.); *тогѡ чáсу* (Д., 10). Конструкції з прийменниками типу *на дрýгїй днь* (Н., 41 зв.); *в то(и) чáсъ* (Б., 27 зв.) менш уживані.

Досить широко, як і в сучасній українській літературній мові та говорах, вживаються у творах І. Галятовського конструкції з прийменником **до** в поєднанні з родовим відмінком іменника на позначення об'єкта (місця,

поселення, приміщення тощо), до якого або всередину якого спрямована дія: ишо́лъ *до га́ю* (Н., 20); в(ъ)клада́лъ *до по́ховъ* мѣчъ (35 зв.); привезли *до Чернѣгова* (С., 2); з(ъ) Чернѣгова *до Москвы* єстъ перенесеный (2 зв.); пришо́лъ *до це́ркви* (13 зв.); *до я́ко́го(с) до́му* в(ъ)прова́дили (18 зв.); вложили *до возо́въ* (25); *до млына̀* бы́лъ посла́ный (26 зв.); *до пе́кла* запрова́жено (Б., 10 зв.); вшо́вши *до тогѡ̀ за́мку* (34); неслѝ *до нба* дшу (Д., 7, 8); пошла̀ *до нба* (10 зв.) і т. д.

Значно рідше із семантикою «місце, куди спрямована дія», вживається конструкція з прийменником **на**, яка також була поширеною в староукраїнській мові. Дана конструкція, як правило, вживається І. Галятовським у поєднанні з топонімом *Москва*: *на Москвꙋ*... посыла́лъ ... ієромона́ха (С., 2 зв.); *на Мо́скву* ... ѣздилъ (17 зв.).

Засвідчується типово українське словосполучення, що складається з прийменника **з** (**із**) та форми родового відмінка іменника чи займенника при дієсловах на позначення таких психічних процесів, як сміх, кепкування, глузування тощо: смѣѧлсѧ *з(ъ) ни(х)*; ты́мъ, *з(ъ) котѡрыхъ* смѣєшъсѧ (К., 2); смѣлсѧ *з(ъ) ни́хъ* (Н., 39 зв.); а̀ єстемъ Мрїѧ, *з(ъ) кото́рои* сѧ ты и на́рѡд(ъ) твой награва́єте (56 зв.); почалѝ шыдити *з(ъ) негѡ̀* (57); смѣѧлъсѧ *з(ъ) негѡ̀* (95 зв.); смиѧ(л)сѧ *з(ъ) него̀* (Б., 2 зв.) і т. д.

Конструкції з родовим неповного об'єкта є досить типовими для мови І. Галятовського. Це, як правило, словосполучення, куди входять дієслова на означення сприймання: слу́хала *про́збы лю́дскои* (К., 305); слу́хаючи *музы́ки дхо́внои* (26); із значенням навчання: научá́ютъ... *вѣ́ры и учы́нковъ добрыхъ* (К., 110); учи́сѧ, дше моѧ̀, *вдѧчности* (310); научáли людéй *вѣ́ры и учы́нков(ъ) до́брыхъ* (384); не тако́и *вѣ́ры* бу́дешъ учи́ти; иншых(ъ) *учи́нковъ* будéшъ научати (518) і т. п. До таких конструкцій входять і префіксальні дієслова: ѡбѣцал(ъ) *полотна̀ принести* (С., 19—20).

Широко представлена в мові І. Галятовського активізована в староукраїнській мові успадкована з мови давньоруської конструкція, що складається з прийменника **за** та форми знахідного відмінка іменника. Конструкція вказує на те, ким сприймають, вважають, за кого або що мають той чи інший предмет або особу: рымлѧ́номъ *за подарунок(ъ)* Сы́монъ Макк(а)вéй посла́лъ (К., 6 зв. нн.); о́н(ъ) мѣл(ъ) *за патро́нку* прч(с)тую дву (279); Дїѡклитїѧ́нъ ѡбѣца́лъ высо́кїи урѧ́ды да́ти и *за сы́на* єгѡ̀ мѣти (351); приста́лъ *за слугꙋ́* до па́на (Н., 120); ѡзмꙋ̀ єгѡ̀ *за му́жа* або̀ *за па́на* (Б., 18 зв.); ворожби́тове и чаровникѝ *за бо́га* ма́ютъ дїаволовъ (Г., 12 зв.).

Часто вживаються конструкції, в яких прийменник **по** поєднується з місцевим відмінком. Такі конструкції означають явища, події, особи, період часу, після яких щось відбувається: *по ѡбѣ́дѣ* вста́вши (Н., 14 зв.); *по трѡхъ днехъ* кнѧзь каза́лъ ѡдомкну́ти црковъ (15 зв.); трéтего ро́ку *по войнѣ* (48 зв.); *по Ба́тїю* (С., 5 зв., 6); *по Горностáю*... почалѝ зно́ву до Чернѣгова лю́де збира́тисѧ (7); *по ты́м(ъ) звитѧ(з)твѣ* (9); *по смéрти ѡ(т)цéвскѡй* (13) тощо. Такі конструкції були характерними для староукраїнської мови, проте в новій українській літературній мові вони поступово заступаються семантично виразнішою сполукою з прийменником **після** [125].

[125] *Безпалько О. П.* Нариси з історичного синтаксису української мови.— К., 1960, с. 148—149.

Вміщені в даній книзі тексти переконують у тому, що основу лексики творів І. Галятовського складають українські лексеми, тобто слова, успадковані староукраїнською мовою з мови давньоруської, та власне українські семантичні чи словотворчі інновації. Для ілюстрації наведемо назви деяких хвороб, що зустрічаються у творах письменника: Леѡнъ Прем(д)рый... *на камень хоровалъ*. Жона его *хоровала на горячку* (Н., 21); Стефанъ... *хоровал(ъ) на ѡбложную;* Іѡанъ... мѣлъ *слухъ зопсованый*, матка егѡ... *хоровала на огнѣвицу;* сынъ их(ъ) *болезнь мѣлъ ѡ(т) затвержена жолудка и задержаня воды* (21 зв.); Роман ... мѣлъ хоробы барзо злыи — *розвязанье и стягненье жолудка;* Іеромонахъ Марко на твари *мѣлъ пухлину;* Макарій... *хоровалъ на камень* (22); *фебра поряла* (43 зв.); *повѣтремъ была заражена* (44 зв.); *паралѣжемъ зараженый* (45 зв.); *тяжкою горячкою былъ знятый* (54); *знятый хоробою падаючою* (С., 30) і т. п.

У своїх творах І. Галятовський використовує й іншомовні запозичення. «Міжнародний обмін мовними цінностями,— писав свого часу Ф. П. Філін,— явище нормальне, і воно буде існувати, поки існують мови» [126]. Найвиразніше простежуються в творах І. Галятовського слова польського походження. Наявність їх пояснюється тією мовною ситуацією, що історично склалася на Україні в XVI—XVII ст. [127] У зв'язку з тим, що з другої половини XVI ст. більшість українських земель опинилася під владою панської Польщі, контакти української мови з польською тіснішають. Взаємодія польської і української мов найяскравіше проявилася в лексиці. До складу лексики творів І. Галятовського входять полонізми, які мають різне походження, деякі з них є латинізмами, засвоєними польською мовою. Наприклад: *балвохвалца* (п. bałwochwalca), *барзо* (п. bardzo), *блюзнити* (п. bluźnić), *валечний* (п. waleczny), *валный* (п. walny), *ведлугъ* (п. według), *везерунокъ* (п. wizerunek), *виспа* (п. wyspa), *вонтпити* (п. wątpić), *выжей* (п. wyżej), *герезія* (п. herezja), *гойний* (п. hojny), *дуфати* (п. dufać), *жегнати* (п. żegnać), *завѣклавати* (п. zawikływać), *зайсте* (п. zaiste), *захвицен(ь)е, захвѣцен(ь)е* (п. zachwycenie), *зацный* (п. zacny), *зегаръ* (п. zegar), *з(ъ)едночен(ь)е* (п. zjednoczenie), *каркъ* (п. kark), *квадрансъ* (п. kwadrans), *кротофіля* (п. krotochwila), *матач* (п. matacz), *моцарство* (п. mocarstwo), *належитый* (п. należyty), *неѡпатрность* (п. nieopatrzność), *неумѣетный* (п. nieumiejętny), *ѡзнаймовати* (п. oznajmiać), *оказалий* (п. okazały), *олбримъ* (п. olbrzym), *ѡлснити* (п. olśnić), *погрухотати* (п. pogruchotać), *пожегнанье* (п. pożegnanie), *попелнити* (п. popełnić), *посадзка* (п. posadzka), *похлѣбовати* (п. pochlebiać), *прожность* (п. próżność), *региментаръ* (п. regimentarz), *скутокъ* (п. skutek), *спросный* (п. sprośny), *цертоватися* (п. certować się), *цнота* (п. cnota) і т. п. Переважна більшість цих слів не засвоїлася українською мовою, поступово вийшовши з ужитку, незначна їх кількість залишилась на діалектній периферії, здебільшого в південно-західних говорах (*барзо* — Гр., І, 30; *виспа* — Ж., І, 88; *гойний* — Гр., І, 299; Ж., І, 148; *дуфати* — Ж., І, 211 тощо).

Словник творів Галятовського засвідчує деякі германізми, що потрапили до української мови здебільшого через посередництво польської: *кирісъ* (н. Küraß, ст.-п. kirys), *кресъ* (н. Kreis, п. kres), *лина* (н. Leine, п.

[126] *Филин Ф. П.* Когда и как переводить на русский язык? — Лит. газета, 1974, 17 июня.

[127] Характеристику мовної ситуації на Україні в другій половині XVI—XVII ст. подано в роботах В. В. Німчука: 1) «Лексіконъ латинский» та «Лексіконъ словено-латин-

lina), *мѣстерный* (н. Mistr, п. mistrz), *страфовати, строфовати* (н. strafen, п. strofować), *фортель* (н. Vorteil, п. fortel) і т. п.

Слова латинського походження являють собою юридичну, філософську термінологію, лексеми на позначення соціально-економічних понять тощо: *афе́ктъ* (лат. affectus), *десперáція* (лат. desperatio), *диспози́ція* (лат. dispositio), *диспутація* (лат. disputo), *ежѐмпля* (лат. exemplum), *квадрóвати* (лат. quadro), *короллярнумъ* (лат. corollārium), *пастораль* (лат. pastoralis), *патрóнка* (лат. patrona), *пелгрымъ* (лат. peregrīnus), *прерогатива* (лат. praerogativa), *прецептъ* (лат. praeceptum), *реляция* (лат. relatio), *секве́стръ* (лат. sequestrum), *сентенцыя* (лат. sententia) і т. д. Латинська лексика проникала в українську мову також через польську, але пізніше й безпосередньо, особливо коли з другої половини XVII ст. латинь було введено в навчальні курси братських шкіл [128]

Лексика грецького походження, фіксована І. Галятовським,— це в основному слова, пов'язані з православним священнослужінням, назви реалій, засвідчених у конфесійних текстах, що прийшли в перекладі з грецької мови, і т. п.: *антифонъ* (гр ἀντίφωνον, ἀντίφωνα), *апокаліѱисъ* (гр. ἀποκάλυψις), *архистратигъ* (гр ἀρχιστράτηγος), *виссонъ* (гр. βύσσον, βύσσος), *епистолїя* (гр. ἐπιστολή), *епитрáхиль* (гр. ἐπιτραχήλιον), *ірмосъ* (гр. εἱρμός), *клиръ* (гр. κλῆρος), *кондакъ* (гр κοντάκιον), *литія* (гр λιτή), *літургі́я* (гр λειτουργία), *милоть* (гр μηλωτή), *митра* (гр. μίτρα), *мнѣя* (гр μηναῖον), *омофоръ* (гр. ὠμοφόριον), *ωраръ* (гр. ὡράριος), *порфира* (гр. πορφύρα), *презвитеръ* (гр πρεσβύτερος), *саккосъ* (гр. σάκκος), *сікеръ* (гр σίκερα), *стихарь* (гр. στιχάριον), *тропарь* (гр. τροπάριον), *фелонь* (гр. φελόνιον) і под.

Спадщина Галятовського свідчить про високу філологічну освіту й активну роботу письменника над словом Його твори, написані староукраїнською літературною мовою, рясніють різними типами глос — перекладними, етимологічними, текстологічними За формою глоси у творах Галятовського внутрішньорядкові, поєднуються з пояснювальною лексемою за допомогою слів *то е́сть, áлбо, инáчей*, іноді беруться в круглі або квадратні дужки або ж нічим не виділяються Частина цих пояснюваних І. Галятовським за допомогою глос слів вживалася без перекладу в канонічних текстах, деякі з них глосувалися в українських перекладних конфесійних пам'ятках або потрапили до лексикографічних праць XVII ст., зокрема до «Лексикона словенороського» П Беринди [129] Зіставивши відповідні статті словника П Беринди і глоси у творах Галятовського, побачимо, що у словнику, як правило, тлумачення ширші, іноді подаються й етимологічні відомості та інші характеристики слова. Письменник же вказує лише на те значення потрібної йому лексеми, яке воно має в даному контексті.

Значну кількість глос у творах І. Галятовського становлять пояснення неслов'янських слів. Напр.: сіке́ра [*пѧнство*] (К., 381; пор.: Сікера: хмѣл-

---

скій» і їх місце в історії старої української лексикографії».— У кн.: Лексикони Є. Славинецького та А. Корецького-Сатановського. / Підгот. до вид. В. В. Німчук. К., 1973, с. 12—15; 2) Староукраїнська лексикографія в її зв'язках з російською та білоруською.— К., 1980, с. 90—94.

[128] *Німчук В. В.* Староукраїнська лексикографія..., с. 92.

[129] *Беринда П.* Лексикон словенороський / Підгот. тексту і вступ. ст. В. В. Німчука.— К., 1961 (Далі: Бер. Лекс.).

ный напи́токъ или́ пьѧнство — Бер. Лекс., 232); Называ́ется Іѡа́нъ ст҃ый єѵ(г)листомъ, *то̀ естъ благовѣстникомъ;* написа́лъ єѵ(г)лїє, *то естъ блгую вѣсть* (К., 448 зв.); апокали́фисъ, *то̀ естъ обявле́нїє* ст҃о́гѡ ап(с)тола Іѡа́нна (449 зв.); фїѧ́лы *а́лбо ча́ши* золоты́и (453; пор.: Фїа́ла: кацїа на кштал(т) ча́шѣ а(б). ку́бка, суди́на до кажде(н)ѧ, ку́бо(к) або роструха́нъ.— Бер. Лекс., 239); ква́нтитасъ *коли́кость* (456 зв.); ква́лѣтасъ *яко́вость* (457); релѧ́цїю *взглядъ, албо ѡдноше́ньє* (457 зв.); акцїѡ *чине́ньє* (458 зв.); *па́с(ъ)сїѡ терпе́нїє* (459); ква́ндо *когда̀, то̀ естъ котро́го ча́су* що сѧ дѣѧлѡ (459 зв.); суббѡ́та *то є́стъ ѡ(т)почы́нок(ъ)* (459 зв.; пор.: Суббо́та: ст҃о, поко́ище, ѡ(т)починє́ньє.— Бер. Лекс., 235); си́тусъ *положе́ньє а́лбѡ распораже́н(ь)є частей тѣла* (460 зв.); га́бѣтусъ *оде́жа, яку́ю кто ѡде́жду ма́єтъ* (461); аллилу́їѧ, *то естъ хва́ла бг҃у* (472; пор.: Аллилуї(а): хва́ла бг҃у або прихо́ди(т) бг҃ъ, хвали(те) и въспѣва́йте жива́го бг҃а. Євре(й)ски бо̀ аль: иде(т), яви(с); иль: бг҃ъ; уїа: хвали(те) и въспѣва(н)т(е).— Бер. Лекс., 174); зодїакъ, *а́лбо звѣри́нецъ* (Н., 4 зв. нн.; пор.: Зѡ́дїѧ: вı҃ знаки̇̀ нб(с)ныи, на вı҃ кру́гахъ нб(с)ныхъ бу́дучыи.— Бер. Лекс., 207) [130]; фелѡ́нъ, *то естъ ша́ту сщенниче́скую* (37; пор.: Фелѡ́нъ: верхнїи ры́зы сщє́ническїи, а́бо ѡпо(н)ча, и(л). ша́та ве(р)хнѧ(а) убо́гихъ ѡ(т) дожчу́.— Бер. Лекс., 238); ша́фѣръ, дорогі́й ка́мень (78); пара́клисъ *а́лбо молебенъ* (142); тради́цїю *а́лбо нау́ку* (С., 1 зв.); сѵнодикъ *албо поми́нникъ;* з(ъ)... сѵно́диком(ъ)... *а́лъбо з(ъ) поми́нникомъ* (3); тектѡ́нъ, *то естъ будовни́чїй* (16); ра́ка [*про́жный*] (Г., 9; пор.: ра́ка: поро́жнїй а(б). нюѫч., законопреступный, бла́зе(н), не(н)дзны(и), голо́та, гулта́й, нецно́та, ло́тръ і пр.— Бер. Лекс., 229); мате́рїѧ и фо́рма, кото́рїи реа́лѣтеръ *речевѣсте* рознатсѧ (Б., 3 нн.); капланъ, *пога́нскїй сто́рожъ* (5 зв.); ребелѣза́нти *бунтовники* (Д., 35 зв.); ал(ь)фа и ѡме́га *поча́токъ и конецъ* (46 зв.) і т. д.

За допомогою глос письменник пояснював також церковнослов'янські або застарілі давньоруські слова чи давні запозичення, що для українського читача другої половини XVII ст. були вже, очевидно, малозрозумілими, сприймалися як книжні. Здебільшого ці слова уже пояснювалися у словнику П. Беринди або глосувалися у більш ранніх українських писемних пам'ятках: розсла́бленныхъ, *то̀ естъ паралѣжемъ зара́женыхъ* (К., 59; пор. у Пересопницькому евангелії (далі — ПЄ): рослабленъ *д(ь)ною зламань* — 229, у евангелії в перекладі В. Негалевського (далі — ЄН): *рушоный повет-риємъ* — 61 зв.); кри́нъ (*лѣлѣѧ*) (348 зв.; пор.: Крінъ: лелѣа а(б). цвѣ(т) — Бер. Лекс., 218); клобу́къ *значи́тъ шиша́къ* (461 зв.); чресле́ни(к) (*по́ѧсъ*) (IV, 119); исто́чникомъ, *то естъ жро́дломъ* (Н., 20 зв.; пор.: Исто́чникъ: здро́й, жру́дло, а́бо крыни́цѧ — Бер. Лекс., 51); исто́чника, *то естъ жро́дла* (21); на ѡстрова́х(ъ) *а́льбо на вы́спахъ* (С., 4 нн.); де́рево ело́вое, *а́льбо ели́ну з(ъ) галу́зями* (2); на єлю, *а́льбѡ на єли́нѣ* (2 зв.), ѡстны́, *альбо гвозды̀* (17; пор.: ѡсте́нъ: боде́цъ.— Бер. Лекс., 154); помава́нїємъ, *то естъ зна́ками* (26 зв.; пор.: ѡнъ по́маваше и́мъ *навѣщ(ь)кы да́валь*.— ПЄ, 206 зв.; у ЄН уведено в текст без глоси: *презъ знаки указова(л)* — 56 зв.; Помава́ю:

---

[130] Для І. Галятовського в даному разі важливим було те, що ці знаки являли собою зображення тварин, тому він перекладає слово *водїѧкъ* як *звѣринецъ* (пор. гр. ζωδιακός «коло із зображень тварин»).

скиваю, покивую, зезволяю, позволяю, покиваю на кого или очима знати даю, абы що учинилъ. То (ж) и възникаю, възмаваю.— Бер. Лекс., 87); кумира [*то естъ бол(ъ)вана*] (Б., 2 зв. нн.; пор. Кумиръ: идωлъ. болванъ.— Бер. Лекс., 55); ваанныя [*тω естъ болвани*] (2 зв. нн.); ублагал(ь)на, *иначей вырочница* (3 нн.); родичи, *албω кревныи* (20 зв.); ваанныхъ [*болвановъ*] (30 зв.); жупель [*сѣрка*] (Д., 38; пор.: Жупель: сѣра, сѣрка.— Бер. Лекс., 38).

Глоси іноді допомагають розкрити затемнену метафорику й символіку середньовічного твору: Имѣай невѣсту [*црковъ*], женних(ъ) естъ [*Хс*], а другъ женихωвъ [*Iωанъ Кр(с)титель*]... радостїю радуетъся за гласъ жениховъ (К., 57); лѣкарствoм(ъ) дховнымъ *сповѣдю стою* (61 зв.); престо(л) звѣринъ *(то естъ антихристовъ)* (452 зв.).

Особливе місце серед глос Галятовського займають етимологічні пояснення. Письменника цікавило походження назв населених пунктів. Свої міркування про походження окремих ойконімів він вдало вплітає в ту чи іншу оповідь: мѣстце, названое Жыровичи *ω(т) жыру, то естъ покарму, которїй тамъ пре(д) тым(ъ) звѣри дикїи на пущи мѣли* (Н., 72 зв.); Холмъ естъ мѣсто знаменитое в(ъ) землѣ Руской, *названое ω(т) холму то естъ* ω(т) пагорку[131]; *же на холмѣ, на пагорку высокомъ, маетъ свое положенье* (73 зв.); В Малой Рωсїи, в(ъ) повѣтѣ Галицкомъ, естъ мѣсто Заваловъ, *названое ω(т) валωвъ, давно высыпаныхъ, которыхъ естъ три над(ъ) тымъ мѣстомъ на горѣ* (132 зв.); монастыръ, который называетъся Погона для тогω, же *тамъ Романъ воевода погналъ и догналъ и розωгнавъ татарωвъ, непрїятелей своихъ* (133); В кнзтвѣ Литовскомъ е(ст) мѣсто Пѣнскъ, *ω(д) Пѣни рѣки названое, же на(д) рѣкою Пѣною естъ збудованое* (С., 29).

Етимології антропонімів, які зустрічаються в І. Галятовського, збігаються з тими, що відомі були за середньовічними ономастиконами та в «Лексиконі» П. Беринди: Называет(ъ)ся Iωанъ стый Воанергесъ, *снмъ громовымъ* (К., 448; пор.: Воанергїсъ: сынове громовы — Бер. Лекс., 195); И мѣли на(д) собою цра, аггла бездны, который называетъся по-еврейску Аввадωнъ, по-грецку Аполлїωнъ, по-латинѣ Еѯтермѣнансъ, *то естъ выкореняючїй* (454 зв.; пор. Авадωнъ е(в); Аполлѵω(н), Олоѳрεvω(м) е(л)., а слове(н)ски губай или пагуба: выкоренаючїй, або затраче(н)е, пропасть, або выпужаючїй, выглажуючїй.— Бер. Лекс., 170); Василїй *значитъся кроль* (516 зв.; пор.: Василїй: царъ — Бер. Лекс., 191); Нїколай *значитъся звѣтяз(ъ)ство* (516 зв.— пор.: Нїкола а(б).-й е(л). звитяз(с)тво посполства, побѣда людей, побѣда людская.— Бер. Лекс., 224); Христофωръ, *хр(с)тоносецъ называетъся ω(т) тогω, же Ха носилъ в(ъ) ср(д)цу своемъ, мыслячи ω немъ уставичне* (516 зв.; пор. Хрестофоръ: хр(с)тоносец(ъ).— Бер. Лекс., 241); Владимиръ мовитъся ω(т) того ижъ *владнулъ миромъ, свѣтомъ* (516 зв.); Дороѳей *выкладаетъся даръ божїй* (522; пор.: Дωроѳей: даръ бжїй или бмъ дарованъ.— Бер. Лекс., 202); Стефанъ *значитъся корона*

---

[131] Спільнослов'янське *холмъ* (д.-р. хълмъ, ст.-сл. хлъмъ), очевидно, сприймалося як книжне і пояснювалось українським *пагорокъ*. Так же воно перекладалося й в українських євангеліях XVI ст. (див. ПЄ, 218; ЄН, 59 зв.) і в словнику П. Беринди (144). У ПЄ слово *пагорокъ* уведено до тексту, а глосою подається *хол(ь)мь*, що свідчить про прагнення перекладача зберегти урочистий стиль канонічного тексту.

(522; пор.: Стефан є(л): Діадима, корона, вѣнецъ.— Бер. Лекс., 234); Єммануилъ, *то єстъ с нами бгъ* (Н., 5 зв.; пор.: Еммануилъ: с нами бъ.— Бер. Лекс., 204); Одигитріа, *проводителка*, бо преч(с)таа два показаласа двомъ слѣпцомъ и привела ихъ до црквн и дала имъ очи, же почали добре видѣти (82; пор.: Одигітріє: радостнаа и крѣпкаа помощнице и(л). наставнице.— Бер. Лекс., 225); Венедиктъ [*що ся значитъ блгослове(н)ный*] (Б., 3 зв.; пор.: Венедіктъ: бл(с)венъ або дерзновеніє.— Бер. Лекс., 193); Ураносъ, *то єстъ нбо* (19 зв.); Ураномъ, *тω єстъ небомъ* (20; пор. лат. uranos «небо»).

Трапляються у І. Галятовського також етимологічні пояснення окремих апелятивів: н(д)ла мовитса *ω(т) недѣланія, же в(ъ) той день не дѣлаємъ иншого нѣчого, тылко ω бгу мыслимо* (К., 459 зв.); козаки названы суть ω(д) Козоро(ж)ца, бо Козорожецъ єстъ знакъ в(ъ) зодіаку нб(с)номъ, в(ъ) которогω слнце м(с)ца децембра вступуєтъ. Зачимъ козаки ω(д) Козоро(ж)ца суть названы, поневажъ з рогами ходатъ, которыи роги на боку своємъ з(ъ) порохом(ъ), належачы(м) до стрѣлана, носатъ и якъ по высокомъ нбѣ Козорожецъ в(ъ) зодѣаку нб(с)номъ поступуєтъ, такъ на высокіи стѣны, валы и муры бѣсурманскіи поле(м) и моремъ козаки, приходачы, вступують и, з роговъ своихъ порохъ в(ъ) самопалы сыплючи, на бѣсурманов(ъ) альбо махометановъ и непріателей иншыхъ з(ъ) самопаловъ стрѣлають и их(ъ) звитажають и мѣста и панства ихъ по(д) моцъ свою подбиають (С., 5 нн.— 5 зв. нн.).

Як бачимо, є в І. Галятовського досить вдалі етимології (Пѣнскъ, недѣла, більшість етимологічних пояснень антропонімів), проте чимало й невірних, що грунтуються на співзвуччі окремих слів (*Жыровичи, козаки* та ін.) або на авторських здогадах. Частина глос, розкиданих по творах І. Галятовського, уточнюють зміст висловленої думки або значення слова чи фрази: Бунакъ... *але рачей Батый, царъ татарскій* (Н., 132 зв.); губа єму скрывиласа, *то єстъ уста єгω близко уха стануни* (134 зв.); до бабы *альбо чаровницы* удают(ъ)са (С., 19); Галѣмъ [*рѣку*] переплинувши (Б., 21); мовилъ голоснω [*що всѣ чули*] (Д., 41 зв.).

Серед глос у творах Галятовського трапляються лексеми, що являли собою запозичення староукраїнської доби і поширені настільки, що письменник вважав їх зрозумілішими від книжних слів, відомих з давньоруського періоду. Наприклад, давнє книжне *зодчій* (д.-р. і ц.-сл. зъдчии) П. Беринда пояснює грецьким словом τέκτων і східнослов'янським *тесля*. У другій половині XVII ст. слово *тесля* уже спеціалізувалося як назва людини, що займалася обробкою дерева і спорудженням дерев'яних будівель. Грецьке слово τέκτων було менш зрозумілим, ніж субстантивований дієприкметник *будовничій*, утворений від дієслова *будовати*, яке міцно увійшло в систему української мови, породивши ряд дериватів. Тому Галятовський і пояснює даний грецизм словом *будовничій* (С., 16).

Робота письменника над словом виразно проявилася у використанні цитат з книг так званого святого письма. Щедро розсипаючи матеріал конфесійних текстів по своїх творах, І. Галятовський в одних випадках залишає без змін цитату з церковнослов'янського тексту, в інших поряд подає переклад староукраїнською книжною мовою, а деколи цитує її в своєму пе-

рекладі повністю або частково. Іноді письменник лише переказує зміст цитати, для нього важливо було передати думку, щоб підкріпити те чи інше своє твердження.

У зв'язку з вивченням мови творів І. Галятовського це питання свого часу зацікавило В. Сімовича [132]. Він проаналізував характер цитувань Галятовським біблійних книг, виявив найбільшу їх кількість у «Ключѣ» і зіставив цитати з біблійних книг у творах Галятовського з церковнослов'янським текстом Острозької біблії та з біблією в польському перекладі Я. Вуйка. Висновки вченого зводяться до того, що Галятовський знав польський текст біблії, яку в перекладі Я. Вуйка, певно, студіювали в Києво-Могилянській академії, проте основою цитованого І. Галятовським матеріалу була церковнослов'янська біблія [133]. Висновки Сімовича підтверджують загальну тенденцію перекладацької практики східнослов'янських книжників XVI—XVII ст. Представники освічених кіл східних слов'ян не сприймали церковнослов'янський текст біблії як раз назавжди даний. Відомо, наприклад, що білоруський перекладач евангелія В. Тяпинський у своїй роботі користувався апракосами церковнослов'янських текстів евангелія, московським друкованим виданням другої половини XVI ст. і польським текстом [134]. Перекладачі Пересопницького евангелія здійснювали свій переклад, безперечно, з церковнослов'янського тексту, про що зазначено в післямові, де вказано, що книга перекладена «изь языка блъгар(ь)ского на мову роускоую» (ПЄ, 481 зв., 482). Проте безперечним є й факт використання ними якихось західнослов'янських, ймовірніше польських, перекладів евангелія [135]. Усі ці факти свідчать про те, що праця середньовічного перекладача була великою творчою роботою над словом, пов'язаною зі знанням кількох мов.

В. Сімович детально охарактеризував перекладацьку манеру Галятовського, звернувши увагу на передачу ним старослов'янських слів, граматичних форм і конструкцій у перекладених цитатах, і дійшов висновку, що мова цитат-перекладів у творах Галятовського — це літературна мова українців XVII ст. [136] Звернемо увагу на випадки своєрідних глос, коли поруч з цитатою з конфесіонального тексту, як правило, короткою за розміром, подається переклад її староукраїнською мовою. Наприклад: мо́вила єсѝ: «Сотворѝ мнѣ велѝчїє си́лный». *Учини́лъ мнѣ̑ вели́кїи речы моцный* (К., 271—271 зв.); мо́витъ екклезїа́стесъ, же по(д) слнцемъ на́ свѣтѣ «суета̀ суе́тствъ и вся́ческаѧ суета», *прóжность прóжности и всѐ прóжность* (274); «Кто сїѧ приника́ющи, я́кѡ у́тро, добра̀, я́кѡ луна̀, избра́нна, я́кѡ слнце?» *Яка́я то (геройна) прихóдитъ, я́къ ютре́нка, пі̑енкная, я́къ м(с)ць, выбра́ная, я́къ слнце?* (300); Такъ мо́вит(ъ) до не́и дхъ сты́й в(ъ) Пѣснахъ пѣсней: «Вся есѝ добра̀, бли́жнаѧ моѧ̀, и поро́ка нѣ́сть в(ъ) тебѣ». *Вся е́стесь піенкная, прія̀телко моя̀, и зма́зы не ма́шъ в(ъ) тебѣ* (301 зв.); ап(с)лъ Па́велъ жи́тїе лю́дское бѣ́гомъ называ́етъ, мо́вачи: «Тече́нїе сконча́хъ». *Бѣ́гъ скончалемъ* (354

[132] *Сімович В.* Зазнач. праця, с. 51—80.
[133] *Сімович В.* Зазнач. праця, с. 59.
[134] *Жураўскі А. І.* Тыпы і асаблівасці глос у «Евангеллі» В. Цяпінскаго.— Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР, 1960, вып. 7. Мінск, с. 219.
[135] *Janów J.* Źródła Ewangelji Peresopnickiej.— Slavia, 1927, ročn. 5, z. 3, s. 470—499.
[136] *Сімович В.* Зазнач. праця, с. 60—75.

зв.); мо́жетъ мо́вити пр(о)ркъ Илїѧ: «Азъ стѣнȁ». Я́ *му́ръ* (411); якω прїйле бракъ а́гнчїй, *бо пришло̀ весе́л(ь)є бара́нково* (472); Ісусъ Сира́хъ написа́лъ: «Касаѧ́йсѧ пе́клѣ очернитсѧ». *Кто доткне́тсѧ смолѝ, почерни́т(ъ)сѧ* (Г., 11 зв.) тощо. Іноді в глосах пояснюються тільки окремі місця з цитати: мо́витъ екклезїѧ́стесъ: Послѝ хлѣбъ твой на лицѐ водѣ [*то̀ естъ, дай убо́гимъ*] (К., 36 зв.); призрѣ на смире́нїє рабы̀ своеѧ́ (*д҃ши мовѣи*) (309) і т. п. Такі глосовані цитати особливо наочно демонструють перекладацьку практику письменника.

У творі «Боги поганскїи» письменник в кількох випадках вживає латинську сентенцію, передаючи її кириличним письмом, а поруч подає український переклад: Ѡ(т)повѣ́дѣлъ злый ду́хъ, в(ъ) болванѣ мешкаючїй, латинскїм(ъ) языкωмъ: «Ме пу́еръ гебре́усъ ди́восъ де́усъ ипсе ґуберна́нсъ, це́дере се́де юбетъ, тристе́мъ кве реди́ре су́бъ ωркумъ, арисъ єрґодеґѣнкъ та́цѣтусъ абъ сцедито но́стрѣсъ», то єстъ: *дитѧ̀ еуре́йское, кото́рое бога́ми рѧ́дитъ, само̀ б҃гомъ бу́дучи, уступи́ти маѣ* (?) *ω(т)сюль и до смъ́тногω вернутисѧ пе́кла ка́жетъ, пре́тω ю(ж) мо(л)чачи ω(т) мо́єго ωлтара ω(т)ходи́* (7); не зрозумѣлъ тыхъ сло́въ: «Носце те ипсум(ъ)етъ ωмнѣѧ сукцеде(н)т(ъ) фелѣцитеръ», *тω естъ: зна́й себѐ само́го, а всѣ̀ ре́чи прийдутъ щасли́ве* (13 зв.); А то́й Му́ринъ, вѣщокъ, до Севера мо́вилъ: «Тотумъ фуисти, тотумъ выцѣсти, ямъ де́усъ естω вѣктω(р)». Всѐ бы́лесь, всѐ звѣтажи́лесь, южъ бо́гωмъ будь, звѣтаѧ́жцω (21 зв.); ω(т)повѣ́дѣлъ злы́й ду́хъ, в(ъ) болванѣ ме́шкаючїй: «Лїоте Єацида романосъ вѣнцере поссе». *Повѣда́ю, Єацида, тебѐ римѧновъ могчѝ звѣтѧжити* (22).

Важливо відзначити, що латинське **і** І. Галятовський транскрибує як **ѣ** (*та́цѣтусъ, но́стрѣсъ, вѣктω(р)* тощо), що свідчить про вимову звука, що передається літерою **ѣ**, як **і**.

Отже, в творах І. Галятовського, писаних староукраїнською літературною мовою, наявні всі типи глос, характерні для староукраїнського письменства XVI—XVII ст.[137] Несловникова лексикографічна праця І. Галятовського і його сучасників свідчить про прагнення цих письменників бути якомога дохідливішими для своїх читачів і слухачів. Частина лексикографічних пояснень І. Галятовського не мала місця в староукраїнській лексикографії (наприклад, деякі етимологічні екскурси), більшість же слів так чи інакше були відбиті в укладених уже словниках. Наявність глос у творах другої половини XVII ст. пояснюється не лише тим, що, незважаючи на значні успіхи української лексикографії першої половини і середини XVII ст., староукраїнська мова ще не мала належної усталеності лексичних норм, але й традицією пояснювати незрозумілий текст, яка споконвіку існувала у східнослов'янських книжників.

Короткий огляд конкретного мовного матеріалу творів І. Галятовського переконує в тому, що мова його творів — це типова писемно-літературна мова українців середини — другої половини XVII ст., яка грунтувалася на писемних традиціях попереднього періоду, що йшли від давньоруської мови, орієнтувалася на мовні норми церковнослов'янської мови та на народнорозмовну практику. Основу фонетичних, морфологічних, синтаксичних, словотворчих та лексико-фразеологічних особливостей мови творів

---

[137] *Німчук В. В.* Староукраїнська лексикографія..., с. 41—55, 96—99, 271—281.

І. Галятовського становлять спільносхіднослов'янські та власне українські риси.

В українській філологічній науці вже давно вказувалось на необхідність монографічного дослідження життя і творчості І. Галятовського і наукового видання його творів [138]. Дана книга є початком публікації літературної спадщини письменника. До неї ввійшов трактат з гомілетики «Наука, албо способ зложеня казаня», частина проповідей із збірника «Ключъ», оповідальні збірники, написані староукраїнською мовою,— «Небо новое» та «Скарбница потребная», а також твори «Боги поганскіи», «Грѣхи розмаитіи», «Душѣ», що, як і «Скарбница потребная», є великою бібліографічною рідкістю.

Проповіді й трактат «Наука, албо способъ зложеня казаня» публікуємо за виданням «Ключа» 1665 р., подаючи різночитання за першим (І) і другим (ІІ) виданнями, а також враховуючи «Казанꙗ приданыи» (IV). У різночитаннях вказуємо на текстові й лексичні розбіжності між цими всіма виданнями (наявність чи відсутність слів, фраз, речень і більших частин тексту; заміну окремих лексем, фраз, речень і більших частин тексту тощо). Враховуємо морфологічні і фонетичні різночитання.

Тексти транслітеровано згідно з «Правилами видання пам'яток української мови XIV—XVIII ст.», укладеними М. М. Пещак та В. М. Русанівським (К., 1961). При цьому текст розбито на слова згідно з сучасними правописними вимогами. Велику літеру вжито також відповідно до вимог сучасної орфографії. Пунктуаційні знаки розставлено за правилами сучасного українського правопису.

Усі графічні варіанти кириличних букв транслітеруються сучасним українським шрифтом з додаванням таких літер: ґ, ѕ, z, ъ, ы, ѣ, ѧ, ѯ, ѱ, θ, ѵ, ω.

Розрізняються два варіанти літери **е**: після голосної й на початку слова пишеться **є**, в усіх інших випадках — **е**.

Збережено літеру **и** з діакритичним знаком, що вказує на йотацію: й [139] (*йли* — Б., 1, 1 зв.; *свой* — 3 зв.; *ωбѣщáнной* — Д., 11 зв. і т. д.) та літеру **ї** з каморою: **ȋ** — на позначення м'якості попереднього приголосного (*панȋенскую* — К., 269; *філȋософа* — 456, 462) або йотації наступного голосного (*знаȋомый* — К., 458; *ωлѣȋокъ* — Н., 58 тощо).

Надрядкові літери введено в рядок і взято в круглі дужки. Надрядкові лігатури розчленовано і також уведено в рядок у круглих дужках. Титли зберігаються. Зберігається графічний варіант літери **з (ѕ)**.

Релікти дієслова *бути* у формах колишнього перфекта та частка **сѧ** з дієслівними формами у постпозиції пишуться разом, у препозиції та при інших частинах мови — окремо.

При публікації текстів збережено наголоси, отже, видавані пам'ятки дають великий матеріал для вивчення історичної акцентології. З технічних причин замість тупого наголосу над кінцевими **є**, **я** поставлено звичайний, великі літери **Ѡ**, **Ѧ** вжиті без позначення наголосу.

У текстах зустрінуться традиційні для XVII ст. назви народностей, відомі ще в давньоруській мові: *бѣсурмани* — турки й татари (давньорусь-

---

[138] *Попов П. М.* Албанія в російській та українській літературах..., с. 207—208.

[139] Ця літера характерна для видань, здійснених у Чернігові та Новгороді-Сіверському. У київських та львівських виданнях творів І. Галятовського вона відсутня.

ке запозичення з тюркських мов, де воно є результатом фонетичної видозміни арабсько-персидської форми *мусульман* < муслим-ān «мусульманин» — ЕСУМ, I, 307); *жыди* — євреї (пор. лат. judaeus, ju > žy > ži; очевидно, через балканороманське посередництво — Ф., II, 53); *волохи, влохи* — італійці, румуни, молдавани (пор. псл. *volхъ «романець»).

Ці лексеми не мали в староукраїнській мові, як і в мові давньоруській, негативної експресії, а були нейтральними словами на позначення певних народностей. У текстах І. Галятовського вони здебільшого включають в себе семантику релігійної чи мовної приналежності. Так, *бѣсурмани* вживаються із значенням «мусульмани», *жыди* — у значенні «іудеї», термін *волохи* означав загальну назву романомовних народностей Середньовічної Європи.

Твори І. Галятовського розміщені в хронологічному порядку. Кінець кожного аркуша твору позначено двома паралельними похилими рисками і на полях проставлено номер аркуша відповідно до нумерації в стародрукові, зробленої кириличними літерами. Помилки в нумерації оригіналу відзначено у примітках.

Про наявні в стародрукові квадратні дужки також вказано у примітках на відміну від тих квадратних дужок, які внесено до тексту при підготовці його до друку.

У доданому до публікації словнику малозрозумілих слів реконструйовано їх початкові форми. Наведено лише ті значення реєстрових слів, з якими вони виступають у даних текстах.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

Б. — Боги поганскїи в(ъ) болванахъ мешкаючїи... В(ъ) тѵпωграфїи Чернѣговской Тр(о)єцкой. Року ω(т) рож(д)ства Хва ҂ахпѕ. маѧ а̄... свѣту ωбѧвленны.

Г. — Грѣхи розмаитїи вкратцѣ написанныє... В(ъ) Чернѣговѣ. Року ҂ахпє. м(с)ца февралѧ, днѧ ѕі... свѣту поданы.

Д. — Души люде(и) умерлы(х)... В(ъ) тѵпографїи Чернѣговско(и) сто Тр(о)єцкой свѣту ωбѧвлены.

К. — Ключъ разумѣнїѧ ... Ро(к). ҂ахѯє., м(с)ца се(н). л̃. въ Львовѣ свѣту поданый.

Н. — Нбо новоє з новыми звѣздами сотворенноє... Ро(к). ахѯє. м(с)ца дека(б). днѧ, ві. свѣту сѧ явила. Въ Львовѣ, в(ъ), тѵ(п). Міхаила Слїозки.

С. — Скарбница потребнаѧ и пожытечнаѧ всему свѣту... и(з) тѵпографїи, в(ъ) Новгородку-Сѣверском(ъ), року ҂ахоѕ.: м(с)ца августа, днѧ кг свѣту ωб(ъ)ѧвлена.

ІНШІ СКОРОЧЕННЯ

Бер. Лекс. — Лексикон словенороський Памви Беринди: Надрук. з вид. 1627 р. фотомех. способом / Підгот. тексту і вступ. ст. В. В. Німчука.— К. : Вид-во АН УРСР, 1961.— 272 с.

Гр. — Словарь української мови / Зібр. ред. журн. «Киев. старина». Упорядкував, з дод. влас. матеріалу, Б. Грінченко.— К., 1907—1909.— Т. 1—4.

ЕСУМ — Етимологічний словник української мови. Том перший.— К. : Наук. думка, 1982.— 632 с.

ЄН — Євангеліє Валентина Негалевського 1581 р.— Рукопис ЦНБ АН УРСР у Києві, шифр: 45 111/1656.

Ж. — Желехівський Є., Недільський С. Малорусько-німецький словник.— Львів, 1886.— Т. 1—2.

ПЄ — Пересопницьке євангеліє, 1556—1561 рр.— Рукопис ЦНБ АН УРСР у Києві, шифр: 15512.

Ф. — Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / Пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева.— М., 1964—1973.— Т. 1—4.

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ МОВ

гр. — грецька
д.-р. — давньоруська
лат. — латинська
н. — німецька
п. — польська
псл. — праслов'янська
ст.-п. — старопольська
ст.-сл. — старослов'янська
ц.-сл. — церковнослов'янська

КЛЮЧЪ РАЗУМѢНІѦ

СЩЕННИКО(М), ЗАКОННИКО(М) И ЛАИКО(М) НАЛЕЖАЧІЙ З(Ъ) ПОПРАВОЮ И (З) ПРИДА(Т)КАМИ Ѡ(Т) НЕДОСТОЙНО(Г)(О) ІЕРОМО(Н). ІѠАНІКІА ГАЛѦТОВСКО(Г)(О), РЕКТО(Р). И ІГУ(М).

БРА(Т). КІЕВСК. РО(К). ҂АХѮЕ М(С)ЦА СЕП. ДНѦ Л.
ВЪ ЛВОВѢ СВѢТУ ПОДАНЫЙ. В(Ъ) ТѴ(П). МІХАЙЛА СЛЮЗКИ// 1 нн.

НА СТАРОЖЫТНЫЙ КЛЕЙНОТ(Ъ) ИХЪ МЛ(С). ПП. ЖЕЛИБѠРСКИХЪ

Врагѡвъ црквы ѡ(т)чызны косы по(д)тынаютъ,
Вовчыи волками сѧ врагіи называютъ.
Длѧ тогѡ кѡсы тыи суть в(ъ) червономъ полю
ѡбланно кровію, врагѡвъ громачи сваволю.

За кр(с)тъ воюютъ кр(с)та стого з(ъ) врагами
Желиборскіи, прето кр(с)тъ естъ з(ъ) ихъ косами,
Митру свѧтителскую на гелмѣ высокомъ
и пасторалъ уйзримо, гды кинемо окомъ.
Не тылко валечнаѧ Желиборскихъ битва
Помощъ ѡ(т)чизнѣ чынитъ, але и млтва. // 1 зв. нн.

ЯСНЕ В(Ъ) БОЗѢ ПРЕВЕЛЕБНОМУ ЄГО МИЛОСТИ Ѡ(Т)ЦУ АѲАНАСІЮ ЖЕЛѢБОРСКОМУ, ЄПИСКОПОВИ ЛВОВСКОМУ, ГАЛИЦКОМУ И КАМЕНЦА ПОДОЛСКАГО, АДМИНИСТРАТОРОВИ МИТРОПОЛІИ КІЕВСКОИ, ГАЛИЦКОИ И ВСЕѦ РОССІИ, АРХИМАНДРИТѢ УНЕВСКОМУ, СВОЄМУ ВЕЛИЦЕ МЛ(С)ТВОМУ ПАНУ И ПАСТЫРОВѢ И ДОБРОДѢЕВИ АВТОРЪ ЩАСЛИВОСТИ ДОЧАСНОИ И ВѢЧНОИ ЗЫЧИТЪ

Ѡбѣцалъ негдысь Хс, збавитель нашъ, дати ключѣ ап(с)толу Петрȣ, мовачи: «Дамъ ти ключѧ цр(с)твіѧ нб(с)ногѡ». Ма(ѳ). sі.

Потымъ вставши з(ъ) мртвыхъ и пришовши до ап(с)ловъ през(ъ) двери замкненыи, не тылко ап(с)лу Петрȣ, але всѣмъ ап(с)толомъ далъ тыи ключѣ, моцъ ѡ(т)пущанья и задержан(ь)ѧ грѣховъ, дунувши на нихъ и мовачи: «Пріймѣте дхъ стъ, им же ѡ(т)пустите грѣхи, ѡ(т)пустатсѧ имъ и им же держите, держатсѧ». На мѣстце дванадцати ап(с)лѡвъ єп(с)копове, якѡ на мѣстце седмидесѧтъ ап(с)лѡвъ сщенники наступили. Зачымъ тыи ключѣ пре(з) ап(с)ловъ далъ Хс єп(с)копом(ъ), якѡ наступцѡмъ ап(с)лскимъ. Яснепревелебный єп(с)копе, пастыру мой и добродѣю, вѣдаючи я, же свꙗтобливость твоѧ наступилесь на мѣстце ап(с)лское и маєшъ ключъ пре(з) ап(с)ловъ, ѡ(т) Ха собѣ даный, власть раздрѣшити и свꙗзати, єще я до тогѡ ключа другій ключъ разумѣніѧ стобливости твоей дедикую, который споминалъ Хс, мо//вачи до книжникѡвъ жыдѡвскихъ: «Взѧсте ключъ разумѣніѧ, сами не вніидѡсте и входѧщимъ возбранисте». Маєте на гербѣ своємъ двѣ косы

[Margin notes: с. Ѳеѡфилакт на к Іѡанъ. — Лука. і. — 2 нн.]

вовчыи, една коса разитъ волкωвъ драпѣжныхъ — туркωвъ, татарωвъ и непріѧтелей иншыхъ ω(т)чызны нашей, которую ωни наѣжджаютъ и шарпаютъ. Другаѧ коса разитъ волкωвъ драпѣжныхъ — поганωвъ и геретикωвъ невѣрныхъ, котрыи на црковъ стую православнокаθолическую наступуютъ и оную преслѣдуют(ъ). Такихъ волкωвъ споминалъ ап(с)лъ Павелъ,
ДѣѦ(п). к. до ефесѦнъ мовачи: «По ω(т)шествіи моемъ внійдутъ волцы тѦжцы въ ва(с), не щадѦще стада». Ото жъ, стобливость твоѦ, при своихъ двохъ косахъ волчыхъ, два ключѣ маєшъ. Єдны́мъ ключем(ъ) можешъ добрымъ и послушнымъ сынωмъ своимъ нбо ωдомкнути. Другимъ ключемъ можешъ злымъ и непослушнымъ людемъ пекло ω(т)ворити. ДлѦ тогω при косахъ вашихъ знайдуєтъсѦ полтора кр(с)та, бо вы за кр(с)тъ стый воюєте з махометанами и з(ъ) иншыми непріѦтелями кр(с)та стогω, которыхъ непріѦтелей споминаєтъ
Фили(п). г. ап(с)тлъ Павелъ, къ филипписеωмъ пишучи: «Враги кр(с)та Хва, им же кончина, погибель».

ДлѦ тогω другій кр(с)тъ вашъ не цѣлый, але половица єгω, бо єгω приламали бѣсурмане и иншыє кр(с)та стого непріѦтели, з(ъ) которыми за кр(с)тъ стый войну точилисте и не єдному непріѦтелеви за кр(с)тъ приламаный каркъ зламалисте. Ото ж, стобливость твоѦ, при своихъ кр(с)тахъ двох(ъ), при цѣлом(ъ) и при половицы, маєшъ два ключѣ, єдны́м(ъ) можешъ ср(д)це члвѣчоє ωдомкнути, жебы скруху и жаль за грѣхи показало. Другимъ ключемъ ωдомкнути можешъ уста члвѣчыи, жебы грѣхи свои на исповѣди вызнавали и хвалу бгу выдавали. Кождый муситъ признати, же ваши косы вовчыи по(д)тинаютъ волкωвъ ядовитыхъ, непріѦтелев(ъ) црквы бжои и ω(т)чызны нашои, бо ваши косы в(ъ) червономъ полю знайдуютъсѦ, же на полю Марсовωмъ кровъ непріѦтелскую розливаютъ, ω(т) которои крвѣ поле Марсово почервенѣло. Що косы ваши чынатъ, тоє чынитъ и мѣчъ
2 зв. нн. вашъ, на //концу приламаный, который на гелмѣ держит(ъ) рука узброєнаѦ. Зайсте не где-инде той мѣчъ, тылко на каркахъ непріѦтелскихъ приламалсѦ и не поєднократь Марсовω поле почервонилъ кровію непріѦтелскою.

Єго мл(с)ть панъ Павелъ Желѣборскій, подсудокъ земскій Галицкій, прадѣдъ стобливости твоей, длѦ того в(ъ) землѣ Галицкой такъ высокій урѦдъ мѣлъ, же мечемъ громилъ войска непріѦтелскіи и поле не разъ почервонилъ кровію непріѦтелскою. Єгω мл(с)ть пан(ъ) Григорій Желѣборскій, братъ рожоный славнои памяти єго мл(с)ти пана Стефана Желѣборского, родича стобливости твоєи, будучи полковникомъ за кролѦ Жигмунта, своимъ коштомъ гусарскую и козацкую хоругωвъ ставилъ по(д) часъ єѯпедіцыи Мигаловскои. Чы той же не почервонилъ полѦ кровью непріѦтелскою будучи в(ъ) войску реѓментаром(ъ)? Єго мл(с)ть панъ Міколай Желѣборскій, другій брат(ъ) рожоный єго мл(с)ти пана родича стобливости твоєи, молодыи лѣта свои в(ъ) войску на услузѣ Речы Посполитой провадѦчи в(ъ) розныхъ єѯпедицыѦхъ, мнωго шванкωвъ понеслъ. Той не тылкω своєю, але непріѦтелскою, певне, кровью не разъ почервонилъ поле. Вшм(с) мл(с)

«Ключъ разумѣніа». Львів, 1665. Титульна сторінка.

панъ и са́мъ зостаючи в(ъ) свѣтѣ, ґды еще в(ъ) рука́хъ своихъ иноческои вервици и пастора́ла архїерейскогѡ не мѣлесь, на то́й часъ мѣчъ пѣстовалесь рука́ми своими и кро́вью непрїѧтелскою тата́рскою Пѣлавец(ъ)кїи, Зборо́вскїи и Берестецкїи по́лѧ почервонилe(с). Неха́й призна́етъ Чо́рный О́стровъ, по(д) кото́ры(м) Рако́цого, ксїонже́нцѧ венґерскогѡ, зне́сено. И та́мъ вм(с). мл(с).панъ аза́жъ кро́вью венґерскою по́лѧ не почервони́лесь?

Мече́мъ дхо́внымъ Хс называ́етъ сло́во свое́, з(ъ) устъ своихъ походачое, мо́вѧчи в(ъ) Апокалі́фи до людей невѣрныхъ и грѣшныхъ: «Брань сотворӱ с(ъ) ни́ми мече́мъ устъ моихъ». И ты́мъ дхо́внымъ мече́мъ, сло́вомъ свои́мъ му́дрымъ, звы́клисте црковь бжїю и ѡ(т)чы́зну борони́ти на се́ймахъ, на се́ймикахъ, на еле́кцыахъ, на конвока́цыах(ъ) и в(ъ) поко́ю, и в(ъ) бо́ю подаючи во́та и сенте́нцыи м(д)рыи, цркви бжой и ѡ(т)чызнѣ пожыте́чныи. // Неха́й повѣда́етъ Львов, за́цное и сла́вное в(ъ) Мало́й Ро́ссїи мѣсто, кто егѡ ѡборони́лъ в(ъ) ѡблеже́н(ь)ю ѡ(т) нава́лностей непрїѧтелскихъ. Чы му́ры ѡказа́лыи? Нѣ. Чы ва́лы высо́кїи? Нѣ. Чы дѣла бу́рѧчыи? Нѣ. Чы оружїе розмайтое, кото́рого доста́токъ ма́етъ? Нѣ.

Апо(к). в.

3 нн.

Оборони́лъ егѡ упрошо́ный в(ъ) бгу зе́шлый яснепревеле́бный оць Арсе́нїй Желѣбо́рскїй, еп(с)кпъ Льво́вскїй, Га́лицкїй и Ка́менца-Подо́лскогѡ, архїма́ндритъ Уневскїй, братъ и литецессоръ стобли́вости твоей. Ѡборони́лъ егѡ словами му́дрыми своими ѡ(т) непрїѧтелѧ, кото́рого ср(д)це загнѣваное онъ му́дрою мо́вою свое́ю усмири́лъ и ѡ(т)верну́лъ ѡ(т) мѣста.

Стобли́вость твоѧ, в(ъ) свѣтѣ зостаючи, ґды сь ѡ(т)правова́лъ посе́лство ѡ(т) наѧснѣйшогѡ кро́лѧ егѡ мл(с)ти Яна Казимира на Укра́ину длѧ успокое́нѧ во́йска Запоро́зкого, аза́жъ тамъ и слова́ми м(д)рыми цертовалесь. Поты́мъ з(ъ) Воево́дства Ру́ского, з(ъ) землѣ Премы́слскои, ґды зоста́лесь посло́мъ зе́мскимъ на се́ймъ Варша́вскїй и тамъ азажъ не слова́ми му́дрыми цертовалесь? З(ъ) се́йму тогѡ през(ъ) констыту́цыю ґды зоста́лъесь депута́томъ на трыбуна́лъ Радо́мскїй скарбо́вый до Льво́ва и та́мъ аза́жъ не слова́ми м(д)рыми цертова́лесь? Въ Льво́вѣ за́разъ ґды зосталесь комѣса́ромъ на ва́лную комѣссїю Льво́вскую, кото́раѧ рокъ и чверть ро́ку сѧ ѡ(т)правова́ла и та́м(ъ) азажъ не слова́ми му́дрыми цертова́лесь. На то́й комѣссїи Льво́вской при бы́тности королѧ егѡ мл(с)ти и Речи Посполи́той, ґды звѧзковое во́йско успоко́илесь, з(ъ) ихъ мл(с)тѧ пана́ми коллеґами своими засѣда́ючи и ра́ду чы́нѧчи и тамъ аза́жъ не слова́ми му́дрыми цертова́лесь?

Го́дна речъ припо́мнѣти ту́тъ и рожо́ногѡ стобли́вости твое́и егѡ мл(с)ти па́на Проко́па Желѣбо́рскогѡ, кото́рый му́дрыи слова мо́вилъ, ґды былъ посло́мъ з(ъ) се́ймику Га́лицкого на се́ймикъ Више́нскїй, релѧ́цыю чы́нѧчи и пе́вную инстру́кцыю ма́ючи ѡ(т) бра́тїи. Длѧ тыхъ ва́шихъ цнѡтъ вели́кихъ и знамени́тыхъ їнсиґнѣѧ вели́кои и знамени́тои преемѣне́нцыи архїерейскои гелмъ вашъ здо́бѧтъ мѣсто рукѝ // збро́ею ѡкры́тои. Ми́тра гелмъ вашъ ѡкрываетъ. Мѣсто мечà острого, пастора́ль на ге́лмѣ ва́шомъ ви́димо. Знак(ъ) то е́сть пе́вный, же вы не ты́лкѡ ѡ(т)ва́гою ры́церскою, але и побо́жною млтвою свое́ю Речъ Посполи́тую вспира́ете. Длѧ тыхъ ва́шихъ цнѡтъ вели́кихъ и знамени́тыхъ вели́кїи и знамени́тыи домы̀ в(ъ) дому̀ ва́шомъ приѧ́зни шука́ли и з(ъ) до́момъ ва́шимъ сѧ зповинова́тили. Зповинова́тилисѧ з(ъ) до́мѡмъ ва́шимъ и́хъ ми́лость панѡве Балаба́нѡве, бо панъ

3 зв. нн.

Григорій Желѣборскій (которого смы южъ споминали) мѣлъ за собою в(ъ) малжен(ъ)ствѣ второмъ родителку преѡсвѧщенногѡ въ бгу зешлогѡ егѡ мілости оца Діѡнисіа Балабана, митрополита Кієв(ъ)скогѡ, Га(л)лицкогѡ и всеа Россіи. З(ъ)повиноватилисѧ з(ъ) домѡмъ вашимъ ихъ мл(с)ть панѡве Чолганскіи, ихъ мл(с). панѡве Даниловичѡве, ихъ мл(с). панѡве Потоцкіи, ихъ мл(с). панѡве Маковецкіи, бо родителка свѧтелства твоего была ей мл(с)ть панѣ Єкатерина з(ъ) Чолганъ, Чолганскаѧ, который домъ здавна з(ъ)повиновачений єсть з(ъ) домомъ их(ъ) мл(с)тей панѡвъ Даниловичѡвъ, потымъ з(ъ) домомъ ихъ мл(с)тей панѡвъ Потоцкихъ, меновите гды природный братъ славнои памѧти ясневелможного егѡ мл(с)ти пана Миколаѧ Потоцкого, каштелѧна Краковского, великого гетмана коронного егѡ мл(с). панъ Станѣславъ Потоцкій, пол(ъ)ковникъ егѡ крол(ъ). мл(с)., взѧлъ в(ъ) станъ малженскій ей мл(с). панну Маковецкую, столниковну Подолскую, рожоную сестру велможногѡ егѡ мл(с). пана Рафала Маковецкогѡ, старосты Трембовелского, а сестреніцу вм(с). мл(с)ти пана не хочу тутъ споминати (же смо южъ выжей споминали) пана Миколаѧ Желиборскогѡ, который з(ъ)повиноватил(ъ)сѧ з(ъ) домомъ ихъ мл(с)тей панѡвъ Свошовскихъ. Не хотѧчи бавити довгою мовою моєю свѧтобливо. твоєи, минаю тутъ зацный домъ ихъ мл(с)тей панѡвъ Вѣннѣц(ъ)кихъ, ихъ мл(с). п. Устрицкихъ, ихъ мл(с)тей панѡвъ Єлови//цкихъ, ихъ мл(с)тей панѡвъ Єрмолинскихъ, 4 нн.
ихъ мл(с). панов(ъ) Аѯаковъ, ихъ мл(с). панѡвъ Куропатвѡвъ, ихъ мл(с). панѡв(ъ) Телефусѡвъ, которыи з(ъ) домомъ вашимъ сѧ з(ъ)повиноватили.

Видѧчи, же мечемъ двоѧкимъ — и материѧлнымъ, и духовнымъ, словомъ мудрымъ,— црковъ и ѡ(т)чызну бороните, при тымъ двоѧкимъ мечу — материалномъ и дховно(м) — належитъ свѧтобливости твоей два ключѣ мѣти. Южъ еденъ ключъ маєшъ, свѧтобливость твоѧ моцъ ѡ(т)пущена и задержана грѣхѡвъ. Єще я до тогѡ ключа приношу свѧтобливости твоей другій ключъ разумѣніѧ, бо маєшъ, свѧтобливость твоѧ, шнуръ золотый, которым(ъ) на гербѣ вашомъ двѣ кѡсы вовчыи звѧзаны сутъ. Тымъ шнуромъ золотымъ можешъ ѡбадва ключѣ тыи посполу звѧзати и носити. Шнуръ значитъ любовъ, ведлугъ ап(с)ла Павла, мовѧчого: «Стѧжѣте любовъ яже єстъ союзъ совер(ъ)шенства». И злото такъже любовъ значитъ, бо Хс в(ъ) Апокаліѱи мовитъ: «Совѣщаю тебѣ купити ѡ(т) мене злато раждеженно ѡгнемъ (то єсть любовъ), да ѡбогатишисѧ». Зачымъ шнуръ вашъ золотый двоѧкую вашу любовъ сvм(ъ)болизуєтъ, едну до бга, другую до ближнего. Маєшъ, свѧтобливость твоѧ, до бга любовъ, гды взгордивши свѣтом(ъ), который тѧ розными еѯпектативами и прероґативами повабалъ до себе, пошолесь за Хмъ и пастыромъ розум(ъ)ныхъ ѡвецъ Хвыхъ зосталесь, любѧчи Ха, бга своего, вѣдаючи, же Хс до ап(с)ла Петра мовилъ: «Любиши ли мѧ, паси ѡвца моѧ».

Кола(с). г.
Апо(к). г.

Маєшъ, свѧтобли(в). твоѧ, и до ближнего любовъ, которои межи инщыми и я са(м) дознале(м), гды по(д) час(ъ) небезпечный, по(д) часъ внутрнеи войны домовои в(ъ) ѡ(т)чызнѣ нашой мнѣ, ѡ(т) небезпеченства уходѧчому, не тылко в(ъ) єпархіи, але в(ъ) келіи своей мешканьє далесь, гды на сеймѣ Варшав(ъ)скомъ пред(ъ) найвышшымъ канцлѣромъ коронымъ и въ Львовѣ пред(ъ) ясневелможнымъ воєводою рускимъ добрыми словы мене

припоминáлесь, гды в намѣрéнномъ, а тепéръ ю́жъ совершéнномъ дѣлѣ на
4 зв. нн. хвалу̀ велмóжному имени // бз(с)кому и родителцѣ бжой и стым(ъ) бжим(ъ)
ру́ку пóмощи мнѣ подáле(с). Инший пéвныи и свѣту видóмыи аргумéнта
вели́кои ку мнѣ любвѣ и лáски вш. м(л) па(н). ѡмынáю, тылко за всѣ тыи
добродѣйства, мнѣ ѡсвѣдчѡныи, мóвлю словà Давыдовы: «Аще забу́ду тебѐ (в(ъ) недостóйныхъ млтвах(ъ) моихъ уставичных(ъ)), забвéнна бу́ди десни́ца моѧ̀, прил(ъ)пнѝ язык(ъ) мо(и) гортáни моéму, áще не помяну̀ тебѐ
Ψа(л). pls. пóты, пóки дша в(ъ) тѣлѣ моéмъ бу́детъ зоставáти». Тепéръ на зна(к) вдѧ́чности моéи за тáкъ вели́кую любóвъ и лáску сватобли́вости твоéй приношу̀ ключъ разумѣнїѧ, котóрый рачъ сватобли́вость твоѧ̀ ласкáве принѧ́ти и менѐ, нáйменшогѡ послу́шника своéгѡ, в звыклой своéй лáсцѣ и любвѣ пáстырской ховáти, ѡ що покóрне упрошáючи, благослѡвѧ́чую сватобли́вости твоéй ру́ку архїерéйскую з(ъ) покóрою цѣлую.

Сватобли́вости твоéй моéму вéлце мл(с)тивому пáну и пáстыровѣ и добродѣєвѣ вшелѧ́кихъ добръ дочáсныхъ и вѣчныхъ цáле зычли́вый пóслуш-
5 нн. никъ нáйменшый и недостóйный бгомóлецъ Іѡанѣкїй Галатовскїй.//

ПРЕДМОВА ДО СВѦЩЕННИКОВ(Ъ) И ЗАКОННИКОВЪ И ЛАИКОВЪ

За бжїєю пóмѡщїю и за бл(с)вéнїємъ архїерéѡвъ правослáвныхъ, пáстыровъ правослáвнои цркви ншеи россíйскои спорѧди́лемъ доскона́лшїй и подáлемъ свѣту ключъ разумѣнїѧ, где знайду́ютсѧ казáн(ь)ѧ: на н(д)ли нѣкоторыи, на прáздники г(с)пдскїи, на прáздники бгорóдичны и на воз(д)вижéнїє ч(с)тнаго кр(с)та, на прáздники нѣкоторыхъ стыхъ, на пóгребѣ якóго-кóлвекъ члвѣка правовѣрногѡ.

Бо на тóй ча(с) хр(с)тїáне вѣрныи найбáрзѣй звикли до цркви на хвáлу бжїю збирáтисѧ, зачымъ по тру́дахъ по(д)нѧтыхъ на услу́гахъ бз(с)кихъ слу́шнаѧ речь людéй вѣрныхъ поси́лити пóкармомъ дхóвнымъ, слóвомъ бжїимъ, я́кѡ мóвилъ Хр(с)тóсъ: «Не ѡ єди́нѡмъ хлѣбѣ живъ бу́детъ члвѣкъ, но ѡ всѧ́комъ глѣ исходѧ́щимъ из(ъ) у́стъ бжїихъ». Подáлемъ свѣту и длѧ тогѡ тыи казáнѧ, жебы сщенники (не мóвлю ѡ тыхъ, котóрыи умѣют(ъ)), сáми собѣ такъже моглѝ учыни́ти и повѣдáти казáнѧ, поглядáючи на мои̇, бо мóвитъ пр(о)ркъ Двдъ: «Блговѣстѣте днь ѡ(т) дне сп(с)нїє бга нашегѡ». И такíй сщéнникъ єстъ выбрáннымъ нáчын(ь)ємъ бз(с)кимъ, котóрый слóво бжїє проповѣду́єтъ. Я́кѡ до ап(с)ла Пáвла мóвилъ Хр(с)тсъ, такъ и до тогѡ сщéнника мóвитъ: «Лю́бо мы тогò не чу́ємо, сосу́дъ избрáнъ ми єстъ сей пронести̇ имѧ̀ моє̀ пред(ъ) языки и црми и сньми Їилевыми». Бо кто пропо- вѣду́ючи слóво бжоє, невѣрного члвка, геретикà, жыда áлбо погáнина наукою своéю навéрнетъ на вѣру хр(с)тї//ѧнскую áлбо хр(с)тїани́на грѣшного
5 зв. нн. ѡ(т)ведéтъ ѡ(т) злыхъ єгѡ учынкѡвъ и наведéтъ на дорóгу покаѧ́нїѧ, тóй вели́кую ѡдéржитъ ѡ(т) бга нагорóду. Тáкъ мóвитъ ап(с)лъ Іáкѡвъ: «Обра-

ти́вый грѣшника ω(т) заблужде́нїѧ пу́ти его̂ и спсет(ъ) дшу ω(т) смрти и покры́етъ мно̂жество грѣхо̂въ». Котры́и зась сщенники не проповѣду́ютъ сло́ва бжого, не научаю́т(ъ) людей, що ма́ют(ъ) ωны̂ чыни́ти, жебы̂ нба досту-пи́ли, и чого̀ сѧ ма́ютъ храни́ти, жебы̂ сѧ пе́кла ухрани́ли, таки́хъ сще́н(ъ)-никωвъ бу́дет(ъ) бгъ кара́ти. Длѧ того̀ мо́витъ ап(с)лъ Па́вел(ъ): «Го́ре же мнѣ, а́ще не благовѣству́ю». Ви́дѧчи те́ды ѧ̀ такъ вели́кую потре́бу проповѣ-да́нѧ сло́ва бжого, написа́лемъ и спо́собъ в(ъ)кро́тцѣ, я́кω могу́тъ сще́нники каза́нье учыни́ти и повѣда́ти. Длѧ того̂ та́ѧ книга ключе́мъ сѧ называ́етъ, же сщенникомъ до каза́нѧ две́ри ω(т)мыка́етъ. Хиба̀ кто самъ не схо́четъ и бу́детъ лѣнова́тисѧ, той не напи́шетъ каза́нѧ, ма́ючи ту́тъ такъ я́сную нау́ку и та́къ ла́твый способъ зложе́нѧ каза́нѧ. Мо́жетъ які́й свще́нник(ъ) стары́й вымовлѧ́тисѧ ста́ростю и мо́жетъ мо́вити: «Я́ неду́жый е́стемъ, не могу̑ ω каза́ню мы́слити». Една́къ су́т(ъ) молоды́и сщенники здоро́выи в(ъ) свѣтѣ и в(ъ) монастыра́х(ъ), и дї́ѧкωны и за́кωнники и по шко́лахъ студе́нти а́лбо дакωве и лѧ́икове и́ншыи, лю́де свѣцкїи, кото́рыи могу́т(ъ) зоста́ти дхо́вны-ми. Чему̂ жъ ты́и молоды́и и здоро̂выи не ма́ютъ до каза́нѧ заправова́тисѧ длѧ спсе́нїѧ своегω и лю́дского? Чему̑ ма́ютъ порожнева́ти и ча́съ да́рмо тра́тити? И порожнева́ньемъ свои́мъ бга ωбража́ти? Понева́жъ Іс Сїра́хъ мо́ви(т): «Мно́зѣ злобѣ научи(т) пра́зство». Ісу(с) Сира(х), лг.

Длѧ того̀ той ключъ разумѣнїѧ сщеннико(м) и за́конннико(м) и лѧ́иком(ъ), люде(м) свѣтски(м) пода́лем(ъ), бо я́къ ап(с)лъ Па́вел(ъ) стобли́вого жи́тїа своего̂ всѣх(ъ) людей хотѣл(ъ) и пра́гнул(ъ) наслѣдниками учыни́ти и до корінѳѧ́но(в) написа́л(ъ): «Хощу̑ бо всѝ члци бу́дут(ъ), яко же и а(з)». Та(к) и я̀ хочу̑ и пра́гну, жебы̂ всѣ люде ро́внїи мнѣ в(ъ) проповѣда́ню сло́ва бжго зоста́ли, и мо́влю слова̀ ап(с)лскїи: «Хощу̑ бо, да вси члци бу́дутъ, я́ко же и а́зъ»//. а̄. Ко(р). ѕі. 6 нн.

Каза́нѧ на неделѣ нѣкоторыи:

в(ъ) не(д). а̄ по со(ш). с̄. дха, в(ъ) не(д). в̄. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) н(д)лю г̄ по со(ш) с̄. дха, в(ъ) не(д). ӣ. по со(ш). с̄. дха. в(ъ) н(д)лю ї. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) не(д). гї. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) н(д)лю кѕ. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) не(д). кз по со(ш). с̄. дха, в(ъ) не(д). лв по со(ш). с̄. дха, в(ъ) н(д)лю г̄. с̄. вел. по́с-та, в(ъ) не(д). д̄. по воскр(с). Хво(м), в(ъ) не(д). ѕ̄ по воскр(с). Хво(м).

Ту́тъ едно̀ каза́нье двомъ, и́ншое тром(ъ) н(д)лѧмъ слу́житъ длѧ того̂, же еv(г)лї́е н(д)лѣ едной з(ъ) еv(г)лїемъ дру́гои а́лбо тре́теи неде́лѣ згажа́етъ-сѧ. Наприкладъ, еv(г)лїе, чы́таное на слу́жбѣ бжой в(ъ) н(д)лю всѣхъ стых(ъ) а̄. по соше́ствїи ста́го дха, припомина́етъ людей стыхъ. Такъже в(ъ) н(д)лю стыхъ ω(т)цъ з̄. по воскр(с)нїи Хвомъ и в(ъ) н(д)лю стыхъ ω(т)цъ предъ р(д)жество́мъ Хвымъ еv(г)лїе на слу́жбѣ бжой чы́таное припомина́етъ людей стыхъ. Длѧ того̂ едно̀ каза́нье мое́ тымъ тро̂мъ неде́лѧмъ слу́житъ.

Тутъ же ма́ешъ вѣ́дати, же двѣ каза́нья въ єдну̀ н(д)лю могу́тъ сѧ повѣ-
да́ти. Напри́кладъ, в(ъ) н(д)лю всѣ́хъ сты́хъ а҃, по соше́ствїи ста́го дха а̀ по-
ложи́лемъ ѳе́ма тако́є: всѧ́къ и́же исповѣ́сть мѧ пре(д) члки, исповѣ́мъ єгѡ́
и а́зъ пред(ъ) оцемъ мои́мъ, и́же на нбсехъ. Ве́длугъ тоє́и ѳе́мы написа́лемъ
каза́ньє ѡ сты́хъ, же ѡни в(ъ) нбѣ ю́жъ знайду́ютсѧ и мо́лятсѧ за на́съ бгу
и ви́дятъ насъ и потре́бу на́шу. А ты̀ з(ъ) того̀ жъ єѵ(г)лї́ѧ, на слу́жбѣ бжо́й
чы́таного, ѡзмѝ и́ншую ѳе́му, таку́ю: и́же не прі́иметъ кр(с)та̀ своє́гѡ и въ
слѣ́дъ менѐ грѧде́тъ, нѣ́сть менѐ досто́инъ. Ве́длугъ тои̇ ѳе́мы повѣда́й каза́-
ньє ѡ троѧ́комъ кр(с)тѣ̀ дхо́вномъ, кото́рымъ звитѧжи́ти мо́жемо трѡхъ не-
прїѧ́телей дше́вныхъ. То́є каза́н(ь)є моє́, ѡ кр(с)тѣ̀ написано́є, зна́йдешъ
в(ъ) н(д)лю г҃. сто́гѡ по́ста вели́кагѡ. Я́къ мнѡ́гїи ѳема̀ та рѡ́зныи в(ъ) єѵ(г)-
лїи зна́йдешъ, такъ мнѡ́гїи каза́нѧ рѡ́зныи мо́жешъ на єдну̀ неде́лю учы-
6 зв. нн. ни́ти и повѣда́ти.//

КАЗАНЬЄ В(Ъ) Н(Д)ЛЮ ВСѢХЪ СТЫХЪ ПЕРВУЮ ПО СОШЕСТВЇИ СТАГО ДХА

Всѧ́къ и́же исповѣ́сть мѧ пре(д) члки,
исповѣ́м(ъ) єгѡ́ и а́зъ пре(д) ѡ(т)цемъ
мои́мъ и́же на нбсех(ъ).

Це́рков(ъ) на́ша празну́єтъ н(д)лю сты(х) оцъ и н(д)лю всѣ́хъ сты(х), вѣ́руючи, же лю́де сты́и гды̀ умира́ют(ъ), дшѝ и́хъ, з(ъ) тѣ́ла вы́шовши, за́разъ про́сто иду́тъ до нба на мешка́н(ь)є и та́мъ за на́съ бгу мо́лятъсѧ и ви́дятъ на́съ и потре́бу ншу. Та́къ црковъ нша правосла́внокаѳоли́ческаѧ спѣва́єтъ: «Прехва́лныи му́ченици, ва́съ нѣ землѧ̀ потайла є́стъ, но нбо прї-
ѧ́т(ь) вы и ѡ(т)верзо́шасѧ ва́мъ ра́йскїѧ две́ри и в(ъ)ну́тръ бы́вше дре́ва жи-
1 во́тнаго наслажда́єте//сѧ, Хви млитесѧ, дарова́ти дша́мъ нши́мъ ми́ръ и ве́-
лїю мл(с)ть». Обѣцу́ю те́ды ла́скамъ ва́шимъ ро́зными дово́дами показа́ти, же сты́и ю́жъ в(ъ) нбѣ знайду́ют(ъ)сѧ, поты́мъ показа́ти ма́ю во́лю, же мо́лят(ъ)сѧ за на́съ бгу, нашста́токъ показа́ти хочу̀, я́къ ви́дятъ насъ и потре́бу на́шу. А то́є длѧ того̀ учиню̀, жебы́ смо сты́хъ на по́мо(щ) взыва́ли, црквы̀ на че́сть и на имѧ и́хъ будова́ли и ста и́хъ праздно́вали. Неха́й та́ѧ мо́ва бу́детъ на похва́лу всѣ́мъ сты́мъ, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу душе́вную.

в̃ Ко(р) Пе́вныи я́сныи и мо́цныи дово́ды су́т(ь), же сты́и в(ъ) нбѣ знайду́ю(т)сѧ,
,є҃. бо мо́ви(т) ап(с)лъ Па́велъ: «Вѣ́мы бо, я́кѡ а́ще зе́мнаѧ нша храмина̀ тѣ́ла разори́тъсѧ, созда́нїє ѡ(т) бга и́мамы храмину̀ нерукотворе́нну, вѣ́чну на нбсехъ».

То́й же ап(с)лъ пра́гнулъ ѡ(т) тѣ́ла ѡ(т)лучи́тисѧ и жи́ти з(ъ) Хр(с)то́м(ъ), кото́рі́й в(ъ) нбѣ знайду́етъсѧ, бо написа́лъ: «Что изволю не вѣм(ъ), ѡбдержи(м) е́см(ъ) ѡ(т) ѡбо́ю, жела́ніє имы́й ра(з)дрѣши́тисѧ и съ Хр(с)томъ быти мнѡ́го па́че лу́чше, а е́же пребыва́ти въ пло́ти, нужнѣ́йше е́стъ ва(с) ра́ди».

На и́ншо(м) мѣсцу ѡ Авраа́мѣ, Ісаа́цѣ, Іѧ́кѡвѣ и стыхъ и́н(ъ)шихъ ста́рого за́кону мо́витъ, же ѡни́ не принѧли в(ъ) нбѣ запла́ты ѡбѣца́нноѣ, виде́нїѧ лица̀ бжого а́жъ до при́ста Хвого длѧ того̀, же́бы поспо́лу з на́ми доскона́лую за//пла́ту принѧли́ в(ъ) но́вом(ъ) за́конѣ, гды́ ѡ(д)твори́лъ Хс нбо: «Сіи всѣ послушествова́ни бы́вше вѣ́рою непрїѧ́ша ѡбѣтова́нїѧ, бгу лу́чше что̀ ѡ на́съ презрѣ́вшу, да не без на́съ соверше́нство прі́ймутъ». 1 зв. Єvре(и), аі.

И стый Іѡа́н(ъ) Бгословъ ви́дѣлъ в(ъ) нбѣ под(ъ) ѡлтаремъ дши му́чеников ѡвъ и да́ны бы́ша кому́ ж до и́хъ ры́зы бѣ́лы, пре(з) кото́рыѣ ша́ты бѣ́лыи зна́читъсѧ сла́ва вѣ́чнаѧ вѣде́ніє лица̀ бжого. Стый мчникъ Дими́трїй пре(д) смртю своє́ю чулъ з(ъ) нба го́лосъ, до себѐ мо́вачи(и): «Иди́ в(ъ) цр(с)тво моє́ нбсноє и прі́ймѝ свой вѣне́цъ ѡ(т) нетлѣ́нныхъ цвѣ́то(в).» Апо(к) .ѕ. В(ъ) жи(т). С. м(ч). Дим(т).

Аврелиѧ́нъ в(ъ) Ри́мѣ, замордова́вши Але ѯа́н(ъ)дра па́пу, Ѳеѡду́ла и Еве́нтїѧ, смѣѧлсѧ з(ъ) ни(х) уме́рлыхъ. На то́й часъ почу́лъ го́лосъ, до себѐ мо́вачі́й: «Аврелиѧ́не, ты́мъ, з(ъ) котѡ́рыхъ смѣе́шъсѧ, нбо е́стъ ѡттво́рено, а тобѣ пе́кло зготота́но [!]». Стый Анто́ні́й Вели́кі́й ви́дѣвъ агглѡвъ, кото́рыи несли́ до нба дшу стго Павла Ѳvве́йскаго, пе́ршаго пусте́лника. И стый Пахо́мі́й ви́дѣлъ мнѡго агглѡвъ, кото́рыи до нба несли́ дшу Сvлва́на за́кон(ъ)ника. Стый Пафну́тїй чу́въ агглѡвъ, на повѣ́тру спѣва́ючих(ъ), кото́рыи до нба прова́дили з(ъ) музы́кою дшу стго Ону́фрїѧ пусты́нножи́телѧ. Рому́лѧ за́конница, гды́ умерла̀ в(ъ)ночѣ, в(ъ) то́й ча́съ ста́ршаѧ ей на имѧ̀ Ре//де́мпта з(ъ) другою това́рышкою чу́ли агглѡвъ, ψа́л(ь)мы спѣва́ючих(ъ) на повѣ́трю, кото́рыи дшу ей з(ъ) музы́кою до нба прова́дили, а гды высо́ко в(ъ)ступи́ли, не чу́ти ю́жъ было̀ спѣван(ь)ѧ. Стаѧ мчница Агні́ѧ по сме́рти своє́й показа́ласѧ ро́дичѡмъ свои́м(ъ) и мо́вила: «З(ъ) ты́м єм(ъ) сѧ в(ъ) нбѣ злучи́ла, которого мъ зо всего̀ ср(д)ца на землѣ люби́ла». И стый мчникъ Уа́ръ по сме́рти своє́й невѣ́стѣ, при грѡбѣ своє́мъ пла́чучой, Клеѡпа́трѣ показа́л(ъ)сѧ з(ъ) сы́номъ ей уме́рлымъ Іѡа́номъ и мо́вилъ стый Уа́ръ до Клеѡпа́три: «Се сы́нъ твой, єго̀ же бѣ́хъ въ во́инство нб(с)ному цру поѧ́лъ». Поты(м) Іѡа́нъ, сы́нъ ей, мо́вилъ: «Что та́ко вопіе́ши, ѡ ма́ти, а́зъ у црѧ̀ Ха в(ъ) во́инство учине́н(ъ) е́смъ и съ агглы на нбси́ пре(д)сто́ю ему̀». Ты́и сты́и в(ъ) нбѣ за на(с) бгу млѧт(ъ)сѧ, бо напи́сано у пр(о)рка Іеремѣ́и в(ъ) главѣ патна́дцатой, же Мѡѵсе́й и Самуи́л(ъ) по смрти своє́й моли́лисѧ бгу за іилтѧновъ, а́ле не хотѣ́лъ бгъ слу́хати млтвы и́хъ, же іилтѧне пока́ѧтисѧ не хотѣ́ли. Длѧ того̀ мо́вилъ бгъ: «Аще ста́нутъ Мѡѵсе́й и Самуи́лъ предо мно́ю, нѣ́сть дша моѧ̀ к(ъ) людє́мъ си́мъ». Григо(р) Двоє-сло(в). 2 кни(г) .д. гла(в) .еі. С. Амбр. в(ъ) жи(т).еі. Про́логъ, ок-то(в) .ѳі.

И у пр(о)рка Іезекіила в(ъ) главѣ чтырна(д)цатой написано, же Данійла живого, Ноа и Іова умерлы(х), млачих(ъ)са за лю(д) в(ъ) грѣха(х) зат-
2 зв. вер(ъ)//дѣлый, не хотѣлъ бгъ слухати и мовилъ: «Тры мужѣ сіи будутъ ли средѣ еа (то есть землѣ злой)—живу азъ, глетъ Адонай г(с)дь—не избавать нѣ сыновъ, нѣ дщерей своихъ, но тыи сами спасут(ъ)са».

С. Өеωдори(т) на г. Варух. И у пр(о)рка Варуха в(ъ) главѣ третей написано, же онъ млил(ъ)са бгу, мовачи: «Г(с)ди, вседержителю, бже Іилевъ, услыши млтву умершихъ Іилевъ». И в(ъ) книга(х) втори(х) Маккавейски(х) в(ъ) главѣ патна(д)цатой написано, же оніи сщенни(к) и пр(о)ркъ Іеремѣа млил(ъ)са бу за лю(д) Іилскіи. Читайте у еv(г)лисΤы Луки главу шестна(д)цатую, знайдете та(м) слова Хвы: «Сотворѣте себѣ друзнω(т) мамоны неправды». Учинѣте собѣ пріателей (людей убогих(ъ) за мамону) несправедливую, за богацтва даючи им(ъ) ялмужну, «да егда ωскудѣете, пріимут(ъ) вы въ вѣчныа кровы», жебы гды пріидетъ на васъ убозство по(д) часъ смерти вашей, жебы оні васъ, будучи южъ сами в(ъ) нбѣ, млтвами своими запровадили до вѣчныхъ прибытковъ нб(с)ныхъ. Читайте в(ъ) соборном(ъ) посланіи Петрово(м) второ(м) главу первую, знайдете та(м), же ап(с)лъ Петръ по смерти своей ωбѣцал(ъ)са за людей бгу млити, мовачи: «Потщу же са всегда имѣти васъ по моемъ исходѣ, яже ω сихъ памать творити».

Читайте в(ъ) Апокаліψи главу патую, знайдете та(м), же стый Іωанъ Бгословъ видѣлъ в(ъ) нбѣ двадцатъ и чотырωхъ старцωвъ, которыи держали
3 въ // рукахъ своихъ золотыи фіалы полныи өvміаматωвъ, през(ъ) которыи өvміамата значат(ъ)са млтвы стыхъ. Читайте еще в(ъ) апокаліψи главу осмую, знайдете та(м) той же с. Іωанъ ап(с)лъ видѣлъ в(ъ) нбѣ аггла, который пришолъ и сталъ пре(д) олтаремъ: «Имѣай кадилницу злату и даны быша ему өvміамы мнωзи, да дастъ млтвамъ стыхъ всѣхъ на олтаръ златый сущій пре(д) пр(с)толωмъ и изыйде дымъ кадилный млтвамъ сты(х) ω(т) руки аггла пре(д) бга».

С. Васи(л). на м. мчникъ. Научаетъ тогω с. Василій Великій, же стыи за насъ бгу молат(ъ)са, бо выхвалаючи в(ъ) казан(ь)ю своемъ чтырдесатъ мчникωвъ, мовитъ: «Часто старалистеса, жебы сте едного могли мѣти, который бы за васъ молил(ъ)са, ωто жъ ихъ маете чтырдеса(т), которыи еденъ голосъ за васъ испускаютъ».
С. Григо(р). в(ъ) каза(н). на с. Өеω(д)р. мчника. Научаетъ того Григорій Ніссенскій, же стыи за насъ молат(ъ)са, бо выхвалаючи в(ъ) казан(ь)ю своемъ стгω Өеωдора мчника, мовитъ: «Любо ты выйшолъ з(ъ) того свѣта, еднакъ вѣдаешъ ω потребахъ людскихъ». Выпроси намъ покой, жебы ста тые не устали, жебы гнѣвливый и сватокрадца непріатель в(ъ) тыхъ црквахъ и на тыхъ олтарахъ бесѣды собѣ не чинилъ и стыхъ мѣсцъ не ωсквернилъ.

Научаетъ того Іωанъ Дамаскинъ, же стыи за насъ бгу млат(ъ)са, бо
3 зв. мовитъ: «Ѡ яко са // пилно стараешъ, жебы сь собѣ помощника мѣлъ, ко-

то́рый та до кро́ла смерте́л(ь)ногѡ прова́литъ и за тобо́ю до него́ мо́вит(ъ). Тыи те́ды помо́щники всего̀ рожа́ю лю́дского, кото́рыи за на́съ бгу млтвы подаю́тъ, я́къ не ма́ютъ бы́ти в(ъ) че́сти, запра́вди ма́ют(ъ) в(ъ) че́сти бы́ти и црквы ихъ и́менемъ бгу ма́ємо будова́ти. Кни(г) ӣ. гла(в). ѕі.

Науча́єтъ того̀ Ле́ѡ, па́па ры́мскїй, же сты́и за на́съ бгу млат(ъ)сѧ, бо мо́витъ: «Постѣ́мо в(ъ) се́реду и в(ъ) пѧ́тницу, а в(ъ) субботу сходѣ́мосѧ на у́треню до стго Петра̀, кото́рый млтвы, по́сты, ялму́жны на́шѣ свое́ю млтвою спомо́жетъ». Дозна́лъ того̀ дїа́конъ на имѧ Аделма́нъ в(ъ) мѣ́стѣ Вѣрду́нѣ, же сты́и бгу сѧ за на́съ мо́латъ, бо о́нъ зда́лъсѧ бы́ти уме́рлым(ъ), а ґды его̀ на ма́ри кла́ли, ѡжи́лъ и повѣда́лъ, же ви́дѣл(ъ) мѣ́сца розма́йтыи до кара́н(ь)ѧ и потѣ́хи, и его̀ само́го ю́жъ на кара́н(ь)є да́ти мѣ́ли, а́ле егѡ преста́ѧ два бца длѧ чыне́н(ь)ѧ поку́ты вы́просила. Дозна́л(ъ) того̀ Данїи́лъ презву́теръ ме́жы пусте́лниками, же сты́и бгу за на́съ млатсѧ, бо о́нъ ви́дѣлъ през(ъ) со́н(ъ) Ха в(ъ) Іє(р)сли́мѣ, на гро́бѣ сѣдѧ́чого, и пр(с)ту́ю дву бцу, кла́нѧючуюсѧ до нѡ́гъ Хвыхъ и млѧ́чуюсѧ за ни́мъ, и длѧ ей моли́твы Данїи́лъ зоста́л(ъ) проще́нный и во́л(ь)ный // ѡ(т) кара́н(ь)ѧ, кото́роє терпѣ́лъ длѧ Єvло́гїѧ Каменосѣ́чца, же за ни́мъ пре(д) бгомъ ручи́лъсѧ. Дозна́ла того̀ в(ъ) Антїѡ́хїи Аѳана́сїѧ, жона̀ Андро́никова, же сты́и за на́съ бгу млатсѧ, кото́раѧ жа́луючи дѣте́й свои́хъ уме́рлыхъ, сы́на и цо́рки, ґды в(ъ) церкви сто́гѡ Юлїа́на мчника зоста́ла и пла́кала, показа́лсѧ е́й ѡпо́лночи с. Юлїа́нъ мчникъ в(ъ) мни́шеском ѡдѣ́н(ь)ю и мо́вилъ, же дѣ́ти за и́хъ бгу мо́лат(ъ)сѧ на о́номъ свѣ́тѣ, мо́вачи: «Су́дїє справедли́вый взѧ́лесь и́мъ ре́чи свѣ́цкїи, не берѝ ж(ъ) и́мъ нб(с)ныхъ». Почу́вши то́є, невѣ́ста переста́ла пла́кати и ю́жъ бо́л(ь)ше о́ного мчнка не могла̀ ви́дѣти. Дозна́ли того̀ рымлѧ́не, же сты́и за на́съ бгу млатъсѧ, бо Алеѯе́й члвкъ бжи́й ґды в(ъ) Ры́мѣ уме́ръ, чу́ти было̀ на повѣ́трю го́лосъ: «Шука́йте члка бжого, бу́детъ за Ры́мъ моли́тисѧ, а всѐ вамъ до́бре поведе́т(ъ)сѧ».

Мо́ва и̇ ѡ по(с)тѣ.

Баро́н(ъ). ро(к). плд.

Патери(к) Ски(т)скїй ѡ Єvло(г). Каменосѣчци 4

Метаф. в(ъ) жи́тїи Андро́ни(к).

Метаф. в(ъ) жи(т) .с̃. Алеѯїѧ

Єщѐ тре́ба мо́вити, я́къ сты́и ви́дать насъ самы(х) и потре́бу на́шу. Повѣда́ютъ учтлѣ црко́вныи, же сты́и в(ъ) бзѣ, я́къ в(ъ) зверца́длѣ, нас ви́дать и потре́бу на́шу, бо подо́бный е́стъ бъ зверца́длу. Мы на зверца́дло ґды гладимо̀, ви́димо в(ъ) зверца́длѣ дале́кїи ре́чы, ви́димо, що́ сѧ над(ъ) на́ми, перед(ъ) на́ми и за на́ми дѣ́етъ. Такъ сты́и в(ъ) нбѣ бга ви́дать, // ве́длугъ ап(с)ла Іѡа́нна мовѧ́чого: «У́зримъ его̀ я́ко же е́стъ». И в(ъ) бгу, я́къ въ зверца́длѣ, ви́дат(ъ) вшелѧ́кїє ре́чы, дале́кїи и непрыто́мныи, ви́дат(ъ) все, що́ сѧ на́ нбѣ и на земли̇ и по всему̇ свѣ́ту дѣ́етъ. Ви́дать в(ъ) бу, я́къ в(ъ) зверца́длѣ, црковъ сту́ю, на́родъ хр(с)тїѧ́нскїй и утрапен(ь)є на́ше и вшелѧ́кую потре́бу на́шу и причинѧ́ют(ъ)сѧ до бга, жебы̀ намъ бгъ то́є далъ, чого̀ мы потребу́ємо, бо и на́ нбѣ и на́ земли и по всему̇ свѣ́ту и за свѣ́томъ на нескон-

С̃. Григо(р). ві. нравоуче(н). гла(в) 4 зв.

.ґі. Подобен(ь)ство

чо́ныхъ мѣ́сцахъ бгъ знайду́етъсѧ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Бгъ на́шъ на нбси и на́ земли всѧ єли́ка восхотѣ и сотвори̑».

Г. Ца(р). и. То́є жъ и Соломѡ́нъ мо́вил(ъ), молачи́сѧ бгу: «Нбо нбси, не довлѣ́етъ ти, не то́кмо хра́мъ се́й, и́же созда́хъ и́мени твоє́му». Зачы(м) сты́и, ви́дачи бга, кото́рый є́стъ по всему̑ свѣ́ту, ви́датъ в(ъ) бзѣ, я́къ въ зерца́длѣ, насъ и потре́бу на́шу и все̑, що́ сѧ по всему̑ свѣ́ту дѣ́ет(ъ). Єще̑ сты́и в(ъ) нбѣ ви́датъ потре́бу на́шу и на́съ утѣка́ючих(ъ)сѧ до ни́хъ за об(ъ)аве́н(ь)ємъ бжі́имъ. Ѡб(ъ)ави́лъ бгъ на земли̑ ме́шкаючому Авраа́мови, патріа́рсѣ старо-
Бы(т). еі. зако́нному, же іилтѧ́не, пото́мкове єго̀, мѣ́ли бы́ти в(ъ) нево́лѣ єгѵ́петской. Ѡб(ъ)ави́лъ, мо́вачи єму̑: «Видѧ̀ ви́ждь, я́кѡ ѡбита́лници бу́дутъ сѣ́мѧ твоє́ в(ъ)
5 земли̑ не своє́й и поработѧ́тъ и зазлѧ́тъ и́мъ». Ѡб(ъ)ави́лъ бгъ// на земли̑ ме́ш-
а̃. Ца(р) .ѕ̃. каючому пр(о)рку Іелісе́ѡви мы́сл(ь) и во́лю кро́лѧ Ассирі́йскаго, що он(ъ) сам(ъ) єде́нъ в(ъ) поко́ю своє́мъ мы́слил(ъ), хотѣ́лъ в(ъ)торгну́ти в(ъ) зе́млю Іилскую и пусто́шити єй, а́ле Єлісе́й ѡзнайми́лъ мысль и во́лю єго̀ кро́леви Ізра́ил(ь)скому, длѧ тогѡ̀ мо́вилъ єди́нъ слуга̀ до кро́лѧ Ассирі́йского:
ДѣѦ(н) .є̃. «Пр(о)ркъ Іелісе́й и́же въ Іили возвѣща́етъ царю̀ Іилеву всѧ словеса̀, я́же глаголе́ши въ сокро́вищи ложни́ци своє́ѧ».

Об(ъ)авилъ бгъ на земли̑ ме́шкаючому ап(с)лу Петру̑, же Ана́нїа и Сап(ъ)фи́ра, жона̀ єго̀, затайили часть гро́шей тых(ъ), кото́рїи ѡбѣца́ли ѡ(т)-да́ти бу, ролю̀ прода́вши. Длѧ того̀ мо́вилъ ап(с)лъ Петръ: «Ана́нїе, почтѡ̀ исполни̑ сатана̀ се́рце твоє́ солга́ти дху стму и утайти ѡ(т) цѣны̀ села̀, не су́щеє ли твоє́ бѣ и прода́но въ твоє́й области бѧ́ше».

Єсли̑ те́ды на земли̑ ме́шкаючи(м) люде́мъ, патріа́рхомъ, пр(о)ркѡмъ, ап(с)лѡмъ и сты́мъ и́ншимъ ѡб(ъ)ави́лъ бгъ неприто́мныи и при́шлыи ре́чы, дале́ко ба́рзѣй тепе́ръ ме́шкаючимъ в(ъ) нбѣ сты́мъ млтвы на́шѣ и утрапе́н(ь)є на́ше бгъ ѡб(ъ)авлѧ́єтъ. За́чымъ сты́и, ви́дачи в(ъ) бгу, я́къ в(ъ) зерца́длѣ, ви́дачи и за ѡб(ъ)авен(ь)емъ бжіимъ насъ самы́хъ и потре́бу на́шу, причи-нѧ́ютсѧ за на́ми до бга, жебы̀ намъ бгъ далъ то́є, чого̀ потребу́емо.

Мо́ватъ лю́де неве́рныи, же сты(х) в(ъ) нбѣ нѣ ма(ш) и єщѐ не принали̑
5 зв. запла́ты за свой // заслу́ги, хиба в(ъ) днь ѡста́тнїй по́йдутъ до нба и коро́ну прі́ймутъ, ґды прі́йде(т) Хс люде́й суди́ти, бо мо́витъ ап(с)лъ Петръ: «Я́вль-шусѧ па́стыремъ нача́лнику, прі́ймете неувадаємый сла́вы вѣне́цъ». То́є жъ и ап(с)лъ Па́велъ мо́витъ: «Всѣ́мъ бо яви́тисѧ намъ подоба́етъ пре(д) су́дищемъ Хвымъ, да прі́иметъ ко́ждо, яже с(ъ) тѣ́ломъ содѣла̀ или̑ блга́ѧ, или̑ зла́ѧ».

На то́є мы ѡ(т)каза́ти ма́ємо, же сты́хъ ты́лко дшѣ в(ъ) нбѣ, а тѣ́ла на земли̑ знайду́ют(ъ)сѧ и єщѐ не принали̑ сты́и запла́ты и коро́ны доскона́лои, ве́длугъ тѣ́ла, ты́лко дшѣ и́хъ в(ъ) нбѣ принали̑ запла́ту, коро́ну, вѣде́нїє лица̀ бжогѡ. Мо́ватъ зно́ву лю́де неве́рныи, же лю́бо сты́и в(ъ) нбѣ знай-

дуютъса, еднакъ за нами до бга не причинаютса и не молатса, бо тое чинячи, были бы посредниками, але еденъ тылко посредникъ межи бгомъ и людми — Хс, ведлугъ ап(с)тла Павла: «Еденъ ходотай бгу члвкомъ, члвкъ Хс Іс».

На тое маемо ω(т)казати, же двоакимъ способомъ кто где сродкуетъ. Албо платачи долгъ за того, кто кого ωбразилъ, албо причинаючиса за нимъ до того, кого онъ ωбразил(ъ). Першимъ способомъ самъ тылкω еденъ Хс есть посредникъ, бо сам(ъ) и еденъ тылко Хс собою самымъ заплативъ бгу оцу своему за людей грѣшныхъ, ведлугъ ап(с)тла // Павла: «Давай себе избавленїе за всѣхъ». Другимъ за(с) способомъ не тылко Хс есть посредник(ъ), але и всѣ стыи сутъ посредниками, бо не тылко Хс причинаетса за нами до ба оца своегω, але и всѣ стыи причинаютъса за нами до бга, жебы са умилосердил(ъ) на(д) нами и далъ намъ ласку свою, що засъ пр(о)ркъ Дв(д)ъ мовитъ: «Не мертвыи восхвалатъ та, г(с)ди, ни всѣ нисходащыи въ адъ». И на другомъ мѣсцу: «Нѣсть въ смерти поминаай тебе, въ адѣ же кто исповѣсть ти са». 6

На тыи слова маемъ ω(т)казати, же грѣшных(ъ) людей умерлыхъ дшѣ, которыи до пекла осужени сутъ на муки вѣчныи, бга не хвала(т) и за нами не причинаютъса, еднакъ дши стыи в(ъ) нбѣ бга хвалатъ и за нами причинаютъса. Моватъ еще люде невѣрныи, же не треба стыхъ ω причину до бга просити, бо ωни не вѣдаютъ прозбы нашои, будучи умерлыми. Такъ мовитъ Еклезиастесъ: «Живыи розумѣютъ, якω умрутъ, мертвыи же не сутъ вѣдуще нѣчто же». Тое жъ мовитъ и пр(о)ркъ Ісаїа до бга: «Ты бо еси оцъ нашъ Авраамъ, не увѣдѣ насъ, Іиль не позна насъ». До того самъ бгъ вѣдаетъ серца людскїи, якъ читаемо в(ъ) письмѣ стом(ъ): «Ты самъ токмо совѣси всѣхъ серца снωвъ человѣческихъ». На тое маемо ω(т)казати, що написалъ Еклезиастесъ, же мертвыи нѣчого не вѣдаютъ спо//собомъ прирожонымъ, еднакъ вѣдаютъ все способомъ на(д)прирожоным(ъ), з(ъ) ωб(ъ)авена бжго. На тыи слова, которыи мовитъ пр(о)ркъ Ісаїа: «Авраамъ не позна насъ, Іилъ не вѣдалъ насъ»,— маемо ω(т)казати, же стыи оцѣ, умерлыи в(ъ) старомъ законѣ, не вѣдали способомъ прирожонымъ, хиба на(д)прирожоным(ъ), з(ъ) ωб(ъ)авена бо(з)кого могли вѣдати, що са дѣетъ на свѣтѣ з(ъ) людми иншими, бо на той часъ стыи были в(ъ) ω(т)хланѣ пекелной и еще лица бжого не видѣли, а теперъ стыи знайдуютъса в(ъ) нбѣ и видат(ъ) бга и в(ъ) бзѣ, якъ в(ъ) зверца(д)лѣ, видатъ все, що са дѣетъ на свѣтѣ. На тыи засъ слова, ты самъ вѣдаешъ серца всѣхъ сынωвъ члвѣческихъ, маемо ω(т)казати, же бгъ сам(ъ) пре(з) себе, а не ω(т) кого иншого вѣдает(ъ) вшелакїи речи. Стыи засъ вѣдаютъ вшелакїи речи не пре(з) себе самыхъ, але ω(т) бга, поневажъ видатъ в(ъ) бгу, якъ в(ъ) зверцадлѣ, видат(ъ) и за ωбавенемъ бжимъ вшела-

Еккле(з) .ѳ.

Іса(и) .зг.

г. Ца(р) .й.

6 зв.

5 4-3666

кїи ре́чи, которїи са на свѣтѣ з(ъ)найдуютъ. Мо́ват(ъ) ещѐ лю́де невѣрныи, же лю́бо сты́и в(ъ) нбѣ млатъса за на́съ бгу и вйдатъ потре́бу на́шу, еднакъ не тре́ба и́хъ шанова́ти и кла́натиса и́мъ и ѡ причи́ну и́хъ до бга просйти,
7 бо написано: «Само́му бгу че́сть и сла́ва». На дру́гомъ // мѣсцу написано: «Г(с)ду бгу твое́му поклони́шиса и тому̀ еди́ному послужи́ши». На то́е ма́емо ѡ(т)каза́ти, же само́му бгу нале́жит(ъ) че́ст(ь) найбо́л(ь)шаѧ, кото́рую чйнимо ему̀, про́сачи, жебы̀ о́нъ са(м) ѡ(т) себѐ далъ намъ грѣхо́въ ѡ(т)пущенїє и цр(с)тво нб(с)ноє. Стымъ засъ всѣмъ нале́житъ че́сть ме́ншаѧ, кото́рую чйнимо и́мъ, про́сачи, жебы онѝ не са́ми ѡ(т) себѐ дали̇ намъ, а́ле мли́лиса за на́съ бгу, и вы́просили намъ ѡ(т) бга грѣхо́въ ѡ(т)пуще́н(ь)є и цр(с)тво нб(с)ноє. Длѧ того̀ пр(о)ркъ Двдъ сты́хъ шанова́лъ и написа́лъ: «Мнѣ же зѣло че́стни бы́ша дру́зи твоѝ, бже, кото́рыхъ, дру́гѡ(в) твои́хъ сты́хъ, моли́твами, Хе бже, спсѝ насъ». Ами́нь.

То́є каза́ньє мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) неде́лю се́дмую сты́хъ оте́цъ по воскр(с)нїи Хр(с)то́вомъ, где положѝ ѳе́ма тако́е: Сѧ́ти и́хъ въ и́стинну твою̀, сло́во твоѐ и́стинна е́стъ. Іѡа́нъ, зі.

То́є каза́ньє мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) неде́лю сты́хъ оте́цъ предъ рждество́мъ Хвымъ, где положѝ ѳе́ма тако́е: Кни́га рѡ́дства Іс Хр(с)та̀ сна Давы́дѡва, сна Авра-
7 зв. а́млѧ. Ма(ѳ), а҃. //

КАЗА́НЬЄ В(Ъ) НЕДЕ́ЛЮ ВТО́РУЮ ПО СОШЕ́СТВЇИ СТО́ГО ДХА

Ма(ѳ) .д҃. Грѧдѣта по мнѣ и сотворю вы ло́вца члкѡ(м).

Повѣда́ютъ нѣкоторыи учи́телѣ цркѡвныи, же ап(с)тлѡвъ Петра̀, Ан(ъ)дре́ѧ, Іа́кѡва, Іѡа́нна два ра́зы Хс взыва́лъ на ап(с)тл(ь)ство. Разъ при мо́ри Галіле́йскомъ, мо́вачи до ни́хъ: «Грѧдѣта по мнѣ, сотвору̀ вы ло́вца члкѡмъ». Другі́й разъ в(ъ)зывалъ при е́зери Генисаре́тскомъ, мо́вачи до
С. Іѡа(н) Злато-у(ст). Петра: «Ѡ(т)се́лѣ бу́деши члвки лова̀». Єдна́къ сты́й Іѡа́нъ Златоу́стый и сты́й Ѳеѡфила́кт(ъ) мо́ватъ, же єде́нъ разъ ты́лко в(ъ)зыва́лъ Хс ты́хъ уч-
с҃. Ѳеѡф. никѡвъ свои́хъ на ап(с)тол(ь)ство, бо ѡнѝ ѡ(т) Ха не ѡ(т)ступова́ли. И то́е жъ то в(ъ)зыва́н(ь)є и́хъ ѡписуєтъ ши́рей єѵ(г)ли́стъ Лука̀, кото́рое ѡписа́лъ
на д҃. Ма(ѳ). коро́тшими сло́вы єѵ(г)ли́стъ Матѳе́й. Лука̀ мо́витъ, же в(ъ) кораблѣ Сі́мѡновомъ сѣдачѝ, Хс учи́лъ на́рѡды, а у Матѳе́ѧ того̀ нѣ ма́шъ. Лука̀ пи́шетъ,
8 же ап(с)тлѡве ве́длугъ росказа́нѧ Хр(с)то́вогѡ за//ки́нули сѣти в(ъ) мо́ре и я́ша множество̀ рыб(ъ) мнѡгое, ѡ(т) кото́рыхъ проторза́шеса мре́жа и́хъ, у Матѳе́ѧ того̀ нѣ ма́шъ. Лука̀ е́зеро Генісаре́тское, Матѳе́й мо́ре Галіле́й-

скоє спомина́етъ. В(ъ) тымъ єдна́къ не разнѧ́т(ъ)сѧ, бо ту́тъ єдно̀ и то́є жъ
мо́ре называ́етъсѧ Галиле́йскимъ и Тівері́адскимъ и єзеромъ Генисаре́тскимъ. Іа́кѡ(в)
Покажу̀ те́ды в(ъ) мо́вѣ моє́й мо́ре и сѣ́ти, в(ъ) кото́рѡмъ мо́рѣ и кото́рыми Тѵри(н)
сѣт(ь)мѝ лю́де ло́влени быва́ютъ, понева́жъ мо́вилъ Х҃с до ап(с)ла Петра̀: на д.
«Ѡ(т)се́лѣ бу́деши чловѣ́ки лова̀». И до и́ншихъ ап(с)тлѡвъ мо́вилъ: «Сотво- Матѳе(и).
ру̀ вы ло́вца ч҃лкѡмъ». Жебы́ мъ то́є мо́ре и ты́и сѣ́ти могл̾ показа́ти, Х҃а б҃а
ѡ по́мочъ прошу̀, ла́скъ ва́шихъ ѡ слуха́н(ь)є.

Моремъ є́стъ свѣ́тъ. Такъ мо́витъ ѱал(ь)миста: «Се мо́ре вели́коє и про-
стра́нноє». На и́н(ъ)шомъ мѣ́сцу мо́витъ: «Прїйдохъ въ глубины̀ мо́р(ъ)скїѧ ѓ. Ца(р)
и потопи́ мѧ бу́рѧ». Было̀ в(ъ) ц҃ркви Соломо́новой двана́дцатъ волѡ́въ мѣ- .ѕ҃.
дѧнихъ, кото́рыи на собѣ̀ мо́ре мѣ́дѧноє держа́ли. В(ъ) ты(м) мо́ри мѣ́дѧномъ
с҃щенники ру́ки умыва́ли, ґды мѣ́ли приступи́ти до о́лтарѧ и офѣ́ру прино-
си́ти. Ц҃рковъ Соломо́нова презнача́ла ц҃рковъ хр(с)тїа́нскую, люде́й вѣр-
ныхъ, до кото́рыхъ ап(с)лъ Па́велъ мо́витъ: «Вы єстѐ ц҃ркви // б҃га жи́ва». 8 зв.
Двана́дцѧтъ волѡ́въ мѣ́дѧныхъ презнача́ли двана́дцати ап(с)тлѡвъ, бо якъ
волы̀ су́тъ працови́тыи, такъ ап(с)лы працова́ли, по свѣ́ту хо́дѧчи и пропо-
вѣду́ючи сло́во б҃жоє. Ѡ ни́хъ то написано: «Да не загради́ши уста̀ волу̀ мо- ѵ
лотѧ́щу». Мо́ре мѣ́дѧноє презнача́ло покуту с҃тую, кото́рои ап(с)тлѡве нау-
ча́ли, вола́ючи: пока́йтесѧ, приближи́ бо сѧ цр(с)тво нб(с)ноє. Мо́ремъ мѣ́-
дѧнымъ и свѣ́тъ называ́єтъсѧ, бо мѣ́дь є́стъ тверда́ѧ, не ла́тво з(ъ)ла́млетъсѧ
и скру́шитъсѧ. Такъ на́ свѣ́тѣ лю́де су́тъ затверде́лыи в(ъ) грѣха́хъ свойхъ,
ма́ютъ се́рце затверде́лоє, не хотѧ́тъ ка́ѧтисѧ, жа́ловати за грѣхѝ свой и спо-
вѣда́тисѧ и́хъ, не хотѧ́тъ се́рца своє́гѡ скруши́ти поку́тою с҃то́ю, а́ле през(ъ)
до́лгїй часъ в(ъ) грѣха́х(ъ) свойхъ валѧ́ютъсѧ. Такі́й былъ на́рѡдъ жидо́в- Іса(и)
скїй затверде́лый до кото́рого мо́вилъ б҃гъ: «Чело̀ твоє́ мѣ́дѧноє». .м҃н.

Ви́дѣлъ в(ъ) н҃бѣ с҃ты́й Іѡа́нъ Б҃госло́въ пре(д) маєста́томъ б҃кимъ мо́ре
шклѧно́є, бо мо́витъ в(ъ) ѡб(ъ)ѧвле́ню своє́м(ъ): «Пре(д) пр(с)то́лѡмъ мо́ре Апо(к)
стклѧ́но, подо́бнѡ крїста́лу». Мо́рем(ъ) штклѧны́м(ъ) свѣ́тъ называ́ет(ъ)сѧ, .д҃.
бо на́чинѧ штклѧны́и сла́бы су́тъ, ла́тво и пру́дко кру́ша(т)сѧ, псу́ют(ъ)сѧ,
ѡ(т)мѣнѧ́ют(ъ)сѧ. Так(ъ) на свѣ́тѣ па́нства, кнѧ́зства, ца́рства, кроле́вства // 9
и всѣ̀ лю́де кру́шат(ъ)сѧ, псу́ют(ъ)сѧ, ѡ(т)мѣнѧ́ютъсѧ, сего̀днѧ па́нство якоє
потужноє и сла́вноє, а за́втра поту́га и сла́ва єго̀ ѡ(т) не́прїѧтелей єгѡ̀
подо́птана. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Прехо́дитъ во о́бразъ ми́-
ра сегѡ̀».

Є́ст(ъ) мо́ре Червоно́є в(ъ) Єгѵ́птѣ, в(ъ) кото́ромъ фараѡ́нъ, царъ єгѵ́-
петскїй, утону́лъ зо всѣ́ми во́йсками свойми. И свѣ́тъ є́стъ мо́ремъ черво́-
нымъ, бо на́ свѣ́тѣ знайду́ют(ъ)сѧ войны̀ ме́жы людмѝ, забо́йства, тыра́н(ь)-
ства, где крѡвъ лю́дскаѧ ѡбфи́те розлива́ет(ъ)сѧ и ѡ(т) тоєи кро́ви свѣ́тъ
ю́жъ зоста́лъ мо́ремъ чер(ъ)во́нымъ. Такі́и былѝ жидѡ́ве, до кото́рыхъ мо́-
вилъ Х҃с: «Се а́зъ послю̀ к(ъ) ва́мъ пр(о)рки, и прему́дры, и кни́жники и ѡ(т) Ма(ѳ).
ни́хъ убїете и распнетѐ и ѡ(т) ни́хъ бїете на со́нмищихъ ва́шихъ и ижденетѐ кг.
ѡ(т) гра́да въ градъ, якѡ прїйдетъ на́ вы всѧ́ка кровъ прв(д)на, пролива́єма
на землѝ, ѡ(т) кро́ве А́белѧ пра́веднаго до кро́ве Заха́рїа, с҃на Варахі́ина,
єго́ же убисте ме́жду це́рквїю и олтаремъ».

Єстъ мо́ре Ме́ртвоє на то́мъ мѣ́сцу, где Содо́ма и Гомо́ра запа́лиса. И свѣтъ е́стъ мо́ремъ ме́ртвымъ, бо на́ свѣтѣ мно́гїи лю́де знайду́ют(ъ)са грѣшныи, кото́рыхъ лю́бо тѣло е́ст(ъ) живо́є и здоро́воє, а́ле дшѣ и́хъ дла грѣхѹ̀ су́тъ ме́ртвыи, ве́длугъ пр(о)рка Іезекі́ила, мова́чого: «Дша, я́же согрѣша́єтъ, та умре́тъ».

9 зв. В(ъ) то́мъ мо́рѣ свѣтовомъ лю́де ло́влени быва́ютъ// сѣт(ь)ми розма́йтыми, ѡ кото́рыхъ сѣтехъ мо́вити почина́ю. Пе́ршїй разъ сѣт(ь)ю называ́єт(ъ)-

Ма(ѳ) .гі. са сло́во бжоє. Такъ мо́вилъ Хс: «Подо́бно е́стъ цр(с)тво нб(с)ноє не́воду, воврежѐну въ мо́ре и ѡ(т) вса́кого ро́да собра́вшу, и́же егда̀ исполни́са, извлеко́ша и̂ на кра́й и сѣ́дше избра́ша до́брыа в(ъ) сосу́ды а злы́а изверго́ша вон(ъ)». Мо́ремъ называ́єт(ъ)са свѣтъ, в(ъ) кото́ромъ не́водомъ ал(ь)бо сѣт(ь)ю, сло́вомъ бжимъ, мно́гихъ люде́й ап(с)тлове улови́ли, навер(ъ)ну́вши до вѣ́ры хр(с)тїа́нскои, а ґды прі́йдетъ кра́й мо́ра, коне́цъ свѣ́та, на то́й часъ до́брыи хр(с)тїа́не прина́ты бу́дутъ в(ъ) сосу́ды, то е́стъ в(ъ) оби́тели нб(с)ныи, а злы́и изверѓу́т(ъ)са вонъ, въ тмѹ̀ кромѣ́шнюю. Были̇̀ в(ъ) цркви

г. Ца(р) .ѕ. Соломо́новой два столпы̀ мѣ́даныи, на кото́рыхъ вы́рыты были̇̀ квѣ́ты лилѣ́овыи и поло́жены были̇̀ сѣ́ти мѣ́даные. Столпа́ми называ́ют(ъ)са ап(с)тлове, еп(с)кпове и учи́телѣ црко́вныи, бо они̇̀ црковъ бжую, на́родъ хр(с)тїа́нскїй, я́къ столпы̀, нау́кою своє́ю спира́ютъ. Ѿ ни́хъ то напи́сано: «Азъ утверди́хъ столпы̀ еа». На ты́х(ъ) столпа́хъ лѣ́лѣи дла того̀ вы́рыти, бо па́стиреве и учи́-

Іс Си(р) .н. телѣ, я́къ лѣ́лѣи, пови́нни квитнути до́брыми учы́нками. Такі́й былъ Сі́монъ, архїере́й старозако́нный, ѡ кото́ромъ напи́сано: «Яко кри́нъ (лѣ́лѣа)

10 при исхожде́нїихъ воды̀». На ты́хъ столпа(х) // сѣ́ти мѣ́даныи зна́чатъ сло́во бжоє, кото́рымъ учи́телѣ црко́вныи люде́й на́ свѣтѣ ло́ватъ и до нба прова́датъ.

Дру́гїй разъ сѣтю называ́ют(ъ)са бога́тства. Такъ мо́вит(ъ) ап(с)лъ Па́-

а. Ти(м) .ѕ. велъ: «Хота́щыи богати́тиса, в(ъ)пада́ютъ въ на́пасти и сѣ́ти». Пи́шут(ъ) гисто́рикове ро́зныѣ, же Неро, це́сарь ры́мскїй, золото́ю сѣтю лови́л(ъ) ры́бы. И бога́цтва су́тъ сѣтю золото́ю и срѣ́брною, бо кото́рыи лю́де в(ъ) зо́лотѣ и в(ъ) срѣ́брѣ са коха́ютъ и о́ноє хова́ют(ъ), а ѡ бга не дба́ют(ъ), такі́и золото́ю и срѣ́брною сѣтю ло́влени и до пе́кла запрова́жени быва́ютъ. Дла того̀ ап(с)лъ Іа́ковъ мо́вит(ъ): «Прїйдѣ́те нн҃ѣ бога́тыи, пла́читеса и рыда́йте

Іа́ко(в). е. ѡ лю́ты(х) ско́рбехъ ва́ши(х), граду́щи(х) на́ вы, бога́цтво ва́ше изгни̇̀ и ри́зы ва́ши мо́лїє поадо́ша, зла́то ва́ше и сре́бро изоржа́вѣ, иржа̀ и́хъ въ послушенство на васъ бу́дет(ъ) и снѣсть пло́ти ва́ша, а́ки о́гнь, его́ же снискасте въ послѣ́днаа дни̇̀». Кото́рыи засъ лю́де зло́то и сре́бро своє роздаю́ть убо́гимъ на шпита́лѣ, роз(ъ)даю́тъ на црквы̀, роздаю́тъ на монастырѣ, такі́и сѣтю золото́ю и срѣ́брною ло́влени и до нба запрова́жени быва́ютъ. Такъ мо́вилъ Хс до єдного́ млоде́нца: «Иди̇̀ прода́ждъ имѣ́нїє твоє́ и да́жд(ъ) ни́щимъ и имѣ́ти имаши сокро́вище на нбси̇̀».

Тре́тїй разъ сѣтю называ́ют(ъ)са грѣхи̇̀. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ:

10 зв.

в. Ти(м). в. «Єда̀ ка́ко да́сть и́мъ бгъ покаа́нїє в(ъ) ра́зумъ и́стин(ъ)//ный и возни́кнутъ ѡ(т) дїа́волскїа сѣ́ти, живы уловле́ни ѡ(т) него̀ въ свою̀ єго̀ во́лю». Ви́дѣлъ стый Антоні́й, вели́кїй пусте́лникъ, сѣ́ти роски́даныи по всемѹ̀ свѣ́ту и за-

волалъ: «Г͠и, кто можетъ ты(х) сѣтей ухронитисѧ?» Почул(ъ) голо(с) з(ъ) н͠ба мовачїй: «Покора». Пре(з) тыи сѣти знача(т)сѧ грѣхи ро(з)майтыи, которыи по всемѹ свѣту непрїѧтелѣ душныи на людей заставлѧю(т), яко паук(ъ) ростѧгаєт(ъ) сѣти свои в(ъ) дома(х) и на розны(х) мѣст(ъ)на(х), а ґды в(ъ)падет(ъ) в(ъ) сѣт(ь) єго муха албо пчола, зара(з) єи порыває(т) и мучи(т) и уморѧєт(ъ). Так(ъ) паук(ъ) пекелный, д͠хъ нечыстый, по всѣх(ъ) дома(х) межи всѣми людми свѣцкими и д͠ховными и по всемѹ свѣту ростѧгаєт(ъ) сѣти свои, грѣхи, на людей. А ґды якій ч͠лк(ъ) в(ъ)паде(т) в(ъ) тую сѣт(ь), въ грѣх(ъ), зара(з) єгѡ паук(ъ) пекелный, непрїѧтел(ь) душный, як(ъ) муху и як(ъ) пчолу, порыває(т) и до пекла провадитъ на вѣчныи муки и на вѣчную смерть. Длѧ тогѡ слабыи войска єгѵпетскїи мухами, потужнѣйшїи войска ассирійскїи пчолами называєт(ъ) пр(о)ркъ Ісаїа, мовачи: «Поз(ъ)виждет(ъ) г͠ь муха(м), иже владѣют(ъ) частїю рѣки Єгѵпетскїѧ, и пчелѣ яже є(ст) в(ъ) странѣ Ассѵрійстей» Ґды теды, ч͠лче, впал(ъ) єси в(ъ) якій грѣх(ъ), в(ъ) сѣть до непрїѧтелѧ душ(ъ)ного впал(ъ) єси, которою сѣтю грѣховною тебѣ уловил(ъ) непрїѧтел(ъ) душный и юж(ъ) до пекла про//вадит(ъ). Що (ж) маєш(ъ) чынити, жебы (с) волный зостал(ъ) ѡ(т) сѣтей грѣховны(х)? Заховай, ч͠лче, покору, сповѣдайсѧ з(ъ) покорою грѣхо(в) свои(х), то во(л)ный ѡ(т) сѣте(и) грѣхо(в)ны(х) зостане(ш), понева(ж) ґды с͠тый Антонїй, великї(и) пыта(л), кто може(т) сѧ ты(х) сѣтей ухронити, почул(ъ) з(ъ) н͠ба голо(с) мовачїй: покора.

В(ъ) жи(т). с͠. Антѡн.

Іса. ї͠а .з.

11

Четверты(й) ѡстатнїй ра(з) сѣтю называю(т)сѧ муки пеке(л)ныи вѣ(ч)ныи, а тыи сѣт(и) су(т) огнїстїи, сѣрчїстїи и бурливыи, которыми сѣтми грѣшныи люде уловлени будут(ъ) на страшно(м) судѣ, ведлугъ ѱалмисты: «Одожди(т) на грѣшники сѣти, огн(ь) и жупель (сѣрка) д͠хъ буренъ ча(с) чаша ихъ». Стережѣтесѧ тоєи сѣти пекелнои, кѵты морскїи, рыбы великїи, которыи людей пожираєте, яко пр(о)рка Іѡну Таки(м) кѵто(м) єсте(с) кож(д)ый ч͠лче зайзросливый, гнѣвливый, драпѣжный, ѡкрутный, которы(и) иншы(х) людей пожирає(ш), ґды и(х) здоро(в)ѧ и живота и маєт(т)ностей позбавлѧє(ш). Таки(х) кѵто(в) споминаєт(ъ) ѱалмїста, мовачи: «Аще не бы г͠ь бы(л) в(ъ) на(с), внегда востати ч͠лко(м) на ны, убо живы пожерли быша на(с)». Стережѣтесѧ тоєи сѣти пекелнои, делфины, рыбы мо(р)скїи, которыи в(ъ) музыцѣ кохаєтесѧ и музыки ѡхо(т)не слухаєте Таки(м) делфїно(м) єсте(с) кож(д)ый п(а)нице, вшетечнику, чужоло(ж)нику, танечнику, бо ты шукає(ш) музыки и, ѡхо(т)не музык(и) слухаючи, упїає(ш)сѧ, та(н)ци ѡ(т)правуєш(ъ) и до не//чысто(г)[о] учы(н)ку телесно(г)[о] музык(а) тебѣ побужаєт(ъ). Длѧ то(г)[о] мови(т) пр(о)ркъ Ісаїа: «Горе востающи(м) заутра и гонѧщи(м) сїкера [пѧ(н)ство] [1], ждущи(м) вечера, вино бо пожже(т) ѧ съ гуслми, бо и прегудицами, и тѵ(м)паны, и свири(л)ми вино пїюще а дѣл(ъ) г͠ни(х) не видѧ(т) и дѣле(с) руку єго не сматрѧют(ъ)». Стережѣтесѧ тоєи сѣти пеке(л)нои, рыбы мо(р)скїи рогатыи, которыи роги на головѣ своє(и) маєте, ведлу(г) повѣст(и) натуралїсто(в). Такими рыбам(и) рогатим(и) вы єсте(с)те, мона(р)хове и поте(н)татове и всѣ преложоныи д͠ховнїи и свѣ(ц)-

Ѱало(м) ї.

Сїмѡнъ Маїолюсъ ѡ рыбахъ морскихъ(ъ).

11 зв.

Ісаїа .є.

кїи, бо вшу вла(ст) и вашу мо(ц) рогами называє(т) ѱалмі́ста, мо́вачи до ба: «Ѡ имени твоє(м) врагѝ нша изводе(м) рога́ми». Стережѣтеса (х) [!] тоє́и сѣти пекє́лнои, всѣ преложо́ныи, єслѝ в(ъ) грѣха(х) знайду́етеса и маеста(т) бжїй грѣха́ми своими ѡбража́єте, бо ва́ши ро́ги мо́ц(ъ) ва́шу и вла(ст) ва́шу полам-ле(т) бгъ всемогу́чїй, ґды мо́ви(т): «Вса ро́ги грѣшныхъ сломлю и во(з)несе́тса ро́гъ пра́веднаго».

Дла то́го просѣмо ап(с). Петра̀, Андре́а, Іа́кова, Іѡа(н)на, кото́ры(х) ннѣшнеє єѵ(г)лїє на лутурґїи бж(ст)ве́ной чита́ноє спомина́є(т), проси́мо и(х), жебы ѡнѝ пре(д)стател(ь)ство(м) свои(м) ѡ(т) сѣтїй пеке́лны(х) на(с) ѡборо-нили. Пе́тр(ъ) зна́чи(т)са ка́мень, Андре́й зна́чи(т)са му́жный, Іа́ко(в) зна́-чи(т)са держачїй пату̀, Іѡа(н) значи(т)са ла́ска г(с)на. Зачы(м) просѣмо ты(х) ап(ст)ло(в), жебы̀ то́й я́ко ка́ме(н) мо(ц)ный, мо(ц)но на(с) на ка́мен(и) вѣры уґрунтова(л), то́й я́ко му́жный, му́жне на(с) борони(л) ѡ(т) злы(х) учи́нко(г)

12 [!], то́й я́ко держа//чїй пату̀, жебы̀ держа(л) пату̀ нш у и не да́лъ на(м) послиз-ну́тиса и в(ъ)пасти в(ъ) грѣх(ъ) якїй, то́й за(с) якѡ ла́ска г(с)дна, жебы на(м) з(ъ)ѣдна́лъ ла́ску г(с)дню и доча́сную на землѣ и вѣчную в(ъ) нбѣ, ве́длуг(ъ) писма̀ своє́го: «Блг(д)ть во(з)блгода́ть». Аминь.

То́є каза́ньє повѣда́й в(ъ) н(д)лю осмна́дцатую по соше́ствїи с. дха, где положи ѳе́ма тако́є: ѡ(т)се́лѣ бу́деши члвки ловѧ̀. Лука̀. є.

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЕЛЮ ТРЕТЮЮ ПО СОШЕСТВІИ СТАГО ДХА

Ма(ѳ) .ѕ.

Ищѣте пре́жде цр(с)твїа бжїа и пра́вды єго̀ и сїа вса прило́жатса вамъ.

Цр(с)твом(ъ) нб(с)ным(ъ) называє(т)са нбо, же в(ъ) нбѣ цр(с)тву́ют(ъ) лю́де стыи и навѣки бу́дутъ цр(с)твова́ти, ве́длуг(ъ) стго Іѡа(н)на Бгосло́ва мова́чого: «Воцра́т(ъ)са въ вѣки вѣко(м)». В(ъ) то́мъ цр(с)твѣ нб(с)номъ є́сть по́кармъ и напо́й и оде́жда, виде́нїє лица̀ бжогѡ. Дла тогѡ̀ не ка́жетъ Хс ѡ по́кармъ зе́мный и напо́й и ѡ оде́жду зе́мную на́збы(т) и фрасовли́ве ста́рати-са: «Не пецѣтеса дшею ва́шею, что я́сте илѝ что пїете, ни тѣломъ ва́шимъ,

12 зв. въ что̀ ѡблечете́са». Але ка́жетъ // намъ Хс ѡ нбо ста́ратиса, где бы́ смо ви-де́нїє лица̀ бжогѡ моглѝ за по́кармъ, за напо́й и за ѡде́жду мѣти. Ищи́те же пре́жде цр(с)твїа бжїа и пра́вды єгѡ̀ и сїа вса прило́жат(ъ)са вамъ. Кото́-рыи лю́де ѡ нбѣ мысла(т) и ѡ нб(с)ный по́кармъ напо́й и ѡде́жду ста́рают(ъ)-са, такїи су́тъ пта́хи высоколїотныи и лѣпъи по́лныи, до́брыми учи́нками, якъ сли́чною фа́рбою приѡздо́бленыи, на кото́ры(х) погла́даючи и мы по-ви́нни смо жи́ти, бо мо́витъ Хс: «Возрѣте на пти́цы нб(с)ныа, я́ко ни сѣют(ъ), ни жну́т(ъ), ни собира́ютъ в(ъ) жи́тници, и оцъ вашъ нб(с)ный пита́єтъ и́хъ».

Да́лѣй Хс мо́вит(ъ): «Смотрѣте крыни се́лныхъ, ка́кω расту́тъ, не тружа́ют(ъ)сѧ, ни прѧду́т(ъ). Глаголю же вамъ, я́кω нѣ Соломѡ́нъ въ всѣй сла́вѣ своє́й ωблече́сѧ, я́кω еди́нъ ω(т) си́хъ». Покажу̑ те́ды в(ъ) мо́вѣ моє́й єщѐ ве́длугъ се́нсу дхо́вногω розмайтоє цр(с)тво нб(с)ноє, кото́рогω ма́ємо шука́ти. Ха бга прошу̑ ω по́мочъ, ласкъ ва́шихъ ω слуха́ньє.

Пе́ршїй разъ цр(с)твом(ъ) нб(с)ным(ъ) называ́єтсѧ Хс збави́тел(ь) ншъ. Длѧ того̀ гды фарїсе́и Ха пыта́ли, когда̀ прїйдетъ цр(с)твїє бжїє, Хс, ме́шкаючи ме́жы ни́ми, ω(т)каза́лъ и́мъ: «Цр(с)твїє бжїє вну́тр(ъ) ва(с) є́ст(ъ)». И в(ъ) при́повѣсти Хс до себѐ //прировна́л(ъ) цр(с)тво нб(с)ноє, мо́вѧчи: 13
«Уподоби́сѧ цр(с)твїє бжїє члку црю, и́же восхотѣ стѧза́тисѧ ω словеси́ съ Ма(ѳ),
рабы̀ свои́ми.» Є́ди́нъ слуга̀ ви́нен(ъ) єму̑ былъ тму̑, то́ єсть де́сѧтъ ты́сѧчей иі.
тала́нтωвъ, а гды́ не мѣ́лъ чимъ ω(т)да́ти, росказа́лъ царъ єгѡ̂ само́го и жену̑ и дѣ́ти єгѡ̂ прода́ти и ω(т)да́ти долгъ свой. Пад(ъ) у́бω рабъ той, кланѧ́шесѧ єму̑ гла: «Гди, потерпи̂ на мнѣ и всѧ̂ ти возда́мъ». Милосердова́въ же г(с)дь раба̀ тогѡ, прости̂ єгѡ̂ и до́лгъ ω(т)пусти̂ єму̑. Вы́шовши той слуга̀ ω(т) царѧ̂, знайшо́лъ това́риша, своє́го, кото́рый єму̑ былъ ви́ненъ сто пѣнѧзей, и порва́вши єгѡ̂, поча́лъ дави́ти и мо́вити: «Ѡ(т)да́ждъ ми, им же ми єси̂ до(л)женъ». Палъ перед ни́мъ това́ришъ и проси́лъ, жебы̂ ма́ло єму̑ почека́лъ, але ѡ́нъ не слу́халъ єгѡ̂ про́зьбы, всадилъ єгѡ̂ в(ъ) темни́цу, до́ндеже возда́ст(ь) до́лжноє. Ви́дѧчи то́є, това́риши ужа́ловалисѧ на(д) ѡ́нымъ вѧ́знемъ и прише(д)ше, сказа́ша господи́ну своє́му всѧ бы́вшаѧ. Тогда̀ призва́лъ єгѡ̂ господи́нъ єгѡ̂, глагола̀ єму̑: «Ра́бе лука́вый, весь до́лгъ ѡ́нъ ω(т)пусти́хъ тебѣ, поне́же умоли̂ мѧ, не подоба́ше ли тобѣ помилова́ти клеврѣ́та своє́го, я́ко же и а́зъ тѧ помилова́хъ». И прогнѣва́всѧ г(с)дь єгѡ̂, преда́сть єгѡ̂ мучи́телем(ъ), до́ндеже воз(ъ)//да́сть весь долгъ свой. 13 зв.

Царе́мъ є́стъ Хс, снъ бжїй, ω кото́ромъ напи́сано: «Цръ царе́мъ и г(с)дь г(с)демъ». Слуга́ми єгѡ̂ су́тъ всѣ люде, и ста́р(ъ)шыи и ме́ншыи. Тала́нтами называ́ютъсѧ приказа́нѧ бжїи, кото́рыи пови́нен(ъ) ко́ждый члвкъ захова́ти. Єсли̂ ѡ́ныи захова́ємо, не ви́нни смо нѣчо́го бгу, а гды̂ любъ едино̀ приказа́нѧ бз(с)коє престу́пимо, а и́ншыи всѣ захову́ємо, ю́жъ ви́нни смо бгу де́сѧть ты́сѧчей тала́нтωвъ, бо и ты̂и приказа́нѧ бз(с)кїи, кото́рыи єсмо̀ захова́ли, нѣчо́го ю́жъ не ва́жатъ длѧ єдного̀ приказа́нѧ бо́зского, кото́роє смо переступи́ли. Так(ъ) мо́витъ Іа́кωвъ: «Аще в(ъ)ве́сь за́конъ соблюде́тъ, согрѣши́т(ъ) же въ єди́номъ, бысть всѣ́мъ пови́ненъ». Длѧ того̀ жену̑, тѣ́ло нше, и дѣ́ти, ру́ки и но́ги и чло́нки и́ншыи ншъ, кото́рыи грѣши́ли, хо́четъ бгъ му́ками пеке(л)ными кара́ти, єдна́къ гды мы Ха, црѧ своє́го, про́симъ ω милосе́рдїє, жа́луючи за грѣхи̂ свои̂ и сповѣда́ючисѧ и́хъ и поку́туючи за то́є, же́ смо приказа́н(ь)є Хво не захова́ли, ω(т)пуска́єтъ Хс намъ в(ъ)весь долгъ нашъ. Стома̀ пѣнѧзами называ́єт(ъ)сѧ приказа́н(ь)є члвчее, кото́роє гды які́й члкъ ω(т) и́ншого члка ма́єт(ъ), а не учини́лъ єгѡ̂, ви́ненъ єму̑ є́сть сто пѣнѧзей. Това́ришами на́шими называ́ютъсѧ // аггелы, кото́рыи за́вше сѧ з на́ми знайду́ют(ъ) и стерегу́тъ нас ω(т) всего̀ зло́го, ве́длугъ ѱал(ь)- 14

мисти: «Агглωмъ своймъ заповѣсть ω тебѣ сохранйти та въ всѣхъ путехъ твои(х)». Тыи товарѝши нши агглы, гды вйдатъ, же якогω чловѣка мы мучимо и в темнйцу сажаемо за малый долгъ свой, же ωнъ малымъ насъ грѣхомъ ωбразилъ, не заховуючи нашего приказана малого, жалуютъ єгω и Хр(с)тови, црви нашему, тоє ω(т)носатъ. Зачимъ Хс, царъ нашъ, не хочетъ намъ ω(т)пустйти великого долгу своєгω, десати тысачей талантωвъ, то єстъ не хочет(ъ) намъ ω(т)пустйти великихъ и мнωги(х) грѣхωвъ, которыми смо Ха ωбразили, переступуючи єгω бзскїи приказана, и в(ъ)кинет(ъ) такихъ людей немилωсердныхъ в(ъ) темнйцу пекелную, жебы са тамъ навѣки мучили.

Другїй разъ цр(с)твомъ нб(с)нымъ называєт(ъ)са наука Хва єv(г)лская.
Ма(ѳ) .гї. Такъ мовилъ Хр(с)тосъ: «Подобно єстъ црство нб(с)ноє квасу, иже в(ъ)земши жена сокрй в(ъ) мучныхъ сатѣхъ три, дондеже воскисωша вса». На ты(м) мѣстцу квасъ значитъ науку Хву єv(г)лскую, которую жена, црквъ става принала ω трωхъ персωнахъ въ єдиномъ бз(с)твѣ, бо три сата мучныи значатъ три персωны — ω(т)ца и сна и стого дха, которыи персωны въ еди-
14 зв. ном(ъ) // бз(с)твѣ знайдуют(ъ)са.

Третїй разъ цр(с)твомъ нб(с)нымъ называєтъса вѣра хр(с)тїанскаа. Такъ
Та(м) же. мовилъ Хс: «Подобно ест(ъ) цр(с)тво нб(с)ноє зерну горушичну, єже в(ъ)земъ члкъ, всѣа на селѣ своемъ, єже мен(ъ)ше убо єстъ ω(т) всѣхъ сѣменъ. Єгда же возрасте, более всѣх(ъ) зелїй єстъ и бываєтъ древо, якω прїйти птицам нб(с)нымъ, и витати на вѣтвѣхъ єгω». Тутъ зерно горушичноє малоє значит(ъ) вѣру хр(с)тїанскую, котораа перше была малаа, в(ъ) мало людехъ, тылко в(ъ) ап(с)лахъ са знайдовала Потымъ, якъ зерно горушичноє великимъ деревомъ стаєт(ъ)са, такъ вѣра хр(с)тїанскаа зостала великою, по всему свѣту са розширила. Птахи нб(с)ныи, которыи мешкаютъ на вѣтвѣхъ горушичного дерева, сутъ царѣ, кназѣ, гет(ъ)мани, воєводи, потентатωве и монархωве свѣта тогω, которыи до вѣри хр(с)тїанскои са навернули и мешкаютъ статечне в(ъ) вѣрѣ хр(с)тїанской.

Четвертый ωстатный ра(з) цр(с)тво(м) нб(с)нымъ называєт(ъ)са црковъ стаа, народъ хр(с)тїанскїй. Такъ мовилъ архагглъ Гаврїил(ъ) до преблгословенной двы Марїи, ωзнаймуючи ей, же мѣла Ха породити: «Воцаритъса,
Лу(к) .а̃. въ дому Іакωвли въ вѣки и царствїю єгω не будетъ конца». На тымъ мѣсцу
15 цр(с)твомъ называєт(ъ)са црков(ъ) стаа, в(ъ) которой мѣлъ Хс навѣки цр(с)твовати. Длѧ тогω зась написано: «Царствїю єгω // не будетъ конца»,— бо мнωгїи царства великїи на свѣтѣ скончилиса. Где єстъ потужноє царство Македонскоє? Скончилоса. Где єстъ знаменитоє царство Єгvпетскоє? Скончилоса. Где єстъ славноє царство Арапскоє? Скон(ъ)чилоса. Где сутъ царства Амморрейскїи, Васанскїи, Ханаанскїи? Скончилиса. Тоє зась цр(с)тво Хво, црковъ стаа, нѣгды не скончи(т)са. Длѧ тогω написано: «Цр(с)твїю єгω не будетъ конца».

Мнωгыи были тыранωве ωкрутныи, люде невѣрныи, монархωве и потентатове, которыи цр(с)тво Хво, црковъ стую, хотѣли збурити, єднакъ то-

гѡ не доказали и сами погинули. Где теперъ естесь Нерѡ? Где естесь, Декїи? Где естесь, ДомицїАне, ВалерїАне, ДїѡклицїАне, Юлїане? Где теперъ знайдуетеса и ин(ъ)шыи балвохвалцы ѡкрутныи, которыи хр(с)тїАнѡмъ розныи муки и розную смерть задавалисте, хотачи збурити цр(с)тво Хво, црковъ стую? Всѣ вы погинулисте, всѣхъ васъ пекло ненасыщенное пащекою своєю пожерло и въ чревѣ своємъ пекелном(ъ) васъ, якѡ потраву пекелную, ѡгнемъ неугасаючимъ травитъ, ведлугъ ѱал(ь)мисты: «Погибе памать ваша съ шумомъ и власть ваша тиранскаа згинула, и анимушъ вашъ // 15 зв.
надутый згинулъ, и имА ваше, всему свѣту мерзское, згинуло, а церковъ Хр(с)това трваєтъ и трвати будетъ навѣки, воюючаа на земли и триумфуючаа в(ъ) нбѣ, ведлугъ слѡвъ архагглскихъ: цр(с)твїю егѡ не будетъ конца».

Пророковалъ ѡ тымъ Данїилъ, же тое цр(с)тво Хво, цркѡвъ стаА, навѣки маєтъ трвати, нѣгды не скончитса, бо написалъ: «Воставитъ бгъ нбсный цр(с)тво, єже въвѣки не разоритса и цр(с)тво егѡ людемъ инымъ не ѡстанетъ и стончитъ и розвѣетъ всА царства, а то станетъ вовѣки». И на иншом(ъ) мѣсцѣ той же пр(о)ркъ Данїилъ ѡ Хр(с)тѣ и ѡ цр(с)твїи егѡ, церкви стой, мовитъ: «Видѣхъ въ снѣ нощїю и се на ѡблацѣхъ небесныхъ якѡ снъ Да(н) .в.
члвчъ идый вАше и до ветхаго денми дойде и пре(д) ним(ъ) приведе сА єму и тому сА дасть власть, и честь, и царство, и вси людїе, племена и языци тому поработаютъ, и власть егѡ — власть вѣчнаА, яже не мимо идет(ъ) и цр(с)тво его не разсыплет(ъ)сА». Да(н) .з.

Тогѡ теды црства нбсногѡ маємѡ шукати, Хр(с)та, збавителА нашегѡ, през(ъ) учынки наши добрыи, маємо шукати науки Хр(с)товои, маємо шукати вѣры православнои хр(с)тїАн(ь)скои, маємо шукати цркви стои каѳолической и въ оной до конца житїА своєгѡ статечне трвати, поневажъ мовилъ Хс: «Ищѣте прежде црствїА бжїА и правды егѡ и сїА всА приложатъсА вамъ». Якъ же маємо цр(с)тва нб(с)ногѡ шукати, жебы смо знашли // оноє? 16
Повинни смо чистоє око мѣти, бо мовилъ Хс: «Свѣтилникъ тѣлу єстъ око, аще убѡ будетъ око твоє просто, все тѣло твоє свѣтло будетъ, аще ли око твоє лукаво буде(т), все тѣло твоє темно будетъ». Окомъ называєтъсА розумъ и сумлен(ь)є и серце наше, не телесное, але дшевное, бо то имена тыл(ь)ко суть розныи, а речъ една ест(ъ), поневажъ мовимо до якого члвка, вѣдаєтъ то розумъ твой, вѣдаєтъ то сумлен(ь)є твоє, вѣдаєтъ то серце твоє, що сь учинилъ. Зачымъ тоє око дшевноє, розумъ, сумлен(ь)є, серце своє маємо чистоє ѡ(т) грѣховъ заховати, то будемо цр(с)тва нб(с)ного шукати и око(м) чистым(ъ) ѡбачимо ѡноє и знайдемо. До того удалАймоса ѡ(т) свѣта, не уганАймоса за богатствами и за иншыми марностАми свѣцкими, але служѣмо бгу, то будемо шукати цр(с)тва нб(с)ного и знайдемо оноє, поневажъ бъ слугамъ своимъ даєтъ цр(с)тво нб(с)ное. ДлА того мовилъ Хс: «Не можете бгу работати и мам(ъ)мѡнѣ».

На ѡстатокъ ѡ(т)пускаймо долги ншѣ сто пѣнАзей должникомъ нашимъ, то єст(ъ) ѡ(т)пускаймо малыи уразы, крывды свои и вшелАкїи грѣхи людемъ,

которыми онѝ насъ ѡбразѝли, то бу́демо шука́ти цр(с)тва нб(с)ного и знай-
16 зв. демо о́ное, бо намъ ѡ(т)пу́ститъ бгъ // тму тала́нтѡвъ, то́ єсть, ѡ(т)пу́ститъ
намъ вели́кїи и мно́гїи грѣхѝ на́ши, кото́рими смо єгѡ̀ ѡбразѝли, и да́сть
намъ цр(с)тво нб(с)ноє, кото́роє дай намъ, Хе бже, знайти и та́мъ на́вѣки
жити. Ами́нь.

То́є жъ каза́н(ь)є повѣда́й в(ъ) неде́лю ѡдинна́дцАтую по соше́ствїи ста́го дха, где положи́ ѳе́ма тако́є. Уподоби́сА, цр(с)твї є нб(с)ноє, члвку црю, иже восхотѣ стАза́тисА ѡ словесѝ съ рабы̀ своими.

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЕ́ЛЮ О́СМУЮ ПО СОШЕ́СТВЇИ СТА́ГО ДХА

Ма(ѳ) .дї. Дасть учникѡмъ хлѣбы, учнници же на́родѡмъ, и ядо́ша вси и насытѝшасА.

Вели́кую похва́лу страннолю́бїє ма́єт(ъ), бо Авраа́мъ, патрї́арха старозако́н(ъ)ный, и Лѡтъ, сыно́вецъ єгѡ̀, былѝ страннопрї́ємцами, прї́йма́ли
17 в(ъ) домъ свой // стра́нныхъ людéй, го́стей, пéл(ь)гримовъ, кор(ъ)ми́ли ихъ и пойли, длА того̀ зоста́ли го́дными аггл ѡвъ я́кѡ го́стей мѣ́ти в(ъ) дому̀ своє́м(ъ). Такъ мо́витъ ап(с)тлъ Па́велъ: «Страннолюбї́А не забыва́йте, тѣм(ъ) бо вѣдѣшасА нѣцї́и прї́ємше аггл ы». И Хс на стра́шномъ су́дѣ людéй прв(д)-ныхъ о́змет(ъ) до нба на вѣ́чноє мешка́н(ь)є и бу́дет(ъ) до нихъ мо́вити: «Стра́ненъ бѣхъ и воведо́сте менѐ». Грѣшны(х) зась пошлéтъ до пéкла на вѣ́чные му́ки и бу́детъ до ни́хъ мо́вити:«Стра́ненъ бѣ́хъ и не въведо́сте менѐ». И самъ Хс страннолю́бїє захова́лъ, гды мнѡгї́и на́рѡды до него̀ пришлѝ на мѣсце пу́стоє, где не мѣ́ли чого̀ ѣ́сти и не доста́ли купи́ти. Хс накорми́лъ пАт(ь)-ма̀ хлѣбами пАть тысАчей на́родѡвъ, о́прочъ жонъ и дѣтéй. И я̀, ѡ(т) Ха научи́вшисА страннолюбї́А, хочу̀ накорми́ти васъ хлѣбомъ дхо́вны(м), бо всѣ лю́де и вы̀ є́стесте го́стАми и прихо́днАми на землѝ, хи́ба в(ъ) нбѣ обыва́телАми бу́дете. Такъ мо́витъ пр(о)ркъ Дв(д)ъ: «Пришлéцъ азъ є́смъ на землѝ». То́є жъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Не има́мы зде пребыва́ющого гра́да, но грАду́щого въ́зыску́ємъ». Зачи́мъ ласкъ ва́шихъ я́кѡ го́стей и прихо́дневъ в(ъ) дому̀ бжомъ, в(ъ) црквѝ сто́й, взАвши бга на по́мочъ, хлѣбомъ дхо́в-
17 зв. ным(ъ) хочу̀ накорми́ти, на кото́рый хлѣбъ ласкъ // ва́шихъ всѣхъ запраша́ю.

Хлѣбомъ є́сть сло́во бжї́є. Такъ мо́вил(ъ) Хс: «Не ѡ хлѣбѣ єдино́мъ
Ма(ѳ).д. живъ бу́детъ члвкъ, но ѡ всАкомъ глѣ, исходАщемъ из(ъ) у́стъ бжї́ихъ». Вели́кїй былъ го́лодъ на̀ свѣтѣ за ча́су Іѡ́сифа Прекра́сного, бо сє́мъ лѣтъ трвалъ в(ъ) мнѡгихъ сторона́хъ. Такъ мо́вилъ Іѡ́сифъ до фараѡ́на, кро́лА
Бы(т) єгу́петского: «Прі́йде же по си́хъ седмѝ седмъ лѣ́тъ гла́ду и забу́детъ по все́й
.ми. землѣ Єгу́петской сытость и погу́бит(ъ) гладъ зе́млю и не бу́детъ зна́ти ѡбилї́А зе́мнагѡ ѡ(т) гла́да бу́дущаго по се́мъ, и вели́къ бу́детъ ѕѣло». Бо́л(ь)-

шїй го́лодъ е́стъ в(ъ) то́й сторонѣ, где сло́ва б҃жого не пропов҃ѣду́ют(ъ), бо без(ъ) хлѣба тѣло чл҃вчее хору́єтъ и умира́єт(ъ), а без(ъ) слуха́н(ь)ѧ сло́ва б҃жого дши людзкїи хору́ютъ и умира́ютъ. Такъ мо́вилъ бг҃ъ до пр(о)рка Амѡса: «Послю гладъ на́ землю, не гла́дъ хлѣба, ни жа́жды воды̀, но гла́дъ слыша́нїѧ сло́ва б҃жїѧ». Длѧ тогѡ ко́ждый проповѣ́дникъ и учи́тель црко́вный мо́жетъ сѧ назва́ти Іѡсифомъ, бо Іѡсифъ по(д) ча́съ го́лоду вели́кого корми́лъ хлѣбомъ єгуптѧ́новъ и и́ншїи на́рѡды и ѡ(т) сме́рти захова́лъ и́хъ доча́снои. Такъ проповѣ́дники и учи́телѣ црко́вныи хлѣбомъ дхо́внымъ, сло́вомъ б҃жимъ, голо́дныи дши // людзкїи ко́рмѧтъ и ѡ(т) сме́рти вѣ́чнои захо́вуютъ. Хлѣбомъ е́стъ покаѧ́нїє, ґды кто ка́єтъсѧ грѣхо́въ свои́хъ, сповѣда́єтсѧ и́х(ъ) и жа́луєтъ за ни́хъ. Такъ мо́вит(ъ) ѱал(ь)ми́ста: «Бы́ша слёзы моѧ̀ мнѣ хлѣбы днь и но́щъ». Гедеѡ́нъ, судїѧ̀ іилскїй, ґды мѣ́лъ войну̀ точи́ти з(ъ) мадїѧнїтами, пере(д) войно́ю в(ъ)ночѣ з(ъ) Ѳа́рою, слуго́ю свои́мъ, прїйшол(ъ) до обо́зу мадїа́мского и чулъ єдного̀ мадїѧнѣту, кото́рый това́ришови своє́му повѣда́лъ сонъ такі́й: ви́дѣлемъ въ снѣ хлѣбъ ячмѣ́нный, кото́рый коти́лъсѧ и бѣ́глъ до обо́зу мадїа́мскогѡ, а ґды прибѣ́глъ до наме́ту, ѡбвали́въ єго̀ на́ землю и порази́лъ и з(ъ) землёю зровна́лъ. Ѡ(т)каза́лъ това́ришъ тому̀ жолнѣрови, же през(ъ) то́й хлѣбъ ячмѣ́нный значи́тъсѧ мѣ́чъ Гедеѡновъ, кото́рому преда́лъ г(с)дь въ ру́ку обо́зъ мадїа́мскїй. Хлѣбомъ ячмѣннымъ ѧ̀ называ́ю покаѧ́нїє, бо ячмѣ́нь ма́єтъ о́сти о́стрїи и при́крыи. Такъ поку́та чл҃кови е́стъ о́страѧ и при́краѧ. При́кро чл҃вкови, за грѣхѝ поку́туючи, по́стити, не ѣ́сти, не пи́ти; при́кро ѡпо́л(ъ)ночи на млтвы в(ъ)става́ти; при́кро покло́ны би́ти, ялму́жну дава́ти, ура́зы и кры́вды своѝ людёмъ ѡ(т)пуска́ти и и́ншїи добродѣ́тели чини́ти. Хлѣбъ ячмѣ́нный ѡбали́лъ въ // снѣ на́ землю наме́тъ мадїа́мскїй, и то́й хлѣбъ ячмѣ́нный, поку́та стаѧ, валѧ́єтъ на́ землю чл҃вка, кото́рого тѣло наме́том(ъ) сѧ называ́єтъ, бо чл҃вкъ, поку́туючїй за грѣхѝ своѝ, схилѧ́єтъ колѣна своѝ на́ землю, па́даєтъ на́ землю лицёмъ свои́мъ, молѧчи́сѧ б҃гу и про́сѧчи єго̀, жебы̀ умилосерди́всѧ на(д) ни́мъ и переба́чилъ єму̀ грѣхѝ єго̀. Длѧ того̀ сѧ тѣло чл҃вчее наме́томъ называ́єтъ, бо в(ъ) наме́тѣ быва́єтъ полотно̀, быва́ютъ шну́ры и колкѝ, такъ в(ъ) тѣлѣ чл҃вчомъ полотно̀ знайду́єт(ъ)сѧ — ску́ра, шну́ры су́тъ жи́лы, колкѝ су́тъ ко́сти. В(ъ) наме́тѣ ме́шкаютъ во́ины, и в(ъ) тѣлѣ чл҃вчомъ дш҃а розу́мнаѧ ме́шкаєтъ, кото́раѧ з(ъ) не́прїѧтелами ду́шными воює́тъ. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Постражди̇̀ яко добръ во́инъ Хвъ».

Амо(с) .и҃.

18

Суде(н) .з҃.

18 зв.

Хлѣбомъ е́стъ Хс в(ъ) сакраме́нтѣ єухарїстїи, бо мо́вилъ: «Азъ е́смъ хлѣбъ живо́тный, сходѧ́й съ нбсѐ. Илїѧ̀ пр(о)ркъ, ґды уходи́лъ пре(д) Єзаве́лею окру́тною и засну́лъ по(д) де́ревомъ, пришо́лъ до него̀ агглъ и прине́слъ єму хлѣб(ъ) и во́ду, кото́рый хлѣбъ ѣвши и во́ду пи́вши, Илїѧ̀ пр(о)ркъ през(ъ) дале́кую доро́гу ишо́лъ въ крѣпости я́ди тоѧ̀ чтырдесѧ́тъ днїй и чтырдесѧ́тъ но́щїй до горы̀ б҃жїѧ Хори́вы. И то́й хлѣбъ, пренастѣ́йшеє тѣло Хво и кро́въ єгѡ, // кто пожива́єтъ в(ъ) сакраме́нтѣ єухарїстїей, мо́жет(ъ)

Іѡа(н) .ѕ҃. г҃. Ца(р). ѳі.

19

въ крѣпости ѧ́ди тоѧ̀ далéкую дорóгу ѡ(т)правовáти до нба емпірéйского
найвы́шшого и мóжет(ъ) óного доступи́ти и тáмъ нáвѣки жи́ти, котóрое нбо
горóю ѱал(ь)ми́ста называ́єтъ, мóвачи: «Глáсомъ мои́мъ къ г(с)ду възвáхъ
и услышà мѧ ѡ(т) горы̀ стыѧ своéѧ».

Хлѣ́бомъ є́стъ лáска бжаѧ, котóрую даéтъ бгъ людéмъ, чýда мéжы ни-
ми чынячи, хóрыхъ уздоровлѧ́ючи, мéр(ъ)твыхъ воскрешáючи, дýхωвъ злыхъ
выганѧ́ючи и добродѣ́йства и́нші́и людéмъ ѡсвѣдчáючи. Гды невѣ́ста ха-
нанéйскаѧ, идучѝ за Хмъ, волáла: «Змилуйсѧ надо мною, сну Дв(д)въ, дщи
Ма(θ) моѧ̀ злѣ бѣснýєтъсѧ, помозѝ ми». О(т)казáлъ Хс: «Нѣ́сть добрò ѡ(т)ѧ́ти
.єі. хлѣ́бъ чáдомъ и поврещѝ ѱóм(ъ)». Хлѣ́бомъ назвáлъ Хс лáску свою̀, кото-
рую ѡсвѣдчáлъ жидѡ́мъ, чынячи мéжы ни́ми чýда розмайтыи. И котóрыи
жиды̀ в(ъ) Хa увѣ́рили, тыхъ дѣт(ь)мѝ свои́ми называ́єтъ, вéдлугъ єѵ(г)лис-
ты Іωáнна: «Дасть и́мъ óбласт(ь) чáдωмъ бжі́имъ бы́ти вѣ́рующимъ въ имѧ̀
єгò. Ѱáми называ́ютъсѧ погáне невѣ́рныи, котóрыи не гóдны былѝ, жебы̀ Хс
чýда мéжы ни́ми чини́лъ, хóрыхъ людéй улѣчáючи, о що невѣ́ста хананéй-
19 зв. скаѧ проси́ла, котрáѧ гды // Хвѝ на словà єгò ѡ(т)казáла «Г(с)ди и́бо и ѱѝ
ядѧ́тъ ѡ(т) крупи́цъ, пáдаючихъ ѡ(т) трáпезы господéй свои́хъ». На тóй часъ
одробину тогò хлѣ́ба, лáски своє́и, далъ невѣ́стѣ хананéйской, уздорóвилъ
хóрую цóрку єй, мóвачи: «Ѿ жéно вéліѧ, вѣ́ра твоѧ̀ бýди тебѣ̀ ѧ́коже хóщеши,
и исцѣлѣ̀ дщи єѧ̀ ѡ(т) тогò чáса». Невѣ́ста хананéйскаѧ значи́тъ кóждого
члвка грѣ́шного, котóрій бѣсóвскую вóлю чи́нит(ъ), гды грѣ́шитъ, бо єгò
дша ѧ́кω цóрка невѣ́сты хананéйскои бѣснýєтъсѧ, ѡ(т) злóго дха быва́єтъ
утраплéна. Длѧ тогò кóждый члвкъ грѣ́шный пови́ненъ до Хa удавáтисѧ и
волáти: «Поми́луй мѧ, г(с)ди, сну Дв(д)въ, дщи моѧ̀ злѣ бѣснýєтъсѧ». А ѧ́кω
за невѣ́стою хананéйскою причинѧлисѧ до Хa ап(с)лωве на землѣ̀, молѧ́ху
єгò глю́ще: «Ѿ(т)пустѝ ю ѧ́кω вопіє́тъ въ слѣ́дъ насъ»,— такъ и тепéръ в(ъ)
нбѣ̀ тыи жъ ап(с)лове и пр(о)рки и мчники и всѣ̀ сты́и за члкомъ грѣ́шнымъ
кáючим(ъ)сѧ и молѧ́чи(м)сѧ причинѧ́ютъсѧ до Хa бга, мóвачи: «Ѿ(т)пустѝ
єгò ѧ́ко вопіє́т(ъ) въ слѣ́дъ насъ». Невѣ́стѣ хананéйской, ѧ́кω погáнцѣ невѣ́р-
ной, не хотѣ́лъ Хс лáски своє́и бзскои ѡсвѣдчити, бо не ѡ(т)вѣщà є́й слове-
сè. Поты́мъ учникωмъ, причинѧ́ючим(ъ)сѧ за нéю мóвилъ: «Нѣ́смъ послáнъ,
20 тóкмо къ óвцамъ поги́бшимъ дóму Ігилева». На ωстá//токъ невѣ́стѣ хананéй-
ской мóвилъ: «Нѣ́сть добрò ѡ(т)ѧ́ти хлѣ́бъ чáдомъ и поврещѝ ѱóм(ъ)». Єднáкъ
тáѧ невѣ́ста надѣ́и не трáтила ω милосéрдію Хвомъ, áле идучѝ за ни́мъ,
моли́ласѧ єму̀ непрестáнно, жебы̀ умилосерди́лъсѧ на(д) нею, и мóвила:
«Г(с)ди, ибо и ѱѝ ядѧ́тъ ѡ(т) крупи́цъ, пáдаючихъ ѡ(т) трáпезы господéй
свои́хъ». Такъ и тепéръ, кóждый члче грѣ́шный, лю́бо вшелакі́и грѣхѝ учи-
ни́лесь, не вóнтпъ ω милосéрдію бз(с)комъ, не трáть надѣ́и ω своéмъ збав-
лен(ь)ю, áле кáйсѧ и сповѣдáйсѧ грѣхóвъ свои́хъ и моли́сѧ Ху бгу непре-

ста́нно, людей побо́жныхъ о̀вцами и ча̀да̀ми Хвыми, а себѐ само́гѡ ѱѡмъ называ́ючи и не го́днымъ чи̇̀начи того̀ хлѣба, ла́ски бжои, и мо́вачи: «Г(с)ди, и̇́бо и ѱи̇̀ ядя́т(ъ) ѡ(т) крупи́цъ, па́даючихъ ѡ(т) тра́пезы господе́й свои̇́хъ». А якѡ Хс улѣчи́лъ цорку бѣснова́тую невѣсты хананейской, такъ дшу твою̀, члвче грѣшный, улѣчитъ Хс, мо́вачи: «Бу́ди тебѣ, я́ко же хо́щеши, и исцѣлѣетъ дщи». То єстъ, дша твоѧ̀ ѡ(т) того̀ ча́са хлѣбомъ е́стъ в(ъ) нбѣ, запла́та вѣчнаѧ, виде́нїє лица̀ бжогѡ, ѡ кото́ромъ хлѣбѣ напи́сано: «Блженъ, и̇́же снѣстъ обѣдъ въ цр(с)твіи нб(с)номъ». Ма(ѳ) .ві.

Былъ в(ъ) ста́ром(ъ) зако́нѣ хлѣбъ, бгу ѡфѣро́ваный, кото́рого не годи́лосѧ и̇́ншимъ людемъ, о́прочъ сщенника, ѣсти, // єднакъ Двдъ з(ъ) слуга́- 20 зв.
ми своими гды уходи́лъ пре(д) Са́улѡмъ, пришо́лъ в(ъ) црковъ и да́лъ єму̀ той хлѣбъ ѣсти Авиме́лехъ сщенникъ. Такъ мо́вилъ Хс до жидо́въ: «Нѣ а. Ца(р) .к.
сте ли чли, что сотвори̇̀ Двдъ, єгда̀ возалка̀ самъ и су́щыи с ни́мъ, ка́ко вні́йде въ хра́мъ бжі̇й, и хлѣбы предложе́нїѧ снѣстъ, и̇́х же не досто́йно єму̀ бѣ я́сти, нѣ су́щимъ с ни́мъ то́кмо і̇ереѡ(м) єди́нымъ». И того̀ хлѣба, виде́нїѧ лица̀ бжогѡ, в(ъ) нбѣ тыл(ь)ко сты̇и лю́де бу́дутъ заживати, а грѣшнымъ людемъ не во́лно ити̇̀ до нба, жебы того̀ хлѣба заживали, бо напи́сано: «Потребити ѡ(т) гра́да г(с)днѧ всѧ̀ дѣла́ющаѧ бе(з)зако́нїє, єдна́къ и грѣшныи лю́де ѡ(т) вшелѧ́кого грѣха̀, якъ ѡ(т) Сау́ла, ма́ютъ утѣка́ти. Гды̇ переста́нутъ грѣши́ти и высповѣдаютъсѧ грѣхѡвъ свои̇́хъ и бу́дутъ жа́ловати за нихъ, могу́тъ вні̇йти̇̀ до цркви нб(с)нои триумфу́ючои, гдѐ е́стъ Хс, сще́никъ(ъ) почи́ну Мел(ь)хиседе́кову, кото́рый, сще́нник(ъ) дастъ и̇́мъ то́й хлѣбъ, видѣнїє лица̀ бжого, же́бы сѧ тымъ хлѣбомъ насыща́ли, бо мо́витъ у пр(о)рка Мала́хїи до людей грѣшныхъ: «Ѡбрати́тесѧ къ мнѣ и ѡбращу́сѧ к(ъ) вамъ».

Напи́сано в(ъ) єѵ(г)лїи, же Хс патма̀ хлѣбами накорми́лъ пать ты́сачї̇й на́рѡда, о́тожъ и я̀ ла́скам(ъ) ва́шим(ъ) на по́кармъ дше́вный пѧ́ть хлѣбѡвъ да́лемъ. Єде́нъ хлѣбъ // е́стъ сло́во бжоє, другі̇й покаѧ́нїє сто́є, тре́тї̇й єстъ 21
Хс в(ъ) сакраме́нтѣ єв(ъ)хари́стїєй, четве́ртый е́стъ ла́ска бжаѧ, пѧ́тый хлѣбъ е́стъ в(ъ) нбѣ виде́нїє лица̀ бжогѡ. Ѡ(т) тыхъ пати̇̀ хлѣбѡвъ зоста́лосѧ два- Ма(ѳ) .ді.
на́дцатъ кошо́въ укру́ховъ. През(ъ) то́є чу́до своє̀ научає́т(ъ) насъ Хс, же кото́рыи лю́де страннолю́бїє ѡсвѣдчаютъ людемъ и̇́ншимъ, го́стем(ъ), пел(ь)гри́момъ, прихо́днїѡмъ, убо́гимъ, ко́рматъ и̇́хъ и по́атъ в(ъ) дому̀ своє́мъ, ты̇и, нѣгды не з(ъ)убо́жаютъ, але за́вше бу́детъ хлѣбъ у ни(х) и вшелѧ́кїи добра̀ бу́дутъ пребыва́ти, прираста́ти и примножа́тисѧ, ве́длугъ словъ Соломѡ́новыхъ: «И̇́же дастъ убо́гимъ, не ѡскудѣетъ». Єщѐ учи́телѣ церко́вныи, толку́ючи дхо́вные ты̇и слова̀, мо́ватъ, же пѧ́ть хлѣбов(ъ) знача́тъ пать книгъ Мѡѵсе́ѡвыхъ, двана́дцатъ кошѡ́въ знача́тъ двана́дцатъ ап(с)тлѡвъ, кото́рыи укру́хи, позоста́лыи ѡ(т) пати̇̀ хлѣбѡвъ, пи́смо сто́є напи́саноє в(ъ) патихъ кни́гахъ Мѡѵсе́ѡвыхъ, прина́ли̇̀ до се́рца своє́гѡ и зрозумѣли през(ъ)

ѡ(т)ворéн(ь)є Х҃во вéдлугъ єv(г)лísты Лукѝ: «Ѿ(т)верзѐ и́мъ умъ разумѣти писáнїа». Єщѐ написано въ єv(г)лїи, же с(ъ) пѧтмà хлѣбами былѝ двѣ рыбѣ,
21 зв. кото́рыми накормѝлъ Х҃с нáрѡды. И ӑ на по́кармъ // дхо́вный даю лáскамъ вáшимъ з(ъ) пѧт(ь)мà хлѣбами двѣ ры́бѣ, два зáконы, стáрый и но́вый, бо я́къ ры́ба є́стъ по́кармомъ тѣлу лю́дзкому, такъ пи́смо ст҃ое, приказáнѧ б҃жїи, кото́рыи сѧ в(ъ) стáромъ и въ но́вѡмъ зáконѣ знайду́ютъ, дш҃у лю́дскую кóрмѧтъ, посилѧ́ютъ и насыщáютъ. Длѧ того̀ мо́витъ ѱал(ь)ми́ста: «Вовѣ́ки не забу́ду ѡправдáнїй твоихъ, я́кѡ въ нихъ живѝлъ мѧ єсѝ». Здаръ то, Х҃е б҃же, абы̀ смо всѣ вѣрныи лю́де твои ты́ми двомà ры́бами, приказáньми б҃зскими, въ двóхъ зáконахъ написаными, насыщáлисѧ и живота̀ вѣ́чногѡ в(ъ) н҃бѣ доступи́ли. Аминь.

То́є жъ казáн(ь)є мо́жешъ повѣдáти в(ъ) н(д)лю седмнáдцѧтую по сошéствїи ст҃агѡ дх҃а, где положѝ ѳéма такóе: Нѣ́сть добро̀ ѡ(т)ѧ́ти хлѣ́бъ чáдомъ и поврещѝ ѱѡ́мъ. Ма-
22 ѳѳей, г҃і. //

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЄЛЮ ДЕСѦТУЮ ПО СОШЕСТВЇИ СТ҃АГО ДХ҃А

ѡ ро́де невѣренъ и развращенъ, доко́лѣ бу́ду с(ъ) вáми, доко́лѣ терплю̀ васъ.

Ма(ѳ) зі҃.

Написáлъ ѡ Х҃ѣ єv(г)ли́стъ Іѡáнъ: «Мнѡ́га же и ина знáменїѧ сотворѝ І҃с пре(д) уч҃ники свои́ми, я́же нѣ сутъ пи́сана въ книгахъ сихъ, сїѧ же пи́сана бы́ша, да вѣ́руєте, якѡ І҃с є́стъ Х҃с, сн҃ъ б҃жїй, и да вѣ́рующе живота̀ имате въ имѧ̀ егѡ̀». Єднáкъ мно́го є́стъ людéй, кото́рыи в(ъ) Х҃а не вѣ́руютъ и живота̀ вѣ́чного недоступу́ютъ. Такїи су́тъ гереты́ки невѣ́рныи, ѡ кото́рыхъ написано: «О́блацы безво́дны ѡ(т) вѣ́тръ преноси́мы, древеса̀ єсéнна безъпло́дна, двáжды умéрша искоренéнна, во́лны сверѣ́пїѧ мо́рѧ воспѣнѧ́ющїи своѧ̀ стру́ѧ, звѣ́зды прéлестныѧ им(ъ) же мракъ тмы вовѣ́ки блюдéтъсѧ». Былѝ такїи лю́де невѣ́рныи въ то́й часъ, гды пришо́лъ Х҃с на свѣ́тъ, бо едéнъ чл҃вкъ проси́лъ Хр(с)та̀, жебы̀ зло́гѡ ду́ха вы́гналъ з(ъ) сы́на єгѡ̀, кото́рогѡ
22 зв. ап(с)тлѡве не моглѝ вы́гнати. Ѿ(т)казáлъ Х҃с // тому̀ чл҃вкови: «Ѿ ро́де невѣ́ренъ и развращéн(ъ), доко́лѣ бу́ду с(ъ) вáми, доко́лѣ терплю̀ васъ». Длѧ того̀ знайду́ютъсѧ гере́тики невѣ́рныи мéжы хр(с)тїáнами вѣ́рными, бо мо́витъ ап(с)лъ Пáвелъ: «Подобáєтъ бо є́ресемъ въ вáсъ бы́ти, да иску́сныи явлéнни бывáютъ въ вáсъ». Тыхъ гере́тикѡвъ невѣ́рныхъ мáємо хрони́тисѧ, не вѣ́рити тому̀, що ѡнѝ мо́вѧтъ и не слу́хати нау́ки и́хъ, бо мо́вилъ Х҃с до ап(с)ловъ: «Блюдѣ́тесѧ ѡ(т) квáса фарїсéйска и саддукéйска, тогда̀ разумѣ́ша, якѡ не речѐ храни́тисѧ ѡ(т) квáса хлѣ́бнаго, но ѡ(т) учéнїѧ фарїсéйска и саддукéйска». Покажу̀ тéды в(ъ) казáн(ь)ю моéмъ розмайтыхъ гере́тиковъ невѣ́р(ъ)ныхъ, кото́рыи з(ъ) ц҃рковю нáшею православнокаѳоли́-

ческою в(ъ) вѣрѣ не згожа́ютъса. Ха ба прошу̑ ѡ по́мочъ, ласкъ ва́ши(х) ѡ слуха́н(ь)є.

Розныи были́ и тепе́ръ знайду́ютъса геретйки невѣрныи, кото́рыи з(ъ) цркoвію на́шеію в(ъ) вѣрѣ не згожа́ютъса. Саве́лѣй мо́вилъ, же в(ъ) бз(с)твѣ една̀ ты́лко персо́на знайду́єтъса, кото́раа называ́єтъса о́цемъ и сномъ и дхомъ сты́мъ. Мы зась вѣримо, же в(ъ) бзѣ тры персо́ны ро́зныи знайду́ютса, и́ншїй оцъ, и́ншїй снъ, и́ншїй дхъ стый, бо по(д) ча́съ крще́нїа Хва на ро́зныхъ мѣсцах(ъ) и в(ъ) ро́зномъ кшта́лтѣ показа́лиса: снъ въ // тѣлѣ члвчомъ на рѣцѣ Іѡрда́нской, дхъ сты́й въ по́статѣ голуби́ной на повѣтрю, оцъ на́ нбѣ в(ъ) го́лосѣ мова́чомъ: «Се́й е́стъ снъ мой возлюбле́нный, ѡ не́мъ же блговоли́хъ». Барѡ(н). ро(к). сбз. 23

Севе́ръ мо́вилъ, же бз(с)тво и вса̀ пренастѣ́йшаа тр(о)ца на кр(с)тѣ терпѣла. Мы зась вѣримо, же нѣ бз(с)тво, нѣ жа́днаа персо́на бз(с)каа на кр(с)тѣ не терпѣла, ты́лко терпѣ́ла сама̀ натура чловѣ́чаа, кото́рую взалъ на себѐ снъ бжїй и з(ъ) о́ною з(ъ)едночи́лъса, бо члвкъ подлѣга́єтъ ѡ(т)мѣнности и тѐрпѣти мо́жетъ, а бгъ нѣ тер(ъ)питъ, нѣ ѡ(т)мѣна́етса. Такъ мо́вит(ъ) у пр(о)рка Мала́хїи: «Азъ г(с)дь вашъ и не измѣна́юса». Баро(н). фаі.

Арїй мо́вилъ, же Хс не е́стъ бгомъ правди́вымъ, але е́стъ створе́н(ь)емъ. Мы зась вѣримо, же Хс е́стъ бгъ правди́вый, пре(д)вѣчный, собез(ъ)нача́лный и сопр(с)носу́щый оцу, бо ап(с)лъ Па́велъ Хви приписа́лъ ты́и слова̀ Двдовы, кото́рыи правди́вому бгу нале́жатъ: «Прстолъ твой, бже, вън́вѣкъ вѣка, же́злъ пра́вости, жезлъ цр(с)твїа твое́гѡ, возлюби́лъ еси пра́вду и возненавидѣ безако́нїє». То́й же, тгі.

Македѡ́нїй мо́вилъ, же дхъ сты́й не е́стъ бгомъ, але е́стъ слуго́ю бжїимъ. Мы зась вѣримо, же дхъ сты́й е́стъ правди́вымъ бгомъ единосу́щным(ъ) оцу и сну, бо пр(о)ркъ Двдъ дха сто́го бгомъ называ́єтъ, мо́вачи: // «Дхъ г(с)днь мнѣ гла и сло́во егѡ̀ на язы́цѣ моє́мъ, глетъ бгъ Іилевъ мнѣ». тз. 23 зв.

Флѡ́ринъ мо́вилъ, же бгъ е́ст(ъ) грѣха̀ причи́ною, мы зась вѣримо, же бгъ нѣко́го до грѣху̑ не приво́дитъ и не е́стъ грѣха̀ причи́ною, а́ле ко́ждый чловѣ́къ грѣши́тъ з(ъ) вла́сноѝ во́лѣ своеи, бо мо́витъ ап(с)тѡлъ Іа́кѡвъ: «Нѣктò же искуша́емъ да глетъ я́кѡ ѡ(т) бга искуша́емъ е́стъ, бгъ бо нѣсть искуси́тель злымъ, не искуша́єтъ же то́й нѣко́го же, ко́ждо же искуша́єтъса ѡ(т) своеа́ по́хоти влеко́мъ и прел(ь)ща́емъ, та́ же по́хоть заче́нши ражда́етъ грѣхъ». Бела́рминъ ѡ геретика(х).

Аполлина́рїй мо́вилъ, же Хс дшѣ не ма́єтъ, ты́лко ма́єтъ мѣсто дшѣ бз(с)тво. Мы зась вѣримо, же Хс ма́єтъ дшу правди́вую члвчую, бу́дучи правди́вымъ члвкѡмъ. Такъ мо́вилъ Хс: «Прискорбна е́стъ дша моа̀ до сме́рти». Баро(н) .тог.

Єути́хїй мо́вилъ, же нѣ ма́шъ двохъ нату́ръ в(ъ) Хр(с)тѣ, ты́лко една̀ е́стъ натура, з(ъ) дво́хъ змѣ́шанаа. Мы зась вѣримо, же Хс двѣ нату́ри в(ъ) умн.

собѣ мáєтъ, бз(с)кую и члвчую. Такъ мóвитъ ѡ Хр(с)тѣ ап(с)лъ Пáвелъ: «Бгъ явися въ плóти».

Нестѡрїй мóвилъ, же въ Хѣ знайдýютъся двѣ персóнѣ, бзская и члвчая. Мы зась вѣримо, же Хс єднý персóну бзскую в(ъ) собѣ мáєтъ, котóрая взя-

уls. лà на себѐ натýру, не персóну члвчую и з(ъ) натýрою, не з(ъ) пер(ъ)сóною члвѣчею ся з(ъ)єдночи́ла, бо пытáлъ Хс ап(с)лѡвъ: «Когò глютъ члвци суща сна члвческаго». // Потьімъ мóвилъ: «Вы́ же когò мя глетè бы́ти?» Ѿ(т)казáлъ

24 Пéтръ: «Ты єсѝ Хс, снъ бга живáго». З(ъ) тьіх(ъ) слов(ъ) — мя, ты — мó-жемо єднý персóну в(ъ) Хр(с)тѣ по(д) двóма натýрами ѡбáчити, бо котóрую пер(ъ)сóну показáлъ Хс, мóвячи мя и назывáючи сномъ члч(с)кимъ, тýю жъ єднý персóну показáлъ Пéтръ, мóвячи ты и назывáючи сном(ъ) бга жы-вáго.

уєі Пелáгїй мóвилъ, же дѣти бе(з) крещéнїя могýтъ збавлéня доступи́ти. Мы зáсь вѣрымо, же члвкъ жáденъ вѣчного в(ъ) нбѣ збавлéнїя не достýпитъ, котóрїй не ѡкрести́л(ъ)ся. Такъ мóвил(ъ) Хс: «Аще кто не рóдитъся водóю и дхомъ, не мóже(т) внїйтѝ в(ъ) црствїє бжїє».

Євнóмїй мóвилъ, же єднà вѣра бе(з) учи́нкѡвъ мóжетъ збáвити. Мы

тз. зáсь вѣримо, же бе(з) учи́нкѡв(ъ) єднóю вѣрою не мóжет(ъ) члвкъ збавлéня доступи́ти, бо мóвит(ъ) ап(с)лъ Іáкѡвъ: «Яко же тѣло бе(з) дýха мéртво éстъ, тáко и вѣра бе(з) дѣлъ мéртва éстъ».

Нѡвáтъ не казáлъ тьіхъ ра(з)рѣшáти котóрыи по крщéнїи согрѣши́ли.

спд. Мы зáсь вѣрымо, же якъ мнѡго рáзъ члвкъ согрѣши́тъ по крещéнїи, а кáєтъ-ся грѣхѡвъ свои́хъ, жáлует(ъ) за ни́хъ и сповѣдáєтся и́хъ, трéба емý ѡ(т)-пусти́ти грѣхѝ тьіи, бо мóвилъ ап(с)лъ Петръ до Ха: «Г(с)ди, коль крáты

24 зв. áще согрѣши́тъ в(ъ) мя братъ мóй, ѡ(т)пущý емý, до // сéдмъ крáтъ ли?» Ѿ(т)казáлъ емý Хс: «Не глю̀ тебѣ до сéдмъ крáтъ, но до седм(ъ)десятъ крáтъ седмери́цею».

Кáлвинъ мóвилъ, же бгъ назнáчилъ пре(д) вѣки єдньіхъ людéй до нба, а други́хъ до пéкла, не презрѣвши жáдныхъ заслýгъ, жáдныхъ дóбрыхъ и злыхъ учи́нкѡв(ъ) людзскихъ и любо кто дóбре живéтъ на свѣтѣ, захову́ючи приказáн(ь)я бжїи, южъ тóй в(ъ) пéклѣ бýдетъ, понеwáжъ егѡ̀ бгъ назнáчи(л) до пéкла. Любо тéжъ кто зле живéт(ъ) на свѣтѣ, вшелякїи грѣхѝ чи́начи, южъ тóй в(ъ) нбѣ бýдетъ, поневáжъ егѡ̀ бгъ назнáчилъ до нба. Мы зáсь вѣримо, же бгъ назнáчилъ пре(д) вѣки єдньіхъ людéй до нба, котóрыхъ прейзрѣлъ, же мѣли до концà жи́тїя своéго дóбрыи учи́н(ъ)ки чини́ти. Другихъ людéй назначи́лъ бгъ пре(д) вѣки до пéкла, котóрыхъ прейзрѣлъ, же мѣли злы́и учы́нки до смéрти своéй чыни́ти и за грѣхѝ свои не покýтовати. Такъ мóвитъ

в. Пет(р) а. ап(с)лъ Петръ: «Брáтїє, потщи́теся дóбрыми дѣлы извѣстно вáше звáнїє и избрá-нїє твори́ти, сїя бо творя́ще, не и́мате согрѣши́ти никогдà же, си́це бо ѡби́ль-но приподáстъся вамъ вхóдъ въ вѣчное црство г(с)да нáшегѡ и спса Іс Ха».

Вєгиландтїй мовилъ, же не треба костей стыхъ шановати и чуда злымъ духомъ приписовалъ, которыи през(ъ) нихъ дѣют(ъ)са. Наша зась вѣра кажетъ тѣла и кости // стыхъ шановати и чуда самъ бгъ пре(з) них(ъ) чынитъ, кости и тѣла стыхъ през(ъ) долгїй часъ в(ъ) нескази́телности заховуєтъ, ведлугъ ѱал(ь)мисты: «Хранитъ гь вса кости ихъ и єдина ѡ(т) нихъ не сокрушитъса. Бар .ys. 25

Ѳеѡфилъ выкидалъ и псовалъ образы, называючи ихъ бол(ъ)ванами и тыхъ балвохвалцами, которыи образомъ кланаютъса. Наша зась вѣра кажетъ образомъ честь и поклонъ ѡ(т)давати, бо образы ѡ(т) болвановъ рознатса. Болвановъ(ъ) не казалъ бгъ чинити: «Не сотворйши себѣ кумира.» А ѡбразы херувімѡвъ казалъ Мойсеѡви з(ъ) золота выллати: «Сотворйши два херувіма злата изваднна». ѡмв.

Огигенъ научалъ, же не будутъ навѣки в(ъ) пеклѣ грѣшныи мучитиса, але выпусти(т) ихъ колй жъ колвек(ъ) бгъ з(ъ) пекла. Црковъ наша зась вѣрытъ, же навѣки грѣшныи люде в(ъ) мукахъ пекелныхъ будутъ зоставати, нѣгды з(ъ) пекла не выйдутъ. Такъ мовилъ Хс: «Идутъ сiи в(ъ) муку вѣчную». фли.

Ан(ъ)тропоморфитове мовили, же бгъ єстъ телесный, маєтъ тѣло такъ же, якъ чловкъ дла того, же мовилъ бгъ: «Сотворимъ члвка по ѡбразу нашему и подобїю». Мы зась вѣрымо, же бъ є(ст) дхъ бе(з)телесный. Такъ мовилъ Хс: дхъ єстъ бгъ. И члвкъ ведлугъ душѣ // своєи, не ведлугъ тѣла єстъ ѡбразо(м) бжїим(ъ). Яко бгъ єстъ дхъ невидимый и не смертел(ь)ный, розум(ъ) и волю маючїй, такъ дша члвчаа єстъ дхъ и невидимаа и не смертелнаа, розумъ и волю маючаа, ведлугъ ѱалмисты мовдчого: ѡ(т)имеши дхъ ихъ и изчезнутъ. 25 зв.

Монотелѣтѡве мовили, же Хс єдну волю в(ъ) собѣ маєт(ъ). Мы зась вѣрымо, же Хс, будучи правдивымъ бгомъ и правдивымъ члвком(ъ), двоакую волю в(ъ) собѣ маєтъ — бзкую и члвчую. Такъ мовилъ Хс до бга оца своєго: «Не яко же азъ хощу [ведлугъ натуры члчеи] [2], но якѡ же ты [ведлугъ натуры бзкои, котораа и в(ъ) Хр(с)тѣ єстъ] [2], буди вола твоа». хкѳ.

Донатистове казали людемъ забїатиса самымъ доброволне дла мученическои короны. Наша вѣра зась того не позволаєтъ чинити, але єслй якїй невѣрный тыранъ хочетъ насъ за Хр(с)та мучити, церковъ наша кажетъ утѣкати и крытиса, бо мовилъ Хс: «Єгда же гонат(ъ) вы въ градѣ сем(ъ), бѣгайте въ другїй». А єслй тыран(ъ) поймаєтъ насъ, на той часъ южъ маємъ ѡхотне радуючиса, за Ха муку и смерть поднати, бо южъ на той часъ мученическую прїйметъ корону. Такъ мовитъ ап(с)лъ Іакѡвъ: «Блженъ члвкъ претерпѣвый искушенїє за неискушенъ бывъ прїйме(т) // вѣнецъ жизни». удi. 26

Убиквѣтарыи мова(т), же члвчаа натура Хва єстъ в(ъ)сюды з(ъ) бозствомъ притомнаа. Мы зась вѣримо, же любо Хс якѡ бгъ всюды єстъ притомный,

по всемꙋ свѣ́ту, єдна́къ єгѡ̀ нату́ра чл҃вчаѧ не всю́ды знайду́ет(ъ)сѧ. Такъ мо́вил(ъ) аггл҃ъ, на гро́бѣ Хр(с)то́вом(ъ) сѣдѧ́чїй, до мvронѡ́сицъ: «І҃са и҆́щете Назара́нина пропѧ́тагѡ, воста̀ нѣ́сть здѣ̀, се мѣ́сто идѣ́ же положи́ша єгѡ̀, но идѣ́те рцѣ́те ѹ҆ч҃нкѡмъ єгѡ̀ и Петро́ви, я҆́кѡ кара́єтъ вы въ Галїле́и, та́мо єгѡ̀ вѣ́дѣте».

Берен(ъ)гарї́ѧнѣ мо́вать(ъ), же нѣ̀ ма́шъ тѣ́ла и кро́вѣ Хр(с)то́вои в(ъ) сакраме́нтѣ еvхари́стїи. Мы за́сь вѣ́рымо, же та́мъ правди́воє тѣ́ло Хр(с)то́во и правди́ваѧ кро́вь єгѡ̀ знайду́ет(ъ)сѧ, бо мо́вилъ Х҃с: «А҆́ще не снѣ́сте пло́ти с҃на чл҃вческаго и пїе́те кро́ви єгѡ̀, живота̀ не и҆́мате въ себѣ̀».

Присцилла́ни́стове мо́вать, же чл҃вкъ не ма́єтъ во́лнои во́лѣ своє́и, гды согрѣши́тъ, и не мо́жетъ ю҆́жъ пока́ѧти. Мы за́сь вѣ́рымо, же чл҃вкъ за́вше ма́єтъ во́лную во́лю свою̀ и, согрѣши́вши, мо́жетъ пока́ѧтися. Та́къ мо́витъ Ї҆ѹ́съ Сїра́хъ: «Пре(д) чл҃вком(ъ) живо́тъ и сме́рт(ь) и є҆́же аще изво́литъ да́ст(ь)сѧ ємꙋ̀».

Адами́тове, загаси́вши свѣчи в(ъ) божни́цы своє́й в(ъ)ночѣ̀, теле́сный

26 зв. грѣ́хъ нечи́стый з(ъ) невѣ́стами, з(ъ) кото́//рими ко́лвек(ъ) хотѣ́ли, чини́ли,

Баро(н). за грѣ́хъ собѣ̀ того̀ ѹчи́нку не ма́ючи и мо́вачи: расти́тесѧ и множѣ́тесѧ и ис-

рк. полнѧ́йте зе́млю и ѡблада́йте є҆́ю. На́ша црковъ зась нечи́стого грѣха̀ теле́сного, вшетече́нства и чужоло́зства не позволѧ́ет(ъ) чини́ти, бо написалъ ап(с)лъ Па́велъ: «Блꙋ́дникомъ и прелюбодѣ́ємъ сꙋ́дитъ бг҃ъ».

Лютера́нѣ мо́вать, же ст҃ыи не царствꙋ́ютъ з(ъ) Хр(с)то́мъ в(ъ) нб҃ѣ и не тре́ба и҆́хъ ѡ причи́нꙋ до бг҃а проси́ти. Црковъ за́сь на́ша вѣ́ри(т), же ст҃ыи в(ъ) нб҃ѣ з(ъ) Хр(с)томъ кролю́ютъ и за на́съ мо́лѧтъсѧ. Длѧ того̀ ка́жетъ ѡ причи́нꙋ и҆́хъ до бг҃а проси́ти, бо ст҃ы́й Ї҆ѡа́нъ Бг҃осло́въ вѣ́дѣлъ в(ъ) нб҃ѣ два́дцать и чотырѡ́хъ ста́рцѡвъ, кото́рыи мѣ́ли в(ъ) рука́хъ свои́хъ фї́ѧлы зла́ти по́лны ѳνмї́ѧма, и҆́же сꙋ́тъ мл҃твы ст҃ы́хъ.

Єван(ъ)гели́ки мо́вать, же не тре́ба за ѹме́рлыхъ моли́тисѧ, ѡфѣ́ры приноси́ти и стара́нѧ ѡ ни(х) мѣти и нѣ́чо́го и҆́мъ то́є не помага́єтъ. Мы зась вѣ́рымо, же стара́н(ь)є на́ше помага́єтъ ѹме́рлымъ. Длѧ того црк҃ѡвъ на́ша ка́жетъ за ѹме́рлыхъ моли́тисѧ, ѡфѣ́рꙋ приноси́ти, пости́ти, ял(ь)мꙋ́жну дава́ти и добродѣ́телѣ и҆́ншыи чини́ти, бо Ї҆ю́да Маккаве́й двѣ̀ ты́сѧчи дра́хм(ъ) срѣ́бра посла́лъ до Ї҆ерусали́мꙋ, жє́бы ѡфѣрова́но за грѣхѝ ѹме́рлы(х). «Пре-

27 до́бре и ѹго́дне // творѧ, ѡ воскресе́нїи помышлѧ́ѧ а҆́ще бо па́дших(ъ) воста́нїѧ не ча́єтъ, на́йпаче ѹбѡ бы срамо́ты былѝ ѡ ме́ртвыхъ моли́тисѧ. По се́мъ зрѧ́й съ бл҃гоче́стїємъ ѹсѡпшымъ добрѣ́йшеє ѡ(т)ложе́нїє бл҃годаренїє, преподо́бїє и бл҃гоче́стїє и да́ры подадѐ ѡ(т)ню́дꙋ же за ѹме́ршы(х) моле́нїє сотво(р), грѣхѝ ѡчисти(т)».

Жидѝ мо́вать, же лю́де ст҃ыи в(ъ) нб҃ѣ бꙋ́дꙋтъ ѣ́сти вола̀, кото́рый єдного̀ днѧ̀, на семѝ гора́х(ъ) травꙋ̀ з(ъ)ѣ́сть, и называ́єтсѧ то́й волъ шорабо́ръ. Єщѐ в(ъ) нб҃ѣ сподѣва́ютъсѧ ѣ́сти ры́бꙋ вели́кую, кото́раѧ в(ъ) мо́ри сѧ знайдꙋ́єтъ и всю̀ зе́млю ѡкружи́ла. Называ́єтъсѧ та́ѧ ры́ба левїаѳа́нъ. Мы̀ за́сь

вѣ́рымо, же сты́и в(ъ) нбѣ нѣчо́го ѣсти и пити не бу́дутъ, бо написано: «Не в(ъ)за́лчутъ к тому̑ нѣ в(ъ)жа́ждутъ». Ты́лко в(ъ) нбѣ лю́де сты́и бу́дут(ъ) ви́дѣти лицѐ бжі́е и ты́мъ вѣдѐнїемъ лицà бжого бу́дутъ насыща́тисѧ. Такъ мо́вит(ъ) ѱал(ь)ми́ста: «Насыщу́сѧ в(ъ)негдà яви́тъ ми сѧ сла́ва твоѧ̀».

Южъ показа́лемъ ла́скам(ъ) ва́шымъ розмаи́тыхъ, геретыко́въ невѣ́рных(ъ), кото́рыи вѣ́ры на́шей спротивлѧ́ютсѧ. До таки́х(ъ) всѐхъ мо́витъ Хс: «Ѡ ро́де невѣ́ренъ и развраще́нъ, доко́лѣ бу́ду с ва́ми, доко́лѣ терплю̀ васъ». В(ъ) таки́хъ лю́дехъ невѣ́рныхъ ме́шкаєтъ злы́й ду́хъ, я́кω ме́шкалъ в(ъ) младе́нцу тым(ъ), з(ъ) кото́рого Хс вы́гна(л) зло́го ду́ха и назва́лъ и́хъ ро́дωмъ невѣ́рнымъ и развраще́ннымъ. // Такі́и лю́де невѣ́рныи не мо́гутъ з(ъ) 27 зв.
людей и́н(ъ)шых(ъ) зло́го ду́ха вы́гнати. Длѧ того̀ гды̀ апостолωве до Ха мо́вили: «Почто́ мы не возмого́хωмъ изгна́ти єго̑?» — ω(т)каза́лъ Хс: «За невѣ́рствїе ва́ше». На(д) таки́ми людмѝ невѣ́рными злы́и ду́хωве власть ма́ють и, я́къ хотѧ́ть, могу́ть и́мъ шко́дити. Гды̀ в(ъ) Ефе́сѣ ап(с)лъ Па́велъ и́менемъ Хвымъ выганѧ́лъ злы́хъ ду́хωвъ, ви́дѧчи то́є, нѣ́которыи жыды̀ невѣ́рныи поча́ли злы́хъ ду́хωв(ъ) и́менем(ъ) Хвым(ъ) з(ъ) людей выганѧ́ти, мо́вачи: «Заклина́ємъ вы Іс(о)мъ, єго̀ же Па́велъ проповѣду́ет(ъ)». Ѡ(т)каза́лъ злы́й ду́хъ: «Іса зна́ю и Па́вла свѣ́мъ, вы́ же кто̀ єстѐ? И скачà на ни́хъ чл(о)вкъ, в(ъ) не́мъ же бѣ ду́хъ лука́вый и ωдолѣ и́мъ укрѣпи́сѧ на ни(х), я́ко же на́го(м) и уране́ном(ъ) избѣ́жа́ти ω(т) хра́ма о́ного».

Дѣѧ(н). .ѳі.

Правосла́вныи хр(с)тїѧ́не, мы вѣ́ру ма́ємо до́брую правосла́вную каѳоли́ческую, мо́жемо пре(з) вѣ́ру свою̀ злы́хъ ду́хωвъ з(ъ) людей выганѧ́ти, єщѐ при вѣ́ри постѣ́мо и молѣ́мосѧ, то ла́тво зло́го ду́ха з(ъ) чл(о)вка вы́женемо, понева́жъ мо́вилъ Хс: «Се́й же ро́дъ не исхо́дитъ, то́кмо моли́твою и по́стомъ, кото́рого ро́ду дѣ́мон(ь)ского да поги́бнетъ па́мѧт(ь) съ шу́момъ». Ами́нь.// 28

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЕЛЮ ТРЫНАДЦАТУЮ ПО СОШЕСТВІИ СТАГО ДХА

Чл(о)вкъ нѣкїй бѣ домови́т(ъ), иже насади̇ виногра́дъ и ωпло́то(м) ωгради̇ єго̀.
Ма(ѳ). ка.

Двоѧ́каѧ є́стъ црковъ, єднà матерїѧ́лнаѧ, котораѧ бывáєтъ учинéнаѧ з(ъ) ка́менѧ а́лбо з(ъ) де́рева, таку́ю црковъ Соломо́нъ, ца́ръ Іи(з)лскїй, збудова́лъ в(ъ) Іер(с)ли́мѣ и назва́лъ о́ную стаѧ стыхъ, та́къ мо́вилъ Соломо́нъ, мо́лѧчисѧ бгу: «Зиждà созиждо́хъ хра́мъ, жи́лище тебѣ». Друга́ѧ црковъ є́стъ каѳωли́ческая собо́рнаѧ, зобра́н(ь)є людей вѣ́рныхъ, до кото́рыхъ ап(ст)лъ Па́велъ мо́витъ: «Вы єстѐ црк(о)ви бга жы́ва». Та́ѧ црковъ, каѳωли́ческаѧ ма́єтъ ω(т) Хр(с)тà таку́ю да́нную собѣ мо́цъ и пова́гу, кото́рою, мо́ц(ъ)ю и пова́гою, мо́жет(ъ) не ты́лко лѧ́иков(ъ), людей непосвѧще́нныхъ, и кле́рикωвъ, людей посвѧще́нныхъ, а́ле мо́жетъ найбо́л(ь)шыхъ // архїєписко́повъ на 28 зв.

сынѡдѣ повшéхнѡмъ судити, карáти, деградовáти и выклинáти. Такъ мó-
ви(л) Хс: «Аще съгрѣшитъ к(ъ) тебѣ брáтъ твóй, иди ѡбличи егѡ между со-
бóю и тѣмъ єдинѣм(ъ), аще тебѐ послушáєтъ, приѡбрѣлъ єси брáта твоéго,
аще ли тебѐ не послушáєт(ъ), поими з(ъ) собóю пáки єдинаго или дво(х) да
при устѣхъ двóю или трїєхъ свидѣтелех(ъ) стáнетъ всѧкъ глъ, áще же не по-
слушáєтъ йхъ, повѣждь цркви». Дла тогò найвышшыє найбóл(ь)шыє архїє-
рéи повинни цéр(ъ)кви повшéхнои послýшными быти и сýдови цркви сино-
дáлному подлѣгáти, бо мóвилъ Хс: «Аще же и црковъ преслушáєтъ, бýди
тебѣ якo язычникъ и мытáръ». Тáѧ црковъ каѳолическаѧ розмайтыми назы-
вáєтъсѧ имéнами, котóрыи, имена, хочý я в(ъ) нынѣшней мóвѣ моéй показá-
ти. Ха бга ѡ пóмочъ прошý, ласкъ вáшихъ ѡ слухáнье.

Ма(ѳ) Называєтъсѧ црковъ стáѧ виногрáдом(ъ). Такъ мóвилъ Хс до жидѡвъ:
.ка. «Члкъ нѣкїй бѣ домовитъ, иже насади виногрáдъ, и ѡплóтом(ъ) ѡгради
егѡ, и ископà въ нéмъ точило, и создà столпъ, и в(ъ)дасть дѣлáтелемъ, и
ѡ(т)иде». Тýтъ члкомъ называєтъсѧ бгъ всемогýчїй, виногрáдомъ єстъ црковъ
стáѧ áлбо синагога жидóвскаѧ, плóтомъ назывáютъсѧ агглы, котóрыи сте-
регли синагогу жидóвскую, точиломъ, тó есть прáсою, назывáєтъсѧ зáконъ,
29 котóрый далъ бгъ // жидѡмъ на горѣ Синáйской, бо зáконъ на кштáлтъ
прáсы кóждого члвка притискáєтъ и примушáєтъ, жебы выдавáлъ хвáлу
бгу. Столпъ áлбо вежà высóкаѧ значит(ъ) высóкую честь, котóрую повинны
были жиды бгу ѡ(т)давáти, вéдлугъ росказáнѧ егѡ. Дѣлáтелѣ въ тóмъ ви-
ногрáдѣ были царѣ, архїерéи, книж(ъ)ники и преложóныи иншыи жидóв-
скїи, до котóрых(ъ) посылáлъ бгъ рабóвъ своих(ъ), пр(о)рковъ, упоминáю-
чисѧ плóдовъ дхóвныхъ, дóбрыхъ учынкѡвъ. Але тыи дѣлáтелѣ слýгъ
бжих(ъ), пр(о)рковъ, позабїѧли, Ісáїю пилóю перерѣзали нáдвоє, Іеремѣю
и Захáрїю кáменїємъ забили, иншихъ иншою смéртю ѡкрýтною зглáдили.
На ѡстáтокъ до тыхъ дѣлáтелей послáлъ бъ ѡцъ Ха, сна своéго, áле они,
éмше егò, из(ъ)ведóша вонъ из(ъ) виногрáда [тó єст(ъ) з(ъ) Іер(с)лиму] [3] и
убиша. Що жъ учынилъ бгъ всемогýчїй? Жидóвъ злыхъ карáлъ и погу-
билъ през(ъ) Тита, цéсара римского, и учынилъ собѣ иншую црковъ з(ъ)
погáновъ, котóрыи сѧ до Хр(с)тà, бга правдивого, навернýли и в(ъ) негѡ
увѣрили. И тóй виногрáдъ, црковъ стýю, ѡ(т)дáлъ иншим(ъ) дѣлáтелемъ,
преложóнымъ, хр(с)тїѧнскимъ, жебы тымъ виногрáдомъ, црковою стóю, за-
29 зв. вѣдовали и порѧдокъ дóбрый в(ъ) цркви стóй // чынили, такъ написано в(ъ)
єv(г)лїи: «Злыхъ злѣ погýбитъ йхъ и воногрáдъ [!] предáсть инѣмъ дѣлáте-
лем(ъ), иже воздадѧтъ емý плóды въ временà своѧ».

Ѱа(л) Называєтсѧ црковъ стáѧ голубицею. Такъ мóвитъ ѱал(ъ)миста: «Крылѣ
.ѯз. голубинѣ посребрéнѣ и междорáмїѧ еѧ въ блищáнїи злáта». Крыла значáтъ
вѣру и учын(ъ)ки дóбрыи, бо тыми, якъ двомà крылами, црковъ стáѧ до нба

залѣтуєтъ, єднымъ крыломъ без(ъ) другого трудно летѣти, такъ єдною вѣрою, без(ъ) учинкωвъ не можнаѧ залетѣти до нба, бо мовитъ ап(с)лъ Іакωвъ: «Вѣра без(ъ) дѣлъ мертва єстъ». И учинками те(ж) самыми бе(з) вѣри не можнаѧ до нба залетѣт(и), ведлугъ ап(ст)ла Павла: «Бе(з) вѣры невозможно угодити бгу». Длѧ того зась написано «крылѣ голубинѣ посребренѣ»,— срѣбро значитъ слова бжїи, приказан(ь)ѧ єго, которыи црковъ стаѧ заховуєтъ. Такъ мовит(ъ) ѱалмиста: «Словеса г(с)днѧ, словеса чиста, сребро разделенно». Далѣй написано: «И междорамїѧ еѧ въ блищанїи злата». Злото значитъ любовъ, которую црковъ стаѧ до бга маєтъ. Такъ мовитъ Хс в(ъ) апокалїѱи: «Совѣщаю тебѣ купити ω(т) менѐ злато раздеженно огнемъ (то єстъ любовъ) да ωбогатишисѧ и ωдѣѧнїємъ бѣлымъ [то єстъ цнотами] [4], ωблечешисѧ, да не явитсѧ срамота наготы твоєѧ». Назы//ваєтъсѧ црковъ стаѧ тѣломъ Хвымъ, а Хс головою црквп ведлугъ ап(ст)ла Павла: «Тогω даде главу выше всеѧ црквп, яже єстъ тѣло єгω». Бо якъ з(ъ) головы на все тѣло походи(т) и здоров(ъ)є, такъ ω(т) Ха вшелѧкїи дары бз(с)кїи црквп походѧтъ. Длѧ того в(ъ) Пѣснахъ пѣснїй ω Хр(с)тѣ и ω црквп написано: «Глава твоѧ на тобѣ якω Кармиль гора». Волосы суть мчнки, бо волосы стригутъ и голѧтъ, такъ мчнкωмъ за Ха члонки рѣзали и ω(т)тинали, ω нихъ то написано: «Власы твои якω стада козицъ, яже ω(т)крышасѧ ω(т) Галаада». Очи суть пр(о)рки, бо они пришлыи и прешлыи и непритомныи речы видѧтъ, ω нихъ то написано: «Очи твои якω єзеро въ Єсевонѣ». Уста суть проповѣдники и учителѣ, которыє слово бжоє проповѣдуютъ и людей вѣрѣ православноѣ и учи(н)кωвъ добрых(ъ) научаютъ, ω нихъ написано: «Якω вервъ червленна устнѣ твои». Зубы сут(ь) законники, бо шпетнаѧ єстъ речъ зубы показовати, пѣнкнаѧ речъ не показовати. Так(ъ), шпетнаѧ єстъ речъ законникωмъ з(ъ) монастырѧ выхωдити и по свѣту волочитисѧ. Пѣнкнаѧ зась речъ, гды законники в(ъ) мωнастыру мешкаютъ, людемъ свѣцкимъ не презентуючисѧ, ω нихъ то написано: «Зубы твои // якω стада постриженїѧ, иже изыйдωша ω(т) купели, лицемъ суть священники, бо мы лицѐ умываємо, жебы пѣен(ь)кноє было, неωшпеченоє». Такъ свѧщенники, гды хотѧтъ службу бжїю мѣти, и кождого часу повинни сповѣдю стою дшу свою омывати, жебы пѣенкнаѧ была, грѣхами не ωшпеченаѧ. Ѡ нихъ написано: «Ланиты єго якω фїѧлы ароматъ, прозабающи блговонїє». Шыѧ єстъ в(ъ) тѣлѣ црковномъ єп(с)копове, архїєп(с)копове, патрїархове, бо они близко Ха, головы своєи, знайдуютъсѧ и Ха в(ъ) сердцу своємъ носѧт(ъ), мыслѧчи ω Хѣ уставичне. Ѡ нихъ написано: «Шыѧ твоѧ якω столпъ слоневъ». Персы сут(ъ) два законы, старый и новый, з(ъ) которыхъ люде вѣрныи науку збавенну, якъ млеко, высисаютъ, ω нихъ написано: «Двѣ сесца твоѧ якω двѣ млады близн(ь)ца серны, пасомыи въ цвѣтехъ». Руки суть панове хр(с)тїѧнскїи, бо руки боронѧтъ все тѣло ω(т) непрїѧтелѧ. Так(ъ) хр(с)тїѧнскїи панωве, царѣ, кнѧзѣ, гетманы, воєвωдове и потентатове иншыи цер(ъ)ковъ стую ω(т) непрїѧтелей, ω(т) погановъ, ω(т) геретикωвъ боронѧтъ, воюючи з(ъ)

30 Ефе(с) а.

30 зв.

ними. Ѡ нихъ написано: «Руцѣ егѡ круглѣ златѣ, наполнены дерзости».
31 Нѡги суть ап(ст)лѡве, бо // нѡги ходатъ и всѐ тѣло на собѣ носатъ. Такъ ап(ст)лѡве по свѣту ходили, проповѣдуючи вѣру хр(с)тїанскую, и всю црковъ на вѣрѣ своей збудовали и уґрунтовали. Ѡ нихъ написано: «Лыста егѡ столпы мармуровы, ѡснованы на степенехъ златыхъ».

Ѱа(л) .р͠г. Называет(ъ)са црковъ стаа кораблемъ, а свѣтъ морем(ъ), такъ мовитъ ѱалмиста: «Се море великоє и пространноє». Далей мовитъ: «Ту корабе преплаваютъ».

Ма(ѳ) .д͠і. Написано в(ъ) єv(г)лїи, же ап(ст)лѡвъ в(ъ) кораблѣ навалности морскїи носили, корабль же бѣ посредѣ мора влаася волнами, бѣ бо противен(ъ) вѣтръ. Учтлѣ црковныи толкуючи ведлугъ сенсу дховногѡ тыи слова, моремъ свѣтъ, кораблемъ црковъ называютъ, в(ъ) которомъ са ап(с)тлѡве знайдуютъ. Навалности морскїи значатъ непрїателей видомыхъ, людей злых(ъ) и невѣрныхъ. Вѣтеръ противный значитъ непрїателей невидомыхъ, духѡвъ злыхъ, которыи той корабель, црковъ стую, на бурливомъ морѣ свѣтовомъ носатъ, турбуют(ъ) и преслѣдуютъ, для тогѡ написано: «Многими скорбми подобаєтъ намъ въ царствїє бжїє внїйти». Там же в(ъ) єv(г)лїи написано: «Въ четвертую же стражу нощи идѐ к(ъ) нимъ Їс, ходѧ по мори».
31 зв. През(ъ) тоє значитса, же в(ъ) утра // пен(ь)ю и в(ъ) преслѣдован(ь)ю црковъ стую Хс ратуєтъ и естъ притомный кождому вѣрному члвкови, для тогѡ мовитъ през(ъ) ѱалмисту: «С(ъ) нимъ єсм(ъ) въ скорби, изму и, прославлю и, долготою днїй исполню и, и явлю єму спасенїє моє». А якѡ ап(ст)лъ Петръ з(ъ) Хмъ ходилъ по морю и волнымъ зосталъ ѡ(т) смерти, не в(ъ)тонулъ в(ъ) морѣ, в(ъ) которѡмъ почалъ былъ тонути, гды Ха на ратунокъ взывалъ, мовачи: «Г(с)ди, спаси ма и абїє Їс простеръ руку ять єгѡ». Такъ всѣ хр(с)тїане, гды в(ъ) утрапен(ь)ю Ха на помочъ взываютъ, могутъ з(ъ) Хмъ по верху мора свѣтовогѡ ходити и ѡ(т) смер(ъ)ти дочаснои и вѣчнои волными быти, не могутъ ихъ навалности мора свѣтовогѡ затопити. Для тогѡ мовитъ ѱалмиста: «Аще пойду посредѣ сѣни смертныа, не убоюса зла, якѡ ты съ мною єси». Ґды Хс пришолъ до корабла, престалъ вѣтръ и море успокоилоса. И теперъ ґды Хс прїйдетъ до корабла церковногѡ, заразъ навалности морскїи, непрїателѣ видомыи, и вѣтры противныи, непрїателѣ невидомыи, успокоатъса, которыи церкѡвъ бжїю преслѣдуютъ. Для тогѡ мо-
32 витъ апостѡлъ Павелъ: «Аще бгъ съ нами, кто на ны?» //

Бе(л)лярми(н) ѡ вла(с)ти црковно(и). Знайдуютса ещѐ мнѡгїє имена иншїє, которыми са црковъ стаа называет(ъ), але не хочу ихъ вылѣчати, жебы мъ ласкъ вашихъ не забавилъ. До тогѡ можетъ кто спытати, якаа естъ власть цркви стои, бо троакаа єсть власть, една монархїа, другаа аристократїа, третаа демократїа. Монархїа естъ тамъ, где еденъ члвкъ крол(ь), албо цесаръ, албо иншїй потентатъ пануєт(ъ) и владнетъ всѣмъ панствомъ, що хочетъ, становитъ и ѡ(т)мѣнаєтъ, нѣкогѡ не докладаючиса. Арїстократїа естъ тамъ, где мнѡгыи люде панують и владнутъ, еднакъ не всѣ. Такїи суть кназѣ албо сенаторове, которыи

якою речю посполитою сами владнуть. Демократія засъ тамъ єстъ, где всѣ люде посполитыи панують и владнуть, зобравшися всѣ, судать кого, карають, покой и войну становать. И в(ъ) црккви стой єстъ власть, названаа монархія, бо самъ єденъ Хс єстъ монархою, кролемъ и головою всей црккви, ведлугъ словъ ап(с)тлскихъ: «Тогѡ даде главу выше всея црккви, яже єстъ тѣло егѡ». Тоє жъ мовитъ Хс усты Дв(д)выми: «Азъ же поставленъ єсмъ царъ ѡ(т) негѡ на(д) Сіѡномъ горою стою егѡ», то єстъ на(д) црквою стою, а любо црковъ на // двѣ части дѣлит(ъ)ся. Єдна єстъ в(ъ) нбѣ невидимаа, 32 зв.
триумфуючаа, другаа на земли видимаа, воюючаа, еднакъ самъ Хс владнет(ъ) црковію невидимою триумфуючею, през(ъ) себе самого зостаючи в(ъ) нбѣ притомне. Самъ Хс владнетъ и на землѣ црквою видомою, воюючою, през(ъ) своихъ слугъ преложоныхъ црковныхъ, ѡ которыхъ написано: «Той далъ єстъ, овы убо ап(с)лы, овы же пр(о)рки, овы же блговѣстницы, овы же пастыря и учителя къ совершенію стымъ въ дѣло служенія, въ созданіє тѣла Хва». Зачымъ кождый члвкъ на свѣтѣ преложоный дховный и свѣцкій повиненъ судови црковному на синѡдахъ повшехныхъ повиноватися, бо кождый члкъ преложоный можетъ в(ъ) помыл(ъ)ку в(ъ)пасти, а црковъ повшехнаа за споряжен(ь)ємъ головы своєи, Ха збавителя, завше правдивую вѣру заховуєтъ, нѣгды не мылятъся, для тогѡ ап(с)лъ Павелъ до Тімоѳея мовитъ: «Да увѣси, како подобаєтъ въ дому бжіи жити, яже єстъ а. Ти(м) .г.
црккви бга жива, столпъ и утвержденіє исти(н)ны, которую истинну заховуючи, можемо нба доступити и тамъ навѣки жити». Аминь.

Тоє жъ казан(ь)є повѣдай в(ъ) н(д)лю девятую по сошествіи стго дха, где положи Ма(ѳ).ді.
ѳема такоє: Корабль же бѣ посредѣ моря влаяся волнами.// 33

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДЕЛЮ ДВАДЦАТЪ ШЕСТУЮ ПО СОШЕСТВІИ СТАГО ДХА

Что сотвору якѡ не имамъ где собрати плодѡвъ моихъ? Лука, ві.

Кто мнѡго ѣстъ и мнѡго п(ь)єтъ, той не мнѡго будетъ жити на свѣтѣ, бо жолудокъ, мнѡгими покармами и напоями наполненый, не можетъ тогѡ стравити и роспираєт(ъ)ся и болитъ, потымъ боль ѡ(т) жолудка по всему тѣлу росходит(ъ)ся и дшу з(ъ) тѣла выганяєтъ. Которыи засъ люде мало ѣдятъ и п(ъ)ют(ъ), тыи долгѡ живутъ на свѣтѣ. Так, люде убогіи, которіи мало земныхъ марностей маютъ, долгѡ живутъ на свѣтѣ. Богатыи засъ люде, которыи мнѡго богатства мают(ъ), не могутъ долгѡ на свѣтѣ жити, бо они часто банкетуют(ъ)ся, ѣдятъ мнѡго и п(ъ)ютъ и упивают(ъ)ся. Такій

33 зв. былъ о́ный бога́чъ, кото́//рый ѡблача́шеса въ порфи́ру и вѷссонъ, веселя́са на вса́ дни свѣтло. Не могу́тъ и дла того̀ бога́тыи до́лго на́ свѣтѣ жи́ти, бо оні̀ фрасу́ют(ъ)са, жебы̀ ска́рбовъ свои́хъ не утра́тили. Такі́й бы́лъ о́ный младе́нецъ, до кото́рогѡ мо́вилъ Хс: «Идѝ прода́ждъ имѣ́ніе твое́ и да́ждь ни́щимъ». Почу́вши о́нъ тыи слова̀ «ѡ(т)иде скорба́, бѣ бо имѣ́ай стяжа́нія мнѡ́га».

Єщѐ и дла того̀ не могу́тъ бога́тыи до́лго на́ свѣтѣ жи́ти, бо оні̀ фрасу́ют(ъ)са, же не ма́ютъ где бога́цтва своего́ хова́ти. Такі́й бы́лъ о́ный бога́чъ, кото́рому зроди́ла ни́ва, те́ды о́нъ фрасова́лъса, же не мѣ́лъ где збо́жа зобра́ти и хова́ти, и мо́вил(ъ): «Что сотворю̀ я́кѡ не има́мъ где собра́ти плѡ́довъ мои́хъ». На ѡста́токъ и дла того̀ не могу́тъ бога́тыи до́лго на́ свѣтѣ жи́ти, бо оні̀ ѡ(т) бга ѡ(т)далА́ют(ъ)са, а слу́жатъ маммѡ́нѣ, то́ єстъ бога́ц(ъ)твамъ свои́мъ. Пр(о)ркъ Двдъ засъ мо́витъ: «Ибо удалА́ющыиса ѡ(т) тебѐ погибну́тъ». Южъ бога́тыи лю́де маммону̀, бога́цтва свои́, за бга ма́ют(ъ), кото́рымъ слу́жатъ, а бга, створи́тела своє́гѡ, покида́ютъ. Такъ мо́вилъ Хс: «Не мо́жете бгу работа́ти и маммѡ́нѣ». Южъ бога́тыи лю́де су́тъ балвохва́л(ь)цами, поневажъ балвохва́л(ь)цы служи́ли болва́нѡмъ золоты́мъ и сре́брнымъ,
34 ве́длугъ ѱалми́сты мова́чогѡ: // «Идѡлы язы́къ сре́бро и зла́то». Такъ лю́де бога́тыи, лако́мыи, ґды слу́жатъ зло́ту и сре́бру своє́му болва́нѡмъ то золоты́мъ и сре́брнымъ слу́жатъ. И дла того̀ не могу́тъ бога́тыи до́лго на свѣтѣ жи́ти, бо я́кѡ за балвохва́л(ь)ство кара́лъ бгъ сме́ртію пру́дкою іилтА́новъ, выкоренА́лъ и́хъ пру́дко з(ъ) свѣ́та, так(ъ) и тепе́ръ балвохва́л(ь)цовъ, людей бога́тыхъ, пру́дкою сме́р(ъ)тію бгъ кара́єтъ и пру́дко з(ъ) свѣ́та и́хъ выкоренА́єтъ.

Що ж(ъ) ма́єте чыни́ти, ѡ богачѣ, з(ъ) бога́цтвами ва́шими, кото́рыи васъ живота̀ дочА́сногѡ и вѣ́чногѡ позбавлА́ютъ? Роздава́йте бога́цтва свои́ лю́де́мъ убо́гимъ, с(ъ)помага́йте и́хъ ялму́жною сто́ю, слу́хайте Іѡа́нна Кр(с)ти́тела, кото́рый до ва́съ мо́витъ: «Имѣ́ай двѣ ри́зѣ, да пода́сть неиму́щему, и имѣ́ай бра́шна, та́кожде да тво́ритъ». Жебы̀ сте ѡхотнѣ́й ялму́жну убо́гимъ дава́ли, покажу̀ в(ъ) ны́нѣшней мо́вѣ моє́й пожи́тки, кото́рыи намъ ялму́жна прино́ситъ, ґды о́ную даємо̀ убо́гимъ. Неха́й та́а мо́ва бу́детъ на че́сть бгу, ла́скам(ъ) ва́шимъ на по́лзу дшевную.

Пожы́токъ намъ чы́нитъ ялму́жна, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, ѡна̀ грѣхѝ на́шѣ зглажа́єтъ и розпороша́єтъ. Такъ мо́вилъ пр(о)ркъ Даніи́лъ до
34 зв. Навходоно́сора, кро́ла // Вавѵло́нскагѡ: «Ца́ру совѣтъ мой да ти бу́детъ
Да(н) уго́денъ и грѣхѝ своа́ мл(с)тинами разсыплѝ и непра́вды твоа́ щедрота́ми
.д. убоги́хъ?»

Пожы́токъ е́стъ и то̀ ял(ъ)му́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гим(ъ), ѡ(т)даст(ъ) намъ бгъ о́ную на стра́шномъ су́дѣ, ґды всѣ лю́де въста́нутъ з(ъ) ме́ртвыхъ и ста́нутъ пре(д) маєста́томъ Хвымъ и бу́дутъ справова́тиса, я́къ жилѝ на́ свѣтѣ, чы злѐ, чы до́бре. Дла того̀ мо́вилъ Хс: «Єгда̀ тво́риши ѡбѣ́дъ илѝ вечѐру, не зовѝ дру́гъ свои́хъ, ни бра́тіа своа́, ни сро́дникъ твои́х(ъ), ни сосѣ́дъ бога́тыхъ, єгда̀ колѝ и ты́и та та́кожде воз(ъ)зову́тъ и бу́детъ ти воздаА́ніє, но єгда̀ тво́риши пиръ, зовѝ ни́щыа, маломо́щныа, хро́мыа, слѣ-

пы̑ѧ и бл҃женъ бу́деши, я́ко не иму́тъ ти что возда́ти, возда́сть же ти сѧ въ
воскр(с)нїє пра́ведныхъ».
Пожы́токъ и то̀ є́стъ ял(ъ)му́жны, кото́рую гды даємо̀ убо́гимъ, нѣгды
са́мы не з(ъ)убо́жаємо. Дозна́ла того̀ єдна̀ вдови́ца въ Саре́ѳѣ Сідѡ́нской,
кото́раѧ по(д) ча́сь го́лоду вели́кого корми́ла пр(о)рка Ілї́ю, ма́ючи ты́лко
горсть муки̑ и флѧ́шку ѡли́вы, єдна́къ тымъ не з(ъ)убо́жала, бо нѣ мука̀ г҃. Ца(р)
в(ъ) на́чин(ь)ю, нѣ оли́ва в(ъ) флѧ́шцѣ не уме́ншиласѧ, а́ле за́вше прибыва́ла .зі҃.
по́ты, по́ки мину́лъ го́лодъ. Такъ и тепе́ръ, кто люде́й убо́гихъ ко́рмитъ, по́-
итъ и ѡдѣва́єтъ и дає́т(ъ) и́мъ все, чогѡ̀ они̑ потребу́ютъ, то́й нѣ́гды не з(ъ)-
убо́жаєтъ, за́вше бу́дутъ у негѡ̀ вшелѧ́кїи доста́тки прибыва́ти, прираста́ти
и при//множа́тисѧ. Упевнѧ́єтъ насъ в(ъ) ты́мъ Соломѡ́нъ, мо́вѧчи: «И́же да- 35
є́тъ убо́гимъ, не ѡскудѣ́ет(ъ)».
Пожы́токъ и то̀ є́ст(ъ) ялму́жны, кото́рую гды даємо̀ убо́гимъ, въ па́-
мѧти своє́й бг҃ъ ту́ю ялмужну ма́єтъ и а́ггл҃ѡвъ до на́съ посыла́єтъ. Дозна́лъ
тогѡ̀ в(ъ) Кеса́рїи мѣ́стѣ Корни́лїй, со́тникъ во́йска Італі́йскагѡ, кото́рый
былъ побо́жный и дава́лъ ялму́жну убо́гим(ъ). Длѧ того̀ посла́ный бы́лъ Дѣѧ(н)
ѡ(т) б҃а до него̀ а́ггл҃ъ, кото́рый мо́вилъ ему̀: «Мл҃тва твоѧ̀ и мл(с)тынѧ твоѧ̀ і҃.
взыйдѡ́ша на па́мѧть пре(д) бг҃омъ». Такъ и мы̑ бу́д(ь)мо побо́жныи и дава́й-
мо ялму́жну убо́гимъ, то и до на́съ пошле́тъ бг҃ъ аггл҃ѡвъ, кото́рыи за́вше
бу́дутъ стере́чи насъ ѡ(т) всегѡ̀ зло́го, и при сме́рти на́шой до ко́ждого з(ъ)
на(с) бу́детъ а́ггл҃ъ мо́вити: «Мл҃твы твоѧ̀ и ми́лостынѧ твоѧ̀ взыйдѡ́ша на па́-
мѧть пре(д) бг҃омъ».
Пожы́токъ є́стъ и то̀ ялму́жны, кото́рую гды даємо̀ убо́гимъ, ѡ(т)дає́тъ
намъ б҃ъ о́ную на се́мъ свѣ́тѣ дале́ко гойнѣ́й, нѣже́ли мы̑ даємо̀. Дозна́лъ то-
го̀ Тїбе́рїй це́сарь гре́ц(ъ)кїй, кото́рый мнѡ́го ска́рбовъ свои́хъ роз(ъ)да́лъ
убо́гимъ, а гды̀ єдногѡ̀ ча́су прохожа́л(ъ)сѧ в(ъ) пала́цу, ѡба́чилъ на землѣ́
ка́мень, на кото́ромъ кр(с)тъ бы́лъ выры́тый, и мо́вилъ: «Г(с)ди, кр(с)тъ тво́й
на чоло̀ и на пе́рси ма́ємо кла/сти, не допта́ти егѡ̀». И каза́лъ за́разъ знѧ́ти 35 зв.
той ка́мень, по(д) кото́рымъ дру́гїй такі́й же з(ъ) кр(с)томъ знашлѝ, и то́й
каза́лъ знѧ́ти, по(д) ты́мъ знашли̑ тре́тїй, такъже з(ъ) кр(с)том(ъ) и то́й ка-
за́лъ знѧ́ти. По(д) ты́мъ тре́тимъ вели́кїй скарбъ, бо́лше, нѣ́жъ ты́сѧчу ка́-
меней зло́та, знашо́лъ, и ѡ(т) тогѡ̀ ча́су єщѐ бо́лшим(ъ) ялму́жникомъ зо-
ста́лъ. Я́кѡ те́ды це́сару гре́цкому Тіверї́ю ѡ(т)да́лъ бг҃ъ на се́мъ свѣ́тѣ ска́р-
бы кото́рыи о́нъ розда́лъ убо́гим(ъ), так(ъ) и мы̀ гды убо́гимъ бу́демо дава́ти
ялму́жну, ѡ(т)да́стъ намъ бг҃ъ о́ную на се́мъ свѣ́тѣ. И кто̀ бо́лше да́єтъ,
тому̀ бо́лше ѡ(т)да́стъ, а кто̀ ме́нше даєтъ, тому̀ ме́нше ѡ(т)да́стъ. Длѧ того̀
мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Сѣѧй скудостїю, ску́достїю пожне́тъ, а сѣѧ́й въ
бл҃гослове́нїи, въ бл҃гослове́нїи пожне́т(ъ)».
Пожы́токъ є́стъ и тѡ̀ ялму́жны, кото́рую гды даємо̀ убо́гимъ ѡ(т)дає́тъ
намъ бг҃ъ о́ную на о́номъ свѣ́тѣ. Дозна́лъ тогѡ̀ Єва́грїй філо́софъ, кото́рый тры
ка́менѣ зло́та на ялму́жну дал(ъ) Сvне́ѯїю, еп(с)кпови Цире́нскому. Сvне́ѯїй
далъ ему̀ за́писъ на себѣ̀, же ему̀ Хс҃ то́е зло́то на о́нымъ свѣ́тѣ мѣлъ ѡ(т)да́ти
и нагороди́ти. Поты́мъ уме́ръ Єва́грїй, сыны̀ егѡ̀ положи́ли въ гро́бѣ з(ъ)
ты́мъ за́писом(ъ), ве́длугъ росказа́нѧ его̀. Тре́тего днѧ указа́л(ъ)//сѧ въ снѣ 36
Сvне́ѯїю, мо́вѧчы: «Иди̑ до гро́бу моє́гѡ, озми̑ свой за́писъ, бо ю́жъ ми сѧ до́-

сыть ста́ло, ю́же мъ тебѣ̀ квитова́лъ на не́мъ рукóю моє́ю вла́сною». Сѵнє́ѯїй єп(с)кпъ, зобра́в(ъ)ши людє́й, ω(т)вори́лъ гробъ и знашóлъ в(ъ) рука(х) єгò свой за́писъ, на котóромъ ю́жъ было̀ свѣжоє писмò, рукóю óногω умéрлогω писаноє в(ъ) ты́и слова̀: «Я҆, Єѵа́гріи фiлосóфъ, тебѣ̀, ст҃ѣйшїй єп(с)копе Сѵнє́ѯїй, поздоровлѧ́ю, запла́ченый мнѣ̀ є́стъ долгъ, котóрый є́стъ на тóмъ лїстѣ̀ твоє́ю рукóю напи́саный; ста́ло ми сѧ дóсыть за тóє злóто, котóроє я̀ през(ъ) тебѐ да́лемъ Х҃ви б҃гу избави́телю на́шему». Я҆кω тéды Єва́грїю фiлозóфу ω(т)да́лъ б҃гъ на óнымъ свѣ́тѣ злóто, котóроє óнъ далъ убóгимъ, такъ и мы̀, г҃ды бýдемо дава́ти убóгимъ злóто, срѣ́бро и ялмýжну и́ншую, ω(т)да́стъ намъ тóє б҃гъ на óномъ свѣ́тѣ. Длѧ тогὼ мóвитъ екклезїа́стесъ: «Послѝ хлѣ́бъ твой на лицѐ водѣ̀ [тó єстъ, да́й убóгимъ] [6] я҆кω въ множествѣ̀ днíй ωбрѧ́щеши єгὼ».

Та́м же, в(ъ) при(к). 36 зв. с̃. Іωа́нъ Мл(с)тивы(н) в(ъ) прикл(д). свои́хъ.

Пожи́токъ и тò є́стъ ялмýжны, котóрую г҃ды даємò убóгимъ, самóму Хр(с)ту даємò. Дозна́лъ тогὼ Петръ мы́тникъ, котóрый, ωба́чивши ч҃лвка убóгого, нагóго, знѧ́лъ з(ъ) себѐ ша́ту коштóвную и да́лъ ємý. Ч҃лкъ убóгїй, не хотѧ́чѝ в(ъ) дорогóй // ша́тѣ ходи́ти, прода́лъ óную. Довѣ́давшисѧ тогò, Петръ мы́тникъ фрасова́лсѧ, же ял(ъ)мýжны єгò па́мѧтка при убóгимъ не зостава́ла. Тéды ємý пре(з) сóнъ показа́л(ъ)сѧ Х҃с в(ъ) єгὼ ша́тѣ и мóвилъ: «Не фрасýйсѧ по тóй ша́тѣ, бо сь мнѣ̀ óную далъ, я̀ в(ъ) не́й хожý». Такъ и мы̀, г҃ды убóгимъ даємò ялмýжну, лю́бо онѝ тóє продадýтъ, лю́бо где-кóлвекъ подѣ́нут(ъ), не фрасýимосѧ ω тóє, бо мы самóму Х҃ви далѝ тýю ялмýжну. Длѧ тогὼ Х҃с на стра́шномъ сýдѣ бýдетъ мóвити до людє́й милосе́рдныхъ: «Поне́же сотвори́сте єди́ному сихъ бра́тїй моиxъ ме́ншихъ, мнѣ̀ сотвори́сте».

Про́логъ, м(с)ца ма́рта, дн҃а л҃.

Пожи́ток(ъ) и тò є́ст(ъ) ялмýжны, котрýю г҃ды даємò убóгимъ, из(ъ)бавлѧ́єтъ насъ онà ω(т) вѣ́чныхъ мýкъ пекелныхъ. Дозна́ла тогὼ Монωнїа, д҃вица и за́конница в(ъ) Алеѯа́ндрїи, мѣ́стѣ єгѵ́петско(м), котóрой ст҃ый Ма́карїй презвѵ́теръ продава(л) два ка́менѣ дорогíи — гїа́цинтъ и шмара́гдъ. И взѧ́вши у нє́и пѧтьсóтъ золоты́хъ, роздалъ убóгимъ. А г҃ды̀ Монωнїа упомина́ласѧ ты́хъ дорогиxъ ка́менїй, онъ показа́лъ єй мужє́й убóгихъ и мóвилъ: «Ѡто є́ст(ъ) гїаци́нтъ». Поты́мъ показа́лъ невѣ́сты убóгыи и мóвилъ:
37 «Ѡто є́стъ шмара́гдъ». Тéды Монωнїѧ почалà фрасова́тисѧ и упа́ла // в(ъ) хорóбу ω(т) вели́кого фрасýнку, в(ъ) котóрой хорóбѣ близка былà ю́жъ смéрти и ви́дѣла мýки пекéлныи, тмý кромѣ́шнюю, óгнь неугаса́ючїй, червъ неусыпа́ючїй, котóрыхъ мýкъ устра́шиласѧ. Та́м(ъ) же ви́дѣла а҃ггла, я́ко свѣтлаго мýжа, котóрый мóвилъ єй: «Ѡ(т) ты́хъ мýкъ збáвилъ тебѐ Мака́рїй, ка́мѣн(ь)є дорогóє купи́лъ тебѣ̀, гїаци́нтъ и шмара́гдъ». Поты(м) онà ω(т) хорóбы, я́къ ω(т) снà въста́вши, почалà убóгимъ вели́кую ялмýжну дава́ти, котóрaѧ пре(д) ты́мъ жа́дному убóгому ялмýжны да́ти не хотѣ́ла. Я҆кω тéды Монωнїю девицу и за́конницу ω(т) мýкъ пекéлныхъ зба́вили грóши, котóрыи ст҃ый Мака́рїй розда́лъ убóгимъ. Такъ и мы̀, г҃ды бýдемо дава́ти убóгимъ грóши и и́ншыи ска́рбы свои́, зба́витъ насъ ялмýжна та́ѧ ω(т) стра́шныхъ мукъ пекéлныхъ. Длѧ тогὼ мóвилъ Тωвїѧ до сы́на своє́гω: «М҃лстына ω(т) всѧ́кого грѣхà и ω(т) смéрти изба́вит(ъ) и не ωста́витъ д҃ши итѝ въ тмý».

Пожитокъ и то єстъ ялмужны, которую ґды даємо убогим(ъ), палацъ То(в) .д.
собѣ за оную в(ъ) нбѣ будуємъ. Дознал(ъ) того Ґондофоръ, кроль індійскій, который далъ много скарбу своєго ап(с)лу Ѳомѣ, жебы ему збудовалъ палацъ. Онъ тоє убоги(м) роздалъ. По двохъ лѣтехъ кроль, вернувшисѧ // з(ъ) дороги, в(ъ) которую ѣздилъ, а не видачи палацу, далъ до вазенѧ ап(с)ла Ѳому. Того часу умеръ братъ кролевскій и видѣлъ в(ъ) нбѣ коштовный палацъ и чулъ голосъ, же той палацъ збудовалъ брату его ап(с)лъ Ѳома за ял(ь)мужну, которую далъ убогим(ъ). Четвертого днѧ, в(ъ)ставши з(ъ) мертвыхъ, сказалъ тоє кролеви брату своему. И в той часъ ап(с)лъ Ѳома з(ъ) вазен(ь)ѧ былъ выпущеный и вызволеный. Яко теды Ґон(ъ)дофору, кролеви ин(ъ)дыйскому, ап(с)лъ Ѳома з(ъ)будовалъ палацъ в(ъ) нбѣ за скарбъ кролевскій, который роздалъ убоги(м), такъ и мы, гды будемо убогимъ скарбы и маетности свои роздавати, побудуємо собѣ за тоє в(ъ) нбѣ палацы коштовныи, в(ъ) которых(ъ) навѣки будемо жити, а до тыхъ палацовъ нбсныхъ запровадѧтъ насъ люде убогіи, которымъ даємо мы ял(ь)мужну, запровадат(ъ) насъ тамъ, ґды скончимо теперешнеє житіє наше дочасноє. Длѧ того мовит(ъ) до насъ Хс: «Сотворите собѣ друзи о(т) маммоны неправды, да егда оскудѣете, пріймутъ вы въ вѣчныѧ кровы».

37 з. В(ъ) житіи с. ап(с)ла Ѳомы.

Лу(к) .sі.

Пожиток(ъ) єстъ и то ял(ъ)мужны, которую ґды даємо убогимъ, богацтва и скарбы свои пре(з) убогих(ъ) до нба о(т)сылаємо и в(ъ) нбѣ ховаємо. Так(ъ) мовилъ Хс: «Сокрывайте же сокровища свои на нбси // идеже нѣ червъ, нѣ тлѧ тлитъ, идеже татіє не по(д)копываютъ, нѣ крадутъ». 38

На иншомъ мѣсцу мовилъ Хс: «Иди продаждъ имѣніѧ своѧ и раздай нищи(м) и имѣти имаши сокровище на нбси». А гды скончимо теперешнеє житіє наше дочасноє, дшѣ нашѣ до нба пойдутъ на мешкан(ь)є, где скарбы нашѣ знайдуют(ь)сѧ. Дознало того стый Іоанъ Мл(с)тивый, патріарха Алеѯан(ъ)дрійскій, который, даючи убогимъ скарбы свои, до нба о(т)сылалъ и в(ъ) нбѣ ховалъ, а гды умеръ, в(ъ) той часъ прп(д)бный Сави(н), законникъ в(ъ) Алеѯандріи, былъ в(ъ) захвицен(ь)ю и видѣлъ девицу свѣтлую, якъ слнце, котораѧ вѣнецъ, з(ъ) листа оливного уплетеный, на головѣ своей мѣла. И взѧвши за руку стго Іоанна, провадила до црѧ нб(с)ного, бга всемогучого, жебы в(ъ) нбѣ мешкалъ, где скарбы его розданые убогимъ знайдуютсѧ. А таѧ двца была милосердіе. Так и мы, ґды скончимо житіє наше дочасноє, на той часъ милосердіе наше освѣдченоє людемъ убогимъ, яко девица свѣтлаѧ, вѣнцемъ, з(ъ) листа оливного учыненымъ, приоздобленаѧ, дшѣ нашѣ возмет(ъ) и запровадит(ъ) до црѧ нб(с)ного вседержителѧ, жебы там же в(ъ) нбѣ знайдовалисѧ, где скарбы нашѣ розданыи убогимъ знайдуют(ъ)//сѧ. Длѧ того мовилъ Хс: «Идеже будетъ сокровище ваше, ту будетъ и ср(д)це ваше». 38 зв.

Патери(к) в(ъ) житіи с. Іоана Мл(с)тиво(г).

Зачим(ъ) дармо сѧ фрасуєшъ, богачу, же не маєшъ где збожа своего сховати и мовишъ: «Что сотворю яко не имамъ где собрати плодовъ моихъ?»

Пови́ненъ єсѝ то́є збо́же дава́ти убѡ́гимъ, то през(ъ) ни́хъ а зпрова́дишъ до ниба и в(ъ) нбѣ̃ схоѡаєшъ збо́же своє́ и побуду́єшъ гу́мна свои̂. А̂ле нерозу́мне поступу́єшъ, богачу, гды мо́вишъ: «Разору̂ жи́тница моа̂ и бо́лша сожи́жду и соберу̂ ту вса̂ жы́та моа̂ и блага́а моа̂ и реку̂ душѣ̂ моє́й. «Ду́ше, и́маши мнѡ́га бла́га, лежа́ща на лѣ́та мнѡ́га, почива́й, я́ждь, пі́й, весели́са». Що жъ тобѣ̂ ѡ(т)каза́лъ бг̃ъ на ты́є слова̀? Ѿ(т)каза́лъ: «Безу́мне, в сы́ю нощ(ъ) дш̃у твою истажуть ѡ(т) тебѐ, а а́же уготова̀ кому̂ бу́деть».

Нерозу́мне поступи́лесь и тѝ, бога́чу, кото́рому Х̃с мо́вилъ: «Иди̂ прода́й имѣнїа своа̂ и разда́й ни́щымъ». Ты, почу́вши тыє слова̀, прискорбе́нъ былъ єсѝ, же мѣ́лесь стажа́нїа мнѡ́га, бо и тобѣ̂ ѡ(т)каза́лъ Х̃с: «Удо́бїе вел(ь)бу́ду и сквозѣ̂ и́глини у́ха пройтѝ, не́жели бога́ту в(ъ) цр(с)твїє бж̃їє в(ъ)нїйтѝ».

Нерозу́мне поступова́лесь и тѝ, бога́чу, ко́торый ѡдѣа́лесь са в(ъ) порфи́ру и в(ъ) ви́ссонъ, весела́са на вса̂ днѝ свѣ́тло, а Ла́зареви убо́гому ѡдро-
39 би́н(ъ), // па́дающихъ з(ъ) сто́лу твоє́го, не каза́лесь дла поживен(ь)а да́ти, бо на твоє(м) гро́бѣ такі́й з(ъ) єv(г)лїа нагро́бокъ напи́сано: «Умре́ же и бога́чъ и погребо́ша єгѡ̂ и въ а́дѣ возве́лъ ѡ́чи свои̂ сы́й в(ъ) му́кахъ».

Ѿ немилосе́рдный бога́чу, тепе́ръ припомина́єшъ собѣ̂ и ка́єшъса, а́ле ю́жъ невча́съ, ю́жъ по сме́рти, ю́жъ в(ъ) пе́клѣ зостаючѝ, ка́єш(ъ)са, же на свѣ́тѣ живучѝ, не хотѣ́лесь милосе́рдїа убо́гимъ ѡсвѣдча́ти. Ме́шкаючи в(ъ) па́лацу пресвѣ́тломъ, Ла́зара, в(ъ) гноѣ̂ пре(д) воро́тами лежа́чого, не каза́лесь в(ъ) дво́ръ сво́й пусти́ти. Ѿдѣва́ючиса в(ъ) порфи́ру и ви́ссонъ, не хотѣ́лесь ѡдє́ждею по́длою Ла́зара наго́го приѡдѣти. Зажыва́ючи вы́мысл(ъ)ныхъ потра́въ роско́шныхъ, не каза́лесь ѡдроби́нами, з(ъ) сто́лу твоє́го па́дающими, Ла́зара голо́дного накорми́ти. Упїа́ючиса кошто́вными напо́ями розмайтыми, не каза́лесь водо́ю пра́гнучого Ла́зара напойти. Слу́хаючи музы́ки весе́лои, на вса̂ днѝ веселачи́са свѣ́тло, Ла́зара сму́тного не ты́лко учи́нкомъ, а́ни сло́вомъ до́брым(ъ) не хотѣ́лес(ь) потѣ́шити и увесели́ти. Ма́ючи слу́гъ доста́токъ, не да́лесь Ла́заревѣ убо́гому и хо́рому найме́ншагѡ послу́шника, же́бы єму̂ послугова́лъ в(ъ) убо́ствѣ и в(ъ) хоро́бѣ єгѡ̂.
39 зв. Ѡто (ж) тепе́ръ, немилосе́рдный бога́чу, в(ъ) му́кахъ пеке́//лныхъ зостаючѝ, ю́жъ и ты милосе́рдїа потребу́єшъ и мо́вишъ до Авраа́ма: «Ѡ(т)ч̃е Аврааме, поми́луй ма и посли Ла́зара, да ѡмо́читъ коне́цъ пе́рста своє́гѡ в(ъ) водѣ̂ и усту́дитъ язы́къ мо́й, я́кѡ стра́жду въ пла́мени се́мъ». А̂ле тобѣ̂, я́кѡ немилосе́рдному, нѣхто̀ не хо́четъ милосе́рдїа ѡсвѣ́дчити и Авраа́м(ъ) тобѣ̂ ѡ(т)каза́лъ: «Ча́до, помана̀ я́кѡ воспрїа(л) єсѝ блага́а в(ъ) животѣ̂ твоє́мъ, и Ла́заръ та́кожде зла́а н̃нѣ же здѣ̂ утѣша́єтса, ты́ же стра́ждеши».

Же́бы те́ды не пот(ъ)ка́ло и насъ то́є, що потка́ло ты(х) богачѡ́въ немилосе́рдныхъ, бу́дмо милосе́рдныи на люде́й убѡ́гихъ, роздава́ймо и́мъ богатства своѣ̂, рату́ймо и́хъ в(ъ) убо́ствѣ, в(ъ) утрапе́ню. За то́є рату́нку бж̃ого в(ъ) стра́шный часъ сме́рти на́шей и в(ъ) де́нь стра́шнаго су́да дозна́ємо, ве́длугъ ѱалми́сты мова́чого: «Блаже́нъ разумѣва́а на ни́ща и убо́га в(ъ) де́нь лю́тъ избавитъ и̂ г̃дь». Ами́нь.

То́є каза́нье повѣда́й в(ъ) н(д)лю двана́дцатую по сошє́ствїи ст̃а́го д̃ха, гдѐ положи̂ ѳе́ма тако́е: Слыша́въ же юно́ша сло́во, ѡ(т)и́де скорба̂, бѣ̀ бо имѣа̂ стажа́нїа мнѡ́га. Ма(ѳ). ѳ̃і.

Тóє жъ казáньє повѣдáй в(ъ) н(д)лю двáдцать втóрую по сошéствіи стаго дха, где положй ѳéма такóє: Члвкъ нѣкїй бѣ богáтъ и ѡблачáшесѧ в(ъ) пор(ъ)фíру и віссонъ, веселѧсѧ на всѧ дни свѣтло. Лу(к). sі.// 40

Тоє жъ казáньє повѣдáй в(ъ) н(д)лю три(д)цáтую по сошéствіи стáго дха, гдé положй ѳéма такóє: Он(ъ) же слышáвъ сё прискóрбенъ бысть, бѣ бо богáтъ зѣло. Лука, иі.

КАЗАНЬЄ В(Ъ) НЕДѢЛЮ ТРЕ́ТЮЮ ВЕЛИ́КОГѠ ПОСТА

Иже хóщетъ по мнѣ итй, да ѡ(т)вержéтсѧ себѣ и вóзметъ кр(с)тъ свой и по мнѣ грѧдéтъ. Ма(ѳ) .и҃.

Слу́шне я̑ учыню̀, ґды бу́ду мóвити днѧ ны́нѣшнего ѡ крстѣ стóмъ, бо в(ъ) ннѣшнемъ єѵ(г)лїи, котóроє чы́тано было̀ на лѵту́ргїи бж(с)твéнной, научáєтъ нас Хс, абы́ смо, взѧвши крстъ, шли за ни́мъ, и мóвитъ: «И́же хóщет(ъ) мнѣ итй, да ѡ(т)вержéт(ъ)сѧ себѣ̀ и вóзметъ кр(с)тъ свой и по мнѣ грѧдéтъ». На и́ншомъ мѣстцу Хс мóвитъ: «И́же не прíймет(ъ) кр(с)тà своéго и въ слѣдъ менѐ грѧдéтъ, нѣсть менѐ достóин(ъ)». // Єднáкъ не ѡ матерїáлномъ крстѣ, 53 котóрый бывáєтъ з(ъ) злóта, з(ъ) срѣ́бра, з(ъ) дéрева áлбо з(ъ) и́ншои матéрїи учы́неный, áле ѡ дхóвном(ъ) крстѣ, ѡ доброво́лномъ длѧ Ха утрапéню мáю пре(д)сѧвзѧ́т(ь)є мóвити и хочу̀ тро́ѧкїй крсть дхóвный показáти, котóрымъ трохъ непрїѧтелей ду́шных(ъ) — свѣтъ, тѣло и злóго ду́ха — мóжемѡ звѣтѧжити. Ха збави́телѧ ѡ пóмочъ прошу̀, ласкъ вáши(х) ѡ слухáн(ь)є.

Пер́шїй крстъ дхóвный éстъ убóзство длѧ Ха доброво́лноє, котóроє выхвалѧ́л(ъ) Хс, мóвѧчи: «Блжéни ни́щыи дхомъ, я́кѡ тѣхъ éсть цр(с)тво нб(с)ноє». Трóѧкоє убóзствѡ éстъ, єднѝ лю́де убóгїи су́ть дхомъ, котóрыи лю́бо мáютъ богáцтва, єднáкъ не хотѧ́ть мѣти и ср(д)ца до них не прикладáютъ. Такъ убóгїи су́ть зáконники, бо ѡнѝ лю́бо мáютъ маéтности, достáтки, ѡ(т) побóжныхъ людéй надáныи, єднáкъ тыхъ богáцтвъ не прáгнут(ъ) мѣти длѧ своéи влáснои, хи́ба длѧ óбщеи потрéбы и ср(д)ца до ни́хъ не прикладáютъ, вéдлугъ ѱалми́сты: «Богáтство áще течéт(ъ) не прилагáйте ср(д)ца». Дру́гїи лю́де су́ть убóгїи скýткомъ, котóрыи нѣчóго не мáютъ, áле хотѧ́ть мѣти и богáтыми бы́ти. Такíй былъ в(ъ) Iер(с)ли́мѣ члвкъ хрóмый, ко- Двѧ(н) .г҃.
тóрый пре(д) двéрми црко́вны//ми людéй проси́лъ ѡ ялму́жну, áле єму̀ 53 зв.
ап(с)лъ Петръ мѣсто ялму́жны далъ нóги, мóвѧчи: «Срéбра и злáта нѣсть у менѐ, но éже и́мамъ, се тѝ даю̀ въ имѧ Іс Ха Назорéѧ, востáни и ходѝ». И́ншыи лю́де убóгїи су́ть и скýткомъ и дхомъ, котóрыи нѣчóгѡ не мáютъ и не хотѧ́тъ мѣти. Такíи былѝ ап(с)тлове, котóрыи всѣ маéтности свои покида-

Ма(ѳ) ли и не хотѣли мѣти, але за Хмъ пошли. Такъ мовилъ ап(с)лъ Петръ до Ха:
.ѳі. «Се мы ωставихомъ вса и въ слѣдъ тебѣ идохωмъ». Которыи люде суть убо-
гіи скуткомъ, же нѣчогω не маютъ, але хотатъ мѣти, убозство тое не много
пере(д) бгомъ важитъ и не великаа за негω будетъ ω(т) бга нагорода, бо тое
убозство єстъ поневолноє, а бгъ кажетъ, жебы смо з(ъ) доброи волѣ єму
Ма(ѳ) служили, такъ мовитъ Хс: «Аще кто хощетъ въ слѣдъ менѐ итѝ, да ω(т)вер-
.ѕі. жет(ъ)са себѐ и возметъ крестъ свой и по мнѣ градетъ». Которыи зась люде
убогіи суть и скуткомъ и дхом(ъ), же нѣчого не маютъ и не хотатъ мѣти,
убозство тоє много пере(д) бгомъ важитъ и велика за него ω(т) бга будетъ
заплата, бо то єстъ убозство доброволноє. Такъ мовилъ Хс до ап(с)тлωвъ
доброволне убогихъ: «Єгда садетъ сн̃ъ члческій на пр(с)толѣ славы своєа,
тогда и вы садете на дванадесати престωлахъ, судаще дванадесатъ колѣна
54 Израилева». //

Той крстъ дховный, убозство доброволноє, маємо и мы взати и за Хмъ
итѝ, заховуючи Хвы приказана, то звѣтажимо тым(ъ) крстомъ дховнымъ
свѣтъ, который са въ богацтвахъ кохаєтъ, не вѣдаючи, же людемъ шкодатъ.
Ѡзмѣте собѣ двѣ вагѝ, на єдной вазѣ положѣте злото, албо срѣбро,
гроши, албо що-колвекъ з(ъ) богацтвъ, таа надолъ нахилитъса, другаа зась
вага нехай будетъ порожнаа, таа догоры поднесетъса. Такъ и людей злото,
сребро, гроши и богацтва иншыи надолъ до пекла нахилаютъ, убогіи зась
люде, которыи нѣчого не маютъ, догоры на нбо подносатъса и нба досту-
пуютъ, которого нба жебы смо и мы доступили, не уганаймоса за богацтва-
ми, але кохаймоса в(ъ) убозствѣ доброволном(ъ). До того маютъ богатыи
люде вѣдати, же онѝ суть убогыми, а убогыи суть богатыми. Дла тогω бо-
гатыи суть убогими, бо онѝ єщѐ болше богацтва прагнутъ мѣти, якъ бы нѣ-
чого не мѣли и нѣгды богацтвами не насытатъса. Такъ мовитъ Соломωнъ:
«Адъ и погибель не насыщаютса, тако же очи члч(с)кіи не сытѣ». И дла то-
гω богатыи суть убогими, бо онѝ не мают(ъ) богацтвъ дховныхъ, цнот(ъ) и
54 зв. добрых(ъ) // учынкωвъ. До такого члвка мовитъ стый Іωанъ Бгословъ в(ъ)
Апо(к) Апокаліфи: «Ты глеши якω богатъ єсмъ и ωбогатихъса и ничто же требую
.г̃. и не вѣси, яко ты єси ωкаанен(ъ) и мнѣй и нищъ».

Єще и дла тогω богатыи суть убогими, бо не маютъ в(ъ) собѣ мешка-
ючого бга, ведлугъ словъ Хвыхъ: «Тако собираай себѣ, а не в(ъ) бга бо-
гатѣа».

Убогіи зась люде сут(ъ) богатыми дла того, бо онѝ жадного богацтва не
хотатъ мѣти, якъ бы вшелакіи богацтва мѣли, ω таки(х) людехъ мовитъ
в̃. Ко(р) ап(с)лъ Павел(ъ): «Нѣчто же имуще, а вса содержаще». И дла тогω убогіи
.ѕ. суть богатыми, бо онѝ в(ъ) ср(д)цу своємъ скарбъ дховный, цноты и добрыи
Лу(к) учынки маютъ, который скарбъ споминалъ Хс, мовачи: «Блгій члвкъ ω(т)
.ѕ. блгагω сокровища сердца своєгω износитъ блгоє». Єщѐ и дла тогω убогыи
суть богатыми, бо маютъ бга в(ъ) собѣ мешкаючого, которого любатъ, вед-

лугъ ап(с)ла Іωáнна, мовѧчого: «Пребываѧй в(ъ) любвѣ, в(ъ) бзѣ пребывáетъ) и бгъ в(ъ) нéмъ пребываетъ». а. Іωа(н). д.

Дрýгїй крстъ дхóвный éстъ чи́стость, котóрую залѣцáлъ Хс, мóвачи: «Блжéни чи́стыи ср(д)цемъ, я́кω тыи бга узрѧтъ». Троѧкаѧ éстъ чи́стость, бо едны лю́де чи́сты сýтъ на тѣлѣ, а нечи́сты на дшѣ, котóрыи грѣхý телéсногω не чини́ли, áле зезвóлили на грѣхъ телéсный. Такъ мóвилъ // Хс: 55
«Аще воззри́тъ на женý вьéже вожделѣти éй, ужé любодѣйствовá с(ъ) нéю въ ср(д)ци своéмъ». Дрýгїи лю́де ч(с)тыи сýтъ на дшѣ, а нечи́стыи на тѣлѣ, котóры(м) гвáлтомъ чи́стость ω(т)нѧто, а они на тóй учы́нокъ не зезвалѧли. Иншыи лю́де чи́стыи сýтъ и на дшѣ и на тѣлѣ, котóрыи грѣхý телéсного не чыни́ли и не зезволѧли на грѣхъ телéсный. Такýю чи́стость и мы пови́нни смо заховáти, не тылко грѣхý телéсногω не чыни́ти, але и не зезволѧти на грѣхъ телéсный и пóмыслωвъ нечи́стыхъ до ср(д)ца нáшегω не мáємо припускáти, бо Хс гáнилъ жыдωвъ, котóрыи тѣло ωчищáли, а ср(д)це мѣли нечи́стоє, и прировнáлъ и́хъ до кýбка и ми́сы, мóвачи: «Гóре вамъ, кни́жницы и фарисéе, лицемѣры, яко ωчищáєте внѣшнеє стклани́ци и блю́да, внутрьýду же сýтъ пóлны хищéнїѧ и непрáвды. Фарїсéю слѣпый, ωчисти прéж(д)е внýтрнеє стклани́ци и блю́да, да бýдет(ъ) и внѣшнеє и́ма что(с)». Ма(ѳ). кг.

Тóй дрýгїй крстъ дхóвный, чи́стость, єсли заховáємо, мóжемо тымъ кр(с)тóмъ звѣтажити тѣло, котóрое сѧ кохáетъ в(ъ) грѣхý телéсномъ нечи́стомъ. Длѧ тогω нá свѣтѣ розмайтыи нáрωды розмайте вшетéчниковъ и чужолóжникωвъ за грѣхъ телéсный нечи́стый карáли, жиды чужолóжникωвъ камѣнамъ забїѧли, егѵптане тысачу плѧгъ рóзками чужолóжникомъ давáли. Арáпове чу//жолóжниковъ стинáли, індíйчикове вѣшали, грéки чужолóжника и чужолóжницу, в(ъ) мѣхъ ремѣнный зашывши, в(ъ) мóре áлбо в(ъ) рѣкý глубóкую в(ъ)пускáли. Рымлѧне чужолóжникωвъ живыхъ в(ъ) землѣ закóповали, тыи жъ рымлѧне зхили́вши двѣ дéрева надóлъ, привазáли чужолóжникову нωгу еднý до едногω дéрева, другую до дрýгого, потымъ пусти́ли тыи дéрева, котóрыи нá двѣ чáсти чужолωжника роздéрли, тáкъ же и чужолóжницу карáно. В(ъ) стáром(ъ) зáконѣ бгъ росказáлъ, жебы невѣстѣ, у мýжа своéго подейзрéной, далъ сщенник(ъ) в(ъ) цркве вóду клѧтую ωбличéнїа пи́ти. Єсли неви́нна былá невѣста мýжеви своéму, нѣчóгω éй водá тáѧ не шкоди́ла. Áле єсли мýжа своéго здрáдивши, з(ъ) и́ншимъ чужолóжство попéлнила, ω(т) воды клѧтои чрéво ей надýлоса и роспýклоса. И в(ъ) нóвомъ зáконѣ Хс далъ такóє приказáн(ь)є, жебы мýжъ нѣгды не ки́далъ жены своéи, хи́ба длѧ чужолóжства, «и́же áще пýститъ женý свою, рáзвѣ словесé прелюбодѣйна и ωжéнитъсѧ и́ною, прелю́бы твóритъ». Корне(л). а пѧ(т). на лд. Бы(т). 55 зв. Чи́слъ. е.

Чужолóжницами назывáютъсѧ дши людéй невѣр(ъ)ныхъ и грѣшныхъ, бо они, бга поки́нувши, удаютъсѧ до дїáвола и егω вóлю чынатъ. Были такими чужолóжницами двѣ мѣстѣ // Самáрїа и Іер(с)ли́мъ, котóрыи ωстáвивши правди́вогω бга своегω, удали́са до боговъ фал(ъ)ши́выхъ, болвáновъ Ассvрíйскихъ, в(ъ) котóрых(ъ) дїáволы мéшкали и людéй мóвою своєю зводи́ли. Длѧ тогó мóвитъ бгъ до пр(о)рка Іезекíилѧ: «Двѣ женѣ свѣта дщéры 56 Іезе(к). кг.

ма́тере єдино́а». Да́лѣй мо́вит(ъ): «И́мена же и́ма Сама́ріа, Ѡолла, Іер(с)лимъ, Оѡли́ва». Да́лѣй мо́витъ бг҃ъ: «Соблуди̂ Ѡолла ѡ(т) мене̂ и во ло́жи по́хоти своа̂ къ ассv́ріѡмъ, приближа́ющимса є́и». Да́лѣй мо́витъ: «И вида̂ сестра̂ єа̂ Оѡли́ва и разсыпа̂ возложеніе свое́ па́че єа̂ и блуже́ніе єа̂ па́че блуже́ніа сестры̂ своє́а, умножи̂ къ сынѡ́мъ Ассv́рі́йскимъ». И за то́є чужоло́жство поки́нулъ бг҃ъ и ѡ(т)трути́лъ ѡ(т) себе̂ тыи два на́рѡды — їилскі́й, кото́рый ме́шкалъ въ Сама́рі́и, и і́удскі́й, кото́рый ме́шкалъ въ Ієрусали́мѣ, и кара́лъ тыи два на́рѡды войною, спустоше́н(ь)ємъ, нево́дею и пла́гами и́ншыми.

Тре́тій крстъ дхо́вный є́стъ послуша́ніє, кото́роє самъ Хс захова́лъ, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла, мова́чого: «Послушли́въ бывъ да́же до сме́рти». Послуша́ніє ма́єтъ бы́ти пру́дкоє, жебы̂ смо пру́дко чыни́ли, що на́м(ъ) ка́жутъ. Такъ были̂ Петръ и Андре́й послу́шныи, кото́рыи лови́ли рыбы в(ъ) мо́рѣ
Ма(ѳ) .д. Галіле́йскомъ, а гды и́хъ завола́лъ Хс до себе̂ на ап(с)лство, мо́вачи: «Гра-
56 зв. дѣта по мнѣ и сотвору̂ вы ло́вца члвкомъ», они // за́раз(ъ), поки́нувши сѣти свои, пошли̂ за Хмъ, якѡ написано: «Они́ же а́біє ѡста́вл(ь)ше мре́жа по не́мъ идо́ста».

Ма́єтъ бы́ти послушаніє весе́лоє, жебы̂ смо весе́лымъ ср(д)цемъ чыни́ли то́є, що на́мъ роска́зано. Весела́чиса ѡ(т)правова́лъ послуша́ніє Іѡа́нъ Кр(с)титель, ѡ кото́ромъ написано: «Имѣа́й невѣсту [црковъ], жени́х(ъ)
Іѡа(н). г. є́стъ [Хс], а дру́гъ женихѡ́въ [Іѡа́нъ Кр(с)ти́тель] [6] стоа̂ и послуша́а егѡ, ра́достію ра́дуєтъса за гла́съ женихѡвъ». Ма́єтъ бы́ти послуша́ніє достате́чноє, жебы̂ смо достате́чне все учыни́ли, що намъ ка́жутъ, нѣчо́го не ѡпуска́-
Исхо(д). кд. ючи. Такъ мо́вили їилта́не до Мѡvсе́а: «Вса словеса̂ я́же гла̂ г(с)дь, сотво́римъ и послуша́ємъ».

Ма́єт(ъ) бы́ти послуша́ніє стате́чноє, жебы̂ смо стате́чне о́ноє ѡ(т)правова́ли през(ъ) в(ъ)ве́съ часъ, кото́рый намъ назна́чено. Такъ мо́вилъ бг҃ъ до
Девто(р). в. їилта́нѡвъ: «Кто дасть ср(д)це и́хъ бы́ти в(ъ) ни́хъ, яко же боа́тиса мене̂ и снабдѣти вса за́повѣди моа̂, и въ вса̂ дни̂ да блго бу́детъ и́мъ».

Мѣ́ймо и мы̂ тре́тій крстъ то́й дхо́вный, послуша́ніє, бу́д(ь)мо въ послуша́ніи пру́дкими, весе́лыми, достате́чными и стате́чными, то звѣ́тажимо ты(м) кресто́мъ дхо́внымъ зло́го ду́ха, кото́рый є́стъ непослу́шный бгу и єму̂ проти-
57 витъса. Бг҃ъ мо́витъ до члвка: «Не бу́дешъ и́ныхъ бо//гѡ́въ мѣ́ти, ра́звѣ мене̂». А злы́й дхъ ка́жетъ и́ншихъ богѡ́въ члвковѣ мѣ́ти и самъ бо́гѡ(м) называ́єтъса. Таки́хъ бого́въ, злы́хъ ду́хов(ъ), ѱалми́ста спомина́єтъ, мо́вачи: «Всѣ бѡ́зы—язы́къ бѣ́совъ». Бг҃ъ мо́витъ до члка: не крадь. А злы́й дхъ мо́витъ: кра́дь. Бг҃ъ мо́витъ: не забі́а́й. А злы́й дхъ мо́витъ: забі́а́й. Бгъ мо́витъ: не свѣ́дчъ фалши́ве. А злы́й ду́хъ мо́витъ: свѣ́дчъ фалши́ве. Бг҃ъ не ка́жетъ присага́ти несправедли́ве и мо́витъ: «Не взыва́й и́мени гда бга твоє́гѡ в(ъ)суе». А злы́й ду́хъ мо́витъ: «Взыва́й има̂ гда бга твоє́гѡ в(ъ)суе». Бг҃ъ мо́витъ: «Чти ѡ(т)ца̂ твоє́гѡ и ма́теръ». А злы́й ду́хъ мо́витъ: «Не чти̂ ѡ(т)ца̂ твоє́гѡ и ма́тере». Бг҃ъ мо́витъ: «Шану́й днь сты́й». А злы́й ду́х(ъ) мо́витъ: «Не шану́й дна̂ сто́гѡ».

Бгъ мо́вит(ъ): «Г(с)ду бгу твое́му поклони́шися и тому̀ еди́ному послужи́ши». А злы́й ду́хъ не хо́четъ бгу кла́нятися и служи́ти, але хо́четъ, жебы̀ ему̀ бгъ кла́нял(ъ)ся и служи́лъ, бо Хс бгъ нашъ ґды по́стил(ъ) на пу́щи, на то́й часъ ду́хъ злы́й з(ъ)покуша́л(ъ) Ха бга, в(ъ)прова́дилъ егѡ̀ на гору̀ высо́кую и показа́лъ ему̀ вся ца́рствїя мі́ра и сла́ву и́хъ и мо́вилъ ему̀: «Сі́я вся тебѣ̀ дамъ, а́ще падъ поклони́шиши ми ся». Ма(ѳ) .д͠.

Для тогѡ̀ злы́й дхъ сатано́ю, проти́вникѡмъ называ́ετъся, же непослу́//шный е́стъ бгу и ему̀ завше проти́витъся. И са́мъ Хс назва́лъ сатано́ю, проти́вникѡ(м) зло́го ду́ха, мо́вячи: «Ви́дѣхъ сатану̀ я́кѡ мо́лнїю съ нбсѐ спа́дша». 57 зв.

Тогѡ̀ зло́гѡ ду́ха непослу́шногѡ мо́жемо звѣ́тяжити кресто́м(ъ) дхо́внымъ, послуша́нїемъ, бо ви́дѣлъ пр(о)ркъ Іезекіиль чты́ри звѣря́та и при ни́хъ ко́ла. Що чыни́ли звѣря́та, то́е и ко́ла чыни́ли; звѣря́та поступова́ли, и ко́ла поступова́ли; звѣря́та подноси́лися, и ко́ла подноси́лися; звѣря́та ста́ли, и ко́ла ста́ли. Знакъ то был(ъ) послуше́нства, кото́рое мы пови́нни смо захова́ти. Що намъ ка́жетъ бгъ чыни́ти, то́е чынѣ́мо, а чогѡ̀ чыни́ти не ка́жетъ, тогѡ̀ не чынѣ́мѡ. Іезе(к) .а͠.

Тымъ тро́якимъ кресто́мъ дхо́вным зáкѡнники звытяжа́ют(ъ) тро́хъ непрїя́телей ду́шныхъ, бо ѡнѝ иду́тъ за Хр(с)то́мъ, захову́ючи приказа́н(ь)я Хвы и присяга́ютъ на убо́ство доброво́лное и тымъ кр(с)то́мъ дхо́внымъ з(ъ)вытяжа́ют(ъ) свѣ́тъ, кото́рый за бога́цствами ся уганя́етъ. Присяга́ютъ зáко(н)ники чи́стость захова́ти до сме́рти своеи и тымъ крсто́мъ дхо́внымъ з(ъ)вытяжа́ютъ тѣ́ло свое́, скло́нное з(ъ) прирожéня до грѣху̀ теле́сногѡ нечи́стогѡ. Присяга́ютъ зáкѡн(ъ)//ники захова́ти послуше́нство ста́ршому своему и бра́тїи свое́й и тым(ъ) крсто́м(ъ) дхо́вным(ъ) з(ъ)вытяжа́ютъ зло́го ду́ха непослу́шногѡ. Для того́ прировня́ю я̀ ко́ждый монасты́ръ до вежѝ Антїѡ́ховои, бо Антї́ѡхъ, кро́ль сvрі́йскїй, будова́лъ ве́жи деревя́ныи на слонахъ, а на ко́ждой ве́жи было̀ три́дцать и два жолнѣ́рѡвъ, кото́рыи на войнѣ̀ непрїя́телей забї́яли. Такъ в(ъ) монастырѣ̀ знайду́ют(ъ)ся жолнѣ́ре Хвы, зáконники, кото́рыи войну̀ то́чатъ з(ъ) не́прїятелами душе́вными и и́хъ з(ъ)вытяжаютъ. Тако́го во́ина спомина́етъ ап(с)толъ Па́велъ, мо́вячи: «Постраждѝ я́кѡ до́бръ во́инъ Хвъ». 58 а͠. Ма(к) .ѕ͠. Вєргил(ъ). кни(г) .в͠.

Прировня́ю я̀ монасты́ръ до коня̀ Троя́нского, кото́рого гре́ки учини́ли з(ъ) де́рева на кшта́лтъ гѡры̀ вели́кого и вели́кое во́йско в(ъ) не́мъ замкну́ли и написа́ли з(ъ)ве́рху: «Ѡфѣ́ра боги́нѣ Мї́не́рвѣ». А са́ми, ѡд(ъ) мѣ́ста ѡдступи́вши, скры́лися. Трѡя́не того̀ коня̀ до мѣ́ста в(ъ)прова́дили якъ ѡфѣ́ру, боги́нѣ своей Міне́рвѣ да́ную, не вѣ́даючи, же тамъ в(ъ)ну́тръ су́ть жолнѣ́ре ґре́цкїе, котѡ́рыи поты́мъ в(ъ)ночѣ̀, з(ъ) коня̀ вы́шедши, мѣ́сто Тро́ю ѡгне́мъ и мече́мъ з(ъ)бу́рыли. Такъ в(ъ) мѡнастырѣ̀ ко́ждомъ кры́ют(ъ)ся жолнѣ́ре Хвы, зáкѡнники, кѡто́рыи // тро́якимъ крсто́мъ дхо́вным(ъ), якъ ѡру́жїем(ъ), тро́хъ непрї́ятелей ду́шныхъ з(ъ)витяжа́ютъ и па́н(ь)ство и́хъ бу́рятъ. И мы̀, правосла́вныи, ты́мъ крсто́мъ дхо́внымъ тро́якимъ, я́къ ору́жїем(ъ), мо́жемо тро́хъ непрї́ятелей ду́шны(х) зви́тяжити и по ты́мъ зви́тазтвѣ в(ъ) нбѣ̀ навѣ́ки триум(ъ)фова́ти. Ами́нь. 58 зв.

То́є жъ каза́н(ь)є повѣда́й на всѣхъ стыхъ в(ъ) н(д)лю пе́рвую по сошестві́и стго
Ма(ѳ) дха, где положі́ ѳе́ма такоє: Иже не прі́иметъ креста̀ своего и въслѣ́дъ менѐ гра́детъ,
.і. нѣ́сть менѐ достоинъ.

КАЗА̀НЬЄ В(Ъ) НЕДЕ́ЛЮ ЧЕТВЕ́РТУЮ ПО ВОСКР(С)НІ́И ХВОМЪ Ѡ РАЗСЛАБЛЕ́ННОМЪ

Се здра́въ бы́сть, к тому̀ не согрѣша́й, да не го́рѣє ти что бу́детъ. Іѡа́нъ, є.

Спомина́єтъ єv(г)лі́є сто́є двохъ члвковъ разслабле́нныхъ, то́ єсть паралѣ́-
59 жемъ зара́женыхъ, кото́ры(х) Хс уздоро́вилъ.// Єде́нъ былъ в(ъ) Ієр(с)лі́мѣ, другі́й в(ъ) Капернау́мѣ. В(ъ) Ієр(с)ли́мѣ разслабле́нный лежа̀лъ в(ъ) притво́рѣ, ве́дле ку́пели о́бчей, до кото́рого самъ Хс пришо́лъ и мо́вилъ: «Возмѝ одръ твой и ходѝ и сѐ здра́въ бы́сть члвкъ». В(ъ) Капернау́мѣ зась чты́ри члвки принеслѝ на ло́жку розслабле́ннагѡ до Ха, а гды̀ за мнѡ́зствомъ на́рѡда не моглѝ до негѡ̀ приступи́ти, ѡ(т)кры́ли дахъ и сте́лю и спусти́ли разслабле́ннаго пре(д) но́ги Хвы, кото́рому Хс мо́вилъ: «Возмѝ свой одръ и идѝ в(ъ) до́м(ъ) свой». И воста́нъ, взе́мъ о́дръ свой и идѐ в(ъ) до́мъ свой. В(ъ) Ієр(с)ли́мѣ три́дцать и о́смъ лѣ́тъ разслабле́нный члвкъ в(ъ) хоро́бѣ найдова́лъса. В(ъ) Капернау́мѣ не напи́сано, я́къ до́лго хорова́лъ члкъ разслабле́нный, в(ъ) Ієр(с)ли́мѣ ра(з)слабле́нный до Ха мо́вилъ: «Ги, члвка не има́мъ, да єгда̀ возмути́т(ъ)са вода̀ въверже́тъ ма в(ъ) ку́пель». В(ъ) Капернау́мѣ зась разслабле́нный до Ха нѣчо́го не мо́вилъ. Въ Ієр(с)ли́мѣ Хс улѣчи́лъ разслабле́нного в(ъ) су́б(ъ)бѡ́ту; не напи́сано зась дна, в(ъ) кото́рый улѣчи́лъ Хс разслабле́нного члвка в(ъ) Капернау́мѣ, зачы́мъ и́ншій то є́сть члвкъ разслабле́нный, кото́рогѡ спомина́єтъ єv(г)ли́стъ Матѳе́й, ѡ(т) тогѡ̀, кото́рогѡ спомина́єтъ єv(г)ли́стъ Іѡа́нъ. В(ъ) ты́мъ єдна́къ ѡба́-
59 зв. два ты́и члвки разслабле́нныи згажа́ютъса, же // за грѣхѝ свои ѡба́два тя́жкою хоро́бою тоє́ю ѡ(т) ба былѝ навѣ́жени. Для того̀ Хс в(ъ) Ієр(с)ли́мѣ разслабле́нного уздоро́вивши, мо́вилъ єму̀: «Се здра(в) бы́ст(ь), к тому̀ не согрѣша́й, да не го́рѣє ти что бу́де(т)». И в(ъ) Капернау́мѣ разслабле́нному члвкови пе́р(ъ)ше грѣхѝ ѡ(т)пусти́лъ, мо́вачи: «Ѡ(т)пуща́ютъ ти са грѣсѝ твои̇». Поты́мъ єго̀ уздоро́вилъ, мо́вачи: «Возмѝ свой одръ и идѝ в(ъ) до́мъ твой».

Правосла́вныи хр(с)тія́не, понева́жъ за грѣхѝ кара́єтъ бгъ людей паралѣ́жемъ, стра́шною хоро́бою, покажу̀ я̀ в(ъ) ны́нѣшней мо́вѣ моє́й и́мена, кото́рыми са грѣхѝ называ́ютъ. Поты́мъ покажу̀ звѣ́рата нечи́стыи, кото́рыми са лю́де грѣ́шныи называ́ютъ, жебы́ смо то́є вѣ́даючи, грѣхѡвъ са хронили. Ха бга ѡ по́мочъ прошу̀, ласкъ ва́шихъ ѡ слухан(ь)є.

Называ́ютъса грѣхѝ комара́ми и велблю́дами. Такъ мо́вилъ Х҃с до жы- Ма(ѳ)
дѡ́въ: «Вожды слѣпы́и ѡцѣжа́юще комарѣ, велбу́да же пожира́юще», бо .к҃е.
жыдѝ малы́хъ грѣхо́въ хрони́лиса, кото́рыи называ́ютъса комара́ми, а чы-
ни́ли грѣхѝ вели́кїи, кото́рыи велбу́дами называ́ютса. Малы́й то былъ грѣхъ
в(ъ) ста́ромъ за́кѡнѣ, ґды кто не да́лъ зе́лїа десати́ны архїере́ѡви а́лбо ле-
ві́тѡви, а жыдѝ то́є за вели́кїй грѣх(ъ) почита́ли и мо́цно десати́ны тоє́и у: ѻ-
ми//на́лиса. 60

Вели́кїй зась былъ грѣхъ несправедли́ве суди́ти, мл(с)рдїа людє́мъ не ѡсвѣдча́ти и в(ъ) Х҃а б҃га правди́вогѡ не вѣ́рити. А жыдѝ за малы́й то́є грѣхъ мѣ́ли и ѡпуща́ли то́е. Дла тогѡ̀ мо́вилъ Х҃с до ни́хъ: «Го́ре вамъ, кни́жницы и фарі́сеи лицемѣ́ры, якѡ ѡдесатству́ете мѧ́тву, и ко́пръ, и кимѣ́нъ и ѡста́висте ва́жшаа за́кону судъ, и мл(с)ть, и вѣ́ру. Сі́а же подоба́ше твори́ти и оныхъ не ѡставлѧ́ти».

Называ́ютъса грѣхѝ сучце́мъ и бервено́мъ. Такъ мо́вилъ Х҃с: «Что́ же ви́диши суче́цъ, иже въ оцѣ бра́та твоє́гѡ, бервенѝ же, иже є́стъ въ о́цѣ твоє́мъ, не чу́єши». През(ъ) суче́цъ значи́т(ъ)са грѣхъ малы́й, кото́рый мы у и́ншихъ люде́й ви́димо и ѡсужда́ємо и́хъ; през(ъ) бервено̀ значи́тъса грѣхъ вели́кїй, кото́рого мы у себѐ ма́ючи, не ви́димо и себѐ добрыми, справедли́выми чы́нимо. Такі́й былъ Алеѯа́ндеръ крол(ь) Македѡ́нскїй, до кото́рого жолнѣ́ре Квенту(с) приве́ли збо́йцу мо́рскогѡ на имѧ̀ Дїѡме́деса, на мо́рѣ пойма́вши, кото́рого ґды Гурцну(ш) Алеѯа́ндер(ъ) строфова́лъ, мо́вачи «Чему̑ то розбїѧ́ешъ и шко́ду людє́мъ ѡ Алеѯа́ндрѣ. чы́нишъ»,— ѡ(т)каза́лъ Дїѡмедесъ Алеѯа́ндровѣ: «Ѡ кро́лю, ты менѐ разбо́йникомъ чыни́шъ, же я̀ самъ еде́нъ єдыни́м(ъ), чолнѡ́мъ на мо́рѣ ѣ́здачи, розбї́ѧю и ша́р(ъ)паю, а себѐ само́го не зове́шъ разбо́йникомъ, кото́рый земле́ю и мо́рем(ъ) злѣчо́ные во́йска // прова́дачи, такъ мно́го люде́й позабї́ѧлъ єси́ и ю́жъ в(ъ)ве́съ свѣ́т(ъ) кро́вию лю́(д)скою ѡблѧ́лъ єси́». Почу́вши 60 зв.
ты́є му́дрые слова̀, Алеѯа́ндеръ нѣчо́гѡ зло́гѡ не чыни́лъ Дїѡме́десовѣ, ѡ́вшемъ приня́лъ егѡ̀ до себѐ и вели́кимъ па́номъ учыни́лъ егѡ̀.

Называ́ютъса грѣхѝ по́ворозами. Такъ мо́витъ Соломѡ́нъ в при́повѣстахъ: «Плени́цами же грѣхѡ́въ свои́хъ ко́ж(д)о з(ъ)стѧ́зуєтъса». Бо ты́ми по́ворозами, грѣха́ми, ч҃лвка грѣ́шного злы́й ду́хъ, не́прїатель ду́шный, вѧ́жетъ и до пе́кла в(ъ) нево́лю вѣ́чную прова́дитъ, що признаётъ и пр(о)ркъ Д҃вдъ, мо́вачи: «Ужа̀ грѣ́шникъ ѡбаза́шаса мнѣ». Дла тогѡ̀, живучѝ на свѣ́тѣ, ма́ємо удава́тиса до с҃щен(ъ)ника а́лбо с҃ти́тела и сповѣда́тиса пре(д) ни́ми грѣхѡ́въ свои́хъ, кото́рыи насъ, якъ по́ворозы, звяза́ли, то розвѧ́жут(ъ) онѝ насъ и во́лными ѡ(т) ты́хъ по́ворозовъ учы́натъ, ґды на и́сповѣди ѡ(т)пу́статъ намъ грѣхѝ на́ши, бо с҃ти́телемъ и с҃щенникѡмъ далъ Х҃с моцъ вяза́ти и розвяза́ти, мо́вачи: «Єли́ка свѧ́жете на земли̇̀, бу́дутъ свѧ́зана на н҃бсе́хъ и єли́ка раздрѣши́те на земли̇̀, бу́дутъ раздрѣше́нна на н҃бсе́хъ».

Называ́ютса грѣхѝ ра́нами, кото́рыми д҃ша є́стъ ч҃лвчаа зра́нена. Такъ мо́витъ ѱалми́ста: «Возсмердѣ́ша и согни́шаса ра́ны моѧ̀ ѡ(т) лица̀ безу́//мїа 61
моє́гѡ». Кто ма́єтъ ра́ну на тѣ́лѣ, за́разъ ста́раєтса ѡ лѣка́рство, удає́т(ъ)са до лѣ́кара, жебы̀ онуюмоглъ улѣчи́ти, бо єслѝ занедба́єтъ, розши́ритса та́а ра́на и ч҃лвка умо́ритъ. Такъ єслѝ кто ма́єт(ъ) ра́ны грѣхо́вныи на д҃ши своє́й, пови́ненъ за́разъ до лѣ́кара, до спо́вѣдника удава́тиса и лѣка́рством(ъ) д҃хо́в-

ным, спо́вѣдю ст҃ою, ра́ны свои улѣчи́ти, бо єслѝ бу́детъ грѣшный чл҃вкъ
спо́вѣдь д҃нъ за д҃нь ω(т)клада́ти, грѣхъ єгѡ роз(ъ)ши́рит(ъ)сѧ, малы́й вели-
кимъ зоста́нетъ, ω(т) мы́слѣ прі́йдетъ до учы́нку и д҃шу чл҃вчую умо́ритъ.
Длѧ тогѡ І҃с Сіра́хъ мо́витъ: «Не ме(д)ли ѡбрати́тисѧ ко г҃ду и не ω(т)лага́й
д҃нь ω(т) д҃нѐ, в(ъ)незаа́пу бо изы́йде(т) гнѣвъ г(с)нь, и во врѐмѧ мѐсти поги́б-
неши».

Называ́ютъ грѣхѝ боло́томъ и блево́тинами. Такъ мо́витъ ап(с)тлъ Петръ
ѡ людѐхъ грѣшныхъ, кото́рыи пока́авшисѧ и вы́сповѣдавшисѧ грѣхѡ́въ сво-
и́хъ, зно́ву до ты́х(ъ) же грѣхѡ́въ верта́ютсѧ: «Случѝ бо сѧ и́мъ и́ ти́нная
в҃. Петръ при́тча, песъ возвра́щъсѧ на свою блево́тину и свинїѧ ѡмы́вшисѧ в(ъ) ка́лъ
.в҃. ти́нный». Ѡ ро́зуме твой без(ъ)розу́мный! Ѡ шале́нство твоє! Ѡ запамята́-
лость твоѧ! Чл҃вче грѣшный, кото́рый шпе́тное боло́то грѣхо́вное на д҃шѣ
своей спо́вѣдю ст҃ою ѡмы́вши, поты́м(ъ) зно́во до того́ // сѧ боло́та верта́єшъ
61 зв. и в(ъ) не́м(ъ) сѧ валѧ́єшъ, кото́рый шпе́тныи блево́тины грѣхо́вныи з(ъ) се́р(ъ)-
ца своє́го на и́сповѣди ст҃ой вы́ригнувши и вы́кидавши, поты́мъ зно́ву ты́и
блево́тины пожира́єшъ и в(ъ) се́рцу своє́мъ хова́єшъ. Длѧ тогѡ, чл҃вче грѣш-
ный, мо́витъ до тебѐ пр(о)ркъ Іезекі́иль: «Єгдѐ совратитъсѧ пра́ведный ω(т)
Іезе(к) .г҃. пра́вдъ свои́х(ъ) и сотво́ритъ согрѣше́нїє, дамъ му́ку пре(д) ни́мъ, то́й ум-
рѐтъ». И ап(с)тлъ Па́велъ до тебѐ, чл҃вче грѣшный, такі́и жъ слова̀ мо́витъ:
Гала(т) .в҃. «Аще бо я́же разори́хъ сі́а, па́ки созида́ю престу́пника себѐ пре(д)ставлѧ́ю».

Называ́ютсѧ грѣхѝ о́ловомъ, бо ви́дѣлъ пр(о)ркъ Заха́рїѧ невѣ́сту, сѣ-
дѧ́чую посре́дѣ зба́на, кото́рому зба́новѣ в(ъ) у́ста в(ъ)ки́нено тала́нтъ о́ло-
ва: «Се жена̀ єди́на сѣдѧ́ше посре́дѣ мѣры и речѐ: се є́ст(ъ) беззако́нїє и в(ъ)-
Іа́кѡвъ Туріи на є҃. Заха(р). вержѐсѧ посре́дѣ мѣры и в(ъ)вержѐ тала́нт(ъ) олова́ный въ уста̀ єй». Уч҃тлѣ
ц҃рко́вныи, толку́ючи д҃хо́вне ты́и слова̀, невѣ́стою называ́ют(ъ) зебра́н(ь)є
людей грѣшныхъ, зба́номъ называ́ютъ пе́кло, бо грѣшныи лю́де в(ъ) пе́клѣ,
я́къ в(ъ) зба́нѣ огни́стомъ, бу́дутъ за́мкнены. Тала́нтъ олова́ный значи́тъ
тѧ́жкїи нескон(ъ)чо́ныи грѣхѝ, кото́рыи лю́де грѣшныи в(ъ) пе́клѣ бу́дутъ
на собѣ мѣти, понева́жъ о́лово є́стъ тѧ́жкое, надо́лъ чолове́ка нахилѧ́єтъ. Такъ
62 и грѣхѝ су́тъ тѧ́жкїє, нахилѧ́ютъ лю//де́й на́долъ, до пе́кла и жа́дное мѣст-
це грѣха̀ здѐржати не мо́жетъ. Не мо́жетъ грѣха̀ н҃бо здѐржати, бо а́нгела
пы́шногѡ ски́нуло до пе́кла. Не мо́жетъ грѣха̀ повѣ́тр(ъ)е здѐржати, бо Сі-
мѡна, чаро́вника лѣта́ючого, на́долъ ки́нуло. Не мо́жетъ грѣха̀ мо́ре здѐр-
жати, бо пр(о)рка Іѡ́ну непослу́шногѡ з(ъ) корабля̀ му́сѣли жеглѧ́рѣ вы́-
кинути в(ъ) мо́ре, кото́роє сѧ было̀ длѧ Іѡ́ны в(ъ)збу́рило. Не мо́жет грѣха̀
землѧ̀ здѐржати, бо розступи́ласѧ по(д) Даѳа́нѡмъ и Авирѡ́номъ, проти́в-
никами б҃жими, и живы́хъ и́хъ пожѐрла. Зачы́мъ слу́шне грѣхѝ о́ловомъ
тѧ́жкимъ называ́ютсѧ, понева́жъ, я́къ о́лово тѧ́жкоє, людей надо́лъ, до пе́к-
ла нахилѧ́ютъ, ве́длугъ ѱалми́сты мовѧ́чогѡ: «Безако́нїѧ моѧ̀ превзыйдо́ша
гла́ву мою, якѡ бре́мѧ тѧ́жко ѡтаготѣ́ша на мнѣ».

Єщѐ тре́ба мо́вити ѡ звѣрѧ́тахъ нечи́стыхъ, которыми сѧ грѣшныи лю́де
Леви(т) а҃. называ́ютъ. В(ъ) ста́ром(ъ) зако́нѣ ро́зныи былѝ звѣрѧ́та нечи́стыи, кото́-
рыхъ не каза́лъ б҃гъ людѐмъ ѣсти. През(ъ) ты́и звѣрѧ́та ро(з)ныи ро́зныи лю́-
де грѣшныи знача́тъсѧ. З(ъ) звѣрѧ́тъ, на повѣ́трю лѣта́ючихъ, не во́лно бы-

лѡ̀ ты́хъ ѣ́сти, кото́рыи чты́ри нѡги ма́ютъ, бо ты́и в(ъ)зглѧ́домъ крылъ пта́-
хѡви нб(с): ому, в(ъ)зглѧ́домъ чоты//рѡ́хъ нѡ́гъ звѣрѧ́ти зе́мному су́тъ 62 зв.
подо́бны, а затымъ нѣ̀ пта́хомъ нб(с)нымъ, нѣ̀ звѣ́ремъ зе́мнымъ не могу́тъ сѧ
назва́ти. През(ъ) ты́и звѣрѧ́та знача́тсѧ лю́де, кото́рыи б҃гу слу́жатъ и нб(с)-
ногѡ мешка́нѧ хотѧ́тъ доступи́ти, єдна́къ за ма́рностами зе́мными, за бога́ц-
твами сѧ угонѧ́ютъ и такі́и грѣша́тъ и н҃ба не досту́патъ, бо мо́вилъ Х҃с: «Не
мо́жете б҃гу работа́ти и маммѡ́нѣ».

З(ъ) звѣрѧ́т(ъ), в(ъ) водѣ̀ плы́ваючих(ъ), не годи́лосѧ ты́хъ ѣ́сти, кото́-
рыи не ма́ютъ пюръ и луски́. През(ъ) ты́и звѣрѧ́та знача́тъсѧ лю́де, кото́рыи
не ма́ютъ б҃гомы́сл(ь)ности и стате́чности. Такі́и грѣша́тъ и н҃ба не доступу́-
ютъ. Пю́ра, кото́рыи высо́ко по(д)но́сатъсѧ, знача́тъ высо́кую б҃гомы́сл(ь)-
ность, бо пови́ненъ ч҃лвкъ, по́ки живе́тъ, мы́слити за́вше ѡ б҃гу и егѡ̀ хвали́-
ти. Такъ мо́витъ єкклезиа́стесъ: «Помани̇̀ сотво́ршаго тѧ в(ъ) дн҃ь ю́ности
твоє́ѧ, до́ндеже не прі́йдутъ дні́є злобы̀ твоє́ѧ». Луска̀ тве́рдаѧ и мо́цнаѧ
значи́тъ тве́рдую и мо́цную стате́чность, бо пови́ненъ ко́ждый ч҃лвкъ стате́ч-
не трва́ти в(ъ) вѣ́рѣ правосла́вной и в(ъ) учы́н(ъ)кахъ до́брыхъ до конца̀
живота̀ своего́, слу́хаючи нау́ки Х҃вой: «Претерпѣ́вый до конца̀, то́й спсе́н(ъ)
бу́детъ».

З(ъ) звѣрѧ́тъ четвероно́гихъ, по зе//млѣ̀ ходѧ́чихъ, не во́лно было̀ тыхъ 63
ѣ́сти, кото́рыи не ма́ютъ копы́та, надво́є роздѣ́леного, и кото́рыи по́карму
не пережо́вуютъ. Такі́ми звѣрѧ́тами называ́ют(ъ)сѧ лю́де, кото́рыи не ѡ(т)-
дѣлѧ́ютъ злы́хъ учы́нкѡвъ ѡ(т) до́брыхъ и не припомина́ютъ собѣ̀ добродѣ́й-
ствъ б҃зскихъ, кото́рых(ъ) дозна́ли. Такі́и грѣша́тъ и н҃ба не доступу́ютъ, бо
лю́де пови́нни злы́и учы́нки ѡ(т) до́брыхъ ѡ(т)дѣлѧ́ти, до́брыи учы́нки чы-
ни́ти, а злы́хъ хрони́тисѧ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Уклони́сѧ ѡ(т) зла̀ и сотвори̇̀
б҃лго». До тогѡ̀ пови́нни лю́де припомина́ти собѣ̀ за́вше добродѣ́йства б҃зскі̇и,
кото́рых(ъ) ѡ(т) дити́нныхъ лѣ́тъ свои́хъ дознава́ли и пови́нни за ни́хъ б҃гу
дѧ́ковати и хвали́ти егѡ̀. Такъ мо́витъ пр(о)ркъ Дв(д)ъ: «Бл(с)ви, д҃ше моѧ́,
г(с)да и не забива́й всѣ́хъ воздаѧ́ні̇й егѡ̀».

Єщѐ не годи́лосѧ и ты́хъ звѣрѧ́тъ ѣ́сти, кото́рыи чре́вомъ на землѣ̀ по́в-
заютъ, які́и су́тъ га́ды. През(ъ) ты́и звѣрѧ́та знача́тъсѧ лю́де, кото́рыи всю̀
мысль свою̀ в(ъ) бога́цтвахъ, в(ъ) гонѡ́рахъ и в(ъ) и́нших(ъ) ма́рностах(ъ)
зе́мны(х) утопи́ли, а ѡ збавле́ню д҃ши своей не мы́слѧ(т) и не ста́раю(т)сѧ.
Такі́и грѣша́тъ и н҃ба не доступу́ют(ъ). Длѧ того̀ на таки́хъ людей аггл҃ъ, по-
сре́дѣ н҃ба летѧчи̇̀, вола́лъ: «Го́ре, го́ре, го́ре живу́щимъ на земли̇̀».// 63 зв.

Вѣ́даєте ю́жъ ла́ски ва́ши, які́ми и́менами грѣхи̇̀ и які́ми звѣрѧ́тами лю́-
де грѣ́шныи называ́ютъсѧ. Хронѣ́мо жъ сѧ мы грѣхѡ́въ, понева́жъ за грѣхи̇̀
б҃гъ хоро́бами людей навѣжа́ет(ъ), я́кѡ навѣди(л) въ Іер(с)ли́мѣ парале́же(м)
ч҃лка, кото́рого уздоро́вивши и пото(м) знайшо́вши в(ъ) ц҃рквѣ, Х҃с мо́вилъ
ему̀: «Се здра́въ бы́сть, к тому̀ не согрѣша́й, да не го́рѣе ти что буде(т)». За
грѣхи̇̀ и дру́гогѡ в(ъ) Капернау́мѣ ч҃лвка навѣди́лъ б҃гъ парале́жемъ, длѧ
тогѡ̀ Х҃с пе́рше грѣхи̇̀ ѡ(т)пусти́лъ єму̀, мо́вѧчи: «Ѿ(т)пуща́ютъ ти сѧ грѣхи̇̀

твой». Потымъ уздоро́вилъ его̀, мо́вачи: «Воста́ни, возмѝ о́дръ свой и иди в(ъ) до́мъ свой».

Выстерѣга́ймоса грѣхо́въ и дла того̀, бо за грѣхѝ сме́ртю бг҃ъ людей кара́єтъ, чогѡ дозна́лъ Ада́мъ в(ъ) раѝ, кото́рый ґды бы не согрѣши́лъ, нѣґды бы не умира́лъ, але тысачу и бо́лше лѣтъ пережи́вши, потымъ бы з(ъ) ра́ю зе́многѡ до ра́ю нб(с)ногѡ живы́й в(ъ) тѣлѣ перене́сеный былъ на мешка́н(ь)є вѣ́чноє. Так(ъ) же всѣ люде нѣґды бы не умира́ли, а́ле през(ъ) ки́лка сотъ а́лбо през(ъ) ки́лка тысачей лѣтъ жилѝ бы в(ъ) ра҃й на землѣ, потымъ бы живы́и в(ъ) тѣлѣ перене́сены былѝ з(ъ) землѣ до нба на мешка́н(ь)є вѣчноє. А́ле же Ада́мъ згрѣши́въ и ѡ(т) него̀ грѣхъ перворо́дный на в(ъ)весь на́родъ

64 лю//дзкі́й похо́дитъ, дла тогѡ и о́нъ уме́ръ и всѣ люде на свѣтѣ умира́ютъ, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Єдины́мъ чл҃вкомъ грѣхъ внійде въ ми́ръ и грѣхо́мъ сме́рть и та́ко сме́рть внійде въ вса̀ чловеки».

в҃. Ца(р). ка҃. Выстерѣга́ймоса грѣхо́въ и дла тогѡ, бо за грѣхѝ кара́єтъ бг҃ъ людей го́лодомъ. Дознали тогѡ іи҃лтѧ́не, кото́рыи присаглѝ гаваѡнѣтомъ пога́номъ не воєва́ти и́хъ. Потымъ Сау́лъ злама́лъ ту́ю присѧ́гу, позабива́лъ гаваѡнѣтовъ, за то́є кара́лъ бг҃ъ пре(з) трѝ лѣта зе́млю Іи҃лскую вели́ки(м) го́лодомъ уставичнымъ.

в҃. Ца(р). кд҃. За грѣхѝ кара́єтъ бг҃ъ людей повѣтр(ъ)емъ, чого̀ дозна́ли тыи жъ іи҃лтѧне, ґды и́хъ седмдесѧ́тъ тысачей умерло̀ дла грѣху̀ Дв҃да, царѧ̀ и́хъ. За грѣхѝ кара́єтъ бг҃ъ войно́ю, нево́леею, спустоше́н(ь)ємъ и упа́дкомъ кроле́вства, па́нства и зе́млѣ розмайтыи. Такъ мо́витъ пр(о)ркъ Дв҃дъ ѡ црствѣ Іи҃лскомъ спустоше́номъ: «Положи́лъ е́стъ рѣ́ки въ пусты́ню и исхо́дища во́днаѧ въ жа́жду, зе́млю плодоно́сную въ слати́ну ѡ(т) злобъ, живу́щихъ на ней». И трѝ младе́нцы — Сідра́хъ, Миса́хъ и Аведнаго,— бу́дучи в(ъ) нево́лѣ вавѵлѡ́нской и терпачѝ вели́коє утрапе́н(ь)є, мо́вили: «Вса сїѧ бы́ша грѣхъ ра́ди на́ших(ъ)». То́є жъ, бу́дучи в(ъ) нево́лѣ ассѵрі́йской, Тѡвї́а, млачи́са

64 зв. бг҃у, мо́вилъ: «Не послуша́хомъ за́повѣдей // твои́хъ сего ра́ди преда́ны есмы̀ въ разсѣѧ́нїє и въ плѣне́нїє и въ сме́рть и въ при́тчу и въ срамоту̀ всѣмъ в(ъ) ни́хъ же разсѣѧ́лъ есѝ насъ». Єщѐ и дла тогѡ хранѣ́мъса грѣхѡ́въ, бо за грѣхѝ посыла́єтъ бг҃ъ людей до пе́кла на вѣчныи му́ки и на стра́шно(м) су́дѣ бу́детъ мо́вити до людей грѣ́шныхъ: «Идѣте ѡ(т) менѐ, проклѧты́и, въ о́гнь вѣчный». Ѡ(т) кото́рыхъ му́къ пеке́лныхъ вѣчныхъ захова́й насъ, Хр(с)те бж҃е збави́телю и ѡ(т)купи́телю нашъ. Аминь.

То́є жъ каза́н(ь)є повѣда́й в(ъ) н(д)лю ше́стую по соше́ствїи ст҃а́гѡ дх҃а, где положѝ ѳе́ма тако́є: Ѡ(т)пуща́ютъ ти сѧ грѣсѝ твои. Ма(ѳ). ѳ҃.

То́є жъ каза́н(ь)є повѣда́й в(ъ) н(д)лю вто́рую вели́каго по́ста, где положѝ ѳе́ма тако́є: Ѡ(т)пуща́ютъ ти сѧ грѣсѝ твои. Ма(ѳ). в҃.

КАЗАНЬЄ НА БГОѦВЛЕНІЄ Г(С)ДНЄ

Прійде Іс ѡ(т) Галілеѧ на Іѡрданъ къ Іѡанну кр(с)титисѧ ѡ(т) негѡ. Матѳей, Г.

Гды збудовалъ Мѡусей прибытокъ бгу на мешкан(ь)є, на той часъ учыни(л) умывалницу з(ъ) звер(ъ)цаделъ бѣлоголовскихъ, з(ъ) которои умывалници [7] сщенники умывалисѧ, гды мѣли входити до прибытку, жебы ѡ//фѣры чынили [8]. Прибыткомъ єстъ црковъ хр(с)тіѧнскаѧ [9], такъ мовитъ дхъ стый въ Пѣснахъ пѣсней: «Добры дщеры іер(с)лимскіѧ ѧкѡ села Кидарска, ѧкѡ кожа Соломѡнъ». Исхо(д) лй. 104

Умывалница значитъ крщеніє стоє, бо который [10] члвкъ хочетъ вніити до прибытку црковного [11] и ѡфѣровати себѣ самого богови навѣки, маєтъ ѡмытисѧ крщеніємъ стымъ, бо хр(с)тіаном(ъ) з(ъ) людми невѣрными и некрещенными не годитсѧ товарыства мѣти, длѧ того мовит(ъ) ѱалмиста: «Съ [12] нечестивыми не сѧду».

Прибытком(ъ) называєтсѧ и нбо, такъ мовитъ ѱалмиста: «Коль возлюбленна селеніѧ твоѧ г(с)ди силъ». И до того прибытку нб(с)ного [13] кто хочетъ вніити, маєтъ сѧ перше ѡмыти в(ъ) той умывалници крщеніѧ стогѡ, бо жаденъ члвкъ невѣрный и не крщенный не можетъ вніити до нба. Такъ мовилъ Хс: «Аще кто не родитсѧ водою и дхом(ъ), не можетъ вніити въ цр(с)твіє бжіє». Маєтъ теды крщеніє стоє великую похвалу, поневажъ без(ъ) крещеніѧ не могутъ люде ни до церкви хр(с)тіѧн(ь)скои [14], ни до нба вніити [15]. Маєтъ крщеніє и длѧ тогѡ похвалу великую, же самъ Хс крестилсѧ в(ъ) рѣцѣ Іѡрданской, ѧкѡ мовитъ єv(г)листъ Матѳей: «Прійде Іс ѡ(т) Галілеѧ [16] на Іѡрданъ къ Іѡанну кр(с)титисѧ ѡ(т) негѡ». Длѧ // тогѡ Хс кр(с)тилсѧ, жебы намъ постановилъ сакраментъ крщеніѧ. З(ъ) тоєи ѡказыи [17] хочу я мовити ѡ всѣхъ сакраментахъ, ѡ тайнахъ, которыи сутъ [18] знаки видомыи ласки бжеи невидимои, бо през(ъ) сакрамента, през(ъ) тайны невидимо бгъ ласку свою на дшу нашу вливаєтъ. Покажу теды в(ъ) мовѣ моєй [19], якаѧ єстъ кождогѡ сакраменту матеріѧ, якаѧ форма, якій пожыток(ъ) [20]. Прошу Ха ба [21] ѡ помочъ, ласкъ вашихъ ѡ слуханьє. 104 зв.

Видѣл(ъ) пр(о)ркъ Захаріа [22] золотый лѣхтаръ [23], на которомъ было сѣмъ лѧмпъ. Лѣхтаръ [24] значитъ црковъ, сѣмъ лѧмпъ значатъ [25] сѣмъ сакраментѡвъ, которыи [26] сѧ въ црквии знайдуютъ. Першій сакраментъ ест(ъ) крщеніє, котороє споминалъ Хс, мовачи: «Иже вѣру иметъ и крститъсѧ, спсенъ будетъ, а иже вѣры не иметъ ѡсужденъ будетъ». Крщеніѧ матеріѧ [27] єстъ вода, форма сутъ [28] слова тыи [29]: «Крщаєтъсѧ рабъ бжій албо раба бжіѧ [30] въ имѧ ѡ(т)ца и сна и стого дха». Пожытокъ [31] крщеніѧ ест(ъ), бо гды Заха(р) .Д.

члвкъ кр(с)тйтъса, зостаетъ вольнымъ ω(т) грѣху первороднаго, в(ъ) котором(ъ) всѣ люде зачынаютъса [32] и родатъса, ведлугъ ѱалмисты: «Се бо въ беззаконїихъ [33] зачатъ есмъ [34] и въ грѣсехъ роди ма мати моа». И то пожы//-
105 токъ [35] естъ крщенїа [36], бо кто кр(с)тйтса, в(ъ) Ха ωдѣваетъса, такъ мовитъ ап(с)тлъ Павелъ: «Єлицы въ Ха кр(с)тйстеса [!], въ Ха ωблекостеса». И то пожытокъ [37] крщенїа, же [38] кто кр(с)тйтъса, зостаетъ тѣломъ Хвымъ, которымъ естъ црковъ ста, народъ хр(с)тїанскїй, ведлугъ ап(с)ла Павла: «Мы всѣ во едино тѣло кр(с)тихомса». И то пожитокъ естъ крщенїа, же [39] кто крстйтса, тому нбо ω(т)ворается, яко Хвѣ нбо ω(т)ворилоса, гды ωнъ крстилса в(ъ) рѣцѣ [40] Iердан(ь)ской [41], ведлуг(ъ) єv(г)листы Матѳеа [42]: «Крстивса Іс взыйде абїе ω(т) воды, и се ω(т)верзошаса єму нбса». И то пожитокъ крщенїа, же [43] яко дхъ стый з(ъ)ишолъ на Ха в(ъ) постатъ голубиной, гды Хс крстилса в(ъ) рѣцѣ Іωрдан(ь)ской, так(ъ) и теперъ который члкъ крстйтса, на того дхъ стый сходитъ невидимо и мешкаетъ в(ъ) ср(д)цу єгω, дла тогω мовитъ ап(с)лъ Павелъ: «Посла бгъ дха, сна своегω, в(ъ) ср(д)ца наша вопїюща: авва, ω(т)цъ». Єстъ и то пожытокъ [44] крщенїа, же [45] кто кр(с)тйтъса, той стаетъса сномъ бжїимъ, яко Хс гды крестилъса въ Iωрдани, мовилъ до негω бгъ ω(т)цъ з(ъ) нба: «Се ест(ъ) снъ мой возлюбленный, ω немъ же блговолихъ». Такъ и теперъ, который [46] члвкъ крстйтъса,
105 зв. до тогω члка мовит(ъ) бгъ ω(т)цъ з(ъ) нба, любо мы голосу тогω не чу//ємо: «Се ест(ъ) снъ мой возлюбленный, ω нем(ъ) же блговолихъ».

Другїй [47] сакраментъ естъ мvропомазанїє, которое споминаетъ ап(с)лъ Павелъ, мовачи: «Помазавый насъ бгъ, иже и запечатлѣвый насъ». Матерїа мvропомазанїа естъ олива, змѣшанаа з(ъ) бал(ь)самомъ и з(ъ) иншыми [48] ωлѣйками пахнучими, которую єп(с)кпъ самъ посщаетъ и даетъ сщенникωм(ъ) дла шафована. Форма суть тыи слова: «Печать дара дха стагω [49]». Пожытокъ [50] мvропомазанїа [51] естъ, бо кто мvромъ естъ помазаный, той стаетъса моцнымъ и узброеннымъ [52] рыцеромъ [53] Хвымъ противъ вшелакимъ покусамъ и наѣздомъ непрїатела душногω. Такимъ былъ рыцеромъ Тімоѳей, до которогω мовитъ ап(с)лъ Павелъ: «Постражди [54] яко добръ воинъ Хвъ». Пожытки [55] мvропомазанїа можемо зрозумѣти з(ъ) старогω закону, бо в(ъ) старомъ законѣ когω помазано ωливою, той зосталъ албо сщенникомъ, албо кролемъ, албо пр(о)ркомъ. Помазано оливою Аарωна, теды ωнъ зосталъ сщенникомъ найвыш(ъ)шимъ [56] старозаконнымъ. Помазано Саула, теды ωнъ зосталъ кролемъ Іилскимъ. Помазано Двда, теды ωнъ зосталъ кро-
106 лемъ и пр(о)ркомъ. Такъ и теперъ, когω мvромъ по//мазуютъ, той зостаетъ сщенникомъ, бо можетъ себе самагω бгу ωфѣровати, зостаетъ кролемъ, бо кролюєтъ над(ъ) тѣломъ своимъ, на(д) смыслами и на(д) пожадливостами

телесными. Зостаёт(ъ) и пр(о)ркомъ, бо южъ может(ъ) вѣдати таемницы бзкїи, которыи пр(о)ркомъ бгъ ѡб(ъ)авлѧет(ъ).

Третїй сакрамент(ъ) есть єvхарістїѧ [67], тѣло и кровъ [68] Хва, который сакраментъ споминалъ Хс, мовачи: «Аще не снѣсте плоти сна члвческагѡ и піете крови єгѡ, живота не имате в(ъ) себѣ». Матерїѧ єvхарістїи ест(ъ) хлѣбъ пшенічный квасный, бо самъ Хс хлѣбомъ квасным той сакраментъ ѡ(т)правовалъ, якѡ написано: «Прїимъ хлѣбъ, бл(с)вив(ъ) преломивъ и даѧше учникомъ своимъ». Тоеи [69] жъ єvхарістїи [60] матерїѧ есть вино, змѣшаное трохи з(ъ) водою дла тогѡ, бо на кр(с)тѣ з(ъ) боку Хвогѡ выплынула кровъ [61] и вода, гды бокъ Хвъ копїею пробито. Такъ мовитъ єv(г)листъ Іѡаннъ: «Єдинъ ѡ(т) воинъ копїемъ ребра єму прободе, и абїе изыйде кровъ [62] и вода». Форма єvхарістїи [63] сутъ [64] тыи слова: «Прїимѣте и ядѣте, се есть тѣло моє, еже за вы ломимоє въ ѡставленїе грѣхѡвъ». Бо гды тыи слова сващенникъ мовитъ, на той часъ з(ъ) хлѣба стаєтьса тѣло Хво. Тоеи [65] жъ єvхарістїи [66] форма // сутъ [67] тыи слова: «Пїйте ѡ(т) неѧ вси, сіѧ есть кровъ [68] моѧ новагѡ завѣта, яже за вы и за многихъ изливаемаѧ, въ ѡставленїе грѣхов(ъ)». Бо гды тыи слова мовитъ сщенникъ, на той часъ вино в(ъ) кровъ [69] Хву ѡбертаєтьса. Пожытокъ [70] єvхарістїи [71] ест(ъ) [72], бо мы, хр(с)тїане вѣрныи, гды пренайстѣйшїй сакраментъ єvхарістїи поживаємо и ѡ таємницахъ єгѡ пытаємо, зрозумѣваємо дивныи таємницы, которыи тамъ знайдуютьса. Дивнаѧ то таємница, же Хс, который есть в(ъ) нбъ на правицы бга ѡ(т)ца своего, той же єденъ Хс есть ѡразъ на землѣ въ єvхарістїи. Дивнаѧ и то таємница, же єденъ Хс есть ѡразъ въ всѣхъ гостїахъ незлѣчоныхъ, которыи са по всему свѣту знайдуютъ. Дивнаѧ и то таємница, же Хс бгъ нашъ будучи члвкомъ досконалым(ъ), досконалогѡ взросту, змѣщаєтьса въ малой гостїи. Дивнаѧ и то таємница, же любо на сто, албо на тысачу и болше частей хлѣбъ и на тылко жъ кроплей вино роздѣлимо, єднакъ в(ъ) кождой части и в(ъ) кождой кропли найменшой цѣлый Хс знайдуєт(ъ)са. Дивнаѧ и то таємница єvхарістїи, же тамъ приметы хлѣба и вина самыи тылко безъ истности своеи знайдуютса, бо южъ истност(ь) // хлѣба в(ъ) тѣло Хво, истность вина в(ъ) кровъ Хву перемѣниласа. Дивнаѧ и то таємница, же покармъ иншый гды поживаємо, покарм(ъ) той в(ъ) тѣло наше ѡбертаєтьса, тѣломъ стаєтьса нашимъ, а гды пожываємо тѣло и кровъ Хву в(ъ) єvхарістїи, на той часъ мы ѡбертаємоса в(ъ) тѣло Хво, стаємоса тѣломъ Хвымъ. Дивнаѧ и то таємница, же Ха в(ъ) сакраментѣ єvхарістїи мы не видимо, єднак(ъ) кому схочетъ Хс, тымъ показуєтьса, якѡ показалъса невѣрному Амфилѡгу, цареви Сарацинскому, который в(ъ) Іер(с)лимѣ пришолъ до црквн на службу бжїю и видѣлъ Ха в(ъ) сакраментѣ єvхарістїи якѡ дитатко малоє, котороє сщенникъ на олтарѣ зарѣзалъ. Не могли тыхъ таємницъ дивныхъ

С. Іѡан(ъ) Злат. ѡми(л). в. на в. до Тімоѳ.

106 зв.

Григо(р). Ніскій в(ъ) мовѣ Кате(х). титу(л) ка.

107

Гисто(р). ѡ ѡ(т)крове(н). литургі. бж(с)тве(н).

понѧти жыдѡве, которымъ гды мо́вилъ Х҃с: «Хлѣ́бъ его̀ же а́зъ дамъ плоть
Іѡа(н) .ѕ҃. моѧ̀ е́сть, ю̀ же а́зъ дахъ за живо́тъ мі́ра», ω(т)каза́ли жыды̀: «Ка́кѡ мо́жетъ
сє́й намъ да́ти плоть свою̀ я́сти». Пожы́токъ [73] и то [74] єѵхарі́стїи [75] е́сть, бо
Ѧмбро(с). кто пожыва́єтъ [76] тѣ́ло и кро́въ [77] Х҃ву, то́й в(ъ) Х҃ѣ и Х҃с в(ъ) не́мъ мє́шкаєтъ.
кни(г) .д҃. Такъ мо́вилъ самъ Х҃с: «Яды́й мою̀ плоть и пі́ѧй мою̀ кровъ [78], въ мнѣ̀ пре-
ѡ сак- бива́єтъ и а́зъ в(ъ) не́мъ». И то̀ е́сть пожы́токъ [79] єѵхарі́стїи [80], бо кто пожы-
ра(м). гла(в).д҃.
107 зв. ва́єтъ [81] тѣ́ло и кро́въ [82] Х҃ву, то́й досту́пить // живота̀ вѣ́чнагѡ. Та́къ мо́-
вилъ самъ Х҃с: «Яды́й мою̀ плоть и пі́ѧй мою̀ кровъ [83] и́мат(ъ) живо́тъ вѣ́ч-
ный».

Четве́ртый сакра́ментъ е́ст(ъ) покаѧ́нїє, кото́роє спомина́лъ Х҃с, мо́ва-
чи ѡ галілеа́нахъ [84], ω(т) Піла́та побі́тыхъ [85], и ѡ ієр(с)ли́млѧнахъ, на ко-
Лука̀, то́рыхъ упа́ла вежа̀ Сілѡа́мскаѧ и позабіѧла и́хъ: «Мни́те ли я́кѡ галілеа́-
г҃і. не [86] сыи [87] грѣшнѣ́йшїи [88] па́че всѣ́хъ галілеа́нъ [89] бѧ́ху, я́кѡ та́ко пострада́ша. Ни, г҃лю вамъ, но а́ще не покаєтесѧ, всѣ̀ [90] та́кождє погибнете. Илѝ
оны̀ осмна́десѧтъ, на ни́хъ же падѐ столпъ Сілѡа́мскїй и побѝ и́хъ. Мни́те
ли, я́кѡ тыи дол(ъ)жнѣ́йшыи бѣ́ху, па́че всѣ́хъ живущихъ въ Ієр(с)ли́мѣ.
Ни, г҃лю вамъ, но а́ще не пока́єтесѧ, всѣ̀ та́кождє погибнете».

Покаѧ́нїѧ матє́рїѧ на трѝ [91] ча́сти дѣ́лит(ъ)сѧ, бо кто ка́єт(ъ)сѧ, пови́-
ненъ мѣ́ти скру́ху ср(д)чную, такъ мо́вилъ ѱалми́ста: «Ср(д)це сокруше́нно
и смире́нно б҃гъ не уничижи́тъ». До тогѡ̀, кто ка́єтъсѧ, пови́ненъ учыни́ти [92]
спо́вѣдь доскона́лую, жебы̀ жа́дногѡ грѣха̀ не утаи́лъ пре(д) сповѣдникомъ,
то єму̀ б҃гъ грѣхѝ пре(з) сповѣ́дника ω(т)пу́стить, такъ мо́витъ ѱалми́ста:
«Исповѣ́мъ на́ мѧ беззако́нїє моє́ г(с)дви и ты̀ ω(т)пусти́лъ нече́стїє ср(д)ца
моє́гѡ. Єщѐ кто ка́єтъсѧ, пови́ненъ до́сыть за грѣхѝ учыни́ти [93] я́кѡ чыни́лъ [94]
до́сыть Закхе́й, кото́рый полови́цу мае́тностей свои́хъ розда́лъ убо́гимъ. И
108 когѡ̀ чимъ укры́вдилъ [95], в(ъ)че́тверо єму̀ ω(т)далъ то́є, бо мо́//вилъ до Х҃а:
«Г(с)ди, се полъ имѣ́нїѧ моє́гѡ даю ни́щимъ и а́ще когѡ̀ обиди́хъ, четвери́-
цею возда́мъ». Те́ды Х҃с єму̀ грѣхѝ ω(т)пусти́лъ и да́лъ сп(с)нїє, мо́вачи:
«Днє́сь сп(с)нїє до́му сему̀ бысть». Такъ и тепе́ръ кто чи́нитъ до́сытъ за грѣ-
хѝ свои — а́лбо пости́тъ, а́лбо покло́ны б(ъ)е́тъ, а́лбо ялму́жну даетъ убо́-
гимъ, а́лбо ω(т)праву́єтъ и́ншую епите́мїю, кото́рую єму̀ назначи́лъ сповѣд-
никъ, — тако́му ч҃лвку Х҃с ω(т)пуска́єт(ъ) грѣхѝ и даетъ спсе́нїє, мо́вачи до
него̀: «Днє́сь спсе́нїє до́му сему̀ бы́сть». Фо́рма покаѧ́нїѧ су́тъ тыи слова̀, ко-
то́рыи [96] мо́витъ сщенникъ до сповѣда́ющагосѧ [97]: «Ча́до, проща́єтъ тебѣ̀ Х҃с
б҃гъ невидимо̀ и а́зъ», — бо през(ъ) тыи слова̀ во́лным(ъ) єгѡ̀ чынитъ [98] ω(т)
всѣ́хъ грѣхѡ́въ, кото́рыхъ онъ высповѣдалъсѧ. Пожы́токъ [99] покаѧ́нїѧ е́сть,
бо кто ка́єтъсѧ грѣхо́въ свои́хъ, любо бы всѣ̀ грѣхѝ учыни́лъ [100], кото́рыи [101]
сѧ на́ свѣтѣ знайду́ютъ. Переба́читъ єму̀ б҃гъ грѣхѝ єгѡ̀, єслѝ о́нъ щи́ре ка́-
єтьсѧ и ѡбѣцу́єт(ъ)сѧ ю́жъ бол(ь)ше [102] грѣха̀ не чыни́ти [103], бо б҃гъ е́стъ ми-
лосе́рдный, не хо́четъ сме́рти грѣ́шнаго ч҃лка, а́ле хо́четъ, жебы̀ о́нъ ка́ѧлъ-
сѧ и наверта́лъсѧ до б҃га ω(т) зло́и доро́ги, то е́сть ω(т) злы́хъ учы́нковъ [104],

такъ мо́витъ самъ бгъ: «Не хощу̀ [105] смéрти грѣшника, но я̀кѡ ѡбратѝтиса ему̀ ѡ(т) пу́ти своего́ // и жи́ву бы́ти ему». Єстъ и то̀ пожы́токъ [106] покаѧ́нїѧ, бо кто грѣшѝтъ, то́й е́стъ сы́номъ дїа́волскимъ [107], такъ мо́вилъ Хс до жыдо́въ [108], кото́рыи [109] грѣшѝли: «Вы ѡ(т)ца̀ ва́шегѡ дїа́вола [110] естѐ». Гды засъ члвкъ ка́єтъса грѣхѡвъ свои́хъ, жа́луєтъ за ни́хъ и сповѣда́ет(ъ)са и́хъ и до́сыт(ь) чы́нитъ [111] за ни́хъ, стаétъса з(ъ) сы́на дїа́вол(ь)скагѡ сно́мъ бжимъ и мо́жетъ до бга мо́вити: «Оче нашъ, и́же еси̇ на нбсе́хъ».

Пѧ́тый сакра́ментъ е́стъ сщенство, кото́рое спомина́єтъ ѱалми́ста, мо́вачи: «Сщенники егѡ̀ ѡблеку̀ въ спсе́нїє» [112]. В ты́мъ сакраме́нтѣ сщенства и єп(с)копъ замыка́єтъса, бо єп(с)копъ е́стъ архїере́й, бо́лшїй сщенникъ и ты́мъ тыл(ь)ко рознит(ъ)са ѡ(т) сщенниковъ, же о́нъ и́ншыхъ люде́й сщенниками чы́нитъ, а сщенники тогѡ̀ не могу́тъ учыни́ти. До тогѡ̀ єп(с)кпъ му́ро посща́єтъ, а сщенники не могу́тъ му́ра пости́ти, му́сатъ егѡ̀ ѡ(т) єп(с)копа бра́ти. Мате́рїа [113] сщенства е́стъ в(ъ)клада́н(ь)є ру́къ єписко́пскихъ на го́лову тогѡ̀, кото́рый сщен(ь)ство прїйму́єтъ [114]. Дла тогѡ̀ ап(с)лъ Па́велъ до Тїмоѳе́а пи́шетъ: «Ру́ки ско́ро не возлага́й ни на кого̀ же, ни́же приѡбща́йса чужи́мъ грѣхо́мъ». Фо́рма за(с) сщеньства е́стъ млтва, кото́рую мо́витъ єп(с)копъ: «Бж(с)тве́ннаа блг(д)ть» и про́чаа, бо гды // ту́ю млтву 109
мо́вит(ъ) єп(с)копъ, на то́й часъ члкъ зостає́тъ сщенникомъ. Пожы́токъ [115] сщен(ь)ства е́стъ, бо сщенники люде́мъ грѣхѝ ѡ(т)пуща́ютъ, кото́рыи [116] ка́ют(ъ)са и сповѣда́ютъса грѣхо́въ свои́хъ, такъ мо́вилъ Хс до сщен(ъ)никѡвъ: «Им же ѡ(т)пу́стите грѣхѝ ѡ(т)пу́статъса, а и́мъ же держитѐ, держа́тса». Дла того̀ сщенникъ на́йвыш(ъ)шїй старозако́нный мѣлъ [117] золоту́ю блѧ́ху, на кото́рой вы́рыты [118] былѝ слова̀: сто гви,— бо сщенникъ люде́мъ грѣхѝ ѡ(т)пуска́єтъ и грѣшныхъ сты́ми чы́нитъ [119], гды онѝ [120] ка́ют(ъ)са и пере́стаю́тъ грѣши́ти. Пожы́токъ [121] и то̀ е́стъ сщенства, бо сщенники мо́латъса бгу за всѣ́хъ люде́й, слу́хаючи ап(с)ла Па́вла, кото́рый [122] мо́витъ: «Молю̀ убѡ вы пре́жде всѣхъ творѝ ти млтвы, мленїа, проше́нїа и блг(д)ре́нїа за всѧ̀ члвки, за царѧ̀ и за всѧ̀ и́же въ [123] вла́сти су́тъ [124], да ти́хо и безмо́лвно житїє поживе́мъ, въ всѧ́комъ блгоче́стїи и ч(с)тотѣ». Дла тогѡ̀ сщенникъ старозако́нный на́йвыш(ъ)шый носи́лъ на раме́нахъ свои́хъ два ка́мени шмараґдо́выи, на кото́рихъ [125] вы́рыты былѝ име́на двана́дцати поколѣнъ Їилскихъ. На едно́мъ шмараґдѣ было̀ име́нъ ше́сть [126] и на дру́гомъ шесть [127], жебы сщенникъ, приступи́вши до олтара, припомина́лъ име́на люд(ъ)скїи и моли́лъса за ни́хъ бгу. И то̀ е́стъ // пожы́токъ [128] сщенства, бо сщенники науча́ютъ люде́й вѣ́ры и учы́н[illegible] въ [129] до́брыхъ. И такїи сщенники двоѧ́кои че́сти го́дны, ве́длуг(ъ) ап(с)ла Па́вла: «Іере́и сугу́быа че́сти да сподобат(ъ)са, па-

Margin notes: 103 зв.; а. Ти(м) .є.; 109 зв.

че же тружда́ющыиѧ [130] въ сло́вѣ и уче́нїи». Длѧ того̑ сщен(ъ)никъ най-
Исхо(д) вышный старозако́нный мѣлъ на рацишна́лѣ [131] написаныи двѣ слова̀:
.кн. уримъ и туммѣмъ, нау́ка и пра́вда, бо сщенникъ пови́ненъ людей научати
цншотъ и пови́ненъ пра́вду мо́вити. Длѧ того̑ то́й же сщенникъ на́йвышшый
старозако́нный по краѧхъ ша́ты свое́й [132] мѣлъ звонкѝ золоты́и, бо сщенникъ
ма́єтъ быти подо́бный зво́нови. Звонъ побужа́єтъ люде́й до набоже́нства,
та(к) и сщенникъ ма́єтъ люде́й до набоже́нства побужа́ти, пови́ненъ людей
научати, жебы̀ до цркви ходи́ли, бгу сѧ моли́ли, до́брыи учы́н(ъ)ки [133] чы-
ни́ли [134] и грѣхо́въ сѧ хрони́ли.
Ше́стый сакра́ментъ е́стъ малже́нство, кото́роє спомина́єтъ ап(с)тлъ
Па́велъ, мо́вѧчи: «Че́стенъ бракъ и ло́же нескве́рно». Мате́рїѧ малже́нства
су́тъ [135] ты́и осо́бы са́мы, кото́рыи [136] поймую́т(ъ)сѧ,— шблюбе́нецъ и шб-
любе́ница. Єщѐ мате́рїѧ [137] малже́нства е́стъ зезволе́н(ь)є шблюбе́нца и шб-
любе́ници, гды оны̀ зезволѧ́ютъ з(ъ) собо́ю а́жъ до сме́рти жи́ти и еде́нъ
110 дру́гогѡ за // прїѧ́телѧ мѣти. Фо́рма су́тъ слова̀ а́лбо зна́ки, кото́рыми шблю-
бе́нецъ и шблюбе́ница зезволе́н(ь)є свое́ пре(д) сщенникомъ выража́ютъ.
Пожы́тки [138] малже́нства су́тъ [139] ро́зныи,— бо длѧ того̑ бгъ постанови́лъ
станъ малже́нскїй, жебы̀ члвкъ, живучѝ на́ свѣтѣ, мѣлъ помо́щника, такъ
мо́вилъ самъ бгъ: «Не добро̀ бы́ти члвку єдно́му, сотворѣ́мъ [140] єму̀ помо́щ-
ника». Постанови́лъ бгъ и длѧ того̑ станъ малже́нскїй, жебы̀ лю́де розмно-
жа́лисѧ на свѣтѣ, такъ мо́вилъ самъ бгъ до Ада́ма и Єу́вы [141]: «Растѣ́тесѧ [142]
и множѣ́тесѧ и наполнѧ́йте зе́млю и шблада́йте єю». Єщѐ и длѧ того̑ постано-
ви́л(ъ) бгъ станъ малже́нскїй, жебы̀ члвкъ, ма́ючи жену̀ свою̀, моглъ ухо-
рони́тисѧ [143] грѣху̀ теле́сногѡ — в'ıетече́нства и чужоло́жства; такъ мо́-
витъ ап(с)тлъ Па́велъ: «Блудодѣѧ́нїѧ ра́ди ко́ждѡ свою̀ жену̀ да иматъ, и
ка́аждa женà свой мужъ да и́матъ».
Се́мый сакра́ментъ е́стъ шста́тнеє помаза́нїє, кото́роє хо́рымъ люде́мъ
ѡ(т)праву́ємо. Спомина́єтъ то́й сакра́ментъ ап(с)лъ Іа́кѡвъ, мо́вѧчи: «Бо-
ли́т(ъ) ли кто въ ва́съ, да призове́тъ пресви́терѧ црко́вныѧ и да млтву сотво́-
рѧтъ на(д) ни́мъ, пома́завши єго̑ еле́ѡмъ въ имѧ̀ г(с)нє». Мате́рїѧ [144] того̀ са-
краме́н(ъ)ту е́стъ оли́ва сама́ѧ посщеннаѧ ѡ(т) сщен(ъ)никовъ. Фо́рма зась
110 зв. замыка́ет(ъ)сѧ в(ъ) то́й мо//ли́твѣ, кото́рую мо́вѧтъ сщенники, пома́зуючи
оли́вою хо́рого: «О́че сты́й, вра́чу дшам(ъ) и тѣломъ» и про́чаѧ. Пожы́токъ [145]
того̑ сакраме́нту е́стъ двоѧ́кїй, бо гды хо́рогѡ еле́ѡмъ пома́зуютъ и мо́лѧт(ъ)-
сѧ за не́гѡ бгу, мо́жет(ъ) хо́рый здоро́вымъ зоста́ти, до того̀ грѣхѝ єму̀ ѡ(т)-
пуща́ют(ъ)сѧ, такъ мо́витъ ап(с)лъ Іа́кѡвъ: «Млтва вѣ́ры спсе́тъ болѧ́щагѡ
и воздви́гнетъ єго̑ г(с)дь и а́ще грѣхѝ бу́детъ имѣ́ти, ѡ(т)пу́стѧтъсѧ єму̀» [146].
Пожы́тки всѣ́хъ сакраме́нтовъ єщѐ и́ншыи знайду́ютсѧ, же ме́жы ты́ми се-
ма̀ сакраме́нтами чты́ри су́тъ, кото́рыи могу́тъ повто́ритисѧ: єvхарі́стїѧ, по-
каѧ́нїє, малже́нство и шста́тнеє помаза́нїє, бо мо́жетъ Хс и дру́гїй разъ
шфѣро́ваный и пожива́ный [147] быти в(ъ) сакраме́нтѣ єvхарі́стїи. Мо́жетъ
члвкъ дру́гїй разъ ка́ѧтисѧ и сповѣда́тисѧ, гды в(ъ)паде́тъ в(ъ) грѣ́хъ які́й.

Можетъ другую жону понѧти, ґды першаѧ умретъ. И жона пойти можетъ за другогѡ мужа по смерти першогѡ. Можемо члвку и другїй разъ ѡстатнеє помазанїє ѡ(т)правовати, єсли знову захоруєтъ». Тры сакрамента зась сутъ, которыи не могутъ повторитисѧ: крщенїє, мѵропомазанїє и сщенство. Кто ѡкрестилъсѧ и мѵромъ помазаный и зо//сталъ сщенникомъ, той не может другїй разъ кр(с)титисѧ и мѵромъ помазоватисѧ и на сщенство посщатисѧ, бо тыи тры сакраме(н)та рысуют(ъ) на дшѣ члчой печа(т) дховную, котораѧ южъ навѣки змазатисѧ и зтерти не может(ъ). И през(ъ) тую печать рознит(ъ)сѧ члкъ крщенный ѡ(т) некрщенногѡ, помазаный мѵромъ ѡ(т) непомазаннаго и сщенникъ ѡ(т) лѧика непосщенногѡ. Печать, которую бгъ выражаєтъ на дшѣ члвчой през(ъ) крщенїє стоє, споминаєтъ ап(с)лъ Павелъ, мовачи: «Не ѡскоръблѧйте дхъ бжїй стый, ѡ немъ же знаменастесѧ въ днь избавленїѧ». Печать, которую на дшѣ члвчой бгъ рысуєтъ през(ъ) мѵропомазанїє, той же ап(с)лъ Павелъ споминаєтъ, мовачи: «Помазавый насъ бгъ иже и запечатлѣвый насъ». Печать, которую на дшѣ члвѣчой бгъ рысуєтъ през(ъ) сщенство, той же ап(с)лъ Павелъ споминаєтъ, мовачи до Тімоѳеа: «Воспоминаю тебѣ возгрѣвати даръ бжїй, живучїй в(ъ) тебѣ, возложенїємъ руку моєю, нѣсть бо намъ далъ бгъ дхъ страха, но силы и любвѐ и цѣломудрїѧ». 111

Єфе(с) .д.

в̃. Ко(р) .а.

в̃. Ти(м) .а.

Православныи хр(с)тїѧне, теперъ можемо зрозумѣти, же правдиваѧ єстъ црков(ъ) наша, поневажъ ѡна заховуєтъ всѣ сакрамента, которыи постановилъ Хс. И то ест(ъ) знакъ правдивой[148] цркви нашей[149], же ѡ(т) вѣры // которую црковъ наша заховуєтъ, много людей ѡ(т)ступило и єщѐ пре(д) скончен(ь)ємъ свѣта болше ихъ ѡ(т)ступитъ. Такъ мовитъ ап(с)лъ Павелъ: «Въ послѣднаѧ времена ѡ(т)ступат(ъ) нѣцыи ѡ(т) вѣры, в(ъ)немлюще духѡмъ лестнымъ и ученїємъ бѣсѡвскимъ». И то знакъ правдивои цркви нашеи, же ѡна знайдуєтъсѧ завше в(ъ) преслѣдован(ь)ю ѡ(т) людей невѣрныхъ. Бо мовитъ ап(с)лъ Павелъ: «Всѣ хотѧщыи[150] блгочестно ѡ Хр(с)тѣ Їсѣ жити, гоними будутъ». И то знакъ правдивои цркви нашеи, же ѡна єсть незвѣтажона. Любо непрїѧтелѣ преслѣдуютъ црковъ бжїю[151] и хотѧтъ выкоренити нарѡдъ хр(с)тїѧнскїй[152], єднакъ нѣгды не выкоренѧтъ, бо мови(л) Хс: «Врата адова не ѡдолѣют(ъ) єй», брамы пекелныи не звытѧжатъ єй. Брамами пекелными называютъсѧ погане, геретикѝ, жыды[153] и всѣ люде невѣрныи, бо ѡни[154], якъ брамы пекелныи[155], людей фалшивою наукою своєю и ѡкрутенством(ъ) своимъ до пекла провадат(ъ)[156]. И то знакъ правдивои цркви нашои, же през(ъ) вѣру, которую црковъ наша заховуєтъ, чуда на свѣтѣ стаютсѧ. Бо мови(л) Хс: «Аще имате вѣру, якѡ зернѡ горушно, речетѐ горѣ сей: прейди ѡ(т)сюду, и прейдетъ». И то знакъ правдивои цркви нашои, же люде, которыи в(ъ) цркви и вѣрѣ нашой з доб- 111 зв.

112 рими учинками умираютъ, зостаютъ // стыми, которыхъ стыхъ в(ъ) нетлѣнномъ тѣлѣ новыхъ много маєм(ъ). А если бы злую вѣру црковъ нша мѣла, не зоставали бы люде през(ъ) тую вѣру стыми, бо мовитъ ап(с)толъ Павелъ: «Без(ъ) вѣры невозможно угодити бгу». Єще правдивои црквн знакъ єстъ любовъ бо мовил(ъ) Хс: «Ѿ семъ познаютъ васъ якω мои єсте ученицы, аще имате любовъ между собою». Мѣймо ж(ъ) межи собою любовъ, якω заховуємо сакрамента, которыи Хс постановилъ. Такъ заховаймо любовъ, котрую [157] Хс кажетъ заховати, то всѝ [158] нарωды признаютъ, же наша правдиваѧ єст(ъ) црковъ [159], и самы̀ [160] до нашей [161] церкви и до нашои вѣры будут сѧ наворочати и доступатъ посполу з нами црствїѧ нбсного. Аминь.//
112 зв.

КАЗАНЬЄ ВТОРОЄ[162] НА СТРѢТЕНІЄ Г(С)ДНЄ

Се лежитъ сей на паденїє и на востанїє многимъ въ Ізраили. Лука̀, в̃.

Ѡбѣцалъ негдысь бгъ положити в Сїωнѣ камень многоцѣнный и краеуголный, жебы̀ на немъ люди вѣрныи фундовалисѧ, бо мовилъ: «Се азъ полагаю ωснованїє Сїωне камень многоцѣненъ избранъ краеуголен(ъ) честенъ и вѣруѧй в онь не постыдит(ъ)сѧ». Выполниласѧ таѧ ωбѣтница без(с)каѧ, гды Хс народилсѧ ω(т) прч(с)тои двы, бо Хс єстъ тымъ каменемъ, на которомъ сѧ вѣрныи хр(с)тїѧне [163] фундуютъ, а балвохвалство и невѣр(ъ)ство жыдовское [164] и герезїѧ и вшелѧкїє грѣхѝ през(ъ) негω упадаютъ. Длѧ тогω Сімеωнъ прв(д)ный, взѧвши Ха маленкогω в(ъ) церкви на руки свои, мовилъ до пр(ч)стои двы и до Іωсифа: «Се лежитъ сей на паденїє и на вос-
126 танїє мнωгимъ въ Іили». Росказалъ бгъ в(ъ) старомъ // законѣ, жебы̀ невѣста, породивши сна, не входила чтырдесѧтъ [165] днїй до церкви, бо была̀ нечиста. По чтырдесѧтихъ [166] зась днехъ жебы̀ принесла̀ сна своегω до церкви и дала̀ [167] длѧ ωчищенѧ [168] своегω ωфѣру баранка єднолѣтногω и два̀ [169] голубы албо двѣ горлицѣ. Єслѝ бы зась породила невѣста цорку, не волно ей было̀ входити до церкви осмъдесѧтъ [170] днїй, бо была̀ нечиста. По осмъдесѧтихъ [171] зась днехъ повинна была̀ цорку свою принестѝ до церкви и дати тую жъ ωфѣру длѧ ωчищенѧ [172] своего. И пре(с)таѧ бца, Ха породивши, любо двою чистою зостала, бо єгω без(ъ) мужа породила, якω мовила сама̀ до архаггла Гаврїила: «Како будетъ се, идеже мужа не знаю». Породила Ха ω(т) дха ста [173], якω мовилъ въ снѣ агглъ до Іωсифа: «Рождшеє бо сѧ в(ъ) ней ω(т) дха ста [174] єст(ъ)». Єдна(к) жебы̀ не учынила [175] жыдωмъ [176] погоршенѧ, преступаючи старый [177] законъ, и жебы̀ научила насъ послушенства, была̀ сама̀ послушна приказаню бжому. Породивши Ха, принесла̀ єгѝ по чтыридесѧтихъ [178] днехъ до церкви, якω дорогоцѣнный камень,

жебы на то́мъ ка́мени вѣ́рныи хр(с)тїа́не [179] фундова́лисѧ, а невѣ́рство [180] жебы упада́ло, и дала̀ ѡфѣ́ру длѧ ѡчище́нѧ своего́, лю́бо не потребова́ла ѡчище́нїѧ [181], бу́дучи // двою ч(с)тою. И на то́й часъ Сїмеѡ́нъ Ха҃ мале́н- 126 зв.
когѡ стрѣ́тилъ и взѧ́вши егѡ̀ на ру́ки свои́, мо́вилъ [182]: «Се лежи́тъ [183] на паде́нїє и на воста́нїє мно́гимъ въ Їи҃ли» [184]. Длѧ того̀ нн҃ѣшнее сто двѣ имена̀ ма́єтъ, разъ называ́єтъсѧ ѡчище́нїє престо́й бц҃и, дру́гїй разъ называ́єтъсѧ стрѣте́нїє г(с)дне. Ви́дѣлъ пр(о)ркъ Заха́рїѧ ка́мень, кото́рый [185] мѣлъ на собѣ сѣмъ оче́й и през(ъ) то́й ка́мень значи́т(ъ)сѧ Хс҃, през(ъ) сѣмъ оче́й значи́тъсѧ ѡпа́трность бз҃каѧ, в(ъ) кото́рой Хс҃ црков(ъ) [186] свою̀, наро́дъ хр(с)тїа́нскїй ма́єтъ и вѣ́даєтъ, чогѡ̀ ко́ждому чл҃вку потре́ба и дає́тъ ему̀ то́є. Вѣ́даєтъ Хс҃ все не ты́лко що чы́нимо [187] и мо́вимо и мы́слимо, а́ле що ма́ємо чыни́ти [188] и мо́вити и мы́слити. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ ѱалми́ста: «Не содѣла́н(ъ)ное моє̀ ви́дѣстѣ о́чи твои́». Покажу̀ те́ды в(ъ) мо́вѣ моє́й [189], які́мъ [190] ка́менемъ є́стъ Хс҃, кото́рого прошу̀ ѡ по́мочь, ласкъ ва́ших(ъ) ѡ слуха́н(ь)є.

Єстъ Хс҃ карбу́нкуломъ. Карбу́нкулъ мо́витсѧ а карбо́не ѡ(т) у́глѧ огни́стого, бо о́нъ, я́къ ого́нь, в(ъ)ночѝ и в(ъ) те́мностахъ свѣ́титъ. И Хс҃, бу́дучи на землѝ, свѣти́лъ нау́кою и прикла́днымъ жи́тїємъ своймъ, свѣти́лъ в(ъ) те́мностахъ балвохва́лства, въ те́мностахъ невѣ́рства жыдо́вскогѡ [191],
в(ъ) те́//мностахъ гере́зїй [192] и грѣхо́въ лю́дскихъ. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ єѵ(г)- 127
листъ Їѡа́нъ ѡ Хѣ҃: «Свѣ́тъ въ [193] тмѣ̀ свѣ́титъсѧ и тма̀ єгѡ̀ не ѡб(ъ)ѧтъ». Карбу́нкул(ъ) боро́нитъ [194] людє́й ѡ(т) повѣ́тра, кото́рыи [195] єгѡ̀ при собѣ̀ ма́ютъ. И Хс҃ людє́й ѡ(т) повѣ́тра [196] боро́нитъ, кото́рыи [197] до Ха҃ удаю́тсѧ и єго̀ ѡ рату́нокъ про́сѧт(ъ). Ґды перепусти́лъ бг҃ъ на лю́дъ їи҃лскїй повѣ́тре, на той часъ цр҃ъ Дв(д)ъ проси́лъ ба҃, жебы ѡ(т)верну́лъ повѣ́тре ѡ(т) лю́ду їи҃лского и жебы єго̀ само́го кара́л(ъ), бо мо́вил(ъ): «Азъ є́смъ па́стыръ зло̀ сотвори́вый, а сі́ѧ ѡвца что̀ сотвори́ша? Бу́ди рука̀ твоѧ̀ на мнѣ̀». И выслухалъ бг҃ъ про́збы Дв҃довои, ѡ(т)вернулъ повѣ́тре ѡ(т) на́рѡду изра́илскаго [198]. Такъ и тепе́ръ на кото́рую сто́рону повѣ́тре бг҃ъ перепу́ститъ, неха́й тыи лю́де Ха҃ ѡ рату́нокъ про́сѧтъ, то Хс҃ и́хъ ѡ(т) того̀ повѣ́тра ѡборо́ни(т).

Єстъ Хс҃ їа́списом(ъ). Їа́списъ ма́єтъ таку́ю мо́цъ, же я́дъ ѡ(т)ганѧ́єтъ. И Хс҃ ѡ(т)ганѧ́єтъ ядъ ѡ(т) чл҃вка, бо ап(с)лъ Їѡа́нъ въ имѧ̀ Хв҃о вы́пилъ ядови́тую трути́зну, кото́рую єму̀ каза́лъ пи́ти Домиціа́нъ, це́саръ Ри́мскїй, єднакъ єму̀ то́є нѣчо́го не зашко́дило. Такъ и тепе́ръ єслѝ кто з вѣ́рою невон(ъ)тпли́вою въ имѧ̀ Хв҃о вы́пїєтъ я́дъ а́л(ь)бо трути́зну, нѣчо́го єму̀ то́є
не зашко́дитъ, бо мо́вилъ Хс҃: «О и́мени моє́мъ аще [199] // сме́ртно испи́ютъ, 127 зв.
не вреди́тъ и́хъ». Їа́списъ застановлѧєтъ кровъ, и Хс҃ аза́жъ кривѣ̀ [200] не за- Ма(р)
становлѧ́лъ, ґды самы́мъ доткне́н(ь)емъ ша́ты своєи улѣчи́лъ невѣ́сту кро- .є.
воточи́вую, котра́ѧ всѣ ма́єтности своѝ роздала̀ лѣ́карѡмъ, а не могла̀ своєи хоро́бы улѣчити?

Єстъ Х҃с шафѣромъ. Шафѣръ в(ъ)зрокъ выяснѧ́єтъ, и Х҃с азажъ не выяснѧ́єт(ъ) в(ъ)зро́ку, гды такъ многимъ людемъ слѣпымъ ѡ(т)творилъ очи? Ѡ(т)ворилъ Х҃с очи чл҃вѣковѣ слѣпорожденному, ѡ(т)ворилъ очи єдному слѣпцевѣ, котрый [201] ведле Єрихону при дорозѣ сѣдачи, просилъ людей ѡ ялмужну. Ѡ(т)ворилъ Х҃с очи двомъ слѣпымъ, которыи идучи за Х҃мъ, волали: «Помилуй наю І҃се, с҃не Д҃вдовъ». И теперъ которыи люде хорыи на очи албо очій [202] не маютъ, нехай удаю(ъ)сѧ до Х҃а и волаютъ до него: «Помилуй насъ, І҃се, с҃не Д҃вдовъ»,— то Х҃с выслухаєтъ волана ихъ и в(ъ)зрокъ имъ привернетъ и выяснит(ъ).

Єстъ Х҃с хризолѣтомъ. Хризолѣт(ъ) ѡ(т)ганѧєтъ мелан(ъ)холѣю, фрасунокъ и чинит(ъ) чл҃ка веселымъ, который єгѡ при собѣ маєтъ. И Х҃с ѡ(т)ганѧєтъ вшелѧкіи клопоты, фрасун(ъ)ки и мелан(ъ)колѣю ѡ(т) людей побожныхъ и чинитъ ихъ веселыми, котрыи до Х҃а в(ъ) своим(ъ) // фрасунку
128 удаютъсѧ. Учинилъ Х҃с веселую [203] блудницу, котораѧ слезами нѡги Х҃ви ѡмывала и волосами ѡтирала, бо ѡ(т)пустилъ єй грѣхи, мовачи: «Ѡ(т)пущают(ъ)сѧ тебѣ грѣси твои». Учинилъ Х҃с веселым(ъ) и ап(с)ла Петра, который былъ Х҃а три разы запрѣлсѧ и жаловалъ того, ревне плачучи, ꙗкѡ написано: «Плакасѧ горко». Тєды Х҃с перебачил(ъ) єму той грѣхъ и принѧлъ єго знову на урѧдъ ап(с)л(ь)скій, мовачи до него: «Паси овца [204] моѧ, паси агн(ь)ца [205] моѧ, паси избранныѧ моѧ». Такъ и теперъ которыи люде в(ъ) фрасунку знайдуютъсѧ, нехай Х҃вѣ молѧ(т)сѧ и єгѡ в(ъ) памѧти своєй маютъ, то Х҃с учинит(ъ) ихъ веселыми, бо мови(т) ѱалмиста: «Поманухъ б҃га и възвесели(х)сѧ».

Єстъ Х҃с бериллїом(ъ). Бериллюсъ чинитъ чл҃ка воюючого смѣлымъ, же смѣле и безпечне з(ъ) непрїѧтелами сѧ потыкаєт(ъ) и бынамнѣй сѧ ихъ не лѧкаєтъ, кто єгѡ при собѣ маєтъ. И Х҃с смѣлыми людей чинитъ на войнѣ, котрыи Х҃а на помочъ взываютъ. Чинит(ъ) Х҃с смѣлыми на войнѣ гетмановъ, полковникѡвъ и иншихъ рыцерѡвъ, котрыи Х҃а просѧтъ ѡ помоч(ъ). Учинилъ Х҃с на войнѣ смѣлымъ царѧ Д҃вда, бо ѡнъ смѣле войну точилъ з(ъ)
128 зв. аммѡнитами [206], з(ъ) мѡавѣтами, // з(ъ) філистинами, з(ъ) сірийчиками и з(ъ) иншыми войсками непрїѧтел(ь)скими [207] и звитѧжал(ъ) ихъ, и триум(ъ)фовалъ на(д) ними и бынамнѣй ихъ не лѧкалъсѧ, длѧ того написалъ: «Г҃дь просвѣщеніє моє и сп҃ситель мой, кого сѧ убою? Г҃дь защититель животу моєму, кого сѧ устрашу?»

Єстъ Х҃с ґаґаткомъ. Ґаґатокъ боронитъ ѡ(т) ужа, бо єгѡ ужъ бойт(ъ)сѧ и утѣкаєтъ ѡ(т) негѡ. Длѧ того орелъ приноситъ ґаґатокъ до своєго гнѣзда, жебы тамъ ужъ не влѣзлъ [208] и не позаѣдалъ дѣтей єгѡ. И той ґаґатокъ Х҃а, с҃на б҃жогѡ, кто в(ъ) ср(д)цу своємъ, ꙗкъ в(ъ) гнѣздѣ орлѣмъ носитъ, мыслѧчи ѡ Х҃ѣ уставичне до такогѡ чл҃вка не приступитъ ужъ ядовитый, грѣхъ, ѡ которомъ Ісусъ Сірахъ [209] мовитъ: «Яко же ѡ(т) лица змійна, бѣжи ѡ(т)

грѣха̀, а҆́ще бо приступи́ши [210] угризнє́тъ та». Дла того̀ са грѣхъ ужє́мъ называ́єтъ, бо я́къ ужъ въхо́дитъ до гнѣзда̀ орлєгѡ и дѣ́ти о́рлїи [211] заѣда́єтъ, такъ грѣ́х(ъ) в(ъ)крада́єтъса до ср(д)ца чл҃вчогѡ [212] и чл҃вка пло́ду дх҃о́внагѡ, до́брыхъ учы́нковъ [213] и цнѡ́тъ позбавла́єтъ, бо лю́бо бы чл҃вкъ вшелакї́и мѣл(ъ) цнѡ́ты и до́брые [214] учы́нки [215], єслѝ єдє́нъ грѣ́хъ учы́нитъ [216], всѣ ты́и цнѡ́ты и до́брыи учы́н(ъ)ки [217] нѣчо́го [218] не ва́жатъ, такъ мо́витъ ап(с)лъ Ї́акѡвъ: «А҆ще кто соблюдє́тъ в(ъ)вє́съ за́конъ и согрѣши́т(ъ) // въ єди́номъ, быс́ть всѣ́мъ пови́ненъ». 129

Єстъ Х҃с амєти́стомъ. Амєти́стъ ѡ(т)ганаєтъ пїа́нство [219], бо кто єгѡ̀ при собѣ̀ ма́єтъ, не ла́тво мо́жетъ упи́тиса. И Х҃с пїа́нство [220] ѡ(т)гана́єтъ, бо жа́дного пїа́ници [221], єслѝ са не пока́єтъ и не переста́нетъ упїа́тиса, не прїи́метъ до нб҃а, такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Пїа́ници [222] цр(с)твї́а [223] б҃жї́а [224] не наслѣ́датъ». Дла тогѡ̀ б҃гъ пїа́ницъ [225] не прїйму́єтъ до нб҃а, бо все зло́є з(ъ) пїа́нства [226] похо́дитъ. Нѡ́є, упи́вшиса вино́мъ, заснулъ и ѡбнажи́лъса и на то́й часъ Хамъ, сынъ вла́сный, з(ъ) негѡ̀ насмѣа́лъса. Лѡтъ, упи́вшиса, з(ъ) вла́сными цо́рками свои́ми попє́лнил(ъ) грѣ́хъ телє́сный нечи́стый. Голѡфе́рновѣ [227], гетма́новѣ [228] Ассїрї́йскому, пїа́ному [229] го́лову ута́то. Нава́нъ, упи́вшиса, знева́жилъ цр҃а̀ Дв҃да и за то́є хотѣ́лъ Дв҃дъ Нава́на загуби́ти, а́ле Авигї́а [230], Нава́нова жона̀, Дв҃да перепроси́ла. И тепе́ръ кто зва́ды и сва́ры чы́нит(ъ) [231] и людє́й знева́жа́єтъ? Пїа́ница [232] Кто, с(ъ) [233] ко̀на̀ и з(ъ) мо́сту па́даючи, шы́ю [234] ла́млетъ? Пїа́ница [235]. Кто на у́лици [236] в(ъ) боло́тѣ а́лбо в(ъ) калю́жи [237] вала́єтъса? Пїа́ница [238]. Кто в(ъ) розма́итыи грѣхѝ в(ъ)пада́єтъ и на́глою сме́ртїю перед(ъ) ча́сомъ умира́єтъ? Пїа́ница [239]. У когѡ̀ во́лосы вы́рваны, по(д) очи́ма си́не, тваръ струдова́тѣла и ру́ки // дрыжа́тъ? У пїа́ници [240]. Кого̀ з(ъ) до́му, з(ъ) двора̀, ѡ(т) людє́й выгана́ютъ, выпыха́ютъ, выво́дат(ъ), сѣку́тъ, б(ъ)ю́тъ [241] и забива́ютъ? Пїа́ницу [242]. Дла тогѡ̀ мо́витъ Соломѡ́нъ: «Проклато пїа́нство» [243]. 129 зв.

Єстъ Х҃с шмара́гдомъ. Шмара́гдъ лю́битъ чи́стость, бо кото́раа [244] па́нна при собѣ̀ шмара́гдъ но́ситъ, по́ки є́стъ па́нною, шмара́гдъ зостає́тъ в(ъ) цѣ́лости, а ско́ро панї́енство [245] утра́титъ, за́разъ шмара́гдъ зла́млетъса надво́є. И Х҃с лю́битъ чи́стость, бо ви́дѣлъ ст҃ы́й ап(с)лъ Іѡа́нъ в(ъ) Апокалі́пси [246] Апо(к) .ді.
бара́нка, кото́рый стоа́лъ на горѣ̀ Сїѡ́нской, а з(ъ) ни́мъ людє́й было̀ сто чтыридеса́тъ [247] и чоты́ри [248] ты́сачи [249]. Бара́нокъ є́стъ Х҃с [250], горо́ю Сїѡ́нскою называ́єтъса нб҃о, людє́й сто чтыридеса́тъ [251] и чты́ри ты́сачи знача́тъ тыхъ кото́рыи [252] захова́ли чи́стость деви́ческую [253], бо онѝ в(ъ) нб҃ѣ з(ъ) Х҃мъ знайду́ютъса и гдѐ Х҃с поступу́єтъ, и онѝ за ни́мъ поступу́ютъ. Такъ напи́сано в(ъ) Апокалі́пси [254]: «Сї́и су́тъ и́же съ жена́ми не ѡскверни́шаса, занѐ дѣвствє́нници бо су́тъ, сї́и послѣду́ютъ агнцу, а́ може а́ще по́йдетъ». Лю́битъ тє́ды Х҃с чи́стость, понева́жъ лю́де, кото́рыи [255] чи́стость деви́ческую [256] захова́ли, в(ъ) нб҃ѣ з(ъ) Х҃мъ знайду́ютъса. Не лю́битъ зась Х҃с людє́й нечи́стыхъ, котры́и чы́натъ [258] грѣ́хъ телє́сный, // бо за грѣ́хъ телє́сный загуби́лъ б҃гъ свѣ́тъ пото́помъ, за грѣ́хъ телє́сный спали́лъ Содѡ́му и Гомѡ́рру [259] огнє́мъ сѣрчи́стымъ, за грѣ́хъ телє́сный каза́лъ б҃гъ Мѡѷсе́ѡвѣ [260] кна- 135[257] Числа, кє.

зей ізлскихъ повѣшати на шибеницахъ против(ъ) слнца, за грѣхъ телесный казалъ бгъ тому жъ Мωусеωвѣ забіати мадіанитовъ [261] и збурити всю землю Мадіамскую, за грѣхъ телесный и въ ωстатній день будет(ъ) Хс людей сурове судити и пошлетъ ихъ до пекла на муки вѣчныи. Такъ мовитъ ап(с)лъ Павелъ: «Блудникомъ и прелюбодѣемъ судит(ъ) бъ». Вшетечниковъ и чужоложниковъ будетъ бгъ судити.

Єстъ Хс тωпазіωномъ. Тωпазіωнъ значитъ ω(т)мѣну щаста члвчогω [262]. Гды [263] члвкъ на негω гладитъ, показуетъ члвѣка догоры ногами стоачогω. И Хс значитъ ω(т)мѣну щаста члвчого [264], бо [265] сегωдна паном(ъ), завтра слугою, сегωдна потентатомъ, завтра неволнико(м) члка [266] учынитъ. Дла того мовитъ фалмиста: «Бгъ судій єстъ сегω смирает(ъ) и сегω возноситъ». Припоминайте собѣ Капернаумъ мѣсто, которое было высоко по(д)неслоса наукою и чудами Хвыми. Поднеслоса былω богатствами своими, и товарами розмайтыми, которыи до негω купцѣ [267] розмайтыи // привозили и про-
130 зв.
давали. Потымъ єгω тоє щаст(ь)є [268] ω(т)мѣнилоса, же не хотѣло Хвѣ упокоритиса, не хотѣло в(ъ) Ха вѣрити и покутовати за грѣхи свои. Дла тогω мовилъ Хс: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ [269] вознесыйса, до ада снійдеши». И теперъ кто єстъ богатый, маєтъ мнωго злота, сребра, грошей, шатъ, маєтностей и дла тогω богатства в(ъ) пыху по(д)носитъса. Мовитъ и до тогω члвка Хс, любо онъ голосу тогω не чуєтъ: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ вознесыйса, до ада снійдеши»,— кто єстъ кролемъ, царемъ, кназемъ, гетманомъ, воеводою, албо иншымъ [270] монархою и потентантомъ на свѣтѣ и дла тоєи прероґативы в(ъ) пыху подносит(ъ)са, иншыхъ [271] людей нѣ за що маєт(ъ). Мовитъ и до тогω члвка Хс: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ вознесыйса, до ада снійдеши»,— кто єстъ и межы дховными преложоны якимъ [272] протопопою, игуменомъ, архімандритою, митрополитою, еп(с)копомъ, архієп(с)копωмъ, еѯархою, патріархою и дла тогω преложен(ь)ства в(ъ) пыху подноситъса, иншыми [273] людми в(ъ)згоржаєтъ. Мовитъ и до тогω члвка Хс: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ вознесыйса, до ада снійдеши» [274]. Кто єстъ ораторомъ, філіωзофомъ, θеωлоґωґомъ, астролоґоґомъ, ма-
131
тематикомъ, // аритметикомъ албо иншую мудрость и науку в(ъ) собѣ маєтъ и дла тоєи мудрости и науки в(ъ) пыху подноситъса, мнωго ω собѣ розумѣєтъ, мовитъ и до тогω члвѣка Хс: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ вознесыйса, до ада снійдеши».

Єстъ Хс маґнесомъ. Маґнесъ тагнетъ до себе желѣзо. Если бы когω пострѣлено кулею желѣзною, а не могли з(ъ) негω тоєи кулѣ вынати, албо если бы пострѣлено когω стрѣлою, а зостало в(ъ) немъ желѣзко ω(т) стрѣлы и не могли єгω вынати, нехай приложатъ до тоєи раны, до тогω пострѣлу маґнесъ, то онъ вытагнетъ з(ъ) тѣла кулю желѣзную и ґротъ желѣзный ω(т)
Іере(м) .ѕ.
стрѣлы. И Хс потагаєтъ до себе людей грѣшныхъ, которыхъ пр(о)ркъ Іеремѣй желѣзомъ называєтъ, мовачи: «Желѣзо всѣ растлѣнны сутъ» [275]. Дла

тогѡ бо ѧ́къ желѣ́зо твéрдое, такъ и грѣшныи лю́де сýтъ [276] затвердѣлые, не хотѧ́тъ слýхати б҃га и чыни́ти [277] приказа́н(ь)ѧ егѡ̀. Былъ таки́мъ желѣзомъ твéрдымъ фараѡ́нъ, крóль егѵ́пет(ъ)скїй, котóрого напоминáлъ б҃гъ и розмаи́тыми плѧ́гами карáлъ, жебы̀ вы́пустилъ людъ ізрáилскїй з(ъ) Єгѵ́пту. Карáлъ егѡ̀ б҃гъ скни́пами, пéсьми мýхами, саранчéю. Карáлъ егѡ̀ б҃гъ грóмами [278], грáдомъ вели́кимъ // и стрýпами, котóрыи были̇̀ на египтѧ́нах(ъ). 131 зв.
Карáлъ егѡ̀ б҃гъ ды́момъ, мглóю, тéмностами и и́ншыми [279] плѧ́гами. Єднáкъ фараѡ́нъ затвердѣ́лый былъ, ѧ́къ желѣ́зо: не слýхалъ б҃га, не хотѣ́лъ вы́пустити іилтѧ́новъ з(ъ) Єгѵ́пту. «Ожесточá же сéрдце фараѡ́ново и не хотѣ̀ ѡ(т)пусти́ти и́хъ». Такъ и тепéръ напоминáет(ъ) б҃гъ людéй грѣ́шныхъ и карáєтъ Исхо(д) войнóю, гóлодомъ, повѣ́тремъ, карáєтъ хорóбами, припáдками, саранчéю ӏ҃і.
и и́ншыми [280] плѧ́гами, жебы̀ сѧ кáѧли и заховáли приказáн(ь)ѧ б҃жїи. Єднáкъ лю́де грѣ́шныи затвердѣ́лыи сýтъ [281], ѧ́къ желѣ́зо, не хотѧ́тъ [282] б҃га слýхати, не хотѧ́тъ [283] кáѧтисѧ и приказáнѧ [284] б҃жогѡ заховáти. Що жъ чы́нитъ [285] б҃гъ? Фараѡ́на непослýшного [286] и затвердѣ́логѡ утопи́лъ в(ъ) мóри [287] Червóномъ, а людéй грѣ́шныхъ, котóрыи б҃а не слýхаютъ и мáютъ сéрдце затвердѣ́лое, тóпитъ б҃гъ в(ъ) смолѣ̀ пекéлной. Тóє тéлы желѣ́зо, людéй грѣ́шныхъ затвердѣ́лыхъ, потѧгáєтъ Х҃с до себѐ, напоминáючи и́хъ, жебы̀ сѧ кáѧли, ѡ(т) грѣхóвъ ѡ(т)далѧ́лисѧ и жебы̀ шли до Х҃а на бáнкетъ нб(с)ный вѣ́чный, ко- При(т)
тóрый залéжитъ на ѡглѧдáню [288] лицà б҃жогѡ. Такъ мóвитъ Х҃с до людéй ѳ҃.
грѣ́шныхъ: «Прїйдѣ́те, ядѣ́те мой хлѣ́бъ и пі́йте винò, є́же черпáхъ вамъ, // 132
ѡстави́те безýмїє и жи́вы бýдете и въ вѣ́ки въцаритéсѧ».

Споминáлъ Х҃с єдногò ч҃лвка, котóрый збудовáлъ домъ свой на кáмени. И зыйшóлъ дожчъ, и пришли̇̀ рѣ́ки, и повѣ́нули вѣ́тры, и напáли на дóмъ той и не упáл(ъ), же [289] былъ збудóваный на кáмени. Споминáл(ъ) Х҃с и другóгѡ ч҃лвѣ́ка, котóрый збудовáлъ домъ свой на пѣскý, и зыйшолъ дожчъ, пришли̇̀ рѣ́ки, и повѣ́нули вѣ́три и напáли на дóмъ той и упáлъ, же [290] былъ збудóваный на пѣскý. Такъ тóє мáємо розумѣ́ти: котóрыи лю́де слýхаютъ слóва б҃жогѡ и заховýютъ óноє, ты́и на мóцномъ кáмени, на Х҃ѣ, домъ свой, себè самы́хъ будýютъ, зачы́мъ [291] жáдныи дожчѝ, рѣ́ки и вѣ́тры нáпастей, бѣ́дъ [292] не могýтъ тогѡ̀ дóму ѡбвали́ти, не могýт(ъ) тыхъ людéй ѡ(т) Х҃а ѡ(т)лучи́ти. Котóрыи зась лю́де слýхаютъ слóва б҃жогѡ, а не заховýютъ егѡ̀, ты́и будýютъ домъ свой, себè самыхъ, на пѣскý, зачы́мъ [293] дожчѝ, рѣ́ки и вѣ́тры нáпастей, бѣ́дъ [294] лáтво той домъ ѡбвáлѧтъ, лáтво ты́и лю́де по(д)чáсъ преслѣдовáнѧ ѡ(т) Х҃а ѡ(т)стýпѧтъ. Правослáвныи хр(с)тїѧ́не, слýхаймо и мы̀ слóва б҃жогѡ, гды óноє проповѣдýютъ и заховýймо óноє, то и мы̀ домъ свой, себè самы́хъ, збудýємо на//мóцномъ кáмени, на Х҃ѣ. Зачы́мъ [295] 132 зв.
жáдныи дожчѝ, рѣ́ки и вѣ́тры нáпастей и бѣ́дъ [296] не могýтъ дóму нáшегѡ ѡбвали́ти, не могýтъ насъ ѡ(т) Х҃а ѡ(т)дали́ти, в(ъ) котóрогѡ мы вѣ́руємо

и мо́жемо ап(с)толскі́и слова̀ мо́вити: «Кто̀ ны разлу́читъ ѡ(т) любве бж҃їа, скорбь ли, или̇ тѣснота̀, или̇ гоне́нїе, или̇ гладъ, или̇ нагота̀ или̇ бѣда̀, или̇ мечъ» [297]. А если̇ ѡ(т) Хр(с)та̀ не ѡ(т)да́лимоса в(ъ) тепе́рѣшныи дни, живучи̇ на свѣтѣ, не ѡ(т)да́лимоса ѡ(т) негѡ̇ и в(ъ) днь ѡста́тнїй, гды прі́йдетъ свѣ́т(ъ) суди́ти. На то́й часъ мы стрѣ́тимо Х҃а приходѧ́чого, такъ мо́витъ еѵ(г)лі́ст(ъ) Матѳе́й ѡ Х҃ѣ: «Се жени́хъ граде́тъ, изыйдѣ́те въ стрѣте́нїе его̀». Славнѣ́йшое на то́й ча(с) бу́детъ стрѣте́нїе г(с)не, нѣже́ли было̀ в(ъ) цркви ієр(с)ли́мской, бо в(ъ) цркви ієр(с)ли́мской тылко еди(н) Сїмеѡ́нъ Х҃а стрѣтилъ и взѧлъ его̀ на ру́ки свои̇, а в(ъ) днь ѡстатнїй бу́дут(ъ) Х҃а стрѣча́ти всѣ лю́де стыи на повѣ́трю, а грѣ́шныи на землѣ̀ зоста́нутьсѧ. Бу́дутъ стрѣча́ти Х҃а ап(с)лы, пр(о)рки, патрїа́рхи, стлѣ, сщенники, за́конники, пусте(л)ники, мчники, бу́дутъ стрѣча́ти Х҃а царѣ̀, кнѧзѣ̀, гетма́ни, воеводы и всѣ мона́р(ъ)хове и потента́тове, бу́дут(ъ) в(ъ) днь ѡста́тнїй Х҃а стрѣча́ти всѣ
133 лю́де вѣ́рныи, побо́жныи, кото́рыи были̇ ѡ(т) поча́тку свѣ́та до сего̀ ча́су // и кото́рыи бу́дутъ до скончена свѣ́та, на то́й часъ взѧ́ти бу́дутъ ѻболокомъ на повѣ́тре и Х҃а на повѣ́трю стрѣ́тать и ѡ(т)то́л(ь) по́йдутъ з(ъ) Х҃мъ до нба навѣ́ки жи́ти, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла, мовѧ́чогѡ: «Восхище́ни бу́демъ на облацѣхъ въ стрѣте́нїе г(с)дне на во́здусѣ и та́ко всегда̀ съ гдемъ».

КАЗА́НЬЕ ВТОРОЕ [298] НА ВОЗНЕСЕ́НЇЕ Г(С)ДНЕ

Взы́йде бгъ въ воскли́новенїи, г(с)дь
въ гла́сѣ тру́бнѣ. В(ъ) ѱалмѣ. мѕ.

Вступи́лъ Х҃с дна ннѣшнего з(ъ) землѣ̀ до нба, жебы̀ тамъ ѡ(т)почи́нулъ по пра́цахъ и тру́дахъ свои́хъ, кото́рыи подыймова́лъ на землѣ̀ [299] ѡ(т) дити́нны(х) лѣ́тъ свои́хъ а́жъ до сме́рти, наворочаючи людей невѣ́рныхъ до вѣ́ры и грѣ́шныхъ до покаѧнїа. Такъ мо́вит(ъ) самъ Х҃с: «Въ тру́дѣх(ъ) ѡ(т) ю́ности моеѧ»: Вступи́лъ Х҃с и длѧ тогѡ̇ до нба, жебы̀ учыни́лъ [300] во́лю оца своегѡ, бо Х҃ви бгъ ѻцъ каза́лъ в(ъ)ступи́ти до нба и сѣ́сти на пра́вицы [301] своей. Такъ мо́витъ ѱал(ь)ми́ста: «Речѐ гдь г(с)деви моему: сѣди̇ ѡде́сную
193 зв. менѐ, до́ндеже положу̀ враги̇ твоѧ̀ по(д)но́жїе нѡгъ твои́хъ». Вступи́л(ъ) // Х҃с до нба и длѧ тогѡ̇, жебы̀ намъ посла́лъ дха сто́гѡ, бо мовилъ Х҃с до ап(с)лѡвъ: «Аще бо не иду̀ а́зъ, утѣши́тель не прі́йдетъ к(ъ) ва́мъ; а́ще же ли иду̀, послю̀ егѡ̇ к(ъ) вамъ». И длѧ тогѡ̇ Х҃с вступи́лъ до нба, жебы̀ намъ нагото́ва́лъ в(ъ) нбѣ мѣ́сце [302]. Такъ [303] мо́вилъ Х҃с до у́чневъ свои́хъ: «Иду̀ угото́ва́ти мѣ́сто вамъ; аще уготова́ю вамъ мѣ́сто, па́ки прїйду̀ и пойму̀ вы к(ъ) себѣ̀, да иде́же [304] е́см(ъ) а́зъ и вы̀ бу́дете». И длѧ тогѡ̇ Х҃с вступи́лъ [305] до нба, жебы̀ нам(ъ) показа́лъ до нба доро́гу, бо не вѣ́далъ чл҃вкъ до нба доро́ги и вола́лъ: «Скажи́ ми, гди, пу́т(ь), во́ нь же пойду». Ещѐ и длѧ тогѡ̇ Х҃с вступи-

пі́лъ до нба, мо́вилъ самъ Хс: «Смѣра́йса воз(ъ)несе́тъса». И Хс смира́въса [306], бо мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Смири́въ себѐ, послушли́въ быв(ъ) да́же до сме́рти». О́тожъ теперъ Хс воз(ъ)не́слса высо́ко, бо вступи(л) до найвы(ш)шого [307] нба емпіре́йского [308] и сѣлъ тамъ на правицы [309] бга оца своего. Такъ мо́витъ єv(г)ли́стъ Ма́рко: «Г(с)дь же у́бѡ по гла́нїи егѡ к(ъ) ни́мъ вознесе́са на нбо и сѣдѐ ѡде́сную бга».

Покажу̀ те́ды на ты́мъ каза́ню [310], з(ъ) які́мъ [311] тріу́мфомъ Хс пошо́лъ до нба, бо пр(о)ркъ Двдъ мо́витъ, же з(ъ) тріу́мфомъ Хс вступи́лъ до нба: «Взы́йде бгъ въ восклицновѐнїи, г(с)дь въ гла́сѣ тру́бнѣ». Жебы́ м(ъ) той тріу́мфъ ла́твѣй моглъ показа́ти, Ха збавителѧ прошу̀ ѡ // по́мочъ, ласкъ ва́шихъ ѡ слуха́нье. 194

Тріумфу́ючи, Хс, збави́те(л) нашъ, поступу́ет(ъ) три́бомъ кро́левъ, це́сарѡвъ, мона́рхѡ(в) и потента́тѡв(ъ) свѣта того̀. Це́сарѣ ри́мскїи, тріумфу́ючи, ѣздили до Капѣто́лѣум(ъ) [312] божни́ци Іовѣшовои, кото́раѧ была̀ назва́наѧ а ка́пѣте, ѡ(т) головы̀, бо тую божни́цу ґды [313] заклада́но и на фунда-ме́нта зе́млю копа́но, знашлѝ тамъ ка́путъ, го́лову члвѣчую. И Хс, тріумфу́ючи, поступу́етъ до Капѣто́лѣумъ нб(с)ного, бо мо́жет сѧ нбо назва́ти капѣто́лѣумъ, а ка́пѣте, ѡ(т) головы̀, понева́жъ в(ъ) нбѣ знайду́етсѧ Хр(с)то́съ, кото́рый е́стъ голово́ю црви сто́й, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Тогѡ дадѐ главу̀ вы́шше всеѧ̀ цркви я́же е́стъ тѣло егѡ». Мона́р(ъ)хѡве свѣта того̀ по(д) часъ тріу́мфу ѣздили на воза́хъ тріумфа́лныхъ, ѕо́лотомъ, срѣбромъ и дороги́ми камѣн(ь)ми приѡздо́бленыхъ. Так(ъ) чини́лъ Сесостри́съ, кро́ль єгv́пет(ъ)скїй, ґды зви́тажилъ чотыро́хъ кро́лїовъ, всѣхъ и́хъ запрѧгъ в(ъ) во́зъ тріумфа́лный и на то́м(ъ) во́зѣ си́дачи, чтырма̀ кро́л(ь)ми ѣха(л) [314]. Такъ чини́лъ Фабѣушъ, ге́тманъ ри́мскїй, кото́рый, зви́тaживши непрїѧтелей, поста́вилъ на во́зѣ трїумфа́лномъ болвана̀ восково́го, мѣсто ѡсо́бы свое́й, ко-ло̀ того̀ болвана̀ // свѣчи запа́леныи стоѧли, ѡ(т) кото́рыхъ свѣч(ъ) болва́нъ восковы́й топнѣлъ и в(ъ)весь ростопи́лсѧ. И то́й возъ тріумфа́лный в(ъ) Ри́мѣ до Капѣто́лѣумъ прова́жено. Длѧ того̀ то́е Фа́бѣушъ чини́лъ, жебы̀ длѧ свое́го щаста в(ъ) пыху̀ не подносилсѧ, бо я́къ то́й болва́нъ восковы́й ѡ(т) свѣчъ запа́леныхъ ростопи́л(ъ)сѧ и ѡ(т)мѣни́лсѧ, такъ щаста члвчее мо́жетъ ростопи́тисѧ и ѡ(т)мѣни́тисѧ. Сего̀днѧ члкъ е́стъ звитѧзцею, а за́втра бу́детъ звитѧ́женый; сего̀днѧ на(д) непрїѧтелами тріум(ъ)фу́етъ, а за́втра непрїѧтелѣ на(д) нимъ могу́т(ъ) тріумфова́ти. И Хс ма́етъ возъ тріумфа́л(ъ)ный — црковъ стую, на́рѡдъ хр(с)тїѧнскїй [315], бо црковъ ѱалми́ста во́зомъ называ́ет(ъ), мо́вачи: «Колесни́ца бжїѧ тма́мы [316] те́мъ ты́сѧща гобзу́ющы(х), г(с)дь в ни́хъ». 194 з

Сі́мѡнъ Майо́люсъ ѡ тріум(ъ). Ри(м). кни(г) .в. ро(з) .е. ли(ст) .фнз.

Чты́ри ко́ла в(ъ) ты́мъ во́зѣ су́тъ [317] чты́ри цнѡ́ты головны́и. Пе́ршое ко́ло му́дрость, ґды кто вѣдаетъ приказа́нѧ бжїи и захо́вует(ъ) ѡ́ныи. Такъ мо́витъ Ісу́съ Сира(х): «Вожделѣв(ъ) прем(д)рости, соблюдѝ за́повѣди и г(с)дь ти ю̀ пода(ст). Дру́гое ко́ло му́жество, ґды кто му́жне з(ъ) собо́ю самы́мъ вою́єтъ и себѐ само́го звитажа́етъ, не чи́нитъ грѣха̀, до кото́рого егѡ

вола потагаєтъ и нахилаєтъ. Такій былъ ап(с)лъ Павелъ, мужне з(ъ) собою
195 самымъ воевалъ и // звитажалъ себѣ самого, бо мови(т): «Умерщвлаю тѣло своє и порабощу є». Третеє коло повстагливость, ґды кто повстагает(ъ)са ѡ(т) вшелакого грѣха, повстагаєтса ѡ(т) учынкѡвъ [318], ѡ(т) слов(ъ), ѡ(т) помыслѡвъ злыхъ, бо мовитъ ап(с)лъ Паве(л): «Ѡ(т) всакїа вещи злыа ѡ(д)-грѣбайтеса». Четвертоє коло справедливость, ґды кто справедливе живетъ на свѣтѣ, доброє чинитъ, а злого са хронит(ъ), ведлуг(ъ) ѱалмисты: «Уклониса ѡ(т) зла и сотвори блго».

Дла того са цнѡты головныи колами называютъ, бо тыми чтырма цнѡтами, якъ чтырма колами црковъ стаа до нба поступуетъ, в(ъ) тымъ возѣ запражены сутъ чтыри херувіми, которыхъ видѣлъ пр(о)ркъ Іезекїилъ з(ъ) чотырма тварми. Стый Іѡанъ Бгословъ зась тыхъ же херувімовъ з(ъ) едною тварїю видѣлъ. Єдинъ [319] херувім(ъ) мѣлъ [320] тваръ члвчую, другїй тел(ь)чую, третїй лвюю, четвер(ъ)тый орлюю. През(ъ) тыхъ херувімовъ значат(ъ)са чтыри еѵ(г)листы, през(ъ) тваръ члвчую значи(т)са еѵ(г)листъ Матөей, бо ѡнъ писа(л) ѡ вълчловеченїи [321] Ха сна бжого. През(ъ) тваръ тел(ь)чую значитса Лука, бо ѡнъ писалъ ѡ свщенствѣ Хвомъ и ѡ ѡфѣрахъ старозаконных(ъ), где телцѡвъ свщенники бгу ѡфѣровали. Презъ тваръ
195 зв. лвюю значит(ъ)са Марко, бо ѡнъ писал(ъ) // ѡ воскр(с)нїи Хвом(ъ), же якъ левъ три дни и три ночи спитъ, потымъ в(ъ)стаетъ, такъ Хс три дни и три ночи былъ в(ъ) гробѣ, потымъ воскрсъ з(ъ) мртвыхъ и вышолъ з(ъ) гробу. Презъ тваръ орлюю значитса Іѡанъ, бо якъ ѡрел(ъ) высоко лѣтаетъ, так(ъ) ѡнъ писалъ ѡ высоко(м) бзствѣ Хвомъ. Тыи теды чтыри херувіми, чтыри еѵ(г)листы, возъ трїумфалный, црковъ стую, до нба наукою своею [322] провадатъ, бо которыи хр(с)тїане [323] науку чтырохъ еѵ(г)листѡвъ заховуютъ, тыи нба доступуютъ.

Цесари римскїи по(д) часъ трїумфу здобилиса шатою золотою, на которой повышиваны были квѣты пал(ь)мовыи, знаки звѣтазства. И Хс маетъ по(д) часъ трїумфу своего шату сличную, пренайстѣйшое тѣло своє, которымъ, якъ шатою, приѡдѣлъ бз(с)тво своє, бо гды в(ъ)ступовалъ Хс до нба,
Ісаи. на той часъ агглы [324] волали: «Кто се пришедый ѡ(т) Едема, червлены рызы
з͠г. егѡ ѡ(т) Восора». Едемъ значитъ землю, Восоромъ называет(ъ)са тѣло Хво, в(ъ) которомъ, якъ в(ъ) шатѣ сличной, Хрстос(ъ) в(ъ)ступилъ з(ъ) землѣ до нба. Дла того зась написано: «Червлены рызы егѡ»,— бо гды Ха тѵранове [325] мучили, зранили и ѡкривавили, на той ча(с) ѡ(т) власнои крвѣ [326]
196 са [327] пренастѣйшоє тѣло Хво зачервонѣло и названо єсть // шатою червоною, в(ъ) которой стый [328] Іѡанъ Бгословъ видѣлъ Ха, бо мовитъ: «Облеченъ въ рызу [329] червлену кровїю».

Авхацесъ, гетманъ перскїй, звитаживши [330] ко(л)ховъ, учинил(ъ) шату бѣлую, якъ снѣгъ, на которой ве сродку тваръ Іовѣша, бога поганского,

ѡколо ей твари кролев(ъ)скіи и гетманскіи вышилъ и написалъ золотомъ такіи слова: «Носи, которыи тебе носат(ъ)». Тая шата значила Речъ Посполитую перскую, которую (вѣрилъ Авхацесъ), же Іѡвишъ, найвышшїй богъ поганскїй, и кролѣ и гетманы носатъ на раменахъ своихъ. Для того на той шатѣ вышилъ ѡбразы их(ъ) и написалъ «Носи, которыи тебе носатъ».

И Хс естъ правдивымъ бгомъ. Такъ мовилъ до него ап(с)лъ Ѳома: «Г(с)дь мой и бгъ мой». Ест(ъ) Хс кролемъ, бо мовитъ, самъ усты Давыдовыми: «Азъ же поставлен(ъ) ѥсмъ цръ ω(т) него (а поставленъ ѥстемъ кролемъ ω(т) негѡ на(д) Сіѡномъ, горою стою єгѡ [331], то естъ надъ церквою стою, зебранамъ людей вѣрныхъ, до которыхъ ап(с)лъ Павелъ мовитъ: «Вы есте цркви бга жива».

Естъ Хс, гетманомъ валечнымъ, бо мовитъ ω немъ ѱалмиста: «Г(с)дь крѣпокъ и силенъ, г(с)дь силенъ въ бранехъ». Нарысуймо жъ и мы образъ Хр(с)та, правдивогѡ бга, // крола и гетмана в(ъ) ср(д)цу своемъ и напишѣмо такіи слова: «Носи, который тебе носит(ъ)»,— поневажъ Хс натурою нашею чловѣчою, якъ шатою, приѡдѣлъ бз(с)тво свое и натуру ншу члвѣчую, якъ шату, на собѣ носитъ. Тріум(ъ)фаторове свѣтовыи здобилися коронами лавровыми. И Хс ншъ тріумфаторъ маєт(ъ) на головѣ своей не едну, але мнѡгіе коронны, в(ъ) которыхъ видѣлъ егѡ стый Іѡанъ Бгословъ в(ъ) апокалиѱи, бо мовитъ: «На главѣ егѡ вѣнцы мнѡзи» [332]. 196 зв. Апо(к) .ѳі.

Маєтъ Хс корону живота вѣчного, которую вѣрному члвкови кождому дати ѡбѣцуєтъ, мовачи: «Буди вѣренъ до смрти и дамъ ти вѣнецъ живота». Маєтъ Хртосъ корону справедливости, которую споминаєтъ ап(с)лъ Павелъ, мовачи: «Соблюдаєтъ ми са вѣнецъ правды, єго же воздасть ми г(с)дь въ днь ѡнъ». Маєтъ Хс корону славы, которую споминаєтъ ап(с)лъ Петръ, мовачи: «Явлшуса пастыремъ началнику, пріймете неувадаємый славы вѣнецъ».

Видѣлъ стый Іѡанъ ап(с)лъ в(ъ) нбѣ два(д)цатъ и чотырохъ старцов(ъ), которыи упали пре(д) бгомъ, на маєстатѣ сѣдачимъ, и покинули коронны свои пред(ъ) маєстатомъ егѡ. Такъ написано в(ъ) апокалиѱи: «Падоша двадесатъ четыри старци пре(д) сидачимъ на пр(с)тлѣ и поклонишаса живущему Апо(к) .д. въ вѣки вѣкомъ и // положиша вѣнца своа пред(ъ) пр(с)тломъ, глюще: достоинъ еси г(с)ди пріати славу, честь и силу, яко ты еси создалъ всаческаа». 197 Учтлѣ црковныи през(ъ) тыхъ двад(ъ)цатъ и чотырохъ старцовъ розумѣютъ старого закону дванадцатъ патрїархowъ и новогѡ закону дванадцати ап(с)толѡвъ. Иншыи учителѣ през(ъ) тыхъ двадцатъ и чотырохъ старцовъ розумѣютъ всю црков(ъ), в(ъ)весь народъ хр(с)тїанскїй.

Для тогѡ Хр(с)тосъ мнѡгїи коронны маєтъ на головѣ своей [333], бо ему в(ъ) нбѣ ω(т)дають коронны свои патрїархове, ω(т)дають коронны свои ап(с)толове, ω(т)дають коронны свои всѣ хр(с)тїане вѣрныи и кидают(ъ) коронны свои пре(д) маєстатомъ єго, мовачи: «Достоинъ еси, г(с)ди, пріати славу и

чѐсть и сі́лу, я́кѡ ты є́сѝ созда́лъ всѧ́ческаѧ». Ещѐ и длѧ тогѡ̑ Х҃с мнѡ́гїи ко-
ро́ны ма́єтъ на голов҄ѣ своє́й, бо мнѡ́гїи ма́єтъ на соб҄ѣ гоно́ры и тиҭу́лы. Ма́-
єтъ Х҃с коро́ну архїере́йскую, бо мо́витъ до негѡ̑ ѱалми́ста: «Ты є́сѝ їере́ѵ [334]
въ в҄ѣки по чи́ну Мелхіседе́кову» [335].

Ма́єтъ Х҃с коро́ну кроле́вскую, бо мо́витъ ѡ не́мъ ст҃ы́й Іѡа́нъ Бг҃осло́въ:
«Цр҃ъ царе́мъ и г(с)дь г(с)демъ, кроль на(д) кро́л(ь)ми и па́нъ над(ъ) пан-
197 зв. ми». Ма́єтъ Х҃с коро́ну, кото́раѧ нале́жить зв҄ѣтѧ́жцомъ, бо о́нъ зв҄ѣтѧжилъ //
сме́рть. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Сп҃си́телѧ на́шегѡ І҃с Х҃а, раздруши́вша-
гѡ у́бѡ сме́рть и восїѧ́вшагѡ жи́знь и нетл҄ѣ́нїе». Розма́йтыи коро́ны роз-
ма́йтымъ зв҄ѣтѧ́жцом(ъ) дава́но. Кто на́йперше до обо́зу непрї́ѧтелскогѡ
Гроссеръ ѡ коро-нах(ъ) вско́чилъ и за єгѡ̀ по́водомъ обо́зъ непрї́ѧтелскїй зне́сено, тому̀ дава́ли коро́-
ну, на кото́рой нарысова́ный былъ обо́зъ. Кто на́йпе́ршей на мо́р҄ѣ по(д)
часъ би́твы вско́чилъ на о́кругъ непрї́ѧтелскїй и за єгѡ̀ по́водомъ непрї́ѧте-
лїовъ зв҄ѣтѧжено, тако́му дава́ли коро́ну, на кото́рой нарысова́ный былъ
о́кругъ. Кто засъ на́йпе́рв҄ѣй [336] вско́чилъ на му́ръ и за єгѡ̀ по́водомъ добы́ли
м҄ѣ́ста, тако́му дава́ли коро́ну, на кото́рой нарысова́ный былъ му́ръ ѡ́коло
м҄ѣ́ста. А мы́ на коро́н҄ѣ Х҃вой нарысу́ймо сме́рть звѧ́заную и пе́кло збу́ре-
ное, бо Х҃с сме́рть зв҄ѣтѧжилъ [337] и пе́кло збу́рилъ. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ ап(с)лъ
Па́велъ: «Где ти, сме́рти жа́ло? И гдѐ ти, а́де поб҄ѣда?»

Авана(с). на ѱа-ло(м) зі. Авва(к) .г҃. Це́сар҄ѣ ры́мскїи, ґды трїумфова́ли, выставова́ли лу́ки трїумфа́лныи. И
Х҃с ма́єтъ лу́къ трїумфа́лный, кр(с)тъ ст҃ы́й, кото́рый самъ уст҃ы Дв҃довыми спо-
мина́єтъ, мо́вачи: «Положи́лъ єсѝ лу́къ м҄ѣ́дѧнъ мы́шцамъ мои́м(ъ)». И пр(о)ркъ
Аввакумъ мо́витъ: «Всѧ́деши на ко́нѧ твоѧ̀ и яжде́нїе твоѐ сп(с)нїе, налѧцаѧ
198 налѧце́ши лу́къ свой». // Ко́ньми [338] называ́ютсѧ ап(с)лѡве, бо онѝ Х҃а в(ъ)
ср(д)цу и въ уста́хъ свои́хъ носи́ли, пропов҄ѣду́ючи єгѡ̑ по св҄ѣ́ту. Такъ
Бы(т) .кз. мо́вит(ъ) ап(с)лъ Па́велъ: «Мы́ же пропов҄ѣду́ємъ Х҃а распѧ́тогѡ». Лу́комъ
называ́єтсѧ кр҃тъ, бо я́къ не́гдысь Иса́въ зв҄ѣрѧ́та забї́ѧлъ з(ъ) лу́ку, такъ
Х҃с тымъ лу́комъ, кр҃сто́мъ ст҃ы́мъ, порази́лъ чотыро́хъ зв҄ѣро́въ, кото́рыхъ
ви́д҄ѣлъ пр(о)ркъ Данїи́лъ. Пе́ршїй зв҄ѣ́ръ [339], подо́бный лви́ци, м҄ѣл(ъ) кры́-
Данїи(л) .з. ла о́рлїи. Дру́гїй зв҄ѣ́ръ [340], подо́бный медве́диц҄ѣ [341], м҄ѣлъ в(ъ) па́щец҄ѣ тры [342]
ряды̀ зу́бѡвъ. Тре́тїй зв҄ѣ́ръ [343], подо́бный ры́сю, м҄ѣлъ чти́ры [344] кры́ла и
чты́ри [345] го́ловы. Четве́ртый зв҄ѣ́ръ [346], страшн҄ѣ́йшїй ѡ(т) и́ншыхъ, м҄ѣлъ
зу́бы жел҄ѣ́зныи, па́знокти м҄ѣ́дѧныи и де́сѧть ро́гѡвъ на голов҄ѣ. Ме́жы [347]
тымѝ рога́ми вы́рослъ ма́лы́й ро́гъ, кото́рый м҄ѣлъ о́чи чолове́чыи [348] и вели́-
кїи ре́чы [349] мо́вилъ и войну̀ точи́л(ъ) з(ъ) ст҃ы́ми. По́тымъ пришо́лъ су́дъ.
Презъ ты́и чоты́ри зв҄ѣрѧ́та [350] зна́чатсѧ чты́ри кроле́вства. Лви́ца зна́читъ
кроле́вство Ассѵрїйское [351]. Медве́дица зна́чит(ъ) кроле́вство Пе́рское. Рысь
зна́читъ кроле́вство Ґрецкое. Оста́тнїй засъ стра́шный зв҄ѣ́ръ [352] зна́читъ
кроле́вство Ры́мское [353], котрое на де́сѧть кро́левъ ма́єтъ розд҄ѣли́тисѧ. Длѧ
198 зв. тогѡ̀ де́сѧть ро́гѡвъ было̀ // на голов҄ѣ у тогѡ̑ зв҄ѣра [354]. По́тымъ наста́нет(ъ)
Лак-тан(ъ), кни(г) зі. гла(в) антїхристъ [355], кото́рый зна́читсѧ през(ъ) ро́гъ ма́лый з(ъ) очи́ма чл҃в҄ѣ́чы-
ми [356] и з(ъ)вою́єтъ тыхъ десѧтѝ кро́левъ и бу́детъ вели́кїи ре́чы [357] мо́вити
противъ б҃га и ст҃ы́хъ люде́й, котры́и в(ъ) Х҃а в҄ѣ́рѧтъ, бу́детъ забїѧ́ти. По-

тымъ наступитъ страшный судъ. Тыхъ тѣды чотырохъ звѣровъ [358], чотыри [359] кролѣвства — Ассvрійское [360], Перское, Ґрецкое и Рымское [361] — поразилъ Хс крстомъ [362] такъ, же южъ тыи кролевства почали кр(с)тъ шановати и єму кланатиса. Дла того крстъ называєтьса лукомъ триумфалнымъ [363], с(ъ) которымъ видѣлъ Ха стый ап(с)толъ Іωанъ в(ъ) апокаліфи [364], бо мовитъ: «Имѣаше лукъ». Далѣй [365] мовитъ: «Изыйде побѣждаай, да побѣдитъ». Выйшолъ [366] звѣтажаючи, жебы звѣтажилъ. .ѕі. Ієремій кни(г) є.

Цесарѣ рымскіи [367] гды тріумфовали, на той часъ з(ъ) дѣлъ стрѣлано, на бубнахъ бито, на трубахъ грано и всѣ люде великимъ голосомъ волали: «Іω, Іω тріумфе». Тоє чынилъ [368] и Мωvсей, гетманъ Іилскій, гды звѣтажилъ [369] фараωна, крола єгѵпет(ъ)скогω и утопилъ єгω в(ъ) морѣ Червономъ зо всѣми войсками єгω. На той часъ тріум(ъ)фовалъ и спѣвалъ пѣснь веселую: «Поймъ г(с)дви славно бо прослависа. Конѧ и всадники вверже въ море, // помощникъ и покровитель бысть мнѣ въ сп(с)ніє». Исхо(д) еі. 199

Зажывали [370] такого тріумфу Саулъ, царь іилскій и Двдъ, гды забилъ голіада олбрыма [371] великогω на поєдинку и ворочалиса до домовъ своихъ. На той часъ з(ъ) мѣстъ іилскихъ выходили панны и невѣсты з(ъ) бубнами и з(ъ) гуслами на спотканьє [372] Саула и Двда и волали великимъ голосомъ: «Побѣди Саулъ тысащъ, а Двдъ тмы». Звѣтажилъ Саулъ тысачу (непріатѐлей), а Двдъ десатъ тысачей [373]. И по(д) часъ Хвогω тріумфу великій крыкъ [374] в(ъ) нбѣ знайдуєтса. Дхъ стый волаєтъ до аггловъ, жебы ω(т)мыкали брамы нб(с)ныи на прист(ь)є Хво, и мовитъ: «Возмѣте врата кназы [375] ваша и возмѣте са врата вѣчнаа и внийдет(ъ) црь славы». Агглы пытают(ъ): «Кто єстъ сей црь славы?» Ѡ(т)казуєтъ дхъ стый: «Г(с)дь силамъ той єстъ црь славы». а. Ца(р) ні.

Гедеωнъ гды войну точилъ з(ъ) мадіанѣтами [376], на той часъ подавалъ жолнѣромъ своимъ трубы роговыи, збанки глиняныи, а в(ъ) збанкахъ свѣчи были запаленыи. И постановилъ жолнѣровъ своихъ ωколо войска мадіамскогω и казалъ имъ в(ъ) трубы трубити, збанки крушити и свѣчи в(ъ) рукахъ держати. А гды тоє жолнѣре учынили [377], великій страхъ палъ на войско мадіам(ъ)//скоє, и почали мадіанѣтове [378] сами межы [379] собою войну точити, почали єдни [380] другихъ забіати и утѣкати. Тѣды Гедеωнъ з(ъ) жолнѣрами своими гонилъ за ними и ωдержал(ъ) славноє звѣтазство [381] на(д) мадіанѣтами, бо маючи з(ъ) собою тылко трыста [382] жолнѣровъ, збилъ войска мадіамскогω [383] сто и двадцат(ъ) тысачій [384]. Православныи хр(с)тіане [385], крушѣмъ и мы збанки глиняныи, тѣла свои, которыи суть з(ъ) глины учыненыи [386], крушѣмо тѣла свои постами, млитвами, поклонами, працами, неспаніємъ, служачи бгу днь и нощъ. Мѣймо в(ъ) памати своєй свѣчу запаленую, огнь вѣчный пекелный, который грѣшнымъ людемъ єст(ъ) наготованый. Мѣймо в(ъ) памати своєй и трубу страшную, в(ъ) которую затрубитъ архагглъ в(ъ) днь ωстатній, мовачи [387]: «Вставайте, мертвыи, идѣте на судъ». Єсли тоє учынимо [388], ωдержимо славноє звѣтазство [389] 199 зв.

на(д) непрїа́телми ду́шными, кото́рыи з(ъ) на́ми воюютъ и по тымъ звѣтя́з(ъ)ствѣ [390] на́ нбо вступимо и [391] бу́демо з(ъ) Хмъ в(ъ) нбѣ навѣки трїумфова́ти. Аминь. //

КАЗА́НЬЄ ВТОРОЄ [392] НА РОЖДЕСТВО ПРЕСТОИ БЦИ

Сотворѝ мнѣ велѝчїє, си́лный. Лу(к) а̄.

С. Афана(с) к.л. ч̃ра(л) .ма.

Написа́лъ пр(о)ркъ Двдъ: «Бе́здна бе́здну призыва́єтъ въ гла́сѣ хлаб́їй твои́хъ». Учи́телѣ црко́вныи [393], толку́ючи[394] тыи слова̀, мо́ватъ, же гды Хс на кр(с)тѣ до бга ѡ(т)ца вола́лъ: «И́лї [395], и́лї [396], лимасавах ѳани. Бже мой, бже мой, чему́ сь мѧ ѡста́вилъ». На то́й часъ бе́здна бе́здну призыва́ла, бо Хс є́стъ бе́здна и бъ ѡ(т)цъ є́стъ бе́здна м(д)рости, си́лы и до́бръ вшела́кихъ. Другїи учи́телѣ мо́ватъ, же гды грѣшный члвкъ бга про́ситъ, жебы̀ єму̀ перебачилъ грѣхѝ єгѡ̀ и мо́витъ: «Поми́луй мѧ, бже, по вели́цей мл(с)ти твоє́й и по мнѡ́жеству щедрѡ́тъ твои́хъ ѡчи́сти беззако́нїѧ моѧ̀»,— на то́й часъ бе́з(д)на бе́здну призыва́єтъ, бо члвкъ є́стъ бе́здна грѣхо́въ, а бгъ є́стъ бе́здна мл(с)рдїѧ. Прч(с)таѧ дво, ѧ̀ бе́здною тебѐ называ́ю, бе́здною называ́ю и себѐ само́гѡ. Ты є́стесь бездна цнот(ъ) и вшела́кихъ да́ровъ бзскихъ, бо мо́вила єсѝ: «Сотворѝ мнѣ вели́чїє, си́лный». Учыни́лъ [397] мнѣ // 271 вели́кїи ре́чы [398] мо́цный. Ѧ́ зась є́стемъ бе́з(д)на неумѣе́тности и недолу́жности, бо не умѣ́ю и не могу̀ тебѐ хвали́ти так(ъ), я́кѡ приналє́житъ. Днѧ ны́нѣшнегѡ те́ды бе́здна бе́здну призыва́єтъ, бо ѧ̀, бе́здна неумѣе́тности и недолу́жности, призыва́ю тебѐ на по́мочъ, преч(с)таѧ дво, бе́здну цнѡтъ и вшела́кихъ да́рѡвъ бзскихъ, жебы̀ сь мнѣ помогла̀ себѐ [399] саму́ю [400] хвали́ти по(д) часъ сла́внаго рж(с)тва твоє́гѡ. Покажу̀ те́ды ла́скамъ ва́шимъ на тымъ каза́н(ь)ю вели́кїє [401] ре́чы [402], кото́рыи учыни́лъ [403] бгъ мо́цный преч(с)той двѣ, я́кѡ сама мо́витъ: «Сотворѝ мнѣ вели́чїє си́лный». Проси́лемъ преч(с)тую дву̀ бцу ѡ по́мочъ, ласкъ ва́шихъ прошу̀ [404] ѡ слуха́ньє.

Іѡа́нъ Дама́скин(ъ), кни(г) д̃. глава̀ ѐі.

Пе́ршаѧ речъ вели́каѧ, кото́рую учыни́л(ъ) [405] бгъ преч(с)той двѣ, же єй [406] ѡбдари́лъ высо́кимъ урожє́н(ь)ємъ кроле́вскимъ и сщенническимъ, бо преч(с)тои двы ѡ(т)цъ Іѡаки́мъ былъ з(ъ) до́му Двда кро́лѧ їилскогѡ, ѡ чымъ [407] свѣ́дчитъ стый Іѡа́нъ Дама́скин(ъ). Мтка зась преч(с)тои двы Анна была̀ з(ъ) до́му Аа́рѡна, найвы́шшогѡ сщенника їилскогѡ, ѡ чымъ [408] свѣ́дчитъ стый мчникъ Іпполv́тъ [409]. Хва́лятсѧ люде высо́кимъ урожє́н(ь)ємъ. 271 зв. Єде́н(ъ) хва́литсѧ, же́ сѧ уроди́лъ в(ъ) дому̀ кнѧжо́м(ъ), // другі́й хва́литъсѧ же сѧ уроди́лъ в(ъ) дому̀ кроле́вскомъ а́лбо цеса́рскомъ, и́ншїй хва́литъсѧ, же́ сѧ уроди́лъ ѡ(т) воєво́ды, ѡ(т) гетма́на а́лбо ѡ(т) и́ншогѡ члвка на́ свѣтѣ

в̃, Ко(р) аі.

сла́вногѡ и вели́когѡ. Такі́й былъ ап(с)лъ Па́велъ, кото́рый хвали́всѧ высо́кимъ урожє́н(ь)ємъ, мо́вачи: «Єvре́и [410] ли су́тъ [411] и а́зъ, їилите ли су́тъ [412]

и азъ, сѣмѧ Авраамле ли суть [413] и азъ». Длѧ тогѡ тоє мовилъ ап(с)лъ Павелъ, бо онъ уродилъсѧ з(ъ) нарѡду єврейскогѡ, з(ъ) поколѣнѧ іилскогѡ и з(ъ) насѣнѧ Авраамовогѡ. Можетъ и преч(с)таѧ два высокимъ урожен(ь)ємъ хвалитисѧ и можетъ мовити: «Кто єст(ъ) з(ъ) дому кролевского, и ѧ єстемъ, кто єстъ з(ъ) фамилїи сщеннической, и ѧ єстемъ, кто єстъ з(ъ) крви Дв(д)вои и Аарѡновои, и ѧ єстемъ».

Другаѧ великаѧ речъ, которую учынилъ [414] бгъ преч(с)той двѣ, же ѡ нарожєню єи [415] ѡзнаймилъ родичомъ єи Іѡакимовѣ и Аннѣ през(ъ) аггла, Метаф.
бо Іѡакимъ знайшолъ [416] Анну, жону свою, з(ъ) тоєю новиною в(ъ) црkви в(ъ) жи(т).
іер(с)лимской, в(ъ) золотыхъ воротахъ, же она мѣла породити цорку. А тоє сто(и)
Іѡакімовѣ [417] ѡзнаймилъ агглъ, же мѣлъ тамъ знайти жону свою з(ъ) тоєю Анны.
новиною. Ѿзнаймилъ бгъ Авраамови, же Сарра, жона єгѡ, мѣла породити сна Ісаака, ѡзнаймилъ // Манѡєвѣ, же жона єгѡ мѣла породити Самѱѡна, 272
ѡзнаймилъ Захарїи, же жона єгѡ Єлісавеѳа [418] мѣла породити Іѡанна Крестителѧ. Так(ъ) Іѡакімовѣ [419] ѡзнаймилъ бгъ, же жона єгѡ Анна мѣла породити преч(с)тую дву, котраѧ мѣла зостати мткою бжею.

Третаѧ речъ великаѧ, которую учынилъ [420] бгъ прч(с)тѣй двѣ, же єи [421] вызволилъ ѡ(т) грѣха первородногѡ, бо преч(с)таѧ два без(ъ) грѣха первороднагѡ зачаласѧ и уродила, ѧкѡ землѧ, з(ъ) которои старый Адамъ учыненый [422], была чистаѧ, не проклѧтаѧ. Такъ землѧ, преч(с)таѧ два, з(ъ) ко- Бы(т) .в.
торои новый Адамъ, Хс, уродилъсѧ, была ч(с)таѧ и грѣхомъ первороднымъ проклѧтымъ не змазана [423]. Презначалъ чистоє зачатїє мтки бжои корабель Нѡевъ. Гды [424] потопъ былъ на свѣтѣ, на той часъ затопилъ всѣхъ людей и звѣров(ъ) и птаховъ, и гадъ, и горы, єднагѡ тылкѡ не затопилъ кораблѧ Бы(т) .з.
Нѡєвогѡ. Такъ грѣх(ъ) первородный каждогѡ заразилъ чловѣка, єдной ты ко преч(с)тои двы не доткнулъсѧ. Значила ч(с)тоє зачатїє мтки бжои г. Ца(р) .s.
црковъ Соломѡнова, котрую гды будовано, ни молотомъ, ни секирою, ни жаднымъ начын(ь)ємъ [425] не колатано, не чути тамъ было // жадногѡ стуку 272 зв.
и жадного колатанѧ. Так(ъ) гды преч(с)таѧ два зачаласѧ и уродила, не чути тамъ было ѡ грѣху первородном(ъ). Можемо зрозумѣти ч(с)тоє зачатїє мтки бжеи и з(ъ) руна Гедеѡнового, бо гды по всей земли была суша, на рунѣ Гедеѡновомъ не была суша, але была роса. Такъ на всѣхъ людехъ знайдуєтъсѧ грѣхъ первородный, ведлугъ ѱалмисты: «Се бо въ беззаконїихъ зачатъ Судъ .s.
єсмъ и въ грѣсехъ роди мѧ мати моѧ». А на преч(с)той двѣ не было грѣху первороднагѡ, але была ласка бжаѧ. Длѧ тогѡ мовилъ до ней агглъ Гаврїилъ: «Радуйсѧ, ѡбрадованнаѧ (Витай, ласки повнаѧ) [426], гдь с(ъ) тобою». С(ъ) тыхъ словъ аггл(ь)скихъ можемо зрозумѣти ч(с)тоє зачатїє преч(с)тои двы. Гды начын(ь)є [427] повноє будетъ оливы, южъ тамъ трудно воду албо що ин(ъ)шоє л(ь)лѧти, бо нѣ машъ мѣстца. Такъ и въ преч(с)той двѣ не ма-

етъ мѣстца не тылко первородный, але жаденъ грѣхъ, поневажъ она єсть
повна ласки бжеи.

Четвертаѧ речь великаѧ, которую учынилъ [428] бгъ преч(с)той двѣ, же
ѡ(т) неи дивнымъ способомъ уродилъсѧ Хс, снъ бжїй, бо преч(с)таѧ два
Ха без(ъ) мужа породила. Длѧ тогѡ гды ѡзнаймовалъ єй архагглъ Гаврї-
273 илъ, же мѣла Ха по//родити, ѡ(т)казала она: «Какѡ будетъ се, идѣ же му-
жа не знаю?» Чтырма способами члвкъ сѧ родитъ. Першїй разъ родитсѧ
ѡ(т) ѡ(т)ца и мтки. Тымъ способомъ всѣ [429] люде родатсѧ. Другїй разъ
члвкъ родитъсѧ без(ъ) ѡ(т)ца и без(ъ) матки. Такъ уродилсѧ Адамъ, бо єгѡ
бгъ з(ъ) землѣ улѣпилъ. Третїй разъ члвѣкъ родитъсѧ ѡ(т) ѡ(т)ца без(ъ)
матки. Такъ уродиласѧ Єvва, бо єй учынилъ [430] бгъ з(ъ) ребра Адамова.
Четвертый разъ члвкъ родитсѧ ѡ(т) матки без(ъ) ѡ(т)ца. Так(ъ) уродилъсѧ
Числ Хс ѡ(т) преч(с)тои двы, бо она без(ъ) мужа Ха породила. Фѣгуровала [431]
зі. преч(с)тую дву лѣска Аарѡнова, котораѧ, будучи сухою, дивнымъ спосо-
бомъ заквѣтла [432] и овоцъ выдала. Такъ мтка бжаѧ, будучи двою ч(с)тою,
дивнымъ способомъ в(ъ) животѣ своємъ барзо пїенкный [433] овоцъ, Ха, сна
бжогѡ, зачала и породила. Фѣгоровала [434] преч(с)тую дву гора, ѡ(т) кото-
рои без(ъ) рукъ [435] ѡ(т)тѧтый былъ камень и покрушилъ болвана з(ъ) роз-
майтыхъ крушцов(ъ) учыненого [436]. Гора єстъ преч(с)таѧ два, ведлуг(ъ)
ѱалмисты: «Гора бжаѧ, гора тучнаѧ, гора усыренна, вскую непщуєте го-
ры усыренныѧ, гора юже блговоли бгъ жити в(ъ) неи». Камень єстъ Хс,
ведлугъ ап(с)тла Петра: «К нему же приходѧще, каменю живу ѡ(т) члвкъ
273 зв. убѡ уничиженну ѡ(т) ба, же избранну ч(с)тну и сами якѡ каменїе // живо
зиждетесѧ в(ъ) храмъ дховенъ». Ѿ(т) тоєи теды горы, ѡ(т) преч(с)тои двы,
без(ъ) рукъ [437], без(ъ) мужа, ѡ(т)тѧтый камень, Хс [438], уродилсѧ и скру-
шил(ъ) свѣтъ, который болваномъ называєтъсѧ, же якъ болванъ з(ъ)верху
пїенкный [439], свѣтит(ъ)сѧ на немъ злото албо срѣбро, ведлугъ ѱалмисты [440]:
«Идѡлы [441] языкъ сребро и злато». А внутр(ъ) болванъ єстъ прожный. Такъ
свѣтъ з(ъ)верху здаєтъсѧ быти пїенкный [442], здобитъсѧ злотомъ, срѣбромъ [443],
богатствами, а внутръ свѣтъ єстъ прожный. Длѧ тогѡ мовитъ екклезїас-
тесъ, же по(д) слнцемъ на свѣтѣ «суєта суєтствъ и всѧческаѧ суєта», прож-
ность прожности и всѐ прожность.

Пѧтаѧ речь великаѧ, которую учынилъ [444] бгъ преч(с)той двѣ, же уро-
дившисѧ ѡ(т) неи, заховалъ єй при девицствѣ, бо преч(с)таѧ два, породивши,
не нарушила своєгѡ девицства, ѡ чымъ [445] пророковалъ Исаїѧ, мовачи: «Се
деваѧ въ чревѣ зачнетъ и родитъ сна и нарекутъ имѧ єму Єммануилъ». Про-
Iезе(к) роковалъ ѡ томъ Iезекїиль, бо написалъ [446]: «Таѧ врата заключенна будутъ
мд. и не ѡ(т)верзутъсѧ и никто же пройдетъ ими, якѡ г(с)дь бгъ Iилевъ вни-

деть ймн». Вра́там(и) называ́етъсѧ преч(с)таѧ д҃ва, бо през(ъ) неи, я́къ през(ъ)
вра́та пришо́лъ Х҃с з(ъ) н҃ба на́ землю, длѧ тогѡ зась напи́сано: «Таѧ вра́та
заключе́нна // бу́дуть и не ω(т)верзу́тсѧ», бо преч(с)таѧ д҃ва, Х҃а породи́в- 274
ши, мѣла не покалѧнною д҃вою зоста́ти, быни́мнѣй [447] девйцства своє́гω не
нару́шити. Пророковала ω то́мъ и сібѣ́ллѧ [448] Тібуртйна [449], же преч(с)таѧ
д҃ва мѣла Х҃а породитй, не нару́шивши своє́гω д҃вцства. Глы [450] пога́не в(ъ)
Рымѣ [451] збудова́ли божни́цу Я́нусовѣ, бо́гωви своє́му фалши́вому, на то́й
часъ пыта́ли сібѣ́ллѣ [452] Тібурти́ны [453], по́ки бы та́ѧ мѣла божни́ца стоѧти.
Ѡ(т)каза́ла Тібурти́на [454]: по́ки д҃вйца с҃на поро́дитъ. Та́къ же сѧ и стало,
бо по́ти [455] Я́нусова божни́ца стоѧла, по́ки преч(с)таѧ д҃ва Х҃а не породи́ла,
а ско́рω уроди́ла Х҃а, за́разъ та́ѧ божни́ца в(ъ) Ры́мѣ [456] на́ землю упа́ла.
Пророкова́ла и повто́ре ω тымъ сібѣ́ллѧ [457] Тибурти́на, проро́чица пога́н(ь)-
скаѧ, же мѣла преч(с)таѧ д҃ва Х҃а породи́ти, не нару́шивши своє́гω девйц-
ства, бо гды Октовїа́нъ, це́саръ ры́мскїй [458], хотѣ́лъ зва́тисѧ бо́гом(ъ), си-
бѣ́ллѧ Тібурти́на [459] показа́ла ему́ на н҃бѣ д҃вцу, держа́чую на рука́хъ свои́хъ
дитѧтко, и мо́вила: «Той о́лтаръ е́сть с҃на б҃жогω». Длѧ тогѡ сібѣ́ллѧ [460] по-
каза́ла д҃ви́цу, держа́чую на рука́хъ свои́хъ дитѧтко, бо преста́ѧ б҃ца мѣла,
Х҃а породи́вши, ч(с)тою д҃вою зоста́ти и Х҃а на рука́хъ свои́хъ держа́ти. Длѧ
тогѡ // ту́ю жъ д҃ви́цу о́лтаремъ с҃на б҃жого сібѣ́ллѧ [461] назва́ла, бо я́къ о́лтаръ бы- 274 зв.
на́мнѣй сѧ тым(ъ) не наруша́єтъ, же на не́мъ Х҃с, с҃нъ б҃жїй, въ пренайс҃тѣйшомъ
сакраме́нтѣ єухарі́стїей [462] по(д) ωсо́бою хлѣ́ба и вина̀ знайду́єтъсѧ и ωфѣ-
ру́єтсѧ, такъ преч(с)таѧ д҃ва любо Х҃а, с҃на б҃жогω, в(ъ) живо́тѣ своє́мъ носи́-
ла и породи́ла, єдна́къ быни́мнѣй тымъ девйцства своє́го не нару́шила. Фѣ-
гурова́ла [463] преч(с)тую д҃ву купина̀ Мωѵсе́ωва, кото́раѧ огне́мъ горѣ́ла, а не Исхо(д) .г҃.
спали́ласѧ. Такъ и преч(с)таѧ д҃ва в(ъ) живо́тѣ своє́мъ Х҃а, с҃на б҃жогω, носи́-
ла, ω кото́ромъ ап(с)лъ Па́велъ мо́вит(ъ): «Б҃гъ нашъ о́гнь поѧда́ѧй е́сть».
Єдна́къ сѧ тымъ огне́мъ не спали́ла, бо, породи́вши Х҃а, не нару́шила своє́го
девйцства. Фѣгурова́ли [464] преч(с)тую д҃ву клѣ́щы [465] Ісаїны, кото́рыи [466] Исай .ѕ҃.
у́гль горѧчїй держа́ли, єдна́къ сѧ тым(ъ) у́глемъ не спали́ли и не зопсова́ли,
такъ и преч(с)таѧ д҃ва у́гль горѧчїй, Х҃а, с҃на б҃жого, въ живо́тѣ своє́мъ носи́-
ла, єдна́къ сѧ тымъ у́глемъ не спали́ла, бо, Х҃а породи́вши, не нару́шила сво-
є́гω девйцства.

Ше́стаѧ речъ вели́каѧ, кото́рую учыни́лъ [467] б҃гъ преч(с)той д҃вѣ, же
єй [468] учыни́лъ [469] прїѧтелкою своє́ю, бо прч(с)таѧ д҃ва е́сть прїѧтелкою [470]
всей пренайс҃тѣйшой тр(о)ци. Б҃гу ω(т)цу е́сть цо́ркою, такъ мо́вит(ъ) // до 275
не́и [471] б҃гъ ω(т)цъ: «Слы́ши д҃щи и ви́ждь и приклони̇̀ у́хо твоє́». Б҃гу с҃ну е́сть
м҃ткою, бо с҃на б҃жого породи́ла. Такъ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Єгда̀ прі́йде
кончина̀ лѣ́томъ, посла̀ б҃гъ єдинорóднагω с҃на своє́го, раждáємагω ω(т)

Мартйнъ Бѣлъски. кни(г) .а҃, листъ р҃ле.

жены». Бгу дхови стому єсть ѡблюбеницею, бо дхъ стый силою своєю учинилъ [472] тѣло Хво в(ъ) животѣ преч(с)тои двы з(ъ) власнои [473] и самои [474] крвѣ єи [475]. Такъ мовилъ агглъ въ снѣ до Іѡсифа: «Рождшее бо са в(ъ) нєи
Ма(ѳ) .ві. ѡ(т) дха ста єсть». Мовилъ Хс: «Аще сотворитъ волю ѡ(т)ца моєгѡ иже єсть на нбсєхъ, той братъ мой и сестра и мти ми єсть». И прч(с)таа два чынила [476] волю бжую заховала приказана бзскіи, дла тогѡ маткою Хвою зостала. Чынѣмо [477] жъ и мы волю бжую, заховаймо приказана бжіи, то и мы всѣ зостанемо пріателами бжими, каж(д)ый з(ъ) насъ будетъ братомъ Хвымъ, кождаа невѣста будетъ сестрою Хвою, кождаа панна будетъ мткою Хвою, а то речъ великаа, великаа єсть речъ быти пріателемъ пана, крола и монархи земногѡ. Що жъ розумѣєте, якъ великаа речъ быти пріателемъ Ха бга, который єсть панъ над(ъ) панами, кроль на(д) крол(ь)ми, ведлугъ стогѡ Іѡанна Бгослова: «Црь цремъ и г(с)дь г(с)демъ».

275 зв. Сємаа речъ великаа, которую учынилъ [478] бгъ прч(с)той двѣ, // же єй жадногѡ небезпеченства не кажутъ ѡбаватиса, бо мовилъ до нєи [479] агглъ Гавріилъ: «Не бойса Мріамъ ѡбрѣте бо блг(д)ть ѡ(т) бга». Пр(о)рокъ Двдъ засъ мовитъ: «Бойтеса г(с)да вси стыи егѡ якѡ нѣсть лишеніа боащимъса егѡ». Чему жъ то всѣмъ стымъ кажутъ боатиса, а преч(с)той двѣ мовлено, жебы са нѣчогѡ не ѡбавлала? Єсли тоє хочемо зрозумѣти, маємо вѣдати [480], же двоакаа єсть вола бзскаа, упережаючаа учынки наши и наступуючаа по учынках(ъ) нашихъ. Упережаючаа вола належитъ до мл(с)рдіа бзскогѡ, наступуючаа належитъ до справедливости бзскои, же справедливе судитъ бгъ. Дла тогѡ мовитъ ѱалмиста: «Мл(с)ть и судъ воспою тебѣ, г(с)ди». Якѡ мл(с)рдный бгъ хочетъ всѣхъ людей збавити и до нба запровадити, ведлугъ ап(с)ла Павла: «Хощетъ всѣмъ сп(с)тиса и въ разумъ истинный прійти». Але якѡ справедливый гладитъ бгъ на учынки людскіи, добрыхъ людей до нба приймуєтъ, злыхъ до пекла ѡ(т)сылаєтъ, ведлугъ ѱалмисты мовачогѡ: «Якѡ ты воздаси комуж до по дѣломъ егѡ». Яко мл(с)рдный бгъ призываєтъ людей до вѣры хрістіанскои на землѣ и усправедливаєтъ их(ъ) вѣрою и сакраментами без(ъ) учынковъ их(ъ), але якѡ справедливый потребуєтъ
276 учынков(ъ) // и прославлаєтъ в(ъ) нбѣ людей, ведлугъ учын(ъ)кѡвъ ихъ. Дла тогѡ еще пред(ъ) створен(ь)ємъ свѣта, пре(д) вѣки назначилъ бгъ єдныхъ людей до нба, которыхъ вѣдалъ, же мѣли быти добрыми, другихъ назначилъ до пекла, которыхъ вѣдалъ, же мѣли быти злыи, ведлугъ ап(с)ла Павла мовачого: «Ихъ же бо пре(д) увѣдѣ тѣх(ъ) и пре(д) устави съ образ-
Рымъ .и. нымъ быти, образу сна своєго, якѡ быти єму перворoдну въ многихъ братіи [481], а ихъ же пре(д) устави сихъ и призва, а ихъ же призва, сихъ и ѡправда, а ихъ же ѡправда, сихъ и прослави». Можемо зрозумѣти тоє з(ъ)

двóхъ брáтовъ, Ісáва и Іáкωва, котóрыи єщѐ былѝ не народи́лиса, а ю́жъ бгъ Ісáва ω(т)ки́нулъ, Іáкωва уподобáлъ и мóвил(ъ): «Іáкωва возлюби́хъ, Ісáва же возненави́дѣхъ»,— бо вѣ́дал(ъ), же Іáкωвъ мѣ́лъ бы́ти дóбрый, а Ісáвъ мѣ́л(ъ) бы́ти злы́й. Найбáрзѣй бгъ гладитъ на конéцъ жи́тїа людского, єслѝ члкъ през(ъ) в(ъ)вéсь [482] вѣ́къ свой бу́детъ жи́ти дóбре, а пре(д) смртю зопсу́єтъса и почнéтъ грѣши́ти, тогω бгъ пре(д) створéньємъ свѣ́та назначи́лъ до пéкла. Єслѝ засъ члвкъ през(ъ) всѣ лѣ́та свои бу́детъ жи́ти зле и роспу́стне, а пере(д) смртю покáет(ъ)са и высповѣдаєтъса грѣхóвъ свои́хъ, тогò бгъ пре(д) створéн(ь)ємъ свѣ́та назначи́лъ до нба [483]. Зачы́мъ не всѣ лю́де бу́дутъ в(ъ) нбѣ про//слáвлéнны, котóрыи на землѣ́ призвáни сýт(ъ) до вѣ́ры и усправедли́вéни вѣ́рою и сакрамéнтами, ты́лко ты́и в(ъ) нбѣ прославлéни бу́дутъ, котóрым до концà жи́тїа своéго в(ъ) призвáню и в(ъ) усправедли́вéню своéмъ статéчне трвáютъ, бо напи́сано: «Претерпѣ́вый до концà, той спсéнъ бу́детъ». И Хс мóвитъ: «Бу́ди вѣ́ренъ до смрти и дáмъ ти вѣнéцъ живота». Дла тогω тéды му́сат(ъ) боатиса сты́и, пóки живу́тъ нá свѣ́тѣ, бо не вѣ́дають запéвне, где и́мъ мѣ́стце назнáчено, чы [484] в(ъ) нб(с)ной сторонѣ́, чы [485] в(ъ) пекéлной. Му́сатъ боатиса сты́и, жебы̀ пере(д) смéртю [486] в(ъ) які́й грѣ́хъ не впáли и не утрáтили корóны вѣ́чнои [487], котру́ю собѣ́ през(ъ) в(ъ)весь вѣ́къ свой, захову́ючи приказáна [488] бжїи, заслужи́ли, бо напи́сано: «Мнайса стоати да блюдéтса да не паде(т)». И Хс мóвитъ: «Держѝ éже и́маши да никтò же прі́имет(ъ) вѣнцà твоéгω».

Пречи(с)таа два засъ не ωбавáласа жáдногω грѣхà и пéвна былà корóны своéи, пéвнаа былà, же éй мѣ́стце в(ъ) нбѣ назнáчено, бо мѣ́ла лáску бжую, котóраа ей ω(т) вшелакогω грѣхà заховáла. Дла тогω мóвитъ агглъ Гаврі́илъ до преч(с)тои двы: «Не бóйса, Мрїам(ъ), ωбрѣтé бо блг(д)ть ω(т) бга» [489]. Ту́тъ же налéжитъ намъ вѣ́дати, же гды хóчемо мы що дóброє чыни́ти áлбо чынимо, упережáєтъ насъ лáска // бжаа и побужáєтъ, жебы́ смо и хотѣ́ли чыни́ти и чыни́ли дóброе. Такъ мóвитъ ѱал(ь)ми́ста: «Бже засту́пникъ мой єси ты и ми́лость твоа предвари́тъ ма». Тóє жъ и ап(с)тлъ Пáвелъ мóвит(ъ): «Бгъ дѣйству́єтъ въ нáсъ и éже хотѣ́ти и éже дѣлáти». Гды тежъ які́й учы́нокъ дóбрый ю́жъ досконáле учы́нимо, на тóй часъ лáска бжаа той учы́нокъ дóбрый совершáєтъ, а без(ъ) лáски бжеи, намъ помагáючеи, не мóжемо сáмы жáдногω учы́нку дóброго соверши́ти. Так(ъ) мóвитъ ѱалми́ста: «Аще не г(с)дь созы́ждетъ домъ всу́е труди́шаса зы́ждущей». Тóє жъ и ап(с)лъ Пáвелъ мóвитъ: «Нѣ хотащогω, нѣ теку́щогω, но ми́лующогω бга». Дла тогω му́сатъ сты́и боатиса, живучѝ на свѣ́тѣ, бо не вѣ́дають запéвне, чы совершитъ бгъ дóбрыє учы́нки и́хъ, котóрыє онѝ почалѝ чыни́ти. Преч(с)таа два засъ, мáючи ωсобли́вую лáску бжую, вѣ́дала запéвне, же тáа лáска бжаа соверши́тъ дóбрыє дѣлà єи, котóрыє онà почалà чыни́ти. Дла тогω агглъ

Іωáн(ъ) Зла(т). Θеωфи(л) Θеωдори(ст) на Θ. ры(м).

276 зв.

ā. Ко(р) .ѕ̃. Апо(к) .г̃.

277

Гаврїи́лъ до преч(с)тои двы мо́вилъ: «Не бо́йсѧ, Мрїамъ, ѡбрѣте́ бо блг(д)ть ѡ(т) бга». Ту́тъ ещѐ нале́житъ намъ вѣдати, же бгъ побужа́етъ насъ тылко, жебы́ смо чынили доброе и хотѣли чыни́ти, а не примуша́етъ, бо чловѣковѣ
277 зв. далъ бгъ во́лю во́лную и що хо́четъ // члвкъ доброе и зло́е, мо́жет чыни́ти. Такъ мо́витъ Ісу́съ Сіра́хъ: «Пре(д) члвкомъ жи́во́тъ и смрт(ь) и еже аще изво́литъ, дасть сѧ ему̀». Зачы́мъ з(ъ) вла́снои во́лѣ своеи члвкъ грѣшитъ, а бгъ не побужа́етъ его̀ до грѣха̀ и не ка́жетъ зло́гѡ чыни́ти, ве́длугъ ап(с)ла Іа́кѡва, мовѧчогѡ: «Никто̀ же искуша́емъ да глетъ, я́кѡ ѡ(т) бга искуша́емъ е́ст(ъ), бгъ бо нѣсть искуси́тель злы́мъ, не искуша́етъ же той нико́гѡ же, ко́ждо же искуша́етъсѧ, ѡ(т) своеѧ по́хоти влеко́мъ и прелща́емъ, та́ же по́хоть заче́нши ражда́ет(ъ) грѣхъ». Длѧ тогѡ̀ му́сѧтъ стыи бо́ѧтисѧ, живучѝ на́ свѣтѣ, жебы̀ ма́ючи во́лю во́лную, не наклони́лисѧ до зло́гѡ учы́нку яко́го. Преч(с)таѧ два зась, бу́дучи во́лѣ во́лнои, мѣла ѡсобли́вую ла́ску бжую, кото́раѧ ѡ(т) вшелѧ́кого учы́нку зло́гѡ ей хрони́ла, а до учы́нковъ до́брыхъ прова́дила. Длѧ тогѡ̀ мо́вилъ аггль Гаврїйл(ъ) до преч(с)тои двы: «Не бо́йсѧ, Мрїамъ, обрѣтѐ бо блг(д)ть ѡ(т) бга».

О́смаѧ, ѡста́тнѧѧ речъ вели́каѧ, кото́рую учыни́лъ [490] бгъ прч(с)той двѣ, же ей воскреси́лъ з(ъ) мртвыхъ и взѧ́лъ з(ъ) тѣломъ до нба, бо гды преч(с)тои двы тѣло ап(с)лѡве въ грѡ́бѣ положи́ли, пошлѝ третего днѧ до гро́бу глѧдѣти преч(с)тои двы, а́ле не знашлѝ ей тѣла в(ъ) гро́бѣ, те́ды мо́вили стыи
278 оцы, же захова́лъ бгъ тѣло преч(с)тои двы пред(ъ) людмѝ // такъ, я́къ захова́лъ тѣло Мѡѵсе́ѡво [491], бо гды Мѡѵсе́й уме́ръ и поло́жено его̀ в(ъ) гро́бѣ,
Девто(р) .лд. за́разъ бгъ захова́лъ тѣло Мѡѵсе́ѡво [492] пре(д) людмѝ такъ, же ѡ тѣлѣ его̀ жа́денъ члвкъ до сегѡ̀ ча́су не вѣдаетъ. А то́е учыни́лъ [493] бгъ длѧ тогѡ̀, жебы̀ не впа́ли іилтѧне в(ъ) балвохва́лство, жебы̀ не мѣли Мѡѵсеѧ за бга и не кла́нѧлисѧ ему̀ я́къ бгу, бо онѝ [494] скло́нныи былѝ до балвохва́лства. Розумѣли те́ды еднѝ [495] стыи ѡ(т)цы, же тѣло преч(с)тои двы захова́лъ бгъ пере(д) людмѝ такъ, я́къ захова́лъ тѣло Мѡѵсе́ѡво [496]. Дру́гіи зась розумѣли, же преч(с)таѧ два вста́ла з(ъ) мртвыхъ и взѧ́та до нба з(ъ) дшею и с(ъ) тѣломъ, я́къ Хс въсталъ з(ъ) мртвыхъ и вступи́лъ до нба. Ту́ю другу́ю сенте́нцыю [497] принѧла̀ всѧ црковъ на́ша, бо мѣлъ Хс и преч(с)таѧ два з(ъ) мртвыхъ воскресну́ти, ве́длугъ пр(о)рцтва Двдового: «Воскр(с)нѝ, гѝ, въ поко́й твой ты и кѵѡ́тъ стынѧ твоеѧ». Кѵѡ́том(ъ) называ́етъсѧ преч(с)таѧ два, бо кѵѡ́тъ гды впрова́дили азѡ́тчикове в(ъ) божни́цу до Дагѡ́на, бѡ́га своего̀
а̃. Цар .е̃. фалши́вогѡ, на то́й часъ Дагѡ́нъ, болва́нъ азѡ́тскїй, пере(д) кѵѡ́том(ъ) бжїимъ упа́л(ъ) на́ землю и была̀ ему̀ ѡ(т)тѧ́та голова̀ и ѡбидвѣ [498] ру́ки.
278 зв. Такъ и преч(с)тую дву умерлую гды ап(с)толове неслѝ до грѡ́бу, еде́н(ъ) // жыдъ [499], прибѣгши, хотѣлъ зопхну́ти з(ъ) маръ на́ землю тѣло преч(с)той [500]

двы, але емꙋ зараз(ъ) невидимо былй ѡ(т)тѧты ѡбйдвѣ [501] рꙋки. Ꙗкѡ тéды Хс третего днѧ всталъ з(ъ) мéртвыхъ и вступйлъ до нба, такъ и той кѵѡтъ бжїй, преч(с)таѧ два, третегѡ днѧ въстала з(ъ) мéр(ъ)твыхъ и з(ъ) дшею и з(ъ) тѣломъ до нба éстъ взѧта.

Южъ вѣдаéте, же учынил(ъ) [502] бгъ моцный великїє рéчы [503] преч(с)той двѣ, якѡ сáма мóвитъ: «Сотворй мнѣ величїє сйлный». И преч(с)таѧ два теж(ъ) чынит(ъ) [504] людéмъ великїи рéчы [505]. Дозна(л) тогò стый Ѳеѡдоръ Сїкеѡта в(ъ) мѣстѣ Анастасиопóлю [506], котóрому злыи люде далй вы́пити трутїзну, а гды захорѣлъ и мѣл(ъ) умертй, показáласѧ емꙋ в(ъ) хорóбѣ преч(с)таѧ два и сказáла емꙋ причы́ну [507], длѧ якóи хорꙋет(ъ), и вы́зволила егò ѡ(т) хорóбы тоéи [508] и ѡ(т) смрти, бо óн(ъ) мѣл(ъ) за патрóнку прч(с)тую дву и éй зáвше млйлсѧ. Млѣмо ж(ъ) сѧ и мы прч(с)той двѣ и за патрóнку єй [509] мѣймо, то и нáмъ великїи рéчы [510] онà учы́нитъ [511]. Єслй настꙋпитъ на нáсъ якáѧ хорóба и смрть, покáжет(ъ)сѧ намъ преч(с)таѧ два в(ъ) хорóбѣ нáшой и óнную улѣчитъ и ѡборóнитъ насъ ѡ(т) смéрти дочáсной [512] и вѣчной [513]. Амйнь.// Сурїй в(ъ) жи(т). егѡ кв. априлъ.

279

КАЗАНЬЄ НА СТОГО ВЕЛИКОМЧНКА ГЕѠРГЇѦ

Азъ избрáхъ вы ѡ(т) мїра, сего рáди ненавйди(т) васъ мїръ. Їѡáннъ, єі.

Якъ тéмность свѣтлости, якъ гóркость солóдкости, якъ бóлезнь здорóвю и якъ смéрть животꙋ, такъ невѣрныи люде вѣрнымъ, злы́и дóбрымъ протйватъсѧ, ненавйдѧтъ йхъ и преслѣдꙋютъ. Длѧ тогò мóвитъ ап(ст)лъ Пáвелъ: «Коé бо причáстїє прáвдѣ къ бе(з)закóнїю, илй коé ѡбщéнїє свѣту къ тмѣ, коє же соглáсїє Хви съ Велїáромъ илй кáѧ чáсть вѣрну съ невѣрными илй кóе сложéнїє црквѝ бжей съ йдѡлы». Ѡзнаймовáл(ъ) ѡ ты́мъ [514] дхъ стый, же мѣли хр(с)тїѧне [515] нá свѣтѣ бы́ти в(ъ) преслѣдовáнью [516], бо мóвитъ // дхъ стый въ Пѣснахъ пѣсней: «Якѡ крйнъ (лѣлѣѧ) в(ъ) тéрнїи, тáко искренаѧ моѧ посрéдѣ дщéрей». Лѣлѣєю назывáєтсѧ црковъ стаѧ, тéрнїєм(ъ) назывáютсѧ жыды́, погáне, геретикѝ и всѣ люде невѣрныи, бо якъ тернь [517] лѣлѣю кóлетъ и шкóдитъ éй, такъ онй [518] црквѝ стóй шкóдѧтъ, преслѣдꙋючи єй. Былà ѡ тóмъ фѣгꙋра, же мѣли хр(с)тїѧне вѣрныи нá свѣтѣ бы́ти в(ъ) преслѣдовáнью гды жолнѣре шáрпали шáту Хву по(д) часъ мꙋки и смрти егѡ, бо тáѧ шáта значйла црковъ стꙋю, котóрую мѣли люде невѣрныи шáрпати и преслѣдовáти. Мóжетъ Хс и до стóгѡ великомчника Геѡргїѧ мóвити: «Áзъ избрáхъ вы ѡ(т) мїра, сего рáди ненавйдитъ васъ мїръ». Бо стый Геѡргїй терпѣлъ нá свѣтѣ преслѣдовáнье, мꙋки и смрть за Ха по(д)нáлъ. Покажꙋ тéды лáскамъ вáшимъ [519], длѧ якйхъ причы́нъ [520] злы́и люде нá свѣтѣ дóбрыхъ ненавйдѧтъ, бо длѧ ты́х(ъ) же причы́нъ [521] стóгѡ Геѡргїѧ а. Ко(р) .ѕ. 348

9 4—3666

ненавидѣли. Прошу тебе, стый Геωргїй, ω помоч(ъ), ласкъ вашихъ прошу ω слухан(ь)е.

Перша причина ест(ъ), для которои злыи люде на свѣтѣ добрыхъ ненавидать, бо добрымъ людемъ даетъ бгъ ласку свою великую, а злымъ
348 зв. людемъ не даетъ такои // ласки. Мѣлъ ласку бжую великую Ісаакъ, патріарха старозаконный, въ всемъ ему бгъ блгословилъ [522], щастилъ и давал(ъ) все, чого онъ жадалъ. Дал(ъ) ему достатокъ збожа, ωвецъ и вшелакого богатства. Теды філистинчикове ненавидѣли егω и шкоду чинили ему, засы-
Бы(т) .кз. пуючи студнѣ егω землею. Нащстатокъ самъ Авімелехъ, кроль філистинскїй, казалъ ему выйти с(ъ) кролевства своегω. Мѣлъ ласку бжую великую Іωсифъ, в(ъ) [523] молодыхъ лѣтехъ видѣлъ сонъ бз(с)кїй, который повѣдалъ
Бы(т) .лз. ω(т)цу и братїи своей, мовачи: «Слнце и м(с)ць и един(ъ)надесать ѕвѣздъ покланахуся ми са». Слнце ω(т)ца, м(с)ць матку, ωдин(ъ)надесать ѕвѣздъ значили ωдин(ъ)надесать братїи егω, которыи мѣли кланатиса ему в(ъ) Єгvптѣ, бо ωнъ мѣлъ зостати кназемъ всей землѣ Єгvпетскои и для тогω егω братїа ненавидѣли, хотѣли егω забити, потым(ъ) продали егω в(ъ) неволю до Єгvпту, не вѣдаючи, же тамъ зостанетъ паномъ и же мѣли ему тамъ кланатиса.

Мѣли великую ласку бжую в(ъ) Єгvптѣ іилтане, барзо са [524] роз(ъ)множили. Для тогω фараωнъ, царъ егvпетскїй, ихъ ненавидѣлъ, ωбтажалъ ихъ
349 працею великою, казалъ глину мѣсити, цеглу // робити и мѣста собѣ будовати, але поелику ихъ смирахху, толико мнωжайши бываху и укрѣплахуса велми ѕѣло. Потым(ъ) фараωнъ росказалъ бабамъ еврейскимъ, гды уродитъса снъ еврейскїй, жебы егω забили, а гды уроди(т)са цорка, жебы ей живили. Але убоашаса бабы бга и не сотвориша яко повелѣ имъ царъ егvпетскїй, и живлаху мужескїй полъ. Нащстатокъ фараωнъ росказалъ всѣмъ егvптаномъ своимъ, гды са уродитъ снъ еврейскїй, жебы егω в(ъ) рѣку в(ъ)кинули, а гды уродитъса цорка, жебы живую заховали. Мѣли тыи жь ізраилтане и потымъ ласку бжую. Артаѯерѯесъ [525], кроль перскїй, доброволне ихъ [526] выпустилъ з(ъ) неволѣ и позволилъ имъ Іер(с)лимъ збуреный направовати, а гды направовали муры іер(с)лимскїи, в(ъ) той часъ ненавидѣли ихъ аравы
а҃. Єздра д҃. и аммωнѣты, зобравшиса наѣжджали [527] на нихъ и перешкожали им(ъ) в(ъ) той роботѣ такъ, же іилтане мусѣли едною рукою робити, а в(ъ) другой руцѣ мѣч(ъ) для ωбороны носити. И стогω великомчника Геωргїа погане для тогω ненавидѣли, же [528] онъ мѣлъ ласку бжую, которои не мѣли погане. Гды агглъ стогω Геωргїа уздоровилъ, з(ъ)навши з(ъ) кола, на кото-
349 зв. ромъ былъ // привазаный и на острыи желѣза ωбертаный, чы [529] то не мѣлъ ласки бжеи? Гды в(ъ) обувъ гвозда острогω набивши, стогω Геωргїа ωбуто и до вежи пхано, еднакъ нωги егω зостали здоровы, чы [530] то не мѣл(ъ) ласки бжеи? Гды бычами и жылами [531] бито стогω Геωргїа такъ долго, же тѣло з(ъ) костей на землю падало, еднакъ и потымъ зосталъ здоровый, чы [532] то не мѣлъ ласки бжеи? Гды стый Геωргїй, тры [533] дни в(ъ) вапнѣ огнистомъ

загребеный будучи, не згорѣлъ и не умеръ, чы [534] то не мѣл(ъ) ласки бжеи? Гды тры [535] кроть выпилъ трутиз(ъ)ну ядовитую без(ъ) жадной шкоды своеи, чы [536] то не мѣлъ ласки бжеи? Гды воскресилъ члка умерлогѡ млитвою своею и здохлогѡ вола убогому Гликерїю ѡживилъ, чы [537] то не мѣлъ ласки бжеи?

Втораѧ причина [538] єст(ъ), длѧ которои злыи люде добрыхъ ненавидѧтъ, бо добрыи люде ѡ(т)далѧютсѧ ѡ(т) злыхъ людей, не хотѧтъ з(ъ) ними товарыства [539] мѣти, слухаючи ап(с)тла Іѡанна мовѧчогѡ: «Аще кто приходитъ к(ъ) вамъ и сегѡ ученїѧ [Хва] [540] не приноситъ, не приемлѣте егѡ въ домъ и радоватисѧ єму не глѣте [541], глѧй бо єму радоватисѧ съѡбщаєтсѧ [542] дѣломъ егѡ злымъ». Такїй былъ пр(о)ркъ Двдъ, который не хотѣлъ з(ъ) злыми людми сидѣти, бо мовитъ: «Съ // нечестивыми не сѧду». Такїй былъ єденъ члвкъ бжїй, которогѡ просилъ в(ъ) домъ свой Іеровѡамъ, кроль Їилскїй, балвохвалца, жебы ѣлъ з(ъ) нимъ и пилъ и ѡбѣцалъ [543] єму подарунки дати. Ѿ(т)казалъ члкъ бжїй: «Аще даси мнѣ полъ имѣнїѧ твоєгѡ, не внїйду с(ъ) тобою ниже ямъ хлѣба, ниже пїю воду на мѣстѣ семъ». в. Іѡан(ъ) а. 350 г. Ца(р) .еі.

Не хотѣлъ товарыства [544] мѣти з(ъ) поганами Мѡѵсій, бо не хотѣлъ зватисѧ сномъ цорки фараѡновы, волѣлъ утрапен(ь)е терпѣти з(ъ) братїею своею, народомъ євреискимъ, ведлугъ ап(ст)ла Павла мовѧчого: «Вѣрою Мѡѵсей великъ бывъ, ѡ(т)вержесѧ нарицатисѧ снъ дщеры фараѡновы, паче же изволи страдати с(ъ) людми бжїими, нежели имѣти временнагѡ грѣха сладость». Іѡсифъ зась и по смерти не хотѣлъ товарыства [545] мѣти з(ъ) поганами, єгуптѧнами, бо умираючи заклѧлъ братїю свою, жебы кости егѡ вынесли з(ъ) Єгѵпту до землѣ ѡбѣцанной, где сами мешкати мѣли: «Посѣщенїем(ъ) имъ же посѣтитъ васъ бгъ, да изнесете кости моѧ ѡ(т)сюду съ собою». Єврей .аі. Бы(т) .н.

Якѡ аммѡрейчыкове [546] гнѣвалисѧ на гаваѡнѣтовъ и, ѡбсѣдши Гаваѡнъ, воєваху на нь длѧ тогѡ, же гаваѡнѣтове ѡ(т)лучилисѧ ѡ(т) аммѡрейчыкѡвъ [547], не хотѣли з(ъ) ними товарыства [548] мѣти, але по(д)далисѧ Ісусу Нав(ъ)//вину [549], гетманови люду бжого, и якъ Амасїа, царъ юдскїй, наѧвши ѡ(т) Їилѧ жолнѣрѡвъ сто тысѧчей [550] за сто талантѡвъ срѣбра, потымъ слухаючи росказанѧ бжогѡ, ѡ(т)правилъ ихъ ѡ(т) себе, не хотѣлъ з(ъ) ними товарыства [551] мѣти. Ѿ(т)лучи убѡ [552] вои, иже прїйдѡша к(ъ) нему ѡ(т) Єфрема и возвратишасѧ в(ъ) мѣсто ихъ. Длѧ тогѡ тыи жолнѣре розгнѣвалисѧ на царѧ юдскогѡ Амасїю и тыи противъ Іюды розгнѣвашасѧ ѕѣло и возвратишасѧ въ страну свою въ гнѣвѣ ярости. Так(ъ) и теперъ злыи люде добрыхъ длѧ тогѡ ненавидѧтъ, же добрыи ѡ(т) злыхъ ѡ(т)далѧютсѧ, не хотѧтъ з(ъ) ними товарыства [553] мѣти. И стогѡ великомчника Геѡргїѧ длѧ тогѡ ненавидѣли погане, же стый Геѡргїй ѡ(т)далѧлсѧ ѡ(т) нихъ, не хотѣлъ мѣти з(ъ) ними товарыства [554], гды єму Дїѡклитїѧнъ ѡбѣцалъ [555] высокїи урѧды дати и за сына егѡ мѣти и другимъ по собѣ в(ъ) панствѣ [556]. Стый Геѡргїй нѣ сномъ егѡ быти, нѣ урѧдовъ брати, нѣ богѡмъ фалшивымъ не хотѣлъ кланѧтисѧ, але мовилъ: «Гды бы ты самъ, цесару, правдивогѡ Ісу(с) На(в) .і. 350 зв. в. Па(р) .ке.

бга познáлъ, бóлше бы онъ тобѣ далъ, нѣжéли [557] ты мнѣ ѡбѣцýєш(ъ) и нѣ-
жéли теперъ мáєшъ».
351 Трéтаѧ причи́на // єст(ъ), для котóрой злы́и люде дóбрыхъ ненави́дать,
бо дóбрыи люде не хотѧ́тъ тыхъ учы́нкѡвъ [558] чыни́ти [559], котóрыи [560] злы́и
люде чы́нать [561]. Гды [562] сынѡ́ве Їилевы пришлѝ до границъ мѡавитскихъ
и тáмъ ѡбóзѡмъ стáли. Вала́къ [563], кроль мѡáвскїй, злѧ́късѧ и́хъ и, при-
звáвши Валаáма, казáлъ єму̀ проклинáти людъ бжїй. Але онъ не хотѣл(ъ)
того̀ чыни́ти [564], не хотѣлъ лю́ду бжогѡ проклинáти, мóвачи: «Что прокле-
Числ(ъ) ну̀, его́ же не кленéтъ бгъ и что̀ ѡзлоблю̀, єгó же не ѡзлобѝ бгъ». Ѡвшемъ
.кд. и кд. [1] блгословилъ людъ бжїй мóвачи: «Бл(с)вѧ́щыи [565] тѧ блгословéны [566] и кле-
ну́щыи [567] тѧ проклѧ́ты». И за тóє Вала́къ, кроль мѡáвскїй, розгнѣвалъсѧ
на Валаáма и, плесну́вши рукáми, мóвилъ до негѡ̀: «Клѧ́ти тѧ врáга моєгѡ
призвáхъ, сé же блгословлѧ́ѧ блгослови́ши ихъ».
И Гедеѡ́нъ не хотѣлъ тогѡ̀ чыни́ти [568], що чыни́ли [569] мадїанѣтове [570]
Суд .ѕ. онѝ клáналисѧ Ваáлу, бóгу фалши́вому, а Гедеѡ́нъ, встáвши в(ъ)ночѣ [571]
зопсовáлъ óлтаръ Ваáловъ и сáдъ єгѡ̀ вы́сѣкъ и за тóє мадїанѣтове [572] роз-
гнѣвалисѧ на Гедеѡ́на и мóвили ѡ(т)цéви єгѡ̀: «Изведѝ сы́на твоє́го, да ум-
рéтъ, я́кѡ раскопà óлтаръ Ваáловъ и посѣчѐ садъ, иже у негѡ̀».
Да(н) .г. Не хотѣли чыни́ти [573] тогѡ̀ тры [574] мл(д)нцы [575], Сидрáхъ, Мисáхъ и
351 зв. Аведнагѡ, що казáлъ // чынити [576] Навходонѡ́соръ, кроль Вавѵлѡ́нскїй [577].
Онъ казáлъ всѣмъ людéмъ в(ъ) пáнствѣ своє́м(ъ), жебы̀ клáналисѧ болвано́-
ви єгѡ̀, котóрый óнъ постанови́лъ на пóлю Дейри, але тры [578] мл(д)нцы [579]
не клáналисѧ тому̀ бры́дкому [580] болванóви, ты́лко бгу правди́вому клáна-
лисѧ. И за тóє Навходонѡ́соръ, розгнѣвавшисѧ, казáлъ и́хъ в(ъ)ки́нути
в(ъ) пѣчъ огни́стую, в(ъ) котóрой огóнь былъ высóкїй, на чтыридесѧ́тъ [581]
и дéвѧть [582] лóктїй, еднáкъ мл(д)нцомъ нѣчóго [583] не шкóдилъ. И вавѵлѡн-
чыкове [584] гды вы́дали дéкретъ, жебы̀ през(ъ) тры́дцѧтъ [585] днїй нѣктѡ̀ бга
нѣ [586] ѡ що не проси́л(ъ) ты́лко самóго крóлѧ, пр(о)ркъ [587] Данїи́лъ не слу́-
халъ тогѡ̀ злóгѡ дéкрету, бо кóж(д)ого днѧ, ѡтвори́вши окна въ дому̀ своє́мъ,
тры [588] рáзы на колѣна пáдалъ и моли́лъсѧ бгу. И за тóє розгнѣвавшисѧ
вавѵлѡ́нчыкове [589] на пр(о)рка Данїи́ла, в(ъ) рѡ́въ єгѡ̀ мéжы [590] лвы в(ъ)ки́-
нули, але єму̀ лвы нѣчóгѡ [591] не шкóдили. И стóгѡ Геѡргїѧ длѧ того̀ не-
нави́дѣли погáне, же не хотѣлъ того̀ чыни́ти [592], що онѝ [593] чыни́ли [594]. Гды
казáлъ Дїѡклитїáнъ, жебы̀ сѧ поклони́лъ болвáном(ъ) єго̀, сты́й Геѡргїй
не хотѣлъ поклони́тисѧ, але пошóвши з(ъ) Дїѡклитїáномъ до божни́ци по-
352 гáнскои, мóвилъ до болванà: «Чы [595] бóгъ ты // єстесь, же ѡ(т) [596] менѐ ѡфѣ-
ры потребу́єшъ, чы́ли [597] нѣ?» Ѡ(т)казáлъ дїаволъ, котóрый в(ъ) тóмъ бол(ъ)-
ванѣ мéшкалъ: «Не є́стемъ жáднымъ бóгом(ъ), самъ єди́нъ бгъ є́стъ, котóро-
гѡ ты ѡповѣдáєшъ». Тéды мóвилъ сты́й Геѡргїй: «А щó жъ ту́тъ при мнѣ,
слузѣ правди́вого бга, чы́нишъ?» [598]. И зáразъ болвáнъ ѡбали́лъ и скруши́лъ
и и́ншыи [599] болваны̀ всѣ упáли нá землю и покруши́лисѧ.
Четвéртаѧ ѡстáт(ъ)наѧ причы́на [600] є́стъ, длѧ котóрои злы́и лю́де нá
свѣтѣ дóбрыхъ ненави́дѧтъ, бо дóбрыи лю́де злымъ прáвду мóвѧтъ, не по-

хлѣбую́т(ъ). Ґды Аха́въ, кроль Іи҃лскій, хотѣлъ войну̀ точи́ти з(ъ) сvрій-чыками [601], пыта́лъ прор҇ѡковъ своих҇ъ, якъ єму̀ та́ѧ война̀ поведе́тъсѧ. На то́й часъ Седе́кіѧ, фалши́вый проро́къ, похлѣбова́лъ Аха́вови, учыни́вши [602] собѣ желѣзные ро́ги, мо́вилъ до негѡ: «Та́кѡ гл҃етъ г(с)дь, си́ма рого́ма Сv-рію [603] скончаєши». Міхе́а [604], за(с) правди́вый пр(о)ркъ б҃жїй, пра́вду мо́-вилъ Аха́вови, не каза́лъ єму̀ итѝ на ту́ю войну̀, мо́вачо [605]: «Да воз(ъ)врати́тъсѧ кождо в(ъ) домъ свой съ ми́ромъ». Те́ды Аха́в(ъ) полоба́лъ собѣ Седе́-кію, кото́рый єму̀ похлѣбова́лъ, а Міхію [606] ненави́дѣлъ, кото́рый єму̀ пра́в-ду мо́вилъ. И ре́клъ Аха́въ до Міхіи [607]: «Да и поса́датъ в(ъ) темни́ци [608] и ко́рматъ хлѣбомъ печа́лным(ъ) // и водо́ю печа́лною, до́ндеже возвращу́сѧ в(ъ) мирѣ». И Голофе́рнъ, гетма́нъ Ассvрі́йскій [609], з(ъ) во́йсками ґды при-тагну́лъ до Веѳу́лїи мѣста и сподѣва́л(ъ)сѧ єгѡ за́разъ добы́ти, мо́вил(ъ) єму Ахїѡръ: «Єслѝ тыи люде согрѣши́ли пре(д) б҃гомъ свои́м(ъ), идѣмъ про-ти́въ и́хъ, я́кѡ преда́ющи преда́ст(ъ) и́хъ бг҃ъ тебѣ. А́ле єслѝ не согрѣши́ли тыи люде пре(д) б҃гомъ свои́мъ, не мо́жемъ проти́витисѧ и́мъ, я́кѡ г(с)дь бг҃ъ защи́титъ и́хъ». И за то́є Голофе́рнъ ба́рзо розгнѣвалъсѧ на Ахїѡра, же єму̀ не похлѣбовалъ, не мо́вилъ: «За́разъ, ла́тво ѡзмемъ Веѳу́лїю мѣсто»,— але мо́вилъ пра́вду: «Єслѝ согрѣши́ли тыи люде пре(д) б҃гомъ, ѡзмемъ и́хъ, а єслѝ не согрѣши́ли, не ѡзмемъ». И казал(ъ) Голофе́рнъ Ахїѡра ѡ(т)прова́-дити до Веѳу́лїи, жебы̀ там(ъ) поспо́лу з(ъ) и́ншыми [610] зги́нулъ ѡ(т) мечà ассvрі́йскогѡ [611]. И взѧ́вши слу́ги Голофе́рновы Ахїѡра, привѧза́ли ве́дле Веѳу́лїи до де́рева за ру́ки и за но́ги. 352 зв.

И ст҃ы́й Стефа́нъ ґды мо́вилъ жыдо́м(ъ) [612] пра́вду, га́нилъ и́хъ затвер-дѣлоє ср(д)це, же не хотѣли в(ъ) Х҃а вѣрити, на то́й часъ жыды̀ [613] розгнѣ-ва́лисѧ на ст҃о́гѡ Стефа́на: «Слыша́вше, же сїѧ распыха́хусѧ ср(д)цы свои́-ми, и скрежета́ху зу́бы на н(ь). Поты́мъ изве́дше внѣ гра́да, ка́менїємъ по-бива́ху єгѡ. Дѣѧ(н) .з҃.

И гала́тѡве ненави́дѣли ап(ст)ла// Па́вла за то́є, же и́мъ пра́вду мо́вилъ, га́нил(ъ) и́хъ злы́и учы́нки [614], же онѝ принѧ́вши вѣру Х҃ву, ѡ(т)ступи́ли ѡ(т) вѣры Х҃вы и почалѝ ѡбрѣзова́тисѧ. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ ап(ст)лъ Па́вел: «Врагъ вамъ быхъ, и́стинну вамъ гл҃ѧ». 353 Гала(т) .д҃.

И ст҃о́гѡ великомч҃ника Геѡргїѧ [615] длѧ тогѡ̀ Діѡклитїа́нъ, це́саръ Ры́м-скій [616], ненави́дѣлъ, же онъ єму̀ не похлѣбова́лъ, але мо́вилъ пра́вду. Ґды з(ъ) сена́торами своими Діѡклитїа́нъ учыни́лъ [617] ра́ду и вы́далъ де́кретъ, жебы̀ по все́мъ па́нствѣ Ры́мскомъ [618] хр҃стїѧ́нъ [619] му́чено и забїѧ́но [620], кото́-рыи [621] не хотѧ́тъ ѡ(т) Х҃а ѡ(т)ступи́ти и богѡ́мъ пога́нскимъ кла́нѧтисѧ, на то́й часъ ст҃ы́й Геѡргїй вше́дши до той ра́ды мо́вилъ: «Чему̀, це́сару и ты за́ц-нлѧ ра́до, злы́є и несправедли́вые декре́та на хр(с)тїѧ́нъ [622] станови́те?» Спы-та́лъ єгѡ в(ъ) то́й ра́дѣ Магне́нціушъ: «Кто́ тѧ такъ смѣлымъ учыни́лъ [623]?» Ѿ(т)каза́лъ ст҃ы́й Геѡргїй: «Пра́вда». Пыта́но, що за пра́вда. Ѿ(т)каза́лъ ст҃ы́й Геѡргїй: «Х҃с, кото́рогѡ вы преслѣду́єте, кото́рого я є́стем(ъ) слуга̀».

Мо́же(т) ст҃ый Геѡргі́й до Х҃а мо́вит(и): «За словеса усте(н) твои(х) а́з(ъ) сохрани(х) пу́ти жесто́ки». Мо́же(т) мо́вити: «Гла(х) ѡ свѣдѣнїи(х) твои(х) пре(д) ц҃ри и не стыда(х)сѧ».

Пыта́ли Хр҃ста̀ жыды̀ [624], чи тре́ба це́сареви да́нь давати, чи нѣ.
353 зв. Ѡ(т)каза́лъ Х҃с: «При//несѣте ми пѣнѧз(ь), да ви́жду». А г҃ды принесли̇, пыта́лъ
Ма(ѳ) .в҃. и́хъ: «Чи́й [625] ѡ́бра(з) сы́й и написа́нїє». Ѡ(т)каза́ли: «Ке́саревъ». Те́ды Х҃с мо́вилъ: «Воздадѣте ке́сарева ке́сареви и б҃жїа б҃гови». Пѣнѧземъ є́стъ ко́ждый ч҃лвкъ, бо пѣнѧзь ро́бʌг(ъ) з(ъ) мате́рїи зе́мнои, з(ъ) мѣди, з(ъ) ср҃бра, з(ъ) зло́та. Такъ ч҃лкъ з(ъ) землѣ є́стъ учи́неный. На пѣнѧзѣ быва́єтъ ѡ́бразъ це́сарскїй, на ч҃лвѣцѣ знайду́єтъсѧ ѡ́бразъ б҃жїй, бо мо́вилъ самъ б҃гъ: «Сотвори́м(ъ) ч҃лвка по образу на́шему и по подо́бїю». Зачи́мъ ко́ждый ч҃лвкъ пови́ненъ ѡ(т)да́ти себе̇ само́го б҃гу на услу́ги єгѡ̑, понева́жъ є́стъ пѣнѧземъ и но́ситъ на собѣ обра(з) б҃жїй. И ст҃ый Геѡргі́й, бу́дучи таки́мъ пѣнѧзе(м) и ма́ючи на собѣ о́бразъ б҃жїй, ѡ(т)да́лъ себе̇ само́го б҃гу, кото́рого Х҃с б҃гъ прїнѧлъ до н҃ба, я́кѡ пѣнѧзь, собѣ ѡ(т)да́ный. Зачи́мъ мо́жет(ъ) Х҃с до ст҃огѡ Геѡргїа мо́вити: «Азъ избра́хъ вы ѡ(т) мі́ра, сегѡ̑ ра́ди ненави́дит(ъ) васъ мі́ръ». И мы̀ єсли ѡ(т)дамо̀ себе̇ самы́хъ б҃гу, я́къ пѣнѧзь, на кото́ром(ъ) ѡбраз(ъ) б҃жїй нарысова́нный, прі́йметъ насъ Х҃с до н҃ба на мешка́ньє вѣчноє.
354 Ами́нь.//

КАЗАНЬЄ ВТОРОЄ [626] НА С҃. ВЕЛИКОМ҃ЧНИКА ГЕѠРГЇА

Ко(р) .ѳ҃. Текущїи въ позо́рищи вси̇ у́бѡ текуть, єди́нъ же прїемле(т) по́честь.

Позо́рищем(ъ) называ́єтсѧ свѣтъ, бо я́къ на позо́рищи мнѡгїє лю́де бѣгу́тъ до кре́су назначо́ного, а тылко єде́нъ бере́тъ по́честь, шату а́лбо коро́ну, кото́рый найпе́рше прибѣжи́тъ до кре́су замѣреного, такъ на свѣтѣ живучи̇ лю́де всѣ бѣгу́тъ до кре́су смерте́лного. Длѧ того̀ ап(с)лъ Па́велъ жи́тїє
в҃. Ти(м) .д҃і. лю́дскоє бѣгомъ называ́єтъ, мо́вѧчи: «Тече́нїє скончахъ», бѣгъ скончалемъ. Єдна́къ не всѣ лю́де прї́йму́ютъ ѡ(т) б҃га по́честь, не всѣ прї́йму́ютъ коро́ну н҃бсную вѣчную, кото́рую спомина́єтъ ап(с)лъ Пе́тръ, мо́вѧчи: «Явл(ь)шусѧ
а҃. Пе(т) .є҃. па́стырей нача́лнику прі́ймете неувѧда́емый сла́вы вѣне(ц)», бо не всѣ лю́де до́бре бѣгъ то́й, жи́тїє тепе́решнее, ѡ(т)праву́ют(ъ), бо́лше и́хъ є́стъ, кото́
354 зв. рыє // зле бѣгу́тъ до кре́су смерте́лногѡ, зле живу́тъ на свѣтѣ, бо́лше и́хъ є́стъ, кото́рые уганѧ́ютъсѧ за ма́рностами свѣцкими, доча́сными зе́мными, а ѡ коро́ну н҃бсную вѣчную не дба́ютъ. Длѧ того̀ мо́витъ ѱалми́ста до люде́й: «Сынѡве ч҃лвчестїи, доко́ле тяжкосе́рдїи воску́ю лю́бите суе́тнаѧ и ище́те лжа?»

Ст҃ый великом҃чникъ Геѡргі́й ѡде́ржалъ ѡ(т) б҃га по́четъ, ѡде́ржалъ в(ъ) н҃бѣ коро́ну вѣчную, бо ѡ́нъ до́бре бѣгъ то́й ѡ(т)правова́лъ, жи́тїє доча́с-

пое, и можетъ мо́вити: «По́лвигомъ до́брымъ подвиза́хъса, тече́нїє сконча́хъ, вѣру соблюло́хъ, про́чее ӯбω соблюда́етъ ми сѧ вѣне́цъ пра́вды, его́ же воздастъ ми гдь въ днь о́нъ». Обѣцу́ю те́ды [627] показа́ти зна́ки, з(ъ) кото́рых(ъ) зрозумѣти мо́жемо, же не мно́го люде́й бу́детъ в(ъ) нбѣ, бо́лше и́хъ бу́детъ в(ъ) пе́клѣ, з(ъ) ко́ждого тежъ зна́ку зрозумѣемо, же в(ъ) нбѣ сѧ знайду́єтъ стый великомчникъ Геωргїй, кото́рому неха́й бу́детъ на честь и похва́лу та́я мо́ва, ля́скамъ ва́шимъ на по́лзу душе́вную.

Єстъ зна́къ, же не мнωго люде́й бу́детъ в(ъ) нбѣ, пото́пъ, по(д) часъ кото́рогω всѣ лю́де въ вода́хъ потону́ли, тылко ωсмъ дшъ в(ъ) корабли́ во́лными зоста́ли ω(т) сме́рти: Нωє, жона̀ и три сыны̀ єгω з(ъ) своими жона́ми.// 355
бо тылко тыє жили́ ве́длугъ во́лѣ бжеи, а и́ншыи [628] всѣ лю́де удали́сѧ были́ на ро́спусты теле́сныи. «Видѣвше же снωве бжїи дщерѧ члвѣческа якω добрыи сутъ, и поѧша себѣ же́ны ω(т) всѣх(ъ) я́же избра́ша». Такъ и в(ъ) ωста́тнїй днь гды прїйдет(ъ) Хс суди́ти живы́хъ и ме́ртвы(х), бо́лше люде́й зна́йдетсѧ, котрыє потонутъ в(ъ) смолѣ пеке́лной, не́жели тыхъ, кото́рыи до нба якъ до кораблѧ̀ Нωєвого взѧты бу́дутъ, бо на свѣтѣ бо́лше е́стъ таки́хъ люде́й, кото́рыє ба́рзѣй в(ъ) теле́сномъ грѣхӯ, не́жели в(ъ) чи́стости сѧ коха́ютъ. Стый Геωргїй до нба, якъ до корабля Нωєвого е́стъ взѧтый, бо о́нъ хрони(л)сѧ грѣха̀ теле́сного, а коха́лъсѧ в(ъ) чи́стости, слу́хаючи ап(с)тла Па́вла, кото́рый мо́витъ: «Сїа бо е́стъ во́лѧ бжїѧ стынѧ ва́ша храни́ти себѣ̀ самы(х) ω(т) блу́да и ви́дѣти ко́ждо [629] ω(т) ва(с) сво́й сосу́дъ, стѧжава́ти в стынѣ че́сти, а не въ стра́сти по́хотнѣ, я́коже и язы́цы не вѣду́щыи [630] бга». л. Солу́н(ъ).

Єстъ зна(к), же не мнωго люде́й в(ъ) нбѣ бу́дет(ъ), Содо́ма, в(ъ) кото́рой спали́л(ъ) бгъ огне́мъ сѣрчи́стымъ [631] всѣхъ люде́й, тылко чтыри [632] дши вывадилъ до мѣста, Сїгωръ назва́ного: Лωта, жону̀ и двѣ цо́рки єгω, бо тылко тыи чтыри душѣ жили́ ве́длугъ приказа́нѧ бжого, а и́ншыє всѣ лю́де грѣши́ли, удали́сѧ в(ъ) прожнован(ь)є, в(ъ) пѧнство, в(ъ) збы́тки и на и́ншыи грѣхи̇. Такъ и в(ъ) ωста́тнїй // днь бо́лше люде́й Хс по́шлет(ъ) до пе́кла, 355 зв.
жебы тамъ въ огни̇ сѣрчи́стомъ навѣки горѣли, ме́нше зась прїйметъ до Сегωру нбсного на вѣчноє мешка́ньє, бо тепе́ръ бо́лше е́стъ люде́й на свѣтѣ, кото́рыи коха́ютъсѧ в(ъ) прожнова́ню, в(ъ) пѧнствѣ, в(ъ) збы́ткахъ) и в(ъ) и́ншихъ) ро́спустахъ, ме́нше зась таки́хъ е́стъ, кото́рыи тыхъ грѣхωвъ хранѧтъсѧ и в(ъ) до́брыхъ учи́нкахъ коха́ютъсѧ. И стого Геωргїѧ взѧлъ бгъ до Сїгωру нбсного на мешка́ньє вѣчноє, бо стый Геωргїй выстерѣга́лъсѧ прожнова́нѧ, вѣдаючи, же ап(с)лъ мо́витъ: «Аще не хωщетъ кто̀ дѣла́ти, да не ястъ». Выстерѣга́лъсѧ пѧнства стый Геωргїй, бо мо́витъ пр(о)ркъ Исаїѧ: «Го́ре крѣпкимъ ва́шимъ вино̀ пїющимъ и вел(ь)мо́жамъ, че́рпающымъ [633] сике́ра». Выстерѣга́лъсѧ стый Геωргїй з(ъ)бытковъ, бо мо́вил(ъ) бгъ до пр(о)рка Ιезеки́йла: «Ядь же твоѧ, я́же всѝ в(ъ)мѣру». Да́лей [634] мо́вилъ: «И водѫ в(ъ)мѣру испїеши».

в. Ти(м) .г.

Ісаїа, е.

Ιезе(к) .д.

Исхо(д). Єсть знакъ, же не мно́го люде́й бу́детъ в(ъ) нб҃ѣ. Іилтѧне, кото́рыи шли
ві. з(ъ) Єгѵ́пту до землѣ ѡбѣца́нои, бо іилтѧновъ мнѡго вышло з(ъ) Єгѵ́пту,
Чи(с) ше́сть кро́т(ь) сто ты́сачей [635] самы́хъ муже́й, ѡпро́чъ жѡ́нъ и че́лади, а тыл-
ді. ко [636] два̀ іилтѧне Ісу́съ На́ѵвин(ъ) и Хале́в(ъ), кото́рыи не хотѣли вороча-
356 тиса до Єгѵ́пту, вошли̇̀ в(ъ) зе́млю ѡбѣца́ную, // и́ншые [637] зась всѣ іилтѧне
поме́рли на пу́щы [638], кото́рыи хотѣли до Єгѵ́пту верну́тиса. И тепе́ръ з(ъ)
свѣта, я́къ з(ъ) Єгѵ́пту всѣ лю́де хотѧ́тъ вниити̇̀ до нб҃а, я́къ до землѣ ѡбѣца-
нои, а́ле не мно́го и́хъ е́сть, кото́рые нб҃а доступу́ютъ, бо́лше [639] е́стъ таки́хъ,
кото́рые вѣ́чною сме́ртїю в(ъ) пе́клѣ умира́ютъ, бо и тепе́ръ бо́лше е́стъ на
свѣтѣ таки́хъ люде́й, кото́рые ѡ(т)дали́вшиса ѡ(т) свѣ́та, до свѣ́та зно́ву
верта́ютъса, ме́нше зась таки́хъ ест(ъ), кото́рые ѡ(т)дали́вшиса през(ъ) вѣ-
ру хр(с)тїѧ́нскую [640] ѡ(т) Єгѵ́пту свѣтово́го, не хотѧ́тъ юж(ъ) бо́лше до тогѡ
Єгѵ́пту воро́чатиса. И ст҃ы́й Геѡргїй вшолъ до нб҃а, я́къ до землѣ ѡбѣца́нои,
бо онъ, вы́шовши ѡ(т) Єгѵ́пту свѣтово́го през(ъ) вѣ́ру хр(с)тїѧ́нскую [641] и
през(ъ) учы́нки [642] хр(с)тїа́нскїи, не хотѣ́лъ до тогѡ Єгѵ́пту, до ма́рностей
свѣтовы́хъ, воро́чатиса. Вѣ́далъ ѡ то́мъ ст҃ы́й Геѡргїй, же напи́сано: «Аще
бо ѡ(т)бѣ́гше скве́рнъ міра в(ъ) ра́зумъ г(с)да на́шегѡ и сп҃са Іс҃ Ха҃, си́ми же
в̃. Пе(т) .в̃. па́ки сопле́тшеса побѣжда́ємы быва́ютъ, бы́ша и́мъ послѣ́днаа го́ршаа пер-
выхъ, лу́чше бо бѣ и́мъ не позна́ти пу́ти пра́вды, не́жели позна́вши(м) воз-
врати́тиса ѡ(т) преда́нныа и́мъ ст҃ы́а за́повѣди».

Єстъ знакъ, же не мно́гѡ люде́й бу́детъ в(ъ) нб҃ѣ, такъже іилтѧне, кото́-
рые [643] войну̀ точи́ли з(ъ) во́йскомъ Мадїа́мски(м), бо єдногѡ̀ ча́су каза́лъ
356 зв. бг҃ъ Гедеѡнови про//ва́дити до воды̀ іилтѧнов(ъ), жебы̀ пили̇̀ во́ду. И кото-
рыи, клѧкну́вши на колѣ́на, пили̇̀, тых(ъ) каза́лъ ѡсо́бно ста́вити, а кото́рыи
го́рстю беручи̇̀ во́ду, я́къ ѱы [644] хлепта́ли, тыхъ каза́л(ъ) ѡсо́бно ста́вити.
И знашло́сѧ ме́жы [645] десѧт(ъ)ма̀ ты́сѧчми [646] тры́ста [647] таки́хъ, котры́е во-
ду, я́къ ѱы хлепта́ли, че́рпаючи го́рстю. И ты́мъ ты́лко каза́лъ бг҃ъ итѝ на
войну, а и́ншым(ъ) [648] всѣ́мъ каза́лъ додо́му верну́тиса, кото́рыи, клѧкну́в-
ши на колѣ́на, пили̇̀ во́ду. Я́ко те́ды ме́жи іилтѧнами мнѡгими мало зна-
шло́сѧ спосо́бныхъ до войны̀, кото́рые бы моглѝ непрїѧ́тела звѣтѧжити и
по ты́мъ звѣтѧзствѣ трїумфова́ти [649], такъ межы̀ [650] людмѝ мнѡгими на́ свѣтѣ
не мно́го е́стъ таки́х(ъ), кото́рые вою́ютъ з(ъ) непрїѧтелами ду́шными и и́хъ
звѣтѧжа́ютъ [651] и по ты́мъ звѣтѧз(ъ)ствѣ [652] в(ъ) нб҃ѣ трїумфу́ютъ. Бо́лше
е́стъ таки́х(ъ), кото́рыхъ непрїѧ́телѣ ду́шныи звѣтѧжа́ютъ [653] и до пе́кла в(ъ)
нево́лю вѣ́чную прова́дат(ъ). И ст҃ы́й Геѡргїй в(ъ) нб҃ѣ трїумфу́єтъ по своє́мъ
звѣтѧзствѣ [654], бо о́нъ войну̀ точи́лъ з(ъ) трома̀ непрїѧтелми ду́шными: з(ъ)
свѣтом(ъ), з(ъ) тѣломъ и з(ъ) дїа́воломъ,— и звѣтѧжилъ [655] и́хъ. Звѣтѧ-
жилъ [656] ст҃ы́й Геѡргїй свѣтъ, бо взго́рдил(ъ) [657] гоно́рами, доста́тками и
357 всѣ́ми // ма́рностами свѣцкими, слу́хаючи ап(с)тола Іѡа́нна: «Не любѣ́те
а̃. Іѡ- міра и я́же въ мірѣ». Звѣтѧжил(ъ) [658] ст҃ы́й Геѡргїй тѣло своє́, бо ѡ(т)да́лъ
а́н(ъ) .і̃. ѡ́ноє на му́ки и на смрть за Ха҃, вѣ́даючи, же апостолъ Па́велъ мо́вилъ: «Азъ
Дѣѧ(н) .з̃. бо не то́чїю свѧза́нъ бы́ти хощу̀, но и умрѣ́ти въ Іер(с)ли́мѣ гото́въ ѡ и́мени

г͠а І͠са». Звѣтажилъ [659] с͠тый Геѡргій діа́вола, бо не хотѣлъ кла́натиса дїа́воломъ, кото́рые ме́шкали в(ъ) болвана́хъ и люде́й зводи́ли мо́вою своє́ю и пога́не и́хъ за богѡ́въ мѣли и и́мъ кла́налиса. А с͠тый Геѡргій кла́налъса Х͠ви, правди́вому б͠гу, слу́хаючи ап(с)тола Іа́кѡва, мовѧчогѡ: «Повину́йтеса б͠гу, противи́те же са дїа́волу, и бѣжи́тъ ѡ(т) ва́съ».

Єстъ знакъ, же не мнѡ́го людей бу́детъ в(ъ) н͠бѣ, Ієрїхѡ́нъ [660], кото́рый, гды збу́рилъ Ісу́съ На́ввvнъ, каза́лъ жолнѣромъ свои́мъ всѣхъ люде́й забїѧти [661], котрые [662] ме́шкали въ Ієрїхѡ́нѣ [663] и были непрїѧтелами єго̀, тылко єдну̑ Раа́въ блу́дницу з(ъ) до́момъ єй захова́лъ в(ъ) цѣлости и в(ъ)прова́дилъ до обо́зу своє́гѡ, кото́раа принѧла̀ въ до́мъ свой шпи́говъ, ѡ(т) Ісу́са На́ввvна посла́ныхъ, и здоро́выхъ захова́ла и ѡ(т)пусти́ла. Та́къ І͠с Х͠с в(ъ) ѡста́тнїй д͠нь гды [664] збу́рытъ, я́къ Ієрїхѡ́нъ [665], свѣтъ, на то́й часъ бо́лше людій на̀ свѣтѣ затра́титъ, вѣчне // до пе́кла в(ъ)тру́титъ [666], нѣже́ли [667] в(ъ) цѣлости захова́єтъ и ѡ́зметъ до ѡбо́зу нб(с)ногѡ [668], бо на́ свѣтѣ болше е́стъ людей грѣшныхъ, кото́рые [669] су́тъ [670] непрїѧтельми б͠жїими, ве́длугъ ѱалми́сты мовѧчого: «Б͠же, кто уподоби́тса тебѣ, не премолчи̑, ни укроти, б͠же, я́кѡ се вра́зы [671] твои возшумѣша и ненавидѧ́щыи [672] тѧ воздвигѡ́ша главу̑». Ме́нше за(с) е́стъ таки́хъ людей на́ свѣтѣ, кото́рыи [673] прїйму́ютъ шпи́гѡвъ Х͠вcovыхъ, ап(с)тловъ, и нау́ку и́хъ захо́вуютъ и живу́тъ ве́длугъ нау́ки апо́столской. Ознаймова́лъ ѡ тымъ Х͠с ап(с)ломъ, мо́вѧчи: «Аще менѐ изгна́ша и ва́съ ижденут(ъ)». І с͠то́го Геѡргїѧ д͠шу І͠с Х͠с захова́лъ в(ъ) цѣлос- Іѡа́н(ъ) .єі.
ти и в(ъ)прова́дилъ до ѡбо́зу нб(с)ногѡ, бо с͠тый Геѡргій принѧлъ до себѐ шпи́гѡвъ ѡ(т) Х͠а на свѣтъ, я́къ до Ієрїхѡ́ну [674] посла́ных(ъ) ап(с)лѡвъ, и Лука, к͠а.
захова́лъ нау́ку и́хъ, вѣдаючи, же Х͠с мо́вилъ до ап(с)толѡвъ: «Слуша́ай васъ, менѐ слуша́єтъ, и ѡ(т)мѣта́айса васъ, менѐ ѡ(т)мѣта́єтъса».

Єстъ знакъ, же не мнѡ́го людей бу́детъ в(ъ) н͠бѣ, Ієр(с)лимъ, до кото́рогѡ гды пришо́лъ Х͠с, не знашо́лъ ч͠лвѣка милосе́рдногѡ. Дла тогѡ̀ мо́вилъ Іѡа(н) .є.
до Х͠а разслабле́нный, то̀ єсть пара́лѣжемъ заражо́ный: «Г͠ди, ч͠лвѣка не имамъ, да єгда̀ возмути́тъса вода̀, вверже́тъ мѧ в(ъ) ку́пель». Зачы́м(ъ) [675] з(ъ) Ієр(с)ли́му ма́ло людей [676] в(ъ) д͠нь // ѡста́тнїй мл(с)рдїѧ б͠жого досту́- 358
патъ и по́йдутъ до н͠ба, бо́лше и́хъ по́йдетъ до пе́кла на вѣчные му́ки, понева́жъ тамъ не было̀ людей мл(с)рдныхъ, але всѣ былѝ немилосе́рдны. И тепе́ръ гды бы пришо́лъ Хр(с)тосъ видо́ме на свѣтъ, не знашо́лъ бы на свѣтѣ ч͠лка мл(с)рд(ъ)ного, не еде́нъ бы до Х͠а мо́вилъ голо́дный, пра́гнучїй, нагїй: «Г͠ди, ч͠лвѣка не ма́ю, кото́рый бы менѐ накорми́лъ, напои́лъ, приѡдѣл(ъ)». Не еде́нъ бы до Х͠а мо́вилъ убо́гїй, кото́рый на ули́ци в(ъ) гной лежи́тъ на зи́мнѣ, на моро́зѣ, на вѣтру, на дожчу̑ и на упале́ню сл͠нчномъ: «Г͠ди, ч͠лвѣка не ма́ю, кото́рый бы менѐ принѧлъ в(ъ) домъ свой, жебы̀ мъ не тер(ъ)пѣл(ъ) зи́мна сро́гого и упале́нѧ незно́сного». Не єде́н(ъ) бы мо́вилъ

до Ха калѣка, хорый, уломный: «Г(с)ди, чл҃вѣка не маю, который бы мене ратовалъ в(ъ) хоробѣ моей, в(ъ) утрапен(ъ)ю моем(ъ), в(ъ) калѣствѣ моемъ». Не еденъ бы до Ха мовилъ неволникъ, который знайдуется в(ъ) неволѣ, албо в(ъ) вазеню, албо в(ъ) оковахъ: «Г(с)ди, чл҃вѣка не маю, который бы мене выкупилъ албо вызволилъ з(ъ) неволѣ, з(ъ) вазена, з(ъ) оковъ». Зачимъ в(ъ) д҃нь остатный [677] мало людей будетъ зо всего свѣта, которыи
358 зв. мл(с)рдїа б҃жого доступатъ и пойдутъ до н҃ба на вѣ//чное мешкан(ь)е, болше [678] ихъ будетъ, которыи пойдутъ до пекла на вѣчные муки, поневаж(ъ) на свѣтѣ много естъ людей немилосердны(х), мало мл(с)рдныхъ. Ап(с)лъ Іаковъ засъ мовитъ: «Судъ бо без милости не сотворшу [679] милости». С҃тый
Іако(в) .в҃. Георгій доступилъ мл(с)рдїа [680] б҃жого и до н҃ба естъ принатый, бо онъ былъ мл(с)рдный на людей утрапеныхъ и ратовалъ ихъ в(ъ) утрапеню. Дознала того кролевна в(ъ) землѣ Либійской в(ъ) мѣстѣ Силенѣ, котораа о(т)-
В(ъ) жи(т). его дана была смоковѣ [681] на пожарт(ь)е. Теды с҃тый Георгій мл(с)рдїе освѣдчилъ той кролевнѣ, збавилъ ей [682] о(т) пащеки смочеи [683] и самого смока забилъ. И теперъ которыи люде удаютъса до с҃того Георгіа, тымъ онъ мл(с)рдїе освѣдчаетъ, боронитъ д҃шу ихъ, якъ кролевну, о(т) смока пекелного, который оную хочетъ пожерти, и самого смока забїаетъ(ъ), бо вѣдаетъ с҃тый Георгій, же Х҃с мовил(ъ): «Будите мл(с)рдны, яко же и о҃цъ вашъ нб(с)ный милосердъ естъ».

в҃. Ти(м) .в҃. Написалъ ап(с)тлъ Павелъ: «Во велицѣ же дому нѣсть, точїю сосуды златы и сребраны, но и древаны и глинаны и овы убо в(ъ) честь, овы же в(ъ) нечесть». Домом(ъ) естъ ц҃рковъ с҃таа, народ(ъ) хр(с)тїанскїй [684], ведлугъ
359 ап(с)ла Павла мовачого: «Его же домъ мы // есмы». Золотымъ и срѣбрны(м)
Іоа(н) тинъ окре(щ) кни(г) .д. гла(в) .в҃. начын(ь)емъ [685] люде добрыи, набожныи называютъса, которыи са в(ъ) ц҃ркви знайдуютъ. Древанымъ и глинанымъ начинам(ъ) называютса люде злыи, незбожныи [686], грѣшныи, котрыи знайдуютъса в(ъ) ц҃ркви. З(ъ) тыхъ словъ ап(с)толских(ъ) можем(ъ) зрозумѣти, же мало в(ъ) н҃бѣ людей будетъ, бол(ь)ше ихъ пойдет(ъ) до пекла, бо якъ на свѣтѣ бол(ь)ше естъ глины и дерева, нежели золота и срѣбра, такъ мало естъ в(ъ) дому б҃жомъ, в(ъ) ц҃ркви с҃той людей добрыхъ и побожныхъ, которыи золотымъ и срѣбрнымъ начин(ь)ам(ъ) называютъса и н҃ба сутъ годны. Болше естъ людей грѣшныхъ, которыи называют(ъ)са дереванымъ и глинанымъ начин(ь)амъ и пекла годны суть. Чи маемо жъ вонтпити о своемъ збавеню, же не много людей будет(ъ) в(ъ) н҃бѣ? Не дай того, б҃же, абы смо вонтпити мѣли. Много естъ на свѣтѣ жидовъ и ин(ъ)шихъ людей невѣрныхъ, тыми б҃гъ пекло наполнитъ. Много естъ махометановъ, турковъ, татаровъ и иншихъ погановъ, тыми б҃гъ пекло наполнитъ. Много естъ арїановъ, несторїановъ, адамѣтовъ, монотелѣтовъ и иншихъ геретиковъ, тыми б҃гъ пекло наполнитъ. А мы,
359 зв. православныи // хр(с)тїане, мѣймо такую надѣю, же всѣ доступимо збавена

вѣчногѡ и всѣ бу́демо в(ъ) нбѣ, бо мы вѣруємо в(ъ) Ха, правди́вого бга, кото́- Ма(р)
рый мо́вилъ: «Иже вѣру имѣ́тъ и кр(с)ти́тсѧ, спсе́нъ бу́детъ, а и́же вѣру не .si.
имѣ́тъ, ѡсужде́нъ бу́детъ». Тылко [687] єщѐ при вѣрѣ мѣ́ймѡ до́брыи учи́нки, Іа-
бо вѣ́ра безъ учи́нкѡвъ нѣчо́гѡ не ва́жна, ве́длугъ ап(с)ла Іа́кова [688]. «Яко ко(в)
же тѣло без(ъ) ду́ха мртво є́стъ, та́ко вѣ́ра без(ъ) дѣлъ ме́ртва єстъ». До того̀ .в.
єслѝ сѧ в(ъ) грѣха́хъ яки́хъ знайду́ємо, жа́луймо за ни́хъ, сповѣда́ймосѧ и́хъ,
поку́ту за ни́хъ чинѣмо и перестан(ь)мо [689] грѣшити, то мы̀ з деревѧ́ного и
гли́наного начы́нѧ [690] зоста́немъ золоты́мъ и срѣ́брнымъ начи́нѧмъ. А я́кѡ
принѧ́лъ бгъ до нба стгѡ Геѡ́ргїѧ, кото́рый ест(ъ) золоты́мъ и срѣ́брнымъ
начи́нѧм(ъ) длѧ свои́хъ цнѡтъ и до́брыхъ учи́нкѡвъ, такъ и мы̀, єслѝ презъ
цнѡ́ты и до́брыи учи́нки свои̂ зоста́немо золоты́мъ и срѣ́брнымъ начи́нѧмъ,
прі́йметъ(ъ) и насъ бгъ до нба на мешка́н(ь)є вѣчноє. А́минь.// 360

КАЗАНЬЄ НА С. ВЕРХО(В). АП(С)ЛЪ. ПЕТРА И ПАВЛА

Ходѧ́ще хожда́ху и плака́хусѧ метáю-
ще сѣменà своѧ̀; грѧду́ще же прі́йдуть Ѱа(л)
ра́достїю в(ъ)зе́млюще рукоѧ́ти своѧ̀. .ркє.

Ісусъ Сіра́хъ выхвалѧ́єтъ стыхъ ста́рого за́кону длѧ ро́зныхъ и́хъ цнѡтъ. Ісусъ
Ісу́са На́вѵина, гетма́на Іилского, выхвалѧ́єтъ длѧ спра́въ єгѡ̀ вале́чныхъ, Сіра(х),
же вале́чне воєва́лъ з(ъ) пога́нами, непрїѧ́телами бз(с)кими и своими, и зви- мѕ.
тяжа́лъ и́хъ, и бгъ самъ з(ъ) нба ка́менїємъ за//бїѧлъ во́йска непрїѧ́тел(ь)- 379 зв.
скїє: «Призва̀ вышнагѡ си́лна, єгдà ѡскорблѧ́ху єгѡ̀ вра́зи о́крестъ, и послу
ша̀ єгѡ̀ ве́лїй гдь, ка́менїємъ гра́днымъ си́лы крѣпкїѧ низве(р)жѐ брань на
язы́ки». Сі́мѡна [691] архїере́ѧ выхвалѧ́єтъ ѡ(т) побо́жного жи́тїѧ, ѡ(т) до́б-
рыхъ учи́н(ъ)кѡвъ, же о́нъ побо́жным(ъ) жи́тїємъ и учи́н(ъ)ками дѡ́брыми
свѣти́лъ въ Іили, я́къ свѣти́ло нбсноє: «Сі́мѡнъ, сы́нъ Іѡ́нинъ, іере́й вели́-
кїй». Да́лѣй мо́витъ: «Якѡ звѣздà [692] у́тренѧѧ посре́дѣ о́бла(к), а́ки лунà Ісу(с)
по́лна въ дни̂ и я́кѡ слнце сїѧѧ на цркѡвъ вышнагѡ и акѝ дугà свѣтѧ́щїѧ на Си(р)
облацѣх(ъ) сла́вы». Ап(с)лъ Па́велъ стыхъ старо́го за́кону выхвалѧ́ет(ъ) .н.
ѡ(т) вѣ́ры вели́кои, кото́рою онѝ [693] чу́да на свѣтѣ чини́ли: «Не доста́нетъ
бо ми повѣствую́щу лѣто ѡ Гедеѡ́нѣ, Вара́цѣ же и Самѱѡ́нѣ и Єѳзи, ѡ Двдѣ Євре(и)
же и Самуи́лѣ и ѡ дру́зѣхъ пр(о)рцѣхъ, иже вѣ́рою побѣди́ша цр(с)твїѧ, .аі.
содѣ́ѧша пра́вду, получи́ша ѡбѣтова́нїѧ, загради́ша устà лво(м), угаси́ша
си́лу огне́нную, изби́ша [694] о́стрїѧ мечà, возмого́ша ѡ(т) не́мощи, бы́ша крѣп-
цы [695] въ бра́нехъ, ѡбрати́ша въ бѣгство по́лки чужы́хъ [696], прїѧ́ша же и же́-
ны ѡ(т) воскресе́нїѧ мртвыѧ своѧ̀». И́ншыхъ [697] стыхъ старо́гѡ за́кону ап(с)-
толъ Па́велъ выхвалѧ́єтъ ѡ(т) терпе́нїѧ, же терпѣли нá свѣтѣ за бзскїй зá-
конъ вели́коє утрапе́ньє, му́ки и смрть подыймова́ли: «И́ныи же избїє́ны
бы́ша, не прїе́мше из(ъ)бавле́нїѧ, да лу́чшеє воскресе́нїє улу́чат(ъ), дру́-
зыи [698] же руга́нїєм(ъ) и ра́нами искуше́нїє прїѧ́ша, єщѐ же и у́зами таєм-
ни́чним(и) [699], ка́менїємъ побїє́ны бы́ша, престре́нны бы́ша, искуше́ны бы́-
ша, убі́йствомъ мечà умро́ша, пройдѡ́ша в ми́лотѣхъ // и въ ко́зїѧхъ [700] 380

ко́жахъ, лише́ныи скорбѧще ѡзлобле́нны, и́х(ъ) же не бѣ̀ досто́инъ мїръ, въ пусты́нѧхъ скита́ющесѧ и гора́хъ и въ верте́пахъ и въ про́пастехъ зе́мныхъ». Проро́къ Двдъ зась, выхвалѧючи стхъ ста́рого за́кону, мо́вит(ъ): «Ходѧ́ще хожда́ху и плака́хусѧ мета́юще сѣ́мена своѧ̀, граду́ще же прі́йдутъ ра́достїю взе́млюще рукоѧти своѧ̀». И я̀, хотачи̇ хвали́ти стхъ верхо́вныхъ ап(с)лъ Петра̀ и Па́вла, кото́рыхъ днѧ ннѣшнего па́мать празну́емъ, пока́жу̀ то́е в(ъ) мо́вѣ свое́й, же сты́и верхо́вныи апо́столи Петръ и Па́велъ ходѧ́ще хожда́ху и плака́хусѧ, мета́юще сѣ́мена своѧ̀, граду́ще же прі́йдутъ ра́достїю взе́млюще рукоѧти своѧ̀. Неха́й та́ѧ мо́ва бу́детъ на ч(с)ть сты́м(ъ) верхо́внымъ ап(с)толѡмъ Петру̀ и Па́влу, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу душевну́ю. Ходѧще хожда́ху.

Бы(т) .д̃. Двоѧ́кою доро́гою лю́де на̀ свѣтѣ хо́дат(ъ), едни̇ [701] до́брою, другїи зло́ю. Зла́ѧ была̀ доро́га Ка̀їнова [702], гды о́нъ ишо́лъ в(ъ) по́ле забїѧти неви́нне
Су(д) Авела, бра́та своего, и кро́въ егѡ̀ розлива́ти, бо напи́сано: «Му́жїе кро́ве
.si. и̇ л(ь)сти не преполовѧтъ днї̈й свои́хъ». Зла́ѧ была̀ доро́га Са(м)ѱѡнова, гды
а̃. Ца(р) о́нъ ишо́лъ в(ъ) Га́зѣ мѣ́стѣ до блу́дници, бо мо́витъ Ісу́съ Сіра́хъ: «Не стрѣта́й жены̀ блу́дници, да не ка́кѡ въпаде́ши в(ъ) сѣ́ти еѧ̀». Зла́ѧ доро́га была̀
.кн. 380 зв. Сау́лова, гды о́нъ ходи́л(ъ) // до чарови́ици [703], кото́раѧ ме́шкала въ Ендо́рѣ, бо мо́вилъ пр(о)ркъ Самуи́лъ: «Грѣхъ е́стъ чарова́нї̈е». Зла́ѧ была̀ доро́га Аха́вова, гды о́нъ ишо́лъ бра́ти виногра́дъ Навуѳе́ѡвъ, чужі́й, бо напи́сано: «Не пожада́й до́му бли́жнѧгѡ твоегѡ, нѣ села̀ его̀, нѣ раба̀ его̀, нѣ ра-
г̃. Ца(р) бы́ни егѡ̀, нѣ вола̀ егѡ̀, нѣ осла̀ егѡ̀, нѣ жены̀ егѡ̀, нѣ ско́та егѡ̀, нѣ всѐ ели́-
єі. ко бли́жнегѡ твое́гѡ». Зла́ѧ доро́га е́стъ и ты́хъ люде́й, кото́рыи хо́дѧтъ до корчмы̀ и на и́нныи [704] мѣ́стца дла пѧнства, дла музы́ки, бо мо́витъ пр(о)ркъ
Исаїѧ, Іса́їа: «Го́ре воста́ющимъ [705] зау́тра и гонѧщимъ сі́кера [пѧнство], жду́щимъ
є. ве́чера, вино̀ бо пожже́тъ ѧ̀, съ гу́сл(ь)ми бо и прегу́дицами, и тvмпа́ны [706] и свѣри́л(ь)ми вино̀ пі́юще, а дѣ́лъ г(с)днихъ не вѣ́дѧтъ и дѣле́съ ру́ку егѡ̀ не смотрѧ́ютъ». Злаѧ̀ доро́га и ты́хъ люде́й, кото́рыи хо́дѧтъ в(ъ) та́нецъ, бо ѡ таки́хъ напи́сано: «Окрестъ нечести́выи хо́дѧ(т)».

Хрони́лъсѧ такои зло́и доро́ги пр(о)ркъ Двдъ, бо мо́витъ: «Ѿ(т) всѧ́кагѡ пу́ти лука́вагѡ возбрани́хъ нога́м(ъ) мои́мъ».

До́браѧ зась е́ст(ъ) доро́га сты́х(ъ) верхо́вныхъ ап(с)лъ Петра̀ и Па́вла, бо ѡны̀ ходи́ли до цркви млитисѧ бгу, хвали́ти егѡ̀, слу́хаючи ѱалми́сты мовѧчого: «Въ црква́хъ бл(с)ви́те бга г(с)да». До́браѧ е́стъ доро́га верхѡ́вных(ъ)
381 ап(с)лъ Петра̀ и Па́вла, кото́рыи, ходачи̇ // по свѣ́ту, пла́кали, ве́длуг ѱалми́сты: «И плака́хусѧ».

Пла́чутъ лю́де едни̇ [707], поку́туючи за грѣхи̇ [708] свои̇. Такі́й былъ црь Двдъ, кото́рый, за грѣхи̇ свои покутуючи, слёзы вылива́л(ъ) з(ъ) оче́й, бо мо́витъ: «Исхо́дища во́днаѧ изведо́ста очи мои̇, поне́же не сохрани́хъ зако́на твое́гѡ» [709]. Пла́чутъ лю́де, ви́дѧчи когѡ̀ в грѣха́хъ и поку́туючи за грѣхи̇ егѡ̀. Такі́й былъ Самуи́лъ пр(о)ркъ, кото́рый пла́калъ по Сау́лѣ, же о́нъ
а̃. Ца(р) в(ъ)палъ в(ъ) грѣх(ъ), в(ъ) непослуше́нство. Дла тогѡ̀ мо́вилъ бгъ до пр(о)-
.s.і рка Самуи́ла: «Доко́лѣ ты пла́чеши по Сау́лѣ, а́зъ уничижи́хъ не цр(с)твова́ти ему̀ въ Ї̈ли». Пла́чутъ лю́де, млѧчи́сѧ бгу и про́сѧчи егѡ̀ ѡ яку́ю речъ.

Такаѧ была̀ А̂нна, котóраѧ плáкала, мл҃чи́сѧ б҃гу и прóсачи єгò ѡ дѣти: ā. Ца(р) .ā.
«Умилéнною д҃шею поклони́сѧ г҃ду и плáчущи проплака̀» [710]. Плáчут(ъ) люде з(ъ) рáдости, дѧкуючи б҃гу и хвáлѧчи єгѡ̀ за якóє добродѣйство, котóроє ѡ(т) негѡ̀ ѡдéржали. Такíй былъ Тѡвїа и жена̀ єгѡ̀, котóрыхъ сынъ здорóвый гды вернýлъсѧ з(ъ) далéкои небезпéчнои дорóги, з(ъ) Рагéсу, мѣста Мéдско(г)[о], на тóй часъ онѝ рáдовалисѧ и плáкали, дѧкуючи б҃гу и хвáлачи єгѡ̀, же сы́на и́хъ заховáлъ здорóвогѡ: «Начáста плáкати ѡ(т) рáдости, єгда̀ же помоли́шасѧ б҃гу и хвáлу воздáша, сѣдóша». Плá//чуть люде, вúдѧчи якóгѡ ч҃лвка в(ъ) утрапéн(ь)ю [711] и прóсѧчи б҃га, жебы̀ єгѡ̀ з(ъ) тогѡ̀ утрапéнѧ вызволилъ. Такíй былъ Маттáѳїа и сыны̀ єгѡ̀, котóрыи ви́дачи нáрѡдъ свóй в(ъ) вели́кой невóлѣ [712], в(ъ) вели́комъ утрапéнью [713] ѡ(т) погáнѡвъ, плáкали, я́кѡ написано въ книгахъ Маккавéйскихъ: «Растерза̀ ри́зы своѝ Маттáѳїа и с҃нѝ єгѡ̀ и ѡблекѡ́шасѧ въ врéтища и плакáша зѣло». Плáчуть люде и дла утрапéнѧ своéгѡ, в(ъ) котóромъ самѝ сѧ знайдýють. Такíи былѝ їзраилтѧне, котóрыи гды в(ъ) утрапéню и в(ъ) невóлѣ сѧ вавулѡ́нской знайдовáли, на тóй час(ъ) плáкали. Такъ мóвитъ ѱалми́ста: «На рѣцѣ Вавулѡ́нстѣй ту сѣдóхомъ и плакáхомъ внегда̀ помѧнýти намъ Сїѡна».

381 зв. Тѡ(в) .ві. ā. Ма(к) .ā. Ѱа(л) .рлѕ.

Щасли́выи сýтъ тыи всѣ люде, котóрыи так плáчуть, бо ѡ ни́хъ мóвилъ Х҃с: «Бл҃жéни плáчущыи я́кѡ тыи утѣшáтъсѧ». Щасли́выи сýтъ [714] с҃тыи верхóвныи ап(с)тли Петръ и Пáвелъ, бо онѝ [715] плáкали нá свѣтѣ, ви́дѧчи когѡ̀ в(ъ) утрапéню и прóсачи б҃га, жебы̀ єгѡ̀ з(ъ) тогѡ̀ утрапéнѧ вызволилъ, плáкали, ви́дѧчи когѡ̀ в(ъ) грѣхáхъ и мл҃и́лисѧ б҃гу, жебы̀ ѡ(т)пусти́лъ ємý грѣхѝ тыи, до тогѡ̀ плáкали верхóвныи ап(с)ли Петръ и Пáвелъ, метáюще сѣмена̀ своѧ̀. Іѡа(н) .ві.

Насѣ́н(ь)ємъ называєтъсѧ Х҃с, бо мóвилъ: «А̂ще // зéрно пшени́чно па(д) на землѝ не умрéтъ, то єдинò пребывáєтъ, а́ще ли умрéтъ, мнѡ́гъ плóдъ сотвóритъ». Тóє зéрно пшени́чное, Х҃а, с҃на б҃жогѡ, сѣ́ѧли въ ср(д)цу своéмъ верхóвныи ап(с)ли [716] Петръ и Пáвел(ъ), мы́слѧчи ѡ Х҃ѣ устави́чне, бо кто ѡ Х҃ѣ мы́слитъ, той мáєтъ Х҃а въ ср(д)цу своéмъ. Дознáл тогѡ̀ с҃тый Игнáтїй с҃тóго Іѡáнна єѵ(г)ли́сты уч҃никъ, котóрый зáвше мы́слилъ ѡ Х҃ѣ и зáвше мóвилъ: «Іс҃е Хр(с)те». А гды єгѡ̀ в(ъ) Ры́мѣ [717] за Х҃а мýчено и пы́тано, чемý бы тóє и́мѧ такъ чáсто споминáлъ, ѡ(т)казáлъ: «Мáю тóє и́мѧ на ср(д)цу напи́саноє». Теды мор(ъ)дéрцы [718], вы́нѧвши з(ъ) нéгѡ ср(д)це, розрѣ́зали надвóє и знашлѝ тамъ ѕолоты́ми лѣтéрами напи́саноє и́мѧ: Іс҃ Х҃с.

382 Вінке-н(ъ)нт, книги ї. гла(в) .кз.

Дознáла тогѡ̀ Маргари́та д҃вица, котóраѧ зáвше мы́слила ѡ рж(с)твѣ Х҃вомъ, а гды̀ умерла̀, знашлѝ въ ср(д)цу єй коштóвную пéрлу, на котóрой былъ óбразъ рж(с)тва̀ Х҃ва и сама̀ Маргари́та клѧчáла пре(д) Х҃мъ, в(ъ) жóлобѣ лежáчимъ.

Людо-ви(к) Гранетъ. Каза(н) .г҃. ѡ ро(ж) .гни. глава̀ г҃.

Дознáла тогѡ̀ Клѧра д҃вица, котóраѧ [719] зáвше мы́слила ѡ мýцѣ Х҃вой, я́къ Х҃а мýчено, вѣнцéмъ [720] тернóвымъ короновáно, у столпа̀ бичовáно и Ѳѡ(м). Бѡ(з).

кни(г) на кр(с)тѣ распѧ́то. А гды̀ умерла̀, знашлѝ въ ср(д)цу єи Ха, на кр(с)тѣ рас-
382 зв. пѧ́того, знашлѝ вѣнє́цъ терно́вый, знашлѝ столпъ и // иншыи инструме́нта
.єі. му́ки Хвои. Такъ и тепе́ръ кто ѡ Хѣ за́вше мы́слитъ, той ма́єтъ Ха въ ср(д)-
ѡ зна- цу своє́мъ. Мѣли Ха въ ср(д)цу своє́мъ верхо́вныи ап(с)тли Петръ и Па́велъ,
ка(х) бо онѝ [721] за́вше ѡ Хѣ мы́слили. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Живе́тъ
цркви. глава̀ въ мнѣ Хс». Называ́єтсѧ насѣ́н(ь)ѧмъ ялму́жна, такъ мо́витъ ап(с)лъ Па-
г. вє́лъ: «Сѣѧ́й ску́достїю, ску́достїю пожнє́тъ, а сѣѧ́й въ бл(с)ве́нїи, въ бл(с)ве-
в. Ко(р) нїи пожнє́тъ». Слу́шне сѧ ялму́жна называ́єтъ насѣ́н(ь)ѧмъ, бо я́къ насѣ́н(ь)є
.є. сѣва́чъ, сѣ́ючи, ѡ(т)даєтъ землѝ, такъ кто сѣ́єтъ ялму́жну, ѡ(т)даєтъ о́ную
убо́ги(м). Сѣѧ́ли то́є насѣ́ньє, ялму́жну, верхо́вныи ап(с)ли Петръ и Па́велъ,
не дава́ли онѝ [722] убо́гим(ъ) зло́та [723], нѣ срѣ́бра, нѣ гро́шей, нѣ маєтностей
ДѣѦн(ъ) жа́дныхъ, бо тыхъ не мѣли. Такъ мо́вилъ ап(с)лъ Петръ: «Срѣ́бра и зла́та [724]
.г. нѣ́сть у менѐ». Але дава́ли и́ншую людє́мъ ялму́жну: хо́рымъ здоро́в(ъ)є, мє́рт-
вымъ живо́тъ. Ап(с)тлъ Петръ в(ъ) Ієр(с)ли́мѣ далъ хро́мому но́ги. Чы [725] то̀ не
ял(ъ)му́жна? Ап(с)лъ Па́велъ в(ъ) Ли́стрехъ, мѣ́стѣ Ликаѡ́нскомъ [726], далъ
но́ги без(ъ)но́гому. Чы [727] то̀ не ялму́жна? Ап(с)лъ Петръ въ Іѡ́пїи далъ жи-
во́тъ уме́рлой Тавїѳѣ. Ап(с)тлъ Па́велъ засъ в(ъ) Трѡа́дѣ мѣ́стѣ далъ жи-
383 во́тъ уме́рлому Єути́ху. Чы [728] то̀ не ялму́жна? Насѣ́н(ь)ємъ назы//ва́єтсѧ
Лука̀ й. сло́во бжїє, бо мо́вилъ Хс при́повѣсть: «Вы́шолъ сѣва́чъ сѣ́ѧти насѣ́н(ь)ѧ
своє́, а гды̀ сѣ́ѧлъ, єдно па́ло насѣ́н(ь)ѧ при доро́зѣ, кото́роє, прилетѣ́вши,
пта́хи нб(с)ныи позоба́ли; друго́є па́ло на ка́мени, кото́роє зышо́вши усхло̀,
бо не мѣ́ло в(ъ) собѣ вѣлго́тности; тре́теє па́ло ме́жы [729] те́рнїємъ, а гды
те́рнїє по(д)росло̀, подуши́ло о́ноє; четве́ртоє па́ло на землѝ до́брой, кото́-
роє вы́дало плодъ стокро́тный». Сѣваче́мъ є́стъ Хс, насѣ́н(ь)ѧ є́стъ сло́во
бжїє, кото́роє пропо́вѣда́лъ Хс на́ свѣтѣ. Па́даєтъ то́є насѣ́н(ь)ѧ, сло́во бжїє,
при доро́зѣ, гды кто почу́вши сло́во бжїє, запомина́єтъ єго̀, бо на то́й часъ
дїа́волъ, я́къ птахъ, прилѣ́туєтъ и выбира́єтъ сло́во бжїє з(ъ) ср(д)ца чл҃вѣ-
чогѡ, жебы̀ чл҃вкъ не доступи́лъ збаве́ньѧ. Па́даєтъ насѣ́ньѧ на ка́мени, гды
кто почу́вши сло́во бжїє захову́єтъ до ча́су, а гды̀ преслѣдова́ньє насту́питъ,
о́нъ сло́ва бжогѡ запомина́єтъ и ѡ(т) вѣ́ры ѡ(т)ступу́єтъ. Па́даєтъ насѣ́н(ь)ѧ
ме́жы [730] те́рнїємъ, гды кто, почу́вши сло́во бжїє, захо́вуєтъ єго̀, поты́м(ъ)
за кло́потами свѣ́цкими, за бога́тствами, за ро́скошами сло́ва бжогѡ запо-
мина́єтъ. Па́даєтъ насѣ́н(ь)ѧ на до́брой землѝ, гды кто почу́вши сло́во бжїє,
383 зв. за́вше в(ъ) ср(д)цу своє́мъ // єгѡ̀ захо́вуєтъ, бо на то́й часъ сло́во бжїє чы-
нитъ [731] в(ъ) ср(д)цу єгѡ̀ плодъ стокро́тный, то́ є́стъ мнѡ́гїи цно́ты и до́брыи
учы́нки [732] справу́єтъ, кото́рыи сѧ пло́домъ дхо́внымъ называ́ютъ.

Сѣ́ѧли то́є насѣ́н(ь)ѧ, сло́во бжоє, на ср(д)цахъ лю́дскихъ верхо́вныи
ап(с)ли [733] Петръ и Па́велъ, бо науча́ли люде́й вѣ́ры и учы́нков(ъ) [734] до́б-
рыхъ, ходачѝ по свѣ́ту. Такъ ѡ ни́хъ мо́витъ ѱалми́ста: «Въ всю̀ зе́млю изы́й-
де вѣща́нїє и́хъ и в(ъ) ко́нца вселе́нныѧ глы и́хъ». Насѣ́н(ь)ємъ называ́єтсѧ
тѣ́ло на́ше бо я́къ насѣ́н(ь)є сѣ́ютъ в(ъ) землѝ, поты́мъ оно̀ выроста́єтъ, такъ

чл҃вкъ гды умира́єтъ, сѣ́ютъ тѣ́ло єгѡ̀ въ землю̀, потымъ оно̀ знову вы́ростетъ, гды в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй вста́нетъ з(ъ) мр҃твыхъ, ве́длуг(ъ) ап(с)тла Па́вла: «Сѣ́єтъсѧ тѣ́ло дш҃евно, востаєтъ тѣ́ло дх҃овно». И то́є насѣн(ь)ѧ, тѣ́ла свои̂, сѣѧли на землю̀ верхо́вныи ап(с)тли Петръ и Па́велъ, дали̂ [735] тѣ́ла свои̂ на му́ки и на см҃рть за Х҃а. Ап(с)ла Петра̀ догоры̀ нога́ми на кр(с)тѣ за Х҃а прибито. Ап(с)лу Па́влови засъ го́лову утѧто за Х҃а [736], а́ле они̂ в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй знову вста́нутъ з(ъ) мртвыхъ и прїйдутъ на свѣ́тъ з(ъ) весе́лїємъ вели́кимъ, ве́длугъ ѱалми́сты: «Граду́ще же прїйдутъ ра́достїю». | ā. Ко(р) .еі.

Розмайтыи на́рѡды розмайте ѡ ме́ртвых(ъ) // розумѣ́лы [737]: на́рѡдъ пру́скїй гды єщѐ былъ в(ъ) Х҃а не увѣ́рилъ, розумѣ́лъ ѡ ме́ртвыхъ, же ѡни̂ на ѡ҆номъ свѣ́тѣ ѣдѧтъ и пю́тъ и ѡ ѡдѣ́нїє стара́ютъсѧ. Длѧ того̀ гды кто уме́ръ, звы́кли были̂ кла́сти до гро́бу єгѡ̀ лу́къ, ша́блю, секѣ́ру и и́ншоє розмайтоє начинѧ, жебы̀ собѣ̀ уме́рлыи на ѡ҆ном(ъ) свѣ́тѣ ты́мъ начи́нѧмъ по́карму и ѡдѣнѧ набыва́ли. Але еклезїа́стесъ ина́чей ѡ ме́ртвых(ъ) мо́витъ, же ѡни̂ [738] ни ѣдѧтъ, ни пю́тъ и ни ѡ що не ста́раютъсѧ. «Нѣ́сть сотворе́нїє и помышле́нїє, и ра́зумъ, и му́дрость въ адѣ̀, а може ты иде́ши». | 384 Стры-ко(в). Еккле(з) .в.

Рымлѧне, гды єщѐ были̂ в(ъ) Х҃а не увѣ́рили, розумѣ́ли ѡ ме́ртвых(ъ), же ѡни̂ стаю́тсѧ бѡга́ми. Па́лачи [739] уме́рлого тѣ́ло, выпуща́ли ѡрла̀ и розумѣ́ли, же то́й ѡре́лъ ду́шу уме́рлогѡ чл҃вка зане́слъ до н҃ба и ѡ(т) того̀ ча́су єгѡ̀ за бо́га мѣ́ли. Не вѣ́дали тогѡ̀ римлѧне, же пр(о)ркъ Д҃вдъ єдного̀ тылко б҃га вызнава́єтъ, мо́вачи: «Кто̀ б҃гъ, развѣ̀ г҃да, или̂ кто б҃гъ, кро́мѣ б҃га на́шего». | Баронъ ро(к) .сгі.

Фарїсеи розумѣ́ли, же гды умре́тъ чл҃вкъ, душа̀ єгѡ̀ в(ъ) и́ншоє тѣ́ло, в(ъ) и́ншогѡ чл҃вка в(ъ)хо́дитъ живо́го. Длѧ того̀ тыи фарїсеи мо́вили, же Х҃с мѣ́лъ в(ъ) себѣ̀ дш҃у а́лбо Илїи пр(о)рка, а́лбо пр(о)рка Іеремїи, же Х҃с такїи чу́да чини́лъ, я́къ И́лїа и Іере́мїа, чини́ли, не // чита́ли то фарїсеи Соломѡ́на, который мо́вит(ъ): «Ду́хъ возврати́тсѧ къ б҃гу, иже далъ є́стъ єгѡ̀». | Баронъ. листъ г҃. 384 зв. Екле(з) .ві.

Саддуке́и засъ розумѣ́ли, же гды чл҃вкъ умре́тъ, ю҆жъ нѣ́гды з(ъ) ме́ртвыхъ не в(ъ)ста́нет(ъ), не чу́ли то саддуке́и стра́шнои [740] трубы̀ арха́гглскои, кото́раѧ в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй всѣ́хъ уме́рлыхъ побу́дитъ, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Воструби́тъ бо и ме́ртвыи воста́нутъ». Зачи́мъ верхѡ́вныи ап(с)ли [741] Пе́тръ и Па́велъ лю́бо за Х҃а поме́рли, а́ле в(ъ) дн҃ь ѡста́тнїй зно́ву з(ъ) ме́ртвых(ъ) в(ъ)ста́нутъ и прїйдутъ на свѣ́тъ веселѧчи́сѧ, ве́длугъ ѱалми́сты мо́вачого: «Граду́ще же прїйдутъ ра́достїю». Чему̀ жъ то з(ъ) ра́достїю прїйдутъ? Длѧ того̀, бо прїйдутъ, «взе́млюще рукоѧти своѧ». Рукоѧти, снѡпки зна́чатъ само́го б҃га, зна́чат(ъ) виде́нїє лица̀ б҃жого, бо я́къ снопки̂ даю́тъ по́кармъ, кото́рым(ъ) сѧ на землю̀ лю́де насыща́ютъ, такъ ст҃ыи в(ъ) н҃бѣ гды бу́дутъ мѣ́ти б҃га и ви́дѣти лице̂ б҃жоє, ты́мъ видѣ́нїємъ лица̀ б҃жого бу́дутъ насыща́тисѧ, ве́длугъ ѱалми́сты мовѧчого: «Насыщу́сѧ єгда̀ яви́т(ъ) ми сѧ сла́ва твоѧ». Тыи снопки̂ само́го б҃а, виде́нїє лица̀ б҃жого зобра́ли верхо́вныи ап(с)ли [742] Пе́тръ и Па́ве(л), бо ѡни̂ в(ъ) н҃бѣ ма́ютъ само́го б҃га, видѧтъ лице̂ | Ма(ѳ) .кв. ā Ко(р) .еі.

385 б҃жое и тымъ видѣнїем(ъ) // насыщаютъсѧ, зачи́мъ слу́шне мо́жетъ ѡ ни́хъ
ѱалми́ста мо́вити: «Ходѧще хожда́ху и плака́хусѧ мета́юще сѣмена̀ своѧ̀,
градꙋ́ще же прїйдутъ ра́достїю в(ъ)зе́млюще рукоѧти своѧ̀». Іѡсиф Пре-
кра́сный ві́дѣлъ со́нъ, кото́рый повѣда́лъ бра́тїи свое́й: «Мнѣхомъ сѧ сре́ди
по́лѧ вѧ́жуще снѡпы̀, и ста̀ мо́й сно́пъ про́стъ, ва́ши же снопѡ́ве окрестъ стоѧще
и кланѧ́хусѧ мое́му сно́пу». Сно́пъ, про́сто стоѧ́чїй, значи́лъ Іѡси́фа, снопы
зась кла́нѧючїисѧ значи́ли бра́тїю егѡ̀, кото́рыи пото(м) кла́нялисѧ ему̀ въ
Єгѵ́птѣ, гды о́нъ зоста́лъ кнѧ́земъ всей земли̇ Єгѵ́петскои. Б҃гъ є́сть снопко́мъ,
про́сто стоѧ́чимъ, бо мовитъ ѱалми́ста: «Правъ г(с)дь б҃гъ нашъ, и нѣсть не-
пра́вды в(ъ) немъ». На и́ншомъ мѣ́стцу мо́витъ: «Бл҃гъ и пра́въ г(с)дь». Вер-
хо́вныи ап(с)ли Петръ и Па́вел(ъ) сꙋ́гъ сно́пками кла́нѧючымисѧ [743], бо оні̇
гды были̇ на земли̇, кла́нялисѧ б҃гу, млѧчи́сѧ ему̀, и тепе́ръ в(ъ) н҃бѣ кла́нѧ-
ютсѧ б҃гу, ѡгладаючи лицѐ егѡ̀ и причынѧ́ючисѧ [744] за на́ми, жебы̀ на(м) б҃гъ
далъ все, чого̀ потребꙋ́емо.

Бы(т) .л҃. Іа́кѡвъ, патрїа́рха староза́конный, клал(ъ) пстры́и палца́ты, в(ъ) ко-
рытахъ пре(д) овца́ми, жебы̀ о́вцы [745] п(ъ)ючи̇ во́ду в(ъ) коры́тахъ и глѧда-
чи̇ на пстры́и палца́ты, зачына́ли [746] в(ъ) собѣ пстры́и бара́нки и ему роди́-
385 зв. ли. И ве́длугъ // во́лѣ егѡ̀, то́є ста́лосѧ. Правосла́вныи христїа́не, ма́ємо и
мы̀ пстры́и палца́ты верхо́вныхъ ап(с)лъ Петра̀ и Па́вла, кото́рыи сꙋ́тъ роз-
майтыми цнѡ́тами и до́брыми учы́н(ъ)ками [747], я́къ розмайтыми пстроти́на-
ми приѡздо́блены. Ѡберне́мо жъ и мы̀ о́чи свои̇ на ты́и пстры́и палца́ты, на
с҃тыхъ верхо́вных(ъ) ап(с)тлъ Петра̀ и Па́вла, глѧдѣмо на и́хъ жи́тїє и в(ъ)
жи́тїи наслѣдꙋ́ймо и́хъ, то и мы̀, глѧдачи̇ на ни́хъ, бꙋ́демо в(ъ) ср(д)цу сво-
е́мъ зачина́ти плодъ пстры́й, бꙋ́демо в(ъ) ср(д)цу своє́м(ъ) мѣти розмайтые
цнѡ́ты и до́брыи учы́н(ъ)ки [748], я́къ розмайтыи пстроти́ны. С҃тыи вер(ъ)-
хо́вныи ап(с)ли [749] Петръ и Па́велъ ма́ютъ пстроти́ны, до́брыи учы́нки [750],
бо живучи̇ на́ свѣтѣ, ходѧ́ще хожда́ху, ма́ютъ пстроти́ны, бо плака́хусѧ,
ма́ютъ пстроти́ны, бо мета́ли сѣ́мена своѧ̀, длѧ тогѡ̀ и́мъ припи́сано: «Грѧ-
дꙋ́ще же прїйдутъ ра́достїю възе́млюще рукоѧти своѧ̀». И мы̀, живучи̇ на́
свѣтѣ, мѣ́ймо ты́и пстроти́ны, до́брыи учы́нки [751], ходѣ́мо тое́ю доро́гою, ко-
торою верхо́вныи ап(с)ли [752] Петръ и Па́велъ ходи́ли, пла́чмо длѧ ты́хъ
причы́нъ [753], длѧ кото́рыхъ оні̇ [754] пла́кали, метѧ́ймо такі̇и сѣ́мена, які̇и
386 оні̇ [755] мета́ли, то и мы̀ за то́є з(ъ) весе́л(ь)емъ до н҃ба по́йдемо // и зберемо̀
в(ъ) н҃бѣ снопки̇, само́гѡ б҃га, зберемо̀ видѣ́нїє лица̀ б҃жогѡ, зачы́мъ [756] бꙋ́-
детъ и ѡ на́съ пр(о)ркъ Д҃вдъ мо́вити: «Ходѧ́ще хожда́ху и плака́хусѧ, ме-
та́юще сѣ́мена своѧ̀, грѧдꙋ́ще же прїйдутъ ра́достїю възе́млюще рукоѧти
своѧ̀». Ами́нь.

КАЗАНЬЄ НА С҃ТОГО СЛАВНОГО ПРОРОКА ИЛЇЮ

Д. Ца(р) .ѕ҃. Взѧтъ бысть Илїѧ вѣ́хромъ я́кѡ на н҃бо.

Вшелѧкаѧ рѣ́чъ ле́гкаѧ догоры̀ по(д)но́ситсѧ, тѧ́жкаѧ надо́лъ хи́литъ-
Іехо(д) сѧ. Фараѡ́нъ, кроль егѵ́петскїй, и во́йско егѡ̀ ѡбтѧже́ны были̇ грѣха́ми. Длѧ
.еі. тогѡ̀ в(ъ) мо́ри Черво́номъ на днѡ̀ нахили́лисѧ, ве́длугъ словъ Мѡѵсе́ѡ-

вых(ъ): «Погразо́ша я́кѡ олово въ водѣ зѣлнѣ». Ѡбтаже́ны были́ грѣха́ми Дао́анъ и Авіро́нъ для того́ нахили́лися в(ъ) зе́млю, кото́рая по(д) ни́//ми розступи́лася, ве́длугъ ѱалми́сты: «Ѡ(т)верзе́ся земля́ и пожре́ Даѳана и покры́ на со́нмищи Авиро́на». Ап(с)толъ Па́велъ зась былъ ле́гкїй, не былъ ѡбтаже́ный грѣха́ми, для того́ высо́ко по(д)несе́ный а́жъ до тре́тогѡ нб҃а я́кѡ самъ мо́витъ ѡ себѣ: «Вѣмъ чл҃вка ѡ Хр(с)тѣ пре́жде лѣтъ четыренаде-сяте, аще в(ъ) тѣлѣ не вѣмъ, а́ще ли кро́мѣ тѣла не вѣм(ъ), бг҃ъ вѣсть, восхи-ще́нна бы́вша таковаго до тре́тїаго [767] нбсе́». Ле́гкїй былъ и ст҃ый пр(о)ркъ Илїа, кото́рогѡ дн҃а нн҃ѣшнего па́мять праздну́емъ, не бы́л(ъ) грѣха́ми ѡб-таже́ный, для того́ до нба по(д)несе́ный. «Взя́ть бысть Илїа вѣхромъ [768] я́кѡ на нбо». А́ле не до тре́тего нба ст҃ый пр(о)ркъ Илїа взя́тый, бо ту́тъ тре́-тимъ нбомъ называ́ется найвы́шшее [769] нбо емпѣре́йское, на кото́ромъ ме́ш-каетъ бг҃ъ и агглы и дш҃ѣ ст҃ыхъ. То́е нбо спомина́етъ ѱалмиста: «Нбо нбси г(с)дви». Вто́рым(ъ) нбомъ называ́ется твердь, нбо фѣрмамен(ъ)то́вое, на кото́ромъ всѣ звѣзды знайду́ют(ъ)ся и до того́ стяга́ються и́ншыи всѣ нба, кото́рыи спомина́етъ ѱалми́ста, мо́вачи: «Нбса́ повѣдаютъ сла́ву бж҃їю, тво-ре́нїе же ру́ку его́ възвѣща́етъ твердь». И до того́ вто́рогѡ нба не е́стъ взя́-тый пр(о)ркъ Илїа, а́ле взя́тый е́стъ до пе́ршого нба повѣтрнего, найни́жшо-гѡ, кото́рое спомина́ет(ъ) ѱалми́ста, мо́вачи: «Пти́ца нб(с)ныя». На повѣт-ре по(д)несе́ный е́стъ огни́сты(м) // во́зомъ и огни́стыми ко́ньми ст҃ый пр(о)ркъ Илїа и зане́сеный до ра́ю зе́много а́лбо на и́ншое мѣ́стце, ѡ(т) бг҃а ему́ назна-че́нное, и та(м) зоставле́ный, где до нн҃ѣшнего ча́су живе́тъ в(ъ) тѣлѣ смер-те́лномъ, хи́ба пре(д) сконче́н(ь)емъ свѣта умре́тъ ѡ(т) ру́къ антїхристо-выхъ. Мо́вилъ пр(о)ркъ Єлисе́й до пр(о)рка Илїи: «Ѻче, ѻче, колесни́ца Ізле-ва и ко́нницы ея́». Бо пр(о)ркъ Илїа посилъ в(ъ) ср(д)цу своемъ и в(ъ) па́мяти свое́й, я́къ колесни́ца, на́родъ Ізлскїй, вспира́лъ его́ наукою своею и по́мочу в(ъ) ко́ждой потре́бѣ его́. Ѿто жъ та́я колесни́ца смысле́нная, пр(о)-ркъ Илїа на колесни́ци огне́нной, до нба е́стъ взя́та.

Покажу́ те́ды ла́скамъ ва́шим(ъ) в(ъ) то́й мо́вѣ мое́й, кото́рыи лю́де до нба не могу́тъ по(д)не́сены бы́ти, же су́тъ ѡбтаже́ны. Тамъ же покажу́, же ст҃ый пр(о)ркъ Илїа до нба для того́ подне́сеный, бо бы́лъ ле́гкїй, не бы́лъ ѡбтаже́ный жа́дною ре́чу. Нехай та́я мо́ва бу́детъ на ч(с)ть ст҃ому пр(о)рку Илїи, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу дш҃евную.

Не могу́тъ до нба подне́сены бы́ти лю́де бога́тыи, бо они́ [760] ѡбтаже́ны су́тъ богатствами, ска́рбами, мае́тностами, кото́рыи на́долъ и́хъ тя́гнутъ. Такъ мо́вит(ъ) Хс: «Удо́бїе велбу́ду сквозѣ иглинѣ у́ши пройти́, не́жели бога́ // тому въ цр(с)твїе бж҃їе внийти́». Для того́ бога́тыи не мо́гутъ нба до-ступи́ти, бо они́ [761] за бога́т(ъ)ствами свои́ми бг҃а запомина́ютъ, не ѡ(т)ла-

Margin notes: 396 | Ѱа(л). .ре. | .в. Ко(р) .ві. | Ѳеѡфи(л) .в. Ко(р) .ві. Дамаскн(н), кни(г) .в., ѡ вѣрѣ, глава .ѕ. | 396 зв. | Ма(ѳ) .ѳі. | 397

Девто(р). глава лв. ютъ ему̀ хвалы и не млатъса. Такій былъ людъ ӏилскій, до которогѡ мовитъ бгъ: «Уты, утолстѣ и разширѣ и ѡстави бга, сотворшаго й, и ѡ(т)ступй ω(т) бга спса своегѡ.» И дла тогѡ богатыи люде не могу́тъ нба доступити, бо они [762] псу́ютъса, удаютса на роспусты. Припомнѣте собѣ Двда,
в. Ца(р) аі. который поки былъ убогій, паслъ овцы ω(т)ца своегѡ, поты былъ цнотливый, а гды зосталъ богатымъ, кролемъ [763] ӏилскимъ, на той часъ зопсоваласа, взавши [764] до себе Вvрсавію, жену̀ чужу́ю, попо́лнилъ з(ъ) нею чужоложство и му́жа ей Урію невинне казал(ъ) забити.

Не могу́тъ и дла тогѡ богатыи люде нба доступити, бо оні [765] часто злымъ спо́собомъ богатства набываютъ. Злымъ спо́собомъ набылъ богатства Ахаръ, взалъ въ Єріхѡнѣ [766] потаемне шату кармазиновую, двѣстѣ дідрахмъ срѣбра и начын(ь)є [767] ѕолотоє. Злымъ спо́собомъ набылъ богатства Ахавъ, кроль ӏилскій, забилъ [768] невинне Навуѳеа, по(д)даногѡ своего, и взалъ виноградъ его̀.

Єщѐ и дла тогѡ не могу́тъ нба доступити люде богатыи, бо оні [769] зле
397 зв. богатства своегѡ за//жываютъ [770], сами [771] тылко ѣдатъ, п(ь)ютъ и веселатъса, а убогихъ людей запоминаютъ, нѣ корматъ, нѣ поатъ, нѣ ѡдѣваютъ
Лу(к) ка. и в(ъ) до́мъ свой не пускают(ъ). Такій былъ богачъ, который ѡдѣвалъса в(ъ) порфvру [772] и вvссонъ и веселилъса на всакъ днь свѣтло, а убогому Лазареви, пере(д) воротами своими лежачому, не казалъ дати ѡдробинъ, падаючихъ [773] з(ъ) столу своегѡ. Которыи зась люде богатыи бга не запоминаютъ, хвалу ему̀ ω(т)даютъ, которыи в(ъ) богатствахъ своихъ не псу́ютъса, не удаютъса на роспусты, которыи добрымъ спо́собомъ богатства набываютъ пре(з) працу, которыи добре зажываютъ [774] своего богатства, не тылко на свой пожытокъ [775] ѡбертаютъ, але людей убогихъ рату́ютъ, црквй буду́ютъ, монастырѣ фунду́ютъ, невольникѡвъ з(ъ) неволѣ выкупу́ютъ, тыи могу́тъ нба доступити, бо мно́гіи люде богатыи были на свѣтѣ, еднакъ нба доступили. Богатый былъ Кон(ъ)стантинъ Великій, цесаръ ґрецкій, еднакъ в(ъ) нбѣ знайду́етъса. Богатый былъ Володимеръ, монарха ру́скій, и той в(ъ) нбѣ знайду́етъса. Богатый былъ Ӏωанъ Мл(с)тивый, патріарха Алеѯандрійскій, и той в(ъ) нбѣ знайду́етъса, бо оні [776] в(ъ) богатствахъ своихъ
398 бга // не запоминали и не псовалиса и добрымъ спо́собомъ богатства набывали и добре богатства своего зажывали [777].

Вѣдалъ ѡ то́мъ стый пр(о)ркъ Иліа, же богатыи до нба не могу́тъ поднесены быти, которыи ѡбтажены су́тъ богатствами. Дла тогѡ стый пр(о)ркъ
д. Ца(р) в. Иліа кохалъса в(ъ) убозствѣ доброво́л(ь)номъ, легкимъ себѐ учинилъ [778] и за тоє до нба єстъ поднесеный. Мѣлъ стый пророкъ Иліа едину̀ милотъ, еденъ плащъ и той далъ Єліссеѡви [779], гды былъ взатый до нба, дла тогѡ жебы смо и мы шаты и маетности свои роздавали убогимъ, если хочемо внійти до нба, бо з(ъ) шатами и з(ъ) иншыми [780] марностами земными не может члвкъ до нба по(д)несеный быти.

Не могу́тъ до нба по(д)не́сеными бы́ти лю́де ѡбжи́рлывыи [781], кото́рые мно́го ѣдѧ́тъ и п(ъ)ю́тъ, бо оні́ су́тъ ѡбтѧже́ны мно́гими по́кармами и напо́ами, кото́рыи надо́лъ и́хъ тѧ́гнутъ. Длѧ того̀ мо́вил(ъ) Хс: «Внемлѣ́те себѣ̀ да не когда̀ ѡтѧгча́ютъ ср(д)ца ва́ша ѡб(ъ)ѧде́нїемъ и пїѧ́нствомъ и печа́льми [782] жите́йскими». Вѣ́далъ ѡ то́мъ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ, же ѡбжи́рцы не могу́тъ до нба по(д)несе́ны бы́ти, длѧ того̀ по́стилъ чтыридеся́тъ днї́й и чтырыдеся́тъ [783] но́щїй, жебы̀, тѣ́ло своѐ по́стомъ супте́лное // и легкое учыни́вши [784], моглъ ла́тво поднесе́ный бы́ти до нба. Вѣ́далъ ѡ то́мъ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ, же кото́рыи лю́де по́стѧтъ, повстѧга́ютъсѧ ѡ(т) по́кармовъ и напо́євъ, ты́и в(ъ) нбѣ бу́дутъ навѣ́ки зажыва́ти [785] о́воцѡвъ дре́ва живо́тногѡ и бу́дутъ пи́ти во́ду живо́тную, кото́рое дре́во и во́ду спомина́єтъ сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ в(ъ) апокалі́ѱи [786], мо́вѧчи: «Показа̀ ми чи́сту руку̀ воды̀ живо́тныѧ, свѣ́тлу, я́кѡ крыста́лъ, исходѧ́щу ѡ(т) пр(с)то́ла бжїѧ и агнчѧ, посрє́дѣ сто́гны єгѡ̂ и ѡбапо́лы рѣкѝ дре́во живо́тное, иже тво́ритъ плод(ъ) двана́десѧте на кі́йждо мѣ́сѧцъ, воздаѧ̂ плѡдъ сво́й».
Лука, ка
398 зв.
Апо(к) кв.

Дре́вомъ живо́тнымъ и водо́ю живо́тною называ́єтсѧ видѣнїє лица̀ бжїѧ, кото́рым(ъ) бу́дутъ сты́и в(ъ) нбѣ навѣ́ки насыща́тисѧ. Длѧ тогѡ̂ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ по́стилъ, повстѧга́лъсѧ ѡ(т) по́кармовъ и напо́євъ, жебы̀ моглъ в(ъ) нбѣ насыща́тисѧ видѣ́нїемъ лица̀ бжого, кото́рое называ́єтсѧ дре́вомъ живо́тнымъ и водо́ю живо́тною. Пости́лъ и длѧ тогѡ̂ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ, выстерѣга́лсѧ ѡб(ъ)жи́рства и пѧ́нства, бо ѡбжи́рцовъ и пѧниц(ъ) часту́єтъ бгъ ча́шею, кото́рую спомина́єтъ ѱалми́ста: «Ча́ша в(ъ) ру́цѣ г(с)дни, вина̀ не растворе́нна и спо́лнь растворе́нїѧ и уклонѝ ѡ(т) сеѧ̀ въ о́ну, дро́жлїє єѧ̀ не искида́шесѧ, испі́ютъ [787] вси грѣ́шныи землѧ̀». Ча́ша значи́тъ гнѣвъ бжїй, такъ мо́витъ проро́къ // Иса́їа: «Воскр(с)ни, Іер(с)ли́ме, испи́вый ча́шу я́рости ѡ(т) рукѝ г(с)нѧ».
399
Ісаїѧ, на.

Винѐ значи́тъ кара́н(ь)є доча́сное — войну̀, го́лодъ, повѣ́тре и и́ншыи плѧ́ги, кото́рыми бгъ на се́мъ свѣ́тѣ людéй кара́єтъ. Винѐ не растворе́нное значи́тъ кара́н(ь)є справедли́вое, бо справедли́ве кара́єтъ бгъ ко́ждогѡ члвка. Исполнь растворе́нїѧ, бо в(ъ) кара́нью бзскимъ справедли́вость растворе́нна є́стъ мл(с)рдїемъ. Уклонѝ ѡ(т) се́ѧ въ [788] ѻ́ну, бо ча́сомъ на свѣ́тѣ бгъ єдны́хъ людéй кара́єтъ, по́тымъ переста́нетъ ты́хъ, а почне́т(ъ) и́ншыхъ кара́ти. «Дро́ждїє єѧ̀ не искида́шесѧ испі́ют(ъ) всѝ грѣ́шныи землѧ̀». Дро́ждїє знача́тъ му́ки пеке́лныи вѣ́чныи, кото́рыми бу́детъ бгъ всѣ́хъ людéй грѣ́шныхъ в(ъ) пе́клѣ кара́ти навѣ́ки. Длѧ того̀ те́ды пости́лъ сты́й пр(о)ркъ Илїѧ, выстерѣга́лъсѧ ѡбжи́рства и пѧ́нства, бо вѣ́далъ, же ѡбжи́рцѡвъ и пѧниць, кото́рыи не хотѧ́тъ по́стити, часту́єтъ [789] бгъ на се́мъ свѣ́тѣ вино́мъ, кара́ньемъ доча́снымъ, а на ѻ́номъ свѣ́тѣ бу́детъ и́хъ частова́ти [790] дрожча́ми, кара́н(ь)ємъ пеке́лнымъ вѣ́чнымъ.
Август(ъ). Гер. Ѳеѡдоритъ на. одѱа(л).

Не могу́т(ъ) до нба по(д)не́сены бы́ти лю́де пы́шныи, бо оні́ су́тъ ѡбтѧже́ны пыхо́ю, грѣхо́мъ вели́кимъ, кото́рый и́хъ надо́лъ тѧ́гнетъ. Длѧ то-

399 зв. го мовитъ фалмиста: «Очищуса ω(т) грѣха // велика». Пышные люде суть
Ψа(л) болванами, бо написано ω болванахъ: «Идолы языкъ сребро и злато дѣла
.ні. рукъ члвческихъ, уста имутъ и не глютъ, очи имутъ и не видатъ, уши имутъ и не слышатъ, руцѣ имутъ и не ωсажутъ, нозѣ имутъ и не пойдутъ». И пышные люде уста имутъ и не глаголютъ, не хотатъ з(ъ) иншыми людми мовити [791]; очи имутъ и не видатъ, не [792] хотатъ на иншыхъ [793] людей гладѣти, переносатъ ихъ окомъ своимъ; уши имутъ и не слышатъ, не [794] хотатъ слухати, гды до нихъ иншые [795] люде що моватъ; руцѣ имутъ и не ωсажутъ, не [796] хотатъ з(ъ) ин(ъ)шыми [797] людми витатиса, руки имъ дати; нозѣ имутъ и не пойдутъ, не [798] хотатъ ити до иншыхъ [799] людей, гды ихъ просатъ до себе, и не хотатъ з(ъ) иншыми людми конверсовати и товарыства [800] мѣти. Якими жъ болванами сутъ люде пышныи? Сутъ болванами Навходоносоровыми. Навходωносоръ, кроль Вавvлωнскій, на поли Деирѣ постави
Данiи(л) .г. вилъ бол(ъ)вана высокогω на шестьдесатъ локтей [801], широкогω на шесть локтей [802]. Такъ люде пышныи сутъ болванами высокими и широкими, бо многω ω собѣ розумѣютъ, великими себе чынатъ [803], на(д) иншыхъ людей
400 вынсатъса. Такій былъ Антіωхъ, кроль сvрійскій [804], // ω которомъ написано: «Мнайса волнамъ морскимъ повелѣвати гордына ради паче члвѣкъ, и множество великихъ горъ мнаса въ мѣрилехъ измѣрити» [805]. Далѣй написано: «Вои всѣ гнушахуса, иже мало прежде нб(с)ныхъ(ъ) звѣздъ [806] коснутиса мнащагω».

Болванωви Навходоносоровому кланалиса вавvлωнчыкове [807], а онъ стоалъ на поли Деирѣ. Такъ люде пышныи [808] хотатъ, жебы имъ кождый члвкъ кланалса, а они [809] не хотатъ нѣкому поклонитиса, нѣкому не хотатъ пошанована учынити [810]. Такій был(ъ) Аманъ, сенаторъ у Артаѯерѯеса, крола перского, которому всѣ люде кланалиса, а онъ нѣкому не кланалъса и на Мардохеа барзо розгнѣвалъса, который ему не хотѣлъ кланатиса. «Видѣ Аман(ъ), якω не покланаетъса ему Мардохей, и разгнѣваса зѣло» [811]. Вѣдалъ ω томъ стый пр(о)ркъ Иліа, же люде пышныи до нба не могутъ по(д)несены быти, бо они [812] сутъ [813] болванами Навходоносоровыми, тажкими, высокими на шестьдесатъ локтей [814], шырокими [815] на шесть локтей [816]. Дла тогω пр(о)ркъ Иліа кохалъса в(ъ) покорѣ, малымъ себе чынилъ [817]. Гды млилса бгу на горѣ Кармилской, упалъ лицемъ на землю, яко чытаемо [818] в(ъ) книгахъ Царствъ: «Иліа же взыйде на // Кармилъ и преклонъ
400 зв. са на землю и положи лице свое между колѣнома своима». И за тое пр(о)ркъ Иліа до нба по(д)несеный, же былъ легкій, не был(ъ) пыхою, грѣхомъ великимъ ωбтаженый.

Не могутъ до нба по(д)несены быти вшетечники, чужоложники, забойци, чаровники и всѣ люде грѣшныи, бω ωни [819] сутъ [820] грѣхами ωбтажены, которыи надолъ ихъ тагнутъ. Такъ мовитъ фалмиста: «Беззаконіа моа превзыйдоша главу мою, якω брема тажкω ωтаготѣша на мнѣ».
Ψа(л) .лз.

Дла тогω бгъ держитъ на свѣтѣ людей злыхъ и грѣшныхъ, не тратитъ ихъ заразъ, жебы са они [821] каали, бо бгъ не хочетъ смрти члвка грѣшногω, але хочетъ, жебы онъ покаалъса, жебы навернулъса до бга ω(т) злых(ъ) учынкωвъ [822], которыи сутъ [823] злою дорогою, и жебы ωдержалъ животъ

вѣчный. Такъ мо́витъ самъ бг҃ъ през(ъ) пр(о)рка Іезекїила. «Не хощу̀ смр҃ти Іє-
грѣшни:а, но якоже ѡбратитиса єму̀ ѡ(т) пу́ти своє́гѡ и живу бы́ти єму̀». зе(к)
Держитъ бг҃ъ и дла тогѡ на́ свѣтѣ людей грѣшныхъ през(ъ) до́лгїй часъ, .л҃ѕ.
жебы смо са учили ѡ(т) бг҃а терпливости, бо якъ бг҃ъ терпитъ злымъ людемъ
не тратит(ъ) ихъ и не метитъса на(д) ними, любо они [824] за́вше грѣха́ми сво:
ими бг҃а ѡбража́ютъ, так(ъ) и мы ма́ємо терпѣти злымъ людемъ,
намъ зле чынятъ [825], не мстѣмоса на(д) ними и не ѡ(т)даваймо имъ злогѡ ко//то́рыи 401
за зле, бо мо́витъ ап(с)толъ Петръ: «Х҃с пострада̀ по на́съ, намъ ѡставль
ѡбразъ, да послѣду́ємъ стопа́мъ єго̀». Да́лїй мо́витъ: «Иже укара́ємъ, про- а҃. Петръ.
тиву не укара́ше, стражда̀ не прещаше». Держитъ бг҃ъ на́ свѣтѣ и дла тогѡ Глава
людей злыхъ, не тра́титъ ихъ, жебы на ономъ свѣтѣ в(ъ) пе́клѣ затра́тилъ .в҃.
их(ъ) навѣки: Такъ мо́витъ Ісу́съ Сіра́хъ [826]: «Г(с)дь бо мста́й ѡ(т)мститъ
ти, не рци согрѣшихъ и что ми бысть. Г(с)дь бо є́стъ долготерпеливъ». И дла Ісу(с)
тогѡ держитъ бг҃ъ на́ свѣтѣ людей злыхъ, жебы пре(з) злы́х(ъ) людей ѡчис- Сіра(х)
тилъ ѡ(т) грѣхо́въ людей до́брыхъ, бо гды злы́є лю́де тра́патъ чл҃вѣка доб- .є҃.
рогѡ, ѡчища́ютъ єго̀ ѡ(т) грѣхо́въ, кото́рыи о́нъ на собѣ ма́етъ. Такъ мо-
витъ Ісу́съ Сира́хъ: «Въ огнѣ искуша́єтъса зла́то и чл҃вцы [827] прїя́тны [828] въ Ісу(с)
пе́щи смире́нїа». Держит(ъ) бг҃ъ и дла того̀ людей злых(ъ) на́ свѣтѣ, жебы Сіра(х).
до́брыи лю́де бо́лшую надѣю мѣли ѡ своє́мъ збаве́н(ь)ю, бо єслѝ пока́зуєтъ в҃.
бг҃ъ злымъ людемъ такъ велико́є мл(с)рдїє, же ихъ през(ъ) до́лгїй часъ дер-
житъ на́ свѣтѣ и ѡбѣцу́єтъ имъ цр(с)тво нб(с)ноє да́ти, єслѝ [829] бы са пока́-
али. Дале́ко бо́лшеє мл(с)рдїє пока́жетъ бг҃ъ людемъ до́брымъ и да́стъ имъ
цр(с)тво нб(с)ноє, бо онѝ цр(с)тво нб(с)ноє заслужили своими // до́брыми 401 зв.
учынками [830]. Такъ мо́витъ екклезїа́стесъ: «Ѡ(т)то́лѣ ѡ(т) долготы̀ ихъ ви- Еккле(з)
дѣхъ а́зъ, якѡ бу́детъ бл҃го боа́щимъса бг҃а». Єщѐ держитъ бг҃ъ на́ свѣтѣ и .и҃.
дла тогѡ людей злыхъ и грѣшны(х), не тра́титъ ихъ, жебы смо за та́къ ве-
ликую терпливость и добротливость хвалили бг҃а. Такъ мо́витъ ѱалмиста:
«Хвалите г(с)да, якѡ бл҃гъ г(с)дь». Ѱа(л)
.р҃лд.
Вѣдалъ ѡ то́мъ ст҃ый пр(о)ркъ Илїа, же злы́и и грѣшныи лю́де, грѣха́-
ми ѡбтаже́ны, не могу́тъ по(д)не́сены бы́ти до нб҃а. Дла тогѡ не тылко самъ
выстерѣга́лъса вшела́когѡ грѣха̀, а́ле иншыхъ людей напомина́лъ, жебы
не грѣшили, и строфова́лъ за грѣхѝ Аха́ва и Охо́зїю, кро́левъ і҃илскихъ,
Іѡра́ма, кро́ла ю́дского. и всѣхъ і҃илта́новъ строфова́лъ [831], же онѝ [832]
ѡста́вивши правдивогѡ бг҃а, удалиса до Ваа́ла, болвана̀, фалшивогѡ бо́га,
и єму̀ кла́налиса [833]. Мо́жетъ пр(о)ркъ Илїа пре(д) бг҃омъ похвалитиса и
мо́вити слова̀ Дв҃довы: «Рѣхъ безакону́ющимъ: не безакону́йте, и согрѣша́-
ющимъ: не воз(ъ)носѣте ро́га, не воздвижѣте на высоту̀ ро́га ва́шегѡ и не
гл҃ите на бг҃а непра́вды». Дла тогѡ то́є пр(о)ркъ Илїа чынилъ [834], жебы и
са́мъ моглъ и иншыи лю́де моглѝ без(ъ) грѣхо́въ ле́гкими зоста́ти и до нб҃а
по(д)не́сены бы́ти.

402 Наслѣдуймо жъ и мы стого пр(о)рка Илїю. // выстерѣгаймоса грѣховъ, жебы смо без(ъ) грѣховъ до нба былй поднесены. Стый пр(о)ркъ Илїа волный естъ ѡ(т) грѣха, бо нѣгды не порожновалъ. И мы жъ выстерѣгаймоса порожнован(ь)а, албо млимоса бгу, албо що-кол(ь)векъ доброе чынѣмо, то волни будем(ъ) ω(т) грѣховъ, бо кто порожнюєтъ, нѣчого [835] не чынит(ъ) [836], той латво впадетъ в(ъ) грѣхъ. Прїйдутъ до ср(д)ца єгѡ албо мысли вшетечныи, албо гор(ъ)дость, албо иншыи помысли злыи, ведлугъ фалмисты: «Въ трухѣхъ [837] [!] члч(с)кихъ нѣ сутъ и съ члвѣки не прїймутъ ранъ, сего
Ψa(л) ради удержа ихъ гордыни до конца».
.ов.

Стый Илїа волный естъ ω(т) грѣха, бо не товаришилъса з(ъ) людми злыми. И мы жъ товарыства [838] з(ъ) людми злыми не мѣймо, але з(ъ) добрыми конверсуймо, то волными ω(т) грѣха зостанемо, бо кто з(ъ) добрыми людми конверсуєтъ, и самъ добрымъ будетъ. А кто перестаєтъ з(ъ) злыми, и самъ злый будетъ, ведлугъ фалмисты: «Съ прп(д)бнымъ прп(д)бенъ будеши, и съ мужемъ неповиннымъ неповиненъ будеши, и съ избран(ъ)нымъ избранъ будеши, и съ строптивымъ развратишиса». Стый пр(о)ркъ Илїа волный естъ ω(т) грѣха, бо вѣдалъ, же ест(ъ) при немъ агглъ, сторожъ єго, не чынилъ [839] грѣха пре(д) ωчима аггл(с)кими, которого шановалъ. И мы гды хочемъ грѣх(ъ)
402 зв. якїй чынити [840], припоминаймо собѣ, же ест(ъ) // при насъ агглъ, сторожъ нашъ, который гладитъ на всѣ наши учынки [841], и гды що чынимо [842] доброє, тѣшитъса с(ъ) тогѡ и мешкаєтъ з(ъ) нами, а гды чынимо [843] якїй грѣх(ъ), агглъ, сторожъ нашъ, смутный естъ и ω(т)ходитъ ω(т) насъ. Зачы(м) [844] встыдаймоса аггла, сторожа своєгω, не чынѣмо [845] грѣха пре(д) аггл(ь)скими ωчима, жебы смо грѣхωмъ своимъ ω(т) себе не ω(т)гнали аггла, который стережет(ъ) насъ на кождомъ мѣстцу, ведлугъ фалмисты: «Агглωмъ своимъ за-
Ψa(л) повѣсть ω тебѣ сохранити та въ всѣхъ путехъ твоихъ». На ωстатокъ стый
.ч. Iлїа волный естъ ω(т) грѣха, бо вѣдалъ, же естъ всюды з(ъ) нимъ бгъ и пре(д) ωблич(ъ)ємъ бзскимъ боалъса грѣхъ чынити [846]. И мы жебы смо вол(ь)ными былй ω(т) грѣха, припоминаймо собѣ бга, встыдаймоса и боймоса пре(д) бзскими очима грѣхъ чынити [847], жебы смω грѣхωмъ своимъ бга не ωбразили, который всюды з(ъ) нами естъ и все видитъ, що мы не тылко чынимо [848], але що мыслимо и хочемо чынити [849], якъ мовитъ фалмиста: «Камо пойду
Ψa(л) ω(т) дха твоєгω и ω(т) лица твоєгω, камω бѣжу, аще взыйду на нбо, ты та-
.рли. мω еси, аще снидѹ въ адъ, тамω еси, аще возму крылѣ [850] мой рано и всел(ю)са въ послѣднихъ мора, и тамω бо рука твоа наставитъ ма». Стый пр(о)ркъ
403 Илїа вы//стерѣгалса грѣховъ, чынилъ [851] добрыи учын(ъ)ки [852] и за тое огнистою колесницею взатый естъ до нба. Такъ и мы если будемо грѣхов(ъ) са хронити и добрыи учынки [853] чынити [854], колесницею добродѣтелей на мешкан(ь)є вѣчное до нба будемо запроважены. Аминь.

КАЗАНЬЄ ВТОРОЕ[855] НА С҃ТГО И СЛАВНАГО[856] ПР(О)РКА ИЛІЮ

Дахъ тѧ днесь въ гра́дъ твердъ, и въ сто́лп(ъ) желѣзный, и въ стѣны мѣданы. Єре-мѣй, а̃.

Іа́кѡвъ, патріа́рха старозако́нный, умира́ючи и бл҃гословачи сынѡвъ свои́хъ, розма́йтыми и́хъ называ́лъ и́менами. Руви́ма назва́лъ водо́ю, бо о́нъ попо́лнилъ[857] грѣ́хъ теле́сный з(ъ) Ва́ллою, по(д)ло́жницею ѡ(т)це́вскою и на грѣ́хъ теле́сный нечи́стый я́кѡ вода̀ расплыну́лсѧ. Сімеѡна и Ле́вію на-зва́лъ начы́ньемъ[858] вое́ннымъ, бо // они́[859] сіхеми́тѡвъ мече́мъ позабі́ѧли[860], за ґва́лтъ сестры̀ свое́и учы́неный[861]. Іюду назва́лъ львомъ, бо его̀ пото́мокъ Дв҃дъ мѣл(ъ) бы́ти я́къ левъ вале́чный, мѣ́лъ звѣтѧжити[862] во́йска филисти́н-скіє, сурі́йскіє, мѡа́в(ъ)скіє, амѡни́тскіи и и́ншыхъ непрі́ѧтелей[863] и лу́пы и́хъ бра́ти. Исаха́ра назва́лъ осло́м(ъ), бо егѡ̀ пото́мкове мѣ́ли бы́ти, я́къ ос-лы̀, працови́тыи, мѣ́ли ролю̀ выправова́ти, ѡра́ти, сѣ́ѧти, жа́ти. Да́на на-зва́лъ змі́ємъ, бо з(ъ) Да́новогѡ поколѣ́нѧ мѣ́лъ уроди́тисѧ Самѱѡ́нъ, кото́-рый филисти́нѡмъ[864], я́къ змі́й, шко́дилъ, пали́лъ и́хъ збо́жа, ви́н(ъ)ници, ѡли́вници и и́хъ самы́хъ забі́ѧлъ. Неѳали́ма назва́лъ е́ленемъ, бо е́лень е́сть боѧзли́вый а пру́дкій, та(к) з(ъ) Неѳали́мовогѡ поколѣ́нѧ мѣ́лъ уроди́-тисѧ Вара́къ, кото́рый с(ъ)поча́тку бы́лъ боѧзли́вый, поты́мъ пру́дко звѣ-тѧжи́лъ[865] Сиса́ру, гетма́на Мадіа́мскогѡ, и все во́йско егѡ̀ погроми́лъ. Іѡ-си́фа назва́лъ ка́менемъ, бо ка́мень е́сть твѐр(ъ)дый и мо́цный, мо́цно заде́р-жуєтъ до́мъ, на собѣ́ збудова́ный[866], та́къ Іѡси́фъ бы́лъ мо́цный и поту́жный, бу́дучи кн҃земъ всегѡ̀ Єги́пту и по(д) ча́съ го́лоду вели́кого корми́лъ ѡ(т)ца своє́гѡ з(ъ) бра́тією своє́ю и зо всѣ́мъ // до́момъ егѡ̀ и захова́лъ ѡ(т) см҃рти. Веніа́мина назва́лъ во́лкомъ, бо егѡ̀[867] пото́мкове мѣ́ли бы́ти, я́къ волкѝ драпѣ́жныє, мѣ́ли з(ъ) и́ншыми[868] і҃илтѧнами, бра́тією своє́ю, войну̀ точи́ти и цо́рки и́хъ покрыва́ти. Розма́йтыми и́менами и бг҃ъ назва́лъ пр(о)рка Іере-мѣ́ю, мо́вачи до не́гѡ: «Дахъ тѧ днесь въ гра́дъ твердъ, и въ сто́лпъ желѣ́з-ный, и въ стѣ́ны мѣ́даны»,— бо на него мнѡ́гіи лю́де воева́ли, але егѡ̀, я́къ мѣ́ста мо́цногѡ, я́къ столпа̀ желѣ́зногѡ и я́къ му́ру мѣ́даногѡ, не моглѝ ру́шити и прекона́ти. Бж҃е, кото́рый всѧ вѣ́си, вѣ́даешъ ты, же не ты́лко ст҃ы́й проро́къ Іеремѣ́ѧ, а́ле и ст҃ы́й пр(о)ркъ Илі́ѧ, кото́рого днѧ ны҃ѣшнего па́мѧть празну́ємъ, е́сть мѣ́сто(м) мо́цным(ъ), столпо́мъ желѣ́знымъ и му́-ромъ мѣ́данымъ. Зачы́мъ[869] мовъ и до ст҃го пр(о)рка Илі́и: «Дахъ тѧ днесь въ гра́дъ твердъ, и въ сто́лпъ желѣ́зный, и въ стѣ́ны мѣ́даны». Бо я̀ поста-нови́лемъ то́є мо́вити, же ст҃ы́й пр(о)ркъ Илі́ѧ е́стъ мѣ́стом(ъ) мо́цнымъ, столпо́мъ желѣ́знымъ и му́ромъ мѣ́данымъ.

Та́ѧ[870] мо́ва моѧ̀ неха́й бу́детъ на ч(с)ть тобѣ́, гд҃и всемогу́щій, и на ч(с)ть ст҃о́му Илі́и, пр(о)рку твоє́му, а слуха́чомъ правосла́внымъ на по́лзу д҃шевную.

Єсть ст҃ы́й пр(о)ркъ Илі́ѧ мѣ́стомъ мо//цнымъ, бо я́къ в(ъ) мѣ́стѣ ме́ш-каютъ лю́де, та́къ в(ъ) пр(о)рку Илі́и ме́шкалъ бг҃ъ и тепе́ръ ме́шкаєтъ и мо́-

Бы(т) .мѳ.

403 зв.

404

404 зв.

жетъ пр(о)ркъ Илїа мовити: «Бгъ в(ъ) насъ пребываетъ, и любы єгѡ совершенна єсть в(ъ) насъ». Стый Сїмеѡнъ, который юродивымъ чынился [871] для
Мета(ѳ). в(ъ) жи(т). єгѡ. Ха, мѣл(ъ) звычай порану в(ъ) вѣнцу, з(ъ) листа уплетеномъ, выходити и
волати звѣтазство [872] мѣсту и цесарови. Мѣстомъ называлъ дшу чловѣчую, цесаромъ называлъ розумъ, который маєтъ на(д) волею и на(д) пожалливостами члчыми [873] пановати. Можемо мы намалїовати пр(о)рка Илїю в(ъ) вѣнцу, з(ъ) лаврового листа уплетеномъ, который звѣтазцомъ [874] наліжитъ, и можемъ на(д) нимъ такїи слова написати [875]: «Звѣтазство [876] мѣсту и цесаровѣ [877]»,— бо [878] пр(о)ркъ Илїа єсть мѣстомъ звѣтажаючимъ [879] многих(ъ) людей злыхъ звѣтажилъ [880], которыи з(ъ) нимъ воїовали [881]. Ззвѣтажилъ [882] пр(о)ркъ Илїа пророкѡвъ Вааловыхъ фалшивыхъ, которыхъ [883] ѡсмъ сотъ забил(ъ) [884] на потоку Куссовымъ для тогѡ [885], жебы и теперъ христїане православныи выкоренали з(ъ) свѣта погановъ, еретикѡвъ и всѣхъ людей невѣрныхъ, которыи бгу противлаютъ(ъ)са и єгѡ блюзнатъ.

Амѣлкаръ, гетманъ Карѳаинскїй [886], гды з(ъ) войсками своими ишол(ъ)
405 // добывати мѣста Сїракузовъ, сказалъ єму богъ поганскїй, дхъ злый, в(ъ)
Дїѡдо(р). Книги. к. болванѣ мешкаючїй, же мѣлъ вечеру ѣсти в(ъ) Сїракузах(ъ). Онъ розумѣл(ъ), же ѡзметъ Сїракузы и тамъ вечеру будетъ ѣсти. Але иначей са стало, бѡ сїракузане, выпавши з(ъ) мѣста, єгѡ самогѡ поймали и привели до мѣста Сїракузовъ, где южъ любо не хотѣл(ъ), мусѣлъ ѣсти вечеру, невольникомъ зоставши. И до тогѡ мѣста, до стого пр(о)рка Илїи, пришли были жолнѣре Охозїи, крола їилского, и хотѣли єго взати до крола, але стый пророкъ Илїа ихъ взалъ в(ъ) моцъ свою, бо мовилъ: «Нехай з(ъ)ступитъ огонь з(ъ) нба и пожретъ васъ». И заразъ, ведлугъ слова єгѡ, з(ъ)ступилъ огонь з(ъ) нба и спалилъ тыхъ жолнѣровъ, которыи были пришли по него. Гды Хс росказалъ вѣтром(ъ), жебы не вѣали, и морю, жебы са не бурило,
Ма(ѳ) .и. послухали єгѡ и утихли. Видачи тоє чудо Хво, люде мовили: «Кто єсть сей, яко и вѣтры и море послушаютъ єгѡ». И стый пр(о)ркъ Илїа гды каза(л), жебы огонь з(ъ) нба з(ъ)ступилъ на жолнѣровъ, сталоса тоє. Гды пришедши до Їѡрдана рѣки, ударивъ плащемъ в(ъ) воду, вода роз(ъ)ступиласа надвоє, и перейшолъ посуху. Зачымъ [887] и мы, видачи тыи чуда стогѡ пр(о)-
405 зв. рка // Илїи, мовити можемо: «Кто сей єсть, якѡ и огонь и вода послушаютъ єгѡ?» Латво зрозумѣємо, кто єсть стый пр(о)ркъ Илїа. Єст(ъ) мѣстомъ моцнымъ, котороє з(ъ) єдной стороны огонь, з(ъ) другои стороны вода ѡ(т) непрїатела боронатъ. Для тогѡ и на насъ гды якїи непрїатель видомыи любъ невидомыи наступуютъ и хотатъ насъ взати в(ъ) моцъ свою, утѣкаймо до тогѡ мѣста, до стого пр(о)рка Илїи, просачи єго ѡ ратунокъ, а стый Илїа албо огнемъ спалитъ, албо в(ъ) водѣ потопитъ всѣхъ непрїателей нашихъ, которыи на насъ наступуютъ и хотатъ намъ злоє учынити [888].

Видѣлъ стый Їѡанъ бгословъ аггла, з(ъ)ступуючого з(ъ) нба и волаючого: «Паде, паде Вавvлѡнъ великїй и бысть жилище бѣсомъ и хранитель

всѧкому дꙋху нечистому [889] и хранилище всѣх(ъ) птицъ нечистых(ъ)». Вавvлѡномъ, мѣстомъ упалымъ, єстъ кождый чл҃вѣкъ грѣшный, который упалъ в(ъ) якій грѣх(ъ), ведлугъ ѱалмисты: «Преклонихъсѧ пасти и г(с)дь прїатъ [890] мѧ». Южъ в(ъ) чл҃вѣку грѣшномъ мешкаютъ дꙋхи нечистыи, мешкаютъ птахи пекелныи, драпѣжныи, которыи д҃шу єгѡ шарпаютъ [891]. Такимъ Вавvлѡномъ, мѣстомъ упалымъ, былъ Іюда Ісκарїѡтскій, который Х҃а продалъ, бо в(ъ) нимъ мешкалъ // дꙋхъ нечистый, ведлугъ єѵ(г)листы Луки, мовачого: «Внийде же сатана въ Іюду, нарицаємаго Скарїѡт(ъ)». Такъ и в(ъ) кождомъ человѣку грѣшномъ мешкаютъ дꙋхи нечистыи, и можемо ѡ грѣшномъ чл҃вку тыи слова мовити: «Паде, паде Вавvлѡнъ великій, и бысть жилище бѣсомъ и хранитель всѧкому дꙋху нечисту и хранилище всѣхъ птицъ нечистыхъ». С҃тый пр(о)ркъ Илїѧ не єстъ Вавvлѡномъ, мѣстомъ упалымъ, бо онъ пилно старалъсѧ, жебы не упалъ в(ъ) якій грѣхъ, и м҃лилъсѧ б҃гу, жебы єгѡ ѡ(т) грѣха заховалъ, мовачи: «Стопы моѧ направи по словеси твоєму, и да не ѡдолѣєтъ ми всѧко беззаконїє». Єст(ъ) с҃тый пр(о)ркъ Илїѧ мѣстом(ъ) Сїѡномъ, в(ъ) которомъ б҃гъ мешкаєтъ, ведлугъ ѱалмисты: «Г҃дь въ Сїѡнѣ великъ». И можемо до с҃тогѡ пр(о)рка Илїи мовити: «Хвали б҃га твоєго, Сїѡне, яко укрѣпи верїѧ вратъ твоихъ». Єстъ с҃тый пр(о)ркъ Илїѧ столпомъ желѣзнымъ, бо мовитъ Х҃с в(ъ) апокалиѱи: «Побѣждающагѡ сотворꙋ столпа ц҃ркви [892] б҃а моєгѡ».

406

Лука, к҃в.

Г҃ды с҃тый Єфремъ Сvринъ почꙋлъ ѡ с҃томъ Василїи Великом(ъ) и хотѣл(ъ) вѣдати, кто онъ єстъ, на той часъ видѣл(ъ) столпъ огнистый, высокій ѡ(т) землѣ до [893] н҃ба, и чꙋвъ голосъ: «То єстъ Василїй». Длѧ того Василїй названый столпо(м) огнистым(ъ), бо онъ спиралъ ц҃рковъ б҃жїю наꙋкою своєю, // котораѧ называєтсѧ огнем(ъ) в(ъ) писмѣ с҃том(ъ). Єстъ и с҃тый пр(о)ркъ Илїѧ столпомъ огнистымъ, бо написалъ ѡ немъ Ісꙋсъ Сїрахъ: «Воста [894] пр(о)ркъ Илїѧ якѡ огнь и слово єгѡ якѡ свѣща горѧше» [895]. Дозналъ огнистыхъ словъ, ѡ(т) пр(о)рка Илїи походѧчихъ, Іѡрамъ, кроль Юдскїй, которому взѧтый южъ бꙋдучи з(ъ) землѣ до раю, прислалъ листъ, где єго строфовалъ и грозил(ъ) єму каранамъ б҃зски(м), же онъ ѡ(т)ступивши ѡ(т) б҃га, поклонилсѧ бол(ъ)ваномъ и позабїѧлъ братїю свою и преложоныхъ юдскихъ и ведлугъ слова Илїиного скараный Іѡрамъ. Повстали на него аравы, мꙋринове и иншыє непрїѧтеле, которыи въ домꙋ єгѡ всѣ скарбы забрали, сыны и цорки и жоны в(ъ) неволю запровадили и єгѡ самагѡ скарал(ъ) б҃гъ въ внꙋтрностахъ болѣзнию так(ъ) великою, же ѡ(т) той болѣзни Іѡрамъ умерти мусѣлъ. Дозналъ ѡгнистыхъ словъ, ѡ(т) пр(о)рка Илїи походѧчихъ, Охозїѧ, кроль І҃илскїй, который з(ъ) высокогѡ будынку през(ъ) ѡкно упавъ на землю и захорѣвши, не пыталъ б҃га, чы встанетъ ѡ(т) тоєи болѣзни, але послалъ до Ваала болвана пытати ѡ своє здоров(ъ)є и длѧ того Илїа мови(л) до него: «На одрѣ на нем(ъ) же ты лежиши н҃нѣ, не можеши слѣзти з(ъ) него, но с҃мртїю умреши». // И ведлугъ слова Илїиногѡ умеръ Охозїѧ. И теперъ 407

Мета(ѳ). в(ъ) жи(т) .с̃. Єфрема.

406 зв. Ісу(с) Сї-ра(х); гла(в) .м҃и.

в̃. Па(р) .к҃а.

пр(о)ркъ Илїа ѡгнѝстыи слова̀ до ва́съ мо́витъ, гро́зитъ вамъ смртю доча́с-
ною и вѣчною.

Всѣ на́рѡды, кото́рыи гды захору́єте а́лбо що згу́бите, а́лбо в(ъ) доро́гу
идетѐ, албо що ѝншоє хо́чете чынѝти, не про́сите бга, жебы̀ уздоро́вилъ
хо́рогѡ, жебы̀ ѡб(ъ)авѝлъ речь згу́бленую, жебы̀ доро́гу далъ шасли́ве
ѡ(т)правити и щѡ̀ ѝншоє учынѝти, а́ле удаєте́сѧ до чаро́вницъ, до воро́жки
и ѝхъ ѡ по́мочь в(ъ) потре́бѣ своє́й про́сите, кото́рыи з(ъ) Ваа́ломъ(ъ) дїаво-
ломъ наклада́ютъ, бо на́ свѣтѣ чаро́вники знайду́ютсѧ розмайтыи. Єдни̇ ма́-
ютъ в(ъ) собѣ зло́гѡ ду́ха ме́шкаючогѡ, кото́рый поти́ху ѡ(т)повѣда́єтъ и́мъ,
Дѣѧ(н) гды єгѡ̀ ѡ що пыта́ютъ. Така́ѧ была̀ єдна̀ служе́бница в(ъ) мѣстѣ Филиппу́-
.ѕі. сахъ, з(ъ) кото́рои ап(с)толъ Па́велъ вы́гналъ зло́гѡ ду́ха, мо́вѧчи: «Запрѣ-
ѡпо-мѧ(с)- щаю ти и́менемъ Іса Ха изы́йдѝ из(ъ) неѧ». И изы́йде в(ъ) томъ часѣ. Дру-
тико(н) имѐнъ гїи ма́ютъ в(ъ) собѣ зло́гѡ ду́ха ме́шкаючогѡ, кото́рый го́лосно и́мъ ѡ(т)-
вла́с- повѣда́єтъ, гды єгѡ̀ ѡ що пыта́ют(ъ). Такі́и былѝ Феба́десъ, служе́бницы
Фебу́са, фалши́вогѡ бо́га пога́нского, пре(з) кото́рыхъ го́лосно злый ду́хъ
ныхъ. ѡ(т)повѣда́лъ людє́мъ, ѡ що пыта́ючымъ. Ѝншыи чаро́вники, не в(ъ) собѣ, а́ле
407 зв. при собѣ // ма́ютъ зло́гѡ ду́ха ме́шкаючогѡ, кото́рогѡ гды ѡ що пыта́ютъ, онъ
и́мъ ѡ(т)повѣда́єтъ ро́зными спо́собами: а́лбо през(ъ) ѡго́нь, а́лбо з(ъ) мѣд-
Іа́кѡвъ Ті́ри(н). ницы през(ъ) во́ду, а́лбо з(ъ) пе́рстенѧ, а́лбо з(ъ) вну́трностей быдлѧчи́хъ,
на а́лбо уме́рлого члвѣка якогѡ ѡсо́бу з(ъ) повѣтрѧ злый ду́хъ учы́нитъ, и
а̃. Ца(р) то́й уме́рлый члвкъ здає́тсѧ, же з(ъ) ме́ртвыхъ вста́лъ, и пре(з) єгѡ уста̀
.кн̃. злый ду́хъ людє́мъ пыта́ючымъ ѡ(т)повѣда́єтъ; а́лбо в(ъ) зверца́длѣ злый
ду́хъ, не выда́ючи го́лосу, не ѡ(т)повѣда́ючи, яку́ю речь пока́зуєтъ и
ѡб(ъ)авлѧ́єтъ. Ты́и чаро́вники мо́ц(ъ)ю злыхъ духов(ъ) чу́да на́ свѣтѣ єд-
на́къ фалши́выи, неправди́выи чы́нѧтъ, ѡшу́куючи о́чи лю́дскїи, же ина́-
чей яку́ю речь ви́дѧтъ, нѣже́ли є́стъ. Такі́и былѝ чаро́вники в(ъ) Єгѵ́птѣ,
Исхо(д) кото́рыи рѣки в(ъ) кровъ, палца́ты в(ъ) ужѣ ѡберну́ли, ты́и чаро́вники за
.з̃. спра́вою злыхъ ду́хѡвъ ѡбер(ъ)та́ютъ люде́й в(ъ) бе́стыи розмайтыи. Доз-
на́лъ тогѡ Пароѳе́никъ єгуптѧни́нъ, кото́рогѡ жона̀ през(ъ) ча́ры злыхъ лю-
В(ъ) жи(т). дей клѧ́чою зоста́ла, а гды о́ную стый Мака́рїй Єгѵ́петскїй покропѝлъ водо́ю
Мака(р). сщеною и млѝлсѧ за не́ю бгу за́разъ та́ѧ ѡблу́днаѧ по́стать ѡдыйшла̀ ѡ(т)
Єгипе(т). невѣсты. Ты́и чаро́вники за услу́гою злыхъ ду́ховъ на повѣ́трю лѣта́ютъ.
408 Такі́й // былъ в(ъ) Ры́мѣ Сі́мѡнъ чорнокнѝжникъ, лѣта́лъ на повѣ́трю, а́ле
Баро(н). ап(с)толове Петръ и Па́вел(ъ) гды сѧ млѝли бгу, ду́хове злы́и, кото́рыи на
ро(к) повѣ́трю Сі́мѡна носѝли, впустѝли єгѡ̀ на́ землю, и упа́вши, забѝвъсѧ и по-
.з̃н. лома́лъ собѣ но́ги, єдна́къ живы́й зоста́лъ на по́смѣхъ людє́мъ, бо такъ
ап(с)лъ Петръ злы́м(ъ) ду́хомъ каза́лъ учынѝти. Длѧ тогѡ пра́во лю́дскоє
и бзскоє сро́гою смртю чаро́вников(ъ) ка́жетъ кара́ти и през(ъ) Мѡѵсе́ѧ на-
помина́л(ъ) бгъ і́илтановъ, жебы̀ сѧ ча́ровъ хронѝли: «Да не ѡбрѧщетсѧ
Девто(р) в(ъ) тебѣ ѡчища́й сна своє́гѡ и дще́ры своє́ѧ ѡгнє́мъ, волхвуѧ волхова́нїє
.ні. и чару́ѧ чарова́нїє, ѡбава́ай ѡбава́нїє, и въ утро́бѣ волхву́ѧ и смотрѧ́й ко́бы
и вопроша́й ме́ртвыхъ». Зачы́мъ всѣ на́рѡды, кото́рыи до чаро́вницъ и до
воро́жки в потре́бѣ своє́й удаєте́сѧ, з(ъ) дїаволами вы наклада́єте, бга ѡста́-
вивши створи́телѧ своє́гѡ, дїаволѡвъ на по́мочь взыва́єте. Длѧ тогѡ пр(о)ркъ
Илїа ѡгнѝстыи слова̀ до ва́съ мо́вит(ъ), всѣмъ вамъ смртю доча́сною и вѣч-

ною грóзитъ, якω грозúлъ смертю за такій учынокъ Охóзіи, крóлевѣ ізра-
úлскому.

Єстъ стый пророкъ Илїа и дла тогω столпóмъ огнúстымъ, бω мѣлъ в(ъ)
ср(д)цу своéмъ до бга и до блúжнагω любóвъ, котóраа огнéмъ са // назы- 408 зв.
вáетъ вéдлугъ ап(с)ла Пáвла мовáчогω: «Аще áлчетъ врагъ твой, ухлѣбú
єгω, аще ли жáждетъ, напóй єгω, сіє бо творѧ, углїє огнéнно събирáєши на Іωа(н)
главу єгò». Угліємъ огнéннымъ нѣкоторыи учтелѣ цркωвныи называютъ Зла(т).
огóнь пекéлный, котóрый непрїАтелеви своéму на главу готуємω, гды єгω на ві.
кóрмимо и пóимо. Другіи учтелѣ угліємъ огнéннымъ называютъ покуту, ри(м).
до котóрои мы побужáємо непрїАтела своéго, гды єгò кóрмимо и пóимо, бω Ав-
óнъ покутовати бyдетъ за тóй грѣхъ, же насъ ненавúдѣлъ. Иншыи [896] уч- гýстъ
телѣ угліємъ огнéннымъ называютъ любóвъ, котóрую мы збyдимо до себѣ книги
в(ъ) непрїАтелѣ нáшемъ, гды єгω накóрмимо и напóимω, бω южъ в(ъ) ср(д)- ω наýцѣ
цу своéмъ любωвъ бyдетъ до нáсъ мѣти и з(ъ) непрїАтела прїАтелемъ намъ хр(с)-
стáнет(ъ). тїáнс. гла(в) .sі.

Тóє углїє огнéнное, любóвъ въ ср(д)цу своéмъ мѣлъ стый пр(о)ркъ Илїа,
любúлъ бга, бω мóвилъ: «Ревнуа поревновáхъ по г(с)дѣ вседержúтели». Гїеро-
Любúлъ и блúжнаго, бо мнóгимъ людéмъ учынúлъ [897] дóбре. Кто въскре- ни(м),
сúлъ сна єдúнои вдовúци в(ъ) Сарéѳѣ Сідωнской? Илїа. Кто Єлісéєви в(ъ)- пы(т)
двóє бóлшую лáску бжію далъ, нѣж(ъ)ли в(ъ) собѣ мѣл(ъ)? Илїа. Кто ізра- .а.
илтáномъ выпросилъ у бга // дóжчъ по(д) часъ гóлоду великогω? Илїа. 409
Бω іилтáне гды клáналиса Ваáлови болванóви, Илїа пр(о)ркъ млилса бгу, г. Ца(р)
жебы не дáлъ úмъ дожчу, и не былò дожчу на землú тры [898] лѣта и м(с)цей .зі.
шесть, и гóлодъ былъ велúкій. Потымъ гды іилтáне навернyлиса до ба и д. Ца(р)
мóвили: «Войстинну г(с)дь той éстъ бгъ»,— на тóй часъ пр(о)ркъ Илїа знó- .в.
ву млилъса бгу, жебы úмъ далъ дожчъ и вéдлугъ млтвы єгò, нбо дождъ
дасть и землà прозабé плодъ свой.

Малюютъ сімболѣстове столпъ, на столпѣ рyку члчую з(ъ) пáлцами,
злóжеными до ласкáна, придаютъ(ъ) нáписъ: «Всѣ нѣ за тылко». Стый пр(о)-
ркъ Илїа éстъ такúмъ столпóм(ъ), бо онъ всѣ рéчы [899] зéмныи, свѣцкіи нѣ
за тылко не вáжилъ, якъ мнωго пáлцωвъ ласкáньє вáжитъ.

Старáйса и [900] ты, Іáкωве, ω Рахїúль, цóрку Лавáнову, и служú Лавá- Бы(т)
ну чтырнáдцатъ лѣтъ за нéи, жебы тобѣ за жону былá дáна. Стый пр(о)ркъ .кѳ.
Илїа нѣ за тылко Рахїúлѣ не вáжилъ, якъ мнωго пáлцовъ ласкáн(ь)є вá-
жи(т). Старáйса ты, Гїωзїй ω богáтства, ω скáрбы, берú ω(т) Неємáна, гет-
мáна ассvрíйскогω срѣбро и шáты. Стый пр(о)ркъ Илїа нѣ за тылко богáт- д. Ца(р)
ствъ и скáрбовъ зéмныхъ не вáжилъ, якъ мнωго пáлцωвъ ласкáн(ь)є вá- .еі.
житъ.

Уга//нáйтеса вы, Зáмврїй и Амврїй, за цáрством(ъ) и пáнствомъ зéм- г. Ца(р) 409 зв.
нымъ и єдéнъ другóму живóтъ дла пáнства ωдыймýйте. Стый пр(о)ркъ Илїа .sі.
нѣ за тылко цáрства и пáнства зéмногω не вáжилъ, якъ мнωго пáлцωвъ
ласкáньє вáжитъ. Уганáйтеса вы, вавvлóн(ъ)чыкове [901], за слáвою свѣц-

Бы(т) .а҃. кою дочасною, будуйте вежы [902] высокїи, жебы сте собѣ славное имѧ на светѣ учынили [903]. Стый пр(о)ркъ Илїа нѣ за тылко славы свѣцкои дочасной не важилъ, якъ много палцѡвъ ласкан(ь)е важит(ъ). Стый пр(о)ркъ Илїа старалъсѧ ѡ славу нб(с)ную вѣчную, которую споминаєтъ фалмиста: «Насыщуса егда явитъ ми сѧ слава твоѧ».

Ма(θ) .ѕ. Старалъсѧ стый пр(о)ркъ Илїа, жебы моглъ в(ъ) нбѣ цр(с)твовати и пановати, якъ мовилъ Хс: «И щѣте прежде цр(с)твїѧ бжїѧ и правды егѡ, и сїѧ в а приложатъсѧ вамъ». Старалъсѧ стый пр(о)ркъ Илїа, жебы моглъ в(ъ) нбѣ мѣти богатство и скарбъ, видѣнїє лица бжого, который скарбъ споминалъ Хс, мовачи: «Сокрывайте собѣ, сокровище на нбсѣхъ». До тогѡ стый пр(о)ркъ Илїа, живучи на светѣ, заховалъ чыстость [904] девическую, бо вѣдалъ, же двцы болшыи сутъ [905] пре(д) бгомъ, нѣжели [906] тыи, которыи жи-
410 вутъ в(ъ) станѣ малженскомъ и въ вдовиномъ [907]. Длѧ тогѡ // Мѡѵсей, гетманъ їилскїй, казалъ жолнѣромъ своимъ в(ъ) землѝ Мадїамской всѣ невѣс-
Числъ .ла. ты забїати [908] и двцы хранити: «Всѧку женѹ, иже позна ложе мужеско, побийте а яже не знаєт(ъ) мужеска полу, живѣте ю».

Беро(з). кни(г). а҃. старовѣчнаѧ. Пишетъ Берозусъ, же передъ потопомъ халдейчыкове [909] писали на столпах(ъ) [910] каменныхъ писмо халдейское, которымъ ѡзнаймовали людемъ ѡ пришлом(ъ) потопѣ, а то длѧ тогѡ, жебы моглѝ людей злыхъ ѡ(т) грѣхѡвъ погамовати. И пр(о)ркъ Илїа єстъ столпомъ халдейскимъ, бо маєтъ в(ъ) ср(д)цу своємъ написаное писмо, которымъ, будучи на землѝ, ѡзнаймовалъ и пере(д) скончен(ь)ємъ свѣта пришовши [911], будетъ ѡзнаймовати людемъ ѡ потопѣ страшномъ пекелномъ [912], в(ъ) которомъ в(ъ) днь ѡстатнїй [913] всѣ люде грѣш(ъ)ныи [914] погинутъ. А то длѧ тогѡ пр(о)ркъ Илїа чынилъ [915] и будетъ чынити [916], жебы людей злых(ъ) ѡ(т) грѣхѡвъ моглъ погамовати, бо грѣхъ єстъ преступленїє закона бжогѡ. Другїи учтлѣ црковныи мовать, же грѣхъ єстъ ѡ(т)вернен(ъ)е сѧ ѡ(т) сотворителѧ, а навернен(ь)є сѧ до сотворен(ь)ѧ. Иншыи [917] учтлѣ мовать, же грѣх(ъ) єстъ нѣчогѡ, бо члвка внѣвечъ ѡбертаєтъ, позбавлѧєтъ члвѣка добръ прирожоныхъ и на(д)прирожо-
410 зв. ныхъ, дочасныхъ и вѣчныхъ, зе//мныхъ и нб(с)ныхъ, позбавлѧєтъ члка цнот(ъ), ласки бжои и славы вѣчнои. Єстъ стый пр(о)ркъ Илїа муромъ мѣданымъ, бо ѡнъ насъ, якъ муръ, боронитъ ѡ(т) всѣхъ непрїѧтелей, гды сѧ удаємо до негѡ. И длѧ того можетъ мовити пр(о)ркъ Илїа: «Азъ стѣна». Я муръ.

Антїѡхїйчыкове [918] называли муромъ стогѡ Сїмеѡна Столпника. Гды [919] Леѡ, цесаръ грец(ъ)кїй, хотѣлъ з(ъ) Антїѡхїи взѧти до Констан(ъ)тинопо-
Өеѡ(д). еп(с)копъ Цирен(ъ). в(ъ) жи(т). его. лѧ [920] тѣло стого Сѵмеѡна Столпника, антїѡхїйчыкове [921] не хотѣли егѡ выдати и мовили: «Не маємо муру ѡколо мѣста, тѣло намъ стого Сѵмеѡна муромъ будетъ». Рымлѧне [922] называли муромъ Сципїѡна. Гды [923] умеръ Сципїѡ [924], гетманъ рымскїй [925], на той часъ в(ъ) Рымѣ [926] заволалъ Метелюсъ: «Збырайтеса [927], ѡбывателѣ, упали муры ваши». Албан(ъ)чыкове [928] называли муромъ Шкандербега. Гды [929] умеръ Шкандербегъ, кнѧзь албан-

скій, валечный рыцеръ и щасливый на войнахъ, на той часъ заволалъ Лехасъ Духагинъ: «Сходѣтеса, сходѣтеса, княжата албанскіи [930], южъ теперъ наша ωборона и муры наши ωбалены суть». Єсли тєды антіωхійчыкове [931] стго Сумеωна Столпника, рымлѧне [932] Сципіωна, албанчыкове [933] Шкандербєга муромъ называ//ли для тогω, же ωни [934] ихъ ω(т) непріѧтелей [935], як(ъ) муръ, боронили, слушне и мы можемъ стго пр(о)рка Илїю муромъ назвати, поневажъ ωнъ насъ, якъ муръ, ω(т) непріѧтелей [936] боронитъ, гды са до негω утѣкаємъ. 411

Мартин(н) Бѣлский ω Шкандербегу. Мартинъ Бѣлскій ω крол(ъ). пер.

Θемистоклесъ [937], крол(ь) Аθенскій, гды хотѣлъ войну точити з(ъ) Зерξесомъ, кролемъ перскимъ, пыталъ болвана, бога своєго, якъ бы моглъ з(ъ) нимъ воєвати и єгω звѣтажити [938]. Ѿ(т)казалъ духъ злый, который в(ъ) томъ болванѣ мешкалъ: «В(ъ) мурах(ъ) дереваныхъ воюйте». Муры дереваныи значили дереваныи ωкруты, в(ъ) которыхъ Θемистоклесъ [939] воєвалъ на мори з(ъ) Зерξесомъ и маючи з(ъ) собою тылко сто тысачъ [940] войска грецкого, звѣтажилъ [941] персωвъ сѣмъ кротъ сто тысачей [942]. Православныи хр(с)тіѧне, мы єсли хочемо воєвати з(ъ) непріѧтельми [943] дшевными и звѣтажити [944] ихъ, воюймо з(ъ) ними в(ъ) мурах(ъ) мѣдяныхъ. Муромъ мѣданымъ єст(ъ) стый пр(о)ркъ Илїа, которогω просѣмо до себе на помочъ. Єсли будетъ з(ъ) нами пр(о)ркъ Илїа, будемо муръ мѣданый при собѣ мѣти и в(ъ) мурахъ мѣданыхъ будемо з(ъ) непріѧтел(ь)ми душными воєвати и ихъ и звѣтажати [945].

Написалъ ψалмиста ω мѣстѣ Іер(с)лимѣ: «По стѣнамъ єгω беззаконїє». На мурахъ єгω не//правость. На томъ мурѣ, на пр(о)рку Илїи, не машъ неправости, бо онъ хронился свѣта, который в(ъ) неправости и грѣхахъ кохаєтса, якъ мовитъ ап(с)лъ Іωанъ: «Міръ въ злѣ лежитъ». Єстъ свѣтъ яблокомъ райским(ъ), которое зверху было піенкное, а внутръ мѣло смрть, бо мовилъ бгъ до першихъ родичовъ нших(ъ): «В онь [946] же днь аще снѣсте ω(т) негω, смертїю умретє». Єстъ свѣтъ и кубкомъ золотымъ, который видѣлъ стый Іωанъ Бгословъ въ ωб(ъ)ѧвеню, бо той кубокъ з(ъ)верху былъ піен(ь)кный, золотый, а внутръ мѣлъ трутизну. Такъ свѣтъ з(ъ)верху здаєтса быти піенкный, здобитъса золотомъ, богатствами [947], гонорами, тытулами [948], а внутръ маєт(ъ) трутизну, маєтъ смерть, бо кто в(ъ) свѣтѣ кохаєтъса, той в(ъ) прудкомъ часѣ умретъ дочасною и вѣчною смртю. Для тогω мовитъ стый Іωан(ъ): «Не любѣте міра и яже въ мірѣ». Не зажывалъ тогω яблока райскогω пророкъ Ілїа и не пилъ с(ъ) кубка золотогω, бо не кохалса в(ъ) свѣтѣ. Для тогω живетъ в(ъ) рай земномъ ажъ до тогω часу, южъ през(ъ) килка тысачій [949] лѣтъ. Православныи хр(с)тіѧне [950], не зажывай-мо и мы яблока райскогω и не піймо с(ъ) кубка золотогω, то єсть [951], не кохаймоса в(ъ) свѣтѣ, ко//торый єстъ яблокомъ райскимъ и золотымъ кубкомъ, то будемо долголѣтне жити на земли и потымъ в(ъ) рай нб(с)номъ доступимо живота вѣчного. Аминь.

411 зв. Апо(к) зі 412

КАЗАНЬЕ НА СТОГѠ ІѠАННА БГОСЛОВА

Возлежѐ навечѐри на пѐрси егѡ и ре-
чѐ: г(с)ди, кто ѐстъ предаѧй тѧ. Іѡа(н), к҃г.

Мнѡгими и розмайтыми тытýлами назвáный ѐст(ъ) стый Іѡáнъ ап(с)лъ, которогѡ днѧ нинѣшнего прáз(д)никъ црковъ нáша почытáєтъ. Назывáєт(ъ)-
Мар .г҃. сѧ Іѡáнъ стый Воанѐргесъ, снѡмъ грóмовымъ, котóрое имѧ̀ ємꙋ̀ ѡ(т) самá-
го Ха дáно, же онъ громоглáснымъ былъ проповѣдникомъ Хвымъ и слó-
вомъ бжимъ, якъ грóмомъ, устрашáлъ людéй невѣрныхъ и грѣшныхъ, припоминáючи имъ стрáшныи мýки пекéлныи, котóрыи сýтъ невѣрным(ъ) и грѣшнымъ людéмъ наготовáны. Называєтсѧ стый Іѡáнъ ап(с)лѡмъ, тó єсть
448 послáннико(м), // бо єгѡ Хс такъ, якъ иншыхъ ап(с)тлѡвъ, послáлъ проповѣдáти вѣру хр(с)тїѧнскую, послà ихъ два двà. Называєтсѧ Іѡáнъ стый єѵ(г)листомъ, тó єсть блговѣстникомъ, же написáлъ єѵ(г)лїє, тó єсть блгую вѣсть ѡ Хѣ збавителѣ нáшемъ, мóвачи: «Блг(д)ть же и истинна Іс Хмъ бысть». Называєтсѧ Іѡáнъ стый бгословомъ, же писáлъ ѡ пре(д)вѣчномъ бз(с)твѣ Хвомъ: «Вначáлѣ бѣ слóво и слóво бѣ у бга, и бгъ бѣ слóво». Называєт(ъ)сѧ Іѡáнъ стый двствѐнникомъ же захóвалъ ч(с)тость двическую до концà житїѧ своѐго. Длѧ тогѡ Хс, на кр(с)тѣ умирáючи, якѡ двственникови ємꙋ̀ поручилъ преч(с)тую дву, мтку своѭ, мóвачи: «Жѐно, се снъ твой». Потóм же гла учнику: «Се мти твоѧ̀». И ѡ(т) тогѡ чáса поѧть ю учнкъ въсвоѧси.

Называєтсѧ Іѡáнъ стый возлюблéннымъ учникомъ Хвымъ, же любилъ єгò Хс длѧ ч(с)тости єгѡ двическои, що самъ написáлъ ѡ себѣ: «Петръ видѣ учника, єгò же любѧше Іс въ слѣдъ идýща».

Называєтсѧ Іѡáнъ стый напéрстникомъ, же возлéгъ на пéрси Хвы на тáйной вечéри и пытáлъ: «Гди, кто ѐстъ предаѧй тѧ?» Ѡ(т)казáлъ ємꙋ̀ Хс: «Тóй ѐстъ ємꙋ̀ же áзъ ѡмочивъ хлѣбъ подáмъ». И ѡмóчъ хлѣбъ, дастъ Іýдѣ.
448 зв. Стый Іѡáнне, ты назывáєшъсѧ напéрстникомъ, же возлéгъ єси // на пéрси Хвы, а я тебѐ назовꙋ̀ зéґаромъ, пектѡрáломъ, котóрый на пéрсахъ нóсѧтъ длѧ тогò, же возле(г) єси на пéрси Хвы и ѡ ты(м) хочꙋ̀ прóповѣдь мѣти, в котóрой прóповѣди посилкýй ты менѐ прем(д)рый проповѣдниче Хвъ, стый Іѡáнне ап(с)ле, посилкýй и слухáчѡвъ моихъ в(ъ) слухáню прóповѣди моѐи.

Слýшне стый Іѡáнъ ап(с)тлъ зéґаромъ ѐстъ назвáный, бо в(ъ) зéґарѣ знайдýют(ъ)сѧ кóла и ѡбертáютсѧ. И стый Іѡáнъ мáєтъ кóла, котóрыи видѣлъ
Іезек .а҃. пр(о)ркъ Іезекїилъ, кóло в(ъ) кóлѣ, бо мóвитъ: «Дѣло ихъ бѧше, якоже бы кóло в(ъ) кóлеси».

Учтлѣ црковныи, толкýючи тыи слова̀, мóвѧтъ, же кóло в(ъ) кóлѣ

ест(ъ) нóвый зáконъ, котóрый сѧ в(ъ) стáромъ зáконѣ замыкáєтъ. Другіи учтлѣ мóвать, же кóло в(ъ) кóлѣ єст(ъ) сенсъ дхóвный, котóрый сѧ в(ъ) сéнсѣ лѣтерáлномъ знайдýєт(ъ). Иншыи учтлѣ мóват(ъ), же кóло в(ъ) кóлѣ єсть бз(с)каѧ натýра Хва в(ъ) натýрѣ члвчой, вéдлугъ ап(с)тла Пáвла мовѧчогѡ: «Бгъ явисѧ въ плóти».

Мáєтъ стый ап(с)толъ Іѡáнъ кóло в(ъ) кóлѣ, нóвый зáконъ в(ъ) стáромъ зáконѣ, ґды мóвитъ: «Возлюблéнный, не зáповѣдь нóву пишу вамъ, но зáповѣд(ь) вéтху, єю же и́мате испéрва». Зáповѣдь вéтха єсть слóво, еже слышасте испéрва, пáки зáповѣдь нóву пишý вамъ // єже éсть поистиннѣ в(ъ) нéмъ и въ вáсъ. а̃. Іѡа(н) в̃і 449

Мáєтъ стый ап(с)лъ Іѡáнъ кóло в(ъ) кóлѣ, сенсъ дхóвный в(ъ) сéнсѣ лѣтерáлномъ, бо вéдлугъ лѣтерáл(ъ)ногѡ сéнсу тыи словà мóвитъ: «Кто єсть побѣждáай міра, тóкмѡ вѣруай, якѡ Іс єсть снъ бжїй». Дхóвный сенсъ за(с) в(ъ) мнóгихъ таéмница(х) бзкихъ знайдýєтъсѧ, котóрыхъ таéмницъ пóвна éсть апокали́фисъ, тó єсть ѡбѧвлéніє стогѡ ап(с)тола Іѡáнна.

Мáєтъ стый ап(с)лъ Іѡáнъ кóло в(ъ) кóлѣ, бзскую натýру Ха слóва ѡ(т)ча в(ъ) натýрѣ члчой, ґды мóвитъ: «Слóво плоть быст(ь)». Єщè я̀ кóломъ называ́ю зéмлю крýглую, кóломъ называ́ю и нбо крýглоє. Землѧ̀ éстъ кóломъ желѣзнымъ, нбо éстъ кóломъ мѣданымъ, бо грóзачи Мѡѵсéй нарѡдови ізлскому за грѣхѝ и́хъ гóлодѡмъ вели́ким(ъ), грóзачи неурожáємъ, грóзачи без(ъ)дóждїєм(ъ) и сýхостїю, мóвитъ: «Бýдетъ нбо на(д) главою твоє́ю мѣда́но и землѧ̀ по(д) тобóю желѣзна, дастъ г(с)дь дождъ землѝ твоéй прахъ и пéрстъ съ нбсѝ снійдетъ нá тѧ, дóндеже сокрýшитъ тѧ и дóндеже погýбитъ тѧ». Тóє кóло желѣзноє в(ъ) кóлѣ мѣданомъ нашъ зéґаръ маєтъ, ап(с)толъ Іѡáнъ, мáєтъ зéмлю, нбомъ ѡтóченую, ґды мóвитъ в(ъ) ѡбавéню своéмъ: «Видѣхъ нбо нóво и зéмлю нóву, пéрвоє бо нбо и землѧ̀ пéрваѧ прейдóша и мóрѧ нѣсть к томý». Девто(р) .в. Апо(к) .ка.

В зéґарѣ бываю́т(ъ) вáги. И стый ап(с)лъ Іѡáнъ зéґаръ живóтный // мáєт(ъ) в(ъ) пи́смѣ своéмъ, вáги тѧжкіи, грѣхѝ выраженыи смертéлныи и потóчныи, ґды мóвитъ: «Аще кто узритъ брáта согрѣшáюща грѣхъ не къ смрти, да прóситъ и дáстъ ємꙋ живóтъ согрѣшáющим(ъ) не къ смрти, éстъ грѣхъ къ смрти, не ѡ тóмъ глю да помóлитъсѧ». 449 зв. а̃. Іѡа(н) .є.

Длѧ тогò грѣхѝ тѧжкими вагáми сѧ называ́ютъ, бо ѡнѝ нахилѧ́ют(ъ) и тѧ́гнут(ъ) надóлъ члвка, до пéкла, вéдлугъ ѱалми́сты, мовѧ́чогѡ: «Беззакóнїѧ моѧ̀ превозыйдóша главý моѝ, якѡ врéмѧ тѧ́жкѡ ѡтаготѣша на мнѣ».

Мáєт(ъ) ап(с)лъ Іѡáнъ єщè вáгу и́ншую, кровъ Хву пренайстѣ́йшую, котóрои óнъ причащáлъсѧ, бо кровъ Хва тáкъ éстъ вáжна, же в(ъ)весъ свѣ́т(ъ) перевáжитъ, а не тылко еде́нъ свѣтъ, áле ґды̀ бы сто áлбо тысѧчу свѣ́товъ такихъ єщè учини́лъ бгъ, тыи свѣ́ты всѣ єднà крóплѧ крвѝ Хвои перевá-

житъ, бо чымъ насъ ѡ(т)купи́лъ Хс з(ъ) нево́лѣ шата́нскои пекéлнои, в(ъ) кото́рую нево́лю мѣлисмо итѝ дла грѣхов(ъ) на́шихъ, чымъ на(с) ѡ(т)купи́лъ? Чы зло́томъ? Нѣ. Чы срѣбромъ? Нѣ. Чы дорого цѣннымъ ка́менїемъ? Нѣ. Чы ска́рбами иншыми? Нѣ. Выкупилъ насъ Хс з(ъ) нево́лѣ шата́нской
а. Петр(ъ) .а. пекéлнои пренайдоро́жшою кро́вїю своéю. Так(ъ) ап(с)толъ Петръ мо́витъ: «Не истлѣннымъ сре́бромъ илѝ зла́томъ избави́стеса ѡ(т) су́етнаго ва́шего
450 жи́тїа ѡ(т)цы // преда(н)наго, но ч(л)ною кро́вїю, яко агнца непоро́чна и нескве́рна Ха».

Та́а вага̀, пренайдоро(ж)шаа кро́въ Хва, ю́жъ догоры̀, до нба людей потага́ет(ъ) и прова́ди(т), бо кото́рыи лю́де пренастѣйшое тѣло и пренастѣйшую кро́вь Хву пожыва́ютъ, тыи в(ъ) нбѣ живота̀ вѣчного доступу́ютъ. Такъ мо́вил(ъ) Хс: «Яды́й мою̀ пло́ть и пїа́й мою̀ кро́вь има́ть живо́тъ вѣчный».

В(ъ) зе́гарѣ бывáютъ шнуры̀ и то́й зегаръ ѡдшевле́нный. Сты́й ап(с)лъ Іѡа(н) ма́ет(ъ) шну́ръ, в(ъ)трое плéтеный, бга еди́наго в(ъ) тро́хъ персонах(ъ), кото́рый шну́ръ спомина́етъ еклезїастесъ, мо́вачи: «Ве́рвъ
Екк-ле(з) .д. треплéтеный не ско́ро разто́ргнетъса». То́й шну́ръ, в(ъ)тро́е плéтеный, ап(с)тлъ Іѡа́нъ в(ъ) посла́нїи своéмъ спомина́ет(ъ), мо́вачи: «Трїе су́ть свѣдител(ь)-
а. Іѡа(н) .є. ству́ющей на нбси: оць, сло́во и сты́й дхъ, и сїи трїе еди́но су́ть».

Ещѐ ап(с)лъ Іѡа́нъ ма́ет(ъ) шну́ръ любо́въ до бга и до бли́жнего, ѡ ко-
Кола(с) .г. то́рой напи́сано: «Стажы́те любо́въ, яже е́стъ соу́зъ совершéнства». То́й шну́ръ любо́въ ма́етъ в(ъ) посла́нїи своéмъ и на́мъ ка́жетъ мѣти ап(с)лъ Іѡа́нъ, мо́вачи: «Люба́й бра́та своего въ свѣтѣ пребыва́етъ и со́блазна в(ъ) не́мъ нѣсть. А ненавида́й бра́та своего, въ тмѣ е́стъ и въ тмѣ хо́дитъ и невѣсть, ка́мо идéт(ъ), я́кѡ тма̀ ѡслѣпѝ ѡ́чи ему̀».

450 зв. Ту́тъ свѣ//тлостю приказа́на бз(с)кїи называ́ютъса, кото́рыи ѡ́чи дшéвныи на́ши, ро́зумъ и сумлéнье просвѣща́ютъ. Тмо́ю называ́ютъса грѣхѝ, кото́рыи дшéвныи ѡ́чи на́ши заслѣпла́ют(ъ).

На зеѓарѣ быва́етъ и́ндеѯъ, кото́рый годи́ны и часъ и́ншый пока́зуетъ, и то́й зеѓаръ чувствéнный. Ап(с)лъ Іѡа́нъ ма́етъ индеѯъ писмо̀ стое, кото́-
а. Іѡа(н) .в. рымъ якъ и́ндеѯомъ годи́ны пока́зуетъ и часъ и́ншый пока́зует(ъ), ѓды мо́вит(ъ): «Дѣти, послѣдна годи́на є(ст)». Жéбы смо тыѣ слова̀ зрозумѣли,
Август. лист п. до Гези(х). ма́емо вѣдати, же пра́во е́стъ тро́акое: природжо́ное, Мѡvсе́ѡво и Хво. Прирожо́ное пра́во трва́ло ѡ(т) Ада́ма до Мѡvсéа. То́е называ́етса пéр(ъ)шою годи́ною. Пра́во Мѡvсéѡво трва́ло до Ха, то́е называ́етса в(ъ)то́рою годи́ною. Пра́во Хво бу́детъ трва́ти до скончéньа свѣта. То́е трéтею, послѣднею, годи́ною называ́етса. Дла того̀ мо́витъ ап(с)тлъ Іѡа́нъ: «Дѣти, послѣдна годи́на е́стъ». И в(ъ) ѡба́вéню своéмъ ви́дѣлъ сты́й ап(с)тлъ Іѡа́нъ аггла,
Апо(к) .і. кото́рый воздви́же ру́ку свою̀ на́ нбо и кла́тъса живу́щим(ъ) въ вѣки вѣко́мъ, иже созда̀ нбо и я́же на не́мъ, и зе́млю и я́же на не́й, и мо́ре и я́же в(ъ) не́мъ, я́кѡ лѣта ужѐ не бу́дет(ъ). Дла чо́[го] ж(ъ) то агглъ, поднéсши ру́ку на́ нбо,

приса(г), // же юж болше часу не будетъ? Для того, жебы смо са теперъ 451
каяли и сповѣдали грѣховъ своихъ, поки живемо на свѣтѣ, жебы смо теперъ
добрыи учинки чинили, поки душа з(ъ) тѣла нашего не вышла, поки смо са
в(ъ) порохъ не розсыпали, бо по смерти нашой не будетъ юж болше часу
до покаяніа и до чиненьа добрыхъ учинковъ и на страшномъ судѣ гды ста-
немо пре(д) маестатомъ Хвымъ, юж и тамъ не будетъ болше часу до пока-
яніа, любо бы смо хотѣли на той часъ каятиса и сповѣдатиса грѣховъ сво-
ихъ, юж не будет(ъ) болше часу до чинена добрыхъ учинковъ, любо бы смо
хотѣли що доброе чинити. Для того теперъ поки живемо на свѣтѣ, кажет(ъ)
нам(ъ) ап(с)лъ Павелъ каятиса и добрыи учин(ъ)ки чынити, мовачи: «Се
нинѣ времѧ благопріятно, се днь спсеніа». Бо теперъ мл(с)рдіе бозское поки
живемо на свѣтѣ, покаяніе нше и добрыи учынки наши пріймуетъ и грѣхи
намъ ѡ(т)пускаетъ, а по смерти нашой и на страшномъ судѣ юж справед-
ливость бз(с)каа наступитъ, котораа кождогѡ ведлугъ учинковъ егѡ су-
дити будетъ. Для тогѡ мовитъ ѱалмиста: «Мл(с)ть и судъ воспою тебѣ, ги».

На зегари бываетъ лѣчба, котораа годины // презначаетъ, и той зегаръ 451 зв.
смысленый. Ап(с)л(ъ) Іѡанъ маетъ лѣчбу трудную, в(ъ) апокалипси напи-
санную: шестьсотъ шесдесятъ шесть. Учтлѣ црковныи, толкуючи апокалип- Апо(к)
сисъ, повѣдаютъ, же тую лѣчбу в(ъ) имени своемъ будетъ антихрист(ъ) мѣ- .гі.
ти, который са звѣромъ страшны(м) называетъ. И другій звѣръ меншій, пре-
дотеча антихристовъ, пророкъ фалшивый, пре(д) скончен(ь)ем(ъ) свѣта бу-
дет(ъ) людей муками розными примушати, жебы мѣли патно антіхристово
на руцѣ правой и на чолахъ своихъ и жебы мѣли имѧ егѡ и лѣч(ъ)бу имени
егѡ. Такъ мовитъ ап(с)лъ Іѡанъ ѡ предотечи антихристовомъ и ѡ самомъ
антихристѣ: «Сотворитъ вса малыя и великія, богатыя и убогія, свободныя
и работныя, да дастъ им(ъ) начертаніе на деснѣй руцѣ ихъ и на челѣхъ ихъ,
да никто же возможетъ ни купити, ни продати, токмо кто ихъ иматъ начер-
таніе или имѧ ѕвѣра или число имени егѡ, здѣ мудрость естъ, иже иматъ
умъ, до почтетъ числѡ ѕвѣрино, число бо члвческое естъ и число егѡ шестъ-
сот(ъ) шестдесят(ъ) шесть».

В(ъ) зегарѣ бываетъ звѡнъ и молотъ, который годины выбиваетъ. Апо(к)
И нашъ зегаръ ап(с)лъ Іѡанъ маетъ не еденъ звѡнъ, але многіи звоны, бо ви- .еі.
дѣлъ ап(с)лъ Іѡанъ в(ъ) нбѣ сѣм(ъ) агглѡвъ, которымъ дано седм(ъ) / фі- 452
ялъ златыхъ исполнь ярости бга живущаго вовѣки вѣкомъ. Первый агглъ Апо(к)
излія фіялъ свой на землю и бысть гной зѡлъ и лю(т) члвцѣх(ъ), имущи(х) .ѕі.
начертаніе звѣринѡ (то естъ антихристово) и кланяющихъса иконѣ егѡ.
Вторый агглъ излія фіялъ свой в(ъ) море, и бысть кровъ якѡ мертвеца и
всяка дша жива умре въ море. Третій агглъ излія фіялъ свой на рѣки и на
источники водныя. И быша кровъ и чути было голосъ аггла водного мовя-
чогѡ: «Праведенъ еси, ги, сый и бѣ и преподобенъ, якѡ сия судилъ еси, за-
не кровъ стыхъ и пророкъ изліяша и кровъ имъ далъ еси пити, достойники
бѡ сутъ». Четвертый агглъ излія фіялъ свой на слнце и дано бысть ему ѡпа-
ляти члвки ѡгнемъ и ѡпалишаса члвци зноемъ великимъ и хулиша имѧ

бжиє. Пѧтый агглъ излїѧ фїѧлъ свой на престо(л) звѣрйнъ (то єсть антй-христовъ) и быст(ь) царство єгѡ ѡмраче́нно и жва́ху языки своѧ ѡ(т) бо́лез-ни. Ше́стый агглъ излїѧ фїѧл(ъ) свой на рѣкꙋ̀ вели́кую Єфра́ѳъ и изсѧче вода̀ єѧ. Се́дмый агглъ излїѧ фїѧлъ свой на а́єръ и бы́ша блиста́нїѧ и громи
452 зв. и гла́сы, и бысть трусъ ве́ликъ, и всѧкъ ѡстровъ бѣжа̀ и го́ры // не ѡбрѣто́шасѧ, и гра́дъ ве́ликъ я́кѡ Тала́н(ъ)тесъ снїйде с(ъ) нбес на члвки и хули́ша члцы бга ѡ(т) я́звы гра́дныѧ. Тыи се́дмъ фїѧлы а́лбо ча́ши золоты́и знача́ть се́мъ плѧгъ ѡста́тнихъ, гнѣвомъ бжимъ наполне́ных(ъ), кото́рыми плѧгами пре(д) сконче́н(ь)емъ свѣта невѣрныхъ и грѣшныхъ люде́й и анти́христа з(ъ) слу-га́ми єгѡ бу́детъ бгъ кара́ти. Такъ мо́витъ ап(с)тлъ Іѡа́нъ: «Ви́дѣхъ и́но зна-ме́нїє на нбси ве́лїє и чу́дно седмъ агглъ, иму́щихъ седмъ я́звъ послѣдныхъ занѐ в(ъ) тѣхъ сконча́єтъсѧ я́рость бжїѧ».

Ту́тъ з(ъ) ко́ждои фїѧлы, а́лбо ча́ши золото́и, мо́жетъ собѣ звонъ золо-ты́й ап(с)тлъ Іѡа́нъ, зе́гаръ нашъ, учыни́ти. И понева́жъ седмъ фїѧлъ, а́л-бо чашъ золоты́хъ, в(ъ) пи́смѣ свое́м(ъ) ма́єтъ, мо́жетъ собѣ з(ъ) нихъ седмъ звоно́в(ъ) золоты́хъ учыни́ти.

Мо́лотомъ пр(о)ркъ Іеремѣѧ называ́єтъ Вавѵлѡнъ, мѣсто вели́коє, мо́-
Іеремї .й. вачи: «Ка́кѡ сокруши́сѧ и сотре́сѧ млатъ всей земли́, ка́кѡ ѡбрати́сѧ въ пусты́ню Вавѵлѡнъ въ язы́цехъ». Той мо́лотъ Вавѵлѡнъ, мѣсто вели́коє, в(ъ)
Апо(к) .зі. своих(ъ) зво́нахъ золоты(х) ма́єтъ нашъ зе́гаръ ап(с)лъ Іѡа́нъ, бо ви́дѣлъ о́нъ в(ъ) ѡбѧве́ню свое́мъ невѣсту, ша́тами кошто́вными приѡдѣтую, у ко-то́рои на челѣ напи́сано было̀ имѧ̀ єй: «Та́йна Вавѵлѡнъ вели́кїй ма́ти любо-
453 дѣйцамъ и ме́рзосте(м) // зе́мскимъ».

Єщѐ нашъ зе́гаръ ап(с)толъ Іѡа́нъ ма́єтъ звонъ голосны́й, уста̀ своѝ, в(ъ) кото́ромъ звонѣ мо́лотомъ е́стъ сло́во бжїє, такъ мо́витъ самъ бгъ у пр(о)рка
Іерем .кі. Іеремѣи: «Єда̀ словеса̀ моѧ̀ не су́тъ якѡ о́гнь горѧщъ, речѐ г(с)ь, и якѡ млатъ сокруша́ющи ка́мень».

Тымъ мо́лотомъ, сло́вомъ бжимъ, ап(с)толъ Іѡа́нъ круши́лъ затвердѣ-лыи, якѡ ка́мень, ср(д)ца жыдо́вскїй, пога́нскїи, герети́цкїй и люде́й грѣш-ныхъ, наворочаючи невѣрныхъ до вѣры правосла́внои и грѣшныхъ до по-кѧнїѧ, бо затвердѣлыи ср(д)ца людскїи ка́менными бгъ през(ъ) проро́ка Іезекїйлѧ называ́єтъ, мо́вѧчи: «Ѡ(т)вергꙋ̀ ср(д)це ка́менно ѡ(т) ва́съ и да́мъ вамъ ср(д)це пло́тано». Тымъ мо́лотомъ, сло́вомъ бжїимъ, ап(с)лъ Іѡа́нъ круши́лъ ка́менныи ср(д)ца ва́ши, фарїсе́и, саддуке́и, архїере́и и кни́жники жыдо́вскїи, забо́йцы Хвы. Тымъ мо́лотом(ъ), сло́вомъ бжїимъ, круши́лъ ап(с)лъ Іѡа́нъ ка́мен(ъ)ныи ср(д)ца ва́ши, нещасли́выи Хери́нте и Євїѡне, герезїархове, непрїѧтелѣ Ха, бга ншго. Тымъ мо́лотомъ, сло́вомъ бжїимъ, и тепе́ръ ап(с)лъ Іѡа́нъ кру́шитъ ка́менныи ср(д)ца ва́ши, арїа́нѡве, не-сторїа́нѡве и герети́кове и́ншыи, кото́рыи не хо́чете Ха пре(д)вѣчнымъ
453 зв. бгомъ называ́ти, ма́ючи, я́кѡ ка́мень, ср(д)це // затвердѣлоє. Отожъ ап(с)-толъ Іѡа́нъ пре(д)вѣчноє бзство Хво вамъ пока́зуєтъ, мо́вачи: «Вънача́лѣ бѣ сло́во, и сло́во бѣ у ба, и бгъ бѣ сло́во».

Тепе́ръ ю́жъ ла́тво мо́жемо зрозумѣ́ти, дла чогѡ ап(с)лъ Іѡа́нъ возле́гъ на пе́рси Хви. Дла тогѡ, же е́стъ зе́гаромъ, пектора́ломъ, кото́рый на пе́рсахъ лю́де звы́кли носи́ти. Єщѐ до тогѡ зе́гара ключа̀ потре́ба, кото́рымъ бы́смо єго̀ могли̂ настро́ити, ве́длугъ мы́сли на́шои. Ви́дѣлъ стый ап(с)лъ Іѡа́нъ в(ъ) ѡба́вѣню звѣзду̀, кото́раа з(ъ)па́ла з(ъ) нба на́ землю и да́нъ бысть є́й ключ(ъ) студе́нца бе́з(д)ны, и ѡ(т)верзѐ студе́нецъ без(д)ны, и взы́йде дымъ ѡ(т) студе́нца я́кѡ ды(м) пе́щи вели́кїй и ѡмерчѐ слнце и а́єръ. Ѡ(т) ды́ма студени́чнагѡ и ѡ(т) тогѡ ды́ма вы́шла саранча̀ на́ землю, кото́раа саранча̀ подо́бна была̀ ко́немъ, на войну̀ уґото́ванымъ, и мѣ́ла коро́ны золоты́и на глова́хъ свои́хъ. У той саранчи̂ лицѐ было̀ чл҃вѣ́чее, во́лосы же́нскїи, зу́бы лвѣ́и, го́лосъ былъ крылъ и́хъ, я́кѡ го́лосъ возѡвъ и ко́ней мнѡгихъ, на войну̀ бѣгу́чихъ, хвосты̀ подо́бны скорпїѡновы и жала̀ в(ъ) хвоста́хъ и́хъ. Апо(к). .ѳ.
И мѣ́ли на(д) собо́ю цра, аггла бе́здны, кото́рый называ́ется по-//єvре́йску 454
Аввадѡнъ, по-гре́цку Аполлїѡнъ, по-лати́нѣ Єѯтермѣнансъ, то́ єстъ выкорена́ючїй.

Ту́тъ нбомъ называ́ется цркъвъ ста́а правосла́внокаѳѡли́ческаа, на́рѡдъ хр(с)тїа́н(ь)скїй, ѡ(т) кото́рогѡ нба, ѡ(т) цркви сто́и, з(ъ)па́ла звѣзда̀. Преложо́ный дхо́вный вели́кїй ѡ(т)ступи́лъ и собѣ̀ и́ншую вѣ́ру вы́мыслилъ ґерети́цкую. Той звѣздѣ̀, ѡ(т)сту́пникови тому̀, да́но ключъ, то́ єстъ да́но власть студе́нца, бе́здны пеке́лнои, кото́рый студе́нецъ ґды ѡдомкну́лъ, вы́шолъ дымъ ѡ(т) студе́нца пеке́лного, вы́йшла нау́ка ґерети(ц)каа, заразли́ваа и затми́ла слнце пра́вды, Ха, збави́тела на́шегѡ. З(ъ) тогѡ ды́му вы́йшла саранча̀. З(ъ) нау́ки заразли́вои ґерети́цкои повста́ли мно́гїи ґеретикѝ, кото́рыи саранче́ю са называ́ютъ, же я́къ саранча̀ ѡбжи́рливаа е́стъ, пожира́єтъ збо́жа, траву̀, квѣ́ты и ли́ста на де́ревѣ, такъ ґеретикѝ в(ъ) ѡбжи́рствѣ са коха́ютъ, чре́ву своє́му, я́къ бгу, слу́жатъ, потра́вы и напо́и єму̀ розма́йтыи ѡфѣру́ютъ. До тогѡ ша́рпаютъ и пожира́ютъ пра́цу чужу́ю, пожира́ютъ до́бра и мае́тности лю́дскїи. Тыи ґеретикѝ подо́бны су́тъ ко́немъ уґотова́нымъ на войну̀, же ма́ютъ в(ъ) собѣ̀ го́рдость ко́нскую, хо́да(т) з(ъ) го́рдостю на кшта́лт(ъ) // ко́ней, уґото́ванныхъ на войну̀, и на глова́х(ъ) свои́хъ ма́ютъ коро́ны золоты́и, ма́ютъ доча́сную сла́ву про́жную, свѣ́тскую, в(ъ) кото́рой са коха́ютъ, и я́къ золото́ю коро́ною, са о́ною сла́вою здо́батъ. 454 зв.
И ма́ютъ лицѐ чл҃чее, же чл҃чую любо́въ и ѡбы́чай з(ъ)ве́рху пока́зуют(ъ). Ма́ютъ во́лосы же́нскїи, же в(ъ) теле́сномъ грѣху̀ же́нскомъ нечы́стомъ са коха́ютъ. Ма́ютъ зу́бы лвѣ́и, то́ єстъ моцъ и сро́гость лвю́ю; кры́ла и́хъ зна́чатъ во́йска розма́йтыи, кото́рыи на ко́нахъ и на воза́хъ вою́ютъ хр(с)тїа́нъ правосла́вныхъ. Ма́ютъ хвосты̀ скорпїѡновы и жала̀ в(ъ) хвоста́хъ свои́хъ, то́ єстъ гнѣ́въ ядови́тый скорпїѡновъ и слова̀ смор(ъ)тоно́сныи, я́кѡ жала̀, кото́рыми людє́мъ вѣ́рнымъ шко́датъ. Тыи ґеретикѡве, я́кѡ саранча̀, ма́ютъ на(д) собо́ю цара̀, а́нгела без(д)ны пеке́лнои, люци́пера прркла́тогѡ, кото́рого во́лю чы́натъ. В тыхъ слова́хъ знайду́ется до на́шегѡ зе́гара ключъ, власть бзскаа, бо всемогу́чїй бгъ вла́стю своє́ю бзскою, я́ко ключе́мъ, той зеґаръ сто́гѡ ап(с)тола Іѡа́нна керу́єтъ и настро́юєтъ, ве́длугъ во́лѣ своє́и. Стый ап(с)ле Іѡа́нне, понева́жъ е́стесь зеґаръ, вла́стїю бзскою, нѣ́бы ключе́мъ,

Хс҃ до Іер҃лиму, такъ прійдетъ и до ѻ҃ца нб҃сногω, и будетъ в ѻ҃цу нб҃сномъ на вѣки жити, Аминь:.

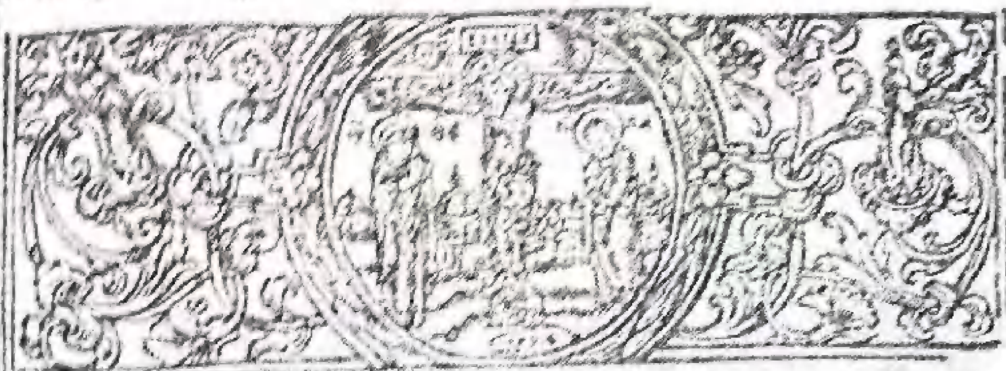

КАЗАНЬЕ

НА СТРАСТИ ХВЫ.

Видѣхомъ єгω и не имѣяше видѣнія ни доброты, но видѣніє єгω безчестно умалено паче сынωвъ человѣческихъ: человѣкъ в язвѣ сый, и умѣя терпѣти муку. Ісаія, нг.

Ускаржаєтсѧ нѣгдысь Бг҃ъ на жыдовъ мовячи: Двоє зло сотвориша людіе мои, Іер҃: в.
мене ѡставиша источникъ воды живы, и ископаша себѣ кладенца разоренна, иже содержати не возмогутъ воды. Длѧтогω то Бг҃ъ ускаржаєтсѧ на жидовъ, бо они ѡставили Бг҃а жродло воды живой, тоєстъ, жродло живота вѣчногω, а удалилисѧ до болвановъ, которыесѧ называютъ студнями зопсоваными, и воды живой, тоєстъ живота вѣчногω не маютъ, и

Сторінка книги «Ключъ разумѣнія».

настрóеный, выбїАй же в(ъ) нбѣ годи́ны и квадрáнсы, предъ//маестáтомъ 455
бжимъ, тó есть, кóждои годи́ны и кóждогω квадрáнсу млитвáми своими
благáй маестáтъ бзскїй, жебы умилосердúлъса бгъ на(д) нáми, перебáчилъ
намъ грѣхи́ нши и дáлъ на(м) цр(с)тво нб(с)нос. Ами́нь.

КАЗА́НЬЄ ВТОРОЄ
НА СТО́ГѠ IѠА́ННА БГО́СЛОВА

Прем(д)рость и́хъ исповѣдáтъ людїє
и похвáлу и́хъ исповѣ́сть цркви. Iсу́съ Сї-
ра(х). мд.

Належáло бы намъ стóго Iωáнна Бгослóва хвали́ти з(ъ) бгослóвїи, по-
невáжъ óнъ бз(с)кїи слóва ω пре(д)вѣчно(м) бз(с)твѣ Хвомъ писáлъ: «Вына-
чáлѣ бѣ слово, и слово бѣ у бга, и бгъ бѣ слово». Єднáкъ мóжемо егω з(ъ) фі-
лосωфїи хвали́ти, бо фiлосωфїА знáчитсА любóвъ му́дрости. Фiлосωфъ
знáчи(т)сА любАчїй му́дрость. И стый ап(с)тлъ Iωáнъ мáєтъ в(ъ) собѣ фiлосó-
фїю, любóвъ м(д)рости, и éстъ фiлосóфъ, любАчїй му́//дрость, бо люби́лъ 455 зв.
óнъ м(д)рость бзскую, Ха, збави́телА нáшегω, ω котóрой м(д)рости Соло-
мóнъ мóвитъ: «Прем(д)рость въ исхóдищихъ поéтъсА, въ путéхъ же дерзно-
вéнїє в(ъ)вóдитъ, на версѣ́хъ же стѣ́нъ забрáлныхъ проповѣду́єтъсА, въ врá- Прит. а҃
тѣхъ же си́лных присѣди́тъ и въ врáтѣхъ грáда дерзáющи глетъ».

Ту́ю пред(ъ)вѣ́чную м(д)рость бжїю люби́лъ ап(с)толъ Iωáнъ, Ха, зба-
ви́телА нáшегω, бо заховáлъ приказáньє егò, вѣ́даючи, же Хс мóвилъ: «Аще
лю́бите мА, зáповѣди моА соблюдѣ́те».

Зачы́мъ стóгω ап(с)тола Iωáнна, якω фiлїосóфа, любАчогω м(д)рость,
бу́ду я́ днА ны́нѣшнего з(ъ) фiлїосωфїи хвали́ти, нехáй тáА мóва бу́дет(ъ)
на ч(с)ть и похвáлу стóму ап(с)толу Iωáнну, лáскамъ вáшимъ на пóлзу
дшевную. С. Iωáнн.

Знайду́ютсА у фiлосóфовъ дéсАтъ предикамéнта, в(ъ) котóрыхъ преди- Дамáски(н)
кaмéн(ъ)тахъ вшелАкїи сА рéчы замыкáютъ и до ни́хъ сА стагáютъ и налé- в(ъ)
жатъ. В(ъ) ты́хъ предикамéнтахъ всѣ́хъ мáєтъ похвáлу сты́й Iωáнъ ап(с)- Логицѣ
толъ длА свои́хъ добродѣ́телей. своéй, гла(в)

Пéршое предикамéнтумъ éсть субстáнцїА, истность, котóраА самà през(ъ) лв.
себé зостáєт(ъ) и мáєтъ своѭ бы́тность. Мóжемо ап(с)тола Iωáнна ω(т) и́ст-
ности хвали́ти, бо óнъ своѭ и́стность нѣчы́мъ называ́лъ пре(д) бгомъ и // мó- 456
вилъ: «Состáвъ мой якω ничтò же пре(д) тобóю». Гды Авїмелéхъ тАгну́лъ Суд. ѳ҃
з(ъ) вóйсками до мѣ́ста, Сикимъ назвáного, добывáти егω, на тóй часъ Гаáлъ,
сынъ Авéдωвъ, ωбáчивши вóйска ты́и, за брáмою Сики́мскою стоАчи, мó-
вилъ, до Зеу́ла: «Се нáрωдъ людíй исхóдитъ съ вéрх(ъ) гóрскихъ». Ѡ(т)ка-
зáлъ емỳ Зеу́лъ, же то тѣ́нь éстъ, ω(т) дубрóвы и ω(т) гóръ походАчаА: «Сѣнь
дубрáвы ты ви́диши якω му́жа». Му́дре то Зеу́л(ъ) учыни́лъ, же назвáлъ

тѣню во́йска Авемеле́хови, бо и ст҃ы́й ап(с)лъ Іѡа́нъ, м(д)рость б҃зскую ма́ючи, тѣню себѐ само́гѡ, тѣню и́стность свою̀ называ́лъ, мо́вачи слова̀ Дв҃двы: «Якѡ сѣнь егда̀ уклони́тъса ѡ(т)ахъ са».

Друго́е предикаме́нтумъ е́стъ ква́нтитасъ, коли́кость, гды пыта́емо, коли́кій е́стъ ч҃лкъ ѡ́н(ъ), чы малы́й, чы вели́кій. Мо́жемо ап(с)ла Іѡа́нна хвали́ти ѡ(т) коли́кости, бо о́нъ малы́мъ себѐ чыни́лъ, былъ поко́рный, ма́ло ѡ

Іѡа́н(ъ) себѣ розумѣлъ, пи́шучи еѵ(г)лі́е, и́мени своє́гѡ не спомина́етъ, а́ле закрыва́ючи
.гі. имѧ̀ свое́, мо́вит(ъ) ѡ себѣ само́мъ: «Бѣ же еди́нъ ѡ(т) уч҃нкъ его̀ возлежа̀ на ло́нѣ І҃совѣ, его́ же люба́ше І҃с». На и́ншомъ мѣстцу мо́витъ ѡ себѣ:
Іѡа́(н) «Ѡбра́щъ же са Петръ ви́дѣ уч҃ника, его́ же люба́ше І҃с, въ слѣдъ иду́ща».
.ка.
456 зв. На и́ншомъ мѣстцу мо́витъ в(ъ) еѵ(г)лі́и // ѡ себѣ: «Се е́стъ уч҃никъ свѣдительству́ай ѡ си́х(ъ), и́же и написа̀ сі́а и вѣмъ я́кѡ и́стин(ъ)но е́стъ свѣдительство его̀». Чему̀ жъ то, ст҃ы́й ап(с)толе Іѡа́нне, имѧ̀ твое́ закрыва́ешъ, не спомина́ешъ его̀ въ еѵ(г)лі́и своє́мъ? Чы́нишъ то, ухо́дачи доча́снои сла́вы свѣтскои, кото́раа людей пы́шными, мн҃ого ѡ собѣ розумѣючыми чы́нитъ. Дла того̀ ты, ап(с)ле ст҃ы́й Іѡа́нне, про́жнои сла́вы зе́мнои хро́ниш(ъ)са, жебысь ухрони́лъса го́рдости, а захова́лъ поко́ру, малы́мъ себѐ чыни́шъ, не вели́ким(ъ), вѣдаючи, же Хр(с)тсъ мо́вилъ: «Всакъ возноса́йса смири́тъса, смира́ай же са вознесе́тъса».

Тре́тее предикаме́нтумъ естъ ква́лѣтасъ, яко́вость, гды пыта́емо, яко́вый кто е́ст(ъ), чы пі́енкный, чы шпе́тный, чы чи́стый, чы нечы́стый. Мо́жемо ап(с)тла Іѡа́нна ѡ(т) яко́вости хвали́ти, бо о́нъ е́стъ чи́стый на д҃ши и на тѣлѣ, захова́лъ ч(с)тость д҃вическую до конца̀ жи́тїа своє́гѡ. И дла тоеи чы́стости деви́ческои ап(с)тла Іѡа́нна люби́лъ Х҃с и, на кр(с)тѣ умира́ючи, поручи́лъ
Іѡа(н) ему̀ в(ъ) ѡпе́ку преч(с)тую д҃ву, м҃тку свою̀, мо́вачи до ней: «Же́но, се с҃нъ
.ѳі. твой». Потомъ же глагола̀ уч҃нику: «Се м҃ти твоѧ». И ѡ(т) тогѡ̀ ча́са поѧ́ть ю̀ уч҃никъ въсвоѧси.

457 Ви́дѣлъ ст҃ы́й ап(с)лъ Іѡа́нъ бара́нка, на горѣ Сіѡ́нской сто́ѧчого, // з(ъ) кото́рымъ было̀ людей сто чтыридесѧтъ и чты́ри ты́сащи, и гдѐ бара́нокъ пошо́лъ, и ѡнѝ за ни́мъ ходи́ли. Горо́ю Сіѡ́нскою н҃бо называ́етъса, бара́нѡкъ е́стъ Х҃с, сто чтырдесѧтъ и чты́ри ты́сащи людей знача́тъ д҃встве́нниковъ чи́стыхъ, кото́рыи живу́тъ в(ъ) н҃бѣ з(ъ) Х҃мъ и за ни́мъ хо́датъ. Так(ъ) в(ъ) Апокалі́фи напи́сано: «Сі́и су́тъ и́же съ жена́ми не ѡскверни́шаса, занѐ д҃вственници су́тъ, сі́и послѣду́ютъ агнцу, а може а́ще по́йдетъ». Зачы́м(ъ) вѣрити ма́емо, же и ап(с)толъ Іѡа́нъ чи́стый дѣвстве́нникъ з(ъ) ты́ми жъ чи́стыми д҃встве́нниками знайду́етса на горѣ Сіѡ́нской, на́ н҃бѣ, и хо́дит(ъ) за бара́нкомъ, за Х҃мъ, где-ко́лвекъ той бара́нокъ са пове́рнетъ.

Четве́ртое предикаме́н(ъ)тумъ естъ рела́ціѡ, взглѧдъ, албо ѡдноше́ньє, кото́рый взгладъ кто до кого̀ ма́ет(ъ), такі́й в(ъ)згладъ ма́етъ ѡ(т)ц҃ъ до с҃на, с҃нъ до ѡ(т)ц҃а, панъ до слугѝ, слуга̀ до па́на, уч҃тль до у́ч҃ника, уч҃никъ до

учтла, створитель до створена, створен(ь)є до створителѧ. Можемо ап(с)тола Іѡанна ѡ(т) взглѧду хвалити, бо ѡнъ мѣлъ взглѧдъ до Ха, збавителѧ нашегѡ, якѡ учнкъ до учтлѧ, яко слуга до пана, якѡ створен(ь)є до створителѧ. Не ѡ(т)ступилъ ѡ(т) Ха по(д) часъ муки и смрти єгѡ, // гды всѣ ап(с)толове ѡ(т) Ха ѡ(т)бѣгли, ведлугъ єѵ(г)листы Матѳеѧ мовѧчого: «Тогда учнци вси, ѡставлше єгѡ, бѣжаше». Ап(с)лъ засъ Іѡанъ з(ъ) ап(с)ломъ Петромъ ишолъ за Хмъ поиманымъ и звѧзанымъ до двора архїерєѡва, которому архїерєѡвѣ стый ап(с)толъ Іѡанъ былъ знаїомый, бо мовитъ: «По Ісѣ же идѧше Сімѡнъ Петръ и другій ученикъ. Ученикъ же той бѣ знаємъ архїерєѡвѣ и внійде съ Ісомъ въ дворъ архїерєѡвъ». 457 зв.

Іѡан(ъ) .ні.

Не ѡ(т)ступилъ ап(с)лъ Іѡанъ ѡ(т) Ха и на той ча(с), гды Хс на кр(с)тѣ былъ прибитый, ѡнъ стоѧлъ ведле кр(с)та съ преч(с)тою двою, маткою Хвою, бо написано: «Ісъ же видѣвъ мтрь и учника стоѧща, єго же любѧше». Мѣл(ъ) ап(с)лъ Іѡанъ в(ъ)зглѧ(д) и до кождогѡ члвка, бо мнѡгихъ ратовалъ людей в(ъ) утрапеню ихъ. Дознал тогѡ єден(ъ) младенецъ, разбойникъ въ Азїи, которогѡ ап(с)лъ Іѡанъ взѧвши на себе грѣхи єгѡ и ѡбѣцуючисѧ каран(ь)є ѡ(т) бга за него принѧти и бгу ѡ(т)повѣдати, ѡ(т)вѣлъ єгѡ ѡ(т) ѡ(т)чаѧнїѧ и навернулъ до покаѧнїѧ. Дознал того въ Азїи єденъ должник(ъ) хр(с)тїѧнинъ, который ѡ(т) жида бралъ трутизну ядовитую и пилъ, жебы длѧ долговъ своихъ позбылъ фрасун(ъ)ку тѧжкого, але єму трутизна ядовитаѧ [же пережеґналъ ѡную кр(с)томъ стымъ] [952] нѣ//чого не шкодила. Тому должникови казалъ ап(с)лъ Іѡанъ травы, кр(с)томъ стымъ пережеґнавши, набрати, которую траву ѡбернулъ єму в(ъ) злото и тымъ злотомъ уволнилъ єгѡ ѡ(т) долгѡвъ. Ѡстатокъ злота на свою потребу казалъ єму зоставити. 458

В(ъ) жи(т). с. Іѡанна Бгослова.

Пѧтоє предикаментумъ єстъ акцїѡ, чиненьє, гды кто чинитъ що доброє албо злоє. Можемо ап(с)ла Іѡанна ѡ(т) чыненьѧ хвалити, бо ѡнъ чынилъ добрыи учынки розмаитыи. Ктѡ з(ъ) лазнѣ Романы, Ефескои невѣсты, выгнал(ъ) злого духа, людей тамъ удавлѧючого? Іѡан(ъ) ап(с)лъ. Кто млтвою ѡбалилъ божницу Артемиды, фалшывои богинѣ поганскои? Іѡан(ъ) ап(с)лъ. Кто воскрсилъ з(ъ) мертвыхъ Домна и ѡ(т)ца єгѡ Дїѡскорида? Іѡанъ ап(с)лъ. Кто въ Ефесѣ улѣчыл(ъ) паралѣжемъ зараженого чловека, дванадцать лѣтъ лежачогѡ? Іѡанъ ап(с)лъ. Кто усушилъ руку Анфипатову и Проклїѧнину и знову кающихъсѧ уздоровилъ? Іѡанъ ап(с)лъ. Ктѡ слѣпому сынови Євхариѧ, жерца Днева, ѡчи привернулъ? Іѡанъ ап(с)лъ.

Там же в(ъ) жи(т). єго.

Не хочу припоминати мѣста Ефресу, ѡминаю выспу Патмѡсъ, ѡпускаю всю Азїю, которую ап(с)лъ Іѡанъ ѡ(т) балвохвал(ъ)ства навернулъ наукою своєю до вѣры хр(с)тї//ѧнскои. 458 зв.

Шестоє предикаментумъ єст(ъ) пас(ъ)сїѡ, терпенїє, гды кто терпитъ що на свѣтѣ. Можемо ап(с)ла Іѡанна ѡ(т) терпенїѧ хвалити, бо ѡнъ терпѣлъ на свѣтѣ за Ха великоє утрапеньє и преслѣдованьє. Ґды ап(с)лу Іѡанну Доміцїѧнъ, цесаръ Римскїй, казалъ ядовитую трутизну выпити, чи то не былѡ терпенїє? Ґды той же Доміцїѧнъ казалъ въ коте(л) ѡлѣю наллѧти и

Тамъ же, в(ъ) жи(т). єгѡ.

ап(с)ла Іωа́нна в(ъ) ωлѣю вари́ти, чи то не было̀ терпе́нїє? Гды ефесѧне каме-
нїємъ на Іωа́нна кидали, чи то не было̀ терпе́нїє? Гды Кино́ф сро́гїй чорно-
кни́жник(ъ), зо всѣми полка́ми злы́хъ ду́ховъ пришо́вши до ап(с)ла Іωа́н-
на, в(ъ)збурилъ на не́гω всѣхъ людей на вы́спѣ Патмо́съ, кото́рыи егω били
и за ме́ртвого поки́нули, чи то не было̀ терпе́нїє? Єдна́къ ап(с)лу Іωа́нну
трути́зна Доміцїѧнова нѣчо́го не зашко́дила, и(з) ωлѣю кипѧчого вы́шолъ
невреди́мый, и каме́нье на самы́хъ ефесѧнωвъ воро́чалоса и и́хъ би́ло, ко-
то́рымъ ωнѝ на него кидали, и Кино́ф чорнокни́жник(ъ), за млтвою ап(с)ла
Іωа́нна в(ъ)тону́лъ в(ъ) мо́рѣ, в(ъ) кото́ромъ чы́начи фалши́выи чу́да пред(ъ)
на́родωмъ и зводачи и́хъ, доброво́лне пону́рилса и гу́фы злы(х) ду́ховъ, за
159 росказа́н(ъ)єм(ъ) ап(с)ла Іωа́нна, му́сѣли // преч(ъ) з(ъ) вы́спы Патмо́съ ус-
тупи́ти.

Се́моє предикаме́нтумъ е́стъ кванло, когда̀, то́ е́стъ котро́го ча́су що са
дѣлω. Мо́жемω ап(с)ла Іωа́нна хвали́ти ω(т) ча́су, бо ωнъ ме́шкаючи на
вы́спѣ Патмо́съ, былъ в(ъ) захвице́ню в(ъ) днь неде́лный, що самъ призна-
Апо(к) .а̃. ва́єтъ, мо́вачи: «Быхъ въ ωстровѣ, нарица́ємо(м) Патмо́съ, за сло́во бжїє и
за свѣди́телство Іс Хво, быхъ въ дсѣ в(ъ) днь неде́лный».

Чему́ жъ не и́ншого ча́су, а́ле в(ъ) н(д)лю былъ в(ъ) захвице́ню и ви́-
дѣл(ъ) вели́кїи таємници бз(с)кїи ап(с)лъ Іωа́н(ъ)? Дла тогω, бо н(д)ла мо́-
витса ω(т) недѣла́нїа, же в(ъ) то́й день не дѣла́ємъ и́ншого нѣчо́го, ты́лко
ω бгу мы́слимо, єму̀ млимоса и єго̀ хва́лимо. В старо́м(ъ) зако́нѣ каза(л) бъ
Бы(т) .в̃. ійлтѧном(ъ) ше(ст) днїй роби́ти, се́мый днь шанова́ти, нѣчо́гω не дѣлати,
же бгъ пре(з) шесть днїй свѣтъ будова́лъ, а се́мого дна ω(т)почи́нулъ, ю́жъ
не дѣла́лъ бо́лшъ. И то́й днь называ́єтса суббωта, то е́стъ ω(т)почы́нок(ъ),
же въ то́й день ω(т)почыва́ли, нѣчо́го не роби́ли ійлтѧне, ты́лко бгу са млй-
ли. А мы, хр(с)тїѧне, но́вый Іиль, н(д)лю шану́ємω, не дѣла́ємо нѣчо́го, ты́л-
Іωан(ъ) .к̃. ко бгу са млимо и єгω хва́лимо, же в(ъ) н(д)лю по су́ббωтѣ Хс всталъ з мр(ъ)т-
выхъ, ве́длугъ єѵ(г)листы Іωа́нна мовѧчого: «Въ єди́ну же ω(т) суббωтъ Ма́-
рїа Магдалы́ни прїйде заутра еще су́щи тмѣ, на гро́бъ и ви́дѣ ка́мень взѧтъ
459 зв. ω(т) // гро́ба».

О́смоє предикаментумъ е́стъ у́бѣ, где, то́ ест(ъ) на яко́мъ мѣстцу що са
дѣало. Мо́жемо ап(с)ла Іωа́нна ω(т) мѣстца хвали́ти, бо ап(с)лъ Іωа́нъ ка-
В(ъ) жи(т). с̃. Іωа́нна Бгосло́ва за́лъ со́бѣ гро́бъ вы́копати и в(ъ) то́мъ гро́бѣ живы́й положи́лъса и каза́лъ
у́никωмъ свои́мъ землѐю себѐ до шы́и прикры́ти, поты́мъ каза́лъ ху́стою ли-
цѐ своѐ покры́ти и мо́вилъ: «Ю́жъ на́ свѣтѣ сем(ъ) не бу́дете менѐ ви́дѣти».
Поты́мъ в(ъ) ру́цѣ бжїи ω(т)да́лъ дха своє́го и покры́тый е́стъ землѐю. По
ки́лку днахъ у́чники Іωа́нновы пришо́вши ω(т)копа́ли гро́бъ єгω, а́ле не
знайшлѝ тѣла єгω, зачы́мъ гро́бноє мѣстце чы́нит(ъ) похва́лу ап(с)лу Іωа́н-
ну, понева́жъ єгω тѣла на мѣстци гро́бномъ не зна́йдено, на кото́ромъ мѣст-
цу ωнъ живы́й положи́лса и в(ъ) ру́цѣ бжїи ω(т)далъ дха своє́гω. Дла тогω
нѣкоторыи хр(с)тїѧне розумѣли, же ап(с)лъ Іωа(н) не умира́лъ ещѐ и до
Іωа(н) .ка̃. ниѣшнагω дна, а́ле з(ъ) тѣломъ перене́сеный е́ст(ъ) на и́ншеє мѣстце, же
Хр(с)тсъ до ап(с)ла Петра̀ ω Іωа́ннѣ мо́вилъ: «Аще хощу̀ да то́й пребыва́ет(ъ),

дóндеже прїйдȣ̀ что к(ъ) тебѣ, ты по мнѣ градѝ. Изы́йде же слóвѡ се въ брáтїю, якѡ ѹ҇чникъ той не умретъ».

Єднáк(ъ) заховȣ́ючи наȣ́ку ѹ҇чтлей ц҇рко́вныхъ, мáємо вѣ́рити, же ю́жъ умéръ запéвне ап(с)лъ Іѡáнъ, бо ст҇ый Ѳеѡфї//лáктъ, слова̀ ты́и толкȣ́ючи, 460
мо́витъ, же Х҇с пред(ъ) збȣ́реньєм(ъ) Ієрусали́му умертѝ Петрóви назначи́лъ, Іѡáннови зоставáти и жи́ти до збурéньа Ієрусали́му, а по збурéнью умертѝ ємȣ̀ постанови́лъ. Августи́нъ, ѹ҇чтель зáходнїй, мо́витъ, же Х҇с Петрóви ѡзнайми́лъ, и́ж(ъ) ѡ́нъ мѣ́лъ пéрше умертѝ такóю ж(ъ) с҇мртю на кр(с)тѣ, я́кѡ и Х҇с умéръ. Поты́мъ прирожóною смéртю Іѡáнъ умертѝ мѣ́лъ. Ин(ъ)шыи ѹ҇чтлѣ церкóвныи мóватъ, же Хрстсъ тымъ ѹ҇челикѡмъ по воскр(с)нїи своéмъ показался ры́бы ловáчымъ на мóри Тивернáд(ъ)скомъ и казáлъ Петрóвѣ итѝ за собóю. Іѡáнновѣ казáлъ при мóрѣ в(ъ) лови́твѣ зоставáти. Не ѡ смéрти Іѡáнновой Х҇с ты́и слова̀ мóвилъ, самъ тóє єѵ(г)ли́стъ Іѡáнъ признавáєт(ъ), мóвачи: «И наречѐ ємȣ̀ І҇с якѡ не умрéт(ъ). Но áще хощȣ̀ томȣ̀ пребывáти, дóндеже прїйдȣ̀ что к(ъ) тебѣ, ты по мнѣ градѝ».

Девáтоє предикамéнтумъ є́стъ си́тусъ, положéнье, áлбѡ роспоражéн(ь)є чáстей тѣ́ла якóгѡ такъ, же и́ншаа часть нг горѣ, и́ншаа на дóлѣ, и́ншаа на ровнинѣ бȣ́детъ са знайдовáти. Ґды кто áлбо лежи́тъ, áлбо сиди́тъ, áлбо стои́тъ, тóй мáєтъ роспоражéнье чáстей тѣ́ла своéгѡ. Мóжемо ап(с)ла Іѡáнна ѡ(т) положéна хвали́ти, // бо члѡ́нки, чáсти тѣ́ла єгѡ̀, рóзноє положен(ь)є 460 зв.
мѣ́ли, ґды ап(с)лъ Іѡáнъ в(ъ) ѡбавéнью своéмъ ѡбáчивши Х҇а, пáлъ на землѣ Апо(к) .а҃.
я́кѡ мéртвъ предъ нѡгáми Х҇выми, на тóй часъ члѡ́нки тѣ́ла єгѡ̀ всѣ на ровнинѣ положéньє мѣ́ли. Ґды преклони́вши колѣ́на свои ап(с)лъ Іѡáнъ б҇гу м҇ли́лса, на тóй часъ тѣ́ла єгѡ̀ чáсти и́н(ъ)шоє положéньє вы́шшоє мѣ́ли. Ґды В(ъ) жи(т). єгѡ
стоачѝ ап(с)лъ Іѡáнъ и гладачѝ на́ н҇бо ѹ҇чникови своéму Прóхорови диктовáлъ єѵ(г)лїє пи́шучому: «Вначáлѣ бѣ слóво»,— на тóй часъ чáсти тѣ́ла єгѡ̀ и́ншоє положéн(ь)є, єщѐ вы́шшоє, мѣ́ли. И мы, правослáвныи хр(с)тїáне, члóнкѡвъ и чáстїй тѣ́ла н҇шего мóжемо рóзноє положéн(ь)е м҇лачи́са б҇гу мѣ́ти, мóжемо б҇гу м҇ли́тиса, пáдаючи лицéм(ъ) на́ землю, б(ъ)ючѝ поклѡ́ны, бо Бы(т) .зї.
Авраáмовѣ, патрїáрсѣ старозáконному, ґды б҇гъ показáлъса, ѡ́нъ поклóнъ и нї.
удáривъ лицéмъ до землѣ пред(ъ) б҇гомъ. Падѐ Авраáмъ на лицѐ своé. На и́ншом(ъ) мѣ́стцу напи́сано: «Поклони́са до землѝ».

Мóжемо б҇гу м҇ли́тиса, преклони́вши колѣ́на свои, бо ст҇ый Стефáнъ пер- Дѣа(н) .з.
вом҇чникъ, преклони́вши колѣ́на, м҇ли́лса б҇гу за своихъ мордéрцѡв(ъ), мó- Дѣа(н)
вачи: «Г҇ди, не постáви и́мъ грѣха̀ сегѡ̀». И ап(с)лъ Петръ, пáв(ъ)ши на ко- .ѳ.
лѣ́на, м҇ли́лса б҇гу въ Іѡ́ппїи, ґды // хотѣ́лъ Тави́ду з(ъ) м҇ртвыхъ воскреси́- 461
ти. И ап(с)лъ Пáвел(ъ), преклони́вши колѣ́на свои, моли́лса, ѡ(т)ходачѝ з(ъ) Дѣа(н)
Ефéсу до Іер(с)ли́му. И сáм(ъ) Х҇с ґды мѣ́лъ итѝ на мȣ́ки доброво́лныи и на .к.
с҇мрть кр(с)тную за грѣхѝ нáши, м҇ли́лъса в(ъ) ѡгорóдку, пáвши на колѣ́на

Лукѣ. свой и мо́вачи: «Ѡ(т)че, аще волиши мимо нести ча́шу сию ω(т) менѐ, обач
.кв. не моа̀ во́лѧ, но твоа̀ да бу́дет(ъ)».

Ψа(л) Мо́жемо бгу млитисѧ и стоѧчи, бо мо́витъ пр(о)ркъ Давы́дъ: «Се нн
.рлг. бл(с)вийте г(с)да вси раби г(с)дни, стоѧщей въ хра́мѣ г(с)ни въ дворѣхъ до-
му бга на́шего».

Деса́тое ѡста́тнее предикаме́нтумъ є́ст(ъ) га́бѣтусъ, оде́жда, яку́ю кто ѡде́жду ма́єтъ. И́ншую оде́жду ма́ютъ свѣцкїи люде, и́ншую дховныи. Сщенническаѧ оде́жда є́стъ ри́зы, тыи зна́чатъ ша́ту черво́ную, в(ъ) кото́рую Ха на поруга́нье убра́но. Стїха́ръ значи́тъ ша́ту бѣлую, в(ъ) кото́рую Ха на шидє́рство ѡдѣа́но. Єпитра́хиль значи́т(ъ) ланцух(ъ) желѣзный, кото́рый Хви на шы́ю кла́ли. Нара́квицѣ знача́тъ по́ворозъ, кото́рымъ Хви ру́ки звяза́ли. За́коннико(в) оде́ж(д)а є́стъ ма́нтїа, та́а значи́тъ панци(р). Клобу́къ значи́тъ шиша́къ, парама́нъ значи́тъ та́рчу, по́асъ реме́нный значи́тъ по́ас(ъ) рице́рскїй, кото́рымъ вале́чныхъ ри́церѡвъ пасу́ютъ. Верви́ца зна-
461 зв. чи́тъ про́цу Давы́дову, // з(ъ) кото́рои Двдъ забилъ ка́менемъ голїа́да, бо за́конники верви́цу перебира́ючи и млтву Ісову мо́вачи, з(ъ) верви́ци, якъ з(ъ) пра́щи, и́менем(ъ) Іс Хвымъ якъ ка́менемъ голїа́да пеке́лногѡ забиа́ютъ, понева́жъ мо́витъ ѡ Хр(с)тѣ ап(с)тлъ Па́велъ: «Ка́мень же бѣ, Хсъ». Кр(с)тъ значи́тъ ѡру́жїе, кото́рымъ за́конники непрїа́телей ду́шныхъ пора-жа́ютъ и ма́ютъ мо́вити слова̀ Дави́довы, ѡ кр(с)тѣ написаныи: «Ору́жїемъ блговоле́нїа вѣнча́лъ єси́ на(с)».

Мо́жемо ап(с)ла Іωа́нна ω(т) оде́жды хвали́ти, бо ѡнъ захову́ючи доброво́лное убо́зство длѧ Ха, ходи́л(ъ) в(ъ) по́длой оде́ждѣ и не хотѣл(ъ) мно-
гих(ъ) и кошто́вныхъ ша(т) мѣти, слу́хаючи приказа́нѧ Хвого: «Не стяжи́те
Ма(ѳ) зла́та ни сре́бра, ни мѣди при по́асѣх(ъ) ва́шихъ, ни пи́ры на пу́ти, ни двою
.і. ри́зу, ни сапѡгъ».

Юже смо ап(с)ла Іωа́нна якω филїосо́фа, любѧ́чого м(д)рост(ь), хвали́ли з(ъ) филїосо́фїи през(ъ) де́сѧтъ предикаме́нта филїосѡфскїи. Єщѐ коне́цъ мо́вѣ моє́й чи́нячи, похвалѣмо егѡ з(ъ) бгосло́вїи, я́кω вели́когω бгослѡва, кото́рому самъ Хр(с)тсъ ѡбави́лъ нб(с)ныи тае́мници бз(с)кїи, ѡбави́лъ
Апо(к) найбо́лшую щасли́вость нб(с)ную, виде́нїе лица̀ бз(с)кого и ро́зними тое
.в. виде́нїе и́менами назва́лъ, мо́вачи: «Побѣжда́ющему дамъ я́сти ω(т) дре́ва
462 живо́тнаго, е́же ест(ъ) // посре́дѣ ра́ѧ бжїа. Да́лѣй мо́витъ: «Побѣжда́ай не и́матъ вреди́тисѧ ω(т) сме́рти вто́рыѧ». Да́лѣй мо́вит(ъ): «Побѣжда́ющему да́мъ я́сти ω(т) ма́нны сокрове́нныѧ и да́мъ емѹ̀ ка́мень бѣлъ и на ка́мени имѧ̀ но́во написано, єго̀ же никто́ же вѣст(ь), то́кмо прїемлѧй». Да́лѣй мо́ви(т): «Побѣжда́ющему и соблюда́ющему дѣла̀ моа̀ до конца̀, дамъ емѹ̀ вла́сть на язы́цехъ и упасе́тъ я̀ жезло́мъ желѣзнымъ и якω сосу́ды скуде́лнича сокруша́тсѧ. И да́м(ъ) емѹ̀ ѕвѣздѹ̀ у́тренюю». Да́лѣй мо́витъ: «Побѣжда́ай той ѡблече́тсѧ въ ри́зы бѣлыѧ и не имамъ ω(т)нѧ́ти и́мени егѡ ω(т) кни́гъ живо́тныхъ». Да́лѣй мо́вит(ъ): «Побѣжда́ющогω сотворѹ̀ столпа̀ црkви бга моегѡ».

Да́лѣй мо́ви(т): «Побѣжда́ющему дамъ сѣ́сти съ мно́ю на пр(с)то́лѣ моє́мъ, я́ко же и а́зъ побѣди́хъ и сѣдо́хъ съ ѡ(т)це́мъ мои́мъ на пр(с)то́лѣ єгѡ̀.

Ту́ю бгосло́вїю ма́єтъ сты́й Іѡа́н(ъ) Бгосло́въ, ма́єтъ в(ъ) нбѣ̀ найбо́лшую щасли́во(ст), видені́є лица̀ бжогѡ, кото́роє са ты́ми и́менами розмаи́тыми называ́єтъ. Южъ сты́й Іѡа́нъ в(ъ) рай нб(с)номъ зажива́єтъ дре́ва живо́тнагѡ и во́лный є́сть ѡ(т) сме́рти вто́рои, днєвнои, гды ви́дитъ лицѐ бжоє. Южъ насыща́ється ма́нною сокрове́нною и ма́єтъ ка́мень бѣ́лый, на кото́ромъ има̀ но́вое написанѡ, гды ви́дитъ лицѐ бжоє. Южъ ма́єтъ вла́сть на(д) на́родами и мо́жетъ и́хъ жезло́мъ желѣ́знымъ, то́ є́стъ мо́щю бз(с)кою, собѣ̀ да́н(ъ)ною, я́къ на́чына гли́наное, сокруши́ти. И ма́єт(ъ) звѣзду̀ у́тренюю, гды ма́єтъ бга все // держи́тела и ви́дитъ лице єгѡ. Южъ сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ ѡдѣ́анъ є́ст(ъ) в(ъ) ша́ты бѣ́лыи сла́вы нб(с)нои вѣ́чнои, и написано има єгѡ в(ъ) кни́гахъ живо́тныхъ, то́ єстъ в(ъ) прейзре́ню бжомъ, гды ѡнъ ви́дитъ лицѐ бжоє. Южъ сты́й ап(с)лъ Іѡа́нъ учи́неный є́стъ мо́щным(ъ) столпо́мъ црькви бжеи и ю́жъ усѣ́лъ на пр(с)тлѣ нб(с)ном(ъ) гды види(т) лицѐ бжоє. Зда́ръ то, мнѡгомл(с)твый бже въ тр(о)ци єди́ный, абы́ смо всѣ вѣ́рныи лю́де твои за млтва́ми стго Іѡа́нна Бгосло́ва, слуги̇ твоє́го, могли̇ найбо́лшую щасли́вость мѣ́ти, лицѐ твоє́ ѡглада́ти в(ъ) нбѣ, живучи̇ з(ъ) тобо́ю въ вѣ́ки вѣкомъ. 462 зв.

КАЗА́НЬЄ ВТОРОЄ НА ПРП(Д)Б. Ѡ(Т)ЦА НШГО ОНУ́ФРЇА ВЕЛИ(К).

Ѡ тебѣ пѣ́нїє моє́ вы́ну, я́ко чу́до быхъ мно́гимъ, и ты̀ помо́щникъ мой крѣ́покъ. Ψа(л) .о̃.

Єсть пыта́ньє межы̀ учи́телами црко́вными: що дши стыхъ в(ъ) нбѣ чы́нятъ, яку́ю рабо́ту ма́ютъ и въ ѡста́тнїй днь гды лю́де сты́и з(ъ) ме́ртвыхъ вста́нутъ и до нба з(ъ) дшею и з(ъ) тѣ́ломъ пойдутъ жи́ти наве́ки, що бу́дутъ они̇ в(ъ) нбѣ чыни́ти, яку́ю робо́ту бу́дут(ъ) мѣ́ти? Ма́ємо вѣ́дати и на то́є ѡ(т)каза́ти, же лю́де сты́и в(ъ) нбѣ за́вше хва́лят(ъ) бга и бу́дутъ хвали́ти навѣ́ки, спѣва́ючи пѣ́снь весе́лую, трїумфа́лную, бо сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ ви́дѣл(ъ) нбо ѡтво́реноє и чу́въ го́лосъ, кото́рыи ѡ(т) пр(с)то́ла бжогѡ вы́йшолъ, мо́вячи: «По́йте бгу на́шему, вси рабы̀ єгѡ и боа́щейса єгѡ и малы́и и вели́цыи». Да́лѣй мо́витъ сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ: «И слыша́хъ я́кѡ гласъ на́рода мнѡга и я́кѡ гласъ водъ мнѡгъ и я́кѡ // гла́съ гро́мовъ крѣ́пкихъ глю́щихъ аллилу́їа, то́ єсть хва́ла бгу, я́кѡ воцри́са г(с)дь бгъ вседержи́тель, ра́дуем(ъ)са и весели́мъса и дадѣ́мъ сла́ву єму̀, я́кѡ прїйде бракъ а́гнчїй, бо пришло̀ весе́л(ь)є бара́нково, то́ єст(ъ) Хво, и жена̀ єгѡ [црковъ ста́, Апо(к) .еі. 471 зв.

на́родъ хр(с)тїа́нскїй] 958 уготова́ла е́стъ себе̑, и да́но е́й ѡблещи́са въ вv́ссонъ чисть и свѣ́телъ. Вv́ссонъ бо ѡправда́нїе сты́хъ е́стъ».

Бу́дуть сты́й, в(ъ) нбѣ ме́шкаючы, межы̀ агглами спѣва́ти пѣ́снь агѓлскую, кото́рую аггли по(д) часъ рж(с)тва̀ Хва спѣва́ли: «Сла́ва въ вы́шнихъ
Лука̀, в̃і. бгу и на земли̇̀ миръ, въ члвцехъ блговоле́нїе». Бу́дуть сты́и, в(ъ) нбѣ ме́шкаючи межы̀ серафі́мами, спѣва́ти пѣ́снь серафі́мскую, кото́рую чу́лъ пр(о)ркъ
Ісаїа, s̃. Ісаїа, гды ви́дѣлъ ба, на маеста́тѣ высо́комъ сѣдѧ́чого, и серафі́мовъ ѡколо него̀ стоѧ́чихъ и спѣва́ючихъ: «Стъ, стъ, стъ г(с)дь Саваѳ, испо́лнь вса зем-лѧ̀ сла́вы его̀».

Преп(д)бнагѡ ѡ(т)ца на́шегѡ Оно́фрїа дшу по смрти егѡ несли̇̀ аггли
є̃. Паф-нý. жи(т). его̀. до нба з(ъ) музы́кою, з(ъ) спѣва́н(ь)ем(ъ), кото́рую музы́ку, на повѣ́тъ ю бр҇мѧ́чую, чу́лъ сты́й Пафну́тїй, кото́рый погрѣба(л) его̀, зачы(м) и преп(д)бный ѡ(т)цъ ншъ Оно́фрїй в(ъ) нбѣ зостаючи̇̀ и хва́лѧчи ба, спѣва́ет(ъ) пѣ́сн(ь) весе́лую, трї́умфа́лную, спѣва́єтъ пѣ́снь агглскую, спѣва́єтъ пѣ́снь сера-
472 фі́мскую и бу́детъ навѣ́ки сты́й Оно́фрїй ты́и пѣсни, в(ъ) нбѣ жи//вучи̇̀, спѣ-ва́ти и мо́жетъ до бга мо́вити слова̀ Двдовы: «Ѿ тебѣ̀ пѣ́нїе мое́ вы́ну, якѡ чу́до быхъ мнѡ́гим(ъ) и ты̀ помо́щникъ мой крѣ́покъ». Покажу̀ те́ды в(ъ) нн҇ѣшней мо́вѣ моє́й, які́мъ е́стъ чу́домъ преп(д)бный ѡ(т)цъ нашъ Оно́фрїй, бѡ сѣ́мъ чу́довъ было̀ на́ свѣтѣ. Неха́й та́ѧ мо́ва моѧ̀ бу́детъ на ч(с)ть и по-хва́лу сто́му Оно́фрїю, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу и утѣ́ху дхо́вную.

Першое чу́до было̀ на́ свѣтѣ му́ры Вавvлѡ́нскїи, кото́рыи з(ъ)будова́ла Семѣра́мисъ, кроле́ваѧ Ассїрі́йскаѧ. И сты́й Оно́фрїй е́стъ му́ромъ Вавv-лѡ́нским(ъ), бо слуга Нава́нѡвъ пре(д) Авѣгїею, жоно́ю егѡ, назва́лъ жол-
Ца(р) к̃е. нѣ́рѡвъ Двдовыхъ му́рами: «Сущымъ намъ ту я́кѡ стѣ́ны бы́ша ѡна во но́-щи и во́ дни по вса̀ дни̇̀ су́щымъ с ни́ми»,— же Двдовы жолнѣ́ре я́кѡ му́ры слу́гъ Нава́нѡвых(ъ) ѡ(т) вшелѧ́кого небезпече́н(ъ)ства заступа́ли и бо-рони́ли. И сты́й Онофрїй е́стъ таки́мъ му́ром(ъ), кото́рый насъ ѡ(т) вшелѧ́ко-го небезпече́нства, ѡ(т) всѣ́хъ непрїѧ́телей видѡ́мых и невидѡ́мыхъ заступа́етъ и
В(ъ) жи(т) его̀. боро́нитъ. Предста́телствомъ и млтвами своими бо живучи еще̇̀ в(ъ) тѣлѣ̀ сты́й Оно́фрїй таку́ю ла́ску и такі́й привѣ́лей собѣ̀ у бга упроси́лъ и блже́нному
472 зв. Пафно́тїю то́е // повѣда́лъ, же кото́рый члвкъ на па́мѧтьку стго Оно́фрїа прос-фо́ру а́лбо и́ншую ѡфѣ́ру бгу принесе́тъ, а́лбо кто, припомина́ючи стго Оно́ф-рїа, да́сть ялму́жну убо́гому, нако́рмитъ и напо́итъ егѡ, а́лбо кто̀ въ па́мѧть сто́го Онофрїа принесе́тъ ла́данъ, кади́ло блгоуха́нїа гдви, а́лбо єсли̇̀ кто убо́гїй, нѣчо́го не ма́ючи бгу принести̇̀ и ни́щему да́ти, єсли̇̀ такі́й три ра́зы «Ѿ(т)че ншъ, и́же еси̇̀ на́ нбсехъ» на че́сть бгу, в(ъ) тр(о)ци єди́ному, промо́-витъ, любѧчи̇̀ сто́го Оно́фрїа, такі́й члвкъ ко́ждый за млтвами сто́го Оно́ф-рїа во́лный и безпе́чный бу́детъ ѡ(т) вшелѧ́кихъ поку́съ наѣ́здѡвъ и шту́р-мѡвъ ду́ха нечи́стагѡ, непрїѧ́тела ду́шногѡ, и такі́й члвкъ, скончи́вши до-

часное житїє, будет(ъ) въ цр(с)твїи нб(с)ном(ъ) навѣки жити. Зачимъ стый Онофрїй єстъ муромъ Вавулонскимъ, поневажъ на свѣтѣ насъ, якъ в(ъ) Вавулонѣ мешкаючихъ, заступаєтъ и боронитъ ѡ(т) злых(ъ) духовъ, непрїятелей душныхъ.

Другоє чудо было на свѣтѣ пѣрамvды Єгvпетскїи, которыи были з(ъ) камена учынены, надолъ широкїи, а в(ъ)гору узкїи, спѣчастыи. И стый Онофрїй єстъ пѣрамvсъ Єгvпетскаѧ, бо онъ мѣлъ в(ъ) памяти своєй грѣхи и хронил(ъ)//сѧ ихъ, которыи сутъ широкою дорогою, людей надолъ, до пекла провадѧчою. Такъ мовилъ Хс: «Широкъ путь въводѧй в(ъ) пагубу». Мѣл(ъ) стый Онофрїй в(ъ) памяти своєй учынки добрыи и чынилъ оныи, которыи сутъ дорогою у(з)кою, тѣсною, спѣчастою в(ъ)гору, до нба, на животъ вѣчный провадѧчою. Такъ мовилъ Хс: «Тѣсенъ путь въводѧй въ животъ». Узкаѧ, спѣчастаѧ и ѡстраѧ то пѣрамvсъ єстъ преподобный ѡ(т)цъ Онофрїй, который ишолъ в(ъ)гору, до цр(с)тва нб(с)ного, дорогою узкою, спѣчастою и острою през(ъ) учынки добрыи, през(ъ) працу и подвиги, служачи бгу, стоѧчи без(ъ) спанѧ цѣлую ночь на млтвѣ, поносѧчи на пустыни голодъ и прагнен(ь)є, терпѧчи в(ъ)днь ѡпален(ь)є слнчноє, а в(ъ)ночи лютость зимную. Длѧ тогѡ стый Онофрїй тѣсноє и остроє житїє провадилъ, жебы моглъ в(ъ) нбѣ доступити роскошей вѣчныхъ и жити з(ъ) людми стыми, которыхъ видѣлъ в(ъ) нбѣ стый Їѡанъ Бгословъ и чувъ голосъ: «Сїи сутъ иже прїидѡша ѡ(т) скорбы великїѧ и испраша ризы своѧ и убѣлиша ризы своѧ (то ест(ъ) сумленѧ свои) въ крови агнчи, то є(ст) Хвой (пре(з) крщенїє и пре(з) покаѧнїє) сего ради сутъ пре(д) пр(с)толомъ бжїимъ и служатъ ему днь и нощъ въ цркви єгѡ и сѣдѧй на пр(с)толѣ веселитьсѧ в(ъ) нѧ, не воз(ъ)алчутъ к тому ни вожаждутъ, не иматъ пасти на нихъ // слнце и всѧкъ зной». Зачымъ стый Онофрїй єстъ пѣрамvсъ Єгvпетскаѧ поневажъ на свѣтѣ, якъ в(ъ) Єгvптѣ, насъ, мешкаючых(ъ), пре(д)стателствомъ своимъ вспомогаєтъ. 473 Апо(к) ҃з. 473 зв.

Третеє на свѣтѣ чудо было колїоссусъ Родїйскїй, столпъ мѣданый, на седмдесѧтъ локтей высокїй. И стый Онофрїй єстъ колїоссусъ, столпъ мѣданый моцный, бо моцно и статечне стоѧлъ в(ъ) вѣрѣ православной и въ учынкахъ добрыхъ до конца житїѧ своєго, слухаючи Ха мовѧчогѡ: «Претерпѣвый до конца, той спсенъ будетъ». Слушне мы Онофрїѧ стогѡ мѣданымъ столпомъ длѧ єгѡ моцности и статечности в(ъ) добродѣтелехъ называємо, бо ап(с)толъ Павелъ ап(с)толѡвъ Їаковa, Кифу и Їѡанна длѧ ихъ моцности и статечности в(ъ) добродѣтелехъ называєтъ ихъ столпами, мовѧчи: «Познавше блгодать, данную мнѣ, и Їаковъ, и Кvфа, и Їѡанъ мнимыи столпы быти, деснаѧ даша мнѣ». Єстъ стый Онофрїй колїоссусъ, столпъ высокїй длѧ высокои бгомыслности своєи, же мыслилъ ѡ речахъ высокихъ, бзскихъ, нб(с)ныхъ и могл(ъ) слова мовити ап(с)тлскїи, живучи на землѣ: Галат ҃в. ҃а. Ма(к) ҃дї.

«Житїє наше на нбсєхъ єсть». Ізраилтѧне Сімонωви, архїерєωви найвышше-
474 му, ωсвѣд(ъ)//чаючи вдѧчность за єгω добродѣтели, которыи онъ учынилъ
нарωдови ізраилскому, написали добродѣтели єгω на таблицахъ мѣданыхъ
и поставили тыи таблици на столпѣ на горѣ Сіωнской дла вѣчнои єго памя-
ти. И нашъ столпъ высокїй, колїос(ъ)сусъ названый, преп(д)бный Онофрїй,
знайдуєтса на горѣ Сіωнской, то єст(ъ) на горѣ небесной, бо фалмиста нбо
горою называєтъ, мовачи: «Кто взыйдет(ъ) на гору г(с)ню или кто станетъ
на мѣстѣ стомъ, єгω не повиненъ руками и чистъ сердцемъ». Маєтъ столпъ
нашъ, колїωссусъ высокїй, преподобный Онофрїй добродѣтели Хвы, ω
которомъ написано: «Ты єси ієрей въвѣки по чину Мел(ь)хиседекову». То-
гω архїереа Хр(с)та добродѣтели, нарωдови людскому ωсвѣдченыи, стый
Онофрїй не на таблицах(ъ) мѣданых(ъ), але на таблицахъ ср(д)ца своєгω
При(т) маєтъ написаныи вѣдаючи, же Соломωнъ мовитъ: «Напиши же а на скрыжа-
.з. ли сердца твоєгω». Ѿ(т) тогω колїωсса родійчыкωве названы сутъ колїос-
Кола(с) сен(ъ)чыками, до которыхъ ап(с)лъ Павелъ листъ писалъ тыми словы: «Су-
аі. щимъ въ колассаєхъ стымъ вѣрнымъ ω Хр(с)тѣ Ісѣ блгодать вамъ и миръ
474 зв. ω(т) бга ω(т)ца нашегω и г(с)да Іс Хр(с)та». И мы, // апостоле Павле, ω(т)
тогω колїωсса, ω(т) стого Онофрїа, которогω маємо у себе и шануємо, мо-
жемо са колоссен(ъ)чыками назвати. Зачымъ просимо тебе, ап(с)толе Пав-
ле, мовъ и до насъ тыи слова, въ листѣ твоємъ написанныи: «Сущимъ въ
кωлассахъ стымъ вѣрнымъ братїамъ ω Хр(с)тѣ Ісѣ блгодать вамъ и миръ
ω(т) бга ω(т)ца нашегω и г(с)да Іс Хр(с)та».

Четвертоє чудо на свѣтѣ было образъ Іовѣша Олvм(ъ)пѣйского, з(ъ) костей слонїовыхъ мѣстерне учыненый. И стый Онофрїй єстъ образомъ Іовѣша Олvмпійскогω, бо Іовѣшъ былъ найвышшїй богъ поганскїй, а мы, хр(с)тїане Іовѣшомъ назвати можемо найвышшогω бга правдивогω, Хр(с)та, збавителя нашегω, Олvмпомъ, горою высокою, нбо высокоє называємо. Зачы(м) стый Онофрїй єст(ъ) образо(м) Іовѣша, то єст(ъ) Ха, ба Олv(м)пійского, то єст(ъ) нб(с)ногω, поневажъ члвка учынилъ Хс бгъ на образъ свой и на подобенство, якω и написано в(ъ) книгахъ Бытїа: «Сотвори бгъ члвка,
Бы(т) .а. по образу бжїю сотвори єгω». Єсть и дла тогω стый Онофрїй образомъ Хвымъ, же якω Хс дла людей нагїй былъ на кр(с)тѣ прибитый, такъ стый Онофрїй
475 дла Ха, наслѣдуючи єго, нагїй мешкалъ на пущи, бо ап(с)лъ Петръ // мовитъ: «Хс пострада по насъ, намъ ωставлъ образъ, да послѣдуємъ стопамъ єго».

Пѧтоє на свѣтѣ чудо было црковъ Ефескаа Дианны, богинѣ поганскои, которую в(ъ) Ефесѣ црковъ двѣстѣ и двадцатъ лѣтъ вса Азїа будовала. И стый Онофрїй єстъ црковью Ефескою, бо єстъ хр(с)тїанинъ православный хр(с)толюбивый. Ап(с)лъ Павелъ зась до хр(с)тїанъ мовитъ: «Вы єсте церкви

бга жива». В(ъ) црквѝ млтвы ѡ(т)правуютъ и бгу приносѧтъ. И в(ъ) той црквѝ, в(ъ) стомъ Онофрїи, завше сѧ млтвы знайдовали и ѡ(т)правовали, которыи онъ ѡ(т) ср(д)ца и ѡ(т) устъ своихъ бгу приносилъ, слухаючи напомнѣн(ь)ѧ Хвого: «Млѣтесѧ, да не внїйдете в(ъ) напасть». В(ъ) црквѣ знайдуетъсѧ Хс на олтарѣ, въ пренастѣйшомъ сакраментѣ єухарїстїи по(д) ѡсобою хлѣба и вина. И в(ъ) той црквѝ, въ стомъ Онофрїи, мешкал(ъ) Хс въ ср(д)цу єго, якъ на олтарѣ в(ъ) пренайстѣйшомъ сакраментѣ єухарїстїи, который сакраментъ прїймовалъ и пожывалъ стый Ѡнофрїй кождои суббѡты и н(д)ли з(ъ) рукъ агглскихъ(ъ) ведлугъ ѱалмисты мовѧчогѡ: «Хлѣбъ агглсс(с)кїй ядѐ чловкъ». Зачымъ в(ъ) той црквѝ, в(ъ) дши и в(ъ) тѣлѣ стогѡ Онофрїѧ, мешкалъ Хс, поневажъ мовилъ: «Ядый мою плоть и пїѧй // мою кровь въ мнѣ пребываєтъ и азъ в(ъ) нем(ъ)». Ѱал .оз. 475 зв.

Шестоє было на свѣтѣ чудо домъ Цируса, кролѧ Медскогѡ. И стый Онофрїй єстъ домомъ Ха, збавителѧ нашего, ѡ котором(ъ) стый Іѡанъ Бгословъ мовитъ в(ъ) Апокалїѱи: «Црь цремъ и г(с)дь г(с)демъ, кроль на(д) крол(ь)ми и панъ на(д) панами. Тогѡ кролѧ Хр(с)та збавителѧ єстъ домомъ стый Онофрїй, который домъ в(ъ) Пѣснах(ъ) пѣсней дхъ стый споминаєтъ, мовачи: «Преклады дому нашегѡ кедровыѧ и столѧ кυпарисная». Домъ кролевскїй бываєтъ чистый, нѣ машъ тамъ смѣт(ь)ѧ, нѣ машъ пылу, нѣ машъ паутынѧ. И той дом(ъ) кролѧ нб(с)ного Ха, збавителѧ нашего, Онофрїй стый, єстъ чистый ѡ(т) вшелѧкихъ грѣховъ, которыи сѧ паутыною и пыломъ и смѣт(ь)ѧмъ называютъ, бо стый Онофрїй хронилсѧ грѣховъ и ср(д)це ч(с)тоє ѡ(т) вшелѧкого безаконїѧ заховалъ, млачисѧ бгу и мовачи: «Ср(д)це ч(с)то созижди въ мнѣ, бже, и дхъ правъ ѡбнови въ утробѣ моей». Домъ кролевскїй гды хотѧт(ъ) вымѣтати, поливаютъ єгѡ водою. И той домъ кролѧ нб(с)ногѡ Ха, стый Онофрїй, поллѧный єстъ водою, слезою, бо стый Онофрїй, хотачи вшелѧкоє смѣт(ь)ѧ грѣховноє ѡ(т) себѐ вымести и в(ъ) дши своей и въ // ср(д)цу своемъ мешканьє прекрасноє Хви, кролеви всегѡ свѣта учынити, поливалъ дом(ъ) той, себѐ самогѡ, слезами, мовачи слова Дв(д)овы: «Слезами моими постелю мою ѡмочу». Пѣснь пѣсней, а. 476

Семоє чудо на свѣтѣ, ѡстатнеє, было гроб(ъ) Мавзолеѧ, кролѧ Карїє, который єму Артемѣзїѧ, кролеваѧ, жона єго, збудовала великимъ коштом(ъ) и длѧ тогѡ гробъ той мавзолеумъ называно. И стый Онофрїй єстъ гробомъ Хвым(ъ), который гроб(ъ) можемо назвати мавзолеум(ъ), же мавзолеумъ великимъ кошто(м) и цѣною дорогою былъ збудованый. Такъ стый Онофрїй коштовныи цнѡты и дорогоцѣнныи учынки добрыи в(ъ) собѣ замыкаєтъ. Длѧ того зась преп(д)бный Онофрїй єст(ъ) гробомъ Хвымъ, бо до гробу Хвогѡ огонь сходитъ з(ъ) нба кождого року по(д) часъ воскр(с)нїѧ Хва, гды всходнаѧ црковъ православнокаѳолическаѧ воскр(с)нїє Хво

Ѳеѡфа(н) и Паисїй, патрїахи [!] Іер(с)лїмскїи, в(ъ) Кїєвѣ бывши, тоє повѣдали.

празну́етъ и до тогѡ гро́бу Х̃вого, до ст̃о́го Оно́фрі́а, ого́н(ь) з(ъ) н̃ба з(ъ)ступова́лъ. Х̃с, збави́тель нашъ, и приходи́л(ъ) до ср(д)ца его̀ и в(ъ) ср(д)цу его̀,
Єврей .аі. я́къ въ гро́бѣ, пребыва́лъ, бо ап(с)толъ Па́велъ ѡ Х̃ѣ мо́ви(т): «Г(с)дь б̃гъ нашъ о́гнь поѧда́ѧй єсть». Дла тогѡ преп(д)бный Оно́фрі́й моглъ ап(с)тльскіи слова̀ мо́вити: «Живе́тъ въ мнѣ Х̃с». Єщѐ до гро́бу // живо́тного Х̃вого,
476 зв. до ст̃о́го Оно́фрі́а, сходи́лъ ого́нь з(ъ) н̃ба и в(ъ) ср(д)цу єгѡ, я́къ в(ъ) гро́бѣ, знайдова́лаѕа вели́каѧ любо́въ б̃зскаѧ, бо Х̃с огне́мъ любо́въ называ́єтъ, мо́вачи: «Огнь прі́йдо́хъ въ врещѝ на́ землю и что̀ хощу̀ а́ще ужѐ возгорѣса».
Вели́каѧ то б̃зскаѧ любо́въ знайдова́лаѕа в(ъ) преп(д)бномъ Оно́фрі́и, кото́рогѡ смр̃ть и погребе́ніє ѡбѧвилъ б̃гъ и́ншымъ пусте́лникомъ, бо ст̃ы́й Пафну́ті́й, погрѣбши тѣло ст̃о́го Оно́фрі́а ґды пришо́лъ до єдногѡ пусте́лника, дале́ко ме́шкаючогѡ, мо́вилъ той пусте́лникъ: «Ты́ ли єсѝ братъ Пафну́ті́й, погребы́й тѣло преп(д)бнагѡ ѡ(т)ца Оно́фрі́а?» Потı́мъ до негѡ мо́вилъ: «Б̃гъ сподобѝ тѧ бы́ти дру́га ст̃ы́мъ егѡ, днесь бо увѣдѣхъ ѡ(т) смотре́ні́а єгѡ̀ пришедо́хъ твой ѐже къ мнѣ». Вели́каѧ и то̀ б̃зскаѧ любо́въ знайдова́лаѕа въ преп(д)бномъ Оно́фрі́и, кото́рогѡ имѧ̀ и приказа́нѧ по сме́рти егѡ каза́лъ а̃гглъ ст̃о́му Пафну́ті́ю на́ свѣтѣ всѣмъ люде́мъ повѣда́ти, мо́вачи: «Пропове́ждь всѣмъ повеле́нная ти ѡ(т) ст̃о́го Ѡно́фрі́а, єму̀ же сподоби́тсѧ б̃гъ поклони́тисѧ и погребстѝ тѣло егѡ».

Показа́лемъ ю́жъ ла́скам(ъ) ва́шим(ъ), яки́мъ е́ст(ъ) чу́дом(ъ) прп(д)бный о̃цъ н̃шъ Оно́фрі́й. // Єстъ му́ром(ъ) Вавvлѡнски(м), ест(ъ) пѣра́мvсъ
477 Єгv́петскаѧ, е́стъ колі́ѡссусъ Роді́йскі́й, е́стъ образъ Іо́вѣша ѡлvмпѣ́йскаго, е́стъ ц̃рковъ Ефе́скаѧ, е́стъ до́мъ не Ци́руса, кро́лѧ Ме́д(ъ)ского, а́ле Х̃а, кро́лѧ всего̀ свѣ́та, е́стъ гро́бъ, назва́ный мавзо́леумъ. Зачи́мъ преп(д)бный о̃цъ на́шъ Оно́фрі́й мо́жетъ слу́шне мо́вити до б̃га слова̀ Давы́довы: «О тебѣ пѣ́ні́е моѐ вы́ну, якѡ чу́до бы́хъ мно́гимъ и ты̀ помо́щникъ мо́й крѣ́покъ». В(ъ) чи́мъ же крѣпкои по́мощи бз(с)кои дозна́лъ ст̃ы́й Оно́фрі́й? Дозна́лъ в(ъ) захова́ню приказа́ні́й бз(с)кі́хъ, кото́рыи за крѣ́пкою по́мощі́ю б̃жі́єю захова́лъ всѣ до сме́рти своє́и, жа́дного приказа́нѧ бз(с)кого не ѡпуща́ючи, слу́хаючи пр(о)рка Д̃вда мо́вачого: «Тогда̀ не постыжду́сѧ, егда̀ при́зру на всѧ̀ за́повѣди твоѧ̀, бо знайду́ют(ъ)сѧ на́ свѣтѣ такі́и лю́де, кото́рымъ лю́бо позвалѧ́етъ б̃гъ що чини́ти, лю́бо заборонѧ́етъ, ѡнѝ все то́є га́натъ и не приймýютъ. Такі́и былѝ жы́ды, кото́рыи га́нили Іѡа́нна Кр(с)ти́телѧ, постѧ́чогѡ, га́нили Х̃рста̀ збави́телѧ на́шегѡ, по́карму и напо́ю зажыва́ючогѡ. Длѧ
Лука. з. тогѡ мо́вилъ Х̃с до жыдѡ́въ: «Кому̀ уподоблю̀ ч̃лвки ро́да сего̀ и кому̀ су́ть подо́бни? Подо́бни су́ть отро́чищемъ, сѣдѧ́щимъ на то́ржищыхъ и глаша́ющымъ // дру́гъ на друга и глаго́лющымъ: писка́хѡмъ вамъ и не пласа́сте,
477 зв. рыда́хѡм(ъ) ва́мъ и не плака́сте, прі́йде бо Іѡа́нъ Кр(с)ти́тель ни хлѣба ядый, ни вино̀ пі́ѧ и глагѡ́лете бѣ́са и́мать. Прі́йде же с̃нъ ч̃лвѣческі́й и ядый

и пїа и глете: се чл҃вкъ ядца и винопїйца». Такимъ людемъ приказана бз(с)кїи позволаючїи и заборонаючїи што чинити, переступуючимъ грозит(ъ) пр(о)ркъ Ієремѣа каран(ь)ємъ бз(с)кимъ, бо мовилъ бг҃ъ до пр(о)рка Ієремѣи: «Что ты видиши?» Ѡ(т)казал(ъ) ѡн(ъ): «Жезлъ бдащъ азъ вижу». Мовилъ знозу бг҃ъ до Ієремѣи: «Что ты видиши?» Ѡ(т)казалъ ѡн(ъ): «Горнєцъ кипащъ азъ вижу». Тутъ жезлъ бдащъ палцат(ъ) чующїй значитъ каранье бз(с)коє дочасноє, войну, голодъ, повѣтр(ъ)е, хоробы и плагы иншыи, которыми бг҃ъ людей, не заховуючих(ъ) приказан(ь)а єго, на семъ свѣтѣ караєтъ и мовитъ: «Посѣщу жезломъ беззаконїа ихъ и ранами неправды ихъ. Горнєцъ кипачїй значитъ вѣчноє бз(с)коє каранье пекелноє, бо в(ъ) пеклѣ якъ в(ъ) горшку великомъ ѡгнистомъ будутъ люде навѣки грѣшныи варитиса и кипѣти, ведлугъ словъ Хв҃ыхъ: «Идутъ сїи во муку вѣчную». Вѣдаючи с҃тый Онофрїй, же грѣшнымъ людемъ, приказаньа бз(с)когѡ не заховуючимъ, наготованый єстъ палцат(ъ) чуючїй, каранье дочасноє на семъ свѣтѣ на // готованый горнєцъ кипачїй, вѣчныи муки пекелныи ѡгнистыи, дла тогѡ с҃тый Онофрїй крѣпкои бж҃еи помощи потребовалъ и мовилъ: «Бж҃е, въ помощъ мою вонми, гд҃и, помощи ми потщиса». Мовилъ: «Не ѡставиши менє, гд҃и бж҃е мой, не ѡ(т)ступи ѡ(т) менє, вонми въ помощъ мою, гд҃и, спс҃енїа моєго». И за крѣпкою бж҃їею помощїю волный зосталъ ѡ(т) вшелакихъ грѣхѡвъ и заховалъ вшелакїи приказана бз(с)кїи и, заховуючи ѡныи, доступилъ царствїа нбсногѡ, которогѡ и намъ, всѣмъ правовѣрнымъ людемъ твоимъ, за предстателствомъ доброгѡ и вѣрногѡ угодника твоєго ст҃ого Онофрїа дай, Хе бж҃е, доступити и тамъ с тобою въвѣки царствовати. Аминь. //

Ієрем. а҃.

478

478 зв.

КАЗАНЬЄ ПЕРВОЄ НА ПОГРЕБѢ ЯКОГО-КОЛВЕКЪ ЧЛВЕКА БЛГОЧЕСТИВАГѠ

Праведных дш҃а в(ъ) руцѣ бж҃їи и не прикоснет(ъ)са ихъ мука. Прем(д). г҃.

Мовилъ пр(о)ркъ Ієремѣа до Фас(ъ)сура, сщ҃енника старозакон(ъ)ногѡ: «Не Фассуръ возва г(с)дь има твоє, но страхъ ѡ(т)всюду»,— бѡ Фас(ъ)суръ мѣлъ зо всѣхъ сторѡн(ъ) непрїателей страхатиса, которыи мѣли єгѡ ѡступити и всѣхъ прїателей єгѡ з нимъ посполу взати и до Вавvлѡну в(ъ) неволю запровадити. // Можетъ пр(о)ркъ Ієремѣа и до кождого чл҃вка тыи слова мовити: «Не чл҃вкъ возва г(с)дь има твоє, но страхъ ѡ(т)всюду»,— бо чл҃вка на свѣтѣ зо всѣхъ сторѡнъ смерть ѡточила и беретъ єгѡ з(ъ) свѣта и в(ъ) неволю до гробу провадитъ. Дла тогѡ муситъ чл҃вкъ ѡ(т) всѣх(ъ) сторонъ и ѡ(т) вшелакогѡ створена страхатиса и сподѣватиса смерти, которую розныи люде подналй ѡ(т) розного створена. Олбримѡ(в) вода, з(ъ) нба зсту- 479 зв.

пивши, затопила; содомлѧнωвъ огóнь спалилъ, з(ъ) нба зступивши; єгуптѧнωвъ позабїѧлъ грáдъ великїй, з(ъ) нба пáдаючи; Даθáна и Авирωна землѧ пожéрла, розступившисѧ по(д) ними; їил(ь)тѧнω(в) ужѣ ядовитыи позадали; самаритáнωвъ лвы шáрпали; в(ъ) Веθулїи чтыридесѧтъ хлопѧтъ двѣ медвéдици, з(ъ) лѣса выбѣгши, розшáрпали; Антїωха живóго робакѝ з(ъ)ѣли; Авесолωмъ, бѣгучѝ мýломъ през(ъ) лѣсъ, зависль вóлωсами на дýбѣ и, трωма ωщѣпами пробитый; на Іωвовы(ъ) дѣтéй упáлъ дóмъ и позабїѧлъ ихъ. Иншыи люде ω(т) иншогω померли створéнѧ, зачымъ зо всѣхъ сторωнъ мýсишъ, члвче, смéрти стрáхатисѧ и слýжатъ тобѣ тыи словà: «Не члвкъ возвà г(с)дь
480 имѧ̀ твоé, на стрáх(ъ) ω(т)всю//ду».

Будýй собѣ, члче, зáмки сїωнскїи, вéжи вавvлωнскїи, мýры єрихωнскїи, жебысь тамъ ω(т) смéрти зоставáлъ безпéчный. Але зáмок(ъ) сїωнскїй ω(т) ассvрїйчикωвъ збýреный, на вéжи вавvлωнской людéмъ азыки помѣшано, мýры єрїхωнскїй сáми нá землю упáли, зачымъ и в(ъ) тых(ъ) фортéцахъ, члвче, мéшкаючи, мýсишъ ω(т) всѣхъ сторωнъ смéрти стрáхатисѧ и слýжатъ тобѣ тыи словà: «Не члвкъ возвà г(с)дь имѧ̀ твоé, но стрáхъ ω(т)всюду». Держѝ при собѣ, члвче, вóйска великїи подóбно тебè ωборóнат(ъ) ω(т) смéрти, áле смрт(ь) грóмитъ вóйска великїи и крýшит(ъ) кóпїи, стрѣлы, мечѣ, шишакѝ, панцѝрѣ, тáрчѣ и вшелѧкоє орýжїє и збрóю рицéрскую, крýши(т) смéрть и дóпчетъ ногáми своими корóны цесáрскїи, бéрла королéвскїи, булáвы гетмáн(ъ)скїи, лѣски маршáлковскїи и вшелѧкїи ин(ъ)сѝгнѣѧ, гéрбы и клейнóты монáрхωвъ и потентáтωвъ, крýшит(ъ) смéрть и ногáми своими дóпчетъ мѵтры и пасторáлы архїєрéйскїи, єп(с)кпскїи, митрополитáнскїи, патрїѧ́ршыи. Зачымъ и вы, рицерѣ валéчныи, и вы, монáрхωве и потен(ъ)тáтωве, и вы, столбливыи архїєрѣи, мýсите ω(т) всѣхъ
480 зв. сторωнъ смéрти стрáхатисѧ и // кóждому з(ъ) вáсъ тыи словà слýжатъ: «Не члк(ъ) возвà г(с)дь имѧ̀ твоé, но стрáх(ъ) ω(т)всюду». Але грѣшный тылко члкъ смéрти стрáхаєтсѧ, а прв(д)ный нѣ, бо смéрть грѣшнико(м) люта. Ѡ прв(д)ны(х) засъ написано: «Ч(с)тна пред(ъ) г(с)дмъ смрть прп(д)бных(ъ) єгò». И црь Двдъ ґды упáлъ в(ъ) грѣхъ, в(ъ) чужолóж(ъ)ствω и мужебóйствω, на тóй часъ мóвилъ: «Стрáх(ъ) смéрти нападè на мѧ». А ґды ємỳ бгъ грѣхѝ длѧ покýты єгω ω(т)пустилъ, на тóй часъ южъ смéрти не стрáхалсѧ, бо утратив(ъ)ши сына, плáкалъ по нéмъ, мóвѧчи: «Кто ми дасть смéрть в(ъ) тебè мѣсто?» Єгω мл(ст) пáнъ им(р)къ не страхáлъсѧ смéрти, бо ωнъ вшелѧкогω грѣхà хронилсѧ, а чинилъ дóбрыи учынки, слýхаючи ѱалмисты, мовѧчогω: «Уклонисѧ ω(т) зла и сотворѝ благо». А єсли члвкомъ бýдучи єгω мл(ст) пáнъ им(р)къ в(ъ)пáлъ в(ъ) якїй грѣх(ъ), зáраз(ъ) єгω спóвѣдю стóю ω(т) себè выкоренѧ(л), мóвѧчи: «Исповѣмъ нá мѧ беззакóнїє моé г(с)дви и ты ω(т)пустилъ єсѝ нечéстїє ср(д)ца моéгω». Длѧ тогò вѣруймо, же дша єгω в(ъ) лáсцѣ бжой знайдýєтсѧ, вéдлугъ Соломωна: «Прв(д)ныхъ дша в(ъ) рýцѣ бжїи и не прикоснéтъсѧ ихъ мýка». Єднáкъ трéба за дшу єгω мл(с). пáна

ім(р)къ бгу млитисѧ и стара́нье и́ншое мѣти, бо не вѣдаемѡ запе́вне, где знайду́етсѧ дша егѡ̀. Покажу̑ те́ды // в(ъ) мо́вѣ моє́й, где ду́шѣ лю́дскїи 481
иду́тъ по сме́рти. Поты́мъ покажу̑, же тре́ба за уме́р(ъ)лыхъ млитисѧ и стара́нье и́ншое ѡ ни́хъ мѣти. Ха бга ѡ по́мочъ прошу̑, ла́скъ ва́шихъ ѡ слуха́нье.

Црковъ на́ша правосла́внокаѳоли́ческаѧ такъ вѣрит(ъ), же лю́де прв(д)ныи жа́дного грѣха̀ не ма́ючыи, ґды умира́ютъ, дшѣ и́хъ за́разъ про́сто иду́тъ до нба на мешка́нье, ве́длугъ ап(с)тла Па́вла: «Вѣмы бо якѡ а́ще зе́мнаѧ наша храмина̀ тѣла разори́тъсѧ, созда́нїє ѡ(т) бга има́мы храмину̑ нерукотворе́нну вѣчну на нбсехъ.» Дозна́лъ тогѡ̀ стый Анто́нїй вели́кїй, же дшѣ прв(д)ныи, з(ъ) тѣла вы́шовши, до нба иду́тъ, бо ѡн(ъ) ви́дѣлъ аггл ѡвъ, ко́торыи неслѝ до нба дшу стогѡ Аммо́на пусте́лника. Также стый Маѯи́мъ ви́дѣлъ агглѡвъ, кото́рыи неслѝ до нба дшу Тибу́ртїѧ и Валериѧна, ґды и́хъ за вѣру стѧто. И сто́го мчника Созо́нта, ґды за вѣру хр(с)тїѧнскую пога́не мѣли стѧти, в(ъ) то́й часъ до не́гѡ пришо́лъ го́лосъ мовѧчі́й: «Прїйдѝ и почива́й съ дружи́ною твоє́ю в цр(с)твїи нб(с)номъ». Кото́рыи за(с) лю́де в(ъ) грѣхахъ смерте́лныхъ без(ъ) покаѧнїѧ, без(ъ) спо́вѣди, не жа́луючи за грѣхѝ свои̑, умира́ють, тыхъ дшѣ иду́тъ за́разъ до пе́//кла на му́ки, ве́длугъ ѱалми́сты: «Да постыда(т)сѧ нечести́выи и сни́йдутъ въ а́дъ». Мѣлъ тако́е ѡ(т) бга стый Мака́рїй Єгѵ́петскїй ѡбѧвле́н(ь)є, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ му́чатъсѧ, бо хо́дѧчи на пу̑щи знайшо́лъ го́лову члвчую и пыта́л(ъ): «Кто е́стесь и где́ сѧ знайду̑еш?» Ѡ(т)каза́ла голова̀: «Я е́стемъ жрецъ пога́нскїй, знайду́юсѧ в(ъ) огнѣ, кото́рый е́стъ вели́кїй такъ, я́къ ѡ(т) землѣ до нба, по(д) на́ми су́ть хр(с)тїѧне, кото́рыи позна́ли бга, а не чыни́ли во́лѣ єгѡ̀».
481 зв. В(ъ) жи(т). с̃. Аммѡна. В(ъ) жи(т). и́х(ъ). В(ъ) жи(т). с̃. м(ч). Созо(н). В(ъ) жи(т). с̃. Мака́рїѧ Єгѵ́петск.

Дозна́лъ тогѡ̀ Ѳеѡфа́нъ за́конникъ, зара́женый е́ресю несторїѧнскою, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ му́чатъсѧ, бо авва Кѵрїѧкъ млилъсѧ бгу, жебы̀ Ѳеѡфа́нови показа́лъ правди́вую вѣру. Поты́мъ єдногѡ̀ днѧ ѡ девѧтой годи́нѣ ѡба́чилъ Ѳеѡфа́нъ яко́гось члвѣка ба́рзо стра́шногѡ, мовѧчого до себѐ: «Ходи̑, ѡба́чъ пра́вду». И взѧвши єгѡ̀, прова́дилъ на мѣстце те́мное и смродли́вое, з(ъ) кото́рогѡ ого́нь вели́кїй выходи́лъ. В(ъ) ты́мъ огню̀ ви́дѣлъ Ѳеѡфа́нъ Нестѡрїѧ, герети́ка̀, непрїѧтелѧ престо́й бци, кото́рую о́нъ блюзни́лъ, не хотѧчѝ зва́ти бцею. Та́м же ви́дѣлъ Ѳеѡфа́нъ в(ъ) пе́клѣ Єѵти́ха, Аполѣна́ра, Дїѡско́ра, Севи́ра, А́рїѧ и герети́ковъ и́ншыхъ и чу̑лъ го́лосъ ѡ(т) ѡногѡ члвка стра́шного, то е́стъ // мѣстце, зготова́ное герети́ко́мъ и блюзнѣрцѡмъ. И на то́й часъ Ѳеѡфа́нъ наверну́лъсѧ до вѣры правосла́вной каѳѡли́ческой. Му́сѣла тому̑ вѣрити Венеди́кта блу̑дница, в(ъ) мѣстѣ Флїѡре́нцыи ме́шкаючаѧ, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ ю́жъ му́чатъсѧ, бо е́й преч(с)таѧ два бца показа́ласѧ и мо́вила: «Уважа̀й цо́рко, и вѣдай ѡ то́мъ запе́вне, же мно́го е́стъ людей, кото́рыи дале́ко ме́нше грѣши́ли, нѣже́ли ты, и́ншыи єде́нъ грѣхъ смерте́лный ты́лко учыни́ли, єдна́къ до пе́кла ѡсу́жени су́тъ и та́мъ му́чатсѧ. Кото́рыи зась лю́де умира́ютъ, вы́сповѣдавшисѧ
Іѡан(ъ) Мо(с)х(ъ) Євѵра(т) гл. кѕ. в(ъ) Цвѣ. дховном(ъ). 482 Зверцад. приклад. ѡ грѣшни(к). Прик(л) .ві.

12*

грѣхо́въ своих(ъ) смерте́лныхъ, але не скончи́вши за ни́хъ поку́ты, кото́рую ѡ(т)правова́ли, тыхъ дши идут(ъ) на мыта́рства. Та́кже кото́рыи умира́ютъ в(ъ) грѣха́хъ пото́чныхъ, и ты́хъ люде́й дшѣ иду́тъ на мыта́рства. Що ж то е́стъ мыта́рство? Мыта́рство е́стъ заде́ржанье. Гды чл҃къ умре́тъ, аггли дшу его́ до нб҃а прова́лѧтъ. На то́й часъ злы́и ду́хове на повѣтрю дшу чл҃чую заде́ржуютъ, гаму́ютъ и не допуска́ютъ до нб҃а длѧ тогѡ, же ма́етъ грѣхи пото́чныи, и длѧ того̀, же за грѣхи́ смерте́лныи не выпокутовала, кото́рыхъ
482 зв. высповѣдаласѧ, и пока́зуютъ дшѣ грѣхи́, кото́рыи // ѡна̀ з(ъ) тѣлом(ъ) чыни́ла, бо на повѣтрю по́вно е́стъ злыхъ ду́ховъ, кото́рыи з(ъ) на́ми войну́ то́чатъ, до грѣху́ насъ прибо́дѧтъ и дши лю́дскїи заде́ржуютъ. Такъ мо́витъ
Ефес .в. ап(с)тлъ Па́велъ: «По кнѧзю вла́сти возду́шныѧ ду́ха, и́же ны́нѣ дѣйству́етъ въ сыно́хъ противле́нїѧ». На и́ншомъ мѣстцу мо́витъ: «Нѣсть намъ брань къ пло́ти и кро́ви, но к(ъ) нача̀ломъ и вла̀стемъ и к(ъ) миродержи́телемъ тмы вѣ́ка сегѡ ду́ховѡмъ злобы̀ по(д)нб(с)нымъ». Длѧ того̀ мо́ви(т) по(д)нб(с)нымъ, же по(д) нбомъ на повѣтрю злы́и ду́хи знайду́ютсѧ, кото́рыи дшѣ лю́дскїи заде́ржуютъ, и ты́и заде́ржан(ь)ѧ называ́ютсѧ мыта́рствами, ѡ ко-
В(ъ) жи(т) .с҃. Сімеѡ(н). юроди(в). то́рыхъ мыта́рствахъ пи́шетъ ст҃ы́й Кури́ллъ, патрїа́рха Алеѯан(ъ)дрі́йскїй, в(ъ) сло́вѣ на исхо́дѣ дши, и ст҃ы́й Ѳеѡдори́тъ пи́шетъ в(ъ) пыта́нїѧхъ на Ісаїю пр(о)рка, и ст҃ы́й Сімеѡ́нъ Х҃а ра́ди юроди́вый мл҃илсѧ бг҃у за ма́ткою своє́ю
В(ъ) жи(т) .с҃. Іѡа́нна Мл(с)тив. уме́рлою, жебы̀ дша ей могла̀ прейтѝ до нб҃а и не была̀ ѡ(т) злы́хъ ду́ховъ на мыта́рствахъ гамо́вана, и ст҃ы́й Сімеѡ́нъ Сто́лпникъ мѣ́лъ ѡ(т) бг҃а ѡ(т)кровенїе, же дша, з(ъ) тѣла вышовши, гды ѡ(т) землѣ до нб҃а вступу́етъ, на то́й часъ заступу́ютъ е́й доро́гу по́лки злыхъ ду́хѡвъ роз(ъ)майтыи и глѧдѧ́тъ
483 в(ъ) дшѣ го́рдости. И́н(ъ)шыи заступу́ютъ и глѧдѧ́тъ ѡсужде́нїѧ, // ѡклевета́нїѧ. И́ншыи заступу́ютъ и глѧдѧ́т(ъ) блудодѣѧ́нїѧ и грѣхо́въ и́ншыхъ. То́є ѡ(т)кровенїє ст҃о́гѡ Сімеѡна Сто́лпника ма́ючи в(ъ) па́мѧти своє́й, ст҃ы́й Іѡа́нъ Мл(с)тивый мо́вилъ: «Ѿ які́й страхъ и тре́петъ ѡбы́йдет(ъ) дшу, гды
Іѡа(н) Лѣствичникъ, сло(в). з. ѡ плачи. такъ го́ркимъ и неми́лостивымъ мы́тникомъ ѡ(т)вѣ́тъ бу́детъ дава́ти!» И ст҃ы́й Іѡа́нъ Лѣствичникъ пи́шетъ ѡ єдино́мъ за́коннику Стефа́нѣ, кото́рого стра́шныи мы́тникове, злы́и ду́хове, умира́ючогѡ турбова́ли и єѯамѣнова́ли, бо той за́конник(ъ) Стефа́нъ, умира́ючи, на пра́вую и на лѣ́вую сто́рону посте́лѣ своєи ѡ(т)во́реними очи́ма поглѧда́лъ и мо́вилъ го́лосно (що всѣ чу́ли), мо́вилъ такі́и слова̀: «Пра́вда е́стъ, чыни́лемъ то́е, а́ле по́стилемъ мно́гѡ лѣ́тъ за то́є и пла́калемъ и бг҃у служи́лемъ». Поты́мъ мо́вилъ: «Непра́вда то, лжетѐ, напаству́ете менѐ, не чыни́лемъ ѧ̀ тогѡ». Поты́м(ъ) зно́ву мо́вилъ: «Пра́вда и то̀, не ма́ю на то́є чогѡ вамъ ѡ(т)каза́ти, але е́стъ у бг҃а мл(с)рдїе».

В(ъ) жи(т) .с҃. Фурса Ви́дѣл(ъ) мыта́рства ст҃ы́й Фу́рсъ з(ъ) Гибе́рнѣи, бо о́нъ уме́рлъ былъ, пото́мъ всталъ з(ъ) мер(ъ)твыхъ и повѣда́лъ, же егѡ дшу прова́дили два аггли до нб҃а през(ъ) ро́зныи мыта́рства, трє́тїй агглъ розганѧ́лъ злыхъ ду́ховъ

ко//то́рыи дш҃ѣ егѡ̀ пока́зовали грѣхѝ розмайтыи и хотѣли о́ную заде́ржати. 483 зв.
Потымъ зно́ву аггли каза́ли дши его̀ до тѣла верну́тисѧ.

Ви́дѣлъ мыта́рства Таѯїѡтъ во́инъ з(ъ) Карѳаге́ны, мѣста африка́нскаго, бо и то́й, уме́рши, зно́ву до живота̀ верну́лсѧ и повѣда́лъ, же егѡ̀ дш҃у проводили до нб҃а два аггли през(ъ) мыта́рства ро́зныи, где на ко́ждѡмъ мыта́рствѣ и́ншыи злы́и ду́хѡве знайду́ютсѧ и пока́зовали єму̀ грѣхѝ его̀ розмайтыи ѡ(т) дити́нныхъ лѣтъ егѡ̀, за кото́рыи ю́жъ онъ ѡ(т)поку́товалъ. А гды̀ пришлѝ до бра́мы нб(с)нои, тамъ на мыта́рствѣ блу́дномъ пока́зано єму̀ чужоло́зство, кото́роє о́нъ неда́вно учыни́лъ и, не ѡ(т)поку́товавши за то́є, уме́ръ, ѡ(т) змїѝ угри́зеный. Те́ды егѡ̀ зоста́вивши, аггли ѡ(т)ступи́ли ѡ(т) негѡ̀, злы́и ду́хове зась, порва́вши, егѡ̀ би́ли и запрова́дили в(ъ) по(д)зе́мную темни́цу пеке́лную, где ви́дѣлъ дш҃ѣ грѣ́шныи. Ѿ(т)то́ль егѡ̀ зно́ву (гды ѡбѣца́лъсѧ поку́товати) вы́провадили два аггли до гро́бу и каза́ли вні́йтѝ в(ъ) тѣло своє́.

Пролог ѡ Таѯиѡтѣ воинѣ. Ма(р) ·кі.

Вѣ́далъ ѡ то́мъ егѡ̀ м(л). панъ им(р)къ, же дш҃ѣ людей побо́жныхъ иду́тъ до нб҃а на мешка́ньє, длѧ того̀ на́ свѣтѣ жилъ побо́жне, чыни́лъ до́брыи учы́нки, // жебы̀ о́ными дш҃у свою̀ до нб҃а запрова́дилъ. Вѣ́далъ егѡ̀ м(л). 484
панъ им(р)къ и то́є, же грѣ́шныи дш҃ѣ йду́тъ до пе́кла, кото́рыи лю́де поме́рли в(ъ) грѣха́хъ смерте́лныхъ не пока́ѧвшисѧ, не вы́сповѣдавшисѧ грѣхо́въ свои́хъ, не жа́луючи за ни́хъ. Длѧ того̀ хрони́лсѧ вшелѧ́когѡ грѣха̀, жебы̀ стра́шныхъ му́къ пеке́лныхъ моглъ ухрони́тисѧ. Вѣ́далъ и то́є егѡ̀ м(л). панъ им(р)къ, же лю́де, кото́рыи умира́ютъ в(ъ) грѣха́хъ пото́чныхъ и кото́рыи умира́ютъ, не ѡ(т)пра́вивши доскона́лои поку́ты за грѣхѝ смерте́лныи, кото́рыхъ сѧ вы́сповѣдали, тыхъ людей дш҃ѣ иду́тъ на мыта́рства. Длѧ тогѡ̀ егѡ̀ м(л). панъ им(р)къ стара́лъсѧ пи́лне, жебы̀ до́сыть учыни́лъ за грѣхѝ, кото́рыхъ сѧ вы́сповѣдалъ и хрони́лъсѧ грѣхо́въ найме́ншыхъ пото́чны(х), жебы̀ дш҃а егѡ̀ про́сто пошла̀ до нб҃а и не была̀ ѡ(т) злы́х(ъ) ду́хѡвъ на мыта́рствахъ гамо́вана, бо знайду́ютсѧ такі́и грѣхѝ, кото́рыи а́лбо на се́м(ъ) свѣтѣ людє́мъ длѧ поку́ты и́хъ самы́хъ, а́лбо на о́номъ свѣтѣ на мыта́рствахъ душа́мъ лю́дскимъ бу́дучимъ длѧ поку́ты людей живы́хъ бг҃ъ ѡ(т)пуска́єтъ, кото́рую поку́ту лю́де живыи за уме́рлыхъ чы́натъ, молѧчи́сѧ за ни(х), по́стачи, ѡфѣ́ру прино́сѧчи, // ялму́жну даючѝ и добродѣ́тели и́ншыи чы́начи. 484 зв.
Знайду́ютсѧ тежъ грѣхѝ такі́и, кото́рыхъ нѣ на се́мъ, нѣ на ѡ́номъ свѣтѣ бг҃ъ не ѡ(т)пуска́єтъ, в(ъ) кото́рыхъ лю́де поме́рли без(ъ) вѣ́ры, без(ъ) покаѧ́нїѧ, не жа́луючи за ни́х(ъ) и не сповѣда́ючисѧ и́хъ. Такъ мо́вилъ Хс҃: «Аще рече́тъ сло́во на сн҃а чловч(с)кагѡ, ѡ(т)пу́ститсѧ єму̀, а и́же рече́тъ на дх҃а, не ѡ(т)пу́сти(т)сѧ єму̀ ни в(ъ) се́й вѣ́къ, ни в(ъ) бу́дущїй». Вѣ́даємо, же егѡ̀ м(л). панъ им(р)къ, живучѝ по хр(с)тїѧ́нску, побо́жне, заслужи́лъ нб҃о, една́к(ъ) запе́вне тогѡ̀ не вѣ́даємо, чы ю́жъ в(ъ) нбѣ, чы на мыта́рства(х), длѧ яко́го грѣху̀ пото́чного а́лбо за кото́рый не учыни́лъ поку́ты доскона́лои, дш҃а егѡ̀ знайду́єтсѧ. Длѧ тогѡ̀ тре́ба за негѡ̀ бг҃у мл҃итисѧ и ѡ дш҃и

Ма(р) ·ві.

егѡ стара́н(ь)є и́нноє мѣти, бо дш҃а чл҃чаѧ з(ъ) тѣла вы́йшовши, бывáєтъ в(ъ) бóазни и в(ъ) трéпетѣ, гды ѻнýю дýхове стрáшныи, ипе(т)ныи, ѻкрутныи на мытáрствахъ задéржуютъ и покáзуютъ éй грѣхи́, которыи ѻнá з(ъ) тѣломъ чыни́ла. И тóє дши велúкую мýку и бóль и фрасýнокъ чи́нитъ, же ѻнá вы́йшовши з(ъ) тѣла, не ви́дитъ бг҃а, створúтела своéго, котóрогѡ прáгнетъ ви́дѣти, áле ви́дитъ непрїѧтелей своихъ, дýховъ спрóсныхъ, стрáшных(ъ)
485 и срóгихъ, котóрыхъ не хóчетъ ви́дѣти. // Южъ на тóй часъ дш҃а чл҃чаѧ не мóжетъ собѣ самà пóмочи дáти, люóбо агглѡвъ, помагáючихъ éй, мáєтъ, єднáкъ, ѡ(т) бли́жнихъ свои́хъ, хр(с)тїѧнъ правослáвныхъ, нá свѣтѣ живучихъ, мл(с)рдїѧ и пóмочи потребýєтъ и мóвитъ до ни́хъ жалóсныи словà: «Поми́луйте мѧ, поми́луйте мѧ, ѡ дрýзи, рукá бо г(с)днѧ коснýвшиѧ мѧ éст(ъ)». Длѧ
Іѡл .лі. тогѡ црквъ нáша кáжетъ за умéрлых(ъ) млúтисѧ, ялмýжну давáти, ѡфѣру приносúти и старáнье и́нноє мѣти, вѣдаючи, же добродѣтельми, ѡфѣрою, ялмýжною, моли́твами, пóстомъ, умертвéнїємъ тѣла и пóмощїю и́ншою лю-
Іѡáн(ъ) на Ма(ѳ) .ѳ. гоми(л) .ла. дéй живы́хъ ѡ(т) грѣхѡвъ свои́хъ ѡчищáютъсѧ и ѡ(т) мытáрствъ вóлни зостаютъ и небéснагѡ мешкáньѧ доступýютъ. Такъ мóвитъ Іѡáнъ Златоýстый: «Єслѝ грѣшный ѡ(т)ишолъ, дай емý имѣнїє своé, абы́ ѡ(т) грѣхóвъ былъ розвѧ́заный, а єслѝ прв(д)ный ѡ(т)ишóлъ, дай емý имѣнїє своé къ прилоЖéнїю заплáты и ѡ(т)дáн(ь)ѧ. Тóє жъ мóвитъ Аѳанáсїй Вели́кїй, чы дозна-
Аѳана(с)ї, кве(ст) .лд. вáютъ якíхъ добродѣ́йствъ грѣшныи дш҃ѣ, гды длѧ ни́хъ збирáютъсѧ и чы́нѧтъ добродѣтели и ѡфѣры. Єслѝ бы добродѣ́йствъ яки́хъ ѡ(т)толь не мѣли, не былó бы ѡ ни́хъ старáнѧ и на пóгребѣ помина́н(ь)ѧ.

485 зв. Тóє жъ мóвит(ъ) Єусéвїй // Алеѯандрїйскїй: «Споминáй при ѡфѣрѣ роди́телей и брáтїю, котóрыи южъ помéрли, бо тóє чы́начи, вели́кїй ѡ(т)-
Єусевїй Алеѯан. гомил. ѡ неде-ли. почы́нок(ъ) умéрлымъ з(ъ)ѣднáєшъ». Тóє жъ мóви(т) Кури́ллъ, патрїáрха Іерусали́мскїй: «За всѣхъ молѣмсѧ, котóрыи межы̀ нáми помéрли, вѣрующи, же вели́каѧ éстъ пóмочъ дш҃амъ, за котóрыи принóси(т)сѧ млтва ст҃ои ѻнои
Кури(л) Іерусал. Катех. мѵстагог. и стрáшнои на óлтарѣ полóженои ѡфѣри. Длѧ тогѡ Євфрéм(ъ), дїѧконъ Едéскїй, люóбо ст҃ый былъ, єднáкъ, умирáючи и тестáментъ чы́начи, проси́лъ брáтїю своѝ, жебы̀ по смéрти егѡ в(ъ) млтва(х) свои́хъ припоминáли, и мóвилъ до ни́хъ: «Напоминáю васъ, абы́ сте мѣсто вдѧчнои арѡмáтъ вóнности
Єфре(м) с̓. в(ъ) гестам. вáшими мѧ вспомагáли млтвáми». В(ъ) ты́хъ уставúчне ѡ мнѣ пáмѧ(т) чы-
Софро(н), патрїáха [!] в(ъ) жи(т).ей. нѧчи, и Мáрїѧ Єгѵ́птанка, бýдучи ст҃áѧ, по смрти своéй млтвъ потребовáла, бо Зóсїма найшóлъ га пýщи умéрлую Мáрїю Єгѵптѧнку и ѡбáчилъ на пѣскý такíи словà написаныи: «Погреби́, ѡ(т)че Зóсїма, убóгои Мáрїи тѣло, дáй зéмлю землѣ и мл҃и́сѧ за менè».

Моуме(н). Рым. ѡ праѯедѣ. Пасхáлїй, пéршїй тогѡ и́мени пáпа Ри́мскїй, слýжбу бж҃їю ѡ(т)правовáлъ не поедноκрóт(ь) за сыновца своéго умéрлого. Пóтымъ ви́дѣл(ъ) пречи-
486 (с)тую дву бцу, котóраѧ дш҃у сыновцà // егѡ до нб҃а провáдила.

Патерикъ Ски(т).ѡ прозорли-вом(ъ). Бл҃жéнный Пáвелъ препрóстый умéрлого ýченика своéго ялмýжною, ѡфѣрою, млтвою и пóстомъ ѡ(т) грѣхóвъ и ѡ(т) пéкла увóлнилъ. Тóє блжéнному Пáвловѣ престáѧ бца и ýчник(ъ) егѡ, показáв(ъ)шисѧ, ѡзнайми́ли.
Слово .кє.

Феѡфилъ цесаръ по смер(ъ)ти своей млтвами дховныхъ былъ ѡ(т) грѣхѡвъ и ѡ(т) пекла уволненый. Тое цесаровая Ѳеѡдора въ снѣ видѣла и агглъ Меѳодїеви патрїарсѣ въ црквн ѡзнаймилъ. Баро(н). ро(к) .ѡмв.

Стая Фекла, двца и мчница, умерлую матку свою балвохвалцу млтвами своими вос(с)крсила и ѡ(т) мукъ пекелныхъ вызволила. С. Іѡанъ Дама(с). в(ъ) мовѣ ѡ вспоможеню умерл.

Сіверъ, сщен(ъ)никъ в(ъ) земли Влоской, в(ъ) провѣнцїи Валерїи, млтвою своею и плачем(ъ) во(с)крсилъ умерлого чловека и уволнилъ ѡ(т) злыхъ духовъ, которыи єго през темныи мѣстца провадили, бо той члвкъ умерлъ без(ъ) сповѣди, потым(ъ) самъ, що видѣлъ на ѡномъ свѣтѣ, повѣдалъ, вставши з(ъ) мртвыхъ. С. Григоро(р). в(ъ) кн(г) .д. дїАло(г). глава .вї.

В(ъ) Перской земли былъ неволник(ъ) з(ъ) Ципру выспы, за которого родичи службу бжїю и памат(ь) три разы в(ъ) ро(к) ѡ(т)правовали, розумѣючи, же ѡнъ умерлъ. По чтырохъ лѣтехъ ѡнъ утѣкъ з(ъ) неволѣ и повѣдалъ родичѡмъ, же тыхъ днїй до него приходилъ в(ъ) темницу якійсь мужъ з(ъ) похо//днею запаленою, и ѡковы и пута з(ъ) него ѡпадали. Можемо тоє зрозумѣти з(ъ) пр(о)рка Іеремїи, же памать, умерлы(м) учиненая, єстъ им(ъ) потребная и пожитечная, бо пр(о)ркъ Іеремѣя тыхъ людей умерлыхъ нещасливыми и ѡ(т) бга ѡпущенными называєтъ, которымъ потомкове памати не чынат(ъ) и ялмужны за ихъ души не даютъ убогимъ, не кормат(ъ) их(ъ) и не поатъ. «Не изломатъ между ихъ стенящы(м) хлѣба ко утѣшенїю на мертва и ни дадутъ имъ питїа чаши ко утѣшенїю ѡ(т)ца своєгѡ и мтри». С. Іѡана Мл(с)твб. 486 зв. гѡ в(ъ) приклад(ъ) своихъ. Іере(м) .ѕі.

Вѣдали тоє ійлтяне, же памат(ь), умерлымъ учыненая, єстъ имъ потребная и пожитечная, бо написано в(ъ) книгахъ Судей йілевыхъ ѡ дорцѣ Єѳаєвой умерлой: «Бысть се в(ъ) законъ во Іили ѡ(т) года до года и сохождаху дщеры іилевы, да плачут(ъ) дщеры ради Єѳаєвы Галладитина чтири дни в(ъ) лѣто». Дла тогѡ галладитове по смерти Саула, царя Іилскогѡ, и сна єгѡ Іѡанаѳана «постишася седмъ днїй». Так же Двдъ и мужи, котѡрыи были з(ъ) нимъ «бишася и плакашася и постишася до вечера» по Саулѣ и Іѡанаѳанѣ, сынѣ єгѡ, и по людехъ иншихъ, на войнѣ побитыхъ ѡ(т) непрїятелей, жебы тымъ постомъ и плачем(ъ) и утрапеньємъ своимъ пожитокъ якій могли умерлымъ учынити, грѣхѡв(ъ) ѡ(т)пу//щенье и мѣстце покойное дшамъ ихъ у бга з(ъ)ѣднати. Дла тогѡ казалъ Тѡвїа сынови своєму ѡбѣдъ чынити на погребѣ чловека вѣрного: «Хлѣбъ же твой и вино твоє при погребенїи прв(д)наго давай». Судїй .аі. а. Ца(р) .ла. в. Ца(р) .а. 487 Тѡв .д.

Дла тогѡ Іюда Маккавей послалъ до Іер(с)лиму двѣ тысачи драхмъ сребра, жебы ѡфѣру принесено за грѣхи мртвы(х): «Предобре и угодне творя ѡ во(с)крнїи помышляя, аще бо падшихъ востанїа не чаєтъ, найпаче убо бы срамоты были ѡ мртвыхъ млитися». в. Ма(к) .з.

Кажетъ ѡ мртвыхъ старанье мѣти Ісусъ Сїрах(ъ), мовачи: «Над(ъ) мртвце(м) не возбрани блг(д)ти». І(с)у. Сїра(х). з.

Кажетъ и ап(с)лъ Павелъ ѡ мер(ъ)твыхъ старанье мѣти, мовачи: «Аще ѡ(т)нюдъ мертвыи не востаютъ, что и крещаются мертвыхъ ради». На тымъ

а. Ко(р) мѣстцу крещенїемъ называетъса покута, постъ, ялмужна, ѡфѣра, млтва,
.еі. поклоны, плачъ и иншое утрапенье, которую покуту живыи люде за грѣхи мертвыхъ людей ѡ(т)травуют(ъ), вѣруючи, же имъ тое пожитечно естъ, имаютъ з(ъ) мртвыхъ встати.

Для того его мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(т)ходачи з(ъ) свѣта, жегнаетъ всѣхъ васъ, духовныхъ людей и свѣтскихъ, прїателей и кревныхъ, дакуетъ вамъ за тую ѡстат(ъ)нюю послугу а проситъ васъ през(ъ) мене, жебы сте
487 зв. ѡ дши его мѣли старан(ь)е, жебы сте дшу // его млтвами, ѡфѣрами, ялмужною до нба запровадили. При томъ пожегнаню его мл(с)ть панъ им(р)къ проситъ васъ през(ъ) мене ѡ прощенїе, жебы сте его простили, если кого ако члвкъ чимъ ѡбразилъ. И ѡнъ тежъ всѣ уразы свои кождому ѡ(т)пускаетъ, вѣдаючи, же Хс умираючи на кр(с)тѣ, ѡ(т)пускалъ жидо(м), забойцѡмъ своимъ, грѣхи ихъ, которыми ѡны его ѡбразили, ѡ(т)пускалъ мовачи: «Ѡ(т)че, ѡ(т)пусти имъ, не вѣдатъ бо, что творат(ъ)».

Горолїогї. принцип. кни(г) .а. глава .ѕ. Еще его мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(т)ходачи з(ъ) свѣта и жегнаючи васъ мовитъ тыи слова, которыи Бруѕиллюсъ, фїлософъ в(ъ) Рымѣ, умираючи, мовилъ: «Нѣчого не естъ нещаслившого над(ъ) того члвка, для чыего житїа всѣ плачутъ и для чыеи смерти всѣ веселатса»,— жебы сте паматаючи тое, нѣкому шкоды, крывды и жадной злости не чынили, але старалиса кождому добре учинити, то для вшго житїа всѣ веселитиса и для вашеи смерти всѣ плакати будутъ.

Агезелай, кроль Лацедемон(ъ)скїй, умираючи, жадныхъ собѣ выставовати не казалъ негробкѡвъ, тылко мовилъ: «Если мъ що доброе учынилъ, то мой нагробокъ будетъ». И его мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(т)ходачи з(ъ)
488 свѣта и жегнаючи ласкъ вашихъ, // жадного нагробку не потребуетъ, тылко мовитъ: «Если мъ що доброе учынилъ, то мой нагробокъ будетъ», бо до такогѡ судїи Ха южъ идетъ, где не гладатъ нагробкѡвъ, але кождый тамъ ѡ(т) своихъ дѣлъ или прослави(т)са или ѡсудитъса. На ѡстатокъ его мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(т)ходачи з(ъ) свѣта, жегнаетъ всѣхъ васъ, старшихъ и меншихъ, богатыхъ, и убѡгихъ, панѡвъ и слугъ, и мовитъ слова тыи, которыи
Горолїогї принцип. кни(г) .а. гла(в) .ма. Ѳеѡдосїй, цесаръ грец(ъ)кїй, умираючи, мовилъ: «Я в(ъ) стой вѣрѣ каѳолической умираю, бгу дшу мою, тѣло земли поручаю». Земле, поневажъ его мл(с). пан(ъ) им(р)къ, ѡ(т)ходачи з(ъ) свѣта и насъ жегнаючи, тобѣ тѣло свое, з(ъ) землѣ учиненое, поручае(т), што жъ црковъ нша до тебе мовитъ: «Земле, звнувши, прїими ѡ(т) тебе созданнаго рукою бжїею преж(д)е, ибо паки возвращаетса к(ъ) тебѣ, родившой. Бже многѡм(с)тивый, поневажъ рабъ твой им(р)къ, ѡ(т)ходачи з(ъ) свѣта и насъ жегнаючи, поручаетъ тобѣ дшу свою, которую ты сътворилъ, просимо жъ тебе всѣ, бже, богатый въ мл(с)ти, прїими до нба дшу раба твоего им(р)къ в(ъ) руцѣ свои, жебы са выполнили слова Соломѡновы: «Прв(д)ныхъ дша в(ъ) руцѣ бжїи и не при-
488 зв. коснетъса ихъ мука». Аминь. //

КАЗАНЬЄ ТРЕТЄЄ НА ПОГРЕБѢ КОЖ(Д)ОГО ХР(С)ТІАНИНА ПРАВОВѢРНАГО

Аще вѣруєм(ъ) яко Іс умрѐ и воскресе, тако и бгъ умершїѧ ѡ Ісѣ приведе(т) с ни(м). Солун(ъ). д.

Казалъ бгъ єдногѡ часу пр(о)рку Іеремѣи вніити в(ъ) дом(ъ) гончарскїй. Ґды тамъ пришолъ, знайшолъ гончара, который робилъ на колѣ начын(ь)є глинаноє. Тоє начын(ь)є ґды зопсовалосѧ, ѡнъ з(ъ) тоєи жъ глины уробилъ иншоє начынѧ, якоє єму подобалосѧ. Православныи хр(с)тїѧне, коломъ єстъ свѣтъ. Такъ єгѡ называєтъ ѱалмиста, мовачи: «Гласъ грома твоєгѡ въ колеси». Коло єстъ ѡбротноє и нестатечноє, и свѣт(ъ) єстъ ѡбротный и нестатечный, поднесетъ чл҃вка на гоноръ высокїй, потымъ єгѡ надолъ кинетъ и розоб(ъ)єтъ. Поднесло было тоє коло Голоферна высоко на гетманство Ассірійскоє, потымъ єгѡ надолъ кинуло. Голоферновы голову утѧто и в(ъ) Веѳулїи на му//рѣ завѣшено. Поднесло было тоє коло Седекїю высоко 496 на кролевство Іилскоє, потымъ єгѡ надолъ кинуло. Седекїю поймалъ Навходоносоръ, кроль Вавулѡнскїй, и вылупивши єму очи, звазалъ єгѡ ланцухами и запровадилъ до Вавулѡну в(ъ) неволю. По(д)несло было тоє коло высокѡ Валенса на цесарство грецкоє, потымъ єгѡ надолъ кинуло. Валенса ґоттѡве на войнѣ поразили и живого огнемъ спалили.

Іере(м) ӣі

д. Ца(р) .ка.

Стрыко(в). листъ лє.

Поднесло было тоє коло высокѡ Олеха на кнѧзство древлѧнскоє, потымъ єгѡ надолъ кинуло. Олехъ, на войнѣ звѣтаженый, ґды утѣкалъ пре(д) непрїѧтелами до замку през(ъ) мостъ высокїй, на той часъ иншыи люде, утѣкаючи и тиснучисѧ, зопхнули єгѡ з мосту и, сами падаючи, єгѡ прибили и удушили.

Стрыко(в). листъ ра.

И теперъ не ѡбезпечаисѧ, чл҃вѣче, которогѡ поднесло догоры тоє коло, бо прудко будешъ по(д) коло(м), прудко тебе, чл҃вѣче, свѣтъ зарадитъ, богатого убогимъ, пана слугою, потентата неволникомъ учынитъ. Длѧ тогѡ мовит(ъ) ап(с)толъ Павелъ: «Преходитъ бо образъ міра сєгѡ».

Глинанымъ начын(ь)ѧмъ на тымъ колѣ єст(ъ) чл҃вкъ, бо чл҃ка учынилъ ґъ з(ъ) глины, длѧ того себе до гончара прировниваєтъ бгъ, мо//вачи до Іилтанѡвъ: «Якѡ бренїє в(ъ) руку скуделничу, таковы доме Іилевъ в(ъ) руку моєю». Псуєтсѧ тоє глинаноє начын(ь)ѧ, ґды чл҃вѣкъ умираєтъ, але бгъ знову з(ъ) тоєи глины иншоє начын(ь)є въ ѡстатнїй дн҃ь учынитъ, бо на той часъ всѣ люде встанутъ з(ъ) мртвыхъ. Длѧ тогѡ Хс умерлую цорку Іаирѡву ґды хотѣлъ воскресити, назвалъ спѧчою, мовачи: «Не умрѐ двица, но спитъ». Такъже Лазара умерлого ґды хотѣлъ воскрсити Хс, спѧчимъ назвалъ, мовачи до учникѡвъ своихъ: «Лазаръ, другъ ншъ, успѐ, но иду да возбужду єгѡ». Далѣй написано: «Речѐ же Іс ѡ смрти єгѡ, онѝ же мнѣша якѡ ѡ успенїи сна глетъ».

496 зв.

Іѡан(ъ) .аі.

Длѧ тогѡ и ап(с)лъ Павелъ умерлых(ъ) людей спѧчыми называєтъ и не кажетъ по нихъ назбыть плакати и смутитисѧ, же якъ спѧчыи люде

ѡ(т) сну̑ встаю́тъ, такъ умéрлыи встáнутъ з(ъ) мртвыхъ. Тóй же ап(с)лъ, прíшлоє з(ъ) мртвыхъ встáньє нáше показует(ъ) з(ъ) мртвыхъ встáн(ь)ємъ Хвымъ, мóвачи: «Не хощу̑ васъ, брáтїє, не вѣдѣти ѡ усóпшихъ да не скорбите, я́ко же и прóчыи не иму̑щыи уповáнїѧ, áще бо вѣруємъ я́кѡ Іс умрѐ и воскрсѐ, тáко и бгъ умéршаѧ ѡ Ісѐ приведéтъ съ ни́мъ». Не трéба намъ смути́тиса и слéзъ выливáти дла смрти єгò, мл(с)ти пáна им(р)къ, бо óнъ
497 в(ъ) днь ѡстáтнїй з(ъ) и́ншыми людмѝ // встáнет(ъ) з(ъ) мртвыхъ и знóву єгѡ̀ на тóй часъ ѡбáчити мóжемо и з(ъ) ни́мъ розмовлѧ́ти. Бу́ду тéды мóву мѣти ѡ тóмъ, же всѣ лю́де встáнутъ з(ъ) мртвыхъ и в(ъ) якóмъ тѣлѣ и в(ъ) яки́хъ лѣтехъ. Ха ба прошу̑ ѡ пóмочъ, ласкъ вáшихъ ѡ слухáньє.

Подобен(ъ)ство з(ъ) ме(р)твыхъ в(ъ)станѧ.

Можемо з(ъ) подобéнствъ розмайтыхъ понѧ́ти, же лю́де встáнутъ з(ъ) мртвыхъ я́кѡ пáзногти на пáлцахъ ѡбрѣзаныи знóву выростáютъ, я́кѡ вóлосы на головѣ ѡстры́женыи ѡ(т)ростáютъ знóву, я́кѡ зéрно збóжа котóрого-кóлвекъ в(ъ) землѣ посѣѧноє замирáєтъ на зи́му, а на лѣто квѣтнетъ и бу́йный выдаéтъ кóлосъ, я́кѡ дрéвѡ на зи́му умирáєтъ, ли́ст(ъ)є ѡ(т)кидáєтъ и не выдаéтъ óвоцу, а гды̀ лѣто прíйдетъ, знóву квѣтнетъ, в(ъ) ли́стъ зелéноє сѧ приѡдѣвáєтъ и пѣенкныи óвоцы прино́ситъ. Такъ члвкъ лю́бо умрéтъ и в(ъ) зéмлю сѧ ѡбéрнет(ъ), гды Хс прíйдетъ свѣтъ суди́ти, на тóй часъ знóву встáнетъ з(ъ) мртвыхъ и ѡ́зметъ на себѐ тѣло своé, котóроє сѧ былò зопсовáло. Мнóго людéй пере(д) ты́мъ з(ъ) мртвыхъ встáло. Всталъ з(ъ) мртвыхъ снъ єдной вдови́ци в(ъ) Сарéѳѣ Сідѡ́нской. Встал(ъ) з(ъ) мрт-
497 зв. выхъ снъ и другóи вдови́ци сумантаны́ни. Всталъ з мртвых(ъ) // члвкъ, котóрый доткну́лъсѧ кóстей пр(о)рка Іелíссеѧ. В(ъ)сталъ з(ъ) мртвыхъ в(ъ) Трѡáдѣ Єутих(ъ), встáла з(ъ) мртвыхъ Тови́ѳа въ Іѡ́пїи, встáла з мртвыхъ цóрка Іáирова, всталъ з мртвыхъ снъ єдной вдовы̀ в(ъ) мѣстѣ Наїнъ. Всталъ з мртвыхъ Лáзаръ в(ъ) Вуѳáнїи, встáли з мéртвыхъ въ Іер(с)ли́мѣ лю́де мнѡ́гїи на тóй часъ, гды Хс на кр(с)тѣ умéръ за грѣхѝ нáши, вéдлугъ єv(г)ли́сты Матѳéѧ: «Мнѡ́га телесá стыхъ усóпшихъ востáша».

Ту́тъ мóжемо зрозумѣти прíшлоє людéй з мртвыхъ встáньє, бо я́къ пере(д) ты́мъ лю́де з мртвыхъ встáли, такъ и в(ъ) днь ѡстáтнїй встáнутъ. Тáѧ ты́лко є́ст(ъ) рознúца мéжы прéшлымъ и прíшлым(ъ) з мéртвыхъ встáньємъ, же котóрыи пред(ъ) ты́мъ воскр(с)ли, знóву помéрли, а котóрыи въ днь ѡстáтнїй воскрснутъ, ю́жъ не бу́дутъ умирáти, áле навѣки бу́дуть жи́ти — прв(д)ныи в(ъ) нбѣ, а грѣшныи в(ъ) пéклѣ. Такъ мóвил(ъ) Хс: «Иду́тъ сїи въ му́ку вѣчную, прв(д)ници же въ живóтъ вѣчный».

Длѧ тогѡ̀, правослáвныи хр(с)тїѧне, памѧтáймо на смрть, живѣмо побóжне, чы́нячи дóбрыи учы́нки, бо в(ъ) яки́хъ учы́нкахъ насъ смрть застáнетъ, в(ъ) тыхъ встáнемо з мер(ъ)твыхъ на су́дъ бжїй. Стый Іѡáнъ Мл(с)-

тивый, патріа́рха Але́зандрійскій, жебы̀ смрть // собѣ припоминáлъ, казáлъ 498
гробъ собѣ за живота̀ будовáти, але не кончи́ти, тылкω в(ъ) сто, ґды найбо́лше Въ жи(т). е̃. Іωáнна Мл(с)твого.
е́стъ людéй, казáлъ ремѣсникóмъ на себѐ волáти: «Ѡ(т)че, гробу твоéго не
добудóвано». Маѯимѣліа́нъ, цéсаръ ры́м(ъ)скій, жебы̀ смрть собѣ припоминáлъ, учыни́лъ собѣ за живота̀ тру́ну, до котóрои чáсто приходачи, мóвилъ
сам(ъ) до себѐ: «Розмышлáй, Маѯимѣліáне, ω смрти, нáщо ся роз(ъ)ширáешъ,
нáщо такъ мнωго богáтствъ збирáеш(ъ)? Ѡто котóрого вели́кіи провѣнціи
не могу́тъ понáти, малáя тáя тру́на пóйметъ».

Птоломéй, кроль еги́петскій, жебы̀ смрть собѣ припоминалъ, мѣлъ на
столѣ тру́пюю гóлову, лежáчую пре(д) очи́ма своими, а еде́нъ слугà волáлъ:
«Крóлю, глади́ и ты̀ такій бу́дешъ». Плютáрх(ъ) в(ъ) бáнкет .з. мудрце(в).

Нωе, жебы̀ собѣ смрть припоминáлъ, мѣлъ кóсти Адáмовы в(ъ) кораблѣ
своéмъ по(д) часъ потóпу.

И мы̀ жъ, правослáвныи хр(с)тіáне, за живота̀ гробъ собѣ буду́ймо,
áлбо учынѣмо тру́ну, áлбо на столѣ пре(д) очи́ма своими тру́пюю гóлову
кладѣмо, áлбо кóсти людéй стыхъ при собѣ мѣймо, жебы̀ смо, погладáючи
на тыи смертéлности вѣзеру́нки, смрть собѣ припоминáли и жилѝ побóжне,
чынячи дóбрыи учы́нки, по//невáжъ в(ъ) яки́хъ учы́нкахъ смрть насъ застáнетъ, в(ъ) тыхъ встáнемо з мртвыхъ на су́дъ бжій. Вѣдалъ ω тóмъ егω м(с). 498 зв.
панъ им(р)къ, же мѣлъ въ днь ωстáтній встáти з мртвыхъ и справовáтися
пре(д) маестáтом(ъ) Хвымъ и ωдéржати заплáту вéдлугъ учы́н(ъ)кωвъ
своихъ. Для тогω зáвше смрть собѣ припоминáлъ и жилъ побóжне, чыни́лъ
добролѣтели розмайтыи, жебы̀ в(ъ) днь ωстáтній, встáвши з мртвыхъ, моглъ
ω(т) Ха, судіи справедли́вого, приняти в(ъ) нбѣ заплáту вѣчную, бо мóвитъ
ап(с)лъ Пáвелъ: «Всѣмъ бо яви́тися нам(ъ) подобáетъ пре(д) судищемъ
Хвымъ, да пріиметъ кóж(д)ω яже з(ъ) тѣломъ содѣла̀, илѝ блгáя, илѝ злáя».

В(ъ) якóмъ же тѣлѣ люде з мртвыхъ встáнутъ, чы в(ъ) тóмъ, в(ъ) котóромъ тепéръ живу́тъ, чы в(ъ) и́ншомъ? Нѣкоторыи люде невѣрныи мóвятъ,
же въ и́ншомъ, бо ся тѣло, в(ъ) котóромъ тепéръ живемò, зопсу́ет(ъ). Мы
зась такъ вѣримо, правослáвныи хр(с)тіáне, же в(ъ) тóмъ же тѣлѣ, в(ъ)
котóромъ тепéръ живемò, не въ и́ншомъ всѣ з мртвыхъ встáнемо. Признавáетъ тóе прáведный Іωвъ, мóвачи: «Въ послѣдный днь повстáну з(ъ) землѣ Іωвъ, ѳі.
и знóву ωблечéнъ бу́ду в(ъ) скýру моѭ, и в(ъ) тѣлѣ моéмъ ωгладáю бга Ко(р) .еі.
моéгω». Признавáетъ тóе и ап(с)тлъ Пáвел(ъ), мóвачи: «Подобáетъ бо тлѣéмому // семȣ̀ ωблещи́ся въ нетлѣніе и смртному семȣ̀ ωблещи́ся въ безсмртіе». 499

До тогω, еслѝ бы въ и́ншомъ, не в(ъ) тóмъ тѣлѣ люде з мртвыхъ
встáли, былъ бы бгъ несправедли́вый, бо бы иншое тѣло дóбре áлбо зле нá
свѣтѣ чынило, а онъ бы и́ншое принялъ до нба áлбо послáлъ до пéкла. Але
не годи́тся мóвити, жебы̀ бгъ был(ъ) несправедли́вый, ω котóромъ напи-

сано: «Бгъ вѣренъ и нѣсть неправды в(ъ) нѣмъ, прав(д)нъ и преп(д)бенъ г(с)д(ь)». Зачи́мъ не годи́тса мо́вити, жебы в(ъ) и́ншом(ъ) не в(ъ) то́мъ же тѣлѣ лю́де з мртвыхъ вста́ли, я́кѡ та́а жъ вода̀ го́ркаа и соло́наа выхо́дить з(ъ) мо́ра на ро́зныи мѣстца и ѡ(т)мѣна́етъса, идѐтъ през(ъ) по́ры, през(ъ) меа́ты, презъ дѣ́ры зе́мныи и та́мъ в(ъ) землѣ̀ го́ркость и соло́ность мо́(г)скаа зостаѐтъса, а вода̀ соло́дкаа з(ъ) землѣ̀ в(ъ) жро́дла вихо́дитъ, з(ъ) жро́дель идѐтъ стру́менами в(ъ) рѣ́ки, а рѣ́ки знову в(ъ) мо́ре впада́ютъ, вѐдлугъ ек-
Еккле(з) клезїа́ста: «Въ мѣ́сто, ѡ(т)куду пото́цы иду́тъ, и та́мо ты́и са возвраща́ютъ
.а̃. итѝ». Такъ то́е жъ тѣло чл҃вчое умира́етъ и в(ъ) зе́млю идѐтъ и на ро́зныхъ мѣстцахъ быва́етъ и ѡ(т)мѣна́етса, поты́мъ зно́ву до пѐршогѡ кшта́лту прі-йдѐтъ и з(ъ) мртвыхъ вста́нетъ. А лю́бо по́пѣлъ чл҃вчїй по всему̀ свѣ́ту бу-
499 зв. детъ розне́сеный, агглы за єдну̀ мѣ//ну́ту той по́пѣлъ знесу́тъ доку́пы, з(ъ) кото́рогѡ по́пелу бгъ учы́нитъ все тѣло чл҃вчое и до того́ жъ тѣла приве́р-нетъ ту́ю жъ дшу, кото́раа пере(д) ты́мъ была̀ в(ъ) тѣлѣ. Такъ єван(ъ)гелистъ Матѳе́й ѡ Хѣ мо́витъ: «После́тъ аггли своа̀ съ тру́бнымъ гла́сомъ вѣлїимъ и
Ма(ѳ) соберу́тъ избра́нныа єгѡ̀ ѡ(т) четыро́хъ вѣтрѡвъ ѡ(т) коне́цъ нбсъ до коне́цъ
.кд. и́хъ».

Вѣ́далъ ѡ то́мъ єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ, же в(ъ) то́м же не в(ъ) и́ншомъ тѣлѣ̀ мѣлъ з(ъ) мртвых(ъ) въста́ти. Дла тогѡ̀ ѡфѣрова́лъ тѣло свое́ бгу на услу́ги, захову́ючи о́ное в(ъ) ч(с)тости, въ тре́звости, умерщвла́ючи по́стами,
Рп(м) покло́нами и пра́цами ро́зными, слу́жачи бгу на ко́ждый часъ, бо мо́витъ
.ві. ап(с)толъ Па́велъ: «Млю у́бо васъ, бра́тїе, щедрота́ми бжїими пре(д)ставѣте телеса̀ ва́ша, же́ртву живу сту блгоуго́дну бгови».

С̃. Де-ѡдона кѳ. Їса(и). Авгус-тїн(ъ) ѡ мѣстѣ бжомъ, кни(г). 500 кв, гла(в) .еі.

В яки́хъ же лѣтехъ вста́нутъ лю́де з мртвых(ъ) — чы в(ъ) єдна́кихъ, чы в(ъ) ро́зныхъ, вѐдлугъ ро́зного вѣ́ку своего́? Ма́ємо вѣ́дати, же всѣ лю́де в(ъ) едино(м) вѣ́ку, всѣ в тридцатѝ лѣтехъ з мртвыхъ вста́нутъ, лю́бо поме́рли ста́рыи, лю́бо молоды́и, бо Хс, кото́рый е́стъ голово́ю нашею, въсталъ з мртвыхъ в(ъ) тридцатѝ лѣтехъ и полъчва̀рта лѣта, зачы́мъ тежъ лю́де, кото́рыи су́тъ тѣломъ Хвымъ, в(ъ) то́мъ же вѣку въста́нутъ з мртвыхъ, жебы тѣло головѣ // своє́й было̀ подо́бное, вѐдлугъ ап(с)ла Па́вла: «Тогѡ̀ дадѐ главу̀ вы́шше всеа̀ црква, я̀ же е́ст(ъ) тѣло єгѡ̀». До тогѡ̀, члвкъ найдоскона́лшїй е́стъ в(ъ) тридцатѝ лѣтехъ, бо в(ъ) то́мъ вѣ́ку в(ъ) тѣло доскона́лое, в(ъ) моцъ доскона́лую и в(ъ) ро́зумъ доскона́лый са прибира́етъ, зачы́м(ъ) всѣ лю́де в(ъ) трыдцатѝ лѣтехъ въста́нутъ з мртвыхъ, бо въста́нутъ всѣ и в(ъ) тѣлѣ и в(ъ) мо́ци, и в(ъ) ро́зумѣ доскона́ломъ. Такъ мо́витъ ап(с)толъ Па́велъ: «Дости́гнемъ вси въ едине́нїе вѣры, в(ъ) ра́зумъ сна бжїа, в(ъ) му́жа соверше́нна в(ъ) мѣру возраста исполненїа Хва».

Єсли́ бы засъ кто умѐръ въ ста́рости, всталъ з мртвыхъ ста́рый, и кто̀ умѐръ в(ъ) дити́нномъ вѣ́ку, всталъ з мртвы(х) дита́мъ, было̀ бы ты́и лю́де недоскона́лыи, бо старыи мо́цы доскона́лои и здоро́ва доскона́логѡ, дѣти засъ ро́зуму доскона́логѡ и мо́цы доскона́лои не ма́ютъ. Вѣ́далъ ѡ то́мъ єгѡ̀

(смл)ть панъ им(р)къ, же всѣ люде в(ъ) тридцати лѣтехъ, в(ъ) доскона́ломъ вѣку з мртвыхъ вста́нутъ, в(ъ) кото́ромъ вѣку Хс всталъ. Длѧ тогѡ и доскона́лость учы́нкѡв(ъ) до́брыхъ стара́лъсѧ, живучи́ на́ свѣтѣ, жебы могл(ъ) Хви не ты́лко ве́длугъ доскона́лого вѣку, а́ле и ве́длугъ доскона́лыхъ учы́нковъ до́брыхъ подо́бный зоста́ти, слу́хаючи ап(с)ла // Па́вла, мовѧ́чогѡ: «Подо́бни мнѣ быва́йте, я́ко же а́зъ Хр(с)ту». 500 зв.

Малю́ютъ симболі́стове слнце всходѧ́чое з на́писомъ: «Поступу́й да́лѣй».— бо слнце и́мъ [954] да́лѣй и вы́шше на́ нбо поступу́етъ, тымъ бо́лшую и доскона́лшую выдае́тъ свѣтлость, ба́рзѣй и доскона́лѣй те́мности роз(ъ)ганѧ́етъ и по(д)нб(с)ную тепло́мъ свои́мъ загрѣва́етъ». Слнце е́стъ о́бразъ члчого з мертвыхъ вста́нѧ, бо слнце по(д) зе́млю захо́дит(ъ) и зно́ву з(ъ)по(д) землѣ выхо́дитъ. Такъ члкъ гды умира́етъ, иде́тъ по(д) зе́млю до гро́бу, поты́мъ зно́ву в(ъ) днь ѡста́тнїй з(ъ)-по(д) землѣ вы́йдетъ, гды въста́нетъ з мртвыхъ. Длѧ тогѡ бгъ ты́и слова̀ до тебѐ, члвче, мо́витъ: «Поступу́й да́лѣй», поправу́йсѧ в(ъ) жи́тїи, поступу́й ѡ(т) едной цнѡ́ты до друго́и, стара́йсѧ, жебы́ сь мѣлъ доскона́лыи добродѣтели, понева́жъ в(ъ) доскона́ломъ вѣку, в(ъ) тры(д)цати лѣтехъ вста́нешъ з мртвыхъ. Поступу́й да́лѣй, еслѝ е́стесь, члвче, побо́жный, ча́сто мо́лишъсѧ бгу, до́бре чы́нишъ, бо мо́вилъ Хс: «Млѣтесѧ да не внійдете в(ъ) на́паст(ь)». А́ле, члче, ещѐ поступу́й да́лѣй при побо́жности, бу́д(ь) мл(с)рдный на людей убо́гихъ, спомага́й и́хъ ялму́жною сто́ю, бо напи́сано: «Блже́нъ розумѣва́ай на ни́ща и убо́га въ днь лют(ъ) изба́вит(ъ) его̀ гь». Поступу́й да́лѣй // при мл(с)рдїю, члвче, захова́й поко́ру, не погоржа́й людмѝ и́ншыми, не розумѣ́й ѡ со́бѣ мнѡго, бо напи́сано: «Всѧ́къ возносѧ́йсѧ смири́тсѧ, смирѧ́ай же сѧ вознесе́тсѧ». Поступу́й да́лѣй, ма́ючи поко́ру, члвче, мѣ́й послуше́нство, бу́дь послу́шный ста́ршому свое́му, бо мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Всѧ́ка дша вла́стемъ предержа́щымъ да повину́етсѧ, нѣст(ь) бо вла́сть аще не ѡ(т) бга». Поступу́й да́лѣй, бу́дучи послу́шный, человѣ́че, бу́дь споко́йный, живѝ з(ъ) людмѝ и́ншыми в(ъ) поко́ю, в(ъ) зго́дѣ, зва́ды и войнь̀ не чинѝ проти́въ людей и́ншыхъ, бо напи́сано: «Міръ имѣ́йте ме́жду собо́ю и бгъ любвѐ и міра бу́детъ с ва́ми». Поступу́й да́лѣй, бу́дучи споко́йнымъ, члвче, будь повстагли́вый, повстага́йсѧ ѡ(т) учы́нкѡвъ, ѡ(т) сло́въ и ѡ(т) по́мысловъ злыхъ, бо мо́витъ ап(с)тлъ Па́велъ: «Ѿ(т) всѧ́кїѧ злы́ѧ ве́щи ѡ(т)грѣба́йтесѧ». Поступу́й да́лѣй, ещѐ стара́йсѧ, члче, при повстагли́вости мѣ́ти и́ншыи добродѣтели, же́бы (с) доскона́лыи мѣл(ъ) цнѡ́ты, понева́жъ в(ъ) доскона́ломъ вѣку, въ тридцати лѣтех(ъ), ма́ешъ з(ъ) ме́ртвых(ъ) вста́ти. 501

Єгѡ мл(с)ть пан(ъ) им(р)къ мѣлъ на па́мѧти свое́й ты́и слова̀ напи́саныи: «Поступу́й да́лѣй», бо ѡ́нъ, живучѝ на́ свѣтѣ, поправова́лсѧ в(ъ) жи́тїи, поступова́лъ ѡ(д) едной цно́ты до дру́гои, стара́лсѧ, же́бы доскона́лыи мѣлъ добродѣ//тели, вѣдаючи, же мѣлъ в(ъ) доскона́лом(ъ) вѣку, в(ъ) три(д)цати лѣтехъ, з(ъ) ме́ртвыхъ в(ъ)ста́ти. Длѧ того пр(о)ркъ Двдъ 501 зв.

ка́жетъ ѡ(д) єдно́и цнѡ́ты поступова́ти до другѡ́и, мо́вачи: «По́йдутъ ѡ(т) си́лы в(ъ) си́лу». И в(ъ) апокали́фи написано: «Прв(д)ный пра́вду да твори́тъ єщѐ и стый да сти́тсѧ єщѐ».

А лю́бо єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ доскона́лымъ бы́лъ в(ъ) цнѡ́тахъ, єднакъ подлѣ́йшимъ себѐ ѡ(т) и́ньшыхъ людей чини́лъ, не мо́вилъ: «Я є́стъ доскона́лоє жи́тїє прова́жу». Але мо́вилъ: «Мно́го є́стъ доскона́лшых(ъ) ѡ(т) менѐ людей на́ свѣтѣ, кото́рыи доскона́лшыи цнѡ́ты ма́ютъ»,— бо вѣ́-
г. Цар .ві. далъ єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ, же пр(о)ркъ Илї́а ґды мо́вилъ: «Г(с)ди, пр(о)рки твоѧ̀ изби́ша и олтарѧ твоѧ̀ розкопа́ша, и а́зъ ѡста́хъ єди́нъ»,— ѡ(т)каза́л(ъ) єму̀ бгъ: «Оста́вихъ себѣ̀ седмъ ты́сащъ муже́й, и́же не преклони́ша колѣ́на пре(д) Ваа́ломъ».

Сты́й мчникъ Полvевктъ пре(д) своє́ю му́кою ви́дѣлъ въ снѣ̀ Ха, кото́рый з(ъ) него̀ здыймова́лъ ша́ту єгѡ̀ и дава́лъ єму̀ и́ншую ша́ту, коштовнѣ́йшую и пїєнкнѣ́йшую. Пре(з) то́є значи́лосѧ, же о́нъ пога́нскую се́кту мѣл(ъ) поки́нути, я́кѡ ша́ту шпе́тную, а наверну́тисѧ до цркви хр(с)тїа́нскои, я́кѡ ша́ты пїєнкнои. Тому̀ жъ Полvевктови въ снѣ̀ далъ Хс конѧ̀ з(ъ) кры́лами.
502 През(ъ) то́є значи́//лосѧ, и́жъ о́нъ мѣлъ вѣ́рою и учы́нками, я́къ на коню̀ крыла́томъ, до нба залетѣ́ти, бо той конь вѣ́ру, а кры́ла значи́ли учы́нки до́брыи. Єгѡ̀ мл(с) панъ им(р)къ вы́зутый є́ст(ъ) з(ъ) ша́ты своє́и, з(ъ) тѣ́ла смртелного дша єго̀ вы́шла, але в(ъ) де́нь ѡста́тнїй, ґды въста́нетъ з(ъ) ме́ртвыхъ, бу́детъ приѡдѣ́тый ша́тою пен(ь)кнѣ́йшою, тѣ́ломъ увелбе́ннымъ, дша єгѡ̀ приѡздоблє́на бу́детъ ю́жъ коне́мъ крыла́тымъ, вѣ́рою з(ъ) учи́нками до́брыми.

Єгѡ̀ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѡ(д)лѣту́ючи до нба на мешка́н(ь)є вѣ́чноє, жеґна́єт(ъ) васъ, веле́бныи ѡ(т)це́ве сщє́нники, за́конники, и про́сить васъ ѡ млтвы, кото́рыи бы дшу єгѡ̀ запрова́дили до нба; жеґна́єт(ъ) и ва́съ, всѣ́хъ прїѧтелей и кре́вныхъ свои́хъ, и про́ситъ, жебы́ сте я́къ за живота̀, такъ и по смрти єгѡ̀ былѝ єму̀ прїѧтелами зычли́выми и ѡ дшѣ єго̀ мѣ́ли стара́н(ь)є; жеґна́єтъ и ва́съ всѣ́хъ, правосла́вныи хр(с)тїѧне, кото́рыи сте сѧ на по́гребъ єго̀ зобра́ли, дѧ́куєтъ вамъ за ту́ю ѡста́тнюю послу́гу, за кото́рую зы́читъ вамъ всѣ́мъ, жебы̀ по до́лгихъ и щасли́выхъ лѣ́техъ дшѣ ва́шѣ Хс, вы́зувши з(ъ) ша́ты шпе́тнои, з(ъ) тѣ́ла смерте́лногѡ, поты́мъ, в(ъ) днь ѡста́тнїй, ґды
502 зв. вста́нете з(ъ) мртвыхъ, жебы̀ дшѣ ва́шѣ приѡ//дѣ́лъ Хс ша́тою пїєнкнѣ́йшою, тѣ́ломъ увелбе́ннымъ. Зы́читъ вамъ всѣ́мъ єгѡ̀ мл(с) панъ им(р)къ и тогѡ̀, жебы́ сте коне́мъ з(ъ) кры́лами, вѣ́рою з(ъ) учы́нками до́брыми, моглѝ залетѣ́ти до нба на вѣ́чноє мешка́н(ь)є. Єде́н(ъ) за́конникъ побо́жный на имѧ̀ Ле́ѡ ви́дѣл(ъ) въ снѣ̀ стра́шный судъ, аггли в(ъ) тру́бы труби́ли, и на́рѡды збира́лисѧ в(ъ) по́лю широ́ком(ъ). Тамъ стоѧ́ли двѣ̀ драби́нѣ высо́кїи, ѡ(т) землѣ̀ а́жъ до нба, єдна̀ червѡ́наѧ, друга́ѧ бѣ́лаѧ. На червѡ́ную вспира́лъсѧ Хс, ѡбра́женый и розгнѣва́ный. Кото́рыи лю́де шли пре(з) ту́ю драби́ну до нба, па́дали на землю з(ъ) драби́ны. Поты́мъ удали́сѧ ты́и лю́де до бѣ́лои

драби́ны, на(д) кото́рою сѧ преч(с)таѧ дв҃а бц҃а показа́ла. През(ъ) ту́ю драби́ну ю́жъ вступова́ли до цр(с)тва нб(с)нагѡ, до кото́рого и́хъ цри́ца небе́снаѧ, мт҃и Х҃а, цр҃ѧ нб(с)ного, прїймова́ла.

Длѧ того̀ єго̀ мл(с) панъ им(р)къ, ѡ(т)хо́дачи з(ъ) свѣ́та и жеґна́ючи васъ, правосла́вныи хр(с)тїѧ́не, поруча́єтъ васъ всѣ́хъ преч(с)той дв҃ѣ бц҃и, кото́рой о́нъ, живучи̑ на́ свѣтѣ и умира́ючи, поруча́лъсѧ, жебы̀ гды вста́нете з мр҃твыхъ въ днь ѡста́тнїй и ста́нете на стра́шномъ су́дѣ пре(д) маеста́томъ судїи ѡбраже́нного и розгнѣва́нногѡ Х҃а, бг҃а на́шегѡ, жебы̀ пре//стаѧ бц҃а в(ъ) то́й часъ пре(д)ста́телствомъ свойм(ъ) ѡборони́ла вас(ъ) ѡ(т) гнѣ́ву судїи справедли́вого и жебы̀ запрова́дила васъ до цр(с)тва нб(с)ногѡ, кото́рогѡ преста́вл(ь)шемусѧ рабу̑ твоє́му им(р). и на́мъ всѣмъ дай, Х҃е бж҃е нашъ, доступи́ти. Ами́нь. 503

КАЗА́Н(Ь)Є НА ПР(Д)БНАГѠ Ѡ(Т)ЦА Н҃ШЕГѠ АНТО́НЇѦ ПЕЧЕ́РСКОГѠ *

Мнѣ весъ мі́ръ распѧ́сѧ и а́зъ всему̑ мі́ру. Гала́томъ, ѕ҃.

Кото́рыи лю́де свѣ́то(м) згоржаю(т), ты(м) свѣтъ єстъ распѧ́тый, а кото́рыи свѣ́то(м) не згоржа́ют(ъ), ты(м) свѣтъ не є́стъ распѧ́тый. Та́к(ъ)же кото́рыми людмѝ свѣт(ъ) погоржає(т), ты́и сутъ свѣ́тови распѧ́ты, а кото́рыми не погоржа́єтъ свѣ́тъ, ты́и не распѧ́ты суть свѣ́тови. Распѧ́ты су(т) свѣ́тови за́ко(н)нники [!], бо и́ми свѣ́тъ погоржа́єтъ и ненави́дитъ и́хъ. И свѣ́тъ за́коннико(м) є́стъ распѧ́тый, бо и ѡни̑ свѣ́том(ъ) згоржа́ют(ъ) и҃удалѧ́ют(ъ)сѧ ѡ(т) не́гѡ. Длѧ тогѡ в(ъ) ґрецки(м) азы́ку за́ко(н)ни(к) называ́єт(ъ)сѧ мона́хо(с), єде́нъ, бо за́коннико(в) любо ти́сач(а) и бо(л)ше в(ъ) монастырѣ бу́де(т), пови́нны всѣ мѣ́т(и) в(ъ) собѣ єдину̑ мы́сл(ь), єдину̑ во́лю ста(р)шогѡ своє́гѡ, пови(н)ни всѣ не ведлугъ мы́сли и во́лѣ свое́и жи́ти, а́ле мы́сли и во́лѣ ста́ршо(г)[о] // своє́гѡ повинова́тисѧ. Мо́ви(т)сѧ и длѧ тогѡ мона́хосъ, єде́нъ, бо за́конники маютъ ѡ(т) свѣ́та ѡ(т)далѧ́тисѧ и самѝ єдины̀ жи́ти. Єщѐ и длѧ того̂ мо́вит(ъ)сѧ мона́хосъ, єде́н(ъ), бо за́конники мают(ъ) ѡ єдно(м) бг҃у мы́слити, не ѡ ма́рностахъ свѣ́тскихъ. Презнача́ли за́конникѡвъ назаре́и, ѡ кото́ры(х) в(ъ) книгах(ъ) Числа̀ в(ъ) главѣ шестой чита́ємо, бо назаре́и жа(д)но(г)[о] напо́ю пано(г)[о] не пил(и), та(к) за́ко(н)ник(и) пови(н)ни пѧ́ныхъ напоі̂овъ выстерѣгатисѧ. Назаре́и волосѡ́въ не голи́ли, а́ле запуска́ли, и за́конники волосы̀ запуска́ют(ъ), ты(л)ко ма́ло волосѡ(в) на коро́нѣ го́лѧтъ, жебы̀ пожадли́вости теле́сныи ѡ(т) себѐ ѡ(т)тина́ли. Назаре́и ме́ртвого тру́па не дотыка́лисѧ и хрони́лисѧ, такъ за́конники маютъ хрони́тисѧ вшелѧ́ких(ъ) грѣхѡ(в), кото́рыи тру́пами мр҃твыми называ́ютсѧ. Назаре́и ѡ(т) люде́й свѣтовы(х) ѡ(т)далѧ́лисѧ и ѡ єдно́м(ъ) б҃у мы́слили, та(к)

Авгу(ст). Амбро(с). Ѳеофилактъ на .ѕ҃. га(к).

104

Дїѡни(с). Арешпа(г) г(л) .ѕ҃.

Інноке(н). папа .г҃. Гієро(н). на .ѕ҃. Чи(с).

* «Казаньє на пр(д)бнагѡ ѡ(т)ца на́шего Анто́нїѦ Печерского» і «Казаньє на пр(д)бнагѡ ѡ(т)ца на́шегѡ Ѳеѡдосїѧ Печерскогѡ» не входять до видання «Ключа» 1665 р., за яким публікуємо решту казань. Подаємо їх за виданням: «Казаня приданыи до книги, «Ключъ разумѣнїя» названои» (К., 1660).

и зако(н)ник(и) ω(т) людей свѣтовыхъ ω(т)далаютьса и мыслат(ъ) ω едном(ъ) бу. Прп(д)бный ωцъ ншъ Антонїй Печерскїй можетъ мовити слова тыи: «Мнѣ весь миръ распаса», бо прп(д)бный Антонїй згоржалъ свѣтомъ и ω(т)-
104 зв. Пате-ри(к). Печер(ъ). в(ъ) жи(т). є(г)[о]. дали(л)са // ω(т) негω до житїа законногω, ишо(л) до стои горы Аѳωнскои и там(ъ) зостал(ъ) инокомъ. И было росказанїє ω(т) бга игумену в(ъ) томъ монастыри, жебы посла(л) Антωнїа в(ъ) Рω(с)сїю. И ведлугъ росказана бжого игуменъ послав(ъ) в(ъ) Рωссїю дла позыскана иншихъ(ъ) дшъ г(с)дви прп(д)бнагω Антωнїа, который пришовши до Кїева, знайшо(л) печеру, ω(т) варагωв(ъ) выкопаную, и в(ъ) той почал(ъ) мешкати. Можетъ мовити прп(д)-бный Антонїй: «И аз(ъ) всему мїру распа(х)са», бо и свѣтъ згоржалъ прп(д)б-ным(ъ) Антонїем(ъ) и ненавидѣлъ егω. Гды прп(д)бный Антωнїй убралъ в(ъ) иноческую ωдежду Варлаама, сна едногω сенатора рускогω на има Iωанна, сенаторъ той ба(р)зо розгнѣвал(ъ)са на прп(д)бна(г)[о] Антωнїа и, пришовши з(ъ) слугами своими до печеры, розогнал(ъ) всѣхъ инокωвъ и зъ сына свое(г)[о] з(ъ)кинувши закончичїи шаты, убралъ егω в шаты свѣт-лыи сенаторскїи и взалъ до палацу своегω. В той часъ прп(д)бны(и) Антонїй з(ъ) братїею в(ъ) иншую сторону пре(д) гнѣвомъ тогω сенатора мусѣлъ ухо-дити. Дла тогω прп(д)бного Антонїа свѣт(ъ) ненавидѣл(ъ), бω онъ против-
105 ны(и) бы(л) свѣтови. // В чи(м) за(с) былъ противны(й), о ты(м) я хочу мѣти мову, котораа мова нехай буде(т) на честь и похвалу прп(д)бному Ан-тонїю, ласка(м) вашим(ъ) на ползу дшевную.

Противный былъ свѣтови прп(д)бный ω(т)цъ ншъ Антонїй Печерскїй в ты(м), бω свѣтъ кохаетса в(ъ) богатства(х), а о(н) кохалса в(ъ) убо(з)ствѣ. Богатства члвкови шкода(т). Ѡзмѣте собѣ двѣ ваги, на едной вазѣ положѣте злото, албо срѣбро, албω грошѣ, албω що-колвек(ъ) з(ъ) богатства. Таа надолъ нахили(т)са. Другаа за(с) вага нехай буде(т) порожнаа. Таа догоры по(д)несетса. Та(к) и людей ѕлото, срѣбро, грошѣ и богатства иншїи на-до(л), до пекла нахилаю(т); убогїи за(с) люде, которыи нѣчого не мають, дорогы, на нбо по(д)носатса. Можемо тоє зрозумѣти з(ъ) богача немл(с)рд-ного и Лазара убогого, бо ω Лазари написано: «Бысть же умрѣти нищему
Лу(к) .si. и несену быти аггли на лоно Авраамово», то єстъ до нба. Ѡ богачу за(с) на-писано: «Умре же и богатый и погребош(а) егω и въ адѣ возведъ очи свой сы(н) в(ъ) мука(х)». Єднакъ богатыи люде нехай не вонтпатъ ω ласцѣ бжой
105 зв. и не ω(т)чаеваютса своегω сп(с)нїа, // бω в(ъ) Антїωхїи богатыи были Анд-
Сїме-ω(н). Мета(ѳ). в(ъ) жи(т). и(х). роникъ мѣщанинъ и жона егω Аѳанасїа, еднакъ зостали стыми и нба досту-пили дла того, же на три части богатства свой роздѣлали. Єдну ча(ст) давали убоги(м), другую на монастырѣ, третюю на свою потребу ωборочали. Такъ и теперъ богатыи люде нехай на три части богатства свой роздѣла(т). Єдну ча(ст) нехай даю(т) убоги(м), другую на монастырѣ законнико(м), тре-тюю нехай на свою потребу ωборочають, то зостанутъ стыми и нба досту-пат(ъ), бо такїи люде богатства свой пре(з) убогихъ людей и пре(з) закон-никω(в) до нба ω(т)сылають и в(ъ) нбѣ богатства свой ховают(ъ), якω мо-ви(л) Хс: «Сокрывайте же собѣ сокровища на нбси». Поты(м) мовил(ъ): «Идѣ же бω є(ст) сокровище ваше, ту буде(т), и ср(д)це ваше».

Вѣла(л) ѡ ты(м) прп(д)бный Антónїй, же богáтства людéм(ъ) су(т) школ-лйвыи, дла тóгѡ кохáлса в(ъ) убóзствѣ, котóрое члвѣкови є(ст) пожитéчное. Подóбный є(ст) сты(и) Антóнїй Печéрскї(и) стму Антóнїю Велйкому пустéл-никови, котóрый идучй на пýщи. знашóл(ъ) мйсу срѣбрную и не хотѣл(ъ) ей брáт(и). И зáра(з) тáа мйса знйкнула. Пóты(м) знашо(л) // брылу ѕлóта и утѣкáлъ ѡ(т) нéгѡ. И зáраз(ъ) тóє ѕлóто зни(к)нуло, бо то злы(й) ду(х) учинйлса мйсою срѣбрною и брылою ѕолотóю, жебы стóгѡ Антóнїа привѣлъ до грѣха, до лáкомства. Та(к) и стому Антóнїю Печéрскому мно(г)[о] свѣ(т) показова(л) ѕлóта и срѣбра, котóры(м) бы моглъ єгò до себѣ потагнýти, єд-на(к) с. Антонї(и) утѣка(л) ѡ(т) нéгѡ до иноческо(г)[о] жйтїа, в(ъ) которо(м) убозство захóвуютъ. С. Аѳа-насї(и) Ве(л). в(ъ) жи(т). є(г)[о]. 106

Троáкое убóзство єст(ъ). Єднй люде убóгїи сут(ь) дхом(ъ), котóрыи любо мáютъ богáтства, єднáкъ не хотáт(ъ) мѣти и ср(д)ца до нйхъ не прикла-даю(т). Такъ убóгїи суть зáконники и пустéлники, бѡ ѡнй любѡ мáют(ъ) маєтности, достáтки, ѡ(т) побóжны(х) людéй надáныи, една(к) ты(х) богáтствъ не прáгну(т) мѣти дла своéи влáснои, хиба дла ѡбщеи потрéбы и ср(д)ца до ни(х) не прикладаю(т), ведлугъ ѱалмйсты: «Богá(т)ство аще тече(т), не прилагáй ср(д)ца». Такйхъ убóгихъ хвалйлъ Хс, мóвачи: «Блжéни нйщїи дхом(ъ), йкѡ тѣхъ є(ст) цр(с)тво нб(с)ное». Другїи люде су(т) убóгїи скýт-ко(м), котóрыи нѣчóго не маю(т), áле хота(т) мѣти и богáтыми бы́ти. Такїй былъ в(ъ) Іер(с)лймѣ члвкъ хрóмы(и), котóры(и) пре(д) двéрми црквными // людéй просйлъ ѡ ялмýжну, áле ємỳ ап(с)толъ Петръ мѣсто ялмýжны дал(ъ) нóги, мóвачи: «Срéбра и ѕлáта нѣ(ст) у менѣ, но éже йма(м) сѐ, ти даю въ имѧ̀ Іс Ха Назарéа, востáни и ходй». Йншыи люде убóгїи суть скýтко(м) и дхом(ъ), котóрыи нѣчóго не маю(т) и не хотáт(ъ) мѣти. Такїи былй ап(с)то-лове, котóрыи всѣ маєтности свой покйдали и не хотѣли мѣти, áле за Хр(с)-тóмъ пошлй. Та(к) мóви(л) ап(с)лъ Петръ до Ха: «Се мы ѡстáвихо(м) вса и въ слѣдъ тебѐ идóхо(м). «Котóрыи люде суть убóгїи скýтко(м), же нѣчóгѡ не маю(т), áле хота(т) мѣти, убóзство тóє не мнóго пре(д) бгомъ вáжит(ъ) и не валйкаа за нéгѡ бýде(т) ѡ(т) ба нагорóда, бѡ тóє убóзство є(ст) поневóл-ное, а бъ кáже(т), жебы смо з(ъ) дóброи вóлѣ ємỳ служйли. Та(к) мóви(л) Хс: «Аще кто хóче(т) въслѣдъ менѐ итй, да ѡ(т)вержéтса себѐ и вóзме(т) кр(с)тъ свой и по мнѣ граде(т)». Котóрыи за(с) люде убóгїи суть и скýтко(м) и дхомъ, же нѣчóго не мáють и не хота(т) мѣти, убóзство тóє мнѡ(г)[о] пре(д) бгом(ъ) вáжи(т) и велйкаа за нéго ѡ(т) бга бýдетъ заплáта, бѡ то є(ст) убóз-ство доброволное. Та(к) мóвилъ Хс до ап(с)толовъ, добровóлне убóги(х): «Єгдà сáде(т) снъ члвческїй // на пр(с)тóлѣ слáвы своéа, тогдà и вы̀ сáдете на двоєнáдесате пр(с)тóла(х), судáще двоєнáдеса(т) колѣна Ізлева». И прп(д)-бный Антóнї(и) кохáлса в(ъ) добровóлномъ убóзствѣ, убóгїй былъ и скýт-ко(м) и дхомъ, бо зостáвши инокомъ, нѣчóго не мѣлъ и не хотѣл(ъ) мѣти, зачймъ в(ъ) ѡстáтнїй днь и прп(д)бный Антѡнїй саде(т) на пр(с)толѣ и

Ма(е) .є.

106 зв. Дѣа(н). .г.

Ма(ѳ) .е.

Ма(ѳ) .ѕі.

107 Ма(ѳ) .ѳі.

бýдетъ посполу з(ъ) Хмъ и зъ áп(с)тлами и з(ъ) иншими стыми свѣ(т) судит(и).
Áле я прп(д)бногω Антóнїа называю богáты(м), а богáтыхъ называю убо-
гими. Дла тогω богáтыи сут(ь) убóгими, бо ωни еще бóлше богáтства праг-
нутъ мѣти, як(ъ) бы ничóгω не мѣли и нѣгды бога(т)ствами не насыта(т)са.
При(ч) Та(к) мóви(т) Соломω(н): «Áдъ и погибель не насыщáют(ъ)са, тáко же очи
.кз. члч(с)кїи не сытѣ». И дла тогω богáтыи сýть убóгими, бо ωни не мáють
бога(т)ствъ дхóвны(х), цнωтъ и дóбрых(ъ) учинкωвъ. Ѡ таки(м) члвку мó-
Апо(к) ви(т) стый Іωа(н) Бгосло(в) в(ъ) Апокалипси: «Ты глеши якω богáт(ъ) есмь
.г. и ωбогатих(ъ)са и ничтó же требýю и не вѣси, якω ты еси ωкаане(н), и мнїи,
и нищ(ъ)». Еще и дла тогω богáтыи суть убóгими, бо не мáють в(ъ) собѣ меш-
107 зв. кáючогω бга, якω // мовилъ Хс: «Такω собирáай себѣ а не в(ъ) бга богатѣа».
Лу(к) Прп(до)бный Антóнїй за(с) любо убóгї(и) былъ и скýтко(м) и дхомъ, еднáкъ я
.вї. богáты(м) егω называю дла тогω, бо ωнъ жáдногω бога(т)ства не хотѣлъ мѣти,
як бы вшелáкїи мѣлъ бога(т)ства. Ѡ таки(х) лю́дех(ъ) мови(т) ап(с)лъ Павелъ:
в. Ко (р) «Ничтó же имýще, а вса содержáще». Богáтый был(ъ) и дла тогω прп(д)бный
.s. Антóнїй, бо мѣлъ в(ъ) ср(д)цу своéм(ъ) скáрбъ дхóвны(и), цнωты и дóбрыи
Лу(к) учинки, котóрый скарбъ спомина(л) Хс, мóвачи: «Блгїй члк(ъ) ω(т) блгáго
.s. сокрóвища ср(д)ца свое(г)[о] изнóси(т) блгóе». Еще и дла то(г)[о] богáты(и)
е(ст) прп(д)бны(и) Антóнїй, бω óнъ мѣлъ ба, в(ъ) собѣ мéшкаючого, котó-
а. Іω .д. рогω любилъ, ведлу(г) ап(с)ла Іωáнна: «Пребывáа(и) в(ъ) любви, в(ъ) бзѣ
пребывае(т), и бъ в(ъ) немъ пребывае(т)».

Противны(и) бы(л) свѣтови и в(ъ) ты(м) прп(д)бный Антóнїй Печéрскїй,
бω свѣ(т) кохáетса в(ъ) грѣхý телéсно(м) нечистом(ъ), а óнъ кохáлса в(ъ)
чистости. Дла тóгω нá свѣтѣ розмайтыи нáроды розмайте вшетéчникω(в)
Іω. й. и чужолóжникω(в) за грѣхъ телéсный карáли. Жиды чужолóжникω(в)
камѣн(ь)ам(ъ) забїали, егуптáне тисачу плагъ розкáми чужолóжникω(м)
108 давáли, арáвове чужолóжникωвъ // стинáли, індíйчикове вѣшали, греки
чужолóжника и чужолóжницу, в(ъ) мѣхъ ремѣнный зашивши, в(ъ) мóре
Ко(р)- áлбω в(ъ) рѣкý глубóкую в(ъ)пускáли, римлáне чужолóжникωвъ живыхъ
нел(и). в(ъ) землѣ закóповали, тыи жъ римлáне, схиливши двѣ дéрева нáдо(л),
Ала(п). привазáли чужоло(ж)никову нóгу еднý до едногω дéрева, другую до другогω,
на а. д. пóтымъ пустили тыи дéрева, котóрыи на двѣ чáсти чужолóжника ро(з)дéрли.
бы(т). Та(к) же и чужоло(ж)ницу карáно. В(ъ) стáро(м) зáконѣ бгъ росказáл(ъ),
Чи(с) жебы невѣстѣ, у мýжа своéгω подойзрéной, далъ сщенни(к) в(ъ) црквѣ вóду
.е. клатую пити. Если невинна былá невѣста мýжеви своéму, нѣчóго ей водá
клатаа не шкóдила, áле если мýжа своéго зрáди(в)ши, з(ъ) инши(м) чужо-
лóжство попéлнила, ω(т) воды клатои чрéво ей надýлоса и роспýклоса.

И в(ъ) нóво(м) зáконѣ Хс далъ такóе приказáн(ь)е, жебы му(ж) нѣгды не
кида(л) жоны своеи, хиб(а) дла чужоло(ж)ства. «Иже áще пусти(т) женý
свою, ра(з)вѣ словесе прелюбодѣ(и)на и ωжéни(т)са иною, прелю́бы тво-
ри(т)». Чужолóжницами называютса дшѣ людéй невѣрны(х) и грѣшныхъ,
108 зв. бω оны, бга покинувши, удаю(т)са до дїавола и егω вóлю // чина(т). Были
такими чужолóжницами два нáрωды — ізлскїи и іудскїй, котóрыи спо-

минáєтъ бгъ, мóвачи до пр(о)рка Іезекїйла: «Двѣ женѣ бѣст(а) дщер(и) мтре єдінοѧ». Дáлі(и) мóви(т): «Имен(а) же íма Самáрїа Оωл(л)ла. Іер(с)ли(м) Оωлива». Оωл(ь)ла значíтъ нáрω(д) ізлскїй, Оωлива значи(т) нарω(д) юдскїй, котóрыи, ωстáвивши правдивогω бга, удалися до бгωвъ фалшивых(ъ), болванωв(ъ) ассирійскихъ. Такъ мови(т) бгъ до того (ж) пр(о)рка Іезекейла: «Соблуди Оωл(ь)ла ω(т) мене и возложѝ пóхоти своѧ̀ къ ассырїωмъ, приближáющи(м)сѧ єй». Дáлїй мови(т): «И видѣ сестра̀ еѧ̀ Оωлива и разсыпа̀ возложéніє своє паче єѧ̀ и блужéнїє єѧ̀ паче блужéнїа сестры̀ своєѧ умножѝ ко сыно(м) ассирїйскимъ возложѝ». И за тóє чужолóжство покину(л) бгъ и ω(т)рýти(л) ω(т) себѐ тыи два нáроды и карáлъ войною, спустошéнїемъ, невóлею и плѧ́гами иншими. Вѣдалъ ω то(м) прп(д)бный Антóнїй, же бъ людей карáєт(ъ) за грѣ(х) телéсны(и), нечистый, за вшетеченство и чужолóжство. Длѧ тогω прп(д)бный Антóнїй захова(л) чисто(ст), котóраѧ тройкаѧ є(ст), бо едны̀ люде чистыи суть на тѣлѣ, а нечистыи на дшѣ, котóрыи // грѣхý телéсногω не чинили, áле зезвóлили на грѣхъ телéсный. Тáкъ мовилъ Хс: 109
«Аще възритъ на женý въ єже вьж(д)елѣти єй, уже любодѣйствова̀ с нéю въ ср(д)ци своéмъ». Другїи люде чыстыи на дшѣ, а нечистыи на тѣлѣ, котóрымъ ґвалтомъ чистость ω(т)нѧ́то, а ωни на тóй учинокъ не зезволили. Иншїи люде чистыи сýтъ и на дшѣ, и на тѣлѣ, котóрыи грѣху телéсногω не чинили и не зезволѧ́ли на грѣ(х) телéсный. И прп(д)бный Антóнїй чистый былъ на дшѣ и на тѣлѣ, бо не ты(л)ко хронилсѧ учинку телесногω нечистогω, áле и не зезволѧ(л) на негω и пóмысловъ нечистых(ъ) не припуска(л) до ср(д)ца своéгω, вѣдаючи, же Хс строфовáлъ жидωвъ, котóрыи тѣло ωчищáли, а ср(д)це мѣли нечистоє, и приро вна́лъ ихъ до кýбка и мисы, мóвачи: «Гóре вамъ, книжници и фарісéє, лицемѣри, якω ωчищáєте в(ъ)нѣшнеє стклѧници и блюду, в(ь)нýтъ ýду же су(т) пóлни хищéнїа и непрáв(д)ы. Фарїсéю слѣпыи, ωчисти прежде в(ъ)нýтрнеє стклѧницы и блюду, да бýдетъ и внѣшнеє íма чистω». Захова лъ и длѧ тогω прп(д)бный Антóнїй чистость телéсную и дшевную // бо за такýю чистость любилъ Хс єv(г)листу Іωáнна, якω са(м) 109 зв.
ω себѣ мóвитъ: «Бѣже єдин(ъ) ω(т) учник(ъ) єгω возлежа̀ на лóнѣ Ісовѣ, єгó же любѧ́ше Іс». И прп(д)бногω Антóнїа за чисто(ст) телéсную и дшевную любилъ Хс, бо ємý показáл(ъ)сѧ молѧ́чомусѧ и мóвилъ: «Антóнїє, ωбрѣлъ єси блг(д)ть предо мнóю». Люби(л) прп(д)бно(г)[о] Антóнїѧ Хс, бо ємý далъ моцъ улѣчéнѧ хóры(х), далъ и дха пр(о)рческогω. Хóрыхъ людей прп(д)бный Антонїй улѣча(л) млтвою, до(т)кнéнїе(м) и зéлїемъ, котóрогω самъ заживáл(ъ), даючѝ имъ ѣсти. Мѣлъ дха пр(о)рцкогω прп(д)бный Антóнїй, бо три кнзѣ рýскїи Изаслáвъ, Свѧтосла(в) и Всевóлодъ, идучѝ на войнý против(ъ) половцω(в), ґды пришлѝ до негω по блг(с)венїє, прп(д)бный Антóнїй пр(о)рковáлъ, имъ, же мѣли на тóй войнѣ звитажены быти. И та(к) сѧ стáло.

Іезе(к) .кг.

Ма(ѳ) .є.

Ма(ѳ) .кг.

Іω .гі.

Патери(к) Печеръ. в(ъ) жи(т). є(г)[о].

Люби(л) Хс прп(д)бногω Антóнїа, бо слýхал(ъ) млтвы єгѡ, давáлъ емý всѐ, ω що проси(л). Млйлсѧ бгу прп(д)бный Антóнїй, жебы̀ по всéй землѝ былà росà, а на ты́м(ъ) мѣстцу сýша, на котóро(м) мѣла будовáтисѧ цркови(ъ) Печéрскаѧ. И стáлосѧ тóє. Млйл(ъ)сѧ знóву, жебы̀ на то(м) мѣстцу былà

110 росà, а по всéй зе(м)лѝ // сýша. И тóє стáлосѧ. Млйлсѧ еще, жебы̀ ωгóнь з(ъ) нба з(ъ)ступйл(ъ) на тóє мѣстце и спали(л) тéрнїє. И тóє стáлосѧ. Млйлсѧ пóты(м), жебы кто-кóлве(к) любъ грѣшный умре(т) в(ъ) монастырѝ Печéрскомъ и бýде(т) тамъ погребéный, жебы не ωсýжено єгѡ до пéкла. И тóє стáлосѧ, бω прп(д)бный Антóнїй по смрти своéй показа(л)сѧ Ѡнїсифóру презвитеру и мóви(л): «Всѧ(к) полóже(н) здѣ помйлова(н) бýде(т), аще и грѣшенъ єстъ. Млих(ъ) бо сѧ г(с)дви и прч(с)той єгѡ мтри, да ни єдéнъ ω(т) сегѡ монастыра ωсуждéнъ бýдетъ в(ъ) мýку. Г(с)дь же рече ми: «Аз(ъ) éсм(ъ) рекїй Авраáму: десѧти ради прв(д)ныхъ не погубйти града то кóлми тебѐ ради и сýщи(х) з(ъ) тобóю помлую и спсу грѣшника, áще постйгне(т) з(д)ѣ умрти». Маємо єдна(к) розумѣти грѣшника такогω, котóрый грѣши(л) з нéмощи áлбо з невѣдомости, не з(ъ) злóсти, и котóрый мѣлъ любóвъ до стыхъ печéрски(х) великую такъ, же за йхъ млтвами мóжет(ъ) пре(д) смртю своéю за грѣхѝ свои жаловати. Длѧ тогѡ гды умре(т) и погребéный бýдет(ъ) в(ъ) монастыри Печéрско(м), спсéтсѧ.

Противный бы(л) свѣтови прп(д)бный Антóнїй Печéрскїй и в ты́мъ, бо

110 зв. свѣтъ éстъ бгу не//послýшный, а ωнъ былъ послýшный. Непослýшныи былѝ бгу їзлтѧне, бо ймъ казáлъ бъ итѝ з(ъ) Єгѵ́пту до землѣ ωбѣца(н)нои, котóраѧ зе(м)лѧ е(ст) роско(ш)наѧ, жи(з)н(ь)наѧ, пожитéчнаѧ, мéдом(ъ) и млéком(ъ) текýчаѧ, єднáкъ ωнѝ не хотѣли итѝ до землѣ ωбѣцáнной, áле хотѣли

Чи(с) вернýтисѧ до Єгѵ́пту, где терпѣли великую невóлю и утрапéн(ь)є, глину

.дї. мѣсили, цéглу робили, фараωнови мѣста будовáли и рáны ω(т)носили. Длѧ тогω мóвилъ бгъ: «И непослушáша лю́дїє мои глáса моєгω Їизль не внѧ(т) ми». И тепéръ кáжетъ намъ бгъ всѣм(ъ), жебы̀ смо ω(т) свѣта ω(т)далѧлисѧ, а ω нбо старáлисѧ, бо в(ъ) нбѣ вшелѧкїи рóскоши знайдýют(ъ)сѧ. Где éстъ найбóлшаѧ щасли́вость, видéнїє лицá бжогω? В(ъ) нбѣ. Где éстъ товáриство з(ъ) áгглами, з архáнгелами, з(ъ) херувімами, з(ъ) серафімами и изъ йншыми сйлами безплóтными? В(ъ) нбѣ. Где éстъ мешкáн(ь)є з(ъ) ап(с)тлами, з(ъ) пр(о)рками, з(ъ) патрїáрхами, з(ъ) мчниками и и(з) йншыми сты́м(и)? В(ъ) нбѣ. Где суть добра невымóвныи, ω которы(х) написано: «Око не видѣ и ýхо

111 не слышà и на ср(д)це члвку не взы́йде, я́же уготовà бгъ // любѧщи(м) єгѡ? В(ъ) нбѣ. На свѣтѣ за(с) знайдýют(ъ)сѧ в(ъ)шелѧкїи бѣды, невóлѧ, утрапéнїє, на свѣтѣ война, гóлодъ, повѣтр(ъ)є, хорóбы и небезпечéнства розмáитыи знайдýют(ъ)сѧ. На свѣтѣ знайдýют(ъ)сѧ мнωгїи нéпрїателѣ видóмыи и невидóмыи, котóрыи людей животà дочáсногω и вѣчногω позбавлѧют(ъ). На свѣтѣ все злóє знайдýетсѧ, ведлугъ ап(с)ла Їωáнна: «Міръ возлѣ лежи́тъ».

Єднákъ люде не стáраю(т)сѧ ѡ нбо, áле за свѣто(м) угапѧют(ъ)сѧ. Зачи(м) и тепéръ бгъ до такйхъ людéй мови(т): «И не послушáша людїє мой глáса моéгѡ, Ізль не вна(т) ми». Ізлтѧнѡвъ карáлъ бгъ смéрт(ь)ю за непослуше(н)ство, веллу(г) ап(с)тла Пáвла мовѧчогѡ: «Их(ъ) же кѡсти падóша въ пустыни». И тепéръ карáєтъ бгъ людéй за непослушéнство смртю дочáсною и вѣчною, котóрую споминáєтъ ѱалмйста: «Я́кѡ ѡвца въ áдѣ положéны сýть, смрть упасéтъ йхъ». Вѣдал(ъ) ѡ тым(ъ) прп(д)бный Антóнїй, же бгъ непослýшныхъ карáєтъ. Длѧ тогѡ заховáлъ послушéнство и бгу, и стáршому, бо мóвит(ъ) ап(с)лъ Пáвел(ъ): «Всѧка дша влáсте(м) предержáщи(м) да повинýет(ъ)сѧ, нѣ(ст) бо влáсть, áще не ѡ(т) бга». // Послушáнїє мáєтъ быти пру(д)коє, жебы смѡ пру(д)ко чинйли, що нам(ъ) кáжутъ. Такъ былй Петръ и Андрéй послýшныи, котóрыи ловйли рыбы в(ъ) мóрѣ Галилéйско(м), а гды йхъ Хс заволa(л) до себѐ на ап(с)толство, мóвачи: «Градѣта по мнѣ и сотвору вы ловцà члвко(м)»,— ѡнѝ зáразъ, покйнувши, сѣти свой, пошлѝ за Хр(с)то(м), я́ко напйсано: «Она же áбїє ѡста(в)лш(е) мрéжа по нéмъ идóста». Мáєтъ быти послушáнїє весéлоє, жебы смѡ весéлымъ ср(д)цемъ чинйли тóє, що нам(ъ) роскáзано. Веселѧчисѧ ѡ(т)правова(л) послушáнїє стый Іоа(н) Кр(с)тйте(л), ѡ котóро(м) напйсано: «Имѣѧ(и) невѣсту [цркову(ъ)], жени(х) є(ст) [Хс], а дру(г) женихо(в) [Іѡа(н) Кр(с)тйте(л)] стоѧ и послушáѧ егѡ, рáдостїю рáдуєтсѧ за гласъ женихóвъ». Мае(т) быти послушáнїє достатéчноє, жебы смѡ достатéчне все учинйли, що на(м) кáжутъ. Та(к) мóвили іилтѧне до Мѡѵсéа: «Всѧ словеса, я́же глаголà г(с)дь, сотвóри(м) и послушáєм(ъ)». Мáєт(ъ) бытѝ послушáнїє статéчноє, жебы смѡ статéчне óноє ѡ(т)правовáли пре(з) весъ часъ, котóрыи на(м) назнáчено. Так(ъ) мóвилъ бъ до ізлтѧнѡвъ: «Кто да(ст) ср(д)це их(ъ) быти в(ъ) ни(х), я́кѡ же боѧтисѧ менè и снабдѣт(н) // всѧ зáповѣди моѧ и во всѧ дни да бл́го бýде(т) имъ». Прп(д)бный Антóнїй в(ъ) послушáнїи былъ прýдкїй, весéлый, достатéчны(й) и статéчный, бѡ приказáнѧ бзкїи и стáршогѡ своéго чинйлъ прýдко бе(з) жáдной забáвы, чинйлъ весéлы(м), не смýтны(м) ср(д)цемъ, чинйлъ достатéчне, нѣчóгѡ не ѡпускáючи, що емý назнáчено, чинйлъ и статéчне трвáючи през(ъ) в(ъ)весъ часъ, собѣ назначéный. Вйдѣл(ъ) пр(о)ркъ Ієзéкїи(л) чтыри звѣрѧта и при нйх(ъ) кóла. Що чинйли звѣрѧта, тóє и кóла чинйли. Звѣрѧта поступовáли, и кóла поступовáли; звѣрѧта по(д)носилисѧ, и кóла по(д)носйлисѧ; звѣрѧта стáли, и кóла стáли. Зна(к) то бы(л) послушéнства, котóроє заховáлъ прп(д)бный Антóнїй, бѡ що-кóлве(к) емỳ кáзано чинйт(и), чини(л), а чогѡ не кáзано, не чинйл(ъ). Повѣдає(т) Сімма(х), же кóла тыи былѝ я́кѡ гїацйнт(ъ), котóры(и) значи(т) послушéнство, бѡ ко(н)фо(р)мýетсѧ нбу. Гды нбо я́сноє и óнъ я́сный, гды нбо хмýрноє, и óнъ хмýрны(и). И прп(д)бны(и) Антóнїй єстъ кóло(м) гїацїнтóвы(м), бѡ конформова(л)сѧ нбу. Що з(ъ) нба прикáзано, тóє чинйлъ, а чогѡ не кáзано, не чини(л). Кóла тыи назвáно // геагель ѡбрóтный. И прп(д)бный Антóнїй є(ст) кóло(м) ѡбрóтны(м), бѡ поправовáлсѧ в(ъ) житїи, поступова(л) зáвше ѡ(т) єдной цнóты до дрýгои, ѡ(т) покóры до побóжности, ѡ(т) побóжности до мл(с)рдїѧ.

Єврею(м) .г. Ри(м) .гі. 111 зв. Ма(ѳ) .ді. Іѡ.г. Ісхо(д) .кв. Девто(р). г(л) .є. 112 Ієзе(к) .а. Ієзе(к) .і. 112 зв.

ѡ(т) мл(с)рдїѧ до терпе́нїѧ. ѡ(т) терпе́нїѧ поступова́лъ до ѝнших цнотъ, слу́хаючи приказа́нѧ Х҃вого: «Прв(д)ный пра́вду да твори(т) ещѐ и ст҃ый да ст҃итсѧ ещѐ».

Слу́шне теды прп(д)бный Анто́нїй мо́вити мо́же(т): «Мнѣ весь мі́ръ распѧ́сѧ и а́зъ всемѹ̀ мі́ру», понева́ж(ъ) о́нъ згоржа́лъ свѣ́то(м), проти́вилсѧ емѹ̀ и свѣтъ згоржа́лъ прп(д)бны(м) Анто́нїемъ и емѹ̀ проти́вилсѧ. Тро́ѧкїй є(ст) свѣт(ъ): вели́кї(й), малы́й и сере́днїй. Вели́кїй свѣтъ є(ст) буды́но(к), учи́неный з(ъ) н҃бъ и з(ъ) елеме́нтѡвъ — з(ъ) огню̀, з(ъ) повѣ́трѧ, з(ъ) воды̀,
Іѡ. зі. з(ъ) землѣ̀. Той свѣт(ъ) спомина́л(ъ) Х҃с, мо́вячи до б҃а ѡ(т)ца своего́: «Н҃нѣ просла́ви мѧ ты, ѡ(т)ч҃е, у тебѐ сама́гѡ сла́вою ю̀ же имѣ́хъ у тебѐ пре́жде мі́ръ не бы́сть». Малы́й свѣт(ъ) е́стъ ч҃лвкъ, ѡ кото́ро(м) свѣ́тѣ написа́лъ
Іѡ .г҃. єѵ(г)ли́ст(ь) Іѡа́нъ: «Та́ко б҃ъ возлюбѝ мі́ръ, я́кѡ единоро́днаго с҃на своегѡ да́лъ є(ст), да всѧ(к) вѣ́руѧ(и) в не́гѡ не поги́бне(т), но и́ма(т) живо́тъ вѣ́ч-
113 ный». // Сере́днїй свѣтъ є(ст) в(ъ)весъ на́рѡдъ лю́дскїй, бѡ ґды всѣ лю́де, ви́дачи чу́да Х҃вы, до Х҃а наворочалисѧ и в(ъ) не́гѡ вѣ́рили, на то́й часъ ты(х)
Іѡ. ві. людей фарїсе́и свѣ́то(м) назва́ли, мо́вячи: «Ви́дите, я́кѡ ника́ѧ же по́лза є(ст), се мі(р) по не́м(ъ) идѐтъ». Тымъ свѣ́то(м) сере́дни(м), на́рѡдомъ посполи́ты(м), згоржа́лъ прп(д)бный Анто́нїй, згоржа́лъ жи́тїемъ злымъ и учи́нками злы́ми людей посполи́тыхъ и удалѧ́лсѧ ѡ(т) ни(х). То́й же свѣ(т) сере́днїй, на́рѡ(д) посполи́ты(и), згоржа́лъ прп(д)бны(м) Анто́нїемъ, згоржа(л) егѡ̀ жи́тїемъ до́брым(ъ) и учи́нками до́брыми. Длѧ того̀ мо́же(т) мо́вити прп(д)бный Анто́нїй: «Мнѣ весь мі́ръ распѧ́сѧ и а́зъ всемѹ̀ мі́ру». Прп(д)бный ѡ(т)цъ н҃шъ Анто́нїй Пече́рскїй згоржа(л) свѣ́томъ и свѣтъ нимъ згоржа́лъ, длѧ то́гѡ доступи́лъ н҃ба и тамъ знайду́етсѧ. Такъ и мы̀ еслѝ бу́демѡ свѣ́том(ъ) и свѣтъ на́ми згоржа́ти, досту́пимѡ н҃ба и тамъ навѣ́ки бу́демѡ жи́ти.
113 зв. Ами́нь. //

КАЗАН(Ь)Є НА ПРП(Д)БНАГѠ Ѡ(Т)Ц҃А Н҃ШЕГѠ ѲЕѠДО́СЇА ПЕЧЕ́РСКОГѠ

Сотвори́ши ми по всемѹ̀, ели́кѡ а́з(ъ) покажѹ̀ тебѣ на горѣ о́бразъ хра́му и о́бразъ сосу(д) егѡ̀ всѣхъ. Исхо(д). к҃є.

Ѡба́два за́кѡны, стары́й и но́вый, не ка́жу(т) погорше́нѧ чини́ти. Стары́й за́конъ мови(т): «Аще кто ѡ(т)верзе́тъ кла́дѧзь и́ли ископа́етъ я́му и не покры́ет(ъ) еѧ̀ и в(ъ)паде(т) сѧ в ню телѧ̀ и́ли ѡслѧ̀, господи(н) я́мы ѡ(т)дастъ
Ісхо(д) .к҃а. господи́ну ско́тїю цѣ́нѹ̀, а уме́рше емѹ̀ да бу́дет». Кла́дѧзь и я́ма знача(т) пе́кло, кото́рогѡ не ма́емѡ ѡ(т)вирѧ́т(и) люде(м) и́ншим(ъ), подаючѝ и́мъ погорше́нїе, приво́дячи и́хъ до грѣхѹ̀, жебы̀ смо и са́ми не в(ъ)па́ли в(ъ) клада(з) пеке́лный и в(ъ) я́му пеке́лную, ве́длуг(ъ) ѱалми́сты: «Изры, ископа̀ и в(ъ)падѐ сѧ в(ъ) я́му, ю же содѣла̀». То́й же стары́й законъ мо́ви(т): «Аще
114 сгради́ши храм(ъ) но́въ, да сотво//ри́ши ѡгражде́нїе хра́мови своему и
Дев-то(р). да не сотвори́ши убо́ю в(ъ) домѹ̀ твое́м(ъ), а́ще па́детъ, пады́й ѡ(т) не́гѡ». До́мом(ъ) е́стъ б҃жїим(ъ) ко́ж(д)ый ч҃лвкъ побо́жный, ве́длу(г) ап(с)тла Па́вла:

«А́ше кто растли(т) храм(ъ) бж҃їй, растли́тъ егѡ̀ бг҃ъ». Ѡгражде́нїем(ъ) сут(ъ) г(л) .кв.
приказа́на бж҃їи, кото́рым(и) маємо до́мъ сво́й, себѐ самы́хъ ѡгороди́ти, заховꙋ́ючи и́хъ, жебы̀ и́ншїи лю́де през на́съ не горши́лисѧ и в(ъ) грѣ́хъ не в(ъ)па́ли, бо мы̀ и́хъ тогѡ̀ упа(д)ку бꙋ́демо ви́нни. Так(ъ) мови(л) Хс҃: Ма(р) .ѳ.
«А́ще соблазни(т) едино́гѡ ѡ(т) ма́лы(х) сих(ъ) вѣрующи(х) в(ъ) мѧ̀, до́брѣє є́сть ємꙋ̀ па́че, а́ще ѡблѐжит(ъ) камень жерно́вый ѡвы́й егѡ̀ и в(ъ)вержe(н) бꙋ́де(т) в(ъ) мо́ре». В(ъ) но́вом(ъ) зако́нѣ мови(т) Хс҃: «Аще ли рука̀ твоѧ̀ Ма(ѳ)
и́ли нога̀ твоѧ̀ соблазнѧ́ет(ъ) тѧ, ѡ(т)сѣци ю̑ и верзѝ ѡ(т) себѐ. Добрѣ́йше ти .мі.
є́ст(ъ) в(ъ)нїйти в(ъ) живо́тъ хро́му и́ли бѣ́дну, нежели двѣ ру́цѣ и двѣ нѡзѣ иму́щу, в(ъ)вержéну бы́ти въ ѻ́гнь вѣ́чный. И а́ще о́ко твоѐ съблазнѧ́ет(ъ) тѧ, измѝ є̑ и верзѝ ѡ(т) себѐ. Добрѣ(и)ш(е) ти є́стъ съ єди́ным(ъ) ѻ́комъ в(ъ) живо(т) в(ъ)нїйтѝ, не́же двѣ ѻ́цѣ иму́щу в(ъ)вержéну бы́ти в(ъ) гее́ну ѻ́гненную». Рукóю, ногóю, óком(ъ) назывáю(т)сѧ ѡтéцъ, мáт(ъ)ка, брáтїа, сéстры и прїáтели // иншїи, котóрыи гды подаю́т(ъ) на(м) погоршéнїє, привóдат(ъ) 114 зв.
насъ до гере́зїи а́лбо до и́ншогѡ грѣха̀, ма́ємо и́хъ поки́нути и ѡ(т)далѧ́тисѧ ѡ(т) ни(х), бо ты́и прїа́тели не́прїателами на(м) су́т(ъ), я́кѡ мо́ви(л) Хс҃: Ма(ѳ) .ї.
«Вра́зи чл҃вку дома́шнїи егѡ̀». И Хс҃ самъ не чини(л) погоршéнѧ, гды в(ъ) Капернау́мѣ потребова́ли ѡ(т) Ха҃ да́ни, мо́вил(ъ) Хс҃ Петро́ви: «Да не соблазни(м) и́х(ъ), ше(д) в(ъ) мо́ре, в(ъ)верзѝ у́дицу и я́же пре́ж(д)е имéши ры́бу, возмѝ и ѡтверзъ уста̀ єѝ ѡбрѧ́щеши стати́р(ъ), той в(ъ)зе́мъ, даж(д)ъ и́м(ъ) за́ мѧ и за́ сѧ». Мо́ре значи(т) свѣтъ; ры́ба значи(т) людéй; у́дица значи(т) сло́во бж҃їє, котóры(м) мѣ́лъ Петръ людéй на свѣтѣ люби́ти и до нб҃а провадити; стати(р) значи(т) исповѣда́нїє, котóроє з(ъ) у́стъ лю(д)ских(ъ) похóдитъ, бо гды лю́де вѣ́рныи уста́ми своими исповѣду́ютъ Ха҃ пре(д) людмѝ невѣ́рными, за то́є исповѣда́нїє, я́къ за стати(р) купу́ют(ъ) собѣ збавлéнїє вѣ́чноє, ведлу(г) ап(с)ла Павла: «Ср(д)цем(ъ) вѣрует(ъ)сѧ в(ъ) пра́вду, уты̀ же исповѣду́ет(ъ)сѧ въ сп(с)нїє».

Вѣда(л) прп(д)бный ѻц҃ъ нш҃ъ Ѳеѡдо́сїй Печéрскїй, же бг҃ъ на ты(х) людéй гнѣвает(ъ)сѧ и кара́єтъ и́хъ, котóрыи зле и роспу(с)не подаю́тъ и́ншим(ъ) людемъ // погоршéнїє з(ъ) себѐ и злы́й прикла(д) и до грѣху̀ и́хъ привода(т). 115
Длѧ то́гѡ прп(д)бный Ѳеѡдо́сїй жи́лъ побо́жне и ст҃обли́ве, бы́лъ при́кладо(м) инѡ(т) и до́бры(х) учи́нкѡвъ, жебы и́ншїи лю́де, глѧдачи на негѡ̀ будова́лисѧ, бо мо́витъ ап(с)тлъ Павелъ до Тїмоѳе́ѧ: «Образъ бу́ди вѣ́рнымъ сло́во(м), жи́тїем(ъ), любо́вїю, дх҃ом(ъ), вѣ́рою, чистото́ю». И бг҃ъ гды каза(л) Моѵсе́ѡв(и) прибы́токъ собѣ на мешка́н(ь)є будова́ти и начи́нѧ, до прибы(т)ку належа́чоє, показа(л) єму̀ о́бра(з) на горѣ Сина́йской, жебы̀ на то́й о́браз(ъ) глѧдачѝ, прибы́токъ и начи́нѧ роби(л), ведлу(г) тогѡ̀ о́браза: «Сотвори́ши ми по всему̀, ели́ко а́з(ъ) покажу̀ тебѣ на горѣ о́бра(з) храму и о́бразъ сосу(д) егѡ̀ всѣ́х(ъ)». Буду́ймосѧ и мы̀ в(ъ) цнѡ́та(х) и в(ъ) до́брых(ъ) учи́нкахъ, глѧдачи на то́й о́бразъ, на прп(д)бногѡ ѻц҃а нш҃егѡ Ѳеѡдо́сїа Печéрскогѡ, кото́рый о́бра(з) на горѣ нб(с)ной знайду́ет(ъ)сѧ, бо дш҃ѣ нш҃и су́ть прибы(т)ками бж҃їими, в(ъ) кото́рых(ъ) бг҃ъ мéшкает(ъ). Та(к) напи́сано в(ъ) Пѣ́снѧ(х) пѣ́сней: «Добры̀ дщерѝ їер(с)ли́мскїѧ (дш҃ѣ побо́жныи) я́кѡ се́ла Кида́рска». Пѣ(с) .а҃.

Взавши тєды бга на помочъ, буду теперъ мовити, в(ъ) чимъ можемо
115 зв. будо//ватиса, гладачи на той обра(з), на прп(д)бногω Өеωдосїа Печерскогω,
которому нехай будетъ на че(ст) и похвалу таа мова, ласкам(ъ) вашимъ
на збудова(н)є дшевноє.

Можемо, гладачи на прп(д)бногω Өеωдосїа Печерскогω, будоватиса в(ъ) милосердїи, бо прп(д)бный Өеωдосїй єстъ образъ мл(с)рдїа. Бы(л) мл(с)рдный на людей убогих(ъ), шаты дорогїи знавши з(ъ) себе, ω(т)дава(л) имъ, а самъ ходилъ в(ъ) подлы(х), будучи в(ъ) мірѣ. А гды зоста(л) иноко(м) и поты(м) игумено(м) Печерским(ъ), ведле монастыра своєгω збудова(л) дворъ дла мешкана убоги(м) и уломны(м), которы(м) десатую част(ь) всегω дава(л) на потребу з(ъ) монастыра. В(ъ) кож(д)ую за(с) суботу посыла(л) возъ хлеба тым(ъ), которыи в(ъ) вазеню и в(ъ) ωковахъ зна(и)довалиса. Бу(д)мо жъ и мы на людей убогихъ мл(с)рдныи, спомагаймо ихъ ялмужною стою, бо ялмужна многїи намъ пожи(т)ки чинитъ. Пожито(к) то єст(ъ) ялмужны, которую гды даємо убогимъ, самому Ху даємо. Дозна(л) тогω Петръ мытни(к), который, ωбачивш(и) члвк(а) убого(г)[о], наго(г)[о], зна(л) з(ъ) себе шату коштовную и да(л) єму. Чл къ убогїй, не хотачи в(ъ) дорогой шатѣ ходити, продалъ ωную. // Довѣдавшиса тогω, Петръ Мытникъ фрасовал(ъ)са, же ялмужны єгω паматка при убоги(м) не зостала. Тєды єму пре(з) сон(ъ) показа(л)са Хс в(ъ) єгω шатѣ и мовил(ъ): «Не фрасуйса по той шатѣ, бо (с) мнѣ ωную далъ, я в(ъ) ней хожу». Такъ и мы гды даємо убогимъ ялмужну, любъ ωны тоє продадут(ъ), любъ где-колвекъ подѣну(т), не фрасуймоса ω тоє, бо мы самому Хви дали тую ялмужну. Дла тогω Хс на страшно(м) судѣ будетъ мовити до людей мл(с)рдныхъ: «Понеже сотвористе єдиному си(х) братїй моихъ меншихъ, мнѣ сотвористе».

Патери(к) Печеръ. в(ъ) жи(т). є(г)[о].

В(ъ) Прї-клад(а)дахъ Іω. Мл(с). 116

Ма(ө) .кє.

Пожитокъ и то єстъ ялмужны, которую гды даємо убогимъ, ω(т)даєт(ъ) нам(ъ) бъ ωную на семъ свѣтѣ. Дозна(л) тогω Тиверїй, цесар(ъ) грецкїй, который многω скарбовъ своихъ роздалъ убогимъ, а гды єдногω часу прохожа(л)са в(ъ) палацу, ωбачилъ на земли каме(н), на которо(м) кр(с)тъ стый бы(л) выритый, и мови(л): «Г(с)ди, кр(с)тъ твой на чоло и на перси маємо класти, а не доптати єгω» И каза(л) заразъ знати той камень, по(д) которымъ другїи такїй же з(ъ) кр(с)том(ъ) знашли. И той казалъ знати. По(д) тымъ знашли третїй, так(ъ)же // з(ъ) кр(с)томъ. И той казалъ знати. По(д) тым(ъ) третимъ великїй скарбъ, болше, нѣжъ тисачу каменїй злота, знашо(л). И ω(т) тогω часу єще болшымъ ялмужникомъ зосталъ. Якω тєды цесару грецкому Тіверїю ω(т)далъ бгъ на се(м) свѣтѣ ялмужну, скарбы, которыи онъ роздалъ убогимъ, та(к) и мы, гды убоги(м) будемω давати ялмужну, ω(т)даст(ь) нам(ъ) бъ оную на се(м) свѣтѣ. Упевнаєтъ насъ в(ъ) тым(ъ) екклезїастесъ, мовачи: «Посли хлѣбъ твой на лицѣ водѣ (то є(ст) дай убоги(м), якω въ множествѣ днїй ωбращеши єгω».

116 зв.

Екле(з). .аі.

Пожито(к) и то є(ст) ялмужны, которую гды даємо убоги(м), ω(т)даєтъ намъ бгъ оную на ономъ свѣтѣ. Дозналъ тогω Євагрїй филїософъ, который три каменѣ ѕлота на ялмужну дал(ъ) Сінесїю, еп(с)копови циренскому. А Сінезїй далъ єму запис(ъ) на себе, же єму Хс тоє ѕлото на оно(м) свѣтѣ

мълъ ω(т)да́ти и нагороди́ти. По́ты(м) умрлъ Єва́грїй, сн҃ы его положили в(ъ) гробѣ з(ъ) тым(ъ) за́писомъ ведлугъ росказа́на его. Тре́тегω дна ука-за́лса въ снѣ Сїне́зїю, мо́вачи: «Иди до гро́бу моего, ωзми свой за́писъ, бω ми са южъ до́си(т) ста́ло, юже мъ // тебе квътова́лъ на не́мъ руко́ю моєю 117
вла́сною. Сїне́зїй еп(с)копъ, зобра́вши людей, ωтворилъ гробъ и знашо́лъ в(ъ) рука́хъ его сво(й) за́пис(ъ), на кото́ромъ южъ было свѣжое писмо руко́ю о́ного уме́рлого пи́саное в(ъ) тыи слова: «Я́, Єва́грїй філїософъ, тебе, ст҃ѣйшїй еп(с)копе Сїне́зїй, поздоровлаю, запла́ченый ми ест(ъ) долгъ, кото́рый є(ст) на то(м) листъ твоєю руко́ю напи́саный, ста́ло, ми са до́сы(т) за то́є ѕлото, кото́рое я пре(з) тебе да́ле(м) Х҃ви, б҃у избави́телеви н҃шему». Я́ко теды Єва́-грїю філїосо́фу ω(т)да́лъ б҃гъ на о́номъ свѣтѣ ѕлото, кото́рое ω(н) да(л) убо́-ги(м), та(к) и мы ґды бу́демо дава́ти убо́ги(м) ѕло́то, срѣбро и ялму́жну и́н-шую, ω(т)да(ст) на(м) то́є б҃гъ на о́но(м) свѣтѣ. Дла то́гω мо́ви(л) Х҃с: «Єгда твори́ши ωбѣдъ или вече́ру, не зови другъ своихъ, ни бра́тїа своа, ни сро́д- Лу(к) .дї.
ник(ъ) твоихъ, ни сусѣдъ бога́ты(х), егда коли и тыи та та́кожде воззову́тъ и бу́детъ ти воздаанїе, но єгда тво́риши пиръ, зови ни́щыа, маломо(щ)ныа, хро́мыа, слѣпы́а и бл҃женъ бу́деши, я́ко не и́мутъ ти что возда́ти, возда́ст(ъ) же ти са въ воскр(с)нїе прв(д)ных(ъ)».

Пожи́то(к) и то є(ст) ялму́жны, бω ґды ялму́жну // даемо убо́ги(м), па́- 117 зв.
лацъ собѣ за о́ную в(ъ) н҃бѣ буду́емо. Дозна́лъ того Ґондофо́ръ, кроль індїй-скїй, кото́рый да(л) мнωго скарбу своего ап(с)лу, Ѳомѣ, жебы ему збудова́лъ В(ъ) жи(т). ѕ̃. ап(с). Ѳо(м).
па́лацъ. О́нъ то́є убо́ги(м) розда́лъ. По двохъ лѣтехъ крол(ь), верну́вшиса з(ъ) доро́ги, в(ъ) кото́рую ѣзди(л), а не ви́дачи пала́цу, далъ до вазе́на ап(с)ла Ѳому. Того часу уме́рлъ брат(ъ) кроле́вскїй и ви́дъ(л) в(ъ) н҃бѣ кош-то́вны(й) па́лац(ъ). И ска́зано ему, же той па́лацъ збудова́лъ бра́ту его Ѳома за ялму́жну, кото́рую дал(ъ) убо́гим(ъ). Четве́ртого дна, в(ъ)ста́вши з(ъ) мр҃твы(х), сказа́лъ то́є кро́леви, бра́ту своему, и в(ъ) той ча(с) ап(с)лъ Ѳома з(ъ) вазе́на ви́пущеный и вызволены(и). Я́ко теды Ґондофо́ру, кро́-леви індїйскому, ап(с)лъ Ѳома збудовалъ па́ла(ц) в(ъ) н҃бѣ за ска́рбъ кро-ле́вскїй, кото́рый розда́лъ убо́ги(м), такъ и мы ґды бу́демо убо́ги(м) ска́рбы и маетности свои роздава́ти, збуду́емо собѣ за то́є в(ъ) н҃бѣ па́лацъ кошто́в-ный, в(ъ) кото́ромъ навѣки бу́демо жити. Мо́жемо, гладачи на прп(д)бно(г)[о] Ѳеωдωсїа, будова́тиса в(ъ) умртве́нїи, бω прп(д)бный Ѳеωдо́сїй ест(ъ) о́б-разъ умртве́нїа, умртвал(ъ) тѣло свое, ωперѣзуючиса по го́ло(м) // тѣли 118
желѣзо(м), кото́рое в(ъ) тѣло его в(ъ)ѣлоса, же было у́зкое. Єдна(к) прп(д)б-ны(и) Ѳеωдωсїй жа́дно(г)[о] зна́ку не пока́зова(л), того утрапе́на и бо́лю, кото́ры(и) желѣзо тѣлу его чинило. Є(ст) тѣло непрїателе(м) ду́шны(м), бω воюетъ на д҃шу пожадли́востами своими теле́сными и ча́сто д҃шу гу́би(т).
Та(к) мо́вит(ъ) ап(с)лъ Па́велъ: «Плоть похотству́етъ на д҃хъ и д҃хъ на пло(т)». Га(л) .ѕ̃.
То́є ж(ъ) и ап(с)лъ Петръ мо́ви(т): «Возлюбле́нный молю я́кω пришелца и а̃. Пе(т)р .в̃.
стра́нники ωгрѣба́тиса ω(т) пло́тски(х) по́хоте(и), я́же воюю(т) на д҃шу». Дла то́го прп(д)бны(и) Ѳеωдо́сїй я́ко непрїатела д҃шевного тѣло свое ωкова́лъ

желѣзомъ, жебы той непрїяте(л) не воевалъ на дшу егѡ». Умртва(и)мо и мы неприятела дшевного, тѣло свое, жебы той непрїятель не воевалъ на дшу нашу, бѡ написано: «Умртвѣте уды ваша сущїя на земли». Казалъ бгъ пр(о)рку Ієремѣи з(ъ) бедръ своихъ зняти пóясъ лняный и ховáти в(ъ) скалѣ ведле
Ієре(м) рѣки Єфраты. По дóлго(м) часѣ казáлъ знову той пóясъ ѡ(т)толь выняти,
.гі. але пр(о)ркъ Ієремѣй знашо(л) той пóясъ гнилы(и) и зопсованый. Пóясъ
118 зв. той значилъ нарѡдъ ізлскїй, котóры(и) мѣ(л) за грѣхи в(ъ) твéрдую // невóлю вавѵлѡнскую ведле рѣки Єфраты, якъ в(ъ) скалу твéрдую, запровáлити. По дóлго(м) часѣ з(ъ) той невóлѣ выпровадилъ бгъ нарѡдъ ізлскїй, але юж(ъ) зопсованый забобóнами вавѵлѡнскими, зопсованый учинками погáнскими. Для тóго пóясо(м) назва(л) бъ люд(ъ) ізлскїй, бѡ пóясъ умертвяєть тѣло, ѡперѣзуючи егѡ. Так(ъ) ізлтянѡ(м) каза(л) бъ, жебы тѣло свое умртвали. Пóясъ привязуетъ члвкъ до бедръ своихъ и на бéдрахъ своихъ носи(т). Та(к) бъ принялъ до себе в(ъ) ѡпéку нарѡд(ъ) ізлскїй и в(ъ) ѡпéцѣ своей ховáл(ъ) егѡ. Са(м) тóе бъ мóви(л) до пр(о)рка Ієремѣи: «Яко придéржи(т)ся чреслéни(к) (пóясъ) къ чрéсломъ мужа, тáко совокупихъ мнѣ весъ до(м) Ізле(в)». Умртва(и)мо ж(ъ) и мы тѣло свое, то зостáнемѡ пóясо(м) бзки(м) и прїйме(т) насъ бъ до себе в(ъ) ѡпéку и буде(т) насъ в(ъ) ѡпéцѣ своей мѣти. Котóрыи за(с) люде тѣла своегó не умртвяю(т), ты(х) бъ, я(к) в(ъ) скалу твéрдую, запровáди(т) в(ъ) твéрдую невóлю пекéлную, з(ъ) котóрои нѣгды не выйду(т). Видѣлъ сты(и) Іѡа(н) Бгословъ в(ъ) нбѣ двáдця(т) и чотырóх(ъ) стáрцо(в), котóрыи мѣли гусли и спѣвáли пѣсн(ь) нóвую барáнкови, мóвачи:
119 «Достóинъ еси прїяти // книгу и ѡ(т)верзти печáти ея». Учтелѣ церкóвныи пре(з) тых(ъ) двáдця(т) и чотыро(х) стáрцѡ(в) розумѣют(ъ) стáрогѡ зáкону два-
Апо(к) .є. нáдцати патрїархѡ(в) и нóвого зáкону дванáдцати ап(с)толѡ(в). Иншїи учтелѣ пре(з) тых(ъ) двадця(т) и чотырóхъ стáрцѡ(в) розумѣют(ъ) всю црко(в), в(ъ)весь нарѡ(д) хрстїанскїй. Гуслами называют(ъ) тѣла умртве(н)ныи стыхъ, бѡ тѣла умертве(н)ныи стыхъ барáнкови, Хви, спѣваючи, вдячную, я(к) гусли, выдаю(т) мелїодїю. Умртва(и)мо ж(ъ) и мы тѣло свое, то зостáнемо гуслям(и) и будемо в(ъ) нбѣ барáнкови, Хви, вдячную и нóвую пѣснь спѣвáти «Достóинъ еси прїяти книгу и ѡ(т)ве(р)зти печáти ея».

Мóжемо, гляда(и) на прп(д)бногѡ Θеѡдóсїя, будовáтися в(ъ) повстя(г)ливости, бѡ прп(д)бный Θеѡдóсїй е(ст) óбразъ повстягливости, повстягáлся ѡ(т) потрáвъ и напóевъ роскóшны(х), тылко хлѣбъ сухїй и зéлїє варéное ѣлъ и вóду пилъ, една(к) зáвше в(ъ) трáпезѣ бы(л) весéлы(и), лица нѣгды смутного не покáзовалъ, даючи знáти, же пóстным(ъ) пóкармо(м) лѣпше óнъ насытился, нѣжели иншыи люде роскóшными потрáвами, ведлуг(ъ) Соломѡна:
119 зв. «Прв(д)ны(и) ядый насыщає(т) дшу свою, // дша же нечестивыхъ ненасыщéнны». Повстягáймося и мы ѡ(т) пóкармѡ(в) и напоїов(ъ) роско(ш)ны(х),
При(т) бѡ люде ѡбжирливыи, котóрыи уганяю(т)ся за потрáвами и напóями роскóш-
.гі. ными, гнѣ(в) бжїй на себе порушаю(т). Припóмнѣте собѣ дво(х) сынѡ(в)

Ілїєв(х) Офнѣю и Фінеωса, сщенико(в) старозаконны(х), которыи былй ωбжирливыи и ωфѣры людскїи, бу принесеныи, на покарм(ъ) собѣ брали. ā. Ца(р) .в̄.
Сынωве же Ілінны, жерцовы быш(а), сынωве бе(з)законїа, не вѣдуще га, ни прав(д)ы жречески, предъ людмй всѣми жрущими, внегда бω кто приношаше жертву, прихождаше ωтрокъ жреческъ, дондеже сварѧтсѧ мѧса и удица трезубна в(ъ) руку егω и влагаше ю в(ъ) конобъ великїй или въ мѣданый сосудъ или в(ъ) лат(ъ)ку и все, еже вонзеса на удицу, възимаше є себѣ жрецъ и такω творѧше всему Ізлеви, приходѧщему пожрѣти г(с)дви в(ъ) Силω(м). Але за тоє ωбжирство Ѿфнїй и Фѣнеωсъ ω(т) ба скараны смертю. Ѿбадва на войнѣ ω(т) філистинωв(ъ) забиты. Которыи за(с) люде повстагают(ъ)сѧ ω(т) потра(в) и напоїовъ роскошны(х), ты(м) бъ дает(ъ) ла(с)ку свою. Припомнѣте собѣ цра Двда, которы(и) прагну(л) // напитисѧ воды з(ъ) студнѣ Виθлеωмскои и мови(л): «Кто да(ст) мнѣ воду ω(т) кладѧза, иже въ Виθлеωмѣ є(ст) въ вратѣх(ъ)?» В(ъ) той часъ три воины егω, в(ъ)павши в(ъ) ωбозъ филистинскїй непрїѧтелскїй, начерпали воды з(ъ) студнѣ Виθлеω(м)скои и принесли Двдви, але Двдъ повстагнулсѧ ω(т) тои воды, не пил(ъ) ей и ωфѣрова(л) бу, возлїа ю гви и рече: «Сохрани мѧ, ги, да не сотворю глъ сей, аще кровъ мужей тѣх(ъ) пїю, иже в обѣдѣ дшъ свои(х) принесоша ю». И за тую повстагливость ωсвѣдчалъ бгъ Двдви ла(с)ку свою, дава(л) єму звитѧ(з)ство на(д) розными непрїателами егω. Такъ и теперъ кто єстъ ωбжирливый, уганѧєт(ъ)сѧ за потравами и напоѧми роскошными, скараєт(ъ) егω бъ в(ъ) пру(д)ком(ъ) часѣ смерт(ь)ю, якъ Офнѣю и Фѣнеωса. Кто за(с) єстъ повстагливый, да(ст) єму бъ, якъ Двдви, звитѧзство на(д) всѣм(и) непрїателами егω видомыми и невидомыми. ā. Ца(р) .д̄. 120 ā. Паралѣпо(м) .аї.

Можемо, глѧдачй на прп(д)бно(г)[о] Θеωдосїа, будоватисѧ в(ъ) побожности, бо прп(д)бны(и) Θеωдосїй єстъ образъ побожности, завше млил(ъ)сѧ бу и млтвою своєю и знаменїємъ кр(с)та стгω розгана(л) духω(в) злы(х), которыи // єму в(ъ) печерѣ показовалисѧ, на воза(х) ѣздачи, в(ъ) бубны бубначи и в(ъ) пищалки играючи. Побожный бы(л) прп(д)бный Θеωдосїй, бо и за живот(а) и по смрти егω на(д) монастырем(ъ) Печерским(ъ) люде видали свѣтло(ст), а в(ъ) той свѣтлости видѣли преп(д)бногω Θеωдосїа, который по(д)несши руки, бгу млилсѧ. Побожный былъ прп(д)бный Θеωдосїй, бо завше гды на(д)ходилъ пост(ъ) великїй, ωнъ мало просфоръ в(ъ)зѧвши, шωлъ в(ъ) печеру и тамъ, зам(ъ)кнувшисѧ пре(з) всю чтырдесѧ(т)ницу бу млил(ъ)сѧ. И в(ъ) той часъ прп(д)бному Θеωдосїю показа(л)сѧ Хс и ωзна(и)милъ єму ω смрти егω. Буд(ь)мо жъ и мы побожными, млѣмосѧ бу, то пре(д) скончен[ї]ємъ житїѧ ншегω покажет(ъ)сѧ и намъ Хс и ωзнайми(т) намъ ω смрти ншои. Млѣмосѧ бу, бо млитва примушаєтъ ба, же все дает(ъ) намъ, чогω потребуемо. Такъ мовилъ Хс: «Кто єстъ ω(т) ва(с) члвкъ, єгω же аще воспросит(ъ) сынъ егω хлѣба, еда камень пода(ст) єму, или аще рыбы про- 120 зв. Ма(θ) .з.

си(т), єда̀ ѕмі́ю пода(ст) єму̑? А́ще бо вы лука́вы су́ще, умѣ́єте даа́нїа блга-
даа́ти чадомъ ваши(м), ко́л(ь) ми па́че ω(т)цъ вшъ нб(с)ный да́ст(ъ) блгаа
125 зв. просащи(м) у негω?» Млтва // ω(т) грѣхω(в) на́с(ъ) ωчища́єт(ъ). Та(к) мо́-
ви(т) Іисусъ Сира(х): «Кто призва єгὼ и презрѣ й, зане щѐдръ и мл(с)тивъ
г(с)дь и ωставла́єт(ъ) грѣхи́». Млтва непрїа́телей ду́шныхъ звитажа́єт(ъ).
Та(к) мо́ви(л) Хс: «Млѣтеса, да не вні(и)дете в(ъ) напа(ст)». Млтва ω(т)
непрїа́телей видо́мы(х) избавла́єтъ. Такъ мовил(ъ) бгъ усты̀ Двдовыми:
Ча(л) .мѳ. «Призовѝ ма в(ъ) днь печа́ли твоєа и изба́влю та».

Можемо, гладачѝ на прп(д)бно(г)[о] Ѳеωдо́сїа, будова́тиса в(ъ) чу́лости,
бо прп(д)бный Ѳеωдо́сїй є́стъ о́браз(ъ) чу́лости. Бы(л) чу́лый, гды ω(т)почи-
нути хотѣ(л), ты(л)ко сыпа́лъ сѣдачи, не лѐжачи. Мо́жетъ мо́вити прп(д)б-
ный Ѳеωдо́сїй до ба: «Полу́нощи воста(х) и сповѣда́тиса тебѣ», бо ώнъ
та(к) был(ъ) чу́лый, же ωпо́лночи в(ъ)става(л) на хвалу̑ бжї́ю, на покло́ни.

Бу(д)мо и мы̀ чу́лыми, не лѣну́ймоса ωпо́лночи в(ъ)ста́ти на хвалу бжїю
Ісхо(д) .кє. до цркви, бо ωпо(л)ночи позабї́ал(ъ) бъ в(ъ) Єгѵ́птѣ людѐй перворо(д)ныхъ,
ωпо́лночи Хс уроди(л)са ω(т) прч(с)тои двы, ωпо́лночи крести(л)са в(ъ)
рѣцѣ Іωрда́нской, ωпо(л)ночи преωбрази(л)са на горѣ Ѳаво(р)ской, ωпо(л)-
ночи в(ъ)ста(л) з мртвы(х) и вы̀шо(л) з(ъ) гро́бу, ωпо(л)ночи прі́йдет(ъ)
121 зв. суди́ти живых(ъ) и мртвыхъ вѐдлугъ єѵ(г)ли́сты Матѳеа: // «Полу́нощи
же во́пл(ь) бы(ст), се жени(х) граде(т) и зы(й)дѣ́т(е) во срѣтѐнїє єгὼ».

Чулый бы(л) прп(д)бный Ѳеωдо́сї(и) и на преложѐнствѣ, бо бу́дучи
игу́мено(м) Печѐрскі(м), преложо́ны(м) на(д) и́нωками, слу́халъ в(ъ)ночѝ
по(д) кѐлїами, що бра́тїа чи́на(т), ω чи(м) розмовлаю(т) и гды я́ко(г)[о]
бра́та почу(л) мла́чогоса бу, подакова́нїє и хва́лу ω(т)дава(л) бу за негѡ̀.
А гды почу(л), же бра́тїа, зобра́вшиса, що зло́є мо́ва(т), уда́рив(ъ) руко́ю
в(ъ) двѐрѣ, ωзнайму́ючи ω своѐм(ъ) при́ст(ь)ю, и ωдышо́вши, на за́втрѣшнїй
днь призва(л) и́х(ъ) до себѐ и напомина(л), жебы̀ не празносло́вили и розмо́-
вами злы́ми ба не ωбража́ли.

Подо(б)ны(и) є́ст(ъ) стый Ѳеωдо́сїй Іа́кωву патрїа́рсѣ старозако(н)ному,
кото́рый ста́дω Лава́ново, собѣ пору́че(н)ное, чу́ле па́слъ в(ъ)днь и в(ъ)ночѝ,
Бы(т) .ла. жебы̀ ω(т) ста́да що не згѝнуло, бо мови(л): «Бы́х(ъ) въ дни жего(м) зно́єм(ъ),
а студѐнїю в(ъ)но́щи и ω(т)хож(д)аше со́нъ ω(т) о́чїю моє́ю». Та́къ прп(д)б-
ный Ѳеωдо́сїй чу́ле пасл(ъ) в(ъ)днь и в(ъ)ночи ста́до Хво, собѣ пору́че(н)-
ноє, инокωвъ, жебы̀ яка́а ωвца̀ Хва не згѝнула, и мо́же(т) мо́вити: «Бы́х(ъ)
въ днѝ жего(м) зно́єм(ъ), а студѐнїю в(ъ)но́щи и ω(т)хож(д)аше сώн(ъ) ω(т)
о́чїю моє́ю». И тепѐръ кото́рыи лю́де сут(ь) на преложѐнствѣ, ма́ю(т) бы́ти
122 чу́лыи, ма́ю(т) пи́л(ь)не // стара́тиса ω сп(с)нїє менши(х), кото́рыи по(д)
и́хъ вла́стїю знайду́ю(т)са, ма́ю(т) стара́тиса, жебы̀ ме(н)шїи жилѝ до́бре,
ведлу(г) приказа́на бжого, жебы̀ кто з(ъ) мѐнши(х) не в(ъ)па(л) в(ъ) грѣх(ъ)
и дша єгὼ не згѝнула, бо всѣ преложо́ныи, всѣ ста(р)шїи, дхо́вныи и свѣц-
кїи, за всѣ(х) мѐншы(х), кото́ры(х) по(д) руко́ю своє́ю маю(т), бу́ду(т) в(ъ)

днь ѡстатні(и) ѡ(т)вѣт(ъ) бу дават(и). Игумены, архімандрыты ѡ(т)повѣдати буду(т) бу за иноко(в) свои(х); еп(с)копов(е), архієп(с)копов(е), патрїа(р)хове буду(т) ѡ(т)повѣдати бгу за сщенникѡ(в) и за всѣх(ъ) людей, которыи в(ъ) ихъ парохїи знайдуют(ъ)са; црѣ, кнзѣ и всѣ панѡве будутъ ѡ(т)повѣдати бгу за слугъ и по(д)даных(ъ) свои(х); гетманъ за жолнѣрѡвъ, учтелъ за учникѡ(в), ѡ(т)цъ и матка за дѣти свои буду(т) бу ѡ(т)повѣдати. Дла тогѡ мови(т) ап(с)лъ Павелъ до всѣх(ъ) менших(ъ), которыи по(д) властїю суть: «Повинуйтеса наставникѡмъ ваши(м) и покарайтеса имъ, тыи бо бдатъ ѡ дшах(ъ) вших(ъ), аки слово воз(д)ати хотаще». Евреѡ(м) гла(в) .гі.

Можемо, гладачи на прп(до)бно(г)[о] Ѳеѡдосїа будоватиса в(ъ) працѣ, бо прп(д)бны(й) Ѳеѡдосї(й) ест(ъ) обра(з) працы, нѣгды не порожнева(л), за(в)ше працова(л), часо(м) дрова сѣ(к), часо(м) воду носи(л) в(ъ) монастыри на потребу // братїи своей. Працуймо (ж) и мы, про(ж)нована са выстерѣга(и)мо, бо в(ъ) морѣ вода горкаа и солонаа, дла того, же море не рушае(т)са, стои(т) спокойне. В(ъ) рѣка(х) за(с) и на иншых(ъ) мѣстца(х) вода соло(д)каа дла то(г)[о], же иде(т) и рушае(т)са, бо вода з(ъ) мора иде(т) пре(з) поры, пре(з) меаты, пре(з) дѣры земныи и тамъ в(ъ) земли горко(ст) и солоность морскаа зостае(т)са, а вода соло(д)каа з(ъ) землѣ в(ъ) жродла выходи(т), з(ъ) жроде(л) иде(т) струменами в(ъ) рѣки и на иншїи мѣ(ст)ца, а рѣки знову в(ъ) море в(ъ)падають. Так(ъ) мови(т) екклезїасте(с): «Вънѣсто ѡ(т)куду потоци иду(т), и тамо тыи са во(з)вращают(ъ) итй». Якѡ теды в(ъ) мори вода горкаа и солонаа дла тогѡ, же море стои(т), не рушае(т)са; в(ъ) рѣка(х) за(с) вода соло(д)каа, же ѡни теку(т) и рушают(ъ)са. Та(к) люде порожнюючїи, ничого не чиначїи, маю(т) в(ъ) собѣ грѣхи, которыи су(т) дшѣ и(х) горкїи и солоныи; люде за(с) працуючїи, що-ко(л)век(ъ) доброго чиначїи, маю(т) в(ъ) собѣ добрыи учн(н)ки, которыи соло(д)кїи су(т) дшѣ и(х). Гды жо(л)нѣре Антїѡховы воїовали проти(в) жидѡ(в), на пущ(и) крыючи(х)са в(ъ) днь субо(т)ны(и), жиды шануючи суботу, в(ъ) которую не казал(ъ) и(м) бъ нѣчого робити, не боронилиса непрїателе(м) свои(м): «не ѡ(т)вѣщаше и(м), ни камени // вергоша на ни(х), ни заградиша мѣста тайна». Дла тогѡ ѡ(т) непрїателе(и) свои(х) позабїаны умрош(а) сїи и жены и(х), и снѡве и(х) и скоты и(х), даже до тысащ(и) дшъ члвческ(ъ). Видачи тое, иншїи жиды почали ю(ж) и в(ъ) суб(б)оту боронитиса непрїателе(м) свои(м) и з ними воевати, мовачи: «Вса(к) члк(ъ), иже аще прїйде(т) к на(м) на бра(н) в(ъ) днь суб(б)отны(и), ѡпо(л)чае(м)са противу е(г)[о] и не умре(м) вси, яко же умрѡша братїа нша въ та(и)ны(х)». Яко теды жидо(в) непрїателѣ позабїали в(ъ) днь суб(б)отны(и), в(ъ) которы(и) нѣчо(г)[о] не робил(и), а гды почали и в(ъ) суботу робити, непрїателе(м) са боронити, юж(ъ) ихъ непрїателѣ не забїали. Так(ъ) и теперъ которыи люде порожнюютъ, нѣчого не роба(т), на ты(х) непрїателѣ душныи воюю(т) и дшѣ и(х) грѣхами забїваю(т). Которыи за(с) люде працуют(ъ), якую речъ добрую чина(т), на ты(х) непрїателѣ душныи не смѣют(ъ) воеват(и) и дшѣ ихъ не могутъ забити.

Margin notes: 122 зв. — Василї(и), кни(г) .д. геЗамеро(м). — Екклe(з). гла(в) .а. — 123 — а. Ма(к) .в.

Мо́жемо єщѐ, гладачѝ на прп(д)бна(г)[о] Θеωдо́сїа, будова́тиса и в(ъ) и́ншы(х) мно́ги(х) добродѣтеле(х), бо прп(д)бны(и) Θеω(д)осї(и) є(ст) о́бра(з) єщѐ и́нши(х) добродѣле(и) [!] мно́ги(х) и за тыи мно́гїи прп(д)бно(г)[о] Θеωдо́сїа добродѣтел(и) мно́гїи добродѣ(и)ства ѡсвѣдча(л) бъ монастыре́ви Печерскому.
123 зв. че́рскому. Ґды не ста́ло в(ъ) монастыри // по́ка(р)му дла бра́тїи, аггл(ъ) в(ъ) ѡсо́бѣ во́ина, пришо́вш(и) до прп(д)бно(г)[о] Θеωдо́сїа, положи(л) на столѣ гри́вну ѕло́та и ѡдыйшо́въ и за то́є ѕло́то ку́плено по́карму бра́тїи. Зно́ву ґды не ста́ло в(ъ) монастырѝ мукѝ на хлѣ́бъ, каза́л(ъ) прп(д)бны(и) Θеωдо́сї(й) итѝ до спъжа́рнѣ келаре́ви и ѡгладѣти, кото́рый, пришо́вши, знашо́л(ъ) по́вен(ъ) засѣ́къ мукѝ та(к), же мука̀ презъ стѣ́ну сы́паласа на́ землю. В(ъ) то(м) же монастырѝ ґды не ста́ло на слу́жбу бжїю вина̀, мо́ви(л) прп(д)бны(и) Θеωдо́сї(и) панамару̀: «Не пецѝса у́трїє(м), не има(т) бо бъ ѡста́вити црkви сеа̀ въ у́трїй днь без(ъ) слу́жбы, но єщѐ и нн҃ѣ пода(ст) намъ вина́ до избы́тка». И ведлугъ пр(о)ро́цтва прп(д)бногѡ Θеωдо́сїа в(ъ) той днь єдна̀ па́ни три де́лвы по́лныи вина̀ присла́ла. В(ъ) то́м(ъ) же монастырѝ не ста́ло оли́вы до лампъ црко́вны(х). Теды прп(д)бный Θеωдо́сїй панамару̀ мо́вилъ: «Ма́ло потерпи́мъ, мла́ще ба, и то́й и́ма(т) да́ти на(м) в сей днь до избы́тка єле́ю». И ведлугъ мо́вы прп(д)бнагѡ Θеωдо́сїа, в(ъ) той днь єде́н(ъ) члвкъ бога́ты(и) принéслъ сосу́д(ъ) вели́кїй, оли́вы по(л)ны(и). Я́ко мѣ́сту Їєр(с)ли́му дла добродѣтеле(и) Дво(д)вы(х) ѡсвѣдча́лъ бгъ вели́кїи добродѣ́йства, бо // рони́лъ єгѡ̀ ω(т) непрїа́телей, ω(т) го́лоду, ω(т) повѣтра и ω(т) небеспече́нствъ и́ншы(х), бо мо́вилъ: «Защищу̀ градъ сей менѐ ра́ди и Двда, раба̀ моє́гω»,— такъ дла добродѣтелей прп(д)бнагω Θеωдо́сїа вели́кїи добродѣ́йства бгъ пре(д) тым(ъ) пока́зовалъ монастыре́ви Пече́рскому и тепе(р) пока́зует(ъ). Дла то́гω ґды умрл(ъ) прп(д)бны(и) Θеωдо́сї(и), в(ъ) то(и) днь Сто́сла(в) кнзь Кїєвскї(и) ви́дѣ(л) на(д) монастыре(м) Пече́рски(м) столп(ъ) огни́сты(и) ω(т) зе(м)лѣ до нба высо́кї(и), бω прп(д)бны(и) Θеωдо́сї(и), я(к) столп(ъ) огни́сты(и), пре(д) ты(м) спира(л) и тепе(р) спирає(т) монасты(р) Пече́рскї(и) горли́востю и любо́вою своє́ю, кото́рую горли́во(ст) и любо(в) огне(м) назва(л) Хс, мо́вачи: «О́гнь прїйдо(х) во врещѝ на́ землю и что хощу̀ а́ще ужѐ во(з)горѣ́са». Дла то́го за(с) прп(д)бны(и) Θеωдо́сї(и) показа́лса сто(л)по(м) ω(т) землѝ до нба высо́ки(м), бω о(н) в(ъ) то(и) де(н) в(ъ) кото́ры(и) сконч(л) жи́тїє доча́сное, пошо́лъ з(ъ) землѣ до нба навѣ́ки жити и за на(с) бу са млит(и). Буду(й)моса (ж) мы в(ъ) добродѣтеле(х), гладач(и) на о́бра(з) добродѣтеле(и), на прп(д)бного Θеωдо́сїа, кото́ры(и) в(ъ) нбѣ мли(т)са за на(с) бу, пе(в)не дла прп(д)бно(г)[о] Θеωдо́сїа да(ст) на(м) бъ на землѝ добра доча́сныи и в(ъ) нбѣ до́бра вѣ́чныи. Ами́нь. //

Марginalia: 123 зв. — Патеря(к) Печеръ. в(ъ) жи(т). є(г)[о]. — 124 — Θеωфилак(т) на ві Лу(к). — 124 зв.

ПРИМІТКИ

[1] Квадратні дужки в стародрукові; [2] Квадратні дужки в стародрукові; [3] Квадратні дужки в стародрукові; [4] Квадратні дужки в стародрукові; [5] Квадратні дужки в стародрукові; [6] Квадратні дужки в стародрукові; [7] II умыва́л(ь)ницы; [8] I, II чини́ли; [9] I, II хр(с)ті́ анскаѧ; [10] II кото́рїй; [11] II црко́внаго; [12] I, II со; [13] I нб(с)нагѡ; [14] I, II хр(с)тіа́нскои; [15] I внитї; [16] I, II Галиле́ѧ; [17] I, II ѡка́зїи; [18] су́ть; [19] I, II Обѣцу́ю те́ды ла́ска(м) ва́шим(ъ) на ты́м(ъ) каза́нѧ показа́ти; [20] I, II пожи́токъ; [21] I, II слово відсутне; [22] I, II Заха́рїѧ; [23] I, II лихта́ръ; [24] I, II лихта́ръ; [25] II зна́чи(т); [26] I, II кото́рїи; [27] I мате́рїа; [28] I, II су́ть; [29] I, II тыѣ; [30] I, II бжїа; [31] I, II пожи́токъ; [32] I, II зачина́ют(ъ)сѧ; [33] II базако́нїихъ; [34] I, II є́смь; [35] I, II пожи́токъ; [36] I, II крщенїа; [37] I, II пожи́то(к); [38] I, II бо; [39] I, II бо; [40] I рицъ; [41] II Iѡрда́н(ь)ской; [42] I, II такъ мо́вит(ъ) єv(г)ли́ста Ма(т)ѳе́й; [43] I, II бо; [44] I, II пожи́ток(ъ); [45] I, II бо; [46] I, II котры́й; [47] II другі́й; [48] II и́ншими; [49] I, II стгѡ; [50] I, II пожи́токъ; [51] I, II мvропомаза́нїа; [52] II узброе́ны(м); [53] II ры́цере(м); [54] I, II пострада́й; [55] I, II пожи́тки; [56] I, II найвы́шным(ъ); [57] I, II єvхари́стїа; [58] I, II крѡвь; [59] I, II тоє́ѣ; [60] I, II єvхари́стїи; [61] I, II крѡвь; [62] I, II кровь; [63] II єvхари́стїи; [64] I, II су́ть; [65] I, II тоє́ѣ; [66] II єvхари́стїи; [67] I, II су́ть; [68] I, II крѡвь; [69] I, II кровь; [70] I, II пожи́токъ; [71] II єvхари́стїи; [72] Весь наступний текст до слова *Пожытокъ* в I і II відсутній; [73] I, II пожи́токъ; [74] I, II *и то̀* відсутнє; [75] II єvхари́стїи; [76] I, II пожива́ет(ъ); [77] I, II кровь; [78] I, II кровь; [79] I, II пожи́то(к); [80] II єvхари́стїи; [81] I, II пожива́єтъ; [82] I, II кровь; [83] I, II кровь; [84] I, II галилеа́нах(ъ); [85] I, II поби́тых(ъ) ѿ(т) И́рѡда; наступна частина речення до прямої мови відсутня; [86] I, II галилеа́не; [87] I, II сїи; [88] I, II грѣшнѣ́йши; [89] I, II галилеа́нъ; [90] I, II всї; наступні речення до кінця абзаца відсутні; [91] I, II трй; [92] I, II учини́ти; [93] I, II учини́ти; [94] I, II чини́лъ; [95] I, II укри́вди(л); [96] I, II кото́рїи; [97] I, II сповѣда́ючогосѧ; [98] I, II чи́нит(ъ); [99] I, II пожи́токъ; [100] I, II учини́лъ; [101] I, II кото́рїи; [102] II бо́л(ь)шъ; [103] I, II чини́ти; [104] I, II учи́нкѡвъ; [105] I, II хочу̀; [106] I, II пожи́токъ; [107] I, II дїа́вол(ь)скимъ; [108] I, II жидовъ; [109] I, II которїи; [110] I, II дїа́вола; [111] I, II чи́нитъ; [112] Наступна частина тексту, закінчуючи словами *му́сятъ всѣ ѿ(т) еп(с)копа бра́ти*, в I, II відсутня; [113] I, II мате́рїѧ; [114] Наступне речення у I, II відсутнє; [115] I, II пожи́токъ; [116] I, II кото́рїи; [117] I, II після цього слова є: на ми́трѣ; [118] I, II вы́риты; [119] I, II чи́нитъ; [120] I, II ѡны́; [121] I, II пожи́токъ; [122] I, II кото́рїй; [123] I, II во; [124] I, II су́ть; [125] I, II кото́рыхъ; [126] II шѣсть; [127] II шѣсть; [128] I, II пожи́токъ; [129] I, II учи́нкѡ(в); [130] I, II труждаю́щїисѧ; [131] I, II рацыѡна́лъ; [132] I, II своє́и; [133] I, II учи́нки; [134] I, II чинили; [135] I, II суть; [136] I, II кото́рїи; [137] I мате́рїа; [138] I, II пожи́тки; [139] I, II суть; [140] II сотвори́мъ; [141] I, II Є́vvы; [142] II расти́тесѧ; [143] I, II ухрани́тисѧ; [144] I матерїа; [145] I, II пожи́ток; [146] Весь наступний текст до кінця абзаца у I, II відсутній; [147] *и поживаный* було пропущено і наклеєно над рядком; [148] I, II правди́вой; [149] I, II на́шеи; [150] I, II хотѧ́щїи; [151] I, II бжую; [152] II хр(с)тїа́н(ъ)скїй; [153] I, II жиды; [154] I, II ѡны; [155] Замість наявного кінця речення, в I, II такий текст: па́щеки свои на цркѡв(ъ) бжїю ѡтворѧ́ю(т) и хотѧ́т(ъ) ѡ́ную поглоти́ти; [156] Наступний текст, закінчуючи фразою *Без(ъ) вѣ́ры невозмо́жно угоди́ти бгу*, у I, II відсутній; [157] I, II кото́рую; [158] I, II всѣ; [159] I, II далі є така фраза: и бу́дут(ъ) на́съ правди́выми хр(с)тїа́нами зва́ти; [160] I, II са́ми; [161] I, II на́шен; [162] I, II в҃; [163] I, II хр(с)тїа́не; [164] I жїдо(в)ское; II жидѡ́вское; [165] I, II м҃; [166] I, II м҃; [167] II *дала̀* пропущено; [168] II ѡчищенїѧ; [169] I в҃; [170] I, II п҃; [171] I, II п҃; [172] II ѡчище́нїѧ; [173] I с҃; II стго; [174] I с҃; II стго; [175] I учїни́л(а); II учини́ла; [176] I жї́до(м); II жи́дом(ъ); [177] I, II старі́й; [178] I, II чтирыдесѧ́ти(х); [179] I, II хр(с)тїа́не; [180] I, II недовѣ́рство; [181] I ѡчї́щенїа; [182] I, II Сїмеѡ́нъ, взѧ́вши Ха мале́нкого на ру́ки своѣ, мо́ви(л); [183] I, II лежи́ть сей; [184] I, II наступне речення відсутнє; [185] I, II котры́й; [186] II помилково цркою; [187] I чи́нїмо; II чи́нимо; [188] I чїни́(ти); II чини́т(и); [189] I, II замість даної фрази, ѡбѣцу́ю те́ды ла́ска(м) ва́ши(м) на ты́м(ъ) каза́н(ь)ю показа́ти; [190] I, II якимъ; [191] I жїдо́вско(г)[о]; [192] II гере́зыи; [193] I, II во; [194] I борон́і(т); [195] I котрїи; II которїи; [196] I, II повѣ́тра; [197] I котры́и; [198] I, II і́илского; [199] I, II аще что; [200] II крвъ; [201] I, II кото́рый; [202] I, II оче́й; [203] I, II весе́лою; [204] I, II о́вца; [205] I, II а́гнца; [206] I, II аммонѣ́тами; [207] I, II непрїѧ́телскими; [208] I, II влѣзъ; [209] I, II Сира́хъ; [210] I, II приступи́ши; [211] I, II о́рлїѣ; [212] I, II чловчего; [213] I, II учи́нкѡ(в); [214] II до́брїи; [215] I, II учи́нки; [216] I, II учи́ни(т); [217] I, II учи́нки; [218] II ничо́го; [219] I, II пѧ́нство; [220] I, II пѧ́нство; [221] I пѧ́ници; II п(ь)ѧ́ници; [222] I, II пѧ́ницы; [223] I, II цр(ст)вїѧ; [224] I, II бжїѧ; [225] I, II пѧ́ницъ;

[226] I, II пáнства; [227] II Голофéрнови; [228] II гетмáнови; [229] I, II пáному; [230] II Авйгіа; [231] I, II чйни(т); [232] I, II пáница; [233] II з(ъ); [234] I шію; [235] пáница; [236] I, II ýлицы; [237] I калюжы; II калýжи; [238] I, II пáница; [239] I, II пáница; [240] I, II пáници; [241] I, II бíють; [242] I, II пáницу; [243] I, II пáнство; [244] котрáа; [245] I, II панéн(ь)ство; [246] I, II апокалйѱи; [247] I чтирыдесѧ(т); II чтырдесáть; [248] I, II чтыри; [249] II тйсѧчи; [250] I, II Барáнко(м) називáє(т)сѧ Хс; [251] II чтырдесѧт(ъ); [252] I, II котрыи; [253] I, II паніéнскую; [254] I, II апокалйѱи; [255] I, II котрыи; [256] I, II паніéн(ь)скую; [257] Помилка, треба 130; [258] I, II чйнѧть; [259] I, II Гомóру; [260] II Мѵсéѡви; [261] II мадіáнитѡ(в); [262] I, II человѣ́чого; [263] I, II бо гды; [264] I, II чловѣ́чого; [265] I, II бо сегò днѧ члвка богáтымъ, зáвтра убóгим(ъ); [266] I, II члка пропущено; [267] I, II купцы; [268] I, II щáстіє; [269] нба; [270] II йнши(м); [271] II йнши(х); [272] I, II якйм(ъ); [273] II йншими; [274] Наступний текст до кінця абзаца в I, II відсутній; [275] II суть; [276] I, II суть; [277] I, II чинйти; [278] I, II грóмо(м); [279] I, II йншими; [280] I, II йншими; [281] I, II суть; [282] II хотѧ́ть; [283] II хотѧ́ть; [284] I приказáн(ь)ѧ; [285] I, II чинйтъ; [286] I, II непослýшнаго; [287] II мóры; [288] I, II ѡглѧдáн(ь)ю; [289] I, II бо; [290] I, II бо; [291] I, II зачймъ; [292] замість *нáпастей, бѣ́дъ,* у I, II преслѣдовáн(ь)ѧ; [293] I, II зачймъ; [294] замість *нáпастей, бѣ́дъ,* у I, II преслѣдовáн(ь)ѧ; [295] I, II зачймъ; [296] замість *нáпастей и бѣ́дъ,* у I, II преслѣдовáн(ь)ѧ; [297] замість всього наступного тексту до кінця казаня, таке речення в I, II: А еслй ѡ(т) Ха не ѡ(т)дáлимосѧ на землй, не ѡ(т)дáлимосѧ ѡ(т) негò и в(ъ) нбѣ. Аминь; [298] I, II в҃; [299] I, II *на земл*ѣ відсутнє; [300] I, II учинйлъ; [301] I, II по правйци; [302] I, II мѣ́стце; [303] I, II бо такъ; [304] I, II идѣ́же; [305] I, II пошóлъ; [306] II смирйвсѧ; [307] замість *до найвы(ш)шого,* у I, II áжъ до; [308] I, II емпирéйского; [309] I, II правици; [310] I, II Обѣцую тéды лáскам(ъ) вáши(м) на тымъ казáн(ь)ю показáти; [311] I, II якймъ; [312] II Капитóлѣумъ; [313] I, II *гды* стоїть після *бо*; [314] Наступний текст до слів *И Хс мáетъ* у I, II відсутній; [315] II хр(с)тіáнскїй; [316] I, II тмáми; [317] I, II сýть; [318] I, II учйнкѡ(в); [319] I едéнъ; [320] I, II мѣвъ; [321] I, II вочловѣчéнїи; [322] у I, II *наýкою своéю* відсутнє; [323] I хр(с)тїáне; [324] I, II аггли; [325] I, II тѵраннове; [326] I, II кривѣ; [327] I, II сѧ після *влáсноц*; [328] I, II с҃.; [329] I, II рйзу; [330] I, II звѣ́тѧживши; [331] Наступна частина речення у I, II відсутня; [332] Наступні два абзаци до слів *Для тогѡ Хр(с)тосъ мнѡгїи корóны мáетъ* у I, II відсутні; [333] Наступна частина абзаца до слів *бо мнѡгїи мáетъ на собѣ гонóры и титýлы* у I, II відсутня; [334] II іерей; [335] Мел(ь)хіседéкову; [336] II найпѣ́рвѣй; [337] I, II звйтѧжилъ; [338] I, II На тым(ъ) мѣ́сцу кóн(ь)ми; [339] I, II ѕвѣ́рь; [340] I ѕвѣ́рь; II ѕвѣ́ръ; [341] I, II медвéдици; [342] I, II три; [343] I, II ѕвѣ́рь; [344] II чтыры; [345] I, II чтыры; [346] I, II ѕвѣ́рь; [347] I, II межй; [348] I, II члвчїи; [349] I, II речи; [350] I, II ѕвѣрѧ́та; [351] I, II Ассїрíйское; [352] I, II ѕвѣ́ръ; [353] I, II Рймское; [354] I, II ѕвѣ́ра; [355] I, II антйхристъ; [356] I, II члвѣ́чими; [357] I, II рéчи; [358] I, II ѕвѣ́ровъ; [359] I, II чотыры; [360] I, II Ассїрíйское; [361] I, II Рймское; [362] Наступна кінцева частина речення у I, II відсутня; [363] I, II тріумфáлнымъ; [364] I, II апокалйѱи; [365] I в(ъ) рунѣ; II дáлїй; [366] I и вы́йшолъ; [367] I, II рймскїи; [368] I, II чинйль; [369] I, II звйтѧжилъ; [370] I, II заживали; [371] II ѡл(ь)брима; [372] II сподкáн(ь)є; [373] I, II тйсѧчей; [374] I, II крикъ; [375] I, II кнзи; [376] I, II мадїанѣ́тами; [377] I, II учинйли; [378] I, II мадїанѣ́тове; [379] I, II межи; [380] I, II едны; [381] I звитѧ́зство; II звытѧ́зство; [382] I, II триста; [383] I, II мадїáмского; [384] I, II тйсѧчей; [385] I, II хр(с)тїане; [386] I, II учинéныи; [387] I, II слово пропущене; [388] I, II учйнимо; [389] I, II звитѧ́зство; [390] I, II звитѧзствѣ; [391] *нá нбо вступимо* и у I, II відсутнє; [392] I, II в҃; [393] I, II црквнїи; [394] I, II тлумáчачи; [395] I, II йли; [396] I, II йли; [397] I, II учинйлъ; [398] I, II рéчи; [399] II тебѐ; [400] II самóю; [401] II великїи; [402] I, II речи, [403] I, II учинйл(ъ); [404] I, II *прошу* відсутнє; [405] I, II учинйлъ; [406] I еѣ; [407] I, II чймъ; [408] I, II чймъ; [409] I, II Инполйтъ; [410] I, II еврéи; [411] I, II сут(ь); [412] I су(т); [413] I, II суть; [414] I, II учинйль; [415] I, II еѣ; [416] I, II знашóлъ; [417] I, II Іѡакймовѣ; [418] I, II Єлисавéѳа; [419] I, II Іѡакймовѣ; [420] I, II учинйлъ; [421] I, II єѣ; [422] I, II учйненый; [423] I, II помáзана; [424] I, II бо гды; [425] I, II начйн(ь)емъ; [426] I, II глоса в кінці речення; [427] I, II начйн(ь)є; [428] I, II учинйлъ; [429] II финєй; [430] I, II учинйлъ; [431] I, II фигуровáла; [432] II заквитла; [433] I, II пїєн(ь)кный; [434] I, II фигуровáла; [435] I, II желѣ́за; [436] I, II учинéного; [437] I, II желѣ́за; [438] тó есть Хс; II тó есть Хс; [439] I, II пїєн(ь)кный; [440] II фал(ь)мйсты; [441] I, II йдѡли; [442] I, II пїéн(ь)кный; [443] II срéбром(ъ); [444] I, II учинйлъ; [445] I, II чймъ; [446] I, II перед *бо написáлъ* є такі слова: же мѣ́ла прч(с)тнѧ два, Ха породйвши, не нарýшити своéго девйцства; [447] I, II и бы; [448] II сїбйллѧ; [449] I, II Тибуртйна; [450] I, II бо гды; [451] I, II Рймъ; [452] I сибѣ́ллѣ; [453] I, II Тибур-

тіны; [454] I, II Тибуртіна; [455] I, II поты; [456] I, II Римѣ; [457] I, II сибѣллѧ; [458] I, II римскій; [459] I, II Тибуртіна; [460] I сибіллѧ; II сибѣллѧ; [461] I сиби(л)лѧ; II сибѣллѧ; [462] I, II єухаристіей; [463] I, II фіґуровала; [464] II фіґуровали; [465] I, II клѣщи; [466] I, II котрыи; [467] I, II учинилъ; [468] I, II єѣ; [469] I, II учинилъ; [470] I, II пріѧтел(ь)кою; [471] I, II нѣѣ; [472] I, II учинилъ; [473] I, II власноѣ; [474] I, II самоѣ; [475] I, II єѣ; [476] I, II чинила; [477] I, II чинѣмо; [478] I, II учинилъ; [479] I, II нѣѣ; [480] Далі частина тексту до слів *вще пред(ъ) створен(ь)ємъ свѣта, пре(д) вѣки* у I, II відсутня; [481] I, II цим словом цитата закінчується; [482] I, II увесь; [483] Початок наступного речення до слів *бо написано* у I, II відсутній; [484] I, II чи; [485] I, II чи; [486] I, II смрт(ь)ю; [487] I, II вѣчноѣ; [488] I, II приказан(ь)ѧ; [489] наступна частина тексту до слів *осмаѧ, ѡстатнѧѧ речъ великаѧ...* у I, II відсутня; [490] I, II учинилъ; [491] I, II Мѡѵсеєво; [492] I, II Мѡѵсеєво; [493] I учіни(л); II учинил(ъ); [494] I, II ѡны; [495] I, II єдны; [496] I, II Мѡѵсеєво; [497] I, II сентенцію; [498] II ѡбѣдвѣ; [499] I, II жидъ; [500] I, II прч(с)тоѣ; [501] II ѡбѣдвѣ; [502] I, II учинил(ъ); [503] I, II речи; [504] I, II чинитъ; [505] I, II речи; [506] Замість слів *Сікеѡта в(ъ) мѣстѣ Анастасиополю,* в I, II такий текст: *єденъ архімандрита на в(ъ)сходѣ;* [507] I, II причину; [508] I тоєѣ; [509] I єѣ; [510] I, II речи; [511] I, II учинитъ; [512] I дочасноѣ; [513] I вѣчноѣ; [514] IV тѡ(м); [515] IV хр(с)тіане; [516] IV преслѣдованю; [517] IV тернъ; [518] IV оны; [519] IV ѡбѣцую теды ласкамъ вашимъ на том(ъ) казаню показати; [520] IV причинъ; [521] причинъ; [522] IV бо єму бгъ въ свемъ блг(с)ловил(ъ); [523] IV бѡ в(ъ); [524] IV бо сѧ барзо; [525] IV бѡ ихъ Артаѯерѯесъ; [526] IV слово відсутнє; [527] IV наизджали; [528] IV бѡ; [529] IV чи; [530] IV чи; [531] IV жилами; [532] IV чи; [533] IV три; [534] IV чи; [535] IV три; [536] IV чи; [537] IV чи; [538] IV причина; [539] IV товариства; [540] Квадратні дужки в стародрукові; [541] IV глите; [542] IV соѡбщает(ъ)сѧ; [543] IV ѡбицалъ; [544] IV товариства; [545] IV товариства; [546] IV амморейчикове; [547] IV амморейчиковъ; [548] IV товариства; [549] IV Наввину; [550] IV тисѧчей; [551] IV товариства, [552] убо Амасіѧ; [553] IV товариства; [554] IV товариства; [555] IV ѡбицалъ; [556] IV панствѣ жебы сѧ поклони(л) богом(ъ) єгѡ фалшивым(ъ); [557] IV нижели; [558] IV учинко(в); [559] IV чинити; [560] IV котрыи; [561] IV чинѧ(т); [562] IV кды; [563] IV в(ъ) той часъ Валакъ; [564] IV чинити; [565] IV бл(с)вѧщіи; [566] IV благословени; [567] IV кленущіи; [568] IV чинити; [569] IV чинили; [570] IV мадианитове; [571] IV вночи; [572] IV мадіанитове; [573] IV чинити; [574] IV три; [575] IV мл(д)нци; [576] IV чинити; [577] IV Вавилѡнскій; [578] IV три; [579] IV мл(д)нц(и); [580] IV б[illegible] кому; [581] IV чти[illegible]ѧт(ъ); [582] IV девѧ(т); [583] IV ничогѡ; [584] IV вавѵлѡнчикове; [585] IV тридцѧ(т); [586] IV ни; [587] IV на той часъ пророкъ; [588] IV три; [589] IV вавѵлѡнчикове; [590] IV межи; [591] IV ничогѡ; [592] IV чинити; [593] IV ѡны; [594] IV чинили; [595] IV чи; [596] IV ѡ(д); [597] IV чили; [598] IV чинишъ; [599] IV иншіи; [600] IV причина; [601] IV сирійчиками; [602] IV учинивши; [603] IV Сирію; [604] IV Михіа; [605] IV мовѧчи; [606] IV Михію; [607] IV Міхіѣ; [608] IV темніци; [609] Ассирійскій; [610] IV иншими; [611] IV ассірійского; [612] IV жидѡмъ; [613] IV жиды; [614] IV учинки; [615] IV Геѡргіа; [616] IV римскій; [617] IV учинилъ; [618] IV Римскомъ; [619] IV христіан(ъ); [620] IV забіанѡ; [621] IV которіи; [622] IV хр(с)тіанъ; [623] IV учинилъ; [624] IV жиды; [625] IV чіи; [626] IV в; [627] IV теды ласкамъ вашимъ на тымъ казанью; [628] IV иншіи; [629] IV кому ж до; [630] IV вѣдѧщіи; [631] IV сърчастымъ; [632] IV чтырѣ; [633] IV черпающимъ; [634] IV далѣй; [635] IV тісѧчей; [636] IV тыл(ь)ко; [637] IV иншіє; [638] IV пущи; [639] IV бол(ь)ше; [640] IV хр(с)тіанскую; [641] IV хр(с)тіанскую; [642] IV учинки; [643] IV котріє; [644] IV ѱи; [645] IV межи; [646] IV тісѧчми; [647] IV триста; [648] IV иншимъ; [649] IV *и по тымъ звитѧзствѣ тріумфовати* відсутнє; [650] IV межи; [651] IV звитѧжаютъ; [652] IV звитѧзствѣ; [653] IV звитѧжаю(т); [654] IV звитѧзствѣ; [655] IV звитѧжилъ; [656] IV з(ъ)витѧжи(л); [657] IV в(ъ)згордѣ(л); [658] IV звитѧжилъ; [659] IV звитѧжилъ; [660] IV Єріхѡнъ; [661] IV забиѧти; [662] IV котріє; [663] IV Єріхѡнѣ; [664] IV кгды; [665] IV Єріхѡнъ; [666] IV *вѣчне до пекла в(ъ)трутитъ* відсутнє; [667] IV нижели; [668] IV *и ѡзметъ до ѡбєзу нб(с)ногѡ* відсутнє; [669] IV котѡріє; [670] IV суть; [671] IV врази; [672] IV ненавидѧщіи; [673] IV котрыи; [674] IV Єріхѡну; [675] IV зачим(ъ); [676] IV людій; [677] IV ѡстатній; [678] IV бол(ь)ше; [679] IV сотворшему; [680] IV мл(с)рдіа; [681] IV смокови; [682] IV єѣ; [683] IV смочои; [684] IV хр(с)тіанскій; [685] IV начін(ь)єм(ъ); [686] IV не(з)бо(ж)нїи; [687] IV тыл(ь)ко; [688] IV Іакѡва мовѧчогѡ; [689] IV перестанмо; [690] IV начинѧ; [691] IV Симона, [692] IV ѕвѣзда; [693] IV оны; [694] IV избыша; [695] IV крѣпци; [696] IV чужи(х); [697] IV инши(х); [698] IV друзіи; [699] IV таємничным(и); [700] IV козїахъ; [701] IV єдны; [702] IV Каинова; [703] Чорним чорнилом початкову літеру ц виправлено на ч; IV чаровници; [704] IV иншіи; [705] IV въстающи(м); [706] IV тимпаны; [707] IV єдны; [708] хрѣхи [!]; [709] Наступна частина тексту до слів *Плачутъ люде, млѧчисѧ бгу...* у IV відсутня; [710] Наступна частина тексту, закінчуючи словами *и хвалу воздаша, сѣдоша,* у IV відсутня; замість неї, у IV такий текст: Плачу(т) люде, видѧчи когѡ в(ъ) грѣхахъ, и покутуючи за грѣхи єгѡ. Такій былъ Самуил(ъ) пр(о)ркъ, который плакал по Саулѣ, же онъ в(ъ)палъ в(ъ) грѣхъ, в(ъ) непослушенство. Длѧ тогѡ мовилъ бгъ до пр(о)рка Самуила: «Доколѣ ты а. Цар. ѕ.

пла́чеши по Сау́лѣ, а́зъ уничижи́хъ не цр(с)твова́ти єму̀ въ Іили. Пла́чу(т) лю́де, покутуючи за грѣх(и) уме́рлы(х) людей. Такъ мо́зи(т) ап(с)лъ Па́велъ: «А́ще ω(т)нюдъ мртвыи не веста́ю(т), что и крща́ю(т)сѧ мртвы(х) ради». На ты(м) мѣ́стцу крще́нїємъ называ́єтсѧ покута, по(ст), ялму́жна, плачъ и и́ншоє утрапе́н(ь)є, кото́рую покуту живы́и лю́де за грѣхи мртвы(х) людей ω(т)праву́ют(ъ), вѣ́даючи, же оны̀ в(ъ)стану́тъ з(ъ) мртвы(х); [711] IV в(ъ) утрапе(н)ю, в(ъ) фрасу́нку, в(ъ) небезпече̂нствѣ, в(ъ) припа́дку; [712] IV нево́ли; [713] IV утрапе́ню; [714] IV суть; [715] IV ωны̀; [716] IV ап(с)лы; [717] IV Ри́мѣ; [718] IV морде(р)ци; [719] IV ω кото́ро(и) повѣдаю(т), же; [720] IV якъ вѣнце́мъ; [721] IV оны̀; [722] IV оны; [723] IV ѕло́та; [724] IV ѕла́та; [725] IV чи; [726] IV Лїкаώнско(м); [727] IV чи; [728] IV чи; [729] IV межи; [730] IV межи; [731] IV чи́ни(т); [732] IV учи(н)ки; [733] IV ап(с)лы; [734] IV учи́нковъ; [735] IV бо дали̂; [736] Далі текст до кінця речення в IV такий: длѧ того̂ мо́вимо ω верхо́вныхъ ап(с)толахъ Петрѣ и Па́влѣ: «Грѧду́ще же прїйдуть ра́достїю», любо верхо(в)ныи ап(с)лы Петръ и Па́ве(л) померли̂ за Ха, єднак(ъ) зновy в(ъ) дн҇ь оста́тнїй в(ъ)ста́ну(т) з(ъ) мртвых(ъ) и прїйдуть на свѣ́тъ з(ъ) весе́лїєм(ъ) великим(ъ), ведлу́гъ ѱалми́сты: «Грѧду́ще же прїду(т) ра́достїю»; [737] IV розумѣ́ли; [738] IV ωны̀; [739] IV гды пали́ли; [740] IV стра́шои [!]; [741] IV ап(с)лы; [742] IV ап(с)лы; [743] IV кланѧючимисѧ; [744] IV причинѧ́ючисѧ; [745] IV ώвци; [746] IV зачина́ли; [747] IV учи́нками; [748] IV учи́нки; [749] IV ап(с)лы; [750] IV учи́нки; [751] IV учи́нки; [752] IV ап(с)лы; [753] IV причи́нъ; [754] IV ωны̀; [755] IV оны̀; [756] IV зачи́мъ; [757] IV тре́тїагω; [758] IV ви́хро(м); [759] IV на́вы(ш)шеє [!]; [760] IV оны̀; [761] ωны; [762] IV оны̀; [763] IV гды зоста́л(ъ) кро́лем(ъ); [764] IV бо взѧ(в)ши; [765] IV оны̀; [766] IV бо в(ъ) Єрїхώн взѧ(л); [767] IV начи́н(ь)є; [768] IV бо заби(л); [769] IV оны̀; [770] IV заживаю(т); [771] IV са́мы; [772] IV порфїру; [773] IV па́даючы(х); [774] IV заживаютъ; [775] IV пожи́то(к); [776] IV ωны̀; [777] IV заживали; [778] IV учини́лъ; [779] IV Єлиссеωви; [780] IV и́ншими; [781] IV ωбжи́рливый; [782] IV печа́л(ь)ми; [783] IV чти́ридесѧт(ъ); [784] IV учини́вш(и), [785] IV заживȃт(и); [786] IV апокали́ѱи; [787] IV испи́ют(ъ); [788] IV во; [789] IV честу́єтъ; [790] IV честова́ти; [791] IV бо ни с ки(м) не хотѧ(т) мо́вити; [792] IV бо не; [793] IV и́ншихъ; [794] IV бо не; [795] IV и́ншїє; [796] IV бо не; [797] IV и́ншими; [798] IV бо не; [799] IV и́нши(х); [800] IV това́риства; [801] IV локо́тъ; [802] IV локо́тъ; [803] IV чи́нѧ(т); [804] IV пе́рскїй; [805] IV измѣ́рѧти; [806] ѕвѣ́здъ; [807] IV вавvлώнчикωве; [808] IV пи́шныи; [809] IV ωны; [810] IV учини́ти; [811] IV ѕѣ́ло; [812] IV оны̀; [813] IV суть; [814] IV локо́т(ъ); [815] IV широ́кими; [816] IV локо́тъ; [817] IV чини(л); [818] IV чита́емω; [819] IV оны̀; [820] IV су́т(ь); [821] IV оны̀; [822] IV учи́нко(в); [823] суть; [824] IV оны̀; [825] IV чи́нѧ(т); [826] IV Сира́хъ; [827] IV члвци; [828] IV приїѧ́тни; [829] IV є́жели; [830] IV учи́нками; [831] *Іωра́ма, кро́лѧ юдского, и всѣхъ їилтѧ́новъ строфова́лъ* у IV відсутнє; [832] IV ωны̀; [833] Наступний текст до слів *Длѧ тогω̂ тôє* у IV відсутній; [834] IV чини(л); [835] IV ничо́гω; [836] IV чи́нит(ъ); [837] IV тру́дѣхъ; [838] IV товари́ства; [839] IV чини́лъ; [840] IV чинити; [841] IV учи́нки; [842] IV чи́нимо; [843] IV чи́нимо; [844] IV зачи(м); [845] IV чинѣ́мω; [846] IV чини́ти; [847] IV чини́т(и); [848] IV чи́нимо; [849] IV чини́ти; [850] IV крилѣ; [851] IV чини́лъ; [852] IV учи́нки; [853] IV учи́нки; [854] IV чини́т(и); [855] IV в̃; [856] IV слово відсутнє; [857] IV попе́лнил(ъ); [858] IV начи́н(ь)єм(ъ); [859] IV ωны̀; [860] IV позабїа́ли; [861] IV учине́нны(и); [862] IV звитѧжати; [863] IV непрїа́телей; [864] IV фїлисти́нω(м); [865] IV звитѧжил(ъ); [866] IV кото́рый єстъ на не(м) збудова́ний; [867] IV єбω̂[!]; [868] IV и́ншими; [869] IV зачи(м); [870] IV а та́ѧ; [871] IV чини́лсѧ; [872] IV звитѧ́зство; [873] IV члчими; [874] IV звитѧжцом(ъ); [875] IV и мо́жетъ пр(о)ркъ Илїѧ мо́вити; [876] IV звитѧ́зство; [877] IV це́сарови; [878] IV бо и; [879] IV звитѧжа́ючи(м); [880] IV звитѧжилъ; [881] IV воєва́ли; далі в IV йде такий текст: Звитѧжилъ Илїѧ стый Аха́ва, кро́лѧ їилскогω, балвохва́лцу; бω єгω̂ на войнѣ стрѣло́ю заби́то, и в(ъ) крвѣ єгω̂ блу́дници змылисѧ, ведлуг(ъ) пр(о)ро́цства Илїиногω. Звитѧжилъ пр(о)ркъ

в̃ Па(р).ка Илїѧ Іωра́ма, кро́лѧ Юдскогω, кото́рому взѧ̂ты(и) юж̃ъ бу́дучи з(ъ) землѣ до ра́ю, присла(л) листъ, где єгω̂ строфова́лъ и грози́лъ єму̀ кара́н(ь)єм(ъ) бзки(м), же онъ, ω(т)ступи́вши ω(т) бга, поклони́лсѧ болванώм(ъ) и позабїѧ́лъ бра́тїю свою и преложо́ны(х) юдски(х) и ведлугъ сло́ва Илїиногω скара́ны(и) Іωра́мъ. Повста́ли на него арабы, му́ринове и и́нши непрїѧ́телъ, кото́рыи в(ъ) дому̀ єгω̂ всѣ ска́рбы забра́ли, сыны̀ и цо̀рки и жо́ны в(ъ) нево́лю запрова́дили и єгω само́гω скара́лъ бъ в(ъ) вну́трностѧ(х) бо́лѣзню та(к) вели́кою,

61 же ω(т) той бо́лѣзни Іωра́м(ъ) умерти̂ // му́сѣлъ. Звитѧжи(л) с̃. пр(о)ркъ Илїѧ Охω̂зїю, кро́лѧ їилскогω, кото́ры(и) з(ъ) высо́кого буды(н)ку пре(з) окно̀ упа́лъ на́ землю и захорѣвши, не пыта́лъ бга, чи вста́нетъ ω(т) тоєи бо́лезни, а́ле посла́лъ до Ваа́ла болвана пыта́ти ω своє̂ здоро́в(ь)є. Длѧ то́го Илїѧ мо́вилъ до него; «На ώдрѣ, на не́м(ь) же ты лежи́ши нѣ́сть,

не мо́жеш(ъ) слѣ́зти с не́гѡ, но сме́ртїю умре́шн». И ведлуг(ъ) сло́ва Илї́нногѡ умѐръ Охѡ̑зїѧ. И теперъ гды́ бы пришо(л) до насъ пр(о)ркъ Илїѧ, грози(л) бы смртїю дочасною и вѣчною тымъ людемъ, которыи гды захора́ютъ а́лбѡ що згу́бѧ(т), а́лбѡ в(ъ) доро́гу иду́тъ, а́лбѡ що и́ншое хотѧ(т) чини́ти, не про́сѧ(т) ба, жебы уздоро́ви(л) хо́рого, жебы ѡбѧви́лъ речь згубленую, жебы доро́гу да(л) щасли́ве ѡ(т)пра́вити и що и́ншое учини́ти, а́ле удаютсѧ до чаровни́ци, до воро́жки и и(х) ѡ по́мо(ч) в(ъ) потре́бѣ своѐй про́сѧ(т). Кото́рыи з(ъ) Ваа́ло(м) дїа́волом(ъ) накладаю(т); [882] IV звитѧжи(л) сты(и); [883] IV бо и́хъ; [884] IV заколо́лъ; [885] IV длѧ того учини́лъ то́є ĉ. пр(о)ркъ Илїѧ; [886] IV Картанскїй; [887] IV зачи(м); [888] IV учини́ти; [889] IV нечи́сту; [890] IV прїѧт(ь); [891] IV наступний текст до слів *и мо́жемо ѡ грѣшномъ члку* відсутній; [892] IV слово відсутнє; [893] IV ажъ до; [894] IV въста̀; [895] Наступний текст до слів: *Єсть стый проро́къ Илїѧ и длѧ тогѡ столпо́мъ огни́стымъ* у IV відсутній; [896] IV и́ншїи; [897] IV учини́лъ; [898] IV три; [899] IV ре́чи; [900] IV слово відсутнє; [901] IV вавулѡ́нчикове; [902] IV ве́ж ; [903] IV учини́ли; [904] IV чи́стость; [905] IV су́т(ь); [906] IV ни́жели; [907] IV вдови́нно(м); [908] IV забїа́т(и); [909] IV халде́йчикове; [910] IV столпѣ́х(ъ); [911] IV гды прїдет(ъ); [912] IV пеке́л(ь)номъ; [913] IV ѡста́тны(и); [914] IV грѣшнїи; [915] IV чини́лъ; [916] IV чини́ти; [917] и́ншїи; [918] IV антїѡхи́йчикове; [919] IV бо гды; [920] IV Константинопо́лѧ; [921] IV антїѡхи́йчикове; [922] IV римлѧ́не; [923] IV бо гды; [924] IV Сципїѡ(н); [925] IV ри(м)скїй; [926] IV Ри́мѣ; [927] IV збира(и)тесѧ; [928] IV алба́нчикове; [929] IV бо гды; [930] IV албан(ь)скїи; [931] IV антїѡхи́йчикѡве; [932] IV римлѧ́не; [933] IV алба́нчикѡве; [934] IV ѡнѝ; [935] IV не́прїателей; [936] IV непрїателей; [937] IV Агатокле(с); [938] IV звитѧжити; [939] IV Агатоклесъ; [940] IV тїсѧчъ; [941] IV звитѧжи(л); [942] IV тїсѧче(и); [943] IV з не́прїател(ь)ми; [944] IV звитѧжи́ти; [945] IV звитѧжа́ти; [946] IV он(ъ); [947] IV багаствам(и); [948] IV титу́лами; [949] IV тїсѧчый; [950] IV хр(с)тїа́не; [951] IV *то̀ єстъ* відсутнє; [952] Квадратні дужки в стародрукові; [953] Квадратні дужки в стародрукові; [954] Помилка, потрібно *чи́мъ;* [955] Помилка, потрібно 121.

НАУКА, АЛБО СПОСОБЪ ЗЛОЖЕ́НѦ КАЗА́НѦ

Ктѡ хо́четъ каза́ньє учыни́ти [1], на́йперше ма́єтъ положи́ти з(ъ) пи́смa сто́го ѳе́му, кото́раѧ [2] єстъ фундаме́нтомъ всегѡ̑ каза́нѧ, бо ве́длугъ ѳе́мы му́си(т) сѧ повѣда́ти все каза́ньє, в(ъ) кото́ро(м) знайду́ютсѧ тры [3] ча́сти. Пе́ршаѧ часть єѯордї́умъ, поча́ток(ъ), в(ъ) кото́ром(ъ) казнодѣ́ѧ при́ступъ чы́нит(ъ) [4] до само́и рѣ́чи, кото́рую ма́єтъ повѣда́ти, и ѡзнайму́єт(ъ) людемъ про // позы́цїю своѐ, постановле́н(ь)є умы́слу своє́гѡ, що постанови́лъ и умы́слил(ъ) на ка́зан(ь)ю мо́вити и показати, ѡ чы́мъ [5] хо́четъ ка́зан(ь)є мѣ́ти и про́ситъ бга а́лбо преч(с)тую дву ѡ по́мочъ и люде́й ѡ слуха́н(ь)є. Дру́гаѧ ча́сть нарраці́ѧ, по́вѣсть, бо в(ъ) то́й ча́сти повѣда́єтъ южъ казнодѣ́ѧ тое людемъ, що ѡбѣца́лъ повѣда́ти, южъ пока́зуєтъ тую ре́чъ, кото́рую ѡбѣца́л(ъ) показа́ти. Та́ѧ ча́сть е́ст(ъ) найболшаѧ, бо в(ъ) не́й все каза́н(ь)є замыка́єтсѧ и до ней и́ншыи [6] ча́сти стѧга́ютсѧ. Тре́тѧѧ ча́сть єстъ конклю́зїѧ, коне́цъ каза́н(ь)ѧ. В(ъ) то́й ча́сти казнодѣ́ѧ припомина́єтъ ту́ю ре́чъ, кото́рую повѣда́лъ в(ъ) нарра́цыи и напомина́єтъ люде́й, жебы̀ ѡнѝ [7] в(ъ) тако́й сѧ ре́чы [8] кохали, єслѝ будетъ таѧ ре́чъ до́браѧ. Єслѝ за́сь злаѧ, напомина́єт(ъ) люде́й жебы̀ сѧ тако́и ре́чы [8] хрони́ли [9].

Ты́и тры ча́сти въ всѣхъ ка́зан(ь)ѧхъ мо́ихъ ѡба́чишъ, бо в(ъ) ко́ждом(ъ) ка́зан(ь)ю мо́имъ єѯо́рдїумъ и нарра́цыѧ и конклю́зїѧ почына́єтсѧ ѡ(т) кра́ю и ѡ(т) бо́лшои рѣ́заной лѣте́ры. Длѧ того̀ такъ умы́сл(ъ)не учини́лем(ъ), жебы̀ сь тоє зрозумѣ́вши, моглъ са(м) ла́твѣй и пру́дшей ка́зан(ь)є учыни́ти и повѣда́ти.

Ты́и всѣ ча́сти ма́ют сѧ згажа́ти з(ъ) ѳе́мою, бо я́къ з(ъ) мало́гѡ жро(д)ла выхо́дитъ вели́каѧ рѣка̀, една́къ вода̀ в(ъ) рѣцѣ̀ згожа́єт(ъ)сѧ з(ъ) тоєю

Ієрем. Дре̑зел-лю(н). в(ъ) индеѯѣ

513

Ѳема̀ то(н). морал-ны(х). Си́монъ Старо-во́л(ъ)-скїй в(ъ) не(л): каза-нѧх(ъ) свои(х) ты́и три ча́сти выража́-ет(ъ)

водо́ю, кото́раѧ єсть в(ъ) жро́длѣ, та́къ з(ъ) мало́и ѳе́мы вели́кое похо́дить каза́н(ь)є, зачы́мъ [10] ча́сти, котры́и сѧ в(ъ) ка́зан(ь)ю знайду́ють, повинны [11] сѧ з(ъ) ѳе́мою з(ъ)гажа́ти, жебы̀ що сѧ в(ъ) ѳе́мѣ знайду́єть, тоє́ в(ъ) єѯо́рдіумъ, и в(ъ) нарра́цыи [12], и в(ъ) конклю́зіи сѧ знайдова́ло. А найба́рзѣй ма́єть того̂ постерѣга́ти казнодѣ́ѧ, жебы̀ з(ъ) пропозы́цыею [13] єго̂ нарра́цыѧ [14] згажа́ласѧ, жебы̀ що ѡбѣца́лъ в(ъ) пропозы́цыи [15] мо́вити, то́є в(ъ) нарра́цыи [16] мо́вилъ и ѡ(т) ре́чы [17] не ѡ(т)ступова́лъ, бѡ ґды̀ бы ѡбѣца́лъ будовни́чїй яко́му кро́леви, цреви, мона́рсѣ вы́ставити кошто́вный пала́цъ [18], а по-тымъ бы вы́ставилъ бра́му албо [19] и́ншый [20] буды́нокъ, розгнѣвалъ бы сѧ той мона́рха на будовни́чого и мѣ́лъ бы єго̀ за простака̀. Такъ и казнодѣ́ѧ, ґды що ѡбѣцу́єть людє́мъ показа́ти, а по́тымъ того̂ не пока́жеть, не ми́ло

513 зв. то́є людє́мъ // бу́деть и жа́днои м(д)рости єму̀ не припи́шуть.

Спо́собъ зложе́нѧ каза́н(ь)ѧ, кото́рыи ту́тъ написа́лем(ъ), ѡба́чишъ въ всѣ́хъ мои́хъ каза́н(ь)ѧхъ, бо ка́ждоє каза́н(ь)є моє́ ве́длуг(ъ) ѳе́мы напи́сано. Що в(ъ) ѳе́мѣ, то́є в(ъ) єѯо́рдіум(ъ), и в(ъ) нарра́цыи [21], и в(ъ) конклю́зыи [22] знайду́єтсѧ, и в(ъ) ко́ждомъ казан(ь)ю мо́ємъ нарра́цїѧ з(ъ) пропозы́цїєю згожа́єтсѧ. Що в(ъ) пропозы́цыи ѡбѣца́лемъ мо́вити и показа́ти, то́є в(ъ) нарра́цыи мо́вилемъ и показа́лем(ъ). Напри́кладъ, в(ъ) каза́н(ь)ю на рж(д)-ство Хво ѳе́ма: бгъ яви́сѧ въ пло́ти; єѯо́рдїумъ: в розмайтыхъ зна́кахъ пока-зова(л)сѧ бгъ и про́чаѧ. Нарра́цыѧ: подобе́нства и фѣґу́ры з(ъ)едноче́нѧ бжогѡ з(ъ) нату́рою члвчою, бо подобен(ъ)ства и фѣґуры ѡбѣца́лем(ъ) [23] в(ъ) пропозы́цїи показа́ти. Конклю́зыѧ [24], ґды ап(с)лъ Па́велъ в(ъ) Лу́стрехъ и про́чаѧ. И в(ъ) дру́гомъ каза́ню на рж(д)ство̀ Хво ѳе́ма: не ѡ(т) агглъ у́бѡ когда̀ прие́млетъ [25], но ѡ(т) сѣ́мени Авраа́млѧ пріе́млетъ. Єѯо́рдіум(ъ): двѣ нату́рѣ найзацнѣ́йшыи [26] бгъ учини́лъ и про́чаѧ. Нарра́цыѧ [27]: причи́ны длѧ кото́рыхъ взѧлъ бгъ на себѣ̀ нату́ру члчую, не аггл(ь)скую, и зно́ву при-чи́ны, длѧ кото́рыхъ снъ бжїй взѧлъ на себѣ̀ нату́ру члвѣ́чую, не и́ншаѧ персо́на бзскаѧ, бѡ ты́и двоѧ́кїи причи́ны ѡбѣца́лем(ъ) в(ъ) пропозы́цыи [28] показа́ти. Кон(ъ)клю́зыѧ [29]: правосла́вныи хр(с)тїѧ́не, выстерѣга́ймо жъ сѧ пыхи̑, понева́жъ за пыху̑ аггла бгъ струти́лъ з(ъ) нба до пе́кла, за пыху̑ и члвка вы́гналъ з(ъ) ра́ю и про(ч).

Єѯо́рдіумъ найлѣ́пшоє бу́деть, ґды̀ ѡноє з(ъ) само́и ѳемы учи́нишъ, я́кѡ я̑ в(ъ) ѡбо́хъ каза́н(ь)ѧхъ свои́хъ на успе́нїє престо́и бци з(ъ) ѳе́мы са-мо́и єѯо́рдїум(ъ) учини́лемъ. В(ъ) пе́ршомъ каза́ню ѳе́ма: пре(д)ста̀ црца ѡде́сную тебѣ̀, в(ъ) ри́зы позлаще(н)ны ѡдѣ́ѧнна [30] прекраше́нна [31]. З(ъ) тоєи ѳе́мы єѯо́рдїумъ учыни́лемъ [32], в(ъ) кото́рым(ъ) мо́вилемъ ѡ ци́цѣ и ѡ ша́тѣ. В(ъ) дру́гом(ъ) каза́ню ѳе́ма: зна́менїє велїє яви́сѧ на нбси̑, жена̀ ѡблече(н)на в(ъ) слнце, луна̀ по(д) ногáма єи̑ [33] и ѡ(т) двоюна́десати звѣ́здъ вѣне́цъ на гла́вѣ єѧ̀. З(ъ) тоєи ѳе́мы єѯо́рдїумъ учини́чем(ъ) [!], в(ъ) кото́ро(м) мо́вилемъ ѡ невѣ́стѣ, ѡ слнци, ѡ м(с)ци и ѡ звѣздах(ъ), з(ъ) кото́рыхъ коро́на

514 учине́на. Знайдешъ тако́є єѯордїумъ // и в(ъ) и́ншихъ [34] мои́хъ каза́н(ь)ѧхъ, з(ъ) ѳе́мы само́и учы́неноє [35].

Єсли́, єднакъ, схо́чешъ, мо́жешъ єѯо́рдїумъ учини́ти з(ъ) подобенства яко́го албо з(ъ) при́кладу. Тако́є єѯордїум(ъ) з(ъ) при́кладу єсть в(ъ) каза́ню

моемъ вто́рымъ на стра́сти Хвы, котро́е починаѐтсѧ: вѝдѣли єдного̀ ча́су ієр(с)лимлѧ́не на повѣтру во́йска и про(ч). И в(ъ) каза́ню пе́рвомъ на бгоавлє́ні: з(ъ) прикладу є҄ѯо́рдїумъ учи́нено: ґды збулова́лъ Мѡvсі́й [36] прибы́токъ бгу, на мешкан(ь)є и про(ч). И в(ъ) ѝнших(ъ) мої́хъ каза́нахъ тако́є є҄ѯо́рдїумъ, з(ъ) при́кладу учинє́ное, ѡба́чишъ. А в(ъ)ты́мъ яко́є мо́жешъ собѣ є҄ѯо́рдїумъ учини́ти, учинѝ, ты́лко гладѝ, жебы̀ сѧ з(ъ) ѳе́мою згажа́ло.

Конклюзыю [37] та́къже мо́жешъ учини́ти з(ъ) подобенства яко́го. Така́ѧ конклю́зыѧ [38] єстъ в(ъ) пе́ршомъ моє́мъ каза́ню на стрѣтє́нїє г(с)днє, котра́ѧ починаѐтсѧ: подо́бный єстъ бгъ зверца́длу, и про(ч). Мо́жешъ конклю́зїю учини́ти, и з(ъ) при́кладу яко́го. Така́ѧ конклю́зїѧ єстъ в(ъ) ѡбо́хъ каза́нахъ мої́хъ на успнї́є [!] престо́и бци. В(ъ) першомъ каза́ню конклю́зїѧ починає́тсѧ: «Юстї́нїанъ, це́саръ грецкї́й, мѣлъ на шатѣ своє́й вырытыи [39] мѣста» и про(ч). В другомъ каза́ню конклю́зїѧ починаѐтсѧ: «Алеѯа́ндеръ [40], кроль македо́нскїй, мѣлъ на коро́нѣ своє́й написа́ныи такіи слова̀» и про(ч). И в(ъ) ѝншыхъ [41] мої́хъ каза́нах(ъ) таку́ю конклю́зыю, з(ъ) при́кладу учинє́ную, ѡба́чишъ. А в(ъ)тымъ [42] з(ъ) чого̀ хо́чешъ учынѝ [43] собѣ конклю́зїю, ты́лко гладѝ, жебы̀ сѧ ѡна̀ з(ъ) ѳе́мою твоє́ю згожа́ла.

Є҄ѯо́рдїумъ мо́жешъ ча́сомъ написа́ти, понижа́ючи себѐ, припи́суючи собѣ недоскона́лост(ь), сла́бость и неумѣ́етно(ст). Ґды хо́чешъ що вели́кое мо́вити а́лбо кого̀ вели́кого хвали́ти, напри́кладъ, ґды хо́чеш(ъ) мо́вити ѡ бгу, ѡ тр(о)ци пренасвѣ́йшой, ѡ преч(с)той двѣ, тако́є є҄ѯо́рдїумъ в(ъ) дво́хъ каза́нахъ мої́хъ знайду́єтъсѧ, єдно̀ на рож(с)тво̀ престо́й бци написа́лъ пр(о)ркъ Двдъ: «Бе́здна бе́здну призыва́єтъ въ гласѣ хлѧ́бїй твоихъ» и про(ч). Друго́є на блговѣщє́нїє пре то́и бци: «Ґды посыла́л(ъ) бгъ Мѡvсе́ѧ до фараѡна, кро́лѧ єгv́пе(т)ского», и про(ч) [44].

Налѐжи(т) вѣ́дати, же з(ъ) єдной ѳе́мы могу́т(ъ) ро́зныи // дво́є албо тро́є бы́ти каза́нье. Зна́йдешъ в(ъ) моє́мъ ключѝ таку́ю ѳе́му: Ищѣ́те пре́жде цр(с)твїѧ бжїѧ и пра́вды єгѡ, и сіѧ всѧ прило́жатъсѧ вамъ (Ма(т). ѕ). З(ъ) тоєи ѳе́мы я̀ дво́є каза́ньѧ ро́зныи учыни́лемъ, єдно̀ на стго́го Ні́колаа, в(ъ) кото́ромъ нарра́цыѧ у́читъ, же ро́зными спо́собами лю́де нба доступу́ютъ: ґва́лтомъ, порыва́ютъ, купу́ютъ, выпро́шуютъ, з(ъ)нахѡдатъ. З(ъ) тоєи жъ ѳе́мы друго́є каза́нн(ь)є в(ъ) н(д)лю тре́тую по сошє́ствїи стго́го дха учини́лемъ, где нарра́цїѧ учитъ, же цр(с)твомъ нб(с)нымъ называ́єтсѧ Хс, нау́ка Хва, вѣра хр(с)тїѧнскаѧ, црквь стаа, кото́рогѡ цр(с)тва нб(с)ногѡ ма́ємо шука́ти. Учыни́лемъ я дво́є каза́ньє и на обрѣзанїє Хво з(ъ) єдной ѳе́мы. В(ъ) пе́рвомъ каза́ню нарра́цыѧ пока́зуєтъ имена, кото́рыми сѧ Хс называ́єтъ; в(ъ) каза́ню в(ъ)торомъ нарра́цыѧ пока́зуєтъ имена, кото́рыми сѧ з(ъ)бавлє́ньє на́ше называ́єтъ. 514 зв.

Нау́ка дру́гаѧ а́лбо спо́собъ зложє́нѧ каза́ньѧ [45]

Тре́ба роздѣли́ти ѳе́му на ча́сти в(ъ) нарра́цыи и ко́ждую ча́сть ѳемы̀ ѡсо́бнѡ повѣда́ти. Тако́є у менѐ каза́ньє знайду́єтъсѧ на воскр(с)нїє Хво,

Погрѣбовое.

вїйти до Царства небесного. Православныи христїане, повѣдайтеж инымъ людемъ, в домахъ своихъ, и на кождомъ мѣстцу, жебы мали добрыи учинки, нелжели себѣ гордости, и сами такъ чинѣте, што может всѣ з иными людми внїйти до царства небесного, которого преставлнимося рабу Божому нашему: потымъ гды скончимо и мы житїе наше дочасное. Дай намъ всѣмъ Хє Бже доступити, Аминь :.

НАУКА

Яко способъ зложена казана.

Кто хочетъ казанье учинити, найперше маетъ положити з писма стого Θему, которая естъ фундаментомъ всего казана, ко вѣдлугъ Θемы, мусиша повѣдати все казанье, в которомъ знайдуются трѣ части. Перша часть Ексордїумъ, Початок, в котором Казнодѣя приступъ чинитъ до самой рѣчи, которую маетъ повѣдати и ознаймуетъ людемъ Про [illegible]

позыцїи

Початкова сторінка трактату з гомілетики, вміщеному в книзі «Ключъ разумѣнїа».

в(ъ) кото́ромъ ѳе́ма: слнце возсїа́етъ в(ъ)но́щи и луна̀ тры́щи на днь, и ка́плетъ кро́вь ѡ(т) дре́ва, и ка́мень да́сть гла́съ сво́й. Ту́ю всю ѳе́му а роздѣлилемъ на ча́сти в(ъ) нарра́цїи и ко́ждую ча́сть ѡсо́бно повѣда́лем(ъ). Єѯордїумъ за́сь и кон(ъ)клю́зїа звыча́йнымъ иду́ть трыбомъ, якъ и в(ъ) и́ншыхъ [46] каза́нахъ. Єѯо́рдїумъ почина́єтъса: «Чвора́кїй єстъ се́нсъ в(ъ) пи́смѣ сто́мъ» и проча́а. Конклю́зїа почина́єтъса: «Правосла́вныи хр(с)тїа́не [47], вѣда́єте, же слнце в(ъ)ночѝ засвѣти́ло», и про(ч). Єстъ у менѐ и дру́гоє тако́є каза́н(ь)є на покро́въ престо́и // бци, в(ъ) кото́ром(ъ) ѳе́ма: изважи ми ѡгна̀ та́гость, 515
или из(ъ)мѣрѝ дыханїє вѣтра, илѝ возвратѝ въспа́тъ днь, и́же ми́мо идѐ. Тую ѳе́му я̀ в(ъ) нарра́цыи [48] роздѣли́лемъ и ко́ждую часть ѡсо́бно повѣда́лемъ. Єѯо́рдїумъ за́сь и конклю́зїа та́к же иду́ть, якъ в(ъ) и́ншыхъ [49] каза́н(ь)ахъ. Єѯо́рдїумъ почина́єтса: «Слу́шне агглъ Гаврї́илъ назва́лъ пр(ч)тую дву блгослове́нною» и про(ч). Конклю́зыа [50] почина́єтса: «У Да́рїуша, кро́ла пе́рского, тры [51] поко̀ївыи учыни́ли [52] кве́стїю» и про(ч). Зна́йдешъ у менѐ тако́є каза́ньє на сто́го Нїкола́а и на сты́хъ верхо́вных(ъ) ап(с)толъ Петра̀ и Па́вла, где ѳе́му в(ъ) нарра́цыи на ча́сти роз(ъ)дѣлилемъ.

Єслѝ в(ъ) н(д)лю схо́чеш(ъ) каза(н)є повѣда́ти, ѡбѣцу́й в(ъ) пропозы́цыи [53] що добро́є хвали́ти, наприкла́дъ, поко́ру, постъ, ялму́жну [54], странолю́бїє, терпе́нїє, молча́нїє, млтву, послуше́нство, чи́стость деви́ческую, животъ за́конничый, крото́сть, справедли́вость, албо и́ншую цно́ту, по́тымъ то́є повѣда́й в(ъ) нарра́цїи [55]. В(ъ) конклю́зыи [56] напомина́й людей, жебы̀ са ѡнѝ [57] в(ъ) такой цно́тѣ коха́ли. Єслѝ те(ж) схо́чешъ, ѡбѣцу́й в(ъ) пропозы́цыи [58] що зло́є га́нити, напри́клад, пыху̑, гнѣвъ, за́здрость, ла́комство, па́нство, вшетече́нство албо и́ншый грѣхъ, по́тымъ в(ъ) нарра́цїи то́є бу́дешъ повѣда́ти. В(ъ) конклю́зыи [59] напомина́й людей, жебы̀ са того̀ грѣху̑ хрони́ли. Єѯо́рдїумъ, яко́є схо́чешъ, мо́жешъ до своє́го каза́на приложи́ти, любо що хва́лишъ, любо га́нишъ [60].

Напри́кладъ, в(ъ) н(д)лю два(д)цатъ вто́рую по соше́ствїи сто́го дха положѝ ѳе́ма з(ъ) єѵ(г)лїи, на слу́жбѣ бжой чыта́ногѡ, тако́є: не де́сать ли ѡчисти́шаса, да де́вать гдѣ? ка́кѡ не ѡбрѣто́шаса возвра́щшеса да́ти сла́ву бгу? то́кмо и́ноплеме́нник(ъ) сей? Лука̀, зї. Ве́длугъ той ѳе́мы ѡбѣцу́й в(ъ) пропозы́цыи хвали́ти вда́чность, га́нити невда́чность, по́тымъ в(ъ) нарра́цыи повѣда́й то́є, щ́о сь ѡбѣца́лъ. В(ъ) єѯо́рдїумъ мо́жеш(ъ) прока́зу троа́//кую 515 зв.
припо́мнѣти, кото́раа бывала на людехъ и на ша́тах(ъ), и на дома́хъ, понева́жъ єѵ(г)лїє недѣлноє десати мужей прокаже́нныхъ спомина́єтъ. В(ъ) конклю́зыи напомина́й людей, жебы̀ вда́чными былѝ а невда́чности са хрони́ли.

Єслѝ зас(ь) в(ъ) сто схо́чешъ каза́н(ь)є повѣда́ти, на то́мъ каза́ню хвалѝ того̀ сто́го, кото́рого в(ъ) то́й днь праздну́ютъ [61], напри́кладъ [62], прч(с)тую дву бцу, албо ап(с)ла, албо пр(о)рка, албѡ мчника, албо му́ченицу, а́лбо сти́тела, албѡ пусте́лника, албѡ и́ншого сто́го, припомина́й єгѡ̀ цнѡ́ты и до́брыи учи́нки, кото́рыи ѡнъ мѣлъ, живучѝ на́ свѣтѣ, якъ служи́лъ

бгу и црквн стой, що за Ха тер(ъ)пѣлъ, якіє [63] чинилъ чу́да и тепе́ръ якіи чинитъ людемъ, утѣка́ючимъса до его добродѣйства. А яко в(ъ) н(д)лю, такъ и в(ъ) сто, мо́жешъ на каза́ню пожы́тки [65] яко́и ре́чы [66] вылича́ти, мо́жешъ причи́ны повѣда́ти, дла кото́рыхъ що са дѣало албо дѣетъ, мо́жешъ повѣда́ти имена̀, кото́рыми са яка́а ре́чъ называ́етъ, мо́жешъ показа́ти способы, кото́рыми мо́жемо чого̀ до́брого доступи́ти, а зло́го са ухорони́ти.

Мо́жешъ пова́бити люде́й до слуха́нья [68], ґды лю́бо в(ъ) неде́лю, лю́бо в(ъ) свято бу́дешъ имъ на каза́нью [69] обѣца́ти яку́ю но́вую речъ показа́ти, кото́рои онѝ [70] не вида́ли и не чува́ли. Ґды и́мъ обѣца́тимешъ показа́ти на каза́нью [71] яку́ю ди́вную и неподо́бную речъ, чита́й пе́ршое мое́ каза́нье на покро́въ пр(с)стои бци, тамъ я̀ в(ъ) пропозыцыи ди́вную и неподо́бную речъ обѣца́лемъ показа́ти, же преч(с)таа два зва́жила ого́нь, змѣрила вѣ́теръ и заверну́ла наза́дъ де́нь пре́шлый, по́тымъ то́е в(ъ) нарра́ціи показа́лемъ.

Мо́жешъ пова́бити люде́й до слуха́нья [72], тлума́чачи яко́е имѧ̀, и можешъ цѣлое каза́нье ча́сомъ з(ъ) и́мени учини́ти, напри́кладъ, в(ъ) н(д)лю, ґды бу́дешъ, повѣда́ти, ω(т) чого̀ бгъ называ́етъса, ω(т) бога́тства, же бога́тый есть в(ъ) милосе́рдіе, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Бгъ же бога́тъ сый въ
516 ми́лости». Еще́ // и ω(т) того̀ бгъ называ́етъса, же бога́тый е́стъ в(ъ) му́дрость, ве́длугъ того̀ жъ ап(с)тла Па́вла: «Ѡ глубина̀ богатства прему́дрости и ра́зума бжі́а». Н(д)ла мо́витъса ω(т) недѣла́ніа, бо в(ъ) то́й днь не дѣла́ти ничо́гω [73], хиба ты́лко бгу мли́тиса нале́житъ. Та́къже и в(ъ) сто мо́жешъ з(ъ) и́мени каза́нье [74] учини́ти, напри́кладъ, на сто́го Влади́мера [75] мо́жешъ мо́вити, же Влади́миръ мо́витъса ω(т) того̀, ижъ вла́днулъ ми́ромъ, свѣ́томъ. Христофо́ръ, Хр(с)тоно́сецъ называ́етъса [76] ω(т) того̀, же Ха носи́лъ в(ъ) ср(д)цу свое́мъ, мы́слачи ω не́мъ устави́чне, и мо́глъ мо́вити: «Живе́тъ въ мнѣ Хс». На сто́го Васи́ліа мо́жешъ мо́вити, же Васи́лій зна́читъса кро́ль, и слу́шне, бо онъ кролева́лъ [77] на(д) тѣ́ломъ свои́мъ, на(д) пожадли́востами теле́сными и тепе́ръ в(ъ) нбѣ кролю́етъ. На стго Ніколаа мо́жешъ мо́вити, же Нікола́й значи́тса звѣта́з(ъ)ство [78], и слу́шне, бо онъ одержа́лъ звѣта́зство на(д) тромъ̀ непріателами ду́шными: на(д) свѣ́томъ, тѣ́ломъ [79], дїаволомъ [80], з(ъ) кото́рыми вої̈ова́лъ. И тепе́ръ, по то́мъ звѣтазствѣ [81], в(ъ) нбѣ трі́умфу́етъ.

Ґды в(ъ) н(д)лю схо́чешъ каза́нье повѣда́ти, озмѝ θе́ма з(ъ) еv(г)лі́и, кото́рое [82] чита́но было̀ на слу́жбѣ бжей, и ве́длугъ тое́и θе́мы учинѝ каза́нье [83]. Еслѝ за́сь в(ъ) свѧ́то схо́чешъ каза́нье повѣда́ти, мо́жешъ любъ з(ъ) кни́гъ Моv̈се́овыхъ, любъ з(ъ) ψалмо́въ Двдовыхъ, любъ з(ъ) при́повѣстей Соломо́новыхъ, любъ з(ъ) проро́ка, албо ап(с)тола яко́го, любъ з(ъ) еv(г)лі́а, любъ з(ъ) апокали́ψи, любъ где хо́чъ в(ъ) библі́и [84] мо́жешъ взѧ́ти θе́ма и ве́длугъ θе́мы каза́нье учини́ти и на ты́мъ каза́нью [85] сто́го яко́го хвали́ти [86]

Ґды притра́фитса свѧ́то яко́е в(ъ) н(д)лю, напри́кладъ сто́гω великому́ченика Гео́ргі́а, албо сто́го архіере́а Ніколаа, албо сто́го Іωа(н)на Крсти́-

тела, албω и́ншоє свА́то, памАта́й то́є, же́бы сь и ст҃о́гω того̀ на каза́нью своємъ хвалилъ и з(ъ) неде́лногω єv(г)лі́А що-ко́лвекъ повѣ́дѣлъ.

Єслѝ в(ъ) коро́тком(ъ) ча́сѣ притра́фитъсА [87] вели́каА и пи́лнаА [88] потре́ба повѣда́ти каза́ньє, а не мо́жешъ знайтѝ ѳе́мы [89] // в(ъ) писмѣ̀ ст҃о́мъ, 516 зв.
в(ъ) библѣи [90], на то́й часъ мо́жешъ взА́ти ѳе́му з(ъ) ст҃о́го ω(т)ца̀ яко́го, учи́телА цр҃ко́вного, а́лбо з(ъ) тропарА̀, а́лбω з(ъ) кондака̀, албω з(ъ) стихи́ры, а́лбω з(ъ) сѣда́лны, а́лбω з(ъ) антифо́на, а́лбω з(ъ) догма́та, албω з(ъ) и́ншогω ги́мну цр҃ко́вного и ве́длугъ тоєи ѳе́мы каза́н(ь)є повѣда́ти. Наприкладъ, на рождество̀ Х҃во мо́жешъ положи́ти ѳе́ма: удиви́сА у́бω ω се́мъ н҃бо и землѝ ужасо́шасА ко́нца, я́кω б҃гъ яви́сА ч҃лвкωмъ пло́тїю. На ч(с)тнаго [91] кр҃ста̀ мо́жеш(ъ) положи́ти ѳе́ма: ω треблаже́нноє дре́во, на не́м же распАтсА Х҃с ца́ръ и г(с)дь.

Мо́жет(ъ) ча́со(м) каза(н)є бы́ти и бе(з) ѳе́мы. Оба́чишъ тако́є каза́ньє у ст҃о́гω Васи́лїА Вели́когω на чтырдесА́тъ м҃чникωвъ и у ст҃го Іωа́нна Златоу́стогω на похва́лу ст҃ы́хъ верхо́вныхъ ап(с)тлъ Петра̀ и Па́вла, а́ле того̀ ст҃и́лю [92] казнодѣи тепе́решнего [93] вѣку рѣдко зажива́ю(т).

Мо́жешъ [94] повѣда́ти каза́ньє лю́бо в(ъ) н(д)лю, лю́бо [95] в(ъ) свА́то, толку́ючи єv(г)лїє, кото́роє читано было̀ на слу́жбѣ б҃жой. Оба́чишъ тако́є каза́ньє у ст҃го Єфре́ма, на преωбраже́нїє Х҃во, бо тамъ ωнъ єv(г)лїє презъ все каза́ньє толку́єтъ. Оба́чишъ такіи каза́ньА [96] и у ст҃о́гω Ка́листа, патрїа́рхи Константинопо́лского, кото́рый [97], презъ цѣлый ро́къ толку́ючи єv(г)лїА недѣлныи и на свА́та нѣкоторый [98], повѣда́єтъ каза́ньє. А́ле и того̀ ст҃и́лю казнодѣи тепе́решнего [99] ча́су ма́ло зажива́ютъ.

Лю́бо в(ъ) н(д)лю, лю́бо в(ъ) свА́то, любъ на и́ншой окказыи [100] мо́жешъ конклю́зїю в(ъ) каза́нью [101] своємъ учини́ти, ωбернувшисА и мо́вАчи до Хр҃ста̀, а́лбо до преч(с)тои д҃вы, а́лбω до и́ншогω ст҃о́гω и про́сАчи и́хъ ω що. Наприкладъ, гды́ сА притра́фитъ на ст҃о́го архїстрати́га [102] Михаила [103] повѣда́ти каза́ньє [104], мо́жешъ в(ъ) конклю́зїи до ст҃о́го Міха́йла [105] ωберну́тисА и мо́вити: «Ст҃ы́й Міха́йле [106], заступи́лесь не́ґдысь з(ъ) мече́м(ъ) на доро́зѣ Валаа́мωви, кото́рый ѣхалъ людъ б҃жїй прокли//на́ти и ωборони́лесь 517
ω(т) проклА́тства іилтА́нωвъ. И тепе́ръ ст҃ы́й Міха́йле [107], на насъ мно́гїи [108] Валаа́мωве, непрїА́телѣ душе́вныи и теле́сныи наступу́ютъ и хотА́тъ насъ загуби́ти, добу́дь же з(ъ) по́хевъ меча̀ своє́го, ст҃ы́й Миха́йле, и заступѝ на доро́зѣ непрїА́телемъ на́шы(м) [109], и боронѝ насъ ω(т) наѣздовъ непрїА́тел(ь)скихъ [110], и з(ъ)сунѝ ору́жїє и заврѝ сопроти́въ гонА́щыхъ [111] насъ, боронѝ ω(т) непрїА́телей мече́мъ свои́мъ бл҃гочести́ваго царА̀ на́шего ім(р)къ и бл҃гочести́ваго [112] гетма́на ім(р)къ и все правосла́вноє вωйнство, боронѝ ω(т) непрїА́телей мече́м(ъ) свои́мъ ст҃ѣйшогω патрїа́рху ім(р)къ, преωсще́ннагω [113] митрополи́та ім(р)къ, б҃голюби́ваго [114] єп(с)копа ім(р)къ, боронѝ ω(т) непрїА-

телей мечемъ своимъ всю црковъ православную, которую Хс купилъ собѣ кровїю своєю пренайдорожшею», припоминай тутъ кого хочешъ.

Метафр. в(ъ) жи(т). с(т). Iωа(н) Златоустагω Старайса, жебы всѣ люде зрозумѣли тоє, що ты мовишъ на казаню, бо стый Iωанъ Златоустый мудрый былъ казнодѣа, еднакъ єгω ганила невѣста за казанье трудноє, же са з негω нѣчогω не научила и не ω(т)несла пожитку душевногω [115].

И ω(т) того часу будучи перестереженый стый Iωанъ Златоустый, завше са потымъ старалъ ясне, выразне и просто до зрозумѣна лю(д)скогω казанье повѣдати, бо мнωгїи суть казнодѣи мудрїи, сами добре що умѣютъ, а не могутъ албω не хотатъ иншымъ людем(ъ) того ясне выразити и протолковати, ωвшемъ латвую речъ мовою своєю затрудна́ютъ, затлума́ютъ и завѣклаваютъ. Такiи в(ъ) цркви стой не маютъ похвалы. Иншыи за(с) казнодѣи, трудную и непонатную речъ ясно выражаючи и толкуючи, латвою и понатною чинатъ, и такимъ казнодѣїомъ црковъ стаа мудрость приписуєтъ

Iсу(с) Сiрах(ъ) мд. и похвалу чинитъ ведлугъ Iса Сiраха: «Премудрость ихъ исповѣдатъ люде и похвалу ихъ исповѣсть цркви».

Єсли будешъ слово бжоє проповѣдати, а нѣкто єгω не зрозумѣєтъ, себе самого будеш(ъ) проповѣдати и выславлати, не слово бжiє; ѱалмиста зась

517 зв. мовитъ: «Не намъ, гди, не намъ, но имени // твоєму даждъ славу» [116]. И ап(с)лъ Павелъ мовитъ: «Не себе бо проповѣдаємъ, но Ха Iса гда».

Постерѣгай и того пилне, жебы наука в(ъ) твоємъ каза(н)ю згажаласа з(ъ) наукою Хвою, ап(с)толскою, стыхъ оцъ и всей цркви православнои, бо єсли ты на казаню не такои [117] вѣры будешъ учити, якую црковъ заховуєтъ, и єсли иншых(ъ) [118] учинкωвъ будешъ научати, не тыхъ, котрыє [119] црков(ъ) кажетъ заховати, мѣсто нагороды вѣчнои ωдержишъ ω(т) бга каранье вѣчноє, бо злою наукою своєю не збудуєшъ людей, которыи [120] тебе слухаютъ, але зопсуєшъ и дшѣ ихъ погубиш(ъ), ведлугъ приповѣсти Хвои: «Єда можетъ слѣпец(ъ) слѣпца водити, не ωба ли въ яму в(ъ)падетаса?»

До того, що мовишъ на казаню, доводи того писмωм(ъ) стымъ з(ъ) библѣи, албω свѣдоцствомъ стого ω(т)ца якого, учителя црковнаго [121], албω прикладом(ъ), албω подобенс(т)во(м), албω якимъ-колвекъ доводомъ потверди и подопри свою мову, то в(ъ)дачнѣйшаа твоа мова будетъ людемъ, которыи тебе слухаютъ, и вѣритимутъ тому, що мовишъ. А гды будешъ мовити що на казаню, а того чимъ не доведешъ, скажутъ люде, же то неправда и твои вымыслы. Для того ап(с)лъ Павелъ, гды корiнθанъ училъ, же мртвыи всѣ мусатъ встати в(ъ) днь ωстатный, доводилъ имъ того и показовалъ подобенствомъ зерна, котроє, гды в(ъ) земли посѣютъ, ωно знову выростаєтъ, безумне ты єже сѣєши ωживетъ ли аще не умретъ?

Належитъ вѣдати и тоє, же казнодѣи, ско(н)чивши казан(ь)є на катедрѣ [122] албω на амбонѣ, звыкли часомъ на пришлую н(д)лю албо на пришлоє сто на казанье людей запрошати [123] и звыкли людемъ ωзнаймовати пропозыцыи [124] свои мудрыи и дивныи, часомъ веселыи, часомъ смутныи, ко-

то́рыми людей ба́рзо ѡхо́чими [125] до слуха́нѧ чи́нать, наприкладъ, єслѝ бысь на квѣтную н(д)лю каза́н(ь)є мѣлъ, а хотѣлъ єщѐ мѣти на стр(с)ти Хвы, скончи́вши своє́ каза́ньє в(ъ) квѣтную н(д)лю, мовъ: «Правосла́вныи хр(с)-тїа́не, прошу̀ и напоминаю // васъ, жебы́ сте бы́лѝ на́божныи, до цркви хо-дѝли, бгу сѧ млѝли, бо сегѡ ты́днѧ бу́детъ стра́шный судъ». То́є мо́вивши, пойдѝ с(ъ) кате́дры. А гды̀ прїйдутъ стр(с)ти Хвы, на то́й часъ на ка́заню поло-жѝ ѳе́ма тако́е: Пила́тъ же, слыша́въ се сло́во, изведѐ вонъ Іса и сѣдѐ на су́-дищи. Іѡа́нъ, ѳі. 518

З то́еи ѳе́мы учинѝ каза́ньє тако́е: правосла́вныи хр(с)тїа́не мо́вилемъ в(ъ) н(д)лю квѣтную, же на се́мъ ты́дню бу́детъ стра́шный су́дъ, ѡтожъ тепе́ръ стра́шный су́дъ сѧ ѡ(т)праву́ет(ъ), бо Пила́тъ понтїйскїй и жидѡве Ха, збави́телѧ нщего, су́дѧтъ и на смрть кр(с)тную декрету́ютъ, стра́шный су́дъ бу́детъ в(ъ) днь ѡста́тный, гды Хс бгъ нш всѣхъ людей бу́дет(ъ) суди́ти, а́ле й тепе́ръ стра́шный су́дъ єст(ъ), бо слуга̀ па́на, створе́ньє створи́телѧ, члвкъ бга су́дитъ и ка́жетъ єгѡ на смрть кр(с)тную прова́дити, мо̀вѧчи: «Распнѝ, распнѝ єгѡ» и про(ч). По̀тымъ в(ъ) нарра́цыи повѣда́й, я́къ той стра́шный су́дъ ѡ(т)правуєтсѧ, же фалши́выи свѣдки на Ха инстигу́ют(ъ) мо́вѧчи: «Сей речѐ, могу̀ црквъ разори́ти и тре́ми дньми въздви́гнути ю». Мовъ, же неви́нне Ха су́дятъ, бо мо́вилъ Пила́тъ: «Азъ ни єди́нѡѧ [126] вины̀ ѡбрѣта́ю въ члвцѣ семъ». Ту́тъ приводѝ при́клады. Неви́нне инстиґова́ла жона̀ Путифа́рова на Іѡсифа и запрова́дила єгѡ в(ъ) темни́цу. Такъ неви́нне инстиґова́ла [127] сїнаґо́ґа жидо́вскаѧ на Ха и до гро́бу те́много єгѡ в(ъ)прова́-дила. Неви́нне инстиґова́ли вавѵлон(ъ)чикове на пр(о)рка Данїи́ла и в(ъ)ки́нули єгѡ в(ъ) ровъ межѝ львы. И на Ха жиды̀ неви́нне инстиґова́ли и до гро́бу єгѡ, якъ въ ровъ, запрова́дили и ѡкру́тнымъ тыра́ннѡмъ, якъ лвѡм(ъ), далѝ єгѡ в(ъ) ру́ки и про́чаѧ. Зачи́мъ му́сите, правосла́вныи хр(с)-тїа́не, призна́ти, же тепе́ръ стра́шный су́дъ ѡ(т)правуєтсѧ, понева́жъ неспра-ведли́ве и неви́нне Ха бга своє́го члвкъ су́дитъ и на смрть прова́дити ка́-жетъ.

Ма́єшъ и дру́гїй при́кладъ, єслѝ бысь мѣлъ каза́ньє в(ъ) н(д)лю дї-тую по соше́ствїи стго дха, а хотѣлъ бысь мѣти и в(ъ) при́шлую н(д)лю в(ъ) пѧтуюна́десѧтъ, скончи́вши своє́ каза́ньє, // мовъ: «Правосла́вныи хр(с)тїа́-не [128], запроша́ю ласкъ ва́шихъ на при́шлую н(д)лю до цркви, буду вамъ ша́ты роздава́ти, жебы сте ѡхо́тными былѝ до набоже́нства и до слуха́нѧ сло́ва бжго». Тоє [129] мови(в)ши, пойдѝ з(ъ) [130] кате́дры, а гды прїйдетъ н(д)лѧ єї, на то́й часъ на ка́заню положѝ ѳе́ма тако́е: дру́же, ка́ко внїйде сѣмо, не имы́й ѡдѣѧ́нїѧ бра́чна. М(р). кв. 518 зв.

З(ъ) тоє́и ѳе́мы тако́є учинѝ каза́н(ь)є: «Правосла́вныи хр(с)тїа́не [131], ѡбѣца́лемъ вамъ ша́ты днѧ нне́шнего дава́ти, чиню̀ моє́й ѡбѣтници до́сить, даю̀ ко́ждому з(ъ) васъ ша́ту весе́лную, без(ъ) которои жа́денъ не мо́жетъ

внійти до нба на веселіє вѣчное, которое споминаєтъ єѵ(г)лістъ Матфей, мо-
вачи: «Уподобися цр(с)твω нб(с)ное члвѣку црю, иже сотвори бракъ сну
своему», и про(ч). Потымъ в(ъ) наррацыи цнωты называй шатою веселною,
бо тую шату, цноты, кто маєт(ъ), можетъ внійти до нба и тамъ з(ъ) Хмъ
навѣки веселитиса и про(ч).

Вѣдай тоє, же ведлугъ розмайтогω сенсу мнωгіи и роз(ъ)ныи речи єд-
нымъ са именемъ называютъ, якω в(ъ) першомъ казаню моемъ на вѣхаї
г(с)днє. Церкою Сїωнскою и сїнагога жидовскаа, и црквъ хр(с)тїанскаа,
и дша побожнаа, и преч(с)таа два называєтса. И в(ъ) першомъ казаню на
воскр(с)ніє Хво Іер(с)лимомъ называєтса мѣсто столечноє в(ъ) земли жи-
довской, и дша побожнаа, и црквъ воюючаа на земли, и црковъ трїум-
фуючаа в(ъ) нбѣ, и ты жъ чини такъ, єдно има ведлуг(ъ) сенсу розмай-
того розмайтым(ъ) речамъ (если можна) прикладай и давай, то можешъ
латво казаньє своє розширити.

Вѣдай тежъ и тоє, же єдна речь мнωгими и розными именами называє-
тъса, якω в(ъ) первомъ казаню моемъ на обрѣзаніє г(с)днє снъ бжїй назы-
ваєтса: «Азъ есмъ иже есм(ъ) г(с)дь Саваωѳъ, востокъ, алфа и ωмега, Іс, Хс».
И в(ъ) друго(м) казаню на обрѣзаніє гдне: «Збавленіє наше называєтъса [132]
животомъ вѣчнымъ, славою, покоємъ, весел(ь)ємъ, цр(с)тво(м), короною,
пѣназемъ, вечерею». Такъ и ты шукай розныхъ именъ, котрыи єдной речи
519[133] служатъ, то латво розшириш(ъ) // своє казаньє.

Можетъ кто спытати, где маємо взати матерїю, з(ъ) котороu бысмо
казаньє могли учинити. Ѡ(т)казую, треба читати быблѣю, животы стыхъ,
треба читати учителей црковныхъ — Василїа Великаго, Григорїа Бго-
слова, Іωанна Златоустаго, Аѳанасїа Ѳеωдорита, Іωанна [134] Дамаскина,
Єфрема и иншихъ учителей црковныхъ, котрыи писмо стоє в(ъ) быблїи [135]
толкуютъ, треба читати гисторїи и кройники ω розмайтыхъ панствахъ
и сторонахъ, що са в(ъ) них(ъ) дѣало и теперъ що са дѣєт(ъ), треба читати
книги ω звѣро(х), птахахъ, гадахъ, рыбахъ, деревахъ, зѣлах(ъ) [136], камѣ-
нахъ и розмайтыхъ водахъ, которыи в(ъ) морю, в(ъ) рѣкахъ, в(ъ) студнахъ
и на иншихъ [137] мѣстцахъ знайдуютса, и уважати ихъ натуру, власноти [138]
и скутки и тоє собѣ нотовати и апплѣковати до своєи речи, которую повѣ-
дати хочешъ. До тогω читай казана розмайтыхъ казнодѣωвъ тепереш(ъ)-
негω [139] вѣку и ихъ наслѣдуй. Єсли тыи [140] книги и казана [141] будешъ читати,
знайдешъ в нихъ достатечную матерїю, з(ъ) котороu можешъ зложити каза-
ньє на хвалу бжїю, на ω(т)поръ геретыкωмъ, на збудован(ь)є вѣрнымъ и на
спсеніє дши своей.

За слушную реч(ъ) судилемъ написати спосо́бъ зложена казана на погребъ, бо всѣ
люде на свѣтѣ умирают(ъ) и часто имъ погребъ ω(т)правуютъ, зачимъ гды умре(т) вѣрный
и побожный члвкъ, слушнаа погребъ єгω казан(ь)єм(ъ) приωздобити, хвалити єгω побож-
ноє житїє и выличаты цнωты, жебы, тоє чуючи, иншіи люде жили побожне, в(ъ) цнωтах(ъ)
519 зв. са кохали и през(ъ) свои цнωты могли нба доступити.//

Наука, áлбо способъ зложéнѧ казáньѧ на пóгребѣ

Єслѝ схóчешъ на пóгребѣ казáньє [142] повѣдáти, положѝ ѳéма з(ъ) пѝсма стóго, пóтымъ вéдлугъ ѳемы учѝнишъ казанье. В(ъ) єѯóрдїумъ мовъ ѡ смрти, же єй никтò не мóжетъ сѧ ухронѝти [143], áлбо мовъ ѡ корóткости жѝтїѧ лю(д)ского и ѡ прóжной хлюбѣ члчой [144] албо мóвъ [145] ѡ здрáдѣ, ѡ(т)мѣнѣ и нестатéчности свѣта, за котóры(м) сѧ люде уганѧют(ъ) и ємỳ слýжа(т). В(ъ) наррáцїи выхвалѧй умéрлого члка, вылuчáючи [146] єгò цнóты и дóбрыи учѝнки, же захова(л) вѣру православную до концà животà своéго, же былъ мл(с)рдный на людéй убóги(х), спомагáл(ъ) ихъ ялмýжнoю стóю, же наклада(л) на цркві, на монастырѝ, на шпиталѣ, прїймовáл(ъ) в(ъ) дом(ъ) свой гóстей, прихóдневъ, пелґрымо(в), выкуповáл(ъ) и вызволѧлъ [147] невóлникѡвъ з(ъ) невóлѣ поганскои, же былъ покóрнымъ, набóжнымъ, чáсто ѡчищáлъ сумлéнье своє спóвѣдю стóю и прїймовалъ пренастѣйшїй [148] сакрамéнтъ єvхарїстїей тѣла и крóве Хвои, заховáлъ пóсты, застановѧлъсѧ за црковъ бжїю и за ѡ(т)чызну [149], велѝкїи прáцы и трýды длѧ цркви бжеи и длѧ ѡ(т)чызны [150] подыймовáлъ, будешъ вылuчáти [151] вшелѧкїи цнóты єгò, котóрыи онъ мѣлъ. Тýтъ же, в(ъ) наррáцыи [152], (ґды схóчешъ) [153] мóжешъ припóмнѣти фамѝлїю єгѡ, в(ъ) котóрой онъ уродѝлъсѧ, и мóжешъ хвалѝти фамѝлїю áлбо домъ єгѡ ѡ(т) старожѝтности, же то éстъ старожѝтный домъ, южъ кѝлка сотъ албо тысѧчу [154], áлбо и бóлше лѣтъ нá свѣтѣ трвáєтъ [155]. Мóжешъ мóвити, же в(ъ) томъ домỳ былѝ пере(д) тым(ъ) зáцныи люде преложóныи любъ свѣцкїи, любъ дхóвныи и тепéръ знайдýютъсѧ. Мóжешъ мóвити, же той домъ сповиноватилъсѧ з(ъ) зáцными и старожѝтными домáми, тýтъ же мов(ъ), длѧ чогò в(ъ) тымъ домỳ гербъ якїй албо гелмъ [156] вышше гéрбу албо титýлъ знайдуєтъсѧ. В(ъ) конклюзыи [157] учынишъ [158] // ѡ (т) умéрлого пожеґнáньє прїѧтелемъ и всѣмъ людéмъ, котóрыи 520
на пóгребѣ будутъ, и бýдешъ ѡ(т) нéгѡ дѧковати имъ за тýю ѡстáтнюю [159] послýгу и просѝтимешъ ѡ(т) нéгѡ, жебы̀ ємỳ перебáчили, єслѝ когò чимъ якѡ члвкъ ѡбразѝлъ. Бýдешъ просѝти, жебы̀ ѡ дшѣ єгѡ мѣли старáньє, жебы̀ ѡную млтвáми, ялмýжнами и без(ъ)крóвною ѡфѣрою до нба запровáдили. Напрѝкладъ, на(д) кимъ-кóлвекъ схóчешъ казáньє [160] мѣти, положѝ такóє ѳéма: вѣмъ [161], яко смрть мѧ истрéтъ, домъ бо всѧкому смртну землѧ̀. Іѡвъ, л.

З тоéи ѳéмы учинѝ такóє єѯóрдїумъ: слушне ѧ̀ учиню̀, ґды смерть назовỳ робакóмъ тым(ъ), котóрый по(д)грызъ [162] тыкву над(ъ) пр(о)ркомъ Іѡною, бо и смрть по(д)грызуєтъ живóтъ [163] всѣхъ людéй, котóрыхъ єдѝнъ [164] в(ъ) єv(г)лїи дéревами назвáлъ, мóвѧчи до Ха: «Вѝжу члвки якѡ древесà ходѧща». Робáкъ ґды по(д)грызъ надъ Іѡною тыкву, велѝкого єгѡ набавилъ фрасýнку, такъ же мóвилъ Іѡна: «Ýне ми умрѣти, нéгли жити». И смрть, ґды по(д)грызéтъ живóтъ якóгѡ члвка, набавлѧєтъ [165] велѝкимъ жáлемъ и фрасýнкомъ рóдичѡвъ, брáтїю и прїѧтелей єгò. Спóмнѣти собѣ Саýла крóлѧ ійлского и сна єгò Іѡанаѳáна, ѡ котóрыхъ смрти ґды почýлъ

Дв(д)ъ, азáжъ не пошáрпалъ шат(ъ) на собѣ ѡ(т) жáлю, азáжъ не плáка(л) по нúхъ зо всѣмъ лю́домъ своймъ, азáжъ и тыхъ слѡвъ не мóвилъ: «Плáчте по Саýлѣ, дщéры Іилевы, иже вы ѡблечáше в(ъ) червленúца». Накормúла и насъ тепéръ смрть неужúтаа великимъ жáлемъ, бо я́къ робáкъ, по(д)грызла живóтъ пáна им(р)къ. Дла утолéна тéды жáлю нáшего, покажý на тымъ кáзаню цнѡ́ты єгѡ̀, пре(з) котрыи ѡ́нъ доступúлъ нба, и про(ч). В(ъ) наррáцыи [166] выличáй єгѡ̀ цнѡ́ты и дóбрыи учúнки, в(ъ) кон(ъ)клю́зіи пожегнáньє [167] учинú ѡ(т) нéго пріа́телемъ, сщенником(ъ) и всѣмъ людéмъ. Мóжешъ собѣ єѯóрдїумъ до казáна [168] на пóгребѣ взáти з(ъ) моє́го казáна втóрого на успéнїє пр(с)тóи бци, з(ъ) дванáдцатои звѣзды, где напúсано:
520 зв. «Тро́акаа є́стъ смрть» и прóчаа. //

Мóжеш(ъ) на пóгребѣ чиємъ [169]-кóлвек(ъ) и тóє ѳéма положúти: Преходитъ бо ѡ́бразъ мúра сегѡ̀. а̃ Кориѳ. з̃. З тоéи ѳéмы учинú такоє єѯóрдїумъ: пúшутъ натуралѣстове ѡ хамелеѡ́нтѣ, же є́стъ ѡ(т)мѣнный, рóзныи [170] на себѣ фáрбы берéтъ. И свѣтъ мóжет са назвáти хамелеѡ́нтом(ъ), бо є́ст(ъ) ѡ(т)мѣнный и нестатéчный, чáсомъ спріа́єтъ члвкви, пóтымъ єгѡ̀ зражáєтъ, дла тогѡ̀ мóвитъ ап(с)тлъ Пáвелъ: прехóдитъ бо ѡ́бразъ мúра сегѡ̀. Вѣдалъ тóє дóбре панъ им(р)къ, же свѣтъ є́стъ хамелеѡ́нтъ, дла тогѡ̀ хронúлъса свѣта, не дуфáлъ ємý, але в(ъ) єднóмъ бгу покладáлъ надѣю своѝ и єдномý служúлъ бгу и про(ч). В(ъ) наррáцыи [171] покажѝ, я́к(ъ) он(ъ) служúлъ бгу, якіи чынúлъ [172] учы́нки [173], и про(ч). В(ъ) конклю́зыи учынѝ [174] ѡ(т) негò [175] пожеґнáн(ь)є [176]. Є(ст) такоє єѯóрдїум(ъ) ѡ свѣтѣ нестатéчномъ в(ъ) трéтемъ казáнью моє́мъ на пóгребѣ кóждогѡ хр(с)тїанúна правовѣ́рнагѡ, котóрое почынáєтъса: казáлъ бгъ єдногѡ̀ чáсу пр(о)рку Іеремѣи внїйтѝ [177] в(ъ) домъ гон(ъ)чáрскїй и про(ч).

Єщѐ на чы́ємъ-кóлвекъ пóгребѣ положѝ такóє ѳéма: течéнїє скончáхъ. в̃. Тимо(ѳ): д̃. З тоéи ѳéмы учынѝ [178] такóє єѯóрдїумъ: не без(ъ) таéмницы [179] ап(с)толъ Пáвелъ жúтїє лю́дское бѣ́гомъ назывáєтъ, мóвачи: «Течéнїє скончáхъ, бѣгъ скончúлемъ»,— бо лю́де нá свѣтѣ нѣчóгѡ болшъ не чы́натъ [180], тылко бѣгýтъ до смрти, я́къ до замѣрéногѡ крéсу, котóрогѡ жáденъ члвкъ не мóжетъ перескóчити вéдлугъ ѱалмѣ́сты: «Предѣ́л(ъ) положи, єгò же не прейдутъ». Єщѐ и дла тогѡ̀ бѣ́гомъ жúтїє нáше назывáєтъса, бо прýдко, я́къ бѣгъ, ѡ(т)правýєтса и не повúненъ члкъ долгих(ъ) лѣтъ собѣ ѡбѣцáти, áле мáєтъ са прýдкѡ смрти сподѣвáти, бо мóвитъ Ісýсъ Сирáхъ [181]: «Поманú якѡ смрть не умедлúтъ». Вѣ́далъ ѡ тымъ панъ им(р)къ, же прýдко той бѣ́гъ, жúтїє нáше дочáсное, кончúтъса, дла тогѡ̀ жилъ вéдлугъ приказáньа бжого, жебы̀ моглъ доступúти в(ъ) нбѣ живота̀ вѣ́чного и про(ч). В(ъ) наррáцыи [182] повѣдáй, я́къ онъ жил(ъ) побóжне, и про(ч). В(ъ) конклю́зыи [183] учы́нишъ [184]
521 ѡ(т) нéгѡ пожеґнáньє. Мóжеш(ъ) // собѣ єѯóрдїумъ на пóгребѣ взати з(ъ) могѡ̀ казáн(ь)а втóрого [185] на обрѣзáнїє: назывáєтъса збавлéнїє нáше животóмъ вѣ́чнымъ и про(ч)., и з казáн(ь)а [186] пéрвогѡ [187] на покрóвъ престóи бци: вѣ́тромъ назывáєтъса жúтїє нáше и про(ч).

Якѡ в(ъ) н(д)лю и в(ъ) сто, такъ и на погребѣ, можешъ людемъ показати якую речъ новую, наприкладъ, можешъ показати зброю, панцыръ справедливости, тарчу вѣры, шышакъ [187а] збавленїа и мечъ дховный — слово бжїє, млтву, которою, зброєю, умерлый члкъ, гды живъ на свѣтѣ, боронивъса ѡ(т) непрїателей душныхъ. Вычличаєтъ [188] тую зброю ап(с)тлъ Павелъ, мовачи: «Оболкшеса въ брона правды, воспрїимѣте щитъ вѣры, шлемъ сп(с)нїа и мечъ дховный еже ест(ъ) глъ бжїй». Той концептъ можешъ взати з гербу умерлогѡ члвка, бо на гербѣ мечѣ и зброа бываєтъ. Можешъ показати на каза(н)ю двѣ брамы, котрые са на свѣтѣ знайдуютъ, єдна широкаа [189] брама, котораа до пекла провадитъ, а таа єстъ грѣхъ ведлугъ словъ Хвыхъ: «Пространнаа врата и широкъ путь въводай въ пагубу». Другаа брама узкаа, котораа прова(ди)т до нба, а таа єстъ добрые учынки [190], ведлугъ словъ Хвыхъ: «Узкаа врата и тѣсенъ путь въводай въ животъ». Будешъ мовити, же той члвкъ, который умеръ, през(ъ) узкую ишолъ браму, бо кохалса в(ъ) добрыхъ учынкахъ [191], которыи, учынки [192], будешъ выличати, зачымъ [193], идучи тоєю брамою узкою, доступилъ нба. И той концептъ можешъ з(ъ) гербу члвка умерлого взати, бо са на гербѣ и брамы знайдуютъ. Подобный же концептъ можеш(ъ) взати и з(ъ) гелму, который на(д) гербом(ъ) бываєтъ. Можешъ учынити [194] казан(ь)є и з(ъ) шлахетства албо з(ъ) [195] прозвиска, якъ са кто по-шлахецку зоветъ, наприкладъ, Бронѣцкїй дла тогѡ такъ называєтса, же боронилъ ѡ(т)чызну [196] и црковъ бжїю ѡ(т) непрїателей, Любомѣрскїй дла тогѡ такъ называєтъса, же любивъ миръ [197], покой и людей незгодливых(ъ) до миру, до покою приводилъ, слухаючи науки Хр(с)товои: «Блжени миротворцы» [198].

Можешъ учынити [199] казаньє з(ъ) имени члвка умерлогѡ, // наприкладъ, єсли єгѡ звано Стефанъ, будешъ мовити, же Стефанъ значитъса [200] 521 зв.
корона, и покажешъ людемъ корону, которую умерлый члвкъ албо з(ъ) [201] квѣтовъ, албо з(ъ) дорогого камѣньа собѣ учынилъ [202]; дорогимъ засъ камѣнам(ъ) и квѣтами розмайтыми розмайтыи цнѡты єго будеш(ъ) называти. Албо єсли умерлогѡ звано Доровей, будешъ мовити, же Доровей выкладаєтъса даръ бжїй, и ѡбернеш(ъ)са до людей, мовачи: православныи хр(с)тїане [203], и нашегѡ Доровеа, которогѡ видимо на марахъ, мусимо даром(ъ) бжїим(ъ) назвати. Мѣла то даръ бжїй ѡ(т)чызна [204] наша, мѣла даръ бжїй црквъ стаа каволическаа, мѣла даръ бжїй зацнаа фамилїа ихъ мл(с)тей панѡвъ им(р)къ, и мы всѣ мѣли смѡ даръ бжїй, бо чогѡ црковъ, ѡ(т)чызна [205] и домъ панѡвъ им(р)къ и мы всѣ потребовали ѡ(т) бга, тоє намъ былъ даровалъ бгъ зацне урожоногѡ пана Доровеа. Потребуєтъ црквъ и ѡ(т)чызна [206] по(д)поры, онъ был(ъ) по(д)порою, потребуєтъ домъ пнов(ъ) им(р)къ ѡздобы и славы, онъ былъ ѡздобою и славою. Потребуємо мы всѣ в(ъ) смутку утѣхи, в(ъ) небезпеченствѣ ѡбороны, в(ъ) утрапен(ь)ю помочи, былъ онъ помочъ, ѡбо-

ро́на и потѣ́ха, а́ле тепе́ръ той даръ б҃жі́й Дороѳе́а взалъ ѡ(т) на(с) б҃гъ до н҃ба ве́длугъ прв(д)нагѡ Іѡва: г(с)дь дадѐ, г(с)дь и взѧ́тъ.

Любо з(ъ) ге́рбу, лю́бо з(ъ) ге́лму, лю́бо з(ъ) и́мени, лю́бо з(ъ) шлахе́тства а́лбѡ про́звиска хо́чешъ учыни́ти [207] каза́н(ь)є, шука́й тако́и ѳе́мы, в(ъ) кото́рои бы могло́ са припо́минѣти има̀, а́лбо шлахе́тство и про́звиско, а́лбо гербъ, а́лбо гелмъ. Напри́кладъ, гды Мѡусе́ѡмъ зову́тъ уме́рлогѡ ч҃лка, мо́жеш(ъ) тако́є ѳе́ма положи́ти: Мѡусе́й [208] же взы́йде на гору̀ б҃жі́ю. Исхо(д), ѳ҃і. З тоеи ѳе́мы учы́нишъ [209] єѯо́рдїум(ъ) тако́є: вступи́лъ не́гдыс(ь) Мѡусе́й, гетма́нъ і҃илскій, на гору̀ Сіна́йскую до б҃га, кото́рый єму̀ далъ за́конъ. И тепе́ръ за́цне урожо́ный па(н) Мѡусе́й им(р)къ вступи́лъ на гору̀ нб(с)ную, кото́рую спомина́єтъ ѱалми́ста, мо́вачи: «Ги, кто ѡбита́єтъ в жи́лищи твоє́м(ъ) илѝ кто всели́тса въ с҃ту́ю гору̀ твою̀» и про(ч). Поты́мъ в(ъ)
522 нар//рацыи [210] вы́лича́й цнѡ́ты, дла кото́рыхъ взалъ єгѡ̀ б҃гъ на гору̀ нб(с)ную. И мо́жешъ мо́вити: «На гору̀ нб(с)ную ч҃лкъ вступу́ет(ъ), хода́й без(ъ) поро́ка и дѣла́ай пра́вду, г҃ла́й истинну въ ср(д)ци своє́мъ, и́же не улстѝ азы́комъ свои́мъ и не сотворѝ искр(ъ)нему своє́му зла и поноше́нїа не прїа́тъ [211] на бли́жнаа своа̀. Уничиже́нъ єстъ пре(д) ни́мъ лука́вый, боашаа же са г҃а сла́витъ» и про(ч). Потымъ мовъ, же урожо́ный панъ Мѡусе́й им(р)къ мѣвъ ты́и всѣ цно́ты, ходи́лъ без(ъ) поро́ка, бе(з) зма́зы и дѣла́в пра́вду и про(ч). И дла ты́хъ цнѡтъ свои́хъ вступи́лъ на гору̀ нб(с)ную. Поты́м(ъ) в(ъ) конклю́зыи [212] мовъ: «Ѿ(т)ходачѝ з(ъ) свѣта на гору̀ нб(с)ную, панъ Мѡусе́й жеґна́єтъ тебѐ, яснепревеле́бный [213] єп(с)копе а́лбо преѡсвяще́нный митрополи́то, жеґна́єтъ васъ, с҃щенники, за́конники и про́ситъ васъ ѡ м҃лтву, жеґна́єтъ васъ, бра́тїа, се́стры и всѣ прїа́телѣ» и про(ч).

Єслѝ уме́рлого ч҃лвка по-шлахе́цку называ́ютъ орло́м(ъ), положѝ ѳе́ма: идѣ́же тѣ́ло, та́мѡ соберу́тса орлѝ. Лу(к): з҃і. Поты́мъ учы́нишъ [214] єѯо́рдїумъ: не тре́ба намъ смути́тиса и пла́кати, лю́бо ви́димо на ма́рахъ урожо́ного пана им(р) орла̀, бо д҃ша єгѡ̀ пошла̀ до н҃ба, жебы̀ тамъ съ Х҃мъ жила̀, такъ мо́вилъ Х҃съ: «Идѣ́же тѣ́ло, та́мо соберу́тса орлѝ» и про(ч). В(ъ) нарра́цыи [215] покажѝ кры́ла, кото́рыми той оре́лъ полетѣвъ до н҃ба, а кры́лами цно́ты єгѡ̀ называ́ти бу́дешъ и про(ч). В(ъ) конклю́зыи [216] учы́нишъ [217] ѡ(т) не́го пожеґна́ньє людє́мъ и про(ч).

Єслѝ на ге́рбѣ бу́детъ стрѣла̀, учынѝ [218] ѳе́ма: положѝ ма я́ко стрѣлу̀ избра́нну и в ту́лѣ своє́м(ъ) сокры́ ма. Ісаї́а, м҃ѳ.

Єслѝ на ге́лмѣ бу́детъ вежа̀, учынѝ [219] ѳе́ма: бысть упова́нїє моє́, столпъ крѣ́пости ѡ(т) лица̀ вра́жїа. Ѱало(м). ѯ҃.

Уважа́й лѣ́та, в(ъ) кото́рыхъ ч҃лвкъ умерлъ. Єслѝ уме́рлъ въ ста́рости, положѝ ѳе́ма: вѣне́цъ хва́ленъ ста́рости въ путе́хъ же прв(д)ныхъ ѡбрѣ́та́єтъса. При́тча. ѕ҃і.

Єслѝ зась умерлъ в(ъ) дити́ннымъ вѣ́ку, положѝ ѳе́ма: а҃ще не ѡбрати́те́са и бу́дете я́кѡ дѣ́ти, не внı́йдете въ цр(с)тво нб(с)ноє. Ма(ѳ). и҃і.

Ту́тъ с(ъ) ко́ждои ѳемы мо́жешъ каза́н(ь)є учыни́ти [220]. Єсли // схо́чешъ 522 зв.
мо́вити ѡ стрѣлѣ, назови в(ъ) єѯо́рдїумъ чл҃вѣка стрѣло́ю, кото́рую бг҃ъ з(ъ) вшехмо́цности своє́и [221], якъ з(ъ) лу́ку, на свѣтъ выпуска́єтъ и до нб҃а керу́єтъ, бо ка́жетъ чл҃кови захова́ти приказа́нѧ свой, жебы могл̃ъ чл҃вкъ нб҃а доступи́ти. А́ле ча́сто та́ѧ стрѣла̀ лети́тъ до пе́кла, ґды чл҃вѣкъ зле жи́єтъ на свѣтѣ, поты́мъ мовъ: «До́бре летѣ́ла стрѣла̀ на́ша, за́цне урожо́ный панъ им(р)къ, бо до нб҃а та́ѧ стрѣла̀ залетѣ́ла». В(ъ) нарра́цыи [222] покажи, якъ та́ѧ стрѣла̀ летѣла на свѣтѣ, же тра́фила до нб҃а, мовъ, же такъ летѣла, я́къ єй бг҃ъ керова́лъ. Чыни́лъ [223] то́є урожо́ный пан(ъ) им(р)къ, що ка́жет(ъ) бг҃ъ чыни́ти [224]. Ка́жетъ бг҃ъ жебы́ смо до црк҃ви ходи́ли на набо́же́нство, дла слуха́ньѧ сло́ва бж҃огѡ, онъ то́є чыни́лъ [225]. Ка́жетъ бг҃ъ, жебы́ смо дава́ли ялму́жну убо́гимъ, жебы смо сповѣда́лисѧ и пожыва́ли [226] ча́сто тѣ́ло и кровъ Хв҃у, и про(ч). и дла тогѡ та́ѧ стрѣла̀ залетѣ́ла до нб҃а.

Єсли̇ схо́чешъ мо́вити ѡ вежѣ, назове́шъ бг҃а вежє́ю, ве́длугъ своє́и ѳе́мы, назове́шъ вежє́ю и црковъ ст҃ую, я́кѡ напи́сано в(ъ) Пѣ́снахъ пѣ́сней: «Сто́лпъ Де́довъ шы́ѧ твоѧ̀ създа́нъ въ Ѳалпѣѡ́ѳѣ, ты́сѧща [227] щы́тѡвъ ви́ситъ на не́мъ». Пѣснь .д.
Въ єѯо́рдїумъ мовъ: мнѡ́гїи небезпече́нства на́ свѣтѣ знайду́ютсѧ, я́кѡ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Бѣ́ды в(ъ) рѣка́хъ, бѣ́ды ѡ(т) разбо́йникъ, бѣ́ды ѡ(т) сро́дникъ, бѣ́ды ѡ(т) язы́къ, бѣ́ды въ гра́дѣх(ъ), бѣ́ды въ пусты́нѣ, бѣ́ды въ мо́ри, бѣ́ды въ лжебра́тїи» и про(ч). Поты́мъ мовъ, же уме́рлый той чл҃вкъ, живучѝ на́ свѣтѣ, перед ты́ми небеспече́нствами, до вежѣ удава́лъсѧ и та́мъ борони́лсѧ. В(ъ) нарра́цїи [228] зась ты́и ве́жи пока́жешъ, бг҃а и црковъ, и про(ч).

Єсли̇ на(д) стары́мъ бу́дешъ мо́вити, мовъ: «Щасли́вый єст(ъ) за́цне урожо́ный панъ им(р)къ, бо учини́лъ собѣ з(ъ) цнѡ́тъ вѣне́цъ, кото́рый спомина́єтъ Соломѡ́нъ, мо́вачи: «Вѣне́ц(ъ) хва́ленъ ста́рости». И пошо́лъ в(ъ) томъ вѣнцу̀ до нб҃а, ве́длуг(ъ) того̀ жъ Соломѡна: «Въ путе́х(ъ) же прв(д)ныхъ ѡбрѣта́єтъсѧ». Поты́мъ в(ъ) нарра́цыи [229] мовъ, же той уме́рлый чл҃вкъ ма́єтъ в(ъ) нб҃ѣ мѣ́стце ме́жы [230] ро́зными ст҃ыми, я́кѡ мо́вилъ Хс: // «У ѡ(т)ца моє́гѡ 523
мнѡ́ги [231] ѡбители су́тъ». Ма́єтъ мѣ́стце межы̀ [232] поко́рными, бо онъ былъ поко́рный; ма́єтъ мѣ́стце межы̀ [233] мл(с)рдными, бо о́нъ былъ мл(с)рдный на людѐй убо́гихъ, дава́лъ и́мъ ялму́жну; ма́єтъ мѣ́стце межы̀ [234] терпели́выми, бо и онъ былъ терпели́вый, терпли́ве зноси́лъ вшела́кїи кло́поты, припа́дки, утрапе́ньє; ма́єтъ мѣ́стце межы̀ [235] послу́шниками, бо онъ захова́л(ъ) послуше́нство, был(ъ) послу́шный бг҃у, захова́лъ приказа́нѧ бж҃їи [236], былъ послу́шный ста́ршы(м) свои́мъ, чыни́лъ [237] то́є, що єму̀ ста́ршыи каза́ли [238], и про(ч).

Єсли̇ на(д) дитѧ́мъ бу́дешъ мо́вити, мовъ: «Щасли́выи ты́и лю́де, котры́и в(ъ) дити́нномъ вѣ́ку умира́ютъ, бо они [239] идут(ъ) до нб҃а на вѣ́чноє мешка́ньє. Дла тогѡ мо́вилъ Хс: «А́ще не ѡбрати́тєсѧ и бу́дете я́кѡ дѣ́ти, не вні̇йдете въ цр(с)тво небе́сноє». Поты́мъ мовъ: «Щасли́воє и то́є дитѧ̀ им(р)къ, кото́роє [240] ви́димо на ма́рахъ, бо оно̀ пошло̀ до нб҃а навѣ́ки з(ъ) бг҃ом(ъ)

жити». В(ъ) нарра́цыи [241] зась пока́зуй спо́собы, котры́ми мо́жемо и мы дѣтмѝ зоста́ти, жебы́ смо доступи́ли нба, мовъ: «Правосла́вныи хр(с)тїа́не [242], бу́дмо поко́рными, бо дѣти поко́рни [243] су́тъ, не ма́ютъ в(ъ) собѣ пыхѝ; бу́дмо щи́рыми, бѡ дѣти су́тъ щи́рыи, не ма́ютъ в(ъ) собѣ зра́ды; не бу́дмо гнѣвли́выми, бо дѣти не гнѣвли́вы су́тъ, не до́лго з(ъ) собо́ю гнѣваютъ(ъ)сѧ, за́разъ ѣдна́ютсѧ и про(ч). Єслѝ тыи цнѡ́ты захова́ємо, зоста́немо дѣтмѝ и доступимо нба».

На(д) сщенникомъ положѝ ѳе́ма: сщенники єгѡ ѡблекѹ̀ въ сп(с)нїє. Ѱало(м). рла.

На(д) во́инномъ положѝ ѳе́ма: до смрти подвиза́йсѧ по истиннѣ и г(с)дь бгъ побо́ретъ по тебѣ. До смрти воюй за пра́вду, а панъ бгъ помо́жетъ тебѣ. Іс́усъ Сира́хъ [244]. д.

На(д) невѣ́стою положѝ ѳе́ма: женà разу́мна блженна єстъ. При́тча ла.

523 зв. На(д) па́нною положѝ ѳе́ма: улюбѝ цръ двицу ѡчи́ма своима и ѡбрѣтè мл(с)ть пре(д) ни́м(ъ). Єсѳи́ръ, главà вто́раѧ [245]. //

Поты́мъ всю́ды ве́длугъ ѳе́мы повѣда́й каза́нѧ [246]. В(ъ) нарра́цїи [247] мовъ, же сщенникъ такъ жилъ, я́ко сщенникови нале́жит(ъ); во́инъ то́є чини́лъ, що єгѡ̀ пови́нность; невѣ́ста жилà так(ъ), я́кѡ бгобо́йной невѣ́стѣ присто́итъ; па́нна чыни́ла [248] то́є, що здо́битъ станъ панієнскїй, и про(ч). Чыта́й [249] в(ъ) кни́гахъ и нотуй собѣ, я́къ сщенникъ ма́єтъ жи́ти, я́къ во́инъ, я́к(ъ) невѣ́ста, я́к(ъ) па́нна, що пови́нни [250] чыни́ти [251] и захова́ти, и на каза́ню своє́м(ъ) повѣда́й, же онѝ [252] то́є чыни́ли [253] и захова́ли. Та́къже ко́ждогѡ члвка уважа́й станъ и конды́цыю [254], гѡ́норъ, пови́нность и повѣда́й на своє́мъ каза́ню, же той члвкъ чыни́лъ [255] то́є все, що на єгѡ̀ станъ, на єгѡ̀ конды́цїю [256], на єгѡ̀ го́норъ приналє́жало, чыни́лъ [257] то́є все, що єгѡ̀ пови́н(ъ)ность былà чыни́ти [258].

Чыта́й [259] в(ъ) каза́ню моє́мъ пе́рвомъ на бгоѧвле́нїє: патый сакраме́нтъ є́стъ сщенство и про(ч). Мо́жетъ тобѣ прида́тисѧ тамъ мате́рїѧ до́браѧ, єслѝ схо́чешъ каза́ньє матѝ надъ сщенникомъ.

Чыта́й [260] в(ъ) каза́ню моє́мъ вто́ромъ на вѣха́нїє [261] г(с)дне: могу́т сѧ ѡ(т) Ха учи́ти ри́церы, гетма́ны, полковникѝ и всѣ лю́де воє́нныи и про(ч). Мо́жешъ з(ъ) тогѡ̀ собѣ мате́рїю взѧти, єслѝ схо́чешъ каза́ньє мѣти на(д) во́инномъ.

Чыта́й [262] в(ъ) пе́ршомъ каза́ню моє́мъ на успе́нїє пр(с)то́и бци ни́тку во́вняную, где напи́сано ѡ ч(с)тости двическои. Можешъ тамъ взѧ́ти мате́рїю до своє́гѡ каза́нѧ, кото́роє хо́чешъ на(д) па́нною повѣда́ти.

Чыта́й [263] в(ъ) пе́ршомъ каза́ню моє́мъ на покро́въ пр(с)то́и бци єѯо́рдїумъ: слу́шне агглъ Гаврїи́лъ назва́лъ прч(с)тую дву блгослове́нною межы́ [264] невѣ́стами и про(ч). Мо́жешъ тамъ взѧ́ти собѣ мате́рїю до каза́ньѧ [265], кото́роє схо́чешъ мо́вити надъ невѣ́стою.

НАУКА ЛАТВѢЙШАЯ,

Албо способъ зложеня Казаня.

На Праздники Господскіи и Бг҃ородичныи, и на ст҃ыя иншыи.

[illegible]тани Казаня на ст҃ого Вели-
комч҃ника Георгія, ведлугъ тыхъ, можешъ
собѣ иншыи Казаня, на ст҃ого Димитрія,
на ст҃ого Прокопія, на ст҃ого Еустафія, и
на дн҃ь иншыхъ Мч҃никовъ учинити и пові-
дати, яко тыи самыи Казаня, на дн҃ь ст҃ого Велико
мч҃ника Георгія написаныи, можешъ мало ѿмѣнившы и
в дн҃ь иншого Мч҃ника якогω повѣдати, [illegible]
иншихъ, [illegible] Казаня на ст҃ого Георгія написаныи [illegible]
в дн҃ь иншого Мч҃ника повѣдати, нехай будутъ [illegible]
тема, [illegible] Ексордіумъ, [illegible] Нарацыя, [illegible] Кон-
клюзія, тылко в тыхъ нехай будутъ ѿмѣны, где [illegible]
поминая ст҃ого Великомч҃ника Георгія, [illegible] припо-
минай ст҃ого Димитрія, або ст҃ого Прокопія, або ст҃го
Еустафія, або иншого Мч҃ника, [illegible].

Такъ [illegible] Казаня на дн҃ь ст҃ого Николая ст҃ителя Мѷ-
рликійского, можешъ [illegible] тыхъ иншыи Казаня на дн҃ь
Василія Великого, Григорія Бг҃ослова, Іωанна Златоустаго,
и иншыхъ ст҃ителей учинити, або и тыи самыи Казаня
[illegible] повѣдати. Тема, Ексордіумъ, Нара-
цыя и Конклюзія нехай тыежъ едина будутъ, тылко тые
учини ѿмѣны, на тыхъ мѣсцахъ гдѣ припоминая и
выхваляешъ ст҃ого Николая Архієрея Мѷрликійского, на тыхъ

мѣст

Сторінка трактату з гомілетики, вміщеному в книзі «Ключъ разумѣнія».

Мо́жешъ в(ъ) каза́ню учыни́ти [266] ко́нцептъ ѡ(т) ча́су, в(ъ) которы́й уме́ръ чл҃вкъ, напри́кладъ, ґды уме́ръ в(ъ) понеделокъ, бу́дешъ мо́вити, же дла того̑ его̑ бг҃ъ взалъ в(ъ) поне(д)локъ з(ъ) свѣ́та, жебы̀ его̑ дш҃у аггли ей
524[268] до нб҃а запрова́дили, бо по//неде́локъ е́стъ дн҃ь аггл(с)кі́й. Єслѝ умре́тъ на вознесе́ніє Хв҃о, мовъ, же дла того̑ его̑ бг҃ъ в(ъ) той дн҃ь взалъ з(ъ) свѣ́та, жебы̀ его̑ дш҃у самъ Хс҃ до нб҃а запрова́дил(ъ), бо в(ъ) той дн҃ь Хс҃ вступилъ з(ъ) землѣ до нб҃а, и запрова́дилъ тамъ з(ъ) собо́ю дш҃ѣ стъ́іхъ оц҃е́въ, пр(о)рко́въ и патрїа́рхѡвъ [269] старозако́нныхъ, кото́рыхъ вы̀провадилъ з(ъ) [270] пе́кла, ґды вста́лъ з мртвыхъ, ве́длугъ ѱалми́сты мова́чогѡ: «Возше́лъ есѝ на высоту̀, плѣнилъ есѝ плѣнъ».

Мо́жешъ ко́нцептъ взя́ти з(ъ) мѣ́стца, на кото́ромъ що са дѣ́ало. Напри́кладъ, еслѝ уме́рлогѡ чл҃вка тѣ́ло погреблѝ въ цркви стъ́іхъ ап(с)лъ Петра̀ и Па́вла, бу́дешъ мо́вити: щасли́вый е́стъ той чл҃вкъ уме́рлый, же его̑ тѣ́ло погре́бено в(ъ) цркви стъ́іхъ верхо́вныхъ ап(с)лъ Петра̀ и Па́вла, бо ап(с)тлъ Павелъ дш҃у его̑ на мыта́рствахъ ѡ(т) злы́хъ ду́ховъ ѡборо́нитъ мече́мъ, з(ъ) кото́рымъ его̀ малю́ютъ, ап(с)лъ зась Петръ ѡдо́мкнетъ ему̀ две́ри до нб҃а ключа́ми, кото́рыи далъ ему̀ Хс҃, мо́вачи: «Дамъ ти ключа̀ [271] цр(с)твїа нб(с)ногѡ». Єслѝ бы умерлогѡ чл҃вка тѣ́ло погре́бено в(ъ) цкрви, покро́въ престо́и бц҃и [272] назва́ной, мо́жешъ мо́вити: «Преч(с)таа дв҃о, въ цркви покро́ва твое́гѡ ѡбра́лъ собѣ мѣ́стце им(р)къ, покры́й же всѣ грѣхѝ его̑, кото́рыи о́нъ я́къ чл҃вѣ́къ могль учыни́ти [273], покры́й омофо́ромъ свои́мъ, бо мо́витъ ѱалми́ста: «Блже́ни, и́м же ѡ(т)пусти́шаса беззако́нїа и и́мъ же прикры́шаса грѣ́си». Покры́й омофо́ромъ свои́мъ дш҃у его̑, кото́раа тепе́ръ знайду́етъса в(ъ) доро́зѣ, жебы̀ ей [274] неприя́телѣ ду́шныи на мыта́рствахъ не гамова́ли и не заде́ржовали. Покры́й его̑ омофо́ромъ свои́мъ и въ дн҃ь ѡста́тный ѡ(т) стра́шнаго де́крету, кото́рый вы́дасть Хс҃ сн҃ъ твой, на люде́й грѣ́шныхъ, мо́вачи до ни́хъ: идѣте ѡ(т) менѐ, прокля́тыи, въ огнь вѣ́чный [275].

Єслѝ хо́чешъ ла́твѣй и рыхлѣ́й каза́нье на по́гребѣ учыни́ти, чыта́й мои каза́нья, кото́рыи могу́т са повѣда́ти на по́гребѣ якого́ѡ-ко́лвекъ чл҃вѣ́ка, що ту́тъ преце́пта чыни́ти ка́жутъ, тамъ єѯе́мпла все то́е ла́твѣй ѡбавля́ютъ
524 зв. и ѡбасня́ютъ. //

Нау́ка латвѣ́йшая, а́лбо спо́собъ зложе́на каза́нья на пра́здники госпо́дскїи и бг҃оро́дичныи и на ст҃а и́ншыи [276]

Чита́ючи [277] каза́на на ст҃о́го великомч҃ника Геѡргїа, ве́длугъ тыхъ мо́жешъ собѣ и́ншыи [278] каза́на, на ст҃о́гѡ Дімитрїа, на ст҃о́го Проко́пїа [279], на ст҃о́го Єуста́фїа [280] и на дн҃ь и́ншыхъ [281] мч҃никѡвъ учыни́ти [282] и повѣда́ти а́лбѡ ты́и жъ самы́и каза́нья, на дн҃ь ст҃о́гѡ великомч҃ника Геѡ́ргїа

написанныи [283], мо́жешъ, ма́ло ѡ(т)мѣни́вши, и в(ъ) днь и́ншогѡ мчника якогѡ повѣда́ти, ла́тво то́є учы́нишъ [284]. Ѡбо́є каза́нѧ, на стого Гео́ргїѧ написаныи, гды схоч(ъ) в(ъ) днь и́ншогѡ мчника повѣда́ти, неха́й бу́детъ та́ѧ жъ ѳе́ма, то́є жъ єѯо́рдїумъ [285], та́ѧ жъ наррацыѧ [286], та́ѧ жъ и кон(ъ)клю́зыѧ [287], ты́лкѡ в(ъ) ты́мъ неха́й бу́детъ ѡ(т)мѣна, где я припомина́ю сто́гѡ великомчника Гео́ргїѧ, тамъ ты припомина́й сто́го Дімитрїѧ, а́лбо сто́го Проко́пїѧ, а́лбо стго Єуста́фїѧ [288], а́лбо и́ншогѡ мчника, кото́рого выхвалѧ́єшъ.

Чыта́ючи [289] каза́нѧ на днь сто́гѡ Ніколаѧ сти́телѧ Мірре́йскогѡ, мо́жешъ ве́длугъ тыхъ и́ншыи каза́нѧ на днь Васи́лїѧ [290] Вели́кого, Григо́рїѧ [291] Бгосло́ва, Іѡа́нна Златоу́стаго и иншых(ъ) [292] сти́телей учыни́ти [293], а́лбо ты́и жъ самы́и каза́нѧ, ѡ(т)мѣни́вши, мо́жешъ повѣда́ти; ѳе́ма, єѯо́рдїумъ, нарра́цыѧ [294] и конклю́зыѧ [295] нехай та́ѧ жъ єдна̀ бу́детъ, ты́лко ту́ю учыни̇̀ [296] ѡ(т)мѣну, на кото́рыхъ мѣ́стцахъ я припомина́ю и выхвалѧ́ю сто́гѡ Ніколáѧ [297], архїєре́ѧ Мірре́йскогѡ, на ты́хъ // мѣ́стцахъ ты припомина́й 525
и выхвалѧ́й а́лбѡ Васи́лїѧ [298] Вели́кого, а́лбо Григо́рїѧ Бгослова, а́лбо Іѡа́нна Златоу́стаго, а́лбѡ и́ншогѡ архїере́ѧ, кото́рого в(ъ) то́й днь праздну́ютъ [299].

Чита́ючи [300] каза́ньє [301] на сты́хъ верхо́вныхъ ап(с)лъ [302] Петра̀ и Па́вла, мо́жешъ собѣ̀ ве́длугъ тыхъ и́ншыи каза́нѧ на стго ап(с)ла и єv(г)ли́ста Іѡа́нна, а́лбо на сто́гѡ ап(с)тола Андре́ѧ, а́лбо на днь и́ншогѡ ап(с)ла учыни́ти [303]. Такъже чыта́ючи [304] каза́нѧ на сто́гѡ пр(о)ро́ка Ѝлїю, мо́жешъ собѣ̀ ве́длугъ тыхъ иншыи [305] каза́нѧ на сто́гѡ пр(о)рка Ісáїю, на сто́гѡ проро́ка Ієремѣ́ю а́лбѡ на днь и́ншогѡ пр(о)рка учыни́ти [306].

Чыта́ючи [307] каза́нѧ на сто́гѡ Іѡа́нна Кр(с)ти́телѧ, и на с. архїстрати́га Міхайла, и на прп(д)бнагѡ ѡ(т)ца ншего Оно́фрїѧ Вели́кагѡ [308], мо́жешъ собѣ̀ ве́длугъ тыхъ и́ншыи [309] каза́нѧ на прп(д)бногѡ ѡ(т)ца Са́ву, на прп(д)бногѡ Сімео́на [310] Сто́лпника, на прп(д)бногѡ ѡ(т)ца Іѡани́кїѧ [311] Вели́когѡ и на днь и́н(ъ)шыхъ [312] прп(д)бныхъ ѡ(т)цъ, за́конникѡвъ и пусте́лникѡвъ и на днь сто́гѡ арха́ггла Гаврїи́ла, и на днь и́ншого яко́гѡ сто́го мо́жешъ собѣ̀ каза́нѧ учыни́ти [313]

Єдно̀ каза́ньє, кото́роє повѣда́лесь в(ъ) днь ап(с)тла яко́гѡ а́лбѡ пр(о)рка, а́лбо и́ншогѡ сто́гѡ, єсли̇̀ мо́жешъ, и в(ъ) де́нь иншогѡ ап(с)ла, а́лбѡ пр(о)рка, а́лбо яко́го сто́го повѣда́ти, повѣда́й, але єсли̇̀ є(д)но то́є каза́ньє [314] друго́му ап(с)лови, а́лбѡ пр(о)ркови, а́лбѡ кото́рому-ко́лвекъ сто́му не квадру́єтъ, не тѧгни̇̀ єго̀ тамъ си́лою, воли́шъ друго́є каза́ньє [315] учыни́ти [316], кото́роє друго́му сто́му слу́житъ.

Гды з казáнѧ моєгѡ ѡзмешъ наррáцыю [317] и з(ъ) ней учы́нишъ [318] своє́ казáньє [319] любъ на н(д)лю, любъ на свѧ́то, ѡзмѝ и єѯóрдїумъ, и конклю́зыю [320] моѭ и приложѝ до своє́гѡ казáнѧ, єслѝ єѯóрдїумъ моє́ и конклю́зыѧ [321] могу́тъ сѧ твоє́му казáню придáти, а єслѝ до твогѡ казáнѧ не квадру́ютъ, не тагнѝ тамъ сѝлою, волѝшъ єѯóрдїумъ своє́ и конклю́зыю [322] своѭ до своє́го казáнѧ придáти.

525 зв. Казаньѧ [323] на прáздники [324] г(с)пдскїи и бго//рóдичны мóжеш(ъ), ѡ(т)мѣнѝвши, повѣдáти в(ъ) днь стго якóго. Наприкладъ, в(ъ) казáнью [325] моє́мъ втóромъ на стрѣтéнїє г(с)нѧ знайду́ютъсѧ розмайтыє камѣнѧ дорогїи, котóрыми сѧ Хс называ́єтъ. З(ъ) тыхъ кáменїй дорогѝхъ мóжешъ ты стóму Нїколáю корóну архїєрéйскую учынѝти [326]. Ѳéма нехáй бу́детъ: положѝлъ єсѝ на главѣ єгѡ вѣнéцъ ѡ(т) кáмене ч(с)тна. Ѱалóм к.

В(ъ) наррáцыи [327] выличáй ты́и дорогїи кáменѣ — карбу́нкулъ, ясписъ, шáфѣръ, хризóлѣтъ, берѝлъ, гаґáтокъ, амети(ст), шмарáґдъ, топáзїѡнъ, мáґнесъ, котóрыи кáменѣ стый Нїколáй в(ъ) корóнѣ своє́й мáєтъ и кóждого кáменѧ нату́ру влáсности и ску́тки апплику́й до стóгѡ Нїколáѧ такъ, якѡ я до Хa апплѣковáлемъ. И в(ъ) пéршомъ казáню моє́м(ъ) на успéнїє пр(с)тóи бци знайду́ютъсѧ нѝтки, з(ъ) котóрыхъ собѣ преч(с)таѧ два шáту уткáла. З(ъ) тыхъ нитóкъ мóжеш(ъ) ты учынѝти [328] шáту стóму Онóфрїю [329], котóрогѡ нагóгѡ малю́ютъ. Ѳéма положѝ такóе: áще вѝдиши нáга, ѡдѣй. Ісáїа, ни.

В(ъ) наррáцыи [330] выличáй ты́и нѝтки — лнѧ́ную, вóлнаную, єдвáбную, золоту́ю, з(ъ) котóрыхъ стый Онóфрїй [331] уткáлъ собѣ шáту, кóждои нѝтки влáсности и ску́тки апплику́й до стóгѡ Онóфрїѧ [332] такъ, якѡ я апплѣковáлемъ до пр(с)тóи двы бци. Єѯóрдїумъ засъ и конклю́зыю [333], яку́ю хóчешъ, приложѝ и до корóны стóгѡ Нїколáѧ и до шáты стóгѡ Онóфрїѧ [334].

Казáньѧ [335], тáкъже на днь стóго якóгѡ написанныи [336], мóжешъ, ѡ(т)мѣнѝвши [337], в(ъ) прáздникъ [338] г(с)пдскїй и бгорóдиченъ повѣдáти. Наприклад, в(ъ) пéршомъ казáнью [339] моємъ на стóгѡ пр(о)рка Илїю наррáцыѧ [340] є́стъ ѡ ты́мъ, же не могу́тъ лю́де до нба по(д)нéсены бы́ти богáтыи, ѡбжѝрливыи, пы́шныи и всѣ грѣшныи. Стый засъ пр(о)ркъ Илїѧ до нба по(д)нé-

526[344] сеный, бо ни богáтствами, ни потрáвами и напóѧ//ми, ни пыхóю, ни грѣхáми

Ма(р). ѝншыми [341] не бы́въ [342] ѡбтѧженый, áле былъ лéгкїй. Тоє казáньє, ѡ(т)мѣ-

sї. нѝвши [343], мóжешъ повѣдáти на вознесéнїє г(с)днє, где положѝ ѳéма такóє: г(с)дь же у́бо по глáнїи єгò к(ъ) нѝмъ, вознесéсѧ нá нбо.

В(ъ) наррáцыи [345] мовъ, же не могу́тъ до нба поднéсены бы́ти богáтыи, котóрыи богáтствами ѡбтѧжéны су́тъ, а Хс вознéслъсѧ, бо не бы́лъ богáтствами ѡбтѧжéный, понева́ж(ъ) мóвилъ: «Лѝсы я́звины ѝмутъ и птѝца нб(с)ныѧ гнѣзда, снъ же члвч(с)кїй не ѝматъ где главы̀ приклонѝти». Не могу́тъ по(д)нéсены бы́ти до нба лю́де ѡжѝрливыи, котóрыи ѡбтѧжéны су́ть

мнѡгими потра́вами и напо́ами, а Х҃с ла́тво до нб҃а поднесе́ный, бо мо́витъ єѵ(г)ли́стъ Матѳе́й ѡ Хр(с)тѣ: «Пости́сѧ дні́й четыриде́сѧтъ [346] и но́щей четыриде́сѧтъ, послѣ́ ди възалка̀». Не могу́тъ до нб҃а поднесе́ны бы́ти лю́де пышныи, кото́рыи ѡбтаже́ны су́тъ [347] пыхо́ю, грѣхо́мъ вели́кимъ. Х҃с засъ до нб҃а поднесе́ный, бо мо́витъ: «Научи́тесѧ ѡ(т) менѐ якѡ кро́токъ є́смъ и смире́нъ ср(д)цемъ». Не могу́тъ до нб҃а по(д)не́сены бы́ти лю́де всѣ грѣшныи, кото́рыи су́тъ грѣха́ми яки́ми ѡбтаже́ны, а Х҃с до нб҃а возне́слъсѧ, бо мо́витъ ѡ не́мъ ап(с)толъ Петръ: «Не сотворѝ грѣха̀ ни ѡбрѣте́сѧ лесть въ устѣ́хъ єгѡ̀». Ма(р). д.

В(ъ) другѡ́мъ засъ каза́ню моє́мъ на ст҃о́гѡ пр(о)ро́ка І́лїю нарра́цыѧ [348] пока́зуєтъ, же ст҃ы́й І́лїѧ є́стъ мѣ́стомъ мо́цнымъ, столпѡ́мъ желѣ́знымъ и му́рѡмъ мѣ́дѧнымъ. Тоє каза́ньѧ мо́жешъ на покро́въ прест҃о́и бц҃и повѣда́ти. Ѳе́ма положѝ тако́є [349]: дахъ тѧ днесь въ гра́дъ твердъ и въ сто́лпъ желѣ́зный и въ стѣ́ны мѣ́дѧны. Іерем: а҃. В(ъ) нарра́цыи [350] повѣда́й, же преч(с)таѧ дв҃а єстъ мѣ́стомъ мо́цнымъ, є́стъ столпѡ́мъ желѣ́знымъ, єстъ му́рѡмъ мѣ́дѧнымъ [351], где ѧ̀ проро́ка І́лїю, тамъ ты припомина́й прест҃ую бг҃оро́дицу. Єѯо́рдїумъ засъ, яко́є хо́чешъ, и конклю́зыю [352] прида́й до своє́гѡ каза́ньѧ [353] и на вознесе́нїє Х҃во, и на покро́въ прест҃о́и бц҃и. // 526 зв.

Нау́ка а́лбо способъ латвѣ́йшїй зложе́нѧ каза́ньѧ на неде́лѣ [354]

Каза́ньѧ [355], на пра́здники г(с)пдскїи напи́саныи, мо́жешъ, ѡ(т)мѣни́вши, повѣда́ти в(ъ) н(д)лю якую. Напри́кладъ, каза́нье моє́ вто́роє на обрѣза́нїє г(с)днє, ѡ(т)мѣни́вши єѯо́рдїумъ и конклю́зыю [356], мо́жешъ повѣда́ти по воскр(с)нїи Х҃вомъ в(ъ) неде́лю се́мую ст҃ы́хъ оц҃ъ, где з(ъ) єѵ(г)лї́ѧ возмѝ ѳе́ма то́є: се́ же є́стъ живо́тъ вѣ́чный, да зна́ютъ тебѐ єди́ного [357] истиннагѡ бг҃а и єго̀ же посла́лъ єсѝ І҃с Х҃а. Іѡа(н) з҃і.

Нарра́цыю [358] мою̀ всю на каза́ню своє́мъ мо́жешъ повѣда́ти, кото́раѧ почина́єтъсѧ: «Называ́єтсѧ збавле́нїє на́ше животомъ вѣ́чнымъ» и про(ч)., а кончи́тсѧ в(ъ) тыхъ слова́хъ: «Длѧ тогѡ̀ Х҃с мо́вилъ: «Мно́зи бо су́тъ [359] зва́нны, ма́ло же избра́н(ъ)ны(х)» [360]. Та́кже каза́нье пе́ршоє моє́ на стрѣте́нїє г(с)нє ѡ(т)мѣни́вши, мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) н(д)лю седмна́дцѧтую [361] по сошє́ствїи ст҃о́гѡ дх҃а, где з(ъ) єѵ(г)лї́ѧ ѡзмѝ ѳе́ма то́є: внїйде І҃с въ стра́ны Ту́рскїѧ и Сїдѡ́нскїѧ. Ма(ѳ): єі҃. Поты́мъ в(ъ) своє́мъ каза́ню мо́жешъ всю мою̀ повѣда́ти нар(ъ)ра́цыю [362], кото́раѧ почына́єтсѧ [363] ѡ(т) ты́хъ словъ: «Пе́ршїй разъ прихо́дит(ъ) Х҃с до насъ в(ъ) пренастѣ́йшомъ сакраме́нтѣ єѵхари́стїи» и про(ч)., а кончи́тсѧ в(ъ) тыхъ слова́хъ: «Ве́длугъ ап(с)тла Іа́кѡва мовѧчогѡ: приближи́тесѧ бг҃у и приближи́тъсѧ вамъ». Єѯо́рдїумъ засъ яко́є хочъ и конклю́зыю [364] прида́й до своє́гѡ каза́нѧ.

Мо́жешъ каза́нѧ, на пра́з(д)ники [365] бг҃оро́дичны напи́саныи, ѡ(т)мѣни́вши, повѣда́ти в(ъ) н(д)лю яку́ю, напри́кладъ, пе́ршоє моє́ каза́нѧ [366] на рж(с)-

5:7[367] тво престои бци можешъ повѣ//дати в(ъ) н(д)лю тры(д)цатъ вторую [368] по
сошествіи стагѡ дха, где положи ѳема такоє з(ъ) єѵ(г)лїа: Закхеє потщався
снійди днесь бо в(ъ) дому твоемъ подобаєтъ ми быти. Лука. ѳі.

Тутъ в(ъ) пропозыцыи [369] ѡбѣцуй показати домъ, в(ъ) которомъ Хс
мешкаєтъ, потымъ в(ъ) наррацыи [370] побожногѡ члвка назови домомъ, кото-
рый збудовала собѣ дла мешкана мудрость бжаа (Хс), ведлугъ Соломона
мовачого: прм(д)рость созда себѣ храмъ и утверди столпъ седмъ. В тымъ
же дому в(ъ) члвку побожномъ вьличай всѣ столпи [371]: соланый, оболочный,
огнистый, дымовый, желѣзный, срѣбрный, нб(с)ный, которыи в(ъ) томъ
дому в(ъ) члвку побожномъ знайдуютса; апплѣкуй тыи столпы до побож-
ногѡ члвка такъ, якѡ я до престои двы апплѣковалемъ. Єѯордїумъ зась и
конклюзыю [372] ведлугъ волѣ своеи придай своему казанью [373]. Также на во-
веденїє престои бци казанье моє першое [374] можешъ повѣдати в(ъ) н(д)лю
чтырна(д)цатую [375] по сошествіи с. дха, где ѡзми з єѵ(г)лїа ѳема тоє: упо-
добиса цр(с)твїє нб(с)ноє члвку црю, иже сотвори бракъ сну своему. Ма(ѳ).
кв. В(ъ) єѯордїумъ мовъ: цръ бгъ ѡ(т)цъ учынилъ [376] бракъ, веселїє, Хви,
снови своему, з(ъ) црков(ъ)ю стою, бо то Хва єстъ ѡблюбеница, а Хс єи
ѡблюбенецъ. Такъ мовилъ Іѡанъ Кр(с)тител(ъ) до Ха: имѣай невѣсту же-
нихъ єстъ. Маєтъ Хс веселїє из(ъ) дшею побожною, бо и то єго єст(ъ) ѡб-
любеница, которую споминаєтъ Хс в(ъ) Пѣсна(х) пѣсней, мовачи: вса єси
добра (пїен(ъ)кнаа) ближнаа моа и порока (змазы) нѣсть в(ъ) тебѣ [377].
В(ъ) пропозыцыи [378] ѡбѣцуй показати, якъ може(т) дша пїенкною быти жебы
зостала ѡблюбеницею Хвою. В(ъ) наррацыи [379] повѣдай: єсли члкъ хо-
четъ, жебы дша єго зостала пїенкною и ѡблюбеницею Хвою, нехай дшу
свою цнотами приѡздобит(ъ), нехай вшелакогѡ грѣха и учынковъ [380], и
словъ, и помысловъ злы(х) хронитса, нехай повтагаєтса ѡ(т) покармовъ
и напоєв(ъ) роскошных(ъ) и пости(т) якѡ чынили [381] Данїилъ. Ананїа,
527 зв. Азарїа // и Місаилъ, нехай млитса бгу, якѡ Юдиѳъ чинила. Кто будетъ
тоє чинити, дша єгѡ зостанетъ пїенкною и зостанетъ ѡблюбеницею Хвою.
Якѡ я тую наррацыю [382] апплѣковалемъ до преч(с)тои двы, такъ ты до по-
божнои дшѣ апплѣкуй. В(ъ) конклюзыи [383] мовъ, же Хс всѣхъ людей взы-
ваєтъ на тоє веселїє, котороє маєтъ на земли з(ъ) ѡблюбеницею своєю, з(ъ)
црков(ъ)ю стою и з(ъ) кождою дшею побожною, и в(ъ) нбѣ навѣки бу-
детъ мѣти. Але не хотатъ люде ити на тоє весел(ь)є, бо мовитъ єѵ(г)листъ
Матѳей: «Посла рабы своа призвати званныа на бракъ и не хотаху прїи-
ти». Далѣй [384] мовитъ: «Они [385] же не брегше ѡ(т)идоша овъ убѡ на село
своє, овъ же на куплю свою, прочїи же ємше рабы єгѡ досадиша имъ и
убиша ихъ». Дла тогѡ не мнѡго людей будетъ в(ъ) нбѣ зажывати [386] з(ъ)
Хр(с)томъ весел(ь)а вѣчногѡ, болше ихъ будетъ в(ъ) пеклѣ навѣки пла-

кати ве́длугъ словъ Х҃выхъ: «Мно́зи бо су́ть [387] зва́нны, ма́ло же избра́нны» и про(ч).

Єслѝ каза́нье, на пра́здникъ г(с)пдскі́й албо б҃горо́дичинъ написаное, хо́чешъ повѣда́ти в(ъ) яку́ю неде́лю, конформу́йсѧ тамъ єv(г)лі́ю чы́таному [388] на лıту́ргіи с҃то́й, пилну́й, жебы́сь на каза́нью своє́мъ припо́мнѣлъ то́є любъ в(ъ) єѯо́рдїумъ, любъ в(ъ) нарра́цыи [389], любъ в(ъ) конклю́зыи [390], що́ сѧ в(ъ) єv(г)лі́и знайду́єтъ. А [391] єслѝ каза́нье, на пра́здникъ г(с)пдскі́й и б҃горо́дичинъ напи́саное, неде́лѣ не квадру́єтъ [392], учынѝ [393] собѣ̀ и́ншоє каза́н(ь)є на неде́лю, ве́длугъ спо́собу, напи́саногѡ ту́тъ [394] въ «Ключѝ разумѣ́нїѧ».

Вѣ́дай то́є, же каза́н(ь)є, на д҃нь м҃чнка яко́го а́лбѡ с҃ти́телѧ, а́лбо ап(с)-тола, а́лбѡ про́рѡка, а́лбо и́ншого с҃то́гѡ напи́саное, мо́жешъ, ѡ(т)мѣни́вши [395], повѣда́ти в(ъ) неде́лю яку́ю. Напри́кладъ, пе́ршоє каза́ньє моє́ на с҃то́гѡ великом҃чника Геѡ́ргїѧ мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) неде́лю трына(д)цѧтую [396] по соше́ствїи с҃то́гѡ д҃ха, где ѡзмѝ з(ъ) єv(г)лі́ѧ ѳе́ма тако́є [397]: ємше дѣла́теле рабы̀ єгѡ̀ о́вогѡ у́бѡ би́ша, о́вогѡ же у//би́ша, о́вогѡ же ка́менїємъ поби́ша. Ма(ѳ). к҃а. В(ъ) нарра́цыи [398] повѣда́й причи́ны, длѧ кото́рыхъ злы́и лю́де до́брыхъ ненави́дѧт. Длѧ ты́хъ же причы́нъ [399] слу́гъ б҃жихъ [400] ап(с)толѡвъ, пр(о)ркѡвъ и и́ншыхъ [401] с҃ты́хъ и само́гѡ Хр(с)та̀ с҃на б҃жогѡ ненави́дѣли и забили. Єѯо́рдїумъ, єслѝ хочъ, моє́ и конклю́зыю [402] мою̀, а єслѝ хочъ, своє́ єѯо́рдїумъ учынѝ [403] и конклю́зыю [404] свою̀ прида́й своє́му каза́ню. 528

Друго́є моє́ каза́ньє, та́къже на с҃то́го великом҃чника Геѡ́ргїѧ напи́саноє, мо́жешъ, ѡ(т)мѣни́вши, повѣда́ти в(ъ) неде́лю два́дцѧтъ осму́ю [405] по соше́ствїи с҃та́гѡ д҃ха, где з(ъ) єv(г)лі́ѧ положѝ ѳе́ма то́є [406]: мно́зи бо су́ть зва́нны, ма́ло же избра́нныхъ. Лу(к). д҃і. В(ъ) нарра́цыи [407] повѣда́й знакѝ, з(ъ) кото́рыхъ зрозумѣ́ти мо́жемо, же не мнѡ́го людє́й будетъ в(ъ) н҃бѣ, бо́лше бу́детъ в(ъ) пеклѣ. Єѯо́рдїумъ моє́ и конклю́зыю [408] мо́жешъ, ѡ(т)мѣни́вши, до своє́гѡ каза́нѧ приложи́ти. А єслѝ хочъ, и єѯо́рдїумъ своє́, и конклю́зыю [409] свою̀ приложѝ к(ъ) своє́му каза́ню, ты́лко южъ Геѡ́ргїѧ с҃то́гѡ мина́й, а що́ в(ъ) єv(г)лі́и неде́лномъ напи́сано, то́є повѣда́й.

Каза́ньє вто́роє моє́, на с҃то́гѡ Ніколаа напи́саноє, можешъ, ѡ(т)мѣни́вши, повѣда́ти в(ъ) н(д)лю тры(д)цѧ́тую [410] по соше́ствїи с҃та́гѡ д҃ха, где положѝ з(ъ) єv(г)лі́ѧ ѳе́ма тако́є: всѧ єли́ка и́маши прода́ждъ и разда́й ни́щимъ и имѣ́ти и́маши сокро́вище на н҃бсѝ. Лука̀, и҃і. В(ъ) нарра́цыи [411] повѣда́й спо́собы ро́зныи, кото́рыми лю́де н҃ба доступу́ютъ, ґвалтомъ н҃бо порыва́ютъ, купу́ютъ, выпро́шуютъ и знахо́дѧтъ. Ѡ с҃то́мъ Ніколаю нѣчо́гѡ южъ не мо́въ, ты́лко єv(г)лі́ю неде́лному сѧ конформу́й. Єѯо́рдїум(ъ), яко́є хо́чешъ, и конклю́зыю [412] учынѝ [413] в(ъ) своє́мъ каза́ню.

Каза́ньє та́кже вто́роє [414] моє́, на с҃то́гѡ Іѡа́нна Кр(с)ти́телѧ напи́саноє, мо́жешъ повѣда́ти в(ъ) неде́лю четве́ртую [415] по соше́ствїи с҃та́гѡ д҃ха, где з(ъ) єv(г)лі́ѧ ѡзмѝ ѳе́ма то́є: мнѡ́зи ѡ(т) восто́къ и за́падъ прі́йдутъ и возлѧ́гутъ

съ Авраа́момъ, Ісаа́комъ, Іа́кωвомъ въ цр(с)твїи нб(с)ном(ъ). Ма(ѳ). ӥ. В(ъ)
528 зв пропозы́цыи [416] ωбѣцу́й показа́ти, я́къ бгъ людей сты́хъ // в(ъ) нбѣ на кролѐвство бу́детъ короновати, на кото́рую, корона́цыю [417], запроша́й слуха́човъ. В(ъ) нарра́цыи [418] повѣда́й, же якъ на кролѐвство зе́мноє члвка якобы короню́ютъ, такъ и на кролѐвство нб(с)ноє всѣхъ сты́хъ людей бу́детъ бгъ корономати. Припомина́й та(м) ша́ту, ланцу́хъ, коро́ну, сцѐптрумъ, я́блоко, маєста́тъ. Ѡ стóмъ засъ Іωаннѣ Кр(с)ти́тели южъ тамъ нѣчо́гω не мо́въ, ты́лкω гляди́ єv(г)лїа недѐлногω. Єѯо́рдїумъ, єслѝ хочъ, моє́ и конклю́зыю [419] мою́, ма́ло ω(т)мѣни́вши, апплѣку́й до своѓω каза́ньа. А єслѝ хочъ, єѯо́рдїумъ своє́ и конклю́зыю [420] свою́ учынѝ [421] вѐдлугъ нау́ки, написаной в(ъ) «Ключѝ разумѣнїа» [422].

Вѣдай и то́є, же часть каза́ньа мо́жетъ цѣлымъ каза́ньємъ бы́ти. И з(ъ) цѣлогω каза́ньа мо́жешъ [423] часть в(ъ) друго́мъ каза́нью учыни́ти [424]. Наприкладъ, в(ъ) каза́н(ь)ю моє́мъ пѐрвомъ [425] на сто́го пр(о)рка Илїю написано, для чогώ не могу́тъ бога́тыи нба доступи́ти. З(ъ) тоє́и ча́сти мо́жешъ цѣлоє каза́ньє учыни́ти [426] в(ъ) недѐлю двана(д)цатую [427] по сошѐствїи ста́гω дха, где з(ъ) єv(г)лїа [428] положѝ ѳѐма то́є: удо́бїє є́стъ велблу́ду сквозѣ игла́но ухо пройтѝ, нѐжели бога́ту въ цр(с)твїє бжїє внїйтѝ. Ма(ѳ). ѳ҃і. В(ъ) нарра́цыи [429] повѣда́й причы́ны [430], для кото́рыхъ бога́тыи не могу́тъ внїйтѝ до нба. Пѐршаа причи́на, же бга запомина́ютъ, друга́а, же псу́ютъса, удаю́тъса на роспу́сты, трѐтаа, же злымъ спо́собомъ бога́тства набыва́ютъ, четвѐр(ъ)таа, же зле зажыва́ютъ [431] бога́тства своє́гω. Єѯо́рдїумъ и конклю́зыю [432] вѐдлугъ во́лѣ [433] своє́и учынѝ [434], ты́лкω жебы́ са з(ъ) ѳѐмою згажа́ли.

В(ъ) ты́мъ же каза́нью моє́мъ пѐрвомъ [435] на сто́гω пр(о)рка Илїю написано, для чогώ бгъ на́ свѣтѣ людей злыхъ держи́тъ и не тра́титъ и́хъ. З(ъ) тоє́и ча́сти мо́жешъ цѣлоє каза́ньє учыни́ти [436] в(ъ) н(д)лю два́дцатъ па́тую [437] по сошѐствїи ста́гω дха, где з(ъ) єv(г)лїа [438] ωзмѝ ѳѐма тако́є: члвкъ нѣкїй
529 схожда́ше ω(т) Іер(с)ли́ма въ Ієрїхώнъ [439] и // в(ъ) разбо́йники в(ъ)падѐ. Лука̀, і҃. В(ъ) нарра́цыи [440] вылича́й причи́ны, для кото́рыхъ бгъ людей злыхъ на́ свѣтѣ хова́єтъ и не тра́титъ и́хъ. Пѐршаа причи́на: чека́єтъ и́хъ покаа́нїа. Друга́а, жебы́ смо са учи́ли ω(т) бга терпли́вости. Трѐтаа, жебы̀ и́хъ на ономъ свѣтѣ в(ъ) пѐклѣ затра́тилъ на вѣки. Четвѐртаа, жебы̀ през(ъ) злы́хъ людей ωчи́стилъ до́брыхъ ω(т) грѣхо́въ. Па́таа, жебы̀ до́брыи люде бо́лшую надѣю мѣли ω своє́мъ збавѐню. Шѐстаа, жебы́ смо за та́къ вели́кую терпли́вость и добротли́вость бга хвали́ли. Єѯо́рдїумъ, яко́є хо́чешъ, и конклю́зыю [441] приложѝ до своє́го каза́на, ты́лко глядѝ, жебы̀ згажа́лиса з(ъ) ѳѐмою и єv(г)лїю недѐлному конформова́лиса. Ѡ сто́мъ Илїи ю́жъ нѣчо́гω [442] не спомина́й, ты́лкω повѣда́й, що єv(г)лїє недѐлноє повѣда́єтъ.

В(ъ) каза́нью моє́мъ на введѐнїє престо́и бци написано, же преч(с)таа два коха́ласа в(ъ) по́стѣ належи́томъ [443]. З(ъ) тоє́и ча́сти цѣлоє каза́ньє мо́жешъ учыни́ти [444] в(ъ) н(д)лю сыропу́стную по сошѐствїи ста́гω дха тры-

диатъ шéстую [445], где з(ъ) єv(г)лїа такóє положѝ ѳéма: єгдà же поститéса, не бýдите якω лицемѣ́ри сѣтýюще, помрачáютъ бо лицà своà, якω да явáтъса члвѣ́кωмъ постáщеса. Матѳéй, ѕ. В(ъ) наррáцыи [446] мовъ: єслѝ хóчемо, жебы̀ постъ нашъ былъ вáжный, постѣ́мо добровóлне, не з(ъ) гнѣ́вомъ, але з(ъ) любóвїю, не дла людéй, áле дла бга, не дла грóшей, áле дла лáски бжои, не чрéву, але дши своéй выгажáючи и поты́мъ тогò недоѣдáючи и недопивши, чогó смω недоѣли и недопилѝ. Єзóрдїумъ и конклюзыю [447] вéдлугъ вóлѣ своєи приложѝ до своéгω казáна, тылкω южъ ω престóй бци нѣчóгω [448] не мóвити, áле єv(г)лїю н(д)лному трéба са конформовáти. В(ъ) тым(ъ) же казáню написано, же прч(с)таа два млйласа дóбре. З(ъ) тоєи чáсти мóжешъ цѣлоє казáньє учынити [449] на н(д)лю тры(д)цатъ пáтую [450] по сошéствїи стáгω дха, ω мытарѣ и о фарисéи, где з(ъ) єv(г)лїа [451] положѝ ѳéма такóє: // члвка два внїйдóста въ црквъ помлйтиса [452], єдéнъ фарисéй, а дрýгїй мытáръ. Лукà, иї. В наррáцыи [453] повѣдáй: єслѝ дóбре хóчемо бгу млйтиса, не злѐ, млѣ́мωса, всю мы́сль до бга ωбернýвши, ω(т)пускáючи людéмъ урáзы своѝ, з(ъ) вѣ́рою такóю, же дасть намъ бгъ, чогò потребýємо, з(ъ) покóрою, не з(ъ) гóрдостю по-фарїсейску, з(ъ) мл(с)рдїємъ слýхаючи прóзбы людскои, приказáна бжїи заховýючи, ω слýшную речъ прóсачи, вшелáкого грѣхá выстерѣ́гаючиса. Єзóрдїумъ и конклюзїю вéдлугъ вóлѣ своєи придáй к томỳ казáню [454]. 529 зв.

Мóжешъ з(ъ) єдного казáна чáсомъ єзóрдїумъ áлбо конклюзыю [455] взáти и учынѝти [456] з(ъ) негѡ̀ наррáцїю в(ъ) дрýгомъ казáню. Наприкладъ, в(ъ) пéршомъ казáню моємъ на стрѣтéнїє г(с)днє єзóрдїумъ починáєтъса: мóвилъ Хс: «Не требýютъ здрáвыи врáча, но болáщїи» и про(ч). Тамъ знайдýютса розмайтыи хорóбы, котóрыи Хс улѣчáлъ. З(ъ) того єзóрдїумъ мóжешъ учынѝти [457]. Наррáцїю в(ъ) казáню, котóроє схóчешъ повѣдáти в(ъ) н(д)лю в по сошéствїи стáго дха, где з(ъ) єv(г)лїа [458] положѝ ѳéма такóє: прохождáше всю Галїлéю, Іс учà на сóнмищихъ ихъ и проповѣдáа єv(г)лїє [459] цр(с)твїа и исцѣлáа всакъ недýгъ и всáку язю в(ъ) людéхъ. Ма(ѳ): д. В(ъ) наррáцыи [460] выличáй розмайтыи хорóбы, котóрыи Хс тепéръ улѣчáєтъ в(ъ) людéхъ, называй пышныхъ людéй ωпухлими [461], лѣнѝвихъ паралитыками, лакóмыхъ скорчеными, заздроснѝвыхъ на фéбру хорýючими, нечы́стыхъ [462] в(ъ)шетéчникωвъ трудовáтыми, немл(с)рдныхъ рýку сухýю мáючими, злый рóзумъ и вóлю злýю мáючихъ [463] хрóмыми на ωбѣ́двѣ нωги, глухѝми не слýхаючихъ слóва бжогω, слѣпы́ми несправедлѝвыхъ, нѣмы́ми назовѝ тыхъ, котóрыи не споведáютса грѣхωвъ своихъ. Єзóрдїумъ и конклюзїю [464] вéдлугъ вóлѣ своєи придáй до той наррáцыи [465]. // 530

Тáкже и конклюзїю з(ъ) казáна в-го. моéгω на стóгω Іωáнна Кр(с)тла мóжешъ взáти и з неи наррáцїю учынѝти [466] в(ъ) казáню, котóроє схóчешъ повѣдáти в(ъ) н(д)лю д-ю по сошéствїи стáгω дха, где положѝ ѳéма такóє: снове же цр(с)твїа изгнáны бýдутъ въ тмỳ кромѣ́шнюю. Матѳéй, и.

В(ъ) наррáцїи повѣдáй, же дла тыхъ причи́нъ стручáєтъ бг҃ъ людéй ω(т) цр(с)твїа [467] нб҃сного, дла котóрыхъ стручáєтъ и ω(т) цáрства зéмного. Навходоносóра струти́лъ за гóрдость з(ъ) цáрства зéмного, Саýла [468] за непослушéнство, Валтазáра [469] за пѧнство, Ровоáма [470] за ѡкрутéнство, и́ншихъ стручáет(ъ) бг҃ъ з(ъ) цáрства за несправедли́вость, и́ншыхъ [471] стручáєтъ за роспустноє и вшетéчноє жы́тїє [472], такъ и ω(т) црства нб҃сного ω(т)ручáєтъ бг҃ъ людéй за гóрдость, за непослушéнство, за пѧнство [473], за ѡкрутéнство, за несправедли́вость и за роспуст(ъ)ноє и вшетéчноє жы́тїє [474]. Єзóрдїумъ и конклю́зїю вéдлугъ вóлѣ своєи придáй до той наррáцїи.

Жéбы сь лáтвѣй и рыхлѣй мóглъ учини́ти казáньє на н(д)лю якýю-колвекъ, читáй мой казáнѧ, котóрыи на н(д)ли нѣкоторыи написáлемъ, що тýтъ знайдýєтсѧ в(ъ) прецéпта(х), то єстъ в(ъ) наýцѣ, тóє все тамъ в(ъ) еѯемплáхъ, тó єстъ в(ъ) приклáдахъ, яснѣй показáно єстъ и протолковáно [475].

Спытáєтъ кто, я́къ мóжеш(ъ) з(ъ) малóи чáсти вели́коє казáн(ь)є учинити. Ѿ(т)казую. Трéба тýю часть казáнѧ ам(ъ)плѣфѣковáти, роз(ъ)ширáти [476], трéба придавáти до ней при́клады, подобéнства, сентéнцїи, фѣгýры, довóды рóзныи з(ъ) писмà ст҃óго, з(ъ) учи́телей цркѡвныхъ [477], то малáѧ часть вели́ким(ъ) казáньємъ зостáнетъ.

Ґды повѣдáєшъ казáньє, глѧдѝ тогѡ, жебы (с) людéй не привѣлъ мóвою своéю до десперáцїи, до рóспачи. Мóжешъ и́хъ на кáзаню своéмъ засмути́ти и устрáшити, мóвачи, же такíи, котóрыи злóє чы́нѧтъ [478], нб҃а не достýпѧтъ, áле пóтымъ потѣшъ и́хъ и учынѝ [479] имъ надѣю збавлéнїѧ [480], если́ сѧ покá-
530 зв. ютъ и перестáнутъ злóє чыни́тѝ [481]. Чытáй [482] моє // вторóє казáньє на ст҃óгѡ великомч҃ника Геѡргїѧ, тамъ наррáцїѧ моѧ мóжетъ когѡ засмути́ти и устрáшити, бо в(ъ) наррáцїи рѡзныи сýтъ знакѝ, же не мнѡгω людéй бýдетъ в(ъ) нб҃ѣ бóлше бýдетъ в(ъ) пéклѣ. Áле коклю́зїѧ людéй потѣшáєтъ и збавлéньѧ и́мъ надѣю чы́нитъ [483], бо в(ъ) кон(ъ)клю́зїи напи́сано, же мнѡгω єстъ на свѣтѣ жыдѡвъ [484], тýркωвъ, татáрωвъ, арїѧнωвъ, несторїѧнωвъ, адами́тωвъ, монотелѣтωвъ и и́ншыхъ погáнωвъ, геретикѡвъ и людéй невѣрныхъ, тыми бг҃ъ пéкло напóлнитъ, а мы̀, правослáвныи хр(с)тїѧне, мѣймω всѣ такýю надѣю, же бýдемо збавлéны [485] и достýпимо нб҃а, бо вѣримо в(ъ) правди́вого бг҃а, ты́лко ещè при вѣрѣ мѣймо дóбрыи учы́нки [486]. А єслѝ в(ъ) грѣхáхъ яки́хъ знайдýємωсѧ, сповѣдáймωсѧ и́хъ и покýту за ни́хъ чинѣмω, то достýпимω всѣ збавлéньѧ вѣчногω, и прóчаѧ.

Чытáй [487] ещè пéрвоє казáньє моє на ст҃óгω пр(о)рка И́лїю, тóє богáтыхъ людéй мóжетъ засмути́ти и устрáшити, бо тáмъ напи́сано, же богáтыи не могýтъ вні́йтѝ до нб҃а дла тогѡ, же бг҃а запоминáютъ, же псýютъсѧ, роспýстными стаю́тъсѧ, же злы́мъ спóсобомъ набывáютъ богáт(ъ)ства, же зле богáтства заживáютъ. Пóтымъ тóє казáньє людéй богáтыхъ потѣшáєтъ [488] и ω збавлéню и́мъ вóнтпити не кáжетъ, бо тáмъ дáлїй напи́санω, же мнѡгїи люде богáтыи былѝ нá свѣтѣ. Константи́нъ Вели́кїй, цéсаръ грéцкїй, Володи́меръ, монáрха рýскїй, Їωáнъ Мл(с)тивый, патрїáрха алеѯандрíйскїй, єднáкъ сѧ в(ъ) нб҃ѣ знайдýют, бо ωнѝ в(ъ) богáтствахъ своихъ бг҃а не запоминáли, не

псовалиса, добрымъ способомъ богатства набывали и добре богатства своего заживали и прочаа. Старайса жъ и ты, жебы сь засмутивши и устрашивши людей мовою своею, потымъ ихъ потѣши(л) збавленїемъ, которогѡ, покаавшиса, могутъ доступити. Старайса, жебы сь ихъ не привѣлъ до ѡ(т)чаанїа, до роспачи, бо то грѣхъ естъ великїй противъ дха стогѡ. До тогѡ з(ъ) роспачи Саулъ мечемъ, пробився //, Іюда ѡбѣсивса. И теперъ многїи задаютъ самы [489] смерть собѣ. Зачимъ жебы сь ты не былъ того грѣха чужого участникомъ, не приводи нѣкого до ѡ(т)чаанїа [490]. 531

Конецъ [491] чиначи тоеи моеи працы, даю тобѣ такую раду: чытай книги и що хорошое вычитаешъ, нотуй собѣ и до своего казана апплѣкуй. До того чытай второе казанье мое на стогѡ Іѡанна Бгослова, которого я выхвалю през(ъ) десать предикамента фїлософскїи. Там(ъ) з(ъ) кождогѡ предикаменту можешъ концептѡвъ мнѡго собѣ взати и цѣлое казанье з(ъ) единогѡ предикаменту можешъ написати и повѣдати. Знайдешъ у мене цѣлое казанье з(ъ) единогѡ предикементу [!], ѡ(т) колико сти написаное на стогѡ Іѡанна Кр(с)тела, бо тамъ все казанье первое показуетъ, же стыи Іѡанъ Кр(с)тель великїй былъ при нарожению, великїй за живота, великїй и по смерти. Знайдешъ у мене з(ъ) единогѡ предикаменту ѡ(т) яковости цѣлое казанье учиненое на введенїе пр(с)той бци, бо тамъ все казанье первое учитъ, же пр(с)таа бца пїенкнаа естъ на дшѣ для тогѡ, же цнѡтами дшу свою приѡздобила, и для тогѡ, же не маетъ жадного грѣха на дшѣ своей, который дшу шпетитъ, и для посту своего и для млтвы своеи. Знайдешъ у мене з(ъ) единогѡ предикаменту ѡ(т) чинена цѣлое казанье написаное на стого архїерея Николаа, бо тамъ все казанье первое учитъ, же стый Николай зраховалъ тое, що еще не было, зобралъ раскроплен(ъ)ныи каплѣ, ѡзеленилъ сухїи цвѣти, ѡтворилъ запертаа хранилища и выпровадилъ затворенныи в нихъ вѣтры, и намалїовалъ образъ голосу. Знайдешъ у мене з(ъ) единогѡ предикаменту ѡ(т) терпенїа цѣлыи казана учыненыи на страсти Хвы, бо тамъ ѡбое казана ѡ Хвомъ тер(ъ)//пенїи написани сутъ. Знайдешъ у мене з(ъ) единогѡ предикаменту ѡ(т) мѣсца казанье цѣлое на блговѣщенїе пр(с)тои бци, бо тамъ все казан(ь)е первое показует(ъ), же пр(с)таа бца маетъ на землѣ мѣсце межи всѣми людми, маетъ в(ъ) нбѣ мѣсце межи всѣми агглами, маетъ мѣсце в(ъ) нбѣ з(ъ) пренастѣйшею тр(о)цею вышше всѣхъ людей стыхъ и выш(ъ)ше всѣхъ агглѡвъ. Знайдешъ у мене з(ъ) единогѡ предикаменту ѡ(т) ѡдежды казанье цѣлое на успенїе престои бци, бо тамъ все казанье первое показуетъ шату престои бци з(ъ) розныхъ нитокъ утканую. Вторѡе зась все казанье показуетъ корону престои бци з(ъ) розныхъ звѣздъ учыненую. Знайдешъ у мене и з(ъ) иншихъ предикаментѡвъ цѣлыи казана написаныи, которыхъ тутъ не хочу специфѣковати, бо розумъ твой можетъ тое понати, если будешъ читати и уважати. // 531 зв. 532

Како же вѣруют(ъ) его же не услышаша, како же услышатъ без(ъ) проповѣдающаго. Ри(м). ї.

Внимáй собѣ и учéнїю и пребывáй в ны(х), сéа бо творѧ̀ и са(м) сп҃сé-
шиса и послушáющи(х) тебѐ. а҃. Ти(м). д҃.

Не вы́ бо бýдете гл҃юще, но дх҃ъ ѡ(т)ца вáшегѡ гл҃ѧ́й въ вáсъ. Матѳéй, і҃.
Слушáѧй васъ менѐ слушáє(т) и ѡ(т)мѣтáѧйсѧ васъ менѐ ѡ(т)мѣтáєт-
сѧ. Лукà. і҃.

Читéлнику правослáвный. Кни́ги свои ап(с)лъ Пáвелъ давáлъ по(д)
розсýдокъ и́нши(м) ап(с)лѡмъ, пришóвши на соббо́ръ Іер(с)ли́мскїй, бо мó-
ви(т): «Возыйдѡ́хъ въ Іер(с)ли́мъ съ Вариáвою, поймъ съ собóю и Ты́та, во-
зыйдóх(ъ) же по ѡ(т)кровéнїю и возложи(х) и́мъ бл҃говѣствовáнїе, єже про-
повѣдáю въ язы́цехъ на єди́нѣ же мни́мымъ да не кáко вóтще текỳ илѝ текóхъ.
И я̀ кни́гу своѝ малýю «Ключъ разумѣнїѧ» даю̀ под(ъ) розсýдокъ цр҃кви ст҃ой
532 зв. каѳоли́ческой, ап(с)лской, всхóдней, да не кáкѡ вóтще текỳ илѝ текóхъ.

ПРИМІТКИ

[1] I, II учини́ти; [2] I, II котрáѧ; [3] I, II три; [4] I, II чи́нитъ; [5] II чи́м(ъ); [6] I, II и́ншїи; [7] I ѡны; [8] I, II рéчи; [9] Наступний абзац у I, II відсутній; [10] I, II зачимъ; [11] II повинныи; [12] I, II наррáцыи; [13] I, II пропозы́цїєю; [14] I, II наррáцїѧ; [15] I, II пропозы́цїи; [16] II наррáцїи; [17] I, II речи; [18] I, II палѧ́цъ; [19] I, II слова *брáму албо* відсутні; [20] I, II и́ншїй; [21] I, II наррáцїи; [22] I, II конклю́зїи; [23] I ѡбицáлем(ъ); [24] I, II конклю́зїѧ; [25] I, II прїемлет(ъ); [26] I нáйзацнѣ́йшїи, II нáйзацнѣшїи; [27] I, II наррáцїѧ; [28] I, II пропозы́цїи; [29] I конклюзїа, II конклюзїѧ; [30] I ѡдѣ́ѧна; [31] I, II преукрашéнна; [32] I, II учини́лемъ; [33] I, II є́ѣ; [34] II и́нши(х); [35] II учинéноє; [36] II Моvсéй; [37] I, II конклю́зїю; [38] I, II конклюзїѧ; [39] I, II, вы́рїтыи; [40] I Алеѯáндръ; [41] I, II и́ншихъ; [42] II в(ъ)ти(м); [43] I, II учини; [44] Наступний абзац у I і II відсутній; [45] I, II заголовка немає; абзац починається з такого речення: Єсть и дрýгїй спóсобъ зложéнѧ казáнѧ; [46] I, II и́ншихъ; [47] I, II замість наступної фрази, маємо: кáменъ вы́дал(ъ) гóлосъ свóй; [48] I, II наррáцїи на чáсти; [49] I, II иншихъ; [50] I, II конклю́зїѧ; [51] II три; [52] I, II учини́ли; [53] I, II пропозы́цїи; [54] Перелік наступних доброчинностей, закінчуючи словом *справедли́вость*, у I і II відсутній; [55] I, II наррáцыи; [56] I, II конклю́зїи; [57] I, II ѡны̀; [58] I, II пропозы́цїи; [59] I, II конклю́зии; [60] Наступний абзац у I і II відсутній; [61] I, II празную(т); [62] I, II після слова *напри́кладъ* такі слова: ап(с)ла, пр(о)рóка, мч҃нка албо и́ншого ст҃го, припоминáй,— далі за нашим текстом; [63] I, II якїє; [64] I, II якїѣ; [65] I, II пожи́тки; [66] I, II речи; [67] I, II вылѣчáти; [68] I слуха(н)ѧ, II слухáнѧ; [69] I каза(н)ю, II казáню; [70] I, II ѡны; [71] I, II казаню; [72] I, II слухáнѧ; [73] I, II нѣчогѡ; [74] I каза(н)є; [75] I, II Влади́мира; [76] I, II назывáєтсѧ; [77] I кролїовáлъ; [78] I, II звитѧ́зство; [79] I, II на(д) тѣ́лом(ъ); [80] I на(д) дїáволомъ, II на(д) дїѧ́воломъ; [81] I звитѧ́зствѣ; [82] I, II котрóє; [83] I каза(н)є; [84] I, II библѣ́и; [85] I, II казáню; [86] Наступний абзац у I і II відсутній; [87] I притрáфи(т)сѧ, II притрáфитсѧ; [88] II пи́л(ъ)наѧ; [89] I, II ѳема; [90] I, II быблѣи; [91] I, II ч(с)тного; [92] II стvлу; [93] I, II тепéрѣшнего; [94] I, II Єслѝ схóчешъ, мóжешъ; [95] I, II любъ; [96] I, II казáнѧ; [97] I, II котры́й; [98] I, II нѣ́которїє; [99] I, II тепéрѣшнего; [100] I, II ѡккáзїи; [101] I, II казáню; [102] I, II архистрати́га; [103] I Михайла; [104] I каза(н)є, II казáнє; [105] I Михайла; [106] I Михайле; [107] I Михайле; [108] I, II мнѡ́гыи; [109] I, II нáши(м); [110] I непрїáтелскихъ; II непрїѧ́телских(ъ); [111] I, II гонѧ́щихъ; [112] I, II бл҃гоч(с)ти́вого; [113] I, II прѡсщенного; [114] I, II бг҃олюбивого; [115] Замість наступного абзаца, в I і II такий текст: Кáжетъ и ап(с)лъ Пáвелъ, жебы́ смо знáчне и вырáзне до зрозуме(н)ѧ лю́дского слóво б҃жїє пропо-
і.ко(р). вѣдáли, бо мóви(т): аще безвѣ́стенъ гласъ трубà дасть, кто уготóвитсѧ на брань. Тáко и вы́,
д҃. áще небл҃горазýмно слóво дади́те язы́ко(м), кáко уразумѣ́єтсѧ гл҃емоє. Бýдете бо въ воздухъ гл҃ще. [116] Наступного речення в I і II немає; [117] I, II такóѣ; [118] I, II инших; [119] II котрыи; [120] I, II котрыи; [121] I, II цр҃кóвного; [122] I каѳедрѣ; [123] I, II запрашáти; [124] II пропозы́цїи; [125] I, II ѡхóчыми; [126] I, II єди́ныѧ; [127] II инстыґовáла; [128] I, II хр(с)тїáне; [129] I, II цього слова немає; [130] II с; [131] II хр(с)тїáне; [132] I, II назывáєтсѧ; [133] У стародруку помилково 509; [134] I Іѡана; [135] I, II библі́и; [136] I, II ѕѣ́лах(ъ); [137] I инш ы(х); [138] I, II власности; [139] II теперѣшнего; [140] I, II тыє; [141] I казáн(ь)ѧ; [142] I каза(н)є; [143] I, II ухорони́ти; [144] I,

II немає слів: и ѡ прожной хлюбѣ чл҃чой; [145] II це слово відсутнє; [146] I, II вылѣчаючи; [147] I, II немає *и вызволѧлъ;* [148] I прена(и)стѣйшїй, II пренайстѣйшїй; [149] I, II ѡ(т)чизну; [150] I, II ѡ(т)чизны; [151] I, II вылѣчати; [152] I, II наррацїи; [153] дужки стоять у стародруку; [154] I, II тисѧчу; [155] I, II т(ъ)рваєтъ; [156] I, II гел(ъ)мъ; [157] I, II конклюзїи; [158] I, II учинишъ; [159] I, II ѡста(т)нюю; [160] I казанє; [161] I, II вѣдѣ; [162] II по(д)гриз(ъ); [163] II жывот(ъ); [164] I, II еде́нъ; [165] I, II наполнѧєтъ; [166] II наррацїи; [167] I пожегна(н)є; [168] II казан(ь)ѧ; [169] I, II чїємъ; [170] I, II бо розныи; [171] II наррацїи; [172] I, II чинилъ; [173] I, II учинки; [174] I, II учини; [175] I, II *ѡ(т) него* немає; [176] Замість наступного речення, в I, II такі слова: Можешъ и тутъ ексордїумъ взѧти з(ъ) казанѧ моего второго на преѡбраженїє гн҃є. Далі за нашим текстом; [177] I, II в(ъ)войти; [178] I, II учини; [179] I, II таємници; [180] I, II чинѧтъ, [181] I, II Сїрахъ; [182] I, II наррацїѣ; [183] I, II конклюзїи; [184] I, II учинишъ; [185] I, II в҃; [186] I каза(н)нѧ; [187] I, II а҃; [187а] I, II шишакъ; [188] I, II вылѣчаєтъ; [189] I, II широкаѧ; [190] I II учинки; [191] I, II учинкахъ; [192] I, II учинки; [193] I, II зачимъ; [194] I, II учинити; [195] I, II с; [196] I, II ѡ(т)чизну; [197] I, II мїръ; [198] I, II миротворци, блг(с)вени покой чинѧчїи; [199] I, II учинити; [200] I, II значитсѧ; [201] I, II с; [202] I, II учинилъ; [203] I хр(с)тїане; [204] I ѡ(т)чизна; [205] I, II ѡ(т)чизна; [206] I, II ѡ(т)чизна; [207] I, II учинити; [208] I Мѡѵсей, II Моѵсей; [209] I, II учинишъ; [210] I, II наррацїи; [211] I, II прїѧть; [212] I, II конклюзїи; [213] I, II блгочестивый; [214] I, II учинишъ; [215] I, II наррацїи; [216] I, II конклюзїи; [217] I, II учинишъ; [218] I, II учини; [219] I, II учини; [220] I, II учинити; [221] I, II своєѣ; [222] I, II наррацїи; [223] I, II чинилъ; [224] I, II чинити; [225] I, II чинилъ; [226] I, II поживали; [227] I, II тысѧча; [228] I наррацыи; [229] II наррацїи; [230] I, II межи; [231] I многы; [232] I, II межи; [233] I, II межи; [234] I, II межи; [235] I, II межи; [236] I, II є ще такі слова: которыи бг҃ъ кажетъ заховати; [237] I, II чинилъ; [238] I, II є слово *чинити;* [239] I, II ѡны; [240] I, II котроє; [241] II наррацїи; [242] I, II хр(с)тїѧне; [243] I, II покорны; [244] I, II Сїрахъ; [245] I, II в҃, замість *глава вторая*; [246] I, II казан(ь)є; [247] I наррацыи; [248] I, II чинила; [249] I, II читай; [250] I, II повинны; [251] I, II чинити; [252] I, II ѡны; [253] I, II чинили; [254] I, II кондицыю; [255] I, II чинилъ; [256] I, кондицїю, II кондицыю; [257] I, II чинилъ; [258] I, II чинити; [259] I, II читай; [260] I, II читай; [261] I в(ь)ѣханїє; [262] I, II читай; [263] I, II читай; [264] I, II межи; [265] I, II казанѧ; [266] I, II учинити; [267] I, II агглы; [268] У стародруку помилково 523; [269] I, патрїѧрхо(в); [270] I, II с; [271] I, II ключа; [272] I, II бц҃ы; [273] I, II учинити; [274] I, II єъ; [275] Замість наступного абзаца, в I, II такий текст (подаємо за виданням 1663 р. з різночитаннями за виданням 1659 р.):

Конецъ чинѧчи тоєи моєи працы, даю тобѣ такую раду: читай книги и що хорошоє вычитаєшъ, нотуй собѣ и до своєго казанѧ апплѣкуй. До того уважай, кто, що чинилъ, на якомъ мѣстцу (I *мѣсцу*), з кимъ, длѧ чого, якимъ способомъ, котрого часу.

Єсли книги будеш(ъ) читати и часто казан(ъ)ѧ (I *каза(н)ѧ*) повѣдати, до того єсли тыи циркум(ъ)станцїи, ѡколичности будеш(ъ) уважати в концепты з нихъ чинити, латво в(ъ) неделю и в(ъ) ст҃о и на погребѣ и на иншихъ(ъ) ѡкказїѧх(ъ) казан(ъ)є (I *каза(н)є*) учиниш(ъ).

Бо тутъ с кождого слова можешъ собѣ шырокую матерїю до казан(ъ)ѧ взѧти, з кождого слова може(ш) многѡ концептовъ учинити. Наприкладъ: К т о? Хс кроль на(д) кролми, пн҃ъ надъ паны, бг҃ъ и створитель всего свѣта, ѡ которомъ написано: цр҃ъ царе(м) и гдь г(с)дем(ъ).

Щ о ч и н и л ъ ? Терпѣлъ муки и смр҃ть по(д)нѧлъ ѡ(т) чл҃ка, которого самъ учинилъ руками своими з(ъ) болота. Такъ мовитъ прв(д)ный Iѡ(в): бренїє мѧ соз(д)алъ єси, в(ъ) землю же паки ѡбращаєши мѧ. //

Н а я к о м ъ м ѣ с ц у ? В Єр(с)лимѣ, столечнѡмъ мѣстѣ жидовскомъ, которому 247 зв.
великїє показовалъ добродѣйства и в(ъ) которомъ великїє чинилъ чуда, бо мовитъ самъ Хс: Iєр(с)лимъ, Iєр(с)лимъ избивый пр(о)рки и каменїємъ побиваѧ посланныѧ к(ъ) тебѣ, коль краты восхотѣхъ собрати чада твоѧ, якѡ же собираєтъ кокошъ птенца своѧ по(д) крылѣ и не восхотѣсте. Пророковалъ ѡ томъ Двдъ, же мѣлъ Хс в(ъ) Iєр(с)лимѣ муки и смр҃ть под(ъ)нѧти, бо написалъ: «Бг҃ъ же цр҃ъ нашъ прежде вѣкъ содѣла сп(с)нїє посредѣ землѧ». Длѧ того мовитъ посредѣ землѧ, бо Iєр(с)лимъ єсть посредѣ свѣта.

З к и м ъ ? Терпѣла з(ъ) Хр(с)томъ и преч(с)таѧ дв҃а матка єгѡ, бѡ ѡна великїй боль в(ъ) ср(д)цу своємъ мѣла и напол ы умирала, поглѧдаючи на муки и на смр҃ть Хр(с)ву. Пр(о)роковалъ ѡ тымъ Сїмеѡнъ мовѧчи до преч(с)тои дв҃ы: «Тебѣ же самой дш҃у пройдетъ ѡружїє».

ѡрўжїемъ называетсѧ боль великїй, который мѣлъ ср(д)це прч(с)той дв͠ѣ по(д) часъ муки и смрти Х͠вои проразити.

Длѧ чого? Терпѣлъ Х͠с длѧ збавенїѧ нашегѡ, жебы смѡ мы вѣчныхъ мукъ не терпѣли; умеръ на кр(с)тѣ, жебы смо мы вѣчною смертю в(ъ) пеклѣ не умирали; выллялъ кровъ (I *кровь*) свою пренайсвѣйшую, жебы ѡмылъ грѣхи н͠ши. Такъ мовитъ ст͠ый Іѡаннъ Б͠гословъ в(ъ) апокалипси: омы насъ ѡ(т) грѣхъ н͠шихъ кровїю своею.

Якимъ способомъ? Ѡкрутне Х͠а жиды мучили, бо голову терновымъ вѣнцем(ъ) покололи, руки и нѡги гвоздми пробили, бокъ копїею ѡ(т)ворили, все тѣло розками и бичами зраннили и раны на раны ему придавали. Такъ мовитъ Х͠с усты Дв͠двими: «К(ъ)
248 болезни язвъ моихъ приложиша, приложи безаконїе к безаконїю ихъ». //
/а(л).й. Котрого часу? О шестой годинѣ Х͠с на кр(с)тѣ прибитый, ведлугъ еѵ(г)листы Луки: быст(ъ) же якѡ ча(с) шестый, бо ѡ шестой годинѣ Адамъ в(ъ) рай согрѣшилъ, гды простеръ руку до дерева заказаного и урвавши ѡвощъ з(ъ)ѣлъ. Зачимъ и Х͠с, новый Адамъ, ѡ шестой годинѣ руки свои простеръ на древѣ кр(с)тномъ, жебы мукою своею грѣхъ старого Адама згладі(л). Гды всѣ ѡ Хр(с)тѣ выполнилисѧ пр(о)рцства и фѣгуры, на той часъ Х͠с терпѣлъ муки и смрть по(д)нѧлъ за насъ, бо мови(л) на кр(с)тѣ, умираючи: «Совершишасѧ»; [276] I, II Наука короткаѧ, албо способъ зложенѧ казанѧ; [277] I, II читаючи; [278] I, II иншїи; [279] I Прокопїа; [280] I, II Євстафїѧ; [281] I, II иншихъ; [282] I, II учинити; [283] I, II написаныи; [284] I, II учинишъ; [285] I, II ексордїумъ; [286] I, II наррацїѧ; [287] I, II конклюзїѧ; [288] I, II Євстафїѧ; [289] I, II читаючи; [290] I, II Василїѧ; [291] I, II Григорїѧ; [292] I иншихъ; [293] I, II учинити; [294] I, II наррацїѧ; [295] I, II конклюзїѧ; [296] I, II учини; [297] I Ніколаа; [298] I Василїа; [299] I, II празнуютъ; [300] I, II читаючи; [301] I, II казанѧ; [302] I, II ап(с)толѡ(в); [303] I, II учинити; [304] I, II читаючи; [305] I, II иншїи; [306] I, II учинити; [307] I, II читаючи; [308] I, II замість и на пр(п)д(б)нагѡ ѡ(т)ца н͠шего Онофрїѧ Великагѡ, маємо такі слова: и на прп(д)ѡбныхъ ѡ(т)цъ н͠шихъ Антѡнїѧ и Θеѡдѡсїѧ Печерскихъ; [309] I, II иншїи; [310] II Сѵмеѡна; [311] I Іѡаникїа; [312] I, II иншихъ; [313] I, II учинити; [314] I казаніє, [315] I казаніє; [316] I, II учинити; [317] I, II наррацїю; [318] I, II учинишъ; [319] I казаніє; [320] I, II конклюзїю; [321] I, II конклюзїѧ; [322] I, II конклюзїю; [323] I, II казанѧ; [324] I, II празники; [325] I, II казаню; [326] I, II учинити; [327] I, II наррацїи; [328] I, II учинити; [329] I, II Ѡнуфрїю; [330] I, II наррацїи; [331] I, II Ѡнуфрїй; [332] I, II Ѡнуфрїѧ; [333] I, II конклюзїю; [334] I, II Ѡнуфрїѧ; [335] I, II казанѧ; [336] I, II написаныи; [337] I, II ѡдмѣнивши; [338] I, II празникъ; [339] I, II казанѧ; [340] I, II наррацїѧ; [341] I, II иншими; [342] I, II был(ъ); [343] I ѡ(д)мѣнивши; [344] У стародруку помилково 521; [345] I, II наррацїи; [346] I, II четыредесѧ(т); [347] I, II суть; [348] I, II наррацїѧ; [349] I, II *такое* відсутнє; [350] I, II наррацїи; [351] I, II наступна частина речення відсутня; [352] I, II конклюзїю; [353] I, II казанѧ; [354] I, II цей заголовок відсутній, на полі напис: Зри в(ъ) Ключъ разу(м); [355] I, II казанѧ; [356] I, II конклюзїю; [357] I, II цього слова немає; [358] I, II наррацїю; [359] I, II суть; [360] I избранны; [361] I, II зі; [362] I, II наррацїю; [363] I, II починаєтсѧ; [364] I, II конклюзїю; [365] II празники; [366] I каза(н)є; [367] У стародруку помилково 537; [368] I, II л͠в; [369] I, II пропозицїи; [370] I, II наррацїи; [371] I, II столпы; [372] I, II конклюзїю; [373] I, II казаню; [374] I, II а͠; [375] I, II д͠і; [376] I, II учинилъ; [377] I, II глоси відсутні, є переклад всього речення: всѧ есте(с) пієнкнаѧ, прїяте(л)ко моѧ, и змазы нѣ маш(ъ) в(ъ) тебѣ; [378] I, II пропозицїи; [379] I, II наррацїи; [380] I, II учинковъ; [381] I, II чинили; [382] I, II наррацїю; [383] I, II конклюзїи; [384] I, II далїй; [385] I, II оны; [386] I, II заживати; [387] I су(т); II суть; [388] I, II читаному; [389] I, II наррацїи; [390] I, II конклюзїи; [391] I, II сполучник відсутній;[392] I, II далі йдуть такі слова: не можешъ єгѡ в(ъ) н(д)лю якую повѣдати; [393] I, II учини; [394] I, II немає цього слова; [395] I ѡдмѣнивши; [396] I, II г͠і; [397] I, II тое; [398] I, II наррацїи; [399] I, II причинъ; [400] I б͠жїхъ, II б͠жїих(ъ); [401] I, II иншихъ; [402] I, II конклюзїю; [403] I, II учини; [404] I, II конклюзїю; [405] I, II к͠и; [406] I, II такое; [407] I, II наррацїи; [408] I, II конклюзїю; [409] I, II конклюзїю; [410] I, II я͠; [411] I, II наррацїи; [412] I, II конклюзїю; [413] I, II учини; [414] I, II в͠; [415] I, II д͠; [416] I, II пропозицїи; [417] I, II коронацїю; [418] I, II наррацїи; [419] I, II конклюзїю; [420] I, II конклюзїю; [421] I, II учини; [422] Далі в I і II йде такий текст:

Казан(ь)є моє, на прп(д)бнагѡ о͠ца н͠шего Антонїѧ Печерского написаноє, можешъ ѡ(т)мѣнивши мало, повѣдати в(ъ) н(д)лю г͠-ю по сошествїи с͠тго д͠ха, где з(ъ) єѵ(г)лїѧ

(I *єv(г)лїа*) ѡзмѝ ѳема то́є: никто̀ же мо́жеть двома̀ г(с)пди́нома работа́ти, лю́бо єди́ного возлю́бить, а дру́гаго возненави́дить. Ма(ѳ). ѕ.

В(ъ) єѯо́рдїумъ мо́въ: два паны̀ знайду́ютсѧ проти́вныи, кото́рымъ лю́де слу́жать. Єде́нъ пнъ єсть бгъ, а тому̀ до́брыи лю́де слу́жать, бо бгъ є́сть до́брый. Такъ мо́вил(ъ) Хс: «Нікто̀ же блгъ, то́кмо єди́нъ бгъ». Дру́гій пнъ є́сть свѣт(ъ), тому̀ злы́и лю́де служа́ть, бо и свѣ́тъ є́сть злы́й, ве́длуг(ъ) ап(с)ла Іѡа́нна: «Мі́ръ въ злѣ лежи́ть» и про(ч). В пропози́ції (I *пропозыцїи*) ѡбѣцу́й показа́ти, в(ъ) чимъ бгъ свѣ́тови є́сть проти́вный — и про(ч) В(ъ) нарра́ції повѣда́й: проти́вный є́стъ бгъ в(ъ) ты́мъ свѣ́тови, бо свѣ́тъ лю́бить слу́гъ бога́тыхъ, а бгъ слу́гъ лю́бить убо́гихъ, и про(ч); проти́вный є́сть бгъ свѣ́тови и в(ъ) ты́мъ, бо свѣтъ коха́єтсѧ в(ъ) слу́гахъ нечи́стыхъ теле́сныхъ, а бгъ в(ъ) чи́стыхъ слуга́хъ коха́єтсѧ и про(ч); проти́вный є́сть свѣ́тови бгъ и в ты́мъ, бо свѣ́тъ хова́єт(ъ) слу́г(ъ) непослу́шныхъ, а бгъ послу́шныхъ слу́гъ ма́єть и про́чаа. Конклю́зію мо́жешъ до своєго каза́нѧ мо́ю приложи́ти: тро́якій є́сть свѣ́тъ — вели́кій, ма́лый, сере́дный (I *сере́днїй*), и про(ч). Мо́въ тамъ, же бгъ проти́витсѧ свѣ́тови сере́дному (I *середнему*), не // лю́бить таки́хъ слу́гъ, яки́хъ свѣ́тъ хова́єть и про(ч).; **120 зв.**

[423] II мо́жет(ъ); [424] I, II учини́ти; [425] I, II ā-мъ; [426] I, II учинити; [427] I, II ві-ю; [428] I єv(г)лїа; [429] I, II нарра́ціи; [430] I, II причи́ны; [431] II заживаю́ть; [432] I, II конклю́зію; [433] I, II во́ли; [434] I, II учині̀; [435] I, II ā; [436] I, II учинити; [437] I, II кє; [438] I єv(г)лїа; [439] I, II Ієрихѡ́нъ; [440] I, II нарра́ції; [441] I, II конклю́зію; [442] I, II ничо́го; [443] I, II належы́томъ; [444] I, II учинити; [445] I, II гѕ; [446] I, II нарра́ції; [447] I, II конклю́зію; [448] I, II ничо́го; [449] I, II учини́ти; [450] I, II лє-ю; [451] I єv(г)лїа; [452] I, II помли́тисѧ бгу; [453] I, II нарра́ції; [454] Далі в I, II такий текст: В(ъ) каза́ню моє́мъна прп(д)нагѡ ѡ(т)ца на́шего Ѳеѡдо́сїѧ Пече́р(ъ)ского написано, же ялму́жна мнѡ́гїи намъ пожи́тки чинить. З(ъ) тоєи ча́сти мо́же(ш) цѣ́лоє каза́нѧ учини́ти в(ъ) н(д)лю ӣ-ю по сошє́ствїи стго дха, где з(ъ) єv(г)лїа ѡзмѝ тако́е ѳе́ма: дадѐ учникомъ хлѣ́бы, учници же на́родѡм(ъ) и ядо́ша вси и насыти́шасѧ. Матѳей дї.

В(ъ) пропозы́ціи ѡбѣцу́й показа́ти пожи́тки, кото́рыи намъ ялму́жна чи́нить, ґды оную даємо̀ убо́гим(ъ), и про(ч).

В(ъ) нарра́ціи мовъ: пожи́токъ то є́сть ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, само́му Хр(с)ту даємо̀, и про(ч); пожи́токъ и то є́сть ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, ѡ(т)дає́тъ на(м) бгъ ѡную на се́мъ свѣтѣ, и про(ч); пожи́то(к) и то єсть ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, ѡ(т)дає́тъ намъ бгъ оную на о́номъ свѣтѣ, и про(ч); пожи́токъ и то єсть ялму́жны, бо ґды ялму́жну даємо̀ убо́гим(ъ), пала́цъ собѣ в(ъ) нбѣ буду́ємо, и про(ч). Та́м же з(ъ) єv(г)лїѧ н(д)лнаго припо́мни пожи́токъ ялму́жны, кото́рую ґды даємо̀ убо́гимъ, нѣ́ґды са́мы не з(ъ)убо́жаємо, а́ле єщѐ стаємо̀ бога́тшими, якѡ Хс, ґды накорми́лъ пѧтма̀ хлѣ́бами пѧть ты́сѧчей на́рѡду, не убыло̀ и не уме́ншилосѧ того̀ хлѣ́ба, а́ле єщѐ бо́лше хлѣ́ба прибыло̀ и примно́жилосѧ, бо пе́рше было̀ ты(л)ко пѧть хлѣ́бѡвъ, а по́тым(ъ) двана́дцѧть ко́шѡвъ по́лны(х) хлѣ́ба стало. Такъ и мы ґды даємо̀ ялму́жну убо́гимъ, не уменша́єтсѧ бога́тство на́ше, але єщѐ бо́лше хлѣ́ба и гро́шей и маєтностей на́шихъ прибыва́єт(ъ) и примножа́єт(ъ)сѧ.

Шука́й собѣ єще бо́лше пожи́тку ялму́жны в(ъ) при́кладахъ сто́го Іѡа́нна Мл(с)тиваго и вылича́й ты́и пожи́тки в(ъ) нарра́ціи. Єѯо́рдїумъ зась и конклю́зію ве́длуг(ъ) во́лѣ своє́и прилож́и до своєго каза́нѧ. [455] I, II *а́лбо конклю́зыю* немає; [456] I,II учини́ти; [457] I, II учинити; [458] I єv(г)лїа; [459] II єv(г)лїѧ; [460] I, II нарра́ції; [461] I, II ѡпухлыми; [462] I, II нечи́стыхъ; [463] I, II маючыхъ; [464] I, II конклю́зію; [465] I, II нарра́ціи; [466] I, II учинити; [467] I, II цр(с)тва; [468] I, II Саула струти́лъ; [469] I, II Валтаза́ра струти́лъ; [470] I, II Ровоа́ма струти́лъ, за немл(с)рдїє; [471] II и́нши(х); [472] I, II жи́тїє; [473] I, II ще *за немл(с)рдїє*; [474] I, II жи́тїє; [475] I, II цього абзаца немає; [476] I, II розширѧти; [477] I, II відсутня фраза; дово́ды ро́зныи з(ъ) писма̀ сто́го, з(ъ) учи́телей цркѡ́вныхъ; [478] I, II чи́нѧтъ; [479] I, II учині̀; [480] I, II збавле́нѧ; [481] I, II чини́ти; [482] I, II чита́й; [483] I, II чи́нитъ; [484] I, II жидѡ́въ; [485] II збавле́нны; [486] I, II учи́нк...; [487] I, II читай; [488] потѣши́тъ; [489] I, II сами; [490] у I, II йде текст, у якому вказано, де в кожному казанні починається конклюзія. У III в таких вказівках немає потреби, оскільки тут конклюзію, як екзордіум та наррацію, виділено абзацом і великою літерою; [491] Починаючи з даного слова і до кінця трактату, текст відсутній у I, II.

НБО НОВОЄ
З НОВЫМИ ЗВѢЗДАМИ СОТВОРЕННОЄ, ТО ЄСТЪ ПРЕБЛ(С)ВЕННАѦ ДВА МРІА БЦА З ЧУДАМИ СВОЙМИ, ЗА СТАРА(Н)ЄМЪ НАЙМЕНШОГО СЛУГИ СВОЄГО НЕДОСТОЙНО(Г)[О] ІЄРОМО(Н). ІѠАНІКІА ҐАЛѦТОВСКО(Г)[О], РЕКТО(Р). И ІГУ(М). БРА(Т). КІЄВ. РО(К). АХѮЄ, М(С)ЦА ДЕКА(Б). ДНѦ ВІ. СВѢТУ СѦ ЯВИЛА

1 нн. ВЪ ЛВОВѢ, В(Ъ) ТѴ(П). МІХАЙЛА СЛІОЗКИ.//

НА СТАРОЖИТНЫЙ ГЕРБЪ ЙХЪ МЛ(С)Т. ПП. МОГИЛѠВЪ

Домъ Могиловъ назвати могу зωдіакомъ,
Гды сѦ звѣрини(м) щититъ онъ баволѣм(ъ) знако(м).
Назову и нбомъ той домъ, гды сѦ звѣздою
Приωздоблѧєтъ весполъ, слнцемъ и луною.
Тамъ на рогахъ баволѣхъ сіаєтъ корона,
1 зв. нн. Бо тамъ цркви єстъ слава, честь и ωборона.//

ЯСНЕВЕЛМѠЖНОИ ЄИ МИЛОСТИ ПАНЕИ АННѢ МОГИЛѦНЦѢ ПОТОЦКОЙ, ГОСПОДАРИНѢ ЗЕМЛЬ МОЛДАВСКИХЪ, ВОЄВОДИНОЙ КРАКОВСКОЙ, ВЕЛИКОИ ГЕТМАНОВОИ КОРОННОИ, ГОРОДЕЦКОЙ, МОСТИСКОЙ, МЕДИЦКОЙ, РОПЧИЦ(Ъ)КОЙ, ДОЛИНСКОЙ, ДРАЙМСКОЙ, И ПРОЧАѦ СТАРОСТИНОЙ, ЦОРЦѢ ПРАВОСЛАВНОЙ,

МТКИ ПРАВОСЛАВНОИ ЦРКВИ СТОИ КАѲѠЛИЧЕСКОИ, АП(С)ТОЛСКОЙ ВСХОДНЕИ, СВОЄЙ ВЕЛЦЕ МЛ(С)ТИВОЙ ПАНЕЙ

И ДОБРОДѢЙЦѢ АВТѠРЪ ЛАСКИ БЖЕИ ЗДОРОВѦ, ПОКОЮ, СП(С)НІѦ ВѢЧНОГО ЗЫЧИТЪ

Нбо новоє з(ъ) новыми звѣздами сотвореноє приношу пре(д) зацный кон-
2 нн. спект(ъ) вшъ, ясневелможнаѧ воєводинаѧ моѧ, ми//лостиваѧ панѣ и добродѣйко. Нбомъ называєтъ црковъ наша преч(с)тую дву бцу, мовачи: «Что тѧ наречем(ъ), ω ωбрадованнаѧ? Нбо». На иншомъ мѣстцу мовитъ: «Тѧ бо явисѧ, нбо и цркви бж(с)твеннаѧ».

Длѧ тогω и я нбомъ престую дву назвалемъ, звѣздами сутъ чуда єѣ, которыми сѧ ωна приωздобила, бо якъ звѣзды нб(с)ныи выдаютъ свѣтлость, такъ чудовныи учынки престои бци свѣтатъ всему свѣту, ведлугъ словъ Хвыхъ: «Тако да просвѣтитсѧ свѣтъ вашъ пре(д) члвки, якω да видатъ добраѧ ваша дѣла и прославатъ ω(т)ца вашего, иже на нбсехъ». Звѣзды нб(с)ныи вѣрным(ъ) и невѣрнымъ людемъ, добрымъ и злы(м) свѣтатъ. Такъ мтка бжаѧ межи людми вѣрными и невѣрными, межи прв(д)ными и грѣш(ъ)ными

чу́да чы́нитъ, вѣ́рныхъ и прв(д)ныхъ увеселѧ́ючи, невѣ́рныхъ засъ до вѣ́ры правосла́в(ъ)нои, грѣ́шныхъ до покаѧ́нїѧ наворочаючи. Рѡку ахкв.

Нбо // здобитсѧ планетами, слнце́мъ и м(с)цемъ, и то́є нбо ѡдушевле́нное. Прч(с)таѧ два ти́ми плане́тами, слнцемъ и м(с)цемъ, сѧ приѡздоблѧ́етъ, бо дхъ сты́й в(ъ) Пѣснахъ пѣне́й [!] до не́й мо́витъ: «Добра́ я́кѡ луна̀, и(з)бра́нна я́кѡ слнце». То́є нбо но́воє, пр(с)тую бцу ста́ѧ А́н(ъ)на, родителки бжеи, пѣстовала на рука́хъ свои́хъ, гды преч(с)тую дву поро[д]ила. И ва́шецъ, мл(с)тиваѧ па́нѣ, тым же и́менем(ъ) А́нною сѧ называ́єшъ. Зачи́мъ и ваше́цъ мл(с)тивой па́ней, я́кѡ А́ннѣ, то́є нбо, преч(с)тую дву з(ъ) чу́дами єй нале́житъ в(ъ) рука́хъ пѣстовати и при собѣ мѣти. Длѧ тогѡ̀ ваше́цъ мл(с)тивой па́ней я́ко А́ннѣ то́є нбо смисле́нноє ѡфѣрова́лемъ. Єщѐ и длѧ тогѡ̀ то́є нбо до ва́шего пресвѣтлога до́му Могилеа́нского принеслемъ, бо и ва́шъ дом(ъ) Могилеа́нскїй нбомъ а̀ называю, гды ви́жу въ дому̀ ва́шомъ на ге́рбѣ свѣти́ла нб(с)ныи, слнце, м(с)цъ и звѣзду̀, кото́рыми свѣти́лами пресвѣтлый домъ ва́шъ Могилеа́нскїй я́кѡ нбо сѧ приѡздоблѧ́етъ. Пѣснь ѕ. 2 зв. нн.

Коздро́есъ, кроль Пе́рскїй, учыни(л) // сѡбѣ нбо мѣсте́рноє з(ъ) зло́та и з(ъ) дорого́гѡ камѣнѧ и приѡздо́билъ то́й домъ свой, на кшта́лтъ нба учы́неный, слнцемъ и м(с)цемъ и звѣзда́ми. И в(ъ) то́мъ нбѣ си́дачи, каза́лъ всѣм(ъ) люде́мъ, жебы̀ єму̀ я́къ бгу кла́нѧлисѧ. Єсли́ те́ды Ко́здроесъ домъ свой, свѣти́лами нб(с)ными приѡздо́бленый, назва́лъ нбомъ, дале́кѡ ба́рзѣй назва́ти а̀ могу̀ нбомъ вашъ домъ Могилеа́нскїй, кото́рїй мнѡгими свѣти́лами небе́сными е́стъ приѡздо́бленый. Преѡсще́нный в(ъ) бзѣ Петръ Могі́ла, архїеп(с)копъ, метропо́литъ Кі́евскїй, Га́лицкїй и всеѧ̀ Ро́ссїи єѯа́рха стгѡ ап(с)толскогѡ ѳрѡну костантїнопо́лского, архїма́ндритъ Пече́рскїй, братъ ва(ш) мл(с)твой па́неи, аза́жъ не бы́лъ свѣти́ломъ нб(с)ным? Ясневел(ь)мо́жный Іѡ Іереми́й Моги́ла, воєво́да и госпо-да(р) земль Молда́вскихъ, ро́дичъ ва(ш). мл(с)тивои па́неи, аза́жъ не бы́лъ свѣти́ломъ нб(с)ным(ъ)? Ясневел(ь)мо́жный Іѡ Мѡусе́й Моги́ла, воєво́да и господа́ръ земль Молда́вскихъ, братъ ва(ш). мл(с). па́неи, аза́жъ не бы́лъ свѣти́ломъ нб(с)нымъ? Ясневел(ь)мо́жный Іѡ Гаврї́илъ Моги́ла, господа(р) // и воєво́да землѣ Угровлахі́йскои, та́кже братъ ва(ш). мл(с)т. па́неи, аза́жъ не бы́лъ свѣти́ломъ нб(с)нымъ? Знайду́ютсѧ єщѐ и́ншыи свѣти́ла небе́сныи в(ъ) дому̀ ва́шомъ Могїлеа́нскомъ. Знайду́ютсѧ яснеосвї̄ецѡ́ныи кнѧжа́та Радиви́лове, я́снеосвї̄ецѡ́ныи кнѧжа́та Вышневе́цкїи, яснеосвї̄ецѡ́ныи кнѧжа́та Коре́цкїи, ясневел(ь)мо́жныи гетма́нѡве, каштелѧ́нѡве, воєво́дове и сена́торѡве, и́ншыи з(ъ) до́му и́хъ мл(с)тей панѡ́въ Потѡ́цкихъ, и́хъ мл(с)тей панѡ́въ Мыш(ъ)кѡ́вскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́въ Прере́мбскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́въ Карикѡ́вскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́в(ъ) Казанѡ́вскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́въ Станѣсла́вскихъ, ихъ мл(с)тей панѡ́в(ъ) Фѣрле́ѡвъ, ихъ мл(с)тей панѡ́в(ъ) Слу́жкѡвъ и з(ъ) пресвѣтлыхъ домо́въ и́ншихъ мнѡгихъ. Знайду́ютьсѧ мнѡгїи пресвѣтлыи сена́торѡве в(ъ) дому̀ ва́шомъ, з(ъ) 3 нн. Мартин(ъ) Бѣлскїй, книги в҃, вѣкъ ѕ҃, ли́ст(ъ) рѯѕ. 3 зв. нн.

которымъ сѧ ѡни̂ сповиноватили и якѡ свѣтила нб(с)ныи свѣтлостю [||] зацного урожéнѧ своéго, свѣтлостю высóкихъ) преемѣнéнцій своихъ, свѣтлостю великихъ и знаменитыхъ тытуловъ своихъ дом(ъ) вашъ Могилеан-
4 нн. скій приѡздóбили. //

На нбѣ éстъ зодіѧкъ, áлбо звѣринецъ, в(ъ) котóромъ то лéвъ, то быкъ, то бара́нъ, то звѣрѧта иншыи знайдуютсѧ. И в(ъ) дому вашомъ Могілеанскомъ гды ѧ вижу бáволюю гóлову з(ъ) рогáми, мушу признáти, же тамъ єстъ зодіѧк(ъ) áлбо звѣринецъ нб(с)ный. Що жъ тáѧ голова значитъ бáволаѧ? Значитъ преложóныхъ и властителей в(ъ) дому Могіле́анскомъ, бо кóждый преложóный, кóждый властитель, кóждый стáршій головóю на(д) меншими людми называéт(ъ)сѧ, що признаваéт(ъ) пр(о)ркъ и царъ Ізраилскій Дв(д)ъ,
Ѱало( ). мóвачи: «Постáвиши мѧ въ глáву язы́кѡмъ». Рѡги на головѣ бáволі[?] зна-
зі чат(ъ) моц(ъ) и влáсть, котóрую Могилове на(д) мнѡгими землѧми, нарѡдами и пáнствами мѣли, бо влáсть и мóц(ъ) людскую сам(ъ) бгъ рогáми называéтъ, мóвачи: «Всѧ рѡги грѣшных(ъ) сломлю и вознесéтсѧ рóгъ прáведнага».

Ѱало(м). од В(ъ) нбѣ єстъ вѣчность щасливаѧ и вѣчнаѧ щасливость. И в(ъ) дому Могілеанскомъ кто ѡбáчи(т) колцѐ, котóроє в(ъ) нóсѣ голова бáволаѧ мá-
4 зв. нн. єтъ, // мусить признáти, же Могилѡве мáютъ щасливость вѣчную самóго ба и вѣчность щасливую, бо кóло вѣчность сѵмболизуєтъ, же якъ в(ъ) кóлѣ нѣ мáшъ нѣ конца, нѣ почáтку, та(к) вѣчност(ь) нѣ почáтку, нѣ конца не мáєт(ъ). В(ъ) нбѣ знайдуєт(ъ)сѧ корóна слáвы вѣчнои, котóрую слугамъ своимъ вѣрнымъ дасть Хс, панъ всемогучій, в(ъ) днь ѡстатный гды прійдетъ
а̃. Петръ .є свѣтъ судити, вéдлугъ ап(с)ла Петра, мовѧчого: «Явлшусѧ пáстыремъ начáлнику пріймете неувадáємый слáвы вѣнéцъ». И в(ъ) дому Могилеанскомъ знайдуєтсѧ корóна, котóрую бáволаѧ голова на рогáхъ своихъ мáєтъ. А тáѧ корóна значитъ чéсть и слáву, котóрою бгъ укороновáлъ домъ Могилеанскій, вéдлуг(ъ) ѱалмоґрáфа, мовѧчого: «Слáвою и чéстію вѣнчáл(ъ) єси єгѡ».

Нба сутъ старовѣчныи, бо пре(з) дóлгій часъ сѣмъ тысачей сто семдесѧ(т) и бóлше лѣт(ъ) (вéдлуг(ъ) рахунку цркви всхóднеи) ѡ(т) створéнѧ
5 нн. своéго трвáют(ъ). И вш(ъ) домъ пресвѣ//тлый Могилеанскій єст(ъ) старожитный, бо юж(ъ) близко двохъ тысачей лѣтъ на свѣтѣ трваéт(ъ), що зацныи гістóрикѡве покáзуютъ, котóрыи пишут(ъ), же мнѡгими лѣты єщѐ пре(д) рож(д)ествóм(ъ) Хвым(ъ) Порсéнна, кроль гетрусковъ, войну точил(ъ) з(ъ) рымлѧны. Притагнувши з(ъ) вóйсками своими, стáлъ под(ъ) Рымомъ, за рѣкóю Тыбромъ, и ѡсадилъ вóйсками своими Янѣкулюмъ скалу и пѡлѧ Рымскіи. Длѧ тогѡ великоє утрпéньє было в(ъ) мѣстѣ, гды жывности не мог-
Мартин(ъ) Бѣлскій, кни(г) .а̃. вѣкъ д̃. ли(ст) .ps̃. ли мѣти. В(ъ) тóмъ утыску будучи, єдéнъ мужъ знаменитый Кáюсъ Муціюсъ Сцевóлѧ ишóлъ за рѣку Тыберъ длѧ выбавлéнѧ ѡ(т)чызны своєи Рéчи Посполитои Рымскои и тáмъ войшóлъ до намéту кролéвскогѡ хитре такъ, же єгѡ сторóжа не ѡбáчила. Добывши меча, забилъ канслѣра подле крóлѧ, розумѣючи, же то былъ кроль, бо крóлѧ не знáлъ. Пóтымъ руку свою доброгѡ не вложилъ в(ъ) огóнь на óлтарѣ погáнскомъ, тамъ зáвше палáючим, котóрій огóнь вѣч(ъ)ный называлсѧ. Видѧчи тóє, кроль гетрусковъ Персéнна казáлъ ру-

ку єгѡ̀ ѡ(т) огна̀ ѡдорва́ти // и зла́кса, гладачѝ на то́є. Ѡ(т)повидѣл(ъ) Сце- 5 зв. нн.
во́ла: «Не го́днаа та́а рука̀ бы́ти при моє́мъ тѣлѣ, гды невинного забила, а ѡкру́тника хибила». Видачи то́є, кроль гетрускѡвъ ѡ(т)ступилъ з(ъ) вой-сками своими ѡ(т) Ры́му. Ѡ(т) того̀ Сцево́ли вале́чного и ѡ(т)ва́жного и горли́вого, ку ѡ(т)чызнѣ своє́й, рыцера Ры́мского, иде́тъ преза́цнаа фамиліа ихъ мл(с)тей панѡвъ Могилѡвъ, ве́длугъ по́вѣсти лѣтопѣсцѡвъ. Для тогѡ̀ до ва́шегѡ пресвѣ́т(ъ)лого до́му Могїлеа́нского, кото́рїй є́ст(ъ) нбом(ъ), а другоє не́бо новоє, з(ъ) но́выми звѣз(ъ)да́ми сотво́реное, принє́слемъ, же-бы́ са нбо з(ъ) не́бомъ знайдова́ло и зостава́ло, я́кѡ не́гдысь бгъ до пра́ѡ(т)ца на́шего мо́вилъ: «Земла̀ єсѝ и в(ъ) зе́млю по́йдеши». Та́къ и а̀ прч(с)тои двы бци мо́влю: «Нбо є́стесь и в(ъ) не́бѡ Мѡгїлеа́нскоє по́йдеши». То́є ѡ(т) ме-нѐ ѡфѣрова́нноє собѣ̀ нбо, престу́ю бцу з(ъ) звѣзда́ми, з(ъ) чу́дами єй, рачъ ласка́вымъ афе́ктомъ, ясневелмо́ж(ъ)наа мо́сцѣ па́нѣ воєводинаа, принати и менѐ, слугу̀ своє́го и бгомо́лцу, в(ъ) ла́сцѣ своє́й хо//ва́ти. Пе́вне то́є не́бо 6 нн.
новоє преч(с)таа два бца ва́шмосци мосцѣ́вую па́нюю по до́лгихъ и щасли́-выхъ лѣ́техъ до на́йвышшогѡ нба ємъпѣре́йского на вѣ́чноє мешка́ньє за-прова́дитъ, чогѡ̀ а̀ вашє́цѣ мосцѣ́вой па́ней зы́чачи, маєста́тъ бжі́й недо-сто́йными моли́твами мои́ми блага́ю.

Вел(ь)мо́жности твоє́й моє́й ве́лце мл(с)тивой па́нїой и добродѣ́йцѣ вше-ла́кихъ до́бръ доча́сныхъ и вѣ́чныхъ ца́ле зычли́выи слуга̀ на́йменшїй и уста-ви́чный бго́молецъ Іѡанѣкїй Ґалатовскїй.// 6 зв. нн.

Чите́лнику ласка́вый, тыи чу́да престо́и бци могу́тъ сщенники в(ъ) црќви чыта́ти на у́трени для нау́ки людє́мъ и на похва́лу престо́й бци на пра́здникъ бгоро́диченъ. Могу́тъ чыта́ти и за́конники в(ъ) црќви того́ жъ ча́су, могу́тъ читати и в(ъ) тра́пезѣ по(д) часъ обѣ́ду а́лбо вече́ри. З(ъ) ты́хъ чу́-дѡвъ могу́тъ и казнодѣ́и по́мочъ мѣ́ти до каза́на на пра́здники бгоро́дични и на и́ншыи ста и неде́лѣ, и на по́гребѣ, и на ѡка́зыи ро́зныи, беручѝ и́хъ, и апплѣку́ючи до своє́и мо́вы, що знайду́єтса в(ъ) мои́хъ каза́нахъ мнѡ́гихъ. Ты́ми чу́дами могу́тъ всѣ хр(с)тїане правосла́вныи вѣ́ру свою̀ спира́ти и всѣ́мъ людє́мъ невѣ́рнымъ, геретыкѡ́мъ, жыдо́мъ и пога́нѡмъ, ѡ(т)по́ръ дава́ти и са́ми са въ дѡ́брыхъ учы́нкахъ будова́ти и дѣ́дичами цр(с)твїа нб(с)-ногѡ зоста́ти.// 7 нн.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖЫ СУБѢЛЛАМИ ПРОРОЧИЦАМИ ПОГАНСКИМИ, КОТО́РЫИ ПРЕ(Д) ЗАЧАТЇЄМЪ ЄЙ ЗА ѠБАВЛЕ́НЇЄМ(Ъ) БЗ(С)КИМЪ ЗНАЛИ ЄЙ И ВЪ КНИГАХЪ СВОЙ(Х) О́НУЮ ПИСАЛИ И ЛЮДЕ́МЪ ПРОПОВѢДАЛИ И ВЫСЛАВЛАЛИ

Мартин(ъ) Бѣл-скій, 4 кни(г) .а̄, ли(ст) .рк. 1

Чу́до первое. Субѣ́лла Пе́рсика, проро́цкимъ дхомъ ѡ(т) бга напол-не́нна, такіи слова̀ ѡ преч(с)той двѣ в(ъ) свойхъ вѣ́ршахъ написа́ла:

Прі́йдетъ на свѣ́тъ вели́кїй пр(о)ркъ
з(ъ) высо́кихъ крайнъ през(ъ) оболокъ, //

з(ъ) двы сѧ ч(с)той народитъ,
а насъ з(ъ) богомъ ω(т)цемъ погодитъ.

Чу́до второє. Сvбѣлла Либика за побу́дкою дха стагω такъ ω преч(с)-той двѣ пророковала:

Ото прійдетъ днь свѣтлости,
Роспорошитъ всѣ темности,
Котрого часу вѣчный панъ
Длѧ всѣхъ грѣха будетъ посланъ.
Бу́детъ ведлугъ тѣла жити,
Панна егѡ будетъ мѣти,
Накормитъ перс(ь)ми своими,
Такъ єстъ таинами бзскими.

Чу́до третєє. Сvбѣлла Делфика, маючи в(ъ) собѣ дха стогω, такоє ω преч(с)той двѣ написала пророцтво:

О члвѣче, знай пана своєгω,
Пр(о)ркъ прійдетъ длѧ збавлєнѧ твоєгω,
Той наукою в(ъ)весъ свѣтъ ωсвѣщаєтъ,
Нехай в(ъ) памѧти кождый єгѡ маєт(ъ),
Бз(с)ким(ъ) сѧ дѣйствомъ з(ъ) двици народит(ъ)
И своймъ вѣрнымъ ср(д)ца ωхолодит(ъ). //

1 зв.

Чу́до четвертоє. Сvбѣлла Хvмерїѧ, ω(т) дха стогω наученна, такіє ω пр(с)той бци слова написала:

Двица (въ) молодомъ вѣку
Бу́детъ в(ъ) чести члвѣку,
Мы всѣ будемъ єй чтити,
Црѧ в(ъ) рукахъ будетъ мѣти,
Котрому принесу́гъ дары
Правовѣрныѧ три чары.

Чудо пѧтоє. Сvбѣлла Самiѧ за справою дха стѡгω ω преч(с)той двѣ такъ пророковала:

Ото на свѣт(ъ) к(ъ) на(м) прійдет(ъ) па(н) богатый з(ъ) нба,
Народит(ъ)сѧ з(ъ) убогой двци, такъ треба.
Звѣрѧта єму̂ хвалу будутъ ω(т)давати,
Нбо, землѧ, аггли будутъ вызнавати.

Чу́до шестоє. Сvбѣлла Кумеа такоє пророцтво мѣла ω преч(с)той двѣ, даноє собѣ ω(т) дха стогω:

Южъ мой слова ижъ ωстатечные,
2 Правдиве сутъ и будутъ тежъ вѣчные, //
Которыє намь црѧ знаменують

И прі́стье єгѡ̀ на свѣ́тъ ѡбѣцу́ютъ,
Котрый в(ъ) покою бу́деть з(ъ) на́ми жити
И всему̀ свѣту ми́лый ма́єтъ бы́ти,
Прі́йметъ на себѐ людскоє онъ тѣло,
Г(с)ду бгу то́є ба́рзо ми́ло.
Двйцу ѡ̒зметъ собѣ онъ за мтку,
Оба́чит(ъ) во всѣ́мъ єй в(ъ) пра́вым(ъ) ста́тку.
Прѐйдетъ пѐвне насъ невѣ́ста го́дностю,
Поко́рою и цно́тою, цу́дностю.
ДлѦ тогѡ̀ збавити па́на тутъ своего
В(ъ) чйстый живо(т) свой з(ъ) нба высо́когѡ.

Чу́до се́моє. Сvбѣллѧ Гел(ъ)леспо́нтика ѡ преч(с)той двѣ дхомъ про- ро́цкимъ та(к) написа́ла:

Гды́ мъ тежъ які́ись ре́чы розмышлѦла
Па́нну мъ в(ъ) вели́кой че́сти ѡглѦда́ла,
КотрѦ̀ свогѡ̀ да́ру таково́гѡ
Го́дна з(ъ) прейзренѦ па́на прему́дрогѡ.
Такъ ува́жит(ъ) панъ свою̀ служе́бницу,
Же в(ъ) єй живо́т(ъ) прі́йдет(ъ) якъ в(ъ) ложни́цу // 2 зв.
А то́й рожа́й е́стъ ба́рзо знамени́тый,
В(ъ) бз(с)кой спра́вѣ та(к) пре(д) людмѝ закры́тый,
Же вели́коє ди́во сѦ пока́жетъ
Па́нна тако́и ре́чы гды дока́жетъ.

Чудо ѡсмоє. Сvбѣллѧ Фріґі́ѧ пре(з) нау́ку дха стгѡ проро́цкіє вѣ́ршѣ такіи ѡ престо́й бци зложи́ла:

Ви́дѣлам(ъ) па́на на(д) всѣхъ найвы́шшогѡ,
На злосли́вый свѣтъ ба́рзо гнѣвли́вого,
Мѣлъ южъ незбо́жных(ъ) людей загуби́ти,
Зно́ву братерствѡ з(ъ) ни́ми схо́чет(ъ) мѣт(и),
Пошле́тъ к(ъ) двйци аггла своего,
Жебы з(ъ) вѣ́рою при̑Ѧла̀ о́ногѡ.
Пре(д)вѣчному е́стъ бгу то́є ми́ло,
Єслѝ о́нъ ѡ̒зметъ ѡ(т) двйци тѣло,
То́є за свойхъ о́нъ ѡфѣрова́ти
Ма́єтъ, упа́(д)лыхъ людей захова́ти.

Чу́до девѦтое. Сvбѣллѧ Єvро́пеа за споражен(ь)ем(ъ) дха бжго тако́є пр(о)рцтво ѡ прч(с)той двѣ свѣту ѡб(ъ)ѧви́ла:

Прі́йдетъ на свѣтъ сло́во вѣчное,
Вѣ́рнымъ своймъ пожыте́чное, // 3
З(ъ) нба е́стъ ѡ(т) бга посла́нный
През(ъ) живо́тъ цнотли́вои па́нны,
Го́ры и вели́кіє ва́лы
Пре́йдетъ, бу́детъ ту́тъ часъ нема́лый.

Чу́до десѦтое. Сvбѣллѧ Тибуртина, дхомъ бзским(ъ) наполне́н(ъ)наѧ, такіє слова̀ ѡ преч(с)той двѣ бци в(ъ) вѣ́ршах(ъ) свойх(ъ) написа́ла:

Бгъ правди́вый дал(ъ) миѣ вымо́ву таку́ю,
Же мъ ѡбѦви́ла свѣту двйцу ди́вную,

Котрáѧ въ Вуфлеѡмѣ сн҃ачка порóди(т),
Єднáкъ дв҃ицству єй тóє не зашкóдит(ъ).
Ст҃áѧ то гóднаѧ щаслѝваѧ мт҃и,
Котóраѧ дасть томꙋ̀ свой пóкарм(ъ) дитѧ́ти.

Чудо ѡдинадцѧтоє. Ґды погáне в(ъ) Ры́мѣ збудовáли бож(ъ)нѝцу Янусовѣ, бóгѡви своє́му фалшѝвому, на тóй часъ пытáли сѵбѣ́лли Тибуртѝни, пóки бы тáѧ мѣ́ла божнѝца стоѧ́ти. Ѡ(т)казáла Тибуртѝна, пóки дв҃ѝца сн҃а порóди(т). Тáк(ъ) же сѧ и стáло, бо пóты Янусова божнѝца стоѧ́ла, пóки пр҃ч(с)-
3 зв. таѧ // дв҃а Хр(с)тà не породѝла. А скóро уродѝла Х҃а, зáраз(ъ) тáѧ божнѝца в(ъ) Ры́мѣ на землю упáла.

Чудо дванадцѧтоє. Ґды Октовїѧ́нъ, цéсаръ Ры́мскїй, хотѣ́лъ звáтисѧ бóгом(ъ), в(ъ) тóй часъ сѵбѣ́ллѧ Тибуртѝна, прорóчица погáнскаѧ, пѡказáла єму̀ нá нб҃ѣ дв҃ѝцу, держáчую на рукáхъ своѝх(ъ) дитѧ́тко, и мóвилa: «Той ѡлтаръ є́стъ сн҃а бж҃го». Длѧ тогò сѵбѣ́л(ъ)лѧ показáла дв҃ѝцу, держáчую на рукáхъ своихъ дитѧ́тко, бо пророковáла ѡ ты́(м), же мѣ́ла преч(с)таѧ дв҃а Х҃а породѝти и єгѡ̀ на рукáхъ своѝхъ держáти.

ЧУДА Ѡ ЗАЧАТЇИ И РОЖ(Д)ЕСТВѢ ПРЕС҃ТОИ Б҃ЦИ

Метафра(ст) в(ъ) 4 жи(т). є̃. Анны. **Чу́до пéрвоє.** Ѡ рѡждествѣ преч(с)тои дв҃ы рóдичѡм(ъ) єѝ, Іѡакѝмовѣ и Аннѣ, ѡзнаймѝлъ бг҃ъ пре(з) аггла, бо Іѡакѝмъ знашóлъ женꙋ̀ своѭ̀ // Анну з(ъ) тоє́ю новинóю в(ъ) црк҃ви Іер(с)лѝмской в(ъ) золоты́хъ ворóта(х), же онà мѣ́ла породѝти цорку, котóраѧ мѣ́ла зостáти мт҃кою бж҃ею. А тóє Іѡакѝмовѣ ѡзнаймѝлъ агг҃лъ, же мѣ́лъ тáм знайти женꙋ̀ своѭ̀ з(ъ) тоє́ю жъ новинóю.

Книга Дормѣсекуре ѡ зачат. пр(с). б҃ци. **Чудо второє.** Алеѯандеръ Нѝлка, учѝтель шкóлный, постановѝлъ и хотѣ́лъ научáти, же преч(с)таѧ дв҃а в(ъ) грѣхꙋ̀ первородномъ сѧ зачалà. А̀ле тóє постановѝвши, зáразъ захорѣ́лъ, в(ъ) котóрой хорóбѣ взывáлъ пре-ст҃ую б҃цу и мл҃ѝлъсѧ є́й, жебы̀ егѡ̀ уздорóвила. Тéды в(ъ)ночѣ показáласѧ єму̀ преч(с)таѧ дв҃а и мóвил(а): тýю хорóбу длѧ тогò терпи(ш), же хóчешь научáти, я́кобы мъ ѧ̀ зачалáсѧ в(ъ) грѣхꙋ̀ первородномъ. Тóє рéкши, єгѡ̀ улѣчѝла и невидѝма стáла. Схолѧ́сти(к) óный, пришóвши до здорóва, велѝкую кни́гу написáлъ ѡ зачáтїи престóи б҃ци, же онà зачалáсѧ без(ъ) грѣхà первородного.

Чу́до третеє. Гéлсинъ, авва монастырѧ Реммéнскогѡ, ґды ѣ́халъ з(ъ)
4 зв. Дáцыи до Анґлїи през(ъ) мóре, на мóри // великаѧ бýрѧ повстáла, котóраѧ єгѡ̀ и жеґлярѡ́въ ѝншых(ъ) ю́жъ мѣ́ла утопѝти. Онѝ всѣ молѝлисѧ б҃гу з(ъ) плáчемъ и преч(с)той дв҃ѣ б҃ци, прóсѧчи ѡ причѝну до Хр(с)тà, сн҃а єй, и ѡ ратýнокъ. В(ъ) тóй часъ мýжъ, в(ъ) шаты архїерéйскїє убрáный, показáлсѧ ѝмъ вéдле окрута и мóвилъ до Гéл(ь)сина: «Гелсине, єслѝ хóчешъ зостáти здорóвым(ъ) и ѡ(т) см҃рти бы́ти вóлнымъ, ѡбѣцýйсѧ дн҃ь зачáтїѧ пр(с)той

Анзелмъ, архїєпи(с). Клитуар. ѡ зачат. пр(с). б҃ци.

бци празновати и научати иншых(ъ) людей, жебы празновали». Пыталъ(ъ) Гелси(н): «Якое ж(ъ) набоженство маемо ω(т)правовати до преч(с)тои двы в(ъ) днь зачатїѧ ей?» Ѡ(т)казалъ онъ: «Таким(ъ) набоженство(м) зачатїе пр(с)той бци чтѣте, якимъ рож(д)ество ей чтити звыклисте». Тое мовивши, он архїерей зникнулъ, пре(д) которымъ авва Гел(ь)синъ ωбѣцалъса все тое учынити, що єму роскaзано. И заразъ, море успокоилоса и погода наступила. Приѣхавши до Анґлїи, всѣмъ людем(ъ) тое ωзнаймилъ, що са имъ на морѣ притрафило. И заразъ в(ъ) монастырѣ Ремменскомъ кождогω року зачатїе престои бци почалъ праз(ъ)новати. // 5

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ, МЕШКАЮЧОИ В(Ъ) ЦРКВИ СОЛОМѠНОВОЙ

Чудо первое. Преч(с)таѧ два бца ґды мешкала въ црквѣ Соломѡновой, на той часъ служилъ ей аггл̃ъ, носилъ ей покармъ, которогω она зажывала. ωбАв. Єлїсав.

Чудо второе. Преч(с)таѧ два бца показаласѧ Єлїсавеѳѣ и мовила: «Ґды мъ жила въ црквѣ Соломѡновой, мѣламъ уставичную утѣху ω(т) бга и ω(т) ангглωвъ, бо мъ славу бжїю и аггловъ видѣла. Гїерон. в(ъ) ωбАв. Єлїсаве(θ).

Чудо третее. Преч(с)таѧ два бца, чытаючи у пр(о)рка Ісаїи тые слова: «Се діваѧ въ чревѣ зачнетъ и родитъ сна и нарекутъ имѧ єму Єммануилъ, то естъ с нами бгъ»,— млиласѧ бгу, жебы могла у тоеи двы служебницею быти. В(ъ) той часъ показаласѧ пре//ч(с)той двѣ бци свѣтлость великаѧ, з(ъ) 5 зв. посродку свѣтлости чула голосъ, мовѧчїй до себе: «Породишъ сна моегω и за тое иншые будутъ тобѣ служити, же сь любѧчи мене, иншымъ служити хотѣла». Тое дѣѧлосѧ в(ъ) црквы Соломѡновой, що престаѧ бца, показавшисѧ Єлїсавеѳѣ, ωзнаймила. Гїерон. ωбАв. Єлїсаве(θ).

Чудо четвертое. Єдногω часу Єлїсавеѳа на рож(д)ество Хво розмышлѧла ω житїи престой бци и поздоровленье агг(с)кое до ней мовила. Показаласѧ ей прч(с)таѧ два бца и мовила до ней: «Єлїсавеѳо, скоро ω(т)цъ мой и мти моѧ зоставили мене в(ъ) церкви якω ωбѣцали бгу, в(ъ) той часъ з(ъ) писма стогω тры приказаньѧ бжїи постановиламъ в(ъ) ср(д)цу своим(ъ) заховати. Першее приказанье: возлюбиши г(с)да бга твоегω. Второе приказанье: возлюбиши ближнаго своего. Третее приказанье: возненавидиши врага твоегω, то есть дїѧвола и грѣха вшелѧкогω. И тые тры приказаньѧ завше мъ в(ъ) ср(д)цу своемъ ховала». Гїерон. в(ъ) книзѣ ωбАв. Єлїсаве(θ).

Чудо пятое. // Преч(с)таѧ два бца, ґды мешкала в(ъ) црквы Соломѡновой и южъ чтырнадцать лѣтъ мѣла, архїерей в(ъ) црквы пре(д) всѣми людми мовилъ, жебы двци, которые лѣтъ дошли (з(ъ) црквы, где мешкали), додо- 6 Гїероним(м) в(ъ) книзѣ

ωбѧвле(н). Єлїсаве(ѳ). му ворóчалисѧ и в(ъ) стáнъ малжéнскїй вступовáли. Почýвши тыѐ словà ω(т) архїерéѧ, всѣ двици, мéшкаючїи в(ъ) црькви Соломωновой, учынили росказáнье архїерéйское, тылко преблгословéннаѧ два Мрїѧ ω(т)повѣдѣла архїерéωви, же тогò не мóжетъ учынити, бо єй рóдичи на вѣчную слýжбу бгу ω(т)дали, до тогω и онà двцство своє бгу пошлюбила. Почýвши тóє, архїерéй приступилъ до кивωта г(с)днѧ и пытáлъ бга, що з(ъ) тымъ мѣлъ чынити. И зáразъ ω(т) кивωта г(с)днѧ вышолъ гóлосъ, жебы всѣ з(ъ) дóму Двдового принесли свои палцáты до олтарѧ и если бы чый палцáтъ заквѣтнулъ и на вéрху тогω палцáта дхъ стый в(ъ) пóстати голубиной показáлъсѧ, томý жебы преблгословéннаѧ два Мрїѧ былà пошлюблéна. Той гóлосъ всѣ в(ъ) црквѣ люде бýдучыи чýли. А ґды вéдлугъ росказáньѧ бз(с)кого всѣ з(ъ) дóму Двдо-
6 зв. вого (межы котóрыми былъ Іωсифъ) принесли палцáты свои до олтарѧ, в(ъ) той часъ Іωсифова лѣска заквѣтла и на вéрхъ лѣски гóлубъ усѣлъ, з(ъ) нба прилетѣвши. Видѧчи тóє, сщенникъ найвышшїй старозакóнный и всѣ люде пошлюбили преблагословéнную дву Мрїю Іωсифови, котóрый взѧлъ єй в(ъ) домъ свой до Вифлеωму и промышлѧлъ ω рéчахъ, на весéлье потрéбныхъ. В(ъ) тымъ чáсѣ прч(с)таѧ два з(ъ) иншыми седмà двицами, котóрые мéшкали з(ъ) нéю в(ъ) црькви Соломωновой, пошлà в(ъ) Назарéтъ до рóдичовъ своихъ.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ ПО(Д) ЧАСЪ РОЖ(С)ТВА ХВА

Лукà. а̃. **Чудо первое.** Кгды преч(с)таѧ два мéшкала в(ъ) Назарéѳѣ, мѣстѣ Галїлéйско(м), на тóй часъ послáный был(ъ) до ней ω(т) ба архáгглъ Гаврї-
7 ил(ъ) ωзнаймовáти єй, же мѣла породити Ха, сна бжого. // И пришéдши до ней, архáгглъ Гаврїилъ мóвилъ: «Рáдуйсѧ, ωбрадовáннаѧ, гдь с тобóю».

Ма(т)ѳе(и) а̃. **Чудо второе.** Ґды преч(с)таѧ два ωбручéнна былà Іωсифови и зачалà Ха ω(т) дха стóгω, на тóй часъ Іωсифъ, чыстости двчской стóрожъ, розмаитые мысли мѣлъ ω пр(с)тóй бци и хотѣлъ єй потаéмне ω(т)пустити, але тыхъ злыхъ и тривожливыхъ мыслей Іωсифови не казáлъ аггл мѣти, въ снѣ ємý показáвшисѧ, и мóвилъ: «Іωсифе, сну Дв(д)въ, не убóйсѧ прїѧти Мрїамъ, жены твоєѧ, рóжд(ъ)шеє бо сѧ в(ъ) ней ω(т) дха єсть ста».

Тертулїѧ(н). **Чудо третее.** Сїмеωнъ прáведный, чытáючи у стогω пр(о)рка Исаїи тыє словà: «Се дваѧ въ чрéвѣ прїйметъ и рóдитъ сна», — не хотѣлъ томý вѣрити, жебы дѣва моглà сна породити. Тéды ємý ωбѣцáлъ бгъ, же не мѣлъ умертй, хиба ωбáчивши сна, ω(т) двы рож(д)еннагω. Такъ мóвилъ єv(г)листъ Лукà: «Бѣ ємý ωбѣщáнно дхомъ стымъ не видѣти смéрти прéжде дáже не
7 зв. видитъ Ха г(с)нѧ». Выпо(л)ниласѧ тáѧ ωбѣтница бз(с)каѧ, бо Симеωнъ //

по́ты жил. по́ки преч(с)таа дв҃а Х҃а не породи́ла. А ґды̀ Х҃а породи́ла и принесла̀ до ц҃ркви, на то́й часъ Сімеѡнъ взѧлъ Х҃а на ру́ки свои̇ и мо́вил(ъ) до негѡ̂: «Н҃нѣ ѡ(т)пуща́єши раба̀ своігѡ [!], вл(д)кѡ, по глаго́лу твоє́му съ ми́ромъ, я́кѡ ви́дѣста о́чи мои̇ сп(с)ніє твоє́, є́же єси̇ уготова́лъ пре(д) лицє́мъ всѣ́хъ людей свѣ́тъ въ ѡ(т)крове́ніє язы́ком(ъ) и въ сла́ву людей твоӥхъ І҃ила».

Чудо четвертоє. Преч(с)таа дв҃а, Х҃рста̀ породи́вши, дв҃ою зоста́ла. Ѧ́кѡ про́мень сл҃нечный през(ъ) шкло проника́єт(ъ), не наруша́ючи шкла, такъ Х҃с, уроди́вшисѧ ѡ(т) преч(с)тои дв҃ы, проникну́лъ през(ъ) єй тѣ́ло, тѣ́ла єй дв҃ическогѡ не наруша́ючи, ве́длугъ пр(о)рцства Ієзекі́илева: «Та́ѧ вра́та заключе́нна бу́дутъ и не ѡ(т)верзу́тсѧ и никто̀ же про́йдетъ и́ми, я́кѡ г(с)дь б҃гъ І҃илевъ вні́йдетъ и́ми». Ієзе(к) .м҃д.

Чудо пѧтоє. Прч(с)таа дв҃а Хр(с)та породи́ла ѡ(т) д҃ха ст҃гѡ без(ъ) му́жа, бо арха́гглъ Гаврі́илъ ґды ѡзнаймова́лъ єй, же мѣла Х҃а породи́ти, мо́вила она̀ до арха́ггла: «Ка́ко бу́детъ се, идѣ́же му́жа не зна́ю?» Ѡ(т)ка// за́лъ арха́гглъ: «Д҃хъ ст҃ый на́йдетъ на́ тѧ и си́ла вы́шнагѡ ѡсѣни́тъ тѧ». Лука̀, а҃. 8

Чудо шестоє. Єгі́дій лѣ́скою уда́рилъ въ зе́млю, мо́вачи: «Пред(ъ) рождество́мъ дв҃а». И за́разъ лилѣѧ з(ъ) землѣ вы́росла. Дру́гій разъ уда́рилъ, мо́вачи: «Въ рождествѣ дв҃а». И друга́ѧ лилѣѧ вы́росла. Тре́тій разъ уда́рилъ, мо́вачи: «По рождествѣ дв҃а». И тре́таѧ лилѣѧ вы́росла. Длѧ тогѡ̂ то́є чыни́лъ Єгі́дій, жебы̀ научи́лъ вѣ́рити єдногѡ̂ чл҃вѣка, ѝжъ м҃тка б҃жаѧ є́стъ ч(с)тою дв҃ою, кото́рый ѡ єй чы́стости дв҃ической во́нтпилъ. Су́рій в(ъ) житїи Єгидїѧ

ЧУДА ПРЕС҃ТОИ Б҃ЦИ, УХОДА́ЧОИ ВЪ ЄГѴ́ПЕТЪ

Чудо первоє. Ґды хотѣ́лъ И́родъ загуби́ти Х҃а новорожде́нногѡ, на то́й часъ а́гглъ въ снѣ показа́лъсѧ Іѡ́сифу и каза́лъ єму̀ взѧ́ти // Х҃а новорожде́нного и преч(с)тую дв҃у, ма́тку єгѡ̂, и утѣка́ти до Єгѵ́пту пре(д) И́родомъ. И ве́длугъ росказа́нѧ а́гглского Іѡ́сифъ поѧ́ль отроча̀ и ма́теръ єгѡ̂ но́щїю и ѡ(т)и́де въ Єгѵ́петъ. Ма(ѳ) .ѕ҃, 8 зв.

Чудо второє. В Єгѵ́птѣ, где прч(с)таа дв҃а б҃ца ме́шкала з(ъ) Х҃мъ, сно́мъ свои́мъ, през(ъ) сѣ́мъ лѣ́тъ недале́ко села̀, назва́ногѡ Ната́реѧ, єстъ до тогѡ̂ часу де́рево єдно̀ фиґо́воє, ѡ(т) само́гѡ сро́дку ажъ до верху̀ роздвоєноє, я́ко бы ѡ(т)во́ристоє, а ве́рхъ єгѡ̂ схи́ленный и знижо́ный на кшта́лтъ наме́ту. То́є ста́лосѧ в(ъ) то́и часъ, ґды прч(с)таа дв҃а приѣ́хала до Єгѵ́пту и мѣ́ла ста́ти в(ъ) селѣ Ната́рїи. Іѡ́сифъ ст҃ый, зоста́вивши єй пред(ъ) селѡ́мм(ъ) [!], ишо́лъ шука́ти господы до Ната́рїи, где бы мѣ́лъ съ Х҃мъ и съ пребгл(с)ве́нною [!] ма́ткою єгѡ̂ ме́шкати. Ѡна̀, чека́ючи єгѡ̂, ста́ла по(д) ты́мъ де́ревомъ фиґо́вымъ, кото́роє за́разъ, ґды по(д) ѡ́ноє преста́ѧ б҃ца присту- Кнѧзь Радивил(ъ) в(ъ) Перегрина́цїи своєй.

пи́ла, роздвоилоса и наме́тъ и мешка́нье з(ъ) себѐ Хви и мтцѣ его̑ учынило. Стои́тъ то́е де́рево до сего̀ ча́су на кшта́лтъ наме́ту, где ту́рки за́вше дер-
9 жа́тъ ла́мпу запа́леную//

Кассиωдо(р) в(ъ) гисторі́и, натрое подѣленой. **Чудо третее.** Ґды преч(с)таа два з(ъ) Хрто́мъ до Єгѵ́пту пре(д) Иро́домъ уходи́ла, ω(т)почива́ла по(д) де́ревом(ъ) палмо́вымъ высо́кимъ. На то́й часъ мо́вила, ґды бы м(ъ) могла̀ ѡвоцовъ з(ъ) тоеи па́лми зажи́ти. Мо́вил(ъ) Іѡсифъ стыи преч(с)той бци: «Ты мы́слишъ ω ѡвоцахъ, а а̀ мы́шлю ω водѣ, которои ту́тъ не доста́нетъ намъ». Те́ды Хс, на рука́хъ преч(с)той двы бу́дучи, завола́л(ъ): «Схили́са, де́рево, и покормѝ ѡвоцами ма́тку мою̀».

Огородо(к) црци ω невиннАткахъ мова кв. И за́разъ де́рево верх(ъ) свой до землѣ схили́ло, з(ъ) кото́рогω преблгослове́н(ъ)наа Мрїа и Іѡсифъ, нарва́вши ѡвоцωв(ъ), поси́лил(ъ)са. Поты́мъ мо́вил(ъ) Хс: «Повста́нь, де́рево, и ωтворѝ закры́тое жро́дло в(ъ) ко́ренѣ твое́мъ». И за́разъ са ста́ло такъ, з(ъ) кото́рого жро́дла Мрїа и Іωсифъ воды̀ напили́са и осе́лка своего напойли.

То́й же, там же. **Чудо четвертое.** Ґды преч(с)таа два з(ъ) Хмъ въ Єгѵ́петъ пришла̀ до едногѡ мѣста, назва́ногω Си́ренъ, и в(ъ)вошла̀ до божни́ци пога́нскои, в(ъ)
9 зв. кото́рой было̀ тры́ста и шесдесатъ и пать болванѡвъ, на то́й часъ всѣ ты́е болваны̀ упа́ли на́ землю и покруши́лиса. //Ґды ω ты́м(ъ) да́но зна́ти Євфродо́зїю, пришо́вши з(ъ) войскомъ до той божни́ци, Хвѣ я́кω правди́вому бгу поклони́лъса.

Той же, там же **Чудо патое.** Ґды преч(с)таа два з(ъ) Хмъ, сномъ свои́мъ, и Іѡсифом(ъ) уходи́ли пре(д) Иродом(ъ) до Єгѵ́пту, едногѡ ча́су в(ъ) доро́зѣ розбо́йники на нихъ напа́ли и хотѣли осе́лка ω(т)нати. Єде́нъ разбо́йникъ, ωба́чивши Ха, дитатко ба́рзо пїе́нкное, мо́вилъ, ґды бы взалъ бгъ на себѐ тѣло члвчое, не бы́лъ бы пїенкнѣ́йшїй ω(т) тогѡ дитати. И борони́лъ и́хъ ω(т) разбо́йникωвъ и недопуска́лъ им(ъ) и́хъ осе́лка ω(т)нати. Те́ды преч(с)таа два мо́вила до того̀ роз(ъ)бо́йника: «Вѣдай, же тобѣ дита̀ то́е нагоро́ди(т), же сь борони́лъ егѡ». Поты́мъ той разбо́йникъ з(ъ) Хмъ на кр(с)тѣ былъ приби́тый з(ъ) пра́вои стороны̀. И в(ъ) Ха увѣрилъ, кото́рому Хс, ве́длугъ пр(о)рцства преблгослове́нной мтки своеи, далъ нагоро́ду, мо́вачи до не́го: «Десь со мно́ю бу́деши в(ъ) рай».

Той же, там же **Чудо шестое.** Ґды преч(с)таа два з(ъ) Хмъ уходи́ла пре(д) Иродомъ
10 до Єгѵ́пту, в(ъ) то́й ча(с) лвы и па́рды шлѝ за ни́ми, // а ча́сомъ шли пе́ред ни́ми, пока́зуючи им(ъ) доро́гу на пу́щи, и го́ловы своѝ схили́вши, и́мъ услугова́ли.

Баронѣ. року ā. Созомен(ъ), **Чудо семое.** Ґды преч(с)таа два з(ъ) Хмъ, сномъ свои́мъ, до Єгѵ́пту пришла̀, на то́й часъ въ Єгѵ́птѣ з(ъ) болванω(в) и з(ъ) божни́цъ пога́нски(х), в(ъ) кото́рих(ъ) ме́шкали, дїаволи утѣка́ли и болваны̀ па́дали и круши́лиса.

Чудо осмое. Преч(с)таа бца, з(ъ) Хмъ пред(ъ) Иродωмъ уходачѝ до Єгѵ́п-

ту, гды са приближила до Гермопола, мѣста, которое есть в(ъ) Өевайдѣ, дерево великое до землѣ са схилило, ω(т)даючи поклонъ Хви и престой бци. кни(г) .еі.

Чудо деватое. Гды преч(с)таа два, Ха на рукахъ держачи, хотѣла вийти до едной божницы поганской, дверѣ са ей сами отворили. Предъ Иродомъ уходачи, престаа бца того дозна́ла. Гистор. црькови. глав .к.

Чудо десатое. Иродъ, царъ жидовскій, гды умеръ, который хотѣлъ Хр(с)та новорожденного забити, на той часъ агглъ въ снѣ показался Іωсифовѣ въ Єгу//птѣ и казалъ взати Ха дитатко и преч(с)тую дву, мтку егω, и вернутиса до землѣ жыдов(ъ)ской. И ведлугъ росказана агглского Іωсифъ поАть [!] отроча и матеръ его и прійде в(ъ) землю Іизлеву. Іωанъ де Картаг. кни(г).ѳ. 10 зв. гоми(л).і. Ма(т)ѳе(и).в.

Чудо одинадцатое. Преч(с)таа два бца, уходачи пре(д) Иродомъ до Єгупту, мыла пелюшки, которыми Ха повинала. Потымъ водою тоею жона едного збойци сына своего трудоватого мыла и зосталъ сынъ ей волный ω(т) тоеи хоробы. Іωанъ де Картаг. кни(г).ѳ. гоми(л).і.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ВЪ ЖИТІИ ЄИ

Чудо первое. Гды пришла преч(с)таа два в(ъ) дом(ъ) Захаріин(ъ), на той часъ Іωанъ Кр(с)титель, будучи еще дитамъ малимъ в(ъ) животѣ материнско(м), // тѣшилса з(ъ) приста ей, бо мови(т) єv(г)листт(ъ) [!] Лука: 11
«Бысть яко услыша Єлісаве̂ѳъ цѣлованіє Мрїино возыграса младенецъ въ чревѣ еа». Лука, а.

Чудо второе. Преч(с)таа два гды пришла в(ъ) домъ Захаріинъ, на той ча(с) Єлісавеѳа наполненна была дхом(ъ) стым(ъ) и за справою, за побудкою дха стаго заволала голосомъ великимъ, витаючи преч(с)тую дву, ведлугъ єv(г)листы Луки: «Исполниса дха ста, Єлісавеѳъ». И возопи гласомъ веліимъ и рече: «Бл(с)венна ты въ женахъ и бл(с)венъ плодъ чрева твоегω и ω(т)куду мнѣ се да прійде мти га моего къ мнѣ». Лука, а.

Чудо третее. Прч(с)таа два бца гды в(ъ) Іер(с)лимѣ на горѣ оливной бгу молиласа и кланалася, в(ъ) той часъ дерева оливныи кланалиса посполу з(ъ) преч(с)тою бцею, честь есть [1] выражаючи. Сты(и) Єпифаній на успеніє пре(с). бци.

Чудо четвертое. Хс в(ъ) Канагалілейской на веселю учыни(л) з(ъ) воды вино на причыну и прозбу преч(с)тои двы, мтки своеи, бо тамъ вина гды не стало, мовила преч(с)таа два до Ха: «Вина не имутъ». Потымъ Хс // казалъ слугамъ наполнити начына водою, котораа в(ъ) вино ωбернуласа. Іωанъ, в. 11 зв.

Чудо патое. Преч(с)таа два бца мѣла дха пр(о)рцкого, вѣдала пришлыи речи, вѣдала, же ей всѣ люде на свѣтѣ мѣли выславлати, бо пришовши в(ъ) домъ Захаріинъ, мовила до Єлісавеѳи: «Ѿ(т)нынѣ блажатъ ма вси роды». Лука, а.

Чудо шестое. Сімеωнъ Прв(д)ный пр(о)рковалъ ω томъ, же боль, якъ мечъ, дшу прч(с)той двы мѣлъ проразити, и мовилъ до ней: «Тебѣ же самой Лука, в.

дшу пройдеть оружїє». Виполнилоса тоє пр(о)рцство по(д) часъ муки и смрти Хвои, бо на той часъ ср(д)це преч(с)той двы болемъ, якъ мечемъ, было пробажено.

Чудо семое. Дхъ стый в(ъ) азыкахъ огненныхъ Ґды зыйшолъ на ап(с)лы, в(ъ) той же часъ зыйшолъ и на преч(с)тую дву в(ъ) азыци огненномъ. А якѡ ап(с)лѡве почали, такъ и пречыстаа два почала мовити розмайтыми языками, которых(ъ) научилъ ихъ дхъ стый, бо и прч(с)таа два посполу
12 з(ъ) ап(с)лами // была на горници Ір(с)лимской и ѡчекивала приста и принята дха стогѡ. Такъ написанѡ в(ъ) дѣанїихъ ап(с)тлскихъ ѡ ап(с)тлахъ: «Сїи всѣ бахꙋ терпаще единодушнѡ млтвою и моленїємъ съ женами и Мрїєю, матерїю Ісовою, и братїєю егѡ».

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ПО(Д) ЧАСЪ УСПЕНЇА ЄИ

Сты(и) Єпіфанїй на успенїє пр(с). бци.

Чудо первоє. Єдногѡ дна преч(с)таа два бца была жалоснаа, же Ха, сна своєгѡ, не ѡгладала, и плакала, жадаючи, жебы могла лицѐ егѡ ѡгладати. В(ъ) той часъ з(ъ) великою свѣтлостю агглъ ей показалса и мовилъ: «Третегѡ дна ѡ(т) тѣла взата будешъ, снъ твой тебѐ, мтку свою, з(ъ) ѡхо-
12 зв. тою ѡчекиваєтъ». //

Чудо второе. Ґды мѣла умерти преч(с)таа два бца, показалъса ей агглъ з(ъ) рожчкою палмовою, которую принеслъ з(ъ) раю и ѡзнаймилъ ей часъ, в(ъ) который умерти мѣла, и казалъ тую рожчку нести на погребѣ пред(ъ) марами, бо таа рожчка квѣтнучаа значила ей дѣвицство квѣтнучое.

Той же, тамъ же чуда наступуючїи.

Чудо третее. Ґды прч(с)таа два мѣла умерти, на той часъ всѣ ап(с)тлове з(ъ) далекихъ и з(ъ) розмайтыхъ сторѡнъ принесены были на ѡболокахъ до прч(с)тои двы на погребъ ей.

Чудо четвертоє. Ґды преч(с)таа два умерла, на той часъ самъ Хс, взавши дшу ей, неслъ на рукахъ своихъ до нба на вѣчноє мешканьє.

Чудо патоє. Ґды прч(с)таа два бца умерти мѣла, на той часъ Хс пришолъ до ней и взалъ ей до нба, мовачи: «Прїйди, ближнаа моа, добраа моа, голубице моа». Ѡ(т)казала преч(с)таа два: «Готово ср(д)це моє, бже, готово
13 ср(д)це моє». //

Чудо шестоє. Ґды преч(с)тои двы тѣло погребли ап(с)толове и въ гробѣ положили, пошли третегѡ дна до гробу гладѣти преч(с)тои двы, але не знашли ей тѣла в(ъ) гробѣ. Тѣды розумѣли єдны стыи оци, же тѣло преч(с)тои двы заховалъ бгъ перед(ъ) людми такъ, якъ заховалъ тѣло Моυсеѡво, ѡ которого тѣлѣ жаденъ члвкъ до сегѡ часу не вѣдает(ъ). Другїи засъ розумѣли, же преч(с)таа два встала з мртвыхъ и з(ъ) дшею и з(ъ) тѣломъ взата

до нба, якѡ Хс всталъ з(ъ) мертвыхъ и в(ъ)ступилъ до нба. Тую другую сентенцїю принала вса цркѡвъ каѳолическаа.

Чудо семоє. Преч(с)тои двы умерлои гды тѣло ап(с)толѡве провадили до гробу и спѣвали ѱалм(ъ) «Въ исходѣ Їилевѣ ѡ(т) Єгѵ̑пта», на той часъ оболокъ в(ъ)коло ѡточилъ преч(с)тую дву и ап(с)толѡвъ такъ, же тылко спѣванье люде чули, а пречыстои двы и ап(с)лѡвъ за оболокомъ не видѣли.

Чудо осмоє. Преч(с)тои двы умерлои тѣло гды ап(с)лѡве неслѝ // до гробу в(ъ) Геѳиманїи, єдинъ жидъ, прибѣгши, хотѣлъ зопхнути з(ъ) маръ на землю тѣло пречыстои двы, але єму заразъ невидимѡ былѝ ѡ(т)тати руки ѡбѣдвѣ 13 зв.

Чудо деватоє. Гды преч(с)тои двы бци умерлои тѣло ап(с)толове до гробу провадили, в(ъ) т[...] часъ агглы на повѣтрю спѣвали, которое спѣвань [!] всѣ люде чули в(ъ) Геѳиманїи.

Чудо десатоє. Гды ап(с)толѡве провадили до гробу тѣло пр(с)тои бци умерлои, в(ъ) той часъ жидѝ, выбѣгши з(ъ) домовъ, побудили народъ, жебы тѣло пр(с)тои бци з(ъ) маръ на землю скинули. Але всѣ тыи жидѝ и народы заразъ слѣпотою былѝ заражены, потымъ гды в(ъ) Ха увѣрили, знову имъ очи былѝ привернены.

Чудо одинадцатоє. По воскр(с)нїи Хвѡмъ и по вознесенїи єгѡ и по сошествїи стаго дха ажъ до раздѣленїа сты(х) ап(с)тлѡвъ на проповѣдь былѝ всѣ ап(с)лы єдинодушно в(ъ)купѣ и на ѡбѣдъ сѣдаючи, ѡставлали // порожное мѣсце и на немъ возглавїє клали, а на возглавїи часть хлѣба тогѡ, который ѣли въ честь Хву. По ѡбѣдѣ вставши и блгодаренїє чынач̑и, брали часть хлѣба, которую ѡ(т)дѣлили въ честь г(с)дню, подносачѝ єй, мовили: «Слава тебѣ, бже нашъ, слава тебѣ, слава ѡ(т)цу и сну и стому дху». Мѣсто зась тыхъ словъ «Велико има», мовили: «Хс воскресѐ» ажъ до вознесенїа Хва. По вознесенїю зась Хвомъ почалѝ мовити: «Велико имѧ̀ стыа тр(о)ца, гди Їсе Хе, помагай намъ». Тоє всѣ ап(с)ли чынили и в(ъ)купѣ и ѡсобно кож(д)ый з(ъ) нихъ ажъ до успенїа пр(с)тои бци. А гды на оболокахъ зобрани былѝ на успенїє, пр(с)тои бци, по погребенїи єй третегѡ дна ѣли и по ѡбѣдѣ вставши и часть хлѣба въ има Хво лежачогѡ ведлугъ звычаю по(д)носили, мовачи: «Велико има». В(ъ) той часъ пр(с)таа два бца по успенїи своємъ на облацѣ з(ъ) оршакомъ свѣтлыхъ агглѡвъ показаласа ап(с)толомъ, мовачи до нихъ: «Радуйтеса якѡ с(ъ) вами єсмъ повсадни». Тѣды ап(с)толѡве, в(ъ)мѣсто «Гды Їсе Хе», заволали: «Престаа бце, помагай намъ». Потымъ пошовши до гробу, зна//шлѝ преч(с)таго тѣла єй и увѣрили, же въистин(н)ну якѡ снъ єй, такъ и онà третего дна з мртвых(ъ) встала и з(ъ) дшею и з(ъ) тѣломъ до нба єст(ъ) взата. 14 зв.

Полу-ставъ 14

ѡ благодаренїи по ѡбѣдѣ

Патрїѧ́р. Хрїстофо(р) Алеѯа́нде(р) Іω(в) Антїо(х) Васи(л).

Чудо первоє. Енеѧ́, кото́рого ап(с)лъ Петръ в(ъ) Лидѣ мѣстѣ расслабле́нногω уздоро́вилъ, мо́вачи: «Енеѧ́, исцѣлѧєтъ тѧ Іс Хс»,— той близкω мѣста Лиды збудова́лъ црковь на че́сть престо́й бци, кото́рую црковь хотѣли ω(т)нѧ́ти жиды̀ и пога́не. Жиды̀ хотѣли бгу вы́шнему, пога́не зась хотѣли богώмъ свои́мъ црковь ω(т)лучи́ти и удали́сѧ до кнѧза тоє́и єпа́рхїи, про́сачи єгѡ̀ ω ту́ю црковь. Те́ды кнѧзь вы́далъ такі́й де́кре(т), жебы̀ црковь тры̀ дни была̀ за́мкнена и запеча́тана и кото́рой бы вѣры з(ъ) тыхъ трωхъ — хри//стїа́нскωи, пога́нскои и жидωвскои — чу́до в(ъ) цркви показа́лосѧ, тымъ ω(т)да́ти мѣлъ црков(ъ). По трωхъ днехъ кнѧзь каза́лъ ωдомкну́ти црковь и печа́ть ω(т)нѧ́ти и са́мъ з(ъ) христїѧ́ны, з(ъ) пога́ны и з(ъ) жыда́ми вше́дши в(ъ) црков(ъ), ωба́чи(л) на стѣнѣ в(ъ) ша́тѣ порпуро́вой образъ престо́и бци, кото́рый чудовне бз(с)кою не члвѣчою руко́ю былъ вы́малїованый и на(д) о́бразомъ напи́саны былѝ слова̀: «Марі́ѧ матѝ Ха, ца́рѧ Назореа». Ви́дачи кнѧзь то́є чу́до, жыдώвъ и пога́нωвъ сму́тных(ъ), а хр(с)тїѧ́нъ веселѧ́чихъсѧ, дал(ъ) в(ъ) мо́цъ хр(с)тїѧ́нωмъ ту́ю црковь.

Ієрусалѝм, въ свй к... 15 собо́ръ до Теωфи́лѧ, цесарѧ гре́цкого.

Алон(ѳ). по(в). гла(в) дэ. ли(ст) гїіз. ω прч(с). двѣ.

Чудо второє. Єде́нъ члвкъ на имѧ̀ Іωа́нъ за́вше преч(с)тую дву поздоровѧ́лъ, мо́вачи: «Ра́дуйсѧ, Мрїє»,— бо ты́лко умѣлъ. А ґды̀ уме́ръ, з(ъ) у́стъ єгѡ̀ вы́росла лилѣа, на кото́рой золоты́ми лите́рами напи́саны былѝ слова̀: «Ра́дуйсѧ, Мрїє».

Чудо третєє. В мѣстѣ Арте́зїи, в(ъ) провѣнцїи Нѣдерлѧ́нду, єде(н) за́конникъ на́божный былъ до престо́и двы и вели́кую честь ω(т)дава́лъ тому̀

15 зв.

и́мени Ма́рїѧ, бо // на ко́ждый день молѧчи́сѧ мо́вилъ ѱа́лмы, кото́рыи сѧ почина́ютъ ω(т) лите́ръ, в(ъ) то́мъ имени Ма́рїа замыка́ючих(ъ)сѧ. Єде́нъ мо́вил(ъ) ѱалм(ъ), кото́рый почина́єтсѧ ω(т) лите́ри **М.** Дру́гїй мо́вилъ ѱалмъ, кото́рый почина́єтсѧ ω(т) лите́ри **А.** Тре́тїй мо́вилъ ѱалмъ, кото́рый почина́єтсѧ ω(т) лите́ри **Р.** Четве́ртый мо́вилъ ѱалмъ, кото́рый почина́єтсѧ ω(т) лите́ри **И.** Пѧ́тый ѱалмъ иншїй мо́вилъ, кото́рый почина́єтсѧ та́кже ω(т) лите́ри **А.**

Вѣнкент(ъ). Бе(л). кни(г) .з. Гїсто(р). гла(в).pši

Ґды зась ро́ку ты́сѧча сто шест(ь)десѧ́т(ъ) девѧ́того в(ъ)ночѝ пред(ъ) сты́мъ Андре́ємъ то́й за́кон(ъ)никъ на имѧ̀ Іωсцїώнъ уме́ръ, з(ъ) у́стъ єгѡ̀ вы́росла ро́жа, на кото́рой напи́сана была̀ лите́ра **М;** з(ъ) пра́вого о́ка вы́росла ро́жа, на кото́рой напи́сана была̀ лите́ра **А;** з(ъ) лѣвого око [!] вы́росла ро́жа, на кото́рой напи́сана была̀ лите́ра **Р;** з(ъ) пра́вогω у́ха вы́росла ро́жа, на кото́рой напи́сана была̀ лите́ра **І;** з(ъ) лѣвого у́ха вы́росла ро́жа, на кото́рой напи́сана была̀ также лите́ра **А.** На то́й ча(с) за́конники з(ъ) того̀ монастырѧ̀ ωзнайми́ли то́є єп(с)кωпвѣ Атреба́нскому, в(ъ) кото́рого дїωце́-

16

зїи ме́шкали. Єп(с)копъ з(ъ) дховенствомъ учинил(ъ) // проце́ссїю до тогѡ̀ тѣла, где вы́нѧвши ро́жу з(ъ) у́стъ, далъ в(ъ) крышта́лъ ωпра́вити и на олтару каза́лъ поста́вити, бо та́ѧ ро́жа не звѧ́ла, а и́ншыи ско́ро вы́нѧты былѝ з(ъ) оче́й и з(ъ) уше́й, за́разъ повѧ́ли. Тѣло взѧ́вши, єп(с)копъ погре́блъ в(ъ)

црквѣ, пр(с)той бци посщенной. Для памати тое на таблици выписано и на фєлару в(ъ) црквѣ, престой бци на честь збудованой, завѣшено.

Чудо четвертоє. Єденъ воинъ девици на има Марїи хотѣлъ ω(т)нати двицство. А гды она плакала и повѣдала, же пошлюбила девицство своє пр(с)той двѣ Мрїи, воинъ не чынилъ єй жадной злости. Потымъ показалася той девици млачойся прч(с)таа два и сказала, же южъ умеръ оный воинъ и доступилъ збавлєна вѣчного и при смерти жаловалъ за грѣхи свои, же для пречистой двы бци Мрїи учтилъ девицу Марїю, не ω(т)нимова(л) єй двицства. Вѣнкеп. кни(г) .з. глава рв.

Чудо пятоє. Θωма з(ъ) Аквину, будучи малым(ъ) дитямъ в(ъ) купели, не вѣдати ω(т)коль досталъ картки, на которой написано было поздоровлєньє аггл(с)кое // до преч(с)тои двы: «Радуйся, ωбрадованнаа Марїє, г(с)дь с тобою». Тую картку гды єму были з(ъ) рукъ през(ъ) моцъ выдерли, так(ъ) плакал(ъ), же єму знову мусѣли ω(т)дати. И на той часъ южъ перестал(ъ) плакати и, в(ъ) уста свои вложивши тую картку, полкнулъ. Сурїй в(ъ) житїи єгω. 16 зв.

Чудо шестоє. Єдна жыдовка на има Рахиль з(ъ) великою ωхотою и любовїю слухала, гды кто припоминалъ имя Мрїа пр(с)тои бци и до Ха навернулася. Ω томъ пре(д)сявзят(ь)ю єй гды родичи довѣдалися, же хотѣла християнкою зостати, хотѣли єй в(ъ) далекую сторону заслати. Тєды єй преч(с)таа два бца в(ъ) шатѣ бѣлой показалася спячой и мовила: «Єкатерино, встань, бо далекую маєшъ дорогу». Рахиль, потиху вставши, шла до сщен(ъ)ника, который єй до монастыря впровадилъ и ωкрестилъ, давши єй имя Єкатерина, якω была ω(т) пр(с)тои бци названа. Потымъ убралъ єй в(ъ) одежду инωческую. Зверцад. приклад. Прикла(д) і.

Чудо семоє. Имя преч(с)тои двы Мрїа ωбявил(ъ) бгъ людемъ // ещє пред(ъ) зачатїємъ єй, бо сvбѣлла Герїтрея, за бз(с)кою справою, въ своихъ вѣршахъ такіи слова написала: «З(ъ) жывота Мрїи двици новая свѣтлость восїяла». 17 Кни(г).й. Оракул.

Чудо осмоє. В Костантинополю знашли гробъ каменный, в(ъ) которомъ члвкъ умерлый держа(л) в(ъ) руцѣ бляху золотую з(ъ) написомъ: «Хс уродится ω(т) двици Марїи и вѣрую в(ъ) негω». (Пр(о)ркъ то былъ якійсь ещє пред(ъ) пристямъ Хвымъ, который за справою дха стгω написалъ тыи слова). Баронъ. рок .ψп.

ЧУДА ω(Т) ШАТЫ И ПОЯСА ПРЕСТОИ БЦИ

Чудо первоє. Преч(с)таа два бца Хр(с)тови, маленкому дитяти, сама уткала шату и ωблекла єгω, котораа шата росла, гды Хс рослъ. Тую // шату споминаєтъ єvлистъ Іωанъ, ω(т) преч(с)тои дѣви утканную: «Бѣ же хитωнъ не швенъ, но свыше исткан(ъ) в(ъ)весь». Іωань де Картає. 17 зв. ω распя(т). Хвомъ.

Чудо второє. Гды приступилъ з(ъ) войсками своими Рол(ь)лω подъ мѣсто французкоє Карнотум(ъ), в(ъ) той часъ ωбывателѣ ωдѣньє престои

Рамулф, книг(г) .ѕ. глав .є. бци мѣсто хоругвы з(ъ) муру вывѣсили и непріятелей слѣпотою заразили и ω(т) мѣста ωтогнали.

Чудо третеє. Оскόлдъ и Дыръ, кнѧзѣ рускіи, которыи были еще пре(.) крещенїемъ народу рускогω, зобрав(ъ)ши великіи войска рускіи, пошли Чорнымъ море(м) в(ъ) ωкрутахъ подъ Царигородъ и ωблегши егω, добывали. Тѣды патріарха Сергій, взавши преч(с)тои двы шату, котрая тамъ была, в(ъ)мочилъ в(ъ) море и заразъ сѧ море збурило и всѣ ωкруты з(ъ) войсками рускими розбило и потопило, тылко два кнѧзѣ Оскόлдъ и Дыръ в(ъ) малой дружынѣ до ω(т)чизны вернулисѧ.

Стриков. лист(ъ) рѳі.

18 Чудо четвертоє. В третій день по успенїи и погребенїи пресла // вноі црици нб(с)нои Марїи ап(с)тωлωве гробъ єй ωтворили длѧ ап(с)тла Ѳωмы, который не былъ при погребенїи прстои двы. А гды гробъ ωдомъкнули, знайшли порожный, тылко в нем(ъ) самая шата матки бжеи сѧ знайдовала, длѧ утѣхи вѣрнымъ хр(с)тїаномъ зоставлена.

Прологъ, єі. август(а)

Чудо пѧтоє. Преч(с)таѧ два бца в(ъ) третій день по успенїи своємъ дала поасъ свой ап(с)толу Ѳωмѣ, который оную стрѣтилъ, гды ω(т) агглωвъ несена была до прибытковъ нбсныхъ, бо ап(с)лъ Ѳωма не былъ при погребенїи мтки бжеи, проповѣдалъ в(ъ) Ін(ъ)дїи слово бжїє. Третегω днѧ южъ по успенїи преч(с)тои дѣвы принесеный былъ ωболокомъ до иншыхъ ап(с)толωвъ и на той часъ преч(с)тую дву стрѣтилъ на повѣтру и поасъ взѧлъ ω(т) ней.

Прологъ, ла. август(а).

Чудо шестоє. Зωа — Леωна, цесара грецкого, жона, в(ъ) котрую был(ъ) злый духъ вступилъ, а гды єй патріарха поѧсомъ преч(с)тои двы ωперезалъ, зостала вόлнаѧ ω(т) злогω духа. //

Вѣрида(р) грецкій. 18 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ Ѡ(Т) ПЕРСТЕНѦ ЄЙ

Іаковъ Марханъ в(ъ) Свѣщнику дховъ. Чтенїє .є. трактa(т) й.

Чудо первоє. В землѝ Влоской, в(ъ) мѣстѣ Перузїумъ, в(ъ) цркви стого Лаврентїѧ єстъ перстень, которымъ собѣ ωбручилъ стый Іωсифъ преблгословенную дву Мрїю бцу. Той перстень нѣ з(ъ) злота, нѣ з(ъ) срѣбра, але з(ъ) якогось каменѧ єстъ учыненый и бз(с)кою провѣденцїєю ω(т) клюзынωвъ до перузинωвъ єстъ перенесеный, которому перстеневи великоє пошанован(ь)є люде чина(т) длѧ чудωвъ, ω(т) него походѧчихъ.

Там же чуда 19 наступуючыи.

Чудо второє. Невѣсты з(ъ) костей слонїωвыхъ робѧтъ перстенѣ и посылают до мѣста, Перузїумъ названогω, жебы тамъ тыи перстенѣ перстенѧ преч(с)тои двы бци доткнулисѧ и ω(т) него посвѧтили//сѧ, а гды родѧтъ дѣти, в(ъ)кладают собѣ на палецъ тыє перстенѣ слонїωвыє, длѧ тогω, родачи, болю не дознавают.

Чудо третеє. Которыи люде в(ъ) станѣ малженскомъ живутъ незгодне, тыє удаютсѧ до Перузїумъ длѧ перстанѧ преч(с)тои двы бци, жебы єму учинили пошанован(ь)є, бо той перстен(ь) покой и згоду межѝ незгодливыми малжонками чинитъ.

Чудо четвертоє. Мнωгихъ людей, в(ъ) которыхъ злый духъ в(ъ)ступилъ и мучитъ ихъ, провадатъ ихъ до мѣста Перузїумъ в(ъ) црковъ стого Лаврентїа дла перстена престои бци и презъ той перстень волными зостаютъ ω(т) злыхъ духовъ.

Чудо пѧтоє. Валдрада, зацнаѧ невѣста, гды ей перстень преч(с)тои бци, знайдуючїйса єще в(ъ) Клюзѣ мѣстѣ, показано, ωна вложила єгω на палецъ, але заразъ палецъ єй усохъ дла такого безпече(н)ства и неуваги. А тоє дѣалоса при великомъ людей мнωзствѣ.// 19 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ Ѡ(Т) ИСТОЧНИКА ЄЙ

Чудо первоє. Леωнъ Макеллїй, цесарь грецкїй, гды єще не былъ годностю цесарскою приωздоблен(ъ)ный, єдногω часу прохожаючиса за брамою костантинополскою, знайшолъ члвка слѣпого, през(ъ) дорогу блудѧчогω, и взавши єгω за руку, провадилъ. Слѣпецъ оный, прагненьєм знѧтый и трапленый будучи, просилъ барзо Леωна, жебы єму далъ пити. В(ъ) той часъ преч(с)таѧ два бца з(ъ) нба до Леωна мовила, жебы ишолъ до гаю, яворовъ и кипарисовъ полного, который былъ близко негω, и в(ъ) тымъ гай жебы воды начерпалъ и напоилъ слѣпца прагнучогω, що Леωнъ учынилъ з(ъ) ωхотою. //

Никифо(р). Гистор. кни(г) .є. глав .йі.

Баронъ. рок. vйз.

20

Там же наступуючїи чуда.

Чудо второє. Црца нбснаѧ, мти Ха, црѧ славы, казала Леωновѣ в(ъ) томъ же гай взѧти болото и помазати очи слѣпогω, що гды учынилъ Леω ведлугъ росказанья престои бци, заразъ оный слѣпецъ прозрѣлъ.

Чудо третєє. Преч(с)таѧ два тому жъ Леωнови казала, жебы црквъ на честь єй збудовалъ на тым(ъ) мѣсцу, где былъ гай и жродло, и в(ъ) той црквѣ ωбѣцѧласа завше жити и млѧчимъса всѣмъ ласку свою ωсвѣдчати.

Чудо четвертоє. Слухаючи росказанѧ преч(с)тои двы, Леω поставилъ црковъ над(ъ) самымъ жродломъ на честь престои бци, которую црквъ назвалъ источникомъ, то єсть жродломъ. В(ъ) той црквѣ потымъ Юстинїѧнъ, великою хоробою знѧтый, при тым(ъ) жродлѣ зосталъ здоровымъ.

Чудо пѧтоє. Єлена, црца неплоднаѧ, гды удаласа до жродла пр(с)той двы бци, в(ъ) той часъ ω(т) пр(с)тои бци ласку // ωдержала, породила сна Константїна, который потымъ зосталъ цесаромъ. 20 зв.

Чудо шестоє. З Ѳесалоники єденъ хорый ѣхалъ до цркви источника престои бци дла улѣченѧ и умеръ на дорозѣ. Умираючи, просилъ жегларωвъ, которыи з нимъ там же до цркви источника, то єсть жродла пр(с)тои бци ѣхали, жебы водою, ω(т) того жродла текучою, єгω тѣло ωбмыли и там же погребли. Скорω тωє жегларѣ учинили, заразъ ωжилъ и повсталъ умерлый.

Триωди цвѣтнои сїнаѮаръ в(ъ) пѧ(т). свѣтлый ω источнику прест. бци.

Чудо семоє. По лѣтехъ мнωгихъ црковъ источника, то єсть жродла престои бци, гды мѣла упасти, же сѧ вода умнωживши по(д)ступила была и

Там же чуда всѣ

насту-пуючїи. хотѣла ѡную црквъ перевернути и ѡбалити, в(ъ) той часъ преч(с)таа два бца видѡме показавшися поты црквъ держала и вспирала, поки множство воды ѡ(т) церкви не было ѡ(т)далено.

Чудо осмоє. Леѡнъ Прем(д)рый, цесарь ґрецкїй, на камень хоровалъ.
21 Жона єгѡ Өеѡфана хоровала на горячку, // барзо ядовитую. А ґды удался до источника, то єсть до жродла преч(с)тои двы бци, зостали ѡ(т) своєи хоробы волни и здоровы.

Чудо девятоє. Того жъ Леѡна Прем(д)раго братъ Стефанъ, патрїарха Костантїнополскїй, хоровал(ъ) на ѡбложную. А ґды удалъся до источника престои бци, осталъ здоровымъ.

Чудо десятоє. Іѡанъ, патрїарха Ір(с)лимскїй, мѣлъ слухъ зопсованый, который през(ъ) воду ѡ(т) источника прстои бци знову ѡдержалъ.

Чудо ѡдинадцятоє. Тарасїй Патрикїй и матка єгѡ Маґистринна хоровала на огневицу, барзо сроґую. И сынъ их(ъ) болезнь мѣлъ ѡ(т) затверженя жолудка и задержаня воды. Ровне Схизина, єдна невѣста, терпѣла болезнь ѡ(т) дисентерыи. Тыи всѣ водою ѡ(т) источника, то єсть жродла прстои бци, зостали улѣчены.

21 зв. Дѣлося тоє ро(к) .цкв. **Чудо двянадцятоє.** Романъ, цесаръ ґрецкїй, который былъ з(ъ) Лака-// пи и Лакапинѡмъ названый, мѣлъ хоробы барзо злыи — розвязанье и стягненьє жолудка. Презъ воду ѡ(т) источника престои бци ѡ(т) тыхъ хорѡбъ зосталъ волный.

Чудо трынадцятоє. Іѡанъ Варанъ знятый былъ великою болезню, трудомъ воднымъ. Тую болезнь водою ѡ(т) источника престои бци уздоровилъ.

Чтдо [!] чтырнадцятоє. Ієремонахъ Марко на твари мѣлъ пухлину, тую єму вода ѡ(т) источника престои бци улѣчила.

Чудо пятнадцятоє. Макарїй монахъ хоровалъ на камень. Ѡ(т) тоєи хоробы вода ѡ(т) источника прстои бци волным(ъ) єгѡ учинила.

Чудо шеснадцятоє. Леѡ Макеллїй, першїй того имени цесар(ъ) ґрецкїй, ґды слѣпца водою в(ъ) гай за брамою Констан(ъ)тїнополскою напоилъ, чувъ голосъ з(ъ) нба ѡ(т) преч(с)тои двы, же мѣлъ цесаром(ъ) зостати. Выполнилося тоє пророцство мтки бжеи, бо в(ъ) прудким(ъ) часѣ Леѡ
Барон. ро(к) .уйз.
22 з(ъ) малои кондицыи зосталъ цесаром(ъ) // ґрецкимъ, великимъ мѡнархою.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НА ВОЙНѢ

Чудо первоє. Нарсесъ, гетманъ ґрецкїй, былъ набожный до прч(с)тои двы. Теды за помочу єи звѣтяжилъ Тотиля, кроля ґотскогѡ, єгѡ самого забилъ и все войско єгѡ поразилъ, бо єму пречистая два показалася и ѡзнаймила часъ, которогѡ мѣлъ з(ъ) непрїятелми своими потыкатися.

Толико(с) чте(н) .лs. на пре(м). **Чудо второє.** Артуръ, кроль анґлїйскїй, на войнѣ носилъ пре(д) собою тарчу золотую, на которой намалїованый былъ образъ преч(с)тои двы и за
22 зв. помочю єи // непрїятелей звѣтяжилъ.

Чу́до третеє. Іѡа́нъ Комме́нъ, це́сарь ґре́цкїй, на(д) Ду́наєм(ъ) звѣтажилъ тата́рѡвъ, котрыи Ѳра́нцыю воєва́ли, ма́ючи з(ъ) собо́ю на войнѣ образъ преч(с)тои бци и з(ъ) слеза́ми на по́мочъ єй в(ъ)зыва́ючи. Верну́вшиса до Цари́городу, учини́лъ трїумфа́лный возъ, зо́лотомъ и дороги́ми камѣн(ь)ми приѡздо́бленый, на кото́ромъ образъ престо́и бци поста́вивши, самъ пѣшо з(ъ) кр(с)то́мъ пре(д) во́зомъ ишо́л(ъ). Кѡнѣ бѣлыи в(ъ) возѣ запра́женыи сена́торѡмъ и кре́внымъ свои́мъ каза́лъ прова́дити. И пришо́вши до сто́и Со́фїи, пред(ъ) всѣми людмѝ дя́ковалъ бгу и престо́й бци за звѣтя́зство. Баро(н). ро(к) .≠аркг.

Чудо четвертоє. Пела́ґїи, кроль гишпа́нскїй, крыючиса в(ъ) гора́хъ з(ъ) во́йскомъ свои́мъ пре(д) сарацы́нами, поруча́л(ъ)са прч(с)той двѣ. А ґды сарацы́ны почалѝ на ту́ю яски́ню ки́дати камѣна, где са крылъ Пела́ґїй, камѣна наза́дъ воро́чалоса за млтва́ми преч(с)тои двы и сарацы́нѡвъ самы́хъ забїя́ло. // Баро(н). ро(к) .ѱиї.

23

Чудо пятоє. Іѡа́нъ Земѣска, це́сарь ґре́цкїй, ґды мѣлъ войнѹ̀ точи́ти з(ъ) тата́рами, предъ тоє́ю войно́ю една̀ невѣста в(ъ) Бѣза́нцїумъ ви́дѣла въ снѣ престу́ю бцу, кото́рая едному̀ жолнѣрови мо́вила: «Ѳеѡ́доре, мой и тво́й Іѡа́нъ в(ъ) небезпече́нствѣ знайду́ется, поспѣша́йса на по́мочъ ему̀». Потымъ, ґды войнѹ̀ точи́лъ Іѡа́нъ Замѣска з(ъ) тата́рами, показа́лса еди́нъ рыцеръ, на конѣ бѣломъ сѣдя́чїй, всему̀ во́йску ґре́цкому, кото́рый мѣша́лъ и громи́лъ орды тата́рскїй и в(ъ) той часъ Іѡа́нъ Замѣска за по́мочу престо́и бци и за по́мочу сто́го Ѳеѡ́дора мчника сла́вноє над(ъ) тата́рами звѣтя́зство ѡде́ржал. Баро(н). ро(к) .цоа.

Чудо шестоє. Васи́лїй, це́сарь ґре́цкїй, вы́слалъ Андре́я воєво́ду до Ѳа́рсу на сараце́ны. Вожъ сараце́нскїй написа(л) лист(ъ) до него̀ пы́шный с такїми слова́ми: «Оба́чу, єслѝ помо́жет(ъ) тобѣ снъ Мрїинъ, ґды́ са пущу̀ на тебѐ з(ъ) во́йскѡмъ». Андре́й воєво́да, взя́вши той листъ, повѣсилъ на о́бразѣ преч(с)тои двы и мо́вилъ до не́й: «Матко бжая, ты и снъ твой // бгъ чи ма́єт(ъ) мѣти таку́ю знева́гу ѡ(т) того̀ пы́шного погани́на». По́тым(ъ) Андре́й, пусти́вшыся з(ъ) во́йскомъ свои́мъ, того̀ блюзнѣрцу заби́лъ и во́йско єгѡ̀ порази́лъ. Баро(н). ро(к) .ѡпи. 23 зв.

Чудо семоє. Ѳеѡ́доръ, братъ Іра́клїа, це́саря ґре́цкого, войнѹ̀ точи́лъ з(ъ) пе́рсами. Те́ды єго̀ непрїя́телемъ преч(с)тая два з(ъ) нба вели́кую тру́дность учини́ла бо за єй млтва́ми вели́кїй градъ з(ъ) нба спа́лъ на пе́рсѡвъ и мнѡ́го и́хъ во́йска поби́лъ. И на то́й часъ пе́рсѡве былѝ звѣтажени. Баро(н). ро(к) .хкє.

Чудо осмоє. Ґды Юлїя́нъ апоста́та чини́лъ перехва́лки на хр(с)тїя́нъ и хотѣлъ и́хъ забїя́ти, на то́й часъ преста́я два ѡборони́ла и́х(ъ) ѡ(т) того̀ непрїя́теля, бо ви́дѣлъ сты́й Васи́лїй Вели́кїй, пречы́стую дву сѣдя́чую на маєста́тѣ межи мнѡгими аггла́ми, кото́рая каза́ла Мерку́рїєвѣ му́ченикѡвѣ Юлїя́на заби́ти. И то́й невиди́мо заби́лъ єгѡ̀ на войнѣ ко́пїєю, ґды Юлїя́нъ войнѹ̀ точи́лъ з(ъ) пе́рсами. Та́я вло́чня в(ъ) цркве была̀ на(д) сты́м(ъ) Мерку́рїєм(ъ) и не вида́ти єй было̀. Потымъ сты́й // Васи́лїй Вели́кїй и лю́де и́ншыи крва́вую ту́ю ко́пїю ѡба́чили. Ники-фо(р), книга .ї. глава̀ .лє. 24

Чудо первоє. Өеѡфилъ запрѣлъса былъ Хр(с)та и преч(с)той двы, а Метафра(ст) в(ъ) жи(т). єго. ґды за тоє покутовалъ и удалъса до преч(с)тои бци, просачи єй, жебы са за нимъ причинила до Ха, сна своєго, показаласа єму престаа бца и мовила: «Якъ я маю за тобою причинатиса до сна моєгѡ, которого ты запрѣлъса?» Тєды Өеѡфилъ, ѡбачивши престую дву и почувши голосъ єй, єщє барзѣй 24 зв. почалъ преч(с)той двѣ молитиса и по//стити и плакати, жебы са за нимъ до Ха, сна своєго, причинила. Потымъ знову показаласа єму прч(с)таа два и ѡзнаймила, же южъ покута єгѡ была принята.

Зверца(д). прикла(д) .є. ѡ грѣшникахъ приклад(ъ). **Чудо второє.** В мѣстѣ Флоренцїи была значнаа блудница на има Венедикта, которой преч(с)таа два бца показаласа и напомнѣла єй, мовачи: «Уважай, цорко, и вѣдай ѡ томъ запевне, же многѡ єстъ такихъ людей, которыи далеко менше грѣшили, нѣжели ты, иншыи єденъ грѣхъ смертелный тылко учинили, єднакъ до пекла ѡсуждени суть и мучатъса навѣки».

Чудо третеє. Марїа Єгѵптенка, блудница в(ъ) Ієрусалимѣ, хотѣла вниити въ церкѡвъ и поклонитиса животворащему древу кр(с)та г(с)дна, але не могла вниити. Всѣ люде в(ъ) црковъ вошли, а єй самую пред(ъ) дверми ктось держалъ моцно и не пускавъ, любо разъ, другїй, и третїй, и четвертый порываласа и хотѣла вниити. Потымъ в(ъ) присѣнку пошла в(ъ) єдинъ 25 Софронїй патрїа(р)ха Ієр(с)лим. в(ъ) жи(т). єй. кутъ, где ѡбачила ѡбразъ преч(с)тои // двы бци, которой почала з(ъ) плачемъ молитиса, жебы за помочу єй могла в(ъ)нїити в(ъ) црковъ и поклонитиса кр(с)ту стому и ѡбецаласа южъ покаатиса. Скончивши млтву, шла до цркви и южъ єй нѣхто не держалъ и ни гамовалъ в(ъ) дверехъ, заразъ в(ъ) црковъ в(ъ)вошла и кр(с)ту стому поклониласа и цѣловала єгѡ.

Чудо четвертоє. Марїа Єгѵптенка, будучи в(ъ)шетечницею, молиласа преч(с)той двѣ пре(д) ѡбразомъ єй, жебы єй дала покаанїє. Тєды почула ѡ(т) Там же преч(с)тои двы такїи слова: «Иди за Іѡрдань, тамъ покой знайдешъ». Почувши тыи слова, заразъ пошла за Іѡрдань на пущу єгѵпетскую и тамъ килкадесатъ лѣтъ жила, покутуючи за грѣхи свои, и зостала стою.

Чудо пятоє. Марїю Єгѵптенку, на пущи мешкаючую, дїаволъ запа- Там же лялъ до першого житїа вшетечногѡ и приводилъ єй на память уживанье потравъ роскошныхъ, але ѡна в(ъ)зываючи на помощъ преч(с)тую дву бцу, 25 зв. волнаа ѡ(т) тыхъ покусъ зостала. //

Чудо шестоє. Зено, цесаръ грецкїй, роспустне и вшетечне живучи, у Баро(н). ро(к) .убд. єдной невѣсти взялъ цорку на свою роспустность. Таа невѣста просила бга ѡ помсту и преч(с)тую дву ѡ помочъ. Показаласа єй преч(с)таа два и мовила: «Южъ бы мъ тоє учинила, але ми рука єгѡ недопускаєтъ, бо Зено, живучи вшетечне, давалъ ялмужну великую убѡгимъ. Для того преч(с)таа два мовила: «Южъ бы мъ тоє учинила, скарала бы мъ, Зенѡна за єгѡ роспустность, але ми не допускаєтъ рука єгѡ, котораа даєтъ убѡгимъ ялмужну».

Чудо семоє. Єкатеринѣ, Сененской девицы, бгъ оцъ в(ъ) ѡбавєнїю мо-

вилъ: «Матцѣ единороднаго сна моего Мрїи двйци дано єстъ ω(т) добротливости моєи, же кто-колвекъ до неи любо грѣшный удаєтсѧ з(ъ) належитымъ пошанованьєм(ъ), такій жадным(ъ) способомъ ω(т) злого духа не будетъ порваный». Сурїй в(ъ) жи(т). єй.

Чудо осмоє. Єденъ млоденец(ъ) в(ъ) Бононїи, живучй роспустне, часу єдного такоє видѣнїє видѣл(ъ). Здалосѧ єму, // йжъ на поли гдесь был(ъ) шырoком(ъ), на которомъ заскочила єгω непогода барзо страшнаѧ, который пре(д) непогодою тою утѣкаючи прибѣгъ до єдногω дому, а видачи домъ замкненый, просилъ, абы єгω тамъ принѧтω, колатаючи в(ъ) двери. Ѡ(т)казано єму ω(т) тогω дому такъ: «Я єстемъ справедливость, котораѧ тут(ъ) мешкаю, а то домъ мой, але же ты єстесь несправедливый, мешкати зо мною не можешъ». На которыє слова млоденецъ ωный, многω задумавшисѧ пречъ ωдышолъ. Ѡбачивши тежъ далей тогω другїй домъ, пришовши до негω а колатаючи в(ъ) ворота, такъже просивсѧ, жебы єгω принѧто, але господыня, котраѧ была в(ъ) томъ дому, рекла єму: «ѧ єстемъ правда, котораѧ тутъ мешкаю, и то єстъ домъ мой. Тебе в(ъ) гостѣ не прїйму, бо правда того не боронитъ, кто правды не любит(ъ)». А ω(т)ходачй ω(т) того, ωбачилъ далей дом(ъ) йншый, до которогω почав сѧ просити, длѧ непогоды и великогω страху жебы былъ принѧтый. Ѡ(т)казано єму с(ъ) середины того дому так(ъ): «ѧ єстемъ покой, который тут мешкаю. Не машъ бо вѣм(ъ) // покоѧ незгоднымъ, але людемъ доврои [!] волѣ. Гды жъ ѧ завше ω покою мышлю, а не ω замѣшанїнахъ, пожитечную тобѣ єднак(ъ) даю раду: далей мене троха сестра моѧ мешкает(ъ), котраѧ утрапеннымъ даєтъ раду, до єи удайсѧ и єй рады послухай и напомненьє заховай». А гды приступилъ до ней, ω(т)повидѣла єму: «Я єстемъ милосердїє, котороє тутъ мешкаю. Єсли прето ω(т) тоєи бѣды волнымъ хочешъ быти, удайсѧ до преч(с)тои двы Мрїи, ωна єстъ ковчегомъ, котрый тѧ заховаєтъ ω(т) тоєи страшнои непогоды, бо якъ ковчегъ Нωєвъ чистых(ъ) и нечистых(ъ) прїймовалъ, такъ и преч(с)таѧ два яко милосердїѧ сущи источникъ, жадногω ωкомъ своимъ не переноситъ». 26 Алеѯандер(ъ) еп(с)кпъ в(ъ) Традицїахъ своихъ на слова ѱа(л).пд. Милост(ъ) и истинна стрѣтостасѧ. 26 зв.

Чудо девѧтоє. Гды в(ъ) Італїи было великоє трасен(ь)є землѣ, так(ъ), же домы, вежи и мѣста упадали и людей забїѧло и на нбѣ показовалисѧ войска ωгнистыи, которыи ω(д) полночи на в(ъ)сходѣ поступовали, люде, видачй такїє страхи, розумѣли, же южъ конецъ свѣта, розумѣли, же южъ стра//шный судъ приходитъ. На той часъ в(ъ) Кремонѣ, мѣстѣ французкомъ, єдно дитѧтко малоє, пелюхами повитоє, в(ъ) колысцѣ противъ прироженью своєму промовило, же видѣло прч(с)тую двѹ бцу, стоѧчую пре(д) Хр(с)томъ, сномъ своимъ, и молѧчуюсѧ єму, жебы не затрачалъ свѣта, которїй за хрѣхй [!] хотѣлъ затратити. Потым(ъ) знову тоє немовѧтко умовкло и не мовило ажъ до часу, мовѣ людской назначоного. Сигоный ω кролев(с). 27 Влоскомъ.

Чудо десѧтоє. В землѣ Італїйской былъ єденъ лихвѧръ на имѧ Іакω(в), которїй з(ъ) лихвы бы(л) зобрал(ъ) великїи богатства. Той, гды єдного часу моливсѧ преч(с)той двѣ бци пред(ъ) ωбразомъ єи, почулъ голосъ мовѧчїй: «Іакωве, Іакωве, ω(т)дай мнѣ и снови моєму рахунокъ такїй, якій ω(д) твоихъ должникωвъ вытѧгати звыклесь». Іакωвъ, почувши той голосъ, поворочалъ и пω(д)давалъ все тоє, чого з(ъ) лихвы набы(л). Потымъ гды захорѣл(ъ), мѣлъ умерти, видѣл(ъ) стого архаггла Міхайла, которїй Алан, кни(г).ω вѣридар пре(с) .бци.

на єднóй шáлѣ клалъ єгѡ заслуги, на другóй шáлѣ дїáволи клáли єгѡ злы[и]
27 зв. учи(н)ки. И // ѡбáчилъ, же шáла з(ъ) грѣхáми єгѡ бáрзо переважила шá-
лю з(ъ) дóбрыми учи́нками єгѡ. И почáл(ъ) сѧ бáрзо фрасовáти. Тéды пре-
блгослове(н)наѧ два бца показáласѧ ємѹ̀ и положи́ла на шáли при учи́нкахъ
єгѡ дóбрыхъ моли́твы єгѡ до престóи бци и зáраз(ъ) тáѧ шáла з(ъ) єгѡ заслу-
гами переважи́ла дїѧволскую шáлю з(ъ) єгѡ грѣхáми.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НА(Д) ЗАХОВУ́ЮЧИМИ ДВЦТВО

Чу́до пéрвоє. Єднѹ̀ деви́цу, назвáную Му́за, напóмнила прстáѧ бца,
Григóрїй Двоєслов(ъ), 28 книги д̃. главà зı̃. Б(ъ) зверца(д). при(к). ли(ст) з̃в. при(к).ѳı̃.
жéбы сѧ выстерегáла жáртов(ъ) и смѣхѡвъ, єсли́ бы доступи́ти хотѣ́ла нба.
Учини́ла тóє Му́за, що є́й казáно, нѣ́гды сѧ не смѣѧла, ни жартовáла, а гды
є́й пришлò // умирáти, показáласѧ єй пр(с)таѧ бца и казáла єй з(ъ) собóю
итѝ до нба. Тéды реклà Му́за: «Ѡто идѹ̀, пáнѣ, ѡто, пáнѣ идѹ̀». Тóє рéкши,
умéрла.

Чудо второє. Євфи́мїѧ деви́ца носъ и гу́бы ѡбрѣ́зала собѣ̀, жéбы моглà
заховáти ч(с)тост(ь) деви́ческую. Тéды є́й прстáѧ два бца показáласѧ и єй
улѣчи́ла.

Чудо третєє. Андрéй Трапезу́нскїй гды захорѣ́лъ на фéбру срóгую,
ѡбецáлъсѧ пречи́стой двѣ бци жи́ти зáвше в(ъ) деви́цствѣ и зáразъ повстáлъ
Теáтрум(ъ) жи(т). лю(д)ско(г) .сз̃г.
ѡ(т) хорóбы своє́й и зостáлъ здорóвымъ. Тóй же Андрéй потымъ гды за
Хр(с)тà мнѡ́гїи му́ки терпѣ́лъ, бичáми би́тый, пáзнѡгтами желѣ́зными дрá-
паный, въ темни́цу в(ъ)ки́неныі[!] и ланцухáми звѧ́заный, в(ъ) тóй часъ,
в(ъ)зывáючи имѧ̀ преч(с)тои двы, зостáлъ по тыхъ му́кахъ и рáнахъ здорó-
вым(ъ).

Чудо четвертоє. В землѝ Гишпáнской єдéнъ члвкъ побóжный зъ жонóю
побóжною и з(ъ) сы́номъ млодéнцемъ цнотли́вы(м) шлѝ до мѣ́ста Компостé-
28 зв. ллѣ, жéбы тамъ поклони́лисѧ грóбу стóго ап(с)ла Іáкѡва, // сна Зеведéѡ-
Люцїй Мари́ней, кни(г) .є. ѡ ре(ч). гишпанскихъ.
вого, идучѝ спрацовáлисѧ и з(ъ) дорóги до єдного̀ мѣ́ста длѧ ѡ(т)почивáнѧ
в(ъ)ступи́ли. В(ъ) тóмъ мѣ́стѣ стáнули в(ъ) єднóмъ дóму, в(ъ) котóром(ъ)
господáръ мѣ́л(ъ) цóрку дорóслую. Тáѧ, ѡбáчивши млодéнца ѡного, намов-
лѧ́ла єгѡ на грѣ́хъ телéсный, на що, гды ѡнъ не позвóли(л), ѡнà чáрку ѡ(т)-
цà своєго млодéнцови ѡному в(ъ) тлу́мо(к) вложи́ла. Переночовáвши, пелгри́мѡве ѡные рáно вы́шли. Цóрка почалà волáти, же чáрку укрáдено. По-
чу́вши тóє, ґоспóда(р) послáл(ъ) слу́ги, жéбы пелгри́мо(в) завернули. Най-
шóвши чáрку в(ъ) тлу́мку млодéнца ѡного, казáлъ єгѡ судїа ѡбвѣ́сити.
Рѡдичи, ѡплáкавши сы́на, ѡдышлѝ до Компостéллѣ, где поклóнъ ѡ(т)дáвши
грóбу ап(с)лскому, знóву до того̀ мѣ́ста верну́лисѧ, где сы́на и́хъ неви́нне
ѡбѣ́шоно. Мáтка, плáчучи пошлà до него̀, котóрый промóвилъ до ней: «Мáт-
ко моѧ̀, не плáчъ надо мнóю, ѧ̀ єстемъ живый, бо преч(с)таѧ два бца и стый
ап(с)тлъ Іáкѡвъ, держáтъ менѐ и здорóвого ховáютъ. Идѝ жъ до судѣ̀, ко-
тóрїй менѐ ѡсуди́лъ несправедли́ве на смéрть и мовъ ємѹ̀, же є́стемъ живъ
29 длѧ моєи неви́н(ъ) // ности и нехáй кáжутъ знѧ́ти менѐ з(ъ) дéрева и тобѣ
ѡ(т)дáти». Тóє мáтка зáразъ ѡзнайми́ла судїи и вéдлугъ росказáнѧ судїи-

ного млодене(ц) знятый з(ъ) дерева живый и здоровый и родичω(м) ω(т)даный.

Чудо пятое. Марґаріта двца в(ъ) студню в(ъ)пала, где цѣлую почъ зоставала. Порану з(ъ)нашли єй сестри зако(н)ныи в(ъ) студнѣ и пытали, якъ жива зостала. Ѡ(т)казала, же ωную зацная панѣ ω(т) смерти з(ъ)бавила. Тая панѣ была преч(с)тая два бца.

Лопе(з). г.часть. кни(г).а. гла(в).пе

Чудо шестое. В мѣстѣ Казанѣ, ґды ωное великій княз(ъ) Московскій по(д) свою моцъ подбилъ, потымъ преч(с)тая два бца показаляся въ снѣ єдной девици и казала, жебы обра(з) єй выкопано на єдном(ъ) мѣсцу, который ґды з(ъ) землѝ выкопали, чуда великіи сталися.

Часословъ Моско(в). юля, й.

Чудо семое. Ґды мѣла умертѝ Єупраξія, стая девица и законница, матка бжая, пришедши, в(ъ)зяла єй з(ъ) собою до нба и показала єй з(ъ)готованую хва//лу. Тое виденіє мѣла старшая стои Єупраξіи в(ъ) манастырѝ. 29 зв.

В(ъ) жи(т). єй.

Чудо осмое. Юліянъ антіωхійчик(ъ), ґды за волею родичовъ своихъ в(ъ)зялъ собѣ Василиссу за ωблюбенницу, с которою по(д) часъ весел(ь)я ґды в(ъ)провяжени были до ложници и тамъ чистость девическую захωвали и ωбѣтницу учинили пре(д) бгомъ в(ъ) чистости девической завше з(ъ) собою жити, на той часъ заразъ фундамента будынку ωного порушилися и свѣтлость великая показаляся. Потымъ з(ъ) єдной стороны показался црь славы Хс, при которо(м) великій ωршакъ бы(л) людей, в(ъ) шаты бѣлые прибраныхъ, з(ъ) другои стороны показаляся преч(с)тая два бца з(ъ) мнωгими девицами. З(ъ) царскои стороны заволано: «З(ъ)вытяжилесь, Юліяне». Зъ стороны засъ престои бци заволано: «Блгословенна Василисса, котороя сь на збавленную раду зезволила». И показано Юліяновѣ книгу, золотом(ъ) писанную, в(ъ) которой вычиталъ: «Юліянъ, который для любвѝ моеи свѣтомъ з(ъ)гордилъ, нехай будетъ з(ъ) стыми почи//таный, 30 котωрыи з(ъ) невѣстами не покаляны суть. Василисса засъ, ижъ ся з нимъ цѣлымъ сердцемъ з(ъ)лучила, нехай будетъ поличона з(ъ) девицами межи которими преблгословеная два Марія продкуєтъ.

Сімеωнъ Метаф.
у Липомана, кни(г) .з.

Чудо девятое. Ѳересія девица, ґды єй умерла матка, молиляся пречистой двѣ бци з(ъ) плачемъ, жебы ωна была маткою єй. Выслухала мтка бжая молитву єй, бо в(ъ) кождой потребѣ якω ма(т)ка цорку свою єй ратовала.

Рыбера в(ъ) жи(т). єй.

Чудо десятое. Соломея, кролевая венґерская, з(ъ) Колѡманом(ъ), мужомъ своим(ъ), жила в(ъ) чистости девической, а ґды умирала, показаляся єи пречистая дѣва бца. Для того виденія Солωмея пред(ъ) смертю своєю барзо была веселая.

В(ъ) жи(т). єй.

Чудо одинадцатое. Агглъ принеслъ два вѣнцѝ з(ъ) раю, лилѣωвый и рожаный, и вложилъ єденъ вѣнецъ на голову стωму Валеріянωвѣ, другій на голову стои Цецилѣи, бо ωнѝ в(ъ) малженствѣ чистост(ь) // девическую заховали. Повѣдають(ъ) учителѣ цер(ъ)кωвныѣ, же прч(с)таа два бца тыи вѣнцы тымъ дѣвственникωмъ пре(з) аггла з(ъ) раю прислала.

В(ъ) жи(т). 30 зв. с. Цециліи.

В(ъ) Зверца(д). прик-лад(ъ). Мáрїи, при(к) .к҃є.

Чудо пéрвоє. Єднà невѣ́ста побóжнаѧ на имѦ̀ Мáрїѧ з(ъ) Тараскóни, бу́-
дучи в(ъ) мѣ́стѣ, назвáном(ъ) Горà Песулѧ́нскаѧ, пошлà до ц҃ркви б҃гу молú-
тисѧ, в(ъ) котóрой ц҃ркви ґды спѣвáно ан(ъ)тїфóны прс҃тóи б҃ци, на тóтъ часъ
показáласѧ є́й преч(с)таѧ д҃ва б҃ца, котрáѧ слу́хала антїфѡновъ а́жъ до кон-
цà, поты́мъ до н҃ба верну́ласѧ.

Ѳѡмà Канти-ґіратъ кни(г) .в҃. главà м҃.

31 **Чудо второє.** Свесї́ѡнъ є́стъ мѣ́сто в(ъ) землѝ Францу́ской. // За ты́мъ
мѣ́стомъ ґды̀ духѡ́вныи ѡ(т)правовáли у́треню по(д) часъ успе́нїѧ пр(с)той
б҃ци на́ єднóй горѣ̀, где пре(д) тымъ мéшкалъ єдéнъ пустéлник(ъ), в(ъ) тóй
часъ чу́ли агг҃ловъ, бáрзо в(ъ)дѧ́чне спѣвáючихъ ан(ъ)тыфѡ́ны на похвáлу
преч(с)той д҃вы б҃ци.

Зверца(д). при(к). Мáрїа, при(к) .к҃д. Театр жи́(т). лю(д)ско(г)[о], ли(ст) с҃з̄д .с҃т.

Чудо третеє. В Марси́лїи былà єднà невѣ́ста побóжнаѧ, котрáѧ пришлà
до ц҃ркви длѧ набожéнства. А ґды спѣвáно антїфѡ́ны на похвáлу прес҃тóи
б҃ци, на тóй часъ тáѧ невѣ́ста ви́дѣла преч(с)тую д҃ву б҃цу, стоѧ́чую пре(д)
Хр(с)тóмъ, с҃номъ свои́мъ, за людмѝ ємꙋ̀ молѧ́чуюсѧ и упадáючую.

Чудо четвертоє. В мѣ́стѣ, назвáномъ Ан(ъ)кѡна, до преч(с)тои д҃вы б҃ци
удалáсѧ и єй моли́ласѧ єднà деви́ца без(ъ)нóгаѧ. Тéды прес҃тáѧ б҃ца нѡ́ги є́й
улѣчи́ла.

Марїѧ. Вѣ́ридар наýки с҃. и свѣц. кни(г) .т҃в. ѡ квѣ-та(х) с҃тыхъ.

Чудо пѧтоє. Євѡ́ру мѣ́сто ґды повѣ́тре пустоши́ло, лю́де удали́сѧ до
прч(с)тои б҃ци, з(ъ) срѣ́бра мѣ́сто учини́вши, єй ѡфѣровáли, прóсѧчи, жéбы
за срѣ́брноє мѣ́сто и́хъ здорóв(ь)є приверну́ла. И в(ъ) тóй часъ Євѡ́ра мѣ́сто
31 зв за пре(д)стáтел(ь)ствомъ // мáтки б҃жеи вóлноє зостáло.

Патери(к) Скитскі́й ѡ Єvлогїи Камено-сѣчцѣ.

Чудо шестоє. Ѡ(т)ц҃ъ Данїи́лъ, презвѵ́те(р) ски́цкїй, єдногò чáсу дознáв-
ши вели́кои любвѝ Єvлѡ́гїѧ Каменносѣ́чца в(ъ) домꙋ̀ єгѡ̀, моли́лъсѧ б҃гу, жé-
бы ємꙋ̀ да(л) бóлшїи богáтства, котóрыми бы мóглъ стрáн(ъ)ны(х) в(ъ) домъ
свóй прїймáти и шановáти. Мóвилъ ємꙋ̀ г҃дь: «Дóситъ Єvлѡ́гїю тогѡ̀ богáт-
ства, котóроє мáєтъ, а єслѝ хочъ, жéбы мъ ємꙋ̀ далъ богáтство бóлшее, ру-
чи́сѧ за ни́м(ъ), ѧ̀ з(ъ) ру́къ твои(х) в(ъ)зыщꙋ̀, душѝ єгѡ̀». А ґды̀ Данїи́лъ ру-
чи́лъсѧ за Єvлѡ́гїєм(ъ), далъ б҃гъ Єvлѡ́гїю вели́кїи скáрбы, котóрыи ѡнъ
в(ъ)зѧвши, ѡ(т)ѣ́халъ з(ъ) селà Виѳайц(ъ)ского до Царигрáда и там(ъ) зо-
стáлъ патри́кїєм(ъ) и перестáлъ стрáнныхъ в(ъ) дóмъ свóй прїймовáти и
Данїи́ла презвѵ́тера не разъ у дверéй єгѡ̀ побито и в(ъ) двóръ не пу́щено,
котóрїй за ни́мъ пред(ъ) б҃гомъ ручи́лсѧ. А ґды Данїи́лъ ѡ Єvлѡ́гїи бáрзо ско-
рби́лъ, єдногò чáсу усну́лъ и во снѣ̀ здалóсѧ ємꙋ̀, же былъ в(ъ) Іер(с)ли́мѣ
у грóба г(с)днѧ, где Х҃с сѣдѣ́лъ на грóбѣ и страфовáлъ Данїи́ла, же ѡ́нъ за
32 Єvлѡ́гїємъ ручи́лъсѧ и казáлъ пред(ъ) // стоѧ́щым(ъ) звѧзáти єгѡ̀ и би́ти,
котóрїи б(ъ)ючѝ єгѡ̀, мóвили: «Не начинáй дѣ́ла вы́шше мѣ́ры своє́ѧ и не спи-
рáйсѧ з(ъ) б҃гомъ». Пóтымъ ѡбáчил(ъ) преч(с)тую д҃ву б҃цу и мóвилъ до ней:
«Пом҃луй мѧ, вл(д)чце мíру, за испоручéнїє Єvлóгїа, сíѧ мнѣ̀ прилучи́шасѧ».

мо́вила преч(с)таѧ два: «Азъ помолю́сѧ ѡ тебѣ». И почала̀ до нѡгъ Хр(с)-това́хъ кла́натисѧ, молачи́сѧ ему̀ за Данїйломъ, которого Хс каза́лъ розва-зати и в(ъ) ке́лїю свою̀ итѝ и ѡбѣца́лъсѧ Єуло́гїа в(ъ) пе́рвый чинъ привес-тѝ. В(ъ)ста́вши ω(т) снà, Данїйлъ ишо́лъ до своє́и ке́лѣи, потыімъ Єулѡ́гїю ца́ръ побра́лъ бога́тства и каза́лъ егѡ̀ заби́ти, кото́рїй, з(ъ) Царигра́да утѣклъ и верну́лъсѧ зно́ву до своє́и ω(т)чи́зны, где зоста́вши убо́гимъ, пе́ршеє дѣло робити поча́л(ъ) — камѣна сѣчи и стра́нныхъ в(ъ) до́мъ сво́й прїйма́ти. Потыімъ и Данїйла принѧлъ и повѣда́л(ъ) ему̀ все, що́ сѧ ста́ло.

Чудо семоє. Ѳома̀, архїеп(с)копъ Кантуарі́йскїй, ко́ждого днѧ поздо-ровлѧлъ преч(с)тую дву, припомина́ючи єй сѣм(ъ) утѣх(ъ), кото́рыи ѡнà мѣла на зе(м)лѝ. Пе́ршую // мѣла утѣху, гды почала̀ сна бжогѡ; вто́рую, 32 зв.
гды егѡ̀ в(ъ) живот̀ѣ своє́мъ носи́ла; тре́тюю, гды егѡ̀ породи́ла; четве́ртую, гды́ сѧ ему̀ во́лсвы кланѧли; пѧтую, гды Ха в(ъ) цркви по тро́хъ дне́х(ъ) знашла̀; ше́стую, гды Хс в(ъ)сталъ з(ъ) мртвы́х(ъ) и вступи́лъ до нба; се́-мую, гды сама̀ до нба е́стъ взѧта. Гды такъ поздоровлѧлъ преч(с)тую дву Ѳѡма̀, архїеп(с)копъ Кантуарі́йскїй, єдного̀ ча́су показа́ласѧ ему̀ престаѧ бца и мо́вила: «Вдѧчне прїйму́ю твоє́ набоже́нство, кото́роє ω(т)праву́єшъ, припомина́ючи мои̇ утѣхи, кото́рые я̀ мѣла на землѝ, а́ле єщѐ хощу̀, же́бы сь менѐ поздоровлѧлъ, припомина́ючи мои̇ весе́л(ь)ѧ, кото́рыи в(ъ) нбѣ я̀ ма́ю. Єслѝ ктò вѣрный бу́детъ то́є чини́ти, по(д) часъ смрти егѡ̀ дшу єго̀ по-кры́ю и вы́зволю и пре(д) сном(ъ) моймъ ста́ну и причинѧтимусѧ за не́ю и потѣшу ѡ́нную». Мо́вилъ Ѳома̀: «Ѡ пресла́внаѧ цари́це нб(с)наѧ, скажѝ, які́и твои̇ су́ть весе́л(ь)ѧ в(ъ) нбѣ, з(ъ) кото́рыхъ тебѐ ма́ю поздоровлѧти». Те́ды ему̀ преч(с)таѧ два сѣмъ весе́льѧ повѣдила, кото́рыи в(ъ) нбѣ ма́єт(ъ), мо́-вячи: «Пе́рвоє весе́льє в(ъ) нбѣ ма́ю, же деви́цствомъ аггл ѡвъ // и го́дностю 33
стыхъ перевыша́ю. Вто́роє в(ъ) нбѣ весе́л(ь)є ма́ю, же на свѣтѣ поко́й чи-ню̇. Тре́теє в(ъ) нбѣ весе́л(ь)є ма́ю, же мнѣ мешка́нцѣ всѣ нб(с)ныи послу́ш-ныи су́тъ. Четве́ртоє весе́л(ь)є в(ъ) нбѣ ма́ю, же я̀, що хочу̀, у сна своє́го упроси́ти могу̀. Пѧтоє весе́льє в(ъ) нбѣ ма́ю, же сподоби́ла м(ъ) сѧ сѣсти бли(з)ко пренайстѣйшой тр(о)ци. Ше́стоє в(ъ) нбѣ весе́л(ь)є ма́ю, же я̀ є́с-темъ мткою людє́й утрапе́ныхъ, кото́рыи сѧ до менѐ утѣка́ютъ. Се́моє ве-се́льє в(ъ) нбѣ ма́ю, же моѧ ра́дость навѣки не скончи́тьсѧ.

Чудо осмоє. Геноге́фа, кнѧза Брабанті́йского цо́рка, набо́жнаѧ была̀ до преч(с)тои двы бци, за кото́рои по́мочу ω(т) Сифри́да, воєво́ды ры́мского, зачала̀ сы́на в(ъ) живот̀ѣ своєм. Му́жъ єи̇ Сифри́дъ ω(т)ѣжджа́ючи на войну̀, поручи́лъ жону̀ свою̀ Голї́ѡнови, жолнѣрови вале́чному, кото́рїй єи̇ хотѣл(ъ) до грѣху̀ привестѝ розмайтыми спо́собам(и), ѡзнайму́ючи єй ѡ сме́рти му́жа єи̇ змышле́ными ли́стами. А гды му́жъ єи̇ Сифри́дъ верну́лсѧ з(ъ) войны̀, Голї́ѡнъ жолнѣръ повѣда́лъ єму̀, же в(ъ) до́му все до́бре пово́дитъсѧ, тыл-ко жона̀ егѡ̀ // чужоло́жзствомъ(ъ) зма́зана. Му́жъ єи̇, разгнѣва(в)шисѧ, ка- 33 зв.

Поме́рлїй мова ѡ пр(с). двѣ, кни(г) .і. часть .д. арти-ку(л). г.

Теа́т-рум(ъ) жи(т). людс. ли(ст) .єма.

за́лъ єй з(ъ) дитѧ́мъ утопи́ти, кото́роє без(ъ) негѡ̀ породи́ла. Слу́ги, взѧ́вши єй, на пу́щу ѡ(т)прова́дили, не топи́ли, которой на пу́щи ходѧ́чой показа́ласѧ преста́ѧ бца и потѣшила єй. По шестѝ лѣтехъ му́жъ вы́ѣхавши на ловы, знайшо́лъ жону̀ свою̀ на пу́щи, а́ле жона̀ не хотѣла з(ъ) ни́мъ жи́ти по́ты, по́ки бы не збудова(л) црквъ на мѣстѣ томъ, на кото́ромъ єй пр(с)та́ѧ бца в(ъ) сму́тку потѣшила. И за́разъ му́жъ єй та(м) црквъ збудова́лъ, кото́рую Гиду́лфъ єп(с)копъ посвати́лъ.

Чудо девѧтоє [2]. Сто́й двици Єкатери́нѣ, єщѐ не крще́нной, єде́н(ъ) зако́нникъ стары́й далъ образъ престо́и бци, Ха на рука́хъ держа́чой, пре(д) кото́рым(ъ) образомъ Єкатери́на в(ъ) комо́рѣ своє́й моли́ласѧ и усну́ла и въ снѣ ви́дѣла преч(с)тую дву бцу, Ха на рука́хъ свойхъ держа́чую, так(ъ) я́къ образъ былъ малїова́ный, а́ле Хс лицѐ своє́ ѡ(т) ней ѡ(т)ворочалъ. А гды̀ преста́ѧ бца мо́вила до Ха: «Виждъ, ча́до, рабу̀ твою̀ Єкатери́ну, ко-
34³ ли́ко є́стъ кра́сна, прем(д)ра, бо//гата и блгоро́дна». Ѡ(т)каза́лъ Хс: «На́йпаче помраче́нна, безумна, убо́га и презрѣна, до(н)деже ѡбрѣта́етсѧ в невѣрствїи». И каза́лъ єй итѝ до ѡного ста́рца дхо́вного, кото́рїй далъ єй икону, и чини́ти то́є, що онъ ка́жетъ. В(ъ) то́й часъ Єкатери́на, вста́вши ѡ(т) снà и шла з(ъ) мно́гими невѣстами до оного ста́рца в(ъ) ке́кїю[!], кото́рїй научи́лъ єй вѣры хр(с)тїѧ́нскои и окрести́лъ.

Тамъ же **Чудо десѧтоє.** Стаѧ Єкатери́на двица, ѡкрести́вшисѧ, млиласѧ зно́ву престо́й бци всю нощъ и по(д) часъ моли́твы усну́ла и въ снѣ ви́дѣла повто́ре прч(с)тую дву бцу, Ха на рука́хъ свойхъ держа́чую, и ю́жъ не ѡ(т)ворочалъ лица̀ своє́го ѡ(т) ней и мо́вилъ до преч(с)тои двы мтки своє́и: «Ннѣ Єкатери́на быст(ь) пресвѣтла и сла́вна, бога́та и прему́дра и жела́ю ѡбручи́ти ю̀, невѣсту, себѣ не тлѣнну». И взала̀ преста́ѧ бца пра́вую ру́ку Єкатери́ны и мо́вила до Ха: «Ча́до моє́, да́й єи пе́рстень за ѡбруче́нїє уневѣсти́тисѧ єй да сподоби́ши ю̀ цр(с)твїѧ твоє́го». На то́й часъ далъ Хс Єкатери́нѣ пе́рстень
34 зв. єде́нъ, ба́рзо сли́чный, мо́вѧчи: «Се днє́сь прїє́млю тѧ за // невѣсту себѣ нетлѣнну и вѣчну». Поты́мъ Єкатери́на вста́вши ѡ(т) снà, всѣмъ ср(д)цемъ Хви почала̀ служи́ти, му́ки и смрть понесла̀ длѧ негò.

Їѡа́нъ патрїарха Їєр(с)лимскї(и) в(ъ) жи(т). єгò. **Чудо ѡдинадцѧтоє.** Сто́му Їѡа́нови Дама́скинови гды невѝнне утѧ́то ру́ку, онъ, взѧ́вши ту́ю ру́ку, приложи́лъ на то́є мѣсце, где была̀, и моли́лсѧ преч(с)той двѣ пре(д) образом(ъ) єй, жебы̀ ру́ку єгѡ̀ улѣчи́ла. Те́ды преч(с)таѧ два сто́му Дамаски́нови въ снѣ показа́ласѧ и ру́ку єгѡ̀ улѣчи́ла, же ста́ла такъ здоро́ваѧ, я́къ и пе́ршей была̀.

Алеѯа(н)деръ Гваґнинъ ѡ землѧ **Чудо дванадцѧтоє.** Темирлѧ́къ, царъ тата́рскїй, гды хотѣлъ вели́кую Ро́ссїю воєва́ти, в(ъ) то́й часъ Володи́мерскои бци образъ перенє́сено до Мо́сквы, и вели́кїй кназь и митропо́лит(ъ) Моско́вскїй з(ъ) мно́зством(ъ) людей єгѡ̀ потыка́ли, млѧ́чисѧ престо́и бци, же́бы и́хъ ѡ(т) того̀ не́прїѧтелѧ бо-

ронила. И справила то престаа бца, же татаре устрашилиса и за Резань не могли далей поступити. Татарско(и) листъ .ѕ.

Чудо трынадцатоє. Повѣтре в(ъ) Рымѣ было великоє. Рымлане мли//лиса пр(с)той двѣ бци, просачи єи ѡ ратунокъ, и, взавши ѡбра(з) єи, носили коло мѣста. В(ъ) той часъ видѣли на старомъ будынку Адрыановомъ сличного мл(д)нца, который в(ъ)кладалъ до похѡвъ мѣчъ, кровью свѣжею ѡмоченый. Аггл то был(ъ) в(ъ) ѡсобѣ мл(д)нца, который за причыною престои бци престалъ мором(ъ) людей в(ъ) Рымѣ забивати, дла тогѡ в(ъ)кладалъ мѣчъ до похѡвъ. 35 Вѣридаръ науки с. и свѣцкои, кни(г) .в. ѡ цвѣтах(ъ) сты(х).

Чудо чтырнадцатоє. За Гераклїа, цесара грецкогѡ, Сарваръ, воєвѡда перскїй, и Каганъ, воєвода скѵѳскїй, з(ъ) войскам(и) великими моремъ и землею пришли по(д) Конста(н)тинополь и добывали єго. В(ъ) той часъ патрїарха Сергїй зо всѣмъ людомъ млилса преч(с)той двѣ бци и, взавши нерукотворенный ѡбразъ Хвъ и шату престои бци и древо животворащаго кр(с)та г(с)дна, ходили по мурахъ мѣскихъ, бга и престую бцу ѡ ратунокъ просачи. Тѣды прч(с)таа два бца противъ црквн своєи Влахернскои гвалтовныє и страшныє навалности на море учинила и всѣхъ поганѡвъ з(ъ) кораблами въ водахъ морскихъ потопила. // Баро(н). ро(к). фке. 35 зв.

Чудо патнадцятоє. Сарваръ перскїй и Каганъ скѵѳскїй, воєводове, гды добывали Константїнополѧ, патрїарха з(ъ) людѡмъ просилъ ѡ ратунокъ престую бцу и за єи помочу войска грецкїи, которыє были при цркви престои бци, названой Пигїа, мнѡгихъ скѵѳѡвъ позабїали. Дла тогѡ Каганъ барзо трвожитиса и вонтпити почалъ. Греки зась смѣлшими и потужнѣйшими противъ ихъ стануди. Тоє дѣалоса за того жъ Гераклїа. Там же

Чудо шеснадцатоє. За Константина Погоната, цесара грецкогѡ, сарацины, пришовши, добывали Константинопола. В(ъ) той часъ люде в(ъ) мѣстѣ, взавши древо кр(с)тноє Ха бга и образъ престои бци, ходили по мурахъ мѣскихъ, просачи всемогучого бга и престую бцу ѡ ратунокъ. В(ъ) той часъ єденъ сараци(н), на конѣ сидачїй, блюзнил(ъ) црковъ стои Софїи и зараз(ъ) з(ъ) конем(ъ) впавши в(ъ) ровъ, здохлъ. До тогѡ кликунъ ихъ, влѣзши на высокоє древо, ѡкволывалъ мерзскую ихъ молитву. И той, спадши на землю, безбожную дшу свою выры//гнулъ. Потымъ гды дла утрапена своєго великаго утѣкали ѡ(т) Константинопола и ѣхали пре(з) море Єгеѡнскоє, градъ каме(н)ный огнистый спалъ з(ъ) нба в(ъ) море, котороє почало кипѣти ѡ(т) граду огнистого и смолу в(ъ) кораблахъ сарацынских(ъ) ростопило и всѣхъ в(ъ) глубокости мор(ъ)ской сарацынѡвъ затопило. А тоє все сталоса предстательствомъ бжїа матере. Баро(н). ро(к).хѵв 36[а]

Чудо семнадцатоє. В повѣтѣ Рымскомъ были два братїа Горацїй и Муцїй, которыи прч(с)той двѣ млилиса часто, мовачи до ней: «По(д) твою мл(с)ть прибѣгаємъ, бце дво» и прочаа. А гды непрїателѣ по(д) ихъ домъ порохъ з(ъ) сѣркою по(д)ложили и закопали, хотачи ихъ з(ъ) свѣта згладн- Августин(ъ) Маннусъ в(ъ) гистор. речїй дивных

в(ъ) цркви бжои бывшихъ глава од. ти, преч(с)таа два ω(т) смерти ихъ ωборонила, бо порохъ з(ъ) сѣркою запаленый мало каменей тылко выкидалъ, а домъ цѣлый зосталъ.

Чудо осмнадцатое. Єденъ ωбыватель в(ъ) Колнѣ завше престой бци молился, мовачи до ней агглское по(з)доровлен(ь)є и до цркви идучи и до дому ворочаючиса. А гды // умеръ, по смерти показалъса в(ъ)нучцѣ своей в(ъ) шатѣ барзо сличной, на которой всюды так(ъ)же на ωбув(ъ)ю єго выгафтовано было до прч(с)тои двы агглское поздоровленье: «Радуйса, ωбрадованнаа, г(с)дь с тобою».

36 зв.

Цезарій, кни(г).ві, гла(в) .й.

Чудо деватнадцатое. Алфонсъ єп(с)копъ Толетанскій, набожный былъ до престои бци, и гды єдного часу з(ъ) челадью своєю в(ъ)шолъ до цркви на утреню, ωбачилъ на ѳронѣ єп(с)копскомъ сѣдачую преч(с)тую дву бцу, котораа фелωнъ, то єсть шату сщенническую, єму даровала.

Зверца(д). приклад(ъ). при(к).ки.

Чудо двадцатое. Бωнѣтъ, єп(с)копъ Алверенскій, набожный былъ до престои бци, а гды єдногω часу до цркви стогω Міхайла з(ъ) иншими людми в(ъ)шолъ по сконченю служьбы бжеи, люде выйшли з(ъ) цркви, а ωнъ самъ зосталъса. На тотъ часъ преч(с)таа два бца, з(ъ) великимъ агглωвъ ωршакωмъ пришедши, дала єму шату коштовную бѣлую, в(ъ) которой матеріи и тканьа жаденъ члвкъ не можетъ зрозумѣти. //

Вѣнке(н)тій, кни(г) .з, глава чз.

37

Чудо двадцатъ первоє. В мѣстѣ Папѣа былъ єденъ члвкъ на има Ієронимъ, набожный барзо до преч(с)тои двы бци. А гды умеръ єп(с)копъ того мѣста, дхωвныи постили, просачи бга, жебы имъ показалъ, кого бы мѣли ωбрати єп(с)копомъ. Теды пречистаа два показаласа єдному члкови, мовачи: «Иди и мовъ людемъ, жебы Ієронима, слугу моєго, постановили єп(с)копомъ того мѣста». И ведлуг(ъ) росказана матки бжеи сталоса тоє.

Про(м)туар учна ω чуда(х) пре(с). двы, при(к) .к.

Чудо двадцатъ второє. В Малой Рωссіи, в(ъ) повѣтѣ Галицкомъ, Марко Шумланскій, видѣлъ въ снѣ престую дву бцу, на ѳрωнѣ сѣдачую. Тамъ же видѣлъ старшого брата своєго на има Геωргіа по смерти єгω, которому рекла преч(с)таа два: «Дла того мъ са показала меншому брату твоєму, же до мене параклисъ ω(т)правуєтъ». Бо Марко Шумла(н)скій кождого дна параклисъ читалъ престой бци и потомъ зосталъ законникомъ и названый єстъ Макарій. И кождого дна до преч(с)тои бци параклисъ ω(т)правовалъ и напамать // умѣлъ.

37 зв.

Чудо двадцатъ третеє. На морѣ ωцеанскомъ єстъ выспа, названаа Тумба, на которой была црковъ, на честь стму архагглу Міхайлу збудована. До тоєи цркви на урочистость стогω архаггла Міхайла мнωгіи люде презъ море ихали, межи которыми была єдна невѣста убогаа, близкаа роженью. А гды на мори бура устала, иншыи люде всѣ якънайрыхлѣй до тоєи выспы бѣгли, тылко сама таа невѣста зостала, где будучи в(ъ) небезпеченствѣ, взывала с(ъ) плачемъ на помочъ бга и престую бцу и стого архаггла Міхайла. Теды ωной невѣстѣ убогой показаласа преч(с)таа два бца и ω(т) навал-

Про(м)туар. учна ω чуда(х) пре(с). двы. При(к) .в.

ростей мо́рскихъ єй ѡборони́ла и на безпе́чномъ мѣстцу поста́вила, где сына породи́ла. По́тымъ з(ъ) сы́ном(ъ), ґды мо́ре успоко́илоса, пришла̀ на бе́регъ и всѣмъ людє́м(ъ) ѡповѣдѣла престо́и бци рату́нок(ъ), кото́рого на́ мори дозна́ла.

Чудо двадцать четве́ртоє. Стефа́нъ, кроль венґерскїй, на́божный былъ до преч(с)тои двы бци и на че́сть єй збудова́лъ // црковъ кошто́вную в(ъ) мѣстѣ Бѣла́городѣ и приѡздо́билъ зло́томъ и дороги́ми ка́меньми. А ґды Ко́нрадъ, це́саръ Ры́мскїй, з(ъ) во́йсками свои́ми хотѣлъ Венґерскую зе́млю на́хати, в(ъ) то́й часъ Стефа́нъ, кро́ль венґерскїй, млйлъса пр(с)той бци, просачй єй, же́бы єгѡ па́нство ѡ(т) не́прїателѧ борони́ла. Те́ды за по́мочу преч(с)тои двы бци до гетма́новъ цесарскихъ за́разъ ѡ(т) це́сарѧ пришли̇̀ ли́сты, жебы̀ сѧ з(ъ) во́йскѡмъ до до́му верну́ли и землѣ Ве(н)ґерскои не нае́жджа́ли. Ви́дѧчи то́є, це́саръ дивова́лъсѧ, бо жа́дныхъ ли́стовъ о́нъ не писа́лъ до гетма́нѡвъ. Кроль зась Стефа́нъ дѧ́кѡвалъ бгу и престо́й бгоро́дици за ѡборо́ну. 38 Харту-ит(ъ), еп(с)копъ венґер-скїй, в(ъ) жи(т). єгѡ.

Чудо двадцѧтъ пѧтоє. То́й же Сте́фанъ, кроль венґерскїй, ґды наступова́ло сто успе́нїѧ престо́и бци, бу́дучи хо́рымъ, млйлсѧ, жебы̀ в(ъ) той день, дша єгѡ розлучи́ласѧ з(ъ) тѣломъ. И ве́длугъ млтвы єгѡ, то́є ста́лосѧ, же в(ъ) днь успе́нїѧ бгоро́дичина скон(ъ)чи́лъ живо́т(ъ) свой доча́сный. А то́є спра́вила єму̀ пр(с)та́ѧ бца, до кото́рои ѡ́нъ былъ на́божный. // То́й же, там же. 38 зв.

Ду́до [!] двадцѧтъ шестоє. Іѡа́нна, кроле́ваѧ францу́зкаѧ, на́божнаѧ была̀ до престо́и бци и за́вше в(ъ) па́мѧти своє́й мѣла блговѣще́нїє престо́и бци. Длѧ тогѡ Хс, збави́тель нашъ, и преч(с)таѧ два, мтка єгѡ, мнѡ́гїи єй таѐмници ѡбѧвили. Огород, пасты(р), листъ .ч.

Чудо двадцѧтъ семоє. Ма́рїѧ з(ъ) Єгнїи на́божнаѧ была̀ до прч(с)тои двы бци, ча́сто ходи́ла до цркви, на честь престо́и бци дале́ко ѡ(т) своєго мешка́ньѧ збудова́ннои, и та́мъ сѧ престо́и бци ѡ(т) всегѡ ср(д)ца моли́ла и за то́є вѣдала часъ смрти своє́и, бо ґды умертѝ мѣла, мо́вила до своє́и служе́бници на имѧ̀ Климентїа́ны: «Климентїа́но, чу́ламъ, же по́йдемо въ ста́ѧ стыхъ». Іа́кѡвъ з(ъ) вѣтръ. в(ъ) жи(т). єй.

Чудо двадцѧтъ осмоє. В мѣстѣ Антипо́лю звы́чай былъ спѣва́ти на честь престо́й бци пѣснь «Ра́дуйсѧ, цри́це». Ґды в(ъ) тыхъ краѧ́хъ индї́йчыкове нѣкоторые єдного̀ днѧ те́плого в(ъ) рѣцѣ купа́лисѧ, почу́вши звон(ъ), в(ъ) кото́рый зво́нено на пѣснь бгоро́дичную «Ра́дуйсѧ, цри́це», приѡдѣлисѧ и шли̇̀ до цркви. Єде́н(ъ) // тылко индї́йчыкъ зоста́лсѧ и смѣѧ́лсѧ з(ъ) ни́хъ, мо́вѧчи: «Принесѣте мнѣ що ѡ(т)ту́ль». А́ле за то́є крокоди́лъ за́разъ на негѡ̀ найшо́лъ и живота̀ єгѡ позба́вилъ. Театрумъ жи(т). лю(д). ли(ст) сл. с̃. Ма́рїѧ. 39

Чудо двадцѧтъ девѧтоє. В земли̇̀ Албѣнґенской былъ єде́нъ жо́лнѣръ Анто́нїй, кото́рїй на ко́ждый день моли́твы ѡ(т)правова́лъ до преч(с)тои дѣвы бци. А ґды̀ войну̀ точи́лъ з(ъ) непрїѧ́телами и зостава́лъ в(ъ) небеспече́нствѣ великомъ, на то́й часъ град(ъ) ѡгни́стий з(ъ) нба па́далъ и непрїѧ́телей Алѧ(н) ѡ чу́дахъ пре(с). бци.

єгѡ забїлъ. Часомъ тежъ рота незнаемыхъ рыцеровъ узброен(ъ)ныхъ при немъ бывала и єгѡ ратовала.

Ѳѡма Акоссо. Дѣлоса [!] тоє року .ахѯ. **Чудо трыдцатоє.** Єденъ члвѣкъ побожнии на имѧ Дыдакусъ де Сaравїа ихалъ водою з(ъ) Ґандыѣ до Валенцыи, мѣста в(ъ) кролевствѣ Гишпанскомъ. В(ъ) той часъ турки на тую наву напали и хотѣли всѣхъ людей з(ъ) той навы забрати и в(ъ) неволю запровадити. Дыдакусъ, будучи в(ъ) такомъ припадку нещасливомъ, почалъ молитиса прч(с)той двѣ бци и ѡ

39 зв. ратунокъ єй просити. И за помочу престои // бци заразъ ѡные турки слѣпотою заражены. И на той часъ Дыдакусъ волный зосталъ ѡдъ рукъ турецкихъ и ѡ(д) неволѣ махометанскои.

Ѳѡма, Акоссо. **Чудо трыдцатъ первоє.** Єденъ члвкъ на имѧ Петръ де Алѧва ихал(ъ) през(ъ) море до Флѧндрїи, до мѣста, Руанъ названого. На морѣ в(ъ)стала такъ великаѧ навалность, же южъ были всѣ з(ъ)вонтпили ѡ своємъ з(ъ)доровю и житїи. В(ъ) той часъ ѡный Петръ напоминалъ в(ъ) ѡкрутѣ всѣхъ людей, жебы сѧ престой бци молили и єй ѡ ратунокъ просили. А ґды ведлуг(ъ) єгѡ напомнена почали всѣ до пресватои бци з(ъ) плачемъ волати, просачи ѡ ратунокъ, показаласѧ имъ передъ окрутомъ сличнаѧ двица з(ъ) походнами запалеными, ясными, потомъ заразъ море успокоило и навалности бурливыи утихли.

Тазїй ѡ чудахъ пре(с). бци. 40 Дѣлосѧ тоє року .афов. **Чудо тридцатъ второє.** Єденъ окрутъ Сетубаленскїй ишолъ з(ъ) Люзитанїи до Гишпанїи. Той окрутъ ѡ(т) навалностей морскихъ ґды розбилсѧ, всѣ люде, которыи тамъ были, въ морѣ потонули, тылко єденъ // млоденецъ на имѧ Петръ Мендесъ зосталъ живый, здоровый, которїй в(ъ) той часъ мслилсѧ престой бци и єй поручалсѧ и за єй пре(д)стателство(м) на зеленомъ полю себѣ стоѧчиго ѡбачилъ.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НАД(Ъ) НЕУМѢЄТНИМИ

Трїтимїй, в(ъ)кройни(ц). Гирства мона(с). 40 зв. Фулґозъ, кни(г) .ѳ, глава .вı. **Чудо первоє.** В землй Саской, в(ъ) мѣстѣ Маґдебурку, былъ млоденецъ на имѧ Удѡ, котрый сѧ в(ъ) школахъ училъ, але завше ѡ(т) учителей былъ караный, бо былъ до науки тупый и неспособный. Єдного днѧ, дуже збитый будучи ѡ(т) своєго учителѧ, вышолъ з(ъ) школы и ишол(ъ) // до цркви и тамъ на землю павши молилъсѧ престой бци, жебы єму помогла в(ъ) науцѣ. Теды єму спѧчому показаласѧ преч(с)таѧ два бца и мовила: «Выслухалам(ъ) млтву твою и видѣлам(ъ) утрапенье твоє. Ѿто жъ тобѣ даю не тылко даръ умѣєтности, але єщѐ по смрти тепереш(ъ)него єп(с)кпа црковъ Маврикїа, воина моєго, тобѣ поручаю, котрый урѧдъ єсли добре будеш(ъ) справовати, вѣчнои доступишъ заплати, а єсли зле, згинешъ». Тоє рекши, престаѧ бца невидима стала. Удѡ, ѡ(т) снà вставши, ишолъ до школы и почалъ всѣхъ наукою и диспутацїєю перевышшати. По двохъ лѣтехъ архїєп(с)кпъ Маґдебурскїй умеръ, на єгѡ мѣстце Удѡна всѣ ѡбрали, але Удѡ зопсовалсѧ, почалъ вшетечне жити, не тылко свѣцкимъ невѣстамъ, але и законницамъ ґвалтъ чынилъ. Єдной нѡчи ґды мѣлъ при собѣ старшую инѡкиню,

пришо́лъ го́лосъ стра́шный до негѡ: «Удѡне, переста́нь игри́ска на лѡне». А́ле ѡнъ собѣ той го́лосъ мѣл(ъ) за ѡблу́ду. Зно́ву другои и тре́теи но́чи такі́й же чу́лъ го́лосъ, а́ле сѧ не пока́ꙗлъ. По тре́хъ // м(с)цехъ в(ъ) цркве стго Маври́кїѧ еде́нъ сщенник(ъ), замкну́вшисѧ в(ъ)ночи̇, бгу млилъсѧ, кото́рый мѣлъ тако́є виде́нїє: пришли̇ до цркви два млоде́нцы з(ъ) двома̀ походнѧми и предъ олтаремъ еде́нъ з(ъ) єдной стороны̀, другі́й з(ъ) другои ста́ли; потымъ дру́гїи два пришли̇, з(ъ) кото́рыхъ еде́нъ кобе́рци предъ олтаремъ розосла́лъ, дру́гі́й два трѡны золоты́є на ни́хъ поста́вилъ; по́тымъ з(ъ) двана́дцатми ап(с)лъми пришо́лъ Хс и усѣлъ на трѡнѣ, пришла̀ тежъ и пречистаѧ два бца з(ъ) мнѡгими двицами, котру́ю Хс посади́лъ ведле себѐ на трѡнѣ. По́тымъ каза́лъ Хс привести Удѡна, котро́го за́разъ порва́но на учы́н(ъ)ку нечистомъ и та́мъ постановлено. В(ъ) той часъ ведлугъ росказа́нѧ Хвого еде́нъ во́инъ ѡ(т)тѧлъ єму̀ го́лову мече́мъ, и за́разъ все тѡє зебра́ньє невиди́мо ста́ло. На дру́гі́й днь сщенникъ оный всѣмъ люде́мъ повѣдѣлъ, що в(ъ) цркви чу́лъ и ви́дѣлъ. Того́ жъ днѧ дру́гі́й сщенникъ Удо́новъ, бу́дучи в(ъ) доро́зѣ, засну́лъ и през(ъ) со́нъ ви́дѣлъ вели́кую грома́ду злыхъ ду́ховъ бѣгу́чихъ, котры́є Люци́пера, кнѧзѧ своє́го, на столи́цѣ поса-// 41 зв.
дили и пред негѡ Удѡнову ду́шу, ланцухѡмъ огни́стымъ звѧ́заную, привели̇. Мо́вилъ Люци́перъ до Удѡна: «Вита́й, розшири́телю кроле́вства моє́гѡ, што ѧ̀ гото́въ є́стемъ тобѣ и всѣмъ прїѧ́телемъ на́шимъ за ва́ши услу́ги нагороди́ти». По́тымъ злы́є ду́хове ве́длугъ росказа́нѧ Люци́перовогѡ порва́ли Удѡнову ду́шу и в(ъ)ки́нули до пе́кла на му́ки вѣчныи. Сщенникъ о́ный, стра́хомъ вели́кимъ знѧ́тый, ѡ(т) сну̀ ѡчкну́лсѧ и, приѣ́хавши до мѣ́ста, ѡзнайми́лъ люде́мъ все, що чу́лъ и ви́дѣл(ъ). Те́ды мѣща́не, взѧ́вши о́ный тру́пъ, вкинули за мѣстомъ в(ъ) калю́жу, кото́рый злы́и ду́хове, бе́стїѧми учыни́вшисѧ, порва́вши, то́ргали и волочи́ли и люде́й, бли́зко ме́шкаючихъ, тра́пили. Ви́дачи то́є, мѣща́не вы́нали то́й тру́пъ з(ъ) калю́жы и спали́ли и по́пѣл(ъ) в(ъ) рѣку̀ Албу всы́пали.

Чудо второє. В Константїнопо́лю стый Рома́нъ нѣчо́гѡ не умѣлъ, але былъ на́божный до преч(с)тои двы. Те́ды єму̀ спѧ́чому в(ъ) снѣ показа́ласѧ прч(с)таѧ два, и дала̀ з(ъ)ѣсти ка́ртку звиту́ю, кото́рую // з(ъ)ѣлъ стый Рома́нъ. А ґды ѡ(т) сну̀ ѡчкну́лсѧ, зоста́лъ такъ му́дрый, же и́ншыхъ перевыша́лъ му́дростїю. В(ъ) жи(т). ѕ҃. Романа 44[5]

Чудо третеє. Герма́нови, за́конникови хо́рому, преч(с)таѧ два показа́ласѧ и пыта́ла, чого̀ бы хотѣлъ, чы здоро́вѧ, чы му́дрости. Онъ проси́лъ ѡ м(д)рость. Те́ды єму̀ преч(с)таѧ два дала̀ такую му́дрость, же умѣлъ до́бре єврейскі́й, ґрецкі́й и лати́нскі́й ѧзы́къ, и нѣхто̀ єму̀ не бы́лъ ро́вный в(ъ) нау́цѣ. В(ъ) цвѣта(х) при(к). гла(в). в(ъ) Тытулъ м҃. Чи(с) .в҃ Ма́ртинъ Бѣлскі́й, ли(ст).тз.

Чудо четвертоє. Ры́нґа, кроле́вна венґерскаѧ, ско́ро сѧ уроди́ла, за́разъ почала̀ мо́вити до преч(с)тои двы тако́є поздоровле́ньє: «Вита́й, цари́це нбснаѧ».

зѣлъ с҃тый Романъ, а гды ѿ снꙋ ѡчкнꙋлсѧ зо-
сталъ такъ мꙋдрый, же иншыхъ перевышалъ
мꙋдростїю.

ЧꙊДО ТРЕТЕЕ.

в Цвѣтѣ прп: глл: и Тытꙋлѣ м. чн: в.

Германови законникови хоромꙋ Пречтаѧ Дв҃а
показаласѧ и пытала: чого бы хотѣлъ, чы
здоровѧ чы мꙋдрости? Онъ просилъ ѿ мр҃ость,
тѣды ємꙋ Пречтаѧ Дв҃а дала такꙋю мꙋдрость,
же оумѣлъ добре єврейскїй, грецкїй, и латинскїй
ѧзыкъ, и нѣхто ємꙋ не былъ ровный в наꙋцѣ.

ЧꙊДО ЧЕТВЕРТОЕ.

Мартинъ Бѣлскїй, лѣт:

Рынга Кролевна Венгерскаѧ скоро сѧ оуродила,
заразъ почала мовити до Пречтои Дв҃ы такое
поздоровленье: витай Царице нбснаѧ.

ЧꙊДО ПЯТОЕ.

Григорїй Нискїй, в жн: єго.

Гды настала ересь Самосатенова, на тотъ
часъ Пречтаѧ Дв҃а показаласѧ стомꙋ Григорїю
Чꙋдотворцꙋ, и наꙋчила єгѡ, ѧкаѧ єстъ правди-
ваѧ вѣра Кафолическаѧ.

ЧꙊДО ШЕСТОЕ.

Кантѣмпра кни: в.

В Бонсонїи єденъ младенецъ на имѧ Райнеръ,
бꙋдꙋчи хрїстїѧникомъ, почалъ мыслити и вонт-

пити

Сторінка з книги «Необ новоє».

Чудо патоє. Ґды настáла герéзыа Самосатéнова, на тóй часъ преч(с)таа два показáласа стóму Григюрію Чудотвóрцу и научи́ла егѡ, якáа éсть правди́ваа вѣра каѳолическаа. — Григорій Ни́скій, в(ъ) жи(т). егѡ.

Чудо шестоє. В Бонюніи єдéнъ млодéнецъ на имѧ Райнéръ, бýдучи хр(с)тїáниномъ, почáлъ мыслити и вóнт(ъ)//пити, якáа бы правди́ваа былà вѣра, чы жыдювскаа, чы погáнскаа, чи хр(с)тїáнскаа. Ґды́ хотѣлъ покинути вѣру хр(с)тїáнскую и удáтиса до сéкты жыдóвскои, показáласа емý преч(с)таа два бца и упéвнила и утверди́ла егò, же правди́ваа єсть вѣра хр(с)тїáнскаа, фалши́ваа зась сéкта погáнскаа и жыдювскаа. — 42 зв. Канту-пра(т), кни(г) .в҃.

ЧУДА ПРЕ(С)ТОИ БЦИ НАДЪ ХОРЫМИ

Чудо первоє. Преп(д)бнаа Мáрѳа, мтка стóгѡ Сїмеѡна Дивногóрца, вели́кую любóвъ мѣла до прч(с)тои двы бци. А ґды̀ захорѣла и мѣла умерти, в(ъ) той часъ бáрзо стáла весéлаа и // мóвила: «Блг(д)ть прїáхъ ѡ(т) бга вели́кую и во свѣтѣ и рáдости éсмъ вели́цѣ и неизглáннѣй». Люде, котóрыи были при нéй, мóвили, же дла сна своéго такъ вели́кую слáву ѡдéржала. Ѡ(т)казáла онà, же не дла сна, áле дла тогò, же приказáна бжїи заховáла и до преч(с)тои двы бци вели́кую любóвъ мѣла. — Прóлогъ, в(ъ) жи(т). єи. 43

Чудо второє. Оппортýна, зáконница старшаа, ґды захорѣла и умѣрти мѣла, в(ъ) тóй часъ забрáлиса до ней сéстры, котóрыи з(ъ) кли́ромъ млтвы за дшу єи ѡ(т)правовáли, жéбы з(ъ) тѣла пошлà до нба. Тéды Оппо(р)тýна, гладачи в(ъ) двéрѣ, мóвила: «Ѡто идéтъ пáнѣ моѧ, преблгословéннаа два Мрїа, котóрой васъ поручáю». Тóє мóвивши, умерлà. — Сурій, кни(г). в҃. в(ъ) жи́тїи Авеле-лѣна

Чудо третєє. Єдéнъ члвкъ богáтый заѣхалъ селò, престой бци ѡфѣровáное, и кры́вду тамъ чини́лъ. Напомина́лъ егѡ мнѡго разъ Дóмнолъ, еп(с)копъ Ценомамéнскїй, жéбы з(ъ) тогò селà уступи́лъ, áле óнъ не слýхалъ. Тéды егѡ фéбра порвáла, котóрою знáтый бýдучи, ґды лежáлъ на лýжку,// єдной нóчи показáласа емý преч(с)таа два, мóлотъ желѣзный в(ъ) рукáхъ держáчаа, котóрымъ егѡ в(ъ) лобъ удáрила и рáнила. На тóй часъ óнъ селò з(ъ) нагорóдою вернýлъ Домнѡлеви и егѡ моли́твами былъ улѣчóный. Єднáкъ знáкъ рáны былъ на чóлѣ зáвше, áжъ до смéрти. — Ѡáнъ Дамаскин(ъ) на успéнїе пр(с). бци. 43 зв.

Чудо четвертоє. Рáдборъ, еп(с)копъ Траектéнскїй, чáсто мли́въса престой дви бци. А ґды захорѣлъ, показáласа емý преч(с)таа два и егѡ уздорóвила. — Сурїй, в(ъ) жи(т). егѡ, главà ві҃, нове(м) .кѳ.

Чудо патоє. В мѣстѣ францýзкомъ Свестїюнѣ єднò хлопѧ, ѡдинáнцатъ лѣтъ хорóбою знáтое, пришóвши до цркви, заволáло: «Ви́дѣлемъ преч(с)тую дву бцу, моліачуюса Хви, жéбы хорóбу ѡ(т)вернýлъ ѡ(т) людéй, котóраа в(ъ) тóмъ мѣстѣ пановáла. Ѡ(т)казáлъ Хс преч(с)той двѣ: «Нехáй бýдетъ вóла твоѧ». — Дискур(с) слє, ѡ Мáрїи дви́цы.

Горацїй Тесели(н). кни(г). 42[6] ω дому Лавре(т). Лопезъ, часть .а҃. кни(г) .а҃. главѣ .кв҃.

Чудо шестоє. Коркутусъ, баша турецкїй, хоробою знатый, за порадою єдногω хр(с)тїанина, удался до престои бци Лавретанскои, поручаючи єй здоров(ь)є своє, которое ω(т) ней ωдержалъ. //

Чудо семоє. Колимба, девица в(ъ) мѣстѣ Медїωланѣ, повѣтремъ была заражена и южъ умерти мѣла, которой преч(с)таа два бца показалаcа и, ωлейкомъ небеснымъ помазавши оную, ω(т) болезни и ω(т) смерти уволнила.

Сурїй, в(ъ) жи(т). єго. Нове(м) .кѳ.

Чудо осмоє. Ариωлфъ, єп(с)копъ Свесїωнскїй, мѣлъ за патронку пречистую дву бцу, а гды захорѣлъ и мѣлъ умерти, показалъса єму ап(с)толъ Петръ, ωзнаймуючи, же грѣхи єму суть ω(т)пущены. Потымъ показалъса єму архагглъ Мїхаилъ, ωбѣцуючиса єгω беспечне провадити. На ωстатокъ показаласа єму престаа бца, ωзнаймуючи, же в(ъ) днь успенїа єй мѣлъ животъ свой скончити. И такъ са стало.

Цезарїй, кни(г) .з҃, 44 зв. гла(в) .кг҃.

Чудо деватоє. Єденъ мл(д)нецъ на има Адам(ъ) мѣлъ голову, струпами зопсованую такъ, же дла великогω смроду иншые младенцы в(ъ) школѣ ведле него не могли сидѣти. Той Адамъ набожный былъ до прч(с)тои двы бци, завше, идучи до школы, в(ъ)сту//повалъ до цркви и млилса престой бци, мовачи до ней агглское поздоровлен(ь)є: «Радуйса, ωбрадованнаа, г(с)дь с тобою». Єдной ночи пришолъ до цркви на утреню, розумѣючи, же южъ звонено, але знайшолъ црковъ замкненую. Єднакъ ведлугъ звычаю, упавши на колѣна, молилъса престой бци. Вставши, ωбачивъ ωтвореную церковъ и в(ъ) црквѣ свѣтлость великую. Вшедши та(м), ωбачилъ престую бцу, межи иншыми невѣстами на ѳрωнѣ сѣдачую, котраа мовила до него: «Адаме, звыклесь ты мене припоминати, я теж(ъ) уздоровлю тебе за тоє». И положила руку свою на головѣ єгω, мовачи: «Ѡ(т) той годины ажъ до смрти твоєи не будетъ твоа голова болѣти». И казала єму овоцωвъ з(ъ) дерева певного взати и голову змыти, що гды учынилъ, зосталъ здоровымъ и до смрти своєи не мѣлъ в(ъ) головѣ болю.

Чудо десатоє. З Баварскои землѣ, з(ъ) мѣста Монакум(ъ), єденъ члвкъ през(ъ) море ѣхалъ з(ъ) Iєр(с)лиму до ω(т)чызны. А гды на морѣ захорѣлъ,
37[7] єденъ жеглаpъ з(ъ) Белгїи // радилъ єму, жебы са ωфѣровалъ до преч(с)-
Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст) .сй. є҃. Марїа. той двы Галленскои, которой почалъ хорый молитиса, и в(ъ) той часъ ωбачилъ ведле себе стоачую престую бцу, котораа на єдной руцѣ дитатко Ха, в(ъ) другой руцѣ свѣчу запаленую держала. И заразъ оный хорый члвкъ зосталъ здоровым(ъ). Потымъ ишолъ до мѣста Галлωнъ и подаковалъ тамъ за здоров(ъ)є, собѣ приверненоє, пр(с)той бци предъ ωбразомъ єй.

Там же, ли(ст) сн҃є.

Чудо одинадцатоє. Марѳа, Маѯимїлиановa цорка, мѣла на тѣлѣ своємъ прищи, которыхъ встыдаласа якω невѣста лѣкарωмъ показати. Тѣды єй въ снѣ престаа бца Галленскаа явиласа и казала єй ити до Галлωвъ, що Марѳа, ω(т) сна вставши, гды учынила, зостала здоровою.

Чудо двана́дцатоє. Єденъ млына́ръ в(ъ) Нѣдерла́ндѣ, в(ъ) селѣ, назва́номъ Любекъ, паралѣжемъ зара́женый, мли́лъсѧ з(ъ) пла́чемъ престо́й дв̃ѣ б̃ци, жебы̀ єгѡ̀ в(ъ) той хоро́бѣ ратова́ла, що гды ча́сто чыни́лъ, ѡсобли́ве подъ часъ пра́здникѡвъ б̃горо́дичныхъ. // Єдной но́чи преч(с)таѧ дв̃а б̃ца з(ъ) мнѡ́гими дв̃ицами до єгѡ̀ мешка́н(ь)ѧ пришла̀ и мо́вила єму̀: «Вы́слухаламъ вздыха́ньѧ и моли́твы твои плачли́выи, длѧ тогѡ тепе́ръ прибыла́мъ тобѣ на по́мочъ, кажѝ себѐ до ц̃ркви пре(д) олтаръ мой занестѝ». Що гды учыни́лъ млына́ръ, на то́й часъ зоста́лъ здоро́вымъ. Ги лман? бредень, кни(г) .в̃, гла(в) .а̃. 45 зв. Року а҃фнд.

Чудо трына́дцатоє. Єскѣлъ, архї́еп(с)кѡпъ Ду́мскїй, бу́дучи млоде́нъцемъ в(ъ) девѧтна́дцати лѣтехъ, посла́ный былъ ѡ(т) ро́дичѡвъ на нау́ку до землѣ Са́ской, где гды ба́рзо захорѣлъ, на то́й часъ былъ в(ъ) захвице́ню, порва́но єгѡ̀ в(ъ) пѣчъ ѡгни́стую, в(ъ) кото́рой поча́л(ъ) горѣти. Тамъ бу́дучи, ѡба́чилъ тѣсные які́есь двє́ри, през(ъ) кото́рыи утѣклъ з(ъ) пе́чи ѡгни́стои, и пришо́л(ъ) до яко́гось пала́цу кошто́вного, в(ъ) кото́ромъ ѡба́чилъ преч(с)тую дв̃у б̃цу, на ѳрѡ́нѣ ца́рскомъ сѣдѧ́чую, котраѧ строфова́ла єгѡ̀ и га́нила, же до ней нѣгды не чыни́лъ поздоровле́нѧ агг̃лскогѡ «Ра́дуйсѧ, ѡбрадова́ннаѧ, г(с)дь с тобо́ю». А̂ле гды̀ ѡбѣца́лсѧ напра́вити и проси́лъ єй з(ъ) пла́чемъ, жебы̀ ѡборони́ла єгѡ̀ ѡ(т) пе́чи // ѡгни́стыи. И такъ за по́моч(ъ)ю 46 пречи́стои дв̃ы б̃ци ѡ(т) пе́чи ѡгни́стои збáвленый и до живота приве́рненый є́стъ. Зверца(д)ло прикла́до(в), ли(ст) с̃ла, при(к) .в̃.

Чудо чтырнадцатоє. С̃то́му Ѳеѡ́доровѣ Сікеѡ́тѣ в(ъ) мѣстѣ Анастасї́ѡполю злы́и лю́де далѝ трути́зну вы́пити. А гды хорѣлъ и мѣлъ умертѝ, показа́ласѧ єму̀ хо́рому пречи́стаѧ дв̃а и сказа́ла причи́ну, длѧ яко́и хору́єтъ, и вы́зволила єгѡ̀ ѡ(т) хоро́бы тоє́и и ѡ(т) сме́рти, бо ѡ́нъ мѣлъ за патро́нку пречи́стую дв̃у и є́й за́вше моли́лъсѧ. Су́рїй, в(ъ) жи(т). єгѡ̀. Апри(л) .к̃в.

Чудо пѧтнадцатоє. В Са́ской землѝ, в(ъ) мѣстѣ Патербо́нѣ, былъ єде(н) с̃щенникъ на имѧ̀ Петръ ба́рзо набо́жный до пречи́стои дв̃ы б̃ци. А гды захорѣлъ и мѣлъ уме́рти, показа́ласѧ єму̀ пречи́стаѧ дв̃а б̃ца и каза́ла єму̀ єщѐ в(ъ) тѣлѣ зоста́тисѧ и на землѝ жи́ти, не взѧла̀ єгѡ̀ з(ъ) собо́ю до н̃ба, до кото́рого ѡ́нъ з(ъ) тѣла вы́йти пра́гнулъ. А то́є потка́ло єгѡ̀ за єде́нъ грѣхъ, за непослуше́нство. Зверца(д). прикладъ. ѡ непослушенствѣ. Прикла(д) .ѳ̃.

Чудо шестнадцатоє. Ніколáй з(ъ) Теле(н)ти́ну мѣста, захорѣвши, уми//ра́ючи спѣва́лъ ве́село з(ъ) ѱа́лму Д̃вдового ты́и слова̀: «Расте́ргъ єсѝ узы моѧ̀». А гды̀ єгѡ̀ пыта́но, длѧ чогѡ̀ бы сѧ весели́лъ, ѡ(т)каза́лъ, же єму̀ Х̃с з(ъ) пречи́стою дѣвою, ма́ткою своє́ю, показа́л(ъ)сѧ и мо́вилъ: «Ра́бе вѣрный, в(ъ)нїйди въ ра́дость г̃да своє́гѡ». 46 зв. Су́рїй в(ъ) жи(т). єгѡ̀.

Чудо семнадцятоє. Єде́нъ чл̃вкъ на имѧ̀ Петръ в(ъ) свѧто Ма́рїи Магдале́ны ѡра́лъ. За то́є и плугъ, и волы̀ єгѡ̀ Перу́н(ъ) спали́лъ и само́го Петра̀ ру́шыл(ъ) такъ, же в(ъ) ним(ъ) тѣло и жи́лы ѡгне́мъ Перуно́вымъ спа́лены. Бу́дучи в(ъ) тако́м(ъ) бо́лю, каза́лъ себѐ нестѝ до ц̃ркви Ма́рїи Магдале́ны, кото́рои не пошанова́л(ъ) с̃та. В(ъ) то́й часъ з(ъ)га́слъ ѡго́нь в(ъ) тѣлѣ єгѡ̀, єдна́къ самъ не пришо́лъ до здоро́в(ъ)ѧ, зачи́мъ каза́лъ себѐ вестѝ до Про(м)туар учнѧ ѡ чуда́хъ пре(с). дв̃ы. Прикла(д) .а̃.

це́ркв:і преблгословенной Мрїи, ма́тки бжей, в(ъ) кото́рой це́ркви чу́да дѣла лиса. А гды до тое́й церкви его̑ припрова́жено, в(ъ)ночи̑ показа́лаcа ему̑ преч(с)таа два з(ъ) стымъ Vпполи́томъ и каза́ла ему̑ Петра̀ улѣчи́ти, кото-
39[5] рого ѡнъ за́раз(ъ) улѣчи́лъ, ве́длугъ ма́тки бжей росказа́на. //

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НАДЪ УМЕ́РЛЫМИ

Про(м)-туар учнѧ ѡ чудахъ пре(с). двы. Прик-ла(д) .че. **Чудо первоє.** В землѣ Брита́нской еде́нъ млоде́нецъ роспу́стный был(ъ), а́ле ко́ждого днѧ до пречи́стои дѣвы бци мо́вилъ агглскоє поздоровле́н(ь)є, по́тым(ъ) захорѣл(ъ) и уме́ръ. А гды презъ до́лгїй часъ уме́рлый лежа́лъ, зно́ву ѡжилъ и завола́лъ до невѣсты, бли́зко себѐ сѣдѧчои: «Зови сщенника якѡнайрыхлѣй». Кото́рогѡ гды призва́но, поча́лъ пре(д) всѣми людми̑ ѡный млоде́нецъ мо́вити: «Бы́лемъ порва́ный предъ су́дъ Хр(с)товъ, где злыи ду́хове за грѣхѝ три менѐ ѡскаржа́ли. Пе́рвый грѣхъ е́стъ, же м(ъ) деса-
47 зв. ти́ны з(ъ) мои́хъ до́бръ сщенникови не дава́лъ, дру́гїй // грѣхъ е́стъ, же мъ ры́бы потае́мне лови́л(ъ) у за́конникѡвъ в(ъ) са́жавцѣ и́хъ, тре́тій грѣхъ ест(ъ), же мъ з(ъ)бо́жа убо́гихъ люде́й, з(ъ) ѱа́ми на вло́вы ѣздѧчи, допта́лъ. За тыи грѣхѝ до пе́кла бы́лемъ ѡсуже́ный, але менѐ преч(с)таа два бца у Ха, сна своего, длѧ чине́нья покуты вы́просила, и каза́но мнѣ знову до тѣла верну́тисѧ».

Цеза́рїй, кни(г) .ві̃, гла(в) .м̃s. **Чудо второє.** В мѣстѣ Бонѡнїи една̀ деви́ца побо́жнаа в(ъ) ке́лїи свое́й замкну́ласѧ. В(ъ)ночѝ, ѡ(т)вори́вши ѡко́нце ку цвынтаро́ви, ѡба́чила невѣсту, ба́рзо за́цную, стоѧчую ве́дле гро́бу едного̀ млоде́нца, кото́рїй свѣжо там(ъ) былъ погре́беный. На гро́бѣ сѣдѣла голуби́ца, я́кѡ снѣгъ бѣлаа, кото́рую взѧвши, та́а невѣста, свѣтлостю ѡто́ченаа, за на́дру вложи́ла. Пыта́ла за́конница тое́й невѣсты, кто бы ѡна̀ была̀. Ѡ(т)каза́ла: «Я̑ естем(ъ) ма́тка Хва, пришла́мъ ту́тъ, жебы́ мъ взѧла̀ ду́шу тогѡ млоде́нца, кото́рый му́чеником ъ есть». Бо всѝ млоде́нцы, кото́рыи ѡхо́тне у́чат(ъ)сѧ и живу́тъ неви́нне, су́тъ му́чениками. А еслѝ по́тымъ нау́къ, набы́тыхъ на хва́лу бжую,
48 ѡбо//роча́ютъ, вели́кои запла́ты ѡ(т) бга за то́є доступу́ютъ.

Бонфи(н), кни(г) .г̃. ѡ реча́хъ венгерски(х). **Чудо третеє.** Де́асъ и Ме́рхесъ, два панѡве волѡскїи, за господа́рствѡ Воло́скоє войну̀ з(ъ) собо́ю точи́ли. Друго́го и тре́тего ро́ку по во́йнѣ, през(ъ) то́є по́ле лю́де идучѝ, ви́дѣли вели́кую ку́пу ко́стей лю́дъских и [!]. Ѡ(т) ты́хъ ко́стей выходи́лъ сму́тный го́лосъ, Ха збави́телѧ и преблгослове́нную Мрїю бцу взыва́ючи. Чу́ючи той го́лосъ, лю́де прибли́жилисѧ до ко́стей и знашлѝ вола́ючую го́лову человѣчую, кото́раа до ни́хъ мо́вила: «Я̑ е́стемъ хр(с)тїани́нъ, за́вше м(ъ) служи́лъ преч(с)той двѣ бци, але не вы́сповѣдавшисѧ грѣхѡвъ мои́хъ, на то́й войнѣ живо́тъ свой скончи́лемъ. Длѧ того̀ ма́тка бжаа ѡ(т) вѣчныхъ му́къ менѐ пеке́лныхъ боро́нитъ и ѧзы́къ мой захову́етъ [!], жебы (м) моглъ грѣхо́в(ъ) вы́сповѣдатисѧ и умертѝ по-хр(с)тїа́нску. Зачы́мъ призовѣте сщенника, кото́рїй бы менѐ спо́вѣди вы́слухалъ и розгрѣши́лъ, прошу̀ ва(с)». Онѝ призва́ли сщенника, кото́рый хр(с)тїа́нина о́но

го спо́вѣди вы́слухалъ и розгрѣши́лъ. И за // разъ та́ѧ голова̀ умо́вкла, пе- 48 зв.
реста́ла вола́ти и ю́жъ по́тымъ нѣгды не вола́ла.

Чудо четвертое. В мѣстѣ Верду́нѣ дїа́конъ на имѧ̀ Аделма́нъ зда́лъсѧ Баро(н). ро(к) .ѱпд.
бы́ти уме́рлымъ. А гды̀ его̀ на ма́ри кла́ли, ѡжи́л(ъ) и повѣда́лъ, и́жъ мѣст-
ца ви́дѣлъ розмайтые до кара́нѧ и потѣхи, и его̀ само́го ю́жъ на кара́нье
да́ти мѣли. Але повѣда(л), же его̀ преч(с)таѧ дв҃а бг҃оро́дица длѧ чынѐньѧ
поку́ты вы́просила.

Чудо пѧтое. Бл҃же́нный Па́велъ Проста́къ мѣлъ едного̀ ученика, кото́рый Пате- рик(ъ) Ски(т)- скїй ѡ прозор- ли́вомъ, сло(в) .ке.
в(ъ) розмайтыи грѣхѝ в(ъ)пада́лъ. А гды̀ уме́ръ, моли́лъсѧ за него̀ бг҃у и престо́й
бц҃и Па́велъ Проста́къ, жебы̀ ему̀ пока́зано, на яко́мъ мѣстцу дш҃а его̀ знай-
ду́етсѧ. Едного̀ ча́су мл҃ячи́сѧ, былъ в(ъ) захвице́ню и ви́дѣлъ своего̀ учени-
ка наполне́ного кремен(ь)емъ всю́ды, ѡ(т) головы̀ а́жъ до но́гъ, и не ма́ю-
чого жа́днои добродѣтели, ни теле́снои, ни дш҃евнои, и нѣчо́го не мовѧ́чо-
го, якъ ѡкаменѣлого. По́ томъ видѣнїи Па́велъ Проста́къ поча́лъ за уче-
ника сво//его̀ ялму́жну дава́ти, ѡфѣру чини́ти, по́стити и мл҃и́тисѧ пре- 49
сто́й бц҃и, же́бы сѧ умилосер(ъ)ди́ла на(д) его̀ у̂ченикомъ. По днѐхъ нѣ-
которых(ъ) показа́ласѧ ему̀ преч(с)таѧ дв҃а бц҃а и мо́вила: «Чему̀ скорби́шъ
и пренемага́ешъ, ста́рче?» Ѡ(т)каза́л(ъ) о́нъ: «Бо ви́дѣлемъ, чогѐ не хотѣ-
лемъ». Рекла̀ она̀ ему̀: «Азажъ не мл҃и́въсѧ есѝ, же́бы сь мо́глъ его̀ ви́дѣти».
Ѡ(т)каза́лъ о́нъ: «Мл҃и́лемъсѧ, же́бы его̀ мо́глъ ви́дѣти, але не хотѣлемъ
такъ пла́кати и рыда́ти его̀». Ѡ(т)каза́ла ему̀ пречи́стаѧ бц҃а: «Идѝ, ста́рче,
длѧ твоего тру́да и смире́нїѧ я̀ покажу̀ тобѣ его̀, же́бы сь не скорбѣлъ».
И на за́втрѣшнїй дн҃ь Па́велъ Проста́къ зно́ву ѡба́чилъ бра́та своего̀, ба́рзо
весе́лого и мовѧ́чого: «Моли́тву твою̀, ѡ(т)че, вы́слухала пр(с)та́ѧ бц҃а, бо
ба́рзо лю́битъ тебѐ и моли́ласѧ Хв҃и, кото́рый розвѧза́лъ менѐ ѡ(т) ю́зъ грѣхо́в-
ныхъ, кото́рыми бы́лемъ звѧ́заный». Потымъ зно́ву показа́ласѧ ему̀ пре-
ста́ѧ бц҃а и мо́вила: «Чы ви́дѣлесь то́е, чого̀ сь хотѣлъ?» Ѡ(т)каза́лъ: «Ви́дѣ-
лемъ, вл(д)чце моѧ̀, и ба́рзо мъ сѧ увесели́лъ». Мо́вила ему̀ преста́ѧ бц҃а:
«Не лѣну́йсѧ жъ за́вше за бра́та твоего мо//ли́тисѧ, и ялму́жну дава́ти и 49 зв.
ѡфѣру чыни́ти, бо тыи добродѣтели ба́рзо уме́рлому помага́ю(т)».

Чудо шестое. Пасха́лїй, пе́ршїй того̀ и́мени па́па ры́мскїй, в(ъ) цркв҃ѣ Мону- ме(н). Ри(м). ѡ҃ с. Пра҃зе(д).
Пражѐды слу́жбу бж҃ую ѡ(т)правова́лъ непоеднократь за сыновца своего̀
уме́рлого. По́тымъ ви́дѣлъ прч(с)тую дв҃у бц҃у, кото́раѧ дш҃у сыно́вца его̀
до нб҃а прова́дила.

Чудо семое. Ма́рїѧ з(ъ) Егнїи ви́дѣла преч(с)тую дв҃у бц҃у при едной Сурїй, кни(г). в҃, гла- (в) .г҃.
вдовѣ хорой и набо́жной. А гды̀ умерла̀, ви́дѣла та́ѧ ж(ъ) Ма́рїа з(ъ) Егнїи
пр(ч)стую бц҃у з(ъ) мно́гими девы́цами при тѣлѣ, кото́рыи деви́цы, на два хо́ры
роздѣленыи, ѱалмы спѣва́ли и бг҃а хвали́ли.

Чудо осмое. Иннокѐнтїй Трѐтїй, па́па ры́мскїй, по сме́рти своѐй пока- Огоро(д). пастыр, лист(ъ) .тѝ.
за́лъсѧ едно́й деви́ци Людоа́рдѣ и повѣда́лъ, же ему̀ пред(ъ) сме́ртю его̀

пре(с)тáа два бца упросила у бга скрýху сердéчную и жáль за грѣхи и през(ъ) тóє ω(т) вѣчныхъ мýкъ пекéлных(ъ) єгω ωборонила. Єщè повѣдáлъ, же пре-

50 чистаа // бца и тóє у Ха, сна своéго, упросила ємỳ, абы мóглъ по смéрти своéй той девици показáтиса и єй ω пóмо(ч) просит(и). Тóє мóвивши, зник-нул(ъ).

Про(м)-туар учна ω чýдахъ пре(с). двы, при(к).нд.

Чудо деватоє. Доміцелъ зáвше поздоровлалъ преч(с)тую дву бцу. Потымъ на розбóи єгω поймáно и утáто ємỳ гóлову, котóраа не утрáтила мóвы пóты, пóки доскональе грѣхи свои выcповѣдалъ.

Чудо десатоє. В кролéвствѣ Араґóнскомъ єднà пáнна именем(ъ) Алеѯáндра бáрзо нáбожнаа былà до преч(с)тои двы бци, зáвше са єй молила. В(ъ) томъ мѣстѣ, где ωна мéшкала, два млодéнцы зáцныхъ рωдичωв(ъ) бáрзо са в(ъ) той пáннѣ дла єй цýдности закохáли и єдéнъ другóму зáйзрачи и гнѣваючиса єдéнъ на другóго за пáнну, вызвалиса на поєдынокъ з(ъ) копіами и, прýдкіи кóнѣ свои пустивши, так(ъ) в(ъ) себè кóпіами ударыли, же ωбáдва зáразъ и ωразъ тáмъ же пóмерли. Повин(ъ)ныи тыхъ млодéнцωвъ потымъ ωную пáнну Алеѯáндру за своихъ крéвныхъ порáнили бáрзо и го-

50 зв. лову єй утали и в(ъ) стýдню в(ъ)кинули. По // днахъ сто и пат(ь)десатъ єдéнъ человѣкъ побóжный з(ъ) росказáна престóи бци пошóлъ до тоєи студнѣ и завола(л) Алеѯáндри. Тéды агглы гóлову єй з(ъ) стýднѣ вынесли, котóраа почалà ω спóвѣдь просити. По исповѣди пытáли люде, що са з(ъ) нéю по смéрти дѣало. Ѡ(д)казáла головà тáа, же скóро єй гóлову утáто, злыи дýхωве бáрзо єй почáли стрáшити и трáпити, але єй преч(с)таа два бца ω(т) тогω стрáху и утрапéна выбавила и до тогò чáсу жывýю заховáла. По двохъ днахъ тую гóлову до тѣла прилóжено и з(ъ) чéстію погрéблено.

Алеѯ(н), кни(г). ω вѣрид.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ МЕЖИ ПОГАНАМИ

Чудо первоє. Ієрємѣа прорóкъ по смрти Гωдóліа пришóлъ до Єгvпту и повѣдáлъ єгvптано(м), же ихъ болваны мѣли упáсти и покрушитиса,

51 ґды двица сна порóдитъ. Дла тогω // жéрцѣ єгvпетскіи образъ двици, держáчои на рукáхъ своихъ дитáтко, в(ъ) божници своéй постáвили и єй са молили. Пóтымъ кроль єгvпетскій Птолωмéй пытáлъ жерцωвъ, що тóй значитъ образъ. Ѡ(т)казáли онѝ, же прóдкωве ихъ тóє взали ω(т) пр(о)рка бжого, зачымъ бгъ преч(с)тую дву прослáвилъ єщè пре(д) зачáтіємъ єй межи погáнами, бга не знáючыми, котóрыи клáналиса єй и вѣрили, же онà сна бжогω порóдитъ.

Книга До(р)мѣскуре ω рж(с)тв. Хвомъ, слóво .й.

Чудо второє. Балвохвáлцѣ в(ъ) Каталωніи двцу, на рукáх(ъ) своих(х) дитáтко держáчую, шановáли и óбразъ єй кóждого рóку по ýлицахъ носили. Ґды пытáно ихъ, дла чогò бы тóє чынили, ω(т)казáли, же чынили тóє дла єдной двици, котóраа, дѣвицею бýдучи, сна породила.

Саавáти(н), листъ .в. противъ жидωвъ, главà .ді.

Чудо третеє. Вѣрґѣліушъ поéта, бýдучи поганиномъ невѣрнымъ, чы ω(т) дóброго чы ω(т) злóлω [!] дýха научéн(ъ)ный, написáлъ ω преч(с)той двѣ и ω цр(с)твіи Хвóм(ъ) такіи словà: «Южъ вертáєтса и двца, вертáютъ //

51 зв. са Сатурнωвы цáрства».

Єглогъ .д.

Чудо четвертое. Овѣдїушъ вѣршописецъ, бу́дучи поганйном(ъ) на вы́гна́ню межй сармáтами, написáлъ ѡ престóй бци вѣрши, в(ъ) котóрыхъ бгйнею єй называетъ [!], мóвачи: «Вѣръ томȣ̀, що а̀ мóвлю, в(ъ) тым(ъ) та упевна́ю, же в(ъ) Сармáцкой крайнѣ, ѡ тымъ дóбре знáю, з(ъ) нба са ту́тъ з(ъ)авйло чу́до, повѣдáютъ, през(ъ) богйню, котру́ю всѣ ту́тъ выславлаютъ». | Овѣдї-ушъ де По(н). кни(г) .а. Єлаг .в. до Махима.

Чудо патое. Албумáзаръ астрóлї́огъ, бу́дучи поганйнωмъ, за побу́дкою чы дóброго чы злóго духа написáлъ ѡ прстой бци такїи слова̀ прорóцкїи: «Урóдитъса на землй двйца ч(с)таа, двйца непокаланнаа». Дáлѣй мóвитъ: «Самъ показáлъ (бгъ), же тáа єстъ двйца, котрáа дитатко в(ъ) жыдóв(ъ)ской землѣ мáетъ кормйти». Тóє дитатко нѣкоторыи называ́ютъ Їс, а мы̀ єгὼ по-грéцку называ́ємω Хр(с)тóсъ. | В(ъ) Квѣта при(к). Тытȣ́л .лз. ѡ пр(с). двц

Чудо шестое. Друйдωве ω(т) Дру́а, крóла Целтáрумъ, назва́//ныи, в(ъ) мѣстѣ Карну́тѣ олтаръ по(д) землéю постáвили з(ъ) нáписомъ: «Двйци, котóраа мáєт(ъ) породйти». Дѣалоса тóє пре(д) зача́тїємъ престóи бгорóдици | 52 Дискурсъ, сеі ω Ма(р). ла(б). Никифо(р), кни(г) .є. главà кз.

Чудо семоє. Юстйна двйца ω(т) Кvпрїáна чорнокнйжника ωборонйласа, прч(с)тую дву на пóмощъ взыва́ючи, бо Кvпрїанъ хотѣлъ єй ω(т)нати чйстость през(ъ) свои̇ ча́ры, а́ле не доказалъ тогὼ.

Чудо осмоє. Гды вожъ сарацéнскїй, за дозволéньємъ Лéωна, цéсара грéцкогω, в(ъ)ѣджáл(ъ) до Царйграда конéмъ през(ъ) брáму Босфóрїумъ, йншыи всѣ в(ъ)ѣджáли, а єгὼ конь не хотѣлъ ступйти з(ъ) мѣсца. Поизрѣвши в(ъ)горȣ̀, ωбáчилъ óбразъ престóи бци на брáмѣ и зрозумѣвъ, же тáа єгὼ гамовáла, не пускáла до мѣста, котóрую óнъ чáсто блюзнилъ, же ємȣ̀ боронйла мѣста добы́ти, и му́сѣлъ назáдъ верну́тиса. | Барóнї-у(ш), ро(к) .ψні.

Чудо девятоє. Амфилóгъ, царъ сарацйнскїй, погани(н), в(ъ) Ієр(с)лймѣ пришóлъ до цркви на службу бжую. И в(ъ) тóй часъ // вйдѣлъ Ха якω дитатко малóє, котóроє свящéнникъ на олтарѣ зарѣзалъ. Дла тогὼ постáвилъ сторóжу ωколо тогò сщенника, жебы̀ не утéклъ. Гды мóвилъ сщенникъ: «Пре(с)тую чистую и преблгословенную слáвную вл(д)чицу нá-шу бгорóдицу» и про(ч), в(ъ) той чáсъ пришлò мнωжествò агглωвъ, котóрыи по(д)нéсши руки, за в(ъ)весь мї́ръ хр(с)тїанскїй молйлиса бгу. А гды̀ мóвилъ сщенникъ: «Изрáднѣє ω престóй ч(с)той преблгословéнной слáвной вл(д)чици нáшей бци и пр(с)нωдвѣ Мрї̀и», на тóй часъ дшамъ, въ тмѣ бу́дучим(ъ), двéри ω(т)ворйлиса. По слу́жбѣ бжой сщенник(ъ) царéви принéслъ прóсфору. Мóвилъ ємȣ̀ царъ: «Вйдѣлемъ тебѣ, несщаслйвый члвѣче, же сь дита̀ зарѣзалъ и тымъ єсй служйлъ». Ѡ(т)казáлъ свящéнникъ: «Такóгω чу́да ни сты́и ω(т)цы Васйлїй и Григóрїй не вйдѣли, якóє ты, цáру, вйдѣлъ». Почу́вши тóє, царъ в(ъ) Ха увѣрилъ и ωкрщенный ω(т) патрїáхи [!] Ієр(с)лймского и в(ъ) схиму ωблечéный потóмъ ѣхалъ в(ъ) зéмлю Сарацйнскую до брáта своéгω на има̀ Кликáнца и тогὼ до Ха наверъну́лъ | 52 зв. Істóрїа ω ω(т)крове(н). Лутȣ́рг. бжестве(н).

53 и ѡкрстилъ, которые ѡбадва почали Ха // проповѣдати. Дла тогѡ сарацини погане ихъ позабїали.

Баро(н). ро(к) .хке.

Чудо десатоє. Константїнополь гды ѡблеглй персове и штурмовали до негѡ, хотачи єгѡ добыти, на той часъ видѣли зацную єдину невѣсту, з(ъ) мѣста през(ъ) браму выходачую, и розумѣли, же то цесароваа идетъ ѡ покой просити. А то была преч(с)таа два, котораа стерегла Константїнополь ѡ(т) непрїателей, бо потымъ таа невѣста зникнула, а непрїатели почали сами з(ъ) собою вадитиса и мнѡго ихъ в(ъ) той звадѣ погинуло. Потымъ на другїй днь ѡ(т) мѣста ѡ(т)ступили.

Чудо одинадцатоє. Престаа бца Костромскаа на озерѣ стомъ ѡслѣпила Мамаа, цара татарского, и все войско єгѡ, которые великую Рѡссїю воевали. Дла того тоє ѡзеро стымъ называєтъса.

Махоме(т) в(ъ) алкора(н). ѡ пре(с). 53 зв. двѣ Марїи.

Чудо дванадцатоє. Махометъ, выхвалаючи престую бцу в(ъ) ал(ь)коранѣ своємъ, мовитъ: «Ѡ(т) мужей мнѡгїи были доскональые, ѡ(т) невѣстъ засъ нѣгды жаднаа не // была доскональаа, ѡпрочъ Мрїи, мтки Їсовои.

Чудо трынадцатоє. Махометъ зводитель, выхвалаючи преч(с)тую дву въ своємъ ал(ь)коранѣ (чыли ѡ(т) доброго, чыли ѡ(т) злогѡ духа наученый), мовитъ: «Ѡ Мрїє, бгъ тебѣ ѡбралъ над(ъ) всѣ невѣсты на свѣтѣ; ѡ Мрїє,

Там же

бгъ ѡбавилъ тебѣ слово своє ѡ(т) себѣ, има єгѡ Мессїа».

Чудо чтырнадцатоє. Ученикъ Махометѡвъ написалъ въ алкоранѣ

В(ъ) алкора(н). Махоме(т).

книзѣ ѡ престой бци такїє слова: «Чулемъ вѣстника бжогѡ мовачогѡ: «Жаденъ ѡ(т) сынѡвъ Адамовыхъ не родитъса, которого бы сатана не доткнулса, ѡпрочъ Марїи и сна ей».

Алеѯанде. Гвагни(н) ѡ землѣ Татарск. ли(ст). ки. 54

Чудо патнадцатоє. Махометане преч(с)тую дву бцу шануютъ, моваччи, же ѡна великого пр(о)рка Їс Ха безъ мужа породила.

Чудо шестнадцатоє. Єденъ татаринъ, будучи поганиномъ, тажкою горачкою былъ знатый. Гды всѣ заснули, которыи при немъ были, онъ утѣклъ нагїй на // пустыню, где през(ъ) тры ночи блукалъса. Третеи ночи пришолъ до себѣ и ѡбачилъ на горѣ великую свѣтлость, на которую гору вступивши, ѡбачилъ дивногѡ цра, на ѳрѡнѣ золотомъ сѣдачого, по правици єгѡ видѣлъ црицу(пре(с)тую бцу), невымовною свѣтлостю ѡточеную, на ѳрѡнѣ золотомъ сѣдачую, слугъ было полно докола, которыхъ лица, якѡ ѕвѣзды полисковалиса. И заразъ ѡ(т) цра єденъ слуга былъ посланый и приѡдѣлъ єгѡ шатою, же был(ъ) нагїй, и привел(ъ) до цра, которому цръ мовил(ъ): «Я єстем(ъ) бгъ хр(с)тїанскїй, цръ и гдь вѣчный». Потымъ єденъ воинъ, сѣдачи на коню бѣломъ, взалъ єгѡ и до войска татарского припровадилъ, где былъ тры дни з(ъ) нимъ, потымъ зникнулъ. Теды оный татаринъ шукалъ межи народѡмъ своимъ двохъ сщенникѡвъ хр(с)тїанскихъ, ведлугъ росказана Хвого, и научившиса ѡ(т) нихъ вѣры хр(с)тїанскои, з(ъ) мнѡгими татарами ѡкрстилъса и жилъ стобливе.

Зверца(д). прикла(д). ѡ славѣ нб(с)ной. Прик.аї.

Чудо осмнадцатоє[9]. В земли Татарской, в(ъ) мѣстѣ Кримѣ, ѥст(ъ) ска-
ла, под(ъ) которою часωвъ давныхъ былъ смокъ, людей и быдло пожира- 54 зв.
ючій. Для тогѡ ω(т)толь всѣ люде утеклѝ и мѣсце пустоє зоставили. Потымъ
греки и влохи, котѡрыи тамъ в(ъ) той часъ мешкали, почали молитиса пре- Алеѯан-
ч(с)той двѣ бци, жебы ихъ ω(т) тогѡ смока збавила. Єдной ночи ωбачили де(р) Ґваґин(и)
свѣчу, на ѡной скалѣ запаленую, и вступивши там(ъ), знашлѝ образъ пре- ω земли Татарск
стой бци, перед(ъ) которымъ свѣча горѣла, а под ним(ъ) смок(ъ) лежалъ рос- ли(ст) .кз.
пуклый, которогω в(ъ) штуки розрубавши, спалили и преч(с)той двѣ бци
за выбавлен(ь)є ω(д) тоєи бестыи подакован(ь)є учинили. Потымъ до тогѡ
образа престои бци ωбывателѣ тамътыхъ краєвъ гды з(ъ) набожєнствомъ
ходили и ωфѣры чинили. Видачи тѡє, царъ татарскїй Ачикерей, которїй
тамъ пановавъ, молилъса престой бци пред(ъ) образомъ єи, жебы єму помо-
глà на войнѣ, которую мѣлъ точити з(ъ) нарωдами посторонными, и ωбѣ-
цалса єй певную ωфѣру часωвъ своихъ давати, що и чинилъ, вернувшиса
з(ъ) войны з(ъ) здобычу додому. Воску накупилъ и свѣчъ наробивши, на
ѡной скалѣ // сталъ през(ъ) цѣлый рокъ пред(ъ) образомъ престои бци. Тоє 55
жъ и потомкове єгѡ чинили.

Чудо ωсмнадцатоє. В сторонахъ Індыйскихъ ѥст(ъ) выспа, названаа Возїй
Куба, на которой выспѣ індыйчыковє завелиса и порознилиса з(ъ) собою ω знакахъ
для образа престои бци. Єднѝ мовили, же зацнѣйшїи богѡвъ індыйскихъ об- црькви.
разы суть, для тогѡ войну хотѣли з(ъ) собою точити. Потымъ на тоє зго- Кни(г) .ѳ
дилиса, жебы з(ъ) єдной стороны два млоде(н)цы именемъ Мрїи, з(ъ) дру- главà. ї.
гои стороны два млоденцы именемъ богѡвъ індыйскихъ мѣли назадъ ру-
ки завазаныи, и у которыхъ бы млоденцω(в) сами руки доброволне былѝ
розвазаны, тыи жебы зостали звитажцами и за правду воєвали. Ґды тоє
учинили, князь індыйскїй волалъ: «Радуйса, Мрїє». Теды мнѡгїи індыйчы-
кове видѣли єдну зацную невѣсту, котораа показаласа и двохъ мл(д)нцωвъ,
за своє имà звазаныхъ, розвазала. Тоє чудо видачи и чуючи, мнѡгїє ін-
дыйчыкωве в(ъ) Ха увѣрили. // 55 зв.

Чудо деватнадцатоє. В Рымѣ пре(д) рождествомъ Хвымъ былъ ω(т)
Ромула в(ъ) палацу болванъ золотый поставленый з(ъ) написомъ: «Не упа- Юстинъ
детъ, поки двица породит(ъ)». Такъ же са стало, бо той болванъ упалъ Меховїй,
на той часъ, ґды преч(с)таа два Ха породила. дискурсъ, рйг.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖЙ ЖЫДАМИ

Чудо первоє. Єденъ жыдъ на имà Іаковъ идучѝ з(ъ) Лон(ъ)дѡнїи, мѣ-
ста англійскогω, до Увѣнтѡнїи, в(ъ)палъ на дорозѣ межы разбойники, Вѣнке(н).
которыи єгѡ збили и зо всегѡ злупили и въ // єднымъ пустымъ дому при- 56
вазавши и покинувши єгѡ, ω(т)ишлѝ. А ґды заснул(ъ), показаласа єму въ кни(г) .з.
снѣ прстаа бца и розвазала єгѡ. Теды онъ южъ ωчкнувшиса, ωбачилъ на- главà .аі.
явѣ пр(с)тую бцу и пыталъ: «Пани, кто ѥстєсь?». Ѡ(т)повѣдѣла она: «а єс-
темъ Мрїа, з(ъ) которои са ты и нарωд(ъ) твой награваєте, єднакъ пришла-

мъ ту́тъ, абы́ мъ тобѣ̀ до́броє за зло́є ω(т)дала̀». По́тымъ то́й жыд(ъ), пришо́вши до мѣ́ста, назва́ного Ба́ха, ωкр(с)ти́лъсѧ, и да́но Іωа́нъ имѧ̀ ему̀.

Баро(н). ро(к) .фнв. **Чудо второє.** Єде́нъ жыдѡ́къ в(ъ) Константі́нопо́лю пришо́лъ до црквѝ з(ъ) дѣтмѝ хр(с)тїѧ́нскими и пожыва́лъ з(ъ) ни́ми тѣ́ло и кровъ Хву. Верну́вшисѧ додо́му, сказа́лъ то́є ω(т)це́ви своє́му. Те́ды ωте́цъ егѡ̀, бу́дучи жыдомъ невѣ́рным(ъ), розгнѣ́валсѧ ба́рзо на сы́на своє́го и, порва́вши егѡ̀, в(ъ)ки́нулъ в(ъ) пѣ́ч(ъ) ωгни́стую, бо бы́лъ шклѧ́ръ. А гды̀ тре́тего днѧ ма́тка егѡ̀ пришла̀ до той пе́чи, знашла̀ сы́на своє́гω живо́гω и здоро́вогω и пыта́ла егѡ̀, якъ онъ не з(ъ)горѣ́лъ в(ъ) огнѝ. Ѿ(т)каза́лъ: «Длѧ того́ мъ не
56 зв. згорѣ́лъ, бо до менѐ приходи́ла за́цнаѧ // невѣ́ста яка́ѧсь, кото́раѧ мнѣ̀ ѣ́сти приноси́ла, гды мъ хотѣ́лъ, и ого́нь гаси́ла, же́бы менѐ не спали́лъ». А та́ѧ невѣ́ста была̀ преч(с)таѧ два.

Зверца(д). приклад(ъ). при́к(л) .лг. **Чудо третеє.** За ча́су Бонифа́нтїѧ, па́пы Ри́мского, кото́рый ω(т) Фѡки це́сарѧ божни́цу пога́нскую, панѳеѡ́нъ назва́ную, упроси́лъ и на ч(с)ть пречи́стой двы бци посвѧти́лъ, ста́лъсѧ в(ъ) Ри́мѣ вели́кїй спо́ръ ме́жи хр(с)тїа́нами и жыда́ми ω воплоще́нїи Хвомъ, бо жыды̀ повѣда́ли, же неподо́бнаѧ речъ, абы двца мѣ́ла породи́ти. В(ъ) то́й часъ в(ъ) Ри́мѣ былъ члвѣкъ єде́нъ слѣпорожде́нный, кото́рый з(ъ) жида́ми ω воплоще́нїи Хвомъ мо́цно стира́лъсѧ и звѣтѧжа́лъ и́хъ. Ѿнѝ почалѝ шы́дити з(ъ) негѡ̀ и ла́ѧти ему̀, мо́вѧчи: «Єслѝ бы тво́й Хс был(ъ) мо́цный, приверну́лъ бы тобѣ̀ ѡчи». Ѿ(т)каза́лъ слѣпы́й: «Почека́йте до третегω днѧ̀, ѡба́чите надо мно́ю велмо́жность бзскую». По трохъ днѧхъ наступова́ло сто очище́нїє преч(с)тои двы бци, кото́роє слове́не назыв́аютъ стрѣте́нїє. Тре́тего те́ды днѧ на урочи́стость
57 мтки бжеи пришлѝ до цркви престо́и бци дхо́//ве́нство и рымлѧ́не и жыды̀ мнѡгїи з(ъ) росказа(н)ѧ па́пѣжского, ме́жи кото́рыми и слѣпе́цъ оный былъ. А гды набоже́нствω ω(т)правова́ли, слѣпы́й моли́лъсѧ престо́й бци, мо́вѧчи: «Ра́дуйсѧ, Мрїє». И на то́й часъ очи егѡ̀ ω(т)вори́лисѧ и прозрѣлъ. Ви́дѧчи то́є, хр(с)тїа́не почалѝ спѣва́ти «Сла́ва въ вы́шнихъ бгу», жыдѡвъ засъ пѧтьсо́тъ в(ъ) Хр(с)та̀ увѣ́рило, а и́ншыи утеклѝ и до Ры́му сѧ южъ не верта́ли.

Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст). сѧ́s. є. Марїѧ. **Чудо четвертоє.** З о́браза престо́и бци, на шафѣ́рѣ вы́рытого, єде́нъ жыдъ награва́лъсѧ в(ъ) Ры́мѣ, а́ле за то́є ωдрентвѣ́лъ и ста́лъ на єдно́мъ мѣ́сцу такъ, же не мо́глъ ру́шитисѧ. Того̀ жъ ча́су жыдѡ́вка оче́й пострада́ла, кото́раѧ з(ъ) тогѡ жъ о́браза престо́и бци шафѣро́вого награва́ласѧ. Дѣ́ѧлосѧ то́є за Андрї́ѧна ше́стого па́пы рымъскогω

Баро́нъ, ро(к) .фоз. **Чудо пѧтоє.** Юсти́нъ, це́сарь гре́цкїй, гды в(ъ) Константинопо́лю ω(т) жыдѡ́въ ω(т)нѧ́вши божни́цу и́хъ, з(ъ)будова́лъ з(ъ) неи црковъ пре-
57 зв. стои бци, за то́є преста́ѧ // бца приверну́ла ему̀ ро́зумъ, ω(т) кото́рогω былъ пре(д) ты́мъ ωдышо́въ, и зно́ву поча́лъ Ре́чу Посполи́тою до́бре ради́ти.

Ѳеатрум(ъ) жи(т). лю(д). **Чу́до ше́стоє.** В Константинопо́лю образъ прч(с)тои двы бци єде́нъ жыдъ незбо́жный гно́ємъ члчимъ ωшпе́тилъ. Хр(с)тїани́нъ засъ нѣ́который гно́й то́й ωмы́лъ и ωте́ръ. В(ъ) то́й часъ зо всѣ́хъ чло́нкωвъ тогѡ о́браза

ѡлѣїокъ нѣбы потъ кро́плами, поча́лъ течи̇, кото́рымъ олѣ́йком(ъ) розмаи̇ты хорѡбы улѣча́лиса — ли(ст) .cл̃s. г̃. Маріа. Зонара(с). в(ъ) гисто(р) ѡ Коста(н)тинѣ и Іренѣ.

Чу́до се́мое. Еде́нъ жыдъ в(ъ) своє́мъ виногра́дѣ зе́млю копа́лъ для розможе́на ві́нныхъ о́воцѡвъ. Копа́ючи, знашо́лъ в(ъ) земли̇ книгу, ба́рзо да́внюю, троа́ки(м) азы́кѡм(ъ) пи́саную, в(ъ) кото́рой кни́зѣ были̇ тыи слова̀ написаны: «Х̃с уро́дитъса ѡ(т) д̃вы и для сп̃се́ніа людского терпѣ́ти бу́детъ». Та́а кни́га в(ъ) Константинопо́лю зна́йдена.

Чу́до осмоє. В Ганнѡ́ніи еденъ жыдъ, ѡкр(с)ти́вшиса, пришо́л(ъ) до едного̀ монастыра̀, где ѡба́чилъ образъ пре//с̃то́и б̃ци, кото́рый в(ъ) лице̇ ра́нилъ пуйна́ломъ, бо еще̇ в(ъ) ср(д)цу егѡ̀ жыдо́вскаа злость знайдова́ласа. И за́разъ кровъ з(ъ) о́браза вы́шла, що ви́дачи жы́дъ утѣ́къ з(ъ) ц̃ркви потає́мне. Поты́м(ъ) преч(с)таа д̃ва б̃ца яви́ласа въ снѣ̀ едному̀ ковачѐви желѣ́за и показа́ла ему̀ жы́да о́ногѡ, кото́рый о́бразъ ей ра́нилъ. Кова́чъ ѡзнайми́лъ то́є ура́дови, до чогѡ̀ и жы́дъ призна́лъса и за то́є смѐртю былъ скара́ный. — 57[10] Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). О́бразъ ли(ст) .к̃s.

ЧУДА ПР(С)ТОИ Б̃ЦИ МЕЖЫ ГЕРЕТЫКАМИ

Чудо первоє. С̃то́му Кvріа́кови, показа́ласа пречи́стаа д̃ва б̃ца, кото́рую проси́л(ъ) до ке́ліи своей, а́ле не хотѣ́ла ити̇ и мо́вила: «Маєшъ не//пріа́тела моє́го в(ъ) ке́ліи свое́й». Пришо́вши с̃ты́й Кvріа́къ до ке́ліи, знашо́лъ книги Несто́ріа геретика̀, кото́рій блю́знилъ преч(с)тую д̃ву, не хотачи̇ зва́ти ей б̃цею, и зрозумѣ́лъ, же то е́стъ непріа́тель преч(с)тои д̃вы, для кото́рогѡ не пошла̀ до егѡ̀ ке́ліи. И за́разъ тыи кни́ги взя́вши, в(ъ) огни̇ спали́лъ. — Іѡа(н) 58 зв. Мо(с)хъ в(ъ) жи(т). г̃. ѡтецъ. Кни(г) і̃, глава̀ м̃s.

Чудо второє. Несто́рій гере́тикъ не хотѣ́лъ преч(с)тои д̃вы шанова́ти и зва́ти б̃цею. За то́є преч(с)таа д̃ва егѡ̀ такъ скара́ла, же ему̀ пре(д) смѐртю егѡ̀ робакѝ росточи́ли азы́къ, кото́рым(ъ) прч(с)тую д̃ву блю́зни(л). — Баро́нъ. ро(к) .у̃лs.

Чудо третеє. Кѡзмі́ана гере́тичка едногѡ̀ ча́су в(ъ)ночи̇ сама̀ пришла̀ в(ъ) Іер(с)ли́мѣ поклони́тиса гро́бу Х̃вому. А гды приближи́ласа до дверей ц̃ркóвныхъ показа́ласа е́й преч(с)таа д̃ва з(ъ) и́ншыми невѣ́стами и не пусти́ла ей до ц̃ркви, мо́вачи до ней: «Якъ тутъ смѣ́ешъ вніи̇ти̇, понева́жъ не е́стесь на́шего». А гды Козмі́ана проси́ла, жебы̀ могла̀ вніи̇ти̇, ѡ(т)каза́ла преч(с)таа д̃ва: «Вѣ́руй мнѣ, невѣ́сто, не вні́йдешъ ту́т(ъ), хи́ба з(ъ) на́ми уча́стниц(ъ)//ство бу́дешъ мѣ́ти». Те́ды Козмі́ана прина̀ла правосла́вную каѳѡли́ческую вѣ́ру и пожыва́ла тѣ́ло и кро́вь Х̃ву. Поты́мъ в(ъ)войшла̀ в(ъ) ц̃рковъ и поклони́ласа гро́бу Х̃вому. — Іѡа(н) Мо(с)хъ в(ъ) жи(т). .с̃. ѡ̃цъ. Книги. і̃. глава. м̃и. 59

Чудо четвертоє. Ѳеѡфи́ла, це́сара грецкого ѡбразобо́рци, Ѳеѡ̀дора, жона̀ побо́жнаа, гды засну́ла, ви́дѣла въ снѣ̀ преч(с)тую д̃ву б̃цу, держа́чую на рука́хъ свои́х(ъ) дита́тко, и мнѡ́го было̀ з(ъ) не́ю а̃гглѡ(в), котры́и Ѳеѡфи́ла би́ли. Ѡ̓чкну́вшиса, почу́ла го́лосъ му́жа своє́гѡ вола́ючогѡ: «Бѣда́ мнѣ, не́ндзному, и́жъ менѐ такъ за образы бичу́ютъ». И за́разъ взя́в- — Баро́нъ, ро(к) .ѡ̃мв.

ши образъ преч(с)той двы з(ъ) дитАткомъ, далà емỳ цѣловáти, до котóрогѡ
цѣловáнА и самъ Ѳеѡфи́лъ порвáлъсА, и на тóй часъ ю́жъ сА емỳ гу́ба замк-
нýла, котóрую ѡ(т)вори́лъ былъ пре(д) тымъ и не мóглъ замкнýти такъ,
же всѣ внýтрности егѡ през(ъ) устà былò видáти. А то длА тогò, бо ѡ́нъ гу́-
бою своє́ю на óбразы рычáл(ъ), называ́ючи и́хъ болвáнами, и людéй вѣ́р-
ныхъ балвохвáлцами, котóрыи сА образо(м) клáнАют(ъ).
59 зв. Іѡа(н) **Чудо пАтоє.** // ГлА́нъ, герети́къ в(ъ) мѣ́стѣ Гелиѡпóлю, блю́знилъ пре-
Мо(с)х в(ъ) чи́стую дву бцу и не хотѣ́лъ шановáти. Напоминáла егѡ по три́ кротъ пре-
жи(т). чи́стаА два, жéбы тогò не чини́лъ, áле óнъ не слу́халъ. Тéды емỳ, спА́чому,
.г. отецъ. ѡполу́днѣ показáласА во снѣ̀ преч(с)таА два и доткну́ласА пáлцемъ свои́мъ
Кни(г) .і. рукъ егѡ и нѡ́гъ и ты́мъ доткнéн(ь)емъ ѡ(т)тАлà емỳ рýки и нѡ́ги.
гла(в) .мз. **Чудо шестоє.** Єдéнъ герезїáрха на имА̀ Гермáнъ в(ъ) Ферáзу был(ъ) по-
Зверца(д). гребле́ный. Геретикѝ кóсти егѡ я́къ члвѣ́ка стóго шановáти казáли. Тáм(ъ)
прикла(д). же и другі́й герезїáрха на имА̀ Гвѣ́до былъ погребéный. Судї́и каѳѡли́че-
ли(ст) .кз, ской вѣ́ры, ви́дАчи такóє ѡшукáньє лю́ду, казáли ѡбóхъ вы́копати и спали́-
прик.з. ти. А́ле спрáвою шатáнскою почали́ сА на(д) огóнь выносити и свѣ́тлость
якýюсь з(ъ) себѐ выдавáти. Ви́дАчи тóє поспóлство, хотѣ́ли самы́хъ судéй
в(ъ) огóнь вки́нути, áле сщенники проси́ли ѡ пóмочъ преч(с)тую дву бцу,
лутýргїю ѡ(т)правýючи и мóвАчи: «Мти стáА». Тéды зáразъ ѡшукáньє и
60 хи́трость шатáнскаА уступи́ла, и почали // злы́и дýхѡве волáти: «Ѡ Ґви́до
Делáха, мы тебѐ борони́лисмо, пóки моглѝ, áле насъ мтка Хва устрáши-
ла».
Чудо семоє. Сты́й Лéѡ, пáпа ри́мскїй, написáвши ли́стъ до стóго Фла-
Софроні́й в(ъ) вїА́на, патрїáрхи Константинопóл(ь)скаго, проти́въ геретыкѡмъ безбѡ́ж-
Цвѣт-ни(к). нымъ, Нестóрїю, котóрый преч(с)тую дву бцу блю́знилъ, не хотАчѝ єй звá-
дховно(м), ти бгорóдицею, и проти́въ Єутіхїю, положи́лъ тóй ли́стъ на грóбѣ стóго
главà .в. ап(с)ла Петрà и моли́лсА емỳ, жéбы попрáвилъ тóй ли́стъ, єсли́ бы в нéмъ,
пи́шучи, що ѡпусти́лъ. По чтыредесАтéхъ днéхъ молА́чомусА емỳ пока-
зáлъсА ап(с)лъ Петръ и мóвилъ: «Читáлемъ и попрáвилемъ». ВзА́вши тé-
ды ли́стъ з(ъ) грóбу стóго ап(с)ла Петрà, Лéѡ, пáпа ри́мскїй, ѡтвори́лъ и
знашóлъ рукóю ап(с)тол(ь)скою попрáвленый.
Чудо осмоє. В землѣ̀ Францýзкой, в(ъ) прови́нцыи Колосáнской єдéнъ
члвкъ богáтый, ґды́ сА з(ъ)стáрилъ, ѡ(т)далъ всѣ̀ богáтства своѝ сы́нови
60 зв. своéму и, ѡ(т)ступи́вши ѡ(т) вѣ́ры каѳоли́ческои, зостáлъ геретыкѡ(м).// До-
вѣ́давшисА ѡ тóмъ, судї́и напоминáли егѡ, жéбы сА знóву наверну́лъ
Лукà, до вѣ́ры каѳоли́ческои, áле ѡнъ не слу́халъ и блю́знилъ и проклинáлъ вѣ́-
єписко(п) ру каѳѡли́ческую. За тóє сýдїи ѡсуди́ли егѡ на смéрть, жéбы ѡгнéмъ
Туде(н). былъ спáленый. Ви́дАчи тóє, сынъ ужáлилсА над(ъ) ѡ(т)цéмъ свои́мъ и про-
Кни́га .г. си́лъ судéй, жéбы егѡ за ѡ(т)цà дáли спали́ти, що ґды судї́и учини́ли и ю́жъ
противъ єлбѣенъ провáжено егѡ на спалéньє, ѡ́нъ вели́кимъ гóлосомъ герéзыю проклинáлъ.
главà .зі. вѣ́ру каѳѡли́ческую вызнавáл(ъ), же Хс є́стъ правди́вымъ бгомъ, и взы-
вáлъ на ратýнокъ преч(с)тую дву бцу зо всѣ́ми сты́ми. На тóй часъ зáразъ
з(ъ) ѡгнà тогѡ (що всѣ ви́дѣли, котóрыи тамъ былѝ) ѡгни́стаА стрѣлà вы-
летѣла и ѡ́ного геретыкà стáрца на лýжку заби́ла и тѣ́ло егѡ до концà спа-

ли́ла. То́є чу́до ви́дачи, судіи сы́на єгѡ̀ нави́нного ѡ(т) сме́рти во́л(ь)нымъ учини́ли.

Чудо десатоє. [11] Костанти́нъ Копро́нимъ ѡбразобо́рца, довѣ́давшиса, же во́инъ Стефа́нъ арме́нинъ поклони́лъса о́бразови Хр(с)та, збави́тела на́шегѡ, и // преблгослове́нной двѣ Мрїи, ма́тки єгѡ̀ мо́вилъ з(ъ) гнѣ́вомъ до того̀ во́ина: «Азажъ и ты балва́нѡмъ кла́наєшъса?» Во́инъ, устраши́вшиса, ѡ(т)каза́лъ: «Не кла́наюса, ѡ́вшемъ гнуша́юса и́ми». За то́є це́саръ Копро́нимъ со́тникѡм(ъ) єгѡ̀ учини́лъ. Але невда́чный во́инъ, кото́рїй обра(з) Хр(с)то́въ и бгоро́дичинъ болва́нами называ́лъ и не хотѣ́лъ са кла́нати о́бразови Хр(с)то́вому и бгоро́дичному, ѡ(д) кото́рыхъ ѡде́ржалъ добродѣ́йство, ґды вы́шолъ з(ъ) пала́цу цеса́рского и всѣда́лъ на кона̀, конь єгѡ̀ з(ъ)ки́нулъ и нога́ми заби́лъ. Баро(н). ро(к) .ψѯє. 61

Чудо десатоє. Костанти́нъ Копро́нимъ крещéнїє своє́ гно́єм(ъ) свои́мъ ѡшпе́тилъ. Знакъ то былъ, же ѡнъ мѣ́лъ бы́ти непрї́ателемъ вѣ́ры хр(с)тїа́нскои, мѣ́лъ гнилы́ми и шпе́тными слова́ми Ха, сна бжїа, и прч(с)тую дву Мрїю, мтку єгѡ̀, блю́знити, що са пото́мъ вы́полнило, ґды Копро́нимъ Ха бгомъ и преч(с)тои двы бцею не хотѣ́лъ зва́ти. Баро́нъ. ро(к) .ψое.

Чудо одинадцятоє. Єдна̀ невѣ́ста гереты́чка в(ъ) Гола́ндїи, ро́дачи, ве//ли́кою бо́лезню была̀ зна́та. И́ншыи невѣ́сты каза́ли свѣчу̀ запали́ти на ч(с)ть престо́й бци, жебы̀ она̀ в(ъ) порожде́ню е́й чини́ла ул(ь)же́н(ь)є, а́ле та́а невѣ́ста напое́на бу́дучи гере́зїєю, не хотѣ́ла пошанова́на преблгослове́нной двѣ Ма́рїи бци учыни́ти и свѣчу̀, на е́й ч(с)ть запа́леную, каза́ла згаси́ти. Те́ды з(ъ) незбо́жнои герети́чки оно́й по шту́цѣ дита̀ вы́шлѡ з(ъ) вели́кимъ само́и ма́тки бо́лемъ. 61 зв. Зверцад. приклад. Ма́рїа. Прик.нд.

Чудо дванадцатоє. Ґды Ле́ѡ Арме́нъ герети́къ мордова́лъ и забї́ал(ъ) хр(с)тї́анъ, преч(с)таа два ма́тцѣ єгѡ̀ въ снѣ показа́ласа и каза́ла е́й до сна своє́го перепи́ти ча́шею, кро́ви по́лною. А през(ъ) то́є ѡзнаймова́ла, же сы́на єй мѣ́ли заби́ти, що́ са з(ъ)и́стило, бо по́тым(ъ) в(ъ) пру́дкомъ ча́сѣ Ле́ѡна Арме́на заби́то. Зонара(г).

Чудо тринадцатоє. Стый Нїкола́й на собо́рѣ Нїке́йском(ъ) уда́рилъ Арї́а руко́ю по лицу̀ дла того̀ же ѡ́нъ Ха блю́знилъ, называ́ючи єго̀ створе́н(ь)ємъ. Стыи ѡ(т)цы за то́є ударе́ньє хотѣ́ли скинути стого Нїкола́а з(ъ) ура́ду єп(с)копскогѡ. Те́ды вели́кому Ко//станти́ну, це́сарови ґре́цкому, и сты́мъ ѡ(т)цѡ́мъ показа́лса Хс и прч(с)таа два. Хс з(ъ) пра́вои стороны̀ дава́лъ сто́му Нїкола́ю єv(г)лїє, а преч(с)таа два з(ъ) лѣ́вои стороны̀ омофѡ́ръ єму̀ дава́ла. И та́къ стый Никѡла́й зоста́лъ при ура́дѣ єпи́скопскѡмъ. Собор-ни(к). де(к) .ѕ. 62 в(ъ) жи(т). с. Нїколаа.

Чудо чтырнадцатоє. Преч(с)таа два бца показа́ласа Людга́рдѣ двици сму́тнаа и сказа́ла причи́ну сму́тку своє́гѡ, мо́вачи: «Ѡто зно́ву сна моє́гѡ герети́кѝ и хр(с)тї́ане злы́и на кр(с)тѣ прибї́аютъ». Сурїй в(ъ) жи(т). єй.

Чудо пятнадцатоє. Два сщенники, бу́дучи в(ъ) доро́зѣ, знашлѝ црквъ пусту́ю и, вше́дши, ѡ(т)правова́ли млтвы до преч(с)тои двы бци. Те́ды по(д) часъ набоже́нства геретыкѝ Ал(ь)бѣнґенесъ збро́йно впа́вши до црк- Цеза́рїй, кни(г) .з, гла(в) .кд.

ви, сщенника з(ъ) цркви выволокли и азыкъ ему з(ъ) грунту вырѣзали. Товаришъ заледво его запровадилъ до Клюнїаку и тамъ в(ъ) монастырѣ законникомъ поручилъ, которыи его дла набоженства до престои бци зраненогω охотне приналй. Єдной ночи гды утреню ω(т)право//вано, жадалъ, жебы его до цркви запроважено. Тамъ запроваженый будучи, з(ъ) великимъ набоженствомъ млилъса престой бци, котораа, показавшиса ему, азыкъ урѣзаный знову привернула и заразъ престую бцу почалъ выхвалати, голосно мовачи: «Радуйса, обрадованнаа, гдь с тобою».

62 зв.

Іωан(ъ) Ли(п). ω двци Галленъ.

Чудо шестнадцатоє. Олъверїй Темпелѣй гды з(ъ) войсками наступовалъ в(ъ) Белгїи на мѣсто, названоє Галле, в(ъ) которомъ образъ былъ престои бци, на той часъ в(ъ) войску его єденъ воинъ на има Іωанъ Риз(ъ)зелманъ блюзнилъ престую бцу Галленскую устами своими, обѣцуючиса образъ ей до Бруѯеллѣ запровадити и на рынку спалити. Але за тоє з(ъ) дѣла выстрѣленаа кула уста блюзнѣрскїи и животъ ω(т)нала ему.

Чудо седмнадцатоє. В земли Инфлантской, в(ъ) мѣстѣ Дерптѣ, на успенїє престои бци една невѣста геретичка казала служебци своей лазню дла себе готовати. Мовила служебница: «Ѡ(т)ложѣмо тоє до за//втрѣшнего дна, бо нне великоє сто єст(ъ) мтки бжои». Ѡ(т)казала геретичка: «Нащо мнѣ припоминаєшъ Мрїю, такаа была невѣста, якъ и а, нѣчогω болшъ не маєтъ над(ъ) мене». Служебница, жебы барзѣй не ωбразила панеи своей, учинила ей росказанье, готовила дла ней лазню, але не вѣдати, ω(т)коль лазна заналаса и два домы згорѣли, а дрова в(ъ) печи цѣлы зостали.

63

Тилманъ Бреден. Кни(г) .в. гла(в) .кs. Року афиs.

Чудо осмнадцатоє. Авва Кνрїакъ мешкалъ недалеко Іωрдану, до которого пришолъ законникъ на има Θеωфан(ъ), зараженый єресью несторїанскою. Несторїй засъ былъ геретикъ, который блюзнилъ преч(с)тую дву бцу, не хотачи ей звати бцею. Тѣды авва Кνрїакъ млилъса бгу, жебы Θеωфанови показал(ъ) правдивую вѣру. На завтрѣшнїй днь ω девятой годинѣ ωбачилъ Θеωфанъ якогось члка, барзо страшногω, мовачогω до себе: «Ходи а ωбачъ правду». И взавши его, провадилъ на мѣсце темноє и смродливоє, з(ъ) которогω огонь великїй выходилъ. В(ъ) тымъ огню видѣлъ Θеωфанъ Несторїа геретика, непрїатела престои бци. Там(ъ) // же видѣлъ Єνтїха, Апполинара, Дїωскора, Севера, Арїа и геретиковъ иншыхъ и чувъ голосъ ω(т) оного члка страшного. Мѣсце то єстъ зготованноє геретикомъ и блюзнѣрцомъ. И на той часъ Θеωфанъ навернулса до вѣры православнои каθωлической.

Іωа(н) Мо(с)хъ Єврат, гла(в). кs. В(ъ) Цвѣтни(к). дховно(м)

63 зв.

Чудо деватнадцатоє. Кωстантинъ Копронимъ не хотѣлъ преч(с)тωи двы шановати и блюзнилъ ей, называючи простою невѣстою, якъ иншыи, але за тоє скарала его прч(с)таа два хорωбою карбункуломъ и пред(ъ) смртю волалъ, же его живогω на огонь пекел(ь)ный вѣчный ω(т)дано.

Баронъ, ро(к) .ψ3з.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ МЕЖЙ ЗЛЫМИ ДУХАМИ

Чудо первое. В Англїи еде́нъ чл҃вкъ на има́ Ро́геръ мѣлъ цо́рку, в(ъ) которую вступилъ злый ду́хъ и му́чилъ ей. Прова́дили ей до мѣсте́чка, // названогѡ Іпсиснунтул, где былъ образъ преч(с)тои дв҃ы бц҃и. Пре(д) то́й ѡ́бразъ ґды приве́дено цо́рку Ро́герову, поча́ль ей ду́хъ злый ѡкру́тне му́чити, пото́мъ з(ъ) ней вышолъ и дв҃ица о́наа здоро́вою ста́ла. — Ѳѡма Ма(т). 64 кни(г) .а҃. Деколо. глава̀ .ѕ҃і

Чудо второе. Ст҃ы́и ѡ(т)цы, на пу́щи ме́шкаючи, зло́гѡ ду́ха, кото́рый и́хъ спокуша́лъ, ѡ(т)гана́ли ѡ(т) себѐ ты́ми слова́ми: «Ѡ(т)иди́, нещасли́вый, про́жны су́ть си́лы твои́», кото́рый ѡ(т) невѣсты е́стесь звѣтаженый». Дла того̀ ст҃ы́и ѡ(т)цы то́е зло́му ду́хови мо́вили, бо невѣста ненавѣстнаа пребл҃гослове́ннаа М҃рїа бц҃а сте́рла го́лову Люци́перови прокла́тому. Ты́е слова̀ злый ду́хъ ѡ(т) ст҃ы(х) ѡ(т)ц҃овъ почу́вши, утѣка́лъ ѡ(т) ни́хъ з(ъ) встыдомъ и пото́мъ и́хъ не спокуша́лъ бо́лшъ. — Огѡрод. пастырь. трак-та(т) .г҃, чтенїе.е҃.

Чудо третее. Я́зѡнъ, кназь арґонавта́румъ, ґды збудова́л(ъ) в(ъ) за́мку Аѳе́нскомъ пога́нскую божни́цу, пыта(л) Аполли́на, болвана̀ Де́лфицкого, кому̀ бы мѣлъ ту́ю божни́цу пости́ти. Ѡ(т)каза́лъ злый ду́хъ, кото́рый в(ъ) томъ болванѣ ме́шкалъ: «Бг҃ородици // неха́й бу́детъ посще́нна». Дѣа́лоса то́е ты́сачею и двома̀ сты лѣтъ пре(д) рождествомъ Хв҃ымъ. — Метафра(ст) в(ъ) жи(т). с҃. Про-64 зв. копїа.

Чудо четвертое. В Ци́зику, мѣстѣ Геллеспо́нскомъ, ґды збудова́ли божни́цу арґона́вте и пыта́ли Аполли́на, болвана̀, Пи́ѳїасъ назва́ного, кому̀ бы ту́ю божни́цу мѣли посвати́ти, ѡ(т)каза́лъ злы́й ду́хъ, в(ъ) то́мъ болва́нѣ ме́шкаючїй: «М҃рїи, сло́ва предъвѣчнаго роди́телцѣ, неха́й бу́детъ посще́нна». И то́е дѣалоса того̀ жъ ча́су пре(д) рож(д)ество́м(ъ) Хв҃ы(м) ты́сачею и двома̀ сты лѣтъ. — Плѣнї-у(ш). кни(г) .лз҃, глава̀ .е҃.

Чудо патое. В Фла́ндрїи еде́нъ мала́ръ малі̂ова́лъ о́бразъ престо́и бц҃и я́кѡ мо́глъ найпі̂енкнѣй, а дїа́вола малі̂ова́лъ я́кѡ моглъ найшпетнѣй. Показа́лъса ему̀ въ снѣ злы́й ду́хъ з(ъ) гнѣвомъ вели́кимъ и напомина́лъ его̀ и грози́лъ, же́бы его̀ такъ шпе́тне не малі̂ова́лъ. Але мала́ръ ещѐ ба́рзѣй тымъ побуди́лъса и намалі̂ова́лъ в(ъ) црк҃ви ба́рзо сли́чную мт҃ку бж҃ую а зло́го ду́ха ба́рзо шпе́тного намалі̂ова́лъ по(д) нога́ми // е́и. Ґды то́е стра́шное дивови́ско мала́ръ в(ъ) це́р(ъ)кви на стѣнѣ малі̂ова́лъ, стоачи́ на рыштова́ню, з(ъ) те́ртицъ учы́неномъ, зна́гла вели́кїй вѣхоръ повста́лъ и о́ное рыштова́нье на землю ѡбали́лъ. Ви́дачи то́е, мала́ръ поча́лъ престу́ю бц҃у ѡ рату́нокъ проси́ти. Те́ды о́бразъ пре(с)то́и бц҃и ру́ку протя́гъ и о́ного малара̀ заде́ржал(ъ) ѡ(т) ра́ны и ѡ(т) сме́рти захова́лъ. — Вѣнке(н). книги .з҃. глава̀ .рд҃. 65

Чудо шестое. В Бр[а]ба́нцїей была̀ една̀ па́нна, кото́раа дв҃иц(ъ)ство свое́ Хв҃и пошлюби́ла. Ду́хъ нечи́стый чинилъ е́й при́крости мнѡ́гїе в(ъ) дому̀, в(ъ) кото́ромъ ме́шкала, дава́лъ ѡ(т)по́вѣди людемъ. Всѣ люде его̀ чу́ли, ґды мо́вилъ, а па́нна сама̀ его̀ ви́дѣла. Пыта́ли его̀ нѣкоторые еслѝ бы умѣл(ъ) поздоровле́нье до преч(с)тои дв҃ы бц҃и. Ѡ(т)каза́лъ: «Умѣю, а́ле не могу̀ поча́ти». — Цеза́рїй. кни(г) .в҃. гла(в) .ѕ҃.

19 4—3666

Тритемій, кни(г). 65 зв. ω почаа(т). наро(д). и кнѧжа(т). Баварски(х).

Чудо семое. Арїωлдъ, кнѧзь Баварскїй, гды собѣ привлащалъ, єднѡ мѣсто, пречистой двѣ ω(т)даное, где монастырь збудовано, и гды сѧ того мѣста // дѣдичемъ чынилъ, порвалъ єгѡ злый духъ и въ єзерѣ велле монастрѧ [!] утопилъ.

Чудо осмое. Гды Єуфимїа двица хотѣла инωкинею зостати, духъ злый в(ъ) ωсобѣ чловечой показавшисѧ єй, ω(т)волилъ ю ω(т) тогѡ ωстрого житїѧ, а хвалилъ житїє малженское. Мовила Єуфимїа єму: «Що мнѣ тые роскоши помогутъ по смрти?» Тоєю ω(т)повѣдю духъ злый ураженый будучи, хотѣл(ъ) єй з(ъ) будынку высокого, в(ъ) которомъ была, зопхнути и скинути на землю. Єуфимїѧ, будучи устрашена, удаласѧ до преч(с)тои двы

Цезарій, кни(г) .є. ДїАлог, гла(в) мд.

бци, мовачи до ней аггл(с)кое поздоровленьє: «Радуй [!], ωбрадованнаѧ, г(с)дь с тобою». Почувши тоє, непрїѧтель душный пустилъ з(ъ) рукъ своихъ Єуфимїю и мовилъ до ней: «Єсли пойдешъ в(ъ) монастырь, буду тебѣ непрїѧтелемъ срогимъ. И теперъ бы сь певне згинула, гды бы сь не взывала тоєи невѣсты, котораѧ мнѣ єстъ великою непрїѧтелкою и мои рады часто ламлетъ».

66

Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). Образъ, ли(ст) .ѕѕ.

Чудо девѧтое. // В мѣстѣ Амасенскомъ єденъ члкъ побожный на имѧ Хрусафїй хотѣлъ з(ъ) дому своєго црквъ на ч(с)ть преч(с)той дви бци учинити, в(ъ) котором(ъ) дому была вымалїованаѧ Венусъ, невстыдливаѧ богинѧ поганскаѧ. Тоє малїован(ь)є спросное гды хотѣлъ маларъ вымазати и згладити, злый духъ (который мешкалъ в(ъ) том(ъ) спросном(ъ) малїованю), в(ъ) руку маларѣви вступилъ и таки(м) болемъ заразилъ, же якъ ω(т) огнѧ горѣла и пухнула и конечне треба было руку ω(т)тѧти, корую[!] єлеωмъ стымъ єму помазано и зостала здорова рука, якъ и другаѧ.

Антонїй ω мчника(х), в(ъ) жи(т) с. Агаѳы.

66 зв.

Чудо десѧтое. Стаѧ Агаѳа двица єдногѡ часу, на лавѣ стоѧчи, сиръ убогому члвѣкови рѣзати хотѣла. Злый духъ зопхнувъ єй з(ъ) лавы. Упавши, палец(ъ) собѣ ножемъ ω(т)тала. Але преч(с)таѧ два бца єй показаласѧ и палецъ улѣчила, мовѧчи: «Цорко моѧ, дїѧвола не бойсѧ, бо гды онъ схочетъ тобѣ зашкодити, єдинородный мой тебе ω(т) небезпеченства збавитъ». //

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ Ѡ(Т) ѠБРАЗѠВЪ ЄЙ

Баронъ. ро(к) .фп.

Чудо первое. Анатолѣй в(ъ) Антїωхїй пре(д) людми называл(ъ)сѧ христїѧниномъ, а в(ъ) речи самой былъ поганиномъ и потаємне ωфѣры чинилъ болваном(ъ). Довѣдавшисѧ того, люде взѧли єго до вазенѧ, где млилъсѧ преч(с)той двѣ пре(д) образомъ єи, жебы єго з(ъ) тогѡ вазенѧ вызволила. Але образъ преч(с)тои двы ω(т)вернулъ тваръ ω(т) него. Ѡбачивши тоє, жолнѣре, которые тамъ были, полѧкалисѧ и людемъ ωзнаймили. Почувши за(с) ω ты(м), Тіверїй, цесаръ грецкїй, казалъ Анатолїа привести до Цариграда, и там(ъ) єгѡ страчено. //

67

Ѳеатрум(ъ) жи(т). лю(д).

Чудо второе. В мѣстѣ, Албулѧ названомъ, єстъ в(ъ) земли церковъ стыхъ мчниковъ Вѣнкентїѧ, Савина и Христента. В(ъ) той црквн былъ образъ преч(с)тои двы бци, до которого образа єднѧ невѣста слѣпаѧ гды ωфѣ-

роваласѧ и пришла̀ поклони́тисѧ, ѡде́ржала очи ѡ(т) пребл(с)ве́нной двы Мріи бци. лн(ст). тъд. с. Ма́рїѧ.

Чудо третеє. Мѣсто, назва́ноє Терва́на, ангелчикωве гды взѧли и шарпали и запали́ли, в(ъ) цркви образъ престо́и бци на высо́комъ стоѧлъ мѣйсцы. На образѣ была̀ коро́на, кото́рую хотѣлъ еде́н(ъ) ангелчикъ стрѣлою збйти и струти́ти, але єму̀ лукъ злама́лъсѧ и уло́мками свойми ба́рзо ра́нилъ ангелчикωвъ, тамъ стоѧчихъ. Те́ды ангелчикωве да́ли поко́й цркви, не шарпали єй и престо́й бци да́ри ѡфѣрова́ли. Ѳеатрумъ. жн(т). лю(д). Образъ. лн(ст) .нs.

Чудо четвертоє. Єде́нъ члвкъ на имѧ̀ Костанти́нъ ки́нулъ ка́менемъ на о́бразъ престо́и бци и скруши́лъ єгѡ и подопта́лъ нога́ми. Гды упа́лъ на́ землю, те́ды показа́ласѧ єму̀ въ снѣ престаѧ бца и // мо́вила: «Вѣдаешъ ты, як(ъ) вели́кую злость мнѣ учини́лесь, але учини́несь [!] то́є на свою̀ го́лову». Пото́мъ война̀ была̀ з(ъ) сарацы́нами. Єде́нъ сараци́нъ ка́менемъ з(ъ) куи и вое́нной во́ина нещасли́вогω Костанти́на ѡногω уда́рилъ, на му́рѣ стоѧчого, кото́рый упа́лъ з(ъ) му́ру. В(ъ) то́й часъ лицѐ и голова̀ єгѡ скруши́ласѧ. 67 зв. Євтропїй, кни(г) .ка. ѡ речахъ рымских(ъ). Про(м)туар у́чнѧ ѡ чу́дахъ пре(с). двы.

Чудо пѧтоє. На вы́спѣ, назва́ной Ту́мба, была̀ црковъ на честь стому архагглу Мїха́йлу збудо́вана. В(ъ) то́й цркви былъ о́бразъ пречи́стои двы бци. По́тымъ за допуще́н(ь)ємъ бз(с)кимъ? [!] Пе́рунъ уда́рилъ на ту́ю црквъ и спали́лъ ѡ́ную. Єдна́къ образъ ма́тки бжеи в(ъ) то́мъ ѡгнѣ зоста́лъ нерушо́ный. Прикла(д) .пє.

Чудо шестоє. Стый Лука̀ єv(г)листъ гды хотѣлъ малїова́ти о́бразъ пре(с)тои двы бци, на кото́роє малїова́ньє єщѐ фа́рбы не нагото́ваны бы́ли, а́ле образъ несподѣва́не бз(с)кою не члвѣчою руко́ю показа́лъсѧ вы́малїо-ваный. // Про(м)туа(р) учнѧ ѡ чудахъ пре(с). 68 двы.

Чудо семоє. Образъ престои бци в(ъ) єзеро Азу́рово иконобѡрци в(ъ)-ки́нули, где през(ъ) мнѡгїє лѣта на глубинѣ знайдова́лъсѧ, поты́мъ з(ъ) глубины̀ наве́рхъ доброво́лне вы́плынул сам(ъ) без(ъ) жа́дного наруше́нѧ своє́го. То́й о́бразъ пречи́стои двы бци знайдова́лъсѧ в(ъ) монастырѣ Амасі́йскомъ. Прик(л) .пє. Прологъ, септебр. а.

Чудо осмоє. В землѣ Францу́зкой на мѣсцу, До́лисъ назва́номъ, є́стъ о́бразъ каме́нный преч(с)тои двы бци, Ха на рука́хъ держа́чои. То́й образъ два брабанчикове блю́знили, тамъ пришедши. Єде́н(ъ) з нихъ, порва́вши ка́мень, ки́нулъ на образъ и ѡ(т)лама́лъ ру́чку дитѧтку Хви ка́менную, котораѧ на́ землю упа́ла. В(ъ) то́й часъ вы́шла кро́в(ъ) з(ъ) ра́менѧ, якъ з(ъ) члонка жыво́го, и за́разъ на то́мъ же мѣсцу брабанчикъ палъ и уме́рлъ, кото́рый ка́менемъ ки́нулъ. Другі́й хотѣлъ умира́ючогω поднесті̀ и по́мочъ єму̀ да́ти, а́ле и то́й ѡ(т) зло́го ду́ха былъ порва́ный и му́ченый, на другі́й день уме́ръ. // Вѣнке(н). Бе(н). кни(г) .з. гла(в). .рі. 68 зв.

Чудо девѧтоє. В мѣстѣ Гиспа́лю є́стъ образъ преч(с)тои двы бци. Пред(ъ) ты́мъ о́бразомъ єдна̀ невѣста моли́ласѧ престо́й бци, жебы̀ захова́ла сы́на

19*

Өеат- ей ω(т) смéрти, котóрый былъ упáлъ в(ъ) пѣчъ ѡгнйстую. Вы́слухала пре-
рум(ъ) стáѧ бца молйтвы ей, бо сы́на ей живóго и здорóдого [!] в(ъ) ѡгнѣ заховáла.
жит.лю(д)

ли(ст).clѕ **Чудо десѧтоє.** В Сабáвдіи є́стъ мѣсто, Монтáни назвáное, в(ъ) кото-
с. Марїѧ ромъ образъ пречйстои двы бци єдйнъ лóтръ вáжилъсѧ мечéмъ ударити. И
Меркурїй зáразъ крóвъ пошлà з негò, котóрою крóвію розмайтыи хорóбы улѣчáютсѧ.
Раллїо- Почýвши ѡ тóмъ, Мануйлъ, кнѧзь Сабáвдїє, тамъ ишóвъ пѣшъ поклонйти-
ге(н). сѧ óбразу престóи бци.
книгй .дi.

Өеатрумъ **Чудо одинадцатоє.** До тогѡ образа престóи бци, котóрый є́стъ в(ъ) мѣс-
жи(т). тѣ Монтáни, єдéнъ члвѣкъ назбóжный припровáдилъ быдлѧ слѣпóє на шы-
лю(д). дéрство и на смѣхъ, але престáѧ бца быдлѧти очи привернýла, а óного лóт-
ли(ст) ра очéй позбáвила.
.сми.
с̑. Марїѧ.
69 **Чудо дванадцатоє.** // До тогó жъ пр(с)тои бци образа, котóрый знай-
дýєтъсѧ в(ъ) Монтáни мѣстѣ, єднà невѣста хóраѧ пришлà и ω(т)далà шáты
Там же. свой дорогїе престóй бци, прóсѧчи ей ѡ здорóвье. А ґды здорóвою зостá-
ла, жáловала по своихъ шáтахъ. Тéды ей бóзскою спрáвою и шáты привер-
нýлисѧ и хорóба.

Нїкифор, **Чудо трынадцѧтоє.** В мѣстѣ Смѵрнѣ бы́лò дéрево циприсовоє, в(ъ) ко-
кни(г) .дi. тóромъ прéшлыхъ чáсовъ ктось образъ пр(с)тóи бци не вѣдати якїмъ спó-
Гисто(р). собомъ сховáлъ. По мнóгимъ чáсѣ образъ бгорóдичинъ самъ себѐ ѡбавйлъ
гла(в) .ми. людéмъ, бо цйприсъ невымóвную свѣтлость з(ъ) себѐ выдавáлъ и я́къ свѣ-
чà здáлъсѧ горѣти. Тéды єдéнъ члвкъ вступйлъ на тóє дéрево циприсóвоє
и знайшóлъ тамъ схóваный óбразъ пр(с)тóи бци. Длѧ тогѡ в(ъ) Смѵрнѣ на
ты́м(ъ) мѣсцу збудовáлъ црковъ Цйрусъ, єп(с)копъ смѵрненскїй на ч(с)ть
престóи бци.

Өеатрумъ **Чудо чтырнадцатоє.** Вóинъ єдéнъ на имѧ̀ Стефáнъ рóдомъ армéнинъ,
69 зв. бýдучи велйкою бóлѣзню знѧтый, удáл(ъ)//сѧ до стóго Стефáна, исповѣдни-
жи(т). ка Хр(с)тóвого, прóсѧчи єгѡ ѡ здорóвье. Тéды стыи Стефáнъ казáлъ єму̀
лю(д). жéбы сѧ поклонилъ óбразу Хр(с)тóвому и прстóи бци. Ґды тóє учинйлъ,
книги .ѳ. зостáлъ здорóвымъ.
ли(ст) .нд.
Баронъ. **Чудо пятнадцѧтоє.** З óбразу пречйстои двы в(ъ) Дамáску тѣкъ ѡлѣ-
ро. ѡкъ, я́къ балсáмъ, котóрымъ хорѡбы сѧ улѣчáли.
Гери(н).
па(т). **Чудо шестнадцятоє.** В Созопóлю, мѣстѣ Пѣссидїйскомъ, образъ пре-
ко(н). стóи бци з(ъ) рукѝ ѡлѣїокъ дорогїй выдавáлъ и вылїѧлъ.
кни(г).
г̑. Со- **Чудо седмнадцѧтоє.** Іωáнъ, пустéлникъ столблйвый, мéшкал(ъ) в(ъ)
боръ. яскйни два(д)цатъ мйль ω(т) Ієрусалйма (котóрїй мѣлъ у себѐ) óбразъ пре-
Мо(с)хъ ч(с)тои двы бци, держáчой Ха на рукáхъ своихъ. Тóй пустéлникъ мѣлъ
Єврат. звы́чай мѣсца стыи навѣжáти. Вы́шовши з(ъ) яскйни, ω(т)хѡдѧчи, стáвилъ
в(ъ) свѣчу запалéную пре(д) óбразомъ престóи бци и просйлъ престýю дву, же-
Цвѣт- бы мѣла ѡ тóй свѣчѣ старáнє, пóки // ѡнъ до кéлїи своєи вéрнетсѧ. И зос-
ни(к).
дховно(м).
70

та̑ивши свѣчу̀, цѣлую и незга́слую знахо́дил(ъ), верну́вшиса, любо ча́сомъ в(ъ) доро́зѣ килка мѣсацей ба́вилъса.

Чудо осмнадцатоє. Бра́на Ту́ранъ гды войну̀ в(ъ)ну́тр(ъ)нюю домову́ю поднёсъ на Ісакі́а, це́сара ґре́цкого, и притагнул(ъ) з(ъ) вѡйсками под(ъ) Константи́нополъ и добыва́лъ єгѡ̑, Ісаа́кїй в(ъ)за́вши о́бразъ престо́и бци, поста́вилъ в(ъ) Константи́нополю ѡ(т) тоє́и стороны̀, з(ъ) кото́рои нейба́рзѣй непрїа́тели штурмова́ли, и моли́лса престо́й бци, ѡ по́мочь є́й про́сачи. Те́ды за по́мочу престо́и бци Бра́на Тура́нъ ѡ(т) Конра́да, кна́за лї́ѡнгоба́рдовъ, є́стъ заби́тый. Ісаа́кїй засъ и мѣсто ѡ(т) небезпече́н(ъ)ства во́лны зоста́ли. Никита в(ъ) ро(з)ныхъ дѣ́лахъ. Книги .а҃. ѡ Ісаацѣ.

Чудо девѧтнадцатоє. Стый Але́ѯей, чл҃вкъ бжїй, гды з(ъ) Ри́му заѣ́халъ до мѣста Єде́ссы, ме́шкалъ тамъ симна́дцат(ь) лѣтъ в(ъ) присѣ́нку при цркви преч(с)тои дѣвы бци, людемъ не зна́ємый, але єгѡ̑ о́бразъ престо́и бци мо́вою своє́ю люде(м) ѡб(ъ)ави(л). Ѡнъ ухо́дачи сла́вы про́жнои свѣцкои, хотѣ́лъ ѣ́хати до Ѳа́рсу, // една́къ єгѡ̑ нава́лности мѡ́рскїи принеслѝ до Ри́му, ѡ(т)чи́зны єгѡ̑, где ско́нчилъ жыво́т(ъ) сво́й. Метаф. в жи(т). єго̀. 70 зв.

Чудо двадцѧтоє. В землѣ Гишпа́нской Си́мѡнъ Роба́нъ в(ъ) ска́лѣ знашо́лъ о́бразъ престо́и бци за ѡба́ве́немъ є́й само́и, кото́раа во снѣ єму̀ пока́заласа и каза́ла з(ъ) тоє́и скалы̀ о́бразъ сво́й вы́нати. Дискурсъ .ск. ѡ Ма́рїи.

Чудо двадцатъ первоє. Бы́въ в(ъ) Ри́мѣ престо́и бци образъ, кото́рїй по(д) часъ стра́стей Хр(с)то́выхъ) и в(ъ) пѧ́тницу вели́кую ѡ(д) пора́нку а́жъ до годи́ны десѧ́тои блѣднѣ́лъ, поты́мъ чорнѣлъ и тваръ я́къ ме́ртваа єгѡ̑ показова́ласа а́жъ до воскрсе́нїа Хва. На воскресе́нїє засъ Хво весе́лую и свѣ́тлую тваръ пока́зуєтъ. То́й о́бразъ у Си́ѯта знайду́єтьса. Огорѡдо(к) царици, мова. в҃. на пасху.

Чудо двадцатъ второє. Ґды ап(с)толове Петръ и Іѡа́н(ъ) в(ъ) Ли́дѣ мѣстѣ Ха проповѣда́ли и на че́сть пречи́стой двѣ бци црковъ тамъ збудова́ли, в(ъ) то́й часъ на стѣнѣ в(ъ) цркви о́бразъ прсто́и бци самъ чудо́вне са показа́лъ, кото́рїй тамъ Іюлїа́нъ ѡ(т)сту́пникъ вы́мазати и вы́скробати посыла́лъ во́иновъ, // а́ле не доказа́лъ тогѡ. Поты́мъ стый Ґерма́нъ, патрїа́рха Константинопо́лскїй, не бу́дучи єщѐ сті́теленъ, ишо́лъ до Іер(с)лиму поклони́тиса мѣ́стцамъ сты́мъ. Тамъ идучѝ, в(ъ)ступи́лъ до Ли́ды мѣста и ѡба́чивши чудотво́рный о́браз(ъ) пр(с)тои бци, каза́лъ намалїова́ти собѣ другі́й о́бразъ, подо́бный тому̀, кото́рый хова́лъ у себѐ з(ъ) вели́кимъ пошанова́н(ь)ємъ. А ґды Левъ Исавранинъ, цесаръ ґре́цкїй, образобо́рца, всю́ды въ па́нства(х) свои́хъ каза́лъ о́бразы з(ъ) црквей вы́кидати, псова́ти, топи́ти, палитъ, в(ъ) то́й часъ стый Ґерма́нъ спротивлѧ́лъса незбо́жному це́сареви, строфу́ючи єгѡ̑ за о́бразы стыи. Длѧ̀ того̀ ѡ(т) незбо́жного це́сара вы́сланый на заточе́нїє, з(ъ) кото́рогѡ заточе́нїа образъ престо́и бци Лу́дскїй посла́лъ в(ъ) Рим(ъ), на мо́ре пусти́вши. В(ъ) тым же о́бразѣ, с(ъ)кра́ю на(д) голово́ю писа́нїє скры́вши в(ъ) вырѣзаной до́сцѣ, посла́лъ до сто́го Григо́рїа, па́пы Ри́мскогѡ, ѡзнайму́ючи ѡ(т) кого̀ и до кого̀ и для чого̀ идѣтъ Соборны(к) в(ъ) не(д). вели(к). по(ст). ѡ чудотво́рно(и) иконѣ пр(с). бци, я́же нарыцає(т)са Рымлѧнини. 71

то́й о́бразъ. З(ъ) тымъ писа́нїємъ о́бразъ престо́и бци пре(з) мо́ре, ма́ло но-
71 зв. га́ми воды̀ дотыка́ючиса, пошо́лъ такъ пру́дко, // же за днь и за́ ночъ сталъ
в(ъ) Ры́мѣ на рѣцѣ, Ту́беръ назва́ной. Тамъ за ѡбавен(ь)ємъ бзскимъ стый
Григо́рїй, па́па Рымскїй, з(ъ) клиромъ, з(ъ) свѣща́ми, потка́вши образъ пре-
сто́и бци, впрова́дилъ єгѡ до цркви и на высокомъ мѣстцу поста́вилъ, где
сто и трыдцатъ лѣтъ знайдова́лъса. Потытъ[!] в(ъ)полъвечерне рушивъса
и пошо́лъ на повѣтру з(ъ) цркви през(ъ) мѣсто до рѣки Тvбру. Ѡ(т) Ту́бру
зно́ву до Константинопо́ла вер(ъ)ну́лъса, бо ю́жъ в(ъ) Константинопо́лю
за блгоче́сти́вои це́саровою Өеѡ́доры о́бразѡмъ сты́мъ ч(с)ть ѡ(т)дава́ли и
кла́нялиса. И то́й о́бразъ пр(с)то́и бци на бе́резѣ ѡба́чивши, лю́де взяли и
принесли̇ до це́саровои Өеѡ́доры. Ѡ(т) це́саровои патрїа́ха [!] взявши той
о́бразъ на ру́ки свои, принеслъ до цркви бгоро́дичнои в(ъ) Халкопра́тїи
и та́м(ъ) єгѡ поста́вилъ.

Собор-ни(к) м(с)ца 72 септев-рїа, єі. днѧ. **Чудо двадцятъ третеє.** Сты́й Ники́та, мчникъ Хвъ, бу́дучи еще не вѣр-
нымъ, ви́дѣлъ въ снѣ Ха, кр(с)тъ держа́чогѡ. Въста́вши ѡ(т) сна̀, пыта́лъ
в(ъ) мѣстѣ ро́зныхъ людей, жебы̀ ему̀ сонъ той вытолковали. Те́ды ему̀ //
една̀ хр(с)тїа́нка на имѧ̀ Юлїа́нна рекла̀: «Вложѝ ру́ку свою̀ за на́дро своє́»,—
що сты́й Ники́та ґды учини́лъ, вы́нялъ з(ъ)-за на́дря своє́гѡ образъ прч(с)-
тои двы бци, держа́чеи на рука́хъ свои́хъ Ха, кото́рїй держа́лъ кртъ в(ъ)
рука́хъ свои́хъ. И мо́вилъ сты́й Ники́та: «Въи́стинну се е́стъ зна́менїє, е́же
ви́дѣхъ в(ъ) нощъ сїю». Поты́мъ в(ъ) Ха увѣ́рилъ и мнѡгїи для Ха терпѣлъ
му́ки, кото́рыи кр(с)томъ духо́вне са называ́ютъ.

Гисторїа ѡ образѣ пре(с). двы Ма́рїи Жыро́вы(ч). **Чудо двадцатъ четвертоє.** В княствѣ Лито́вскомъ, в(ъ) повѣтѣ Сло́-
ним(ъ)скомъ, е́стъ мѣстце, назва́ноє Жырови́чи ѡ(т) жы́ру, то єсть пока́р-
му, кото́рїй тамъ пре(д) тым(ъ) звѣри ди́кїи на пу́щи мѣли. На то́й пу́щи,
пасучѝ бы́дло, пастушко́ве ѡба́чили на де́ревѣ свѣтлост(ь) вели́кую, на
кшта́лтъ огня̀ пала́ючого. Пришед(ъ)ши тамъ, знашлѝ образъ преч(с)тои
двы бци, на де́ревѣ стоячїй и на кшта́лтъ про́меней солне́чныхъ полыску́ю-
чїйса, кото́рый взявши, принеслѝ до па́на своего на имя̀ Алеѯа́ндра Сол-
та́на, по(д)ска́рбїогѡ лито́вскогѡ.

72 зв. Там же, ро(з)-дѣл(ъ) .в. **Чудо двадцатъ пятоє.** // Алеѯа́ндеръ Солта́нъ, взявши ѡ(т) пастуш-
кѡвъ образъ престо́и бци, схова́лъ до шкату́лы. А ґды̀ на дру́гїй днь мѣлъ
у себѐ го́стей, хотѣлъ и́мъ о́бразъ престо́и бци, ѡ(т) пастушкѡвъ собѣ да́ный,
показа́ти, а́ле ѡдомкну́вши шкату́лу, не знайшо́лъ єго̀ та́мъ. По ки́лка днях
зно́ву ты́и жъ пастушко́ве, на пу́щи пасучѝ бы́дло, на ты́мъ же де́ревѣ о́б-
разъ престо́и бци ѡба́чили и взялѝ и принеслѝ до па́на своє́гѡ, кото́рый на
ты́мъ мѣсцу, пу́щу вы́рубавши, збудова́лъ црквъ и в(ъ) то́й цркви образъ
пр(с)то́и бци, повто́ре знайде́ный и собѣ ѡ(т)да́ный, поста́вилъ. И то́й єсть
пе́ршымъ Жырови́чъ фунда́торомъ.

Чудо двадцатъ шестоє. Це́рковъ Жырови́цкая пе́ршая ѡ(т) збудова́ня
своє́го, по килкадесятъ лѣтехъ згорѣла. Една́к(ъ) о́бразъ престо́и бци зо-

ста́лъ в(ъ) томъ огни̇ без(ъ) жа́дногѡ своє́гѡ наруше́на и са́мъ перешо́лъ на ка́мень, который є́стъ в(ъ) полъгоры̇. по(д) кото́рою горо́ю црк҇ѡвъ была̀ збудова́на. А̂ле где́ сѧ з(ъ) црк҇ви образъ престо́и бц҇и по(д) часъ пожа́ру подѣлъ, жа́денъ чл҇вкъ тогѡ̂ не вѣдалъ. // Там же, ро(з)дѣл(ъ) .д҃.

75[1]

Чудо двадцѧтъ семоє. Ґды згорѣла пе́ршаѧ це́рковъ Жыровицкаѧ, потымъ в(ъ) килка днї́й хлопѧ́та, з(ъ) шко́лы вышовши, гра́ли коло̀ тогѡ̂ мѣстца, на кото́ромъ была̀ црковъ, другі́и на горѣ о́ной ходи́ли. В(ъ) той часъ з(ъ)дале́ка по(д) тоє́ю горо́ю на ка́мени сѣдѧ́чую я́сными про́менами пришодѣтую дв҇цу ѡба́чили, хлопѧ́та ѡзнайми́ли то́є сщ҇енникѡмъ, кото́рыи пошли̇ на то́є мѣстце, а́ле не ви́дѣли тамъ жа́днои ѡсо́бы чл҇вчои, тылко знашли свѣчу̀ запа́леную пере(д) тымъ о́бразомъ мт҇ки б҇жои. Те́ды за́разъ о́ныи сщ҇енники, людъ зобра́вши, шли̇ по о́бразъ, а ґды пришли̇ бли́зко, свѣча̀ зникнула, тылко самъ на ка́меню о́бразъ зоста́лъсѧ, которї́й, взѧ́вши, в(ъ)несли̇ до єдного до́му. Поты́мъ в(ъ)не́сено єгѡ̂ до црк҇ви деревано́и. Там же, роздѣлъ той же.

Чудо двадцатъ осмоє. Хо́лмъ є́стъ мѣсто знамени́тоє в(ъ) землѣ Ру́ской, назва́ноє ѡ(т) хо́лму, то́ єстъ ѡ(т) па́горку, же на хо́лмѣ, на па́горку высо́комъ ма́єтъ своє положе́ньє. В(ъ) томъ мѣстѣ є́стъ о́бразъ преч(с)тои дв҇ы бц҇и, в(ъ) кото́ром(ъ) о́бразѣ знайду́ютсѧ ра́зы. // Єде́нъ разъ на лѣвымъ ра́меню, тѧ́тый ша́блею тата́рскою, другі́й раз(ъ) на пра́вой руцѣ, стрѣло́ю тата́рскою учы́неный, а́ле тата́рове за то́є послѣпли и го́ловы и́мъ заверну́лисѧ. Феныѯъ ѡ житїи пре(с). бц҇и 73 зв. Хо(л)мскои.

Чудо двадцатъ девѧтоє. Ба́тї́й, царъ тата́рскї́й, ґды пусто́шилъ зе́млю Ру́скую, тата́ре єгѡ притѧгну́ли до Хо́лму и хотѣли єгѡ̂ добыва́ти. В(ъ) то́й часъ двѣ девици, кнѧжны ру́скї́и, в(ъ) Хо́лмѣ мл҇ились преч(с)той двѣ бц҇и, же́бы и́хъ борони́ла ѡ(т) тыхъ непрї́ѧтелей. Поты́мъ о́бразъ престо́и бц҇и на валъ мѣсцкї́й вы́несено и за́разъ гора̀ Хо́лмскаѧ здала́сѧ тата́рѡмъ бы́ти высо́каѧ а́жъ по(д) о́болоки и що мѣли приступа́ти бли́жей до Хо́лму, то да́лѣй ѡ(т)ступова́ли. Та(м) же всѣ чу́да наступуючи.

Чудо трыдцатоє. Мі́хайлъ панама́ръ в(ъ)ночи, ѡчкну́вшисѧ, почу́лъ в(ъ) црк҇ви ба́рзо вдѧ́чноє спѣва́ньє. А ґды, вста́вши, пришо́лъ до црк҇ви, жа́дного чл҇вка тамъ не знашо́лъ, єдна́къ чулъ голосы̇ вдѧ́чныи и ви́дѣлъ вели́кую свѣтлость, ѡ(т) о́браза преч(с)тои дв҇ы бц҇и походѧ́чую. За́разъ то́є ѡзнайми́лъ Васи́лїю // єп(с)копови Хо́лмскому, кото́рый єму̀ ѡ(т)каза́лъ: «Спѣва́ньє то є́стъ аггл(с)коє и свѣтлость нб(с)наѧ». 74

Чудо трыдцѧтъ первоє. Варва́ра дв҇ица ѡ(т) люде́й злыхъ была̀ ѡчарова́на, кото́рои жа́днымъ спо́собомъ лѣкари не могли̇ улѣчи́ти. Єдно́й но́чи в(ъ) селѣ Росто́цѣ показа́ласѧ є́й яка́ась за́цнаѧ невѣста и мо́вила: «Иди̇ до катедра́лнои црк҇ви Хо́лмскои, зна́йдеш(ъ) тамъ о́бразъ бц҇и, Х҇а на рука́хъ держа́чои, за по́мочу єй ѡде́ржишъ здоро́вьє». То́є мо́вивши, о́наѧ невѣста зникнула. Варва́ра зась, ґды єй росказа́ньє учыни́ла, зоста́ла здоро́вою.

Чудо трыдцѧтъ второє. Образъ престо́и бц҇и, кото́рый є́стъ в(ъ) Частохо́вѣ на я́сной горѣ, малї́ова́л(ъ) єѵ(г)лист(ъ) Лука̀ в(ъ) Їер(с)ли́мѣ. Єле́- Гисторїѧ ѡ образѣ

пре(с). бци Часто-хо(в). на ста́а ве́сполъ з(ъ) кр(с)то́мъ г(с)ним(ъ) перенесла̀ єгѡ до Костантинополя. В(ъ) Костантинопо́лю бу́дучи, Левъ, ру́ское кнѧжа̀, з(ъ) великим(ъ) Каролю́сѡмъ, це́саромъ ры́мскимъ, кото́рому былъ прибы́лъ на по́мочь противъ сараци́новъ, доста́лъ єгѡ у того́ жъ Каролю́са и з(ъ) Костан(ъ)тинопо́лѧ привѐзъ на за́мокъ Белзскїй до // землѣ Ру́ской. По єгѡ смерти ме́шкалъ тамъ Владисла́въ, кнѧзь Опо́лскїй, а гды былъ в(ъ) ѡблеже́нью ѡ(т) тата́рѡвъ, на то́й часъ еде́нъ тата́ринъ, стрѣлѧ́ючи до за́мку Бе́лзского,
74 зв. тра́филъ стрѣло́ю в(ъ) го́рло о́бразови. Те́ды на тата́рѡвъ страшли́ваа и смродли́ваа мгла̀ наступи́ла, ѡ(т) кото́рои му́сѣли умира́ти.

Тамъ всѣ чу́да и́ншыи. **Чудо тридцатъ третее.** То́й же Владисла́въ мѣлъ ѡбаве́н(ь)є въ снѣ ѡ(т) бга, жебы̀ о́бразъ престо́и бци з(ъ) Бе́лзского за́мку на я́сную го́ру запрова́дилъ и та́мъ поста́вил(ъ), що кнѧзь Владисла́въ учыни́лъ з(ъ) вели́кою ѡхо́тою и на то́мъ мѣсцу фундова́лъ монасты́ръ и о́бразъ ѡ(т)да́лъ за́конникѡмъ.

Чудо трыдцѧтъ четвертоє. Поты́мъ геретыкѝ гусси́тѡве, приѣ́хавши до монастыра̀ Частохо́вскогѡ, за́конниковъ помордова́ли, о́бразъ престо́и бци з(ъ) клейно́тѡвъ вызули и, вложи́вши на во́з(ъ), хотѣ́ли єго̀ везтѝ з(ъ) собо́ю, а́ле не моглѝ жа́дною мѣ́рою во́за з(ъ) мѣ́стца ру́шити.

73[13] **Чудо тридцятъ пятоє.** // Гды́ сѧ з(ъ) мѣ́сца не моглѝ ру́шити гусси́тове, еде(н) з ни́хъ, ско́чивши на возъ, порва́лъ о́бразъ престо́и бци и уда́рилъ ѡ землю̀ такъ, же́ сѧ натро́є роспа́лъ. А другі́й тѧлъ в(ъ) лицѐ шпа́гою, а́ле ему̀ рука̀ усхла̀. И́ншыи засъ былѝ зара́жены слѣпото́ю и на́глою сме́ртю ѡ(т) бга скара́ныи.

Сина3а(р) грецкїй на неде́лю право-сла(в). **Чудо трицать [!] шестоє.** В Ки́прскомъ о́стовѣ [!] была̀ црковъ пресвато́и бци. Ве́дле тоє́и цркви на бра́мѣ былъ о́бразъ престо́и бци, кото́раа сидѣла на ѳро́нѣ и дер(ъ)жа́ла Ха я́кѡ дитѧ́тко на колѣ́нахъ свои́хъ, а два аггли по ѡбу́двухъ сторона́хъ стоѧ́ли. Єдного̀ дна, мина́ючи ту́ю црковъ, еде́нъ ара́пи(н) устре́лилъ престу́ю бцу в(ъ) колѣ́но, а за́разъ ѡ(т) ра́ны пострѣленои вы́шла кро́вь и ка́пала на́ землю. Ара́пинъ, ви́дачи то́є чу́до, злѧ́късѧ и утѣка́лъ до до́му своє́го, а́ле до до́му не доѣ́хавши, уме́ръ на доро́зѣ.

Чудо тридцать семоє. Фили́пъ Кли́вїй жилъ в(ъ) Бурґу́ндїи, поты́мъ на войну̀ ѣ́халъ проти́въ францу́зовъ, ѡ(т) кото́рых(ъ) былъ пойма́ный и на вежѝ высо́кой посаже́ный. // Тамъ єдного̀ ча́су въ снѣ ви́дѣлъ о́бразъ пре-
75 зв.
Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст). сйа. с. Марїа. ч(с)тои двы Галле́нскои, кото́рой млилъсѧ и она̀ єгѡ ѡбѣца́ласѧ з(ъ) то́єи нево́лѣ вы́зволити. Поты́мъ, ѡ(т) сна̀ в(ъ)ста́вши, поча́лъ мли́тисѧ престо́й бци Галле́нской, же́бы сѧ то́є спо́лнило, що в(ъ) снѣ ви́дѣлъ. И за́раз(ъ) ѡко́вы желѣ́зныи на шы́и на рука́хъ и на нога́хъ єгѡ полама́лисѧ. Що жъ ѡ́нъ учини́лъ? Пово́розо(м) през(ъ) ѡкно̀ з(ъ)ве́рху спусти́лъсѧ на землю̀, поты́мъ пришолъ до мѣ́ста Галлї́ѡвъ и тамъ учини́лъ подакова́нье престо́й бци за тоє добродѣ́йство.

Чудо тридцатъ ѡсмоє. Антѡ́нїй Хамбе́рїй з(ъ) Англїи, гды до жро́делъ те́плыхъ и здоро́выхъ ѣ́халъ, в(ъ) то́й часъ бата́в(ъ)чыкове ко́н(ь)ми

напали на нихъ и в(ъ) неволю побрали, тылко еденъ Антωнїй посрїодку ихъ, преч(с)тую дву Галленскую на ратунокъ взываючи и ей сѧ поручаючи, зосталъ безпечнымъ и жаден(ъ) егω з(ъ) непрїѧтелей не видѣлъ.

Чудо тридцатъ девятое. Стефанъ Робинъ ω(т) горъ Ганнонскихъ родом(ъ), гды ѣхалъ през(ъ) море з(ъ) Люзытанїи до ω(т)чызны, // бурѧ встала на морѣ и жеглѧрωвъ иншыхъ потопила. Онъ зась, взываючи на ратунокъ престую бцу, ухватилъсѧ за дошку и выплынулъ на берегъ живый и здоровый за помочю пречистои двы, которой поручалъсѧ. 76

Чудо чтыридесѧтое. Герїωнъ Парментерїй воинъ мешкал(ъ) в(ъ) замку Торнаценскωмъ. Єдногω часу в(ъ)палъ въ рѣку Складимъ, быструю и глубокую, котораѧ идетъ близко замку. И заразъ почалъ на ратунокъ взывати престую бцу Галленскую и ей сѧ поручалъ. Тееды престаѧ бца видоме єму показаласѧ и ω(т) смерти егω збавила.

Чудо чтыридесѧтъ первое. В Малой Россїи, в(ъ) воеводствѣ Рускωмъ, в(ъ) мѣстѣ Трембовлю, в(ъ) цркви православной образъ престои бци плакалъ, през(ъ) килка недель з(ъ) ωбудвухъ очей слезы такъ шли, же мису подставовати мусѣли. Дѣѧлосѧ тωе року тысѧча шестьсотъ шестдесѧтъ третегω, за пованѧ Іωанна Казимѣра, кролѧ полского.

Чудо чтыридесѧтъ второе. // В землѝ Молдавской єстъ монастырь Нѧмец(ъ), где в(ъ) црквѣ вознесенїѧ Хва знайдуєтсѧ обра(з) на дошцѣ древѧной вымалїованый, з(ъ) едной стороны престаѧ бца, Ха на рукахъ держачаѧ, з(ъ) другои стороны стый великом(ч)никъ Геωргїй стоѧчїй и смока копїею биючїй. Той образъ под(ъ) часъ вознесенїѧ г(с)днѧ гды сщенники албо стителѣ на процесыи носѧтъ, руками держачѝ, на той часъ престаѧ бца в(ъ) рукахъ сщеническихъ албо стителскихъ будучи, кланѧєтъсѧ низко до землѝ нахилѧючисѧ и повстаючи и жадною мѣрою не могутъ руками своими сщенники албо стители того образа удержати (знати, же престаѧ бца, кланѧючисѧ бгу низко, за людмѝ молитсѧ и причинѧєтсѧ). 76 зв.

Чудо чтыридесятъ третеє. Той же образъ престои бци в(ъ) землѣ Молдавъской, в(ъ) монастыру Нѧмецкомъ гды єгω на процесыи ношено и в(ъ)ходили з(ъ) нимъ в(ъ) црквъ, образъ той вырвавшисѧ и выскочивши з(ъ) рукъ людскихъ, пошолъ самъ на воздусѣ и сталъ на(д) амбонωмъ. Ѡ(т)толь пошолъ през(ъ) царскїи двери // до ωлтарѧ и, ωбышовши ωлтаръ, сталъ за ωлтарωмъ на своемъ мѣстцу, бо тамъ єгω мѣсце знайдуєтсѧ (маємо вѣдат(и), же то аггли, которыи престой бци служатъ, образъ єи на повѣтру носили). Дѣѧлосѧ тое за пованѧ Стефана Горгици, господарѧ волоского. 77

Чудо чтырдесѧтъ четвертое. Гды было в(ъ) Рымѣ повѣтре, на той часъ стый Григорїй, папа Рымскїй, в(ъ) днь воскр(с)нїа Хва, взѧвши образъ преч(с)тои двы, учинилъ процессїю по улицахъ рымскихъ и где-колвекъ ношеный былъ образъ престои двы, ω(т)толь ω(т)ступовало повѣтре, за що, гды люде бга хвалили и веселилисѧ, з(ъ) нба почули голосъ агглскїй, Сїгонїй, книги ā. ω кроле(в). Влоско(м).

котóрый аггл҃ъ мóвилъ до преч(с)тои дв҃ы: «Цр҃це нб(с)наѧ, веселисѧ. Аллилуїа. Бо котóрого сь носила. Аллилуїа. Воскрс҃ъ, ѧкѡ мóвилъ. Аллилуїа».

Чудо чтырдесѧтъ пѧтоє. В Рымѣ єсть цр҃кѡвъ, котóрую зовуть ст҃аѧ Марїѧ. В(ъ) притвóрѣ домъ то былъ Симмáха патрикїѧ, котóрого забилъ
77 зв. Ѳеѡдорикъ геретикъ. // По смéрти єгѡ жонà в(ъ)довà убóгихъ кормила и
Ѳеатрумъ жи(т). самà з(ъ) ними ѡбѣдъ ѣла. В(ъ) той часъ ѡбáчила на лонѣ своємъ шáфѣръ,
лю(д). дорогїй кáмень, на котóромъ аггл҃скою рукóю вырысованый былъ образъ
ли(ст) престои дв҃ы, Х҃а на рукáхъ своихъ державчой. Ѡнà, взѧвши той образъ пре-
.слѕ. ѥ҃. Марїа. стóи бц҃и, показáла Іѡáнну, пáпѣ рымскому. В(ъ) той часъ по всемъ мѣстѣ звóны сáми звонили, любо ихъ нѣхтò не рушалъ. Пóтымъ гды повѣтре моровоє былò в(ъ) Рымѣ, за Калиста третего, пáпы ры(м)ского, пáпа взѧвши той óбразъ прч(с)тои бц҃и, учинилъ процéссїю и по котѡрыхъ улицахъ образъ преч(с)тои бц҃и носили, ѡ(т)тóль повѣтре уступовáло.

Про(м)птуа(р) учнѧ ѡ чýдахъ(ъ) пр҃(с) **Чудо чтырдесѧтъ шестоє.** Образъ престóи бц҃и, ѡ(т) єѵ(г)листы Луки бз(с)кою рукóю вымалїованый, принéсено до Рыму, где мéшкали тры брáтїѧ Темпýль, Сервýль и Цервýль на вéжи ст҃ои Агáѳїи. В(ъ) той часъ з(ъ) ты(х) трѡхъ брáтѡвъ єдному на имѧ Темпулїóви показáлсѧ Хр(с)тъ и казáлъ
78 шукáти образа преч(с)тои дв҃ы, мт҃ки своєи, до Рыму принéсеногѡ, // и постá-
дв҃ы прик- вити в(ъ) цр҃квѣ, котóраѧ былà близкѡ єгѡ мешкáнѧ, що ѡнъ ѡхóтне учи-
ла(д) .пє. нилъ. Длѧ тогѡ тыє тры брáтїѧ при той цр҃квѣ мéшкали до концà житїѧ своєгѡ.

Там же. **Чудо чтырдесятъ семоє.** Той же óбразъ престóи бц҃и, през(ъ) єѵ(г)листу Лукỳ малїѡваный, пóтымъ Сéргїй, пáпа Рымскїй, перенéслъ до палáцу Латерáнскогѡ, áле знóву óбразъ ѡпóлночи самъ ѧкѡ птáхъ перелетѣвъ до тоєи цр҃кви, где пéрше знайдовáлсѧ.

Часосло(в) москов. се(п)те(в). к҃д. **Чудо чтырдесятъ осмоє.** В Псковѣ, мѣстѣ москóвском, на(д) рѣкóю Мѣрóжею, в(ъ) ѡбители всемилостивогѡ сп҃са, óбразъ престóи бц҃и плáкалъ, з(ъ) ѡбóхъ очей, ѧкъ стрýмени, слéзы выходили. Знáкъ то былъ, же пречтáѧ бц҃а за людей бг҃у, плáчучи, молиласѧ.

Чудо чтырдесятъ девѧтоє. В земли Москóвской, в(ъ) мѣстѣ Кострóмѣ, видѣли люде на воздýсѣ аггл҃ѡвъ, котѡрыи óбразъ преч(с)тои дв҃ы на рукáхъ держáли.

78 зв. **Чудо пятдесѧтоє.** В цáрствѣ Москóвскомъ, ведле рѣки Вóл(ь)ги, // шесть миль ѡ(т) Ярослáвѧ, Трифѡнъ архїеп(с)копъ Ростóвскїй, видѣлъ столпъ огнистый до нб҃а высóкїй, до котóрого близко пришóвши, знайшóлъ óбразъ престóи бц҃и. И на тóмъ мѣстцу збудовáно монастырь Тóлскїй, где и нн҃ѣ икона тáѧ престóи бц҃и знайдуєтсѧ.

Прологъ моско(в). но-(в) .кз. **Чудо пятдесятъ первоє.** Суздáлъ мѣсто, гды воєвáло на великїй Новгородъ, котóрыи мѣста ѡбѣдвѣ голдуют(ъ) цареви москóвскому, в(ъ) той часъ Іѡáнъ, еп(с)копъ новгорóдскїй, молилсѧ бг҃у пре(д) óбразомъ Х҃вымъ, жебы ѡборонилъ ихъ ѡ(т) непрїѧтелѧ, и чувъ гóлосъ, мовѧчїй до негѡ: «Иды в(ъ)

црквъ гда бга нашегω Іс Ха на Ілїйну ўлицу и возмѝ тамъ ѡ́браз(ъ) престо́и бци и понесѝ на стѣ́ны мѣ́скїи проти(в) непрїѧ́телей и бу́дете мѣ́ти ѡборо́ну». Почу́вши то́є, єп(с)кпъ посла́лъ дїѧ́кона своего по то́й ѡбра(з) престо́и бци, а́ле не да́лсѧ єму̀ взѧ́ти. Поты́мъ самъ Іωа́нъ, архїєп(с)кωпъ новгоро́дскїй, ишо́лъ зо всѣ́мъ собо́ром(ъ) по ѡ́бразъ престо́и двы бци, кото́рїй ѡ́бразъ самъ ру́шивсѧ з(ъ) мѣ́стца свωе́го до єп(с)копа. Єп(с)кпъ зась, взѧ́вши на ру́ки ту́ю // ч(с)тную ікону, проти(в) во́йска непрїѧ́телского вы́неслъ на стѣ́ны мѣ́скїи и та(м) поста́вилъ, що ґды учыни́ли, па́ла те́мность на суздалчикωвъ, где почалѝ са́ми себѣ̀ сѣ́чи и забива́ти. В той часъ звѣ́тѧжены зоста́ли ω(т) новгоро́дцωвъ. 79

Чудо пѧтдесѧтъ второє. В мѣ́стѣ моско́вскомъ Устю́зѣ Вели́комъ Проко́пїй Ха ра́ди юроди́вый ωповѣда́лъ людемъ, же мѣ́лъ бгъ то́є мѣ́сто за грѣхѝ загуби́ти. А ґды̀ пришо́лъ днь, кото́рый ѡ́нъ ωзнаймова́л(ъ), ѡ́болокъ ωгни́стый пришо́лъ и ста́лъ над(ъ) мѣ́стомъ, хотѧчѝ єгѡ̀ спали́ти. В(ъ) то́й часъ сты́й Проко́пїй млилсѧ пред(ъ) ѡ́бразомъ блговѣще́нїѧ престо́и бци, про́сѧчи єй, жебы̀ ѡ́болокъ ωгни́стый ω(т) мѣ́ста ω(т)верну́ла, и спра́вилъ то́є моли́твою своє́ю, же ѡ́бразъ престо́и бци поча́лъ пла́кати, слёзы з(ъ) ωбѡ́хъ оче́й выходи́ли и ѡ́болокъ ωгни́стый ω(т)ступи́л(ъ) ω(т) мѣ́ста на мѣ́стца пу́стыє, где з(ъ) ѡ́болока ѡ́ного вели́коє камѣ́ньє ωгни́стоє по́тымъ выпада́ло. Часо-сло(в) москов. іюлѧ .и.

Чудо пѧтдесѧтъ третеє. В мѣ́стѣ Валку́рїи є́стъ ѡ́бразъ преч(с)тои двы, // кото́рый вы́малїовалъ сты́й Марте́нъ, ап(с)тола Петра̀ учникъ, и поста́вилъ в(ъ) црквѣ ω(т) себѣ̀ само́го збудова́ной. По́тымъ црквъ ґды згорѣ́ла, ѡ́бразъ престо́и бци агглы поднеслѝ высо́кω (що всѣ̀ лю́де ви́дѣли) и на передмѣ́стю дале́ко в(ъ) єдно́мъ ωгоро́дѣ положи́ли. Дис-кур(с). 79 зв. ск. ω Ма́рїи ЛАвре(т).

Чудо пѧтдесѧтъ четвертоє. В кнѧ́зствѣ Лито́вскомъ был(ъ) малѧ́ръ знамени́тый на имѧ̀ Іа́ковъ Ве́нжик(ъ), кото́рый учыни́л(ъ) ωбѣ́тницу ѡ́бразъ такі́й пр(с)тои бци вы́молїовати, які́й є́ст(ъ) в(ъ) Частохо́вѣ, и поста́вити в(ъ) црквѣ яко́й. А ґды̀ не мо́глъ того̀ жа́дны(м) спо́собом(ъ) доказа́ти, ста́раючисѧ ω то́є пи́лне и фрасу́ючисѧ, жебы̀ мо́глъ ωбѣ́тници свое́й до́сить учини́ти, єдного̀ днѧ̀ в(ъ) дому̀ своє́мъ пришо́лъ до комо́ри, в(ъ) кото́рой на́чынѧ єгѡ̀ былѝ, належа́чїи до малїова́нѧ, и та́мъ ωба́чилъ на табли́цѣ ѡ́бразъ престо́и бци, слѣ́чне вы́малїованый, перед(ъ) кото́рымъ стоѧ́ла свѣча̀ запа́ленаѧ, и чу́лъ го́лосъ, до себѐ мовѧ́чїй: «Твоѧ̀ ωхо́та бгу сѧ подоба́ла, же сь хотѣ́лъ учти́ти мтку бжїю, зачи́мъ ѡ́бразъ єй, кото́рый з(ъ) вели́кимъ стара́ньємъ // пра́гнулесь вы́малїовати, агглскою руко́ю вымалїωваный ωзмѝ и в(ъ) мѣ́стѣ Сока́лѣ поста́въ єгѡ̀ в(ъ) црквѣ». Послу́халъ тыхъ сло́въ Іа́кωвъ, взѧ́вши ѡ́бразъ преч(с)тои двы, ω(т)не́слъ до Сока́лѧ мѣ́ста, кото́роє в(ъ) землѣ̀ Ру́ской є́стъ надъ рѣко́ю Бу́гомъ, и да́лъ той ѡ́бразъ до црквѝ сщенникωмъ ру́скимъ. Дискурсъ ск. ω Ма́рїи ЛАвре(т). 80

Чудо пѧтдесѧтъ пѧтоє. В селѣ̀, Ґи́длѧ назва́номъ, в(ъ) землѣ̀ Лѧ́дзкой, Іωа́нъ Че́чикъ веснѧ́къ ωра́лъ ни́ву свою̀. Волы̀ при єдно́мъ мѣ́стцу на Дис-курсъ,

ск, ѡ двыци Марїи. колѣна упали и не пошли далѣй. Іѡанъ, хотачи видѣти, чи нѣ маштъ тамъ якои перешкоды, пошолъ и ѡбачилъ на каменѣ образъ вырытый преч(с)тои двы бци, который, взавши, ѡ(т)неслъ до дому своего и сховалъ в(ъ) скрынѣ, где ѡнъ великую чинилъ свѣт(ъ)лость такъ, же мусѣли єгѡ ѡ(т)толь вынати и з(ъ) пренастѣйшимъ сакраментомъ в(ъ) ковчезѣ сховати, але и ѡ(т)толь образъ преч(с)тои двы ѡдыйшолъ невидимо на ролю, на которой ѡ(т) ве- снака былъ знайденый. Тамъ южъ поставленый столпъ деревАный, в(ъ) ко-

80 зв. торомъ образъ // престои бци, вырытоє мѣстце учинивши, тамъ постави- ли. И ѡ(т) того часу почала престаа бца тамъ чуда през(ъ) образъ свой чинити.

Марко Улисесъ, кни(г) .ѕ. глава .г. Гисто(р). **Чудо патдесатъ шестоє.** Іаковъ з(ъ) Мателики до прч(с)тои двы на- божный былъ, которого гды єденъ члвкъ злый хотѣлъ забити и засѣвъ на него за мѣстомъ в(ъ) єдной црквн прч(с)тои двы, же туды Іаковъ мѣлъ ити, теды образъ прч(с)тои двы бци малїованый, якъ живый, промовилъ до него и словами своими так єгѡ устрашилъ, ижъ упалъ на землю и лежалъ поты, поки Іаковъ минулъ црковъ престои богородици.

Коста(н). еп(с)копъ Кипрскїй на сино(д) .в. Ни(к). тоє повѣдалъ. **Чудо патдесатъ семоє.** Єденъ воловецъ з(ъ) Ципру выспы, будучи в(ъ) Царигородѣ, пришолъ до црквн престои бци, в(ъ) которой црквн тоєи жъ престои бци образъ ѡбачивши, мовилъ: «Що тутъ таа чинитъ?» И выко- лол(ъ) єй око правоє ѡсном(ъ), который в(ъ) рукахъ держал(ъ). Вышовши з(ъ) црквн гды вола тым(ъ) же ѡсномъ укололъ, конецъ уломилса ѡсна

81 и назадъ полетѣлъ и в(ъ) око правоє желѣзцемъ єгѡ трафилъ // и ѡслѣ- пилъ. Константинъ, єпискѡпъ Кипрскїй, тогѡ чловека видѣлъ и зналъ.

Сурїй з. апри(л). **Чудо патдесатъ осмоє.** Стый Германъ, дитАмъ будучи, пошолъ до монастырА престои бци. Тамъ, ѡбачивши образъ мтки бжеи, Ха на рукахъ держачой, и маючи в(ъ) руцѣ яблуко, давалъ ѡноє Хви якъ дитАтку, самъ дитАмъ будучи. Теды престои бци образъ протагнулъ руку и прин Алъ ѡ(т) него яблуко. Простоту и невинность дитинную, знати, же любитъ престаа бца.

Огород пасты(р). листъ .ч. **Чудо патдесатъ деватоє.** В мѣстѣ Флоренцїи былъ образъ блговѣщенїА престои бци, которїй образъ малАръ малюючи, вымалїовалъ тѣло престои бци, тылкѡ презъ долгїй часъ мыслилъ, якъ бы моглъ лицѣ єй сличне вымалїовати, и поручилъ тоє бгу. Теды єдной ночи агглъ, пришовши,

Вѣнке(н). вымалїова(л) тварь престои бци, дла тогѡ той образъ в(ъ) Флоренцїи мнѡгїи чынилъ чуда и в(ъ) великомъ былъ пошанованью.

в(ъ) 81 зв. Зверца(д). гистѡ(р). кни(г) .кг. гла(в) .рмз. **Чудо шесдесатоє.** // Былъ в(ъ) Царигородѣ образъ престои бци, котораа на рукахъ дитАтко держала. Той образъ малїовалъ ап(с)лъ Лука, гды жилъ на свѣтѣ. Называно той образ(ъ) Одигитрїа, проводителка, бо пречистаа два показаласа двомъ слѣпцомъ и привела ихъ до црквн и дала имъ очи, же почали добре видѣти.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ВЪ ЦРКВАХЪ ЄЙ

Чудо первое. На выспѣ, Па́ро назва́нной, з(ъ) црькви пречи́стои двы збо́йца мо́рскій имене(м) Нѣзиръ, ка́мень пѣенкный до Кре́ты хотѣл(ъ) вывез(ъ)//ти и болвано́мъ ωфѣрова́ти. Те́ды то́й ка́мен(ь) за во́лею бжїєю такъ вели́кій уро́слъ з(ъ) мало́го, же не мо́глъ през(ъ) двéрѣ црко́вные вы́йти. Розгнѣвавшися, той ара́пинъ каза́лъ то́й ка́мень на шту́ки лама́ти и до о́крута носи́ти, але за то́є уто́нул(ъ) в(ъ) мо́ри.

Симеон. метаф. в(ъ) 82 жи(т). е. Ѳеωди(с).

Чудо второе. В мѣстѣ Туроне́нскомъ е́стъ црковъ престо́и бци, в(ъ) кото́рой еде́нъ чл҃къ присѧглъ фалши́ве. Те́ды наза́дъ в(ъ)паль голово́ю на поса́д(з)ку и так(ъ) заби́лъ собѣ го́лову, же ле́дво жывы́й зоста́лъ. И на то́й часъ вы́зналъ, же фалши́ве присѧглъ. В(ъ) то́й же црькви и́ншые люде, кото́рые фалши́ве присага́ли, всѣ поме́рли, ро́ку не дочека́вши. Ѿ то́мъ пи́шетъ стый Григωрій, еп(с)копъ Туроне́нскій, кото́рый самъ то́є ви́дѣлъ.

Григорій Туро-не(н). ω мчни(х). мнωгих(ъ). глава .е.

Чудо третее. Аѳана́сїѧ за́конница на вы́спѣ, на(з)ва́ной Єгини, збудова́ла црковъ на ч(с)ть пр(с)то́й бци, а гды до Костантинопо́лѧ длѧ пи́лнои потре́бы ω(т)ѣ́хала и тамъ, през(ъ) сѣ́мъ лѣ́тъ живучи, тескнила и пла́кала, же ω(т)да́лена была̀ ω(т) црькви пр(с)тои бци,// в(ъ) кото́рой сѧ коха́ла, едного̀ ча́су была̀ в(ъ) захвице́ню и ви́дѣла црковъ пр(с)то́и бци и две́ри в(ъ) ней ω(т)во́реныи и го́ло(с) чула: «Вні́йдѝ ту́тъ». По то́м(ъ) виде́нїи ω(т)ѣ́хала з(ъ) Константинопо́лѧ.

Метаф. в(ъ) жи(т). ей. 82 за.

Чудо четвертое. Єде́нъ члвкъ на имѧ̀ Фили́пъ в(ъ) мѣ́стѣ Флоре́н(ъ)цїи пришо́лъ до црькви блговѣще́нїѧ престо́и бци. В(ъ) то́й днь з(ъ) дѣѧ́ній ап(с)толскихъ чи́тано въ црькви тыи слова̀: «Фили́ппе, приступѝ и прилѣпи́сѧ колесни́ци се́й». Почу́вши о́нъ то́є, былъ в(ъ) захвице́нью и ви́дѣлъ золоты́й возъ, в(ъ) кото́ром(ъ) овца̀ и левъ были̇̀ запрѧ́жены. На томъ во́зѣ преч(с)таа два бца сидѣла.

Юсти(н) Мехω(в). Дискурсъ гчв.

Чудо пѧтое. Ро́мулѧ за́конница ме́шкала при црькви преч(с)тои двы бци и е́й служи́ла. За то́є ω(т) престо́и бци таку́ю ла́ску ωде́ржала, же гды умерти̇̀ мѣла, призва́ла до себе̇̀ ста́ршую свою̇̀ на имѧ̀ Реде(м)пту в(ъ)ночи̇̀, кото́раѧ з(ъ) друго́ю това́ришкою до не́и пришéдши, ста́ли ведле не́й. В(ъ) то́й часъ ωпольно́чи з(ъ) нба вели́каѧ свѣ́тлость з(ъ)ступи́ла и тую ке́лїю наполни́ла и и́хъ устра́шила. Почала̀ // Рому́лѧ до ста́ршои свой мо́вити: «Не бо́йсѧ, ма́тко, еще̇̀ тепе́ръ не умру̇̀». Пото́мъ свѣтлость та́ѧ вы́йшла, то́лко во́нность сѧ зоста́ла. Четве́ртои засъ но́чи зно́ву призва́ла до себе̇̀ Рому́лѧ ста́ршую свою̇̀ и принѧла̀ пренайсвѧтѣ́йшїй сакраме́нтъ евхрістїи [!]. В(ъ) то́й часъ на у́лицы пре(д) две́рми е́й два хωры агглωвъ спѣва́ючихъ ста́ли. Єде́нъ хоръ диктова́лъ ѱа́лмы, други́й ω(т)повѣда́лъ. При тако́й музы́цѣ Рому́лѧ уме́р(ъ)ла, кото́рои дшу аггли з(ъ) музы́кою до нба прова́дили, спѣва́ючи. Потымъ гды высо́ко в(ъ)ступи́ли, южъ спѣва́нѧ не чу́ти было̇̀ и во́нность уступи́ла.

Григω(р). Двоеслω(в). кни(г) .д, глава̇ .еі. 83

С. Григо(р). Великій, книги .а҃. діАліоґ глав. ві.

Чудо шестоє. В землѣ Влóской, в(ъ) провѣнцыи Валéріи побóжный былъ сщенник(ъ) на имѧ Сéверъ при црквѝ преч(с)тои двы бци. За тые услуги свой такýю лáску ω(т) пречи́стои двы бци ωдéржалъ, же єгѡ слёзы умéрлого члвка воскресили, бо єдéнъ човéкъ хóрый посылáлъ, прóсачи, жéбы якънайпрýдшей ишóлъ и вы́слухалъ єгѡ спóвѣди и млилъсѧ бгу, жéбы дша єгѡ до нба была при//нѧта.

83 зв.

Сщенникъ, посланцá ω(т)прáвивши, бáвилъсѧ в(ъ) виногрáдѣ, потóмъ ишóлъ до хóрого, áле в(ъ) дорóзѣ єгò поткáно и скáзано, же ю́жъ умéръ óный члвкъ хóрый. Почýвши тóє, свѧщéнникъ злѧкъсѧ. Пришóвши до тѣла умéрлогѡ, палъ нá землю и плáкалъ гóрко, чы́нѧчи себѐ ви́ны(м) смрти єгѡ. В(ъ) той часъ зáразъ умéрлый члвкъ встáлъ з мртвыхъ, котóрого пытáли, где был(ъ) и я́къ сѧ до животà вернýлъ. Ѡ(т)казáлъ: «Чóрныи и спрóсные мýринове, огóнь з(ъ) ýстъ и з(ъ) нóздеръ выпущáющыи, менѐ през(ъ) тéмные мѣстца провáдили, áле млодéнецъ прекрáсный пришóлъ до менѐ и мóвилъ тымъ, котóрые менѐ тѧгнýли: «Ѡ(т)провáдте єгѡ до тѣла, бо Севéръ сщенникъ длѧ негѡ плáчетъ».

Трифоло(г). в(ъ) словѣ на покрóвѣ пре(с). бци.

Дудо [!] семоє. Стый Андрéй и стый Єпифáній в(ъ) црквѣ престыѧ бци въ Влахéрнахъ вúдѣли стоѧчую на повѣтрю преч(с)тую дву бцу з омофóромъ и молѧчуюсѧ бгу за в(ъ)вéсь свѣтъ.

84

Чудо осмоє. В мѣстѣ брабантийскомъ Мехлѣныи єднà // пáнна в(ъ) днь стый недѣлный през(ъ) дóлгій часъ танцовáла. З(ъ)мордовáвшисѧ, вернýласѧ додóму. В(ъ) тóй часъ вступи́лъ в(ъ) ней злый дýхъ и мýчилъ єй такъ, же ѡную длѧ срóґости звѧзáли, порáну ω(т)провáдили єй до црквѝ престóи двы бци, в(ъ) котóрой частокрóть вели́кїи сѧ чýда дѣѧли. В(ъ) тóй црквѣ хлопѧ̀ малóє неви́нноє, жеґнáючи тую пáнну кр(с)тóмъ стымъ, вы́гнал(ъ) з ней злóго дýха, котóрый, взѧвши на себѐ пóстать робакà космáтого, вышолъ презъ устà тоєи деви́ци. Хлопѧ̀ ѡноє, взѧвши рукóю смѣле робакà, в(ъ)ки́нуло в(ъ) калю́жу и зáразъ тóй робáкъ при ѡчахъ всегѡ лю́ду зни́кнулъ. Рукà тогò хлопѧти ω(т) доткнéнѧ тогѡ робакà чóрною зостáла, áле скóро водóю свѧщéнною умы́лъ, знóву до пéршогѡ рукà вернýласѧ кштáлту.

Ѳѡма Ка(н)тинпра(т) ѡ п елл(х), кни(г) .в҃. гла(в) .лѕ.

Чудо девѧтоє. Марти́нъ, пáпа Ри́мскїй, котóрого хотѣлъ и шукáлъ Костанти́нъ арїѧнинъ цéсаръ забити, утѣкъ до црквѝ преч(с)тыѧ двы бци, до котóрои ґды пришóлъ слугà цесáрскїй и хотѣлъ там(ъ) поймáти áлбо забити Марти́на пáпу, зáразъ // там(ъ) слѣпотóю ω(т) прч(с)тои двы был(ъ) порáженый.

Сїгóній, кни(г) .г҃. ѡ кроле(в). Влóским(ъ).

84 зв.

Чудо десѧтоє. В мѣстѣ Форенти́нѣ єп(с)кпа Бонѣфáнтїѧ сыновéцъ Костáнтїй сщенникъ конѧ̀ своєгѡ за двáдцать червóныхъ золоты́хъ продáлъ, котрїє вложи́вши до скры́нѣ, гдесь ω(т)ишóлъ. В(ъ) тóм(ъ) чáсѣ убóгїи до єп(с)копа пришли́, прóсѧчи ω ялмýжну. Єп(с)кωпъ, не мáючи, що бы далъ, казáлъ ѡтвори́ти шкатýлу сыновца своєгo и, вы́нѧвши грóши єгò, розда(л) убóги(м). Костáнтїй свѧщéнникъ ґды вернýлъсѧ, знайшóлъ шкатýлу свою ѡтвóреную безъ грóшей и учини́лъ крыкъ вели́кїй, котóрый почýвши єп(с)-

С. Григо(р). книги .а҃. Дїалiоґ. главà .ѳ.

кωпъ и видачи гнѣвъ и фрасу́нокъ егѡ, пошо́лъ до цркви престо́и двы бци и та́мъ, ша́ту свою́ роспросте́рши, моли́лъса, жебы́ дала̀ ему̀, чимъ бы гнѣвъ и фрасу́нокъ сщенника ѡ́ного моглъ угамова́ти. А г҇ды, ша́ту в(ъ) рука́хъ держачи́, спозрѣвъ на ѡ́ную, ωба́чилъ на ша́тѣ своей двад(ъ)цать черво́ныхъ золоты́хъ, кото́рыи взѧ́вши ω(т)да́лъ Коста́нтїю сщенникови. // 85

Чудо одинадцатоє. Антѡ́нїй патри́кїй в(ъ) Константїнопо́лю подъ цркво́ю престо́и бци мѣ́лъ збудова́ную ла́зню длѧ ωмы́тѧ тѣ́ла своє́гω. В(ъ) то́й ла́знѣ розма́итыи лю́де ω(т) хоро́б(ъ) розмаи́тых(ъ) быва́ли уво́лнены и уздоро́влены за по́мочу преч(с)тыѧ двы, кото́рои црковъ на(д) тоє́ю ла́знею сѧ знайдова́ла. Пролóгъ авгу .лд.

Чудо дванадцѧтоє. По сме́рти Антѡ́нїѧ патри́кїѧ Рома́нъ це́саръ хотѣ́лъ ту́ю ла́зню, подъ црквою престы́ѧ бци зостаю́чую, зопсова́ти, але престаѧ бца в(ъ)ночѝ през(ъ) со́нъ показа́ласѧ єдному̀ млоде́нцевѣ, сро́днику Нѣ́кторовому, и росказа́ла з(ъ) гро́збою єму̀, жебы̀ не псованω цркви Неωрі́йской. На за́втрѣшный день млоде́нецъ, ω(т) сна̀ вста́вши, повѣ́далъ вѣде́нїє своє́ ма́тцѣ Нѣ́кторовой. Нѣ́кторъ зась поспо́лу з(ъ) младе́нцемъ повѣда́ли Рома́ну це́саровѣ, кото́рый мѣсто зопсова́нѧ ωчи́стилъ ту́ю ла́зню и бо́лшую збудова́лъ на честь престо́и бци. Там же

Чудо трынадцѧтоє. Невѣ́ста нѣ́котораѧ, хоро́бою вели́кою знѧ́таѧ, // пошла̀ до цркви прсто́и бци в(ъ) Неѡ́рыи, кото́рой невѣ́стѣ, молѧ́чойсѧ тамъ, показа́ласѧ в(ъ)ночѝ преч(с)таѧ два и мо́вила є́й: «Идѝ в(ъ) малы́й мой домъ и бу́детъ ти цѣлба̀». Те́ды невѣ́ста, вста́в(ъ)ши ω(т) сна̀, шла̀ ωхо́тне до цркви престы́ѧ бца въ Неѡ́рыи и въ ла́знѣ є́й мы́ласѧ и зоста́ла здоро́вωю. 85 зв. Та́м же

Чудо чтырнадцатоє. Прп(д)бный Антѡ́нїй за́конникъ, ро́домъ рымлѧни́нъ, зло́та и срѣ́бра и на́чынѧ церко́вного в(ъ) де́л(ь)ву, то̀ єстъ в(ъ) бо́чку вложи́вши и ωбруча́ми желѣ́зными збивши, в(ъ)ки́нулъ в(ъ) мо́ре, а са́мъ, ωдышо́лъ длѧ гоне́нїѧ ω(т) лати́ннωвъ и ме́шкал(ъ) при мо́рѣ на єдно́мъ ка́мени. По́тымъ рѡ́ку ω(т) створе́нѧ свѣ́та шесть ты́сѧщъ шест(ь)со́тъ чтырна(д)цатого, м(с)ца септе́врїа, пѧ́того днѧ, повста́ли вѣ́тры вели́кїи и мо́ре ве́л(ь)ми збу́рилосѧ и поднесло̀ ка́мень з(ъ) преп(д)бнымъ Антѡ́нїємъ и принесло̀ єгѡ на ка́мени до вели́когω Новгωрода, ру́скогω мѣ́ста, в(ъ)ночѝ и ста́лъ ка́мень, где архїєп(с)кωпъ Новгорѡ́дскїй Ники́та збудова́лъ єму̀ црквъ деревѧ́ную малу́ю въ имѧ̀ пре //сты́ѧ бци, ч(с)тнагω єй рож(с)тва. По лѣ́тѣ єди́номъ рыбакѝ бли́зко того̀ ка́менѧ ры́бу лови́ли, кото́рымъ преп(д)бный Анто́нїй мо́вилъ: «Ма́ю єди́нъ сли́токъ срѣ́бра. То́є взѧ́вши, заки́н(ь)те сѣ́ти ва́ши в(ъ) лови́тву и, що зна́йдете, неха́й бу́детъ в(ъ) домъ престы́ѧ бци». На то́й часъ рыбаки вы́тѧгли з(ъ) ры́бами вели́кую де́лву, ωбруча́ми желѣ́зными змо́цненую, ω(т) стго Антѡ́нїѧ в(ъ) мо́ре в(ъ)киненую, кото́рую стый Антѡ́нїй, взѧ́вши, збудова́лъ монастыръ престо́и бци. Пролюгъ. Мца августа .г.д. 86

Чудо пѧтнадцатоє. В землѣ Гишпа́нской, в(ъ) мѣ́стѣ До́рнѣ, єде́нъ сщенникъ в(ъ) день стый недѣ́лный пошо́лъ на вло́вы. Ѡба́чивши звѣрѧ̀, єдно̀, же сѧ в(ъ) я́му по(д) зе́млю скры́ло, в(ъ)пусти́лъ тамъ ру́ку, же́бы о́ноє Іво въ Феатрумъ при(к).

ытгулъ вытагнулъ. Але звѣрҍткѡ зникнулѡ, а егѡ в(ъ) тую яму всегѡ цѣлкомъ втаг-
нв. лиѳба нено, где барзо почалъ волати и ламе(н)товати, мовачи: «В(ъ) ѡгни
ѳ. естемъ, ратуйте». Товариши егѡ заразъ прибѣгли, а не моглй ему жадного ратунку дати. По килка днахъ показалъса той сщенникъ въ црквѣ преч(с)-
86 зв. той двы бци, названой Ґавдалупа, // жебы тамъ подакован(ь)е учинилъ преч(с)той двѣ бци црци нб(с)ной за выбавленье, же ему в(ъ) тым(ъ) тажкимъ утрапенью подала ратунокъ. Той сщенникъ напоминалъ всѣхъ людей, жебы ста стили и службы бжей в(ъ) тые дни слухали и жебы преч(с)той двѣ бци, якъ моглй, служили, жебы ѡ(т) ней ратунокъ в(ъ) якимъ-колвекъ утрапенью моглй мѣти.

Баронъ, ро(к). ѳи. **Чудо шестнадцатое.** Пулхеріа, цесароваа грецкаа, збудовала в(ъ) Ко-н(ъ)стантинополю тры церкви на честь престой двѣ бци. За тое престаа бца дала ей такую нагороду, же жиючи з(ъ) мужомъ своимъ Маркіаном(ъ), за позволеньемъ егѡ, заховала чистость девическую.

Ѳеатрумъ жи(т). лю(д). ли(ст) .соз. **Чудо седмнадцатое.** Василій и Євдѡкіа, живучи в(ъ) станѣ малжен(ъ)-скомъ, з(ъ)будовали црковъ коштовную преч(с)той двѣ бци. За тое даный естъ имъ снъ Євдѡки(м) дивнои стобливости и чистости, такъ, же ѡпрочъ мтки з(ъ) жадною невѣстою не розмовлал(ъ). Дла той чистости по смерти
87 егѡ тѣло и ша//ты егѡ през(ъ) долгій часъ несказытелныи зоставали. Видачи тое, матка в(ъ) трунѣ срѣбрной, чистое тѣло сына своего положила и якѡ скарб(ъ) дорогій стерегла, которое тѣло в(ъ) црквѣ, ѡ(т) них(ъ) на честь пречистой дѣвѣ збудованой, было погребеное.

Ґригѡ(р). Туро-н(.). ѡ пох-ва(л). М(р). гла(в). ѳ. **Чудо ѡсмнадцатое.** Гды Костантинъ Великій, цесаръ ґрецкій, будо-вал(ъ) едну црквъ на ч(с)ть пр(с)тѡй бци, припроважено до той церкви стол-пы барзо великіи, которы(х) мнѡгіи люде не моглй рушити. Теды прч(с)-таа два показаласа въ снѣ будовничому и казала ему тро(х) хлопатъ з(ъ) школы взаты, жебы ѡны стол(ъ)пы рушили. И тыи хлопата, взавши стол-пы, в(ъ) церквѣ поставили.

Чудо деватнадцатое. Домъ преч(с)той двы бци в(ъ) землй Галилейской,
Турсель, в(ъ) гисторіи Лаврет. глава .а. в(ъ) мѣстѣ Назаретѣ, стый Іакѡвъ ап(с)лъ и инъшыи ап(с)лы на црковъ ѡбер-нули и посватили, которую црковъ по тысачи лѣтъ з(ъ) Галилеи и з(ъ) Назарету аггли перенеслй до Далмаціи, ѡ(т)толь до землѣ Влоскои, до
87 зв. Лаврету перенесена. //

Чудо двадцатое. В мѣстѣ Флоренціей еденъ члвкъ убогій мѣлъ мнѡ-го цѡрекъ дорослыхъ, але не мѣлъ ихъ чим(ъ) кормити и ѡдѣвати. Того
Вѣнке(н). в(ъ) жи(т). Антони(н). мѣщанина убогого научалъ и напоминалъ Антѡній, архіеп(с)кѡпъ флорен-скій, жебы ходилъ до црквы блговѣщеніа престои бци и жебы преч(с)тую дву бцу просилъ ѡ споможенье в(ъ) той црквѣ, котораа црквъ) не тылко в(ъ) мѣстѣ Флоренціи, але по всей землѣ Влоской была славнаа. Послу-халъ архіеп(с)копа мѣщанинъ убогій, завше ходилъ до церкви тоеи и поки набоженство трвало, ѡнъ трвалъ на млтвахъ. Пришовши едного дна бар-

зо ра́но до тоеи цр̃кви, знайшо́лъ тамъ в(ъ) присѣнку передъ дверми двωхъ хло́пцωвъ жебракωвъ, котрые, ω пристю єгѡ не вѣдаючи, почали межи собою розмовлѧти, хто з них(ъ) найбо́лшую ялму́жну здобылсѧ, и мо́вилъ єдѐнъ: «Двѣстѣ золотыхъ червωныхъ, в(ъ) ωдѣню зашытыхъ». Дру́гїй мо́вилъ: «А трыста черво́ныхъ золотыхъ в(ъ) капелюшу маю зашитыхъ». Ѡнъ мѣщанинъ убо́гїй за́разъ ишо́лъ до архїеп(с)кωпа и ωзнаймилъ // єму̀ тоє. Архїеп(с)копъ, призвавши до себѐ тыхъ жебракωвъ, строфова́лъ ихъ якω кла́мцωвъ и злодѣєвъ, же сѧ удава́ли за убо́гихъ и тые грωши, котрыи мѣли у себѐ, ω(т)нали ω(т) людей убо́жшыхъ. Зачымъ тыи слѣпцѣ добро́волне ω(т)дали грωши архїеп(с)копови, жебы̀ розда́лъ убо́жшимъ. Архїеп(с)копъ, взѧвши тые гро́ши, далъ єдномү̀ з нихъ два́дцать и пѧть, дру́гωму далъ трыдцать черво́ных(ъ) золотыхъ, ωста́ток(ъ) ω(т)далъ мѣщанинови убо́гому на потре́бу цωрокъ єгѡ. 88

Чудо двадцатъ первое. Іωа́нъ патрикїй в(ъ) Рыму, не ма́ючи пото́мства з(ъ) жоно́ю своє́ю, ω(т)да́лъ всѣ бога́тства свои преч(с)той д̃вѣ и цр̃квъ на єи имѧ̀ збудова́лъ. Те́ды преч(с)таѧ д̃ва пред(ъ) сме́ртю показа́ласѧ имъ, мо́вачи: «Вы менѐ зе́мныхъ доча́сныхъ бога́тствъ дѣдычкою учынили, а ѧ вамъ лѣпшыи и вѣчныи бога́тства у с̃на своєгω упросила. Пойдѣте жъ за мнωю, до лѣпшого васъ до́му в(ъ)прова́жу. Баронъ, ро(к) .тѯз. Петръ Скарга в(ъ) каза. на сто.

Чудо двадцѧтъ второе. // То́й же Іωа́нъ патрикїй з(ъ) жоно́ю своє́ю пречистой д̃вѣ б̃ци м̃лилисѧ, жебы̀ имъ во́лю свою ωзнаймила и росказа́ла, где бы мѣли ωберну́ти бога́тства и ска́рбы свои. Єдногѡ часу, на́збыть те́плого и горѧчого, снѣгъ выпалъ в(ъ) Рымѣ и гору̀ Єѯквилинскую межы̀ му́рами мѣскими ωсыпалъ. В(ъ)ночи засъ преч(с)таѧ д̃ва б̃ца Іωа́нωви патрикїю, а ωсо́бно жонѣ єгѡ показа́ласѧ и напо́мнѣла ихъ, жебы̀ цр̃ковъ на честь єи збудова́ли на то́мъ мѣстцу, на кото́ромъ бы снѣгъ знашли. Ѡни тоє видѐнїє ωзнаймили па́пѣ Рымскому Ливе́рїю. 88 зв. д̃вицы Ма́рїи Снѣжнои, которо́є сто захо(д)нѧѧ цр̃ковъ пра(ж)нуєтъ.

Чудо двадцѧтъ третеє. Кото́рои но́чи Іωа́нъ патрикїй и жона̀ єгѡ мѣли през(ъ) видѐнїє, тоєи жъ но́чи тако́є жъ мѣл(ъ) видѐнїє Ливерїй, па́па Рымскїй. Видѣлъ въ снѣ пречыстую д̃ву б̃цу, кото́раѧ каза́ла єму̀, где снѣгъ выпалъ, на то́мъ мѣстцѣ церкωвъ подъ именемъ престо́и б̃ци заложити. Иза́разъ Ливе́рїй па́па того̀ жъ днѧ на ту́ю гору̀ ишо́лъ з(ъ) велико́ю проце́сїєю д̃ховенства и лю́ду иншого и заложилъ на то́мъ мѣстцу цр̃кωвъ, кото́рую за // свои ска́рбы и маєтности збудова́лъ Іωа́нъ патрикїй. Назва́но ту́ю ц̃рковъ Ма́рїи бо́лшои. Там же. 89

Чудо двадцѧтъ четвертоє. В Рымѣ былъ в(ъ) яскинѣ базилѣшокъ, кото́рый я́домъ своймъ мно́го людей заразилъ и морил(ъ). Те́ды Ле́ω Тре́тїй, па́па Рымскїй, на успе́нїє престои б̃ци зо всѣмъ лю́дом(ъ) рымскїм(ъ) учинилъ проце́ссїю до цр̃кви прч(с)тои д̃вы и за єи по́мочу зоста́ли во́лными рымлѧне и безпе́чными ω(т) ядовитого базилѣшка. Барωнъ, ро(к) .ωмв. книги .і.

Чудо двадцѧтъ пѧтоє. Тарна́кум, мѣсто в(ъ) землѣ Францу́зкой, ωблеглѝ непрїѧтели. Ѡбыва́телѣ, не могучи ωборонитисѧ, взѧли ключѣ ω(т) бра́мъ мѣскихъ и принеслѝ до цр̃кви престо́и б̃ци и єи ω(т)далѝ, про́сѧчи єи ω ратунокъ и мѣсто єи в(ъ) ωборо́ну подалѝ. Те́ды в(ъ)ночѝ преч(с)таѧ д̃ва Алоѯ(з). Новари(н), ли(ст) .рнг.

ѡ прч(с). двѣ. такїй страхъ надъ непрїѧтелами учынїла, же непрїѧтели, покинув(ъ)ши в(ъ)весь ѡбо́зъ свой, утеклї.

Тирїусъ книги кв. 89 зв. ѡ войнѣ ст. и глава̀. в.

Чудо двадцать шестоє. В мѣстѣ, Антара́сдосъ назва́номъ, в(ъ) провѣнцїи Фенѣцїєй, ап(с)лъ Петръ збудова́лъ црковъ пре(с)той // бци на ч(с)ть, в(ъ) кото́рой црквѣ и до сего̀ дна вѣрнымъ людє́мъ мнѡгїи добродѣйства преч(с)таѧ два бца ѡсвѣдча́єтъ.

Форту-на(т) в(ъ) жи(т). єгѡ.

Чудо двадцѧтъ семоє. Стый Григо́рїй, єп(с)копъ Туроне́нскїй, єдногѡ ча́су пришо́лъ на у́треню до це́ркви преч(с)тои двы бци и та́мъ великую свѣтлость ви́дѣлъ, з(ъ) кото́рои невимо́вне сѧ утѣшилъ.

Никифо(р) кни(г) .нв. ѡ ѡ(т)рече(н). мира.

Чудо двадцатъ осмоє. Стогѡ Стефа́на, кото́рый за икѡны стыи терпѣлъ ѡ(т) Костанти́на Копро́нима, ро́дичи былѝ на́божные, а́ле не мѣли сы́на и просили бга, жебы сына моглѝ мѣти. А найба́рзѣй ѡ тѡє просили бга въ Влахе́рнахъ в(ъ) цркви престо́и бци, где ма́тка єгѡ, млачиса бгу и престо́й бци уснула и въ снѣ ви́дѣла преч(с)тую дву бцу, велико́ю свѣтлостю ѡто́чену, котораѧ мо́вила є́й: «Невѣстѡ, идѝ в(ъ) поко́ю, бу́дешъ мѣти въ чре́вѣ сы́на, ве́длугъ про́збы твоє́и». Ѡчкну́вшиса невѣста ѡ(т) снà, шла додо́му и зачала̀ сы́на и породи́ла, кото́рый былъ назва́ный Стефа́нъ и мнѡго

90 терпѣлъ по́тымъ за и́коны стыи. //

Чудо двадцѧтъ девѧтоє. В Мало́й Ро́ссїи, в(ъ) повѣтѣ Льво́вскомъ, в(ъ) монастыру̀ Кре́ховском(ъ), на блговѣще́нїє пр(с)тои бци сама̀ свѣча̀ запали́ласѧ в(ъ) цркви покро́ва пр(с)то́и бци при тра́пезѣ по(д) часъ всено́щного, бо всено́щноє в(ъ) це́ркви преѡбраже́нїѧ г(с)днѧ ѡ(т)правова́ли (зна́ти, же преста́ѧ бца хотѣла, же́бы єй урочи́стость в(ъ) єй це́рквѣ была̀ целебро-ва́на).

Чудо трыдцатоє. В Мало́й Ро́ссїи, в(ъ) повѣтѣ Га́лицко(м), недале́ко ѡ(т) мѣста Коломыи, была̀ перед(ъ) тымъ пу́ща в(ъ) кото́рой человѣкъ єде́нъ, хо́дачи, засну́лъ подъ де́ревомъ вели́кимъ. Въ снѣ показа́ласѧ єму пречи́стаѧ два бгоро́дица и каза́та то́є де́рево подтѧти и це́рковъ з(ъ) негѡ на то́мъ же мѣсцу на че́сть престо́и бгоро́дици збудова́ти. Человѣкъ о́ный, ѡ(т) снà въста́вши, подтѧвъ то́є де́рево, ду́ба вели́кого, и ве́длугъ росказа́нѧ ма́тки бжеи, збудова́лъ єй на че́сть це́рковъ невели́кую, кото́рую назва́но успе́нїє престо́и бци. Ту́ю црковъ поты́мъ тата́ре спали́ли, єдна́къ и́ншую збу-

90 зв. дова́но та́мъ же, при кото́рой цркви // монастыре́цъ знайду́єтьса, кото́рый Толма́чикъ называ́єтъса.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖИ ЗАКОННИКАМИ

С. Нико(н) в(ъ) патери(к). Ски(т)ско(м).

Чудо первоє. Стый Ѳеѡкти́стъ пришо́лъ до Іер(с)ли́му поклони́тиса гро́бу г(с)дню и почу́лъ го́лосъ ѡ(т) образа престо́и бци: «Инокѡмъ тре́ба в(ъ) ке́лїи сидѣти, ми́рскимъ ты́лко людє́мъ нале́житъ на пра́здники ходи́ти».

Чудо второе. Блженный Досіѳей, мл(д)нцемъ будучи, пришо(л) до црькви в(ъ) Геѳсіманіи, где видѣ(л) маліованыи муки // пекелныи, на которыи гды, стоачи, гладѣлъ и дивовалса имъ, показаласа ему невѣста зацнаа в(ъ) шатахъ пурпуровыхъ, стоачаа близко негѡ, котораа научала егѡ, за якій грѣхъ в(ъ) якую муку люде бываютъ) ѡсужены. Мовилъ до тоеи невѣсты Досифей: «Госпоже, что сотворит(ъ) кто, да избавится ѡ(т) мукъ сихъ». Ѡ(т)повѣдѣла ѡна ему: «Постиса и не яждь маса и молиса часто и избавишиса мукъ». Гды ему таа невѣста повѣдѣла тыи тры приказана, потым(ъ) невидима стала, бо то была преблгословеннаа Маріа бца. Взавши тыи три приказана до ср(д)ца своегѡ ѡ(т) престои бци, Досіѳей млоденецъ пошолъ до монастыра и зосталъ законникѡмъ. Для того в(ъ) монастыри законники постатъ, маса не ѣдатъ и бгу са молатъ. 91 С. Дороѳей в(ъ) жи(т). С. Досіѳеа, ученѧ своегѡ.

Чудо третее. Маргарита, крола венгерского цорка, законница, набожнаа была до прч(с)тои двы бци и мешкала в(ъ) монастырѣ на има преблгословенной двы Маріи бци збудованномъ на выспѣ Дунайской. А гды мѣла умерти, показаласа ей пре//ч(с)таа два и корону вложила на голову ей. Там же видѣла ѡна драбину высокую, ѡ(т) землѣ ажъ до нба, презъ которую престаа бца в(ъ)ступовала и за нею Маргарита, короною приоздоблена, пошла до нба на мешканье. Гари(н) в(ъ) Ко(м)н(ъ)едіи, в(ъ) 91 зв. жи(т). ей.

Чудо четвертое. Авва Геммендорійскій Еустафій з(ъ) иншими законниками на утрени гды млилиса бгу, показаласа имъ преч(с)таа два бца и на золотомъ ланцусѣ спустила на нихъ корону, на которой написано было: «Ѡ ласкаваа! Ѡ преподобнаа! Ѡ сладчайшаа два Маріа!» Потымъ преч(с)таа два голосно мовила: «Якѡ я нынѣ естемъ в(ъ) славѣ моей, так(ъ) ты и всѣ зо мною будут(ъ) вьвѣки». Цезарій, книги .з. гла(в) .кл.

Чудо патое. Петръ законнитъ [!] ѡ(т) Алкантари пред(ъ) смертю своею видѣлъ преч(с)тую дву бцу и стго Іѡан(ъ)на еv(г)листу, ѡ(т) которыхъ упевненый будучи ѡ пришломъ збавленіи своемъ, з(ъ) великои радости почалъ спѣвати: «Возвеселихъса ѡ рек(ъ)шихъ мнѣ, в(ъ) домъ г(с)днь в(ъ)нійдемъ». // Юсти(н) Мехѡ(в). ди(с) .тчв. 92

Чудо шестое. Грыфѡнъ законникъ маранѣтѡвъ невѣрныхъ наворочалъ наукою своею до вѣры хр(с)тіанскои, а гды з(ъ) науки егѡ шидили и смѣалиса, мови(л) ѡнъ до кнажатъ ихъ: «Чи увѣрите в(ъ) Ха, если слнце назадъ вернетса?» Ѡ(т)казали маранѣтѡве: «Увѣримѡ». В(ъ) той часъ Грыфѡнъ, павши кѡлѣнами на землю, почалъ млитиса бгу, жебы на(д) тымъ народѡмъ умилосердилъса и навернулъ егѡ до вѣры правдивои для млтѡвъ преч(с)тои двы бци, которои в(ъ) той днь успеніе христіане праздновали. И заразъ за предстательствѡмъ мтки бжеи слнце назадъ ѡ(т) заходу на всходъ и знову ѡ(т) всходу на заходъ вернулоса, що видачи, маранѣтѡве з(ъ) кназем(ъ) своим(ъ) до Ха навернулиса и в(ъ) негѡ увѣрили. Юстин(ъ) Меховій, ди(с) .тз.

М(с)ца юнѧ. днѧ ві. про-ло(г).
92 зв.

Чудо семое. Стый Петръ, Аѳѡнскій законникъ, знайшо́лъ на горѣ Аѳѡнской печеру темную, в(ъ) которой мнѡго было гадѡвъ и духѡвъ злыхъ мешкаючыхъ, ѡ(т) которыхъ стый Петръ, мешкаючи там(ъ), мнѡгїи поно-сил(ъ) бѣды и напасти, єднакъ всѣхъ // духѡвъ злыхъ выгналъ ѡ(т)толь, молѧчиса преч(с)той двѣ бци и на помочъ єй призываючи. Такъ была пре-стаѧ бца тамъ страшнаѧ злы(м) духѡмъ, же ґды имѧ престои бци почули въ призыванїи ѡ(т) Петра стогѡ, на той часъ безъвѣсти утѣкали.

В(ъ) жи(т). с. Петра, Аѳон-ска (г).

Чудо осмоє. Стому Петру Аѳѡнскому, ґды ѡнъ зосталъ законникѡм(ъ), явиласѧ въ снѣ пр(с)таѧ два бца и показала єму мѣстце на горѣ Аѳѡнской, жебы тамъ мешкалъ.

В(ъ) про-ло(з) .кг. маѧ, сло-во ѡ(т) патери(к).

Чудо девѧтоє. Авва Єустафїй Дула видѣлъ сонъ такій, здалосѧ єму, же былъ в(ъ) Вифлеѡмѣ молѧчїйсѧ, где показаласѧ єму преч(с)таѧ два бца, шатою пурпуровою ѡблеченна и мовила: «Ѡ(т)рекшыисѧ мира цр(с)тва ради нб(с)ного, трудомъ и подвигом(ъ) и смиренномудрствомъ мнѡгимъ должни сут(ъ) без(ъ)молвно работати бгу».

93
В(ъ) жи(т). с. Аѳа-на(с). Аѳон-ска(г).

Чудо десѧтоє. В горѣ Аѳѡнской ігумен(ъ) стый Аѳанасїй з(ъ) монас-тыра своєго вышолъ былъ длѧ недостатку // монастырского, не хотѧчи црькви будовати, которого преч(с)таѧ два в(ъ) дорозѣ поткала и казала єму до монастыра вернутисѧ и обѣцаласѧ сама стройтелкою быти тоєи обители. А ґды ѡнъ не вѣрилъ жебы то преч(с)таѧ бца была, длѧ увѣренѧ єгѡ палца-томъ, которїй в(ъ) руцѣ мѣла, ударила в(ъ) скалу, и заразъ з(ъ) скалы вода вышла и до сегѡ часу идетъ, а сама невидима престаѧ бца стала. И в(ъ) той часъ стый Аѳанасїй до монастыра своєго вернулсѧ.

Зверца(д). прикла(д). ли(ст). чг.

Чудо одинадцатоє. Фавстрадъ, авва карбоненскїй, ґды єгѡ ѡбрано на урѧдъ црковный болшый, утѣкъ до єдного монастыра и скрылъсѧ. Тамъ през(ъ) килька днїй и ночїй трвалъ на млтвѣ и былъ в(ъ) захвиценю. Показа-ласѧ єму преч(с)таѧ два бца, несучи на рукахъ своихъ Ха, сна своєго, ко-торую ґды ѡбачилъ, упалъ пере(д) нею на землю, просѧчи єй, жебы на(д) нимъ учынила мл(с)рдїє. Мовила єму прч(с)таѧ два: «Чему сѧ трвожиш(ъ)?» Поты(м) дала єму на руки Ха, сна своєго, и рекла: «Ѡзми сна моєго и хо-

93 зв.

вай у себе». Пришедше до себе по тымъ ви//дѣнїи, Фавстрадъ зрозумѣлъ, же волѧ бжаѧ на тымъ была, абы єму снѡве бжїи члѡнки Хвы в(ъ) ѡпеку бы-ли даны. И на той часъ южъ взѧ(л) на себе урѧдъ монастырѧ Кларавал-ского.

Григорїй презви-теръ в(ъ) жи(т). єго.

Чудо дванадцѧтоє. Стый Ѳеѡдоръ Сїкеѡта в(ъ) мѣстѣ Анастасиѡполю набожный былъ до преч(с)тои двы. Ґды не стало в(ъ) монастыру єгѡ пшени-цѣ, казалъ взѧти ѡстатѡкъ муки и поставити в(ъ) начиню на олтарѣ предъ престою бцею. Теды на другїй день за причыною преч(с)тои двы пришло до монастыра з(ъ) Ципру трыдцатъ ѡкрутовъ, збожем(ъ) наладованыхъ.

Чудо трынадцѧтоє. В горѣ Сїнайской єдногѡ часу не стало оливы. Пре-

п(д)бный ω(т)цъ Іωа́нъ ігу́менъ пошо́лъ до скиту, назва́ногω Арсе́л(ь)аоай, и проси́лъ тамъ ω(т)ца̀ Геωргі́а арселайту, жебы̀ з ни́мъ ишо́лъ на гору̀ Сі- В(ъ) патеры(к). найскую, где пришо́вши, прова́дилъ до єлеωхранилни́цѣ и проси́лъ єгὼ, Ски(ц)- жебы̀ млтву учыни́лъ надъ де́лвами оли́вными. Ѡ(т)цъ Геωргі́й помоли́вса ко(м). надъ єдны́мъ ты́лкω сосу́домъ, и // за́разъ з(ъ) тогὼ сосу́ду вы́йшла оли́ва, 94 кото́рую че́рпали, в(ъ) и́ншыи сосу́ды в(ъ)лива́ли и налили́ и́хъ. Ви́дачи тое, ігу́менъ хотѣ́лъ назва́ти той сосу́дъ и́менемъ ω(т)ца Геωргі́а, а́ле ωнъ ігу́- мену ω(т)каза́лъ: «Єсли́ тωє учы́нишъ, зно́ву оли́ва ωскудѣ́етъ в(ъ) сосу́дѣ, лѣ́пше назовѝ єго̀ и́менем(ъ) бци». Що учыни́лъ ігу́мен(ъ). Дла то- го̀ за предста́телствомъ бжі́а мтри якъ ω(т) жро́дла, выходи́ла оли́ва з(ъ) тогὼ сосу́ду, кото́рі́й сосу́дъ и дна̀ ны́нѣшнагω знайду́єтьса въ горѣ Сі́на́й- скωй и гори́тъ тамъ ла́мпа на честь преблгослове́нной двѣ бци.

Чудо чтырнадцатоє. Єде́нъ стары́й за́конникъ, ме́шкаючі́й въ горѣ Єлі- ωнской, замкну́вшиса, кла́налъса за́вше о́бразови престои бци, кото́раа Софро́ній Ха на рука́хъ свои́хъ держа́ла. И за то́є злы́й ду́хъ сро́го воєва́лъ на тогὼ в(ъ) цвѣт- ста́рца грѣхώмъ теле́снымъ нечы́стымъ. А гды̀ єдного̀ дна, бу́дучи в(ъ) вели́- ни(к). ком(ъ) утрапе́нью ω(т) поку́съ теле́сныхъ, ста́рецъ пла́калъ и мо́вилъ непрі- дховно(м). ателеви ду́шному: «По́ки ты, злы́й ду́ше, не ωста́вишъ менѐ? Ѡ(т)идѝ ω(т) гла(в) менѐ // ю́жъ, кото́рі́й зо мно́ю ста́рѣлесьса». Гды тωє ста́рецъ мо́вилъ, пока- .ме. за́лъса єму̀ злы́й ду́хъ и мо́вилъ: «Присагнѝ мнѣ, же нѣко́му тогὼ не ска́- 94 зв. жешъ, що а̀ тобѣ скажу̀, и ю́жъ на тебѣ̀ болшъ не бу́ду воєва́ти». Приса́глъ єму̀ ста́рец(ъ) то́є захова́ти. Те́ды мо́вилъ єму̀ злы́й ду́хъ: «Не кла́найса то- му̀ о́бразови и ю́жъ не бу́ду воєва́ти на тебѣ̀». На за́втрѣйші́й день сказа́лъ то́є ста́рецъ аввѣ Θеώдорови єліωтови, ме́шкаючому в(ъ) ла́врѣ Фарра́нской, кото́рому Θеώдоръ каза́лъ кла́натиса о́бразови пре(с)то́и бци, нѣчо́го на при- са́гу не дба́ючи. По́тымъ зно́ву показа́лъса злы́й ду́хъ ωному ста́рцеви за- тво́реному, мо́вачи: «Що́ то єстъ, злы́й ста́рче, же присаглъесь нѣко́му тогὼ повѣда́ти, що а̀ тобѣ мо́вилъ, чему̀ жъ то́є ωбави́лесь, зачы(м) на стра́шном(ъ) су́дѣ я́кω крывоприса́зца бу́деш(ъ) осу́жденный». Ѡ(т)каза́лъ ста́рецъ: «Вѣ- даю, же мъ приса́глъ, єдна́къ створи́телеви своє́му бу́ду кла́натиса, а тобѣ не бу́ду повинова́тиса».

Чудо пАтнадцатоє. В монастырѝ єдно́мъ былъ за́конникъ на има̀ // 95 Ієрωнимъ мала́ръ до́брый, кото́рі́й образъ преч(с)тои двы барзо пі́єнкный ма- Про(м)- лі́овалъ. Ді́авола зась малі́овалъ ба́рзо шпе́тного. Ді́аволъ, за то́є розгнѣ́- птуа́р вавшиса, поча́лъ на негὼ воєва́ти ба́рзо грѣхо́мъ теле́снымъ нечы́стымъ, по- учна ω каза́л(ъ)са єму̀ в(ъ) ωсо́бѣ невѣ́сты, ба́рзо пі́ен(ь)кнои, кото́раа невѣ́ста чу́дахъ мо́вила Ієрωнѣ́мови, на грѣ́хъ зезвола́ючому: «Ты е́стесь єкклесі́арха на томъ пре(с). мѣ́стцу, поберѝ жъ скарбы црќωвныи и идѝ до менѐ и бу́дешъ зо мно́ю утѣ́- двы, хи зажыва́ти». Гды поча́лъ Ієрωни́мъ зло́то, срѣ́бро в(ъ) црквѣ бра́ти и ла- при(к) ма́ти, ді́аволъ вели́кимъ го́лосомъ завола́лъ в(ъ) монастырѣ̀: «Бѣга́йте и има́й- .ка. те Ієрωни́ма, кото́рый це́рковъ выкра́дуєтъ». Прибѣ́гли за́конники до црк- ви, знашлѝ Ієрони́ма на то́й зло́й робо́тѣ и привaза́ли до столпа̀ єгὼ. Въ то́й часъ ді́аволъ показа́лъса єму̀ и смѣа́лъса з(ъ) негὼ, мо́вачи: «Вѣ́даєшъ те, же сь менѐ шпе́тного малі́ова́лъ, ωто жъ тебѣ̀ за то́є спа́латъ, Мрі́ю зась ма- лі́ова́лесь ба́рзо сли́чную, мо́въ же є́й тепе́ръ, жебы̀ помогла̀ тобѣ̀». Те́ды

95 зв. Ієро́ним(ъ) поча́лъ призыва́ти на рату́нокъ преч(с)тую дву // бцу, котораѧ за́разъ показа́ласѧ єму̀ и, ѡ(т)вѧзавши єгѡ, каза́ла итѝ звонѝти на у́треню, а до столпа̀ дїа́вола привѧза́ла. А гды за́кѡнники пришлѝ на утреню до церкви, дїа́вола почалѝ би́ти, кото́рый вола́ючи утѣклъ ѡ(т) ни́хъ. Ієро́ним(ъ) зась повѣдѣл(ъ) все, що́ сѧ з ни́м(ъ) дѣѧло.

Цезарїй, кни(г) .г҃. гла(в) .гі. **Чудо шестнадцатоє.** В мѣстѣ Боно́нїи, в(ъ) провѣнцїи Коле́нской, една̀ двица и́менемъ Алхейда зоста́ла инѡки́нею, котру́ю преслѣдова́лъ и скуша́лъ злый ду́хъ, явне показа́вшисѧ є́й в(ъ) ѡсо́бѣ млоде́нца и мо́вачи, жебы̀ з(ъ) монастырѧ̀ вы́шла в(ъ) свѣтъ и ро́скошей свѣцкихъ теле́сныхъ зажыва́ла. А гды̀ она̀ призва́ла на по́мощъ преч(с)тую дву бцу, мо́вачи до ней аггл(с)кѡє поздоровле́ньє «Ра́дуйсѧ, ѡбрадова́ннаѧ, г(с)дь с тобо́ю»,— злый ду́хъ утѣкл(ъ) ѡ(т) ней.

Чудо семнадцятоє. В Іерусали́мѣ былъ монасты́ръ престо́и бци, в(ъ) кото́ромъ не ста́ло хлѣба єдногѡ ча́су. За́кѡнники хотѣли пойтѝ, з(ъ) монас-
96 тырѧ̀. Те́ды ста́ршїй мо́вил(ъ): «Бра́тїє, млѣмосѧ, не подо́бнаѧ, // жебы̀ смо не мѣли хлѣба, слу́жачи той вл(д)чци, кото́раѧ всему̀ свѣту зе́рно жи́зноє
С҃. Григо(р). єп(с)копъ Туроне(н). кни(г). на ч(с)ть мнѡ(г). мчнко(в). породи́ла». А гды цѣлую ночъ млилисѧ ве́длугъ росказа́нѧ ста́ршого, на дру́гїй днь по́лны гу́мна знашлѝ збо́жа, такъ, же не моглѝ дверей ѡтворѝти. По́тымъ другїй разъ то́й же монасты́ръ гды зубо́жалъ, не мѣли чогѡ ѣсти за́кѡнники, ста́ршый росказа́лъ, жебы̀ сѧ презъ нѡчъ моли́ли. Гды то́є учыни́ли, на другїй днь знайшли вели́кую бры́лу зло́та на о́лтарѣ, кото́рую положи́лъ агглъ. А то́є все спра́вила преч(с)таѧ два своймъ предста́телствомъ, кото́раѧ въ го́лодѣ и в(ъ) убо́зствѣ людей рату́єтъ.

Чудо осмна́дцатоє. В Ро́ссїи Вели́кой знайду́єтъсѧ тр(о)ци сто́и монасты́ръ знамени́тый, двана́дцать миль ѡ(т)ле́глый ѡ(т) Мо́сквы, столе́чного мѣста ца́рского. В(ъ) томъ монастырѝ Се́ргїю, ігу́менови молѧ̀чомусѧ, и Ни́кону преч(с)таѧ два бца з(ъ) ап(с)тломъ Петро́мъ и Іѡа́нномъ Бгосло́вомъ показа́ласѧ и дала̀ єму̀ лѣску

96 зв. **Чудо девятнадцатоє.** В землѣ Моско́вской, в(ъ) монастырѝ // Тифі́нско(м), кото́рый є́стъ на(д) рѣко́ю Тифино́ю, преста́ѧ бца указа́ласѧ Геѡргїю панама́ру сидѧчаѧ на коло́дѣ сосно́вой, пере(д) не́ю стоѧлъ сты́й Нїкола́й, архїере́й Мѵрре́йскїй, и каза́ла Геѡргїю итѝ до ігу́мена и до всей бра́тїи єгѡ и мо́вити и́мъ ре́чы нѣѧкїи на пожы́токъ дхо́вный.

Чудо двадцатоє. Іѡа́нъ Бо́сый з(ъ) села Поча́єва ви́дѣлъ на скалѣ стоѧ́чую преч(с)тую дву бцу, перед(ъ) не́ю стоѧл(ъ) за́кѡнникъ, кото́рїй в(ъ) скалѣ ме́шкалъ, и повѣда́лъ тому̀ Іѡа́ннови Бо́сому и хлопѧ̀тѡмъ з(ъ) села̀ Поча́єва, пасу́чимъ овци на горѣ бли́зъкѡ тоєи скалы̀, же преста́ѧ бца стоѧла на то́й скалѣ, кото́рои тамъ стопа̀ є́стъ вы́рыта и за́вше сѧ в(ъ) то́й сто́пѣ вода̀ чы́стаѧ знайду́єтъ, кото́рою розма́йтыи хорѡбы улѣча́ютъсѧ. На то́й скалѣ цркѡвъ знамени́таѧ муро́ванаѧ и при цркві монасты́ръ знамени́тый, му́рѡмъ в(ъ)кѡло ѡбве́деный в(ъ) землѣ Ру́ской, на Волы́ни, знайду́єтсѧ,
99[14] кото́рый монасты́ръ ѡ(т) села̀ Поча́єва называ́єтъсѧ Поча́євскїй.//

Чудо двацать первоє. В Малой Рωссіи, в(ъ) монастырѝ Уневскомъ, Арсéній зáкωнникъ и дїáконъ вйдѣлъ во снѣ трывóгу великую и людéй в(ъ) црквй молѧчихъсѧ и волáючихъ з(ъ) плáчемъ до бга и до мтки бжеи, ω ратýнокъ просѧчй. Тáмъ же вйдѣлъ в(ъ) цéрквѣ стоѧчую на повѣтру преч(с)тую дву бцу, котóраѧ плащéмъ своймъ людéй покрывáла и мóвила до нйхъ: «Не бóйтесѧ, дѣтки». | Дѣялосѧ тоє рóку ахЗд. м(с)цѧ юнѧ, днѧ кй.

Чудо двацать второє. В кнѧзствѣ Рýскомъ, в(ъ) повѣтѣ Гáлицкомъ, монастырѝ Скйтскомъ, повѣтре велйкоє пановáло, ω(т) котóрого мнѡго померло зáконнико(в). В(ъ) тóй часъ побóжный іеромонáхъ Филарéтъ, котóрый потымъ ігýменомъ былъ в(ъ) скйтѣ, вйдѣлъ перед(ъ) рождествóмъ Хвымъ третего днѧ въ снѣ пречйстую дву бцу, шарлáтнымъ плащéмъ приωдѣтую, котóраѧ презъ брáму пришлà в(ъ) монастырь Скйтскїй и пошлà до цéркви, на трáпезѣ збудовáной, блговѣщéнїѧ престыѧ бци и стáла в(ъ) фóрмѣ ігýменской и почалà мóвити до зáконмикωвъ [!]: «Ѡ(т) тогò чáсу южъ не // бýдетъ у вáсъ повѣтре пановáти, тылко глѧдѣте тогω, жебы сте в(ъ) жйтїи иноческомъ попрáвилисѧ». Тóє рéкши, преч(с)таѧ два пошлà в(ъ) цар(ъ)скїи двéри. Потымъ іеромонáхъ Филарéтъ ω(т) сну ωчнýлсѧ и вéдлугъ ωбѣтници ма(т)ки бжеи ω(т) тогò чáсу повѣтре южъ в(ъ) Скйтѣ бóлше сѧ не знайдовáло. | Дѣялосѧ тоє рóку ахнв, м(с)ца дека(б). кв. днѧ. | 97 зв.

Чудо двацать третеє. Єдéнъ іеромонáхъ на имѧ Іωанѣкїй мéшкал(ъ) в(ъ) повѣтѣ Гáлицком(ъ), в монастырѝ Скйтском(ъ). В(ъ) суббωту по ýтрени, вышовшы з(ъ) цéркви, заснýлъ в(ъ) кéлїи и вйдѣлъ пре(з) сонъ на нбѣ пречйстую дву бцу, зелéною шáтою (на кштáлтъ сáккоса) аѯáмитною свѣтлою приωдѣтую, котóраѧ ω(т) всхóду слнца на полýдень поступовáла. Предъ нéю єдéнъ ωршáкъ в(ъ) бѣлыхъ шáтахъ и за нéю ωршáкъ другїй так(ъ)же в(ъ) бѣломъ ωдѣн(ь)ю поступовáлъ. Потымъ пришлà до Іωанѣкїѧ, котóрїй палъ нá землю з(ъ) плáчемъ пере(д) нéю и молйлъсѧ єй, волáючи: «Престáѧ дво бце, змйлуйсѧ надо мнóю, утраплéнным(ъ) грѣшникомъ». Той гóлосъ єгω чулъ єдéнъ послýшник(ъ) на имѧ Іωа(н) // в(ъ) кéлїи своéй през(ъ) стѣнý, лицà єй за свѣтлостю и за плáчемъ не мóглъ той іеромонáхъ дóбре вйдѣти. (Агглы то бѣлыми шáтами приωдѣтыи, котóрыи престóй бци служáтъ, передъ нею и за нéю нá нбѣ поступовáли). | Дѧлосѧ [!] тоє рóку ахЗд. мца. ноєв. ѕ. днѧ. | 98

Чудо двацѧтъ четвертоє. Тóй же іеромонáхъ Іωанѣкїй, пóтымъ мéшкаючи въ Львóвѣ, вйдѣлъ презъ сóнъ з(ъ) четверткà на пѧтницу в(ъ)ночѝ преч(с)тую дву бцу, чóрными шáтами приωдѣтую, и чувъ гóлосъ єѝ такїй: «Агглъ до менè мóвилъ: и воспоѝ рáдуѧсѧ тоѧ чудесà». Тóє Іωанѣкїй чýючи, палъ чолóмъ нá землю пере(д) нéю з(ъ) плáчемъ и мóвилъ: «Пáни моѧ, змйлуйсѧ надо мнóю, нéндзнымъ грѣшникомъ». Тóє мóвачи, ωчкнýлъсѧ (стго Іωáнна Дамáскина зáкωнника назвáла то пресвѧтáѧ бца аггломъ длѧ єгò агглского жйтїѧ зáконного чыстого), бо стый Іωáнъ Дамáскинъ на чéсть престóи бци тыи словà написáлъ: «И воспóю, рáдуѧсѧ тоѧ чудесà». | Дѣялосѧ тоє рóку ахЗє. мца іюлѧ з. днѧ.

Чудо двадцать патоє. То́й же ієромона́хъ Іѡане́кїй, ме́шкаючи по-
98 зв. ты(м) // въ Лво́вѣ, в(ъ) патницу пора́ну, ѡ тре́тей годи́нѣ на днь, спачи́, мѣлъ
Дѣлоса през(ъ) со́нъ тако́є виде́нїє. Здало́са єму̀, же бы́лъ в(ъ) яко́йсь црквѣ, где
тоє ро́ку ви́дѣл(ъ) о́бразъ преч(с)тои двы вл(д)чци, кото́раа загнѣ́ванымъ лице́мъ и
ах҃зє. мца очи́ма загнѣ́ваными гладѣ́ла на него̂. По́тымъ о́бразъ поча́лъ ру́шатиса, по-
авгу(ст). тымъ ру́ку свою̀ ѡ(т) о́браза ѡ(т)нала и по(д)несла̀ преста́а бца, наѡста́токъ
ке. дна. о́бразъ престо́и бци ѡ(т) стѣны̀ ѡдорва́лъса и, я́кѡ птахъ, полетѣ́лъ про́сто на Іѡанѣ́кїа стоа́чого, кото́рый з(ъ) вели́кимъ стра́хомъ палъ лице́мъ на зе́млю пред(ъ) престо́ю бцею и лежачѝ на кре́стъ, вели́кимъ го́лосомъ вола́лъ: «Къ богоро́дици прилѣ́жно нн҃ѣ притецѣ́мъ грѣ́шныи, и смире́нно припадѣ́мъ, покаа́нїемъ вопїюще. Вл(д)чце, помозѝ мл(с)рдова́вши на́ ны, потщи́са, я́кѡ изгиба́ємъ ѡ(т) мно́жества грѣхѡ́въ, не ѡ(т)вратѝ рабъ свои́хъ тощъ, тебѣ̀ бо єди́ну засту́пницу има́мы». Такъ го́лосно то́є Іѡанѣ́кїй вола́лъ, же вола́ньємъ свои́мъ самъ себѣ̀ ѡбуди́лъ и з(ъ) вели́кимъ стра́хом(ъ) и вола́ньємъ ѡчкну́лъса. Якѡ милосе́рдный бгъ, лю́бачи вѣ́рныхъ люде́й свои́хъ,
97[15] кара́єт(ъ) и́хъ // за грѣхѝ на се́мъ свѣ́тѣ кара́ньємъ доча́снымъ, же́бы на ѡ́номъ свѣ́тѣ кара́ньємъ вѣ́чнымъ не кара́лъ и́хъ, ве́длугъ Соломѡ́на, мова́чогѡ: «Єго́ же бо лю́битъ гдь, тогѡ̂ и нака́зуєтъ, и би́єтъ вса́каго сы́на ѡте́цъ, єго̀ же прїе́млетъ». Такъ ма́тка бжїа Іѡанѣ́кїа, слу́гу и клїе́нта своє́го, кара́ла гнѣ́вомъ свои́мъ и сро́гостю и грозбо́ю своє́ю, кара́ньємъ доча́снымъ, же́бы єгѡ̂ ѡ(т) вѣ́чногѡ зба́вила кара́нья, бо то́й Іѡанѣ́кїй з(ъ) дшею своє́ю и з(ъ) тѣ́ломъ свои́мъ по бгу пречи́стой бци в(ъ) ѡпе́ку ѡ(д)да́лъса.

Хроника **Чудо двадцать шестоє.** Єде́нъ за́конникъ побо́жный на има̀ Ле́ѡ ви́дѣлъ
француз. въ снѣ̀ стра́шный су́дъ, агглы в(ъ) тру́бы труби́ли и на́рѡды збира́лиса в(ъ)
книги в҃. по́лю широ́ком(ъ). Тамъ стоа́ли двѣ̀ драби́нѣ высо́кїи ѡ(т) землѣ̀ ажъ до нба,
гла(в) ѻє. єдна̀ черво́наа, дру́гаа бѣ́лаа. На черво́ную спира́лъса Хс ѡбра́женый и загнѣ́ваный. Кото́рыи лю́де шлѝ пре(з) ту́ю драби́ну до нба, па́дали на́ зе́млю, и́ншыи з(ъ) тре́тегѡ сто́пна, и́ншыи з(ъ) четве́ртого, и́ншыи з(ъ) поло-
99 зв. ви́цы, и́нъшыи з(ъ) ве́рху драби́ны. По́тымъ удали́са тыи // лю́де до бѣ́лои драби́ны, на(д) кото́рою са преч(с)таа два бца показа́ла. През(ъ) ту́ю драби́ну южъ вступова́ли до цр(с)тва нб(с)ного, до кото́рого и́хъ цари́ца нб(с)наа, мти Ха, цра сла́вы, прїймова́ла.

Дѣлоса **Чудо двадцать семоє.** В Мало́й Россїи, в(ъ) мѣ́стѣ Рогаты́нѣ, єде́нъ
тоє ро́ку ієромона́хъ на има Ісаїа ви́дѣлъ през(ъ) со́нъ на о́болокахъ стоа́чую преч(с)тую
ах҃зі. мца дву бцу и з(ъ) пла́чемъ мола́чуюса за на́рѡдъ лю́дскїй. Архагглъ Гаврїи́лъ
септе. засъ держа́лъ ке́лихъ руко́ю своє́ю и в(ъ) то́й ке́лих(ъ) слезы престо́и бци
кд. дна. ка́пали и па́дали. Та́мъ же нбо ѡ(т)во́реноє было̀, и в(ъ) нбѣ сидѣ́лъ Хс на маєсматѣ [!] и чу́ти было̀ го́лосъ Хвъ до пр(с)то́и бци: «Услыша́на є́сть млтва тво́а».

Чудо двадцать осмое. Амадей законникъ видѣлъ нбо отвореное и чувъ аггла Гаріила [!] мовячого: «Седмъ аггловъ естесмо, которыи родителцѣ бга нашего служимо: «Для того в(ъ) Римѣ, в(ъ) Сициліи и в(ъ) иншых(ъ) сторонахъ заходныхъ образы знайдуютса, где престая бца сидитъ на өронѣ, которую // седмъ аггловъ доколо служачи, окружаютъ и в(ъ) церкви знайдуютса, на честь престои богородици збудованои. Такую церковъ называютъ Марія агглская, же ей в(ъ) нбѣ седмъ аггловъ старшыхъ служатъ. Першій агглъ называется Міхаилъ, кто яко бгъ; другій агглъ называетъса Гавріилъ, крѣпость бжая; третій агглъ называется Рафаилъ, лѣкарсто [!] бжее; четвертый агглъ называетъса Уріилъ, свѣтлость бжая; пятый агглъ называется Сеалтіилъ, млтва бжая; шестый агглъ называется Егудіилъ, хвала бжая; семый агглъ называется Варахіилъ, блгословеніе бжіе. Дискурсъ пѕ. кни(г) .а҃. о Мріи Лаврета(н). 100

Чудо двадцать девятое. Евроинъ, маршало(к) надворный крола франковъ, засталъ законникомъ, потымъ з(ъ) монастыря вышолъ и выступил(ъ) з(ъ) закону. А гды умеръ, законники нѣкоторыи, на(д) рѣкою стоячи в(ъ)ночи, непотребными розмовами бавилиса и, почув(ъ)ши на водѣ шумъ, пытали, кто бы то былъ. Почули о(т)повѣдь: «Діяволи естесмо, душу провадимо до пекла Евроинна, маршалка надворного, // крола франковъ, который з(ъ) закону выступил(ъ)». Теды законники зляклиса и заволали: «Престая дво Мріе, молиса за нами». Мовили злыи духове: «Добре учынилисте, же на ратунокъ Марію взывалисте, бо хотѣлисмо васъ потопити, же васъ порожнюючыхъ и непотребныи слова мовячыхъ знашлисмо». Огоро(д). царици на успеніе пре(с). бци, мова пд. 100 зв.

Чудо трыдцятое. Гавріилъ Осташевскій, будучи жолнѣромъ в(ъ) по(л)скимъ войску, гды под(ъ) Гнѣезномъ з(ъ) шведами была утарчка, конь его в(ъ)грузъ в(ъ) болотѣ, шведы на него напали. На той часъ онъ обѣцалса законникомъ зостати, молячиса пресвятой богородици, просячи ей о ратунокъ, и заволал(ъ): «Пресвятая богородице, ратуй мене, вѣчнымъ твоимъ слугою зостану». И заразъ его конь выскочилъ з(ъ) болота и вынеслъ его з(ъ) рукъ непріятелскихъ. Потымъ онъ засталъ законникомъ и названый естъ Гервасій. // 101

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ИВЕРСКОИ

Чудо первое. По вознесеніи Хвомъ на нбо ап(с)толове в(ъ) Іерусалимѣ кидали лѣосы, которая бы сторона и земля кождому з(ъ) нихъ на проповѣдь зостала. В(ъ) той часъ будучи з(ъ) ними, преч(с)тая два бца казала имъ, жебы кинули лѣосъ, которая бы ей сторона албо земля досталаса. Гды тое ап(с)толове учынили, палъ лѣосъ престой бци на землю Іверскую, которую з радостю приняла пр(с)тая бца, але агглъ показалса пр(с)той бци и мовилъ ей, жебы са не о(т)лучала о(т) Іер(с)лима, и ознаймилъ ей, же образъ ей потомъ в(ъ) землѣ Іверской мѣлъ прославитиса, // и в(ъ) той часъ она тамъ мѣла пановати. Тое рекши, агглъ о(т)ишолъ о(т) преч(с)тои двы. Стефанъ Стогоре(ц) пише въ кни(з)., «Рай мысленый» на(з)ваной, листъ .д҃. 101 зв.

В(ъ) Рай мыслєномъ, листъ .ѕ̃. **Чудо второє.** Преч(с)таѧ дв̃а б̃ца з(ъ) ст̃ымъ Іωа́нномъ дѣв(ъ)стве́нн-кωмъ и възлюбле́ннымъ у́ченикωмъ Х̃вымъ в(ъ) кораблѝ плыну́ли презъ мо́ре до Кvпру выспы, где ме́шкалъ Ла́зар̂ъ, дру́гъ Х̃въ, и жада́лъ ви́дѣти прест̃ую б̃цу. А̂ле вѣтеръ проти́вный потѧгну́лъ и зане́слъ корабе́ль до Аѳо́нскои горы̀, бо та́ѧ прест̃о́й б̃ци презъ лі̃осъ была̀ да́на. На то́й горѣ по́лно было̀ всю́ды божницъ пога́нскихъ и болвано́въ, в(ъ) кото́рыхъ злы́и ду́хове ме́шкали и людє́мъ ω(т)повѣда́ли. Ѡсобли́ве была̀ тамъ божни́ца сла́внаѧ и бол(ъ)ва́нъ сла́вный Апол(ь)лѣ́новъ, где злый ду́хъ ме́шкалъ и ω(т)повѣдалъ людє́мъ, ґды егѡ̑ ѡ̑ що пыта́ли. В(ъ) то́й часъ по всѣ́хъ тыхъ болвана́хъ и божни́цахъ ме́шкаючыи злы́и ду́хове вели́кїй крыкъ учыни́ли, мо́вѧчи: «Зыйдѣте з(ъ) горы̀ всѣ лю́де, ѡшука́ныи ω(т) про́жного Аполли́на, в(ъ) при́стань Климе́нтову и прїимѣте М̃рїю, вели́когѡ б̃га І̃са м̃тръ». Почу́вши то́й го́лосъ,

102 лю́де збѣ//гли́сѧ на бе́регъ мо́рскїй. Ѡба́чивши корабе́ль и ма́тку б̃жїю, пыта́ли, я́къ б̃га породи́ла и яко́го на имѧ̀. А ґды преч(с)таѧ дв̃а почала̀ и́мъ повѣда́ти ω Хр(с)тѣ, правди́вомъ б̃зѣ, кото́рїй уроди́лъсѧ ω(т) не́й, ѡнѝ всѣ па́ли и поклони́лисѧ Хр(с)ту б̃гу, ω(т) преч(с)тои дв̃ы рожде́нному и увѣрили в(ъ) Хр(с)та̀ и крести́лисѧ. Пото́мъ преч(с)таѧ дв̃а, б̃лгослови́вши тамъ всѣ́хъ людє́й и ѡбѣца́вшисѧ ѡсѡбли́вою патро(н)кою того̀ мѣ́ст(ъ)ца быти, ω(т)ѣ́хала кораблє́мъ до Ки́пру.

Там же, л̃истъ .ли. **Чудо третеє.** Ѳеѡфи́лъ, це́саръ ґре́цкїй, образобо́рца, ґды каза́лъ о́бразы з(ъ) ц̃рквей б̃жїих(ъ) выкида́ти, псова́ти, топи́ти, пали́ти, посла́лъ во́инωв(ъ) до всѣ́х(ъ) мѣстъ, же́бы о́бразωвъ шука́ли и псова̀ли и́хъ. В(ъ) то́й часъ была̀ єдна̀ в(ъ)дови́ца в(ъ) сторона́хъ Нике́йскихъ, кото́раѧ мѣла в(ъ) дому̀ своє́мъ о́браз(ъ) преч(с)тои дв̃ы б̃ци и шанова́ла егѡ̑, а ґды там(ъ) пришлѝ во́ины и ѡба́чили о́бразъ, єде́нъ во́инъ то́й о́бразъ уда́рилъ ору́жїємъ

102 зв. в(ъ) лицѐ, и за́раз(ъ) кро́вь, я́къ з(ъ) живо́гω вы̀шла.//

Тамъ же, ли(ст) .лѳ̃. **Чудо четвертоє.** Невѣ́ста, ме́шкаючаѧ в(ъ) сторона́хъ Нике́йскихъ, взѧ́вши в(ъ) дому̀ своє́мъ о́бразъ преч(с)тои дв̃ы б̃ци, же́бы єго̀ во́ины Ѳеωфи́ловы не зопсова́ли, несла̀ на бе́регъ мо́рскїй и тамъ моли́ласѧ прест̃о́и б̃ци, мо́вѧчи: «Вл(д)чце б̃це, изба́ви насъ ω(т) гнѣ́ва беззако́ннагω царѧ̀ и свою̀ икону ω(т) воды̀». Ско́нчивши м̃лтву, ки́нула о́бразъ в(ъ) мо́ре. Тє́ды то́й о́бразъ пра́во ста́лъ наверху̀ воды̀ и уда́лсѧ на за́ходъ с̃лнца и та́мъ през(ъ) мнѡ́гїи лѣта ω(т) б̃га чы в(ъ) суши, чы въ мо́ри былъ утає́ный.

Чудо пѧтоє. Єдногѡ̑ ча́су за́кωнники в(ъ) монастырѣ̀ І́веръскомъ сидѧчѝ и розмовлѧ́ючи ω сп̃се́нїи душе́вномъ, ѡба́чили на мо́ри пла́мень ѡгни́стый я́кω столпъ, кото́рого верхъ до н̃ба по(д)носи́лъсѧ. То́є не ты́лко в(ъ)днь, а́ле и в(ъ)ночѝ мнѡ́го крот(ь) ви́дѣли. По́тымъ всѣ за́кωнники, ме́шкаючїи на горѣ̀ Аѳо́нской, зобра́лисѧ до монастыра̀ І́верского и приближи́вшисѧ до

103 тогѡ̑ столпа̀ ѡгни́стогω, ѡба́чили тамъ о́бразъ прест̃о́и // б̃ци, кото́рый о́бразъ в(ъ) сторона́хъ Нике́йских(ъ) в(ъ) дому̀ єдно́й вдови́ци ору́жїємъ в(ъ) лицѐ во́инъ уда́рилъ и кото́рый ѡ̑наѧ вдови́ца ки́нула въ мо́ре. До тогѡ̑ о́б-

раза гды ближей приходили законники, образъ далей ѡ(т)ступовалъ ѡ(т) нихъ. Тѣды престоѧтель монастыра Іверскогѡ казалъ всѣмъ до цркви зобратиса и молитиса бгу съ слезами, жебы учинилъ ихъ годными приѧти образъ преч(с)тои двы бци и выслухал(ъ) бгъ млтву ихъ.

Чудо шестое. Єдинъ законникъ на имѧ Гаврїилъ был(ъ) в(ъ) монастырѣ Іверскомъ барзѡ побожный. Той єдногѡ часу молачиса мало уснулъ и видѣлъ въ снѣ преч(с)тую дву бцу, котораа мовила єму: «Иди в(ъ) монастыръ и ѡзнайми старшому, же хочу дати имъ образъ свой въ покровъ и помощ(ъ), ты зась безпечно иди на берегъ морскїй и ходи по водахъ, жебы розумѣли всѣ, же маю любовъ и промыслъ ѡ монастырѣ вашомъ и пришла мъ тутъ, жебы м(ъ) вамъ была помощницею». Тоє рекши, преч(с)таа два невидима стала.// Тамъ же, листъ .ма. 103 зв.

Чудо семоє. Гаврїил(ъ), законникъ монастыра Іверскогѡ, ѡзнаймилъ старшому своєму все, що єму престаа бца, въ снѣ показавшиса, росказала. Старшїй казалъ всѣмъ законникомъ зобратиса въ црковъ. И пошли з(ъ) свѣчами и з(ъ) кадилницами на берегъ морскїй, пѣсни набожныи спѣваючи. Тѣды Гаврїилъ законникъ, ведлугъ росказана престои бци, ишолъ на море и ходилъ по верху водъ. И заразъ приближиса до негѡ престои бци образъ, которїй ѡнъ взѧлъ на руки свои, ѡ(т) негѡ взѧлъ старшїй ихъ и внесли той образъ до цркви и поставили на олтарѣ. Тамъ же, лист(ъ) .мв.

Чудо ѡсмоє. В монастырѣ Іверскомъ гды поставили закон(ъ)ники образ(ъ) бжеи мтере в(ъ) црквѣ на олтарѣ, на другїй день пришолъ єкклесїарха до цркви на утреню и не знашолъ образа престои бци на мѣстцу, на которомъ былъ поставленный. Шукаючи всюды, знашли єгѡ на верху брамы монастырскои на стѣнѣ и взѧвши єгѡ, знову въ црквѣ на олтарѣ поставили, але знѡву // образъ вышол(ъ) на браму монастырскую и многокроть тоє дѣалоса. Тамъ же, ли(ст) той же. 104

Чудо девѧтоє. Гаврїилу, законникѡвѣ Іверскому, показаласа знову въ снѣ престаа бца и мовила єму: «Иди въ монастыръ и мовъ законникѡмъ, жебы ма не искушали, бо мъ ѧ пришла тутъ не дла тогѡ, жебы менѐ стерегли, але жебы мъ васъ стерегла не тылко на семъ, але и на ѡномъ свѣтѣ. Дла тогѡ престаа бца рекла єму тоє, жебы болше образа єи зъ брамы монастырскои (где ѡна собѣ мѣстце ѡбрала) не важилиса брати и до цркви носити. Почувши тоє, Гаврїилъ ѡзнаймилъ старшому своєму и в(ъ) той часъ збудовалъ на брамѣ монастырской црковъ въ имѧ прстои бци Портайцкой и двери на другой сторонѣ и ѡ(т) тогѡ часу чуда розмайтыи в(ъ) монастырѣ Іверскомъ дѣалиса: хромыи ходили, слѣпыи прозирали, бѣснуючыиса волными ѡ(т) бѣсов(ъ) ставали и всѣ хорыи уздоровленны бывали. Тамъ же, ли(ст) .мг.

Чудо десѧтоє. Амира, воєвода перскїй, з(ъ) войсками воєвалъ на // Костантїнополь землею и моремъ. Почувши, же въ горѣ Аѳѡнской мнѡгїє были монастырѣ, взѧлъ пятнадесятъ кораблей и пришедши до горы, стали ведле монастыра Іверского. Закон(ъ)ники, видячи варваровъ, взяли ѡб- 104 зв. Тамъ же, ли(ст) .мд

разъ престои бци и сосуды црковныи и сховали въ єдной вежѣ и сами сѧ тамъ же скрыли и млилисѧ престой бци з(ъ) плачемъ пре(д) образомъ єй, жебы йхъ боронила ω(т) варварωвъ, которыи обитель стую спустошили и разорили. Выслухала пречистаѧ два бца млтву йхъ, бо в(ъ)ночи за предстателствомъ престои бци великаѧ бурѧ на морѣ встала и всѣ кораблѣ перскіи покрушила и в(ъ) глубокости морской персωвъ потопила, тылко самъ зосталъ живый Амира воєвода, которїй з(ъ) покорою пришовши до монастырѧ Іверскогω, далъ законникωмъ достатокъ злота и срѣбра, мовачи: «Слуги бжїи, млитесѧ за мене, жебы м(ъ) и ѧ не згинулъ, ωзмѣте пѣнази и знову поставте муры коло монастырѧ вашего». И ведлуг(ъ) слова єгω законники, взѧвши гроши, выставили коло монастырѧ своєго муры высокїє,
105 ко//торыи и донынѣ знайдуютъсѧ.

Тамъ же, лист(ъ) мє. **Чудо одинадцатоє.** Єдногω часу не стало муки на хлѣбъ въ монастырѣ Іверскомъ. Длѧ тогω старшый тогω монастырѧ барзо фрасовалсѧ, але єму въ снѣ показаласѧ преч(с)таѧ два бца и мовила: «Что скорбиши за лишенїє муки, иди видѣти прїѧтелище исполненно, да познаєши промыслъ и попеченїє, еже имамъ ω васъ». Старшїй, ω(т) сна вставши, ишолъ дω спѣжарнѣ и знашолъ в(ъ) засѣкахъ муки полнω ажъ до верха и ωзнаймилъ тоє братїи своєй, и хвалили за тоє добродѣйство бга и бжїю мтръ.

Тамъ же, ли(ст) .мѕ. **Чудо дванадцѧтоє.** В томъ же монастырѣ Іверскомъ, ґды не стало вина, преч(с)таѧ два бца всѣ сосуды наполнила виномъ такъ, же ажъ през(ъ) верхъ выливалосѧ.

Чудо трынадцѧтоє. Преч(с)таѧ два бца наполнила сосуды ωливою въ монастырѣ Іверскомъ, ґды єдногω часу оливы не стало.

105 зв. Тамъ же, ли(ст) .мг **Чудо чтырнадцѧтоє.** // Длѧ образа пречистои двы бци законники монастырѧ Іверскогω ласку бжую мѣли, ни на чомъ имъ не сходило, бо прч(с)таѧ два Гаврїилу, законнику Іверскому въ снѣ показавшисѧ, мовила: «Даю вамъ сїє знаменїє: дондеже зрите в(ъ) монастырѣ икону мою, не ωскудѣєтъ вамъ блг(д)ть и мл(с)ть сна моєгω.

Чудо пѧтнадцѧтоє. В монастырѣ Іверском(ъ) образъ престои бци называєтъсѧ Портайтисса, то єстъ хранител(ъ)ница дверемъ, бо престаѧ бца хранить дверей въ монастырѣ Іверскомъ, нѣкого тамъ нечыстого, в(ъ) грѣхахъ знайдуючогосѧ не допускаєт(ъ), а ктω бы въ грѣхахъ будучїй и маючи сердце нечистωе, важилъсѧ до тогω монастырѧ входити, невидимою силою и мертїю [!] гамуєт(ъ) єгω престаѧ бгородица.

Тамъ же **Чудо шестнадцѧтоє.** Образъ престои бци з(ъ) Іверского монастырѧ з(ъ) гωры Афωнскои авва Корнилїй и монахъ Никифоръ ґды переносили в(ъ)
106 Россїю Великую и приѣхали до великои рѣки Дунаю, где за пере//возъ великоє мыто берут(ъ) до скарбу цесарѧ турецкого, они не маючи чогω за перевозъ дати, хотѣли з(ъ) образомъ назадъ вернутисѧ, але в(ъ)ночи показаласѧ имъ преч(с)таѧ два бца и мовила: «Не скорбѣте, азъ утро наємъ собѣ ωбрѧщу, вы же въ намѣренїю своєм(ъ) не ωслабѣвайте».

Чудо семна́дцятоє. Кото́рои но́чи показа́ласа Корни́лїю а́ввѣ и Ники́фору мона́ху, тоє́и жъ но́чи пресла́внаа цр҃ца Мрїа, мт҃и Х҃а, цр҃а сла́вы, показа́ласа єдному̀ ґрекову бога́тому на има̀ Мануи́лу Конста́нтїєву и каза́ла єму̀, жебы̀ заплати́лъ перево́зъ на Ду́нан за и́нокѡвъ, не ма́ючихъ чого̀ да́ти. За́втрѣшнего дн҃а Мануи́(л), вставши ѡ(т) сна̀, учыни́лъ то́є за́разъ, що єму̀ прест҃а́а бц҃а росказа́ла. Теды Корни́лїй и Ники́фѡръ, перебы́вши Ду́най, приѣ́хали до Москвы̀, столе́чногѡ ца́рского мѣ́ста, и ѡ(т)далѝ о́бразъ прєсто́и бц҃и Ни́кѡну патрїа́рсѣ, кото́рїй на езерѣ, Валда́й незва́номъ, ѡба́чивши вы́спу, на то́й вы́спѣ збудова́л(ъ) црковъ и монасты́ръ на ч(с)ть прсто́й бц҃и, кото́рый монасты́ръ называ́єтъса І́верскїй ѡ(т) // о́браза Іверскаго мтки бж҃ои. Тамъ же 106 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦ҃И ПЕЧЕ́РСКОИ

Чудо пе́рвоє. В Цари́градѣ преч(с)таа дв҃а бц҃а, призва́вши до себѐ мула́рѡвъ до Влахе́рнъ, каза́ла и́мъ итѝ в(ъ) зе́млю Ру́скую и в(ъ) Кі́євѣ црквъ на има̀ своѐ будова́ти. Дала̀ и́мъ зло́та и срѣ́бра на тры лѣ́та, ѡбѣца́ла и́мъ за ту́ю пра́цу да́ти таку́ю нагоро́ду, кото́рои о́кѡ не ви́дѣло и у́хо не чу́ло, ѡбѣца́ласа тежъ сама̀ въ црквѣ той жити и ѡсобли́вую ла́ску людє́мъ у сн҃а своє́гѡ упроси́ти, кот́ѡрыи млатъса в(ъ) то́й // црквѣ и дала̀ и́мъ о́бразъ успе́нїа своє́го, жебы̀ такі̂й былъ в(ъ) црквѣ намѣ́сный. Та́м же мо́вила пр(с)та́а бц҃а до мулар́овъ: «Посла́лам(ъ) по́асъ сн҃а своє́го дла розмѣре́на цркви, ве́длугъ росказа́на єгѡ̀: по́асъ то́й прине́слъ до ст҃о́го Антѡ́нїа и Ѳеѡдѡ́сїа Сі́мѡнъ з(ъ) землѣ Вара́зкои, сы́н(ъ) Африка́на, кна́за Вара́зкого, то́й по́асъ Сі́мѡнъ зна́лъ з(ъ) кр(с)та, на кото́ромъ Х҃с распа́тый былъ вы́малі̂ованый и чу́въ го́лосъ ѡ(т) того̀ о́браза Х҃вого: «Несѝ той по́асъ тамъ, где ма́єт(ъ) бы́ти збудова́на црквъ мткю [!] моє́и ѡ(т) преподо́бного Ѳеѡдо́сїа и єму̀ ѡ(т)да́й. В(ъ) то́й же часъ преч(с)таа дв҃а дала̀ му́ларѡмъ мо́щи ст҃ы́хъ мч҃ни(к) Арте́мїа, Полїєvкта, Леѡ́нтїа, Ака́кїа, Аре́ѳы, Іа́кѡва и Ѳеѡ́дора и каза́ла и́мъ ты́и мо́щи положи́ти з(ъ) фунда́ментами цркви своє́й и показа́ла и́мъ прп(д)бныхъ ѡ(т)цъ Антѡ́нїа и Ѳеѡдо́сїа Пече́рскихъ, котѡ́рыи тамъ в(ъ) то́й часъ не былѝ, а́ле в(ъ) Кі́євѣ знайдова́лиса, и упе́внила мулар́ѡвъ, же и́мъ ты́и два Антѡ́нїй и Ѳеѡдо́сїй в(ъ) Кі́євѣ мѣ́ли по́кармъ, напо́й и все ну́жд(ъ)ноє дава́ти. Муларѣ, вы́шедши з(ъ) Влахе́рнъ ѡ(т) пре//сто́и бц҃и, ви́дѣли на повѣ́тру цркѡвъ таку́ю, яку́ю прест҃а́а бгори́дица [!] в(ъ) Кі́євѣ каза́ла и́мъ будова́ти въ монасты́рѣ Пече́рскомъ. Патеры(к) Печер. ѡ збудо(в). цркви Печерско(и). 107 107 зв.

Чудо второє. Си́монъ, сынъ Африка́на, кна́за вара́гѡвъ, ѣ́дучи ѡ́крутомъ през(ъ) мо́ре, ви́дѣлъ црковъ на повѣ́тру и чувъ го́лосъ з(ъ) высо́кости: «Та́а є́стъ црквъ, кото́рую ст҃ы́й Ѳеѡдо́сїй Пече́рскїй ма́єт(ъ) збудова́ти на има̀ престо́и бц҃и».

Чудо третєє. Изаславъ, Сватославъ и Всеволодъ, кназѣ рускїи, гды былѝ ѡ(т) половцѡв(ъ) на(д) рѣкою, Алта назва(н)ною, пораженыи, в(ъ) той часъ той же Симѡнъ, вышей помененый, былъ раненый и межи иньшыми вазнами лежалъ звазаный, который, гладачи на нбо, ѡбачилъ на повѣтру церкѡвъ такую, якую видѣл(ъ) на морѣ, и почалъ мовити: «Гди, избави ма ѡ(т) горкїа сеа смерти млтвами преч(с)тыа твоєа мтре и преп(д)бныхъ ѡ(т)цъ Антѡнїа и Ѳеѡдосїа Печерских(ъ). Гды тоє мовилъ, заразъ моц(ъ)ю
108 бзскою невидимо з(ъ) посрїодку тыхъ // вазневъ былъ вырваный и ѡ(т) всѣхъ ранъ злѣченый. Потымъ, пришедши до Кієва, повѣдалъ тоє виденїє своє преп(д)бному Антѡнїю Печерскому и пыталъ, где тоє мѣсце, на которомъ маєтъ быти збудована црквъ, которую онъ и на морѣ и над(ъ) Алтою рѣкою видѣлъ.

Чудо четвертоє. По смерти прп(д)бныхъ ѡ(т)цъ Антонїа и Ѳеѡдосїа Печерскихъ в(ъ) десать лѣтъ маларѣ ѡ(т) тыхъ же преп(д)бныхъ ѡ(т)цъ Антѡнїа и Ѳеѡдосїа нанаты в(ъ) Царигородѣ, ѣхали до Кієва малїовати црковъ Печерскую, а гды былѝ до Царигорода вернулиса, встала на Днѣпрѣ великаа бура и човн(ъ) ихъ ишолъ назадъ до Кієва самъ, яко бы єгѡ кто тагнулъ. В(ъ) другую ночъ указаласа имъ црковъ и образъ престои бци, мовачи до них(ъ): «Чему са противите волѣ сна моєго и моєй, правду вамъ мовлю. Єсли не послухаете мене и схочете вернутиса, всѣхъ васъ взавши, з(ъ) човномъ поставлю ведле црквѝ моєи». Маларѣ єднакъ на завтрѣшнїй день хотѣли знову вернутиса и в(ъ)низъ гнати лодь свою, але в(ъ)гору поступо-
108 зв. ва//ла лодь ихъ и, пришедши подъ монастырь Печерскїй, стала. Видачи маларѣ справу бз(с)кую, пошли въ монастырь до ігумена Печерского Никѡна и повѣдали єму, якъ и дла чогѡ ѡ(т)правовали тую дорогу.

Чудо патоє. Гды мѣли посщати црковъ Пече(р)скую, в(ъ) той ча(с) преч(с)таа два бца сама єп(с)копѡвъ на посщенїє црквѝ своєи зобрала, бо Іѡанъ, єп(с)копъ Чернѣговскїй, Ісаїа, єп(с)кѡпъ Ростѡвскїй, Антѡнїй, єп(с)копъ Юревскїй, Лука, єп(с)копъ Бѣлогородскїй, нѣ ѡ(т) кого не будучи званы, приѣхали до Іѡанна, митрополиты Кієвского, который гды ихъ пыталъ, дла чогѡ бы приѣхали на той ча(с), ѡ(т)казали: «Ты, преѡсщенный митрополито, по насъ посла́лъ, ѡзнаймуючи, же чтырнадцатого дна августа маєтъ быти посщенна церкѡвъ Печерскаа, жебы смо с тобою лнтургїю стую ѡ(т)правовали». Чуючи тоє, митрополитъ приписалъ тѡє зебранье єп(с)ко-
109 пѡвъ престои бци, бо ѡнъ по нихъ не посылалъ.//

В(ъ) жи(т) .ѕ̃. Алимпїа. **Чудо шестоє.** Маларѣ з(ъ) Цариграда пришовши до Кієва дла вымалїована образовъ до црквѝ Печерскои за Никѡна, игумена Печерского, гды олтаръ муссїєю садили, на той часъ в(ъ) олтари образъ преч(с)тои двы бци ведлугъ потребы самъ са высадилъ и выразилъ.

Тамъ же **Чудо семоє.** Владимиръ, кназь рускїй, взавши образъ престои бци в(ъ) Кієвѣ, до мѣста Ростова ѡдосла́лъ и поставилъ в(ъ) црквѣ деревяной, котѡ-

ра потымъ згорѣла, еднакъ преч(с)тои двы бгородици образъ безъ жадного нарушена тамъ зосталъ. Той образъ в(ъ) келїи стогѡ Алимъпїа, малара Печерского, чудовне бз(с)кою, не чловечою рукою былъ вымалїованый.

Чудо ѡсмое. Преп(д)бный Алимпїй, законникъ и маларъ печерскїй, учынивши змѡву образъ намѣсный преч(с)тои двы бци до цркви намалїовати ед(ъ)//ному чловекови побожному, захорѣлъ. Теды агглъ в(ъ) особѣ младенца свѣтлого, пришовши до преподобногѡ Алимпїа, намалїовалъ той образъ престои бци и показалъ стому Алим(ъ)пїю, жебы ѡбачилъ, и казалъ поправити, чого не доставало. А гды стый Алимпїй, ѡбачивъши, похвалилъ егѡ працу, младенецъ зникнул(ъ) з(ъ) образомъ. На завтрѣшнїй день, вставши, ѡный члвкъ, которому малїовано образъ, пошовши до цркви, знашолъ тамъ на своемъ мѣстцу образъ постановленый. Тамъ же.

109 зв.

Чудо девѧтое. Клеменсъ, слуга Изаслава, кназа кїевскогѡ, идучи на войну з(ъ) кнѧземъ своимъ, гды южъ пришло з(ъ) неприѧтелемъ потыкатиса, ѡбѣцал(ъ) на образъ престои бци злѡта двѣ грывнѣ и вѣнецъ дати, если бы егѡ здорового бгъ вернулъ додому. Вернувшиса з(ъ) войны, запомнѣл(ъ) тую ѡбѣтницу ѡ(т)дати. А гды едногѡ днѧ въ дому своемъ заснулъ, пришолъ голосъ до него. Клеменсъ, ѡчкнувшиса, ѡбачилъ образъ пре//стои бци, пред(ъ) собою стоѧчїй, той, который былъ в(ъ) монастыри Печерскомъ. Ѡ(т) того образа походилъ голосъ: «Чему, Клеменсъ, не зыстилесь тогѡ, що сь на войнѣ мнѣ ѡбѣцалъ?» Тое рекши образъ зникнулъ. Теды Клеменсъ, взѧв(ъ)ши двѣ грывнѣ злота, ѡ(т)далъ преп(д)бному Ѳеѡдосїю на образъ престои двы и вѣнцемъ ѡ(т) злота той же образъ приѡздобилъ. В(ъ) жи(т). с. Ѳеѡдо(с). Печерско(г)[о].

110

Чудо десѧтое. Іѡанъ, ѡбыватель кїевскїй, другому ѡбывателю кїевскому Сергїю, захорѣвши и умираючи, сна своегѡ Захарїю в(ъ) ѡпеку, з(ъ) сномъ тысачу грывенъ срѣбра, стѡ грывенъ злѡта далъ, просачи егѡ, жебы злото и срѣбро тое сынови егѡ ѡ(т)далъ, гды доростетъ лѣтъ. Захарїа по смерти ѡ(т)ца своего, маючи лѣтъ ѡсмънад(ъ)цатъ, хотѣлъ свое злото и срѣбро ѡ(т) Сергїа ѡ(т)шукати, але Сергїй, лакомствомъ знѧтый, мѡвилъ єму: «Ѡтецъ твой нѣчого тобѣ не зоставилъ». И не хотѣлъ єму нѣчогѡ дати. Теды Захарїа Сергїю мовилъ: «Ходи до церкви Печерскои и мѡвъ подъ присѧгою пре(д) обра//зомъ престои бци, же сь не взѧлъ тысачи грывенъ срѣбра и ста грывенъ злота. Учинилъ тое Сергїй лакомый, але гды хотѣлъ той ѡбразъ престои бгородици цѣловати, жадною мѣрою не моглъ до него приступити. Потымъ гды выходилъ з(ъ) дверей цркѡвныхъ, порвалъ егѡ злый духъ и мучилъ. Южъ на той часъ ѡ(т)далъ злото и срѣбро Захарїи, Захарїа ѡ(т)далъ Іѡан(ъ)нови, ігуменови Печерскому, и самъ зосталъ законникомъ. За тое злото и срѣбро з(ъ)муровано предѣлъ стого Іѡанна Кр(с)тителѧ, презъ которїй хоръ ходѧтъ. Патерик Печер. ѡ Іѡаннѣ и Сергїю.

110 зв.

Чудо одинадцатое. Єдной ночи темнои злодѣи и разбойники пришли до монастыра Печерского выкрасти церковъ престои бци. Пришовши, почули голосъ в(ъ) цркве спѣвающихъ агглѡвъ и розумѣли, же законники В(ъ) жи(т). с. Ѳеѡдосїа.

набоже́нство ѡ(т)праву́ютъ. По́тымъ ма́ло почека́вши, дру́гїй разъ пришлѝ, але та́къ же, я́къ и пе́рвѣй, почули спѣва́нье агглское въ црквѣ и розу́мѣли, же за́конники всено́щную ѡ(т)праву́ют(ъ), и ѡдишлѝ до га́ю, бли́зко прилѐглого.
111 // А ґдъ̀ звони́ли ю́жъ на у́треню и бра́тїа пошлѝ до црkви, разбо́йники учини́ли ра́ду заступи́ти за́конникѡмъ ѡ(т) двере́й цркoвныхъ и всѣ́хъ позабі́ати. А́ле ґды пришлѝ свой замыслъ незбо́жный вы́конати, црковъ престо́и бци лю́бо на мѣ́сцу своє́мъ стоа́ла, здала́са и́мъ бы́ти подне́сена зо всѣ́ми за́конниками на повѣ́тре. Ви́дачи то́є, збойци переста́ли ю́жъ розбі́ати и прише́дши до преп(д)бного Ѳеѡдо́сїа, повѣда́ли єму̀, що са ста́ло.

Тамъ же иншыи чу́да на-ступуючы(н).

Чудо двана́дцатое. Ґды мѣ́ли будова́ти црковъ престо́и бци в(ъ) монастырѝ Пече́рскомъ, пере(д) ты́мъ єде́нъ чловѐкъ з(ъ) Кі́єва иду́чѝ в(ъ)ночѝ ми́мо стары́й монасты́ръ пе́ршїй, ви́дѣлъ з(ъ)ве́рху пе́ршои црkви старо́и пла́мень вели́кїй выходачїй, кото́рый перейшолъ на другу́ю гору̀ и ста́лъ на тым(ъ) мѣ́стцу, на кото́ромъ тепе́ръ стои́тъ црковъ престо́и бци муро́ванаа вели́каа и на кша́лт(ъ) [!] дугѝ небе́снои то́й пла́мень стоа́лъ, єдны́мъ ро́гомъ старо́и црkви дотыка́ючиса, други́мъ ро́гомъ дотыка́ючиса мѣ́стца того̀, на кото́ромъ ннѣ // є́стъ црковъ Пече́рскаа муро́ванаа. То́є виде́нїє всѣ́мъ
111 зв. закѡнникѡмъ и люде́мъ и́ншимъ чловекъ ѡ́ный розголосилъ.

Чудо трынадцятоє. Пред(ъ) будова́ньємъ тоє́и жъ црkви бгоро́дичнои в(ъ) монастырѝ Пече́рскомъ єдной но́чи мнѡ́гѡ лю́де ви́дѣли за́кѡнниковъ, ѡ(т)праву́ючихъ проце́ссїю з(ъ) свѣча́ми ѡ(т) старо́и црkви до тогѡ̀ мѣ́стца где ны́нѣ є́стъ црквъ муро́ванаа Пече́рскаа. Ты́и жъ за́конники на проце́ссїи неслѝ образъ преч(с)тои двы бци и спѣва́ли ги́мны голоса́ми вда́чными. Предъ ни́ми зась ишо́лъ преподо́бный Ѳеѡдо́сїй. А́ггли то в(ъ) ѡсо́бахъ за́конникѡвъ проце́ссїю ѡ(т)правова́ли бо за́конники в(ъ) ту́ю ночъ по пра́цахъ на́божныхъ ѡ(т)почива́ли и сну̀ зажыва́ли. То́є виде́нїє лю́де ѡ́ныи всѣ́мъ розголоси́ли.

Чудо чтырнадцатоє. Геѡ́ргїй Си́монович(ъ) ты́сацкїй, вну́къ Африка́на, кна́за вара́зкогѡ, дозна́вши вели́кои ла́ски преч(с)тои двы бци и преп(д)бного Ѳеѡдо́сїа, далъ на монасты́ръ гры́вну, кото́рую на собѣ́ // носи́лъ, а
112 в(ъ) не́й было̀ сто гры́венъ зло́та и зоста́вилъ тако́є писа́нїє: «Я́, Геѡ́ргїй, сынъ Си́моновъ, слу́га преч(с)тои двы, кото́рои дозна́лемъ вели́кои ла́ски за млтвами преп(д)бного Ѳеѡдо́сїа, бо тры лѣ́та нѣчо́гѡ не ви́дѣлемъ, а ґдъ̀ мнѣ реклъ: прозрѝ,— пройзрѣ́лемъ и дла тогѡ̀ пишу̀ єпистѡ́лїю сїю послѣ́дному рѡ́ду свѡ́єму, жебъ̀ нѣктѡ̀ не ѡ(т)дала́лъса ѡ(т) до́му преч(с)тои двы бци и преподо́бныхъ ѡ(т)цъ Антѡ́нїа и Ѳеѡдо́сїа Пече́рскихъ.

Чудо пятнадцатоє. То́й же Геѡ́ргїй Си́моновичъ, ґды з(ъ) половца́ми ишо́лъ на войну̀ проти́въ Изасла́ва Мстисла́вича, кна́за ру́скогѡ, ѡба́чили з(ъ)дале́ка мѣ́сто высо́коє и прише́дши добыва́ли єгѡ̀, а́ле мно́гѡ по́ловцѡвъ ведле тогѡ̀ мѣ́ста позабі́ано, и́ншыхъ ра́нено, и́ншыи поутѣка́ли, а нѣкто не вѣ́далъ, яко́є то є́стъ мѣ́стѡ. Потымъ довѣ́далиса, же то село̀ є́стъ престо́и

бци Печерскои, а мѣста нѣколи не было. Пр(с)таѧ бца то з(ъ) села своєгѡ мѣсто высокоє половъцѡмъ показала, которого ґды добывали, пре//ч(с)таѧ два бца сама ихъ громила и забїѧла. 112 зв.

Чудо шеснадцатоє. Стый Еразмъ, законникъ Печерскїй, мнѡго мѣлъ скарбѡвъ ѡ(т) родичѡвъ своихъ, которыи скарбы всѣ выдал(ъ) на црковную ѡздобу, образы до црквы справуючи. Потымъ за побудкою непрїатела душевнаго почалъ недбале жити, без(ъ) млтовъ, постовъ и иншыхъ цнотъ законничихъ. А ґды захорѣлъ и мѣлъ южъ умерти в(ъ) грѣхахъ, показалаcѧ ему преч(с)таѧ два бца, держачаѧ на рукахъ своихъ Ха, сна своєгѡ, и мовила: «Еразме, поневажъ ты црковъ мою образами приѡздобилъ, я тобѣ упрошу тоє, же будешъ жити в(ъ) кролевствѣ сна моєгѡ, тылко в(ъ)ставши, покутуй за грѣхи свои и облечисѧ в(ъ) схиму, а третего днѧ ѡзму тебе до себе, бо улюбиламъ ѡздобу церкви моей». ТЕды Еразмъ пре(д) всею братїєю грѣхи свои явне вызналъ, потымъ приѡдѣвшисѧ в(ъ) схиму, третего днѧ ведлугъ ѡбѣтници преч(с)тои двы бци пошолъ до нба на вѣчноє мешканьє. В(ъ) жи(т). с̃. Еразма.

Чудо семнадцатоє. // Стый Аѳанасїй законникъ печерскїй, умерши два дны лежалъ не хованый. Третего днѧ ігуменъ печерскїй, Поликарпъ з(ъ) братїєю ґды пришли и хотѣли погребъ учынити тѣлу єго, знашли Аѳанасїѧ сидѧчогѡ и плачучого и пытали єгѡ, якъ до живота вернулъсѧ и що тамъ видѣлъ. Онъ болшей не мовилъ тылко: «Будте чулыми ѡ збавеню вашомъ». Потымъ ґды єгѡ през(ъ) долгїй часъ просили, почалъ мовити: «Ѿ(т)давайте послушенствѡ старшому и на кождый днь покутуйте за грѣхи свои и млѣтесѧ Хр(с)ту сп(с)телю и преч(с)той двѣ мтри єгѡ, преп(д)бнымъ ѡ(т)цемъ Антѡнїю и Ѳеѡдосїю Печерскимъ, жебы сте тутъ животъ свой скончили, бо завше преч(с)таѧ два бца и преп(д)бныи ѡ(т)цы Антѡнїй и Ѳеѡдосїй Печерскїи за мѣстцемъ тымъ и за єгѡ мешканцами прилѣжно млатъсѧ. Тоє рек(ъ)ши, пошѡлъ до печеры и тамъ дванадцатъ лѣтъ жиючи плакалъ и млилъсѧ, потымъ пошолъ до нба на радость нескончоную. 113 В(ъ) жи(т). преподобна(г)[о] Аѳана(с).

Чудо осмнадцатоє. Іѡанъ з(ъ) Шклова, мѣста бѣлорускогѡ, пришол(ъ) // до монастыра Печерского на днь успенїѧ пресТои бци и з(ъ) суббѡты на недѣлю, скрывшисѧ в(ъ) церкви в(ъ)ночи, приступивши до образа пречистои двы бци, хотѣлъ збирати з(ъ) ней клейноты, але тры кроть моцъ престои бци ѡдопхнула и кинула єгѡ за амбѡнъ на землю, бо ѡнъ тры кротъ важилъсѧ тоє чынити. 113 зв. Дѣѧлосѧ тоє року ахѕı.

Чудо девѧтнадцатоє. Іѡанъ млынаръ з(ъ) села Гнѣдина, тѧжкою болезню знѧтый, мѣлъ южъ умерти. Жона єгѡ Анна молиласѧ преч(с)той двѣ бци, жебы дала здоровьє мужеви ей и ѡбѣцаласѧ з нимъ ити до монастырѧ Печерского и млбенъ пр(с)той бци ѡ(т)правити и ялмужну убогимъ дати, єсли бы зосталъ здоровымъ. Ґды такъ престой бци молиласѧ и ѡбѣтници такїи чынила, мужъ ей зосталъ здоровымъ. Року ахка.

Чудо двадцатоє. Іѡа́нъ Зѣнке́вичъ, презвйтеръ з(ъ) Сватйни, учынйлъ ѡбѣ́тницу а́лбо самъ итй до чудотво́рнои ла́vры Пече́рскои, а́лбо през(ъ)
114 когѡ̀ посла́ти зна́чную ѡфѣ́ру преч(с)той двѣ̀ бци дла тогѡ̀ // бо єго̀ цо́рка духо́вна До́мна а́лбо Доми́нкіа, бу́дучи у па́неи своє́и в(ъ) подойзрѣ́нью ѡ
Рѡ́ку ахкв. якісь ча́ры, да́на была̀ до вазе́на. А ґды̀ ѡсужено єй ю́жъ на сме́рть, презвитеръ вы́шей помененый млйлъса за ней през(ъ) цѣлую ночъ престой бци Пече́рской. Въ за́втрѣшнїй днь лутургїю стую ѡ(т)правова́лъ з(ъ) тоє́ю интенцїєю, жебы̀ цо́рка єго̀ невйннаа а дховнаа (кото́рои ѡнъ сумле́н(ь)е вѣдалъ) ѡ(т) сме́рти была̀ во́лнаа. И вла́сне ѡ то́й годйнѣ Домнйкїа з(ъ) вазе́на была̀ вы́пущена и ѡ(т) сме́рти была̀ во́лнаа, ѡ кото́рой лутургїа ста̀а была̀ ѡ(т)правова́на.

Рѡ́ку ахкг. **Чудо двадцатъ первоє.** Тата́ре на Подла́шу, в(ъ) Ходо́ровѣ, взалй Семїѡ́на Міха́йловича и продалй турко́мъ в(ъ) нево́лю. Ґды трыдцатъ лѣтъ носйлъ ѡкѡ́вы и ґале́ры гналъ през(ъ) мо́ре, єдногѡ̀ ча́су припо́мнѣлъ собѣ престу̀ю бцу Пече́рскую и взыва́лъ єй на по́мочъ, про́сачи, жебы̀ єгѡ̀ з(ъ) та́къ та́жкои нево́лѣ вы́зволила и ѡбѣцу́ючиса непоєднокро́ть мѣ́стцу єй стому поклонйти. Ґды то́є учынйл(ъ), а но́чъ наступйла, о́нъ в(ъ)ночй,
114 зв. полама́вши на нѡга́хъ // свойхъ ѡкѡ́вы, ско́чилъ з(ъ) ґале́ры в(ъ) мо́ре, в(ъ) кото́ромъ, тоночѝ, взыва́лъ на рату́нокъ прч(с)тую дву бцу и за єй по́мочу в(ъ) Царйградѣ вы́плынулъ з(ъ) мо́ра до Ґала́ци, ѡ(т)то́ль вы́шолъ до ѡ(т)чызны своє́и.

Рѡ́ку ахкг. **Чудо двадцатъ второє.** Мака́рїй за́конникъ в(ъ) ѡгоро́дѣ ма́ючїй послуша́нїє по у́трни вы́шолъ з(ъ) црквн и вшо́лъ до ке́лїи Дїѡнйсїа ієрѡмона́ха, в(ъ) кото́рой на то́й часъ ме́шкалъ. Тамъ, бу́дучи млтвами утрними спрацо́ваный, ма́ло засну́лъ. По(д) ча́съ тогѡ̀ сну вйдѣлъ свѣ́тлый о́блакъ з(ъ) горы̀ з(ъ)ступу́ючїй, котрый всю церковъ и в(ъ)весь монасты́ръ Пече́рскїй ѡкры́лъ. По тымъ о́болоку преч(с)таа два бца з(ъ) велйкими гу́фами аггловъ крыла́тыхъ до того̀ жъ мѣ́сца сто́го зступова́ла и ста́нувши на боку̀ о́лтара велйкои црквн з(ъ) пра́вои стороны̀, показа́ла твар̀ъ сму́тную, мо́вачи: «Болезну́ю ба́рзо, вйдачи в(ъ) дому̀ моє́мъ таку́ю неѡпа́трность, незго́ду, непора́докъ».

Чудо двадцатъ третеє. Єрмола́й, рыба́къ зъ Ка́нева, мѣ́ста украйнного,
115 // пришо́въ также до украйнного мѣ́ста Черка́съ и та́мъ бу́дучи наа́тый,
Рѡку ахкз. звыча́йную пра́цу свою̀ ѡ(т)правова́лъ на ѣзахъ Днѣпро́выхъ на успе́нїє престо́и бци, ста не шану́ючи. И за́разъ в(ъ) негѡ̀ злый ду́хъ вступивши, поча́лъ єгѡ̀ му́чити и през(ъ) до́лгїй часъ му́чилъ. А ґды̀ пришо́лъ до монастыра̀ престо́и бци Пече́рскогѡ и в(ъ) пече́рѣ до столпа̀ былъ прива́заный, зоста́лъ во́лный ѡ(т) зло́го ду́ха.

Рѡ́ку ахкѳ. **Чудо двадцатъ четвертоє.** Андре́й Лаху́та, во́инъ запоро́зкїй, ґды з(ъ) йнъшымъ рыце́рствомъ запоро́зкимъ, бу́ривши па́нство туре́цкоє з(ъ) лу́пами додо́му верта́лиса, вста́ла на мо́рѣ велйкаа бу́ра, кото́раа йх(ъ) з(ъ) чолна́ми въ мо́рѣ погружа́ла и затопла́ла. Ѡнй вйдачи смерть свою̀, блйзко наступу́ючую, почалй вола́ти: «Преч(с)таа дво бце Пече́рскаа и стый архаггле

Міхайле, воевóдо нб(с)ный, змилуйса на(д) нáми». Волáючи такъ, ѡбѣцалиса в(ъ) монастырѝ Печéрскомъ, що роскáжутъ, робити, если бы живы зостáли. Тéды ѡбáчили мл(д)нца в(ъ) золото(м) кирѥсу на коню, коштóвне ѡ(т) злóта // прибрáнномъ, сидáчого, котóрый мовил(ъ) имъ: «Не ѡбавлáйтеса, тылко г(с)да и мл(с)рдную матку егѡ взывáйте и выбавитъ васъ з(ъ) тогѡ небез(ъ)печéнства, бѡ дла тогѡ и мнѣ тýтъ прійтѝ росказáно». Тóе мóвивши, почáлъ той млодéнецъ в(ъ)горý по(д)носитиса и южъ дáлѣй не видѣли егѡ. Пóтым(ъ) вѣтры и мóре утихли и óныи вóины запорóзкіи здорóвы додóму вернýлиса. 115 зв.

Чудо двадцатъ пАтоє. Єкатерина, невѣста з(ъ) селà Везóва, рýку и нóгу назадъ скóрченую мáючаА, ґды не моглà ѡ(т) жáдныхъ лѣкарѡвъ улѣчена быти, Агáфіа, мтка ей, приѣхала з(ъ) нéю до монастырА Печéрскаго, прóсачи бга и престýю бцу ѡ здоровье цóрки своéй, котóрую на сошéствіє стого дха припровáдивши вóзомъ пре(д) брáму Печéрскую, на котóрой éсть црковъ стóи тр(о)ци, тамъ єй зостáвила, а самà пошлà в(ъ) монастырь и просила ієромонáха Пайсіа, жéбы цорку єй скóроченую до цркви стой тр(о)ци впровáдилъ, гдѐ бы моглà цóрка еи ѡфѣру бгу въ тр(о)ци єдиному ѡбѣцáнную ѡ(т)дáти. А ґды за позволéньємъ ієромонáха Па//йсеа Єкатерину скóрченую в(ъ)провáдити до цркви на вечéрню пре(д) згромажéньємъ людy, матка єй Агáфіа хотѣла, вышо(в)ши з(ъ) монастырА, знашлà цорку своѝ здорóвую, бо ґды Агáфіа в(ъ) монастырѝ бáвиласа, цорка єй скорченаА Єкатерина, на вóзѣ сидачи и млачиса преч(с)той двѣ бци, заснýла. По(д) часъ сну показáласа єй в(ъ) шáтѣ пурпуровой престáа бца и, взáвши єй за рýку скóрченую прáвую, звелà и постáвила нá возѣ. И в(ъ) тóй часъ ѡнà, ѡ(т) снý ѡчкнýвшиса, зостáла здорóвою. Рѡку ахлд 116

Чудо двадцать шестоє. Ґды єдногѡ чáсу вóйско пóлскоє приступилѡ подъ монастырь Печерскій и хотѣли єгò збýрити, чýючи, же тáмъ Шулгà полковникъ з(ъ) рыцéрствомъ запорóзкимъ знайдýєтса, въ тóй чáсъ престаА бца монастырь свой ѡ(т) небезпечéнства ѡборонила, бо за єй предстáтелствѡм(ъ) огнистый дóжчъ з(ъ)пáлъ з(ъ) нба на вóйско пóльскоє и ѡдогнáлъ егѡ ѡ(т) монастырА Печéрского, що пóтымъ сáми лáхове и нѣмци, котóрыи былѝ з(ъ) ними, повѣдали. Надъ тымъ вóйскомъ // Бутлéръ и Жолтóвскій былѝ преложóными. 116 зв.

Чудо двадцатъ семоє. З мѣста Могíлéва ТатіАна, невѣста нѣмáа и глухáа, привéдена до монастырА Печéрского, жебы ѡ(т) престои бци ѡдéржала здорóвьє. Тамъ позвóлено ей мéшкати в(ъ) монастырý Печéрскомъ. Єдной нóчи, ґды ѡ(т)почивáла, показáласа єй прч(с)таА два бца, шкарлáтнымъ плащéмъ приѡдѣтаА, и мóвила до ней: «Пѡвстáнь, чемý лежишъ, идѝ до церкви, ѡ(т)дáй хвáлу гду бгу». Тоє рéкши, невидима стáла. ТатіАна зась, порвáвшиса, зáразъ почалà дóбре мóвити и чýти и шлà до цркви престои бци и за такóє добродѣйство учынила подакованьє. Рѡку ахлд.

Чудо двадцатъ осмоє. Онисим(ъ) Пáлчикъ, козáк(ъ) запорóзкій з(ъ) мѣста Омéлника, з(ъ) гетмáномъ своимъ Сулимою и з(ъ) немáлымъ вóйскомъ Рѡку ахлг.

zепте(в). запорозскимъ пустилиса чолнами на море, где приѣхавши подъ мѣсто
.й турецкое Озωвъ, добывали егω потужнє. Турки, бороначи мѣста, выстрели-
117 ли з(ъ) дѣла шротами. В(ъ) той часъ чтыри шроты Онисимо//вѣ Палчикови лѣвую руку погрухотали и порвали та(к), же целюрики єй улѣчити не могли. Онисимъ удалъса до престои бци, просачи єй ω здоровьє и ωбѣцуючиса в(ъ) монастыри Печеръскомъ тоєю рукою, що скажутъ, робити, єсли бы зостала здорова. Такую ωбѣтницу учинивши, в(ъ)сѣлъ на конѧ и приѣхалъ до Омельника, ω(т)чызны своєи. На той дорозѣ рука егω за помочу мти бжеи зостала здорова, за що онъ потымъ з(ъ) дому пришовши до монастыра Печерского, матцѣ бжой подѧковалъ и ωбѣты свои выполнилъ.

Рωку ахкѕ. маа, ı. **Чудо двадцатъ девѧтоє.** Богуславъ Бокша Радошовскій, єп(с)копъ кієв(ъ)скій, рымского вызнана, гды приѣха(л) до Чорногородки, мѣстечка маетности своєй єп(с)копскои, где направовано валы, в(ъ) той часъ при ѻчахъ егω великаѧ часть землѝ, з(ъ) горы ωдорвавъшиса, упала надолъ и єдногω члвка прибила и прикрила такъ, же была над нимъ на пѧть локтей. Єп(с)копъ любо профессіи рымскои былъ, єднакъ молилъса престой бци Печерской, же//бы тогω члвка здорового заховала, и ωбѣцал(ъ)са пѣшо итѝ до мо-
117 зв. настырѧ Печерскогω и там(ъ) за тоє добродѣйство в(ъ) церквѣ престои бци подѧковати и ялмужну убогимъ дати. Длѧ такои млтвы и обѣтωвъ тогω єп(с)копа чловекъ по кілка годинахъ живый и здоровый ω(т)копаный. Потымъ єп(с)копъ пѣшо пришолъ до монастырѧ Печерского и ωбѣтницу свою выполнилъ.

Чудо тридцатоє. Слѣпецъ єденъ з(ъ) Кремѧнца на имѧ Ніколай на успеніє престои бци єще предъ всеноѡщною до црькви в(ъ)проваженый. А гды Іωвъ Борецкій, метрополита Кієвскій, з(ъ) єп(с)кωпами Исакіємъ Боскивичомъ и з(ъ) Аврамієм Стаґонскимъ и зъ иншими дховными почалѝ на(д)гробноє престой бцы ω(т)правовати, слѣпецъ ѻный стоачѝ молилъса престой бци, просачи єй, жебы са умилосердила надъ нимъ и привернула очи єму. По(д) часъ молитвы тоєи поднеслъ очи свои до нба и за помочу престои
118 бци ωбачилъ в(ъ) црквѣ свѣчи горѧщіи. Потымъ ωбачилъ метрополиту // єп(с)копωвъ и всѣхъ людей у црквѣ и за тѻє добродѣйствω преч(с)той двѣ бци подѧковав(ъ)ши, служилъ законникωмъ в(ъ) монастыри Печерскомъ поты, поки егω повѣтре, ω(т) бга перепущенноє, з(ъ) свѣта згладило.

Рωку ахкє. **Чудо трыдцятъ первоє.** Миколай Скаревскій, жолнѣръ з(ъ)-под(ъ) хоругвѝ Одриволскогω, гды з(ъ) тоєю жъ хоругвою подъ Бѣлою Церквою презъ рѣку Рось переправовалиса, выпалъ з(ъ) порому в(ъ) рѣку и ажъ на днѣ усѣлъ. Приѧтелѣ егω знашлѝ в(ъ) мѣстѣ рыбакωвъ, которыи, в(ъ) чолны всѣвши, ѻстами егω залєдвω намацали и за ребро по двохъ годинахъ по утопеню з(ъ) воды безъ дши вытѧгнули. Повин(ъ)ныи егω удалиса до мтки бжои, просачи єй, жебы повинному ихъ с почту мертвыхъ в(ъ) поче(т) живыхъ вніити позволила, и ωбрѣкалиса з ты(м), же повиннымъ своимъ єсли бы живый былъ, итѝ пѣшо до монастырѧ Печерского и тамъ робити, що роска-

жутъ. По такихъ и́хъ млтвахъ и обѣ́тахъ умéрлый Мікола́й ѡжилъ и, в(ъ)ста́в(ъ)ши, почáлъ мо́вити и утисковáти на ра́ну, о́//стами єму̀ задáную. На завтрѣшнїй день з(ъ) крéвными свои́ми ишóлъ пѣшо до монастыра̀ Печéрского, жебы̀ тáмъ прстои бци за тóє милосéрдїє, надъ умéрлымъ покáзаноє, ѡ(т)далѝ подакованьє и вы́полнили ѡбѣ́ты свои́. 118 зв.

Чудо трыдцатъ второє. Преп(д)бный Антѡнїй Печéрскїй моли́лса бгу, жебы̀ єму̀ показáлъ мѣ́стце, на котóромъ мѣлъ будовáти црковъ престóи бци. Молачомуса єму̀ показáлъса Хс и мо́вилъ: «Знайшóлъ єси́ ла́ску предо мнóю, Антѡнїй». Ѡ(т)казáлъ ѡнъ: «Гди, єслѝ мъ найшóлъ лáску пред(ъ) тобóю, неха́й бу́дет(ъ) по всей землѝ роса̀, а на ты́мъ мѣ́сцу су́хо, где мáєтъ стáти црковъ мтки твоє́и». И вéдлугъ млтвы преп(д)бногѡ Антѡнїа стáлоса тóє. Пóтымъ млилса, жебы̀ по всей землѝ была̀ су́ша, а на ты́мъ местцу роса̀, где мѣла будовáтиса црковъ мтки бжеи. И тóє са, вéдлугъ моли́твы єгѡ, стáло. Преп(д)бный Антѡнїй знóву удáлса на млтву, мóвачи: «Вы́слухай менè, гди, єщè испустѝ на тóє мѣ́стце огóнь, где мáєт(ъ) стáти цéрковъ пречы́стои двы, мáтки твоє́и». И зáраз(ъ) // вéдлугъ млтвы єгò огóнь з(ъ) нба на тóє мѣ́стце з(ъ)ступи́лъ и все тéрнїє и дéрево и травỳ вы́палил(ъ). 119

Патерик Печер. ѡ збудóв. цркви Печéрскои.

Чудо тридесятъ третеє. Црковъ Печéрскую преч(с)тои двы бци метропóлита з(ъ) єп(с)копами посщáючи, ґды три рáзы з(ъ) процéссїєю ѡбышлѝ и почалѝ спѣвáти «Воз(ъ)мѣ́те са врáта вѣ́чнаа и внїйдетъ цръ слáвы»,— в(ъ) тóй часъ въ црквѣ нѣкóго не былò, єднáкъ в(ъ)дачный гóло(с) не чы́й йншїй, хиба̀ агглскїй з(ъ) цркви ѡдозвáвъса: «Кто éстъ сéй царъ слáвы?» Тамъ же.

Чудо трыдцатъ четвертоє. Данїйлъ Снатин(ъ)скїй з(ъ) фрасу́нку захорѣ́лъ и ѡ(т) рóзуму ѡ(т)ходилъ. Показáласа єму̀ в(ъ) дорóзѣ иду́чому преч(с)таа два бца и положи́ла не нéм(ъ) знáкъ кр(с)та̀ стого вéдлугъ порадку цéркви стои ап(с)толскои всхóднеи пéрше на прáвоє, потымъ на лѣ́воє рамà, жеґнáючи єгѡ рукóю своє́ю, и мóвила до негѡ: «Ѡ(т) ны́нѣшнагѡ дна жéбысь такъ крестилъса, прикáзую тобѣ́, бо óнъ былъ ры́мского вызнáна, котóроє видéнїє и приказáньє уважáючи ишóлъ ѡ(т) Корца̀, где мéшкал(ъ), // до Кієва, до монастыра̀ Печéрскогѡ. Бу́дучи в(ъ) дорóзѣ южъ залéдво десать миль ѡ(т) Кієва, ви́дѣлъ на повѣ́тру црквъ престои бци Печéрскую такую, якáа тепéръ є́стъ. Пришóвши до монастыра̀ Печéрскогѡ, принaлъ вѣ́ру грéцкую правослáвную и спóвѣдь учыни́лъ доскона́лую и стáлъ участникомъ тѣ́ла и крве Хр(с)тóвои и зостáлъ здорóвымъ. Ѡ(т)ишóвши з(ъ) монастыра̀ Печéрскогѡ, пристáлъ за слугу̀ до пáна китáйскогѡ, рымскои рéлѣи человѣ́ка, котóрый ви́дачи єгѡ мóвою мазура̀, а вѣ́рою ру́сина, шыдéрства и жáрты устави́чныи зъ негѡ стрóилъ, зачы́мъ ѡ́нъ до пéршои ры́мскои вѣ́ры былъ верну́лъса, áле тежъ и до негѡ пéршаа хорóба верну́ласа и бáрзѣй єщè почала̀ єгѡ трáпити. Дла тогѡ знóву до ґрéцкои вѣ́ры правослáвнои наверну́лъса. Рѡку ахла. 119 зв.

Чудо трыдцатъ патоє. За Єлїсéа Плетенéцкого, архїмандри́ты Печéрского, зáконники по(д) часъ зимы̀ срóґои почалѝ былѝ набожéнство в(ъ) Рѡку ахнї.

предѣлѣ стыхъ верховны(х) ап(с)толъ Петра и Павла при трапезѣ ѡ(т)правова-
120 //ти, же тамъ могли загрѣтисѧ тепломъ, з(ъ) трапезы походѧчимъ. Црковъ засъ великую успенїѧ престои бци длѧ срогого зимна безъ набоженства ѡставили. А гды в(ъ) той црквѣ при трапезѣ набоженство почали ѡ(т)правовати, того жъ часу и в(ъ) црквѣ великой мурованой свѣчи запалено и вдѧчное чути было спѣванье, которыми пѣснми бга всемогучого и престую бцу выхвалѧно Албо стыи, которыи в(ъ) той црквѣ лежатъ, албо аггли, которыи Хр(с)ту, црю славы, и преславной црци Мрїи, мтцѣ егѡ, служатъ. Тое набоженство тамъ ѡ(т)правовали. Ѿбачивши и почувши тое, архїмандрита з(ъ) братїею своею знову почали набоженство в(ъ) великой црkви ѡ(т)правовати и до нинѣшнего часу ѡ(т)правуют(ъ), на срогость зимы жадной не дбаючи.

Рѡку ахкв. **Чудо трыдцѧтъ шестое.** Марко Ярунїѡвъ з(ъ) мѣста Корсунѧ, козакъ запорозкїй, великою хоробою знѧтый, южъ ѡчекивалъ смерти, не маючи ѡ(т) лѣкарѡвъ жадного поратованѧ, а гды удалъсѧ до преч(с)тои двы бци,
120 зв. просачи ей ѡ здоровье и обѣцѧлъсѧ въ // монастыру Печерскомъ робити, що роскажутъ, если бы зосталъ здоровымъ, заразъ ѡ(т) узъ болезни розвѧзаный пришолъ до здоров(ь)ѧ и ѡ(т) вратъ смертныхъ, до которыхъ сѧ былъ зближилъ, до живота вернулсѧ. По двохъ неделахъ ишолъ до монастырѧ Печерскогѡ длѧ подѧкованьѧ лѣкарцѣ нб(с)ной бци за здоровье привернеое и длѧ выполненѧ своеи ѡбѣтници.

Чудо трыдцѧ(т) семое. Алеѯандеръ Соснѣцкїй, на очи захорѣвши и
Рѡку ахкз. взрокъ утративши, през(ъ) килканадцатъ днь ходилъ, проводника зажываючи. А гды на успенїе престои бци прибылъ з(ъ) дому своего до монастырѧ Печерского и тамъ в(ъ) црkви стоѧчи, молилъсѧ з(ъ) плачемъ преч(с)той двѣ бжїей мтри, жебы ему очи улѣчила, на той часъ за помочу ей прозрѣлъ и свѣтлость свѣта широкого ѡбачи(л) и з(ъ) ѡчима здоровыми додому вернулъсѧ.

Патерик Печерскїй в(ъ) жи(т) .с. **Чудо трыдцѧтъ ѡсмое.** Ізѧславъ, кнѧз(ь) Кїевскїй, збудовалъ монастырь стогѡ Дїмитрїѧ, в(ъ) которомъ монастырѣ былъ еденъ затворникъ на
121 Лаврентїѧ. имѧ Лаврентїй, который // улѣчалъ хоробы розмайтыи моц(ъ)ю, ѡ(т) бга собѣ даною. А гды приведено до негѡ з(ъ) Кїева члвѣка бѣсноватого, не моглъ тогѡ бѣса стый Лаврен(ъ)тїй выгнати и казалъ егѡ провадити до монастырѧ Печерского, где скоро пришли, заразъ еще пре(д) монастырем(ъ) злый духъ з(ъ) члка вышол(ъ). Потымъ в(ъ)провадивши егѡ до црkви великои успенїѧ престои бци, пытали: «Кто тебе уздоровилъ?» Онъ, глѧдѧчи на образъ матки бжои, мовилъ: «Таѧ мене уздоровила»

Чудо трыдцатъ девѧтое. З Бѣлои Руси двѣ невѣстѣ бѣсноватыи Марїа и Еуфимїѧ приведены были до монастырѧ Печерского, которыи в(ъ)провадивши до печеры преподобногѡ Антѡнїѧ, ланцухомъ до столпа привѧзано и

параклисъ престои бци за нихъ ω(т)правовано. И в(ъ) той часъ за помочу мтки бжеи ѡбидвѣ тыи невѣсты волныи зостали ω(т) злыхъ(ъ) духωвъ, которыи пре(д) тымъ живучи в(ъ) нихъ ѡкрутне ихъ трапили и мордовали.

Чудо чтыридесѧтоє. Iωанъ з(ъ) села Зарубинецъ ѡпутаный былъ ω(т) // злого духа, который єгѡ сродзе мучилъ и кидалъ. На успенїє престои бци приведено єгѡ до монастырѧ Печерского, где, стоѧчи в(ъ) црквѣ, слухалъ службы бжеи. А гды сщенникъ мовилъ «Изрѧднѣє ω престой ч(с)той» и прочаѧ, крылашане спѣвали: «Достойно єстъ якω воистинну блажити тѧ, бцу», и прочаѧ, в(ъ) той часъ злый духъ кинулъ на землю Iωана и почалъ голосомъ великимъ на всю црковъ волати: «Преч(с)таѧ дво, не муч(ъ) мене болшей, ю(ж) ω(т) того часу выхожу з(ъ) него и далей не внїйду в(ъ) него». Теды яко мртвый Iωа(н) лежалъ на землй, потымъ пришолъ до здоро(в)ѧ и вставши, подѧковалъ пр(с)той бци за тоє добродѣйство и вернулсѧ здоровый до дому своєгω. 121 зв. Рωку ахкѕ, август(ъ) .єї.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ КУПѦТИЦКОИ

Чудо первоє. Купѧтич(и) село є(ст) в(ъ) кнѧ(з)ствѣ Лито(в)ско(м) в(ъ) повѣтѣ Пѣнско(м), на(з)ва(н)ноє ω(т) купѧ, которо(г)[о] достато(к) ω//коло себе маєтъ. Тамъ двица в(ъ) молодыхъ лѣтехъ на имѧ Анна, пасучи быдло ω(т)ца своєгω, ѡбачила межы деревами свѣтлость великую и розумѣючи, же то огонь єстъ, пошла глѧдѣти, що бы то за огонь показовалъсѧ. Пришедши на тоє мѣстце, знашла кр(с)тикъ, висѧчїй на деревѣ, на которомъ кр(с)тику нарысованый єстъ образъ преч(с)тои двы бци и, взѧвши єгѡ, ω(т)несла додому и въ скрынѣ сховала и знову пошла быдло пасти. Тамъ будучи, повторе ѡбачила свѣтлость великую межы тыми жъ деревами и, пошовши, на том же деревѣ и мѣстцу ѡбачила крестикъ висѧчїй и, взѧвши, за надру єгѡ вложила, розумѣючи, же южь то єсть другїй. А гды днь скончилъсѧ, ѡна быдла додому пригнала и хотѣла Василїю, ω(т)цу своему, кр(с)ткъ показати, вынѧвши з(ъ)-за надры, але не знашла єгѡ и мовила: «Маю ѧ другїй в(ъ) скрынѣ. Але пошовши, и тамъ не знашла єгѡ. Теды пошла з(ъ) ω(т)цемъ своимъ на тоє мѣсце, где першїй и другїй разъ взѧла єгѡ. Пришовши третїй разъ на тоє мѣстце, ѡбачили ясность великую и приступивши // до древа, кр(с)тикъ висѧчїй знѧли и, принесши додому, на мѣсцу пристойномъ певномъ єгѡ положили до днѧ завтрѣшнегω. Вставши ранω, той господаръ през(ъ) долгїй часъ шукалъ тогѡ кр(с)тика, але не знайшолъ єгѡ и ѡбавилъ тоє чудо бзскоє людемъ иншымъ, з(ъ) которими пошов(ъ)ши, знову четвертый разъ, на томъ же деревѣ знашли кр(с)тикъ и заразъ на томъ же мѣсцу, вырубавши дерева, црковъ малую збудовали, в(ъ) которой през(ъ) той образъ свой, на кр(с)тику вырисованый, преч(с)таѧ два бца почала чинити чуда розмайтые и до сегѡ днѧ чинитъ. 122 Парергω(н) чудъ пре(с). бци Купѧти(ц). 122 зв.

Чудо второе. Гды татаре спалили црквъ Купатицкую, в(ъ) той часъ образъ престои бци упавши на землю попеломъ былъ прикрытый и зосталъ ω(т) огнѧ ненарушоный. Потымъ Іωакимъ пелгрымъ, идучи дорогою мимо тое мѣсце, ωбачилъ там(ъ) свѣтлость великую на земли. Пришовши, знайшолъ образъ престои бци, которого не бралъ, але пришедши до Купатичъ,
123 повѣдалъ члкови едному, що видѣлъ на дорозѣ. Господаръ его // ωзнаймилъ тое иншымъ людемъ, которыи пошли и знашли знову образъ престои бци на томъ же, на которомъ былъ перше, мѣстцу.

Чудо третее. Іωакимъ, вышей помененный пелгрымъ, гды в(ъ) Купатичахъ ночовалъ, показаласѧ ему въ снѣ преч(с)таѧ два бца и казала ему при црквѣ своей мешкати. Ѡчкнувшисѧ ω(т) сну ωпустивъ дорогу ведлугъ росказанѧ престои бци и при црквѣ ей мешкалъ, послушанїе панамарское ω(т)правуючи. В(ъ) той часъ свѣцкїй сщенникъ мѣлъ в(ъ) своей моцы тую црковъ.

Чудо четвертое. Гды былъ панамаромъ той же Іωакимъ, една кнѧжна в(ъ) тамътыхъ краахъ умерла. Умираючи, сынωмъ своимъ приказала, жебы тѣло ей в(ъ) црквѣ прстои бци Купатицкои погребли. Панамаръ едной ночи ω(т)правовалъ в(ъ) црквѣ млтвы, где указаласѧ ему преч(с)таѧ два бца и казала ити до сщенника и мовити ему, жебы тѣло тоеи кнѧгинѣ в(ъ) црквѣ
123 зв. гребсти не позволѧлъ. Сщенникъ ведлугъ панамаревой мовы не позво//лѧлъ тоеи кнѧгинѣ въ церкви погрѣбати, але сыны, сщенника не слухаючи, погребли матку свою пре(д) самымъ образомъ престои бци. Гды зась на завтрѣшнїй днь пришли до црквы утреню ω(т)правовати, знашли тѣло кнѧгинѣ умерлои, з(ъ) гробу на вергъ [!] землѣ выкиненое. Сщенъникъ знову тое тѣло там же погребъ. Теды въ пришлую ночъ престаѧ бца тому жъ панамарови показаласѧ и рекла: «Поневажъ моегω приказанѧ не заховуєте, ωдыйметъсѧ ласка моѧ уздоровенѧ в(ъ) той црквы поты, поки тое тѣло внѣвечъ сѧ ωбернет(ъ) и з(ъ) шумомъ згинетъ. Потымъ инакшыхъ роботниковъ (то есть зако(н)никωвъ) пошлю ѧ дω тогω винограду моегω».

Чудо пѧтое. Єденъ злодѣй, пришовши до црквы Купатицкои, хотѣлъ оную выкрасти и глѧдѣлъ часу способногω. Єдной ночи панамаръ ишовъ
Рωку ахзі. до црквы и вложивъ ключъ до замка, жебы ωдомкнулъ црковъ. Злодѣй, поднесши догоры сокиру, которую мѣлъ в(ъ) рукахъ своихъ, хотѣлъ панамара
124 забити и ключемъ готовымъ црковъ ωдом//кнути. И що умыслилъ тогω доказати, але утратилъ руки свои, не моглъ ихъ надолъ спустити. Гды панамаръ, взявши в(ъ) црки книгу, пошолъ до келїи своеи, злодѣй пошолъ на бок(ъ) црквы в(ъ) ωпасаню в(ъ) лѣвую сторону и там(ъ), павши на землю, млилъсѧ бгу и престой бци, просѧчи, жебы привернены и улѣчены были ру-

ки єгѡ, и ѡбѣцáлъса южъ покáяти. Тамъ показáласа єму̀ престáа бца и строфовáла єгѡ за тыє злыє учынки, же хотѣлъ црковъ єй вы́красти и слугу̀ єй забі́ти. А вѝдачи єгѡ скру́ху сердéчную, привернýла єму̀ рýки и напóмнѣла, жéбы са попрáвилъ, котóрои попрáвы єслѝ бы не учинилъ, грозила єму̀ прýдкимъ карáн(ь)ємъ. И такъ ѡдыйшóвъ з(ъ) здорóвыми рукáми. По трохъ лѣтехъ покáявшиса, вы́кралъ црковъ дрýгую въ Молóдовѣ, где єгò гды поймáно и на спалéньє провáжено, самъ на себѐ тóє повѣдáлъ, що єму̀ в(ъ) Кýпатичахъ придалóса, гды хотѣлъ вы́красти цéрковъ престóи бци.

Чудо шестоє. ВенїАминъ зáконникъ, бýдучи в(ъ) Кýпатичахъ, // вáжилъса óбразъ престóи бци ножéмъ скрóбати, хотачѝ довѣдатиса, з(ъ) якóи єсть матéрїи учы́неный. Потымъ ѣхалъ до Пи́нска и тáмъ вы́купилъ ѡ(т) смéрти єдногò человѣка и взАвши єгѡ на свой возъ, ѣхалъ з(ъ) нимъ на ПодлАше. Теды той человѣкъ без(ъ) дáна жа(д)нои причи́ны добродѣА своєгѡ Венїáмина зáконъника, през(ъ) котóрого ѡ(т) смéрти вызволеный, ѡкрýтне замордовáлъ так(ъ), же єгѡ ножéм(ъ) порѣзалъ, покарбовáлъ и порысовáлъ, якѡ ВенїАминъ ѡбразъ престóи бци рѣзалъ. 124 зв.

Рѡку ахз.

Чудо семоє. Єдногѡ чáсу былò повѣтре моровóє в(ъ) Кýпатичахъ. Теды дхóвныи, взАвши óбразъ преч(с)тои двы бци з(ъ) црквн, носи́ли єгѡ по всемъ селѣ Кýпатицкомъ, ѡ(т)правýючи процéссїю на пренесéнїє мóщей стого архїєрéа Нїколáа з(ъ) Мѵ́рры, мѣста ликíйскаго, до Бáру, мѣста влóскагѡ. И тогѡ днА зáразъ плАга моровáа з(ъ) Кýпатичъ уступи́ла.

Чудо ѡсмоє. Єдéнъ члвкъ на имА Григóрїй през(ъ) мнѡгїй ча(с) // працовáлъ в(ъ) монастирѝ Кýпатицкомъ, пéрше ки́лка лѣтъ в(ъ) кýхнѣ монастырской служи́лъ, пóтымъ през(ъ) шесть лѣтъ в(ъ) пекáрнѣ хлѣбъ пѣк(ъ) з(ъ) дóброи вóлѣ своéи, не беручѝ жáднои заплáты. Той Григóрїй вѣдалъ часъ смерти своéи и людéмъ и́ншымъ ѡповѣдáлъ рóкомъ предъ скончéнїемъ жи́тїа своéго. А гды южъ ѡстáннїй днь єгѡ пришóлъ, óнъ хóдачи, не лéжачи, смрти чекáлъ, спóвѣдь учыни́лъ, пренайстѣйшїй сакрáментъ тѣла и крочи ве Хвои принАлъ ѡ млитвы всѣхъ людéй притóмныхъ проси́лъ. Пóтым(ъ) прежеґнáвшиса кр(с)тóмъ стымъ, положи́лъса и в(ъ)зывáючи имА Хво и преч(с)тои двы бци, дха бгу ѡ(т)дáлъ не без(ъ) стрáху всѣхъ, котóрыи тамъ на той часъ былѝ. ДлА тогѡ Григóрїю тому̀ часъ смéрти єгѡ ѡбАвено, же óнъ служи́лъ монастырéви преч(с)тои двы бци, до тогѡ єщѐ не брáлъ жáднои заплáты за своѝ прáцу. 125

Чудо девАтоє. Сáва Козлакóвскїй, ѡбывáтель пѣнскїй, бýдучи дýже ѡ созрáненый, мáючи килканадцатъ рáнъ шкодли́выхъ, чýлъ ѡ(т) лѣкарà ѡ своємъ животѣ // вонтпли́вость. Не могучѝ южъ мóвити устнáми, моли́лъса помы́слїю престóй двѣ бци, жебы̀ єщѐ привéрненый до животà бы́лъ длА покýты и жебы̀ мóглъ óбразови преч(с)тои двы в(ъ) КупАтичахъ, поклони́тиса. Гды тóє мóвилъ, показáласа єму̀ преч(с)таа два бца и мóвила: «Чему̀ лежи́шъ, роспачáючи, встáнь, выслухана éстъ млтва твоА». Тéды ѡнъ зáразъ, встáвши, ходи́ти и мóвити почáлъ, рáны єгѡ шкодли́выи не за дóлгїй часъ погойлиса. Пóтымъ, прише(д)ши до монастырА Кýпатицкого, Сáва Козлакóвъскїй Рѡку ахла. 125 зв.

повѣда́лъ предъ за́конниками и предъ всѣ́ми людмѝ, якйм́ъ спо́собомъ до животà и до здоро́ва пришо́въ.

Рокꙋ ахлд. **Чудо десѧтоє.** Тимоѳе́й Нелѣ́повичъ з(ъ) селà Городи́ща мѣлъ боль вели́кїй в(ъ) головѣ̀ и лама́н(ь)є ко́стей в(ъ) нога́(х). А гды моли́лсѧ престо́й бци и де́сѧть днї́й пѧтько́выхъ по́стил(ъ), ѡста́тный день пѧтко́вый постачѝ и ма́ючи боль вели́кїй, заснꙋ́л(ъ). Те́ды въ снѣ̀ здало́сѧ ємꙋ̀, же преста́ѧ бца

126 доткнꙋ́ласѧ головы̀ єгò и до Кꙋ́пѧтич(ъ) длѧ спо́вѣди итѝ ро//сказа́ла. Ѡчкнꙋ́вшисѧ ѡ(т) снꙋ̀, не чꙋ́въ в(ъ) собѣ̀ ю́ж(ъ) жа́дного бо́лю. На за́втрѣшный день, пошо́вши до Кꙋ́пѧтичъ, вы́сповѣдалсѧ и всемꙋ̀ на́родовѣ то́є повѣда́лъ, щò сѧ ста́ло.

ДѣѧлосѦ гоѕ ро́кꙋ ахл, ма́ѧ.в. **Чудо ѡдинадцѧтоє.** Ма́рїѧ Мѣгалї́ова, бꙋ́дучи бли́зкаѧ роже́нью, вели́кїй боль терпѣ́ла и ю́жъ сме́рти ѡчекива́ла. А гды̀ ѡфѣрова́ласѧ до о́бразꙋ пречы́стои двы бци Кꙋ́пѧтицкогѡ, за́разъ щасли́ве плодъ на свѣ́тъ вы́дала и по́тымъ до здо́рова прише́дъши, шла пѣ́шо до монастырѧ̀ Кꙋ́пѧтицкогѡ з(ъ) мѣ́ста Пѣ́нска, несꙋчѝ на рука́хъ дитѧ, кото́рому имѧ̀ было̀ Анна. Тамъ пришо́вши, ѡбѣ́т(ъ)ницꙋ свою̀ вы́полнила и на па́мѧткꙋ тогѡ̀ добродѣ́йства, ѡ(т) престои бци собѣ̀ пока́занного, крестикъ воско́вый учыни́ла.

Рѡкꙋ ахла. ма(р) .дї. 126 зв. **Чудо дванадцѧтоє.** На свѧ́то блговѣще́нїѧ престѡи бци цркѡвъ Кꙋ́пѧтицкꙋю ка́ртинами ѡббї́ѧно. Хло́пецъ Па́велъ з(ъ) высо́кого рыштова́нѧ, кото́роє почало́ сѧ лама́ти, упа́лъ на поса́дзкꙋ цеглѧ́нꙋю самы́мъ лицѐмъ и тра́филъ чоло́мъ на гво́зд(ъ) // в(ъ) ла́тѣ лежа́чой, кото́рїй так(ъ) ємꙋ̀ в(ъ) лоб(ъ) в(ъ)бѣ́г(ъ), же пра́ве ме́ртвого з(ъ) цркви вы́несено. А гды за́кѡнники предъ образомъ пречистои двы бци за тогò младе́нца почалѝ сѧ моли́ти, просѧчѝ єй ѡ по́мочъ, на другі́й день за́разъ тогò жъ ча́су Па́велъ промо́вилъ и глѧдѣ́ти поча́лъ и ра́на в(ъ) головѣ̀ глꙋбо́каѧ тро́хе не до мо́зкꙋ того жъ ча́су самà сѧ з(ъ)лѣчи́ла и пришо́лъ младе́нецъ до здоро́вѧ доскона́лого.

Рѡкꙋ ахлз. авгу.дї. **Чудо трынадцятоє.** Мари́на Токаре́вскаѧ Петро́вскаѧ, зайшо́вши в(ъ) го́ловꙋ, бѣ́гала по по́лѧхъ и лѣса́хъ и вели́коє утрапе́ньє терпѣ́ла. През(ъ) ки́лка неде́ль по́кармꙋ не зажива́ла. А гды єй пойма́но и до монастырѧ̀ Кꙋ́пѧтицкого звѧзанꙋ приве́зено и пред(ъ) о́бразомъ преч(с)тои двы бци поста́влено и три дни за нєй в(ъ) црквѣ набоже́нство до престои бци ѡ(т)правова́но, четве́ртого днѧ почалà к(ъ) собѣ̀ приходи́ти и по́тымъ з(ъ) до́брою па́мѧтю, здоро́вою зоста́вши, додо́мꙋ ѡ(т)ѣ́хала.

127 **Чудо чтырнадцѧтоє.** Па́вел(ъ) Дзевалто́вскїй на пренесе́нїє мо́щей свѧ//то́го Нїкола́ѧ з(ъ) Ми́рры до Ба́рꙋ, мѣ́ста вло́скогѡ, былъ в(ъ) цркви Кꙋпѧ́тицкой. А гды̀ казнодѣ́ѧ выхвалѧ́лъ стого Никола́ѧ и людей до скрꙋ́хи побꙋжа́лъ, розмайтыи грѣхѝ припомина́ючи, за кото́рыи бгъ пе́кломъ кара́єтъ, чꙋ́ючи тѡ́є, Па́велъ Дзевалто́вскїй розꙋмѣ́лъ, же ємꙋ̀ на о́чи умы́слне грѣ́хъ єгò (в(ъ) кото́ромъ сѧ ѡ́нъ почꙋва́лъ) казнодѣ́ѧ выкида́лъ, зачы́мъ роз(ъ)гнѣ́вавшисѧ, вы́шо(л) з(ъ) цркви, зле мо́вѧчи ѡ за́ко(н)никахъ и по́грозки на ни́хъ чы́нѧчи. А гды уве́чоръ тогò жъ днѧ подпи́вши ихалъ до двѡ́рꙋ своє́гѡ ко́тчимъ чтырмà кѡ́нми, ю́жъ бли́зко до́мꙋ ко́нѣ сѧ розбѣ́гли, ко́тчїй сѧ вы́вернꙋлъ, Па́велъ Дзевалто́вскїй рꙋ́кꙋ з(ъ) ра́менѧ вы́вихнул(ъ) и з(ъ) вели́кимъ бо́лемъ и кры́комъ на ки́лимѣ до дворà былъ прине́сенный,

Рѡкꙋ ахлг, нове(м) .ка.

в(ъ) котóромъ припáдку припóмнѣли ємỳ гнѣвъ неслýшный за казанье и рáдили, жебы са удáлъ до óбраза Кýпатин(ъ)когѡ преч(с)тои д҃вы б҃ци и єй ѡ здорóвье просил(ъ), що óнъ ѡхóтне учынилъ и зостáлъ здорóвы(м) и пѣшо пришóвши до монастырá Кýпатинкого, рýку восковýю на пáматку тоѣи лáски ѡ(т) пре//стои б҃ци собѣ показанное тамъ принéслъ. 127 зв.

Чудо пятнадцатое. Пелаѓїа Трушкóва, мáючи с҃на єщѐ недорóслого, котóрый ѡ(т) рóзуму ѡ(т)холил(ъ) и ѡпýтаному был(ъ) подóбный з(ъ) прелакнéна, удалиса з(ъ) нимъ до образу Кýпатицкого прес҃тои б҃ци, прóсачи єй ѡ здорóва сынови своєму. Тамъ пáвши нá землю пред(ъ) образомъ прес҃тои б҃ци сынъ єй дóвго лежáлъ, пóтымъ пришóлъ до пáмати и до пéршогѡ здорóва. Тáм же.

Чудо шеснадцатое. В повѣтѣ Пѣнскомъ в(ъ) селѣ Стáвку єдногѡ ч҃лвка навѣдилъ б҃гъ ѡблóжною хорóбою зо всѣмъ дóмомъ єгѡ. Жонѣ тогѡ хорогѡ ч҃лвка, моляичойса в(ъ) комóрѣ, показáласа пречыстаа д҃ва б҃ца и мóвила: «Єсли мýжъ твой хóчетъ быти здорóвымъ, нехáй ѡфѣрýєтъса до образу моéго Кýпатицкого и тáм(ъ) спóвѣдь учынит(ъ)». Невѣста тóє видéнїє ѡзнаймила мýжеви своєму, котóрїй не вѣрилъ томỳ и сфукáлъ єй. Дла тогѡ бóлшимъ за годину бóлем(ъ) знятый з(ъ) сегѡ свѣта на ѡный свѣтъ успупити мý//сьлъ. Иншыи зась въ дому̀ єгѡ здорѡвыми зостáли. Рѡку ахлд. Ма(р). ӣ. 128

ЧУДА ПР(С)ТОИ Б҃ЦИ РОЗНЫИ НА РОЗНЫ(Х) МѢСТЦА(Х)

Чудо пéрвоє. В монастырѣ Клюнїацéнскомъ бáрзѣй на(д) иншыи с҃та звыкли целебровáти рождество̀ Х҃во. А ґды єдногѡ чáсу тóє с҃то наступовáло, той нóчи єдéнъ братъ зáкѡнникъ видѣлъ преч(с)тую д҃ву б҃цу, держáчую на рукáхъ своихъ с҃на, котóрого породила, а коло нихъ незлѣчѡныи гýфы а҃гглскїи стáли.// Пет(р). авва. Клю(ч), кни(г) .а҃. чудо(в). гла(в) .г҃ї. 123 зв.

Чудо второе. Ап(с)толъ Іáкѡвъ, с҃нъ Зеведéѡвъ, ґды былъ въ Гишпáнїи, в(ъ) мѣстѣ Цезаръáвгустѣ, и фрасовáл(ъ)са, же тамъ не мнѡго, тылко дéвать ч҃лвковъ навернýлъ до Хр(с)та, показáласа ємỳ преч(с)таа д҃ва и потѣшила єгѡ в(ъ) тымъ фрасýнку, мóвачи до негѡ: «За живота̀ не мнѡго мáєшъ учнѣвъ, áле по смéрти мнѡго бýдешъ мѣти». Калли(ст), пáпа ѡ пренесе(н). єго̀.

Чудо третеє. С҃тый Кирилъ, патрїарха Алеѯандрїйскїй, гнѣвалса неслýшне на с҃тóго Іѡáнна Златоýстаго, патрїáрху Костантїнопóлскогѡ и ѡ нéмъ зле розумѣлъ и мóвилъ. Преч(с)таа д҃ва ихъ привела̀ до згóды, бо показáласа въ снѣ с҃тѡму Кирилу и напóмнѣла єгѡ, жебы на с҃тóгѡ Іѡáнна Златоýстаго не гнѣвалъса. Грацїанъ, кни(г) .д҃ї. гла(в) .к҃и.

Чудо четвертоє. Єдéнъ царъ казáлъ з(ъ) єѵ(г)лїа выскробати слова̀ тыи, котрыи преч(с)таа д҃ва мóвила: «Низложѝ силныа съ престóлъ и възнесѐ смирéнныа», бо розумѣлъ, же єгѡ з(ъ) престóла никто̀ з(ъ)трутити не мóжетъ. Пóтымъ в(ъ) єзерѣ мылъса. В(ъ) тóй // часъ а҃ггдъ, шáты єгѡ взавши на себѐ, з(ъ) слугáми ѡ(т)ншóлъ до єгѡ дóму и за пáна éстъ принятый. Онъ Антони(н), 129

ча(ст) .в҃. титу .г҃. гла(в) .в҃. зась убра́вса в(ъ) ѡдѣнье по́длоє и поша́рпаноє и пришо́лъ до своє́го до́му, называ́ючиса тамъ па́номъ. Але єгѡ слу́ги не позна́ли и за глу́пого мѣли, смѣ́ялиса з(ъ) негѡ и знева́жили єгѡ. Повѣда́ютъ же то́є прилало́са Iѡвъ-нѣа́нѡвѣ, царе́вѣ ґре́цкому, котѡ́рый ґды припо́мнѣлъ собѣ свою́ го́рдость и жа́ловалъ, же в(ъ) го́рдость былъ подне́слъса, на то́й ча(с) аггелъ взялъ єгѡ до поко́ю и напо́мнѣлъ, жебы́ са выстерѣга́лъ го́рдости и зно́ву єгѡ приверну́лъ до престо́ла ца́рского, а са́м(ъ) зникнулъ.

Єквили(н). єп(с)кпъ в каталог(ъ) стыхъ. кни(г).єі. глава .а҃. **Чудо пятоє.** Ґды сто́рожъ црқви сто́гѡ ап(с)тла Петра̀ в(ъ) Ры́мѣ всѣ́хъ сты́хъ ѡ по́мочъ и ѡ причы́ну до бга проси́лъ, на то́й часъ былъ в(ъ) захвице́ню и ви́дѣл(ъ) Ха, цря сла́вы, сидя́чого на маєста́тѣ высо́ко(м), коло не́го мнѡ́гїи аггли стояли. По́тымъ пришла̀ нб(с)ная црца, мтка Хва, в(ъ) пресвѣтлой коро́нѣ, з(ъ) мнѡгими двцами, кото́рую Хс ве́дле себѐ посади́лъ на

129 зв. маєста́тѣ. По́тымъ пришо́лъ // Iѡа́нъ Кр(с)титель з(ъ) патрїархами и пр(о)роками, по́тымъ пришо́лъ ап(с)тѡлъ Петръ з(ъ) и́ншими ап(с)тлами, по́тымъ пришлѝ му́ченики и вызна́вци, кото́рыи всѣ, упа́вши на колѣ́на, поклони́лиса Хви, аггелъ зась в(ъ) то́й црқви сторожеви мо́вилъ: «Ты́и всѣ для того̀ пришлѝ пре(д) Ха, жебы̀ за честь тогѡ дня, и́мъ учыненную, подя́ковали Хви и жебы̀ єму̀ за въве́сь свѣтъ са молили».

Барѡнъ ро(к). фм҃є. **Чудо шестоє.** Ґды в(ъ) Костантїнопо́лю вели́коє повѣ́тре было̀ за ча́совъ Юстинїа́на, це́саря ґре́цкогѡ, и трва́ло през(ъ) тры̀ мѣ́саци, з(ъ)поча́тку по пя́ть, по́тым(ъ) по де́сать ты́сачей на ко(ж)дый день умира́ло. Мно́гыи бога́тыхъ и за́цныхъ люде́й тѣ́ла не погре́беныи лежа́ли, же не было̀ слу́г(ъ), кото́рыи бы и́хъ греблѝ, всѣ слу́ги вы́мерли. В(ъ) той часъ єдному̀ побожному члвкови ѡбявлено было̀, жебы̀ постанови́ли и целебровали сто преч(с)-тои двы, кото́роє ґреки называ́ютъ гипопа́нте, словакѝ зову́тъ стрѣте́нїє.

130 Ґды то́є учыни́ли, повѣ́тре уступи́ло. //

Чудо семоє. В Ру́скомъ воєво́дствѣ, в(ъ) повѣ́тѣ Лво́вскомъ, в(ъ) Ру́дникахъ в(ъ) маєтности своє́й дѣдичной, Адамъ Желибо́рскїй ви́дѣл въ снѣ нбѡ ѡтво́реноє и в(ъ) нбѣ вели́кую свѣ́тлость. В(ъ) той свѣт(ъ)лости пренастѣ́йшую тр(о)цу, оца и сна и сто́гѡ дха, и на прави́ци тр(о)ци пренастѣ́йшеи ви́дѣлъ стоячую преч(с)тую дву бцу. По́ тымъ виде́нїи Ада́мъ Желибо́рскїй зоста́лъ за́конникомъ и за́разъ єп(с)кѡпомъ Лво́вскимъ и назва́нный є́стъ Аѳана́сїй.

Петръ Медикъ в(ъ) жи(т). єго̀. **Чудо осмоє.** Ле́ѡ Арме́нъ, це́саръ ґре́цкїй, ґды взялъ в(ъ) Коста(н)тїнопо́лю з(ъ) црқви сто́и Со́фїи коро́ну, карбу́н(ъ)кулами и и́ншыми дороги́ми камѣ́ньми приѡздо́бленую, и вложи́л(ъ) на го́лову свою̀, кото́рую коро́ну Маври́кїй це́саръ ѡфѣрова́лъ престо́й бци, за́разъ на головѣ Ле́ѡна Армѣ́на прищѣ, названый карбу́нкули, почыни́лиса.

Чудо девятоє. Костанти́нъ Вели́кїй, це́саръ ґре́цкїй, ґды будова́лъ мѣ́с-

130 зв. то Костантїнопо́ль, пости́лъ ѡноє // бгу и преч(с)той двѣ бци, для тогѡ по́-

Барѡнъ. ро(к).тл҃. тымъ преч(с)тая два Костантїнопо́ль ча́сто ѡ(т) неприятелей борони́ла и мнѡ́гїи тамъ чу́да и́ншыи чыни́ла.

Чудо десатое. Андрей, еп(с)кωпъ Фезуланскїй, кохалъса в(ъ) инωтахъ, для которыхъ на сщенство былъ промованый. А гды першую службу бжїю ω(т)правовал(ъ), показаласа ему преч(с)таа два бца з(ъ) великим(ъ) агглωвъ оршакомъ и мовила до него: «Слугою моимъ ты естесь, бо а тебе ωбрала на сщенство и през(ъ) тебе буду выславленна». Тое рекши, невидима стала.

Сурїй в(ъ) жи(т). его. ѕ. дна. їюна.

Чудо одинадцатое. Ел(ъ)зеарїй гды уродилъса, ωфѣровано его преч(с)той двѣ бци, потымъ едной ночи Гарсенда, мамка его, в(ъ) црквѣ млилаcа бгу за негω и чула ω(т) Ха голосъ: «Дитати тому, за кωтороє са такъ мнωгω молишь, вѣдай, же мъ далъ мтку свою за научителку, нѣчого жъ ω нѣмъ не маешъ вонтпити».

Сурїй в(ъ) жи(т). его, гла(в) .дї.

Чудо дванадцатое. // Престаа бца рекла въ вѣдѣнїи стому Василїю Великому: «Если хочешъ моимъ прїателемъ быти и заступницу ма въ всѣхъ бѣдахъ твоихъ мѣти и жебы мъ выслухала тебе, ω що-кол(ь)векъ будешъ просити, удалайса ω(т) вина и вшелакогω пьаного напою и будешъ мене мѣти помощницу». Стый Василїй принялъ тую заповѣдь ω(т) прч(с)тои двы, вина и вшелакого пьаногω напою не пилъ до исхода дши своеи и зосталъ прїателемъ мтки бжеи и помощи ей дознавалъ в(ъ) потребахъ мнωгихъ.

131

Патери(к) Скитскї(н) ω стомъ Василїи.

Чудо трынадцатое. Обыватель еденъ Алеѯандрїйскїй, ѣдучи до Царяграда, поручилъ преч(с)той двѣ жону и цорку свою. Слуга его в(ъ) дому зоставши, хотѣлъ панюю и цорку забити, но ωлснулъ и в(ъ) двери не трафилъ.

Лука дух(ъ). гла(в) .кз.

Чудо чтырнадцатое. Една невѣста побожнаа, сестра стго Клїмен(ъ)тїа, папы рымскаго, видѣла на процессїи в(ъ)пере(д)идучую прч(с)тую дву, котораа Хр(с)та якω дитатко несла на рукахъ своихъ. //

Антони(н) г. ча(ст), кройни(к). титу(л) 131 зв.

Чудо пятнадцатое. Въ Малой Россїи, в(ъ) мѣстѣ Лвовѣ Іларионъ Сїомашко, законникъ и дїаконъ, видѣлъ въ снѣ двохъ младенцωвъ и питалъ, ω(т)коль есте. Ѿ(т)казали: «З(ъ) нба емпѣрейского естесмо». Мовилъ и(м) дїаконъ: «Возмѣте мене з(ъ) собою». Ѿ(т)повѣдѣли: «Не казала намъ престаа бца тебе брати». Поты(м) дїаконъ престую бцу видѣлъ, котораа до него мовила: «Чогω жадаешъ ω(т) мене?» Ѿ(т)казалъ ωнъ: «Тыи младенцы не взали мене з(ъ) собою, которыи были теперъ». Мовила прстаа бца: «Дла того не взали, бо сь не чынилъ тогω, що сь ωбѣцалъ чынити. Ѿбѣцалъесь, мимо црквъ идучи, пре(д) образомъ моим(ъ) мовити: «Око ср(д)ца моего воспущаю къ тебѣ, ч(с)таа, не презри малое ми воздыханїе въ часъ, егда суди(т) снъ твой мїру, буди ми покров(ъ) и помощница».

в. гла(в). а.

Дѣвали-са[!] тое року ахѯе, м(с)ца декаврїа й. дна.

Чудо шестнадцатое. Стый Леω, першїй тогω имени папа Рымскїй, далъ собѣ утати руку, которую на воскрсенїе Хво една невѣста поцѣловала, поживаючи сакрамент(ъ) еухаристїи з(ъ) рукъ его, бо мѣлъ ω(т)тол(ь) // великїи покусы, але ему знову тую руку прч(с)таа два бца привернула.

Март-ин(ъ) Бѣлскїй, кни(г).в. 132 лист(ъ). .рмѕ.

Чудо семнадцатое. В Малой Рωссїи в(ъ) повѣтѣ Галицкомъ есть мѣсто Заваловъ, названое ω(т) валωвъ, давно высыпаныхъ, которыхъ есть три

над(ъ) тымъ мѣстомъ на горѣ. Межи тыми трома валами знайдуетса монастыръ при црквѣ стого архїерея Нїколаа. Повѣдають люде старыи, духовныи и свѣцкїи, которыи ѡ(т) дѣдѡвъ и прадѣдѡвъ своихъ чували, же Бунакъ (якѡ ѡни мовать), але рачей Батый, царъ татарскїй, ґды воевалъ землю Рускую, на той часъ еденъ воевода на има Романъ з(ъ) землѣ Рускои вышолъ з(ъ) войсками своими противъ ѡрдамъ татарскимъ, а видачи великую потугу поганскую, а свое малое войско христїанское, ѡкопал(ъ)са трома валами и фрасовалъса и, фрасуючиса, заснулъ, которому во снѣ показалъса стый архїерей Нїколай и казалъ ему итѝ смѣле на ѡрды бѣсурманскїи,
132 зв. а гдѐ бы нагонилъ поганѡвъ и звытажилъ ихъ, казалъ ему на томъ // мѣсцу црковъ збудовати на честь престои бци, за которои помочу мѣлъ махометанѡвъ звытажити. Межи тыми зась трома валами казалъ збудовати црковъ на честь стому архїерею Нїколаю. Ѿчкнувшиса ѡ(т) сна, Романъ воевода рушилъса смѣле з(ъ) войсками своими на татарѡвъ и погналъ ихъ и утѣкаючихъ гонилъ и догана́лъ на тыхъ полахъ, которыи недалеко за мѣстомъ Тысменицею знайдуютъса, и славное над(ъ) ними ѡдержалъ звытаство, по которѡмъ звытазвтѣ на тымъ полю збудѡвалъ црковъ успенїа престои бци, за которои пред(ъ)стателствомъ звытажилъ ѡрды поганьскїи. В(ъ) той црквѣ есть намѣстный образъ престои бци чудотворный, при той црквѣ знайдуетса монастыръ, который называетъса Погона дла тогѡ, же тамъ Романъ воевода погналъ и догналъ и розѡгнавъ татарѡвъ, непрїателей своихъ, и моглъ мовити слова Двдовы: «Пожену врагѝ моа и постигну а и не возвращуса, дондеже скончаютъса, ѡскорблю ихъ и не возмогутъ стати, падутъ
133 пред(ъ) нѡгама моима». //

Межи трема валами зась Романъ воевода збудовалъ црковъ стого архїерея Нїколаа, который ему тамъ въ снѣ показалъса и казалъ едну црковъ на честь престои бци, другую на има свое збудовати.

Дѣалоса тое року ахзє. м(с)ца декврїа .ѕı дна. **Чудо осмнадцатое.** Въ князствѣ Рускомъ есть мѣстечко невеликое Буршты́нъ, ѡ(д) великого мѣста Галича двѣ милѣ сѣдачее. В(ъ) томъ мѣстечку еденъ законник(ъ) и дїаконъ на има Іѡилъ Терхевичъ, ночуючи, видѣлъ во снѣ прч(с)тую дву бцу, зеленою шатою приѡдѣтую, ѡ(д) которои свѣтлыи променѣ походили. Тамъ же видѣлъ близко себѐ стоачого законника якогось незнаемого, которїй мовилъ до Іѡила дїакона такїе слова: «Дла того тобѣ престаа бца црца небесная показаласа, же з(ъ)выклесь млтву тую мовити: г(с)ди Їсе Хе, сне бжїй (бца ради), помилуй менѐ, грѣшного». Бо Іѡилъ завше тую молитву любо вдень, любо вночѝ на кождомъ мѣстцу мовилъ.

133 зв. Гисторїа ѡ чудовно(д) мтки бжеи, образѣ Мислеми(ц). **Чудо деватнадцатое.** Мыслемици есть мѣстечко на По(д)гор(ъ)ю, тамъ // есть образъ прстои бци, которїй князь Геѡргїй Збаразкїй, каштеланъ Краковскїй, привѣзл(ъ) з(ъ) Венецїи и до Мислемицъ той образъ зостал(ъ)са. До того образа чудотворного престои бци Андрей Сковронекъ, мѣщанинъ Бохенскїй, Перуномъ в(ъ) Бохнѣ удареный и ѡглушеный и ѡбумерлый, ґды былъ ѡ(т) товаришѡвъ своихъ ѡфѣрованный, прудкѡ до себѐ и до слуху доброгѡ пришолъ.

Чудо двадцатое. В Малой России, в(ъ) повѣтѣ Лвовскомъ, есть мѣсто, названое Строми́лова Ка́менка. Тамъ въ црквѣ знайдуется образъ престои бци, которій еднοго часу мѣнилса през(ъ) едну годину тры разы. Показовалъ на твары своей фарбу чорную, потымъ синюю, нашостанокъ червоную. Тую ωдмѣну тройкую на твары того образа мтки бжои видѣл(ъ) Іωсифъ Любанскій, будучи в(ъ) црквн и не тылко словами, але и писаньемъ своимъ вызнавалъ тое. До той церкви жолнѣръ еденъ, названый Радиминскій, вызнания рымского, пришовши, смѣялса з(ъ) того образа, але заразъ та(м) // же губа ему скрывиласа, то есть уста егω близко уха стануди. Теды онъ палъ на зем(ъ)лю предъ тымъ образомъ престои бци и почал(ъ) молитиса престой бци, просачи еи ω приверънена устъ своихъ и жаловалъ за той грѣхъ свой. И под(ъ) часъ молитвы той уста ему знову привернулиса и стали на першомъ мѣсцу. Тое Іωсифъ Любанскій чулъ ωдъ самогω жолнѣра тогω Радиминскогω. 134

Дѣалоса тое рокꙋ ахѯе.

Чудо двадцать первое. Θеωдоръ Ярошинскій, з(ъ) народу руского жол(ъ)нѣръ, зоставалъ в(ъ) полскомъ войску, которое на Украинѣ подъ Старцемъ з(ъ) войскомъ запороз(ъ)кимъ войну точило. Там(ъ) воинωве запорозкіи (яко звикли ωны часто чинити) едной ночи влѣзли потаемне до обозу полского и много жолнѣровъ полскихъ спачихъ живота позбавили. А гды приближалиса южъ тыи козаки до Θеωдора Ярошинского спачого, показаласа ему въ снѣ преч(с)тая два бца и рукою своею трутила егω и заволала до него, мовачи: «Встан(ь)». И заразъ Θеωдоръ ωчкнулса и всталъ и ωбачил(ъ) // трывогу великую в(ъ) своимъ войску полскомъ. Тамъ же найвѣ престую бцу видѣлъ, котораа мовила ему: «Не бойса». И заразъ Θеωдоръ Ярошинскій всѣлъ на кона и рыцерство иншое до коней и до оружа кинулиса и выперли запорозцо(в) з(ъ) обозу своего. 134 зв.

Чудо двадцат второе. Леωнтій Пятницкій, законникъ и діаконъ въ князствѣ Рускомъ, в(ъ) повѣтѣ Лвовскомъ, в(ъ) монастырѝ Уневскомъ, презъ сонъ видѣлъ на верху црквн Уневской, фрамугу. Под тоею фрамугою стояла прч(с)таа два бца, бѣлою шатою приωдѣтаа, золотою короною приωздоблена и сцептурум(ъ) в(ъ) руцѣ своей держачаа, и мовила до Леω(н)тія діакона: «Чогò потребуешъ?» Ωдказалъ Леω(н)тій: грѣхωвъ ω(т)пущена потребую. И почалъ «Возбранной воеводѣ побѣдителнаа» чытати, потымъ звонъ ωбудилъ егò.

Дѣалоса тое рокꙋ ахѯе.

Чудо двадцать третее. Оватовъ слугà з(ъ) Рыму до Костантінопола през(ъ) море кораблемъ ѣхалъ до великого Θеω//досіа, цесара грецкого. Там же, в(ъ) кораблѣ, ѣхалъ брата Θеωдωсіева слугà, который для вѣтру противного впалъ в(ъ) море и утонулъ. Товарыши засъ егò кораблемъ приѣхали до Костантінопола и ω(т)далѝ цесарови ω(т) брата листы и сказали, що са имъ на мори притрафило. Чуючи тое, цесаръ, же ωнѝ всѣ здоровы приѣхали, а егω брата слугà згинулъ, казалъ ихъ всѣхъ взяти въ темницу и ωковати, але пречыстаа два бца сынωвцà егω збавила ω(т) глубины морскои и поставила на суши жывого, которій пришолъ до Костантінопола и показалъса цесарови и товаришовъ своихъ вызволилъ. 135

В(ъ) Раимы(с)ленномъ листѣ. ѳ.

Чудо двадцат четвертоє. Великїй Ѳеωдосїй, цесаръ грецкїй, гды будовалъ єдну церковъ и на фундамента земълю копано, знашли тамъ ровъ барзо глубокїй и в(ъ) ровѣ воду. Тамъ же знашли образъ пречыстои двы бгродици, котораѧ на рукахъ своихъ держала сна яко младенца. Знашли там(ъ) же свѣчу великую л(ь)нанную. И на томъ мѣст(ъ)цу збудовали цер-
135 зв. ковъ великую, а при церквѣ // монастырь, который Ватопеть названо, албо Ѡватопицкаѧ обитель, ω(т) слуги Ѡватωва, который з(ъ) глубокости морскои вышовши на тоє мѣстце, чулъ голосъ, жебы тамъ церковъ была постановлена, и повѣдалъ тоє цесаровѣ Ѳеωдосїєви. Той монастырь, названый Ватопеть, знайдуєтсѧ на горѣ Аѳωнской.

КОНЕЦЪ ЧУДωВЪ ПРЕСТОИ БЦИ

Мовилъ бгъ до Авраама, патрїархи старозаконнагω: «Возри на нбо и сочти звѣзды, аще возможеши и глгола єму: тако будетъ сѣмѧ твоє». И мы
136 гды з(ъ)хочемъ одшевленноє нбо нше, преч(с)тую дву бцу, видѣти // и зраховати чуда єй, которыи сѧ звѣздами называютъ, неподобнаѧ бы смω зраховали. Зачымъ якъ стый єv(г)листъ Iωанъ, чыначи конецъ єv(г)лїю своєму, ω Хр(с)тѣ мовитъ: «Сут(ъ) же и инъна мнωга, яже сътвори Iс». Такъ и я чудωмъ престои бци конецъ чыначи, мовлю: «Сутъ же и инна мнωга, яже сотвори преч(с)таѧ два бца, яже аще по єдиному писана бываютъ, ни самому
136 зв. мню всему мїру въмѣстити пишемыхъ книгъ». Аминь. //

КОРОТКОЕ ЗЕБРАНЬЄ РЕЧЇЙ, БАРЗО ПОТРЕБНЫХЪ, ДО ВѢРЫ НАШЕИ ПРАВОСЛАВНОКАѲωЛИЧЕСКОИ НАЛЕЖАЧЫХЪ

А. Агглωвъ старшыхъ з. єстъ, которыи в(ъ) нбѣ престой бци служатъ. Як(ъ) сѧ они называют(ъ) межы зако(н). ч. ки. Агглъ до престои бци мовилъ аллилуїа. Ѡ(т) образовъ, ч. мд.

Б. Бцею истинною єстъ преч(с)таѧ два, караєтъ тыхъ, которыє бцею не хотѧтъ єй звати. Межы геретиками, ч. иї.

Богатства людей добрых псуютъ, злыми чынатъ. Надъ молѧчимисѧ, ч. ѕ.

Болванъ; в(ъ) болванахъ злыи духове мешкали и людемъ, ω що пыта-
137 ю//чымъ, ω(т)повѣдали. Межы злыми духами, ч. г, и ч. д.

В. Война. Помагаєтъ на войнѣ пр(с)таѧ бца людемъ вѣрны(м), громит(ъ) за(с) людей невѣрныхъ. Чудо а, чудо г, ч. д, чудо є.

Веселѧ з в(ъ) нбѣ пр(с)таѧ бца маєтъ якїє? На(д) молѧчимисѧ, ч. з.

Вдѧчность треба за добродѣйство ωсвѣд(ъ)чати, невдѧчныи караны бываютъ. Межы геретыками, ч. ѳ.

Г. Геретикъ. Ненавидит(ъ) геретикω(в) пр(с)таѧ бца. Межы геретыками, ч. а, ч. ѳї.

Грѣхъ. Бе(з) грѣха перворо́дного зачала́сѧ преста́ѧ б҃ца. Ѡ зача́тїи, ч. в҃, ч. г҃.

Грѣшныи лю́де и геретикѝ Х҃а распина́ютъ. Межѝ геретык., ч. д҃ї.

Грѣшныи южъ в(ъ) пе́клѣ му́чатъсѧ. На(д) неумѣетными, ч. а҃; на(д) грѣшниками, ч. в҃; межѝ за́конниками, ч. к҃ѳ; межы гереты(к). ч. и҃ї.

Голова̀ человѣ́чаѧ по сме́рти ѡ спо́вѣдь про́ситъ. На(д) умерлыми, ч. г҃, ч. ї҃.

Д. Д҃хъ ст҃ыи в(ъ) по́стати // голубі́ной усѣлъ на лѣсцѣ Іѡсифовой, мешкаючой в(ъ) ц҃ркви Соломо́нѡвой, ч. є҃. 137 зв.

Домъ прест҃о́и б҃ци ѡ(т) агг҃ловъ пренесеный є(ст). Где знайду́єтъсѧ? Въ ц҃рквахъ єй, ч. ѳ҃ї.

Д҃вицство захову́ючїи я́къ прест҃о́й б҃ци подоба́ютъсѧ? На(д) заховуючыми д҃вицствѡ, ч. а҃., ч. в҃.

Дїѧволи боѧтсѧ прест҃ои б҃ци. Межы за́конниками, ч. з҃; межы злы́ми ду́хами, ч. и҃.

Дїѧволи выхвалѧютъ и выславлѧют(ъ) прест҃ую б҃цу. Межѝ злы́ми ду́хами, ч. а҃, ч. д҃.; Іверскои, ч. в҃.

Д҃вою ч(с)тою пр(с)та́ѧ б҃ца зоста́ла, Х҃а породи́в(ъ)ши. По(д) часъ рож(д)ества̀ Х҃ва, ч. д҃.

Є. Євройнъ з(ъ) монастырѧ̀ и з(ъ) за́кону вы́ступилъ, за то́є ду́шу єго̀ до пе́кла неслѝ дїа́воли. Межѝ за́конниками, ч. к҃ѳ.

Єво́ру мѣ́сто прест҃а́ѧ б҃ца ѡ(т) повѣ́тра ѡборони́ла. Над(ъ) молѧ́чымисѧ, ч. є҃.

Єгѵ́петъ. З(ъ) болванѡ́в(ъ) и з(ъ) божни́ц(ъ) пога́нски(х) в(ъ) Єгѵ́птѣ дїѧволи утѣка́ли длѧ приста Х҃вго и пр(с)тои б҃ци у//ходѧчои въ Єгѵпетъ, ч. г҃. 138

Ж. Жаль за грѣхѝ ма́ютъ лю́де пере(д) сме́ртю своє́ю за по́мочу пр(с)то́и б҃ци. На(д) уме́рлыми, ч. и҃.; през(ъ) имѧ̀ М҃рїа, ч. д҃. Жыдъ книгу знашо́л(ъ). Що та́мъ напи́санѡ? Межѝ жыда́ми, ч. з҃. Жыдка̀ в(ъ) печѝ огни́стой пр҃ста́ѧ б҃ца здоро́вого захова́ла. Длѧ чого̀? Межѝ жыда́ми ч. в҃.

З. За́конники длѧ чогѡ̀ мѧ́са не ѣдѧ́т(ъ)? Межѝ за́конниками, ч. в҃. За́конника дїа́волъ до грѣху̀ теле́сногѡ нечи́стого запалѧ́єтъ. Межѝ за́конник(ов), ч. д҃ї.

За́конникомъ пр(с)таѧ б҃ца дає́тъ коро́ну. Межѝ за́кѡнниками, ч. г҃, ч. д҃.

За́конноє жи́тїє дїѧволъ га́нит(ъ), а хва́лит(ъ) станъ малже́нскїй, ѡ(т)во́дит(ъ) людей ѡ(т) за́ко(н)ногѡ жи́тїѧ. Межы злы́ми ду́хами, ч. и҃.

22 4-3666

Злóдѣевѣ рýки усхлѝ и ѡдрентвѣли такъ, же, по(д)нéсш и догорѝ, не мóглъ ѝхъ нáдолъ спустѝти. Кýпатицкои, ч. є̃.

Звѡ́ны сáми в(ъ) Рымѣ звонѝли, любо нѣхтò ѝхъ не рýшал(ъ). Ѡ(т)
138 зв. обра//зовъ, ч. м̃є.

І. Іверскаѧ б̃ца называ́єтъсѧ Портайтисса. Длѧ чогѡ? Іверскои, ч. є̃і.

І̃с. Тóє имѧ̀ пере(д) прѝстамъ Х̃вымъ погáне вѣ́дали, чы ѡ(т) дóброго, чы ѡ(т) злóго дýха наýчении. Межы̀ погáнами, ч. є̃.

К. Кvѡ́т(ъ). Б̃гъ з(ъ) кvѡ́та людéмъ в(ъ) старóмъ зáконѣ ѡ(т)повѣдал(ъ), ѡ що пытáючымъ. Мéшкаючи в(ъ) ц̃рквѣ Соломѡ́новой, ч. є̃.

Кр(с)тъ. Прест̃áѧ б̃ца Кýпатицкаѧ на кр(с)тѣ знайдýєтъсѧ. Кýпатицкои, ч. а̃.

Кр(с)тóмъ прест̃áѧ б̃ца жеґнáтисѧ кáжетъ. Печéрскои, ч. л̃д.

Ст̃ы́й Никѝта м(ч)никъ вѝдѣл(ъ) въ снѣ Х̃а, кр(с)тъ в(ъ) рукáхъ держáчогѡ. Ѡ(т) обрáзѡ(в), ч. к̃г.

Кр(с)тъ значѝтъ мýки, утрапéньє. Тáмъ же.

Кр(с)тóмъ ст̃ы́м(ъ) жеґнáючи бѣсновáтую па(н)ну, злóгѡ дýха з(ъ) нéи вы́гнали. В(ъ) ц̃рквахъ єи́, ч. и̃.

Л. Лихварà прест̃áѧ б̃ца напоминáла, жебы̀ лѝхвы не брáлъ. На(д) грѣ́шни-
140[10] ками, ч. і̃. //

Любóвъ прст̃áѧ б̃ца до б̃га и до блѝжнего мѣла. Ме(ш)каючои в(ъ) ц̃ркви Сѡломѡ́новой, ч. д̃.

Лилѣ́ѧ з(ъ) ýсть умéрлого вы́росла. Пре(з) имѧ̀ Мáрїѧ, ч. в̃.

Лилѣ́и тры з(ъ) землѣ̀ вы́росли длѧ показа(н)ѧ д̃вѝцства пр(с)тои б̃ци. По(д) часъ рож(д)ества Х̃ва, ч. s̃і.

М. Мр̃їѧ. Якъ тóє имѧ̀ б̃гъ прослáвилъ. Презъ имѧ̀ М̃рїѧ, ч. а̃, ч. з̃, ч. и̃.

Мóре прест̃áѧ б̃ца успокóила. На(д) молѧ́чимисѧ, ч. л̃а.

Муларóвъ пр(с)тáѧ б̃ца з(ъ) Царѝграда послáла до Кі́ева муровáти церкѡвъ Печéрскую. Печéрскои, ч. а̃.

М̃лтва. Прест̃áѧ б̃ца за людéй б̃гу м̃литсѧ. В(ъ) ц̃рквáхъ єи́, ч. з̃; на(д) грѣ́шниками, ч. ѳ̃; на(д) умéрлыми, ч. д̃, ч. а̃; на(д) м̃лѧ́чимисѧ, ч. s̃, тáмъ же, ч. г̃.

Мýдрость прст̃áѧ б̃ца даєтъ неумѣ́єтным(ъ). Надъ неумѣ́єтными, ч. в̃; тáмъ же, ч. г̃; тáм же чýда ѝншыи.

Н. Н̃бо ѡ(т)воре(н)ноє Амадéй зáконникъ и другі́й зáконникъ Ісáїа вѝдѣлъ.
139 зв. Межы̀ зáкони//ками, ч. к̃и; тамъ же, ч. к̃з.

Прест̃áѧ б̃ца нá н̃бѣ показáласѧ. Межы̀ сvббѣ́ллами [!], ч. в̃і; межы зá-конника., ч. к̃г.

З(ъ) нба престаа бца до Леѡна мо́вила. Ѡ(т) исто́чника, ч. а҃.

О. Омѡфоръ пр(с)таа бца стѡ́му Ніколаєвѣ дава́ла. Дла чогѡ́? Межы геретыка́ми, ч. г҃.

Обѣтница. Тре́ба ѡбѣтницу бгу и пр(с)той бци и ко́ждому ѡ(т)да́ти. Пече́рскои, ч. ѳ҃.

Одигітріа що значи(т)? Ѡ(т) образовъ, ч. з҃і.

Око́вы желѣзныи на єдно́мъ вя́зню са́ми полама́лиса за по́мочу престо́и бци. Ѡ(т) образовъ, ч. лз҃.

Ѡбразъ престо́и бци аггли на повѣтру держа́ли. Ѡ(т) образѡвъ, ч. мѳ҃.

Образъ престо́и бци кла́нается. Тамъ же, ч. мв҃. Пла́кал(ъ). Там же, ч. ми҃; тамъ же, ч. нв҃; тамъ же, ч. ма҃.

В(ъ) ѡгнѝ цѣлый зостаѐтъ. Тамъ же, ч. кѕ҃; та́мъ же, ч. є҃. Купатицкои, ч. в҃.

Образъ престо́и бци на мо́ру и на повѣтру хо́дитъ. Ѡ(т) образовъ, ч. кв҃; там же, ч. мз҃; // Іверскои, ч. ѕ҃; та́м же, ч. з҃; тамъ же, ч. і҃. 139[17]

Образъ престо́и бци мо́вилъ. Ѡ(т) образовъ, ч. ѕ҃; та́мъ же, ч. ѳі҃; Пече́рскои, ч. ѳ҃.

Образъ престо́и бци тваръ свою̀ ѡ(т)верну́лъ ѡ(т) погани́на. Ѡ(т) образѡвъ, ч. а҃.

Не пусти́лъ в(ъ) бра́му во́жа сараци́нского. Межы̀ пога́нами, ч. и҃.

Образы тре́ба шанова́ти, кто не шану́єтъ, кара́ный бува́єтъ. Межы геретыка́ми. ч. д҃.; ѡ(т) образѡвъ, ч. ки҃; та́м же, ч. д҃.; та́мъ же, ч. лг҃.

З(ъ) образа пре(с)тои бци кровь шла̀. Ѡ(т) образѡ(в), ч. і҃; та́мъ же, ч. лѕ҃; та́м же, ч. и҃.; Іверскои, ч. є҃.

Образѡвъ не тре́ба и не годи́тъса болвана́ми зва́ти. Межы̀ геретика́ми, ч. ѳ҃.

П. Процессію тре́ба ѡ(т)правовати на(д) мола́чимиса. На(д) мола́чимиса, ч. ді҃; та́мъ же, ч. ѕі҃; ѡ(т) образѡ(в), ч. мд҃; на ро́зны(х) мѣстца(х), ч. ді҃.

Пога́не пр(с)тую бцу шану́ютъ и выхвала́ютъ. Межѝ пога́нами, ч. є҃; там же, ч. д҃; та́мъ же, ч. к҃; та́мъ же, ч. г҃; тамъ же, ч. ді҃.

Приса́га. Кто фалши́ве присага́ет(ъ), той ка//ра́ный бува́єтъ. В(ъ) церквахъ єй, ч. в҃; Пече́рскои, ч. і҃. 140 зв.

Присага ча́сомъ бува́єтъ нева́жнаа и годи́тъса ѡ́ную злама́ти. Межѝ за́конниками, ч. ді҃.

Пара́клисъ а́лбо моле́бенъ до престо́и бци що чы́нитъ? На(д) мола́чимиса єй, ч. кв҃; Пече́рскои, ч. лѳ҃.

Па́ныхъ напо́їовъ престáа бца кáжетъ храни́тиса. На ро́зныхъ мѣст-цахъ, ч. вı̃.

Послуше́нство стáршому тре́ба ω(т)давати. Поку́та. Престáа бца кá-жетъ за грѣхѝ поку́товати. Пече́рскои, ч. зı̃.

Р. Рáй. Пр(с)тáа бца з(ъ) рáю два вѣнцѝ прислáла. На(д) захову́ючими де-ви́цство, ч. аı̃.

Ру́ку образъ престо́и бци протагну́лъ и яблоко взалъ. Ѡ(т) образовъ, ч. ни.

Малара̀ заде́ржалъ падáючогω. Межы̀ злы́ми ду́хами, ч. е̃.

Ру́ку ω(т)тáтую с̃. Іωа(н). Дамáскину улѣчи́ла. На(д) млáчимиса, ч. аı̃.

С. Стыхъ мо́щи, тѣла, ко́сти, шáты, по́асы, пе́рстенѣ, гро́бы и релѣквı̈и

142[1v] и́ншыи тре́ба // шановáти. Пече́рскои, ч. а̃; ω(т) шáтъ и по́аса е́й, ч. в̃; там же, ч. г̃; тáм же, ч. ѕ̃; ω(т) пе́рстена е́й, ч. в̃; тáмъ же, ч. д̃; тамъ же, ч. и̃; над(ъ) захову́ючими деви́цъство, ч. д̃.

Сты́и са ю́жъ в(ъ) нбѣ знайду́ютъ. На(д) захову́ючими деви́цствω, ч. а̃; там же, ч. з̃; на(д) уме́рлыми, ч. ѕ̃; в(ъ) црквахъ е́й, ч. е̃.

Сты́и за насъ бгу мо́латъса на ро́зныхъ мѣстцахъ, ч. е̃.

Ста и́хъ тре́ба шановáти, бо карáный бывáетъ, хто не шану́етъ. На(д) хо́рыми, ч. зı̃; межы геретыкáми, ч. зı̃; Пече́рскои, ч. кг̃.

Сты́и боро́натъ христı̈áнъ, а погáнω(в) гро́матъ. На войнѣ, ч. е̃; тáмъ же, ч. и̃.

Сты́мъ повы́нни смω честь ω(т)давáти и мли́тиса и́мъ, бо онѝ въ потре́-бахъ насъ ратую(т). На(д) захову́чыми деви́цство, ч. д̃; межы гереты́ками, ч. з̃.

Смѣхωвъ и жáртωвъ кáжетъ престáа бца выстерѣгáтиса. Надъ захо-ву́ючими деви́цъство, ч. [19]

Слѣпо́му [20]... пре(с)таа бца дала очи, а шыде́рцу видáчогω ωслѣпи́ла

142 зв. Ѡ(т) образов(ъ), чу́до аı̃. //

Сме́рть. Престáа бца ω(т) сме́рти людéй боро́нитъ. На(д) млáчимиса е́й, ч. ла̃; та(м) же, ч. кѳ̃.

Часъ сме́рти своéи вѣдаютъ, кото́рыи престо́й бци слу́жатъ. На(д) млáчимиса, ч. кз̃; Ку́патицкои, ч. и̃.

Стрѣте́нıє длa чогѡ̀ црковъ нша празнует(ъ). На ро́зныхъ мѣстцахъ, чу́до ѕ̃.

Т. Тр(о)цу пренайстѣ́йшую в(ъ) нбѣ ωтво́реномъ и престу́ю бцу на правици тр(о)ци пренастѣ́йшои стоáчую ви́дѣли. На ро́зны(х) мѣстца(х), ч. з̃.

Татаринъ пр(с)тую бцу видѣлъ и в(ъ) Ха увѣри(л). Межи поганами, ч. ѕі.

Турецкій баша, будучи хорый, ѡдержалъ здоровье ѡ(т) престои бци. На(д) хорыми, ч. ѕ.

Татарскій царъ пр(с)тую бцу шануетъ. Межи поганами, ч. зі.

Телесный грѣхъ нечыстый, которыи люде чынатъ, тыхъ пр(с)таѧ бца, ненавидитъ. Над(ъ) грѣшниками, ч. в; там же, ч. ѕ; на(д) неумѣетными, ч. а.

Танци. Панна єдна гды танцовала, за тоє вступилъ в(ъ) ней злый духъ и мучилъ ей. Въ црквахъ ей, чудо и. // 143

У. Умерлыи. Треба за умерлыхъ млитисѧ, ѡфѣру приносити, ял(ъ)мужну давати и добродѣтели иншыи чынити, пожытечно им(ъ) тоє. Надъ умерлыми, ч. є; тамъ же, ч. ѕ; въ црквахъ ей, ч. ѕ.

Умерлыхъ пр(с)таѧ бца ѡ(т) пекла боронитъ молитвами своими и до живота ихъ привертает(ъ) длѧ покуты. На(д) умерлыми, ч. д; та(м) же, ч. а.

Умерлую невѣсту землѧ з(ъ) гробу наверхъ выкинула. Купатицкои, ч. д.

Ф. Флωренцїѧ. Єденъ члк(ъ) в(ъ) Флωренцыи видѣлъ вωзъ, в(ъ) котором(ъ) овца и левъ были запрѧжени, на томъ возѣ престаѧ бца сидѣла. Въ црква(х) ей, ч. д.

Х. Хрисафїй домъ свой на црковъ пр(с)тои бци ѡбернулъ. Межы злыми духами, ч. ѳ.

Хоругωвъ. Мѣсто хоругви ѡдѣн(ь)є престои бцы з(ъ) муру вывѣсили и непрїѧтелей слѣпотою поразили. Ѿ(т) шат(ъ) и поаса, ч. в.

Хс вымалїованый на кр(с)тѣ распѧтый мови(л). // Печерскои, ч. а. 143 зв.

Хс, дитѧмъ будучи малымъ, на рукахъ престои бци мовил(ъ) Уходѧчои въ Єгѵпетъ, чудо г.

Хлѣбъ. На якую паматку наши хр(с)тїане православныи при ѡбѣдѣ часть хлѣба зоставуют(ъ) и по ѡбѣдѣ подносатъ єго и зажываютъ, блгодаренїє чынячи. По(д) часъ успенїѧ ей, ч. аі.

Ѿ(т). Ѿ(т)цъ. Єкатеринѣ Сенеиской бгъ ѡ(т)цъ що ѡбѧвилъ? На(д) грѣшниками, ч. з.

Ѿ(т)цы с. на пущи якъ злого духа ѡ(т) себе ѡ(т)гонѧли. Межи злими духами, ч. в.

Ц. Црковъ. Престаѧ бца геретычку до цркви не пустила. Межи геретыками, ч. г.

Црковъ кто будуєтъ престои бци, ωна имъ тоє нагорожаєтъ. Як(ъ) же? Въ црквахъ єй, ч. кє; над(ъ) молѧчимиса, ч. кд.

До церкви невѣста грѣшнаѧ не могла внийти, за дверми стоѧла, не могла з(ъ) мѣстца рушитиса. Над(ъ) грѣшниками, ч. г.

144 Црковъ Печерскаѧ на // повѣтру показаласа. Печерскои, ч. в; тамъ же, ч. г.

Црковныи речи кто беретъ и собѣ привлащаєтъ, караный биває(т). Якъ же? Въ црквахъ єй, ч. а; ω(т) образωвъ, ч. г; межи злыми духами, ч. з; на розныхъ мѣст(ъ)цахъ, ч. и.

Ч. Чары. Престаѧ бца ω(т) чарωвъ боронитъ. Межи поганами, ч. з; ω(т) образовъ єй, ч. ла.

Ш. Шаты свои є(д)на хораѧ невѣста пр(с)тои бци дала, поты(м) ґды по нихъ жаловала, здоровьє ωдержавши, привернулиса єй шаты и хороба. Ѡ(т) образωвъ єй, ч. ві.

Шалѣ. Грѣхи єдного лихварѧ на шалах(ъ) дїаволи важили. Над(ъ) грѣшниками, ч. і.

Щ. Щастю не треба дуфати и в(ъ) гордость са по(д)носити, бо щаста єст(ъ) ω(т)мѣнноє. На розных(ъ) мѣстца(х), ч. д.

Ю. Юстиновѣ цесаровѣ розумъ прстаѧ бца привернула, же ωнъ бож(ъ)-

144 зв. ницю жидовскую ωбернулъ на црковъ. Межи жыдами, ч. є. //

Я. Ѧзыкъ Несторїєвѣ робаки росточили, которы(м) он(ъ) пр(с)тую бцу блюзнилъ. Межи геретыками, ч. в.

Янусова божница въ Рымѣ упала, ґды престаѧ бца Ха породила. Межы суббѣллами, ч. аі.

Ѱ. Ѱалми чыталъ єденъ члвкъ розныи, которыи почынаютъса ω(т) литеръ, в(ъ) имени пр(с)тои бци знайдуючихъса. За тоє престаѧ бца що по смерти єгω учынила? Презъ имѧ Марїа, ч. г.

Ѳ. Ѳеωфилъ запрѣлъса Ха и пр(с)тои бци, зновy пришолъ до ласки бжеи за предстател(ъ)ствомъ, престои бци през(ъ) покуту свою. Над(ъ) грѣшниками, ч. а.

V. Vппωлитъ улѣчилъ Петра хорого, ведлув(ъ) [!] росказанѧ мтки бжеи.

145 На(д) хорyючими, ч. зі. //

ЧЫТЕЛНИКУ ПОБОЖНЫЙ,

помылки нѣкоторыи, тут(ъ) знайдуючїиса, сам(ъ) собѣ, взѧвши перо, поправъ такъ: **юж(ъ) сѧ** — на(д) заховуючими двцтво, ч. и, вѣрш(ъ) ка.— напиши **ижъ сѧ. Велериѧновѣ** — тамъ же, ч. аі, вѣрш(ъ) г.— напиши

валериѧновѣ. **Коли(м)ба** — на(д) хо́рыми, ч. з̃, вѣ́рш(ъ) а̃.— напиши́ **Колю(м)ба. Галло́нъ** — та́м же, ч. і̃., вѣ́ршъ і̃.— напиши́ **Га́ллі̑овъ. З(ъ) Телентѝну** — та́м же, ч. ѕ̃, вѣ́ршъ а̃.— напиши **З(ъ) Толенти́ну. Сталъ** — межы пога́нами ч. ѕі̃, вѣ́ршъ кд̃ — напиши́ **ста́вил(ъ). Остозѣ** — ѡ(т) обра́зовъ, ч. лѕ̃, вѣ́ршъ а̃.— напиши́ **островѣ. Єгини** в(ъ) цр̃квахъ єѝ, ч. г̃, вѣ́рш(ъ) а̃.— напиши́ **Єги́на. Антара́сдо(с)** — та́м же, ч. кѕ̃, вѣ́ршъ а̃.— напиши́ **Антарадосъ. За́коннитъ** — межы за́конниками, ч. є̃, вѣ́ршъ а̃.— напиши́ за́кони(к). **Ч̃ли** — межы за́ко(н)никами — напиши **кѝ. В(ъ) цр̃квѣ и пр(о)ч.** збудова́нои — межы за́ко(н). ч. кѝ, вѣ́рш(ъ) и̃., ѳ — напиши **цр̃квы̀ збудова́ныи.** // 145 зв.

ПРИМІТКИ

[1] Помилка, очевидно, потрібно *єи*; [2] У стародрукові помилково десѧтоє; [3] У стародрукові помилково 36; [4] У стародрукові помилково 34; [5] Помилка, потрібно 42; [6] Помилка, потрібно 44; [7] Помилка, потрібно 45; [8] Помилка, потрібно 47; [9] Помилка, потрібно *семнадцатоє;* [10] Помилка, потрібно 58; [11] Помилка, потрібно *десѧтоє*; [12] Помилка, потрібно 73; [13] Помилка, потрібно 75; [14] Помилка, потрібно 97; [15] Помилка, потрібно 99; [16] Помилка, потрібно 139; [17] Помилка, потрібно 140; [18] При пагінації помилково пропущено 141; [19] Номер чуда прочитати неможливо, текст пошкоджено; [20] Далі текст пошкоджено.

СКАРБНИЦА

ПОТРЕБНАѦ И ПОЖЫТЕЧНАѦ ВСЕМУ СВѢТУ, ПРЕСТАѦ БЦА ЄЛЕЦКАЯ З ВЕЛИКИМИ СКАРБАМИ, З(Ъ) ЧУДАМИ СВОИМИ, Ѡ(Д) ВЫСОЦЕ В(Ъ) БГУ ПРЕВЕЛЕБНОГѠ ЄГѠ МЛ(С)ТИ Г(С)ДНА Ѡ(Т)ЦА ІѠАНЕКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО АРХИМАН(Ъ)ДРИТЫ ЧЕРНѢГОВСКО(Г)[О] ЄЛЕЦКОГО ЗНАЙДЕНАѦ, И З ТИПОГРАФІИ В(Ъ) НОВГОРОДКУ СѢВЕРСКОМ(Ъ) РОКУ ҂АХОЅ. М(С)ЦА АВГУСТА

1 нн. ДНѦ КГ СВѢТУ ѠБ(Ъ)ѦВЛЕНА. //

Положу в(ъ) безводных(ъ) земли смрѣчіє [єлину] и зеленичїє. Исаїа ма.

Азъ укрѣплю и, якѡ смрѣчъ [єль] учащен(ъ). Іѡсїа. ді.

1 зв. нн. Возникнетъ въдрачїа мѣстѡ кvпарисъ [вулгата мовитъ] єлина: Исаїа. нє. //

ЯСНОВЕЛМОЖНОМУ ЄГѠ МЛ(С)ТИ ПАНУ ІѠАНОВѢ САМУИЛОВИЧОВѢ, ГЕТМАНОВѢ ВОЙСКА ЄГѠ ЦАРСКѠ(Г)[О] ПРЕСВѢТЛѠ(Г)[О] ВЕЛИЧЕСТВА ЗАПОРО(З)КО(Г)[О], ФУНДАТОРОВѢ СВОЄМУ И ДОБРОДѢЄВИ ЛАСКАВОМУ ЛАСКИ БЖЕЙ НА ЗЕМЛѢ, ДОБРОГѠ ЗДОРОВѦ, ДОЛГОДЕНСТВІѦ, ЩАСЛИВОГѠ ЖИТІѦ И ЗВИТѦЗТВА НА(Д) НЕПРІѦТЕЛАМИ, ПОТЫМ(Ъ) ВѢЧНОГО В(Ъ) НБѢ ТРИУМФУ Ѡ(Д) ЩЕДРОИ ДЕСНИЦЫ БГА В(Ъ) ТР(О)ЦИ ЄДИНОГѠ ПОЛУЧИТИ ХР(С)ТІАНИ(Н) УСЕРДНО ЖЕЛАЄТ(Ъ)

Скарбницу дорогую з дорогими скарбами приношу пре(д) зацный ко(н)спек(т) вашъ, ясневелможный гетмане козац(ь)кїй, м(с)цѣвый пане мой и добродѣю ласкавый. Скарбницею єстъ престаѧ бца Єлецкая, скарбами сѧ чуда єй называютъ. Такую скарбницу и скарбы такіи споминалъ Хс, мовачи: «Блгїй члвкъ ѡ(д) благаго сокровищ(а) ср(д)ца своєгѡ износитъ бла-

Лук. ѕ. гоє». Длѧ тогѡ тую скарбницу престую бцу Єлецкую з(ъ) скарбами, з(ъ) чудами єѣ, приношу велможности твоєй, бо велможность твоѧ в(ъ) Чернѣ-

2 нн. говѣ престои бци // Єлецкой церковъ знаменитую ѡ(д) блгочестивѡ(г)[о] кнѧзѧ Чернѣговскогѡ Сватослава Ярославич(а), внука Володымера, монархи Рускогѡ, з(ъ) камена збудованную и ѡд(ъ) злочестивогѡ Батїа, татарскогѡ царѧ, зопсованую, з(ъ) своєи скарбници своими скарбами реставруєш(ъ) и еригуєшъ. Мовил(ъ) Хс в(ъ) церквѣ Ієрусалим(ъ)ской до торжниковъ: «До(м) мо(и) домъ млтвы наречет(ъ)сѧ, вы же сотвористе єгѡ вертепъ

Ма(ѳ) .ка. разбойникомъ». Такъ црков(ъ) бци Єлецкои, домъ бжїй, домъ млтвы, учинилъ вертепъ разбойникомъ. З(ъ) разбойниками татарами Батїй незбожный, до Чернѣгова притагнувши, але велможность твоѧ зопсованую цер-

ковъ Єлéцкую направу́єшъ и фунду́єшъ, мáючи на пáмати своéй ψалмоґрá- Ψа(л) .ѯи.
фовы Хр(с)товà написаныи: «Ревность дóму твоéгѡ снѣсть мѧ».
Ту́ю цéрковъ Єлéцкую велмóжность твоѧ̀ и приѡздоблѧ́єш(ъ), читáючи
Дв̃довы словà и́ншїи: «Г(с)ди, возлюби́хъ бл̃голѣпїє дóму твоéгѡ». Мѣ́й тéды Ψа(л) .кє.
велмóжность твоѧ̀ надѣ́ю таку́ю, же за свои скáрбы, выданыи длѧ̀ направо-
вáнѧ и будовáнѧ зопсовáнои цр̃кви Єлéцкои ѡдъ тоéи скарбни́цы престóи
бц̃и Єлéцкои, ѡдéржишъ скáрбы вели́кїи: дóброє здорóв(ь)є, долго // дéн- 2 зв. нн.
ствїє и щасли́воє жи́тїє, ѡсобли́ве ѡ(д) тоéи скарбни́цы престóи бц̃и ѡдéр-
жышъ на войнѣ скáрбъ вели́кїй, пóмощъ вели́кую тáкъ, же за пóмочу пре-
стóи бц̃и мóжешъ звитѧжити бѣсурмáновъ, татáро(в), ту́рковъ и нéпрїѧте-
ле(и) и́ншыхъ, котóрыи хотѧ́тъ на кштáлтъ вóлко(в) немилостивыхъ овцы
Хв̃и людéй правовѣ́нры(х) [!] поглоти́ти. Длѧ тогѡ Хс̃ до ап(с)ловъ мó- Ма(ѳ) .ї.
вилъ: «Сè áзъ посылáю вáсъ, якѡ овца посрéдѣ во(л)ко(в)». Я при мои́хъ
моли́твахъ недостóйныхъ зы́чу велмóжности твоéй такóгѡ на войнѣ проґрéс-
су щасли́вогѡ, якъ щасли́вогѡ проґрéссу на войнѣ дознавáлъ Пéтръ козáкъ
Сагайдáчный, гетмáн запорóзкїй, который по(д) Хотѣньєм(ъ) поту́жне гро- Мáрт-
ми́лъ вóйска турéцкїи и татáрскїи, ґды̀ по(д) Хотѣн(ъ) з(ъ) вóйсками вели́- ин(ъ)
кими Ѡсмáнъ, цéсаръ турéцкїй, притагну́лъ. Єслѝ бы Сагайдáчный з вóй- Бѣлскїй,
скомъ запоро(з)кимъ не загамовáл(ъ) тáмъ поту́ги турéцкои, пéвне бы ту́рки книг(а).
махометáнѣ в(ъ) Рос(с)їи почалѝ з(ъ) церквéй хр(с)тїѧ́нски(х) мечéты свои .й. ли(ст)
махометáнскїи алъбѡ стáйнѣ длѧ̀ свои́хъ кóней махометáнскихъ чини́ти. .кг.
Тóй же Сагайдáчный слáвноє мѣ́сто Кáфу в(ъ) тварицѣ з рицéрствомъ запо-
рóзкимъ тамъ, // чолнáми приѣ́хавши, взѧ́лъ и всѣ́хъ ту́рковъ и татáровъ
бѣсурмáновъ вы́стиналъ и мнѡ́гих(ъ) невóлниковъ хр(с)тїáнъ з неволѣ по- 3 нн.
гáнскои вы́зволилъ и вели́кими скáрбами ѡ(д)толь до Рóссїи, ѡ(т)чи́зны Кири́лъ
своéи, верну́лсѧ. Давыдо-
Пи́шутъ єщè гистóрикове, же козáкъ Вéнжикъ Хмелни́цкїй татáровъ ви(ч) з(ъ)
громи́лъ по(д) Заслáв(ь)ємъ рóку ҂афлд̃, ґды̀ сѧ татáре пре(з) рѣку̀ Гóрѣнь Сѣд(ъ)-нева
переправовáли. З котóрои гистóрїи даéт(ъ)сѧ вѣ́дати, же тóй козáкъ Вéн- присы-
жикъ Хмелни́цкїй бы́лъ гетмáнѡ(м) áльбѡ и́ншымъ реґїментáромъ в(ъ) ко- лáлъ
зáцкомъ вóйску, поневáжъ тутъ єму̀ самóму надъ татáрами по(д) Заслáв(ь)ємъ мнѣ до
звитѧзство приписано. Длѧ тогѡ Стефáнъ Батóрїй, крóлъ пóлськїй, вóйску Чернѣ-
Запоро(з)кому дáлъ за гербъ на печáти ри́цера самопáлъ на рáмѣ, у бóка гова кро-
шáблю и на головѣ перекри́вленый колпáкъ мáючогѡ, понева(ж) ри́церѣ ни(ч)ку, ѡ
запорóзкїи не ты́лько в(ъ) пóлю. але и на мóрѣ з(ъ) нéпрїѧтелами воюют(ъ), козакáхъ
з самопáловъ стрѣлѧ́ютъ и шаблѧ́ми нéпрїѧтелей стинáютъ, ґáлерѣ тéжъ и написа-
кáтерги турéцкїи на мóрѣ на кштáлтъ колпакà перекри́вленогѡ догоры ную,
днóмъ перекривлѧ́ютъ и в(ъ) мóрѣ затоплѧ́ютъ и мѣ́стъ турéцкихъ и та- в котóрой
тáрскихъ // добывáют(ъ) и на кштáлтъ колпакá перекри́вленогѡ ты́и мѣстà гѣрбъ та-
перекривлѧ́ют(ъ). а найпéршей за позволéн(ь)ємъ Жиґмóнта Пéршогѡ, кїй є(ст)
королѧ̀ пóлскогѡ, почали́ сѧ козакѝ на Запорóж(ъ)ю збѣрáти. написаный
3 зв. нн.
Рóку ҂афѕ̃i., вéдлугъ пóвѣсти кронѣкáровъ, ґды̀ Мендыкéрей, цáръ Алеѯа(н)-
Перекóпскїй, зламáвши при́сагу Жиґмóнтовѣ Пéршому, з татáрами в ру́с- де(р)
кїи крайны в(ъ)пáл(ъ), и у Бу́зка сѧ положи́лъ кошéмъ, и загóны роспусти́лъ, Гвáг-
и мѣстà и сéла вы́палилъ, вы́лупилъ и вы́пустошилъ, и людéй и бы́дла немáло нѣн(ъ)
до своéгѡ кошà пригна(л) и до Перекóпу ѡ(д)ишóлъ, в тóй чáсъ Жиґмóнтъ о коза-ка(х),
Пéршїй позвóлилъ козакóмъ тáмъ збѣрáтисѧ, жебы̀ ѡ(т)чи́зну ѡ(д) погáнѡ(в) книг(а) .г̃. ли(ст) .лв̃.

СКАРБНИЦА

ПОТРЕБНАЯ
и пожиточная всему свету,
ПРЕСТАЯ БЦА ЕЛЕЦКАЯ
з великими скарбами и чудами своими
от высоце в Бгу Превелебного его мсти
Гдна Отца
ІОАННІКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО
Архімандриты Черниговского, Елецкого,
знайденая.

В Тупографіи, в Новгородку Северском
року ахо҃s: Мца Августа, дня кг.
Свету обявлена.

«Скарбница потребная». Новгород Сіверський, 1676. Титульна сторінка

боронили и за позволе́н(ь)емъ короле́вски(м) почали̇ козаки̇ на ѡстро-
ва́х(ъ) а́льбо на вы́спахъ Днѣпровы́хъ жити, где ма́ю(т) арма́ты свои, кото́-
рыи на за́мкахъ туре́цких(ъ) и тата́рскихъ побрали. А найпе́ршый гетма́нъ
коза́цкїй бы́лъ Прецла́въ Лан(ъ)цкоро́н(ъ)скїй, кото́рый з козака́ми пошо́лъ
по(д) Бѣла́городъ и зана́лъ та́мъ ста́дѡ туре́цкое и тата́рское и гна́лъ додо́му.
А гды̇ тата́ре и ту́рки, догони(в)ш(и) и́хъ у е́зера Вѣ́дова, да́ли би́тву и́мъ,
звита́жили наши козаки̇ бѣсурма́новъ и з кори́ст(ь)ю // са до своегѡ меш- 4 нн.
ка́на верну́ли. Дай, бже, бога́тый в(ъ) мл(с)ти, да́й козако́мъ еще̇ бога́т(ъ)-
ствѡ науки тако́и, жебы̇ слу́хали гетма́на свое́гѡ, полковнико́въ и ста́ршыхъ
и́н(ъ)шых(ъ) и шанова́ли, слу́хаючи ап(с)ла Па́вла, мова́чогѡ: «Вса́ка душа̀
вла́стемъ предержа́щи(м) да повину́ет(ъ)са, нѣ́сть бо вла́сть а́ще не ѡ(т)
бга». Да́й, бже, и́мъ еще̇ зго́ду и любо́въ и е́дность, жебы̇ в(ъ) зго́дѣ и в(ъ)
любвѣ̀ и в(ъ) е́дности з(ъ) собо́ю жили̇, то̀ бо́лшую сла́ву бу́дутъ мѣ́ти, бо и́хъ Ри(м) .гі.
ни ту́рки, ни тата́ре, ни и́ншыи не́прїятели не звита́жатъ, а́ле ѡд(ъ) ни́х(ъ) Алеѯа(н)-
звита́жены бу́дут(ъ). Дла того̀ до козакѡ(в) пр(о)ркъ Двдъ мо́витъ: «Се́ ннѣ де(р)
что̀ добрѡ или что кра́сно, но е́же жи́ти бра́тїи в(ъ)ку́пѣ?» Ма́етъ во́йско Гваѓ-
Запоро(з)кое сла́ву великую не ты́лькѡ дла̀ вели́кои ѡ(д)ва́ги рице́рскои, нѣн(ъ)
але и дла̀ свои́х(ъ) гетма́новъ з фами́лїѣ вели́кои, бо Прецла́въ Лан(ъ)цкоро́н- о коза-ка(х),
скїй з до́му сенато́рскогѡ, по́тым(ъ) Диме́тръ, кна́зь Вишневе́цкїй, та(к)же книг(а) .г.
Єуста́фїй, кна́зь Ружи́н(ъ)скїй. Фами́лїи великии были̇ гетма́нами запоро́з- ли(ст) .лв.
кими на поча́тку, гды̇ са почало̀ коза́цкое во́йскѡ на Запоро́ж(ъ)ю збира́ти.
Знайду́ют(ъ)са те́ж(ъ) козаки̇ донскїи, которїи на(д) рѣко́ю До́номъ живу́тъ
и подъ // вла́дзою московскою су́т(ь) и човны̇ свои з(ъ) До́ну рѣки̇ до Во́лги 4 зв. нн.
на ва́лкахъ пре(з) гору̀ переволо(ч)ную переволоча́ютъ и тата́ромъ и ту́р-
ком(ъ) шко́ды чи́натъ. З ты́ми козака́ми донски́ми альбѡ моско́вскими схо́-
дят(ъ)са те́жъ ча́сом(ъ) и козаки запоро́зкїи, але му́сат(ъ) зе(м)ле́ю ити̇,
бо прїйти̇ водо́ю не могутъ. Которыи козаки̇ всѣ ма́ют(ъ) еще̇ сла́ву дла̀ на́- Матї́а(ш)
звѣска своегѡ, бо козаки̇, ве́длугъ зда́на му́дрыхъ людей нѣкоторыхъ, на- Стрико(в).
зва́ны су́ть ѡ(д) козаро́въ, кото́рых(ъ) Матїа́ш(ъ) Стрико́вскїй в(ъ) кни́зѣ Ро(з) .г. ли(ст).
д, в(ъ) роздѣ́лѣ г, на ли́стѣ ркѕ споминаетъ, мо́вачи, же ты́и козарѣ, люде ркѕ.
на́роду ру́скогѡ, з мо́ци са выбїа́ли Сватосла́ву Іѓоровичовѣ, мона́рсѣ ру́с-
скому, дла того̀ Сватосла́въ з(ъ) козара́ми войну̀ точи́л(ъ) и оныхъ порази́лъ
и до послуше́нства привѣл(ъ) и на нихъ да́нь вложи́лъ. А́ле а̀ и́н(ъ)шыхъ
людей му́дрыхъ са держу̀ сенте́нцїи, кото́рыи мо́ват(ъ), же козаки̇ назва́ны
су́тъ ѡ(д) Козоро(ж)ца, бо Козоро́жецъ е́стъ знакъ в(ъ) зодїа́ку нб(с)номъ,
в(ъ) кото́рогѡ слнце м(с)ца деце́мбра вступу́етъ. Зачи́мъ козаки̇ ѡ(д) Козо-
ро(ж)ца су́тъ назва́ны, понева́жъ з рога́ми хо́датъ, кото́рыи рогѝ на боку̀
свое́мъ з(ъ) по́рохом(ъ), належа́чы(м) до стрѣла́на, // но́сатъ и якъ по высо́- 5 нн.
комъ нбѣ Козоро́жецъ в(ъ) зодѣа́ку нб(с)номъ поступу́етъ, та́къ на высо́кїи
стѣ́ны, ва́лы и му́ры бѣсурма́нскїи по́ле(м) и мо́ремъ козаки̇ прихо́дачы всту-
пу́ютъ и, з рого́въ свои́хъ по́рохъ в(ъ) самопа́лы сыплючи, на бѣсурма́нов(ъ)
альбо махомета́новъ и не́прїателей иншыхъ з(ъ) самопа́ловъ стрѣла́ютъ и
их(ъ) звитажа́ютъ и мѣста̀ и па́нства ихъ по(д) мо́цъ свою̀ подбиа́ютъ. И мо-
гу́тъ козаки̇ слова̀ ѱалмоѓра́фовы мо́вити: «Ѡ тебѣ̀ враѓи̇ на́ша изборе́мъ Ѱа(л) .мг.
рога́ми». Ма́ютъ козаки̇ сла́ву дла̀ умѣе́тности свое́и, же умѣ́ютъ перехо́-
дити поро́ги, кото́рыи са́м(ъ) бгъ змурова́лъ, и тру́дно и́хъ ту́ркомъ и та- Алеѯа(н)-де(р)
та́ромъ перейти̇ и прїйти̇ до козако́въ и козако́мъ шко́дити. Але козаки̇ в(ъ) Гваѓ-нѣн(ъ).

книг(а) .г̃, чолна́хъ свои́хъ по ли́нѣ сѧ спускаючы та́к(ъ), же на гору̀ за́сь тѧгнучисѧ
ли(ст) .л̃г. по ли́нѣ, поро́ги тыи перехо́дать и на мо́р: хо́дять и ту́ркомъ и тата́ромъ
о коза- шко́дат(ъ).
ка(х) Ма́ютъ козаки́ те(ж) сла́ву дла вѣры пр̃авосла́внои, же правосла́вную
вѣру восто́чнои це́ркви захову́ютъ, кото́раа цр̃ков(ъ) ѡ(д) восто́ка, ѡ(д) Х̃а
Заха(р) .ѕ̃. на́звиско свое́ ма́єтъ, бо до Х̃а пр(о)ркъ Заха́ріа мо́вит(ъ): «Восто́къ имѧ̀
5 зв. нн. єму̀». Ѿ(д) восто́ка похо́дитъ свѣ́тлость, кото́раа // те́мности розганѧ́ет(ъ).
Та(к) в(ъ) це́ркв̑ѣ восто́чной ме́шкаючы, Х̃с восто́къ свѣ́тлостю вѣ́ры право-
сла́внои розганѧ́єтъ ме́жы людмѝ невѣ́рными те́мности невѣ́рства, балвохва́л-
Єфе(с) .є̃. ства и гере́зій розмайтыхъ. Дла тогѡ ап(ст)лъ Па́велъ єфесѧ́номъ написа́лъ:
«Бѣсте бо и́ногда тма̀, ны́нѣ же свѣт(ъ) ѡ г(с)дѣ». За ту́ю вѣ́ру правосла́вную
це́ркви восто́чнои во́ины запоро́зкіи вою́ют(ъ) з махомета́нами невѣ́рными,
з(ъ) пога́нами и з геретика́ми, вѣ́даючи, же во́йску ізра́илскому каза́л(ъ)
Де́вторъ са(м) б̃гъ воєва́ти Ам(ъ)море́а, Ханане́а и невѣ́рных(ъ) пога́нов(ъ), и́ншы(х)
.з̃. балвохва́лцов(ъ), мо́вачи: «Избиєши ѧ̀, па́губою погуби́ши ѧ̀, да не завѣ-
ща́єши к(ъ) ни́м(ъ) завѣ́та, не поми́луєши и(х)» Таку́ю вѣру выхвалѧ́ючы со-
Єvре(и) су́дъ избра́нный ѡ лю́дехъ с̃ты́хъ старо́гѡ за́кону мо́витъ: «Вѣ́рою побѣди́ша
.а̃і. ца́рствіѧ и про́чаа Бы́ша крѣ́пцы во бра́нехъ, ѡбрати́ша въ бѣ́гство по́лки чу́-
жы(х)». Таку́ю вѣ́ру правосла́вную ап(с)лъ Па́велъ та́рчею называ́єтъ, мо́вачи:
Єфе(с) .ѕ̃. «Воспріе́мше щы́тъ вѣ́ры, в(ъ) не́м(ъ) же возмо́жете всѧ̀ стрѣ́лы лука́вагѡ
ра(ж)деже́нныѧ [то̀ є́стъ грѣхѝ][1] угаси́ти». То́єю та́рчею, вѣ́рою правосла́в-
ною, козакѝ не ты́лькѡ складаю́т(ъ)сѧ ѡ(д) невиди́мых(ъ) стрѣ́лъ [грѣхѡ́в(ъ)][1]
6 нн. // не́пріѧтела невиди́мо(г)[о], а́ле тое́ю та́рчею, вѣ́рою, боро́на(т)сѧ ѡ(д)
стрѣ́л(ъ) ви́димы(х) тата(р)ски(х) и ѡ(д) джи́д(ъ) туре́цкихъ и ѡ(д) ѡру́жіѧ
и́ншогѡ, и́н(ъ)шыхъ не́пріѧтелей видо́мыхъ. Пови́нны єщѐ при вѣ́ри пра-
восла́вной во́ины запоро́зкіи учи́нки до́брыи мѣ́ти, бо ап(с)лъ Іа́кѡвъ мо́-
Іа́кѡ(в) .в̃. витъ: «Я́ко же тѣ́ло бе(з) ду́ха ме́ртво є́стъ, та́кѡ и вѣ́ра бе(з) дѣ́лъ ме́ртва
є́стъ». При до́брыхъ учи́нках(ъ) вѣ́ра правосла́внаа бу́дет(ъ) во́йску запо-
ро́зкому та́рчею золото́ю, кото́рую рымлѧ́номъ за подару́нок(ъ) Сы́монъ
а̃. Ма(к) Макк(а)ве́й посла́лъ, якѡ в(ъ) кни́га(х) маккаве́йскихъ напи́сано: «Посла̀
.д̃і. Сvмѡнъ Нуминѣ́ѡна в(ъ) Ри́мъ имѣ́юща щи́тъ зла́тъ вели́къ, тѧгості́ю мна́съ
ты́сѧщу на установле́ніє с ни́ми дру́жбы. Я́ко же слы́шаша лю́діє словеса̀
си́ѧ, рѣ́ша: «Ку́ю б̃лгода́ть воздадѣ́мъ Сvмѡну и сынѡ́мъ єгѡ̀?» Дла тоє́и сла́вы
во́йска запоро́зкогѡ и длѧ̀ єгѡ̀ вѣ́ры б̃лгочести́вои принѧ́лъ во́йско запоро́з-
коє по(д) свою̀ протекці́ю пресвѣ́тлый и б̃лгочести́вый г(с)дрь ц̃рь и вели́кій
к̃нзь Але́ѯѣй Міха́йловичъ, всеѧ̀ Вели́кіѧ и Ма́лыѧ и Бѣлыѧ Ро́ссіи мона́рха,
ѡ(д) кото́рѡ(г)[о] сцептроно́сной рукѝ булаву̀ гетма́нскую вел(ъ)мо́жно(ст)
6 зв. нн. твоѧ̀ ѡде́ржалесь, в(ъ)ступи́вши на урѧ́д(ъ) // гетма́нскій за б̃зкимъ везва́-
Єvре́- ні́єм(ъ) и за б̃зкою промо́ціею, ве́длугъ ап(ст)ла Па́вла мовѧ́чогѡ: «Нѣкто́
ѡ(м) .є̃. же собою прі́емлетъ честь, но зва́нный ѡ(т) б̃га». А то́є б̃гъ учини́лъ за м̃лт-
ва́ми пр(с)то́и б̃ци, понева́жъ велмо́жно(ст) твоѧ̀ ма́єшъ пр(с)ту́ю б̃цу за па́т-
ро́нку свою̀, дла тогѡ̀ в(ъ) Чернѣ́говѣ церковъ престо́и б̃ци Єле́цкои напра-
ву́єшъ и выставу́єшъ. Бу́дь велмо́жность твоѧ̀ такои надѣи, же прест̃аѧ б̃ца

ѡ(д) Х҃а. с҃на своегѡ и б҃га нашегѡ, за тую ку церквѣ своей горливость и тутъ, на землѣ, велможности твоей звита(з)твѡ на(д) всѣми неприятелами, ѡсобливе на(д) непрїятелами кр(с)та ст҃гѡ, упроситъ, поневаж(ъ) ап(ст)лъ Павелъ мовитъ: «Врази кр(с)та г(с)дна, им(ъ) же кончина погибель». Упроситъ велможности твоей преста́а б҃ца ѡ(д) Х҃а с҃на свое(г)[о] и в(ъ) н҃бѣ триум(ъ)фъ вѣчный, которогѡ триум(ъ)фу нб(с)ного жебысь по долгыхъ и щасливыхъ лѣтехъ зосталъ участникомъ. Тогѡ велможности твоей щирым(ъ) аффектомъ зычу, приносачи скарбницу з(ъ) скарбами, которую скарбницу, пр(с)тую б҃цу Єлецкую, з(ъ) скарбами, з(ъ) чудами ей, рачъ велможность твоа ѡ(т) мене вдачне принати. Певне за молитвами престои б҃ци ѡдержишъ в(ъ) ска//рбницы нб(с)ной скарбъ вѣчный, виденїє лица б҃жогѡ, который скарбъ споминалъ Х҃с, до млоденца едногѡ, мовачы: «Иди елика имаши, продаждъ и даждъ нищы(м). И имѣти имаши сокровище на н҃бси». Філи(п) .г҃. 7 нн. Ма(р) .і҃.

Велможности твоей моему велце м(с)цѣвому пану и добродѣевѣ великому вшелаки(х) добръ земны(х) и нб(с)ных(ъ) зычливый слуга и б҃гомолецъ уставич(ъ)ный Іѡанѣкій Галятовскій, архимандрита Чернѣговскїй Єлецкїй. //

7 зв. нн.

Въставши М҃ріам(ъ) въ дни ты, иде въ горнаа, пошла на горы нб(с)ныи, ѡ которых(ъ) написано: «Просвѣщаєши ты дивно ѡ(т) горъ вѣчныхъ». Лу(к) .а҃. Ѱа(л) о҃.

Чтѡ сіа восходащаа ѡ(т) пустынѣ [ѡ(т) свѣта], якѡ стебло дымит(ъ)са кадаще [добродѣтели названыи][2], Смирна и Лванъ и ѡ(т) всѣхь вонь мvроварца. // Пѣ(с) .г҃.

8 нн.

Хронологїа Чернѣговски(х) архїмандритѡ(в) пр(с)тои б҃ци Єлецкои.

Чернѣговскїи архїмандритове Єлецкїи са называю(т) Нѣфон(т), Андріа(н), Іѡна, Герасим(ъ), Никіфо(р), Серафіѡ(н) Высоцкїй. Болше ихъ мѣло быти, понева(ж) є(ст) болше стройтелей, три(д)ца(т) и па(т), которы(х) имена в(ъ) сvнодику альбо в(ъ) помѣннику пр(с)тои б҃ци Єлецкои суть написаныи. До тогѡ не тылко пре(д) Батїє(м), але и по Батїю былй в(ъ) монастыру Єлецко(м) архїмандритове, понева(ж) монасты(р) Єлецкїй ѡ(д) Батїа спустошеный, потымъ знову направленый бы(л) и збудованый за панована в(ъ) Чернѣговѣ великих(ъ) князей московски(х). По тыхъ архїмандритах(ъ) православныхъ наступили архїмандрытове ѡ(д)ступники, которыи, ѡдъступивши ѡдъ вѣры православнои, принали з(ъ) костело(м) ры(м)ски(м) унѣю. А тыи архїма(л)дритове [!] унѣты са называю(т) Кири(л) Ставровецкїй, Марїан(ъ) Ѿра(н)скїй, Іѡсифъ Мещерин(ъ). По ты(х) архїмандрита(х) унѣта(х), православный чителнику, б҃гомолецъ твой Іѡанѣкїй Галятовскїй, православный зоста(л) архїмандритою Чернѣговски(м), который тобѣ чуда пр(с)тои б҃ци Єлецкои приноси(т). // В(ъ) чудѣ в҃. тѡе написан(о). Тыи архїма(н)дритове унѣты за корола пол(ъ)ско(г)[о] Жиг-мон(ъ)та г҃. настал(и).

8 зв. нн.

Чудо первое. Володимеръ Сватославичъ, внук(ъ) Ігоровъ, правнукъ Рурыков(ъ), монарха рускїй, въ Хр(с)та увѣривши, привѣлъ до вѣри хр(с)тїанскои и до кр҃щенїа всѣ народы рускїи и болваны з(ъ) Рѡссїи выкоренилъ Матї-аш(ъ) Стріко(в). ли(ст)

.рма. и црковъ престои бци Десатиннои в(ъ) Кієвѣ и стгѡ Василїа и церкви иншыи
в(ъ) Рѡссїи побудовалъ. По смерти єгѡ Ярославъ, монархою рускимъ
зоставши, сынъ Володимеровъ, збудовалъ в(ъ) Кієвѣ црковъ стои Сѡфїи,
Стріко(в). столицу митрополитанскую, и на Золотой брамѣ збудовал(ъ) црковъ блго-
ли(ст) вѣщенїа престой бци. А гды умеръ Ярославъ, снъ єгѡ Сватослав(ъ) Яросла-
.рог. вичъ, внукъ Володимера, монархи рускогѡ, наслѣдуючи в(ъ) побожности
1 про(д)ковъ // своихъ, мѡнарховъ рускихъ, будовалъ црквѝ розмайтыи в(ъ)
Рѡссїи, на мнѡгихъ мѣсцахъ, бо в(ъ) Малой Рѡссїи, на сѣверу, близко мѣста
Чернѣгова, церковъ успенїа престои бци на горахъ Болдинахъ змуровалъ,
которую црко(в) называють бца Єлецкая дла тогѡ, бо повѣдають в(ъ) Чернѣ-
Григорїй говѣ ѡбиватели давнїи, которїи, будучи сами в(ъ) дитинно(м) вѣку, чували
Яхїмов. ѡ(д) старыхъ людей московски(х) Ѳеѡдора, протопопы чернѣговскогѡ, и
войтъ Чернѣ- Прокопїа, мѣщанина чернѣговскогѡ, бо тыи на Москвѣ са уродивши, гды
го(в). великихъ киазей московскихъ было в(ъ) Чернѣговѣ панство и владза, при-
и ста(р)шїй шлѝ до Чернѣгова дла мешкана и в(ъ) Чернѣговѣ людемъ тоє повѣдали,
бра(т) єгѡ же ѡнѝ, малыми дѣтм(и) будучи, ѡдъ старыхъ продковъ своих(ъ) давную
Исаакъ традицїю албѡ науку такую чували, же на томъ мѣсцу ѡдъ людей идучихъ
тоє по- ѡбразъ престои бци променами свѣтлыми якъ огне(м) ѡточеный єстъ ви-
вѣдали. дѣный и знайденый давнихъ часовъ на деревѣ єловомъ. Потвержаю(т) ги-
сторїю тую и теперъ ѡбывателѣ тежъ московскїи, бо в(ъ) Москвѣ на ринку
1 зв. и по мѣста(х) иншихъ въ Рѡссїи Великой ѡбразы такіи // продаю(т), гдѣ
Алеѯѣй намалїовано дерево єловоє альбѡ єлину з(ъ) галузами зелеными, межи тыми
Ѳеѡдо- галузами зелеными высоко сидачаа є(ст) намалїована родителка бжаа,
ровичъ на своихъ коленах дитатко, Хр(с)та сидачогѡ, подъ пахи лѣвою рукою дер-
Писа- жачаа, а Хс в(ъ) лѣвой руцѣ держитъ хартїю звитую. Такий ѡбразъ престои
ров(ъ), бци з(ъ) Великои Россїи, з(ъ) мѣста Володимера, Никита Ѳеѡдоровичъ
голова Козел(ъ) и брат(ъ) єгѡ меншїй Матѳей Ѳеѡдоровичъ Козе(л) року ҂ахоѕ.,
стрил- м(с)ца генвара, привезли до Чернѣгова на ярмарокъ по(д) часъ бгоавленїа
цо(в) стго, который ѡбразъ у нихъ купивши Константинъ Константиновичъ Ме-
москов- зопета ѡ(д)далъ в(ъ) Чернѣговѣ мца того жъ генвара аї дна до церкви бци
скихъ, Єлецкой, бо такий ѡбразъ ѡд(ъ) московскихъ(ъ) ѡбывателей са называєтъ
и Але- бца Єлецкая, же в(ъ) Чернѣговѣ на єлинѣ знайденый єстъ ѡбразъ престои
ѯадеръ [!] бци, свѣтлостю великою са полыскуючый. А тоє ѡбывателѣ московскїи
Данило- вычитали у якогѡ лѣтописца руского альбо в(ъ) патерику якомъ, поневажъ
вич(ъ), на Москвѣ якъ лѣтопи(с)ци рускїи, такъ знаменитыхъ монастыровъ // рус-
ієромо- кихъ патерики са знайдують альбо тежъ престои бци власный ѡбразъ на
на(х) деревѣ єлово(м) близкѡ Чернѣгова знайденый, з(ъ) Чернѣгова до Москвы
москов- по(д) часъ войны єстъ перенесеный, поневажъ теперъ в(ъ) Чернѣговѣ са
скїй, той ѡбразъ не знайдуєтъ. До того архїмандрита, книги сеѣ авторъ, зумыслу
повѣда- на Москву року ҂ахоѕ. посылалъ честногѡ ієромонаха Сѵлвестра Хмеле-
ли, же то вича и з(ъ) нимъ дїакона Геннадїа пытатиса ѡ бци Єлецкой, дла чого са
єст(ъ) бца
2
Єлецкаа.

Дѣало(с) тоє року ҂ахоѕ.

та́къ называ́ет(ъ). Пре(д) ты́мъ ієромона́хомъ и дїакономъ и пред(ъ) че́стнымъ
ієросхимона́хомъ Ѳеѡ́доромъ и дїа́кономъ Порфи́рїемъ, за́конник ми чернѣ-
говскими, ста́ростю вели́кою и шеди́востю приωздо́бленый ωд(ъ) бга Никита
Ива́новичъ кна(з) Ѡдо́евскїй, боа́ринъ его̀ ца́рскогѡ пресвѣ́тло(г)[о] вели́-
чества, повѣда́лъ такі́и слова̀: чува́ли мы́ ωд(ъ) дѣдо́въ и пра́дѣдовъ свои́хъ,
же бли́зко Чернѣ́гова на де́ревѣ єло́вом(ъ) зна́йденый ѡбра(з) престо́и бци.
Дла того̀ збудова́наа та́мъ це́рковъ са называ́етъ бца Єле́цкая, зачи(м)
ωд(ъ) єли́ны а́льбѡ е́лю бца Єле́цкаа е́стъ назва́на, же на єлю а́льбо на єли́нѣ
ѡбразъ престо́и бци е́стъ зна́йденый. Ктѡ на то́м(ъ) // де́ревѣ єло́вомъ ѡ́бразъ 2 зв.
мтки бжеи поста́ви(л), чи ве́длугъ росказа́на бзкогѡ члвкъ чи аггл(ъ),
того̀ не вѣ́дати, една́къ вѣ́дати да́ет(ъ)са, же то́й ѡбразъ роди́телки бжеи
на де́ревѣ єло́во(м) зна́йденый е́стъ за кна́за Чернѣ́говскогѡ Сватосла́ва
Яросла́вича, бо суно́дикъ а́лбо поми́нникъ престои бци Єле́цкои, ωдъ еп(с)па
Чернѣ́говско(г)[о] Зо́симы Прокопо́вича написаный, свѣ́дчитъ, же на то́мъ
мѣ́сцу Сватосла́въ Яросла́вичъ, кна́зь Чернѣ́говскїй, ω(т) створе́на свѣ́та
ро́ку ≠ѕфѯи. мурова́ную це́рковъ престо́и бци Єле́цкои збудова́лъ. Згожа́ю-
т(ъ)са з(ъ) ты́мъ суно́диком(ъ) бци Єле́цкои а́льбо з(ъ) поми́нникомъ и на Мо-
сквѣ мешка́ючїи кназѣ Ѡдо́евскїи, та́кже кнзѣ Вороти́нскїи, кото́рїи фами́-
лїю свою̀ прова́датъ ωд(ъ) кназе́й Чернѣ́говскихъ и мо́ватъ, же иду́тъ з(ъ)
линѣ́и Сватосла́ва Яросла́вича, кна́за Черни́говского, фунда́тора це́ркви
Єле́цкои. Дла того̀ Нїки́та Ива́новичъ вы́жей специфїкова́ный кна́зь Ѡдо́ев-
скїй и сы́нъ его̀ Іа́кωвъ Ники́тичъ кна(з) Ѡдо́евскїй, боа́ре его̀ ца́рско(г)[о]
вели́чества, нара́квици атласо́вые зло́томъ и срѣ́бромъ гафтова́ныи, з(ъ)
выѡбраже́нїем(ъ) блговѣще́нїа // престо́и бци и сты(х) ап(с)толовъ Петра́ 3
и Па́вла и херуви́мовъ и двѣ книги друкова́ныи ап(ст)лъ и шестодне́вецъ
до монастыра престо́и бци Єле́цкои присла́ли. Кназь Вороти́нскїй за́сь
Іва́нъ Але́ѯїевичъ, боаринъ его̀ ца́рскогѡ вели́чества и намѣ́сникъ Каза́н-
скїй, до монастыра Єле́цкогѡ на два̀ фело́ны, кото́рыи поши́то, присла́лъ
атла́су черво́ногѡ з(ъ) квѣ́тами золоты́ми, тѣ́шачиса з(ъ) того̀, же почалѝ
зно́ву направова́ти ωд(ъ) Ба́тїа зопсова́ную и спусто́шеную це́рковъ Єле́-
цкую, кото́рую про́докъ их(ъ) Сватосла́въ Яросла́вичъ, кна́зь Чернѣ́говскїй,
збудова́лъ в(ъ) Чернѣ́говѣ. То́й же Іва́нъ Але́ѯѣевичъ, кна́зь Вороти́нскїй,
пи́шучи ро́ку ≠ахоѕ. листъ до архїмандри́ты Єле́цкого, монасты́ръ Єле́цкїй
называ́етъ ла́vроою, бо в(ъ) ли́стѣ то́м(ъ) звѣ́рху и вну́тръ, інтитула́цїю чи́-
начи, написа(л): «Архїмандри́тѣ сто́и ла́vри Єле́цкои». Же та́а ста́а и чудо-
тво́рнаа ла́vра ωд(ъ) про́дка его̀ е́стъ збудо́вана до того̀ на за́мку Чернѣ́гов-
скомъ. Тимоѳе́й Васи́лїевичъ Чо́глоковъ, сто́льникъ и воево́да его̀ ца́рского
вели́чества, в(ъ) двохъ кронѣ́кахъ москóвскихъ знайшо́лъ то́е намъ и читалъ,
же кназе́й Ѡдо́евскихъ // и кназе́й Вороти́нскихъ рожа́й идет(ъ) ωд(ъ) Сва- 3 зв.
тосла́ва Яросла́вича, кна́за Чернѣ́говскогѡ, кото́рый з бра́томъ свои́мъ
Всево́лодом(ъ) Яросла́вичемъ, кна́земъ Переасла́вским(ъ), Ізасла́ва Яро-
сла́вича, ста́ршогѡ бра́та своегѡ, вы́гнавш(и) з(ъ) Ки́ева, и са́мъ усѣ́вши на
столи́ци кна(з)тва Ки́евскогѡ, зоста́лъ мурова́ной це́ркви Пече́рской поча́сти

Суно́ди(к) а́л(ь)бѡ поми(н)ни(к) престои бци Єлецкои ωд еп(с)па Чернѣгов. Зо́симы Проко-по́вича напі́саный

Дѣ́ло(с) то́е року ≠ахое. непоеднокротъ.

Сілве́сте(р)

Ко́совъ, ли(ст). з̃а. в(ъ) Патерику Пече́рско(м).

фунда́торомъ, понева́жъ ро́ку ѡд(ъ) створе́нꙗ свѣта ҂ѕфпа. да́лъ по́ле свое и триста гри́венъ злота на будова́н(ъ)є тоѣй церкви и са́мъ зе́млю поча́лъ на фундаме́нта копати. По́тымъ Сватосла́въ Яросла́вичъ з(ъ) бра́томъ своймъ Ізясла́вомъ Яросла́вичемъ поє(д)на́лсѧ и ѡд(ъ)да́лъ Кі́євъ Ізясла́ву, а са́мъ усѣ́лъ в(ъ) Чернѣ́говѣ.

Сѵно́ди(к) престо. бци Єле́цкои.

Чудо второє. Ѡпа́трно(ст) бзкаѧ за прі́чі́ною мтки бжей то́є спорадила, же я́къ в Кі́євѣ Печерскую, та́къ Єле́цкую в Чернѣ́говѣ це́рковъ прп(д)бный Анто́нѣй бытностю своє́ю приѡздо́билъ и просла́вил(ъ), бо Ізясла́въ Яросла́вичъ, кнѧ́зь Кі́євскій, бра́тъ ста́ршій Сватосла́ва Яросла́вича, кнѧзѧ Чернѣ́говского //, гды́ не слу́шне гнѣ́вался на стго́ѡ Анто́нія Печерского, до-

4 вѣ́давшисѧ ѡ то́мъ Сватосла(в) Яросла́вичъ, кнѧ́зь Чернѣ́говскій, посла́лъ до Кі́єва и вночи́ взѧ́лъ прп(д)бногѡ Анто́нія до Чернѣ́гова. Та́мъ стый Анто́нѣй в гора́хъ, назва́ныхъ Болди́ны, уподоба́лъ собѣ̀ мѣ́сце и ро́ку ѡд(ъ) створе́нꙗ свѣта ҂ѕфоз. вы́копалъ печеру, в кото́рой ме́шкалъ, и пе́вне мо-

При то́й печерѣ невелі́ка(я) це́рковь с̃. пр(о)рка Илі́и є(ст) муро́ванаѧ.

настырѐвѣ Єле́цкому да́лъ блгослове́нїє ѡд(ъ) стои горы̀ Аѳо́нскои та́къ, я́къ да́л(ъ) монастырѐвѣ Печерскому, понева́жъ стый Анто́нѣй до Ру́сѣ пришо́лъ [ве́длугъ бзкогѡ росказа́нѧ][3] ѡд(ъ) горы̀ Аѳо́нскои, якѡ трїфологї-

Трїфологиѡн(ъ) і́юлѧ, ї. днѧ̀.

ѡнъ м(с)ца їюла ї. днѧ̀ в(ъ) жи́тїи єго̀ повѣдає́т(ъ): «Бы́сть явле́нїє ѡ(т) бга ігу́мену во стой горѣ̀ глѧ̀: послѝ ми Анто́нїя па́ки в(ъ) Ро́ссїю, я́кѡ та́мо требу́ю єго̀. Ігу́менъ же призва̀ прп(д)бнагѡ Анто́нїя и речѐ єму̀: «Ча́до Анто́нїє, бгу та́ко хотѧщу идѝ па́ки в(ъ) Ро́ссїю и бу́ди, блгослове́нїє имѣ́ѧ ѡ(т) стыѧ горы̀». Зачи́м(ъ) ве́длугъ провиде́нїя бо́зского, якъ монасты́ръ Печерскій, та́къ и Єле́цкій Анто́нѣй стый бы́тностю своє́ю приѡздо́билъ и просла́вилъ и якъ монастыро́вѣ Печерскому, та́къ и Єле́цкому да́лъ блг(с)ло-

4 зв. ве́нїє // ѡд(ъ) стои горы̀ Аѳѡ́нскои. Длѧ тогѡ̀ за по́водо(м) престо́и бци и за блгослове́нїємъ Анто́нїя с̃. якъ в монастыру̀ Печерском(ъ), та́къ и в Єле́цко(м) архїма́ндрїѧ сѧ знайду́єтъ. То́й монасты́ръ престо́и бци Єле́цкои

Сї ве́сте(р) Ко́сов(ъ) на листѣ п̃ в(ъ) Пате(р). Пече(р). въ жи́тїи с̃. Иса́к(а).

споминає́тъ патери́къ Печерскій в жи́тїи стгѡ Иса́кїя на ли́стѣ п., написа́ный ѡ(д) єп(с)па Мстисла́вскогѡ Сѵлве́стра Ко́сова, кото́рый поты́м(ъ) бы́лъ митрополи́тѡ(м) Кі́євскимъ, споминає́тъ слова́ми таки́ми: Анто́нѣй стый, пришо́вши до Чернѣ́гова, улюби́лъ собѣ̀ мѣ́сце, кото́роє сѧ зове́т(ъ) Болди́ны го́ры, и вы́копавши та́м(ъ) печеру, ме́шкалъ. И та́мъ е́стъ монасты́ръ престо́и двы, на ты́х(ъ) Болды́нахъ гора́хъ, бли́зко Чернѣ́гова. Лю́бѡ ту́тъ не прида́нѡ и не припи́санѡ Єлецкои, една́къ ма́єт(ъ)сѧ розумѣ́ти монасты́ръ бци Єлецкои, понева́жъ на гора́хъ Болди́на(х) бли(з)ко Чернѣ́гова и́ншій монасты́ръ пр(с)то́и двы сѧ не знайду́єтъ. До тогѡ̀ якъ в Кі́євѣ Печерскаѧ, та́къ в Чернѣ́говѣ Єлецкаѧ церковъ доко́ла капли́цами была̀ ѡто́чена, по́-

Сѵно́пс(і)(с), ли(ст) .рнї.

тымъ, ѡ(д) Ба́тїя, царѧ̀ тата́рскогѡ, и Печерскаѧ и Єлецкаѧ црко(в) ро́ку ҂асм. е́ст(ъ) зопсова́на, лечъ зопсова́ную и спусто́шеную церковъ Печер-

5 скую Симеѡ́нъ // Ѡлелко́вичъ, кнѧ́зь Кі́євскій, ро́ку ҂ауо. ѡ(д)нови́л(ъ)

и напра́вилъ. Єле́цкаѧ те́жъ це́рковъ, зопсова́наѧ ѡд(ъ) незбо́жногѡ Ба́тиѧ, была́ по́тымъ [даєтсѧ вѣ́дати] [4] напра́влена ѡд(ъ) кого̀ з(ъ) вели́кихъ кнѧзе́й моско́вскихъ, бо Матїѧ́шъ Стрико́вскїй в кроні́ци своє́й написа́лъ, же Стефа́нъ Бато́рїй, кро́ль по́лскїй, ро́ку ҂афоѳ. войну̀ точи́лъ з(ъ) вели́кимъ кнѧ́земъ моско(в)ски(м) и того̀ ча́су з(ъ) по́лскои стороны́ кнѧ́зь Ѡстро́зкїй Константи́нъ и Мїха́йлъ, кнѧ(з) Вишневе́цкїй, пре(з) Днѣ́пр(ъ) з(ъ) во́йсками перепра́вившисѧ, ѡблеглѝ Чернѣ́говъ, за́мокъ и столи́цу да́вних кнѧзе́й Сѣ́верскихъ. А́ле сѧ Москва̀ имъ прева́жне борони́ла, пре́то спали́вши само́є мѣ́сто Чернѣ́говское, заго́ны по все́й землѣ̀ Сѣ́верской аж(ъ) до Староду́ба и По́чепова роспусти́ли, а поты(м) сѧ з вели́ками лу́пами додо́му верну́ли. З тоє́и гисто́рїи дає́т(ъ)сѧ вѣ́дати, же це́рковъ Єле́цка(а) по Ба́тїю ѡд(ъ) яко́го вели́ко(г)[о] кнѧ́за моско́вско(г)[о] єстъ напра́влена, понева́жъ по Ба́тїю вели́кїи кнѧзѣ̀ моско́вскїи в Чернѣ́говѣ панова́ли. До то(г)[о] в Ро́ссїи Вели́кой ме́жи мѣ́стами Сѣ́вскомъ и Карачо́во(м), в селѣ̀ Сомо́вѣ, два̀ бра́тїѧ Сі́меѡн(ъ), сщенникъ, и Ѳеѡфа́нъ, сщеннойнокъ старыи, // та́къ, же бо́лше ю́жъ нѣ́жели сто̀ лѣ́тъ ма́ю(т). Єще Тупи́човъ єстъ село̀ за чоты́ри ми́ли ѡ(д) Чернѣ́гова, в то́мъ селѣ̀ стары́й чл҃вкъ Авдѣ́й Дорошо́вичъ полтора́ста лѣ́тъ ма́єт(ъ). До тогѡ̀ в(ъ) Чернѣ́говѣ стары́й чл҃вкъ сто̀ и де́сат(ъ) лѣ́тъ ма́єтъ Ма́ѯимъ Костома́ха, кото́рыи стару́шкове, зго́дне всѣ̀ ро́ку ҂ахоѕ. на́м(ъ) повѣда́ли, же ѡны̀, бу́дучи молоды́ми, былѝ в(ъ) Чернѣ́говѣ за панова́нѧ та́мъ вели́ких(ъ) кнѧзе́й моско́вски(х). И тогѡ̀ ча́су на це́ркви Єле́цкой мнѡ́гѡ было̀ верхо́въ муро́ваныхъ и монасты́ръ Єле́цкїй доко́ла бы́лъ па́лами ѡста́вленый та́къ, якъ мѣ́сто Чернѣ́говъ, и ме́шкали та́мъ за́ко(н)ник(и) моско́вскїи Але пре(д) Ба́тїємъ це́рковъ Єле́цкаѧ ѡлованы́ми таблицами была̀ накрытаѧ, що дає́т(ъ)сѧ ѡ(д)то́ль вѣ́дати, же и тепе́ръ, хо́дачи коло це́ркви, лю́де шука́ютъ в(ъ) пѣску̀ олова и шту́ки вели́кїи знахо́дѧ(т). Инші́и познахо́дили в(ъ) пѣску̀ вели́кїи табли́ци ѡлова́ныи, кото́рым(и) це́рковъ была̀ накри́таѧ. По Ба́тїю за́сь то́є сѧ ѡд(ъ)мѣни́ло, бо в(ъ) Чернѣ́говѣ Си́ла Дині́сович Бо́хнѧ, чл҃вкъ стары́й, кото́рїй бли́зко дво(х)со́т(ъ) лѣ́тъ ма́єтъ и длѧ̀ ста́рости слѣпы(м) и глухи́м(ъ) зоста́лъ, повѣда́лъ на́мъ то́є ро́ку ҂ахоѕ., // же верхѝ билѝ муро́ваныи на це́ркви Єле́цкой, до́шками дубо́выми, смолою засмо́леными, не оловом(ъ) накры́тыи. И монасты́ръ бы́лъ па́лами доко́ла ѡста́вленый та́къ, я́къ тепе́ръ за́мок(ъ) Чернѣ́говскїй. И ке́лїи ѡколо це́ркви былѝ и за́конники ме́шкали. Єщѐ в монастыру̀ всемило́стиваго спса по(д) Но́вгородкомъ Сѣ́верски(м) ієромона́хъ Анто́нїй стары́й та́къ, же бо́лшей нѣ́жели сто лѣ́тъ ма́єт(ъ), писа́лъ до менѐ ли́ст(ъ) ро́ку ҂ахоѕ., в кото́ромъ ли́стѣ написа́лъ, же за панова́нѧ в Чернѣ́говѣ вели́кихъ кнѧзе́й моско́вских(ъ) ме́шкал(ъ) онъ в монастыру̀ Єле́цко(м) и того̀ ча́су бы́лъ та́м(ъ) архїмандри́т(а) Серафі́ѡн(ъ) Высо́цкїй, але за кро́лѧ по́лскогѡ Жиґмо́нта г., гды̀ по́лскоє во́йско пришло̀ в Чернѣ́говъ, а моско́вскоє во́йско з(ъ) Чернѣ́гова уступи́ло, того̀ ча́су архимандри́тове унѣ́ти за привилеґиѧми кролє́вскими в Чернѣ́говѣ наста́ли. Ты́и ж стару́шкове повѣда́ли, же лю́де моско́вскїи, вы́шовши з(ъ) Чернѣ́гова, ры́бу на рѣцѣ̀ Бѣлу́сѣ лови́ли, бо по́сдуха была̀. Вѣ́даючи то́є, Горноста́й, реґиментаръ по́лского во́йска, в Пікулю селѣ̀ з(ъ) по́лскимъ во́йскомъ зостаючи, форте́лемъ в накри́тыхъ воза́хъ, мѣ́стѡ ри́бы, вночѝ до // Чернѣ́гова по́лскоє во́йско впрова́дилъ.

Стрико(в). ли(ст) ҂пє.

кни(г).є.

Старыи лю́де су́т(ъ) кроники живыи

5 зв.

6

Ілїѧ Маса-но́ви(ч) и Гордѣ́й Па(р)хо́мов(ч), лю́де старі́и, в(ъ) Чернѣ́говѣ то́є повида́ли. Архї́ма(н). унѣти не направова́ли стєото́шаногѡ

6 зв.

монастырѧ Єлѣцкого и та(м) не мѣшкал(и).

Московскїи сторожи в брамѣ ґды пытали, кто идет(ъ), ѡд(ъ)повѣдѣлъ з(ъ)
Горностаєви стороны человѣкъ, по-московску мовачи: «Свои люде, рыбу
з(ъ) Бѣлуса веземо». Чуючи тоє, сторожи ѡ(т)ворили браму, и в той часъ
з(ъ) Чернѣговского замку московское войско уступило и Чернѣговъ ѡд(ъ)
Горностаѧ спаленый былъ и през(ъ) многїє лѣта пустый зоставалъ. Того жъ
часу пустый монастырь Єлецкїй зоставивши, законники московскїи пошли
в свою землю з(ъ) моско(в)ским(ъ) войскомъ. И тѡго часу згорѣлъ монастырь Єлецкїй. Потымъ верхи мурованыи на(д) хором(ъ) и по бокахъ упали,
наѡстатокъ великїй верх, мурованый в засклепеню сѧ проломалъ и упал(ъ)
и учинилъ громотъ великїй, который по всем(ъ) Чернѣговѣ люде чули. Тыи
жъ старушкове повѣдали, же по Горностаю в двана(д)цатъ лѣт(ъ) почали
знову до Чернѣгова люде збиратисѧ и будоватисѧ. Монастырь зась Єлецкїй,
по Горностаю спустошеный, зоставал(ъ) ненаправленый ажъ до блгочестивого црѧ всеѧ Россїи самодержци Леѯїѧ Михайловича, бо за єго пановано
7 позосталый муръ около церкви Єлецкой // каплицъ зопсованыхъ року

Землѣ было в(ъ)звышъ на пултор(а) сажнѧ ѡколо церкви Єлецкои, але тачками ро(з)вожено. Ма(ѳ) .й.

≠ахоа., в, г, д з(ъ) землѣ выбрано и в церквѣ престои бци Єлецкои стѣны
докола, на многихъ мѣсцахъ и фрамуґи на(д) хоромъ и столпы межи окнам(и)
в(ъ) великомъ верху, за стара(н)ємъ архїмандриты, скарбници тоєи автора,
направлено и в зе(м)лѣ загребленую церковъ бци Єлецкои з(ъ) землѣ выгреблено и накрыто, котораѧ пре(д) тымъ не накритаѧ была и мешкали та(м)
нерозумныи ѕвѣрѧта и птахи гнѣзда собѣ чинили. И тогѡ часу в(ъ) црквѣ
Єлецкой ускаржалсѧ Хр(с)тосъ, мовачи: «Лисы язвины имутъ и птица
нб(с)ныѧ гнѣзда, снъ же члвч(с)кїй не иматъ гдѣ главы под(ъ)клонити».
Теперъ зась в(ъ) црквѣ Єлецкой лисы язвин(ъ) и птицы нб(с)ныи гнѣздъ
не мают(ъ), але юж маєтъ снъ человѣческїй где главу по(д)клонити, Хс бгъ
нашъ, поневажъ на ѡлтарѣ кождого днѧ в(ъ) пренасвятѣйшом(ъ) сакраментѣ
євхаристїи сѧ знайдуєтъ, ґды сѧ литургїѧ стаѧ ѡ(д)правуєтъ и теперъ, мешкаючи юж в(ъ) црквѣ Єлецкой, Хс мовитъ: «Сє покой мой въ вѣкъ вѣка,

Ѱал(ъ) .рла.

7 зв. здѣ вселюсѧ якѡ изволихъ и». //

Тыи (ж) старушкове повѣдал(и), же трапеза и зво(н)ница ѡ(д) ркѣи де(с) была.

Чудо третеє. Тыи жъ старушкове три выжей написаныи Сила Динисовичъ Бохна, Авдѣй Дорошовичъ и Маѯимъ Костомаха повѣдали, же в(ъ)
монастыру Єлецко(м) бы(л) колодѧ(з) и звонъ великїй на дво(х) столпа(х)
висѣлъ. Меншїи зась ѡсобнѡ звоны были на звонници, але где сѧ той зво(н)
великїй подѣл(ъ), не вѣдаю(т), еднакъ вѣдаютъ и згодне повѣдали, же до
Любеча по(д) часъ войны хотѣли той звонъ взѧти, але взѧти множству людей
не далсѧ, и(з) мѣсца не могли жадною мѣрою того звона порушити, ґды
єго з(ъ) полскои стороны войско взѧти до мѣста Любеча хотѣло. З тоєи повѣсти даєт(ъ)сѧ вѣдати, же престаѧ бца сама з(ъ) Єлецкогѡ монастырѧ
своєгѡ недопустила до Любеча взѧти звона своєгѡ, жебы той звон(ъ) до
Полщи не былъ запроважений, понева(ж) Любеч(ъ) того часу по(д) владзою
былъ кролевъ полских(ъ).

Матї- 8 аш(ъ) Стрико(в). Книг(а)

Чудо четвертоє. Року ѡ(д) рож(д)ества Хва ≠ани. половци, народъ
погáнскїй, з(ъ) кнѧзем(ъ) свои(м), Секалъ // назвáнымъ, вторгнувши в(ъ)
землю Рускую, поразили Всеволода, кнѧзѧ Переѧславскогѡ, и кнѧзство
Переѧсловское срого збурили. Поты(м) другїй разъ тыи жъ половци вторг-

нули в(ъ) зе(м)лю Ру́скую, кото́рымъ три̂ кнѧзѣ бра́тїѧ ро(д)ныи Ізасла́въ Кїевскїй, Свѧтосла́въ Чернѣговскїй и Всеволо́дъ Переѧславскїй Яросла́вичове заступили, а ско́ро сѧ му́жне потка́ли, звитѧ(з)ство половцй ωде́ржали, кото́рыи, заго́ны роспусти́вши, в(ъ) кра́йнахъ Ру́скихъ мѣста и се́ла огне́м(ъ) и мече́мъ збу́рили. А гды̀ сѧ до Чернѣговского кнѧ́зтва зо все́ю потугою ωберну́ли, за́разъ Свѧтосла́въ Яросла́вичъ, неустрашо́ный пора(ж)кою пе́ршою и другою, не ма́ючи бо́лше, ти́лко тры ти́сѧчи ри́церовъ в(ъ) свои́мъ во́йску, ро́ку ҂аѯѳ. нове(м)бра днѧ̀ пе́ршого, по(д) Сно́вско(м) уро́чищем(ъ), где̂ ни́нѣ ест(ъ) мѣсто Сно́вское, на ни(х) уда́ри(л) и та́мъ вел икое войскω пога́нское ωд(ъ) мало́гω во́йска ру́скω(г)[о] полегло̀, бо двана́дцѧ(т) ти́сѧчей половцо́въ русакй забили на плѧ́цу и кнѧ́зѧ и́хъ Секалѧ и гетма́новъ и ри́церовъ пойма́ли и лу́пы всѣ, кото́рыхъ былй в(ъ) землѧ́х(ъ) Ру́скихъ, по двохъ звитѧ́зтвахъ доста́ли. Ѡ(д)громи́ли ω(д) ни́хъ русакй з(ъ) кнѧ́земъ свои(м) Свѧтосла́вом(ъ) // Яросла́вичем(ъ), якω Матїа́шъ Стрико́вскїй на ли́стѣ рпз. свѣ́дчитъ. То́є звитѧ(з)тво ди́вноє з малы́мъ во́йскомъ ру́скимъ на(д) вели́ки(м) во́йскω(м) половцо́въ Свѧтосла́въ Яросла́вичъ, кнѧзь чернѣговскїй за по́мочу, и за млтва́ми престо́и бци ωде́ржалъ, понева́жъ ωнъ збудова́л(ъ) в Чернѣговѣ це́рко(в) бци Єле́цкои, зачи́м(ъ) пр(с)та́ѧ бца помага́ла ему̀ на войнѣ воєва́ти половцо́въ пога́новъ и ω(д) Ха, сна своє́гω, звитѧ(з)тво ему̀ на(д) мнωзтвомъ пога́новъ упроси́ла, кото́рыхъ мнωзтва не моглй три̂ кнѧзѣ, Ізасла(в) Кїевскїй, Свѧтосла́въ Чернѣговскїй и Всеволо́дъ Переѧславскїй Яросла́вичове пре(д) ты́мъ з мнωгими во́йсками ру́скими звитѧжити, але ω(д) ни́хъ былй звитѧжены. Ты́хъ пога́новъ мнωзтво преста́ѧ бца сама̀ звитѧжила и до Чернѣгова недопусти́ла, жебы̀ це́рковъ престо́и бци Єле́цкой близко Чернѣгова ω(д) Святосла́ва Яросла́вича кнѧ́зѧ Чернѣговскогω збудова́наѧ, не была̀ пре(з) половцо́въ пога́новъ ωскве́рнена и зопсо́вана и спусто́шена. По ты́м(ъ) звитѧ(з)твѣ сла́вномъ на(д) половца́ми, за причи́ною престо́и бци ωде́ржаномъ, Свѧтосла́въ Яросла́ви(ч), кнѧ́з(ь) Чернѣговскїй, гды уме́ръ, погре́бленый єстъ // в Чернѣговѣ в це́рквѣ стгω спса, кото́рую це́рковъ змурова́лъ Мстисла́въ, сы́нъ Володи́меровъ, кнѧ́зь Чернѣговскїй, бра́т(ъ) Яросла́ва, кнѧ́зѧ Кїевскогω, фунда́тора стои Сωфїи Кїевскои, стрїй Свѧтосла́ва Яросла́вича, фунда́тора це́ркви Єле́цкой.

роздѣл є. ли́ст(ъ) .рпз.

Тепе́р сѧ то́є мѣсто называ́єтъ Се́дневъ на(д) рѣкою Сно́во(м), где̂ мно(г)[о] є(ст) 8 зв. могі́л(ъ) в(ъ) кото́ри(х) су́(т) полов-цо́в(ъ) побитыхъ тру́пы погребле(н)(и).

Стрико(в). ли(ст) .рпз. Стрико(в) ли(ст). .рпи. Стрико(в). ли(ст) .род.

9 Там(ъ) же, ли(ст) .роѕ.

Чу́до пѧтоє. Свѧтосла́в(ъ) Яросла́вичъ, фунда́то(р) це́ркви Єле́цкои, породи́лъ сы́на Ѡлга, Ѡлгъ породи́л(ъ) Всеволо́да, Всеволо́дъ породи́лъ Мї́хайла, кото́рый Мї́хайлъ Всеволо́дович(ъ), кнѧ́зь Чернѣговскїй, вну́к(ъ) Ѡлга Свѧтосла́вича, пра́внукъ Свѧтосла́ва Яросла́вича, кнѧзе́й Чернѣговских(ъ), зоста́лъ мученикω(м) Хвым(ъ). Гды незбо́жный ца́ръ тата́рскїй Ба́тїй звоевалъ зе́млю Ру́скую и Чернѣговъ з(ъ) земле́ю зровнѧ́лъ, тогω часу преслѣдова́лъ кнѧзе́й и панωвъ ру́скихъ и Михайла Всеволо́дича, кнѧ́зѧ Чернѣговскогω, жебы̀ ω(д)ступи́ли ωдъ Ха, бга правди́вого, и поклони́лисѧ фалши́вым(ъ) бого́мъ егω пога́нскимъ, сло́нцу и огню̀. Але правовѣ́рный кнѧ́з(ь) Михаил(ъ) Ба́тїеви ω(д)пови́дѣл(ъ): «Не годи́т(ъ)сѧ хр(с)тїа́номъ клѧ́нѧтисѧ створе́ню, // зоста́вивши створи́телѧ, мы̀ клѧ́нѧемосѧ тр(о)ц(и) стой: ω(т)цу и сну и 9 зв.

Кронй ка моско́в(с). то́є мо́ви(т).

23*

стому дху єдиному бгу творителю нба и землѣ». За тоє Батїй каза(л) кнѧза Михайла, ростагнувши, такъ бити по всему тѣлу єгѡ, же по землѣ кровъ єгѡ плинула. Потымъ ѡ(д)тѧтѡ голову єму. Тоє жъ Ѳеѡдору, болѧриновѣ єгѡ, учинено того (ж) часу, ґды не хотѣл(ъ) ѡ(д)ступити ѡ(д) Ха, бга правдивого, и фалшивымъ богѡмъ, слонцу и ѡгню, поклонитиса. Бито єгѡ и ѡ(д)тато єму голову и тѣла йхъ стыє покинули ѱѡмъ на покармъ. Але през мнѡгїє днй лежачи, в цѣлости зостали. Потымъ столп(ъ) ѡгненный показа(л)сѧ на(д) тѣлами стыми и свѣчи видѣны былй, которыє през(ъ) мнѡгїє ночи на(д) тѣлами стыми горѣли. Видѧч(и) тоє, хр(с)тїане вѣрныи погреблй тѣла йхъ з пошанован(ь)ємъ. Таѧ гисторїѧ насъ учитъ, же Сватославъ Ярославичъ ґды збудова(л) црковъ бци Єлецкои, жебы в той церкви люде честь и славу бгу ѡ(д)давали, длѧ тогѡ бгъ за млтвам(и) престои бци укороновалъ єгѡ великою ч(с)тїю и славою, ведлугъ ѱалмографа мовѧчогѡ: «Славою и честїю вѣнчал(ъ) єси єгѡ». А тую славы корону и чести Сватославъ Ярославичъ

10 мает(ъ) // правнука своєгѡ Михайла Всеволодича, стго мученика Хва, ведлугъ Соломона мовѧчого: «Вѣнецъ старости сны сновъ».

П. логъ моско(в)с. м(с)ца се(п). днѧ к.

Ѱал(ъ) .й.

Приѵ(ч) .зі.

Чудо шестоє. Церковъ Єлецкаѧ ест(ъ) по(д) титулѡ(м) успенїѧ престои бци, в(ъ) той церкви з(ъ) правои стороны ведле ѡлтара велико(г)[о] єстъ предѣлъ, наваный соборъ стгѡ архїстратига Мїхайла. З(ъ) лѣвои стороны ведле того жъ ѡлтара великогѡ ест(ъ) предѣлъ, наваный рож(д)ество стгѡ Іѡанна Кр(с)тителѧ. На хорѣ єсть предѣлъ стгѡ великомученика Геѡргїѧ, по(д) хоромъ єсть предѣлъ, утитулованый соборъ престои бци. В(ъ) том(ъ) предѣлѣ на мурѣ на(д) ѡлтаремъ єст(ъ) вымалїованый обра(з) бци стоѧчой и ѡбѣдвѣ руки до нба по(д)носѧчой и Ха дитѧтко з руками благословѧчими в(ъ) животѣ держачой, который ѡбразъ называєт(ъ)сѧ воплощенїє Хво. Знайдуют(ъ)сѧ в(ъ) Чернѣговѣ Сила Динисови(ч) Бохнѧ и в(ъ) селѣ Тупичовѣ Авдѣй Дорошови(ч), люде старыи, которыи повѣдаю(т), же там(ъ), по(д) ѡлтаремъ, скарбъ схованый былъ ѡ(д) якого(с) члвка московскогѡ в склепику мурованомъ, //

10 зв. але Горностай скарбъ той, полную баню мѣданую копѣїокъ срѣбрныхъ, взѧлъ, ґды взѧл(ъ) Чернѣговъ и (з) Чернѣгова московскихъ людей выпровадилъ и Чернѣговъ и монастырь Єлецкїй пустошилъ. Потымъ человѣкъ той скарбу своєгѡ ґды не знашолъ, блюзнилъ пр(с)тую бцу, мовачи слова такїи: «Чему ты не стерегла скарбу моєгѡ?» И розгнѣвавшиса, оружїємъ ѡбразъ єй вышпомененый в(ъ) тварь ударилъ и зопсовалъ. Але заразъ там же скараный є(ст), ѡ(д) шатана порваный є(ст) и ѡшалѣлъ и товкса и до своєгѡ мешканѧ шаленый ѡ(д)провaженый. А той ѡбразъ былъ старый, тогѡ часу малїованый, которогѡ всѧ церкоўвъ [!] бци Єлецкой была малїована, бо и теперъ сѧ тыи ѡбразы старыи, мистерне малїованыи, на мурахъ знайдуютъ, которыхъ муровъ дожчъ албо градъ албо снѣг(ъ) не зопсовал(ъ) и не рушилъ.

Образъ є, треба шанова(т).

По мнѡгих(ъ) зась лѣтехъ Демянъ Іґнатовичъ, в(ъ) запоро(з)ко(м)

войску будучи полковникомъ Чернѣговским(ъ), ѡбразъ той родителки бжои в(ъ) каплицѣ каза(л) маляровѣ новыми фарбами розмалїовати и направити, еднакъ на тварѣ ѡбраза тогѡ и теперъ близну видати, не моглй твари зопсованои фарбами досконале замалїовати и направити. Знайдуют(ъ)ся в Чернѣговѣ люде старыи, которыи памятають и повѣдають(ъ), же за ихъ памяти былъ тамъ в каплицѣ под(ъ) ѡлтаре(м) склепик(ъ) з(ъ) цеглы учиненый, в которо(м) склепику скарбъ той был(ъ) схованый, але цеглу тую з(ъ) землѣ люде выбрали, гды церковъ пустовала, еднакъ и теперъ есть яма, гдѣ былъ склепикъ з(ъ) скарбомъ, але южъ свѣжи(м) пѣско(м) недавно засыпана и дошками накрытая. | Авдѣй Толстый, райца 11 Чернѣговскій, ѥвстафій Кука, з(ъ) старости будучи, тое повѣдали.

Чудо семоє. Такую ж(ъ) гисторїю ѡ тым(ъ) ѡбразѣ воплощенїя Хва повѣдала на(м) старая невѣста една именемъ Агафїа, которая, будучи девицею молодою и малою, в Чернѣговѣ мешкала и ѡ(д) старыхъ людей чула, же той ѡбразъ престои бци, названый воплощенїє Хво, еденъ чл҃вѣкъ для скарбу своєгѡ тамъ в церквѣ Єлецкой схованого и ѡд(ъ) людей взято(г)[о], розгнѣвавшися, ударилъ в лицѣ пр(с)тую бцу ѡружїемъ и блюзнѣрскїи слова мовилъ, але єгѡ заразъ там(ъ) дїавол(ъ) ѡпуталъ и кидал(ъ) // и товкъ и шаленого єгѡ в домъ ѡ(д)проважено. 11 зв.

Потымъ девица тая замужъ пошла и до старости пришла и вышла з(ъ) Чернѣгова до мѣста Лебедина, котороє мѣсто в Малой Россїи межи мѣстами Гадяче(м) и Сумами ся знайдует(ъ). Та(м) гды татаре поймал(и) сїна єй Данїил(а) Па(в)лович(а) и в неволю запровадили, в которой неволѣ татарской пять лѣтъ онъ зостава(л), Агафїа, жона Павлова, будучи маткою, жаловала по сыну своємъ. Вѣдаючи зась ѡ чудотворномъ ѡбразѣ престои бци, который ѡбразъ воплощенїє Хво ся называєтъ и в церкви Єлецкой ся знайдуєтъ, удалася до престои бци Єлецкои, просячи єй ѡ ратунокъ, и ѡбѣцалася великую свѣчу и хусту, єдвабомъ вышитую, принести до церквѣ Єлецкои, жебы престая бца з(ъ) неволи татарскои сына єй высволила и випровадила. И для такои прозбы и ѡбѣтници єй за помочу престой бци не за долгый часъ з(ъ) неволѣ татарскои сынъ єй утѣклъ и пришолъ в домъ родичовъ своих(ъ). Зачим(ъ) року ҂ахоѕ., в субботу свѣтлую, предъ неделею Ѳѡминою, тая невѣста, матка єгѡ Агафїа, пѣшо з(ъ) Лебедина до Чернѣгова пришла и свою ѡбѣтницу, пр(с)той // бци Єлецкой ѡбѣцаную, выполнила, принесла до церкви Єлецкой свѣчу великую и хустку дол(ъ)гую з тонкогѡ полотна, єдвабомъ чорнымъ вышитую, и повѣдала гисторїю такую. | Дѣялѡ(с) тое року ҂ахоѕ. | 12

Чудо ѡсмоє. Трапезу и ведле трапезы црковъ стыхъ верховных(ъ) ап(с)толовъ Петра и Павла в монастыру Єлецкомъ року ҂ахоѕ., гды муровано и на фундаме(н)та землю копано, выкинули з(ъ) глубокого рову наверхъ роботники з(ъ) землею выляный з(ъ) ѡлова невеликїй ѡбразъ круглый воплощенїя Хва, гдѣ престая бца руки до нба по(д)носитъ и Ха в(ъ) животѣ своєм(ъ) з(ъ) блгословячими руками носи(т) з(ъ) надписомъ: мр, ѳу. И той образъ ѡловяный зе(м)лею были присыпали, але престая бца в(ъ) монастыру своємъ Єлецкомъ свой образъ людемъ ѡб(ъ)явила, бо вѣтеръ гвалтовный | Дѣялѡ(с) тое року ҂ахоѕ.

роз(ъ)вѣалъ и до́жчъ вели́кїй зе́млю ту́ю розне́слъ и наве́рху землѣ зна́йденый є(ст) ѡ(д) за́конников(ъ) єле́цкихъ ѡлова́ный ѡ́бразъ воплоще́нїа
12 зв. Хва. На дру́гой сторонѣ образу тогѡ вы́ѡбраже́ный // е́стъ сты́й Васи́лїй Вели́кїй в(ъ) ѡмофѡ́рѣ, архїеп(с)пъ Кесарі́йскїй, з(ъ) на́писомъ: ѡ Агї́ѡсъ Василеѡ́съ. Ктѡ в зе́мны(х) вну́трноста(х) то́й скри́лъ и положи́л(ъ) обра(з) престо́и бци, воплоще́нїє Хво назва́ный, тогѡ не мо́жемо зрозумѣ́ти, єдна(к) зрозумѣ́ти мо́жемѡ, же преста́а бца сама̀ сво́й обра(з) лю́дем(ъ) ѡб(ъ)ави́ла, жебы̀ лю́де в(ъ) це́рквѣ Єле́цкой шанова́ли престо́и бци чудотво́рнїй о́браз(ъ), на му́рѣ вы́малїо́ваный, кото́рый о́бра(з) воплоще́нїє Хр(с)то́во са называ́єтъ.

Чу́до девятоє. Це́рковъ Єле́цкую, ѡ(д) Ба́тїа зопсова́ную, направу́ючи, знашли́смо в(ъ) землѣ́ пре(д) церко́вными две́рми да́вный гро́бъ цѣ́лый, з(ъ) ка́менныхъ до́щокъ черво́ны(х) учи́неный. Знашли́смо те́жъ вну́тръ це́ркви по(д) хо́ром(ъ) з(ъ) пра́вого и з(ъ) лѣ́вого бо́ку в(ъ) фраму́га(х) да́вныи гро́бы, з(ъ) ка́мена учи́неныи, а́ле зопсова́ныи, бо и́хъ ка́менныи до(ш)ки побра́но, з чого̀ дае́т(ъ)са вѣ́дати, же лю́де вели́когѡ урожена и преложо́ныи утѣка́ли до престо́и бци Єле́цкои з побо́жностю и жада́ли тогѡ, жебы̀
13 та(м) // тѣ́ла и́хъ по сме́рти были̇̀ погре́бленыи, понева(ж) в(ъ) ты́хъ гро́бахъ знамени́тыхъ бе(з) вон(т)пли́вости албо яки́хъ кназе́й а́лбо па́новъ ру́ских(ъ) тѣ́ла были̇̀ поло́жены. А ту́ю побо́жность пано́ве и кназѣ ру́скїи не дла чогѡ и́ншогѡ до престо́и бци Єле́цкои, хиба̀ дла чу́довъ єй ты́лко мѣ́ли, ме́жы кото́рыми чу́дами да́вными годи(т)са те́ж(ъ) неда́внїи чу́да ту́тъ припо́мнити.
Дѣ́Ало(с) то́є ро́ку ҂ахз҃ѳ. Побо́жный за́конник(ъ) Аѳана́сїй Ѳеѡ́дорович(ъ) в(ъ) Но́вгоро(д)ку Сѣ́верскомъ мѣ́лъ през(ъ) со́нъ тако́є виде́нїе: здало́са єму, же о́нъ в(ъ) Чернѣ́говѣ былъ з дру́гими законниками, з кото́рыми пришо́лъ до це́ркви пр(с)то́и бци Єле́цкои, а́ле не знашли̇̀ цркви на то́м(ъ) мѣ́сцу и дивова́лиса тому̀, пыта́ючи єде́нъ друго́го и мо́вачи: «Где (ж) са це́рковъ пр(с)то́и бци Єле́цкои подѣ́ла?» По́ты(м) в(ъ)гору̀ пойзрѣ́вши, ѡба́чили по(д) не́бомъ на оболокахъ стоа́чую це́рковъ бци Єле́цкои з мнѡ́гими верха́ми и зъ кр(с)та́ми, та́къ, якъ тепе́ръ е́стъ напра́влена.

Ѡзнаймил(а) то преста́а бца тому̀ за́ко(н)никовѣ, а пре(з) негѡ и́ншымъ лю́демъ ѡзнайми́ла, же в(ъ) Чернѣ́говѣ єй це́рковъ, назва́наа бца Єле́цкаа, зопсо́ванаа мѣ́ла бы́ти напра́вленаа и мнѡ́гыи верхѝ мѣ́ти, бо то́є виде́нїе
13 зв. мѣ́л(ъ) Аѳана́сїй // законникъ ро́ку ахз҃ѳ., в то́й ча́съ, гды̀ авторъ тоєи кни́ги з(ъ) Ки́єва ѣха(л) на Чернѣ́го(в)скую архїма́ндрїю посваща́тиса до Но́вгородка Сѣ́верскогѡ, гдѐ в(ъ) монастыру̀ и в(ъ) день преѡбраже́нїа г(с)дна ѡ(д) ясне в(ъ) бгу превеле́бногѡ архїеп(с)па Чернѣ́говскогѡ куръ Лазара Барановича бу́дучи посваще́ный, за егѡ блгослове́нїемъ, приѣ́халъ до Чернѣ́гова и поча(л) мѣ́ти стара́н(ь)є ѡ направле(н)ню це́ркви и будова́ню монастыра̀ бци Єле́цкои, припомина́ючи собѣ пр(о)рка Дв(д)а мова́чогѡ: «Пролѣ́ю пред(ъ) ни́мъ млтву мою̀»,— бо авто(р) кни́ги сей не ра(з) пролива́л(ъ) млтву, не ра(з) пролива(л) и слезы, ѡ будова́н(ь)є монастыра̀ и направова́н(ь)є церкви Єле́цкои ста́раючиса. И за бжею по́мочу и за млтва́м(и) пр(с)-

Ѱа(л)рма. Найпе(р)ше(и) Їѡа́нъ Аврамо́вичъ направова(т) поча́л(ъ)

1569

то́й бц҃и монасты(р) єѝ збудова́ный є(ст) и це́рко(в) єѝ напра́влена та́к(ъ), и будова(т)
я́къ вѝдѣн(а) была̀ по(д) не́бо(м) на оболоках(ъ) стоѧ́чаѧ, бо и пере(д) тымъ в(ъ)
це́рковъ Єле́цкаѧ, бу́дучи му́ром(ъ) засклепле́нная, мнѡ́го верхо́въ муро́- чудѣ в҃.
ваныхъ мѣ́ла, що да́вная ѡд(ъ) поча́тку єѝ фѡ́рма и диспозиціѧ, на му́рѣ тое на-
учи́неная, пока́зуетъ. пісано.

Дла тогѡ̀ за мл҃твами престо́и бц҃и показа́лъ бг҃ъ на о́болоках(ъ) по(д) нб҃о́мъ це́ркви тоє́и вызеру́нкъ Аѳана́сїю Ѳеѡ́доровичовѣ за́конниковѣ, // 14
жебы́ о́нъ вѣ́далъ и людемъ и́нши(м) повѣда́лъ, и́жъ пере(д) ты(м) це́рковъ бц҃и Єле́цкой была̀ така́ѧ и ма́етъ по́тымъ така́ѧ з мнѡгими верха́ми бы́ти, я́кѡ Мойсе́ѡвѣ законода́вцѣ каза́лъ бг҃ъ це́рковъ рухо́мую, прибы́токъ на- Ісхо(д)
зва́ную з(ъ) десатѝ ѡпо́нъ учини́ти, кото́рую це́рковъ рухо́мую, а́льбо при- к҃є.
бы́токъ, перено́шено з(ъ) мѣ́сца на мѣ́сце, ґдѝ сѧ во́йско изра́илское ру́шило
и поступова́ло и ту́ю це́рко(в) ру́шано, розбира́но и не́сено, а ґдѝ войско Чи́сл(ъ)
ста́ло, и це́рковъ ту́ю в(ъ) ѡбо́зѣ скла́дано зно́ву и ста́вленѡ. А тоє́и це́ркви а҃.д.
рухо́мои, а́льбо прибы́тку, показа(л) Мѡйсеѡвѣ бг҃ъ на горѣ везерункъ и мо́вилъ: «Сотвори́ши мѝ по всемꙋ̀, ели́кѡ а́зъ покажꙋ̀ тебѣ̀ на горѣ̀ о́бразъ хра́му и о́бразъ сосу́дъ єгѡ̀ всѣ́хъ».

Чудо десѧтоє. Хс҃, будучи сн҃омъ бж҃їим(ъ) и сн҃ом(ъ) престо́и бц҃и, за мл҃тва́ми єй, в(ъ) црк҃вѣ Єле́цкой учини́л(ъ) чу́до вели́коє та(к), же зопсо́ваная и спусто́шеная це́рко(в) бц҃и Єле́цкои ча́су вое́нногѡ и небезпе́чногѡ
е́стъ // напра́влена и збудова́на, бо Двдъ, ца́ръ ізра́илскїй, ґдѝ хотѣ́лъ в(ъ) Єру- 14 зв.
сали́мѣ бг҃у це́ркѡвъ будова́ти, не позво́лил(ъ) єму̀ бг҃ъ тогѡ̀ чини́т(ъ), а́ле Со- в҃. Ца(р)
ломѡ́новѣ, сы́новѣ єгѡ̀, каза́лъ це́рковъ будова́ти, же былѝ за ча́совъ Двдвыхъ .є. й.
во́йны вели́кїи, кото́рыи Двдъ точи́лъ з(ъ) филисти́нам(и), з(ъ) мѡави́там(и), з(ъ) сvрі́йчикам(и), з(ъ) ідуме́йчикам(и) и з(ъ) и́ншими не́прїѧтелами роз-
ма́йтыми, а Соломѡ́н(ъ) жи́лъ в(ъ) поко́ю, ве́длугъ пи́сма стг҃ѡ: «Посла̀ Со- г҃. Ца(р)
ломѡ́нъ къ Хи́раму, гл҃ѧ: ты̀ вѣ́си ѡ(т)ц҃а моє́гѡ Дв҃да, я́кѡ не возмо́же соз- .є.
да́ти до́му и́мени г(с)ду бг҃у моє́му, ѡ(т) лица̀ проти́вны(х) окрестныхъ єгѡ̀, до́ндеже да́сть ѧ̀ єму̀ г(с)дь по(д)но́жїє нога́ма єгѡ̀». И нн҃ѣ упоко́и, г(с)дь бг҃ъ мо́й, мнѣ̀ окрест(ъ), нѣ(ст) вра́га, ни́же сопротивлѧ́ющагосѧ лука́вно, и сѐ а́зъ гл҃ю созда́ти до́м(ъ) имени бг҃а моєгѡ, якоже гл҃а̀ г(с)дь къ Дв(д)у, ѡ(т)ц҃у моє́му, гл҃ѧ: «Сѐ сы́нъ тво́й, єго́ же да́мъ въ тебѐ мѣ́сто на пр(с)то́лъ тво́й, то́й сози́ждет(ъ) хра́мъ и́мени моє́му».

Зачи́мъ єслѝ бы зопсо́ваная и спусто́шеная це́рковъ Єле́цкая была̀ на- Не ра(з)
пра́влена и збудо́вана по(д) ча́съ поко́ю, не было̀ бы чу́до жа́дноє, понева́жъ на(с) до
ла́тво по(д) ча́съ поко́ю будова́ти, а́ле то чу́до вели́коє сѧ в(ъ) це́рквѣ бц҃и // 15
Єле́цкои за молитва́ми єѝ ста́ло, же це́рковъ Єле́цкаѧ в(ъ) ча́сы вое́нныи мѣ́ст(а)
небезпе́чныи е́стъ напра́влена и збудо́вана, ґды на(с) а́лбо тата́рами триво́- з(ъ)
жено, а́льбо ту́рками стра́шено, кото́рыи на́шу ѡ(т)чи(з)ну Рѡ́ссію Малу́ю монастїра
воєва́ли, ґдѝ не ты́лко мѣ́ста, человѣ́чею руко́ю уфортифико́ва́ныи, але Ка́- тыи три-
ма́нецъ Подо́лскїй форте́цу — бо́зкою руко́ю збудова́ную, ту́рки пре(з) во́йну во́ги вы-
гана́ли.

взали. Незличо́ное за́сь людей мно́зство я́къ ту́рки, та́къ и татаре з(ъ) Ро́ссіи Малой в нево́лю пога(н)скую запрова́дили. Єщѐ тымъ бо́лшое чу́до в(ъ) црквн са Єлецкой ста́ло, же в коро́ткомъ ча́сѣ, през(ъ) ки́лка лѣтъ, це́рковъ та́а єсть напра́влена и збудо́вана, бо в(ъ) це́рквѣ Іерусали́мской гды ѡ(т) Ха жиды̀ потребова́ли чу́да, мо́вачи: «Ко́є зна́менїє явлА́єши, яко сі́а твори́ши?» Ѿ(т)вѣща̀ Іис и речѐ и́мъ: «Разорѣте це́рковъ сі́ю и тре́ми де́ньми

Іѡа(н). г̃. воздвигну̀ ю̀». Чу́ючи то́є, жиды̀ не вѣ̀рили, жебы̀ Хс мо́глъ тако́є чу́до учини́ти, жебы́ зопсова́ную це́рков(ъ) Іерусали́мскую мо́гл(ъ) в коро́ткомъ ча́сѣ, за трѝ днѝ, подви́гнути, и напра́вити, и мо́вили до Ха: «Четы́ридеса́тъ и ше́стїю лѣтъ созда́на бы́сть це́рков(ъ) сі́а, и ты̀ ли тре́ми де́ньми воздви́гнеши ю̀?» Он(ъ) же гла́ше // ѡ це́ркви тѣла своє́гѡ. То́є за́сь чу́до в(ъ) црквѣ

15 зв. Єле́цкой для того́ са ста́ло, бо спомина́єтъ с̃. єв(г)листъ Ма́рко слова̀, кото́-

Мз(р) .ѕ̃. рыи ѡ(д) назаре́тски(х) мешка́нцовъ мо́влены су́ть до Ха: «Не се́й ли є(ст) тектонъ снъ Мрі́инъ»,— же то́й тектонъ, то єст(ъ) будовни́чїй, буду́ючи

Бы(т) .а̃. свѣтъ, чу́до вели́коє учини́лъ, в коро́ткомъ ча́сѣ, за ше́сть дні́й, збудова́лъ нбо, зе́млю и в(ъ)ве́сь свѣт(ъ) и вшелА́коє на свѣтѣ створе́н(ь)є учини́лъ. Та́къ и тепе́ръ то́й же те́ктѡнъ, будовни́чїй, Хс бгъ на́шъ, длА̀ престо́и двы Мрі̀и, мтки своє́и, в(ъ) це́рквѣ Єле́цкой учини́л(ъ) чу́до вели́коє, понева(ж) в коро́ткомъ ча́сѣ, пре(з) ки́лка лѣтъ, це́рковъ єй зопсо́ваную и спусто́шеную збудова́лъ и напра́вилъ, а любо побо́жныи лю́де коштомъ и стара́н(ь)ємъ свои(м) для спасе́нїа своє́гѡ будова́ли зопсова́ную и направова́ли це́рко(в) престо́и бци Єле́цкои, єднакъ ма́ють ѡны̀ побо́жное дѣла́нїє то́є не собѣ, а́ле бгу приписа́ти, слу́хаючи пр(о)рка Двда мовА́чогѡ: «А́ще не г(с)дь созижде́тъ до́мъ, всу́є труди́шаса зыжду́щей». //

16 **Чу́до ѡдинадцатоє.** Годи(т)са ту́т(ъ) по́вѣст(ь) знамени́тую припо́мнѣти, кото́рую смѡ ѡ(т) люде́й, вѣ́ры го́дныхъ, чу́ли, же це́рковъ Єле́цкаа гды̀ пуста́а зостава́ла, бы́лъ в(ъ) Чернѣговѣ за и́хъ па́мати єде́нъ члвкъ на имА̀ Іѡа́нъ, кото́рый длА̀ Ха глупы́м(ъ) са чини(л), бо що-ко́лвекъ єму̀ да́но, всѐ то́є убо́гимъ роздава́лъ и мѣ̀лъ до престо́и бци Єле́цкои вели́кую горли́вость, бо при це́ркви Єле́цкой в(ъ) терну̀ ме́шкалъ и в(ъ) це́рквѣ то́й моли́лса и люде́й напомина́лъ, жебы̀ зопсова́ную и спусто́шеную це́рковъ бци Єле́цкои напра́вили. Для то(г)[о] за молитва́ми престо́и бци таку́ю ла́ску ѡ(т) бга ѡде́ржалъ, же бо́сыми нога́ми на огнѣ стоА́лъ, єдна́къ ѡго́нь єгѡ̀ нѡ́гъ бына́мнѣ не спали́лъ и не ѡбрази́лъ. До тогѡ̀ мѣ̀лъ ѡ(т) ба да́ного собѣ дха пр(о)рцкого, бо що ко́лвек(ъ) мо́вил(ъ), то́є са ста́ло. Пророкова́лъ те́жъ ѡ то́мъ, же це́рковъ пуста́а и зопсо́ванаа бци Єле́цкои мѣ̀ла бы́ти не за до́лгый ча́съ напра́вленаа, кото́роє проро́цтвѡ єгѡ̀ тепе́ръ са вы́полнилѡ, понева́жъ и це́рковъ бци Єле́цкои є(ст) напра́влена и монасты́ръ Єле́цкїй е́стъ збудо́ваный. //

Ка́рпъ Мокріє-ви(ч) в(ъ) Бату́ринѣ и Семїѡн(ъ) Яли(н)ский тіпогра(ф) в(ъ) Но́вгородку Сѣверско(м) то́є повѣда́ли

16 зв. **Чу́до двана́дцатоє.** В це́рквѣ Єле́цкой ва́пнѡ до му́ру на засклепе́нѧ и на фраму́ґахъ вели́ким(и) цвА́хами желѣ̀зными для мо́цности поприбі́А́но.

Такими цвахами, альбо гвоздами, называют(ъ)са неприателн наши видимыи и невидимыи, бо неприателей назвалъ гвоздами бгъ, до Мойсеа, гетмана ізраилско(г)[о], мовачи: «Будетъ яже wставите ω(т) ни(х) wстны во очи вашею». Тыи wстны, альбо гвозды неприателей видомыхъ и невидомыхъ престаа бца Єлецкаа ω(д) своегω монастыра ω(д)ганаєтъ и монастыръ Єлецкій ω(д) тых(ъ) неприателей без(ъ)печный чинитъ, бо в(ъ) монастыру Єлецко(м) єден(ъ) законникъ Серафіωнъ Нѣжникъ захорѣлъ и мѣлъ страхы великіи wпол(ъ)ночи, з(ъ) целіи, презъ wкно гладачи ω(т)вореноє, бачилъ войска якиись в(ъ) монастыру и чулъ голосъ такій: «Згубѣмо єгω, нехай южъ болше на свѣтѣ не живетъ». Потымъ видел(ъ) великую свѣтлость на кшталтъ блыскавици в(ъ) мурованой церкви великой и чулъ голосъ з(ъ) церкви походачый: «Хе сну и бже мой, змилуйса на(д) ним(ъ), не трать // єгω, гды жъ не ма(ш) в(ъ) монастыру архімандриты, слуги моєгω, в(ъ) далекую дорогу ω(д)ѣхалъ». Бо архімандрита в(ъ) той часъ, авторъ тоєи книги, на Москву до блгочестивогω цра и великогω кназа в(ъ)сеа Рωссіи монархи Алеѯія Міхайловича ѣздилъ в(ъ) потребѣ монастыра и церкви бци Єлецкои и великую ласку н. рублей, гі струговъ для wгорожена монастыра, з. фелωновъ з(ъ) єпитрафилами, є. стихарωв(ъ) з(ъ) wрарами з(ъ) розного блавату и(з) срѣброглаву и злотоглаву, г. дискосы, звѣзду, копію, келихъ, ложку ω(д) срѣбра з позлотою, кадилницу срѣбную и срѣбрный кр(с)тъ злоцистый, єvангеліє, wкритоє аѯамитомъ рытимъ и срѣбромъ злоцистымъ приwздобленоє, з инішими кнігами церковными ω(д) єгω цр(с)кого величества wдержалъ.

Ч҃ісл(ъ) .лє.

Дѣаλω(с) тоє року ахо. м(с)ца wктоврїа й. дна.

17

Иншихъ р чей даны(х) тут(ъ) не п(и)сано.

В(ъ) небытности архіман(ъ)дриты будучи оный законникъ Серафіωнъ в(ъ) такъ великомъ страху и сподѣваючиса южъ декрету смертелногω, просилъ ω(т)ца Гервасіа ієромонах(а), жебы єму принесл(ъ) пренастѣшій сакрамент(ъ) єvхаристіи, который сакрамент(ъ) гды з церкви до негω в(ъ) келиху былъ несеный, войска wные пречъ са розступовали, а гды той // 17 зв.
сакраментъ стый прин алъ и пожилъ, все тоє виденіє страшноє зникнуло. И чулъ оный законникъ Серафіωнъ голосъ, до себе мовачый: «Хс и мтка Хва тебе уздоровлаютъ». И поты(м) оный законник(ъ) до першогω здорова пришол(ъ) и плачучи з присагою тоє пере(д) людми повѣдал(ъ), ижъ такіи страхи в(ъ) монастыру и в(ъ) церкви видѣлъ и такіи голосы чулъ.

Чудо тринадцатоє. Єлецкую церко(в) направуюч(и), знашлисмо в(ъ) землѣ круглую посадзку глинаную синюю, зеленую и червоную, олово(м) поливаную, чворогранастою поса(д)зкою переплѣтаную. Глиною, чловече, и ты єстесь, поневажъ пре(з) Ієремѣю пр(о)рка бгъ мовитъ: «Якω бреніє в(ъ) руку скуделничу, такω вы доме Ізраилевъ в(ъ) руку моєю». Удавайса (ж) чловече з покорою до пр(с)той бци Єлецкои, называючи себе глиною, певне за молитвами єи wдержишъ ласку бжую, которои потребуєшъ. Мѣлъ такую покору Θеωдоръ Тихоновичъ, мѣщанинъ и райца чернѣговскій, будуч(и) хоробою великою в(ъ) Чернѣговѣ // знатый. Молилса престой бци Єлецкой з(ъ) покорою, просачи єи ω здоров(ь)є, поты(м) заснул(ъ) и видѣлъ пре(з) сонъ матку бжую в(ъ) зеленымъ wдѣню и з нею бѣлою шатою при- 18

Ієре(м) .ні.

Дѣаλω(с) тоє року ахов.

Полта́вскомъ полку̀ зостаю́чомъ, еде́нъ коза́къ запоро́зкїй на имѧ̀ Рома́нъ Мазепе́нкѡ ме́шкаючи, учини́лъ ѡбѣ́тницу итѝ до монастыра̀ Мгарско́гѡ и всѐ та́мъ роби́ти, що єму̀ роска́жут(ъ). А́ле сѧ єму̀ во снѣ̀ які́йсь члвкъ ДѣАлѡ. то. року ҂аход.
старый показа́лъ и каза́лъ итѝ до монастыра̀ Чернѣ́го(в)ско(г)[о] престо́и бци Єле́цкои, ѡ кото́ро(м) то́й человѣ́къ монастырѣ̀ и це́ркве̑ и не вѣ́далъ и не чу́лъ и нѣ́гды в(ъ) Чернѣ́говѣ не бы́лъ. А гды̀ вста́лъ ѡ(д) сна̀, не ишо́лъ до монастыра̀ Мгарско́гѡ, а́ле пришо́лъ до Чернѣ́говскогѡ монастыра̀ престо́и // бци Єле́цкои и та́мъ, що єму̀ роска́занѡ, всѐ пре(з) ча́съ не ма́лый 20
ро́ку ҂аход. з(ъ) ѡхо́тою роби́лъ.

Чу́до осмнадцѧтоє. Єде́нъ за́ко(н)ник(ъ) на імѧ̀ Пареє́нїй, ѡблече́ный га́бѣтомъ за́конным в(ъ) монастыру̀ уго́рницкомъ, в(ъ) землѣ̀ Га́лицкой, ѡ(д) ро́зуму ѡдышо́л(ъ) и шале́ный ходи́лъ, и пришо́л(ъ) до Чернѣ́гова, гдѐ на́гый ишо́лъ пре(з) монасты́ръ престо́и бци Єле́цкои ро́ку ҂ахог. м(с)ца а́вгуста, є. днѧ̀. И(з) монастыра̀ на́гый до мѣ́ста пошо́л(ъ), а́ле єгѡ̀ архїмандри́т(а) Чернѣ́говскїй, ѡба́чивши наго́гѡ пре(з) монасты́ръ иду́чогѡ, каза́лъ пойма́ти и кошу́лю на негѡ̀ в(ъ)ложи́ти и до себѐ припрова́дити. Та(м) в(ъ) це́лїи пре(д) архїмандри́тою и пре(д) за́конниками и предъ и́ншыми людмѝ свѣ́цкими вола́ючи спѣва́лъ и скака́лъ и очи выворача́лъ и за пора́дою своє́и бра́тїи каза́лъ єгѡ̀ архїмандри́та ѡ(д)прова́дити по(д) звонни́цу, до секве́стру, и за(м)кну́т(и). Та́мъ замкне́ный за́ра(з) кошу́лю з(ъ) себѐ зки́нул(ъ) и поча́лъ ѡ две́рѣ би́ти голово́ю та́къ мо́цно, // же а́жъ грмо́тъ бы́ло чу́ти по всѣ́м(ъ) 20 зв.
монастыру̀. Длѧ тогѡ̀ ка́зано две́рѣ в(ъ) секве́стрѣ ѡдомкну́т(и) и, що̀ сѧ дѣ́єтъ, ѡба́чити. И ѡба́чили го́лову єгѡ̀ пото́вченую и кро́въ з головы̀ плыну́чую и две́рѣ ѡкрва́вленыи. Пре́тѡ в(ъ)ложи(в)ши на є(г)[о] кошу́лю, звѧ́зано є(г)[о], жебы̀ собѣ̀ головы̀ до мо(з)гу не росто́вкъ и не уме(р). Та́мъ звѧ́заный, не чолове́чы(м), а́ле пра́ве дїа́волски(м) го́лосомъ вели́ки(м) гу̀ протага́ючи, гу̀ пре(з) цѣ́лый де́нь вола́л(ъ), кото́рый го́лосъ не ты́лько в(ъ) монастыру̀, а́ле и за монастыремъ дале́ко чу́ти было̀. В(ъ) то́й ча́съ архїмандри́та каза́лъ до це́ркви всѣ́м(ъ) итѝ за́кон(ъ)никомъ и пара́клисъ за негѡ̀ до престо́и бци ѡ(д)пра́вити, про́сѧчи, жебы̀ мтка бжаѧ єму̀ здоро́в(ь)є и ро́зумъ привернула. По доконче́ню пара́клиса переста́лъ южъ вола́ти и в(ъ)ве́черъ, ѡд(ъ)пра́вивши вече́рню и па́вечерню, пришлѝ за́кон(ъ)ники до негѡ̀, и проси́лъ, жебы̀ каза́нѡ єгѡ̀ розвѧза́ти, и южъ ѕлогѡ нѣ́чо́гѡ не чини́лъ и до ро́зуму пришо́лъ и ѡздоро́вѣлъ. По́тымъ га́бѣтомъ єгѡ̀ вла́снымъ є(г)[о] приѡдѣ́то, изъ секве́стру вы́проважено и та́мъ жи́лъ в(ъ) монастыру̀ и чини́лъ послушанїє, кото́роє єму̀ назна́ченѡ. // 21

Чу́до девѧтнадцѧтоє. З нѡ́вогѡ мѣ́ста, з(ъ) Чернѣ́гова, кова(л) Ѳеѡ́доръ Сїмеѡ́новичъ Рога́чъ з(ъ) пѧ́н(ъ)ства бы́лъ ѡ(д) ро́зуму ѡдышо́лъ и захорѣ́лъ ро́ку ҂ахов. м(с)ца ма́ѧ. На то́й ча́съ припрова́жено єгѡ до монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои и в(ъ) це́ркве̑ пара́клисъ до мтки бжеи за негѡ̀ и бгу млтвы и́ншїи ѡ(д)правова́но. И пре(з) то́є зоста́лъ здоро́вым(ъ), до ро́зуму пришо́(л) и ѡдышо́лъ з(ъ) монастыра̀ здоро́вый до до́му своє́гѡ. ДѣАлѡ(с) то́є ро́ку ҂ахов. м(с)ца ма́ѧ.

Чу́до двадцѧтоє. Року ҂ахов. м(с)ца ї́юлѧ, ѕ. днѧ̀ Глvкерїѧ Алеѯѣ́овна, жона̀ чернѣ́говско(г)[о] мѣ́щани́на Константи́на, чу́ла ѡдъ нѣ́которыхъ людей чернѣ́говскихъ(ъ), иж(ъ) не мѣ́ла мѣ́ти пото́м(ъ)ства з(ъ) дру́гимъ ДѣАлѡ(с) то́є ро́ку ҂ахов.

В(ъ) тыхъ Выбла(х) еденъ человѣ(к) на імѧ Романъ Гапиненко мѣ(л) головы зворо(т), ѡ(д) розуму и ѡ(д) памати оды(и)шол(ъ) такъ, же слова непотребныи мовилъ и учинки непотребныи чинилъ. А гды былъ припроваженый до монастыра престои бци Єлецкои и робилъ тамъ все презъ двѣ недѣлѣ, що ему // казано, пришолъ до розуму и памати знову и здоровый до своего дому ѡдыйшолъ. Дѣло(с) тое року ҂ахое. м(с)ца ма(р). 23

Чудо двадцѧть третее. Середи(н)ка естъ село до монастира пр(с)тои бци Єлецкои належачое. До того села еден(ъ) законникъ Арсеній з то(г)[о] монастыра бци Єлецкои былъ ѡ(д) архимандрыти на послушаніе висланый, которого зако(н)ника тамъ ѡбачивши козакъ з(ъ) войска запорозского Іѡанъ Сочевецъ, атаман(ъ) середи(н)скы(и), упившиса горѣл(ъ)кою, добылъ шаблѣ на его и тати хотѣлъ. Але онъ зложилса ѡ(д) шаблѣ лѣскою и побѣглъ од него и утѣклъ в цѣлости, безъ шван(ъ)ку жадного. А гды оный козакъ пѧный заснулъ и ю(ж) сѧ проспалъ, чулъ голосъ, до себе мовѧчый: «Іоа(н)не, перестань пити горѣл(ъ)ку, бо ежели не перестанеш(ъ), не вернешса додому з(ъ) войска, до которого итй готуеш(ъ)са». В(ъ) той часъ оный козакъ лежачи ѡтворилъ очи и нікого не бачилъ предъ собою и пытал(ъ): «Кто ты естесь, що до мене мовишъ?» Почул(ъ) знову голосъ, до себе мовѧчый: «Я естемъ ро//дителка бжаѧ, мти Хр(с)това, роскази тобѣ, жебысь перестал пити горѣлку, поневажъ пѧный шалѣешъ». Потымъ з(ъ) постелѣ вставши, мовилъ онъ знову: «Ѡ пр(с)таѧ бце, чи волно ж(ъ) мнѣ пиво пити принамнѣй?» Почулъ еще голо(с), до себе мовѧчы(и): «Пива пити тобѣ не заборонѧю, але горѣлки болше(и) пити не важса». Вставши Іѡанъ Сочевецъ з(ъ) постелѣ своей, учинилъ обѣтницу не пити горѣлки пре(з) три лѣта и не пилъ. Дла того то матка бжаѧ заборонила ему пити горѣлку и пѧному шален(ъ)ство ему признала, же онъ, горѣлкою сѧ упивши, добылъ шаблѣ, яко шаленый, на зако(н)ника з(ъ) монастыра бци Єлецкои прысланого до маетности тоеи жъ бци Єлецкои. Дѣло(с) тое року ҂ахов. Дѣло(с) тое року ҂ахоѕ. м(с)ца се(п). ѳ. днѧ. 23 зв.

Чудо двадцѧть четвертое. Року ҂аход. мцѧ августа, турки и татаре пришовши до Малои Россіи, воевали мѣста и села, почавши одъ Браславѧ ажъ до Ладыжина и Уманѧ, и волости иншыи украинскіи плюндровали. // В(ъ) той часъ в(ъ) монастыру Чернѣговском(ъ) пр(с)тои бци Єлецкои вночи два іеромонахи побожныи Пахомій Дунае(в)скій и Леонтій Бѣлозорскій видѣли на нбѣ лукъ ведле м(с)цѧ, который лук(ъ) ишолъ за мѣсаце(м) и значилъ лукъ махомета(н)скій, же махометане, турки и татаре, на христиѧнъ били свой лукъ натагнули и з лука своего хр(с)тиѧнъ забиѧли, ведлугъ пророка Двда мовѧчого: «Се грѣшници напрагоша лук(ъ) свой, уготоваша стрѣлы в тулѣ, састрѣлѧти во мрацѣ правыѧ срдцем(ъ)». Дла того зась ведле мѣсаца той сѧ лукъ на нбѣ показалъ, же махометане мѣсацъ шануютъ, слухаючи науки Махомета, своего пророка фалшивого, и на мечетахъ своихъ рогами догори пульмѣсаца ставатъ. Турки зась и на гербѣ своемъ польмѣсаца маютъ. И в(ъ) той часъ турки Ладижинъ взали презъ мѣчъ и мѣста Уманѧ подложивши порохы подъ валъ уманскій [!] и вал(ъ), порохомъ выкинувши, достали и высѣкли и спалили, иншихъ людей в(ъ) неволю турецкую запровадили. Там же, в(ъ) Уманю, турки надъ хр(с)тиѧнами забытими Дѣло(с) тое року 24 ҂аход. Ѱало(м) і. Бароніу(ш) року ха҃.

бы́лъ посла́ный, жебы̀ та́мъ прихо́ду пилнова́лъ монасты́рского, и чини́лъ то́е з(ъ) ѡхо́тою, дя́куючи престо́й бци за привернéное собѣ̀ здоро́ве.

Дѣ́ло(с) то́е ро́ку ахое., м(с)ца а́вгуста.

Чу́до двадцѧт(ъ) ше́стое. Два столпы̀ з(ъ) о́болоку бѣ́логѡ учи́неныи ѡпол(ъ)но́чи на я́сном(ъ) нбѣ сѧ бли́зкѡ монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои показа́ли ро́ку ҂ахое., м(с)ца а́вгуста, на ѡ(д)да́н(ъ)є пра́здника успе́нїѧ пр(с)то́и бци. Еде́нъ сто́лпъ ѡ(д) полу́днѧ, дру́гїй ѡ(д) пол(ъ)но́чи з(ъ) собо́ю зышли́сѧ и удари́ли. Ты́и два̀ столпы̀ ѡ(д) че́стныхъ їеромона́ховъ Пафну́тїѧ Забѣле́цкогѡ, Аѳана́сїѧ Берестовѣ́цкогѡ и ѡ(д) за́конниковъ и́нныхъ и ѡ(д) людей свѣ́цкихъ, в(ъ) монастыру̀ престо́и бци Єле́цкои ме́шкаючих(ъ), су́т(ъ) ви́дѣни, пре(з) кото́рыи столпы̀ два̀ пр(с)та́ѧ бца и́мъ ѡзнайми́ла, же во́йско хр(с)тїа(н)ское // з(ъ) махомета́нскимъ во́йскомъ туре́цкимъ в(ъ) Мало́й Ро́ссїи сѧ поткáло и войну̀ точи́ло, бо ту́рки на то́й ча(с) Малу́ю Ро́ссїю воева́ли, Ду́бна, Бро́довъ, Льво́ва и мѣ́стъ и́нныхъ ру́скихъ добыва́ли. Длѧ того̀ престáѧ бца в(ъ) монастыру̀ свое́мъ Єле́цкомъ ѡб(ъ)явила то́є за́конникомъ и лю́демъ свѣ́цкимъ, жебы̀ ѡны̀ проси́ли бга ѡ звитѧ́зтвѡ хр(с)тїѧ́нскому во́йску на(д) махомета́н(ъ)скимъ во́йскомъ туре́цким(ъ).

Во́йско їзра́илс. значи́л(ъ) и прова́ди(л).

26 зв.

сто́л(п) в(ъ) днь обла(ч)ный, вночи ѡгне(н)ный.

Їсхо(д) гї.

Чу́до двадцѧт(ъ) семое. В Мало́й Ро́ссїи на сѣ́веру є(ст) мѣ́сто, Пога́ръ назва́ное. В(ъ) мѣ́стѣ то(м) члвкъ еде́нъ на імѧ̀ Демѧ́нъ Аѳана́совичъ, ма́ючи в(ъ) свои́хъ в(ъ)нутрностѧх(ъ) бо́лезнь велі́кую, до нб(с)нои сѧ лѣка(р)к(и) престо́и бци Єле́цкои уда(л), просѧчи̇ ей, жебы̀ ту́ю бо́лѣзн(ъ) в(ъ) єго̀ в(ъ)нутрностѧ(х) улѣчи́ла и ѡбѣца́л(ъ)сѧ в(ъ) монастыру̀ ей всѐ роби́ти, що роска́жуть, и мѧ́са и моло(ч)нѡ(г)[о] по́карму жа́днoгѡ и ри́бы не ѣ́сти и пѧ́ногѡ напо́ю жа́днoгѡ не пи́ти, кото́рую ѡбѣ́тницу свою̀ вы́полнил(ъ), бо ро́ку ҂ахо(д)., м(с)ца септе(м)врїа, пре(д) покро́вою престо́и бци, з(ъ) Пога́ра Демѧ́нъ // Аѳана́совичъ пришо́лъ до монастыра̀ престо́и бци Єле́цкои, гдѐ роби́лъ всѐ, що єму̀ каза́но: в(ъ) ку́хнѣ працова́лъ, воро́тъ пилнова́лъ и на ставу̀ з(ъ) рибака́ми ри́бы лови́лъ, една́къ са́мъ якѡ мѧ́са и моло́чногѡ по́карму жа(д)ногѡ, та́к(ъ) и ри́бъ не ѣ́лъ, ты́лько по́кармовъ зажива́лъ по́стныхъ, до того̀ нѣ горѣ́лки, нѣ пи́ва, ни жа́днoгѡ напо́ю пѧ́ногѡ не пи́лъ, длѧ того̀ бо́лезнь з внутрностей єго̀ пре́чъ уступи́ла, ѡ(д) кото́рои болезни в(ъ)ну́трнеи Демѧ́нъ во́лный зоста́вши, служи́лъ монастыре́вѣ престо́и бци Єле́цкои пре(з) до́лгїй ча́съ и жа́днои запла́ты бра́ти не хотѣ́лъ и не бра́лъ за свои заслу́ги, алѐ дѧ́ковалъ бгу и бци, же єму̀ здоро́в(ъ)є было̀ приве́рненое.

Дѣ́ло(с) то́е ро́ку аход., м(с)ца се(п).

27

Чу́до двадцѧть осмое. Иѡа́нъ Быхове́цъ, коза́къ по́лку Нѣ́жинскогѡ, бу́дучи в(ъ) клопота(х) вели́ки(х), ро́ку ҂ахое., м(с)ца ноє́мврїѧ, посла́лъ челѧ́дника своего̀ Ко́зму до Бату́рин(а) з ли́стами длѧ̀ зедна́нѧ и ѡдержа́нѧ ла́ски гетма́нскои. Того̀ ча́су заспу́лъ и во снѣ // здало́сѧ єму̀, же челѧ́дникъ з Бату́рин(а) прїѣ́хал(ъ) и ѡ(д)да́л(ъ) єму̀ три̇ ли́сты з печат(ъ)ю архїманд́риты Черні́говского Єле́цкогѡ, кни́ги сей а́втора, на кото́рои печа́ти архїмандри́чьи су́т(ъ) їнси́гнїѧ нарысова́ны поли́ца чворограпѧ́стаѧ з вызображе́н(ъ)емъ успе́нїѧ престо́и бци, Хс на рука́хъ свои́хъ дшу престо́и бци держи́ть, ми́трою и клпа́комъ приѡздо́бленый, пастора́л(ъ) вели́кїй ап(с)лъ

Дѣ́ло(с) то́е ро́ку ахое., м(с)ца ное(м).

27 зв.

часу въ снѣ показаласа ему престаа бца и взалà егѡ зá руку прáвую и мóвила: «Чемỳ не выполнаєшъ своєи ѡбѣтници, не хóчешъ зáко(н)никомъ зостáти, à тебѣ в(ъ) хорóбѣ ратовáла и на водѣ ѡ(д) смéрти, ратую и тепѐръ ѡ(д) Пéруна. Встáнь же, идѝ зáразъ до Чернѣгова до монастырà престóи бци, жебы́сь тáмъ ѡбѣтницу своѝ вы́полнилъ». Ѡчкну́вшиса ѡ(д) снà, тóй млодéнецъ ѡбáчилъ ру́ку своѝ, догоры̀ поднéсеную, // котóрую престаа бца держáла. Єщѐ ѡбáчилъ, же пéруны бю́ть, и злак(ъ)са и поѣхалъ з(ъ) Пѣн(ъ)ска до Чернѣгова и пришóлъ до монастырà пр(с)тóи бци Єлéцкои и просилъ архімандры́ту, жебы̀ егѡ в(ъ) гáбитъ зáконничый ѡблéклъ. Не вѣдал(ъ) тóй млодéнецъ писмà стго, котóроє мóвитъ: «Аще ѡбѣщáєши ѡбѣщáніє г(с)дви бгу твоє́му, да не умедли́ши воздáти егѡ». котóрую бгу ѡбѣцáлесь. 29 зв. Дéвто(р) кг.

Чудо тридцатъ первоє. Юрїй Ѡблочи́н(ъ)скїй, рымскогѡ вызнáна жóлнѣръ з пóлскогѡ вóйска, знатый хорóбою пáдаючою, же пáдал(ъ) нá землю и тóвк(ъ)са и пѣну з(ъ) гу́бы пуска(л) и пол(ъ)квадрáнса годи́ны лежáлъ на землѣ якъ мéртвый, пóтымъ до пáмати прихóдилъ. Котóраа хорóба пáдаючаа длà прелакнéна áльбо длà гнѣву, альбо длà фрасу́н(ъ)ку, áльбо длà пáн(ъ)ства человѣкови припадáєтъ. З тоéю хорóбою пáдаючою до престóи бци Єлéцкои онъ удáлса и пришóлъ до монастырà Єлéцкогѡ рóку ахоѕ. и признавáлъ, же всхóдней // цéркви правди́ваа и дóбраа єстъ вѣра. 30
И длà такóи вѣры своєи ѡ(д) хорóбы пáдаючои вóлный зостáлъ и пришóлъ до пéршогѡ здорóва. Бо котры́и лю́де бе(з) вѣры до престóи бци Єлéцкои са удаю́тъ, ты́и тогó недоступу́ютъ, чогó потребу́ютъ, поневажъ Хс мóвилъ: «Аще имáте вѣру я́кѡ зе(р)но гору́шно, речетѐ горѣ сéй прéйд(и) ѡ(т)сю́ду тáмо и прéйдетъ». Горóю са называ́єт(ъ) дїаволъ, фрасу́нокъ, стрáхъ, хорóба и нáпасть и якóє-кóлвекъ утрапéн(ъ)є, котóрыи рéчи человѣковѣ припадáют(ъ), и егѡ на кштáлт(ъ) горы̀ тáжкои ѡбтажáют(ъ), а таку́ю горỳ в(ъ) монастырỳ Єлéцко(м) лю́де могу́тъ пре(з) вѣру ѡ(д) себѐ пору́шит(и) и тóє ѡдéржати за молитвáми простои бци, ѡ щò прóсатъ. Дла тогѡ Хс мóвил(ъ): «Всà єли́к(а) áще молащеса прóсить, вѣруйте, я́кѡ прїéмлете и бу́детъ вамъ». Ма(ѳ) .зі. Ма(р). аі.

Чудо тридцатъ второє. Андрéй Прокопóвич(ъ) з(ъ) нóвого мѣста Чернѣгова ѡ(д) рóзуму ѡдышóлъ и в(ъ) домỳ своє́мъ ѡстры́лъ нóжъ и хотѣлъ ты́м(ъ) ножéм(ъ) // забити Юлїáну, жонỳ своѝ, áле ѡнà утеклà з(ъ) дóму и сусѣдом(ъ) тóє ѡзнайми́ла. Сусѣды, пришóвши, взали̇̀ егѡ и привели̇̀ до монастырà престóи бци Єлéцкои и в(ъ)провáдили в(ъ) цéрковъ. Тáмъ ієромонáхъ побóжный на имà Іпполи́т(ъ) в(ъ) цéрквѣ давáлъ емỳ кр(с)тъ стый цѣловáти, áле óнъ цѣловáти не хотѣлъ. Гды̀ егѡ пыта(л), щó са тобѣ дѣєтъ, ѡ(д)пови́дѣлъ онъ: «Пришли̇̀ до менѐ двà мужѝ незнаéмыи и казáли мнѣ жонỳ забити». А гды̀ егѡ пытáно, гдѐ ты́и двà мужѝ са знайду́ютъ, ѡ(д)пови́дѣлъ: «Ту́тъ, в(ъ) цéрквѣ, стоáтъ близко менѐ». Пóтым(ъ) почáлъ молитвы на выгнáн(ъ)є дїаволѡвъ на(д) ни(м) ієромонáхъ Іпполи́т(ъ) читáти. Тогѡ̀ часу он(ъ) мóвил(ъ): «Утекли̇̀ ты́и двà мужѝ з(ъ) цéркви». Бо то дїаволи емỳ в(ъ) ѡсóбахъ двóхъ мужóвъ са показáли, за котóрых(ъ) дїаволовъ спрáвогѡ ѡ(д) рóзуму тóй человѣкъ ѡдышóлъ и хотѣлъ жонỳ своѝ забити, Дѣало(с) тóє рóку 30 зв. ахоѕ., м(с)ца ап(р). і днà

знайдуют(ъ). Прїбѣгайте ж(ъ), ѡбывателѣ чернѣговскїи, з(ъ) побо(ж)ностю, прибѣгайте и всѣ хрїстїане православныи з(ъ) горливостю до тоеи скарбницы, пр(с)тои бци Єлецкои, прибѣгайте з(ъ) вѣрою и ѡхотою для ѡдержана скарбовъ, ѡбявлены(х) ту(т) и показани(х), бо всѣ(м) хр(с)тїяномъ побо(ж)ны(м) ѡ(д) бга в(ъ) тр(о)ци єдинω(г)[о] пр(с)тая бца в(ъ) нб(с)нои скарбницы упроси(т) скарбы невымо(в)ныи, спсенїє вѣчноє, щасливо(ст) неско(н)чоную и добра непостижимыи, которыи споминает(ъ) ап(с)лъ Павел(ъ), мовячи(и): «Ѡко не видѣ и ухω не слыша и на ср(д)це члвку не взыйде, яже уготова бгъ любящимъ єгω». // а. Ко(р). .в. 32 зв.

ПРИМІТКИ

[1] Квадратні дужки в стародрукові; [2] Квадратні дужки в стародрукові; [3] Квадратні дужки в стародрукові; [4] Квадратні дужки в стародрукові; [5] Квадратні дужки в стародрукові.

ωдѣтогω аггла и реклà ємỳ блгословéннаѧ родителка бжаѧ: «Хс спсйтель
на сýдъ казáлъ тобѣ итѝ». И взѧлѝ єгѡ двà аггли и до ѧкóго(с) дóму в(ъ)про-
вáдили, где сѧ знóву єму мтка бжаѧ, дрýгїй рáзъ червóною шáтою приωдѣтаѧ
показáла. Тáмъ реклѝ ємỳ аггли: «Волный єстесь ω(д) грѣхóвъ своѝхъ».
И на тóй чáсъ ωздорóвѣлъ и, в(ъ)стáвши ω(д) снà, пришóлъ до монастырà
пр(с)тóи бци Єлéцкои и повѣдáлъ тóє архїмандрѝтѣ Чернѣговскому и зá-
конникомъ ѝншым(ъ) рóку ≠ахов., мáѧ днѧ̀ ѳ и слýжбы бжеи тáмъ вы́слухалъ.

Чýдо чтирнадцѧтое. Григóрый Трофѝмовичъ з(ъ) мѣста Чернѣгова рó-
домъ, бýдучи мл(д)нцемъ, учѝлсѧ в(ъ) коллеґїумъ Кїєвском(ъ) Могилеáн(ъ)-
скомъ и велѝкою бы́лъ хорóбою знѧ́тый, в(ъ) котóрой хорóбѣ ωбѣцалсѧ зá-
18 зв. кон(ъ)//никомъ зостáти. И приѣхалъ до Чернѣгова, гдѐ в(ъ) монастырỳ
Дѣлалω(с) тóє рóку ≠ахо. стгω пр(о)рка Илїи, бýдучи на млтвѣ, хотѣлъ своé пре(д)сѧвзѧт(ь)є ω(д)мѣ-
нѝти и ωбѣтницу зламáти. Áле єму на ты́х(ъ) мѣст(ъ) рукà былà скóрченаѧ
тáкъ, же єѣ не мóглъ жáдною мѣрою ω(д) себѐ ω(д)хилѝти и роспростéрт(и).
Тéды онъ ωбѣцáлсѧ в(ъ) монастырỳ пр(с)тóи бци Єлéцкои, на горáхъ Бол-
дѝнскихъ Чернѣговскихъ збудовáном(ъ), зостáти зáконником(ъ) и зáра(з)
сѧ рукà єгѡ роспростéрла и стáла такáѧ, якáѧ пред(ъ) ты́мъ былà, що сáмъ
óный млодéнецъ тогò жъ чáсу до монастырà престóи бци Єлéцкои пришóв-
ши, пре(д) архїмандрѝтою и пре(д) зáко(н)никами повѣдáлъ и тáмъ зáкон-
никомъ зостáлъ и Гедеѡнъ єстъ назвáный.

Чудо пѧтнáдцѧтое. Дознáлисмω тогѡ, же котóрыи люде в(ъ) потрéбахъ
своѝхъ удаю́т(ъ)сѧ до престóи бци Єлéцкои, поспóлу тéжъ до бáбы áльбо
чаровнѝци удаю́т(ъ)сѧ, такїи в(ъ) монастырỳ Єлéцкомъ недоступýютъ лáски
19 бжои, котóрои потребýютъ, бо Пáвелъ // ап(с)лъ мóвитъ: «Кóє причáстїє
прáвдѣ къ бе(з)законїю? или кóє ωбщéнїє свѣту къ тмѣ? кóє же соглáсїє
Хви со велїѧромъ?» Длѧ тогѡ в(ъ) Рѡссїи Мáлой, в(ъ) мѣстéчку Ѡлшéвцѣ
Гаврїил(ъ) Пáлченко, бýдучи хóрымъ, чýлъ гóлосъ ω(д) зáцнои незнáємои
панеѣ, до себѐ мовѧчый: идѝ до Чернѣгова, до престóи бци. Тáѧ пáнѣ, пе(в)-
Дѣлалω(с) тоє рóку ≠ахов. не, былà пр(с)таѧ бца, бо невидѝмаѧ сталà, и ωнъ зáра(з) на тóй чáсъ здорó-
вым(ъ) зоста(л) и пришóлъ до монастырà Чернѣговскогω пр(с)тóи бци
Єлéцкои и тáмъ пре(з) двѣ недѣли робѝлъ, що ємỳ кáзано, ґды не удава(л)сѧ
до бáбы áльбω чаровнѝци з бóлестю своѐю, тѝлкω до престóи бци удавáл(ъ)сѧ.

Чýдо шестнáдцѧтое. Сахнѡвка єст(ъ) селѡ в(ъ) Чернѣговско(м) воєвóд-
Дѣлалω(с) тóє рóку ≠ахог. ствѣ. В(ъ) тóмъ селѣ єдному̀ человѣку на имѧ̀ Ігнáтовѣ Якѝмен(ъ)ковѣ ωбѣ
двѣ ýши болѧ́чка заложѝл(а), и шýмъ велѝкїй мѣлъ в(ъ) ýшахъ своѝхъ.
Тéды онъ ωбѣцáлсѧ робѝти в(ъ) монастырỳ Чернѣговскомъ престóи бци
Єлéцкои пре(з) цѣлый ты(ж)ден(ь) всѐ, що ємỳ роскáжутъ, и ωбѣцáлъ полот-
19 зв. нà // принестѝ до тоєѣ ж(ъ) цéркви Єлéцкои, на потрéбу церкóвную, єслѝ
бы слý(х)ъ был(ъ) єму привéрненый. По тóй ωбѣтници бóль и шýмъ з(ъ)
ушéй єгѡ пре(ч) уступѝлъ, и почáлъ дóбре чýти. Длѧ тогѡ вы́полнилъ онъ
своѝ ωбѣтницу, до монастырà Чернѣговскогω престóи бци Єлéцкои при-
шóлъ и полотнó тóнкоє принéслъ, и робѝлъ всѐ, що ємỳ роскáзано.

Чýдо семнадцѧтое. В Малóй Рѡссїи, в(ъ) Кишѝн(ъ)цѣ, мѣстéчку в(ъ)

му́жемъ Константи́номъ. Удала́сѧ до престо́и бци Єле́цкои, пре(д) кото́рои це́рквою сѧ моли́ла, про́сѧчи престую дву, жебы̀ єй в(ъ) тым(ъ) потѣшила. А гды̀ сѧ моли́ла пре(д) це́рквою замкне́нною пр(с)то́и бци, ѡбѣца́ла престо́й
21 зв. бци та́ларовъ де́сѧть // да́ти на потре́бу церко́вную. По́тымъ в(ъ) пру́дко(м) ча́сѣ за причи́ною роди́телки бжеи сы́на вперѐдъ, по́тымъ цо́рку породи́ла, ле́чъ ѡнà занеха́ла ту́ю ѡбѣтніцу, кото́рую пр(с)то́й бци ѡбѣца́ла. По́тимъ захорѣ́ла и бу́дучи вели́кою бо́лѣзню знѧтаѧ, ле́жачи, мѣла тако́є виденїє не пре(з) со́нъ, а́ле на́ѧвѣ. Здало́сѧ єй, же былà в(ъ) це́ркве пр(с)то́и бци Єле́цкои, гдѐ показа́ласѧ єй пр(с)та́ѧ бца, свѣчу̀ запа́ленную в(ъ) руцѣ̀ пра́вой держа́чаѧ. И з(ъ) не́ю бы́лъ які́йсь му́жъ стары́й, кото́рый до Глvке́рїи з гро(з)бо́ю мо́вилъ: «Чему̀ сь то́є занеха́ла и ле́гце собѣ̀ ва́жишъ? Чему̀ не дае́шъ ѡбѣ́тници, кото́рую (с) пр(с)то́й бци ѡбѣца́ла?» То́є виде́нїє двà ра́зы мѣ́ла, по́тым(ъ) третїй ра́з(ъ) мѣ́ла виде́нїє, здало́сѧ єй, же в(ъ) до́мъ и́хъ пришлà пр(с)та́ѧ бца и в(ъ) руцѣ̀ пра́вой свѣчу̀ держа́ла. И в(ъ) то́й же ча́съ то́й же му(ж) стары́й Глvке́рїи показа(л)сѧ и гро́зѧчысѧ мо́вилъ: «Чему̀ пр(с)то́й бци не дає́шъ ѡбѣ́тници своє́й?» Глvке́рїѧ з(ъ) бо́ѧз(ъ)ню кла́нѧласѧ, мо́вѧчи: «Ѿ(д)да́мъ, па́не, ѡ(д)дамъ». А гды̀ то́є виде́нїє своє̀ му́жевѣ своє́му повѣ́дѣла, му́жъ єй Ко(н)станъти́нъ в(ъ) це́рквѣ пр(с)то́и бци Єле́цкои ѡ́бразъ
22 кошто́вный Ха збави́телѧ на́шегѡ, // спра́вив(ъ)ши ко́штомъ нема́лымъ, поста́вилъ з(ъ) сто(л)пами, навы́лїотъ рѣ́заными, кото́ры(и) ѡбра(з) гды̀ южъ доскона́ле бы́л(ъ) вымалова́ны(и), зно́ву Глvке́рїѧ мѣ́ла тако́є виденїє. Здало́сѧ єй, же былà в(ъ) це́рквѣ престо́и бци Єле́цкой, где ца́рскїи две́ри отво́рении ви́дѣла и пр(с)тую бцу на ѡ́л(ъ)тари сѣдѧчую. Око́ло єй, ве́дле ѡ́л(ъ)тара, ви́дѣла дїакона и дво(х) младе(н)цо(в) стоѧчы(х). Те́ды роди́тел(ъ)ка бжаѧ до Глvке́рїи мо́вила: «Невѣ́сто, ходѝ сюды̀». Ѡ(д)повѣ́дѣла Глvке́рїа: «Не го́дна та́мъ ѧ̀ итѝ, бо естемъ грѣ́шница». Єдна́къ ве́длугъ росказа́нѧ ма́тки бжеи пошлà до ѡ́лтара Глvке́рїѧ, кото́рой далà пр(с)та́ѧ бца ру́ку своѝ поцѣлова́ти, по́тимъ реклà до Глvке́рїи: «Невѣ́сто, идѝ ста́нь в(ъ) це́рквѣ зно́ву на мѣ́сцу то́мъ, на кото́ромъ єсѝ стоѧ́ла». А гды̀ Глvке́рїа пошла́, в(ъ) то́й ча́съ виде́нїє тоє сѧ̀ скон(ъ)чи́ло.

Чу́до два́дцѧтъ пе́рвоє. Пе́тр Мойсе́ѡвичъ, коза́къ з(ъ) Чернѣ́гова, з(ъ)
22 зв. но́вого мѣ́ста, ро(к) ҂ахоє. знѧтый бы́лъ тако́ю хоро́бою, же сѧ єму̀ го//лова̀ крути́ла и свѣ́тъ сѧ̀ крути́л(ъ) и я́ко шале́ный в(ъ) єдны́мъ ѡдѣ́ню бѣ́лымъ бѣ́галъ. И прибѣ́гши в(ъ) свои́мъ дворѣ̀ до ста́йнѣ, взѧ́л(ъ) по́ворозъ и ѡбвѣ́ситисѧ хоти́лъ. А́ле Пела́гїѧ, жонà єго̀, до ста́йнѣ прибѣ́гши, з(ъ) ру́къ єго̀ по́ворозъ вы́рвала, по́тымъ єго̀ ма́ѧ м(с)цѧ, д. днѧ̀ привелѝ до монасти́ра прс(с)то́й [!] бци Єле́цкой, гдѐ до це́ркви бы́лъ в(ъ)прова́женый по(д) ча́съ набоже́нства и за по́мочю роди́тел(ъ)ки бже́й в(ъ) це́ркви єй до пе́ршого здоро́ва и до ро́зуму пришо́лъ и в(ъ) монасты́ру всѐ ѡхо́тне робы́лъ, що єму̀ каза́но и ѡды(и)шо́лъ до своє́го до́му здоро́вый з(ъ) ро́зумомь доскона́лымъ.

Дѣѧло(с) тоє ро́ку ҂ахоє. м(с)ца ма(а), д. днѧ.

Чу́до два́дцѧтъ второє. Выблѣ єстъ селò в(ъ) Черні́говско(м) воєво́дствѣ.

24 зв. такоє тиранство чинили, же хр(с)тиѧномъ забытимъ, южъ мертвымъ // трупомъ плоти мужескои головы одрѣзовали и до Каймакана, своєго баши турец(ъ)кого, носили, бо за кождую голову по єдному червоному ймъ давано. Потымъ скури з тыхъ головъ лупили и тыи скури соломою албо сѣномъ напыхали, а ростѧтыи нитками зашивали и на слонцу албо на вѣтри сушили. Потымъ ѡдъ Умана турецкїй таборъ ґды сѧ до Ладыжина рушиѧъ, в той часъ турки всѣ тыи скури, з(ъ) головъ хр(с)тїѧнскихъ злупленыи и напханыи, вложили до возовъ и по(д) Ладыжин(ъ) до цесара своєгѡ повезли, бо цесаръ турецкїй до Умана самъ не ходилъ, але стоѧлъ подъ Ладыжїномъ и тамъ всѣ тыи головы хр(с)тїѧн(ъ)скїи цесаровѣ показано. Иншыи мѣста и мѣстечка ѡколо Умана в(ъ) той ча(с) туркомъ сѧ по(д)дали, в(ъ) которихъ турки ѡ(д) родичовъ дѣти малыи, сыны и цо(р)ки, мѣсто данѣ побрали до своє(г)[о] панства турецкогѡ, жебы тыи дѣти малыи хр(с)тѧнскїи та(м) побѣсурманїли. А тую войну страш(ъ)ную, хр(с)тиѧномъ ѡ(д) махометановъ наступуючою, в(ъ) монастыру Чернѣговском(ъ) пр(с)тои бци Єлецькои за причиною єй бгъ ѡб(ъ)ѧвил(ъ) двомъ їеромонахомъ Пахомїю и Леѡнтїю

Чему жъ вы монархове и потентатове хрїстїѧ(н)скїи з(ъ) собою сѧ не згодитє? и махометановъ ѡкрутны(х), непрїѧтелей хр(с)тїѧн(ъ)скї(х) з(ъ) свѣта мече(м)

25 през(ъ) // лукъ, на нбѣ показаный, который лукъ за мѣсѧцемъ поступовалъ, жебы тыи їеромонахи тоє виденїє своє людемъ иншымъ повѣдали и тоєю повѣстю хр(с)тиѧнъ до набоженъства и до покуты побудили. Хр(с)тиѧне зась побожностю и покутою своєю жебы ѡдвернули од(ъ) себе гнѣвъ бжїй и лукъ махометанскїй, которым(ъ) лукомъ караєтъ бгъ хр(с)тиѧнъ за их(ъ) грѣхи, будучи грѣхами христїѧнскими ѡбраженый и до гнѣву побуженый.

своим(ъ) не выкорените и не выгубите?

Чудо двадцѧть пѧтоє. Їерусалимскую церковъ збуреную ѡд Навходоносора, царѧ Вавилонского, їзраилтѧне потым(ъ) будовали з(ъ) радостїю великою и направовали ведлугъ пророка Ездри, мовѧчого, же будовали з(ъ) трубами, зъ цынбалами, з(ъ) музыкою и з(ъ) пѣснами, восхвалѧющи г(с)да на воздвиженїє дому г(с)дна. Так(ъ) церковъ бци Єлецкои, одъ Батїѧ,

в. Ездр(ъ) .є.

25 зв. татарского // царѧ, збуреную, мнѡгїи хр(с)тиѧне побожныи будовали з(ъ) радостїю великою и направовали мѣсто трубъ и цынбаловъ, и(н)струменталнои музыки, слухаючи музыки дховнои: ѱалмов(ъ) и гимновъ церковны(х), межи которыми людми побожными побожный Василїй Дунѣнъ Борковскїй, полковникъ єго царского величества в(ъ) запорозкомъ войску Чернѣговскїй поставил(ъ) цеґелню и робилъ цеґлу коштом(ъ) и старан(ъ)єм(ъ) своим(ъ) длѧ засклепена церкви Єлецкои и длѧ мурована трапезы в(ъ) монастыру Єлецкомъ. Того часу Їѡакимъ Фїлоненко з(ъ) Гадача до Чернѣгова пришолъ, цеґелникъ, и в(ъ) цеґелни цеґлу за грошы одъ полковника нанѧтый робилъ. Робѧчи захорѣлъ такъ, же близкїй южъ бы(л) смерти. Длѧ тогѡ, высповѣдавшисѧ грѣховъ свои(х) и прїнѧ(в)ш(и) пренастѣйшїй сакрамен(т) євхарїстїи, ѡчекива(л) смерти. Поты(м), в(ъ) хороб ѣ зостаючи, учинилъ обѣтницу робити все в(ъ) монастиру престои бци Єлецкои дармѡ, що колвекъ єму роскажутъ, єсли бы не умеръ и зосталъ здоровымъ. Ґды обѣцалсѧ тоє чинити, не по долгом(ъ) часѣ ѡ(д) брамы смертелнои вернул(ъ)сѧ до жывота и, ѡ(д) ѡковов ъ болезни волный // зоставши, до першого сѧ вернулъ здорова и ведлугъ ѡбѣтници своєи робилъ в(ъ) монастыру престои бци Єлецкои, що колвекъ єму роскaзано: перше в(ъ) кухнѣ працовалъ, потымъ до млына

За той коштъ ва(ш) и старан(ъ)є радуйт(е)сѧ и веселѣтесѧ яко мз(д)а ваша мнѡга на нбсе(х).

Ма(ѳ) .є.

26 Дѣѧло(с) тоє року ахоє.

Пéтръ, лѣску малу́ю ап(с)лъ Па́велъ держ т(ъ), на́ кр(с)тъ зложи́вши, дoкóла зáсь такі́й нáпи(с) нарысовáный: печáть монастыра̀ Чернѣго(в)скω(г)[о] престóи бци Єлéцкои. З(ъ) такóю печáт(ъ)ю ли́сты Быховéцъ взáвши ω(д) челáдника своéгω, мóвил(ъ) ему̀: «Чему̀ ты̀ з печáт(ъ)ю архїмандри́чою, не з гетмáнскою ли́сты мнѣ привéзле(с)?» Ѡ(д)пови́дѣлъ челáдникъ: «Такі́и ли́сты мнѣ в(ъ) Бату́ринѣ дáно и мóвлено: мóвъ Быховцéвѣ, же тыи ли́сты ω(д) клóпотовъ егὼ увóлнат(ъ) и бу́дутъ ему̀ помóщныи». Ѡчкну́вшиса ω(д) снà, Іωáнъ Быховéц(ъ) уважáлъ тóє видéнїє своє́ и зоставáлъ в(ъ) клóпотахъ свои́хъ пре(з) чáсъ немáлыи, бо ю́жъ рóку ≠ахоѕ., м(с)ца генварà, приѣ́халъ з(ъ) Ѡлшéвки до монастыра́ престóи бци Єлéцкои, гдѐ лѵту́ргїи

28 стóи вы́слухалъ и за пóмочу престóи бци // вéдлугъ жадáна своéгω зостáлъ в(ъ) Чернѣ́говѣ [єднáкъ не бе(з) турбáцїи] [5] вóлный ω(д) свои́хъ клóпотовъ. И тóє видéнїє своє́ в(ъ) монастыру̀ Єлéцкомъ архїмандри́тѣ Єлéцкому при лю́дех(ъ) и́нших(ъ) повѣдáлъ и на писмѣ дáлъ.

Чудо двадцат(ъ) девятое. Ѡд(ъ) Чернѣ́гова за ми́лю селὼ є́стъ Ѡнѣ́совъ,

Дѣло(с) тóє рóку ≠ахоѕ. монастыра̀ Єлéцкогω маéтность. З тогὼ селá рóку ≠ахоѕ. м(с)ца геневара̀ по бгоявлéнїи стóм(ъ) до монастыра̀ престóи бци Єлéцкои для̀ улѣчéна привéзено члвка бáрзо хорогω, котóрогω ру́ки были̇ сі́нѣи, нóги ωпу́хлыи тáк(ъ), же подóшвы на ωбóдвохъ ногáхъ ω(д) пяты̀ ажъ до пáлцовъ ωпу́хлыи на кштáлтъ пухира̀ надýтого свѣти́лиса. Гды егὼ пытáли, ω(д)кóль естесь, якъ тебѐ зову́тъ и що са тобѣ дѣ́ет(ъ), он(ъ) лежáлъ якъ мéртвый, нѣчóгω не ω(д)повѣдáлъ и не мóвилъ. По ки́лку днѧ́хъ мóвити почáлъ и повѣдáлъ, же рóдомъ з бѣлору́скогω мѣ́ста Речи́цы є́стъ и зову́тъ егὼ Мїхáилъ Яки́-

28 зв. менко. Из(ъ) Речы́ци пришóлъ до селà, в(ъ) полъку̀ // Чернѣ́говскомъ зостаю́чогω, Локни́стоє назвáногω. В(ъ) то(м) селѣ хорóба са ему̀ придалà такая, же ωшалѣ́лъ, и шалéному ему̀ ру́ки вя́занω, для тогὼ ру́ки егὼ были̇ сі́нѣи. Самóгω тéж(ъ) егὼ до столпà привя́зовано и в(ъ)кладáно пу́та желѣ́зныи ему̀ на нóги, жебы̀ не бѣ́галъ, бо шалéный, бѣ́гаючи по(д) чáсъ тя́жкихъ и срóгихъ морóзовъ, ω(д)морóзилъ нóги свои, для тогὼ нóги егὼ были̇ ωпу́хлыи, пóтымъ на ногáхъ подóшвы ωпу́хлыи роспу́клиса, котóрыи онъ ху́стками ωбвину́лъ и не мóглъ ходи́ти, áле колѣ́нами по землѣ пóлзалъ, рукáми по(д)пираючи. В(ъ) тóй хорóбѣ зостаючи̇ гды̀ са ωбѣца(л) престóй бци Єлéцкой дáрмо служи́ти, роби́ти в(ъ) монастыру̀ всѐ, що ему̀ роскáжутъ, прышóлъ не за дóлгый чáсъ до рóзуму и до пéршого здорóва, почáлъ рукáми роби́ти дóбре и ногáми ходи́ти.

Чудо тридцатое. В кня́зтвѣ Литóвскомъ є(ст) мѣ́сто Пѣ́нскъ, ω(д) Пѣ́ни рѣки̇ назвáноє, же на(д) рѣкóю Пѣнóю є́стъ збудовáноє. З(ъ) тогὼ мѣ́ста Пѣ́н-

29 ска млодéнец(ъ) Петр(ъ) // Прокопóвичъ Велеснѣ́цкі́й рóку ≠ахоѕ., м(с)ца іюла, приѣ́халъ до Чернѣ́гова и пришóлъ до монастыра Єлéцкогω и повѣда(л) пре(д) всѣ́ми зáкон(ъ)никами, же онъ, в(ъ) Пѣ́нску бу́дучи, ωбѣцáл(ъ)са зáконникомъ зостáти, áле занедбáлъ тоéй ωбѣ́тници своéи. Пóты(м) вели́кою бы́л(ъ) зня́тый хорóбою. Ѡ(д) тоéи хорóбы вóлный зостáвши, поѣ́халъ чóлномъ на рѣку̀ Пѣну̀, гдѐ чóвенъ ω пáль удáривса и переверну́лса. Та(м)

ωбѣтни́цу трéб(а) выпол- нати, бы́страя и глубóкая водà Петрà млодéнца порвáла и понеслà, котóрый за пáль ухвати́лса и почáлъ волáти и людéй ω ратýнокъ проси́ти. Лю́де, чол(ъ)нами прїѣ́хавши, ω(д) небезпечéн(ъ)ства егὼ вы́зволили. З тогὼ небе(з)печéн(ъ)ства тóй млодéнецъ вы́шовши, засну́лъ в(ъ) саду̀ под(ъ) ли́пою. И тогὼ

але млтвы гды на(д) нимъ читано, пришолъ до першогѡ здорова и кр(с)тъ стый цѣловалъ и здоровый з(ъ) монастыра престои бци Єлецкои до своєгѡ дому вернулса дла чинена такихъ чудовъ розмайтыхъ тутъ написаныхъ
31 и неписаныхъ. Маємѡ надѣю, же // церковъ престои бци Єлецкои за молитвами ей Хс бгъ нашъ и докончитъ и якъ на кр(с)тѣ мовилъ: совершишаса,
Іѡ. ѳі. такъ в(ъ) церквѣ пр(с)тои бци Єлецкои мешкаючи, Хс будетъ мовити: совершишаса.

Придатокъ до чудовъ престои бци Єлецкои дла пожытку благоч(с)тивымъ людем(ъ) приданый. Хвалит(ъ)са в(ъ) Азїи мѣсто Смирна, же та(м)
Нїкифо(р), на деревѣ циприсово(м) знайденый є(ст) образъ престои бци великою свѣтлостю на кшталт(ъ) ѡгна ѡточеный, на котором(ъ) мѣйсцу еп(с)пъ смир-
кни(г) .дї. ненскїй Цирусъ збудовалъ церковъ на има престои бци. Хвалит(ъ)са на
Гисторї(а), сѣверу мѣсто Бранскъ, же там(ъ) недалеко з(ъ) начина водногѡ вышолъ
гла(в) .ми. престои бци образъ и полетѣлъ на дуба и знайденый єстъ на деревѣ дубо-
Гисторїа в(ъ) прест. вомъ и на мѣйсцу том(ъ) церковъ на има престои бци єстъ збудована и монастыръ, который ѡ(д) рѣки Свинѣ Свин(ъ)скїй са называєтъ. Такъ и ты,
31 зв. Чернѣгове, столечноє мѣсто на сѣверу, можешъ са пре(д) иншими // в(ъ)
бци Сви(н)-ской. Россїи мѣстами тымъ хвалити, же близкѡ Чернѣгова знайденый єстъ обра(з) престои бци, променами свѣтлыми са полыскуючїй на деревѣ єлѡво(м), и дла того церковъ, збудованаа на мѣйсцу то(м), бца Єлецкаа са называєт(ъ). А таа бца Єлецкаа є(ст) скарбница, котораа людемъ розмайты(м) даєт(ъ) скарбы розмайтыи: малому войску хр(с)тїан(ъ)скому дає(т) звыта(з)тво на(д) велїким(и) войсками поганскыми, зближаючи(м)са до смерт(и) дає(т) жыво(т), хоры(м) здоро(ъ)є, шалены(м) приворочаєт(ъ) розу(м), пьаница(м) трезво(ст) каже(т) заховати, непло(д)ны(м) люде(м) дає(т) пото(м)ство, в небе(з)печенствѣ люде(м) зостаючы(м) дає(т) ратуно(к), даєт(ъ) науку, жебы ѡбѣтницу, бу ѡбѣцаную, выполнали и образы є. шановали и до чаровниц(ъ) са не удавали, неволникѡ(м) даєтъ волно(ст), смутны(м) потѣху и всѣмъ людем(ъ) чогѡ-колвек(ъ) потребуючы(м), подаєт(ъ) речъ потребную, якѡ тут(ъ) розмайтыи чуда написаныи свѣдчатъ.

в. Ма(к) .г. З(ъ) церкви ієрусалимскои гды хотѣлъ Ілиѡдоръ скарбы брати, в той ча(с) показал(ъ)са єму агглъ на кшталтъ рыцера в(ъ) золото(м) кирису, на коню страшномъ сѣдачїй, который конь, скочивши велики(м) бѣгомъ, ударилъ Ілиѡдора пере(д)нѣми ногами. Поты(м) два єму и(н)шїи аггли по-
32 казалиса // якъ сличныи младенцы, которыи, з(ъ) ѡбо(х) сторо(н) стоачи, Ілїѡдора били та(к), же упалъ на землю и темно(ст) на очи єгѡ наступила. Поты(м), порва(в)ши єгѡ, вынесли ѡ(д) скарбници церковнои. Любо Ілїѡдоровѣ з(ъ) ієрусалимскои скарбници скарбов(ъ) матерїа(л)ны(х) бгъ не допустил(ъ) брати и карал(ъ) єго за тоє, же ѡ(н) хотѣл(ъ) брати скарбы церковныи, єднак(ъ) всѣмъ хр(с)тїано(м) православны(м) позволаєт(ъ) бгъ и кажет(ъ) до тоєи скарбницы, пр(с)тои бци Єлецкои, прибѣгати дла ѡдержана скарбо(в) дховны(х), которыи са тут(ъ) в(ъ) розмайтыхъ чуда(х) написанныи

ГРѢХИ РОЗМАИТІИ,

ВОКРАТЦѢ НАПИСАННЫЕ, ДѠ СПОВѢДНИКА И ДО ИСПОВѢДАЮЧАГѠСѦ НАЛЕЖАТЪ, ЖЕБЫ ДО СПОВѢДИ ГОТУЮЧИСѦ КНИЖКУ ТУЮ ЧИТАЛЪ И ВИДАЛЪ, ЯКИХЪ МАЄТ(Ъ) ГРѢХОВЪ СПОВѢДАТИСѦ, И ЖЕБЫ СПОВѢДНИК(Ъ), ТУЮ КНИЖКУ ЧИТАЮЧИ, ВѢДАЛЪ, ЯКИХЪ ЄГѠ МАЄТЪ НА СПОВѢДИ СЛУХАТИ ГРѢХО(В) И ѠД НИХЪ РАЗРѢШИТИ.

В(Ъ) ЧЕРНѢГОВѢ РѠКУ ҂АХПЄ. М(С)ЦА ФЕВРАЛѦ, ДНѦ ВІ. ПРЕЗЪ ВЕЛЕБНОГѠ ВЪ БЗѢ Ѡ(Т)ЦА ІѠАНѢКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО,
1 АРХИМА(Н)ДРИТУ ЧЕРНѢГОВСКОГѠ ЄЛЕЦКОГѠ СВѢТУ ПОДАНЫ. //

Памятай, чителнику правовѣрный, если которїй члвкъ в(ъ) грѣху знайдует(ъ)сѧ, заразъ повиненъ з(ъ) тымъ грѣхомъ до сповѣдника удаватисѧ и єгѡ пред(ъ) бгомъ и пре(д) сповѣднико(м) сповѣда-
Сира(х) є. тисѧ, бо Ісусъ Сира(х) написалъ: не медли ѡбратитисѧ ко г(с)ду и не ω(т)-
лагай днь ω(т) дне, в(ъ)незаапу бо взыйде(т) гнѣвъ г(с)днь и въ времѧ мести
Іωа(н) є. погибнеши. До тогѡ высповѣдавшїйсѧ члвкъ грѣха своєгω, не повиненъ южъ до грѣха тогѡ вертатисѧ и знову то(й) грѣх(ъ) чинити, бо Хс разслабле(н)наго члвка улѣчилъ и мовилъ до негω: се здравъ бысть, к(ъ) тому не согрѣшай да не горѣе ти что будет(ъ). До того сповѣдаючїйсѧ грѣхѡв(ъ) своих(ъ) члвкъ повиненъ всѣ грѣхи свои пре(д) сповѣдником(ъ) на исповѣди вызнати, жа(д)ногω не тайти грѣха, бо єсли грѣхъ якїй затайтъ, не важнаѧ
Ісу(с) На(в)- таѧ єгѡ сповѣдь єстъ, сповѣ(д)никъ те(ж) повине(н) єгѡ напоминати,
вин(н)- жебы жадногω грѣха не таилъ, якω Ісу(с) На(в)винъ Ахара напоминалъ,
гла(в) зі. мовячи: сну мой, даждъ славу дне(с) г(с)двѣ бгу Ілеву и да(ж)дъ єму испо-
1 зв.[1] вѣданїє, исповѣж(д) ми, чтѡ єси сотворилъ, и не потай ω(т) мене. //

ПРЕДМОВА ИСПОВѢДНІКУ ѡ НѢКОТОРИХЪ ВЛАСНОСТА(Х) ДО ПОКУТИ НАЛЕЖАЧИХЪ

Покута двѣ речи, матерїю и фо(р)му, въ себѣ замыкаєтъ. Матерїѧ на три части дѣлитсѧ, бѡ ктѡ покутуєтъ за грѣхи свои, повиненъ мѣти скруху ср(д)чную, жаль и плачъ ведлу(г) ѱалмѣсты мовѧчого: ср(д)це сокрушенно
Ѱа(л) н. и смѣренно бгъ не уничижитъ. До тогѡ повиненъ члвкъ покутуючїй высповѣдатисѧ грѣховъ свои(х), якω вѣрные хр(с)тїѧне чинили за часовъ ап(с)толскихъ, ω чи(м) свѣтчитъ писмѡ стое, мовачи: мнози ω(т) вѣровавшихъ
Дѣѧ(н) прихождаху исповѣдающе и исказующе дѣла своѧ [то єстъ грѣхи своѧ] [2]
оі. до тогѡ повиненъ члвкъ покутуючы(и) досыть за грѣхи свои чинити, якω чи-
2 [2] ни(л) досить за грѣхи свои Закхей, // который до Ха мовилъ: се г(с)ди полъ
Лу(к) оі. имѣнїѧ моєгω даю нищимъ, и аще когѡ ѡбѣдих(ъ), во(з)вращаю четверицею. За тоє Хс ω(т)пустилъ Закхеовѣ грѣхи єгω, мовач(и): дне(с) сп(с)нїє дому

са́ны́й. Деасъ и Мерхе́съ, два́ пнове волоскїє, за господа́рство Воло́скоє
4 во(и)ну̀ з(ъ) собо́ю точи́ли. Друго́го и тре́тогѡ ро́ку по // войнѣ̀, пре(з)
ве(н)герски(х). то́є по́ле лю́де иду́чи, вѣ́дѣли вели́кую ку́пу ко́стей лю(д)ских. Ѿ(т) ты́хъ
ко́стей выхо́ди(л) сму́тный го́лосъ, Ха збавителѧ и преблгослове(н)ную
Мрїю бцу в(ъ)зыва́ючи. Чу́ючи то́й го́лосъ, лю́де прибли́жилисѧ до ко́стей
и зна́йшли вола́ючую го́лову члвчую, кото́раѧ до ни́х(ъ) мо́вѣла: ѧ̀ є́стемъ
хр(с)тїѧ́нинъ, за́вше мъ служи́лъ прч(с)той двѣ̀ бци, а́ле не вы́сповѣдавши(с)
грѣхо́въ мои́хъ, на то́й войнѣ̀ живо́тъ сво́й скончи́лемъ. Длѧ тогѡ̀ мтка
бжаѧ ѡ(т) вѣ́чныхъ му́къ менѐ пеке(л)ныхъ боро́нитъ и язы́къ мо́й заховуєтъ,
же́бы мъ мо́глъ грѣхо́въ вы́сповѣдатисѧ и уме́рти по-хр(с)тїѧ(н)ску, зачи́мъ
призовѣ́те сщенник(а), кото́ри(н) бы менѐ сповѣди вы́слухалъ и розгрѣ-
4 зв. шилъ, прошу̀ ва́съ. Онѝ при(з)ва́ли сщенника, кото́рїй // хр(с)тїѧ́нина о́ногѡ
спо́вѣди вы́слухалъ и разгрѣши́лъ. И за́разъ та́ѧ голова̀ умо(л)кла, переста́ла
вола́ти и ю́жъ пото́м(ъ) не вола́ла. Ту́тъ нале́житъ вѣ́дати, же кото́рїй члвкъ,
живучи̇̀ на свѣ́тѣ, пр(с)той бци слу́жит(ъ) и єѣ за патро́нку ма́єтъ, такїй,
не вы́сповѣдавшисѧ грѣхо́въ свои(х), ґди умира́єтъ, пр(с)таѧ бца дшу єгѡ̀
боро́нитъ ѡ(т) му́къ пеке́лны(х) и язы́къ єгѡ̀ в(ъ) цѣлости захову́єт(ъ), же́бы̀
мо́глъ по сме(р)ти своє́й вы́сповѣдатисѧ грѣхо́въ свои́х(ъ) и уме́рти по-хр(с)-
тїѧ́нску и ѡ(т) вѣ́чны(х) му́къ пеке́лныхъ во́лнымъ зоста́ти. Ту́тъ же нале́-
жи(т) єщѐ вѣ́дати, же кото́рый члвкъ умира́єтъ бе(з) покаѧ́нї̈ѧ, не вы́сповѣ-
давшисѧ грѣхо́въ смртелныхъ и не жа́луючи за ни́хъ, такїй, ґди умира́єтъ,
5 дша єгѡ̀ иде́т(ъ) до пе́кла, ве́длугъ ѱалми́сти мовѧ́//чогѡ: да постидѧ(т)сѧ
Ѱа(л) .а̃. нече(с)ты́вї̈и и сни́ду(т) въ адъ. Кото́рїй за́сь члвкъ умира́єтъ, вы́сповѣдав-
шисѧ грѣхо́въ сме(р)телныхъ и жа́луючи за ни́хъ и досить учини́вши, такогѡ
члвка дша з(ъ) тѣ́ла вы́шовши за́разъ иде́тъ до нба на вѣ́чноє мешка́н(ъ)є,
ве(д)лугъ ап(с)тла Па́вла мовѧ́чаго: вѣ́мы бо, я́кѡ а́ще зе́мнаѧ на́ша храмина̀
тѣ́ла разори(т)сѧ. Созда́нї̈є ѡ(т) бга и́мамы храмину̀ нерукотворе(н)ну вѣ́чну
в. Ко(р) .є̃. на нбсехъ. Кото́рїє за́сь лю́де умира́ютъ, вы́сповѣдавшисѧ грѣхо́въ свои́хъ
смерте́лныхъ, а́ле не скончи́вши за ни́хъ поку́ты, кото́рую ѡ(т)правова́ли,
ты́х(ъ) дши иду́тъ на мы́тарства. Та́к(ъ)же кото́рїє умира́ютъ в(ъ) грѣха́хъ
пото́чны(х), и ты́хъ люде(и) ду́ши на мыта́рства иду́тъ. Що (ж) то є́стъ мы-
5 зв. та(р)ство? Мыта(р)ство є́стъ задержа́нї̈є. Ґди // члвкъ умре́тъ, агглы дшу єгѡ̀
до нба прова́датъ. На то́й ча́съ злы́є ду́хове на повѣ́тру дшу члвчую заде́р-
жую(т), гаму́ют(ъ) и недопуска́ют(ъ) до нба длѧ̀ того, же ма́єтъ грѣхи̇̀ пото́ч-
ныє, и длѧ̀ того, же за грѣхи̇̀ сме(р)те́лныє не вы́покутовала, кото́рихъ
вы́сповѣдаласѧ, и пока́зуютъ дши грѣхи̇̀ розмайтїє, кото́рїє она з(ъ) тѣ́ломъ
чини́ла, бо на повѣ́тру по(л)но є(ст) злы(х) ду́хо(в), кото́рїє з на́ми войну̀
точа(т), до грѣху̀ на́съ приводѧ(т) и дши лю́дскїє по смрти лю(д)ской заде́р-
Єфе(с) .в̃. жую(т) Та(к) мови(т) ап(с)тл(ъ) Па́велъ: по кнѧ́зю вла(с)ти возду́шнї̈ѧ дха,

Колóсъ. гла(в) .г҃. Лакóмство до богáтствъ, котóрое ап(с)тлъ Павелъ в(ъ)спомѣнáт(ъ) [!], мóвачи: лихойманіє йже єсть йдолослужéніє.

Сира(х) .л҃з. Обжирство, потрáвъ и напою(в) мнóгихъ заживáн(ъ)є, бо люде обжирливыє, которіє мнóго ядѧтъ и пютъ, в(ъ) хорóбу в(ъ)падáютъ, недóлгѡ живýтъ нá свѣтѣ, а котóрые повстѧгают(ъ)сѧ ѡ(т) мнóгихъ покáрмовъ и напóювъ, тыє мнóгіє лѣта в(ъ) своéмъ жйтіи мáють, ве(д)лугъ Іс҃уса Сирáха мовѧчо(г)[о]: во мнозѣ бра(ш)нѣ нéду(г) бýде(т) и пресищеніє до скóрби дóйдетъ, пресищéніемъ бо мнóзи умрóша, в(ъ)нѣмáай же прилóжитъ жи-
8 вотѣ. //

При(ч) .є҃. Лѣни(в)ство. Ґди кто лѣнýєтъсѧ до цр҃кви ходйти длѧ̀ набоже(н)ства и добріє учинки якіє чинйти, до такóгѡ Соломѡ́нъ волáет(ъ): докóлѣ, ѡ лѣностиве, возлéжиши? Ко(г)дà же ѡ(т) снà востáнеши?

Євреи .г҃і. Вшетече(н)ство, котóроє ап(с)тлъ Пáвелъ в(ъ)споминáт(ъ) [!], мóвачи: блýдникомъ и прелюбодѣемъ сýдитъ бг҃ъ, в(ъ)шетéчникѡвъ и чужолóжниковъ бýдетъ бг҃ъ судитѝ.

Грѣхи поточныи

Ап(с)тлъ Іѡáнъ в(ъ)споминáєтъ грѣхъ смр҃телный, та(м) же и поточ-
а. Іѡа(н) .є҃. ный, мóвачи: éстъ грѣхъ ко сме(р)ти и про(ч): и éст(ъ) грѣхъ не ко смр҃ти, то éстъ потóчный. Смр҃тéлный грѣхъ чл҃вка на сме(р)ть вѣчную до пéкла
8 зв. провáдитъ, єслѝ чл҃вкъ умрéт(ъ) в(ъ) тóмъ грѣхý, не вы́сповѣдавшисѧ єгò // и не ѡ(т)покýтовавши за негѡ̀. Потóчны(и) зáсь грѣ(х), слóва жартовлйвыє албò смѣхотвóрныє албò хвалà прóжнаа, з(ъ) недосконáлогѡ рóзуму похóди(т) и ѡ(т)пущáєт(ъ)сѧ чл҃вковѣ чре(з) йсповѣдь повседне(в)ную, чрéзъ мл҃тву г(с)дню «Ѡ(т)че нш҃ъ» и пре(з) мл҃тву «Г҃и Іс҃е Х҃е сн҃е бж҃ій, помлуй мѧ, грѣшнаго». Ѡ(т)пущáєтъсѧ потóчный грѣ(х) пре(з) хо(ж)дéніє на мѣйсца ст҃ыє, пре(з) ѡкро(п)лéніє вóдою ст҃ою, чре(з) бл҃гословéніє ѡ(т) архиере(а), чре(з) в(ъ)кушéніє бл҃гслове(н)на(г)[о] хлѣба. И(н)шиє грѣх(и) пото(ч)ные ѱалмйста в(ъ)споминáєт(ъ), мóвачи: грѣхопадéніѧ ктò разумѣєт(ъ), до тѡ
Ма(ѳ) .є҃. (г)[о] Х҃с мóвилъ: в(ъ)сѧкъ гнѣвáайсѧ на брáта своє(г)[о] в(ъ)сує, повйне(н) єсть сýду, йже бо áще рече(т) брáту своéму рáка [прóжный][4], повйненъ éстъ сóнмищу. А иже речéтъ юрóде, повйне(н) є(ст) геéннѣ огне(н)нѣй. Тутъ
9 Х҃с грѣхъ // смертéлный ѡ(т) грѣхóвъ потóчныхъ ѡ(т)лучйлъ, назначйвши грѣхóмъ потóчным(ъ) сýдъ и сóнмище, грѣхóви смертéлному — геéнну огнéнную.

Грѣхѝ протйвъ трóхъ добродѣтелей бгослóвскихъ: вѣри, надѣи и любвѣ

Протйвко вѣри. Мáєтъ покýтуючій мыслити, чи не ѡ(т)ступовáлъ ѡ(т) вѣри правослáвной до геретикóвъ, албо чи не вóнтпилъ ѡ акóмъ артикýлѣ вѣри, албò чи не читáлъ кнйгъ геретйцкихъ заказáныхъ, бýдучи сáмъ в(ъ)
Ти(м) .г҃. наýцѣ недосконáлый и не утвержéный, бо ап(с)толъ Паве(л) написáлъ:

терза́єт же сѧ о(т) бѣды̀ дш҃а. Доткне́нїєм(ъ), ґди кто дотика́єтсѧ това́ри(ст)ва
злóго, з(ъ) людмѝ злы́ми това́риство мѣєть, такі́й и са́мъ злы́й зоста́нетъ,
Сира(х) гі. бо Ї́су́съ Сира́хъ написа́лъ: каса́ѧйсѧ пе́клѣ очерни́тсѧ, кто́ доткне́тсѧ смолѝ,
почерни́т(ъ)сѧ. Тутъ смоло́ю называ́єтсѧ вшелѧ́кїй грѣ́шни(к) и грѣхъ, ко-
11 зв. торо́го кто доткне́тсѧ, грѣ́шнымъ зоста́нетъ. //

Грѣхи противъ десятеро приказа́нѧ бж҃го

Не бу́дешъ мѣ́ти и́ншихъ бого́въ ѡпро́чъ менѐ. Про́тивъ того̀ приказа́нѧ
Фили(п) г҃. лю́де грѣша́тъ, кото́рїє чре́ву своє́му выгожа́ютъ потра́вами и напо́ѧми
ро(с)ко(ш)ными, бо ап(с)толъ Па́велъ о таки́хъ лю́дехъ мо́витъ: и́м же бг҃ъ
чре́во. Другі́є за бо́га ма́ютъ бога́тства свои, за кото́рими сѧ угана́ю(т), и в
нихъ надѣ́ю свою̀ поклада́ютъ. Длѧ́ того Хс҃ мо́вилъ: не мо́жете бг҃у работа́ти
Ма(т) .ѕ҃. и ма(м)мо́нѣ, то є(ст) бога́тствомъ. И́ншїє за бо́га ма́ютъ бо(л)ваны̀, ведлу́гъ
Данї- пр(о)рка Данїи́ла мовѧ́чого: Похвали́ша богѝ зла́тыѧ, и сребрѧ́нїѧ, и мѣдѧ-
и(л) є҃. ныѧ, и ка́менныѧ, и древѧ́ныѧ, и желѣ́зныѧ, и бг҃а вѣ́чнаго не блгослови́ша,
12 иму́щаго вла́сть ду́ха и(х). // И тепе́ръ ворожби́тове и чаровникѝ за бо́га
ма́ютъ дїѧ́воловъ, кото́рихъ до своє́и робо́ти на по́мочъ в(ъ)зива́ютъ и запро-
Девто(р). ша́ютъ, кото́рихъ, бого́въ фалши́вы(х), правди́вїй бг҃ъ в(ъ) книга́х(ъ) Дев-
лв҃. тероно́мно(н) в(ъ)спомина́єтъ, мо́вачи: пожро́ша бѣ́со(м), а не бг҃у, бого́мъ
и́хъ же не видѣ́ша. Да́лей в(ъ) де́сѧтеро приказа́ню бж҃омъ напи́сано є́стъ:
не кра(д). До того̀ приказа́нѧ ты́є лю́де налѐжать, кото́рїє пе́рецъ з(ъ) гре́ч-
кою, шафра́нъ с кро́косомъ, ла́данъ з(ъ) камѣ́нцами, винѝ з(ъ) водо́ю мѣ-
ша́ютъ и лю́де(м) продаю́тъ. Такі́є полови́цу того̀ кра́ду(т), що лю́демъ про-
Ісаї́ѧ а҃. даю́тъ. О таки́хъ лю́дехъ пр(о)ркъ Ісаї́ѧ написа́лъ: корче́мници твои мѣша́-
ютъ винѝ с водо́ю. Ту́тъ налѐжат(ъ) и ты́и лю́де, кото́рїи несправедли́вою
12 зв. мѣ́рою, несправедли́выми вага́ми, несправедли́вымъ ло́ктемъ що продаю́тъ
лю́де(м). Такі́є кра́дутъ и люде́й ошукива́ютъ. О ти(х) ѱалмѣ́ста мо́витъ:
Ѱа(л) .а, лжи́вы сн҃ове человѣ́ч(с)тїи в(ъ) мири́лехъ. И в(ъ) книгахъ Ле(в)витъ бг҃ъ
Леви(т) мо́витъ: да не со́творите непра́вды в(ъ) су́дѣ, в(ъ) мири́лехъ и во стоѧ́лех(ъ)
ѳі҃. и во преви́сехъ. Да́лей в(ъ) десѧ́теро приказа́ню бж҃омъ напи́сано: не чужо-
ложъ. Таки́ми чужоло(ж)ницам(и) называ́ютсѧ дш҃и людей грѣ́шних(ъ), ко-
то́рїє, поки́нувши бг҃а, удаю(т)сѧ до дїѧ́вола и єго̀ во́лю чи́нат(ъ). Бы́лѝ та́-
кими чужоло́жницами двѣ̀ мѣ́стѣ Сама́рїа и Їер(с)ли́мъ, кото́рїє, оста́ви(в)ши
пра(в)ди́вого бг҃а своє́гѡ, удали́сѧ до бого́въ фа(л)ши́выхъ, бо(л)вано́въ ас-
Єзе(к) .кг҃. сирі́йскихъ, в(ъ) кото́рихъ дїѧ́воли ме́шкали и люде́й мо́вою своє́ю зводи́ли.
13[5] Длѧ того̀ мо́вилъ бг҃ъ до пр(о)рка Іезекї́илѧ: двѣ̀ // же́ны бы́ста дщ҃ери мт҃ри
єди́ноѧ, да́лей мо́вилъ: и́мена же и́ма Сама́рїа Оѡ(л)лѧ и Ієрусали(м) Ѿѡли́-
ва. Да́лей мо́вилъ бг҃ъ: соблудѝ Ѿѡ(л)лѧ ѡ(т) менѐ и возложѝ по́хоти своѧ̀
ко ассі́рїѡмъ приближа́ющи(м)сѧ є́й. Да́лей напи́сано: и ви́дѣ сестра̀ єѧ̀
Ѿѡли́ва и ра(з)сипа̀ возложе́нїє своє́ па́че єѧ̀ и блуже́нїє єѧ̀ паче блуже́нїѧ
сестрѝ своє́ѧ умножѝ ко сн҃ом(ъ) ассірі́йскимъ. Да́лей де́сѧтеро приказа́н(ъ)є
бж҃оє мо́витъ: не забі́ѧй. Тому̀ приказа́ню бж҃ому то́й чл҃вкъ проти́витсѧ,

ти(в)ле́н(ъ)є сѧ я́вной пра́вдѣ. Гди кто̀ ба́чит(ъ) я́вную пра́вду, една́к сѧ
ей проти́вит(ъ), не хо́четъ призна́ти, же то́є та́къ е́стъ, а не ина́чей, такі́є
были́ чорнокни́жники єги́петскі́є, кото́ріи сѧ проти́вили Мойсе́ѡвѣ, ве(д)-
в Тим(ъ). лугъ ап(с)тла Па́вла: я́ко же І(н)анѣй и Амврі́й проти́ви(с)тасѧ Мойсе́ю,
гла(в) .г. та́ко(ж) де и сіє проти(в)лѧ́ютсѧ и́сти(н)нѣ члвци растлѣ́нны умо́мъ, неис-
ку́сны о вѣри. Проти́въ дха стго грѣ́хъ єстъ сѣѧ́ніє непрі́ѧзни ме́жи бра́тіею.
15 зв. Гди кто̀ сѣ́єтъ непрі́ѧзнь ме́жи прі́ѧтелмѣ и межи и́н//шими лю́дми и до
зва́ды и́хъ приво́ди(т), же почну́т сѧ ва́дити ме́жи собою, гнѣ́ватисѧ на себѣ
и наступа́ти еди́нъ на друго́го здоро́в(ъ)є, кото́ріє пре́д тимъ вели́кую
Ца́рств приѧ́знь, любо́в(ъ) ме́жи собо́ю мѣ́ли. Такі́й бы́лъ Ахитофе́ль, кото́рый
ѕі. межи Двдомъ и Авесоло́момъ, сномъ егѡ̀, сѣ́ѧлъ непрі́ѧзнь и дава́лъ Авесо-
ло́мовѣ злу́ю ра́ду, я́къ бы мо́глъ Двда, ѡ(т)ца своє́гѡ, порази́ти и кроле́в-
ство ѡ(т) негѡ̀ ѡ(т)нѧ́ти. Проти́въ дха стго грѣ́х(ъ) е́стъ затвердѣ́лость ср(д)ца.
Гди кото́рі́й члвкъ, учини́вши грѣ́хъ, презъ до́лгі́й ча́съ в то́мъ грѣху валѧ́ет-
сѧ, не жа́луєтъ за негѡ̀, не исповѣ́даєтсѧ егѡ и не поку́туєтъ за него̀. Такі́є
были́ жиды́, кото́ріє, в(ъ)па́вши в(ъ) ба(л)вохва́лство, пре́зъ до́лгі́й ча́съ
16 в то́мъ грѣху̀ валѧ́лисѧ, не // хотѣ́ли ка́ѧтисѧ и ѡ(т) бо(л)вано́въ до правди́-
Іса(и) .ми. вого бга наверну́тисѧ. Любѡ и́хъ напомина́лъ бгъ непоє(д)нокро́тъ, жебы
сѧ ка́ѧли и до него̀ наверну́ли. Длѧ того̀ мо́ви(л) бгъ до на́роду жидо́вско(г)[о]:
жи́ла желѣ(з)на вы(а) твоѧ́, и чело̀ твоє́ мѣ́дѧно. Проти(в) дха стгѡ грѣ́хъ
е́стъ зло́є пре(д)сѧвзѧ(т)є. Гди кто̀ ма́єтъ во́лю грѣши́ти и стара́єтсѧ о то́є,
я(к) бы мо́гл(ъ) грѣ(х) які́й учини́ти. Такі́й бы́лъ Іса́въ, кото́рі́й мѣ́лъ во́лю
Іѧ́кова, бра́та своє́го, заби́ти и ста́ра(л)сѧ о та́кі́й спо́соб(ъ), я́к бы мо́глъ
то(г)[о] доказа́ти, бо напи́сано: рече Іса́в(ъ) въ умѣ своє(м): аще бы́ша при-
Бы(т) .кз. спѣ́ли днїє сме(р)ти ѡ(т)ца моє(г)[о], да бы(х) уби(л) Іѧ́кова, бра́та своє(г)[о].

Двоякі́й грѣхъ єстъ, єденъ ншъ вла́сный, кото́рі́й мы са́ми чи́нимо,
16 зв. дру́гі́й е́стъ грѣ́хъ чужі́й, // кото́рі́й и́нші́й члвкъ чи́нитъ, една́къ и мы̀ тогѡ̀
чужогѡ̀ грѣху̀ зостаємо̀ уча́стниками, и ка́рає(т) на́съ бгъ за то́й чу́жі́й
грѣ́хъ. Напри́кладъ, еслѣ бы кто̀ кого̀ заби́лъ, албо̀ що укра́въ, албо попе(л)-
нил(ъ) вшетече́н(ст)во, албо̀ и́нші́й грѣ́хъ учинилъ, а мы̀ єму̀ бл(с)вили то́є
чини́ти, а(л)бо̀ росказа́ли єму̀, жебы то́є учини(л), албо̀ проси́ли єго̀ ѡ то́є,
албѡ̀ ра́дили єму̀ тоє́, албо̀ прі́му́сили егѡ̀ до тогѡ̀, албо̀ научи́лисмо егѡ̀
тогѡ̀, албѡ̀ не гамова́лисмо егѡ̀ ѡ(т) того̀, мо́гучи погамова́ти, албо̀ похва-
ли́лисмо єму̀ то̀й учи́нокъ, не га́нили и не кара́ли єго̀ за то́й учи́нокъ. Теды̀
Ψа(л) .иі. любо кто̀ и́нші́й учини́лъ то́й грѣ́хъ, една́къ и мы̀ тѡ(г)[о] чужо́го грѣха̀
зостаємо̀ уча́стниками. Та́къ мо́витъ ψалмѣ́ста: ѡ(т) чу̀ждыхъ пощади раба̀
17 твоє́гѡ. И ко Тимоѳею // ап(с)тлъ мо́витъ: ниже прі́ѡбща́йсѧ чу́ждымъ грѣ-
а. Ти(м) .є. хо̀мъ.

Грѣхи ме́ншыхъ людей про́тивъ преложо́ныхъ

Проти́въ црѧ, кнзѧ, гетма́на, воєво́ди, проти́въ па́на якого-ко́лвекъ,
проти́въ маґі́стра́ту албо̀ урѧ́ду, бу́нти, намо́ва и здра́да, бо ап(с)тлъ Па́ве(л)
Ри(м) .г. написа́лъ: всѧ́ка дша вла́стемъ предержа́щимъ да повину́єтсѧ, нѣ́сть бо

вла(ст), аще не ω(т) бга, сущїа же власти ω(т) бга учинены суть. Тѣм же противлѧайсѧ власти, бжїю повелѣнїю противлѧетъсѧ. Противлѧющїи же сѧ себѣ грехъ прїемлютъ. Хощеши же ли не боѧтисѧ власти, блгое твори и имѣти будеши похвалу ω(т) негω, бжїй бо слуга естъ тебѣ, бω // блгое аще 17 зв.
ли злое творйш(и), бойсѧ небо без ума ме(ч) то є(ст) справе(д)ливо(ст) носи(т).
Бжїй бо слуга є(ст) ω(т) мститe(л) во гнѣ(в) злое творѧщи(м).

Грѣхи преложоныхъ людей дховныхъ исвѣцкїхъ

Належитъ преложоны(м) пилно старатисѧ ω сп(с)нїе людей меншихъ, котори(х) по(д) владзою своею маютъ(ъ), жебы меншїе жили добре, ведлугъ приказанѧ бжогω, жебы ктω з(ъ) меншихъ не впал(ъ) в(ъ) грѣхъ и дша егω не згинула, бо вси преложонїе, вси старшїе, дховные вси и свѣцкїе будутъ в(ъ) днь ωста(т)нїй ω(т)вѣ(т) бгу давати за всѣхъ ме(н)шихъ, котори(х) по(д) рукою своею маютъ(ъ). Ігуменове и архимандритове будутъ ω(т)повѣдати бгу за своихъ законниковъ. Єп(с)пове, архи//єп(с)пкове, метрополѣтове, патрі- 18[a]
а(р)хове будутъ ω(т)повѣдати бгу за сщеннико(в) и за иншихъ людей, которїе сѧ в(ъ) ихъ епархїи з(ъ)найдуютъ. Црїе, кнзѣ и вси панове будутъ ω(т)повѣдати бгу за слу(г) и за по(д)даныхъ своихъ. Гетманове за жо(л)нировъ своихъ, учтели за ученико(в) своихъ, родичове за дѣтей своих(ъ) будутъ в(ъ) днь су(д)ный бгу ω(т)повѣдати. Длѧ тогω до всѣхъ меншихъ, которїе под(ъ) властїю сѧ знайдуютъ, ап(с)тлъ Павелъ мовитъ: повинуйтесѧ наставникомъ Євреи гі.
вашимъ и покарайтесѧ имъ, тїе бо бдѧ(т) ω дшахъ вашихъ, аки слово во(з)дати хотѧще. Которїй преложоный албо ста(р)шїй меншими людми, по(д) своею вла(с)тїю будучими, добре ве(д)лугъ приказанѧ бжогω рѧдитъ, доб-
ри(м) ласку свою ωсвѣдчаѥ(т), // а злыхъ за ихъ злости караетъ, такїй пре- 18 зв.
ложоный в днъ судный припровадит(ъ) меншихъ людей собѣ послушны(х) Ісаи .й.
пред(ъ) маестатъ Хвъ и будетъ з(ъ) радостїю до Ха мовити: се азъ и дѣти яже ми да(л) бгъ.

Двоякїй знову грѣхъ естъ, еденъ явный, ω которомъ люде вѣдаютъ. За такїй грѣхъ повинен(ъ) сповѣдникъ великую епитемїю сповѣдаючомусѧ назанчйти [!], поневажъ грѣхъ его иншихъ людей мнωгїхъ до соблазни
ал(ъ)бω до погоршенѧ приводитъ, а Хс мовилъ: иже аще соблазни(т) еди- Ма(т) .иі.
ного малих(ъ) сихъ вѣрующих в мѧ, упе ему ест(ъ), да обѣси(т)сѧ же(р)но(в) ωсе(л)скїй на вы(и) є(г)[о] и потоне(т) в(ъ) пучинѣ мо(р)ской. Другїй грѣ(х)
тае(м)ны(и) є(ст), которїй таемне члвкъ чинитъ, же того // нѣхто не видитъ. 19
Ѡ таки(х) фалмогра́фъ грѣхахъ мовитъ: ω(т) та(и)ныхъ моихъ ωчисти мѧ. Ψа(л) .иі.
Такїе грѣхи таемнїе в(ъ)споминаетъ и ап(с)тлъ Павелъ, мовачи: не прїωбщайтесѧ ко дѣломъ неподобнымъ и темнымъ, паче же и ωбличайте, бываемаѧ бо отай ω(т) ни(х) срамно ест(ъ) и глати. Єфе(с) .е.

котóрїй грѣши́тъ и не перестаéтъ грѣши́ти, бо такїй дшу свою грѣхо(м) забїáет(ъ) вéдлугъ Ісýса Сирáха мовáчого: я́ко же ѡ(т) лица̀ змїйна, бѣжѝ ѡ(т) грѣ́ха, áще бо прїступи́ши угризнýтъ тà зýбы л(ь)вóвы, зýбы єгѡ̀ убїá- Сира(х) ка.
ют(ъ), дши члвчскїи. Дáлей // десáтеро приказáн(ъ)є бжоє ýчитъ: не свѣ́дчъ 13 зв.
фалши́ве, а тепéръ фа(л)ши́ве свѣ́дчать; не взивáй и́мени г(с)да бга твоє(г)[о] надарéмно, а тепéръ присагáют(ъ) надаре(м)но; шанýй днь стый, а тепéръ дна стого не шáнуютъ, в(ъ) днь стый рóбатъ, до корчмы̀, не до цркви хó- датъ; чтѝ ѡ(т)ца твоéго и мтръ, оны̀ ѡ(т)ца и мтки не шанýют(ъ); не пожадáй бли(ж)наго твоéгѡ жены̀, анѝ вола̀, анѝ осла̀, анѝ жáдной рéчи, котóраа єгѡ̀ éстъ. А тепéръ люде пожáдаютъ бли́жнаго своéгѡ жены̀, вола, осла̀ и кóждои рéчи, котóраа є(г)[о] є(ст).

Грѣхи троякимъ способомъ стаютса

Албо̀ з(ъ) слабости, албо̀ з невѣ́домост(и), албо̀ з(ъ) злóсти. З(ъ) сла̀- бости грѣ́хъ єстъ прóтивъ бга оца, бо оцъ назы//вáетса всемогýчїй. З(ъ) 14[б]
невѣ́домости грѣ́хъ éстъ прóтивъ сна, бѡ снъ бжїй назывáєтса му(д)рїй. З(ъ) злóсти грѣ́х(ъ) éстъ прóтивъ дха стого, бо дхъ сты(и) называ́єтса дóбрїй. Котóрїй члвкъ з(ъ) слáбости албо̀ з(ъ) невѣ́домости з(ъ)грѣши(т), лáтвѣй єму̀ бгъ перебáчитъ, гди бýде(т) за не(г)[о] покýтоват(и), бо мови(т) ѱа(л)- Ѱа(л) .кд.
ми́ста: грѣ(х) ю́ности слáбости моéа и невидѣ́нїа моéго не поманѝ. Кто зáсь грѣши́тъ з(ъ) злóсти, проти́въ дха стогѡ, такóму человѣ́кови не лáтво бгъ ѡ(т)пýститъ грѣ́х(ъ) єгѡ̀, бо мóвилъ Хс: всáкъ грѣ́хъ и хула̀ ѡ(т)пусти́т- Ма(ѳ) .вї.
са члвкомъ, а и́же на дха хула̀ не ѡ(т)пýститса члвкомъ.

Грѣхи противъ дха стогѡ

Проти́въ дха стогѡ грѣ́хъ є(ст) рóспач(ъ), // гди члвкъ роспача̀єтъ в(ъ) 14 зв.
мл(с)рдїю бжóмъ и вóнтпитъ ѡ своéмъ збаве(н)ю, вóнтпи(т), жебы̀ єму̀ бгъ грѣхѝ єгѡ̀ перебáчилъ, бо не годи́тса нѣкóму роспачáти ѡ мл(с)рдїю бжомъ и вóнтпити ѡ своéмъ збавéн(ъ)ю, либо̀ бы на(и)грѣшнѣ́йшїй бы́лъ члвкъ, нехай ти́лко жáлуєтъ за грѣхѝ свой, и сповѣдáєтса и́хъ, и покýту за ни́хъ чи́ни(т). Перебáчитъ єму̀ бгъ грѣхѝ єгѡ̀, бо бгъ éстъ мл(с)рдный и мл(с)рдїю єгѡ̀ не мáшъ конца̀. Дла то(г)[о] ѱа(л)миста мóвитъ: єли́ко ѡ(т)стóатъ востóци Ѱа(л) .рв.
ѡ(т) зáпадъ удали́лъ єстъ ѡ(т) нáсъ бе(з)законїа нáша. Проти́въ дха стогѡ грѣ́хъ éстъ збы́тнаа дуфност(ь). Гди кто на(з)бытъ дуфáючи мл(с)рдїю бжому, грѣши́тъ безпéчне и мóвитъ: мл(с)рдный éстъ бгъ, перебáчит(ъ) мнѣ̀ грѣхѝ мой, нехáй такїй члвкъ паматає(т) // на справедливо(ст) бзкую, бо 15[7]
справедливый éстъ бгъ и карáєтъ таки́хъ людéй, котóрїє, нáзбыт(ъ) дуфáючи, мл(с)рдїю єгò грѣшáть безпéчне. Тáкъ мóвитъ тóй же ѱа(л)ми́ста: г(с)дь Ѱа(л) .рки.
прáведе(н) сосѣче(т) выа грѣшнико(м). Прóти(в) дха стго грѣ(х) éстъ спро-

єретика̀ чл҃вка по пе́рвомъ и вто́ромъ наказа́нїи ѡ(т)рица́йсѧ. Про́тивъ надѣи. Єслѝ надѣ́ю свою в(ъ) створе́ню ба́рзѣ(и), // нѣжели в(ъ) тво́рцу бг҃у 9 зв.
своє́м(ъ) поклада́л(ъ), я́кѡ то: в ла́сцѣ лю́дской, в(ъ) ро́зумѣ своє(м), в(ъ)
хра́брости, в(ъ) бога(т)ствѣ и в(ъ) бл҃горо́дїи, бо пр(о)ркъ Дв҃дъ написа(л): Ѱа(л) .кд.
надѣ́ющїйсѧ на г(с)да, я́кѡ гора̀ Сїѡ́нъ, не по(д)вижи(т)сѧ вовѣ(к). Проти́въ
любвѝ. Єслѝ не люби́лъ бг҃а, не заховал(ъ) приказа́нѧ єго̀, понева́ж(ъ) Хс҃ Іѡа(н) дї.
мо́вил(ъ): аще лю́бите мѧ̀, за́повѣди мо(и) соблюдѣ́те, єслѝ не люби́лъ бли́жнѧго своє́го, не ратова́лъ єгѡ̀ в(ъ) тѧ́жкой потре́бѣ, в(ъ) недоста́тку, в(ъ) й. Іѡа(н) д҃.
небе(з)пече́нствѣ, бо ап(с)то(л) Їѡа́нъ мо́витъ: аще кто̀ рече́тъ, я́кѡ бг҃а люблю̀,
а бра́та своє́го ненави́дитъ, ло(ж) є(ст), ибо ненавидѧ(и) бра́та, єго́ же ви́ди(т), бг҃а ка́ко мо́же(т) люби́ти, єго́ же не ви́ди(т).

Грѣхѝ ѡ помсту до бг҃а волаючїи

Такїй є́стъ грѣ́хъ доброво́лноє забо(и)ство, ґди Ка́инъ заби́лъ неви́нне // 10
Авелѧ, бра́та своє́го. Грѣ́хъ то́й вола́л(ъ) о по́мсту до бг҃а, та́къ мо́ви(л)
са́мъ бг҃ъ до Ка́ина: гла(с) кро́ве бра́та твоє(г)[о] вопїє(т) ко мнѣ̀ ѡ(т) землѧ̀. Бы(т) .д҃.
Вола́єт(ъ) до бг҃а о по(м)сту грѣ(х) содо́мъскїй. Такїи грѣхѝ су́ть прожнова́н(ъ)є, пиѧти́ки, з(ъ)бытки, немилосе́рдїє на люде́й убо́гихъ, в(ъ)згорже(н)є
бг҃а и стра́шнаѧ нечи́стость про́тивъ прироже́нѧ. Тыє грѣхѝ вола́ли до бг҃а
в(ъ) Содо́мѣ, бо мо́вилъ бг҃ъ до Авраа́ма: вопль содо́мскїй и гомо́рскїй умножи́сѧ ко мнѣ̀, и грѣхѝ и́хъ велици ѕѣ́ло. Вола́єтъ до бг҃а о по́мсту утрапен(ъ)є Бы(т)і .иі.
люде́й убо́гихъ, сиро́тъ, в(ъ)до́въ, прихо́дневъ и нево́лниковъ. Ґди єгиптѧ́не
тра́пили їилтѧновъ, грѣ́хъ то́й вола́лъ о по́мсту до бг҃а, та́къ мо́ви(л) бг҃ъ Исхо(д) г҃.
до Мо(и)сеѧ: во́пль сновъ Іилевыхъ прїйде ко мнѣ̀ // и а́зъ видѣ́хъ тугу̀ и́хъ, 10 зв.
и́же єгиптѧ́не стужа́ютъ имъ. Вола́єтъ до бг҃а о по(м)сту задержа́н(ь)є запла́ти слуга́мъ, нае́мникомъ и робо́тникомъ. Та́къ мо́витъ ап(с)тлъ Ї́ѧковъ
до людей бога́ты(х), кото́рїє заде́ржуютъ запла́ту робо́тникомъ своймъ: се Ї́ѧко(в) є҃.
мзда̀ дѣла́телей, дела́вшихъ ни́вы ва́ша, лише́ны ѡ(т) ва́съ вопїе́тъ и вопїе́нїѧ жа́вшихъ во у́ши г(с)да Савваѳѡа в(ъ)нїйдоша.

Грѣхѝ пятма смыслами учиненнїи

Виде́нїємъ, ґди чл҃вкъ глядитъ на ма́рно(с)ти свѣ́цкїє, длѧ то(г)[о] мо́ви(т) ѱалми́ста: ѡ(т)врати о́чи мои̂ не видѣ́ты суєты̀. Слыша́нїємъ, ґди
чл҃вк(ъ) слу́хает(ъ) сло́въ ледѧкихъ, пѣ́сней шпе́тныхъ. Не слу́халъ того̀ Ѱа(л) .оз.
ѱалмогра́фъ, бо // написа́лъ: бы́хъ я́кѡ глу́хъ, не слыша́хъ. Смакова́нїємъ, 11
ґди чл҃вкъ за потра́вами сѧ сма́чными угана́єтъ. Такїє были їилтѧне, о кото́ры(х) напи́сано: єще бра(ш)ну сущу во устѣ́хъ и́хъ и гнѣ́въ бж҃їй в(ъ)зы́йде
на Іилѧ. Обонѧ́нїємъ, ґди чл҃вкъ ѡ во́нные ре́чи стара́єтсѧ, я́кѡ Соломо́нъ При(т) .кз.
в(ъ) при́тчахъ написа́лъ: му́ры и вино́мъ и кади́ломъ краси́тсѧ ср(д)це, рас-

іже нн҃ѣ дѣйствуѐтъ в(ъ) сн҃ѡхъ противлéнїа. Бо знайдýют(ъ)са такїє грѣхи, котóрїє áлбо на сéмъ свѣтѣ людем(ъ) длà покýти и́хъ самы́хъ, áлбо на ѡны(м) свѣтѣ на мытáрствахъ дшамъ людскимъ // бýдучимъ длà покýти людéй живы́хъ бг҃ъ ω(т)пускáєтъ, котóрую покýту лю́де живы́є за умéрлыхъ чи́натъ, 6
млачиса за ни́хъ, пóстачи, ωфѣру прино́сачи, ялмýжну даючѝ и добродѣтели иншїє чи́начи, бо такóю покýтою своéю лю́де живы́є уме(р)лого чл҃вка дшу з(ъ) мытáрства уво(л)нàютъ и до нба в(ъ)проважáют(ъ). Дла тогѡ Їюда Ма(к)кавей посла(л) до Їєрусали́му двѣ ты́сачи дра(х)мъ срéбра, жебы̀ ωфѣру принéсено за грѣхи ме(р)твы(х), предо(б)ре и угóдне творà, ω воскр(с)нїи помышлàа. Аще бо па(д)ши(х) востáнїа не чáєт(ъ), найпаче убо бы̀ срамоты́ былѝ ω мéртвы(х) млити(с). в. Ма(к) .вi.

ТУТЪ МÓВА ω ГРѢХАХЪ ЗАЧИНАЄТСА

Грѣхъ єстъ преступлéнїє приказáна бжогω, двоàкїй є́стъ: перворóдный и учинкó//ковый. [!] Перворо(д)ный є́стъ преступлéнїє перворóднагω праω(т)ца нш҃егω Адáма, в(ъ) самóмъ зачáтїи нáшомъ, на на(с) в(ъ)лиàнноє, ве(д)лугъ ψалми́сти мовàчаго: се бо во бе(з)закóнїи(х) зачáтъ є́смь, и во грѣсéхъ родѝ ма мти моà. Тóє жъ ап(с)тлъ Пáвелъ мóвитъ: єди́нымъ чл҃вкомъ грѣх(ъ) в(ъ) мúръ в(ъ)ни́йде и грѣхóм(ъ) смрть и тáкω смрть в(ъ)ни́йде во вса чл҃вки. Тóй грѣхъ перворóдный презъ крщенїє стоє бывáєтъ омы́тый. Длà того Хс мови(л): аще ктò нерóди(т)са водóю и дхомъ, не можетъ в(ъ)нїйти въ цр(с)твїє бжїє. 6 зв. Ψа(л). й. Ри(м). є. Iωа(н) г҃.

Учинкóвый зáсь грѣхъ по крщенїи своє́мъ чл҃вкъ чи́ни(т) и з таки(м) грѣхóмъ пови́не(н) до сповѣдника удавáтиса и óно(г)[о] сповѣдáтиса бо ψалмогрáфъ написáлъ: исповѣ(м) нá ма бе(з)закóнїє моє г(с)дви и ты̀ ω(т)-// пустилъ єсѝ нечéстїє ср(д)ца моє́гω. Їωáнъ, тéжъ сты́й ап(с)тлъ мóвитъ: аще исповѣдýємъ грѣхѝ нш҃а, вѣренъ є́стъ и и́стинене(н) [!], да ωстáви(т) нáм(ъ) грѣхѝ нш҃а и очи́сти(т) нáсъ ω(т) всàкоа неправды. Такїє грѣхѝ учинкóвыє бг҃ъ на и́сповѣди кáючомуса чл҃вкови пре(з) сповѣдника ω(т)пýсти(т), бо тáа мóва Хва до споводнико(в) налéжитъ: Им же ω(т)пýстите грѣхѝ, ω(т)пýста(т)са и́м(ъ), а и́м же держитѐ, дежа(т)са. [!] Тїє учи(н)кóвыє грѣхѝ ту(т) ро(з)майтїи наступýю(т). 7 Ψа(л) .ла. а. Iωа(н) .а҃. Iωа(н) ка҃.

Грѣхи смертéлныи

Гωрдóть [!], котóрую ап(с)тлъ Пéтръ в(ъ)споминáєтъ, мóвачи: г(с)дь гóрдым(ъ) проти́витъса, смире(н)ны(м) же даєтъ блгдáт(ь). Зáйздрость, котóрую Кáинъ мѣлъ, ведлугъ ап(с)тла Їàко(в), о зазросли́вы(х) люде(х) // мовàчогω: гóре и́мъ: я́кω во слѣдъ Кáиновъ ходи́ша. Гнѣвъ, котóрїй в(ъ)споминáєт(ъ) ψалмѣста, мóвачи: престанѝ ω(т) гнѣва и остáви я́рость. а. Пе(т)р є. 7 зв.

сему̀ быст(ь). Фо́рма поку́ти є́стъ ра(з)рѣше́нїє, в(ъ) тре́бнику написа(н)ное, кото́роє исповѣ́дникъ до исповѣда́ючагѡ(с) мо́витъ и ѡ(т) грѣхо(в) егѡ̀ разрѣша́етъ и уволнѧ́єтъ, напри́кладъ, слова̀ тые: ча́до проща́ет(ъ) тебѐ Хс бъ невидѣ́мо и а́з(ъ). А́лбо тыє слова̀: г(с)дь бгъ на́шъ Іс Хс блгда́тїю и щедрота́ми своє́гѡ члвколю́бїѧ да прости(т) ти, ча́до ім(р)къ, всѧ̀ согрѣше́нїѧ. И а(з), недосто́йный іере́ѵ, вла́стїю егѡ̀, мнѣ̀ да́нною, проща́ю и ра(з)рѣша́ю тѧ̀ ѡдъ всѣ́х(ъ) грѣхо́въ твои(х) во имѧ̀ оца и сна и стгѡ дха. Аминь.

Єще исповѣ́днику нале́жи(т) вѣ́дати, якую ма́єтъ сповѣда́ючомусѧ епите́мїю на и́сповѣди зада́ти. // 2 зв.

Да́внихъ ча́совъ да́вные ѡци сты и Васи́лї(и) Вели́кїй Кесари́скїй архиеп(с)пъ и другїє епите́мїю вели́кую грѣ́шникомъ ка́ючимсѧ назнача́ли, кото́рой поку́ти, а́лбо епите́мїи, не мо́глъ грѣ́шникъ учинити, длѧ̀ того црковъ бжаѧ ту́ю епите́мїю грѣ́шникомъ уме́ншила, бѡ на кр(с)тѣ разбо́йнѣк(ъ) до Ха мо́вил(ъ): помѧни мѧ̀, г(с)ди, єгда̀ прїйдеши во цр(с)твїи еи. Лу(к) .кг.
А Хс длѧ̀ мало́и поку́ти егѡ̀ ѡ(т)пусти́лъ єму̀ всѣ̀ грѣхѝ є(г)[о] и мо́ви(л): дне(с) со мною бу́деши в(ъ) раѣ̀. И блу́дница но́ги Хвѣ слеза́ми ѡмыва́ла и волоса́ми свои́ми отира́ла. И мо́вилъ Хс до неѣ̀: ѡ(т)пуща́ютсѧ тебѣ̀ грѣ́си твои. До тогѡ̀ ап(с)тлъ Пе́тръ Ха трѝ ра́зи запрѣ́лсѧ. А гди за то́є поку́товал(ъ), изы́йде во́нъ, плака́сѧ го́рко. Перeба́чилъ єму̀ Хс грѣхѝ тый и по воскр(с)нїи своє(м) // принѧ́лъ егѡ̀ на урѧ(д) ап(с)тлскїй, мо́вѧч(и): пасѝ о́вца моѧ̀, пасѝ агнца моѧ̀, пасѝ избра́нныѧ моѧ̀. За вели́кую епите́мїю Хс фарисе́овъ га́нил(ъ), мо́вѧчи: свѧ́зую(т) бре́мена тя(ж)каѧ и бѣ́днѣ носи́ма возлага́ютъ на пле́ща члвческа, пе́рсто(м) же свои(м) не хотѧ(т) дви́гнути и́хъ. То́є чита́ючи, грѣ(ш)ни(к) не пови́не(н) в(ъ)пада́ти в ро(с)па(ч), а́ле пови́не(н) за грѣхѝ своѝ поку́товати, те́ди єму̀ бгъ грѣхѝ егѡ̀ ѡ(т)пу́стит(ъ). Нале́житъ єщѐ сповѣ́дникови уважа́ти, якїй члвк(ъ) є́ст(ъ) сповѣда́ючїйсѧ, чи бога́тїй, чи убо́гїй, чи здоро́вы(и), чи хо́рїй. Єслѝ бога́тїй, на(з)начи́т(и) єму̀ єпїте́мїю, жебы̀ ялму́жну дава(л) убогимъ албо̀ жебы̀ образы̀ до цркви, албо̀ зво́нъ, албо̀ ке́лѣх(ъ), албо̀ лѧ́мпу, албо̀ кади́лницу, албо̀ ри́зы сщеннѣ́чикїє, албо̀ стїха́ръ дїа́конскїй спра́ви(л). Єслѝ убо́ги(и), казати єму̀, жебы̀ в(ъ) мн(с)трѣ̀ послугова́л(ъ), // дрова́ руба́лъ, въ печѝ по ке́лїѧхъ пали́л(ъ) и назначе(н)ноє послуша́нїє и́ншоє чини́лъ. Єслѝ здоро́вый є́стъ, неха́й по́ститъ, покло́ны б(ь)єтъ, єслѝ хо́рїй є́стъ, неха́й про́ситъ сщенниковъ и зако(н)никовъ, жебы сѧ за не́гѡ бгу млили и са́м(ъ), є́сли мо́жетъ, хо́т(ъ) ле́жачи неха́й бгу млитсѧ, жебы̀ єму̀ грѣхѝ бгъ ѡ(т)пусти́лъ и да(л) єму̀ здоро́в(ъ)є. И неха́й стара́єтъсѧ, жебы̀ єму̀ сщенники оста́тнеє помаза́н(ъ)є ѡ(т)пра́вили, бо та́мъ и грѣхѝ ѡ(т)пуще́ны быва́ютъ, и члвкъ хо́рїй можетъ здоро́вы(м) зоста́ти, якѡ ап(с)тлъ Їѧ́ковъ в(ъ) главѣ̀ є, написал(ъ).

Marginal notes: 3 зв. (beside «жебы̀ в(ъ) мн(с)трѣ̀...»); 3 (beside «воскр(с)нїи»); Лу(к) .зї. (beside «волоса́ми»); Іѡа(н) ка. (beside «о́вца моѧ̀»); Ма(ѳ) .кг. (beside «возлага́ютъ»); Іѧко(в) є. (beside «пра́вили»); Бо(н)фи́нъ книга г. ѡ речахъ (beside «Приклад(ъ)»).

П р и к л а д (ъ) з н а м е н и́ т ї й о и́ с п о в ѣ д и д л ѧ с п о в ѣ д н ы к а и д л ѧ с п о в ѣ д а́ ю ч о г о с ѧ т у́ т ъ н а п ѣ -

ГРѢХИ РОЗМАИТЇИ

вократцѣ написанныѣ,

Для сповѣдника и до исповѣдающагосѧ належатъ,

Жебы до сповѣди готующїйсѧ книжку
тую читалъ и видалъ, якихъ маетъ грѣ-
ховъ сповѣдатисѧ, и жебы сповѣдникъ
тую книжку читаючи вѣдалъ, якихъ
его маетъ на исповѣди слухати грѣховъ,
и ѡдныхъ разрѣшити.

В ЧЕРНѢГОВѢ

Рокꙋ ахпе мцѧ Февралѧ, днѧ ѕi.

Презъ Велебного въ Бзѣ ѡтца

IѠАНIКIЯ ГАЛЯТОВСКОГО,

Архимандриту Черниговского Елецкого,

свѣтꙋ поданы.

«Грѣхи розмаитїи». Чернігів, 1685. Титульна сторінка.

Грѣхи троякіи сутъ, которыхъ сѧ повинни смо выстерѣгати, учинкωвъ злыхъ, бо на страшнимъ судѣ ωбѧвитъ бгъ учи(н)ки наши всему свѣту и ведлугъ учинковъ наших(ъ) будетъ насъ судити. Такъ мовитъ стый Іωанъ Бгословъ в(ъ) апокалифи: книги розгнушасѧ и судъ пріѧша ме(р)твецй ω(т) написанныхъ въ кни//гахъ подѣломъ ихъ. Книгами называютъсѧ сумлѣнѧ наши, на которы(х) вшелѧкіє учинки наши написаны суть, добріє и зліє, которіє смо чинили ω(т) дити(н)нныхъ лѣтъ ажъ до смрти своєй вeдлу(г) стогω Іωанна Бгослова мовѧчого: дѣла бо ихъ ходѧтъ во слѣдъ с(ъ) ними, повинни смо выстерѣгатисѧ и словъ злих(ъ), бо кто слова зліє мовитъ, обмовлѧєтъ когω, ωсуж(д)аєтъ, ωскаржаєт(ъ), лаєтъ, славу чужую шарпаєтъ албо иншіє спросные слова мови(т), муситъ за нихъ в(ъ) днь ωстатній ω(т)казовати. Так(ъ) мовилъ Хс: всѧко слово празно, єже аще рекутъ члвци, воздадѧтъ ω немъ слово в(ъ) днь судный. Пови(н)ни смо выстерѣгатисѧ и помысло(в) злыхъ, бо и за помисли зліє будет(ъ) Хс людей [!] судити. // Такъ мовитъ Соломонъ: строптиваѧ помышленіѧ ω(т)лучаютъ ω(т) бга, длѧ то(г)[о] и Хс до фарисеовъ мовилъ: воскую вы помышлѧєте лукаваѧ во ср(д)цахъ ваши(х). Зачимъ не повинен(ъ) члвкъ на жаденъ грѣ(х) и(з)волѧти, ни на учинокъ злый, ни на слово злоє, ни на мысль злую, бо Товіѧ до сна своєгω мовилъ: стережи, да не нѣкогда грѣху изволиши.

Апо(к) .к. 19 зв. Ма(т) .si. 20 Пре(м).ā. Ма(т) ѳ. То(в).ді.

Грѣхи двоѧкімъ способомъ стаютъсѧ, чинен(ъ)ємъ и ωпущен(ъ)ємъ

Бω пр(о)ркъ Двдъ написалъ: уклони(с) ω(т) зла и сотвори благо. которій теды члвкъ не удалѧєтьсѧ ω(т) зло(г)[о], але чинитъ злоє, смѣєтсѧ, жартуєтъ, упиваєтсѧ, музики длѧ танцо(в) слухає(т), // дховныхъ людей сщенникωвъ и законникωвъ зневажаєтъ, ω свѣцкую сѧ славу прожную стараєтъ, такій грѣши(т) чинен(ъ)є(м). Которій зась члвкъ порожнюєтъ, набоженства не ω(т)правуєтъ и не слухаєт(ъ), пост(ъ), послушаніє, терпеніє, молчаніє, чулост(ъ) и тихость занехиваєтъ, такій доброгω не чинитъ и доброє ω(т)пущаєтъ и грѣшитъ ωпущеніємъ.

Ψа(л). лѕ. 20 зв.

Грѣхи родителскіи смертію невинныхъ дѣтей малыхъ губѧтъ

Бω по(д) часъ потопу на свѣтѣ з(ъ) родичами винными и дѣтей невинныхъ затопи(л) бгъ водами в(ъ) Содомѣ и Го(м)мори, также з(ъ) родичами ви(н)ными дѣтей невинны(х) спалилъ бгъ ω(г)немъ сѣрчистимъ, єднакъ маємо вѣ//дати, же то дѣтей невинныхъ бгъ не караєтъ, але караєтъ родичовъ злыхъ, ω(т)ца и мтку, которіє, гладачи на болъ и утрапен(ъ)є дѣтей 21

своихъ, бárзѣй болѣю(т) ср(д)цемъ и бóлшеє утрапéн(ъ)є в(ъ) ср(д)цу своє(м) маютъ. Тáкъ цра Двда карáлъ бгъ за грѣхѝ єгѡ, бо мóвилъ ємỳ пр(о)-
в. Ца(р) .ві. ркъ Наѳáнъ: снъ тво(и), ро(ж)дéйсѧ ѡ(т) тебѐ, смртїю умрéт(ъ). Дáлей написано: и сокрушѝ г(с)дь дѣтище, ѝже родѝ женà Урїйна Двду. До тогѡ мл(с)рдїє то своє́ бгъ дѣте(м) малѝмъ ѡсвѣдчáет(ъ), ґди ѝхъ доча(с)ною сме(р)тїю навѣжáєтъ, жебы̀ онѝ пóтимъ рóдичовъ своихъ злы́хъ не наслѣдовáли, не чинили грѣхóвъ ты́хъ, котóрїє рóдичи чи́натъ, и жебы̀ не пошлѝ
Прє(м). д. до пéкла на вѣчную сме(р)ть. Тáкъ мóвитъ Соломóнъ: восхищéнъ бы́сть, да
21 зв. не злобà и//змѣни́тъ рáзумъ єгѡ илѝ лéсть пре(л)сти́тъ дшу єгѡ.

Грѣхи заразливыи ѡ(т) якóгѡ члвка учинéнїи члвка ѝншогѡ заражáю(т)

Якѡ в(ъ) тѣлѣ члвчомъ длѧ̀ єднѡ(г)[о] члóнку болѣючогѡ болѣютъ
в(ъ) Ко(р) .ві. ѝн(ъ)шїє члóнки вéдлу(г) ап(с)тла Пáвла мовѧ́чогѡ: áще стрáжде(т) єди(н) ýдъ, с ни(м) стрáждутъ всѣ ýди. Такъ в Рéчи Посполи́той, котóраѧ тѣломъ называ́єтъсѧ, длѧ̀ єдногѡ̀ злóго члвка мнóгихъ людéй дóбрихъ бгъ карáєтъ. Дознáли того їильтѧ́не, которихъ вóйско мýсѣло утѣкáти пре(д) нéпрїѧтелѧми своими, обывáтелѧми га(и)скими и забито в(ъ) войску тридцать и
22⁹ Їсу(с) На(в) .з. шѣсть жолнѣровъ длѧ̀ єдногѡ̀ злóгѡ Ахáра жолнѣра, которо(г)[о] // ґди вéдлугъ роскaзáнѧ бжого смртїю скарáли и ѡ(т) себѐ выкоренили, на тóй чáсъ перестáвъ бгъ гнѣватисѧ, нéпрїѧтелми ѝхъ карáти и з(ъ) свѣта выкоренѧ́ти. Їзъраильтѧ́не всѣ зостáли проклѧтими. Тáкъ мóви(л) бгъ до Їсýса Нáвvна: не возмóгутъ снове Іилеви стáти пре(д) лицéмъ врáгъ своихъ, но хребéтъ ѡбратѧ́тъ пре(д) врагѝ своими, ÿкѡ клѧ́твою стáша и не приложỳ к семỳ
а. Ко(р) .є. быти с вáми. Аще не измете клѧ́твы ѡ(т) себѐ сáми. Длѧ тогѡ̀ мóвитъ ап(с)тлъ Пáвелъ: мáлъ квáсъ всѐ смѣшéнїє квáситъ.

Грѣхи противъ учи́нковъ млр(д)ныхъ

Двоѧ́кїи учи́нки млр(д)нїи сýть, єднѝ до тѣла налéжатъ, голóдногѡ
22 зв. на//корми́ти, прáгнучого напойти, нагóго приѡдѣти, принѧ́ти в(ъ) дóмъ свóй гóстѧ, прихóднѧ и убóгого, вѧ́знѧ навѣди́ти и потѣшити, хóрого тáкже навѣди́ти и ѡ здорóв(ъ)є єгѡ̀ старатисѧ, ме(р)твогѡ погребстѝ кóштомъ свои(м), єслѝ по нéмъ ничóгѡ не зостáлосѧ. Котóрїй тéди члвкъ голóдногѡ не корми(т), прагнýчого не пóитъ, нагóго не приодѣвáєт(ъ), не прїймýєтъ в(ъ) дóмъ свóй гóстѧ, прихóднѧ и убóгогѡ, изъ дворà ѝхъ выганѧ́єтъ, вѧ́знѧ не навѣжáєтъ, мовачѝ, же бýдетъ ѡ(т) вѧзéнѧ вóлный, тáкже хорого не навѣжáєтъ и ѡ здорóв(ъ)є сѧ єгѡ̀ не стáраєтъ, ме(р)твогѡ кóштомъ своймъ не погрѣбáєтъ, єслѝ нѣ мáшъ за що погребстѝ єгѡ, зачи(м) такїй члвкъ грѣ-
23 шитъ противъ млр(д)ныхъ учи́нковъ, до тѣла // належáчих. Другїє учи́нки мл(с)рдные дши налéжа(т): грѣшнаго ѡдвестѝ ѡ(т) грѣхà до покаѧ́нїѧ, не-

умѣетнаго научити вόлѣ и приказáна бжогω, потребýючому порáди дáти,
здорόвую порáду, до чогὼ дόброго, млтисѧ бгу за всѣх(ъ) людéй, котόрїє
лáски бжои потребýютъ, смýтногω потѣшити не тúлко слόвω(м), але й учúн-
комъ, наворочáти людéй невѣ́рныхъ до вѣ́ри правослáвнои и недопýщати
людéм(ъ) невѣ́рным(ъ) хр(с)тїѧ́нъ правослáвныхъ звόдити, ω(т)пускáти лю-
демъ крúвды и урáзи свой, котόрїє ω(т) нúхъ мáемо, зачúмъ котόрїй члвкъ
не хόчет(ъ) грѣшника ω(т)вестѝ ω(т) грихà до покаѧ́нїѧ, не хωчетъ неумѣетъ-
нагω научúти вόлѣ и приказáна бжогω, не хόчетъ потребýючωму порáди
до чогὼ дόброгω // дáти порáду здорόвую, не хόче(т) млтисѧ бгу за всѣ(х) 23 зв.
людéй, котόрїи лáски бжеи потребýютъ, не хόче(т) смýтно(г)[о] потѣшит(и)
áнѣ слόвомъ, áнѣ учúнкомъ, не хόчетъ наворочáти людéй невѣ́рны(х) до
вѣ́ри правослáвнои и допущáєтъ людéмъ невѣ́(р)ны(м) хр(с)тїѧ́нъ право-
вѣ́рныхъ зводúти, не хόчетъ лю́дем(ъ) ω(т)пускáти крúвды и урáзы своéи,
котόрую ω(т) нúхъ мáєтъ, такїй члвкъ грѣшúтъ протúвъ учúнковъ мл(с)рд-
ныхъ, дши члвчой налéжáчихъ.

Грѣхи протúвъ трόхъ добродѣтелей єѵ(г)лскїхъ, протúвъ убόзства добровόлногω и чистотѝ и послушéнства

Тыи трѝ добродѣтели єѵ(г)лскїи ωсоблúве монáхи, зáконнїки ве(д)лугъ
ωбѣтници своéи до смéрти своéи заховýютъ, заховýютъ добровόлноє // 25[10]
убόство, же лю́бо, що-кόлвекъ могýтъ мѣти, єдна(к) мѣти не хотѧ́тъ и ср(д)ца
до бога(т)ства не прикладáютъ, вéдлугъ наýки Хвои: блжéнни нúщїи дхомъ
ѧ́кω тѣхъ éстъ цр(с)тво нб(с)ноє, заховуютъ чи(с)тост(ь) и нечúстыхъ пό- Ма(т) є.
мысловъ до ср(д)ца своéго не припущáютъ, слýхаючи наýки Хвои: блжени
ч(с)тїи ср(д)цемъ, ѧ́ко тыи бга узрѧ́тъ, заховýют(ъ) послуше(н)ство стáр-
шому своéму, слýхаючи єгὸ ѧ́кω самόго Ха, поневáжъ Хс былъ послýш- Фили(п) в.
ный бгу ω(т)цу своéму, ведлугъ слόвъ ап(с)тлскїхъ: смирúвъ себѐ, послуш-
лúвъ бывъ дáже до сме(р)ти. Котόрїи теды лю́де не прїймýютъ убόзства
доброво(л)ного, не заховýют(ъ) чи(с)тости в(ъ) ср(д)цу своéмъ и не приступý-
ют(ъ) з(ъ) послушéнство(м) до старшόго своéгω, такїи грѣшáтъ // прόтивъ [11] 25 зв.
трόхъ добродúтелей євáнгелскихъ.

Кωнецъ грѣховъ показуєтъ припáдки ωкόло спόвѣди, котόрїи налéжитъ сповѣднику вѣдати

Єслѝ не єдногω ѧзыка сповѣдáючийсѧ éстъ з(ъ) сповѣднико(м), мόжетъ
и прéзъ тол(ъ)мачà та(м) же з ни(м) бýдучагω сповѣдáтисѧ, тáкже мόже(т)
ктὸ пре(з) писáнїє, дáнноє сщеннику до читáнѧ и сáмъ вéсполъ сповѣдáю-
чийсѧ з(ъ) нúмъ тáмъ бýдучи сповѣдáтисѧ. Єслѝ бы кáючийсѧ жáдною мѣ-
рою длѧ̀ в(ъ)стúду своéгω сáмъ грѣхόвъ своúхъ вымовити не мόглъ, єслѝ
зáсь ктὸ нѣмый є(ст) и глухї(и), єслѝ умѣет(ъ) писáти, нехáй грѣхи свой,
написáвши, на úсповѣди сщенниковѣ длѧ прочитáнѧ принесéт(ъ), // а єслѝ 26

Дѣла-ло(с) тоє році ~ахиѕ. писа́ти не умѣєтъ, неха́й помава́нїємъ, то єстъ зна́ками сповѣдаєтъса. В Малой Россїи, на Волиню, єди́нъ сщени(к) на има̑ Ма́рко захорѣлъ та́къ, же хороба єму мову замкнула, мѣлъ ѡнъ слу́хъ до́брїй, ро́зумъ и па́мать и хотѣлъ сповѣда́тиса, але не мо́глъ мо́вити, пришо́лъ до негѡ єде́нъ ієромона́хъ и мо́вилъ єму̀: вы́мовъ мнѣ̀ слова̀: та́къ, нѣ̀. А а̑ тобѣ̀ розма́итые грѣхѝ бу́ду вилѣча́ти. Єслѝ які́й грѣ́хъ учини́ле(м), мо́въ: та́къ; а єслѝ не учини́лесь, мо́въ: нѣ̀. И таки(м) спо́собомъ всѣ́хъ грѣхо́въ свои́хъ вы́сповѣдалса. По́тимъ сповѣ́дникъ до негѡ мо́вилъ: чи жа́луєшъ за ты́є всѣ̀ грѣх(и) свои̑? Ѡнъ рукою в(ъ) пе́рси свои̑ уда́рилса и промо́вилъ: жа́лую. В то́й ча́съ

26 зв. роз//грѣши́лъ єгѡ сповѣ́дникъ ѡ(т) всѣ́хъ грѣхо(в) єгѡ во има̑ оца и сна и с(т). дха.

Єще напи́сано въ Зверца́длѣ при́кладовъ, же єде́нъ грѣ́шникъ захорѣ́лъ, пришо́лъ до негѡ єде́нъ пусте́лникъ побо́жный и напомина́лъ єгѡ, жебы̀ спо-

При́клад(ъ) ві ѡ ро(з)пачи́ вѣда́лса грѣхо́въ свои́хъ, але ѡнъ в(ъ)па́лъ в(ъ) ро́спачъ дла̑ вели́кихъ и мно́гих(ъ) грѣхо́въ свои́хъ и не хотѣ́лъ сповѣда́тиса и мо́вилъ: нѣ́чогѡ мнѣ̀ спо́вид(ь) не помо́жетъ, бо́лшїє грѣхѝ моѣ̀ суть, ни́жъ мл(с)рдїє бжїє. Мо́вилъ єму̀ пусте́лникъ: а̑ на се́бе всѣ̀ грѣхѝ твои̑ беру̀ и за ни́хъ поку́товати бу́ду и на стра(ш)ном(ъ) су́дѣ бу́ду за грѣхѝ твои̑ бгу ѡ(т)повѣда́ти, а а̑ що-ко́лвекъ бгу служи́лемъ и добрїє учи́нки чини́лемъ, всѣ̀ ты́є заслу́ги мои̑

27 и учи́нки до́брїє тобѣ̀ // даю. Позво́лилъ на то́є грѣ́шникъ, ґды та́къ помѣна́лиса. Мо́вил(ъ) до негѡ пусте́лникъ: а̑ бу́ду за твои̑ грѣхѝ поку́товати, пе́рше мо́въ мнѣ̀ що́ съ зло́гѡ учини́лъ, жебы(м) вѣ́далъ, за щ̀о ма́ю поку́товати. Грѣ́шникъ незличѡные грѣхѝ свои̑ повѣда́лъ и жа́дногѡ в собѣ̀ не затаи́лъ. Ре́клъ пусте́лникъ: чи жа́луєшъ за ты́є грѣхѝ свои̑? Ѡ(т)повѣ́ди(л): жа́лую. А пусте́лникъ мо́вилъ: а̑ те́жъ разриша́ю тебѐ вѡ има̑ оца и сна и стгѡ дха. По́тимъ уме́ръ то́й члвѣ(к) и по сме́рти показа́лса тому̀ пусте́лнику и мо́ви(л), же бы́лъ на доро́зѣ збавле́нїа, а тобѣ̀ г(с)дь бгъ двоа́кую запла́ту нагото́валъ дла тогѡ, же мене ѡ(т) ро́спачи выба́вилесь и вели́кую

27 зв. любо́въ мнѣ̀ показа́лесь. //

Єще хи́трїє лю́де хи́трую спо́видь, хи́трими слова́ми покри́тую, чи́натъ. Такъ, єде́нъ сповѣдалса забо́йца и не сказа́лъ, же члвка заби́въ, але мо́ви(л): горне́цъ гли́наный розби́ле(м). Та́кже зло́дѣй сповѣда́лса и не каза́лъ, же кона̀ укра́въ, але мо́вилъ: ѡ́куна улови́лем(ъ). И сповѣ́дника ѡшука́ли, и сповѣ́дникъ тогѡ не зрозумѣ́лъ и розгрѣши́лъ ихъ и жа́днои поку́ти не зада́л(ъ) и́мъ, зачимъ розу́мный сповѣ́дникъ пови́нен(ъ) бы́лъ пита́ти, що значитса горне́цъ гли́наный, що зна́читса ѡ́кунь, и в то́й ча́съ епите́мїю и́мъ зада́ти и ѡ(т) грѣхо́въ и́хъ розриши́ти.

Ту́тъ же при концу̀ грѣховъ нале́житъ вѣ́дати сповѣ(д)никовѣ, жебы̀

28 ласка́ве, поко́рне, кро́тко, не з гнѣ́вомъ и не з фу//ками до сповѣда́ючогоса мо́вилъ и ѡ(т) спо́вѣди єгѡ не ѡ(д)огна́лъ и не ѡ(т)стра́шилъ, дла тогѡ ап(с)-

Гала́тъ ѕ. толъ Па́вєлъ написа́лъ: вы̀, дховные, исправла́йте тако́вагѡ дхомъ кро́тости, блюды́й себѐ да нѐ и ти искуше́нъ бу́деши. До тогѡ сповѣ́дникъ жебы̀ ѡ(т) грѣхо́въ ѡ(т)вѣ́лъ и ѡ(т)да́лилъ члвка, пови́ненъ єму̀ припомина́ти ѡс-

Сира(х) .з. та́тнїє ре́чи: сме́рть, стра́шный су́дъ, пе́кло и ца́рство нб(с)ноє, ко́торїє спомина́єтъ Іс́усъ Сира́хъ, мо́вачи: помина́й послѣ́днаа своа̀ и вовѣ́ки не

согрѣшиши. На шстáтокъ повинен҇ъ сповѣдникъ заховáти печáть спóвѣди, печáть зась éстъ шбовѧзокъ таéна рéчей на спóвѣди слышáныхъ, якѡ печáть не допускáетъ изавлѧти тогѡ, що в листѣ под нéю є(ст) // написано, бо сáм(ъ) 28 зв.
чл҇вкъ самóму сповѣдниковѣ грѣхóвъ своихъ сповѣдáетъса, зачимъ сáмъ сповѣдникъ говине(н) грѣхи чужїє в(ъ) ср(д)цу своє(м) тайти, нѣкóму не шбавълѧти, але молчáнїемъ якъ печáтю в(ъ) сéрдцу своéмъ запечáтовати Ψa(л).
и мóвити слова Дв҇довы: да не возглголють устà моѧ дѣлъ чл҇вческихъ, бо si.
єслй бы ктò спóвѣдь шбавилъ, тáкогѡ смéртю дх҇овноє и свѣцкоє прáво кá-
жетъ карáти. //

29

ПРИМІТКИ

[1] У стародруку помилково 2; [2] Квадратні дужки у стародрукові; [3] У стародруку номер аркуша не проставлено; [4] Квадратні дужки в стародрукові; [5] У стародруку помилково 15; [6] У стародруку помилково 15; [7] У стародруку помилково 14; [8] У стародруку помилково 19; [9] У стародруку номера аркуша не проставлено; [10] У стародруку помилка в пагінації, випущено цифру 24; [11] Слово написане на кустусі, на наступній сторінці помилково пропущене.

БОГИ ПОГА́НСКЇИ
В(Ъ) БОЛВАНА́ХЪ МѢ́ШКАЮЧЇИ, ДУ́ХОВЕ ЗЛЫЙ, ТУ́ТЪ ЖЕ ПОСПО́ЛУ И́Х(Ъ) РОЗМАИТЇИ ЗЛОСТИ НАПІ́САНИ. ЖЕБЫ ХР(С)ТЇА́НЄ ПРАВОВѢ́РНЫИ МОГЛИ́ Ѡ(Т) СЕБЕ́ ЗЛЫ́ХЪ ДУ́ХОВЪ ѠДОГНА́ТИ, И ПОДОПТА́ТИ, И ПОПЛЮВА́ТИ, И СИ́ЛУ И́ХЪ ЗЛАМА́ТИ, И НА(Д) НИ́МЫ ТРИУМФОВА́ТИ.
В(Ъ) ТУПѠГРА́ФЇИ ЧЕРНѢГОВСКОЙ ТРОЕ́ЦКОЙ.

РО́КУ Ѡ(Т) РОЖ(Д)ТВА́ ХВА̃, АХПЅ. МА́А А̃. Ѡ(Т) ВЕЛЕ́БНОГѠ В(Ъ) БГ̃У Г(С)ДИ́НА Ѡ(Т)ЦА́ ІѠАНѢКИЯ ГАЛЯТОВСКОГѠ АРХИМА(Н)ДРИТИ ЧЕРНѢГОВСКОГѠ ЄЛЕ́ЦКОГѠ СВѢТУ ѠБАВЛЕ́ННЫ *

ПРЕДМОВА ПОКА́ЗУЄТЪ РОЗНИ́ЦИ МЕЖИ БОЛВАНО́М(Ъ) ПОГАНСКИМЪ И О́БРАЗОМ(Ъ) ХР(С)ТЇА́НСКЇМ(Ъ)

Пе́ршаа розни́ца е́стъ, же пога́не болвано(в) за бого́въ мѣ́ли, а мы́,
Ісхо(д). к. хр(с)тїа́не правовѣ́рнїи, о́бразовъ за бого́въ не ма́ємо, слу́хаючи приказа́-
на бж̃гѡ: да не бу́дутъ тебѣ бо́зи и́ны развѣ менѐ. Дру́гаа розни́ца е́стъ,
же ѡ́бразъ е́стъ подобе́нство правди́воє правди́вои ре́чи, кото́раа была̀ н
10 зв. нн. свѣ́тѣ. Болва́нъ за́сь е́стъ фалши́воє подобе́нство ре́чи // фал(ъ)ши́вои, ко-
то́раа нѣ́гды не была̀ и не бу́детъ на свѣ́тѣ, дла того̀ ап(с)лъ Па́вел(ъ) напи-
а̃. Ко(р). и̃. са́лъ: вѣ́мы я́кѡ ничто́же и́долъ в(ъ) ми́рѣ. Тре́таа розни́ца е́стъ, же пога́-
не болвано́мъ самы́мъ кла́налиса, не кому̀ и́ншому. А мы́, гды о́бразомъ
кла́наємоса и шану́ємо и́хъ, не чи́нимо, вла́сне, и ѡсобли́ве того̀ покло́ну и
пошанова́н(ъ)на о́бразовѣ, а́ле чи́нимо кому̀ и́ншому, покло́нъ нш̃ъ и по-
шанова(н)нє нш̃е стага́єт(ъ)са вла́сне и ѡсобли́ве до тогѡ̀, чи́й єсть о́бразъ: когѡ̀
о́бразъ пока́зуєтъ, стага́єт(ъ)са на́шъ покло́нъ и на́ше пошанова́н(ъ)нє а́л(ь)-
Євре(и) аі. бо до Хр(с)та, а́лбо до пр(с)тои бц̃ы, а́лбо до ап(с)ла, а́лбо до пр(о)рка, а́л-
бо до и(н)шого ст̃го, кото́рого о́бразъ презенту́єтъ: я́кѡ патрїа́рха старѡ-
за́конный Іа́кѡвъ, умѣра́ючи и бл̃гословлачи́ синѡ́въ Іѡ́сифѡвыхъ, покло-
Ісхо(д). к. ни́са на коне́цъ жезла̀ єгѡ̀, єдна́къ тѡ(и) покло(н) не же́злу, не палца́товѣ
Іѡ́сифѡвому, а́ле вла́сне и ѡсобли́ве само́му Іѡ́сифѡвѣ бы́лъ учине́нный.
Четве́ртаа розни́ца е́стъ, же бол(ъ)вано́въ не каза́лъ бг̃ъ чини́ти: не сотво-
11 нн. ри́//ши себѣ̀ куми́ра [то єсть бол(ъ)вана] [1]. О́брази за́сь херуви́мовъ каза́лъ
Ісхо(д) кє. бг̃ъ Моvсе́ѡвѣ з(ъ) злота выл(ъ)лати, мо́вачи: сотвори́ши два̀ херуви́ма
зла́та из(ъ)ва́анна. Па́таа розни́ца е́стъ, же болвани̇̀ пога́нскїи каза́лъ
Дѣте(р) ві. бг̃ъ круши́ти и псова́ти, мо́вачи: ва́анныа [тѡ е́стъ болвани] [1] боговъ и́хъ
изѡ(ж)жетѐ на ѡгнѣ̀, и поги́бнетъ има̀ и́хъ ѡ(т) мѣ́ста тогѡ̀. Херуви́мскихъ
в̃. Ца(р) ѕ. за́сь ѡ́бразовъ, постановле́ныхъ на скры́нѣ прими́ра, О́за гды не пошано-
ва́лъ, ва́жилса скры́нѣ примы́ра рука́ми своими доткну́ти, смр̃тїю е́стъ
ѡд(ъ) бг̃а скара́нный. Ше́стаа розни́ца є(ст), же в(ъ) болванѣ̀ дїа́волъ фал-
ши́вый богъ пога́нскїй ме́шкалъ и пога́номъ ѡд(ъ)повѣда́лъ, а в(ъ) херу-

* Примірник, яким ми користувалися, дефектний — немає кількох аркушів. У цьому виданні опускаємо одну передмову і присвяту.

вимскі́хъ ѡбразáхъ правдивый бгъ мéшкалъ и свои таéмницн бзкі́и ѡзнаймовáлъ ізраил(ъ)тѧнѡмъ, до Моусéа мóвачи: сотвори́ши два̀ херуви́ма ѡ(т) обо́ю у́глу, раскрылѧ́ючі́иса верху̀ ѡгинѧ́юще кры́ли своими ѡцѣщéнїе, лицѐ же єю к(ъ) себѣ, къ ѡцѣщéнїю, и возвѣщу́са те//бѣ ѡ(т)ту́ду, и глю тебѣ совы́шше ѡцѣщéнїа, мéжду двѣма херувы́мѡма я́же су́ть на(д) кѵѡтѡмъ — Ісхо. кє. — 11 зв. нн.

свѣдѣнїа, и по всему̀ ели́кѡ заповѣдáхъ тебѣ къ синѡмъ Іилевы(м), ту(т) ѡцѣщéнїем(ъ) называéт(ъ)са ублагáл(ь)на, инáчей вырóчница. До тогѡ належитъ вѣдати, же в(ъ) кóждѡмъ óбразѣ єди́нѡмъ двѣ рéчи су́ть, матéрїа и фóрма, котóрїи реáлѣтеръ, речевѣсте рознѧтса. Мы тéды, хр(с)тїѧне, в(ъ) образѣ не матéрїю, áле фóрму шану́емѡ, напри́кладъ в(ъ) ѡбразѣ Хвѡмъ, албѡ пр(с)тóи бци éстъ матéрїа злóтѡ áлбо срѣбро áлбо дороги(и) кáме(н)є, áлбо ко(ст) слонїовая, áлбо єдвáб(ъ), áлбо фáрба зелéная, червóная албо и́ншая. Фóрма тежъ тáмъ éстъ подобéнствѡ Хр(с)та̀ бга ншегѡ, з(ъ) тогѡ злóта, áлбо срѣбра, áлбѡ з дорогóго кáмена, албо з(ъ) кóсти слонїовои, áлбо з(ъ) єдвáбу, áлбо з(ъ) и́ншои матéрїи учинéноє, áлбо якóю-кóлвекъ фáрбою вы́малїованноє подобéнство пр(с)тóи бцы. Ѿтожъ ми, хр(с)тїáне, óбра//зовѣ тому̀ кланяючиса, не матéрыи клáняємоса, áле клáняємоса — 12 нн.

фóрмѣ, подобéнству Хр(с)та бга нáшего, áлбо подобен(ъ)ству пр(с)то(и) бцы. // — 12 зв. нн.

ЗЛОСТИ РОЗМАЙТЇИ БОГОВЪ ПОГАНСКИХЪ, ДУХОВЪ ЗЛЫХЪ, КОТѡРЫИ ЛЮДЕМЪ ОНЫ ЗА ДОПУЩЕНЇЕМЪ БЖЇИМ(Ъ) ЧИНѦТЪ

Такъ Іѡву прáведнѡму за допущéн(ъ)ємъ бжіимъ дїáволъ вели́кїи злóсти чини́лъ, бѡ напи́сано: дня̀ єдногѡ, гды̀ синóве єгѡ и цóрки и́ли и пилѝ в(ъ) дóму брáта своéгѡ, пришо(л) вѣстникъ до Іѡва, мѡвачи: волѝ ѡрáли и ѡсли́ци на пу́щи вéдле ны(х) былѝ, алѐ вы́пали сабéйчикове и побрáли всѐ // и слу́ги мечéмъ побы́ли. Єщѐ тóй не доконч(л), гды вѣстникъ дру́гїй пришóлъ мóвачи: огóнь з(ъ) нба з(ъ)ступи́лъ и овци всѣ з(ъ) слугáми погуби́лъ, єщѐ тóй домовлѧ́лъ, а ото трéти(и) вѣстникъ прибѣглъ, мóвачи: халдéйчикове з(ъ) трома у́фами найхали и побрáли велблю́ди и слу́ги позабїáли. Єщѐ и тóй домовлѧ́лъ, а ото и́ншїй вѣстникъ прибѣглъ, мóвачи: — Іѡв(ъ) ā. — 1

гды синóве и цóрки твои́ и́ли и пилѝ в(ъ) дóму брáта своéгѡ первороднагѡ, знáгла удáрилъ вѣтеръ вели́кїй з(ъ) пу́щи и ѡслáбылъ чты́ри у́глы дѡму, и́жъ упáлъ и поби́лъ всѣ дѣти твои́ и ю́жъ помéрли. Áле Іѡвъ, упáвши нá землю поклони́лса бгу, мѡвачи: нáгъ изыйдѡхъ ѡ(т) чрéва мáтере мѡéа, тѡ éстъ ѡ(т) землѣ, нáгъ и пойду̀ тáмѡ. Пóтимъ за допущéн(ъ)ємъ бжіимъ дїáволъ зарази́лъ Іѡва стру́пами вели́кїми ѡ(т) пятѝ ножнóи áжъ дѡ главы̀ и до незнóснои бóлѣзни привѣлъ и убóзства, тáкъ и́жъ в(ъ) гною́ лежáти му́сѣлъ и, взѧвши шкору́пу, ѡтирáлъ ропу̀, з(ъ) болѧчокъ теку́чую. // — 1 зв.

Тáк(ъ)же стого Антóнїа Пустéлника чорты̀ на пу́щи ѡкру́тне з(ъ)би́ли, же ки́лка днїй за мéртвого лежáл(ъ), пóтымъ єму̀ Хс показáлса, до котóрогѡ Антóнїй, в(ъ)здыхáючи, мóвилъ: гдѐ бы́ле(с), слад(ъ)чáйшї(и) Іссе, — В(ъ) жи́тї с҃.

БОГИ

Поганскіи в болванах мешкаючіи, духове зліи, тых же пополную розмаитіи злости

написаніи. Жебы Христіане правовѣрныи могли ѿ себе злыхъ духовъ ѿдогнати, и подоптати, и поплюговати, и силу ихъ зламати, и над ними тріумфовати.

В Типографіи Черниговской. Троицкой.

Року ѿ Рожства Хр҃ва,

аХпе. Мая а.

Ѿ велебного в Бз҃ѣ Гдна Ѿца Іоанникія Галятовского, Архимандрити Черниговского Єлецкого Свѣту, Ѡбявлєнны.

«Боги поганскіи». Чернігів, 1686. Титульна сторінка.

чему сь минѣ не помо́гл(ъ) а не злѣчи(л) ра́нъ моихъ. Почу́въ го́лосъ: бы-лемъ ѧ ту́тъ, Анто́нїй, але мъ гладѣлъ на му́жствѡ и поткан(ъ)є твоє́, не бо́й же сѧ, помо́щника за́вше менѐ бу́дешъ мѣти. То́є почу́вши, Анто́ний вста́лъ и зоста́лъ злѣчо́нимъ и здоро́вымъ. Анто́нїѧ пусте(л).

Та́къ же чо́ртъ зло́сти чини́лъ сто́му Мартиныѧ́нѡвѣ пусте́лникѡвѣ. В(ъ) Житїи с̃. Ма(р). пусте(л).
За побу́дкою шата́нскѡю, блу́дница на имѧ̀ Зо́ѧ з(ъ) мѣ́ста Кеса́рїи в(ъ) нѐнзнїи сѧ поде́ртїи ша́ти убра́ла, а пїе́нкныи и дорогїи ша́ти, тлу́мокъ взѧ́в-ши, пошла̀ до негѡ̀ на пусты́ню, и ско́ро сме́рклосѧ, почала̀ до єгѐ ке́лїи ко-лота́ти, вола́ючи: змилу(и)сѧ, пусти̇̀ менѐ, бо ѕвѣ́ръ менѐ ро(з)ша́рпаєтъ. Мартинїа́нъ стый, милосе́рдїємъ в(ъ)зруше́нный, ѡтвори́лъ е́й две́ры, мо́-вачи: за́втра в(ъ)ста́нь ра́но в(ъ) доро́гу твою̀. Па́ки де́нь пришо́лъ, не//ра- 2
дни́цу ѡ̀ную Мартинїа́нъ стый ѡба́чивши, з(ъ)думѣ́лъсѧ и ре́клъ: пїєнкне сѧ убра́ла, кото́рую що ти е́стесь. А ѡна̀ ро(з)мо́вою своє́ю сердце єгѐ до грѣ-хѹ̀ теле́сногѡ побуди́ла. А́ле ѡ́нъ мо́вилъ: почека́й, вы́йду, єслы̀ ктѡ̀ до ме́-нѐ не йдѐтъ по блгослове́нство. Вы́шовши, назбира́лъ хво́росту сухо́го и, пришо́вши до ке́лии своє́й, вели́кїй ого́нь учини́лъ и по не́мъ ходи́т(и) по-ча́лъ, и окру́тне собѣ̀ но́ги попали́въ. Ви́дачи то́є, нерадни́ца перепроша́-ла ста́гѡ Мартинїа́на и, пла́чучи, проси́ла ѡ пора́ду до спснїѧ, а онъ каза́лъ єй итѝ до Іер(с)ли́му и до Вифлеѡ́му до мн(с)тырѧ двч(с)кагѡ, и та́мъ за грѣ-хѝ свои покѹ́товала. По́тымъ сты(и) Мартинїа(н) з(ъ) ке́лїи вы́шолъ и бѣ́глъ до мо́рѧ, а чо́рт(ъ) смиѧ(л)сѧ з(ъ) негѐ, вола́ючи: ѡто (м) ю(ж) з(ъ) тоє́и ке́-лїи тебѐ вы́гна(л) и тѣ́ло (м) твоє́ спали́лъ, найдѹ̀ ѧ̀ тебѐ и та́мъ, гдѐ идѐшъ, и вы́жену тебѐ ѡ(т)то́ль. Пришо́въ сты(и) Мартинїа́нъ над(ъ) мо́ре и ѡба́-чилъ єдно(г)[о] рыбака̀, и пыта́лъ єгѡ̀, єслы̀ бы̀ ѡ яко́мъ о́стровѣ на мо́рѣ вѣ́далъ, на кото́ромъ нѣ́ктѡ̀ не ме́шкал(ъ), // хотѣ́лъ бы (м) та(м) скри́тисѧ 2 зв.
ѡ(т) про́жногѡ свѣ́та. Ѿ(т)повидѣ́лъ рыба́къ, е́стъ скала̀ єдна̀ мала́ѧ а́ле высо́каѧ и страшли́ваѧ и ѡ(т) землѝ неблизкаѧ, ѡ(т)каза́лъ стый: тако́и мнѣ̀ потре́ба. Ле́чъ и та́мъ не да́лъ поко́ю чо́ртъ Мартинїа́новѣ. Ра́зъ в(ъ)ночы̀ побу́рилъ мо́ре, и пятна́д(ъ)цатъ ло́ктей была̀ вода̀ над(ъ) голово́ю Марти-нїа́новою, и вола́лъ чо́ртъ: ю́жъ тебѐ утоплю̀, Мартинїа́не. А стый ѡ(т)по-вѝдѣлъ: не́н(ъ)знику, ма́ю надѣ́ю в(ъ) г(с)дѣ моє́мъ Іс̃ъ, ижъ тебѐ до конца̀ зотрѹ̀. И моли(в)сѧ бгу, и за́разъ вода̀ ѡ(т)ступи́ла, а чо́ртъ з(ъ) га́нбою зни́кнулъ. Єщѐ сѧ ку́силъ ѡ него, розбы́лъ на мо́ри окрутъ з(ъ) людмѝ, кото́рыи та́мъ всѣ̀ потону́ли, ти́лко єдна̀ слы́чнаѧ па́нна за до́шку сѧ ухва-ти́ла, и по мо́ру плы́вала, вѣ́теръ єй пригна́въ до тоє́и скалы̀, гдѐ бы́лъ стый Мартинїа́нъ, кото́рого, та́мъ ѡба́чивши, поча́ла вола́ти: не да́й мнѣ̀ зги́ну-ти, до́брый члвче, бо̀ и́ншой по́мочи не ма́ю. Ви́дачи то́є, Мартинїа́нъ, и́жъ смрти уйтѝ не могла̀, протѧгну́въ ру́ку и вы́волоклъ єй // з воды̀, а ви́дачи 3
и́жъ ба́рзо пїе́нкнаѧ и молода́ѧ была̀, ре́клъ е́й: соло́ма з(ъ) огне́мъ тру́д(ъ)но сѧ згоди́ти мо́жетъ, не мо́жемъ ту́тъ бы́ти ѡбо́є. То́є рекши, в(ъ)ско́чилъ в(ъ) мо́ре. А делфи́нове, двѣ̀ ри́бы мо́рскїи, з росказа́ннѧ бжого, в(ъ)залѝ єгѡ̀ на хребтѝ свои и на бе́регъ ви́неслы, и в(ъ) Аѳе́нахъ ско́нчилъ живо́тъ свои. А о́нѡ(й) па́ннѣ и́менемъ Фоти́нѣи, на ска́лѣ ме́шкаючой, то́й же

рыба́къ йсти и пи́ти приво́зивъ, и та́мъ ѡна̀ умерла̀, прїйхавши онъ рыба́къ, и знайшо́лъ ей умерлую, и привѣзъ до Цеса́рїи, гдѐ погребе́на.

В(ъ) житїи с(т). Венеди(к). Такъ же стый Венеди́ктъ [щó са зна́читъ блгослове(н)ный] [2], архимандри́та на сторона(х) за́ходныхъ, пришо́лъ едногѡ ча́су до за́кону, касси́нумъназва́ного. Та́мъ и́жъ ещѐ бы́лъ болва́нъ Аппѡли́новъ, онъ тогѡ болвана̀ поби́лъ и покруши́лъ, и на мѣ́сцу то́мъ црковъ збудова́лъ. Дла̀ тогѡ дїаволи, розгнѣвавшиса, не называли егѡ Венеди́ктѡмъ, тѡ̀ естъ блго(с)лове(н)-
3 зв. нымъ, а́ле, вола́ючи, называ́ли егѡ: ма//леди́кте, маледи́кте, то е́стъ прокл҃атый, прокл҃атый, яку́ю спра́ву з на́ми ма́ешъ. Ра́зъ, ґды бра́тїа егѡ будова́ли, показа́лса Венеди́ктовѣ шата́нъ, мо́вачи: пойду̀ до бра́тїи твоей помага́ти роби́ти. Позна́лъ сты(и) Венеди́ктъ, и́жъ мѣ́лъ що(с) зло́е учини́ти, зачи́мъ посла́лъ до бра́тїи, жебы̀ ѡсторо́жний былы̀ Тра́филоса пото́мъ, же чо́ртъ стѣну̀ ѡбали́лъ и едного̀ бу́въ за́конника уби́лъ, кото́рогѡ з(ъ) друзґота́ного ґды стый Венеди́ктъ до себѐ принестѝ каза́лъ и моли́твою своею его̀ ѡживи́лъ, и того́ жъ дна̀ до тоеи жъ робо́ты з(ъ)доро́вогѡ ѡдосла́лъ.

Єфе(с) .ѕ҃. Найба́рзѣй дїаволи на члка воюютъ грѣха́ми, стара́ют(ъ)са ѡ то́е всѣми си́лами, жебы̀ человѣ́ка до грѣха̀ привестѝ моглѝ непрїатели ду́шный. Дла того̀ ап(с)лъ Па́велъ написа́лъ: «Ста́ните у́бѡ препоаса́ни чре́сла ва́ша и́стинною, и оболкшеса во бро́на пра́вды, и обу́вше нѡзѣ въ уготова́-
4 нїе блговѣствова́нїа мїру, над(ъ) всѣ́ми же вос//прїйм҃ѣте щи́тъ вѣры: в не́м(ъ) же во(з)мо́жете вса̀ стрѣлы [зло́сти] лука́вагѡ ра(з)деж(н)енїа угаси́ти, и шле́мъ сп(с)нїа воспрїйм҃ѣте, и ме́чъ дхо́вный [млтву] е́же е́стъ глаго́лъ бжїй». Една́къ не́прїатель ду́шный члвка не мо́жетъ до грѣху̀ приму́сити, еслѝ са́мъ члвкъ на грѣхъ не зозво́литъ, бѡ Іѡву пра́ведному мно́гїи зло́сти дїа́волъ чини́лъ, а́ле до грѣху̀ егѡ не приму̀силъ, понева́жъ бгъ дїа́-
4 зв. волу мѡви(л): сѐ предаю̀ ты̀ егѡ, то́кмѡ дшу егѡ соблюдѝ.//

БОГИ ПОГАНКІИ [!] ДУХОВЕ ЗЛЫИ, ПОКАЗУЮ(Т) ПОЧАТОКЪ СВОИ, НАТУ́РУ ЗЛУ́Ю, ГО́РДОСТЬ И ЗАЙЗРОСТЬ

А́гглъ зостаючѝ в(ъ) нбѣ, хотѣ́лъ бы́ти подо́бный бгу, бѡ мѡвилъ: на нбѡ взыйду̀ и ви́шше звѣздъ нб(с)ны(х) поста́влю пр(с)то́лъ свой на горѣ̀ высо́цѣ, и са́ду на гора́хъ высо́кихъ я́же на сѣ́веръ, взыйду̀ вы́шше ѡ́блакъ и бу́ду
Іса(и). гла(в) дї. ра́венъ вышнему. А́ле за ту́ю го́рдость а́нгела бгъ струти́лъ з(ъ) нба до пе́кла. Та́къ мѡвитъ пр(о)ркъ Іса́иа: ка́ко са спадѐ со нбсѐ денни́ца восходащаа зау́тра. Да́лѣй мѡвитъ: ннѣ же въ а́дъ снийдеши. Дла̀ тогѡ тѡ̀ а́н-
5 гелъ учини́лъ, бѡ мѣ́лъ обавле́н(ъ)е, же снъ бжїй о́зметъ // на себѣ̀ нату́-
Ѱа(л). нѕ҃. ру члвѣ́чую, и тѡй члвкъ садетъ в(ъ) нбѣ на правици бжой, котѡрому, члвкѡвѣ, снѡвѣ бжому, повы́нни агглы кла́натиса, ве́длугъ ѱалмѣ́ти [!] мо́вачогѡ: да покло́натса ему̀ всѝ агглы егѡ. А́ле а́нгелъ, назва́нный Люцѣферъ свѣ́тлый, тому̀ поза́йзрѣлъ и подне́слса в(ъ) го́рдость, не хотѣ́лъ Хвѣ

якω чл̃вкωвѣ кла́натиса. Длѧ̀ тогѡ̀ Люциперъ те́мний зоста́лъ и въ тму̀ кромѣ́шную пошо́въ. Та́къ и тепе́ръ дı̈а́воли, стру́ченı̈и з(ъ) н̃ба до пе́кла, хота́ть бити на землѣ̀ бога́ми, и, в(ъ) болвана́хъ ме́шкаючи, пога́номъ ω(т)повѣда́ли, жебы̀ пога́не и́хъ за бого́въ мѣ́ли, ω кото́рыхъ, бога́хъ фалши́выхъ, ѱал(ъ)мωгра́фъ написа́лъ: всѝ бо́зи язы́къ бѣ́сове, ты́и богѝ пога́нскı̈и дı̈а́воли през(ъ) м(д)рость, и́мъ ω(т) б̃га вла́нную, але през(ъ) и́хъ зло́сть, по́тим(ъ) зопсова́нную, вѣ́дають при́шлı̈и ре́чи, нѣкото́рı̈и, я́къ в(ъ) н̃бѣ а̃ггл̃ъ вѣ́далъ ω при́шломъ въчл̃вче́нı̈и с̃на б̃жı̈а. Ту́ю м(д)рость а́нгеловѣ зло́му ω(т) б̃га вла́нную, припи́суетъ Іезекı̈и́лъ // пр(о)ркъ, мѡвачи: ты̀ єсѝ зна́менı̈є, сличе́нı̈а испо́лнь прем(д)рости и вѣне́цъ доброты̀, и въ пи́щи ра́а бога́тество єгѡ̀ бысть. Ѱа(л) .ч̃е. Іезеки(л) .ки. 5 зв.

В(ъ) тѡ́й ча́съ дı̈а́воловѣ ωзнайми́лъ б̃гъ при́шлı̈є ре́чи. Дω тогѡ̀ на поча́тку свѣ́та, гды̀ уже́мъ дı̈а́волъ учини́лса, мо́вилъ б̃гъ дω ужа̀ тогѡ̀: вра́жду положу̀ посре́дѣ тебѣ̀, и посре́дѣ жены̀, и посре́дѣ сѣ́менемъ твои(м), и посре́дѣ тоѧ̀. Ту́тъ пре(з) невѣ́сту зна́читса пр(с)та́а б̃ца, насѣ́н(ь)ємъ называ́єтса Х̃с, пре(з) ужа̀ значи́тса дı̈а́волъ, кото́рому пр(с)та́а б̃ца го́лову сте́рла, насѣ́н(ъ)ємъ ужо́вымъ лю́де, незбо́жныи еретикѝ, пога́не и христı̈а́не грѣ́шнı̈и са̀ называ́ютъ, кото́рı̈и проти́въ Х̃а грѣха́ми вою́ютъ и ω(т) негѡ̀ звитаже́ни бува́ютъ. // 6

БОГИ ПОГА́НСКı̈И, ДУ́ХОВЕ ЗЛı̈И, МЕ́ШКАЮЧı̈И В(Ъ) БОЛВАНА́ХЪ, ПРИМУШЕ́НИ СТРА́ХО(М) Б̃Жı̈ИМЪ, МО́ВИЛИ ПОГА́НОМЪ ПРА́ВДУ Ѡ ПРАВДИ́ВОЙ ВѢ́РѢ ХР(С)Тı̈А́НСКѠЙ

Ту́ллюсъ, кро́ль ри́мскı̈й, балвохва́лца, пита́лъ в(ъ) Алеѯадрѣє(и) Серапѣ́са болвана̀, щѡ̀ е́стъ б̃гъ. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ ду́хъ злы́й, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючı̈й: «Поча́токъ б̃гъ е́стъ, и сло́вω и д̃хъ то́й же, трѝ су́ть ма́ючı̈и е́днωсть». Ту́тъ злы́й ду́хъ я́сне вы́рази(л), же б̃гъ ω(т)цъ є(ст) поча́тко(м) с̃на и д̃ха с̃то́гω, вы́разилъ я́сне и то́е, же трѝ персо́ни б̃зкı̈и ма́ютъ єднѡ̀ б̃зтвω. Клеме(н). Але- ѯа(н). ω тр(о)- ци с̃.

Пога́не гды̀ пита́ли болвана̀ делфѣ́цкогω, яко́му бы са бо́гу мѣ́ли кла́нати, ω(т)//повѣ́дѣлъ злы́й ду́хъ, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючı̈й, капла́новѣ пога́нскому: не пита́й менѐ ω с̃ты(м) и найвы́шшимъ роди́телю, и с̃ну коха́нимъ вели́кагω повели́тела, и д̃ху, кωто́р[и]й в(ъ)ве́сь свѣ́тъ держи́тъ. Ѡтожъ я́вне и ту́тъ тр(о)цу с̃ту́ю злы́й ду́хъ вы́зналъ, понева́жъ припо́мнѣлъ найвы́шшогω роди́тела, и коха́ногω с̃на єгѡ̀, и д̃ха с̃то́гω, в(ъ)ве́сь свѣ́т(ъ) держа́чогω. Євгνвѣ́нусъ. 6 зв. ω вѣ́чно филı̈зо́фı̈и, ро(з)дѣлъ ωста(т)ны(и).

Авгу́стъ, ри́мскı̈й це́саръ, балвохва́лца, пита́лъ болвана̀ Апо́ллѣна, своéгω бо́га, ω при́шлихъ ре́чахъ нѣкото́рихъ. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ злы́и ду́хъ, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючı̈й, лати́нскı̈м(ъ) язы́кωмъ: ме пу́еръ гебре́усъ ди́восъ де́усъ ипсе губерна́нсъ, цедере се́де юбетъ, тристе́мъ кве реди́ре су́бъ ωркумъ, арисъ ергóдегѣнкъ та́цѣтусь абъ сцеди́то но́стрѣсъ, тω єстъ: дитѧ̀ Баро́нѣ. ли(ст) дı̈.

єурéйскоє, котóроє богáми радитъ, самò бгомъ бýдучи, уступи́ти мнѣ ω(т)-сюль и до смýтногω вернýтиса пéкла кáжетъ, прéто ю(ж) мо(л)чачѝ ω(т) моéго олтáра ω(т)ходѝ.

7 Тýтъ дитà єурéйскоє Хс éстъ снъ бжій, // котóрый з(ъ) нáроду єурéйскогω уроди́лса, и фалшы́вый бѡ́гъ погáнскїй Ха правди́вым(ъ) бгомъ назывáєтъ, котóрїй богѡ́мъ погáнски(м) роскáзовалъ и ряди́лъ ни́ми. Тóє жъ и сáмъ Хр(с)тóсъ, идучѝ на дωбровóлную мýку и смрть за грѣхѝ лю́дскїи, ап(с)тломъ ωзнайми́лъ, же мѣлω на свѣтѣ упáсти и з(ъ)ги́нути пáнство кнà-

Іωа(н) .ві. за тéмности, велзеýла пекéлногω, бѡ мѡ́вилъ Хс: ннѣ кна(з) мíра сегò и(з)-гна(н) бýде(т) вóнъ.

Метафра(с). в жи(т). с҃. Про(к). Язонъ, кнàзь Аргонаавтáрумъ, гды̀ збудовáлъ в зáмку аѳéнскомъ пога(н)скую божни́цу, питáлъ Апóллѣна, болванà делфѣцкогω, комý бы̀ мѣлъ тýю божни́цу пости́ти. Ѿ(т)казáлъ злы́й духъ, котóрїй в то(м) болванѣ мéшкал(ъ): бци нехáй бýдетъ посщенна. Дѣалоса тóє ти́сачею и двомàстѝ лѣ(т) пре(д) рож(д)твѡ́мъ Х(р)вымъ.

Плѣнв книга з҃. 7 зв. гла(в) .єі. В Цизику, мѣстѣ гелеспонскомъ, гдѝ збудовáли божни́цу аргонáвте и питáли Апóллѣна, Пиѳнàсъ назвáнногω, комý бы̀ тýю божни́цу мѣли пости́ти, ω(т)казáлъ злы́й дýхъ, // в(ъ) тóмъ болванѣ мéшкаючїй: Мрїи, слóва пре(д)вѣчнагω рωди́телцѣ, нехáй бýдетъ посщенна. И тóє дѣалоса тогω (ж) чáсу, пре(д) рж(д)ствѡ́мъ Хвымъ, ти́сачею и двомàстѝ лѣтъ.

Метафра(с): в жи(т). с҃. м(ч). Геѡргїа. Цéсаръ Дїωклитїа(н), ωкру(т)ны(и) мучи́те(л) хр(с)тиáскїй [!], гды̀ стóгω мýченика Геѡргїа за Ха мýчилъ, мóвилъ до с҃. Геѡргїа: поклони́са моúмъ бого(м). Ѿ(т)повѣдѣлъ с҃. Геѡргїй: ходѣмω до костéла. Порвáлса цéсаръ и всè мѣстω призвáти казáл(ъ), стáнулъ пре(д) болванóмъ сты́й Юрый и, учини́вши кр(с)тъ, мѡвилъ: чи бóгъ тѝ éстесь, же ω(т) менè ωфѣри потребýєшъ, чи нѣ? Ѿ(т)повѣдѣ(л) дїáволъ, в(ъ) болванѣ мéшкаючїй: «Не éстемъ я жа(д)нимъ бóгомъ, єдéнъ бгъ єсть, котóрогω ты̀ ωповѣдáєшъ». Рéклъ сты(и) Юрый: «Щѡ жъ тýтъ при мнѣ, слузѣ бга правди́вогω, чи́нишъ?» Скóрω тóє рéклъ, зáразъ болвáнъ са ωбали(л) и покруши́лъ, и всѣ болванѝ и́ншїи упали нà землю и покруши́лиса.

8 Юлиáна стóгω постановлéннω Марцѣлчовѣ, // намовлàлъ егѡ, жебы̀ ω(т) Хр(с)тà ω(т)ступи́лъ, áле нѣчóгω не доказáлъ, длà тóгω би́ти егѡ ки-

Сїмеω(н) метаф. в жи(т). с҃. м(ч). Юлїа. àми казáлъ, а пω(д) чáсъ тогѡ битà кїй ламáлиса, и окω єдномý стáростѣ пови(н)ному егω вибили. Рéклъ Юлиáнъ: послýхай менè, стáростω, призовѝ всѣхъ каплáновъ свои(х) и роскажѝ, жебы̀ тѡє óкω з(ъ)лѣчи́ли и мóцъ богóвъ своúхъ показáли, а єслѝ ωны̀ не улѣчать, я̀ зáразъ мѡцю Хр(с)тà, бга моéгω, улѣчý. Стáроста балвохвáлца казáлъ всѣмъ каплáномъ своúмъ до єдногѡ костéла зыйти́са, а богѡвъ ω показáн(ъ)є мóци тоéи проси́ти, але и(м) ω(т)повѣдѣли дїáволи, в(ъ) болвана(х) мéшкаючїи: я(к) ми, в(ъ) тéмностахъ си́дачи, мáємω когѡ просвѣти́ти и в(ъ)зрóкъ єму̀ привернýти? И зáразъ патдесàтъ болванóвъ срѣбрныхъ и золоти́хъ на пóрохъ скрушéнныи и стéртїи зостáли. Юлиáнъ тéди сты́й, окω тóє кр(с)тóмъ сты́мъ пережегнáвши, зáразъ улѣчи(л).

Алеѯа́ндеръ, балвохва́лца, це́саръ ри́мскїй, хотѣ(л) // Хр(с)то́вѣ косте́лъ
збудова́ти и єгѡ̀ межи бога́ми пога́нскїми постáвити, але ѡ(т)ра́дили тыи, 8 зв.
кото́рїи, пыта́ючи бого́въ свои(х), такую ѡ(т)повѣ(д) взѧли̂, же всѣ̀ люде
мѣ́ли би́ти хр(с)тїѧ́нами, єсли бы̀ косте́лъ и́хъ бы́лъ, ѡ(т)ко́л сѧ пока́зуєтъ, Баронѣ. рокъ скд.
і́жъ дїа́воли лю́бѡ не ра́ди ѡповѣда́ли пога́номъ, щѡ̀ мѣ́лѡ в(ъ) при́шлый ча́съ
бы́ти. Дѡ тогѡ̀ Хс, бгъ правди́вый, не хотѣ́лъ, жебы̀ єгѡ̀ межи фалши́выми
бога́ми пога́нскїми почи а́нѡ, бѡ̀ ап(с тѡлъ Па́велъ написа́лъ: коє согла́- а҃. Ко(р) .ѕ҃.
сїє Хвѣ со Велїа́ромъ?

Пр(с)та́ѧ бца з(ъ) тымъ Іѡа́нѡмъ єv(г)ли́стѡмъ в(ъ) кораблѣ̀ пли́нули Сте-
пре(з) мо́ре до Ци́пру ви́спы, гдѐ Ла́заръ ме́шкалъ, дру́гъ Хвъ. Але вѣ́теръ фа(н)
зане́слъ кора́бль дѡ горы̀ Аѳо́нской, на кѡто́рой по́лнѡ было̀ всюди бож- Сто-
ни́цъ и болвано́въ пога́нскїхъ, в(ъ) кото́рыхъ злы́и ду́хове ме́шкали и лю- го(р).
демъ ѡ(т)повѣда́ли, ѡсобли́ве та(м) болва́нъ сла́вный бы́лъ Апо́ллѣновъ, пишет(ъ)
в(ъ) кото́ром(ъ) злы́й ду́хъ ме́шкалъ и люде́мъ ѡ(т)повѣда́лъ, гды̀ ѡ̀ що єгѡ̀ в(ъ) кнізѣ
пыта́ли. В то́й ча́съ по всѣ́хъ // болвана́хъ и божни́цахъ ты́хъ ме́шкаючїи
дїа́воли вели́кїй кри́къ учини́ли, мо́вачи: «Зийдѣте з(ъ) горы̀, всѣ̀ люде, 9
ѡшука(н)нїи ѡ(т) про́жногѡ Апо́ллѣна, въ при́стань Климе́нтову и прїй- Ра(и)
мѣте Мрїю, вели́кагѡ бга Іса мтръ». Почу́вши то́й го́лосъ, люде з(ъ)бѣгли- ми(с)-
сѧ на бе́регъ мо́рский, ѡба́чивши та́мъ пр(с)ту́ю бцу, па́ли на́ землю и покло- ле(н)-
ни́лисѧ Хр(с)ту̀ бгу, ѡ(т) ней рож(д)еннѡму, и увѣ́рили въ Хр(с)та̀ и ѡ(т) ными, ли(ст) ѕ҃.
Іѡа́нна єv(г)ли́сти кр(с)ти́лисѧ, пото́мъ прч(с)таѧ два ѡ(т)и́хала корабле(м)
до Ци́пру. // 9 зв.

БОГИ̂ ПОГАНСКЇИ, ДУХОВЕ ЗЛЫИ, В(Ъ) БОЛВАНАХЪ МѢШКАЮЧЇИ, ПОКА́ЗУЮТЪ ХИТРО(СТ) И З(Ъ)ДРАДУ СВОЮ, ХИТРЕ И З(Ъ)РАДЛИ́ВЕ ПОГА́НОМЪ Ѡ(Т)ПОВѢДА́ЮЧИ АМФИВОЛЇОГѢЦЕ, ВОН(Т)ПЛИ́ВЕ, ЖЕБЫ ѠНЫ(Х) ѠШУКА́ЛИ

На поча́тку свѣ́та, гды̀ пе́рши(м) ро́дичомъ на́шимъ дїа́воль въ ѡсо́бѣ Бы(т).
ужéвой показа́лсѧ, хитре и з(ъ)радли́ве з ни́ми поступи́лъ, мо́вилъ до Єvви: гла(в). г҃.
не смтїю умретѐ. Вѣ́дѧше бѡ̀ бгъ, я́кѡ в о́н же днь, аще снѣ́сте ѡ(т) дре́ва то-
гѡ̀, ѡ(т)верзу́тсѧ очи ва́ши, и бу́дете я́кѡ бо́зи, вѣ//дѧ́ще добрѡ̀ и ѕлѡ̀. И ви- 10
дѣ̀ жена̀, я́кѡ добрѡ̀ дре́вѡ во снѣ́дь, и я́кѡ уго(д)нѡ ѡчи́ма ви́дѣти, и кра́с-
нѡ е́стъ разумѣ́ти, и в(ъ)зе́мши ѡ(т) пло́да єгѡ̀, ядѐ, и да́сть и му́жу своє́му съ
собо́ю и ядѡ́ста, и ѡ(т)верзѡ́стѣсѧ очи ѡбѣ́ма, и разумѣ́ша, я́кѡ на́зи бѣ̄
ша, и соши́ста ли́ствїє смоко́вноє, и сотвори́ста собѣ̀ препоѧса́нїѧ. Я́кѡ те́-
ди в(ъ) поста́тѣ ужéвой дїа́волъ Ада́му и Єvвѣ показа́лсѧ и ѡшука́лъ и́хъ
мо́вою своє́ю хи́трою и зра(д)ли́вою, же з(ъ) ра́ю и́хъ ви́гнанѡ и смртю ка-
ра́нѡ, и дѡ пе́кла запрова́женѡ. Та́къ дїа́воли, в(ъ) болвана́хъ ме́шкаю-
чїи, ѡшукива́ли хи́тростю и зрадли́вою мо́вою своє́ю пога́нѡвъ, ѡ(т)водѧ-
чи̂ ѡт ра́ю нб(с)ногѡ и дѡ пе́кла на смрть вѣ́чную запровожа́ючи. Пѣерї-у(с)

Бо́гъ пога́нскїй Сера́пѣсъ, дїа́волъ, в(ъ) болва́нѣ ме́шкалъ и таку́ю да(л) Валеа́н.
ѡ собѣ̀ само́м(ъ) нау́ку пога́номъ. Длѧ̀ Нѣкреѡ́н(ъ)та, кро́лѧ ципри́йскогѡ, ли(ст) тѡ̄н.
е́стемъ бо́гъ, жеби́ сѧ научи́лъ таки́й, яко́гѡ са́мъ научу̀, не́бо голова̀ моѧ̀ 10 зв
е́ст(ъ), // чре́вѡ мо́ре те́мноє, землѧ̀ но́ги, у́ши зна(и)ду́ютсѧ на не́бѣ

высо́кимъ, свѣтлость о́чи, кото́рїи ма́ютъ слнца полиску́ючогоса о́бразъ, [ту́тъ
Сера́писъ я́вне л(ъ)га́лъ, называ́ючи себѐ та(к) вели́кимъ и пога́новъ ѡшу-
ка́лъ, неподо́бнїи рѣчи мо́вачи] [3].
Алеѯа́ндеръ, кро́ль моллїо́совъ Єпѐрота ве вло́шах(ъ), пита́лъ бо́га по-
га́нскогѡ, Додоне́умъ назва́ногѡ, ѡ свои(х) ре́чахъ потре́бны(х). Ѡ(т)каза(л)
дїа́во(л), в(ъ) болванѣ ме́шкаючїй, жебы̀ стере́глса мѣ́ста Пандозиа(м) и
води̇ ахеро́нскои. Онъ розумѣ́лъ, же ти́лкѡ в(ъ) Ґре́цїи Пандо́зїа мѣ́стѡ
и Ахеро́нтъ рѣка̀ знайду́етса, дла тогѡ̀, боачи́са в(ъ) Ґре́цїи небез(ъ)пече́н-
ства, пойхалъ до вло́хъ, не вѣ́даючи, же и та́мъ Пандо́зиа мѣ́стѡ и бли́зкѡ
не́гѡ Ахеро́нтъ рѣка̀ знайду́єт(ъ)са. Та́мъ ско́ро ви́шолъ з(ъ) округа, за́-
разъ е́стъ ѡ(т) жолнѣ́ровъ заби́тїй.
Єзим(ъ)нѣ́усъ мегаре́нскїй, тира́нства кроле́вского ненави́дачи, пи-
11 та(л) Апо́ллѣна, бо́га своє́гѡ, // якъ бы̀ могли̇ якънайлѐпше рѣ́чу посполи́-
Ѡномас-тїко(н) вла(с)-ни(х) йме(н) ли(ст) єі. тою Меґаре́нисъ ради́ти. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ єму̀ Апо́ллїо, ду́хъ злы́й, в(ъ) бол-
ванѣ̀ ме́шкаючїй, же́би са бо́лшеи лѣ́чбы пита́ли и ра́дїлы. Ту́тъ хи́триий дї-
а́волъ хи́тре ѡ(т)повѣ́дѣлъ, бо не вѣ́дати, яка́а ту́тъ бо́лшаа лѣ́чба, чи бо-
го́въ пога́нскїхъ, чи людей значи́тса. Єзимнѣ́усъ розумѣ(л), же то́є нале́-
жи(т) до уме́рлихъ люде́й, кото́рїи люде́й живы́хъ лѣ́чбу дале́кѡ мно́зт-
вомъ свои́мъ перевиша́ютъ, и сподѣва́лса, же ме́ртвїи лю́де бу́дутъ и́мъ,
жїви́мъ, пора́ду и ѡ(т)повѣдь дава́ти.
Ѡ(т)повѣдь боги̇ пога́нскїи ду́хи злы́и, в(ъ) бол(ъ)вана́хъ ме́шкаючїи,
дали̇ Дїѡклицианове̇, же мѣ́лъ потента́томъ вели́кимъ зоста́ти, єсли̇ бы ве-
пра̀ заби́лъ. Дла тогѡ̀, гди̇ мно́гѡ вепро́въ позабїа́лъ, а ри́мскимъ це́саромъ
не зоста́лъ, по́тимъ человѣ́ка заби́лъ, кото́рогѡ Вепро́мъ зва́нѡ, и тогдѣ̀
11 зв. зоста́лъ мона́рхою ри́мскїмъ. //
Ту́ръ мѣ́сто Алеѯа́ндеръ, кро́ль Македо́нскїй, гды̀ ѡблѣ́глъ з(ъ) вой́-
Пѥри́-у(с). Валерї-а(н). ли(ст) хѳ. скѡмъ свои́мъ и добыва́лъ єгѡ̀, єде́нъ тvрѣ́йчикъ ви́дѣлъ Апо́ллѣна в(ъ)ночи̇
повѣда́ючогѡ, же хо́четъ ити̇ до Алеѯа́ндра. Тоє́ю мо́вою хи́трою Апо́ллїо
тvрѣ́йчїкомъ ѡзнайми́лъ, же Алеѯа́ндеръ Ту́ру мѣ́ста добу́деть, и о́ноє збу́-
ритъ, що̀ са в(ъ) пру́дкомъ ча́сѣ ви́полнилѡ, а́ле глупи́и тvрѣ́йчикове, ти́хъ
сло́въ Апо́ллѣновихъ не зрозумѣ́вши, Апо́ллѣна, бо́га своє́гѡ, желѣ́зом(ъ)
ѡкова́ли, жебы̀ не утѣка́въ з(ъ) мѣ́ста и Алеѯа́ндровимъ назва́ли.
Дарда́нусъ з(ъ) Пелїопоне́зу дла бу́нтовъ та́мошнихъ ѡбыва́телей утѣ́клъ
Пѥри́-у(с) Валерї-а(н), пре(з) мѡре до Самотра́цїи, ѡ(т)то́ль до Азии̇ пои́халъ, и пыта́лъ пога́н-
скогѡ бо́га своє́гѡ, єсли̇ бу́детъ па́нствѡ своє́ гдѐ мѣ́ти. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ злы́й
ду́хъ в(ъ) болванѣ ме́шкаючїй: та́мъ бу́дешъ панова́ти, гдѐ ску́ри ва́ши пои-
12 да́тъ мешка́нци зе́мныи. По́тимъ Да//да́нусъ, з(ъ) во́йскѡ(м) свои(м) изда-
ли(ст) фл҃. чи, в(ъ) по́лю ночова́лъ, той но́чи вы́бѣгли мы́ши з(ъ) землѣ̀, ску́ранїи са-
гайда́ки и́хъ пойли, пора́ну в(ъ)ста́вши Дарда́нусъ и то́є ѡба́чивши, до сво-
и́хъ жолнѣ́ровъ мо́вилъ: отѡ мы́ши, зе́мнїи мешка́нци, на сагайдака́хъ ску́-
ри на́ши пойли, зачи́мъ ту́тъ мнѣ̀ ѡ(т) Апо́ллѣна па́нствѡ назна́ченѡ. И за́-
разъ каза́лъ де́рево на пу́щи свои́мъ лю́демъ руба́ти и мѣ́стѡ та́мъ будова́ти,
кото́рое мѣ́стѡ назва́лъ Дарда́нѣа, ѡ(т) своє́гѡ и́мени Дарда́нусъ, и поча́лъ
та́мъ панова́ти.
Баро-нѣ(и), Ви́дачи пога́не, и́жъ са ди́вне розшира́лѡ хр(с)тїанствѡ, хотѣ́ли якъ
ро(к) тг҃і могли̇ ѡ(т)ража́ти люде́й, а сво́й упа́докъ тѣ́шити, змы́слили яко́єсь богѡ́въ
свои́хъ проро́цтвѡ и ѡ(т)повѣди, же вѣ́ра хр(с)тїанскаа не мѣ́ла бо́лше трва́-
ти, єднѡ̑ тз҃ лѣ́тъ, ю́жъ били три́ста и трина́дцать ви́йшли, чека́ти каза́ли пру́д-
12 зв. кои з(ъ)гу́би хр(с)тїаа́нскои [!], а́ле са ѡшука́ли, //понева́жъ вѣ́ра хр(с)-

тїанскаа дѡ ннѣшныхъ ча́совъ трва́етъ, и бу́детъ дѡ сконче́н(ъ)а свѣта трва́ти, а балвохва́лствѡ пога́нское да́внѡ ю́жъ з(ъ)ги́нулѡ.

Синѡ́ве Тарквинѣу́ша, кро́ла Ри́мскогѡ, ходи́ли дѡ Де́лфу з(ъ) ѡфѣрами пыта́ти Апо́ллѣна, бо́га своѐгѡ, кото́рый з ни́хъ бу́де(т) кро́лемъ по сме́рти ѡ(т)це́вскѡй, взали̇ те́жъ и Бру́та з(ъ) собѡ́ю, жебы̇ и́мъ в(ъ) доро́зѣ кротофѣлилъ, кѡто́рый, набра́вши потае́мне зло́та, вложи́лъ в ки́й бзо́вїй и шо́лъ з(ъ) оны(м) ки́емъ при кроле́вичахъ. А ґды̇ были̇ у Де́лфу, учини́лы ѡфѣ́ру Апо́ллѣновѣ, ѡфѣрова́лъ те́жъ оный кі́й зе зло́томъ Бру́тусъ, ѡ котѡ́ромъ не вѣ́дали кроле́вичове, пыта́ли бо́га своѐгѡ, дїа́вола Апо́ллѣна, котѡ́рый з ны(х) бу́детъ панѡва́ти в(ъ) Ри́мѣ по сме́рти ѡ(т)це́вско(и). Ѿ(т)повѣ́дѣлъ Апо́ллїо: кото́рый найпервѣ́й ма́тку свою̇ поцилу́єтъ. Бѣ́гли ѡба́два кроле́вичѡве якънайрѣ́хлѣй до своѐгѡ // дѡ́му, абы̇ найпе́рвѣй з ны́хъ котѡ́рїй ма́тку поцѣлова́лъ. Бру́тусъ, розумѣ́ючи, же всѣ́хъ людѐй земла̇ є́стъ ма́тка прирожо́наа, поцѣлова́лъ ма́тку зе́млю, дла̇ тогѡ̇ бы́лъ учине́нный кро́лемъ Ри́мскїмъ ѡ(т) ура́ду. Марти(н) Бѣ(л)скїй, ли(ст) ре. Страни(ц) .в. 13

Кре́зусъ, бога́тий кро́ль Лѣдо́румъ з(ъ) Ци́русѡ(м), кро́лемъ пе́рскимъ, войну̀ точи́лъ, а́ле Ци́русъ єгѡ̇ звѣ́тажил(ъ) и кроле́вствѡ єгѡ̇ вза́лъ, и на дрова(х) єгѡ̇ каза́лъ спали́ти, по́тимъ ѡ(т) сме́рти єгѡ̇ уво́лнилъ и пита́лъ если̇ са в ти́мъ ра́дилъ бо́га Апо́ллїона. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ, ра́дилемса, а́ле мъ не зрозумѣ́лъ ты́хъ сло́въ: но́сце те ипсум(ъ)етъ ѡ́мнѣа сукцеде(н)т(ъ) фелѣци́теръ, тѡ̇ є́стъ: зна́й себѣ самогѡ, а всѣ̀ ре́чи при́йдутъ щасли́ве. Марти(н) Бѣ(л)скїи, ли(ст) рві.

Меґаре́нсомъ, бо́гъ пога́нскїй, дїа́волъ, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй, да́лъ таку́ю ѡ(т)повѣ//дь, жебы̇ собѣ̀ за кро́ла тако́гѡ человѣ́ка ѡбра́ли, кото́рый бы̇ лва̀ заби́лъ. Ги́ллюсъ человѣ́къ л(ъ)вїю си́лу мѣ́лъ, дла̇ тогѡ̇ лво́м(ъ) бы́лъ назва́нный, которогѡ ґды̇ Євхе́мусъ а́ркасъ заби́лъ, кро́лемъ ѡ(т) меґаре́нсовъ привита́нный є́стъ. Пѣе́рну(с) 13 зв. Валериа(н)ну(с), ли(ст)в.

Фили́пъ, кро́ль мацедѡ́нскїй, пыта́лъ Апо́ллѣна бо́га, чого̀ бы са боа́ти мѣ́лъ. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ Апо́ллїо, ду́хъ злы́й, в(ъ) бованѣ̀ [!] ме́шкаючїй: стережи́са во́за. Онъ каза́лъ зо всегѡ̇ кроле́вства своѐгѡ возы̇ ви́провадити, а́ле Павзанѣа́съ єгѡ̇ заби́лъ мече́мъ, на котѡ́ромъ вѡ́зъ би́лъ нарисова́ный. Валерїану(с), Маѯиму(с), кни(г) а. гла(в).и.

Амѣлка́ръ, гетма́нъ карѳагни́скїй, ґды̇ з(ъ) во́йсками тагну́лъ на гетма́на сиракуза(н)скогѡ Аґатока́еса, повѣ́дѣлъ єму̀ бо́гъ пога́нскїй, ду́хъ злы́й, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй, же мѣ́лъ вечѐру и́сти в Сираку́захъ. Розумѣ́лъ Амѣлка́ръ, же озметъ Сираку́зи а́лбѡ єму̀ // доброво́лне пѡ(д)даду́(т)са, и та́мъ вечѐру бу́де(т) и́сти. А́ле сиракуза́ни, вы́павши з(ъ) мѣ́ста, пойма́ли єгѡ̇ и в(ъ) нево́лю дѡ мѣ́ста запрова́дили, гдѐ ра́дъ не ра́дъ му́сѣлъ тогѡ̇ дна̇ вечѐру и́сти в(ъ) Сираку́захъ. Дїоде́рїу(с) пїше(т) 14 в(ъ) кни(з). к.

Дафѣ́дасъ мѣ́лъ вѣ́домость ѡ(т) Апо́ллѣна, же мѣ́лъ ѡ(т) кѡна̇ з(ъ)ги́нути, онъ са кона̇ выстерѣга́лъ, а ґды̇ до Аттала́са, кро́ла пе́рґамѡвъ, при шо́лъ, кото́рогѡ би́лъ ѡбрази́лъ, каза́лъ пойма́ти єгѡ̇ и зки́нути з(ъ) скали̇, котѡ́рую кѡне́мъ зва́нѡ. Валерї(ан). Маѯї́м(и). кни(г).а. гла(в).ѡ чуда(х).

Кре́зусовѣ повѣда́лъ Апо́ллїо, жебы̇ са стерѣ́глъ му́ла, котѡ́рїй ма́єтъ в(ъ) Ме́дскѡй землѣ̀ панова́ти. Кре́зусъ, розумѣ́ючи, же то̀ неподо́бнаа ре́чъ, жебы̇ му́лъ бы́лъ кро́лемъ оу ме́довъ, и вѣ́рилъ, же бу́детъ єгѡ̇ па́нство до́лгѡ трва́ти, а́ле зоста́лъ кро́лемъ ме(д)ски(м) Ци́русъ, кото́рогѡ называ́нѡ му́ломъ, же ма́тка єгѡ̇ была̀ ме́да, оте́цъ пе́рса. // 14 зв.

В Антиѡ́хїи бы́лъ косте́лъ Апо́ллѣна, Дафнѣ́съ назва́нногѡ, та́мъ дїа́волъ, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй, ѡнѣмѣ́лъ, нѣко́му не ѡ(т)повѣда́лъ на єгѡ̇ пита́н(ъ)є и з(ъ) болвана̀ утѣ́клъ. Юлїа́нъ Апоста́та, хотачи̇ перепроси́ти

Баро́нъ. ро(к), ли(ст) тѯ҃s.

дїа́вола, ишо́въ до тогѡ̑ косте́ла и вели́кїи без лѣ́чбы ѡфѣ́ри воло́въ и би́дла и́ншогѡ та́мъ учини́лъ та́къ, и́жъ кро́въ и́хъ стру́менами по землѣ̀ пусти́лъ, просачи̑ Апо́ллѣна, жебы̑ сѧ верну́лъ и причи́ну своѥ́гѡ мѣлче́нѧ пове́дѣлъ, и та́къ єдногѡ̑ сло́ва допы́талсѧ, и̑жъ ре́клъ: тру́пами то́є мѣ́сце смерди́тъ [ту́тъ хи́трый дїа́волъ хи́тре ѡ(т)повѣ́дѣлъ, жебы̑ ѡшука́лъ єгѡ̑ и хр(с)тїѧ́нъ, жебы̑ Юлїѧ́нъ и хр(с)тїѧ́не ко́стей сты(х) не шанова́ли. Не мо́вылъ, же ѡнѣмѣ́лъ, боачи́сѧ сто́гѡ мчника Вав҄у́лы, кото́рогѡ та(м)ъ в(ъ) божнїци ко́сти сѧ знайдова́ли, а́ле мо́вилъ: тру́пами то́є мѣ́сце смерди́тъ] ⁴.

То́є зрозумѣ́вши, Юлїѧ́нъ росказа́лъ хр(с)тїѧ́номъ, абы̑ ко́сти сто́гѡ Вав҄у́лы

15 ѡ(т)то́ль ви́несли. // Хр(с)тїѧ́не з(ъ) вели́кою проце́сїєю ко́сти сто́гѡ Вав҄у́лы на и́ншеє мѣ́сце перенесли́. По ки́лку днѧ́хъ Пе́рунъ з(ъ) нба на оный косте́лъ уда́рилъ та́къ, же в(ъ)ве́сь з(ъ)горѣ́лъ и болва́нъ оны(и) до но́гъ спале́нъ єстъ, щѡ капланъ, пога́нскїй сто́рожъ косте́ла тогѡ̑, вы́зналъ, и́жъ ѡго́нь на косте́лъ з(ъ) нба уда́рилъ.

Петра(р)ха з(ъ) Свето́нѣѧ

Не́роновѣ повѣда́лъ Апо́ллїо, жебы̑ сѧ ог ро́ку ѡбавѧ́лъ. Онъ, ма́ючи л лѣ́тъ, розумѣ́лъ, же о и г лѣ́та мѣ́лъ жи́ти на свѣ́тѣ, длѧ̀ тогѡ̑ уда́лсѧ на лотро́вствѡ, пѧ́нствѡ, вшетече́нствѡ, чужоло́жствѡ, ѡкруте́нствѡ, а́ле жолнѣ́ре ѡбра́ли Га́лбу це́саром(ъ), кото́рый мѣ́лъ о и г лѣ́та. И на тѡ́й ча́съ Не́рѡ [!], тѡ́є почу́вши, са́мъ себѐ мече́мъ заби́лъ.

Їѡа́не(с) Ма́рї. 15 зв. ну(...), кни(г) в. гла(в). si.

Сиґтумѣ́усъ, кро́ль шве́дскїй, мѣ́лъ вѣ́домость ѡ(т) бого́въ, злы́хъ ду́ховъ, же мѣ́лъ ѡ(т) зло́та з(ъ)ги́нути, длѧ̀ тогѡ̑ зло́та за́вше // онъ выстерѣга́лсѧ. А гды̑ войну̀ точи́лъ з Граму́сомъ, кроле́вичомъ да́новъ, Гра́мусъ єгѡ̑, дойха́вши, в(ъ) го́лову золото́ю булаво́ю уда́рилъ и заби́лъ.

Павза(н)ѣа́съ в(ъ) беасти(н).

Былѡ̑ не́гдысь мо́цноє мѣ́сто Лѣ́бетра на горѣ̀ Ѡли́мпѣ, ѡ кото́ромъ Лѣ́беръ, бо́гъ пога́нскїй, повѣда́лъ, и́жъ о́ноє свинѧ̀ загу́битъ. Пога́не розумѣ́ли, же тѡ̑ неподо́бнаѧ рѣ́чъ, абы̑ свинѧ̀ та́къ мо́цноє мѣ́стѡ в(ъ) му́рахъ мѣ́ла ви́вернути и из(ъ)губи́ти. По́ти(м) рѣка̀ назва́ннаѧ Свинѧ̀, ѡ(т) дожчу̀ вели́когѡ розлѧ́ласѧ и то́є всѐ мѣ́стѡ з(ъ) дома́ми и з(ъ) лю(д)ми̑ затопи́ла и з(ъ)губи́ла.

Силїве́стръ в, па́пѣжъ ри́мскїй, чорнѡкни́жникъ, бу́дучи мни́хомъ, вы́йшолъ з(ъ) клѧ́штора и зоста́лъ па́пѣжем(ъ) з(ъ) дїа́волскои нау́ки. Бу́дучи па́пѣжомъ, пыта́лъ дїа́вола, чи до́лгѡ бу́детъ папѣжова́ти. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ дїа́волъ: ско́рѡ мшу̀ ѡ(т)пра́вишъ в(ъ) Їерусали́мѣ, за́разъ // умре́шъ.

16

Ма(р)ти(н) Бѣ(л)ски(н), ли(ст) рѳ҃є

Онъ до мѣ́ста Їерусали́му и́хати не сподѣва́лсѧ и мшу̀ та́мъ ѡ(т)правова́ти, длѧ̀ тогѡ̑ до́лгѡ сподѣва́лсѧ на свѣ́тѣ жи́ти. А́ле по чтире́хъ лѣ́техъ ѡ(т)правова(л) мшу̀ у ч(с)тнагѡ кр(с)та̀, кото́рїй, косте́лъ, зову́тъ Їер(с)ли́мъ, же ско́ро по́ мши в(ъ)па́лъ в(ъ) хоро́бу. А ба́чилъ сме́рть свою̀, и призва́лъ карди́наловъ и сповѣда́лсѧ и́мъ, и́жъ онъ, щѡ̑ чини́лъ, всѐ чини́лъ дїа́волскою нау́кою.

Стрї-ко(в), ли(ст). реї.

Ѡлехъ, мона́рха ру́скїй, жи́въ в(ъ) Кі́євѣ пре(д) крще́нїємъ на́роду ру́скогѡ и болвано́мъ клѧ́налъсѧ. Мѣ́лъ у себѐ конѧ̀, в(ъ) кото́ромъ найба́рзѣй коха́лсѧ. Мо́вили єму̀ вѣ́щки пре(з) нау́ку ду́ховъ злы́хъ: ѡ(т) тогѡ̑ конѧ̀ бу́де(т) смрть тебѣ̀. Почу́вши то́є, Олехъ каза́лъ ѡ(т)вести̑ ѡ(т) себѐ конѧ̀ тогѡ̑ и стере́чи. А гды̑ Олехъ верну́лсѧ з(ъ) Гре́цїи, кото́рую воєва́лъ, ска́зано єму̀, же ко́нь то́й здо́хлъ. Ѡнъ пошо́въ глѧдѣ́ти ко́стей єгѡ̑ и до вѣ́щ-

ковъ мо́вилъ: ѿтѡ вѣ́щба ва́ша, не хотѣ́лъ бы́мъ, // жебы́ така̀ѧ сме́рть ва́съ потка́ла. И уда́ривъ ного́ю в го́лову ко́нскую, и за́разъ вы́скочилъ з головы̀ у́жъ и укуси́лъ егѡ̀ в(ъ) но́гу. И ѡ(т) той ра́ни Ѡлехъ уме́ръ. 16 зв.

Іродъ Агри́ппа, балвохва́лца, ѡкру́тне хр(с)тїѧ́нъ му́чилъ и забі́ѧлъ. На свѧ́тѡ в(ъ) косте́лѣ убра́лсѧ в(ъ) кошто́вные ша́ти кроле́вскїє и мо́вилъ до люде́й. Люде з похлѣ́бства мо́вили: б͠жїй тѡ̀ го́лосъ, а не человѣ́чїй. Пойзрѣ́лъ на себѐ и ѡба́чилъ пта́ха, котѡ́рїй влетѣ́лъ єму̀ на го́лову и, прихили́вшисѧ, ре́клъ: ѿто ѧ҆ бо́гъ ва́шъ умѣра́ю. Тѡ́й пта́хъ бы(л) Іродовъ бо́гъ, дїа́волъ, кото́рїй в(ъ) болванѣ̀ ме́шкалъ, и єгѡ̀ кламлѣ́вою мо́вою своє́ю зводи́лъ. А повѣда́лъ єму̀ то́є вѣ́щокъ пога́нскїй чаро́вникъ, ґды̀ єщѐ Йродъ бы́лъ в(ъ) вазе́ню у Тиберѣу́ша пе́рвогѡ, и́жъ пта́хъ мѣ́лъ сме́рть егѡ̀ знаменова́ти. Пѧ́тогѡ те́ды // днѧ҆ ста́лосѧ на(д) ни́мъ яв(ъ)наѧ пома́та б͠жаѧ, и́жъ робаки̇̀ егѡ̀ живо́гѡ ажъ до егѡ̀ сме́рти гри́зли. Ма(р)ти(н) Бѣ(л)ски(и) Ли(ст) р͠в, стра(н). в҃. 17

Пога́не, ґды̀ вѣ́дати хотѣ́ли, єслѝ сѧ це́сарствѡ до пога́нской рукѝ ѡ(т) хр(с)тїѧ́нъ ве́рнетъ, пита́ли свои́хъ дїа́воловъ, кото́рїи в(ъ) болвана́хъ ме́шкали, жебы̀ и́мъ то́є ѡзнайми́ли и всѣ́хъ найму(д)рѣ́йшихъ чаро́вникѡ(в) до тогѡ̀ пита́нѧ приво́дили, по́ти а́жъ наконе́цъ оныхъ сѧ лѣ́теръ у дїа́воловъ допита́ли. Ѳеодъ, тѡ̀ є́стъ, и́жъ то́й мѣ́лъ по Вале́нсѣ бы́ти це́саромъ ри́мскїмъ, кото́рого имѧ҆ ѡ(т) ти́хъ сѧ лѣ́теръ почина́лѡ, бы́лъ погани(н) Ѳеѡ́до(р) на дворѣ̀ це́сарскомъ, за́разъ на не́гѡ пога́не мы́сль и надѣ́ю свою̀ ѡберну́ли, ѡ чи́мъ ґды̀ сѧ Ва́ленсъ довѣ́далъ, ба́рзо розгнѣ́валсѧ. Не ти́лкѡ Ѳеѡ́дора пойма́ти и му́чити, а́ле всѣ́хъ чаро́вниковъ забї́вати каза́лъ и всѣ́хъ, кото́рїхъ зва́нѡ Ѳео́доръ, Ѳеѡду́лъ, Ѳеѡдѡ́сїй, та́къ // и́жъ другїии своѝхъ и́менъ таки́хъ сѧ запѣра́ли и онїи ѡ(т)мѣнѧ́ли, по́тимъ всѣ̀ книги чорнокни́жнїковъ пали́ти Ва́ленсъ каза́лъ. И тогѡ̀, кото́рїй ты́и кни́ги кри́лъ, забива́нѡ. Баро́нѣ. ро́к(ъ) т҃о. 17 зв.

Северїѧ́нъ, з(ъ) во́йскомъ ри́мскїмъ виправу́ючисѧ на войну̀ про́тивъ па́рѳѡвъ, пыта(л)сѧ вѣ́щковъ свои́хъ, чаро́вниковъ пога́нскїхъ, я́къ єму̀ та́ѧ война̀ поведе́тсѧ. Вѣ́щкове ѡшука́ли Северїѧ́на, пророку́ючи ѡ(т) дїа́воловъ, кото́рїи в(ъ) болвана́хъ ме(ш)кали, ѡ пе́вномъ егѡ̀ звитѧ́звѣ и безпе́чнымъ егѡ̀ учини́ли. А́ле па́рѳѡве во́йско ри́мскѡє пѡ(д) Северїѧ́нѡмъ поби́ли сро́гѡ и звѣтѧ́жили. Баро́нѣ. Ро(к) р͠з҃г.

Ѳемѣсто́клесъ, кро́ль афе́нскїй, ґды̀ хотѣ́лъ войну̀ точи́ти з(ъ) Ѯерѯе́ссомъ, кро́лем(ъ) пе́рскимъ, пыта́лъ болвана̀ бо́га своє́го, я́къ // мо́глъ з(ъ) ни́мъ воєва́ти. Ѿ(т)каза́лъ ду́хъ злы́й, в(ъ) болванѣ̀ ме́шкаючїй: въ му́рахъ деревѧ́ни́хъ воюйте. Зрозумѣ́лъ Ѳемѣсто́клесъ, же му́ри деревѧни́и знача́тъ деревѧ́нїє окрути, в(ъ) кото́рїхъ Ѳемѣстоклесъ воєва́лъ на мо́ри з(ъ) Ѯерѯе́сомъ. И ма́ючи з(ъ) собо́ю ти́лкѡ стѡ̀ ти́сачей во́йска ґре́цкогѡ, звѣтѧжилъ пе́рсовъ се(д)мъ кро́ть стѡ̀ ти́сачїй. Марти(н) 18 Бѣлски(и), ли(ст) р͠з҃і.

Лѣбу́сса, кроле́вна че́скаѧ, слу́жачи болва́номъ, вѣ́щкою пре(з) нау́ку дїа́волскую зоста́ла и каза́ла че́хомъ своє́гѡ конѧ҆ ѡсѣдла́ти кроле́вскогѡ и ви́пустити в(ъ) по́ле и мо́вила: идѣ́те за ти́мъ коне́мъ, а гдѐ ва́съ приведе́тъ, та́мъ зна́йдете человѣ́ка, на желѣ́зномъ столѣ̀ ѡбѣ́дуючогѡ, тогѡ̀ мнѣ̀ приведѣ́те, а я҆ ѡзму̀ егѡ̀ за му́жа абы̀ [!] за па́на. Ѿнѝ та́къ учини́ли, шлѝ за коне́мъ, кото́рїй привѣ́лъ ихъ на єднѡ̀ по́ле, кото́роє веснѧ́къ ѡра́лъ. А зо//ра́вши, переверну́лъ плу́гъ и и́въ на нѣ́мъ, щѡ̀ мѣ́въ, на лемешу̀ желѣ́знымъ, кото́рому, ѡрачѣ́вѣ, былѡ̀ имѧ҆ Пре́мыслъ. И въсади́ли єгѡ̀ на конѧ҆ и привезлѝ до дво́ру кроле́вскогѡ. Стрѣ́тила егѡ̀ Лѣбу́сса з вели́кою почты́востю, якѡ малжо́нка своє́гѡ. Марти(н) Бѣлски(н), ли(ст) т͠и҃ї стра(н). а҃. 18 зв.

Баронѣ. рóкъ, рба. Астáзчусъ, виходачѝ на войнỳ противъ нéприателей, пытáлъ дїáволовъ ѡ повожéню войнѝ тоей. Ѿ(т)повѣдѣли дїáволи, въ болванáхъ мéшкаючїи, абы̀ перше замордова(л) двóхъ зáцнихъ хр(с)тїѧнъ, брáтовъ рожóныхъ, Гервáсїа и Протáсїа, еслѝ бы̀ щáст(ъ)є на войнѣ хотѣлъ мѣти, щѡ вéдлугъ росказа(н)на дїáволского са стáлѡ, же тѝхъ двóхъ брáтѡвъ хр(с)тїѧнъ замордовáнѡ. Та(к) зведéный бы́лъ и сáмъ цéсаръ Аврéлѣушъ ѡ(т) нѣякогѡ шалвѣрà Алеѯа(н)дра, котóрїй повѣдáлъ, же мѣлъ вѣденїє ѡ(т) Євскулапѣýша, бóга погáнскогѡ, въ болванѣ мéшкаючогѡ, и такóє ѡ(т) негѡ̀ росказáн(ъ)є мѣлъ: // нехáй до рѣкѝ Дýнаю пáру львóвъ с чáрами пýстатъ и переплáвлютъ, тéды бýдетъ звитѧ́зтвѡ. Тóє гды̀ Аврéлѣушъ учинѝлъ, а львы̀ на стóрону нéпрїѧтелскую переплынýли. Ѡрачѝ мнѣмáючи, же сýть вовкѝ áлбѡ псѝ, кїáми ѻ́ныхъ розогнáли. А вóйска ри́мские поражéнїи зостáли, тáкъ и́жъ к тѝсачей би́лѡ побѝтихъ.

19

Плѣнѣу(с), книг .д҃, глáва і҃. Амазéусъ, крóль єгѵ́петскїй, ѡ(т) Актисáна, крóла мýринскогѡ, войнóю з(ъ) Єгѵ́пту вы́гнаный, волочи́лса по свѣту и пытáлъ Апóллѣна, своéгѡ бóга погáнскогѡ, чи бýдетъ в(ъ) якóй крайнѣ пáнствѡ мѣти. Ѡ(т)повѣдѣлъ дїáволъ, в(ъ) болванѣ мéшкаючїй: тáмъ бýдешъ кролевáти, гдѐ тебѐ дóжчъ з(ъ) нба покрóпитъ. Ѿ(т)тóлъ пойхалъ онъ в и́ншую стóрону и в пóлю з люðомъ ѡдпочивáлъ и з(ъ) фрасýнку заснýлъ. Жонà єгѡ̀, назвáнаа Ураносъ, то éстъ нбо, сѝдачи над(ъ) нѝмъ, жáлосно мóвила: ти нещасли́вый éстесь и ѧ̀ не//щасли́ваа éстемъ, же по свѣту волóчимоса и своéгѡ мѣсца не мáємѡ. И почалà на(д) лицéмъ єгѡ̀ плáкати бáрзѡ тáкъ, же всѐ лицѐ єгѡ̀ слезáми своими ѡбфи́те покропи́ла, длѧ̀ котóрїхъ, слéзъ, ѡ(т) снỳ ѡчнýлса и припóмнѣлъ собѣ ѡ(т)повѣдь Апóллѣнову, вѣдаючи, же єгѡ̀ женà Урáномъ, тѡ̀ éстъ нéбомъ, са називáла, с котóрогѡ, нéба, дóжчъ єгѡ̀ покропи́лъ, бѡ̀ слéзы жены̀ своéи дожчéмъ називáлъ, и тáмъ казáлъ мѣсто будовáти, и тáмъ почáлъ кролевáти, котóрое мѣстѡ назвáлъ Уранопóлѣсъ, же єгѡ̀ женà Урáносъ былà назвáннаа. Уранопóлѣсъ мѣстѡ в(ъ) Мацедóнїи вéдле горы̀ Ãхѡ былò.

19 зв.

Барóнѣушъ, 20 к(н). тді҃. Маѯи́минусъ, вели́кїй гони́тель и мучи́тель хр(с)тїѧ́нскїй, гды̀ войнỳ мѣлъ точи́ти з Лѣцѣнѣýшомъ, вóйскѡ вели́коє на тóй войнѣ утрáтилъ и сромóтне бы́лъ поражóнїи, тáкъ, и́жъ лéдвѡ сáмъ до сво//éгѡ пáнства въ ѡдѣнню прóстомъ затає(н)ны(и) утѣклъ, гдѐ, прїйхавши, захорѣлъ и, гнѣваючїса на своихъ богóвъ дїáволовъ, котóрїи въ болванáхъ мéшкали и єму̀ щáст(ъ)є на войнѣ ѡбѣцовáли. Проклинáлъ ѝхъ и каплановъ своихъ погáнскїхъ и всѣхъ вѣщковъ и чаровниковъ, ѧ́кѡ зводи́телей и шалвѣрóвъ позабиѧ́лъ, а хр(с)тїѧ́номъ дáлъ вóлность.

Матїа(ш) Стрїко(в). ли(ст) рнє҃. Кри́ве, пáпѣжъ прýскїй, литóвскїй, погáнский, мѣлъ вѣдомость мнóгихъ рéчий, котóрїи єму̀ дїáволи, в(ъ) болванáхъ мéшкаючїи, ѡзнаймовáли, и погáновъ ѡшукивáли, жебы̀ погáне и́хъ ѡшука(н)ныи богáми назывáли, бѡ̀ рóдичи, áлбѡ крéвныи умéрлогѡ, вѣруючи, и́жъ ко(ж)даа душà ми́мо єгѡ̀ дóмъ на óный свѣтъ вандровáти мýсѣла, питáли єгѡ̀, єсли́ бы тогѡ̀ днѧ̀ áлбо той нóчи, колѝ онъ умéръ, такóгѡ человѣка, котóрогѡ ѡны̀ спали́ли, вѝдѣлъ, котóри(и) // Кри́ве зáразъ урóду, кштáлтъ, ѡдѣн(ъ)є и оби́чай ѻ́ногѡ умéрлогѡ без(ъ) вонтпли́вости ѡповѣдáлъ, лю́бѡ чáсомъ бы́лъ в(ъ) ки́лка десѧ́тъ ми́ль ѡ(т) оногѡ мѣсца, гдѐ ѻ́нъ умéрлъ, а ку бóлшой пéрвости укáзовалъ, и́жъ над ворóтами дóму єгѡ̀ душà в(ъ) кштáлтѣ ѻ́ногѡ умéрлогѡ, идучѝ ми́мо влóчнею áлбо шáблею и́ншимъ инструмéнтомъ, з(ъ) чи(м) єгѡ̀ спáленѡ, знáкъ учини́ла.

20 зв.

Кре́зусовѣ, бога́тому кро́левѣ Азїей, пита́ючому и на войну̀ иду́чому, да́лъ Апо́ллїо ω(т)повѣдь таку́ю: Кре́зусъ, Га́лѣмъ [рѣку] [5] переплинувши, вели́кий ска́рбовъ доста́токъ вы́вернетъ. На войну̀ идучѝ, сподѣва́лса звѣтяжити не́прїателей и не́приателскїи скарбы ви́вернути. А́ле свои ви́вернулъ, звѣ́тАженный ω(т) не́прїателей.

Туллъ-у(ш), ω давънацї(и). Кни(г).в, ли(ст) чд.

Єде́нъ Му́ринъ, пога́нскїй вѣ́щокъ, мѣ́лъ // ω(т) своє́гω бо́га дїа́вола, у болванѣ ме́шкаючогω, тако́є росказа́н(ъ)є, жебы̀ Севе́ровѣ, балвохва́лци, ри́мскому це́саровѣ, ωз(ъ)наймы́лъ сме́рть егѡ, бли́зкω наступу́ючую. Севе́ра в(ъ) доро́зѣ стрѣтилъ Му́ринъ з(ъ) коро́ною ци́присовою, кото́раа у римлА́новъ сме́рть з(ъ)начи́ла. И то́й Му́ринъ, вѣ́щокъ, до Севе́ра мо́вилъ: тотумъ фуисти, тотумъ выцѣсти, ямъ де́усъ єстω вѣктω(р). Всѐ бы́лесь, всѐ звѣтАжи́лесь, ю́жъ бо́гωмъ бу́дь, звѣцА́жцω. По ки́лка днА́хъ Севе́ръ уме́ръ, бѡ пога́не человѣ́ка уме́рлогω чини́ли бо́гомъ. ДлА̀ тогѡ Му́ринъ то́й сме́рть ωзнайми́лъ Севе́ровѣ, мо́вачи: ю́жъ бо́гомъ бу́дь, звитА́жцω. 21

Пѣрї-у(с). ли(ст) хна.

ПѢррусъ, кро́ль Єпѣро́тскїй, гды хотѣлъ з(ъ) римлА́нами войну̀ точи́ти, пита́лъ Апо́ллѣна, бо́га своє́гω пога́нскогω, якъ єму̀ // та́а война̀ поведе́тса. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ злы́й ду́хъ, в(ъ) болванѣ ме́шкаючїй: «Лїоте єацида романосъ вѣнцере посе». (Повѣда́ю єацида тебѐ римА́новъ могчѝ звѣтажити.) ПѢррусъ, тыи слова̀ ω(т) Апо́ллѣна почу́вши, сподѣва́лса звитАжити римА́новъ, але ω(т)повѣд(ъ)ю хитрою и вонтпли́вою ωшука́нный є́сть, бω егѡ звѣтАжили римлА́не и войско егѡ поразйли.

Цицеро(н) 21 зв. ω дївѣна(ч). Кни(г).в, ли(ст) чд.

ЛА́ра, пога́нскаа боги́нА, ω(т) кото́рои ЛА́рес(ъ), домовѣи богѝ пога́нскїи, сА уроди́лы, мѣ́ла вели́кωє пошанова(н)нє у пога́нωвъ, бω дїа́волъ в(ъ) болванѣ ме́шкаючїй, мо́вилъ пога́но(м), жебы̀ то́й боги́нѣ голови ωфѣро́вано. Пога́не безрозу́мный хотѣ́ли го́ловы человѣ́чїи дїти́нный ωфѣровати. Але Юлѣушъ Бру́тус(ъ), преложо́ный человѣ́къ и му́дрый, тако́ю офѣ́рою тира́нскою збри́дивсА и каза́лъ то́й боги́нѣ голо́вки ма́ковїи и часнико́вий мѣсто // голо́вокъ дити́нныхъ офѣрова́ти, кото́рую нау́ку егѡ приналѝ пога́не и захова́ли [ту́тъ амфѣболїо́гѣА, вонтпли́вость є́сть през(ъ) мѡву дїа́волскую пога́номъ учине́ннаА, бω не вѣ́дали ωнѝ, чи го́лови человѣ́чїи, чи бестїа́лский мѣ́ли офѣрова́ти] [6].

Пѣер-ну(с) Валериа(н)-ну(с) ли(ст) ѱаі. 22

Пѣта́гωрасъ спомина́єтъ тає́мницы єму̀ ω(т) Апо́ллѣна делфѣ́цкогω ωбавле́нныи, а́ле фалши́выи, же пе́кла нѣ ма́шъ и да́рмω лю́де егѡ боА́тсА, же ду́ши людє́й умира́ючихъ вступу́ютъ в(ъ) тѣла и́ншихъ людє́й ро́дАчих(ъ)сА и в(ъ) тыхъ тѣлахъ ме́шкаютъ. А́лбω те́жъ ду́ши людє́й уме́рлыхъ вхо́дА(т) в(ъ) бе́стїю чвороно́гую а́лбо в(ъ) ры́бу а́лбω в(ъ) пта́ха, а́лбω в(ъ) яку́юко́львекъ га́дину. Ту́ю Пѣта́гωрасъ кламлѣ́вую нау́ку ω(т) кламли́вогω бо́га пога́нскогω дїа́вола взА́вши, са́мъ кла́маетъ. Бω в(ъ)схо́днАА црквωвъ нша правосла́внωкаѳоли́ческаА вѣ́ритъ, же // лю́де прв(д)ныи, жа́дногω грѣха̀ не ма́ючїи, гды̀ умира́ютъ, дши и́хъ за́разъ про́сто иду́т(ъ) до нба на ме́шкан(ъ)є вѣ́чноє, ве́длугъ ап(с)тла Па́вла мо́вАчогω: вѣмы бω, я́кω а́ще зе(м)наА на́ша храмина̀ тѣла разори́тсА, со(з)да́нїє ω(т) бга и́мамы храмину̀ нерукотворе(н)ну вѣ́чную на нбсе́хъ. Тыи слова̀ Па́влови с. Григо́рїй вели́кїй, па́пѣжъ ри́мскїй, в(ъ) кни́зѣ д. Моралле́умъ, в(ъ) главѣ лѳ. потверждає́тъ, мо́вАчи: гды̀ з(ъ) тогѡ тѣ́ла выхо́датъ церко́внїй казнодѣи, не ω(т)воло́читсА и́мъ ωдержа́н(ъ)є нб(с)нои ω(т)чи́зны та́къ, якω стари́мъ

ѠвѢди-у(с) в Кори(ѳ)-.д.

22 зв. На́зо(н) кни(г). єї, ли(ст) хаї. Кни(г) .д.

Моралѣу(м) гла(в). лѳ. ѡ(т)цемъ, бѡ̀ за́разъ ско́рѡ ѡ(т) теле́сныхъ звѧ́зковъ выхо́дѧтъ, в(ъ) нбнымъ мешка́нѧ ѡ(т)почива́ютъ, та́къ я́кѡ стый Па́велъ свѣ́дчитъ: вѣ́мы бѡ̀, я́кѡ а́ще зе́мнаѧ на́ша храмина̀ тѣ́ла разори́тсѧ, созда́нїє ѡ(т) бга имамы храмину̀ нерукотворе́нну вѣ́чную на нбсехъ. Длѧ̀ тогѡ̀ стый Григо́рїй написа́лъ:
23 не ѡ(т)воло́читсѧ и́мъ ѡдержа́н(ъ)є нб(с)нои ѡ(т)чи́зны, та́къ // я́кѡ стары́мъ ѡ(т)цемъ, бѡ̀ Ада́мъ, Авель, Си́ѳъ, Єно́съ, Но́є, Авраа́мъ, Ісаа́къ, Іѧ́кѡ(в), Іѡсифъ, Мѡѵсе́й, Самуи́лъ, Двдъ и сты́и и́н(ъ)шїи цркви старозако́ннои не принѧли̇̀ в(ъ) нбѣ запла́ти ѡбѣца́ннои, виде́нїѧ ѡбли́чѧ бзского, а́жъ до при́стѧ Хвого длѧ̀ тогѡ̀, жебы̀ посполу з на́ми доскона́лую запла́ту принѧли̇̀ в(ъ) но́вомъ за́конѣ. Гды̀ Хс ѡ(т)вори́лъ нбѡ и в(ъ)прова́дилъ до нба стыхъ старо́гѡ за́кону пр(о)рковъ и патрїѧ́рховъ, з(ъ) пе́кла и́хъ ви́провадивши, ве́длу(г) ѱалмѣсти мо́вѧчогѡ: «Возше́лъ еси̇̀ на высоту̀, плѣни́лъ єси̇̀ плѣнь». Тѡ̀ єжъ и ап(с)лъ Па́велъ ѡ стыхъ ѡ(т)цахъ цркви ста́розако́нной

Ѱа(л) .ѯз. мо́витъ: «Сы́и всѣ̀ послу́шествовани бы́вше вѣ́рою, не приѧ́ша ѡбѣтова́нїѧ, бгу лу́чше чтѡ̀ ѡ на́съ пре(д)зрѣ́вшу, да не бе(з) на́съ соверше́нства при́и

Єvре(и) .аі. мутъ». Дозна́лъ тогѡ̀ стый Анто́нїй Вели́кїй, же дши з(ъ) вѣ́рою до́брою и

В жи́тї(и) с. Па(в)ла Ѳїве(и)ск. з(ъ) учи́нками до́брими, з(ъ) тѣ́ла вы́шовши, до нба иду́тъ, бѡ̀ ви́дѣлъ о́нъ

23 зв. агглѡ(в), // котѡ́рїи неслы̀ дѡ нба дшу сто́гѡ Па́вла Ѳѵве́йскогѡ, пе́ршогѡ пусте́лника. Кото́рїи за́сь лю́де умѣра́ютъ в(ъ) грѣха́хъ смерте́лныхъ бе(з) покаѧ́нїѧ, бе(з) спо́вѣди, не жа́луючи за грѣхи̇̀ свои̇̀, котѡ́рїи те́жъ умѣра́ютъ бе(з) вѣ́ры хр(с)тїѧ́нскои, ты́хъ дши за́разъ до пе́кла иду́тъ на му́ку, ве́длугъ ѱалмѣсти мо́вѧчогѡ: да постыдѧ́тсѧ нечестывїи и сни́йдутъ въ а́дъ.

Ѱало(м) .п. Іѡа(н) Мосхъ Єѵра(с) гла(в). .кѕ.в(ъ) Цвѣтни(к). Дозна́лъ тогѡ̀ Ѳеѡфа́нъ за́коникъ зараже́ний е́ресю несторїѧ́нскою, же грѣшныи в(ъ) пе́клѣ му́чатсѧ, бѡ̀ авва Кирїа́къ моли́лсѧ бгу, жебы̀ Ѳеѡфа́нѡвѣ показа́лъ правди́вую вѣ́ру. По́тимъ єдногѡ̀ днѧ̀ ѡ девѧ́той годи́нѣ ѡба́чилъ Ѳеѡфа́нъ якѡ́гось человѣ́ка ба́рзѡ стра́шногѡ, мѡ́вѧчогѡ до себѐ: ходи̇̀ ѡба́чъ пра́вду. И взѧ́вши єгѡ̀, прова́дилъ на мѣ́сце те́мноє и смродли́воє, з(ъ) котѡ́рогѡ вели́кїй ѡго́нь выхо́дилъ. В(ъ) ти́мъ ѡгню̀ ви́дѣлъ Ѳеѡфа́нъ

24 Несто́рїѧ геретика̀, не́приѧтелѧ пр(с)то́и бци, кото́рую онъ блюзни(л), //

дховно(м). не хотѧчи̇̀ зва́ти бцею. Та́мъ же ви́дѣлъ Ѳеѡфа́нъ в(ъ) пе́клѣ Єѵти́ха, Аполлѣна́ра, Дїоско́ра, Севи́ра, А́рїѧ и геретико́въ и́нши(х) и чу́въ го́лосъ ѡ(т) оногѡ человѣ́ка страшно́гѡ: тѡ̀ е́стъ мѣ́сце зготова́нноє геретико́мъ и блюзнѣ́рцомъ. И на то́й ча́съ Ѳеѡфа́нъ до вѣ́ры правосла́вной каѳѡли́ческой наверну́лсѧ. Кото́рїи за́сь лю́де умѣра́ютъ, ви́сповѣдавшисѧ грѣхо́въ свои́хъ смерте(л)ны(х), а́ле не скончи́вши за ни́хъ поку́ти, кото́рую ѡ(т)правова́ли, ти́хъ души на мыта́рства иду́тъ. Та́кже кото́рїи умѣра́ютъ в(ъ) грѣха́хъ пото́чныхъ, и ты́хъ людей ду́ши на мыта́рства иду́тъ. Мыта́рство за́сь е́сть задержа́н(ъ)є. Гды̀ человѣ́къ умре́тъ, агглы дшу єгѡ̀ до нба прова́дѧтъ, на то́й ча́съ злы́и ду́хове на повѣ́тру ду́шу человѣ́чую заде́ржуютъ, гаму́ютъ и недопуска́ютъ до нба длѧ̀ тогѡ̀, же ма́етъ грѣхи̇̀ пото́чнїи, и длѧ̀ тогѡ̀, же за грѣхи̇̀ смерте́лнїи не ви́покутовала, кото́рїхъ ви́сповѣдаласѧ, и показу-

ют(ъ) // душѣ грѣхи̂, котόрїи ѡна̀ з(ъ) тѣломъ чини́ла, бѡ̀ на повѣтру по́лнѡ є́сть злы́хъ ду́ховъ, котόрїи з на́ми войну̀ то́чатъ, до грѣху̀ насъ прова́дать и дши лю́дскїи заде́ржуютъ. Та́къ мо́витъ ап(с)лъ Па́велъ: «Нѣ(ст) на́ша бра́нь ко пло́ти и крѡ́ви, но к(ъ) нача́ломъ и вла́стемъ и к(ъ) миро-жи́телемъ тмы̀ вѣка сегѡ̀, ду́ховомъ злобы̀ под(ъ)нб(с)нымъ». Дла̀ тогѡ̀ мо́витъ по(д)нб(с)нымъ, же по(д) нбѡмъ, на повѣтрю злы̂и ду́хи знайду́ютса, кото́рыи дши лю́дскїи заде́ржуютъ и ты̂и заде́ржанна называ́ютса мыта́рст-вами, ѡ кото́рыхъ, мыта́рствахъ, с̃. Сvмеѡ́нъ Сто(л)пникъ мѣ(л) ѡ(т) бга об(ъ)явле́н(ъ)є, же дша з(ъ) тѣла вы́йшовши гды̀ ѡ(т) землѣ до нба в(ъ)сту-пу́єтъ, заступу́ют(ъ) є́й доро́гу по́лки злы́хъ ду́ховъ розмайтїє, и гладатъ в(ъ) дши го́рдости, и̂ншїє заступу́ют(ъ) и гладатъ ѡсужде́нїа, ѡклевета́нїа, и̂ншїи заступу́ют(ъ) и гладатъ блудодѣанїа и грѣхо́въ и̂ншихъ. То́є ѡб(ъ)-явле́н(ъ)є сто́гѡ Сvмеѡ́на, ма́ючи Сто(л)пника в(ъ) па́мати своє́й, стый // Іѡа́нъ Мл(с)тивый мо́вилъ. Ѡ які̂й стра́хъ и тре́петъ ѡбы́йдетъ дшу, гды̀ та́къ го́ркимъ и неми́лостивнымъ мы́тникомъ ѡ(т)вѣтъ бу́детъ дава́ти. Ѡ(т) ты́хъ мыта́рствъ ду́ши лю́дскїи бгъ уволнаєтъ и до нба прова́дитъ дла̀ поку́ти людей живы́хъ, кото́рую поку́ту лю́де живы́є за уме́рлыхъ чи́на(т), мла-чи́са за ны́хъ, по́стачи, ѡфѣру прино́сачи, ялму́жну даючи̂ и добродѣтели и̂ншїє чи́начи, бѡ знайду́ютса грѣхи̂ такїи, котόрїи на се́мъ свѣтѣ людемъ дла̀ поку́ты и̂хъ самы́хъ а́лбѡ на ономъ свѣтѣ на мыта́рствахъ дша́мъ люд-скимъ бу́дучим(ъ), дла̀ поку́ты люде́й живы́хъ бгъ ѡ(т)пуска́ет(ъ). Знай-ду́ютса те́жъ грѣхи̂ такїи, кото́рых(ъ) ни на се́мъ ни на ѡ́номъ свѣтѣ бгъ не ѡ(т)пуска́єтъ, в(ъ) кото́рыхъ лю́де померли̂ бе(з) вѣры, бе(з) покаа́нїа, не жа́луючи за ни́хъ и не вы́сповѣдавшиса и́хъ, та́къ мо́вилъ Хс: а́ще рече́тъ сло́вѡ на сна члч(с)кагѡ, ѡ(т)пу́ститса єму̀, а и́же рече́тъ на дха не ѡ(т)-пу́//титса [!] єму̀ ни в се́й вѣкъ ни̂ в(ъ) бу́дущїй.

Ри́мскиє два̀ це́сарѣ балвохва́лци Анѣцета и Авре́лѣушъ ѡкруте́нст-вомъ на(д) хр(с)тїа́нами вое́нноє собѣ ѡ(т) бого́въ свойхъ шата́новъ, кото́-рїи в(ъ) болвана́хъ ме́шкали, щаст(ъ)є вы́просили, кото́роє са и́мъ в(ъ) ве-ли́коє нещаст(ъ)є ѡберну́ло. Перепусти́лъ бгъ та́къ вели́кїй мо́ръ и зло́є по-вѣтре на всѐ па́нство Ри́мскоє, и́жъ до войни̂ люде́й мѣти не могли̂.

Юлїанъ, апоста́та, це́сарь, гды̀ хотѣлъ во(и)ну̀ точи́ти з(ъ) пе́рсами, пыта́лъ богѡ́въ свои(х) Апо́ллѣна, Ма́рса, Іѡ́вѣша, я́къ єму̀ та́а война̀ пове-де́тса. Ѡ(т)повѣдѣли ду́хове злы̂и, в(ъ) болвана́хъ ме́шкаючїи, же мѣлъ на(д) не́приателями звита́зтвѡ ѡде́ржати. А̂ле дїаво(л)скаа ѡбѣтница в(ъ) кла́м-ствѡ са ѡберну́ла, бѡ Юлїа́на ко́пиєю на то́й войнѣ проби́тѡ и заби́тѡ, зачи́мъ онъ пред(ъ) сме́ртю своє́ю свой боги̂ фалши́выи Апо́ллѣна, Ма́р-са, // Іѡ́вѣша проклина́лъ, и́жъ єму̀ ѡбѣца(н)нои по́мощи на войнѣ не дали̂.

Пога́не ѡ(т) свои́хъ вѣщковъ чаро́вниковъ и ѡ(т) фалши́выхъ бого́въ дїаволовъ мѣли тако́є проро́цтвѡ, и́жъ ро́ку тчѳ упаде́тъ вѣра хр(с)тїа́нскаа и тогѡ̀ ро́ку з вели́кою ра́достю чека́ли, а́ле и́хъ вѣщкове и боги̂ пога́нскїє дїаволи, в(ъ) болвана́хъ ме́шкаючїи, ѡшука́ли, бѡ тогѡ̀ ро́ку божни́ци пога́н-

24 зв. Єфе(с). гла(в) .ѕ̃.
в(ъ) жи́тїй с. Іѡа(н). Мл(с)ти(в).
25
Ма(ѳ) .ві̃.
25 зв.
Баро́нѣ. ро́к(ъ) ре̃.
Баро́нѣ. ро(к). ли(ст) тѕ̃г.
26
Баро́нѣ. ро(к) тчѳ.

скїи з(ъ) великимъ шумомъ хр(с)тїане ѡбалѧли, и ширыласѧ вѣра хр(с)тїанскаѧ, бѡ гды погане видѣли боговъ своихъ кламливыи пророцтва, до Хр(с)та приставали, потымъ цесарѣ хр(с)тїанскїи заказали божницѣ поганскїи ѡбалѧти. Але погрухотавши болвана ѡборочати ихъ на цркви хр(с)тїанскїи. И была великаѧ радость хр(с)тїанѡмъ, гды кр(с)ты стые тамъ в(ъ)ношенѡ. Особливаѧ была радость, гды в(ъ) Карѳагенѣ славный по всему свѣту поганскїй костелъ, названый // Целестисъ, очистилъ и посвѧтилъ еп(с)кпъ

26 зв. Аврелѣй, дивы тамъ знайшли хр(с)тїане, бѡ на(д) дверми тогѡ костела з(ъ)найшли писмѡ великое з(ъ) мѣдѧными лѣтерами такое: Аврелѣй бѣскупъ посвѧтилъ. И всѣ дивному бзкѡму презреню и споражe(н)ню сѧ дивовали. Якїйсь поганскїй бѣскупъ Аврелѣй оное будован(ъ)е балвохвалствомъ помазалъ. А той Аврелѣй, хр(с)тїанскїй еп(с)кпъ, правдиве оное мѣсце посвѧтилъ на честь бгу единѡму и на столици в нѣмъ своей сидѣлъ.

Бароньушъ ро(к) тчд. Єvгенѣй поганинъ, виходѧчи на войну противъ Ѳеѡдѡсеѧ, цесарѧ православнѡ хр(с)тїанскогѡ, пыталъ своихъ вѣщковъ, боговъ поганскихъ, якъ ему таѧ войнa поведетсѧ. Ѿ(т)повѣдѣли, з(ъ)витѧзствѡ ему обѣцуючи. Ѳеѡдосїй зась в(ъ) бгу своимъ и в(ъ) каѳѡлическѡй вѣрѣ и в(ъ) молитвѣ стыхъ уфан(ъ)е покладалъ, войскѡ Єvгенѣевѡ мѣлѡ болвановъ Іѡвѣша и Геркулеса, // а Ѳеѡдосїй на хоругвахъ кр(с)тъ стый ставилъ. Гды сѧ войска зы-

27 йшли в(ъ) горахъ, прудкѡ жолнѣре Ѳеѡдосїеви з(ъ) тѣсныхъ мѣсць выбили неприѧтелѧ и верхи гѡръ ѡ(т)нѧли такъ, же Флавѣанъ з(ъ) своими богами дїаволами, которыми былъ оныи горы ѡсадилъ, утѣкалъ. Потымъ Ѳеѡдоси(и) бгу сѧ молѧчи заснулъ и видѣлъ пре(з) сонъ двохъ мужей, которїи звѣтѧзствѡ ему ѡбѣцовали. Єденъ былъ Іѡанъ еv(г)листа, другїй Филиппъ ап(с)лъ. А гды на другїй днь войска войну з(ъ)сточили, повсталъ великї(и) вѣтеръ на войскѡ Євгенѣевѡ, которымъ не тылко очи жолнѣромъ запорошалъ, але стрѣлы, копїи и стрѣлбу ѡ(т)бїалъ. З(ъ)во(н)тпивши ѡ звѣтѧзствѣ, жолнѣре Єvгенѣеви гди утѣкали, всѣ ротмистрове Ѳеѡдосїевѣ сѧ по(д)дали ѡ своe здоровѧ просѧчи. Цесаръ имъ иначей ѡ(т)пустити не хотѣлъ, ажъ бы ему Євгенѣѧ видали. Сидѣлъ в то(и) часъ на горѣ єдиой Євгенѣй,

27 зв. чекаючи онихъ // ѡбѣтницъ, которїи мѣлъ ѡ(т) чаровниковъ поганскихъ. А гды ѡбачилъ, же до негѡ ротмистрове пруд(ъ)кѡ бѣгутъ, спиталъ ихъ з(ъ) радостю, еслы ему Ѳеѡдосїѧ живогѡ ведутъ, ѡни крикнули: тебѣ до негѡ поведемѡ. И заразъ егѡ з(ъ)вѧзавши, повели дѡ Ѳеѡдосїѧ, которїй егѡ на смрть ѡсудилъ.

БОГИ ПОГАНСКЇЕ, ДУХОВЕ ЗЛЫИ, НЕ ТИЛКѠ З(Ъ) БОЛВАНОВЪ, АЛЕ ИНШИМИ СПОСОБАМИ РО(З)МАЙТЫМИ Ѡ(Т)ПОВѢДАЛИ ПОГАНОМЪ И ТЕПЕРЪ ЧАРОВНИКОМЪ Ѡ(Т)ПОВѢДАЮТЪ

Дѣѧ(н). гла(в). Погане єдны мѣли в(ъ) собѣ злогѡ духа мешкаючого, который потиху

28 ѡ(т)повѣда(л) имъ, гды о щѡ питали. Такаѧ была єдна // служебница в(ъ)

ѕi. мѣстѣ Филиппахъ, з(ъ) с [!] которой ап(с)лъ Павелъ выгналъ злогѡ духа,

мо́вачи: запрѣща́ю ти и́менемъ Іс Хр(с)та, изыйди̂ из нѐа, и изы(и)де в(ъ) то̂мъ ча́сѣ.

Дру́гїи мѣли в(ъ) собѣ зло́гѡ ду́ха ме(ш)каючогѡ, кото́рїй го́лоснѡ и́мъ ѡ(т)повѣда(л), гды̂ о щѡ єго̂ пыта́ли. Таки́и были̂ Феба́десъ, служе́бницѣ Фебу́сса, фалши́вогѡ бо́га пога́нскогѡ, пре(з) кото́рихъ голосно̂ злы́й ду́хъ ѡ(т)повѣда́лъ людє́мъ, ѡ що пыта́ючим(ъ). И́нший не в(ъ) собѣ, а́ле при собѣ пога́не мѣли зло́гѡ ду́ха мѣшкаючогѡ, кото́рый ѡ а̂кую рѣчъ ѡ̂нымъ пыта́ючимъ ро́зными ѡ(т)повѣда́лъ спосо́бами: ал(ь)бо пре(з) во́ду, а́лбѡ з(ъ) пе́рстена, а́лбѡ з(ъ) в(ъ)ну́трностей быдла́чихъ, а́лбѡ уме(р)логѡ человѣка якогѡ с повѣтра ѡсо́бу ду́х(ъ) злы(и) учи́нитъ, я́кобы то́й человѣкъ з(ъ) ме́ртвых(ъ) вста́лъ, и пре(з) єго̂ уста̀ злы́й ду́хъ ѡ(т)пода́єтъ [!], а́лбѡ в(ъ) зверца́длѣ злы́й ду́хъ, не мо́вачи, яку́ю ре́чъ пока́зуєтъ и ѡбавла́єтъ. // И тепе́ръ чаровнико́мъ таки́ми спосо́бами ро́зными дїа́воли ѡ(т)повѣда́ютъ и ре́чи закрі́тыи ѡбавла́ютъ, бѡ пи́шетъ Си́монъ Маїо́люсъ, же в(ъ) Апу́лѣєй бы́лъ мармуро́вый болва́нъ, ма́ючи на головѣ своє́й ѡбру́чъ мѣданый, з(ъ) таки́ми слова́ми написаными: в(ъ) ма́ю гды̂ слнце бу́детъ в(ъ)сходи́ти, золота́а голова̀ мнѣ бу́детъ. В(ъ) то́й ча́съ махомета́нѣнъ єдє́нъ чаро́вникъ Робе́рта Ґивѣска́рда нево́лникъ за ѡбавле́н(ъ)емъ зло́го ду́ха вы́тлумачилъ, щó са зна́читъ пре(з) то́є, и́жъ в(ъ) ма́ю, гды̂ слнце бу́детъ в(ъ)сходи́ти, єсли̂ болвана̀ тѣнь ѡба́читъ ктѡ, гдѐ головѣ тѣнь прихо́дитъ, та́мъ ска́рбъ зна́йденый бу́детъ. И ве(д)лугъ тлумаче(н)на єго̀, тогѡ̂ ча́су та́мъ вели́кїй ска́рбъ зна́йдены(и), пре(д) тымъ закопа́ный, кото́рыми грошми̂ махомета́нѣнъ з нево́лѣ са вы́купилъ. Ти́мъ чаро́вникѡмъ не ти́лкѡ дїа́воли ѡ(т)повѣда́ютъ, а́ле в(ъ) злы́хъ учи́нкахъ и́мъ в(ъ) ча́рахъ помага́ю(т). Бѡ єгуптани́нъ Парѳені́къ мѣлъ // жону̀, которую чаро́вникъ в(ъ) кла́чу ѡберну́лъ. Парѳені́къ, унузда́вши єи̂, прова́дилъ до сто́гѡ Мака́рїа Єгѵ́песткагѡ! на пу́щу, кото́рую ѡба́чивши, сты́й Мака́рїй мо́вилъ: є́стъ тѡ̂ пра́ваа неве́ста. Очи ти́лкѡ ва́ши зве́дени су́ть, а ѡна̀ жа(д)нои ѡ(т)мѣни не ма́єтъ. Ко́нскїи вы̂ очи ма́єте, дла̂ тогѡ̂ розумѣєте, же ѡна̀ є́стъ бе́стїа и за́разъ, посты́вши во́ду, полла(л) єи̂ го́лову, млачи́са бгу за не́й. Те́ды за́разъ онаа поста́ва ѡблу́днаа ѡ(т) неи̂ ѡ(т)ступи́ла та́къ, и́жъ человѣкѡмъ зно́ву зоста́ла. И каза́лъ сты́й Мака́рїй да́ти є́й и́сти и упомина́лъ єи̂, жебы̂ до цркви ча́стѡ ходи́ла и пренастѣ́йшогѡ сакра́менту єхари́стїєй са причасти́ла. Єще̂ Пе́тръ Кохано́вскїй в(ъ) пѣсни деса́той ѡ вызволе(н)ню Іерусали́му пи́шетъ, же в(ъ) Палести́нѣ Армѣда чаро́вница за по́мочу шата́нскѡю людє́й ѡберну́ла в(ъ) ры́бы, кото́рїи по водѣ пла́вали, по́тимъ зно́ву и́хъ в(ъ) человѣчой поста́тѣ // пре(д) собо́ю поста́вила и мо́вила: «Ю́жъ мою̀ мо́цъ на(д) собо́ю чу́ете, єслы̂ з(ъ)хочу̀, ѡберну̀ ва́съ в(ъ) пта́ховъ лѣта́ючїхъ, и́н(ъ)шїхъ учиню̀ бы́дломъ». То́й же Петръ Кохано́вскїй в(ъ) то́й же кни́зѣ, в(ъ) пѣсни гі. пи́шетъ, же И́зменъ чаро́вникъ до лѣса ве́длегъ Іерусали́му поку́си пеке́лныи ду́ховъ злы́хъ згрома́дилъ и лѣ́съ ѡчарова́лъ, жебы̂ та́мъ хр(с)тїа́не де́рева не руба́ли. Та́къ же са ста́лѡ, бѡ̂ хр(с)тїанї́нъ, гды̂ на де́ревѣ го́ль ѡ(т)та́лъ, з(ъ) тогѡ̂ де́рева за́разъ кро́въ плыну́ла, и де́рева мо́вили человѣчимъ го́лосомъ, пла́чучи и в(ъ)здыха́ючи, мо́вили такі́и слова̀: ту́тъ в(ъ) ро́знихъ де́ревахъ ма́ютъ своє́ мешка́н(ъ)є хр(с)тїа́не и пога́не, по(д) мѣстѡмъ поби́тїи, чи в(ъ) гро́бѣ, чи в(ъ) тѣлѣ. Не

28 зв.

Си́мон(ъ) Маїо́лю(с)

розмов кг. ли(ст) .тд.

29

В(ъ) жи́тї(и) с. Ма(р)ка [!] Єгѵпе(т).

Пе́тръ Кохано(в). пѣсн(ь) є.

29 зв.

Пѣ(с). гі.

Девте(р). гла(в) .рйі.

вѣдаю, ѧ́къ мо́вити. Мо́вили єдна́къ хр(с)тїѧ́не, же в(ъ) ты́хъ де́ревахъ ду́ши лю́дскїи живу́тъ, длѧ̀ тогѡ̀ человѣ́чїй го́лосъ выдаю́тъ, ѧ́кѡ пр(о)ркъ Ієзекі́илъ в(ъ) главѣ ка ѡ царѣ вавылѡ̀нскомъ написа́лъ: ста́нетъ сре(д) єгѡ̀ ца́ръ // вавѵло́нскїй на пе́рвымъ пу́ти на нача́лѣ ѡбо́ю пу́тїю, ѧ́кѡ же волхвова́ти волхвова́нїє и вопроша́ти ваѧ́нныхъ [болвано́въ] [7] и вра́жити во ѧ̀трехъ. А̀ле таки́хъ чаро́вниковъ каза́лъ бгъ іилтѧ́номъ сѧ хрони́ти, мо́вѧчи: да не ѡбрѧ́ще(т)сѧ в(ъ) тебѣ ѡчищаѧ сı́на своє́гѡ и дщє́ри своє́ѧ ѡгне́мъ, волхву́ѧй волхвова́нїє и чару́ѧй чарова́нїє, ѡбава́ѧй ѡбава́нїѧ, и въ утро́бѣ волхву́ѧй и смотрѧ́ѧй ко́би, и въпраша́ѧй мртвыхъ.

БОГИ ПОГАНСКІИ, ДУХОВЕ ЗЛЫЄ, В(Ъ) РОЗМАЙТИХЪ ѠСОБАХЪ З(Ъ) ПОВѢТРА СОБѢ АЛБѠ З(Ъ) ОБОЛОКА ТѢЛѠ УЧІНИВШИ, МНОГИМЪ ЛЮДЕМЪ ПРАВОВѢРНЫМЪ ПОБОЖНЫМЪ СА ПОКАЗОВАЛИ, ЖЕБЫ ОНЫ(Х) ХИТРОСТЮ СВОЄЮ ѠШУКАЛИ.//

30 зв.

С҃то́му Марти́новѣ, єп(с)кповѣ Тvроне́н(ъ)скому, показа́лсА злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ Х҃вой и мо́вилъ до негѡ: «Марти́не, я є́стемъ Х҃с, пришо́лемъ з(ъ) н҃ба судити людей, а́ле тобѣ найпе́рше показа́лемсА». Ѿ(т)каза́лъ Марти́нъ с҃ты́й: «Не в(ъ) пурпу́рѣ ѡбѣца́лсА Х҃с прїйти̇ и не в(ъ) тако́й коро́нѣ, в(ъ) яко́й ты̇ є́стесь. А́ле ѡбѣца́лсА прїйти̇ з бли́знами». Ґды̇ то́є ре́клъ, за́разъ нечи́стїй ду́х(ъ) зни(к)нулъ. в(ъ) жі́ти(и) с҃. Ма(р)ти́на, єп(с)кпа Туро(н).

С҃то́му Сvмеѡ́ну Сто́лпнїковѣ показа́лсА злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ свѣ́тлагѡ агг҃ла, з(ъ) во́зомъ ѡгни́стїмъ и з(ъ) ко́нми ѡгни́стїми и мо́вилъ до не́гѡ: Сvмеѡ́не, присла́лъ мене̇ б҃гъ, жебы́ мъ взА́лъ тебе̇ до н҃ба, я́ко мъ взА́лъ пр(о)рка Ілїю. Увѣ́рїлъ тому̇ с҃ты́й Сvмеѡнъ Сто́лпникъ и хотѣ́лъ зыйти̇ з(ъ) столпа̇. А́ле ґды̇ сА кр(с)то́мъ с҃ты́мъ пережеґна́лъ, за́разъ ду́хъ злы́й и во́зъ ѡгни́сты(и) и ко́нѣ ѡгни́стыи згинули. // В(ъ) жи́тїи с҃. Сvмео́на Сто(л)п.

31

С҃то́му Іѡа́нѡвѣ Пусте́лнїкѡвѣ показа́лсА злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ с҃щенническѡй з(ъ) ке́лѣхѡмъ, я́кѡбы̇ несучи̇ єму̇ пренас҃тѣ́йшїй сакра́ментъ тѣла и крови Х҃вѡй, а́ле позна(л) тогѡ злóгѡ ду́ха с҃ты́й Іѡа́нъ и мо́вилъ до негѡ: ѡ злы́й и нечи́стїй ду́ше, я́кѡсь сА ва́жилъ с҃щенникѡмъ чини́ти и награва́тисА з(ъ) пренас҃тѣ́йшогѡ тѣла Х҃вого и з(ъ) пренас҃тѣ́йшой к҃рви Х҃вои. Ѡ(т)каза́лъ злы́й ду́хъ с҃то́му Іѡа́нѡвѣ: юже мъ ѧ҃ мно́гѡ бра́тїи твоє́и та́къ звѣ́лъ. То́є мо́вївши, зникнулъ. в(ъ) жи́тїи с҃. Іоа(н). Пусте(л).

С҃то́му Ѳеѡфи́ловѣ показа́лсА злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ кроле́вской з(ъ) вели́кою ку́пою слу́гъ убра́нныхъ свѣ́тно кошто́вне, кото́рому сА поклони́лъ Ѳеѡфи́лъ и поцѣлова́лъ єгѡ в(ъ) но́гу и привѣ́лъ до тогѡ Ѳеѡфи́ла, же Хр(с)та̇ и м҃тки Х҃вой запрѣ́лсА. А́ле по́ти(м) зно́ву Ѳеѡфи́лъ за млтва́ми пр(с)то́и б҃ци пришо́лъ до ла́ски б҃жои, ґды̇ за то́й грѣ́хъ поку́товалъ. // в(ъ) жи(т). с҃. Ѳеѡфи(л).

31 зв.

С҃то́му Авраа́мїю показа́лсА злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ хлопА́чой и спѣва́лъ пере(д) ни́мъ го́лосомъ вели́кимъ ѱа́лмъ: б҃лже́ни непоро́чнїи въ пу́ть ходА́щїи в(ъ) за́конѣ г(с)дни. Але ґды̇ поча́лъ єму̇ с҃ты́й Авраа́мїй ла́Ати, за́разъ то́й хло́пецъ зни́кнулъ. в(ъ) жи(т). с҃. Авраа́миА.

С҃то́му Пахо́мїю показа́лсА злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ невѣ́сти ба́рзѡ пїенкной, кото́рой пїенкности тру́днѡ вы́мовити, и мо́вила до с҃то́гѡ Пахо́мїА: в(ъ) жи(т).

с̃. Пахо́мїѧ. я̂ є́стемъ мо́цъ шата́нскаѧ, мнѣ всѣ по́лки шата́нскїи голду́ютъ, ю́же мъ а̂ мно́гѡ людей ст҃ы́хъ привела̀ до грѣху̀. А̂ле гды̀ ст҃ы́й Пахо́мїй поча́лъ єй проклина́ти, за́разъ та́ѧ невѣ́ста зни́кнула.

Ст҃о́му Нарки́ссовѣ єп(с)пвѣ показа́лсѧ дїа́волъ в(ъ) ѡсо́бѣ чо́рного му́-
32 рїна страшли́вогѡ, наго́гѡ и трудова́тогѡ, кото́рогѡ // ст҃ы́й Нарци́ссусъ
в жи(т). с̃. мчниц(и) Афри(к). пыта́лъ: ду́ху нечи́стый, чи вѣ́даєшъ, же Хс бгъ на кр(с)тѣ прибитїй є́стъ из мртвыхъ вста́лъ. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ му́ринъ: вѣ́даю до́бре, бо̂ тоєи годи́ни кото́рой Хс на кр(с)тѣ є́стъ приби́тїй, па́нъ мо́й шата́нъ утѣ́клъ ѡ(т) него̂, изва́занный бы́лъ ѡгни́стїми ланцуха́ми. Дїа́волъ проси́лъ Нарци́сса, абы̀ єму̀ ти́лкѡ єдну̀ дшу людскую зоста́вилъ. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ Нарци́ссусъ: зоставу́ю тобѣ ду́шу єдну̀. Идѝ до жро́дла, кото́роє в(ъ) гора́хъ Юлѣй є́стъ и водѝ оно́й нѣхто̂ пи́ти не мо́жетъ, нѣ человѣ́къ, нѣ бе́стїѧ, и́жъ та́мъ смо́къ мѣ́шкаєтъ и во́ду свои́мъ я́домъ заража́єтъ. Заби́й же того̀ смо́ка и дшу ѡзмѝ єго̂ себѣ. А дїа́волъ кри́кнулъ: Ѡ, кла́мцѡ, щѡ (с) мнѣ учини́лъ. И полетѣ́лъ и заби́лъ о́ногѡ смо́ка, и вода̀ о́наѧ зоста́ла здоро́ваѧ и до того̂ ча́су потре́бамъ лю́дскїмъ слу́житъ.

Ст҃о́му Іларіѡ́новѣ пока́зовалисѧ дїа́воли в(ъ) ѡсо́ба(х) шермѣ́ровъ,
32 зв. кото́рїи в(ъ) очахъ єго̂ сѧ били, // а єде́нъ заби́тїй межи ни́ми ѡ по́гребъ про-
в(ъ) жї-ти(и) с̃. Іла(р).[8] си́лъ. Ра́зъ пѡ(д) ча́съ млтвы єго̂ впа́лъ до него̂ ши́рмѣръ и, шїю биче́мъ єго̂ бючѝ, мо́вилъ: чему̀ спи́шъ? И смѣючи́сѧ, пита́лъ єго̂: чи хо́чешъ ячме́ню? А̂ле о́нъ всѣ тыи поку́си и́менемъ Ісвымъ и кр(с)то́мъ Хвимъ и млтвою и по́стомъ звѣ́тажи(л).

в(ъ) жи́тїи стго̂ Анто́н. Вели́к(ъ). Ст҃о́му Анто́нїю Вели́кому на пу́щи показа́лисѧ злы́и ду́хове в(ъ) розма́итихъ ѡсо́бахъ бестїа́лскїхъ. Почини́лисѧ л(ь)ва́ми, ме(д)вѣ́дами, во́лками, ѵ҃а́ми, вепра́ми, те́лцами и и́н(ъ)шїми бе́стїами и учини́ли на пу́щи кри́къ вели́кїй, почалѝ рыча́ти, щека́ти, вы́ти и хотѣ́ли ке́лїю стго̂ Анто́нїѧ переверну́ти. А̂ле гды̀ ст҃ы́й Анто́нїй кр(с)тѡ(м) пережегна́лсѧ, за́разъ всѣ тїи бе́стыи ѡ(т) кр(с)та стго̂ я́къ во́скъ ѡ(т) огнѧ̀, я́къ пра́хъ ѡ(т) вѣ́тру, я́къ тѣ́нь ѡ(т) слнца, зни́кнулы.

Ст҃о́му Мартїниѧ́новѣ Пусте́лниковѣ дїа́волъ показа́лсѧ вѣдо́ме, до єго̂
33 це́лїи, // я́кѡ смо́къ страшли́вый пришо́лъ, а ст҃ы́й Мартинїѧ́нъ до него̂ мо́вилъ: ма́ючи а̂ г(с)да моє́гѡ Іс Хр(с)та̀, смѣю́сѧ с(ъ) тебѣ̀. И за́разъ дїа́волъ зни́кнулъ, а́ле утѣка́ючи, мо́вилъ: знайду̀ а̂ на тебѣ̀ и́н(ъ)шую сѣ́тку, кото́рою тебѣ̀ уловлю̀.

КОНЕЦЪ БОГОВЪ ПОГАНСКЇХЪ, ДУХОВЪ ЗЛЫХЪ, ПОКАЗУЄТЬ, ЧОГѠ НАЙБАРЗѢЙ ОНЫ БОАТСѦ

Про́лѡ(г) дека(м)рїѧ в̃ 33 зв. днѧ. Боа́тсѧ въ тр(о)ци єди́нагѡ бга, бо̂ в(ъ) Кѡнстантинопо́лю бы́лъ єде́нъ чаро́вникъ назва(н)ный Меси́тъ, кото́рїй мѣ(л) у себѣ̀ слугу̀ хр(с)тїѧни́на и хотѣ́лъ єго̂ звестѝ и привестѝ до дїа́вола на услу́ги єго̂. // Єдного̂ ве́чера в(ъ)зѧ́лъ єго̂ и вы́шолъ з ны́мъ з(ъ) мѣ́ста дале́кѡ на мѣ́сце пусто́є, гдѣ̀ ѡба́-

чїли за́мокъ знамени́тїй, котѡ́рїй мѣлъ двери желѣзнїи. А гды Меси́тъ заколота́лъ в(ъ) тые две́ри, ω(т)во́ренω ему̀. Вшо́вши до тогѡ за́мку, ѡба́чїли пала́цъ ѡказа́лїй, в(ъ) кото́ромъ бы́лъ золоты́й лихта(р) и свѣ́чи горѣ́лы и слу́гъ былѡ мно́гω. На маеста́тѣ высо́кѡмъ сидѣ́лъ дїаволъ в(ъ) осо́бѣ кроле́вской. Ведлѐ негѡ с пра́вой и з лѣ́вой стороны̀ сидѣ́ли злые ду́хове на крѣ́сла(х), на кшта́лтъ сенато́ровъ. А гды̀ пришлы̀ до тогѡ пала́цу, кро́ль оный привита́лъ Меси́та и каза́лъ поста́вити бли(з)кω себѐ крѣ́слω и посади́лъ егѡ, мо́вячи: до́бре сь учини́лъ, Меси́те, же сь ту́тъ пришо́лъ, прия́телю на́шъ зичли́вый. По́тымъ кро́ль пыта́лъ, нащѡ тогѡ млоде́нца ту́тъ припрова́дилесь. Ѡ(т)повѣ́дѣ(л) Меси́тъ: слу́ги твои, па́не, ѡба́два е́стесмω. Мо́вилъ кро́ль дїаволскїй ѡному // млоде́нцевѣ, чи е́стесь слуга̀ мо́й. Ѿ(т)повѣ́дѣ(л) млоде́нецъ: я́ слуга̀ е́стемъ оца и сна и стогω дха. И за́разъ ω(т) го́лосу тогѡ упа́лъ з маеста́ту кро́ль дїаволскїй и всѣ сена́торове егѡ з(ъ) своихъ кре́селъ упа́ли, и свѣ́чи, и пала́цъ, и за́мокъ, и всѐ то́е вѣде́нїе зги́нулω, и Меси́тъ з ни́ми зги́нулъ. И зоста(л) са́мъ ти́лкω млоде́нецъ и ω(т)то́ль пришо́лъ дω Константинѡпѡля, та́мъ лю́де егѡ пыта́ли: гдѐ е́стъ Меси́тъ? Ѿ(т)повѣ́дѣл(ъ): пошо(л) въ тму̀ кромѣ́шную. И повѣда́лъ всѐ, що ся дѣялω. 34

Боятся злы́и ду́хове пр(с)то́и бци, бѡ Еѵфи́мїя девица хотѣ́ла иноки́нею зоста́ти, показа́лся ей злы́й ду́хъ в(ъ) ѡсо́бѣ человѣ́чой и ω(т)води́лъ ей ω(т) тогѡ жи́тїя острогω а хвали(л) жи́тїе малже́нское. Мо́вила Еѵфи́мїя: щѡ мнѣ тые ро́скоши помо́гутъ по сме́рти? Тое́ю ω(т)повѣдю злы́й ду́хъ ураже́нный бу́дучи, хотѣ(л) ей з буди́нку высо́когω, в(ъ) кото́ромъ била̀, зопхну́ти и ски́нути на́ землю. Еѵфи́мїя, бу́дучи устраше(н)на, удала́ся до пр(с)то́и бци, ω ра//ту́нокъ ей прося́чѝ. Почу́вши то́е, не́прїятель ду́шный пусти́лъ з(ъ) ру́къ своихъ Еѵфи́мїю и мо́вилъ до ней: еслѝ по́йдешъ в(ъ) мн(с)ти́ръ, бу́ду тобѣ не́прїятеле(м) сро́гимъ. И тепе(р) бы́сь пе(в)не з(ъ)ги́нула, гды̀ бы́сь не взыва́ла тое́й невѣ́сты, котра́я мнѣ е́стъ не́приятелкѡю и ча́стω мой ра́ди ла́млетъ. Боятся злы́и ду́хове поко́ры, бѡ сты́й Мака́рїй потка́лъ дїавола с косо́ю и хотѣ́лъ егѡ уда́рїти, а́ле не мо́глъ и мо́вилъ: мно́гω гва́лтовъ терплю̀ я̀ ω(т) тебѐ, Мака́рїй, бѡ щѡ-ко́лвекъ ты̀ чи́нишъ, и я̀ чиню̀. По́стишъ ты̀, и я̀ зго́ла нѣчо́гω не и́мъ, чу́лїй ты е́стесь, и я̀ нѣ́гды̀ не сплю̀, ты̀ чи̇стость захову́ешъ, и я̀ з невѣ́стою жа́дною споле́чности не мѣ́лемъ, ты̀ вы́реклся бога́тствъ, и я̀ те́жъ не ма́ю нѣчо́гω на свѣ́тѣ и бога́тствъ не пра́гну. Една̀ е(ст) ре́чъ, кото́рою менѐ звѣтяжа́ешъ. Пыта́лъ сты́й Мака́рїй, щѡ бы тѡ билѡ. Ѿ(т)повѣ́дѣлъ злы́й ду́хъ: поко́ра твоя, для кото́рой не могу̀ нѣчо́гω проти́въ тобѣ чины́ти.

Цеза́ръ-кни(г) .е. Ѳеѡлїо гла(в) .мд.

34 зв.

Зверца-(д)ло прикла(д). пок(л) .аї.

Боятся злы́и ду́хове млтвы, бѡ Юлїя(н) // апоста́та це́саръ, идучѝ на войну̀ до пе́рсовъ, посла́лъ дїавола едногѡ на за́ходнїе сто́роны, абы̀, пру́дкω збѣ́гавши, ѡзнаймы(л) ему̀, щω ся та́мъ дѣ́етъ. О́нъ тра́филъ на Публѣу́ша мниха на пу́щи, котѡ́рїй млился бгу в(ъ)днь и в(ъ)ночѝ и для тое́и млтвы егѡ да́лѣй я(к) звяза́нный дїаволъ поступи́ти не мо́глъ, чека́ючи ї. дне́й, ажъ бы̀ переста́лъ млитися. А гды̀ не перестава́лъ, верну́лся до Юлїяна, нѣчо́гω не спра́вывши. Пыта́лъ егѡ Юлїянъ: гдѐ сь та́къ до́лгω ба́вился? Ѿ(т)повѣ́дѣлъ: чека́лемъ Публѣу́ша мниха, жебы̀ млтву сконча́лъ, для кото́рои не мо́глемъ да́лѣй поступи́ти, а́жъ конца̀ не чини(л), му́сѣлем ся верну́ти. 35

Баро(н). ро(к) тѯг.

Живот(ъ) ѕ҃. Павла Проста(к). Боѧтсѧ злы́и дꙋ́хове послꙋше́нства, бѡ Па́велъ Проста́къ бы́лъ послꙋ́шный ст҃о́мꙋ Анто́нїю, ста́ршомꙋ своє́мꙋ, кото́рїй досвѣдча́лъ єгѡ, каза́лъ ємꙋ́ во́дꙋ че́рпати из(ъ) стꙋ́днѣ и на́ землю цѣлий днъ вылива́ти и уплете́ные ко́шики росплѣтовати и зно́вꙋ плестѝ, сꙋ́кню шити и за́сь роспо́ровати.

35 зв. Ѡ(н) всѐ то́є ѡхо́тне бе(з) шемра́н(ь)нѧ чини́лъ, длѧ̀ // тогѡ да́лъ ємꙋ̀ бг҃ъ такꙋ́ю ла́скꙋ, же дїа́воловъ з(ъ) людей вигнанѧлъ. Ча́су єдногѡ прїве́денѡ до ст҃о́гѡ Антѡнїѧ млоде́нца, кото́рїй мѣлъ в(ъ) собѣ̀ сро́гогѡ дїа́вола и каза́лъ Па́вловѣ тогѡ шатана̀ вы́гнати, те́ды, млѧчи́сѧ, Па́велъ Проста́къ вола́лъ на ѡпꙋ́таногѡ: вы́йди, шата́не. А дїа́володъ, ла́ючи, мо́вилъ: не вы́йдꙋ, злы(и) мата́чꙋ старі́й. О́нъ, взѧвши скꙋ́рꙋ овчꙋю, би́лъ єгѡ, мо́вѧчи: вы́йди. Ле́чъ ємꙋ̀ шата́нъ ла́ѧлъ. Те́ди Па́велъ розгнѣ́ванїй мо́вилъ: пойдꙋ̀ а повѣмъ Хр(с)то́ви, а бѣда̀ тобѣ̀ бꙋ́детъ. И в(ъ)стꙋпи́лъ на ка́мень гарѧ́чїй, мо́вачи: І҃се Х҃е, я̀ з(ъ) тогѡ ка́менѧ не зыйдꙋ̀ и и́сти и пи́ти не бꙋ́дꙋ, хотѧ̀ й бы́мъ ꙋмертѝ мѣлъ, а́жъ тогѡ дїа́вола с(ъ) человѣ́ка ви́женешъ. И єщѐ тогѡ не домо́вилъ Проста́къ, а дїа́володъ завола́лъ: идꙋ̀, ѡ(т)хожꙋ̀. И за́разъ вы́йшолъ.

Боѧтсѧ дїа́воли спо́вѣди, бѡ ѳеѡлїогъ єденъ, Ѳома̀ назва(н)ный, гды̀ ю́жъ

36 на смрть лежа́лъ, ѡба́чилъ дїа́вола, в(ъ) кꙋтѣ̀ стоѧчого, // и мо́вилъ до негѡ:

Цеза́ръ кни(г) а҃і гла(в) л҃и. чогѡ тꙋ́тъ стои́шъ, ѡкрꙋ́тнаѧ бе́стїє, повѣждъ мнѣ̀, щѡ вамъ найба́рзѣй шко́дитъ. Ѡ(т)повѣ́дѣлъ дїа́володъ: найба́рзѣй на́мъ шко́дитъ и си́лы на́ши викоренѧєтъ ча́стаѧ спо́вѣдь, бѡ человѣ́къ гды̀ в(ъ) грѣха́хъ смерте́лныхъ є́стъ, всѣ̀ єгѡ члѡ́нки сꙋ(т) звѧ́заны и не мо́же(т) сѧ рꙋ́шїти. А́ле гды̀ сѧ грѣхо(в) ты(х) вы́сповѣдає(т), за́ра(з) во(л)ны(м) стає(т)сѧ и спосо́бны(м) до всегѡ до́брогѡ.

Боѧтсѧ дїа́воли кр(с)та̀ ст҃гѡ, я́кѡ тꙋ(т) в(ъ) жи́тїи ѕ҃. Анто(н). вели(к). на ли(ст) л҃г поло́жено. Боѧ(т)сѧ єщѐ злы́и дꙋ́хове ко́сте(и) ст҃ы(х), бо в(ъ) Антиѳхїи дїа́володъ з(ъ) божнїци пога(н)скои ꙋтѣ́къ, длѧ̀ ко́сте(и) ѕ҃. м(ч). Вавѵ́ли, я́ко тꙋ(т) на ли(ст). є҃і поло́жено. Боѧ(т)сѧ дꙋ́хове злы́и росказа́нѧ Х҃вогѡ, я́кѡ тꙋ(т) на ли́стѣ з҃ поло́же(н). Боѧ(т)сѧ дꙋ́хове нечи́стїи воды̀

36 зв. ѡ҃сщенной, я́кѡ тꙋ́тъ на ли́стѣ к҃ѳ поло́женѡ. //

ПРИМІТКИ

[1] Квадратні дужки в стародрукові; [2] Квадратні дужки в стародрукові; [3] Квадратні дужки в стародрукові; [4] Квадратні дужки в стародрукові; [5] Квадратні дужки в стародрукові; [6] Квадратні дужки в стародрукові; [7] Квадратні дужки в стародрукові; [8] Помилково на наступній сторінці на полі повторено цей напис; [9] Помилково на наступній сторінці на полі повторено цей напис.

ДУШИ

ЛЮДЕ(И) УМЕ́РЛЫ(Х), З(Ъ) ТѢЛА ВЫХОДАЧЇИ, Ѡ(Д)ХО́ДА(Т) НА ТРЙ МѢСЦА, Й́НШЇИ ДО Н҃БА, Й́НШЇИ ДО ПЕ́КЛА, Й́НШЇИ НА МЫТА(Р)СТВА.

ПРЕ(З) ВЕЛЕ́БНОГѠ В(Ъ) Б҃ЗѢ Ѡ(Т)ЦА ІОАНИКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО, АРХЇМА(Н)ДРИТУ ЧЕ(Р)НѢГО(В)СКОГО ЄЛЕ́(Ц)КОГѠ РО́КУ ҂А҃ХПЗ.

В(Ъ) ТѴПОГРАФЇИ ЧЕРНѢГОВСКО(И)

С҃ТОТР(О)ЄЦКОЙ СВѢТУ ѠБАВЛЕ́НИ.// 1 нн.

Души́ с҃тыхъ людей, умира́ющихъ з(ъ) вѣ́рою до́брою, и з(ъ) учи(н)-ками до́брым(и), з(ъ) покаА́нье(м), з(ъ) тѣ́ла вы́шовши, ω(т)ходатъ за́разъ про́тω [!] до н҃ба на мешка́н(ъ)є. Ту́тъ вѣ́дати нале́житъ, же н҃бъ ѡдина(д)-цать сА знайду́єтъ. Пе́ршоє н҃бω є́стъ, на кото́ромъ м(с)цъ, друго́є н҃бω є́стъ, на кото́ромъ плане́та Мерку́риусъ, тре́теє н҃бω є́стъ, на кото́ромъ плане́та Ве́нусъ, четве(р)//тоє н҃бо є́ст(ъ), на кото́ром(ъ) с҃лнце, пА́тоє н҃бω є́стъ, на ко-то́ром(ъ) плане́та Ма́рсъ, ше́стоє н҃бω є́ст(ъ), на кото́ро(м) плане́та Юпитеръ, се́моє н҃бω є́стъ, на кото́ромъ плане́та Сату́рнусъ, ѿсмоє н҃бω є́ст(ъ), на кото́ромъ всѣ ѕвѣ́зды сА зна(и)дую(т), называ́ет(ъ)сА то́є н҃бω тве́рд(ь), ве́длугъ ѱалми́сты: н҃бса̀ повѣда́ют(ъ) сла́ву б҃жїю, творе́нїє же ру́къ єгѡ возвѣща́ет(ъ) тве́рдь. ДевА́тоє н҃бω є(ст) кристало́воє, кото́роє та́к(ъ) назы-ва́ет(ъ)сА длА̀ презрочи́стости, же, я(к) кришта́ль, є́ст(ъ) презрочи́стоє. Де-сА́тоє н҃бω є́стъ, кото́роє называ́ет(ъ)сА пе́ршоє руша́ючеєсА, бω на(и)пе́р-ше//ѿнω руша́ет(ъ)сА, ѡберта́єтсА и н҃ба и́ншїє на кшта(л)тъ ко́ла кру́глїє по-тАга́єтъ, же сА посполу з ни́м(ъ) ру́шаютъ и доко́ла ѡберта́ютъ. Ѡдина́дцА-тоє на(и)вы(ш)шоє н҃бо є(ст) ємпїре́йскоє, четвероу́го(л)ноє, кото́роє сА не ѡберта́єтъ. Та́къ въ апокали́ѱѣ напи́санω: гра́дъ на чети́ры углы̀ стои́т(ъ). То́є н҃бω є́стъ маєста́томъ б҃жїимъ, та́къ мо́витъ са́мъ б҃гъ у пр(о)рка Ісаи́й: н҃бо пр(с)то́лъ мо́й. На то́мъ н҃бѣ ємпѣре́йскомъ а҃ггл(ы) з(ъ) б҃гомъ живу́тъ и лицѐ бз(с)коє ви́дать. Та́къ мо́ви(л) Х҃с ω дѣ́тех(ъ) ма́лыхъ: а҃ггл(и) и́х(ъ) на н҃бсе(х) ви́ну видА(т) лицѐ о(т҃)ца моє́гω // нб(с)на(г)[о]. На то(м) н҃бѣ єм-пѣре(и)ско(м) и д҃шѣ ты́хъ люде́й з(ъ) б҃гомъ живу́тъ, кото́рїи з(ъ) тѣ́ла з(ъ) люде(и) умира́ючи(х) выхо́дат(ъ) и до н҃ба ω(д)хо́дат(ъ), що мно́гїє ѡбАвле́-нїА показу́ютъ.

Іωа́нъ Мѣри(к). 1

Ѱа(л) .иі.

1 зв.

Іса(и) .з҃в.

Ма(θ) .иі. 2

ѠбАвле́нїє а. С҃тѿгω м҃чника Ана́нїю персАни́на, гды̀ хотѣ́л(и) за Х҃а му́-чити, того̀ часу мо́ви(л): ви́жу лѣ́ствицу, на н҃бса̀ во(з)выша́ющуюсА, и ωгне-

ви́дныѧ му́жи, призива́ющїи мѧ во гра́дъ, исполне́нъ свѣ́та и весе́лїѧ, и та́кѡ скон҆ча́сѧ.

Ѡбѧвле́нїе в. Сщенному́ченики и єп(с)копи Сvмеѡ́нъ и Садо́къ, кгды̀
2 зв. за Хр(с)та̀ былѝ мчни, Садо́къ ви́дѣлъ со́нъ стра́шный, кото́//рїй клиру своє́му, презви́тером и дїа́коном, повѣда́тъ, мо́вачи: ви́дѣлъ в(ъ)но́щи се́й со́нъ, бѧ́ше лѣ́ствица, єѧ̀ же ве́рхъ до нбсъ досѧза́ющъ, и стоѧ́ше на не́й стый Сvмеѡ́нъ єп(с)кпъ з(ъ) сла́вою вели́кою и зва́ше мѧ, глѧ̀: взы(и)дѝ к(ъ) мнѣ, Садо́че, не бойсѧ, а́зъ бѡ в(ъ)че́ра в(ъ)зыйдо(х), а ты̀ нн҃ѣ взы́йдеши. И вѣ́рую, я́кѡ за Хр(с)та̀ я́тъ бу́ду. Тогѡ̀ ча́су Сапо́ръ, ца́ръ пе́рскїй, пришо́лъ до тогѡ̀ мѣ́ста и каза(л) єп(с)кпа Садо́к(а) пойма́ти и заби́ти.

Ѡбѧвле́нїе г. Ста́ѧ му́ченица Єvдо́кїѧ, ѡ(т) Ѳеѡдо́та єп(с)кпа ѡкрще́нна, была̀ в захвице́ню и ви́дѣла аггла, кото́рый на нбѡ єй привѣ́лъ. Видѣла и аггловъ и́ншихъ, радующих(ъ)сѧ ѡ наверъне́ню єѧ̀. Того жъ ча́су ви́дѣла дїѧ́вола, чо́рнагѡ лице́мъ, плачущагѡ и ламенту́ючагѡ, же єму́ сѧ кри́вда
3 ста́ла. //

Ѡбѧвле́нїе д. Мона́хъ Пафну́тїй моли́лъсѧ бгу, жебы̀ єму̀ ѡбѧви́лъ, щѡ сѧ з(ъ) єдным члвком дѣ́єтъ, и по ма́лом часѣ ви́дѣлъ аггловъ, кото́рїи ду́шу єгѡ̀ неслѝ до нба и спѣва́ли: блже́нъ єго́ же из(ъ)бра(л) и прїѧ́л(ъ) єсѝ, ги, да всели(т)сѧ во дво́рѣхъ твои́хъ. И зрозумѣ́въ Пафну́тїй, же то(и) члвкъ уме́ръ и ко бгу ѡ(т)ишо́лъ.

Ѡбѧвле́нїе е. М(с)цѧ септе́врїѧ кв. днѧ̀ Про́логъ мо́витъ, же Сапо́ръ, кро́ль пе́рскїй, балъвохва́лца, гды̀ хр(с)тїа́нъ за Хр(с)та му́чилъ, Іаведе́ца до сестрѝ мо́вилъ: спѝ, сестрѡ, да́же до прише́ствїѧ г(с)днѧ, и сѐ аггл г(с)днь поѧ́ть дшу єѧ̀ и взы́йде на́ нбѡ.

Ѡбѧвле́нїе ѕ. Стму Диди́мовѣ мчниковѣ кгды̀ за Ха го́лову ѡ(т)тѧ́тѡ,
3 зв. дша єгѡ̀ в(ъ)зы́йде на нбса̀, щѡ ви́дѧч(и) мно́гїе лю́де, повѣда́ли. //

Ѡбѧвле́нїе з. Ма́ркѡ Фра́ческїй гды уме́ръ, гла́съ бы́сть съ нбсѐ глѧ̀: принесѣ́те ми сосу́д(ъ) избра(н)ный ѡ(т) пусты́ни. Мо́витъ Серапиѡ(н): а́з(ъ) же возрѣ́хъ и ви́дѣхъ дшу̀ ста́гѡ, аггли возноси́му на нбса̀. И ѡ(т)кры́сѧ покро́въ нб(с)ный.

Ѡбѧвленїе и. До стгѡ Пайсїѧ пустелника з(ъ) нба пришо́лъ вели́кїй црь Кѡнстанти́нъ и повѣда́лъ, же така́ѧ сла́ва и велмо́жнѡ(ст) и че́сть подаю́тъсѧ мона́хом в(ъ) цр(с)твїи нб(с)ном, бѡ ви́жу кри́ла огне́ннїѧ, и́х(ъ) же прїе́млютъ ѡ(т) бга. И е́гда же ѡ(т)хо́дѧ(т) ѡ(т) тѧ́гости теле́снын, в(ъ) тѣ́хъ же кри́лѣх(ъ) взима́ют(ъ)сѧ и возвыша́ют(ъ)сѧ и лѣта́ютъ, до(н)деже до́йдутъ самы́ѧ стѣ́ны Ієрусали́ма нб(с)нагѡ. И та́кѡ в(ъ)хо́дѧтъ, ники́ми же
4 стра́жми возбранѧ́еми, в(ъ) бжестве́нный Ієрусали́мъ. //

Ѡбѧвле́нїе ѳ. Мчника Юсти́на гды̀ в(ъ) Ри́мѣ за Хр(с)та му́ченѡ, пыта́лъ єгѡ̀ єпа́рхъ: рцы̀ ми, Юсти́не, а́ще убїе́нъ бу́деши, извѣсти́лсѧ ли єсѝ, я́кѡ

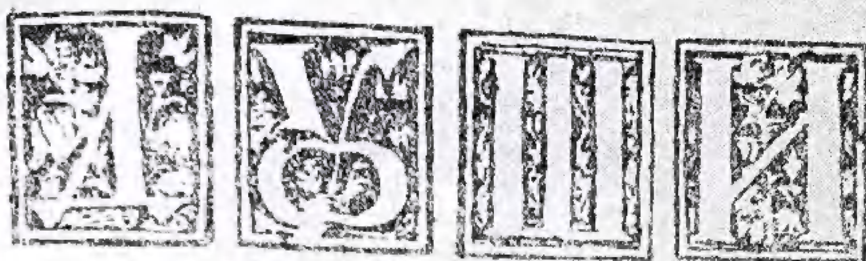

Людей умерлых з тѣла виходят
чи не ходят на три мѣсца.
иншии до Неба,
иншии до пекла,
иншии на мытарства.

Пречестнаго въ Бозѣ Отца Іоанникія
Галятовского, Архимандрита Черни-
говского Елецкого: Року ахпз.

В Типографіи Черниговской
Свято Троицкой
Скиту Ілінскоі.

«Души люде(и) умерлы(х)». Чернігів, 1687. Титульна сторінка.

хо́щеши взы(и)тѝ на нбсà. И речѐ Юсти́нъ: та́къ, надѣ́юса наслѣдити цр(с)твω нб(с)ноє, а́ще претерплю̀ сі́ю му́ку. Єпа́рхъ речѐ: сі́а ли помышла́єши, Юсти́не, я́кω взыйдеши на нбсà и прі́ймеши воздаа́нїє нѣки(х) благъ. И речѐ Юсти́нъ: не помышла́ю сегѡ̀ про́стω, но ωпа́снω извѣсти́х(ъ)са.

Ѡбавле́нїє ї. Стгω мчника Тати́ωна гдѝ за Хр(с)тà му́ченω, чу́лъ з(ъ) нба го́лосъ мо́вачїй, ωзнайму́ючи єму̀ прі́шлыи до́бра и та́к(о) г(с)дви дхъ предадѐ.

Ѡбавленїє аї. Стый Венеди́ктъ, дале́кω бу́дучи ω(д) мѣ́ста, названогω Ка́пуа, ви́дѣлъ в(ъ)ноч(и) // дшу, ω(д) агглωв(ъ) до нба несе́ную Ге́рмана, єп(с)кпа того (ж) мѣ́ста. Пи́шетъ с҃. Григо́ри(и), дїалї́ωг в(ъ) кни́зѣ в҃, в(ъ) гла́вѣ ле҃.
4 зв.

Ѡбавле́нїє вї. Ви́дѣлъ стый Венеди́ктъ дшу сестрѝ своє́й, на повѣ́тру в(ъ) нбω несе́ную з(ъ) вели́кою сла́вою. В(ъ) жи́тїи стгω Венеди(к)та.

Ѡбавле́нїє гї. Венеди́ктъ стый гдѝ уме́ръ, тогѡ̀ днà бра́тїа єгѡ̀ за́конники ви́дѣли, же єгѡ̀ до нба прова́женω, бо ви́дѣли доро́гу, свѣ́тно усла́ную ω(д) монастыра єгѡ̀ а(ж) в(ъ) нбω иду́чую, при кото́рой му́жъ єди́нъ зацности вели́кои стоа́лъ и мо́вилъ: та́а є́стъ доро́га, кото́рою Венеди́ктъ в(ъ) нбω в(ъ)ступи́лъ. В(ъ) жи́тїи стгω Венеди́кта.

Ѡбавле́нїє дї. Рому́ла гдѝ умерлà, дшу єй аггли з(ъ) спѣва́нїємъ до нба
5 прова́дили, а и́мъ // вы́шшые хо́ры аггскїи в(ъ)ступова́ли, ты(м) и́хъ музи́ка мнѣ́й былà чува́на, а потымъ и не чу́ти былѡ̀.

Ѡбавле́нїє єї. Ста́а мчнца Мари́на, гдѝ за Хр(с)тà мече́мъ ста́та бы́ти мѣ́ла, чу́ла го́лосъ з(ъ) нба и ви́дѣла Хр(с)тà, ωблюбе́нца своє́гω, кото́рый єй до себѐ взыва́лъ. Метафра́стъ в(ъ) жи́тїи єй.

Ѡбавле́нїє ѕї. Ма́рѳа гдѝ умира́ла, чу́ла музи́ку агглскую, кото́рыи дшу єй прова́дили, и Ха ви́дѣла и чу́л(а) го́лосъ єгѡ̀: Марѳω, ты́ сь менѐ в(ъ) до́мъ зе́мнїй принала̀, а а̀ тебѐ в(ъ) до́мъ нб(с)ный прї́йму̀. Гдѝ тѡ̀є виде́нїє зни́кнулω, каза́ла себѐ з(ъ) комо(р)ки ви́нести, абы̀ во́лнω в(ъ) нбω гладѣ́ти моглà.

5 зв. **Ѡбавле́нїє зї.** Салвѣусъ, єп(с)кпъ албѣге́нскїй, уме́ръ и // зно́ву в(ъ)-ста́лъ з(ъ) ме́ртвыхъ и повѣда́л(ъ): ω г(с)ди, чему̀ сь менѐ до тогѡ̀ те́мнагω свѣ́та ωдосла́лъ, лѣ́пшеє мнѣ̀ былѡ̀ милосе́рдїє твоє́ в(ъ) нбѣ, ни́жли свѣ́та тогѡ̀ злы́й живо́тъ.

Ѡбавле́нїє иї. Тибу́рцѣусъ и Валерїа́нъ гдѝ за Х(р)(с)тà ω(д) балвохва(л)цов(ъ) были̇ ста́ти, в(ъ) то́й ча́съ Маѯи́мъ, присага́ючи, мо́вилъ: ви́жу агглωвъ бжїихъ, кото́рїи Тибу́рцѣа и Валерїа́на до нба прова́датъ.

Ѡбавле́нїє ѳї. Стый Іωа́нъ Бгосло́въ ви́дѣлъ нбω ωтворе́ноє и в(ъ) нбѣ под(ъ) ωлтаре́мъ ду́ши мчниковъ. И да́ны бы́ша кому́ждω и́хъ ри́зы бѣ́лы, през(ъ) кото́рїи ша́ти бѣ́лыє, зна́чит(ъ)са сла́ва вѣ́чнаа, виде́нїє лицà бжогω,

которою, сла́вою вѣ́чною, я́къ ша́тою бѣлою в(ъ) нбѣ с҃. су́т(ъ) приѡдѣти.

Ѡбѧвле́нїе к҃. // То́й же сты́й Іѡа́нъ Бгосло́въ нбѡ ѡтвореное ви́дѣлъ и в(ъ) нбѣ людей ба(р)зо мно́гѡ, кото́рїи стоѧли пред(ъ) маеста́томъ бжїимъ, прибра́вшисѧ в(ъ) ша́ти бѣлїи, а па́лми в(ъ) рука́хъ своихъ держа́ли. През(ъ) тыхъ людей зна́чат(ъ)сѧ всѝ сты́и, кото́рїи в(ъ) нбѣ пред(ъ) маеста́томъ бжїим(ъ) сѧ знайду́ютъ. Бѣлїи ша́ти знача́тъ и́хъ неви́нность, па́лма зна́читъ и́х(ъ) зв(и)тѧзствѡ, кото́роє ѡде́ржали ѡ́ны на(д) неприѧтелми дшевными. 6

Ѡбѧвле́нїє ка҃. Єдну̀ двцу, назва́ную Му́за, напомѣна́ла пр(с)та́ѧ бца, жебы́ сѧ выстерѣга́ла жа́рто(в) и смѣхо(в), єсли́ бы доступи́ти хотѣла нба. Учини́ла то́є Му́за, щѡ є́й каза́но, нѣгды сѧ не смѣѧла, ни жартова́ла. Гды̀ є́й пришлѡ̀ умира́ти, показа́ласѧ є́й пр(с)та́ѧ бца и каза́ла є́й з(ъ) собо́ю иты̀ до нба. Теды рекла̀ Му́за: ѡ́тѡ иду̀, па́ни, // ѡ́тѡ, па́ни, иду̀. То́є ре́кши, уме́рла. Григѡрїй Двоєсло́въ кни(г).д҃. гла(в).є҃. 6 зв.

Ѡбѧвле́нїє кв҃. Гды̀ мѣла умерти Єvпра́ѯїѧ ста́ѧ, деви́ца и за́конница, на то́й ча́съ, прише(д)ши, мтка бжаѧ взѧла̀ єй з(ъ) собо́ю до нба и показа́ла є́й зготова́нную хвалу̀. То́є виде́нїє мѣла в(ъ) монастыру̀ ста́ршаѧ стои Єvпра́ѯїи.

Ѡбѧвле́нїє кг҃. Сты́й Анто́нѣй Вели́кїй ви́дѣл(ъ) агглов, кото́рїи неслѝ до нба дшу стгѡ Па́вла Ѳиве́йскагѡ, пе́ршогѡ пусте́лника.

Ѡбѧвле́нїє кд҃. Та(к)же сты́й Пахо́мїй ви́дѣлъ много агглов, кото́рїи неслѝ дшу до нба с҃. Са́вина за́конника.

Ѡбѧвле́нїє ке҃. Мчника Созо́нта гды̀ за вѣру хр(с)тїа́нскую пога́не мѣли стѧти, в(ъ) то́й ча(с)//до не́гѡ пришо́лъ го́лосъ, мо́вѧчїй: прїйдѝ и почива́й съ дружи́ною твоє́ю въ цр(с)твїи нб(с)номъ. 7

Ѡбѧвле́нїє ѕ҃. Сты́й мчникъ Дими́трїй пред(ъ) смртю своє́ю чу́лъ з(ъ) нба го́лосъ, до себѐ мо́вѧчїй: идѝ въ цр(с)твѡ моє́ нб(с)ное и прїймѝ сво́й вѣне́цъ ѡ(т) истлѣнныхъ цвѣтовъ.

Ѡбѧвле́нїє кз҃. Аврелїа́нъ в(ъ) Ри́мѣ, замордова́вши Алеѯа(н)дра па́пу, Ѳеѡду́ла и Єве́нтїѧ, гды смѣѧлъсѧ з ни́хъ уме́рлыхъ, на то́й ча́съ почу́лъ го́лосъ, до себѐ мовѧчїй: Аврелїа́не, ти́мъ, з(ъ) кото́рыхъ смѣе́шъсѧ, нбѡ є́стъ ѡ(т)во́ренѡ, а тобѣ пе́клѡ зготова́нѡ.

Ѡбѧвле́нїє ки҃. Сты́й Пафну́тїй чулъ а́гглов, на повѣтру спѣва́ючихъ, кото́рїи дѡ // нба прова́дили з музи́кою дшу стогѡ Ѡнуфрїѧ, пусти́нножителѧ, по смрти єго̀. 7 зв.

Ѡбѧвле́нїє кѳ҃. Стаѧ мчница А́гниѧ по смрти своє́й пла́чучимъ ро́дичомъ своймъ показаласѧ и мо́вила: з(ъ) ти́м єм(ъ) сѧ в(ъ) нбѣ злучи́ла, кото́рогѡ мъ з(ъ) всегѡ ср(д)ца на землѝ люби́ла.

Ѡбавлє́нїє л. Стый мчникъ Уа́ръ по смрти своє́й невѣ́стѣ, при гро́бѣ своє́мъ пла́чучѡ(и), Клеѡпа́трѣ, показа́лсѧ з(ъ) сномъ єй умє́рлымъ Іѡа́номъ и мо́вилъ до Клеѡпа́три: се снъ твой, єго́ же бѣ́х(ъ) въ воинствѡ нб(с)ному црю подалъ. По́тым(ъ) Іѡа́нъ, снъ єй, мо́вилъ: что̀ та́кѡ вопїє́ши, ѡ мти? А҆зъ у црѧ̀ Хр(с)та̀ въ вои(н)ствѡ учинє́нъ є́смъ и съ аггли на нбсѝ пред(ъ)стою̀ єму̀.

8 **Ѡбавлє́нїє ла.** // Заха́рїѧ и́нокъ, ґды̀ умира́лъ, на то́тъ ча́съ а́вва Иси́доръ по́йзрил(ъ) на нбѡ и мо́вилъ: Весели́сѧ, ча́дѡ моє́ Заха́рїє, я́кѡ ѡ(т)верзо́ша ти сѧ вра́та цр(с)твїѧ нб(с)нагѡ. И тогда̀ испустѝ дшу.

Ѡбавлє́нїє лв. Стый Григо́рїй, архиеп(с)кпъ ѡмири́тскїй, бу́дучи дїа́кономъ, ґды в(ъ) Ри́мѣ пришо́лъ до гро́бу стгѡ ап(с)ла Петра̀ длѧ ѡ(т)да́нѧ єму̀ покло́ну и, на землю̀ па(в)ши, моли́лъсѧ, показа́лсѧ єму̀ ап(с)тлъ Пе́тръ, в(ъ) пра́вой руцѣ̀ ключъ держа́чїй, и мо́вилъ: ннѣ пришо́лемъ, сну Григо́рїй, ту́тъ з(ъ) па́нею моє́ю, ма́ткою Хр(с)то́вою, и (з) ап(с)толами и́нши ми, з кото́рыми за г(с)да на́шегѡ Іс Хр(с)та̀ терпѧ́чихъ ратова́лисмѡ в(ъ) мѣ́стѣ Награ́нѣ и змоцнѧ́лисмѡ в(ъ) правосла́вной вѣ́рѣ и всѣ проти́вилисѧ не-
8 зв. збо́жнагѡ жи́да [Дунаа́ма] [1] во́лѣ. И кото́рїи за правосла́вную вѣ́ру.// му́ки подналѝ, ннѣ [!] су́ть на нбѣ з(ъ) ѡ(т)цами с. и несмерте́лную че(ст) ѡдержали.

Ѡбавлє́нїє лг. Стый Євстра́тїй, за́коннѣкъ пече́рскїй, ґды̀ былъ ѡ(т) половцо́въ, зе́млю Ру́скую воюючихъ, в(ъ) нево́лю взѧ́ты(и) и до ґре́цкогѡ па́нства, до мѣста, Херсо́нъ назва́ногѡ, єдному жи́довѣ прода́ный, то́й жи́дъ незбо́жный стгѡ Єустра́тїѧ и дру́гихъ неволников(ъ) хр(с)тїѧ́нъ приму-ша́лъ, жебы̀ ѡ(т) Хр(с)та̀ ѡ(т)ступи́ли, ѡбѣцу́ючисѧ го́лодомъ в(ъ) вазе́н(ъ)ю умори́ти тыхъ, кото́рыи бы во́лѣ єгѡ̀ проти́вныи былѝ и ѡ(т) Хр(с)та не ѡ(т)ступи́ли. А҆ле стый Єустра́тїй нево́лниковъ научалъ и напомѣна́лъ з(ъ) гро(з)бо́ю, жебы̀ проти́вногѡ бгу росказа́ннѧ жидо(в)скагѡ не слу́хали и ѡ(д) Хр(с)та̀ не ѡ(т)ступова́ли. Ко́торую нау́ку збавє́нную ѡ҆ны ѡхо́тне
9 до ср(д)ца своє́гѡ принѧ́ли и го́лодо(м) // без(ъ) ѧде́нїѧ и пи́тїѧ ѡдъ незбо́жнагѡ жи́да пѧтьдесѧ́тъ нево́лниковъ хр(с)тїа́нъ в(ъ) вазе́ню су́тъ умо́рены. По́тымъ ѡ҆ный жи́дъ ѡкру́тный, чтирна(д)цѧть днїй мо́рѧчи го́лодомъ сто́гѡ Єустра́тїѧ, а нѣчо́го єму̀ шко́дити не могучѝ, вы́провадилъ єгѡ̀ з(ъ) вазе́нѧ на са́мый днь воскрснїѧ Хва, и на то́й ча(с) ѡ(д) тогѡ̀ жи́да и ѡ(д) и́ншихъ жидо́въ прїѧ́телей єгѡ̀, стый Єустра́тїй на кр(с)тѣ є́стъ приби́тый, з(ъ) кото́рогѡ жидѝ, я́ко и з(ъ) Хр(с)та̀, на кр(с)тѣ̀ приби́тогѡ, шидили и насмѣва́лисѧ, по́тымъ ѡ҆ный жи́дъ, взѧ́вши ко́пїю, проби́лъ сто(г)[о], на кр(с)тѣ гво́здми приби́тогѡ, и на то́й ча́съ с. Єустра́тїй умє́рлъ. И видѣ́ный бы́лъ во́з(ъ) о́гненны(и) и ко́нѣ огни́стїи, на кото́ромъ, во́зѣ, дша̀ стгѡ Єустра́тїѧ была̀ дѡ нба не́сена и го́лосъ былъ слы́шаный: ѡ҆тѡ до́брый нб(с)нагѡ мѣста меш-
9 зв. канец(ъ). // Потѡ́мъ запамѧта́лый жи́дъ, знѧ́вш(и) з(ъ) кр(с)та тѣ́лѡ стгѡ,

вкинулъ в(ъ) море, которое, тѣлѡ, дивною провиденциєю бз(с)кою знайденое єстъ в(ъ) печерѣ києвской, гдѣ и теперъ зостає(т) несказителное.

Ѡбавленїє лд. Стый Iѡанъ Милостивый, патрїа(р)ха Алеѯандрийскїй, давалъ убогимъ ялмужну скарбы свои. А гды умеръ, тогѡ часу прп(д)бны(и) Савинъ, законникъ в(ъ) Алеѯандрїи, былъ в(ъ) захвѣценю и видѣлъ двцу свѣтлую, якъ слнце, котораѧ вѣнец(ъ), з(ъ) листѧ ѡливногѡ уплетенїй, на головѣ своей мѣла, и взѧвши за руку стогѡ Iѡанна, провадила до нба, жебы в(ъ) нбѣ мешкалъ навѣки. А таѧ девица была милосердїє, которое ѡсвѣдча(л) Iѡа(н) убоги(м).

Ѡбавленїє лє. Маргарита, законница, набожнаѧ была до пр(с)тои двы бци. И мешкала в(ъ) мо//настырѣ на имѧ преблгословенной двы Мрїи бци, з(ъ)будованомъ на виспѣ Дунайской. А гды мѣла умерти, показаласѧ ей преч(с)таѧ два и корону вложила на голову ей. Тамъ же видѣла ѡна драбину высокую ѡ(т) землѣ ажъ до нба, през(ъ) котѡрую пр(с)таѧ бца в(ъ)ступовала и за нею Маргарита, коронѡю приѡздоблена, пошла до нба на мешканьє. // 10 зв.

НАУЧАЮТЪ НА(С) СТЫИ ОЦИ УЧТЕЛИ ЦРКОВНЫИ, ЖЕ СТЫИ В(Ъ) НБѢ СУТЪ

Бѡ стый Василїй Великїй в(ъ) казаню своемъ, вихвалѧючи м. мучениковъ, мовитъ при конци до ни(х): вы єсте звѣзды свѣта тогѡ, цвѣты црковныи, васъ не покрыла землѧ, але нбѡ приналѡ. Также стый Григорїй, папа Римскїй, в(ъ) книѕѣ д. Моралѣумъ, в(ъ) главѣ дѳ. мовитъ: гды з(ъ) тогѡ тѣла выходатъ црковныи казнодѣи, не ѡ(д)влачит(ъ)сѧ имъ ѡдержанїє нб(с)нои ѡ(т)чизны, такъ якѡ старымъ ѡ(т)цѡмъ, бѡ заразъ скорѡ ѡ(т) телесныхъ звѧзковъ выходатъ, въ нб(с)номъ жилищ(и) ѡ(т)//почиваютъ, 11
такъ якѡ стый ап(с)толъ Павелъ свѣдчитъ: вѣмы бѡ якѡ аще земнаѧ наша храмина тѣла разоритсѧ, созданїє ѡ(т) бга имамы, храмину нерукотвореную вѣчную на нбсехъ. Длѧ тогѡ стый Григорїй написалъ: не ѡ(т)влочи(т)сѧ имъ ѡдержанїє нб(с)ной ѡ(т)чизны, та(к) якѡ старымъ ѡ(т)цем(ъ), бѡ Адамъ, Аве(л), Сиѳъ, Єносъ, Нѡе, Авраамъ, Iсаакъ, Iакѡвъ, Iѡсифъ, Мѡ(и)сей, Самуилъ, Двдъ и стыи иншїи церкви старозаконной не принѧли в(ъ) нбѣ заплати ѡбѣцанной, виденїѧ ѡбличѧ бз(с)когѡ аж(ъ) до пристѧ Хр(с)товогѡ длѧ тогѡ, жебы посполу з нами досконалую заплату принѧли. В(ъ) новомъ законѣ, гды Хс ѡ(т)ворилъ нбѡ и в(ъ)провадилъ дѡ нба стыхъ старогѡ закѡну пр(о)роковъ и патрїарховъ, з(ъ) пекла их(ъ) выпровадивш(и), длѧ чогѡ ап(с)лъ Павелъ ѡ стыхъ ѡ(т)цахъ // церкви старозаконной мовитъ: 11 зв.
сїи вси послушествованни бывше вѣрою, не прїем(ъ)ше ѡбѣтованїѧ. Бгу

лу́чше что̀ ѡ на́съ пре(д)зрѣ́вшу, да не без(ъ) на́съ соверше́нствѡ прїи́му́тъ. Та́кже сты́й Гїеро́нѣ(м), толку́ючи ты́и сло́ва Дв(д)вы, кото́рїи ап(с)лъ Па́велъ в(ъ) гла́вѣ д. ко ефесе́ѡмъ написа́лъ: возше́лъ еси̇̀ на высотѹ̀, плѣни́лъ еси̇̀ плѣнь, повѣда́етъ, же Хс в(ъ)ступи́лъ на нбѡ и нево́лниковъ з(ъ) пе́кла вы́провадивши, пр(о)ро́ковъ и патрїа́рховъ старозако́нныхъ до нба запрова́дилъ. Та́кже сты́й Ка́листъ, патриа́рха Константинопо́лскїй, толку́ючи у єv(г)ли́сты Матѳе́а в(ъ) гла́вѣ и. ты́и сло́ва: мно́зи ѡ(т) восто́къ и за́падъ прїйдутъ и во(з)ла́гутъ съ Авраа́момъ, Ісаа́комъ, Іа́ковомъ въ цр(с)твїи нб(с)нѡмъ, мо́витъ: по при́стю Хр(с)то́вомъ мно́го са и пога́нъ [в(ъ)
12 Хр(с)та̀ г(с)да увѣ́ривши] [2] до іилта́нъ, // кото́рїи пе́рвѣй в(ъ) Хр(с)та̀ увѣ́рили, прилучи́лѡ и ѡпочи́ли з(ъ) Авраа́момъ, Ісаа́ком(ъ), Іа́кѡвомъ въ цр(с)твїи нб(с)номъ. Та́кже Августи́нъ, учтель захо́днѣй, припомина́юч(и) в(ъ) гла́вѣ ѕі. єv(г)ли́сты Луки̇̀ написа(н)ный ты́и сло́ва: бы́сть же умрѣ́ти ни́щому и несе́ну бы́ти а́ггли на ло́нѡ Авраа́мовѡ, повѣда́етъ: ло́номъ Авраа́мовымъ е́стъ мѣ́стце споко́йное, до кото́рогѡ по смрти шли̇̀ и тепе́ръ иду́тъ всѝ наслѣдо́вци вѣ́ры и побо́жност(и) Авраа́мовои, кото́рое, ло́нѡ [Авраа́мово] [2] перед(ъ) при́стамъ Хвымъ ѡ(т)хла́нь пеке́лнаа ѡ(т)цо́въ по Хр(с)тѣ за́сь е́стъ нбѡ, кото́рое е́стъ ра́й блгослове́нный.

Та́кже сты́й Григо́рїй Назна(н)скїй в(ъ) моли́твѣ до стгѡ Васи́лїа уме́рлогѡ мо́витъ: ты по доро́зѣ з(ъ) нба гладѝ и про(ч), жебы̀ ѡ(т)сю́ль ѡ(т)хо-
12 зв. да́чогѡ менѐ до вѣ́чныхъ прибы́тковъ прина́лесъ. // Та́кже сты́й Єпифа́нїй на концу̀ герезїи ои. мо́витъ ѡ сты́хъ: мно́гое и́хъ в(ъ) блгослове́н(ъ)ствѣ, в(ъ) мешка́ннахъ сты(х) весе́лїе з(ъ) а́ггламы, до́мъ на нбѣ, сла́ва в(ъ) че́сти не прировна́нѡй.

Та́к(ъ)же сты́й Ѳеѡфила́ктъ, гла́ву ка. єv(г)ли́сти Луки̇̀ толку́ючи, мо́витъ: тре́ба мо́вити, же то́е ж то е́стъ ра́й и цр(с)твѡ нб(с)ное, бѡ разбо́йникъ е́стъ в(ъ) рай и в(ъ) цр(с)тїи, ина́чей бы не бы́лъ уча́стникомъ до́бръ доскона́лыхъ.

Та́кже сты́й Ѳеѡ́доръ Студи́та, умира́ючи, в(ъ) теста́мен(ъ)тѣ своє́мъ написа́лъ до бра́тїи своє́й такі́и слова̀: ра́дуюса, и́жъ з(ъ) того̀ свѣ́та до нба иду̀, з(ъ) те́мности до свѣ́тлости, з(ъ) нево́лѣ до волности, з(ъ) чужо́гѡ до́му до ѡ(т)чи́зны, бѡ е́стемъ пришле́цъ, я́кѡ всѝ ѡ(т)цѝ мои̇. Чита́й Баро-
13 нѣу́ша, ро́къ ѡкѕ. ѡпису́ючогѡ, та́мъ то́й теста́ментъ // стгѡ Ѳеѡ́дора Студи́ты зна́йдешъ.

Та́кже Ге́рѡнъ, патрїа́рха Ан(ъ)тїѡхи(и)скїй, до стгѡ Игна́тїа, мчника своє́гѡ, антецессо́ра, моли́л(ъ)са, мо́вачи: ѡ(т)че Игна́тїй, колесни́ца Іилскаа и возни́ца єгѡ̀, уйшо́лесь смрти, з(ъ) землѣ̀ до нба перелетѣ́ле(с), коро́ну таку́ю и вели́кую вы́служилесь и во(и)нѹ̀ бжїю весе́лую выгра́ле(с),

по́мнѣ на тогѡ, кото́рого вы́ховалесь, бл҃гослове(н)ный мч҃нику, и розмовла(и) зо мно́ю, я́ко сь пе́рвѣй чини́лъ. Ту́ю мл҃тву Геро́нову Баро́нѣуш(ъ), ѡпису́ючи ро́къ рі҃, припомина́єтъ.

Та́кже ст҃ы́й Іѡа́нъ Златоу́стый то(л)ку́ючи ты́и слова̀ Па́вловы, ко филипи(с). написанныи: чтѡ изволю̀ не вѣ́мъ, ѡдержи́мъ є́смъ ѡ(т) ѡбо́ю, жела́ніє имы(и) разрѣши́тисѧ и съ Хр(с)то́мъ бы́ти. То(л)ку́ючи то́є в(ъ) бе́сѣдѣ д҃, мо́витъ: чтѡ изво́лю не вѣ́мъ, чтѡ глѐши, хотѧ́й ѡ(т)сю́ду къ нбс҃и преста́витисѧ и съ Хр(с)тѡ(м) // бы́ти, зачи́мъ на посла́ніє а҃. къ кори(н)ѳомъ гоми́лїѧ лѳ҃. стгѡ Іѡа́на Златоу́стагѡ гды̀ мо́витъ: а́ще бѡ тѣ́лѡ не воста́єтъ, невѣнча́нна дша̀ пребыва́єтъ внѣ̀ блаже́нства ѡ́нагѡ, є́же на нбсе́хъ. Не проти́вит(ъ)сѧ та́ѧ нау́ка стгѡ Іѡа́нна Златоу́стагѡ пе́ршой нау́цѣ єгѡ̀, бѡ ту́тъ ѡ́нъ мо́витъ: же по́ки тѣ́ло не воскре́снетъ, по́ты дша̀ сама̀ зоста́нетъ, не ѡдержа́вши доскона́логѡ вѣнца̀ и доскона́лыхъ блже(н)ствъ нб(с)ныхъ, кото́рїи бу́детъ мѣти, гды́ сѧ з(ъ) тѣ́ломъ злу́читъ. Єдна́къ и тепе́ръ душа̀ сама̀ в(ъ) нбѣ̀ ма́єтъ вѣне́цъ и блже(н)ства, а́ле не доскона́лый єщѐ, кото́рїй ты́лкѡ само́й дши̑, а не тѣ́лу нале́житъ. 13 зв.

Та(к)же ст҃ы́й Аѳана́сїй Вели́кїй в(ъ) жи́тї(и) сто́гѡ Анто́нїѧ Вели́кагѡ написа́лъ, же ст҃ы́й Анто́нѣй ви́дѣлъ агглов҃ъ, ко//то́рїи несли̑ до нба дшу сто́гѡ Аммо́на пусте́лника, зачи́мъ кве́стїѧ к҃. с҃. Аѳана́сїѧ гды̀ мо́витъ: чи ю́жъ принали прв(д)ныи добра̀ свои̑ и грѣ́шныи кара́н(ь)є. Ѡ(т)вѣ́тъ: бына́мнѣ(и) стму Аѳана́сїю не проти́вит(ъ)сѧ, бѡ та́ѧ кве́стиѧ у́читъ, же ст҃ы́и єщѐ ве́длугъ тѣ́ла до́бръ нб(с)ныхъ и грѣ́шнїи кара́нѧ в(ъ) пе(к)лѣ не принали̑, ты́лкѡ самы́и дши ст҃ы́х(ъ) в(ъ) нбѣ̀ и грѣшнїи в(ъ) пе́клѣ без(ъ) тѣ́ла зна(и)дуютъсѧ, а тѣ́ла и́хъ на земли̑, бѡ єсли̑ бы ст҃ы́й Аѳана́сїй в(ъ) то́й кве́стїи своє́й науча́лъ, же ду́ши ст҃ы́хъ єщѐ на нбѣ̀ не знайду́ют(ъ)сѧ, бы́лъ бы собѣ̀ само́му проти́вный, понева́жъ мо́витъ, же дшу а́гглы несли̑ до нба стгѡ Аммѡ́на пусте́лника. 14

Живо́тъ сто́гѡ Юсти́на филѡсо́фа и мч҃ника ѡпису́ючи, ст҃ы́й Гїерѡнѣмъ повѣда́єтъ: тепе́ръ з(ъ) Іс҃омъ, сн҃ѡмъ бж҃їи(м), // кролю́єтъ в(ъ) нбѣ̀ навѣ́ки вѣко́м(ъ). 14 зв.

Ст҃ы́й Гїерѡ́нѣмъ в(ъ) жи́тїи сто́й Блези́лли вдовы̀ написа́лъ єи̑ коро́ткїй живо́тъ. Вѣ́чною сѧ па́матю в(ъ) моим(ъ) писа́ню нагоро́дитъ та́ѧ, кото́раѧ з(ъ) Хр(с)тѡ(м) живе́тъ в(ъ) нбѣ̀ и в(ъ) лю́дской па́мати жи́ти бу́детъ.

Кли́нѡ, єп(с)кпъ, в(ъ) Ри́мѣ до сто́и му́ченици Пела́гии пришо́лъ и такїй на́писъ учини́лъ: Двца Пела́гїѧ бгу сама́ сѧ ѡфѣрова́ла за єгѡ̀ пра́вду ажъ до ко(н)ца̀ сѧ зоставлѧ́ла. Тѣ́лѡ єи̑ ту́тъ ѡ(д)почива́єтъ, а дша̀ в(ъ) нбѣ̀ з(ъ) агглами кролю́єтъ. В(ъ) жи́тїи ст҃ы́ѧ Пела́гїи. // 15

ДОВѠДИ З(Ъ) КНИГЪ ЦРКѠВНЫХЪ НАУЧАЮТЪ НАСЪ, ЖЕ СТЫИ В(Ъ) НБѢ СѦ ЗНАЙДУЮТЪ

Прѡлѡгъ московскїй, року≠ахое. друкованый, свѣдчит(ъ), же с. в(ъ) нбѣ сѧ зна(и)дуют(ъ)

1675

Стыхъ мчниковъ Ѳеѡдора, Мнаха, Юлїана и Киѡна гдЫ за Ха замордовано, стиѧ ихъ души в(ъ)зыйдоша на нбѡ радующеса. Євогда и Онисифора Прологъ споминаєтъ: сей в(ъ) лицѣ прв(д)никъ, честенъ и с(ъ) ап(с)толомъ Єводомъ водворѧет(ъ)сѧ въ нб(с)ныхъ селенїихъ. Стый Єусевїй за Хр(с)-
15 зв. та гдЫ // мечемъ былъ забитый, в(ъ)зы(и)де на нбса радостенъ. В(ъ) житїи стогѡ Пафнутїѧ написанѡ: пожилъ времѧ немалѡ и тако ѡ(т) землѝ престависа къ нб(с)нымъ обителемъ. кѳ. днѧ того жъ м(с)цѧ ноемврїѧ Прологъ споминаєтъ стгѡ мчника Парамона, которогѡ гдЫ за Хр(с)та погане забили, к(ъ) нб(с)ны(м) селѡ(м) преложиша. То(т) же м(с)цъ декамврїй г. днѧ споминаєтъ сщенномученика Ѳеѡдора, патриѧрху Алеѯандрїйскогѡ, которому гдЫ за Ха голову ѡ(д)тѧто, сщен. дхъ є(г)[о] в(ъ)зы(и)де на нбса, че(ст)ное же тѣлѡ єгѡ положенѡ бысть въ Алеѯа(н)дрїи.

М(с)цъ Іануарїй кг. днѧ споминает(ъ) сщенномучениковъ Климента и аггела, ѡ которыхъ написанѡ: въ нб(с)ныхъ водворишаса обителехъ. Того жъ м(с)цѧ іануарїѧ ке. днѧ Прологъ споминаєть є(д)нѡ(г)[о] члвка
16 побожнагѡ, которїй гдЫ умирал(ъ), // люде, при нимъ будучи, славили бга и спѣвали, але ѡнъ заволалъ: молчите, мо(л)чите, а не слышите, коль великїи гласѧ(т) хвалы на нбсехъ. В(ъ) той часъ стаѧ таѧ душа ѡ(т)ѧта бысть ѡ(т) телесе и такѡ разумѣша, якѡ приѧта єстъ на нбѡ душа єгѡ.

М(с)цѧ февруарїѧ ѕ. днѧ споминаєтъ стую мученицу Марѳу, котораѧ до Марїи мовила: днесь будемъ въ Іерусалимѣ нб(с)номъ и приступи спекулаторъ, ѡ(т)сѣчѐ има ч(с)ныѧ главы.

Того жъ м(с)цѧ априлѧ зі. днѧ Проло(г) споминаєтъ стгѡ мчника Андриѧна, которогѡ за Хр(с)та гдЫ балвохвалци в(ъ) пѣчъ огненную вкинули и тѣлѡ єгѡ спалили, духомъ в(ъ)зыйде къ бгу на нбѡ.

Того жъ м(с)цѧ маѧ ла. днѧ Пролог(ъ) споминаєтъ мчника философа,
16 зв. которого мучили погане за Ха и положили єгѡ // на ложку, привазавши за руки и за ноги в(ъ) пїє(н)кномъ ѡгородѣ, и казали до негѡ прїйти невѣстѣ нецнотливой, котораѧ до негѡ шпетныи и вшетечныи слова мовила. Ѡнъ языкъ свой ѡд(ъ)кусивъ и очи ей кровью заплевалъ. Потом(ъ) голову єму ѡд(ъ)тѧли и єст(ъ) веселѧса вѣчнѡ на нб(с)се(х) [!].

Того жъ м(с)цѧ іюлѧ ла. днѧ Прологъ споминаєтъ стую мученицу Иулиту, которую суда казалъ в(ъ) пѣчъ огненную в(ъ)кинути, але пѣчъ душу єй

на нб(с)ный кру́гъ послáла, ч(с) же тѣло еѧ̀ соблюдéсѧ цѣлѡ и огнéмъ неприкосновéннѡ.

Сvмеѡ́нъ з(ъ) Єдéса длѧ̀ Хр(с)тà глу́пїй гды́ умéръ, жи́дъ, ѡд(ъ) нéгѡ до Хр(с)тà наверне́ный, ви́дѣлъ агглов̃ъ и ди́вную и́хъ музи́ку чу́лъ и мóвилъ: бл̃гословéнны(и) éстесь, глу́пче, и́жъ не мáючи людéй до спѣвáннѧ и процéсїи, мáєшъ з(ъ) нб̃а музи́ку и ѡбхóдъ. В(ъ) жи́тїи ст̃óгѡ Сvмеѡ́на // 17
Хр(с)тà рáди юроди́вогѡ.

Николáй ст̃ы́й, еп(с)кпъ Мvрликийскїй, умирáючи, ви́дѣлъ агглѡв̃ъ и мóвилъ: г(с)ди, в(ъ) ру́цѣ твоѝ предаю̀ ду́ха моéгѡ. Тóє мóвачи, до нб̃а вы́шолъ. В(ъ) жи́тїи егѡ̀.

В(ъ) жи́тїи преп(д)бнагѡ Ти́та, презви́терѧ Печéркогѡ [!], напи́санѡ: ду́хомъ рáвно аггл̃(ь)скимъ в(ъ) гóрноє нб̃ѡ на вѣ̀чный покóй во(з)несéнъ рукáми прéжде явлши(х)сѧ áгглов̃ъ.

Патери́къ Печéрскїи в(ъ) жи́тїи ст̃óгѡ Нифóнта повѣдáєтъ: полóженѡ бы́сть тѣ̀лѡ егѡ̀ в(ъ) пещéрѣ преп(д)бнагѡ Феѡдóсїѧ, ду́хомъ же ст̃ы́мъ пред(ъ)стои́т(ъ) пр(с)тóлу вл(д)ки Хр(с)тà идѣ́же неразлу́чнѡ наслаждáющесѧ неизречéнныхъ нб(с)ныхъ красóтъ и ѡ нáсъ да мóлатсѧ.

Напи́санѡ в(ъ) жи́тїи преп(д)бнагѡ Ни́кѡна, Печéрского зáконника: ду́хомъ в(ъ)нї́йде во наслѣ́дїє нетлѣ̀нноє, соблюдéнноє на нб̃сех(ъ) егѡ̀ рáди. В(ъ) жи́тїи преп(д)нагѡ Ісáкїѧ, // затвóрника Печéрскогѡ, напи́санѡ: 17 зв.
сéй дóбрїй вóинъ Хр(с)тóвъ, и́же пéрвїє ѡ(т) врага побѣждéнъ бы́сть послѣ̀ди побѣ́ду прїáть и цр(с)твїє нб(с)ноє получѝ.

Ѡнїй Єvфи́мїй, чудóвный архимандрита, тогѡ̀ рóку до нб̃а везвáный éст(ъ) з(ъ) тогѡ̀ свѣ̀та, ѡ котóромъ шерóкѡ у́чень егѡ̀ Кири́лъ написáлъ.

Научáєтъ нáсъ вѣ̀рити Ѿктóи(х), же ст̃ый ю́жъ в(ъ) нб̃ѣ су́т(ъ)

Бѡ тáмъ въ втóрокъ глáсъ г̃, пѣ̀с(н) и̃, сти(х) д̃. мóвитъ: тѣ(м) же, вѣнценóсци, на нб̃сéхъ лику́ете, слáвныи страстотéрпци. Тáмъ же, глáсъ д̃. въ втóрокъ пѣ̀снь ѳ̃, сти(х) д̃. мóви(т): рáдую(т)сѧ съ ч(ст)ными нб̃сà агг̃ли душà вáша бл̃жéнїи стѧжáвше.

Научáєт(ъ) нáсъ вѣ̀рити и Трифологїѡ(н), же с̃. ю́жъ в(ъ) нб̃ѣ су(т).// 18

Бѡ ію́нѧ вı̃ днѧ̀, канóнъ пѣ̀снь г̃, сѣдáлен(ъ) гласъ д̃. до преподóбнагѡ Ѡну́фрїѧ мóвитъ: приѧ́лъ єсѝ нестарѣ̀ющеєсѧ нб(с)ноє цр(с)твѡ, в(ъ) нéм(ъ) же ннѣ̀ водворѧ́ѧсѧ, поминáй чту́щихъ тѧ.

Тáмъ же апри́лѧ кг̃. днѧ̀, канóнъ пѣ̀снь а̃, сти́хъ в̃. до ст̃óгѡ великому́ченика Геѡ́ргїѧ мóвитъ: я́кѡ бога(т)ство преслáвнѡ, въ нб(с)ныхъ тѧ сокрó-

вищахъ положи̂, подвигоположникъ. Та́мъ же і́юла кд. днѧ̂ конда́къ, гла́съ д. до сто́и мчници Христины мо́витъ: свѣтови́днаѧ голуби́ца позна́на бы(ст), кри́лѣ иму́ща зла́тѣ и къ высотѣ нб(с)нѡй возлетѣла єси̂, Христи́нѡ ч(с)тнаѧ.

Та́мъ же авгу́ста в. днѧ̂, конда́къ, гла́съ ѕ. до сто́гѡ первому́ченика Стефа́на мо́витъ: всехва́лне Стефа́не, пе́рвѣй на земли̂ за Хр(с)та̀ излі́алъ єси̂
18 зв. кров(ъ) блаже́нне, пе́рвый ѡ(т) не́гѡ побѣдныимъ въ(н)//цемъ увѧзе́сѧ на нбсе́хъ, я́кѡ страда(л)цемъ нача́лѡ. Та́мъ же м(с)цѧ дека́мрїѧ д. днѧ̂, кано́н(ъ), пѣсн д, сти(х) г. до сто́й великому́ченици Варва́ры мо́витъ: прама́ти хи́тростьми лсти́вагѡ прел(ъ)сти́вшисѧ пе́рвїє, ѡ(т) сла́дости изгна́на бы(ст) ра́йскїѧ. Варва́ра же сегѡ̂ прел(ъ)сти́вши в(ъ) нб(с)нѣмъ черто́зѣ нн̃ѣ водворѧ́ет(ъ)сѧ, зачи́мъ єсли̂ ктѡ̂ повѣда́єтъ, же ту́тъ при́шлїй ча́съ розумѣєтъсѧ, нерозу́мны(и) тѡ є́стъ и ґлу́пїй герети́къ, бѡ ап(ст)лъ Па́велъ мо́витъ: ви́димъ у́бѡ нн̃ѣ я́кѡ же зерца́ломъ богада́нїихъ, тогда́ же лице́мъ къ лицу̀. Ту́тъ ап(с)толъ научае́тъ, же тепе́ръ мы, на земли̂ живучи̂, ви́димъ бг̃а през(ъ) створе́не, през(ъ) пи́смѡ сто́є, през(ъ) фиґу́ру, кото́рїи сѧ зе(р)ца́ломъ и за́гадками называ́ю(т), а в(ъ) нб̃ѣ ю́жъ бг̃а лице́мъ ко лицу̀ бу́демо ви́дѣти, бѡ ю́жъ
19 тыи зверца́дла и зага(д)ки // та́мъ зопсу́ют(ъ)сѧ, а́ле ю́жъ сты̃и без(ъ) ты́хъ зверца́делъ и без(ъ) ты́хъ зага́док(ъ) в(ъ) нб̃ѣ ви́дѧтъ бг̃а въ тр(о)ци єди́нагѡ, бѡ Трифоло́ґїй дека́мврїѧ є. днѧ̂ на вели́цей вече́рни стихи́ра сла́ва, гла(с) ѕ. до Са́вы сто́гѡ мо́витъ: нн̃ѣ на нбсе́х(ъ) зерца́ломъ раздрѣши́вшим(ъ)сѧ, блаже(н)не чи́стѣ назира́єши сту̃ю тр(о)цу. Зачи́м(ъ) тепере́шнїй ча́съ ту́тъ, не при́шлїй розумѣет(ъ)сѧ. До тогѡ̂ в(ъ) то́м(ъ) же Трифоло́ґїи ма́рта ѳ днѧ̂, стихи́ра гла(с) в. на утрени по єѵ(г)лїи до м. му́чениковъ мо́витъ: пройдо́сте скво́зѣ о́гнь и воду и внїйдо́сте во цр(с)твѡ нб(с)ное.

Ту́т(ъ) єсли̂ при́шлїй ча́съ розумѣет(ъ)сѧ, же ты̃и мчникове ма́ютъ єщѐ внїйти̂ въ цр(с)тво нб(с)ное, те́ды ма́ютъ ѡны през(ъ) ого́нь и во́ду прехо́дити, а єщѐ не перешли̂. А́ле мы вѣримѡ, же ю́жъ ѡны през(ъ) ого́нь и во́ду пере-
19 зв. йшли̂, ю́жъ то́й ча́съ пре́ш//лый, зачи́мъ тре́ба вѣрити, же ю́жъ ѡны̂ въ цр(с)твѡ нб(с)ное войшли̂, и тѡ̂ ю́ж(ъ) є́стъ ча́съ прешлый. Єщѐ в(ъ) то(м) же Трифоло́ґїи, дека́мврїѧ ѕ. днѧ̂, пѣснь ѳ, сти(х) в. до сто́гѡ Никола́ѧ мо́витъ: неизрече́нную сла́ву я́снѡ зрѧ̂ ѡ(т) нб(с)ны(х) кру́гъ, пѣвца своѧ̂ назираєши. Ту́тъ ґды̂ мо́витъ: ѡ(т) нб(с)ныхъ кру́говъ хва́лцовъ твои́хъ ви́дишъ — пыта́ю тебѣ, чи при́шлый ча́съ, чи тепе́рѣшнїй значи(т)сѧ. Єсли̂ тепе́решнїй, те́ды ю́жъ тепе́ръ с̃. Никола́й на нб̃ѣ є́стъ, єсли̂ за́сь при́шли(и) ча́съ зна́чит(ъ)сѧ, кото́рїй бу́детъ по ско(н)че́н(ъ)ю свѣта и по стра́шномъ су́дѣ, те́ди сты̃й Никола́й по сконча́н(ъ)ю свѣта на нб̃ѣ бу́детъ ме́шкати, а мы̂ на земли̂ бу́демъ ме́шкати и єгѡ̂ хвалити и сты̃й Никола́й з(ъ) нб̃а на́съ, хва́лцовъ свои́хъ, бу́детъ ви́дѣти. А́ле тѡ̂ непра(в)да є́стъ, хиба̀ шале́ный та́къ

мо́вит(ъ), // бѡ̀ по стра́шномъ су́дѣ и мы̀ в(ъ) нбѣ з(ъ) с̃. Никола́емъ жити бу́демѡ, ма́емѡ такую вѣру и надѣю и ю́жъ на то́й ча́съ на нбсныхъ кру́га(х) бу́де(м) поспо́лу з(ъ) с̃. Никола́е(м) бга навѣки хвали́ти. 20

Научає́тъ на́съ вѣрит(и) Мѣне́ѧ, же сты́и ю́жъ в(ъ) нбѣ су́тъ

Бѡ м(с)цѧ апри́лѧ ка. днѧ̀, на вече́рни стихи́ра а̃. до сто́гѡ мчника Іануа́рїѧ мо́вит(ъ): в(ъ) само́е тѡ нбѡ в(ъ)ше́д(ъ) идѣ́же пр(д)те́ча всѣ(х) є́стъ Іс пр(с)нѡ ѡ҆че сегѡ̀ зрѧ̀ и видѧ̀, его́ же а́ггли ви́дѧт(ъ). Ту́тъ, ве́длуг твоє́й головы̀ безмо́зкои, єже́ли при́шлый ча́съ зна́чит(ъ)сѧ, те́ды єщѐ не знайду́ет(ъ)сѧ в(ъ) нбѣ Іс Хс, пр(д)тч(а) всѣ́хъ, хиба̀ в(ъ) при́шлый ча́съ до нба в(ъ)ни(и)детъ, а́ле жи́домъ бы то́й бы́лъ члкъ, // тобѣ подо́бним, а не хр(с)тїѧни́номъ, 20 зв.
кото́рий бы̀ та́къ вѣ́рилъ, понева́жъ мы, хр(с)тиѧне всѣ, вѣру́ємѡ, же Іс Хс в(ъ)ступи́лъ до нба и в(ъ) нбѣ сѧ знайду́єтъ. Зачимъ те́жъ и сты́й Іануа́рїй в(ъ) то́мъ же нбѣ ю́жъ з(ъ) Хр(с)то́мъ сѧ знайду́єтъ, понева́жъ до того́ жъ в(ъ)шо́лъ нба, до кото́рогѡ в(ъ)шо́лъ Іс Хс. Та́мъ же апри́ла г̃. днѧ̀, кано́нъ пѣснь д̃, сти(х) в̃. до сто́гѡ Ники́ты мо́витъ: в(ъ)зе́мъ побѣ́ды пребога́те вѣне́цъ в(ъ) нб(с)ныхъ се́лѣх(ъ) ннѣ почива́єши блаже́нне.

Та́м(ъ) же нѡе(м)врїѧ д̃. днѧ̀, в(ъ) кано́нѣ пѣснь ѳ̃. до преп(д)бнагѡ ѡцѧ̀ Іѡанн́кїѧ вели́кагѡ мо́витъ: укрѣпи́сѧ бгу, у́мъ ти утверди́вшу, уде́ржати стра́сти, агглъ во пло́ти ѡ(т)сю́ду ѡ҆че бы́сть и съ агглы на нбсѝ живе́ши всегда̀ нб(с)нагѡ жи́лища славне пр(с)то́лу пред(ъ)стоѧ̀ и свѣ́та невече́рнѧгѡ исполнѧ́єшисѧ. // 21

Та́м же ма́рта кв. днѧ̀ на г(с)ди возва(х) стихи́ра г̃. до сщенному́ченика Васи́лїѧ Презви́тера мови́тъ: къ гра́ду нб(с)ному вѣнцено́сецъ возше́лъ єсѝ и бгу црю ннѣ пред(ъ)сто́йши.

Та́м же ма́рта л̃. днѧ̀, пѣснь ѕ̃, в(ъ) кано́нѣ, сти́хъ в̃. до стгѡ Іѡа́нна Лѣствичника мо́витъ: млитвою на нбса̀ возлетѣ и вы́шнѧгѡ наслѣ́дникъ явисѧ житиѧ соверше́нъ.

Та́м же ма́рта ла. днѧ̀, пѣснь г̃. в(ъ) кано́нѣ сѣда́ленъ гла́съ а̃. до сто́го Ѵпа́тїѧ мо́витъ: лику́єши съ агглы на нбсе́хъ, ѡ на́съ молѧ́сѧ. Чита́й єщѐ всѣ мине́и, кото́рыхъ ві̃. є́стъ, ты́и тебѐ вѣ́рити нау́чатъ, же сты́и ю́жъ в(ъ) нбѣ су́тъ, бѡ во всѣ́хъ двана(д)цѧти мѣне́ѧхъ таку́ю нау́ку написа́нную зна(и)дешъ. // 21 зв.

Научаєтъ на(с) вѣрити Триωдїо(н) цвѣ(т)наѧ, же стыи в(ъ) нбѣ сутъ

Бω в(ъ) н(д)лю всѣ(х) с҃. на вече(р). на литїи сти(х) г҃, гласъ в҃. Умъ бжественнымъ реченїємъ воперисте, на нбса возлетѣсте съ аггли водворѧющеса, восприємълете вѣчнаѧ, благаѧ.

Там(ъ) же на утрени канωнъ, пѣснь г҃. инъ ірмосъ слава ω стыхъ мовитъ, наслѣдоваша обители нб(с)ныѧ радующеса.

Там(ъ) же на утрни канонъ, пѣснь ѕ҃. ікωсъ мовитъ до стыхъ: по всей земли мучени бывшїи и на нбса преселившїиса, стр(с)темъ Хр(с)товымъ подражавшїи.

Там(ъ) же в(ъ) канωнѣ пѣснь ѳ҃. инъ ірмо(с) слава до стых(ъ) мовитъ: пр(с)тлу вл(д)чню свѣтови(д)нїи пред(ъ)стоѧще славныи собори сты(х) на нбсех(ъ) ра(з)дрѣшивши(м)сѧ зерцаломъ сѣни же мимошедшей истинными
22 явлень ми. //

Научаєтъ на(с) вѣрити Триодїω(н) по(ст)наѧ, же с҃. южъ в(ъ) нбѣ су(т)

Бω в(ъ) суботу сирную на хвалите(х) сла(в) гла(с) ѕ҃. мови(т): преп(д)бныи ωци, въ всю зе(м)лю изыиде вѣщанїє исправленїй вашихъ, тѣм(ъ) же на нбсехъ ωбрѣтосте мзду трудовъ вашихъ. Там(ъ) же в(ъ) неделю а҃. поста на велицей вечерни, на литїи, слава, гласъ ѕ҃. мовитъ до пр(о)роковъ: вы бω ходотаи явистесѧ новагω завѣта Хва и приставившесѧ на нбса, тогω молите умирити миръ и спсти душа наша.

Там(ъ) же в(ъ) неделю а҃. поста, на павечерници, пѣснь ѳ҃, гласъ а҃, стихъ в҃. до пр(о)роковъ мовитъ: якω бжїи угодници съ Хр(с)томъ на нбси водворѧєтеса.

Там(ъ) же в(ъ) суботу в҃. недели поста, пѣснь з҃. инъ ірмосъ, стихъ стымъ
22 зв. и про(ч). мовитъ: мученици ч(с)тнїи, лици съ // нбси пред(ъ)ставше, васъ воспѣвающи(х) блгословите и ωстѣте, усерднω скончати постноє времѧ.

Тутъ належит(ъ) припомнѣти короллѧриум(ъ), котороє Нѣколай Цѣховѣй езуита в(ъ) Трибуналѣ своемъ в контроверсїи в҃. на листѣ сов. написалъ, бω тамъ потварѧєтъ ґрековъ, пишучи, же ґреки не признаютъ еще ду[!] судногω днѧ свтыхъ в(ъ) нбѣ знайдоватиса и лице бжїє видѣти. Але тую потваръ свою лятвω трибуналѣста ωбачитъ, читаючи книги рускїи, бω росси ω(т) ґрековъ принѧли вѣру и книги церковнїи, на словенскїй языкъ переложенїи, в(ъ) которихъ книгахъ написанω, же стыи в(ъ) нбѣ сѧ знайдуютъ и лице бжоє видат(ъ), длѧ тогω и росси такъ вѣрилы перед(ъ)

тымъ и теперъ вѣратъ, бѡ стый Антонїй Печерскїй, умираючи, мови(л): ѭжъ г(с)дь мо(и), менѐ з(ъ) телесно(г)[о] зва(з)//ку розвазавши, до блгословенногѡ своеи твари видѣнїа выпроважаєтъ, ѭжъ минѣ до нерукотворенныхъ ѡныхъ палацовъ [нб(с)ныхъ] [3] для ѡдержана добръ над(ъ) вш лакую мысль вышшихъ перенестиса кажетъ. 23

Так(ъ)же стый Ѳеѡдосїй Печерскїй гды умерлъ, тогѡ часу в(ъ)ночѝ над(ъ) манастыремъ Печерскимъ Сватославъ Ярославѣчъ, кнаѕь Кієвскїй, видѣвъ столпъ ѡгненный ѡ(д) землѣ до нба высокїй и мовилъ до своихъ: ѡтѡ ннѣ блгословенный Ѳеѡдѡсїй ѡ(д) землѣ до нба са перенеслъ. Тутъ даєт(ъ)са вѣдати и видѣти, же лѣтописци рускїи Несторъ, законник(ъ) Печерскїй, Сνмеѡнъ, єп(с)кпъ Володимерски(и) и Суждалскїй, Полѣкарпъ, архимандрита Печерскїй, вѣрилы с̃. в(ъ) нбѣ са знайдовати, понева(ж) тоє в(ъ) патерику Печерскомъ написали. // 23 зв.

До тогѡ соборъ Кієвскїй року ҂ахм., презъ стой памати Петра̀ Могилу, метрополиту Кїевского, учиненный, научаєт(ъ), же с̃. в(ъ) нбѣ са знайдую(т). На томъ соборѣ Кієвскомъ архимандрита Слуцкїй Самуилъ Шицѣкъ Залескїй былъ маршал(ъ)комъ, Іѡсифъ Кононовѣчъ Горбацкїй, ректоръ Кїевскїй, былъ писаромъ, которїй потымъ зосталъ єп(с)кпомъ Мстиславскимъ, другимъ писаромъ былъ Іннокентїй Гѣзель, ректоръ гойскїй, которїй потомъ былъ архимандритою Пече(р)скимъ. На тымъ соборѣ ѡ(т)цеве ученїи з(ъ) рускихъ и з(ъ) литовскихъ краєвъ былѝ и признавали, же стыи в(ъ) нбѣ са знайдую(т), дла тогѡ вижей мѣнованый метрополита видалъ книгу требникъ великїй, ѡ(д) стогѡ патрїархи Константинополскагѡ сνнодалне апробованый, в(ъ) которой книзѣ геретиками тыхъ назы//- 24
ваєтъ, которыи стых(ъ) в(ъ) нбѣ не признаваютъ быти, бѡ тамъ на листѣ роѳ. написанѡ.

Порадокъ, якъ прїймовати приходачихъ ѡ(д) геретиковъ и про(ч). Тамъ же написанѡ: вызнаваю трѝ быти стани дшъ, з(ъ) тогѡ свѣта выходачихъ. Першїй сты(х), на нгѡ ѡ(д)ходачихъ и з(ъ) хр(с)том(ъ) царствуючихъ. Другїй станъ ѡ(д)ходачихъ дшъ єстъ невѣрныхъ погановъ и геретиковъ и христианъ, незбожне жившихъ и без(ъ) покути умерлыхъ. И тыхъ мѣсце быти пекло и огонь геєнскїй. Т[ретїй] станъ дшъ єстъ з(ъ) покутою христїанъ правовѣрныхъ ѡ(д)ходачихъ, которїи не учинили доситъ за грѣхѝ свой. Такїи задержаны бываютъ в(ъ) темности, не видачи ѡблича бз(с)когѡ, поки цркв(ъ) ѡфѣрою без(ъ)кровною, млтвами, постѡ(м), ялмужнами и иншими учинками добри//ми за нихъ досить учинитъ. Досить учинен(ъ)є цркобноє ѡнымъ єстъ помощноє ку высвобоженю ѡ(д) такогѡ задержана [тѡ єстъ ѡ(д) мытарства] [4] и ку вступленю до нба и вѣденїа ѡблича бжогѡ. 24 зв.

До тогѡ собору кїевскогѡ належитъ мѣчъ духовный, глаголъ бжїй, ѡ(д) преѡсщенна(г)[о] архиеп(с)кпа Чернѣговско(г)[о] Лазара Баранѡви-

ча учо́ногω ро́ку ҂ах҃ѕ҃s. вида́ны(и), в(ъ) кото́ро(и) кни́ѕѣ в н(д)лю всѣ́х(ъ) с҃ты(х) написанω: таковіи вы бѣ́сте на землѝ всѣ̀ с҃тіи, ннѣ же найпа́че съ агг҃ли на нбс҃и бг҃а чтетѐ гла́си непреста́нными. Та же да́лѣй написанω: ннѣ житїє иму́ще на нбсе́хъ, ω(т)ню́ду же мы̀ спси́тела ждѐмъ, моли́те єгѡ да по-
25 да́ст(ь) на́мъ на землѣ̀ су́щи(м) го́рнаа мудрствова́т(и), а не зе́мнаа. //

П ы т а́ н (ъ) є. З(ъ) ки́мъ с҃тыи в(ъ) нбѣ̀ това́риствω и мешка́н(ъ)є ма́ютъ.

Ѡ д (ъ) п о в ѣ д ь. Будутъ мѣ́ти с҃ты́и в(ъ) нбѣ̀ това́риствω и мешка́н(ъ)є з(ъ) агг҃елами, кото́рихъ е́ст(ъ) де́вать хо́ровъ. В(ъ) пе́ршомъ хо́рѣ, найни́жшомъ, знайду́ют(ъ)сѧ агг҃ли, в(ъ) другомъ арха҃гг҃ли, в(ъ) тре́томъ кнѧ́зства, в(ъ) четве́ртомъ вла́дзы, в(ъ) пѧ́томъ моца́рства, в(ъ) ше́стомъ па́нства, в(ъ) се́момъ ѳро́ны, в(ъ) ѡ́смомъ херуви́мы, в(ъ) девѧ́томъ хорѣ, найвы́шшомъ, знайду́ютъсѧ серафи́мы. По всѣ́хъ ты́хъ хо́рахъ агг҃лски(х) ме́ш-
Іωа(н) .аі. каю(т) лю́де с҃., длѧ тогѡ мови́лъ Х҃с: въ до́му ѡц҃а моє́гω ѡбители мно́ги су́тъ. Зо всѣ́хъ хо́ровъ агг҃лскихъ вы́пали ангели злы́и, зачи́м(ъ) ты́и мѣ́сца
25 зв. поро́жнїи по всѣ́хъ хо́рахъ агг҃л(ъ)//скихъ напо́лнитъ бг҃ъ людмѝ с҃ты́ми, ве(д)лугъ ѱалми́сты мо́вачогω: испо́лнитъ паде́нїѧ. В(ъ) хо́рѣ агг҃лскомъ найни́зшω(м) бу́дутъ ме́шкати дѣ́ти малы́е, кото́рїє, ѡкрести́вшисѧ, померли́, избавле́ны су(т) ты́лкω заслу́гами Х҃выми, му́кою и сме́ртїю Х҃вою, а са́ми ма́лω служи́ли, а́лбо жа́днои услу́ги не учини́ли бг҃у. В(ъ) ты(м) же хо́рѣ агг҃лскомъ найни́жшомъ бу́дутъ ме́шкати лю́де убо́гїи, сы́роти, в(ъ)до́вы и ты́и, кото́рїи живу́тъ в(ъ) ста́нѣ малже́нскомъ, ве́длугъ приказа́нѧ бж҃огω, бо агг҃ли малы́и послу́ги бо́зкїи ω(т)праву́ют(ъ), стерегу́тъ люде́й за́вше,
Бы(т) .лв. на ко́ждомъ мѣ́сцу, ω(т) всегѡ зло́гω и ωзнайму́ютъ ω(т) бг҃а людемъ малы́и ре́чи. З(ъ) тогѡ хо́ру былѝ агг҃ли, кото́рїи стереглѝ в(ъ) доро́зѣ Іа́кωва, патрї-а́рху староза́конного, бо написанω: Іа́кωвъ идѐ на сво(и) пу(т) возрѣ́въ и
26 видѣ полкѝ бж҃їѧ. В(ъ) хо́рѣ арха́гг҃л//скомъ бу́дутъ жи́ти сщ҃е́нники и учтелѣ ц҃рко́вныи, кото́рїи вели́кимъ мона́рхомъ и потента́томъ свѣ́та тогѡ вели́кїє ре́чи ωзнайму́ютъ. Ѿзнайму́ют(ъ) во́лю бж҃їю и прика́за́нѧ бж҃їи, кото́рїи пови́нни ωны̀ захова́ти, бω арха́нгели до вели́кихъ люде́й посе́лства ω(т)праву́ютъ и ωзнайму́ютъ и́мъ вели́кїи ре́чи ω(т) бг҃а. З(ъ) тогѡ хо́ру бы́лъ
Лука̀ а҃. Гаврїи́лъ, кото́рїй ω(т)правова́лъ посе́лствω дω Заха́рїи и ωзнайми́лъ єму̀ ре́чъ вели́кую, же Єлисаве́ѳа, жона̀ єгѡ, мѣ́ла породи́ти Іωа́нна Кр(с)ти́телѧ. Ме́жи кнѧ́зствами бу́дутъ жи́ти преложо́нїи, кнѧѕѣ, царѣ̀, це́сарѣ, гетма́ны, воєво́ды и всѣ̀ потента́тове, всѣ̀ ста́ршїи, кото́рїи ме(н)шими людмѝ до́бре радѧ́тъ, ве́длугъ приказа́нѧ бж҃огω, не чи́нѧтъ и́мъ кри́вды, бо кнѧ́зства
26 зв. су́тъ преложо́ными по розма́йтыхъ мѣ́сцѧхъ, провѣ́нцїахъ и // на́цїѧхъ. З(ъ)
Данїи(л) і. тогѡ хо́ру бы́лъ кнѧ́зь, ω которомъ пр(о)рку Данїи́ловѣ ωзнайми(л) агг҃лъ, мо́вачи: кнѧѕь же ца́рства Пе́рска стоѧ́ше проти́ву мнѣ̀ двадесѧтъ и е́денъ

д҃нь. Межи вла́дзами бу́дутъ жи́ти ры́церѣ, кото́рїи противлѧ́ют(ъ)сѧ злы́мъ ду́хомъ, войну̀ з ни́ми то́чатъ и не чи́натъ грѣха̀, до кото́рогѡ ѡнѝ прова́дать, бѡ ду́хи злы́и за́вше з на́ми вою́ютъ, приводачѝ и побужа́ючи на́съ до грѣха̀. Та́къ мо́витъ ап(с)тлъ Па́вел(ъ): нѣ́сть нам(ъ) бра(н) ко пло́ти и кро́ви, но к(ъ) нача́ломъ и вла́стемъ и миродержи́телемъ тмы̀ вѣ́ка сегѡ̀, къ ду́ховомъ злобы̀ под(ъ)нб(с)нымъ, кото́рїи теды люде з(ъ) ду́хами злы́ми войну̀ то́чатъ, не зезволѧ́ючи на грѣ́хъ, до которогѡ ѡны̀ побужа́ютъ. Ты́и су́ть ры́церѧми вале́чными и бу́дутъ жи́ти ме́жи вла́дзами, бѡ вла́дзы ма́ютъ мо́цъ над(ъ) ду́//хами злы́ми, войну̀ з ни́ми то́чатъ и гаму́ютъ и́хъ, жебы̀ людѐмъ 27
не шко́дили. З(ъ) тогѡ̀ хо́ру бы́лъ Рафаи́лъ, кото́рїй порва́лъ Асмоде́ѧ, ду́ха зло́гѡ, и привяза́лъ егѡ̀ на пу́щи Єги́петской, жебы̀ То́вїи не зашко́дилъ. Тѡвїа ѕ҃.
Ме́жи моца(р)ствами бу́дутъ жи́ти чудотво́рци, кото́рїи чу́да чи́натъ, напри́кладъ, кото́рїи в(ъ) болотѣ бу́дучи, не калѧ́ют(ъ)сѧ. Боло́томъ є́стъ тѣ́лѡ на́ше человѣ́чее, бо з(ъ) боло́та є́стъ учине́нно. Длѧ тогѡ̀ мо́витъ б҃гъ до людей: я́кѡ бре́нїе пу́ти погла́жду и́хъ, я́ко боло́то на доро́зѣ з(ъ)гла́жу и́хъ. В(ъ) то́мъ боло́тѣ, в(ъ) тѣ́лѣ, д҃ша на́ша розмайтыми грѣха́ми калѧ́етсѧ, длѧ того вола́лъ ап(с)тлъ Па́велъ: ѡкаѧ́ненъ а́зъ ч҃лвкъ, ктѡ̀ мѧ̀ изба́ви(т) ѡ(т) тѣ́ла с҃мрти сеѧ̀. Кото́рїи теды лю́де в(ъ) тѣ́лѣ с҃мртномъ живучѝ, грѣхо́въ хоронѧ́тсѧ, тїи чу́да чи́натъ, в(ъ) боло́тѣ // бу́дучи, не калѧ́ют(ъ)сѧ, зачи́мъ бу́дутъ жи́ти ме́жи моца́рствами, бо моца́рства чу́да на свѣ́тѣ чи́натъ и през(ъ) 27 зв.
ни́хъ б҃гъ дає́тъ мо́цъ людѐмъ — чине́нѧ чу́довъ. З(ъ) того̀ хо́ру бы́лъ а҃гглъ, кото́рїй ѡборони́лъ ѡ(т) огнѧ̀ въ Вавѵлѡ́нѣ тро(х) мл(д)нцовъ — Сидра́ха, Миса́ха и Аведнагѡ, же ѡны̀ в(ъ) печѝ огни́сто(и) не згорѣ́ли. Межи па(н)ствами бу́ду(т) жи́т(и) дѣвстве(н)ники, за́конники и пусте́лники, кото́рїи над(ъ) тѣ́ломъ свои́мъ пану́ютъ, не чи́натъ грѣха̀, кото́рогѡ тѣ́лѡ пожада́єтъ и до кото́рого и́хъ прова́дитъ, бѡ па́нства над(ъ) и́ншим(и) а҃ггламн пану́ютъ и мѣ́стѡ слу́гъ други(х) а҃гглов ма́ю(т). З(ъ) тогѡ̀ хо́ру бы(л) а҃гглъ, кото́рого ви́дѣлъ с҃тый Іѡа(н) Б҃госло(в) в(ъ) ѡбѧвле́нїю до и́нши(х) чоты́ро́хъ а҃гглов, держа́чи(х) четы́ри вѣ(т)ры зе́мнїи, вола́ючо(г)[о]: не вредѣ́те ни зе(м)лю, ни мо́ре, ни дре́ва, до(н)деже запечатлѣ́єм(ъ) рабы̀ б҃а н҃шего на челѣ(х) и(х). Ме́жи ѳро́нам(и) бу́ду(т) // жи́ти су́дїи, кото́рїи справедли́ве су́дат(ъ) бога́тогѡ и убо́гогѡ, зна́ємогѡ и незна́ємогѡ, бѡ ѳтрѡ́ни [!] справедли́вость бо(з)кую в(ъ) собѣ̀ ма́ютъ и людей справедли́вости науча́ютъ. З(ъ) тогѡ̀ хѡ́ру бы́лъ ѳрѡ́нъ огни́стый, з ко́лами огни́стыми, на кото́ромъ сидѣ́лъ б҃гъ ѡ҃цъ. Та́къ мо́витъ пр(о)ркъ Данїи́лъ, кото́рїй то́е ви́дѣ(л): ве́тхїй д҃ньм(и) сидѧ́ше. Да́лѣ(и) мо́витъ: пр(с)то́лъ егѡ̀ пла́мы о́гненъ, кѡ́леса егѡ̀ огнь палѧ̀. В(ъ) хѡ́рѣ херуви́мскѡм(ъ) бу́дутъ жи́ти ап(с)ли, пр(о)ро́ки, єпи́скопове, архиеп(с)кове [!], митрополи́тове, патрїа́рхѡве, кото́рїи ма́ютъ в(ъ) собѣ̀ му́дрость, вѣ́даютъ тає́мници бз(с)кїи и людей таємни́ц(ъ) бз(с)кихъ науча́ютъ, бѡ херуви́ми ма́ютъ му́дрость, ѡны̀ найба́рзѣй розумѣ́ютъ тає́мници бз(с)кїи и людей до зрозумѣва́нѧ тає́мницъ бз(с)кихъ приво́дѧтъ. З(ъ) тогѡ̀ хѡ́ру бы́лѝ херуви́ми з(ъ) мно́гими очи́ма, // кото́рихъ ви́дѣлъ пр(о)ркъ Іезекїи́ль, бѡ мо́витъ: всѧ̀ же телеса̀ и́х, и хребтѝ и(х), и ру́цѣ и́х(ъ), и кри́ли и́хъ, и ко́леса по́лна оче́съ, през(ъ) тїи о́чи зна́чит(ъ)сѧ му́д-

Данїи(л). г҃.
Данї-и(л) з҃.
28
28зв.

Ізекі(л). ї. рость великаѧ, которую маютъ херувимы и людей ѡной научаютъ. В(ъ) хорѣ серафим(ъ)скомъ найвышшомъ будутъ жити мчники, которїи бга любѧтъ, крѡвъ свою за Хр(с)та розливаютъ, муки терпѧтъ и смрть поды(и)муютъ, бѡ серафими найбарзѣй любовїю до бга запалѧют(ъ)сѧ и людей побужаютъ, жебы бга любили. З(ъ) тогѡ хѡру былъ серафимъ, которогѡ видѣлъ
Ісаиѧ ѕ. пророкъ Ісаиѧ, якѡ самъ мовитъ: пустисѧ къ мнѣ єдинъ ѡ(т) серафимъ и в(ъ) руцѣ имѧше угль горѧщъ, єгѡ же клѣщами в(ъ)зѧтъ ѡ(т) олтарѧ и прикоснусѧ устъ мои(х). Угль горѧщи(и) значи(т) любов(ъ), которою сѧ до
29 бга серафіми запалѧют(ъ) и до тоєи любвй людей побужаютъ. //

ДРУГОЄ МѢЙСЦЕ ЄСТЪ ПЕКЛѠ, ДО КОТОРОГО ИДУТЬ ПО СМРТИ ДУШИ ПОГАНОВЪ, МАХОМЕТАНОВЪ, БАЛ(Ъ)ВОХВАЛЦОВЪ, ЖИДОВЪ, ГЕРЕТИКОВЪ И ХРИСТІАНЪ БЛГОЧЕСТИВЫХЪ, КОТОРИЄ ПОМЕРЛИ В(Ъ) ГРѢХАХЪ СМЕРТЕ(Л)НЫХЪ БЕ(З) ПОКАѦНІѦ БЕ(З) ИСПОВѢД(И), НЕ ЖАЛУЮЧИ ЗА ГРѢХИ СВОИ

Двѣ мѣсца в(ъ) пеклѣ сѧ знайдую(т). Єднѡ называет(ъ)сѧ ѡ(д)хлань пеке(л)наѧ, в(ъ) котором(ъ) были ѕ҃. ѡ(т)цй прирожоногѡ и старогѡ закону ажъ до приста Хр(с)товогѡ, але тамъ не терпѣли жадной муки, тилкѡ бга не видѣли
29 зв. и ѡчекивали Хр(с)та з(ъ) ѡхотою // и сподѣвалисѧ, же ихъ з(ъ) ѡ(д)хланѣ
Бы(т) лз. пеке(л)нои выпровадитъ. Тую ѡд(ъ)хлань пекелную называєтъ пекломъ Іаковъ, патрїаха [!] старозаконный, ѡ снѣ своемъ Іѡсифѣ мовачи: да снїйду къ сну моему сѣтуѧ въ адъ. З(ъ) тоєи ѡ(д)хланѣ пекелнои моц(ъ)ю бозкою
а҃. Ца(р) кй. випроваженый былъ пророкъ Самуилъ длѧ Саула царѧ Іилского, до которогѡ мовилъ: что вопрошаєши мѧ, гды (ж) ѡ(т)ступилъ єсть ѡ(т) тебе и предасть г(с)дь Іилѧ с тобѡю в(ъ) руки иноплеменныкъ и утрѡ ты и синове твои падутъ с тобою и пѡлкъ Іилевъ, дасть г(с)дь в(ъ) руцѣ иноплеменико(м). З(ъ) ѡ(д)хланѣ пекелнои моц(ъ)ю бозкою выпроваженый яророкъ Мѡ(и)сей на гору Ѳаворскую под(ъ) часъ преѡбраженїѧ Хр(с)тово(г)[о] и(з) Хр(с)томъ розмовлѧвъ и знову пошолъ во ѡ(д)хлань пекелную и тамъ ѡзнайми(л)
30 стымъ ѡ(т)цомъ старозаконнои цркви, // же южъ пришолъ на свѣтъ мессїѧ ѡбѣцаный Хс, которо(г)[о] видѣл(ъ) ѡн(ъ) на горѣ Ѳаворской и з нимъ розмовлѧлъ.

Ма(ѳ) дї. Ѡзнаймилъ в(ъ) пеклѣ стымъ ѡ(т)цомъ Іѡанъ Кр(с)титель, же Хс пришолъ на свѣтъ, бѡ Иродъ гды казалъ стѧт(и) Іѡанна Кр(с)тителѧ, на той часъ Іѡа(н) Креститель пошол(ъ) до пекла и повѣдалъ тамъ стымъ ѡ(т)цомъ, же ѡнъ самъ Хр(с)та в(ъ) трид(ъ)цати лѣтехъ видѣвъ и кр(с)тилъ єгѡ в(ъ) рѣцѣ Іѡрданской.

Лука в҃. Ѡзнаймилъ стымъ ѡ(т)цомъ в(ъ) пеклѣ Сѵмеѡнъ праведный, же Хс пришолъ на свѣтъ, бѡ гды умерлъ Сѵмеѡнъ праведный, на той часъ пошолъ дѡ пекла и повѣдалъ тамъ стым(ъ) ѡ(т)цо(м), же ѡ(н) самъ Хр(с)та маленкогѡ видѣвъ и державъ єгѡ на рукахъ своихъ въ цркви Іер(с)лимской. Тую

ω(д)хла́нь пеке́лную назва́лъ Хс ло́нωмъ Авраа́мовим(ъ), // мо́вачи ω Ла́зарѣ 30 зв.
убо́гомъ: бы́сть же умрѣ́ти ни́щому и несе́ну бы́ти аггłы на ло́нω Авраа́мле. Лука̀ зі.
Друго́є мѣ́сце в(ъ) пе́клѣ е́стъ гее́нна ωгне́наѧ, кото́рую спомина́лъ Ма(ѳ) .є.
Хс, мо́вачи: а и́же речє́тъ юроде, пови́ненъ є(ст) гее́нѣ ωгне́нной, по́тымъ гды̀
Хс умѐръ за грѣхѝ на́ши, на тώй часъ дша Хр(с)то́ва з(ъ)ступи́ла до с.
пе́кла, бω мо́витъ ап(с)лъ Пе́тръ: су́щимъ въ темни́ци дхомъ соше́дъ пропо- Кли(м). Але-
вѣда̀. Тре́тегω днѧ̀ вы́шолъ Хс з(ъ) пе́кла и ви́провадилъ ω(т)то́ль души сты́хъ Зан(ъ).
ω(т)цо́в(ъ) староза́коннои цркви, вы́провадил(ъ) дшу Ада́мову, Нώєву, Лώтову, и с. Єпифа-
Мелхиседе́кову и проро́ковъ и патріа́рховъ и́ншихъ староза́конныхъ и впрова- на а. Пе́тръ
дилъ и́хъ до ра́ю зе́многω, гдѐ были̇̀ з(ъ) Хр(с)то(м) през(ъ) четыридеса́тъ днı́й г.
а́жъ до вознесе́нїѧ Хр(с)тва. А гды̀ Хс з(ъ) землѣ́ в(ъ)сту́//пова́лъ до нба, 31
на то́й ча́съ вза́лъ з(ъ) собо́ю и ду́ши сты́хъ ω(т)цо́въ до нба, ведлугъ ѱал- Іри-
ми́сты: возше́лъ єси̇̀ на высоту̀, плѣни́лъ єсѝ плѣ́нъ. Длѧ того̀ вы́провади́лъ не(и) кні(г)
Хс з(ъ) пе́кла ду́ши стыхъ ω(т)цо́въ цркви староза́конной и в(ъ)провадилъ .є.
до нба, бω ωнѝ были̇̀ христїа́не. Мы̀ єстесмω христїа́не, же вѣ́римω в(ъ) Хр- гла(в)
(с)та, кото́рый ю́жъ пришо́лъ на свѣ́т(ъ), а ωнѝ были̇̀ христїа́не, же вѣ́рыли .є.
в(ъ) Ха, кото́рый єщѐ мѣ́лъ прїйтѝ на свѣ́тъ, и чека́ли ωхо́тне єгώ. Та́къ мо́-
вилъ са́мъ Хс до ап(с)толовъ: мно́зи пр(о)рци и ца́ріє восхотѣ́ша видѣти, Ніки-
я́же вы̀ ви́дите, и не видѣ́ша и слы́шати, я́же слы́шите, и не слыша́ша. Не фор(ъ) кни(г) .а.
ви́провадил(ъ) за(с) Хс з(ъ) пе́кла єгѵптѧ́новъ, филисти́нов(ъ), мωавѣ́товъ, Гісто́рїѧ
амωнѣ́товъ и на́родо(в) и́ншихъ пога́но(в), бω ωны не вѣ́рыли в(ъ) Ха, кото́- гла(в) ка.
рі́й мѣ́лъ прїйтѝ на свѣ́тъ. Ап(с)лъ // Па́велъ за́сь мо́витъ: без(ъ) вѣ́ры не- 31 зв.
возмо(ж)нω угоди́ти бгу. Тыє пога́не в(ъ) гее́нѣ ωгне(н)но(и) знайдова́лисѧ Лука̀ і
и тепе́ръ зна(и)ду́ю(т)сѧ, бо в(ъ) ту́ю гее́нну огне(н)ую до пе́кла и тепе́ръ
иду́тъ лю́де грѣ́шнїи.

Та́къ науча́єтъ трифологі́ωнъ м(с)цѧ іюлѧ кд. днѧ̀, на вели́цей вече́рни,
на г(с)ди возва́хъ, стихи́ра гла́съ и, вихвалѧ́ючи сты́хъ страстоте(р)пецъ кнѧ-
зе́й ру́скихъ Бори́са и Глѣ́ба и га́начи братоуби́йцу и́хъ Сватопо́лка и мо́-
вачи: сі́ѧ вѣнча́стасѧ, а ώнъ без(ъ) па́мати погибѐ, но сі́ѧ сла́вима єста, а
ώнъ в(ъ) гее́нѣ му́чит(ъ)сѧ. Та́къ науча́єтъ то́й же трифологі́ω(н) м(с)цѧ ію-
лѧ ѕі. днѧ̀, в(ъ) канώнѣ пѣ́снь г. в(ъ) тропарѣ́ на н(д)лю сты(х) ω(т)цъ: твá-
ри служи́тель я́вл(ъ)сѧ а́ріє безу́мны(и), македо́нї(и) па́ки ме́рзо(к) показа́- с Ірі-
сѧ, в(ъ) гее́нѣ ωгне́но(и) ра́внω му́чатсѧ с(ъ) ел(л)и́ны. С. Іриней кни(г). а. не(и)
гла́ва в. мо́вит(ъ): г(с)дь // бгъ злы́хъ, незбо́жныхъ блюзнѣ́рцов(ъ) апос- 32
та́товъ на вѣ́чный ого́нь посыла́єтъ. Чита́й жи́тїє стогω му́ченика Нікиты в(ъ)
м(с)цѧ септе́мврїѧ еі. днѧ̀. Зна(и)дешъ та́мъ, же стый Нікита воскреси́лъ жити(и) с. м(ч).
з(ъ) мртвыхъ пога́новъ му́жа и невѣ́сту и дѣте́й двоє, кото́рыи мо́вили до сто́- Ніки(т).
гω Нікиты: были́смω в(ъ) му́ках, а́ле длѧ и́мени твоє́гω ωжили́смω. Мѣ(л) в(ъ) жі-
тако́е ω(т) бга стый Мака́рїй Єгѵ́петскїй ωбѧвле́н(ъ)є, же грѣ́шнїи в(ъ) пе́клѣ ти(и) с.

Макарїа Єгупе-т(ъ)с. мýча(т)са, бѡ хóдачи на пýщи, знашóлъ гóлову чл҃вѣчую и пытáлъ: ктѡ éстесь и гдѐ са знайдýєшъ. Ѿ(т)казáла головà: ѧ̀ естемъ жрéцъ пога(н)скїй, знайдýюса въ огнѣ, котóрый éстъ велúкїй тáкъ, ѧ́къ ѡ(т) землѣ до н҃ба. Под(ъ) нáми сýть христиáне, котóрыи познáли б҃га, а не чинúли вóлѣ єгѡ, áле
32 зв. ѡны̀ през(ъ) мл(т)вы хр(с)тїáнъ жúючихъ догоры̀ в(ъ)ступýютъ, // а нáши погáне надóлъ з(ъ)ступýютъ.

Іѡа(н) Мóс(х) Євра(т) гла(в) .кѕ. в(ъ) цвѣ(т). дхо(в)-ном(ъ) Дознáлъ тогѡ Θеѡфáнъ зáконникъ, зараженый éресю несторїáнскою, же грѣшныи в(ъ) пéклѣ мýчат(ъ)са, бѡ áвва Кириáкъ молúлса б҃гу, жебы̀ Θеѡфáновѣ показáлъ правдúвую вѣру. Пóтымъ єдногѡ днѧ ѡ девѧтой годúнѣ ѡбáчилъ Феѡфáнъ якóгось ч҃лвка, бáрзо стрáшногѡ, мóвачогѡ до себѐ: ходѝ ѡбáчъ прáвду. И в(ъ)зѧвши єгѡ, провáдил(ъ) на мѣсце тéмное и смродлúвоє, з(ъ) котóрогѡ огóнь велúкїй выхóдилъ. В(ъ) ты̀мъ огнѣ вúдѣлъ Θеѡфáнъ Нестóрїа геретикà нéпрїатела пр(с)тóи б҃цы, котóрую ѡ́нъ блюзнилъ, не хотачѝ єй звáт(и) б҃цею. Тáм(ъ) же вúдѣлъ Θеѡфáнъ в(ъ) пéклѣ Єутúха, Аполлинáра, Диѡскóра, Севúра, Áрїа и геретиковъ úншихъ и чýлъ гóлосъ ѡ(д) ѡ́ного ч҃лвка страшно(г)[о]: то éстъ мѣсце, зготовáноє ге-
33 ретикóмъ // и блюзнѣрцемъ. И на тóй чáсъ Θеѡфа(н) навернý(л)са до вѣры правослáвнои каѳолúческои.

Патери(к) ве(л). в(ъ) жи(т). єгò. Дознáлъ тогѡ с҃тый Антóнїй Велúкїй, же грѣшныи ю́жъ в(ъ) пéклѣ мýчат(ъ)са, бѡ єдногѡ чáсу гды̀ ѡ́нъ в(ъ) кéлїи сидѣлъ, пришóлъ гóлосъ до нéгѡ: Антóнїй вы́йди и ѡбáчъ. Гды̀ вы́шолъ з(ъ) кéлїи, ѡбáчилъ ѡлбрима велúкагѡ, стоѧчогѡ на землѝ, а головóю дотикáючогоса ѡ́боло(к)ов и гамýючо(г)[о] рукáм(и) своúм(и) д҃ши лю(д)скїи, идýчїи до н҃ба. Котóрїи дýши былѝ справедлúвїи, тїи прóсто шлѝ до н҃ба, не мóглъ úхъ злы́й дýхъ на кштáлтъ ѡлбрима велúкїй задéржати. А котóрїи былѝ грѣшныи, ты́и задержовалъ и до пéкла втручáлъ.

Прóло(г) ѡ Таѯї-ѡтѣ вóинѣ Ма(р)-.ки. Дознáлъ тогѡ Таѯиѡтъ вóинъ з(ъ) Ка(р)ѳаґени, мѣста африкáнскогѡ, же грѣшныи в(ъ) пéклѣ мýчат(ъ)са, бѡ ѡ́нъ, умéрш(и), знóву до животà
33 зв. вернýлса и повѣдáлъ, // же злы́и дýхове, порвáвши єгѡ, запровáдили в(ъ) под(ъ)зéмную темнúцу пекéлную, гдѐ вúдѣлъ в(ъ) мýкахъ пекéлныхъ людéй грѣшныхъ волáючихъ: гóре нáмъ, гóре нáмъ. А нѣктѡ úхъ не слýхаєтъ. З(ъ) тоєи темнúци пекéлнои знóву двà áггли свѣтлыи вы́провадили Таѯиѡта и до грóбу припровáдили и казáли внїйтѝ в(ъ) тѣлѡ своé, гды̀ ѡ́нъ ѡбѣцáлса за грѣхѝ своѝ покýтовати.

С҃. Григо(р). Двоесло(в) в(ъ) книѕѣ д҃. Єщѐ с҃тый Григóрїй Двоеслóвъ в(ъ) кн҃ѕѣ д҃. в(ъ) глáвѣ л҃. дїалїóговъ своúхъ пúшетъ, же Θеѡдорúкъ арїáнинъ крóль, замордовáвши невúннагѡ пáпу Рúмскагѡ Іѡáна и невúннагѡ сенáтора правослáвнагѡ Си(м)мáха, гды̀ сáмъ страшлúвою смéртю прýдкѡ умéръ, на тóй чáсъ єденъ пустéлникъ вúдѣлъ Іѡáна пáпу и Си(м)мáха сенáтора забúтыхъ, котóрїи Θеѡдорúк(а) своєгѡ
34 гла(в) .л҃. дїалїог. забóйцу звазáногѡ на Липáри // вы́спѣ в(ъ) страшлúвое ѡкнѡ пекéлноє и в(ъ) óгнь вкúнули. Бѡ на вы́спѣ Липарѝ éст(ъ) горà, в(ъ) котóрой горѣ éстъ ѧ́къ пекéлноє ѡкнѡ, в(ъ) котóрогѡ ѡкнà огóнь уставúчный вихóдитъ.

Єщѐ Барóнѣушъ, рóкъ ѱое. опúсуючи, споминáєтъ Константúна Копрóнѣма, геретикà ѡкрýтногѡ, христїáнъ правослáвныхъ преслѣдóвцу, котóрїй,

умира́ючи, вола́лъ и мо́вилъ: живо́гѡ мене̇ на ѡгѡ(н) неугаси́мый ѡсу́жено и да́нѡ. И проси́лъ, жебы̇ Мрі́ю я́кѡ бцу хвали́ли и чти́ли, бѡ пред(ъ) ты́мъ, хотачи̇ ѡ́нъ преч(с)тую мтку бжую зелжи́ти, показова́лъ мѣ́шокъ, грошми̇ наполне́ный похлѣ́бцомъ свои́мъ и мо́вилъ: мно́гѡ то́й мѣ́шок(ъ) ва́житъ? Ѿ(т)повида́ли похлѣ́бци: ти́лко ва́житъ, ко́лкѡ в(ъ) ни́мъ є́стъ. Ѡн(ъ) за(с), ви́сипавши злѡ́тѡ, пыта́лъ: а тепе́ръ мно́гѡ ва́житъ? Ѿ(т)повѣда́ли: нѣчо́гѡ не // ва́житъ. А ѡ́нъ, блюзнѣ́рца, мо́вил(ъ): та́к(ъ) и бжаѧ ма́тка, гды̇ в(ъ) собѣ̀ Хр(с)та̀ мѣ́ла, ве́ликои че́сти была̀ го́дна, але гды̇ єгѡ̀ породи́ла, не была̀ ѡ(д) и́нших невѣ(ст) ро́знаѧ. Ѿ злы́й язы́ку и глу́пый блюзнѣ́рцѡ, аза́ли уроди́вши, ма́ткою переста́є́тъ кото́раѧ бы́ти? Мо́жемѡ то́є зрозумѣ́ти з(ъ) приповѣсти Хр(с)то́вои ѡ богачу̀ и Ла́зарю, же грѣ́шнїи в(ъ) пе́клѣ су́тъ, бѡ та́мъ Хс мо́вилъ: умре́же и бога́тый и погребо́ша єгѡ̀ и въ а́дѣ возве́дъ ѡ́чи свои̇ сы́й в(ъ) му́кахъ. Ту(т) всѣ̀ ѡколи́чности я́сне пока́зуютъ и научаю́т(ъ), же то́й бѡга́чъ пошо́лъ до пе́кл(а) на му́ки вѣ́чныи. Та́к(ъ) сты́й Іѡа́нъ Златоу́стый в(ъ) каза́н(ъ)ю в. ѡ Ла́зари и Ѳеѡфила́ктъ научаю́тъ. Ба(р). ро́къ фое. Лу(к) .si. С. Іѡ(н) Зл. каза(н) .в. ѡ Ла́зарѣ Ѳеѡфил(ъ) .и si. Лу(к).

34 зв.

Мѡ́жемѡ то́є зрозумѣ́ти з(ъ) сто́гѡ Іѡа́нна Бгосло́ва, же грѣ́шныи в(ъ) пе́клѣ му́чат(ъ)сѧ, бо сты(и) Іѡа́нъ въ ѡбѧве́н(ъ)ю // ви́дѣлъ сме́рть и пе́клѡ, кото́рїи мертвцо́въ свои́хъ на су́дъ Хр(с)то́ви ѡ(т)дали̇, гды̇ мо́витъ: смрть и а́дъ даша̀ своѧ̀ мертвеца̀ и су́дъ приѧ́ша по дѣ́лѡмъ свои́мъ. 35 Апо(к) .к.

Чита́й єще̇ в(ъ) кни́гахъ Числа̀ гла́ву si. Знайдешъ та́мъ, же Коре́й, Лаѳа́нъ и Авиро́нъ, проти́вники бжїи, за свою́ ребеллѣ́ю ѡ(т) земли̇ пожертыи сутъ и живїи пошли̇ до пе́кла, бѡ̀ та́мъ написанѡ: разсѣ́десѧ земла̀ под нога́ми и́хъ и пожре̇ ѧ̀ и дѡ́ми и́хъ и всѧ̀ люди, су́щаѧ съ Кореѡмъ, и ско́ти и́хъ снїйдо́ша и сі́и всѧ̀ єли́кѡ бѧ́ше и́хъ живи въ а́д(ъ) и покры̇ и́хъ землѧ̀. Та́къ сты(и) Єпифа́нїй и сты́й Гіерѡ́нимъ, ты́и слѡва̀ толку́ючи, научаю́тъ, кото́рыхъ нау́ки слухаючи: вѣ́руй же ті́и ребелѣза́нти, бунтовники̇, пойшли̇ до мѣ́йсца затраче́ныхъ, пошли̇ въ геє́ну. // Числа .si. Зверца 35 зв.

Му́сѣла тому̇ вѣ́рити Венеди́кта блу́дница, в(ъ) мѣ́стѣ Флоре́нцїи ме́шкаючаѧ, же грѣ́шныи в(ъ) пе́клѣ ю́жъ му́чат(ъ)сѧ, бѡ єй пречи́стаѧ два бца показа́ласѧ и мо́вила: уважа(и), цо́рко, и вѣ́дай ѡ то(м) запе́вне, же мно́го люде(и), кото́рїи далекѡ ме(н)ше грѣши́ли, нижели ти, и́ншїи єде́нъ грѣ́х(ъ) смерте́лный ти́лкѡ учини́ли, єднакъ до пе́кла ѡсу́жени су(т) и та́мъ му́чатсѧ. (д)ло при(к) ла(д). о грѣшныхъ. При(к) .вi.

Дозна́лъ тогѡ̀ Єврои́нъ, кото́рый зоста́лъ за́коннѣкомъ, по́тымъ з(ъ) монастырѧ̀ вы́шовъ и ви́ступилъ з(ъ) за́кѡну, и гды̇ уме́ръ, за́коннѣки нѣкото́рїи, над(ъ) рѣко́ю стоѧчи̇ в(ъ)ночи̇, непотре́бными розмо́вами ба́вилисѧ и, почу́вш(и) на водѣ̀ шу(м), пыта́лисѧ, ктѡ бы тѡ бы́лъ. Почу́ли ѡ(т)повѣдь: діа́воли є́стесмѡ, прова́димо до пе́кла ду́шу Єврѡ́ина марша́лка надво́рногѡ кро́лѧ фра(н)ковъ, кото́рый з(ъ) монастырѧ̀ из(ъ) за́кону вы́ступилъ. Дозна́лъ тогѡ̀ У́дѡ архиє//пи́скопъ Маґдебу́рскїй, кото́рїй поча́лъ вшете́чне жы́ти не то́лкѡ свѣ́цкимъ невѣ́стамъ, а́ле и мни́шкомъ ґва́лтъ чини́лъ. Єдно́й но́чи, гды̇ мѣ́лъ при собѣ̀ ста́ршую інокі́ню, пришо́лъ го́лосъ стра́шнїй до не(г)[о]: Удо́не, Удо́не, переста́нь иґри́ска на ло́нїє. А́ле ѡ́нъ собѣ̀ то́й го́лосъ мѣ́лъ за ѡблу́ду, зно́ву друго́и и тре́теи но́чи таки́й же чу́лъ Ѿ горо(д) цари(ц). на успе(н). пр(с)то(н) бци мо(ц) 36 пд. Фу́лґазъ

книга ꙴ, глава ві. го́лосъ, але сѧ не пока́ѧлъ. По тро́хъ м(с)цѧхъ порва́нѡ егѡ̀ до цркви стгѡ Маври́кїѧ, где̇ на ѳро́нѣ золото́м(ъ) сѣдѣ́лъ Хс и, ве́длугъ росказа́нѧ Хр(с)-то́вогѡ, еди́нъ во́инъ мече́м(ъ) ѡ(д)тѧ́лъ єму̀ го́лову, по́тымъ злы́є ду́хове порва́ли Удо́нову дшу ланцухо(м) огни́сты(м) звѧза(н)ную до Люци́пера кнѧ́-зѧ своє(г)[о], кото́рї(и) мо́ви(л) до Удо́на: вита́й, розшири́телю ца́рства мо-є́гѡ, ѿто ѧ̀ гото́въ є́стемъ тобѣ̀ и всѣ́мъ прї́ѧтелемъ на́ши(м) за ва́шѣ услу́ги
36 зв. нагороди́ти. По́тымъ злы́и ду́хове, ве́длугъ росказа́//нѧ люциперовогѡ, порва́ли Удо́нову ду́шу и вки́нули до пе́кла на му́ки вѣ́чныи.

П ы т а́ н (ъ) є. Чи на єдно́мъ мѣ́сцу грѣ́шныи в(ъ) пе́клѣ бу́дутъ му́-читисѧ.

Ѡ (д) п о в ѣ д ь. Ве́длугъ розмайтыхъ грѣхо́въ ро(з)майтыи му́ки в(ъ)
Ма(ѳ) .ѳ. пе́клѣ сѧ знайдуютъ. Є́стъ в(ъ) пе́клѣ ого́нь неугаса́ючїй, бѡ мо́витъ Хс: о́гнь и́хъ не угаса́єтъ. В(ъ) ти́мъ ѡгню̀ бу́дутъ горѣ́ти навѣ́ки лю́де нечи́стїи, в(ъ)шете́чники и чужоло́жники и лю́де гнѣвли́выи, бѡ ѡнѣ̀ нечистостю, и гнѣ́вомъ запалѧ́лисѧ. Бу́детъ та́мъ зима̀ лю́таѧ, же а́жъ ѡ(д) зи́мна бу́дутъ грѣ́шнїи зуба́ми скрегота́ти, та́къ мо́вилъ Хр(с)то́съ: та́мѡ бу́де(т) пла́чъ и
37 скре́жетъ зу́бомъ. Ту́ю зиму̀ сро́ґую бу́дутъ ты́и лю́де терпѣ́ти, кото́//рыи не ѡдѣва́ютъ наги́хъ и не прїйму́ютъ въ до́мы свои̇ убо́гихъ, при́ходневъ и ка-лѣ́къ хо́рыхъ, кото́рыи на у́лици в(ъ) гнои̇ лежа́тъ и терпѧ́тъ незно́сноє зѣ́-мнѡ ѡ(т) снѣ́гу и̇ моро́зу. Бу́детъ та́мъ това́риство з(ъ) дїа́волами бо мо́ви-
Ма(ѳ) .кє. тиметъ Хс на стра́шномъ су́дѣ до людє́й грѣ́шныхъ: идѣ́те ѡ(т) мене̇, проклѧ́-тыи, въ огнь вѣ́чный, уготова́нный дїѧ́волу и а́нгеломъ егѡ̀. То́є това́риствѡ з(ъ) дїа́волами бу́дутъ мѣ́ти лю́де пы́шнїи, кото́рыи тепе́ръ не хотѧ́тъ това-ришитисѧ з(ъ) людмѝ убо́гими, в(ъ)згóржаютъ(ъ) ни́ми и перено́сѧтъ и́хъ о́ко(м) свѡи́мъ. Бу́дутъ мѣ́ти това́риствѡ з(ъ) дїа́волами чаровникѝ и ворож-би́тове, кото́рыи тепе́ръ, на свѣ́тѣ живучѝ, з ни́ми това́риствѡ ма́ютъ и на по́мощъ и́хъ в(ъ)зыва́ютъ. Бу́детъ та́мъ роба́къ сумле́нѧ, кото́рый за́вше
37 зв. гри́зътиметъ члвка грѣ́шнагѡ, а нѣ́гды не бу́детъ уми//ра́ти, бѡ написанѡ: че́рвъ и́хъ не умира́єтъ. То́й роба́къ бу́детъ и̇сти и ша́рпати драпѣ́жниковъ, кото́рїи тепе́ръ ша́рпаютъ чужо́є до́бро и з(ъ)ида́ютъ. Бу́детъ гри́зти и ша́р-пати роба́къ ѡ̇жувцовъ, кото́рыи до́брую сла́ву чию̀ гризу́тъ и ша́рпаютъ. Бу́детъ то́й роба́къ и̇сти потва́рцовъ и я́бедниковъ, кото́рїи люде(и) з(ъ)и̇-да́ютъ неви́нныхъ удаючѝ и потварѧ́ючи. Бу́детъ в(ъ) пеклѣ смро́дъ незно́с-
Ѱа(л) .і. ный ѡ(т) огню̀ сѣрчи́стогѡ, бѡ напи́санѡ: огнь и жу́пель [сѣрка] [5], дхъ бу́-ренъ — ча́сть ча́ша и́хъ. То(и) смро́дъ бу́дутъ роско́шники терпѣ́ти, кото́рыи коха́ют(ъ)сѧ в(ъ) пахну́чих(ъ) парфу́махъ, зїолахъ и длѧ̀ ни́хъ хвалу̀ бо́з-кую ѡпуска́ютъ. Бу́детъ та́мъ ро́спачъ, из(ъ) ро́спачи лю́де грѣ́шныи ра́ди
Апо(к) .ѳ. бъ уме́рти, а́ле нѣ́гды не помру́тъ, бѡ напи́санѡ: взы́щутъ члвци сме́рти и не ѡбрѧ́щутъ єѧ̀ и вожделѣ́ютъ умрѣ́ти и // бѣжи́тъ ѡ(т) ни́хъ сме́рть.
38 Ту́ю ро́спачъ, бо́азнь вели́кую и фрасунокъ вели́кїй бу́дутъ терпѣ́ти лю́де запамѧта́лїи, кото́рїи не ма́ютъ в(ъ) ср(д)цу своє́мъ боазни бжеи, не фрасу́-ют(ъ)сѧ ѡ то́є, жебы̀ приказа́нѧ бжїи захова́ли и спаслѝ дшу свою̀, а́ле за́в-ше на свѣ́тѣ веселѧ́т(ъ)сѧ, банкету́ютъсѧ, в(ъ) музи́кахъ, в(ъ) та́н(ъ)цѧ(х) и в(ъ) кротофи́лѧхъ коха́ют(ъ)сѧ. Бу́дет(ъ) та(м) тма̀, бо мо́витъ Хс: свѧза́в-ше єму̀ ру́цѣ и но́зѣ, возмѣ́те егѡ̀ и в(ъ)верзѣ́те во тму̀ кромѣ́шнюю. В(ъ)

то́й тмѣ бу́ду(т) сидѣ́ти навѣ́ки и не бу́дутъ ѡгладат(и) лица̀ б҃жогѡ ты́и, ко-
то́рїи в(ъ) те́мномъ вазе́н(ъ)ю держа́тъ людей неви́нныхъ, не хотѧ́тъ и́хъ
ви́зволити и ви́купити з(ъ) те́могѡ вазе́на, жебы̀ лицѐ лю́дское ѡглада́ли.
Бу́детъ та́мъ го́лодъ, бѡ мо́вит(ъ) Х҃с: го́ре ва́мъ, насыще́нныи ны́нѣ, я́кѡ Лу(к).ѕ҃.
воза́лчете. То́й го́лодъ бу́дутъ // терпѣ́ти лю́де ты́и, кото́рїи тепе́ръ голо́д- 38 зв.
ныхъ не хотѧ́тъ корми́ти. Бу́дутъ терпѣ́ти го́лодъ и ѡбжи́рци, кото́рїи ѡби́-
да́ют(ъ)сѧ и за роско́шными потра́вами уганѧ́ют(ъ)сѧ, а в(ъ) по́стѣ не коха́-
ют(ъ)сѧ. Бу́детъ та́мъ прагне́н(ъ)є вели́коє, бо мо́ви(т) са́мъ б҃гъ: вы же Їса(и)
вожа́ждете. То́є прагне́н(ъ)є бу́дутъ терпѣ́ти лю́де, кото́рїи пра́гнучихъ не по́- ѯ҃є.
ѧтъ. Бу́дутъ терпѣ́т(и) прагне́н(ъ)є и пѧ́ницѣ, кото́рїи за́вше сѧ упива́ютъ,
а в(ъ) тре́звости сѧ не коха́ютъ. Бу́детъ та́мъ тѣснота̀, кото́рую в(ъ)споми-
на́етъ ап(с)лъ Па́велъ, мо́вѧчи: я́рость, и гнѣ́въ, и ско́рбъ, и тѣснота̀ на всѧ́- Рим(ъ) .в҃.
ку ду́шу ч҃лвка, творѧ́щагѡ зло́є, бѡ по́лнѡ пе́клѡ бу́детъ людей грѣ́шныхъ,
едны̀ бу́дуть наверху̀, други́и в(ъ)сере́динѣ, и́ншїи на са́момъ днѣ̀ пеке́лномъ,
я́кѡ збо́жа ґды̀ ктѡ̀ по́венъ мѣ́хъ насы́плетъ и завѧ́жетъ єгѡ̀ а́лбѡ ґды̀ // ктѡ̀ 39
по(л)ну бо(ч)ку ры́б(ъ) накладе(т) и зашпунту́є(т) єй, та́къ б҃гъ всѐ пе́клѡ
людмѝ грѣ́шными напо́лнитъ и за́мкне́тъ ѡ́ноє, жебы̀ ѡ(т)то́ль грѣ́шнїи лю́-
де не выходи́ли, бѡ на стра́шномъ су́дѣ, ґды̀ бу́детъ Х҃с мѡвити дѡ людей
грѣ́шны(х): идѣ́те ѡ(т) менѐ, проклѧ́тыи, въ о́гнь вѣ́чны(и), на то́й ча́съ зем-
лѧ̀ под(ъ) грѣ́шными лю(д)м(и) росту́пит(ъ)сѧ, я́кѡ ростyпи́ласѧ под(ъ) Да-
ѳа́номъ и Авирѡ́номъ, и упаду́тъ всѣ грѣ́шнїи до пе́кла. По́тымъ зно́ву зем-
лѧ̀ на своѐ мѣ́йсце зы́йдетъсѧ и и́хъ покры́єтъ, зачи́мъ в(ъ) пе́клѣ, я́къ
в(ъ) скри́нѣ желѣ́зной тѣсно́й, грѣ́шнїи лю́де бу́дутъ зам(ъ)кне́ны навѣ́ки,
ве́длугъ слѡ́въ Хр(с)то́вы(х): иду́тъ сїи в(ъ) му́ку вѣ́чную. Ту́ю тѣсноту̀
бу́дутъ терпѣ́ти лю́де, котѡ́рыи тепе́ръ чужы́є ґру(н)ты, пла́цы и дворы̀ ѡтый-
му́ютъ и собѣ̀ пространноє, а людемъ тѣснѡє // мѣ́йсце чи́нятъ, бѡ през(ъ) 39 зв.
щѡ к(ъ)тѡ̀ грѣ́шит(ъ), през(ъ) то́є кара́ный бу́детъ, ве(д)лугъ Соломѡ́на:
имы же согрѣши́ша, си́ми же и му́чат(ъ)сѧ.

ТРЕ́ТЕЄ МѢ́ЙСЦЕ ЄСТЪ МЫТА́РСТВѠ, НА КОТѠРОЕ Ѡ(Д)ХО́ДѦТЪ ЛЮДЕ, КОТО́РЇИ УМИРА́ЮТЪ, ВИ́СПОВѢДАВШИСѦ ГРѢХО́ВЪ СВОИ́ХЪ СМЕРТЕ́ЛНЫХЪ, АЛЕ НЕ СКО́НЧИВШИ ЗА НИ́ХЪ ПОКУ́ТИ, КОТО́РУЮ Ѡ(Д)ПРАВОВАЛИ, ТА(К)ЖЕ КОТО́РЇИ УМИРА́ЮТ(Ъ) В(Ъ) ГРѢХА(Х) ПОТО́ЧНЫХЪ, И ТЫ(Х) ЛЮДЕЙ Д҃ШИ ИДУ́Т(Ъ) НА МЫТАРСТВА

Мыта́рствѡ за(с) е́ст(ъ) задержа́н(ъ)є, ґды̀ ч҃лвкъ умре́тъ, а҃ггли д҃шу єгѡ̀
до н҃ба прова́дѧтъ. На той ча́съ // злы́и ду́хове на повѣ́трю ду́шу ч҃лвчую за- 40
де́ржуютъ, гаму́ютъ и недопускаютъ до н҃ба, длѧ тогѡ̀, же ма́етъ грѣхѝ по-
то́чныи, и длѧ тогѡ̀, же за грѣхѝ сме(р)те́лнїи не випокутова́ла, кото́рих(ъ)
ві́сповѣдаласѧ, и пока́зуютъ душѣ̀ грѣхѝ, кото́рїи ѡна̀ з(ъ) тѣ́ломъ чини́ла,
бѡ на повѣ́тру по́лнѡ е́стъ злы́хъ ду́ховъ, кото́рїи з на́ми войну̀ то́чатъ, до
грѣху̀ на́съ приво́дѧтъ и ду́ши лю́дскїи заде́ржуютъ. Та́къ мо́вит(ъ) ап(с)лъ Єфе(с)
Па́велъ: къ кнѧ́зю вла́сти возду́шныѧ ду́ха и́же н҃нѣ дѣйству́єтъ в(ъ) сыно́хъ .в҃.
противле́нїѧ. На и́ншомъ мѣ́сцю мо́вит(ъ): нѣ(ст) на́мъ бра́нь ко пло́ти и
кро́ви, но к(ъ) нача́лѡмъ и вла́стемъ и к(ъ) миродержи́телемъ тмы̀ вѣ́ка

сегѡ, ду́ховѡмъ злобы̀ под(ъ)нб(с)нымъ. Дла тогѡ мо́вит(ъ) по(д)небе́снымъ,
40 зв. же под(ъ) не́бомъ, на повѣтру злы́и ду́хи знайду́ют(ъ)сѧ, кото́рїи ду́шѣ //
людскїи заде́ржуютъ. И ты́и заде́ржан(ъ)ѧ называ́ют(ъ)сѧ мытарствами, ѡ
кото́рихъ мыта́рствахъ пи́шетъ сты́й Кири́лъ, патрїа́рха Алеѯандрїйскїй,
в(ъ) сло́вѣ на исхо́дъ душѝ, и сты́й Ѳеѡдори́тъ пи́шетъ в(ъ) пота́нїѧх(ъ) на
Ісаию пророка и сты́й Сумеѡнъ Хр(с)та̀ ра́ди юроди́вый моли́л(ъ)сѧ бгу за
ма(т)кою своє́ю уме́рлою, жебы̀ душа̀ єи̇ могла̀ прейти̇ до нба и не была̀
ѡ(т) злы́хъ ду́ховъ на мыта́рствахъ гамова́на. И сты́й Сумеѡнъ сто́лпникъ
мѣлъ ѡ(т) бга ѡ(т)кровенїє, же душа̀ з(ъ) тѣла вы́шовши, гды̀ ѡ(т) земли̇
до нба в(ъ)ступу́єть, на то́й ча(с) заступу́ютъ єй доро́гу по́лки злы́хъ ду́ховъ
розмаитыи и гладѧ́тъ в(ъ) дши го́рдости, и́ншїи заступу́ютъ и гладѧ(т) ѡсужде́нїѧ, ѡклеветанїѧ, и́ншїи заступу́ютъ и гладѧ́тъ блудодѣанїѧ и грѣховъ
41 и́ншихъ. То́є ѡ(т)крове́нїє сто(г)[о] // Сумеѡна сто́лпника, ма́ючи в(ъ) па́мати своє́й, сты́й Іѡа́нъ ми́лостивый мо́вилъ: ѡ якїй стра́хъ и тре́петъ ѡбы(н)деть ду́шу, гды̀ та́къ го́ркимъ и неми́лостивымъ мы́тникомъ ѡ(т)вѣтъ
бу́детъ дава́ти. И сты́й Іѡа́нъ Лѣствичникъ пи́шетъ ѡ єдно́мъ за́коннику Стефа́нѣ, кото́рогѡ стра́шнїи мы́тникове злы́и ду́хове умира́ючагѡ турбова́ли
и еѯамѣнова́ли, бѡ то́й за́конникъ Стефа́нъ умира́ючи на пра́вую и на лѣвую сто́рону посте́ли своєи ѡ(т)воре́нима ѡчи́ма поглада́лъ и мо́вил(ъ) голоснѡ [щѡ всѣ чу́ли] [6], мо́вилъ такіи слова̀: пра́вда, є́стъ чини́лемъ то́є,
а́ле по́стилемъ мно́гѡ лѣтъ за то́є и пла́калемъ и бгу служи́лемъ. По́тымъ
мо́вилъ: непра́вда тѡ, лжетѐ, напаству́єте менѐ, не чини́лемъ я̀ тогѡ. По́-
41 зв. тымъ знѡву мѡвилъ: пра́вда и тѡ, // не ма́ю на то́є, чогѡ ва́мъ ѡ(т)каза́ти, а́ле
є(ст) у бга милосе́рдїє. Ви́дѣлъ мыта́рства сты́й Фу́рсъ з(ъ) Гибе́рнѣи, бѡ
ѡнъ уме́рлъ бы́лъ, потомъ зно́ву въста́лъ з(ъ) ме́ртвыхъ и повѣда́лъ, же єгѡ
ду́шу прова́дили два̀ аггли до нба пре(з) ро́зные мыта́рства, тре́тїй агглъ розгана(л) злы(х) ду́ховъ, кото́рїи душѝ є(г)[о] пока́зовали грѣхи̇ розмайтыи и
хотѣли ѡную заде́ржати. По́тымъ зно́ву аггли каза́ли душѝ єгѡ до тѣла верну́тисѧ.

Та́кже црк̃овъ на́ша всхо́днаѧ правосла́внокаѳоли́ческаѧ до стогѡ
Никола́ѧ, архиеп(с)копа Мурликі́йскагѡ, мѡвитъ в(ъ) ака́ѳистѣ млитву:
и во исхо́дѣ душѝ моє́ѧ помозѝ ми, ѡкаѧ(н)ному, умолѝ г(с)да бга, всеѧ тва́ри соде́тела, изба́вити мѧ во́з(ъ)душныхъ мыта́рствъ и вѣчнагѡ муче́нїѧ,
42 да всегда̀ прославлѧ́ю ѡца и сна и сто́гѡ дха и твоє́ // ми́лостивоє пред(ъ)-
ста́телствѡ нн̃ѣ и пр(с)нѡ и въ вѣки вѣкѡмъ. Ами́нь.

Нале́житъ вѣдати, же душа̀ члвчаѧ з(ъ) тѣла вы́шовши, бывàєтъ в(ъ)
бо́азни и тре́петѣ, гды̀ ѡную ду́хове страшнїи, шпе́тныи, ѡкру́тныи на мыта́рствахъ заде́ржуютъ и пока́зуютъ єй грѣхи̇, кото́рїи ѡна̀ з(ъ) тѣломъ чини́ла и то́є душѝ вели́кую му́ку и бо́ль и фрасу́нокъ чи́нитъ, же ѡна̀, вы́шовши з тѣла, не ви́дитъ бга створи́телѧ своє́гѡ, которогѡ пра́гнетъ ви́дѣти,
а́ле ви́дит(ъ) не́прїѧтелей своихъ ду́ховъ спро́сныхъ, стра́шныхъ и сро́гихъ,

Marginal notes: в(ъ) жи(т). с̃. Сумеѡна юроди́ва(г)[о] — В(ъ) жи(т). с̃. Іѡа(н). Ми́лостива(г)[о]. — Іѡа(н) Лѣ(ст). сло́во з. ѡ пла́чи. — в(ъ) жи(т). с̃. Фу́рса

которыхъ не хочетъ видѣти. Южъ на той часъ душа члвчаа не можетъ собѣ сама помочи дати, любω агглωвъ, помагаючихъ ей, маєтъ, єднакъ ω(д) ближнихъ своихъ хр(с)тïанъ православныхъ, на свѣтѣ живущихъ, милосердїа и помочи по//требуєтъ и мовитъ до нихъ жалоснïи слова: помлуйте ма, помилуйте ма, ω друзи, рука бω г(с)дна коснувшим(ъ) а єстъ. Для того црквω наша кажетъ за умерлыхъ молитиса, ялмужну давати, ωфѣру приносити и старан(ъ)є ин(ъ)шое мѣти, вѣдаючи, же добрωдѣтелми, ωфѣрою, ялмужною, молитвами, постомъ, умертвенïємъ тѣла и пωмоцïю иншою людей живыхъ ω(т) грѣховъ своихъ ωчищают(ъ)са и ω(т) мытарствъ волни зостаютъ и нб(с)нагω мешкан(ъ)а доступуютъ. Такъ мови(т) Iωан(ъ) Златоустый: если грѣшный ω(т)ишолъ, дай ему имѣнïє своє, абы ω(т) грѣховъ былъ розвязаный. А если праведный ω(т)ишолъ, дай ему имѣнïє своє ко приложенïю заплати и ω(т)дан(ъ)а. Тоє жъ мовитъ Аѳанасiй Великiй: чи дознавают(ъ) якихъ добродѣйствъ грѣшнïи души, // гды дла нихъ збирают(ъ)са и чинат(ъ) добродѣтели и ωфѣру. Если бы добродѣйствъ якихъ не мѣли, не былω бы ω нихъ старан(ъ)а и на погребѣ споминан(ъ)а. Тоє жъ мовитъ Єусевiй Алеѯандрïйскiй: споминай при ωфѣрѣ родителей и братïю, которïи южъ померли, бω тоє чиначи, великiй ω(т)починокъ умерлымъ з(ъ)йднаєшъ. Тоє жъ мовитъ Кирилъ, патрïарха Iерусалимскiй: за всѣ(х) молѣм(ъ)са, которïи межи нами померли вѣруючи, же великаа єстъ помочъ душамъ, за которïи принозит(ъ)са млтва стои ωной и страшной на олтарѣ положеной офѣрѣ. Для тогω Єфремъ дïакωнъ Єдескiй, любω стый былъ, єднакъ умираючи и тестаментъ чиначи, просилъ братïю свою, жебы по смерти єгω в(ъ) молитвахъ своихъ припоминали и мовилъ до нихъ: напоминаю// ва(с), абысте мѣ(с)то в(ъ)да(ч)но(и) арома(т) во(н)ности вашими ма в(ъ)спомагали млтвами, в(ъ) ты(х) уставичне ω мнѣ пама(т) чинячи. И Марïа Єгѵпта(н)ка, будучи стаа, по смрти своей молитовъ потребовала, бω Зωсима найшолъ на пущи умерлую Мрïю Єгипта(н)ку и ωбачилъ на пѣску такïи слова написанïи: погреби, ω(т)че Зωсима, убогои Марïи тѣлω, дай землю землѣ и молиса за мене. Пасхалiй першïй тогω имени папа Ри(м)скiй службу бжïю ω(т)правовалъ непоєднокро(т) за синовца своєгω умерлогω, потым(ъ) видѣ(л) преч(с)тую дву бцу, котораа дшу синовца єго до нба провадила. Блже(н)ный Павелъ препростый умерлогω ученика своє(г)[о] ялмужною, ωфѣрою, млитвою и постω(м) ω(т) грѣхо(в) и ω(т) пекла уволни(л). Тоє блже(н)ному Павловѣ престаа бца и учнкъ єго, показа(в)шиса, ознаймили. Ѳеωфилъ цесаръ по смрти // своей млтвами дхо(в)ных(ъ) былъ ω(т) грѣхо(в) и ω(т) пекла уво(л)неный. Тоє цесароваа Ѳеωдора во снѣ видѣла и агглъ Меѳωдиеви патриарсѣ въ црквu ωзна(и)мовалъ.

Стаа Ѳекла, двца и мчница, умерлую ма(т)ку свою балвохвалцу млтвами своими воскресила и ω(т) мукъ пекелны(х) визволила. Северъ, сщеник(ъ) в(ъ) земли влоской, в(ъ) провѣ(н)цïи Валерии, молитвою своєю и плачемъ

Iωвъ ѳ. 42 зв. Iωа(н) на Ма(ѳ). ѳi. гоми(л).м̃. Аѳанаси(и) кв(с) .лд. Євсевïй Алеѯа(н)де(р) 43 гоми(л). ω недѣли Кири(л) Iерусали(м). кате(р) мѣсто Єфре(м) с̃ в(ъ) теста(м). Софронïй патрïарха в(ъ) жи(т). ей. 43 зв. Монуме(н)ту(м) ω праѯеди. Патерикъ ски(т). 44 ω прозо(р)ливом(ъ), слово ке. Баро(н). рок(ъ) ωлв.

С. Іωа́н(ъ) Дама(с). в мо́вѣ ω в(ъ)спомо́же́ню умерлы(х) воскрсилъ уме́рлогω члвка и уво́лнил(ъ) ω(т) злы́хъ ду́ховъ, кото́рїи егѡ̀ пре(з) те́мнїє мѣ(и)сца прова́дили, бо то(и) члвкъ уме(р)лъ бе(з) и́сповѣди, по́ты(м) са́мъ, щѡ̀ ви́дѣлъ на ѡ́номъ свѣтѣ, повѣда(л), вста́вши з(ъ) ме́ртвых(ъ).

В(ъ) Пе́рской земли̇̀ бы́лъ нево(л)никъ з(ъ) Ци́пру вы́спи, за кото́рогω ро́дичи слу́жбу бжїю и пама(т) три̇̀ ра́зи в(ъ) ро́къ ω(т)правова́ли, розумѣ-ючи, же ю́жъ ѡ́н(ъ) уме́рл(ъ). По чтыро(х) лѣтех(ъ) ѡ́нъ утѣ́клъ з нево́лѣ и

44 зв. повѣда́лъ ро́дичо(м), же ты(х) дні́й до не́го // прихо́ди(л) в(ъ) темни́цу які(и)сь му́жъ з походнею запа́леною и ωко́вы и пу́та з(ъ) негѡ̀ ωпа́дали. Дла тогѡ̀

Іωа(н) Милости-вый в(ъ) прикла(д). свойхъ. каза́лъ Тѡ́вїа си́новѣ своє́му ωбѣ(д) чини́ти на по́гребѣ человѣ́ка вѣ́рнаго. Хлѣ́б(ъ) же тво́й и вино̀ твоє́ при погребе́нїи прв(д)наго дава(и). Дла тогѡ̀ Ію́да Ма(к)каве(и) посла́лъ до Іер(с)ли́ма двѣ ти́сачи дидра́хм(ъ) сре́бра, жебы̀ ωфѣ́ру прине́сенω за грѣх(и) мртвы(х), предо́бре и уго́дно твора̀, ω

Гω(в). д҃. Ма(к). д҃. воскресе́нїи помышла́а, а́ще бω па́дших(ъ) воста́нїа не ча́ет(ъ), найпа́че у́бω бы̀ срамоты̀ были̇̀ ω мртвы(х) моли́тиса. Ка́жет(ъ) ω мртвы(х) стара́н(ъ)є

Ісу́съ Сира(х) з҃. мѣ́ти Ісу́съ Сира(х), мо́вачи: на(д) мертвце(м) не возбрани̇̀ блг(д)ти. Ка́же(т) и ап(с)лъ Па́велъ ω мртвы(х) стара́н(ъ)є мѣ́ти, мо́вачи: а́ще ω(т)ню́дъ ме́рт-

а҃ Кω(р). .єі҃. вїи не воста́ют(ъ), чтѡ̀ и крещ а́ют(ъ)са мртвы(х) ра́ди. На ты́м(ъ) мѣ́йсцу крещє́нїєм(ъ) называ́ется поку́та, пла́чъ и и́ншоє утрапе́н(ъ)є, кото́рую, по-

45 ку́ту, живі̇и лю́де за грѣхи̇̀ ме́ртвы(х) люде(и) // ω(т)праву́ютъ, вѣ́руючи, же и́мъ то́є пожите́чнω є́ст(ъ), и ма́ютъ з(ъ) ме́ртвы(х) в(ъ)ста́ти.

Баро(н). ро́к(ъ) ωм҃з. На єдно(и) ви́спѣ Сици́лїйской ме́шкалъ стары(и) пусте́лникъ Іωа́нъ, до кото́рогω Ансоа(л)дъ го(ст) пришо́лъ. И розмовла́ючи з(ъ) собо́ю, пы-та́лъ єгѡ̀ пусте́лникъ, єсли̇̀ зна́єт(ъ) кро́ла фран(ъ)ко(в) Дагобе́рта. Ѡ(т)по-ви́дѣ(л): ба́рзо єгѡ̀ до́бре зна́ю. И живо́тъ єгѡ̀ єму̀ и ωби́чаи ознайми́лъ. А пусте́лникъ мѡ́вилъ: ωбави́лъ мнѣ г(с)дь бгъ презъ сѡ́нъ такѡ́є виде́нїє: учти́ваа ωсо́ба яка́сь ста́нула передо мнѡ́ю, мѡ́вачи: в(ъ)ста́нь а моли́са за ду́шу крѡ́ла Дагωбе́рта, котѡ́рїй тоє́и годи́ны з(ъ) тѣ́ла вы́шолъ. А гды́ м(ъ) тѡ́є чини́лъ, ωба́чилемъ з(ъ)да́лека на мѡ́рѣ шпе́тныхъ чωртѡ́въ, кωто́рїи зва́заногω Дагобе́рта несли̇̀ и трасли̇̀ и би́ли и до Вулкан ѡ́выхъ, тω є́ст(ъ)

45 зв. по(д)зе́мныхъ мѣ́йсцъ прова́дили. А ѡ́тω // з(ъ) нба з(ъ) гро́мω(м) з(ъ)ступо-ва́ли межи ва́лы мѡ́рскїи му́жїє надо́бнїи и свѣ́тнїи и пыта́лем(ъ) и́хъ, щѡ̀ бы за́чъ были̇̀. Ѡ(д)повѣ́дѣли: є́стесмω Диωни́сїй, Маvри́кїй и Марти́нъ, котѡ́рыхъ Догобе́ртъ на по́мощъ в(ъ)зыва́лъ. И за́разъ ду́шу ѡ́ную чортѡ́мъ

Ѱа(л). з҃д. вы́дерли и до нба ѡ́ную понесли̇̀, спѣва́ючи ѱа́лмъ: блже(н), єгѡ̀ же избра̀ и прі́ати в(ъ)сели́ши во дворы своа̀. Дла тогѡ̀ галаади́тове пω смрти Сау́-

а҃. Ца(р) л҃а. ла, цара̀ Іизл(с)кагω, и си́на єгѡ̀ Іωнаѳа́на по́стишаса се́дм(ъ) дні́й. Та(к)-же Двдъ и му́жи, кото́рїи были̇̀ з(ъ) ны(м), би́шаса и пла́кашаса и пости́ша

в҃. Ца(р). а҃. до ве́чера по Сау́лѣ и Іωнаѳа́нѣ, си́нѣ єгѡ̀, и по людє́хъ и́ншихъ, на во(и)нѣ̀ поби́тыхъ ω(д) не́прїатале(и), жебы̀ ти́мъ по́стомъ и пла́чемъ и утрапе́н(ъ)-ємъ свои(м) пожи́ток(ъ) які̇́й могли̇̀ уме́рлы(м) учини́ти, грѣхо(в) ω(т)пуще-

46 (н)їє и мѣ(с)це поко(и)ноє дша(м) и(х) у ба з(ъ)и́днати. //

Ісус Христѡ́с в(ъ) апокали́ѱи мо́витъ: азъ є́см(ъ) ал(ь)фа и ωме́га, поча́-токъ и коне́цъ. Ѡтожъ поча́токъ в(ъ) пред(ъ)мо́вѣ тутъ напи́саный. А ко-

Апω(к) .а҃. не́цъ: ту́ю кни́гу малу́ю кѡ́нчитъ и анагра́мма на́мъ тако́є чи́нитъ.

СУХИС ѠСТРИС

Сухи́с Ісе Хе ви́схла крѡ(в) ю́жъ в(ъ) то́бѣ,
Понева(ж) положе́ны(и) бы́ле(с) мертвы(и) в(ъ) гробѣ.
Ѡстрис ѡру́жїем(ъ) г҃ды ѡ́стры(м) е́сте(с) сте́рти(и),
Те́рнїем(ъ) гво(з)дми живыи вло(ч)нею по смерти.// 46 зв.

Пыта́н(ъ)е ѡ ма́лыхъ дѣте́хъ, без(ъ) креще́нїѧ уме́рлыхъ, на якѡе мѣсце и́хъ ду́ши ѡ(т)хо́дат(ъ). Ѡ(д)повѣдь. Кѡждый челѡвѣкъ в(ъ) грѣху̀ первоѡдномъ зачина́ется и ро́дит(ъ)сѧ, я́кѡ ѱалмогра́фъ мо́витъ:
се бѡ въ беззакѡнїихъ зача́тъ е́смъ и въ грѣсе́хъ роди́ мѧ ма́ти моѧ̀, понева́жъ грѣха̀ первоо́днагѡ, креще́нїемъ стымъ не ѡмывши, малїи дѣти померлї. Длѧ тогѡ до нба не по́йдуть и лица̀ бжогѡ не бу́дутъ ви́дѣти, бѡ мѡвилъ Хс: а́ще ктѡ не родит(ъ)сѧ водѡю и дхомъ, не мо́жетъ в(ъ)нїйтѝ въ Іѡа(н) г҃.
цр(с)твїе бжие. Єдна́къ уме́рлїи без(ъ) креще́нїѧ дѣти малїи не пѡйдутъ до пе́кла, понева́ж(ъ) // су́тъ невиннын, жа́дногѡ грѣха̀ ещѐ не учини́ли, зачи́мъ 47
длѧ тое́и неви́нности дити́ннои на и́ншое мѣсце ѡсобли́вое бгъ малыи дѣти не креще́нїи ѡ(т)сила́етъ // 47 зв.

ПРИМІТКИ

[1] Квадратні дужки в стародруку; [2] Квадратні дужки в стародруку; [3] Квадратні дужки в стародруку; [4] Квадратні дужки в стародруку; [5] Квадратні дужки в стародруку; [6] Квадратні дужки в стародруку.

СЛОВНИК

абіє одразу, зразу, негайно.
авва настоятель монастиря.
азаж чи.
алькоран коран, головна «священна книга» в ісламі, яку мусульманське віровчення видає за слово боже, за божественне одкровення.
амбон (амвон) підвищене місце в християнському храмі, з якого читається євангеліє, проголошуються проповіді тощо.
амплѣфѣковати поширювати, розширювати, збільшувати обсяг тексту.
амѣнь кінець.
антифони противірші; вірші з псалмів, які співаються поперемінно на криласах на початку літургії і утрені і особливо підкреслюють значення свята.
апокаліѱис одкровення, розкриття; релігійно-містичний твір християнської літератури, сповнений «пророкувань».
апостат відступник.
аргонавти *перен.* відважні моряки.
артикул стаття; розділ (книги).
артикул віри символ віри, кредо.
архистратиг воєвода.
афект настрій, хвилювання, пристрасть.
аще чи, якщо, хоча.

баволѣй буйволовий.
балвохвалца ідолопоклонник, поганин.
барзо дуже.
берло скипетр; символ; знак влади.
бзовїй бузковий.
блавать блакитна шовкова тканина; взагалі шовк.
блженны(и) благословенний; щасливий; ушанований.
близна рубець, шрам, рана.
блюзнити кощунствувати; глумитися (з кого, з чого); блюзнити; богохулити.
бладствовати марнословити, пустословити, брехати, говорити дурниці.
болезновати шкодувати.
борбник борець.

вадитися сваритися.
валечний войовничий, переможний, героїчний; славетний військовою доблестю, воєнними подвигами.
валный загальний; головний, вирішальний.
вашець ваша милість.
ведле відповідно до, згідно з (чим-небудь).
ведлуг щодо, на честь, відповідно до, згідно з (чим-небудь).
везерунк зразок, взірець, портрет, образ.
велерѣчивый велемовний, балакучий.
велзеулъ злий дух, диявол.
велїар, велїар біблійний образ нечистої сили.
вервица вірьовка, шнурок.
вервици иноческии чотки.
весняк селянин.
вечерня вечірня церковна служба.
взрок зір.
випадати зненацька вибігати, вискакувати; робити вилазку.
вирочниця місце, де виносять вироки.
виспа острів.
влочня спис.
внегда коли.
внутръуду всередині.
вож вождь; провідник; керівник.
во(з)даниїє нагорода, дарунок.
волохи у період Середньовіччя загальна назва населення романського походження — італійців, румунів, молдаван.
вонпити сумніватися.
воперити збудити, збуджувати.
воскую для чого, чому, з якою метою.
вота дар на вівтар у церкві; церковна обітниця.
вотще даремно, марно.
всесонм зібрання всіх.
вшетечность розпуста, розпусність.
выжей вище.
вѣдателно відомо.
вѣстовати сповіщати, свідчити.
вѣщокъ той, хто має здатність віщувати майбутнє; ворожбит.
вязен(ь)е в'язниця, тюрма.

вящший більший; кращий; старший; вищий.
вуссон вид коштовної тканини з високоякісного льону; одяг з цієї тканини.

габѣт чернечий одяг (у католиків).
ґды коли.
гелм шолом.
герезия, герезія єресь.
герезіарха єретик.
гойний щедрий.
голдувати воздавати честь.
голоть ожеледиця.
гомилія проповідь, що містить у собі виклад і аналіз євангелія.
горливость запал.
горшити деморалізувати; шокувати.
громот, грмот гуркіт, грім.
гуф, уф загін, військо, рать.

дедиковати присвячувати, дарувати.
десперацїѧ відчай, розпач.
джида легкий спис (у турків).
диспозицїѧ розташування, розміщення.
диспутацїѧ суперечка, дискусія, диспут.
діоцезія територіальна одиниця в церковному управлінні.
догмати вихідні і основоположні твердження релігійного віровчення; християнські догмати включають положення про трійцю, про гріхопадіння людини, про Христа як земне втілення бога, про його друге пришестя, про страшний суд тощо.
доидеже поки, доки; *див.* до(н)деже.
доколе поки.
до(н)деже поки, доки.
достоить достойно, гідно; доречно, слід, можна.
дуфати покладати надію на кого, на що; сподіватися.
дѣло гармата.

еклезіаст, еклезіастес одна з книг Старого завіту.
елекцыя *іст.* обирання (короля).
еѮемпля взірці, приклади, ілюстрації, зразки.
еѮпектатива сподівання; передбачення; інтерес.

егда коли.
еже щоб, як, якщо.
екзордіум початок, вступ.
еликыи який.
епистолїѧ лист, послання.
епитрахиль частина одягу православного священика, обов'язкового при богослужінні; вид фартуха з хрестами, зшитого з двох широких стрічок (бинд), який одягається на шию і опускається до землі.
еригувати споруджувати; засновувати, закладати.
євхарістїя причастя, християнське таїнство, яке полягає в тому, що віруючі їдять хліб і п'ють розбавлене вино, які нібито являють собою тіло і кров Ісуса Христа. Цим самим учасники нібито поєднуються з Христом і стають співпричетними до вічного життя.

жебы щоб.
жеґнати хрестити, благословляти; прощатися.

заврѣти, завру кинути, метнути.
завѣклавати заплутувати, ускладнювати, вводити в оману.
заисте справді, дійсно, істинно.
залѣцати доручати.
зане бо, тому що, оскільки, щоб.
занехати, занехивати занехаювати, занехаяти; занедбати, занедбувати.
запомнѣти, запоминати забути, забувати.
зась ще раз, знову.
затлумлѧти приглушувати, заглушувати; стримувати; вгамовувати.
захвицéн(ь)є, захвѣцéн(ь)є захоплення, екстаз.
заховати зберегти.
зáцный знатний, родовитий, шляхетний, славетний.
збавен(ь)є рятунок, спасіння.
збойца розбійник.
звада сварка.
згажатисѧ погоджуватися; узгоджувати.
згромажéньє люду зібрання людей.
зеґар годинник.
зезволен(ь)є воля, згода, ухвала.
зы́стити, зйстити здійснити.
змаза порок, вада; гріх, скверна.
знаменїє знак, символ.
зповиниватитисѧ поріднитися, зблизитися.
з(ъ)едночéн(ь)є з'єднання, об'єднання; сполучення.
з(ъ)истилосѧ здійснилося.

идѣ, иде де.
ижъ, иже який, котрий, хто, що.
инстиґовати підбурювати суддів, свідчити упереджено.
интéнцїя намір.

ієрей (єрей) священик.
інсигнія регалія, клейнод.
ірмос перший вірш пісні (канону); пов'язує щодо кількості стоп і рядків наступні вірші канону (тропарі).

каламáр чорнильниця.
кáмо куди.
канáк нашийна прикраса.
каплан священик; жрець.
карк потилиця, карк, шия.
квадранс чверть години.

квадрувати, квадровати пасувати, личити; гармоніювати; відповідати (чомусь).
квестія питання, проблема.
кирйєс нагрудні лати; кіраса; панцир.
кvώт складана рама або шафка для ікон; божник.
кламливий брехливий, неправдивий, лицемірчий, фальшивий, облудний.
кламца лицемірник, облудник, брехун.
клевръ́т спільник, помічник.
клир сукупність священно- і церковнослужителів у християнській церкві.
коберец килимок.
конверсова́ти розмовляти.
конвока́ция скликання сейму в давній Польщі у відсутність короля.
кондак, коньдак церковна пісня, в якій прославляється Христос, божа матір, якийсь святий або церковне свято.
кондыция життєві умови.
конклюзїя закінчення, висновок.
концепт замисел, задум.
королларнум дарунок; почесний вінок.
ко́тчїй, ко́тчий вид фаетона, коляски, карети.
крес межа, грань.
кройника літопис, хронограф.
кротофіля жарт.
кру́жнѡ навколо, навкруги.
купа купина, горбик на луці чи болоті, порослий травою або мохом.
куша вид метальної зброї.

ла́твий легкий.
латво легко.
лик кількість, число; зібрання.
лина линва; товста дуже міцна мотузка; канат.
литїя старанне, ретельне моління; 30, 40, 50 разів повторюється «Господи, помилуй!»; здійснюється в притворі церкви.
литургія головне християнське богослужіння, під час якого здійснюється таїнство причащання, коли віруючі споживають хліб і розбавлене вино, які нібито являють собою тіло і кров Ісуса Христа.
лотр розбійник, злодій, грабіжник.
лотровство злодійство, розбій, грабіж.
лупи трофеї, воєнна здобич.
лѣска палиця, кий.
любо хоч, хоча; незважаючи на.
лаик світська людина.

мазури етнографічна група поляків, які в XVI—XVII ст. заселяли сучасну північно-східну частину Польщі, Підляшшя та південну частину Ольштинського воєводства.
маку́ла пляма.
малженскїй шлюбний.
малжонка дружина, жінка.
мамона багатство, зокрема набуте неправдою.
матач шахрай, крутій.
меа́ты ходи, проходи; течії.
меновите зокрема, тобто, саме.
мерчати, мерчаю, мерчу меркнути, темніти.
мзда дар, нагорода.
милоть овчина, овеча шкура; одяг з неї; кожух, оздоблений прикрасами.
митра головний убір, який вище православне й католицьке духовенство одягало під час богослужіння, а середнє одержувало як нагороду.
млоденец молода людина, юнак.
мнас стародавня монета.
моц сила.
моцарство велика міцна держава.
мо́щно можна.
му́ссїя мозаїка.
мша меса, католицька обідня.
мѣнеа збірник релігійних текстів (житій святих, повчань тощо), розподілених за місяцями на кожен день згідно з службами, встановленими в православній церкві.
мѣстерный майстерний.
мѣсто замість.

нава *заст.* корабель.
навѣдити відвідати.
навѣжати, навѣдити траплятися, трапитися (з ким, з чим), спіткати (кого, що), потерпіти (від кого, від чого).
надра, нѣдро пазуха, лоно.
належитый належний, відповідний
напоминати нагадувати, докоряти, робити зауваження.
направовати, направувати відбудовувати, реставрувати, ремонтувати.
нараквици манжети, чохли.
нарація розповідь, повість.
невода відсутність води, брак води.
неґдысь колись.
негли ніж; щоб; нехай; однак; можливо.
нендзний бідний, злиденний.
нендзник бідняк, злидень.
неѡпатрность необачність; необережність; безтурботність.
нерадница розпутниця, розпусниця; повія.
неуміетний невмілий.
нѣґды ніколи.
нѣсть нема, не є.

ѡбалити, ѡбалати скинути, повалити, обвалити.
ѡбаче але, однак.
ѡбещница учасниця, подруга.
обітниця обіцянка.
облак хмара.
обфите багато, щедро, розкішно.
ѡбѣтованїє обіцянка; те, що пообіцяне.
ѡвшем навпаки.
ов(ѡв) той, цей.
одесную праворуч.

ѡзнаймовати, ѡзнаймити сповіщати, сповістити; повідомляти, повідомити.
оказалий величний, розкішний, імпозантний.
окламца лицемір; облудник; брехун.
окрут корабель.
окрутенство підступність.
окрутний підступний.
ѡктои(х) восьмиглгсник; богослужбова книга православної церкви, яка містить у собі піснеспіви, що розподіляються на 8 голосів.
олбрим велетень, гігант, велет.
ѡлснити, ѡлсневати осліпити, осліплювати; засліпити, засліплювати.
олѣйки парфуми.
омофор частина архієрейського одягу.
онамо там, туди.
опасань суцільна крита галерея навколо церкви.
ѡпатрно(ст) провидіння, передбачливість; опіка; пильність.
опона гобелен, килим.
ораз одразу.
ѡрар частина одягу диякона; частина стихаря; довга вузька стрічка, яку носять на лівому плечі; вона символізує ангельські крила.
ѡршак товариство; юрба; зборище людей.
ѡсвѣдчати висловлювати.
ѡстны будяки, остюки, колючки; жало, вістря; загострена палиця.
ѡ(т)хлань, ѡ(д)хлань безодня, прірва, провалля.
ѡ(т)шелник прочанин, паломник, мандрівник.
офіра жертва.

павечерня нічна молитва.
пазнѡгтѣ нігті, кігті.
палцат палиця, кий; ліска.
паракліс молитва.
параман частина чернечого одягу; подвійна перев'язь, сплетена з вовняних ниток, що спускається з шиї і хрестоподібно обіймає плечі. Означає хрест, який бере на себе людина, постригшись у ченці.
паствити пасти, стерегти; керувати, наставляти.
пастораль невеликий мистецький твір або його частина з ідилічним зображенням сцен сільського життя.
патронка покровителька, господарка.
паче більше, значно більше.
пектораль дорогоцінна нагрудна прикраса, що її носили як ознаку влади.
пелгрым пілігрим, прочанин; богомолець, який іде на поклоніння до «святих місць»; мандрівник, паломник.
пережеґнати перехрестити, благословити; попрощатися.
пѣенкный гарний, красивий, вродливий.
пляга нещастя, кара.
повстягатися стримуватися; гамуватися.
повѣтре пошесть, епідемія.
погоршенє погіршання.
погреб поховання, похорон.
поґрухотати потрощити, розбити.
подлый простий; *перен.* поганий, старий, поношений.
подсудок член суду, помічник судді.
пожеґнанье прощання.
пожиток користь, прибуток.
половица половина.
помазати таємно призначати, благословляти.
поне тому що.
попелнити робити, зробити, чинити, учинити.
порватися, пориватися схопитися, схоплюватися.
порфира багряниця, верхній урочистий одяг темно-червоного (багряного) кольору.
посадзка дерев'яні клепки, мармурові, кам'яні, глиняні, цегляні та ін. плитки, якими викладається підлога; підлога, викладена цими плитками чи дерев'яними клепками.
посилковати подавати допомогу, допомагати.
посполу спільно, гуртом, разом.
потвар наклеп, напасть, пакість, капость, спокуса.
потентат покровитель, патрон, меценат.
похлѣбовати лестити, підлещуватись.
походня смолоскип, факел.
поѧти (понѧти) взяти у власність, одержати; прийняти; захопити, заволодіти; піймати, схопити; взяти з собою; взяти за дружину.
праща стінобитне знаряддя; ремінь для метання каменя.
предикаментум найзагальніша властивість, категорія.
пре(д)реченъный вищезгаданий, вищесказаний.
предся проте, все-таки.
предсявзят(ь)є намір; почин.
прелагатися переноситися, переміщуватися, змінюватися.
преложенїє переміщення, перенесення, переміна.
през (щось) з допомогою чогось.
презвитер у католиків і православних священик.
презентувати представляти, рекомендувати.
презъ двѣ недѣлѣ протягом двох тижнів.
преложоный зверхній; властитель.
прерогатива перевага, виключне право.
прєто а тому, отже, таким чином.
прецепт наука; припис; правило.
прибиток набуток, прибуток.
придатися, придаватися згодитися, пригодитися, придатися, придаватися.
прилог додаток; накладання; преклоніння.

прилѣжно старанно, ретельно.
присно завжди.
пристє прихід.
притрафитися, притрафлятися бувати, траплятися.
причинѧтисѧ поєднуватися, сполучатися.
провиденція прозорливість.
продок предок, пращур.
прожнован(ь)є ледарювання, байдикування.
прожность марність.
простак проста людина, простолюдин.
противѧтъсѧ протистоять.
проца праща.
пстротины строкатість, пістрявість.
пстрый строкатий, пістрявий.
пѣнязь назва грошової одиниці в Польщі і Литві (XIV—XVII ст.).

раз, ураза рана, пошкодження.
рамѧ плече.
реалѣтер дійсно.
ребелѣзант бунтівник.
ребеллѣя бунт, повстання.
региментар воєначальник, командуючий військом.
релѣя релігія.
реляция захист у суді з висуненням доказів; урядове посвідчення; виклад справи.
рожоный рідний.
рожчка паличка, гілочка.

саккос архієрейський одяг.
сакрамент причастя, церковне таїнство.
секвестр арештантська, в'язниця.
селенаѧ всесвіт.
село житло, помешкання, оселя; маєток; село.
сентенцыя вислів морально-повчального змісту, коротке напучення.
сестренець племінник, сестрин син.
сикер хмільний напій.
сице так.
скруха визнання своєї провини, вияв каяття.
скуток наслідок, результат.
сличный гарний, красивий.
смок змій, дракон.
снѣдь їжа, харч.
снѣсти з'їсти, вжити в їжу.
содѣйствитель помічник.
спекулатор кат.
спецификовати докладно перелічувати.
сповиноватитися поріднитися.
спросный непристойний, безсоромний, соромітний.
средственство належність, приналежність.
сродзе жорстоко, люто, суворо.
стихар довгий одяг з широкими рукавами, що одягається православними священиками при богослужінні.
стихира похвальний тропар, що співається на ранішніх і вечірніх богослужіннях; піснеспів, який складається з віршів і починається здебільшого віршами з Біблії; назва походить із Старого завіту.
страфовати, строфовати докоряти, дорікати (кому).
стрій рідний брат батька, дядько по батькові.
струтити, стручати скинути, скидати; зштовхнути, зштовхувати; зіпхнути, спихати.
стужати пригнічувати; мучити; робити зло.
стѧжати придбавати; зберігати, рятувати.
сустный пустий; незначний; нікчемний.
сунути, суну (исунути) вийняти, оголити, відкрити.
сутелный субтильний, тендітний, витончений.
съпоспѣшествовати подавати допомогу.
сцептрум скипетр, знак влади монарха, берло, прикрашене дорогоцінним камінням, різьбленням.
сыновець племінник.
сѣдален, сѣдальна церковний піснеспів, під час якого дозволяється сидіти.

тамо туди.
тарча щит, заслона.
твар зовнішній вигляд, зовнішність, обличчя, личина.
теды тоді.
токмѡ тільки, лише.
трапеза приміщення для їдальні в монастирях.
трапити, траплити попасти, попадати.
тропар церковний вірш.
трыб хід, порядок, спосіб.
трыщи тричі.
тул колчан, вмістилище для стріл.
турбаціѧ турботи, клопіт.
тумпан ударний музичний інструмент у стародавніх євреїв, єгиптян, греків.

убѡ так бо, в такому разі, же.
увещеватисѧ бути переконуваним; втішатися.
уд частина тіла, орган.
ул(ь)жен(ь)є полегшення, полегкість.
умѣетность уміння.
уразы вади.
уставичне безупинно, безперервно.
утарчка сутичка.
утрапен(ь)є журба, клопіт, турботи.
уфан(ь)є довіра; надія.
учителствовати навчати, наставляти, повчати.

фебра гарячка, пропасниця, лихоманка; тремтіння.
фелонь верхній одяг священнослужителів — ієрея, єпископа, диякона, причетника.
фортель витівка; хитрість, підступ.
фрасунок жаль, горе, смуток.
фук крик, лайка.
фундовати засновувати.

фурѣꙗ шаленство, лють.
фѣгуровати, фѣгоровати фігурувати; мати значення.
фѣлꙗр *арх.* стовп, колона.

хлюба гордість.
хлꙗб водоспад, стромовина; бистрина.
хоругѡв корогва; підрозділ у козацькому війську та в польсько-литовській армії XVI—XVII ст.
хребет спина.

целебровати правити урочисте богослужіння; урочисто здійснювати обряд; священнодіяти.
целї́я келія.
целюрик лікар-хірург.
цертоватисѧ церемонитися, маніритися.
цнота чеснота.
цорка дочка.

честиній почесний, достойний, поважний, священний.
чистило очищення.

шалвѣра шахрай, крутій.
шванк шкода, втрата.
шемран(ь)є легкий шум; шерех, шелест.
шермѣр, ширмѣр поборник (чого).
шестодневец популярний у візантійській і слов'янській писемності богословський твір про основи творення світу на базі християнського віровчення. Складається з шести окремих трактатів відповідно до шести днів творення світу (за Біблією).
шидити глумитися (з кого, з чого).
шидерство глум.
шкарлатный пурпурний, пурпуровий.
шпетный поганий, негарний.
шпиґ шпигун, шпиг.
шрот дріб (для стрільби).
штука шматок.
шыдерца той, хто чинить над кимсь (чимсь) глум.
шышак шолом.

явственный ясний, зрозумілий.
яже яка, що; ніж.
язык народ.
язꙗ рана, язва; хвороба; бѣда, нещастя; порок.
ялмужна милостиня.
яскиня печера; яма; прірва; нора, барліг.
ѱалмиста, ѱалмоґраф творець псалма.

ЗМІСТ

Академия наук Украинской ССР
Институт языковедения им. А. А. Потебни

ИОАННИКИЙ ГАЛЯТОВСКИЙ

КЛЮЧ РАЗУМЕНИЯ

ПАМЯТНИКИ
УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

Серия публицистической и полемической литературы

Подготовка к изданию
И. П. Чепиги

(На украинском языке)

Київ Наукова думка 1985

Редактор *Н. С. Редичук*
Художній редактор *А. Я. Вишневський*
Технічний редактор *Г. Р. Боднер*
Коректори *Є. Н. Межерицька,*
Л. І. Семенюк, Л. П. Рябцева, З. П. Школьник

ІБ № 6685

Здано до набору 22.12.84. Підп. до друку 21.10.85. БФ 01692. Формат 70×90/16. Папір друк. № 1. Літ. гарн. Вис. друк. Ум. друк. арк. 32,76. Ум. фарбо-відб. 32,76. Обл.-вид. арк. 36,2. Тираж 1280 пр. Зам. 3851. Ціна 4 крб. 70 к.

Видавництво «Наукова думка». 252601 Київ 4, вул. Репіна, 3

Віддруковано з матриць Головного підприємства республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига». 252057, Київ вул. Довженка, 3 в обласній книжковій друкарні, м. Львів, 390000, Стефаника, 11.

крб. 70 к.

НАУКОВА ДУМКА